නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

විනයපිටකෙ

විනයාලඞ්කාර-ටීකා (පඨමො භාගො)

ගන්ථාරම්භකථා

මුත්තහාරාදිනයගාථා

යො ලොකෙ ලොකලොකො වරතරපරදො රාජරාජග්ගජඤ්ඤො;
ආකාසාකාරකාරො පරමරතිරතො දෙවදෙවන්තවජ්ජො.

සංසාරාසාරසාරො සුනරනමනතො මාරභාරන්තරට්ඨො;
ලොකාලඞ්කාරකාරො අතිසතිගතිමා ධීරවීරත්තරම්මො.

සීහනිවත්තනනයගාථා

සංසාරචක්කවිද්ධංසං, සම්බුද්ධං තං සුමානසං;
සංනමාමි සුගුණෙසං, සංදෙසිතසුදුද්දසං.

අනොතත්තොදකාවත්තනයගාථා

යෙන විද්ධංසිතා පාපා, යෙන නිබ්බාපිතා දරා;
යෙන ලොකා නිස්සරිසුං, යෙන චාහං නමාමි තං.

චතුදීපචක්කවත්තනනයගාථා

සඞ්ඝං සසඞ්ඝං නමාමි, චන්තන්තවරධම්මජං;
මග්ගග්ගමනඵලට්ඨං, සුසංසං සුභමානසං.

අබ්‍යපෙතචතුපාදආදියමකගාථා

විනයං විනයං සාරං, සඞ්ගහං සඞ්ගහං කරං;
චරියං චරියං වන්දෙ, පරමං පරමං සුතං.

බ්‍යපෙතචතුපාදආදිඅන්තයමකගාථා

පකාරෙ බහුපකාරෙ, සාගරෙ ගුණසාගරෙ;
ගරවො මම ගරවො, වන්දාමි අභිවන්දාමි.

වත්ථුත්තයෙ ගන්ථකාරෙ, ගරූසු සාදරං මයා;
කතෙන නමක්කාරෙන, හිත්වා සබ්බෙ උපද්දවෙ.

සික්ඛාකාමෙහි ධීරෙහි, ජිනසාසනකාරිහි;
භික්ඛූහි විනයඤ්ඤූහි, සාදරං අභියාචිතො.

වණ්ණයිස්සාමි **විනය-සඞ්ගහං** පීතිවඩ්ඪනං;
භික්ඛූනං වෙනයිකානං, යථාසත්තිබලං අහං.

පොරාණෙහි කතා ටීකා, කිඤ්චාපි අත්ථි සා පන;
අතිසඞ්ඛෙපභාවෙන, න සාධෙති යථිච්ඡිතං.

තස්මා හි නානාසත්ථෙහි, සාරමාදාය සාධුකං;

නාතිසඞ්ඛෙපවිත්ථාරං, කරිස්සං **අත්ථවණ්ණනං.**

විනයාලඞ්කාරං නාම, පෙසලානං පමොදනං;
ඉමං පකරණං සබ්බෙ, සම්මා ධාරෙන්තු සාධවොති.

ගන්ථාරම්භකථාවණ්ණනා

විවිධවිසෙසනයසමන්නාගතං කායවාචාවිනයනකරණසමත්ථං ලජ්ජිපෙසලභික්ඛූනං සංසයවිනොදනකාරකං යොගාවචරපුග්ගලානං සීලවිසුද්ධිසම්පාපකං ජිනසාසනවුඩ්ඪිහෙතුභූතං පකරණමිදමාරභිතුකාමො අයමාචරියසභො පඨමං තාව රතනත්තයපණාමපණාමාරහභාවඅභිධෙය්‍යකරණහෙතු කරණප්පකාරපකරණාභිධානනිමිත්තපයොජනානි දස්සෙතුං **‘‘වත්ථුත්තයං නමස්සිත්වා’’**තිආදිමාහ. එත්ථ හි **වත්ථුත්තයං නමස්සිත්වා**ති ඉමිනා රතනත්තයපණාමො වුත්තො පණාමෙතබ්බපණාමඅත්ථදස්සනතො. **සරණං සබ්බපාණිනන්**ති ඉමිනා පණාමාරහභාවො පණාමහෙතුදස්සනතො. **පාළිමුත්තවිනිච්ඡයන්**ති අභිධෙය්‍යො ඉමස්ස පකරණස්ස අත්ථභාවතො. **විප්පකිණ්ණමනෙකත්ථා**ති කරණහෙතු තෙනෙවකාරණෙන පකරණස්ස කතත්තා. **සමාහරිත්වා එකත්ථ, දස්සයිස්සමනාකුලන්**ති කරණප්පකාරො තෙනාකාරෙන පකරණස්ස කරණතො. පකරණාභිධානං පන සමාහරිතසද්දස්ස සාමත්ථියතො දස්සිතං සමාහරිත්වා දස්සනෙනෙව ඉමස්ස පකරණස්ස විනයසඞ්ගහඉති නාමස්ස ලභනතො.

නිමිත්තං පන අජ්ඣත්තිකබාහිරවසෙන දුවිධං. තත්ථ අජ්ඣත්තිකං නාම කරුණා, තං දස්සනකිරියාය සාමත්ථියතො දස්සිතං තස්මිං අසති දස්සනකිරියාය අභාවතො. බාහිරං නාම සොතුජනසමූහො, තං **යොගාවචරභික්ඛූනන්**ති තස්ස කරුණාරම්මණභාවතො. පයොජනං පන දුවිධං පණාමපයොජනපකරණපයොජනවසෙන. තත්ථ පණාමපයොජනං නාම අන්තරායවිසොසනපසාදජනනාදිකං, තං **සරණං සබ්බපාණිනන්**ති ඉමස්ස සාමත්ථියතො දස්සිතං හෙතුම්හි සති ඵලස්ස අවිනාභාවතො. වුත්තඤ්හි අභිධම්මටීකාචරියෙන ‘‘ගුණවිසෙසවා හි පණාමාරහො හොති, පණාමාරහෙ ච කතො පණාමො වුත්තප්පයොජනසිද්ධිකරොව හොතී’’ති (ධ. ස. මූලටී. 1). පකරණපයොජනම්පි දුවිධං මුඛ්‍යානුසඞ්ගිකවසෙන. තෙසු මුඛ්‍යපයොජනං නාම බ්‍යඤ්ජනානුරූපං අත්ථස්ස පටිවිජ්ඣනං පකාසනඤ්ච අත්ථානුරූපං බ්‍යඤ්ජනස්ස උද්දිසනං උද්දෙසාපනඤ්ච, තං **විනයෙ පාටවත්ථායා**ති ඉමිනා වුත්තං. අනුසඞ්ගිකපයොජනං නාම සීලාදිඅනුපාදාපරිනිබ්බානන්තො අත්ථො, තං **සමාහරිත්වා එකත්ථ දස්සයිස්සන්**ති ඉමස්ස සාමත්ථියෙන දස්සිතං එකත්ථ සමාහරිත්වා දස්සනෙ සති තදුග්ගහපරිපුච්ඡාදිනා කතපයොගස්ස අනන්තරායෙන තදත්ථසිජ්ඣනතොති.

කිමත්ථං පනෙත්ථ රතනත්තයපණාමාදයො ආචරියෙන කතා, නනු අධිප්පෙතගන්ථාරම්භොව කාතබ්බොති? වුච්චතෙ – එත්ථ රතනත්තයපණාමකරණං තබ්බිහතන්තරායො හුත්වා අනායාසෙන ගන්ථපරිසමාපනත්ථං. පණාමාරහභාවවචනං අත්තනො යුත්තපත්තකාරිතාදස්සනත්ථං, තං විඤ්ඤූනං තොසාපනත්ථං, තං පකරණස්ස උග්ගහණත්ථං, තං සබ්බසම්පත්තිනිප්ඵාදනත්ථං. අභිධෙය්‍යකථනං විදිතාභිධෙය්‍යස්ස ගන්ථස්ස විඤ්ඤූනං උග්ගහධාරණාදිවසෙන පටිපජ්ජනත්ථං. කරණහෙතුකථනං අකාරණෙ කතස්ස වායාමස්ස නිප්ඵලභාවතො තප්පටික්ඛෙපනත්ථං. කරණප්පකාරකථනං විදිතප්පකාරස්ස ගන්ථස්ස සොතූනං උග්ගහණාදීසු රුචිජනනත්ථං. අභිධානදස්සනං වොහාරසුඛත්ථං. නිමිත්තකථනං ආසන්නකාරණදස්සනත්ථං. පයොජනදස්සනං දුවිධපයොජනකාමීනං සොතූනං සමුස්සාහජනනත්ථන්ති.

රතනත්තයපණාමපයොජනං පන බහූහි පකාරෙහි විත්ථාරයන්ති ආචරියා, තං තත්ථ තත්ථ වුත්තනයෙනෙව ගහෙතබ්බං. ඉධ පන ගන්ථගරුභාවමොචනත්ථං අට්ඨකථාචරියෙහි අධිප්පෙතපයොජනමෙව කථයිම්හ. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථාචරියෙන –

‘‘නිපච්චකාරස්සෙතස්ස ;
කතස්ස රතනත්තයෙ;
ආනුභාවෙන සොසෙත්වා;
අන්තරායෙ අසෙසතො’’ති. (ධ. ස. අට්ඨ. ගන්ථාරම්භකථා 7);

අයමෙත්ථ සමුදායත්ථො, අයං පන අවයවත්ථො – අහං සබ්බපාණීනං සරණං සරණීභූතං වත්ථුත්තයං නමස්සාමි, නමස්සිත්වා යොගාවචරභික්ඛූනං විනයෙ පාටවත්ථාය අනෙකත්ථවිප්පකිණ්ණං පාළිමුත්තවිනිච්ඡයං එකත්ථ සමාහරිත්වා අනාකුලං කත්වා දස්සයිස්සං දස්සයිස්සාමීති යොජනා.

තත්ථ වසන්ති එත්ථාති වත්ථු. කිං තං? බුද්ධාදිරතනං. තඤ්හි යස්මා සරණගතා සප්පුරිසා සරණගමනසමඞ්ගිනො හුත්වා බුද්ධාදිරතනං ආරම්මණං කත්වා තස්මිං ආරම්මණෙ වසන්ති ආවසන්ති නිවසන්ති, තස්මා ‘‘වත්ථූ’’ති වුච්චති. ආරම්මණඤ්හි ආධාරො, ආරම්මණිකං ආධෙය්‍යොති. ඉතො පරානිපි වත්ථුසද්දස්ස වචනත්ථාදීනි ආචරියෙහි වුත්තානි, තානිපි තත්ථ තත්ථ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බානි. ඉධ පන ගන්ථවිත්ථාරපරිහරණත්ථං එත්තකමෙව වුත්තන්ති

වෙදිතබ්බන්ති. තිණ්ණං සමූහොති තයං, තයො අංසා අවයවා අස්සාති වා තයං. කිං තං? සමුදායො. වත්ථූනං තයන්ති **වත්ථුත්තයං**. කිං තං? බුද්ධාදිරතනත්තයං. නමස්සාමීති **නමස්සිත්වා, අනමීන්ති නමස්සිත්වා**. බුද්ධාදිරතනඤ්හි ආරම්මණං කත්වා චිත්තස්ස උප්පජ්ජනකාලෙ ත්වා-පච්චයො පච්චුප්පන්නකාලිකො හොති, තස්මා පඨමො විග්ගහො කතො, පාළිමුත්තවිනිච්ඡයං එකත්ථ දස්සනකාලෙ අතීතකාලිකො, තස්මා දුතියො විග්ගහො. තෙනෙව ච කාරණෙන අත්ථයොජනායපි පච්චුප්පන්නකාලඅතීතකාලවසෙන යොජනා කතා.

සරති හිංසතීති **සරණං**. කිං තං? බුද්ධාදිරතනත්තයං. තඤ්හි සරණගතානං සප්පුරිසානං භයං සන්තාසං දුක්ඛං දුග්ගතිවිනිපාතං සංකිලෙසං සරති හිංසති විනාසෙති, තස්මා ‘‘සරණ’’න්ති වුච්චති. වුත්තඤ්හි භගවතා –

‘‘යස්මිං, මහානාම, සමයෙ අරියසාවකො තථාගතං අනුස්සරති, නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොතී’’තිආදි (අ. නි. 6.10; 11.11),

‘‘එවං බුද්ධං සරන්තානං;
ධම්මං සඞ්ඝඤ්ච භික්ඛවො;
භයං වා ඡම්භිතත්තං වා;
ලොමහංසො න හෙස්සතී’’ති ච. (සං. නි. 1.249);

යස්මා පන ‘‘සරණ’’න්ති ඉදං පදං ‘‘නාථ’’න්ති පදස්ස වෙවචනභූතං කිතසුද්ධනාමපදං හොති, න කිතමත්තපදං, තස්මා ධාත්වත්ථො අන්තොනීතො. ‘‘සර හිංසාය’’න්ති හි වුත්තං හිංසත්ථං ගහෙත්වා සබ්බපාණීනං සරණං හිංසකං වත්ථුත්තයං නමස්සිත්වා විඤ්ඤායමානෙ අනිට්ඨප්පසඞ්ගතො සබ්බපාණීනං සරණං සරණීභූතං නාථභූතං වත්ථුත්තයං නමස්සිත්වාති විඤ්ඤායමානෙයෙව යුජ්ජති, තෙනෙව ච කාරණෙන අත්ථයොජනායම්පි තථා යොජනා කතා. **සබ්බ**-සද්දො නිරවසෙසත්ථවාචකං සබ්බනාමපදං. සහ අවෙන යො වත්තතීති සබ්බොති කතෙ පන සකල-සද්දො විය සමුදායවාචකං සමාසනාමපදං හොති. පාණො එතෙසං අත්ථීති පාණිනො, පාණොති චෙත්ථ ජීවිතින්ද්‍රියං අධිප්පෙතං. සබ්බෙ පාණිනො සබ්බපාණිනො, තෙසං **සබ්බපාණීනං**. එත්තාවතා වත්ථුත්තයස්ස සබ්බලොකසරණභාවං, තතොයෙව ච නමස්සනාරහභාවං, නමස්සනාරහෙ ච කතායනමස්සනකිරියාය යථාධිප්පෙතත්ථසිද්ධිකරභාවං, අත්තනො කිරියාය ච ඛෙත්තඞ්ගතභාවං දස්සෙති.

එවං සහෙතුකං රතනත්තයපණාමං දස්සෙත්වා ඉදානි පකරණාරම්භස්ස සනිමිත්තං මුඛ්‍යපයොජනං දස්සෙතුමාහ **‘‘විනයෙ පාටවත්ථාය, යොගාවචරභික්ඛුන’’**න්ති. එත්ථ ච **විනයෙ පාටවත්ථායාති** මුඛ්‍යපයොජනදස්සනං, තංදස්සනෙන ච අනුසඞ්ගිකපයොජනම්පි විභාවිතමෙව හොති කාරණෙ සිද්ධෙ කාරියස්ස සිජ්ඣනතො. **යොගාවචරභික්ඛූනන්ති** බාහිරනිමිත්තදස්සනං, තස්මිං දස්සිතෙ අජ්ඣත්තිකනිමිත්තම්පි දීපිතමෙව හොති ආරම්මණෙ ඤාතෙ ආරම්මණිකස්ස ඤාතබ්බතො. තත්ථ විවිධා නයා එත්ථාති විනයො, දුවිධපාතිමොක්ඛදුවිධවිභඞ්ගපඤ්චවිධපාතිමොක්ඛුද්දෙසපඤ්චආපත්තික්ඛන්ධසත්තආපත්තික්ඛන්ධාදයො විවිධා අනෙකප්පකාරා නයා එත්ථ සන්තීති අත්ථො. අථ වා විසෙසා නයා එත්ථාති විනයො, දළ්හීකම්මසිථිලකරණපයොජනා අනුපඤ්ඤත්තිනයාදයො විසෙසා නයා එත්ථ සන්තීති අත්ථො. අථ වා විනෙතීති විනයො. කායො විනෙති කායවාචායො, ඉති කායවාචානං විනයනතො විනයො. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං –

‘‘විවිධවිසෙසනයත්තා ;
විනයනතො චෙව කායවාචානං;
විනයත්ථවිදූහි අයං;
විනයො ‘විනයො’ති අක්ඛාතො’’ති. (පාරා. අට්ඨ. 1.පඨමමහාසඞ්ගීතිකථා; ධ. ස. අට්ඨ. නිදානකථා; දී. නි. අට්ඨ. 1.පඨමමහාසඞ්ගීතිකථා);

කො සො? විනයපිටකං. තස්මිං **විනයෙ**. පටති වියත්තභාවං ගච්ඡතීති පටු. කො සො? පණ්ඩිතො. පටුනො භාවො පාටවං. කිං තං? ඤාණං. අසති කාරණානුරූපං භවතීති අත්ථො. කො සො? පයොජනං. පාටවමෙව අත්ථො පාටවත්ථො, තස්ස **පාටවත්ථාය,** විනයපිටකෙ කොසල්ලඤාණපයොජනායාති වුත්තං හොති. යුඤ්ජනං යොගො, කම්මට්ඨානමනසිකාරො. අවචරන්තීති අවචරා, යොගෙ අවචරා යොගාවචරා, කම්මට්ඨානිකා භික්ඛූ. සංසාරෙ භයං ඉක්ඛන්තීති භික්ඛූ, යොගාවචරා ච තෙ භික්ඛූ චාති යොගාවචරභික්ඛූ, තෙසං **යොගාවචරභික්ඛූනං**. එතෙන විනයෙ පටුභාවො නාම භික්ඛූනංයෙව අත්ථො හොති, න ගහට්ඨතාපසපරිබ්බාජකාදීනං. භික්ඛූසු ච කම්මට්ඨානෙ නියුත්තානං ලජ්ජීපෙසලභික්ඛූනංයෙව, න විස්සට්ඨකම්මට්ඨානානං අලජ්ජීභික්ඛූනන්ති ඉමමත්ථං දස්සෙති.

එවං පකරණාරම්භස්ස සනිමිත්තං පයොජනං දස්සෙත්වා ඉදානි සහෙතුකං අභිධෙය්‍යං දස්සෙතුං **‘‘විප්පකිණ්ණමනෙකත්ථ, පාළිමුත්තවිනිච්ඡය’’**න්ති ආහ. තත්ථ **විප්පකිණ්ණං අනෙකත්ථාති** ඉමිනා පකරණාරම්භස්ස හෙතුං දස්සෙති හෙතුමන්තවිසෙසනත්තා, ඉමස්ස අනෙකත්ථවිප්පකිණ්ණත්තායෙව ආචරියස්ස ආරම්භො හොති, න අවිප්පකිණ්ණෙ සති. වක්ඛති හි ‘‘සමාහරිත්වා එකත්ථ දස්සයිස්ස’’න්ති (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. ගන්ථාරම්භකථා). **පාළිමුත්තවිනිච්ඡයන්ති** ඉමිනා පකරණාභිධෙය්‍යං. තත්ථ කිරති වික්ඛිපතීති කිණ්ණො, පකාරෙන කිණ්ණො පකිණ්ණො, විවිධෙන පකිණ්ණො විප්පකිණ්ණො. කො සො? පාළිමුත්තවිනිච්ඡයො, තං **විප්පකිණ්ණං**.

අනෙකත්ථාති එත්ථ සඞ්ඛ්‍යාවාචකො සබ්බනාමිකො එක-සද්දො, න එකො අනෙකෙ. බහ්වත්ථවාචකො අනෙකසද්දො. එකන්තඑකවචනන්තොපි එක-සද්දො න-ඉතිනිපාතෙන යුත්තත්තා බහුවචනන්තො ජාතොති. තත්ථ **අනෙකත්ථ** බහූසූති අත්ථො, පාරාජිකකණ්ඩට්ඨකථාදීසු අනෙකෙසු පකරණෙසූති වුත්තං හොති. පොරාණටීකායං පන **අනෙකත්ථා**ති අනෙකෙසු සික්ඛාපදපදෙසෙසූති අත්ථො දස්සිතො, එවඤ්ච සති උපරි ‘‘සමාහරිත්වා එකත්ථා’’ති වක්ඛමානත්තා ‘‘අනෙකත්ථවිප්පකිණ්ණං එකත්ථ සමාහරිත්වා’’ති ඉමෙසං පදානං සහයොගීභූතත්තා අනෙකෙසු සික්ඛාපදපදෙසෙසු විප්පකිණ්ණං එකස්මිං සික්ඛාපදපදෙසෙ සමාහරිත්වාති අත්ථො භවෙය්‍ය, සො ච අත්ථො අයුත්තො. කස්මා? අනෙකෙසු පකරණෙසු විප්පකිණ්ණං එකස්මිං පකරණෙ සමාහරිත්වාති අත්ථො අම්හෙහි වුත්තො. අථ පන ‘‘එකත්ථා’’ති ඉමස්ස ‘‘එකතො’’ති අත්ථං විකප්පෙත්වා අනෙකෙසු සික්ඛාපදපදෙසෙසු විප්පකිණ්ණං එකතො සමාහරිත්වාති අත්ථං ගණ්හෙය්‍ය, සො අත්ථො යුත්තො භවෙය්‍ය.

පකට්ඨානං ආළීති පාළි, උත්තමානං වචනානං අනුක්කමොති අත්ථො. අථ වා අත්තත්ථපරත්ථාදිභෙදං අත්ථං පාලෙති රක්ඛතීති පාළි, ළළානමවිසෙසො. කා සා? විනයතන්ති. මුච්චතීති මුත්තො, පාළිතො මුත්තො පාළිමුත්තො. ඡින්දියතෙ අනෙනාති ඡයො, නීහරිත්වා ඡයො නිච්ඡයො, විසෙසෙන නිච්ඡයො විනිච්ඡයො, ඛිලමද්දනාකාරෙන පවත්තො සද්දනයො අත්ථනයො ච. පාළිමුත්තො ච සො විනිච්ඡයො චාති පාළිමුත්තවිනිච්ඡයො, තං **පාළිමුත්තවිනිච්ඡයං**. ඉදඤ්ච ‘‘ආනගරා ඛදිරවන’’න්තිආදීසු විය යෙභුය්‍යනයවසෙන වුත්තං කත්ථචි පාළිවිනිච්ඡයස්සපි දිස්සනතො. පොරාණටීකායං පන පාළිවිනිච්ඡයො ච පාළිමුත්තවිනිච්ඡයො ච පාළිමුත්තවිනිච්ඡයොති එවං එකදෙසසරූපෙකසෙසවසෙන වා එතං වුත්තන්ති දට්ඨබ්බන්ති දුතියනයොපි වුත්තො, එවඤ්ච සති පාළිවිනිච්ඡයපාළිමුත්තවිනිච්ඡයෙහි අඤ්ඤස්ස විනිච්ඡයස්ස අභාවා කිමෙතෙන ගන්ථගරුකරෙන පාළිමුත්තග්ගහණෙන. විසෙසනඤ්හි සම්භවබ්‍යභිචාරෙ ච සති සාත්ථකං සියාති පඨමනයොව ආරාධනීයො හොති.

එවං සහෙතුකං අභිධෙය්‍යං දස්සෙත්වා ඉදානි කරණප්පකාරං දස්සෙති **‘‘සමාහරිත්වා’’**තිආදිනා. දුවිධො හෙත්ථ කරණප්පකාරො එකත්ථසමාහරණඅනාකුලකරණවසෙන. සො දුවිධොපි තෙන පකාරෙන පකරණස්ස කතත්තා ‘‘කරණප්පකාරො’’ති වුච්චති. තත්ථ සමාහරිස්සාමීති **සමාහරිත්වා,** සං-සද්දො සඞ්ඛෙපත්ථො, තස්මා සඞ්ඛිපිය ආහරිස්සාමීති අත්ථො. අනාගතකාලිකවසෙන පච්චමානෙන ‘‘දස්සයිස්ස’’න්ති පදෙන සමානකාලත්තා අනාගතකාලිකො ඉධ ත්වා-පච්චයො වුත්තො. **එකත්ථා**ති එකස්මිං ඉධ විනයසඞ්ගහප්පකරණෙ. **එකත්ථා**ති වා එකතො. **දස්සයිස්ස**න්ති දස්සයිස්සාමි, ඤාපයිස්සාමීති අත්ථො. ආකුලති බ්‍යාකුලතීති ආකුලො, න ආකුලො අනාකුලො, පුබ්බාපරබ්‍යාකිණ්ණවිරහිතො පාළිමුත්තවිනිච්ඡයො. **අනාකුල**න්ති පන භාවනපුංසකං, තස්මා කරධාතුමයෙන කත්වාසද්දෙන යොජෙත්වා දස්සනකිරියාය සම්බන්ධිතබ්බං.

එවං රතනත්තයපණාමාදිකං පුබ්බකරණං දස්සෙත්වා ඉදානි යෙ පාළිමුත්තවිනිච්ඡයෙ දස්සෙතුකාමො, තෙසං අනුක්කමකරණත්ථං මාතිකං ඨපෙන්තො **‘‘තත්‍රායං මාතිකා’’**තිආදිමාහ. මාතිකාය හි අසති දස්සිතවිනිච්ඡයා විකිරන්ති විධංසෙන්ති යථා තං සුත්තෙන අසඞ්ගහිතානි පුප්ඵානි. සන්තියා පන මාතිකාය දස්සිතවිනිච්ඡයා න විකිරන්ති න විධංසෙන්ති යථා තං සුත්තෙන සඞ්ගහිතානි පුප්ඵානි. තං තං අත්ථං ජානිතුකාමෙහි මාතිකානුසාරෙන ගන්ත්වා ඉච්ඡිතිච්ඡිතවිනිච්ඡයං පත්වා සො සො අත්ථො ජානිතබ්බො හොති, තස්මා සුඛග්ගහණත්ථං මාතිකා ඨපිතා. තත්ථ **තත්‍රා**ති තස්මිං පාළිමුත්තවිනිච්ඡයෙ. **අය**න්ති අයං මයා වක්ඛමානා. මාතා වියාති **මාතිකා**. යථා හි පුත්තා මාතිතො පභවන්ති, එවං නිද්දෙසපදානි උද්දෙසතො පභවන්ති, තස්මා උද්දෙසො මාතිකා වියාති ‘‘මාතිකා’’ති වුච්චති.

දිවාසෙය්‍යාතිආදීසු **දිවාසෙය්‍යා** දිවාසෙය්‍යවිනිච්ඡයකථා. **පරික්ඛාරො** පරික්ඛාරවිනිච්ඡයකථා…පෙ…. **පකිණ්ණකං** පකිණ්ණකවිනිච්ඡයකථාති යොජනා. තෙනෙව වක්ඛති ‘‘දිවාසයනවිනිච්ඡයකථා සමත්තා’’තිආදි. **ඉති**-සද්දො ඉදමත්ථො වා නිදස්සනත්ථො වා පරිසමාපනත්ථො වා. තෙසු ඉදමත්ථෙ කා සා? දිවාසෙය්‍යා…පෙ…. පකිණ්ණකං ඉති අයන්ති. නිදස්සනත්ථෙ කථං සා? දිවාසෙය්‍යා…පෙ…. පකිණ්ණකං ඉති දට්ඨබ්බාති. පරිසමාපනත්ථෙ සා කිත්තකෙන පරිසමත්තා? දිවාසෙය්‍යා…පෙ…. පකිණ්ණකං ඉති එත්තකෙන පරිසමත්තාති අත්ථො. ඉමෙසං පන දිවාසෙය්‍යාදිපදානං වාක්‍යවිග්ගහං කත්වා අත්ථෙ ඉධ වුච්චමානෙ අතිපපඤ්චො භවිස්සති, සොතූනඤ්ච දුස්සල්ලක්ඛණීයො, තස්මා තස්ස තස්ස නිද්දෙසස්ස ආදිම්හියෙව යථානුරූපං වක්ඛාම.

ගන්ථාරම්භකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

1. දිවාසෙය්‍යවිනිච්ඡයකථා

1. එවං පාළිමුත්තවිනිච්ඡයකථානං මාතිකං ඨපෙත්වා ඉදානි යථාඨපිතමාතිකානුක්කමෙන නිද්දිසන්තො **“තත්ථ දිවාසෙය්‍යාති දිවානිපජ්ජන”**න්තිආදිමාහ. තත්ථ **තත්ථාති** තෙසු මාතිකාපදෙසු සමභිනිවිට්ඨස්ස ‘‘දිවාසෙය්‍යා’’ති පදස්ස ‘‘දිවානිපජ්ජන’’න්ති අත්ථො දට්ඨබ්බොති යොජනා. තත්ථ **දිවා**-සද්දො අභවාචකො ආකාරන්තො නිපාතො. වුත්තඤ්හි අභිධානප්පදීපිකායං ‘‘ආනුකූල්‍යෙතු සද්ධඤ්ච, නත්තං දොසො දිවා ත්වහෙ’’ති. සයනං සෙය්‍යා, කරජකායගතරූපානං උද්ධං අනුග්ගන්ත්වා දීඝවසෙන විත්ථාරතො පවත්තනසඞ්ඛාතො ඉරියාපථවිසෙසො. දිවාකාලස්මිං සෙය්‍යා **දිවාසෙය්‍යා**. අරුණුග්ගමනතො පට්ඨාය යාව සූරියත්ථඞ්ගමනා, එතස්මිං කාලෙ සයනඉරියාපථකරණන්ති. තෙනාහ ‘‘දිවානිපජ්ජනන්ති අත්ථො’’ති.

තත්‍රාති තස්මිං දිවාසයනෙ අයං වක්ඛමානො විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා. **“අනුජානාමි…පෙ…. වචනතො”**ති (පාරා. 77) අයං පඨමපාරාජිකසික්ඛාපදස්ස විනීතවත්ථූසු ආගතො භගවතා ආහච්චභාසිතො ඤාපකපාඨො. තත්ථ **දිවා පටිසල්ලීයන්තෙනාති** දිවා නිපජ්ජන්තෙන. **ද්වාරං සංවරිත්වා පටිසල්ලීයිතුන්ති** ද්වාරං පිදහිත්වා නිපජ්ජිතුං. **“දිවා…පෙ…. නිපජ්ජිතබ්බ**න්ති ඤාප්‍යං. නනු පාළියං ‘‘අයං නාම ආපත්තී’’ති න වුත්තා, අථ කථමෙත්ථ ආපත්ති විඤ්ඤායතීති චොදනං සන්ධායාහ **“එත්ථ ච කිඤ්චාපී”**තිආදි. තත්ථ **එත්ථාති** එතස්මිං දිවානිපජ්ජනෙ. **ච**-සද්දො වාක්‍යාරම්භජොතකො, **කිඤ්චාපි**-සද්දො නිපාතසමුදායො, යදිපීත්‍යත්ථො. පාළියං අයං නාම ආපත්තීති කිඤ්චාපි න වුත්තා, පන තථාපි අසංවරිත්වා නිපජ්ජන්තස්ස අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 1.77) දුක්කටං යස්මා වුත්තං, තස්මා එත්ථ ආපත්ති විඤ්ඤායතීති යොජනා. එවං සන්තෙපි අසති භගවතො වචනෙ කථං අට්ඨකථායං වුත්තං සියාති ආහ **“විවරිත්වා…පෙ…. අනුඤ්ඤාතත්තා”**ති. එතෙන භගවතො අනුජානනම්පි තං අකරොන්තස්ස ආපත්තිකාරණං හොතීති දස්සෙති.

තත්ථ **“උප්පන්නෙ වත්ථුම්හීති** ඉත්ථියා කතඅජ්ඣාචාරවත්ථුස්මි’’න්ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.77) වුත්තං, සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.77) පන ‘‘මෙථුනවත්ථුස්මිං උප්පන්නෙ’’ති වුත්තං, පොරාණටීකායම්පි තමෙව ගහෙත්වා ‘‘උප්පන්නෙ මෙථුනවත්ථුස්මි’’න්ති වුත්තං, තදෙතං විචාරෙතබ්බං මෙථුනලක්ඛණස්ස අභාවා. නනු සික්ඛාපදපඤ්ඤාපනං නාම බුද්ධවිසයො, අථ කස්මා අට්ඨකථායං දුක්කටං වුත්තන්ති ආහ **“භගවතො”**තිආදි. න කෙවලං උපාලිත්ථෙරාදීහි එව අට්ඨකථා ඨපිතා, අථ ඛො පාළිතො ච අත්ථතො ච බුද්ධෙන භගවතා වුත්තො. න හි භගවතා අබ්‍යාකතං තන්තිපදං නාම අත්ථි, සබ්බෙසංයෙව අත්ථො කථිතො, තස්මා සම්බුද්ධෙනෙව තිණ්ණං පිටකානං අත්ථවණ්ණනක්කමොපි භාසිතොති දට්ඨබ්බං. තත්ථ තත්ථ හි භගවතා පවත්තිතා පකිණ්ණකදෙසනායෙව අට්ඨකථාති.

කිං පනෙත්ථ එතං දිවා ද්වාරං අසංවරිත්වා නිපජ්ජන්තස්ස දුක්කටාපත්තිආපජ්ජනං අට්ඨකථායං වුත්තත්තා එව සිද්ධං, උදාහු අඤ්ඤෙනපීති ආහ **“අත්ථාපත්තී”**තිආදි. එතං දුක්කටාපත්තිආපජ්ජනං න කෙවලං අට්ඨකථායං වුත්තත්තා එව සිද්ධං, අථ ඛො ‘‘අත්ථාපත්ති දිවා ආපජ්ජති, නො රත්ති’’න්ති (පරි. 323) ඉමිනා පරිවාරපාඨෙනපි සිද්ධං හොතීති යොජනා. කතරස්මිං පන වත්ථුස්මිං ඉදං සික්ඛාපදං වුත්තන්ති? ‘‘තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරො භික්ඛු වෙසාලියං මහාවනෙ කූටාගාරසාලායං දිවා විහාරගතො ද්වාරං විවරිත්වා නිපන්නො අහොසි. තස්ස අඞ්ගමඞ්ගානි වාතුපත්ථද්ධානි අහෙසුං. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා ඉත්ථියො ගන්ධඤ්ච මාලඤ්ච ආදාය විහාරං ආගමිංසු විහාරපෙක්ඛිකායො. අථ ඛො තා ඉත්ථියො තං භික්ඛුං පස්සිත්වා අඞ්ගජාතෙ අභිනිසීදිත්වා යාවදත්ථං කත්වා ‘පුරිසුසභො වතාය’න්ති වත්වා ගන්ධඤ්ච මාලඤ්ච ආරොපෙත්වා පක්කමිංසු. භික්ඛූ කිලින්නං පස්සිත්වා භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං. පඤ්චහි, භික්ඛවෙ, ආකාරෙහි අඞ්ගජාතං කම්මනියං හොති රාගෙන, වච්චෙන, පස්සාවෙන, වාතෙන, උච්චාලිඞ්ගපාණකදට්ඨෙන. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චහාකාරෙහි අඞ්ගජාතං කම්මනියං හොති. අට්ඨානමෙතං, භික්ඛවෙ, අනවකාසො, යං තස්ස භික්ඛුනො රාගෙන අඞ්ගජාතං කම්මනියං අස්ස, අරහං සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු, අනාපත්ති භික්ඛවෙ තස්ස භික්ඛුනො. අනුජානාමි භික්ඛවෙ දිවා පටිසල්ලීයන්තෙන ද්වාරං සංවරිත්වා පටිසල්ලීයිතු’’න්ති (පාරා. 77) එතස්මිං වත්ථුස්මිං ඉදං වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

2. ඉදානි ද්වාරවිසෙසං දස්සෙතුං **“කීදිස”**න්තිආදිමාහ. තත්ථ **පරිවත්තකද්වාරමෙවාති** සංවරණවිවරණවසෙන ඉතො චිතො ච පරිවත්තනයොග්ගද්වාරමෙව. **රුක්ඛසූචිකණ්ටකද්වාරන්ති** රුක්ඛසූචිද්වාරං කණ්ටකද්වාරඤ්ච. ‘‘රුක්ඛසූචිද්වාරකණ්ටකද්වාර’’මිච්චෙව වා පාඨො. යං උභොසු පස්සෙසු රුක්ඛත්ථම්භෙ නිඛනිත්වා තත්ථ විජ්ඣිත්වා මජ්ඣෙ ද්වෙ තිස්සො රුක්ඛසූචියො පවෙසෙත්වා කරොන්ති, තං **රුක්ඛසූචිද්වාරං** නාම. පවෙසනනික්ඛමනකාලෙ අපනෙත්වා ථකනයොග්ගං එකාය, බහූහි වා කණ්ටකසාඛාහි කතං **කණ්ටකද්වාරං** නාම. ගාමද්වාරස්ස පිධානත්ථං පදරෙන වා කණ්ටකසාඛාදීහි වා කතස්ස කවාටස්ස උදුක්ඛලපාසකරහිතතාය එකෙන සංවරිතුං විවරිතුඤ්ච අසක්කුණෙය්‍යස්ස හෙට්ඨා එකං චක්කං යොජෙන්ති, යෙන පරිවත්තමානකකවාටං සුඛථකනකං හොති, තං සන්ධාය වුත්තං **“චක්කලකයුත්තද්වාර”**න්ති. චක්කමෙව හි ලාතබ්බත්ථෙන සංවරණවිවරණත්ථාය ගහෙතබ්බත්ථෙන චක්කලකං, තෙන යුත්තකවාටම්පි චක්කලකං නාම, තෙන යුත්තද්වාරං **චක්කලකයුත්තද්වාරං**.

මහාද්වාරෙසු පන ද්වෙ තීණි චක්කලකානි යොජෙතීති ආහ **"එළකෙසූ"**තිආදි. **කිටිකාසූති** වෙළුපෙසිකාදීහි කණ්ටකසාඛාදීහි ච කතථකනකෙසු. **සංසරණකිටිකද්වාරන්ති** චක්කලකයන්තෙන සංසරණකිටිකායුත්තමහාද්වාරං. **ගොප්ඵෙත්වාති** ආවුණිත්වා, රජ්ජූහි ගන්ථෙත්වා වා. **එකං දුස්සසාණිද්වාරමෙවාති** එත්ථ කිලඤ්ජසාණිද්වාරම්පි සඞ්ගහං ගච්ඡති. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 76-77) පන "දුස්සද්වාරං සාණිද්වාරඤ්ච දුස්සසාණිද්වාරං. දුස්සසාණි කිලඤ්ජසාණීතිආදිනා වුත්තං සබ්බම්පි දුස්සසාණියමෙව සඞ්ගහෙත්වා වුත්තං, එකසදිසත්තා එකන්ති වුත්ත"න්ති වුත්තං.

3. එවං ද්වාරවිසෙසං දස්සෙත්වා ඉදානි යත්තකෙන ද්වාරං සංවුතං හොති, තං පමාණං දස්සෙතුං **"කිත්තකෙන"**ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ **සූචීති** මජ්ඣෙ ඡිද්දං කත්වා පවෙසිතා. **ඝටිකාති** උපරි යොජිතා. ඉදානි යත්ථ ද්වාරං සංවරිත්වා නිපජ්ජිතුං න සක්කා හොති, තත්ථ කාතබ්බවිධිං දස්සෙතුං **"සචෙ බහූනං වළඤ්ජනට්ඨානං හොති"**තිආදි වුත්තං. බහූනං අවළඤ්ජනට්ඨානෙපි එකං ආපුච්ඡිත්වා නිපජ්ජිතුං වට්ටතියෙව. **අථ භික්ඛු…පෙ…. නිසින්නා හොන්තීති** ඉදං තත්ථ භික්ඛූනං සන්නිහිතභාවදස්සනත්ථං වුත්තං, න සෙසඉරියාපථසමඞ්ගිතානිවත්තනත්ථං, තස්මා නිපන්නෙපි ආභොගං කාතුං වට්ටති. නිපජ්ජිත්වා නිද්දායන්තෙ පන ආභොගං කාතුං න වට්ටති. අසන්තපක්ඛෙ ඨිතත්තා රහො නිසජ්ජාය විය ද්වාරසංවරණං නාම මාතුගාමානං පවෙසනිවාරණත්ථං අනුඤ්ඤාතන්ති ආහ **"කෙවලං භික්ඛුනිං වා"**තිආදි.

එත්ථ ච තං යුත්තං, එවං සබ්බත්ථපි යො යො ථෙරවාදො වා අට්ඨකථාවාදො වා පච්ඡා වුච්චති, සො සොව පමාණන්ති ගහෙතබ්බන්ති ඉදං අට්ඨකථාවචනතො අතිරෙකං ආචරියස්ස වචනං. ඉතො පුබ්බාපරවචනං අට්ඨකථාවචනමෙව. තත්ථ **තං යුත්තන්ති** "කුරුන්දට්ඨකථායං පන…පෙ…. න වත්තතී"ති යං වචනං අට්ඨකථාචරියෙහි වුත්තං, තං වචනං යුත්තන්ති අත්ථො. **එවං…පෙ…. ගහෙතබ්බන්ති** යථා චෙත්ථ කුරුන්දියං වුත්තවචනං යුත්තං, එවං සබ්බත්ථපි විනිච්ඡයෙ යො යො ථෙරවාදො වා අට්ඨකථාවාදො වා පච්ඡා වුච්චති, සො සොව පමාණන්ති ගහෙතබ්බං, පුරෙ වුත්තො ථෙරවාදො වා අට්ඨකථාවාදො වා පමාණන්ති න ගහෙතබ්බන්ති අධිප්පායො. ඉදං වචනං අට්ඨානෙ වුත්තං විය දිස්සති. කථං? යං තාව වුත්තං, තං යුත්තන්ති. තං ඉමස්මිං ආපුච්ඡනආභොගකරණවිනිච්ඡයෙ අඤ්ඤස්ස අයුත්තස්ස අට්ඨකථාවාදස්ස වා ථෙරවාදස්ස වා අභාවා වත්තුං න සක්කා. න හි පුබ්බවාක්‍යො "භික්ඛූ එවා"ති අවධාරණං කතං, අථ ඛො ආසන්නවසෙන වා පට්ඨානවසෙන වා "භික්ඛූ චීවරකම්මං"ඉච්චාදිකංයෙව වුත්තං. යම්පි වුත්තං "එවං සබ්බත්ථපී"ත්‍යාදි, තම්පි අනොකාසං. ඉමස්මිං විනිච්ඡයෙ අඤ්ඤස්ස අට්ඨකථාවාදස්ස වා ආචරියවාදස්ස වා අවචනතො පුරෙ පච්ඡාභාවො ච න දිස්සති, අයං "පමාණ"න්ති ගහෙතබ්බො, අයං "න ගහෙතබ්බො"ති වත්තබ්බභාවො ච.

උපරි පන "කො මුච්චති, කො න මුච්චතී"ති ඉමස්ස පඤ්හස්ස විස්සජ්ජනෙ මහාපච්චරිවාදො ච කුරුන්දිවාදො ච මහාඅට්ඨකථාවාදො චාති තයො අට්ඨකථාවාදා ආගතා, එකො මහාපදුමත්ථෙරවාදො, තස්මා තත්ථෙව යුත්තායුත්තභාවො ච පමාණාපමාණභාවො ච ගහෙතබ්බාගහෙතබ්බභාවො ච දිස්සති, තස්මා තස්මිංයෙව ඨානෙ වත්තබ්බං සියා, සුවිමලවිපුලපඤ්ඤාවෙයත්තියසමන්නාගතෙන පන ආචරියාසභෙන අවත්තබ්බට්ඨානෙ වුත්තං න සියා, තස්මා උපරි අට්ඨකථාවාදසංසන්දනාවසානෙ මහාපදුමත්ථෙරෙන වුත්තන්ති ඉමස්ස වචනස්ස පච්ඡතො වුත්තං සියා, තං පච්ඡා ලෙඛකෙහි පරිවත්තෙත්වා ලිඛිතං භවෙය්‍ය, පාරාජිකකණ්ඩට්ඨකථායඤ්ච ඉදං වචනං වුත්තං. ටීකායඤ්ච ඉමස්මිං ඨානෙ න වුත්තං, උපරියෙව වුත්තං, "යො ච යක්ඛගහිතකො, යො ච බන්ධිත්වා නිපජ්ජාපිතො"ති ඉමස්ස අට්ඨකථාවාදස්ස පච්ඡිමත්තා සොයෙව පමාණතො ගහෙතබ්බො. තථා ච වක්ඛති "සබ්බත්ථ යො යො අට්ඨකථාවාදො වා ථෙරවාදො වා පච්ඡා වුච්චති, සො සොයෙව පමාණතො දට්ඨබ්බො"ති, තස්මා ඉදමෙත්ථ විචාරෙත්වා ගහෙතබ්බං.

4. ඉදානි ද්වාරං සංවරණස්ස අන්තරායෙ සති අසංවරිත්වාපි නිපජ්ජිතුං වට්ටතීති දස්සෙතුං **"අථ ද්වාරස්ස"**ත්‍යාදිමාහ. **නිස්සෙණිං ආරොපෙත්වාති** උපරිමතලං ආරොපෙත්වා විසඞ්ඛරිත්වා භූමියං පාතෙත්වා, ඡඩ්ඩෙත්වා වා නිපජ්ජිතුං වට්ටති. ඉදං එකාබද්ධතාය වුත්තං. **ද්වෙපි ද්වාරානි ජග්ගිතබ්බානීති** එත්ථ සචෙ එකස්මිං ද්වාරෙ කවාටං වා නත්ථි, හෙට්ඨා වුත්තනයෙන සංවරිතුං වා න සක්කා , ඉතරං ද්වාරං අසංවරිත්වා නිපජ්ජිතුං වට්ටති. **ද්වාරපාලස්සාති** ද්වාරකොට්ඨකෙ මහාද්වාරෙ, නිස්සෙණිමූලෙ වා ඨත්වා ද්වාරජග්ගනකස්ස. **පච්ඡිමානං භාරොති** එකාබද්ධවසෙන ආගච්ඡන්තෙ සන්ධාය වුත්තං. අසංවුතද්වාරෙ අන්තොගබ්භෙ වාති යොජෙතබ්බං. **බහි වාති** ගබ්භතො බහි. **නිපජ්ජනකාලෙපි…පෙ…. වට්ටතියෙවාති** එත්ථ ද්වාරජග්ගනකස්ස තදධීනත්තා තදා තස්ස තත්ථ සන්නිහිතාසන්නිහිතභාවං අනුපධාරෙත්වාපි ආභොගං කාතුං වට්ටතියෙවාති වදන්ති.

යෙන කෙනචි පරික්ඛිත්තෙති එත්ථ පරික්ඛෙපස්ස උබ්බෙධතො පමාණං සහසෙය්‍යප්පහොනකෙ වුත්තසදිසමෙව. වුත්තඤ්හි සමන්තපාසාදිකායං (පාචි. අට්ඨ. 51) "යඤ්හි සෙනාසනං උපරි පඤ්චහි ඡදනෙහි අඤ්ඤෙන වා කෙනචි සබ්බමෙව පටිච්ඡන්නං, අයං සබ්බච්ඡන්නා නාම සෙය්‍යා…පෙ…. යං පන සෙනාසනං භූමිතො පට්ඨාය යාව ඡදනං ආහච්ච පාකාරෙන වා අඤ්ඤෙන වා කෙනචි අන්තමසො වත්ථෙනපි පරික්ඛිත්තං, අයං සබ්බපරිච්ඡන්නා නාම සෙය්‍යා. ඡදනං අනාහච්ච සබ්බන්තිමෙන පරියායෙන දියඩ්ඪහත්ථුබ්බෙධෙන පාකාරාදිනා පරික්ඛිත්තාපි සබ්බපරිච්ඡන්නායෙවාති කුරුන්දට්ඨකථායං වුත්ත"න්ති. "දියඩ්ඪහත්ථුබ්බෙධො වඩ්ඪකිහත්ථෙන

ගහෙතබ්බො''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.51) විමතිවිනොදනියඤ්ච (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.50-51) වුත්තං. **මහාපරිවෙණන්ති** මහන්තං අඞ්ගණං. තෙන බහුජනසඤ්චරණට්ඨානං දස්සෙති. තෙනාහ **''මහාබොධි''**තිආදි.

අරුණෙ උග්ගතෙ වුට්ඨාති, අනාපත්ති අනාපත්තිඛෙත්තභූතාය රත්තියා සුද්ධචිත්තෙන නිපන්නත්තා. **පබුජ්ඣිත්වා පුන සුපති, ආපත්තීති** අරුණෙ උග්ගතෙ පබුජ්ඣිත්වා අරුණුග්ගමනං ඤත්වා වා අඤත්වා වා අනුට්ඨහිත්වා සයිතසන්තානෙන සුපති, උට්ඨහිත්වා කත්තබ්බස්ස ද්වාරසංවරණාදිනො අකතත්තා අකිරියසමුට්ඨානා ආපත්ති හොති අනාපත්තිඛෙත්තෙ කතනිපජ්ජනකිරියාය අනඞ්ගත්තා. අයඤ්හි ආපත්ති ඊදිසෙ ඨානෙ අකිරියා, දිවා ද්වාරං අසංවරිත්වා නිපජ්ජනක්ඛණෙ කිරියාකිරියා ච අචිත්තකා චාති වෙදිතබ්බා. පුරාරුණා පබුජ්ඣිත්වාපි යාව අරුණුග්ගමනා සයන්තස්සපි පුරිමනයෙන ආපත්තියෙව.

අරුණෙ උග්ගතෙ වුට්ඨහිස්සාමීති…පෙ…. ආපත්තියෙවාති එත්ථ කදා අස්ස ආපත්තීති? වුච්චතෙ – න තාව රත්තියං, ''දිවා ආපජ්ජති, නො රත්ති''න්ති (පරි. 323) වුත්තත්තා අනාදරියදුක්කටා න මුච්චතීති වුත්තදුක්කටං පන දිවාසයනදුක්කටමෙව න හොති අනාදරියදුක්කටත්තා එව. ''අරුණුග්ගමනෙ පන අචිත්තකං අකිරියසමුට්ඨානං ආපත්තිං ආපජ්ජතීති වෙදිතබ්බ''න්ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.77) වුත්තං, සාරත්ථදීපනියම්පි (සාරත්ථ. ටී. පාරාජික 2.77) ''යථාපරිච්ඡෙදමෙව වුට්ඨාතීති අරුණෙ උග්ගතෙයෙව උට්ඨහති. තස්ස ආපත්තීති අසුද්ධචිත්තෙනෙව නිපන්නත්තා නිද්දායන්තස්සපි අරුණෙ උග්ගතෙ දිවාපටිසල්ලානමූලිකා ආපත්ති. 'එවං නිපජ්ජන්තො අනාදරියදුක්කටාපි න මුච්චතී'ති වුත්තත්තා අසුද්ධචිත්තෙන නිපජ්ජන්තො අරුණුග්ගමනතො පුරෙතරං උට්ඨහන්තොපි අනුට්ඨහන්තොපි නිපජ්ජනකාලෙයෙව අනාදරියදුක්කටං ආපජ්ජති, දිවාපටිසල්ලානමූලිකං පන දුක්කටං අරුණෙයෙව ආපජ්ජතී''ති වුත්තං, තස්මා එවං නිපජ්ජන්තස්ස ද්වෙ දුක්කටානි ආපජ්ජන්තීති වෙදිතබ්බං.

සචෙ ද්වාරං සංවරිත්වා අරුණෙ උග්ගතෙ උට්ඨහිස්සාමීති නිපජ්ජති, ද්වාරෙ ච අඤ්ඤෙහි අරුණුග්ගමනකාලෙ විවටෙපි තස්ස අනාපත්තියෙව ද්වාරපිදහනස්ස රත්තිදිවාභාගෙසු විසෙසාභාවා. ආපත්තිආපජ්ජනස්සෙව කාලවිසෙසො ඉච්ඡිතබ්බො, න තප්පරිහාරස්සාති ගහෙතබ්බං. ''ද්වාරං සංවරිත්වා රත්තිං නිපජ්ජතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 1.77) හි වුත්තං. දිවා සංවරිත්වා නිපන්නස්ස කෙනචි විවටෙපි ද්වාරෙ අනාපත්තියෙව, අත්තනාපි අනුට්ඨහිත්වාව සති පච්චයෙ විවටෙපි අනාපත්තීති වදන්ති, ඉදම්පි විමතිවිනොදනියමෙව (වි. වි. ටී. 1.77) වුත්තං.

යථාපරිච්ඡෙදමෙව වුට්ඨාතීති අරුණෙ උග්ගතෙයෙව වුට්ඨාති, ආපත්තියෙවාති මූලාපත්තිං සන්ධාය වුත්තං. අනාදරියආපත්ති පන පුරාරුණා උට්ඨිතස්සපි තස්ස හොතෙව ''දුක්කටා න මුච්චතී''ති වුත්තත්තා. **දුක්කටා න මුච්චතීති** ච පුරාරුණා උට්ඨහිත්වා මූලාපත්තියා මුත්තොපි අනාදරියදුක්කටා න මුච්චතීති අධිප්පායො.

5. නිද්දාවසෙන නිපජ්ජතීති නිද්දාභිභූතතාය එකපස්සෙන නිපජ්ජති. ''නිද්දාවසෙන නිපජ්ජතී''ති වොහාරවසෙන වුත්තං, පාදානං පන භූමිතො අමොචිතත්තා අයං නිපන්නො නාම හොතීති තෙනෙව අනාපත්ති වුත්තා. **අපස්සාය සුපන්තස්සාති** කටිට්ඨිතො උද්ධං පිට්ඨිකණ්ටකෙ අප්පමත්තකං පදෙසං භූමිං අඵුසාපෙත්වා සුපන්තස්ස. කටිට්ඨිං පන භූමිං ඵුසාපෙන්තස්ස සයනං නාම න හොති. පිට්ඨිපසාරණලක්ඛණා හි සෙය්‍යා දීඝා, වන්දනාදීසුපි තිරියං පිට්ඨිකණ්ටකානං පසාරිතත්තා නිපජ්ජනමෙවාති ආපත්ති පරිහරිතබ්බාව. වන්දනාපි හි පාදමූලෙ නිපජ්ජතීතිආදීසු නිපජ්ජනමෙව වුත්තා. **සහසා වුට්ඨාතීති** පක්ඛලිතා පතිතො විය සහසා වුට්ඨාති, **තස්සපි අනාපත්ති** පතනක්ඛණෙ අවිසයත්තා, විසයෙ ජාතෙ සහසා වුට්ඨිතත්තා ච. යස්ස පන විසඤ්ඤිතාය පච්ඡාපි අවිසයො එව, තස්ස අනාපත්තියෙව පතනක්ඛණෙ විය. **තත්ථෙව සයති, න වුට්ඨාතීති** ඉමිනා විසයෙපි අකරණං දස්සෙති, තෙනෙව තස්ස ආපත්තීති වුත්තං.

ඉදානි අට්ඨකථාවාදසංසන්දනං කාතුං **''කො මුච්චති, කො න මුච්චතී''**තිආදිමාහ. තත්ථ **මහාපච්චරියන්ති**ආදීසු **පච්චරීති** උළුම්පං වුච්චති, තස්මිං නිසීදිත්වා කතත්තා තමෙව නාමං ජාතං. කුරුන්දිවල්ලිවිහාරො නාම අත්ථි, තත්ථ කතත්තා **කුරුන්දීති** නාමං ජාතං. **මහාඅට්ඨකථා** නාම සඞ්ගීතිත්තයමාරුළ්හා තෙපිටකස්ස බුද්ධවචනස්ස අට්ඨකථා. යා මහාමහින්දත්ථෙරෙන තම්බපණ්ණිදීපං ආභතා, තම්බපණ්ණියෙහි ථෙරෙහි පච්ඡා සීහළභාසාය අභිසඞ්ඛතා ච හොති. **එකභඞ්ගෙනාති** එකපස්සභඤ්ජනෙන පාදෙ භූමිතො අමොචෙත්වා එකපස්සෙන සරීරං භඤ්ජිත්වා නිපන්නොති වුත්තං හොති. මහාඅට්ඨකථායං පන මහාපදුමත්ථෙරෙන වුත්තන්ති සම්බන්ධො. තෙන මහාඅට්ඨකථාය ලිඛිතමහාපදුමත්ථෙරවාදෙ ''අය''න්ති දස්සෙති. ''මුච්ඡිත්වා පතිතත්තා අවිසයත්තා ආපත්ති න දිස්සතී''ති ථෙරෙන වුත්තං. ආචරියා පන යථා යක්ඛගහිතකො බන්ධිත්වා නිපජ්ජාපිතො ච පරවසො හොති, එවං අපරවසත්තා මුච්ඡිත්වා පතිතො කඤ්චිකාලං ජානිත්වා නිපජ්ජතීති අනාපත්තිං න වදන්ති, විසඤ්ඤිතෙ පන සති අනාපත්තියෙව.

ද්වෙ ජනාතිආදි මහාඅට්ඨකථායමෙව වචනං, තදෙව පච්ඡා වුත්තත්තා පමාණං. යක්ඛගහිතග්ගහණෙනෙව චෙත්ථ විසඤ්ඤිභූතොපි සඞ්ගහිතො, එකභඞ්ගෙන නිපන්නො පන අනිපන්නත්තා ආපත්තිතො මුච්චතියෙවාති ගහෙතබ්බං. සාරත්ථදීපනියඤ්ච (සාරත්ථ. ටී. 2.77) ''යො ච යක්ඛගහිතකො, යො ච බන්ධිත්වා නිපජ්ජාපිතො''ති ඉමස්ස අට්ඨකථාවාදස්ස පච්ඡිමත්තා සොයෙව පමාණතො ගහෙතබ්බො, තථා ච වක්ඛති ''සබ්බත්ථ යො යො අට්ඨකථාවාදො වා පච්ඡා වුච්චති, සො සොයෙව පමාණතො ගහෙතබ්බො''ති. ඉමස්මිං ඨානෙ ඉමස්ස අට්ඨකථාපාඨස්ස ආනීතත්තා ඉමස්මිං විනයසඞ්ගහප්පකරණෙපි ඉමස්මිංයෙව ඨානෙ සො පාඨො වත්තබ්බොති නො

ඛන්ති. එත්ථ ච ‘‘රත්තිං ද්වාරං විවරිත්වා නිපන්නො අරුණෙ උග්ගතෙ උට්ඨාති, අනාපත්ති’’තිආදිවචනතො අරුණුග්ගමනෙ සංසයවිනොදනත්ථං අරුණකථා වත්තබ්බා. තත්‍රිදං වුච්චති –

‘‘කො එස අරුණො නාම;
කෙන සො අරුණො භවෙ;
කීදිසො තස්ස වණ්ණො තු;
සණ්ඨානං කීදිසං භවෙ.

‘‘කිස්මිං කාලෙ ච දෙසෙ ච, අරුණො සමුගච්ඡති;
කිං පච්චක්ඛසිද්ධො එසො, උදාහු අනුමානතො’’ති.

තත්ථ **කො එස අරුණො නාමා**ති එත්ථ එස අරුණො නාම සූරියස්ස පභාවිසෙසො. වුත්තඤ්හෙතං අභිධානප්පදීපිකායං –

‘‘සූරස්සොදයතො පුබ්බුට්ඨිතරංසි සියාරුණො’’ති;

තට්ටීකායඤ්ච ‘‘සූරස්ස උදයතො පුබ්බෙ උට්ඨිතරංසි අරුණො නාම සියා’’ති. විමතිවිනොදනීනාමිකායං විනයටීකායඤ්ච (වි. වි. ටී. 1.463) ‘‘අරුණොති චෙත්ථ සූරියුග්ගමනස්ස පුරෙචරො වඩ්ඪනසනරත්තො පභාවිසෙසොති දට්ඨබ්බො’’ති වුත්තං, තස්මා සූරියප්පභායෙව අරුණො නාම, න අඤ්ඤොති දට්ඨබ්බං. **කෙන සො අරුණො භවෙ**ති එත්ථ අරුණො වණ්ණො අස්සාති අරුණො, කිඤ්චිරත්තවණ්ණසමන්නාගතොති අත්ථො. අථ වා අරති ගච්ඡති රත්තවණ්ණභාවෙන පවත්තතීති අරුණො. වුත්තඤ්හෙතං අභිධානප්පදීපිකාටීකායං ‘‘අරුණවණ්ණතාය අරති ගච්ඡතීති අරුණො’’ති. **කීදිසො තස්ස වණ්ණො**ති එත්ථ අබ්‍යත්තරත්තවණ්ණො තස්ස වණ්ණො භවෙ. වුත්තඤ්හි අභිධානප්පදීපිකායං ‘‘අරුණො කිඤ්චිරත්තොථා’’ති. තට්ටීකායඤ්ච ‘‘කිඤ්චිරත්තො අබ්‍යත්තරත්තවණ්ණො අරුණො නාම යථා මච්ඡස්ස අක්ඛි’’ති. විමතිවිනොදනියඤ්ච (වි. වි. ටී. 1.463) ‘‘වඩ්ඪනසනරත්තො පභාවිසෙසො’’ති, තස්මා සූරියස්ස රත්තප්පභායෙව අරුණො නාම, න සෙතප්පභාදයොති දට්ඨබ්බං. යදි එවං පාතිමොක්ඛට්ඨපනක්ඛන්ධකවණ්ණනාය විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.383) ‘‘පාළියං පන **නන්දිමුඛියා**ති ඔදාතදිසාමුඛතාය තුට්ඨමුඛියා’’ති වුත්තං, තං කථං යුජ්ජෙය්‍යාති, නො න යුජ්ජෙය්‍ය. තත්ථ හි අරුණුග්ගතකාලෙ අරුණොභාසෙන ඔදාතදිසාමුඛභාවො වුත්තො, න අරුණොභාසස්ස ඔදාතභාවො. වුත්තඤ්හෙතං උදානට්ඨකථායං (උදා. අට්ඨ. 23) **‘‘නන්දිමුඛියා**ති අරුණස්ස උග්ගතත්තා එව අරුණොභාය සූරියාලොකූපජීවිනො සත්තෙ නන්දාපනමුඛියා රත්තියා ජාතාය විභායමානායාති අත්ථො’’ති.

ජාතකට්ඨකථායඤ්ච –

‘‘ජීසඤ්ඤරත්තිං අරුණස්මිමුහතෙ;
යා දිස්සති උත්තමරූපවණ්ණිනී;
තථූපමා මං පටිභාසි දෙවතෙ;
ආචික්ඛ මෙ තං කතමාසි අච්ඡරා’’ති. (ජා. අට්ඨ. 5.21.254);

ඉමස්ස ගාථාය අත්ථවණ්ණනායං ‘‘තත්ථ **ජීසඤ්ඤරත්ති**න්ති පච්ඡිමරත්තිං, රත්තිපරියොසානෙති අත්ථො. **උහතෙ**ති අරුණෙ උග්ගතෙ. **යා**ති යා පුරත්ථිමා දිසා රත්තවණ්ණතාය උත්තමරූපධරා හුත්වා දිස්සතී’’ති. එවං අරුණුග්ගතසමයෙ පුරත්ථිමදිසාය රත්තවණ්ණතා වුත්තා, තස්මා තස්මිං සමයෙ අරුණස්ස උට්ඨිතත්තා පුරත්ථිමාය දිසාය රත්තභාගො සූරියාලොකස්ස පත්ථටත්තා සෙසදිසානං ඔදාතභාවො විඤ්ඤායති.

සණ්ඨානං කීදිසං භවෙති එත්ථ අරුණස්ස පාටෙක්කං සණ්ඨානං නාම නත්ථි රස්මිමත්තත්තා. යත්තකං පදෙසං ඵරති, තත්තකං තස්ස සණ්ඨානන්ති දට්ඨබ්බං. අථ වා පුරත්ථිමදිසාසණ්ඨානං. වුත්තඤ්හි ජාතකට්ඨකථායං (ජා. අට්ඨ. 5.21.255) ‘‘පුරත්ථිමදිසා රත්තවණ්ණතාය උත්තමරූපධරා හුත්වා දිස්සතී’’ති.

කිස්මිං කාලෙ ච දෙසෙ ච, අරුණො සමුගච්ඡතීති එත්ථ එස අරුණො සූරියුග්ගමනස්ස පුරෙ කාලෙ පුරත්ථිමදිසායං උග්ගච්ඡති. වුත්තඤ්හෙතං උදානට්ඨකථායං (උදා. අට්ඨ. 23) **‘‘උද්ධස්තෙ අරුණෙ**ති උග්ගතෙ අරුණෙ, අරුණො නාම පුරත්ථිමදිසායං සූරියොදයතො පුරෙතරමෙව උට්ඨිතොභාසො’’ති. අභිධානප්පදීපිකායඤ්ච ‘‘සූරස්සොදයතො පුබ්බුට්ඨිතරංසී’’ති.

කිං පච්චක්ඛසිද්ධො එසො, උදාහු අනුමානතොති එත්ථ අයං අරුණො නාම පච්චක්ඛසිද්ධො එව , න අනුමානසිද්ධො. කස්මා විඤ්ඤායතීති චෙ? චක්ඛුවිඤ්ඤාණගොචරවණ්ණායතනභාවතො. අක්ඛස්ස පතීති පච්චක්ඛං, චක්ඛුරූපානං අභිමුඛභාවෙන ආපාථගතත්තා චක්ඛුවිඤ්ඤාණං හොති. වුත්තඤ්හෙතං භගවතා ‘‘චක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ච උප්පජ්ජති චක්ඛුවිඤ්ඤාණ’’න්ති (ම. නි. 1.204, 400; 3.421, 425, 426; සං. නි. 2.43, 44, 45, සං. නි. 4.60;

කථා. 465, 467), තස්මා අයං අරුණවණ්ණො චක්ඛුනා දිස්වා ජානිතබ්බතො පච්චක්ඛසිද්ධොයෙව හොති, න එවං සති එවං භවෙය්‍යාති අනුමානෙන පුනප්පුනං චින්තනෙන සිද්ධොති. ඉමං පඤ්හවිස්සජ්ජනං සාධුකං මනසි කරිත්වා පණ්ඩිතෙහි රත්තොභාසොයෙව අරුණොති පච්චෙතබ්බො සල්ලක්ඛෙතබ්බොති.

කස්මා පන ඉමස්මිං ඨානෙ අරුණකථා වුත්තාති? ඉමිස්සා අරුණකථාය මහාවිසයභාවතො. කථං? උපොසථිකා උපාසකා ච උපාසිකායො ච අරුණුග්ගමනං තථතො අජානන්තා අනුග්ගතෙයෙව අරුණෙ උග්ගතසඤ්ඤාය ඛාදනීයං වා ඛාදන්ති, භොජනීයං වා භුඤ්ජන්ති, මාලාගන්ධාදීනි වා ධාරෙන්ති, තතො තෙසං සීලං භිජ්ජති. සාමණෙරා තථෙව විකාලභොජනං භුඤ්ජිත්වා සීලවිනාසං පාපුණන්ති. නිස්සයපටිපන්නකා භික්ඛූ ආචරියුපජ්ඣායෙහි විනා බහිසීමෙ චරන්තා නිස්සයප්පස්සම්භනං පාපුණන්ති, අන්තොවස්සෙ භික්ඛූ උපචාරසීමතො බහිගච්ඡන්තා වස්සච්ඡෙදං, තෙචීවරිකා භික්ඛූ අබද්ධසීමායං චීවරෙන විප්පවසන්තා නිස්සග්ගියපාචිත්තියං, තථා සත්තබ්භන්තරසීමායං, සහසෙය්‍යප්පහොනකට්ඨානෙ අනුපසම්පන්නමාතුගාමෙහි සහ සයන්තා පාචිත්තියං, තථා යාවකාලිකං භුඤ්ජන්තා භික්ඛූ, පාරිවාසිකාදයො වත්තං නික්ඛිපන්තා රත්තිච්ඡෙදං. එවමාදිඅනෙකාදීනවසම්භවතො ලජ්ජිපෙසලානං භික්ඛූනං තථතො අරුණුග්ගමනස්ස ජානනත්ථං වුත්තාති දට්ඨබ්බා.

කෙචි පන භික්ඛූ අඩ්ඪරත්තිසමයෙ සටිසුඤ්ඤත්තා අඩ්ඪරත්තිකාලං අතික්කම්ම අඤ්ඤදිවසො හොති, තස්මා තස්මිං කාලෙ අරුණං උට්ඨිතං නාම හොතීති මඤ්ඤමානා අඩ්ඪරත්තිං අතික්කම්ම ඛාදනීයභොජනීයාදීනි භුඤ්ජන්ති, තෙ පන බුද්ධසමයං අජානන්තා වෙදසමයමෙව මනසි කරොන්තා එවං කරොන්ති, තස්මා තෙසං තංකරණං පමාණං න හොති. බහවො පන භික්ඛූ අරුණස්ස පච්චක්ඛභාවං අජානන්තා අනුමානවසෙන චින්තිතුඤ්ච අසක්කොන්තා අනුස්සවවසෙනෙව පරවචනං සද්දහන්තා අම්හාකං ආචරියා අරුණුග්ගමනවෙලායං උට්ඨාය ගච්ඡන්තා සූරියුග්ගමනවෙලායං ද්විසහස්සදණ්ඩප්පමාණං ඨානං පාපුණන්ති, තිසහස්සදණ්ඩප්පමාණං ඨානං පාපුණන්තීති ච වදන්ති. ඉමම්හා විහාරා අසුකං නාම විහාරං අසුකං නාම චෙතියං අසුකං නාම ගාමං පාපුණන්තීතිආදීනි ච වදන්තීති එවං අනුස්සවවචනං වදන්ති, තම්පි අප්පමාණං. කස්මා? අද්ධානං නාම බලවන්තස්ස ජවසම්පන්නස්ස ච රස්සං හොති, දුබ්බලස්ස සන්තස්ස ච දීඝං හොති. වුත්තඤ්හි භගවතා –

> ‘‘දීඝා ජාගරතො රත්ති, දීඝං සන්තස්ස යොජනං;
> දීඝො බාලාන සංසාරො, සද්ධම්මං අවිජානත’’න්ති. (ධ. ප. 60);

තස්මා අද්ධානං නාම සබ්බෙසං එකසදිසං න හොතීති අරුණුග්ගමනස්ස ලක්ඛණං භවිතුං න සක්කා, න ච තෙ ආයස්මන්තො පිටකත්තයතො කිඤ්චි සාධකභූතං වචනං ආහරන්ති, අසක්ඛිකං අඩ්ඩං කරොන්ති විය යථාජ්ඣාසයමෙව වදන්තීති පමාණං න හොති.

අඤ්ඤෙ පන –

> ‘‘අතීතරත්තියා යාමො;
> පච්ඡිමොඩ්ඪමමුස්ස වා;
> භාවිනියාදිප්පහාරො;
> තදඩ්ඪං වාජ්ජතෙහ්‍ය හොති –

කච්චායනසාරප්පකරණාගතං ගාථං වත්වා අතීතරත්තියා පච්ඡිමො යාමො අජ්ජ පරියාපන්නො, තස්මා පච්ඡිමයාමස්ස ආදිතො පට්ඨාය අරුණං උග්ගච්ඡතී’’ති වදන්ති. අයං වාදො සකාරණසඤ්ඤාපකත්තා පුරිමෙහි බලවා හොති, එවං සන්තෙපි අයුත්තොයෙව. කස්මා? අයඤ්හි ගාථා බාහිරසද්දසත්ථෙ ජඩ්ගදාසප්පකරණෙ වුත්තනයෙන අජ්ජ භවා අජ්ජතනීති වුත්තඅජ්ජවොහාරස්ස පවත්තනකාලං දස්සෙතුං වුත්තා, න පිටකත්තයෙ වුත්තස්ස අරුණුග්ගමනස්ස කාලං දස්සෙතුං, තස්මා අඤ්ඤසාධ්‍යස්ස අඤ්ඤසාධකෙන සාධිතත්තා අයුත්තොයෙව.

අපරෙ පන ‘‘පහාරො යාමසඤ්ඤිතො’’ති අභිධානප්පදීපිකායං වුත්තත්තා පහාරයාමසද්දානං එකත්ථත්තා තත්ථෙව ‘‘තියාමා සංවරී භවෙ’’ති වුත්තත්තා රත්තියා ච තියාමභාවතො පාළියඤ්ච (උදා. 45; චූළව. 383) ‘‘අභික්කන්තා , භන්තෙ, රත්ති, නික්ඛන්තො පච්ඡිමො යාමො, උද්ධස්තො අරුණො’’ති ආගතත්තා ඉදානි රත්තියා චතුසු පහාරෙසු තතියප්පහාරස්ස අවසානෙ අරුණො උග්ගතො, තස්මා අවසෙසඑකප්පහාරමත්තො කාලො දිවසභාගං භජතීති වදෙය්‍යුං, අයං වාදො තතියවාදතොපි බලවතරො. කස්මා? ඤාපකඤාප්‍යානං අනුරූපභාවතො. තථා හි ‘‘පහාරො යාමසඤ්ඤිතො’’ති අයං ඤාපකො පහාරයාමානං එකත්ථභාවස්ස අනුරූපො, ‘‘තියාමා සංවරීභවෙ’’ති අයං රත්තියා තියාමභාවස්ස, ‘‘පාළියඤ්චා’’තිආදි තතියප්පහාරස්ස අවසානෙ අරුණුග්ගමනස්ස, තථාපි අයුත්තොයෙව හොති. කස්මා? ‘‘අවසෙසඑකප්පහාරමත්තො කාලො දිවසභාගං භජතී’’ති වචනස්ස විරුද්ධත්තා. මජ්ඣිමදෙසෙ හි දසසට්ඨිකාපමාණස්ස කාලස්ස එකප්පහාරත්තා සබ්බා රත්ති තියාමාව හොති, න චතුයාමා, ඉදානි පන පච්චන්තවිසයෙසු සත්තට්ඨසට්ඨිකාමත්තස්ස කාලස්ස එකප්පහාරකතත්තා චතුප්පහාරා භවති, තස්මා මජ්ඣිමදෙසවොහාරං ගහෙත්වා අභිධානප්පදීපිකායඤ්ච ‘‘තියාමා සංවරී භවෙ’’ති වුත්තං, පාළියඤ්ච (උදා. 45; චූළව. 383) ‘‘නික්ඛන්තො පච්ඡිමො යාමො, උද්ධස්තො අරුණො’’ති, තස්මා රත්තිපරියොසානෙයෙව අරුණො උග්ගතොති දට්ඨබ්බො. තථා හි වුත්තං

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.201) ''තථා පාරිවාසිකාදීනම්පි අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා වත්තං නික්ඛිපන්තානං රත්තිච්ඡෙදො වුත්තො, උග්ගතෙ අරුණෙ නික්ඛිපිතබ්බන්ති හි වුත්ත''න්ති.

සහසෙය්‍යසික්ඛාපදෙපි (පාචි. 52-54) ''අනුපසම්පන්නෙහි සහ නිවුත්ථභාවපරිමොචනත්ථං පුරාරුණා නික්ඛමිත්වා''තිආදි වුත්තං. එවං චීවරවිප්පවාසාදීසු ච සබ්බත්ථ රත්තිපරියොසානෙ ආගමනවසෙන අරුණුග්ගමනං දස්සිතං, න අතීතාරුණවසෙනාති. ජාතකට්ඨකථායම්පි (ජා. අට්ඨ. 5.21.255) ''රත්තිපරියොසානෙති අත්ථො''ති. න කෙවලං මජ්ඣිමදෙසෙසු රත්තියායෙව තිප්පහාරභාවො හොති , අථ ඛො දිවසස්සපි. තථා හි වුත්තං අට්ඨසාලිනියං (ධ. ස. අට්ඨ. නිදානකථා) ''සම්මාසම්බුද්ධස්ස අභිධම්මදෙසනාපරියොසානඤ්ච තෙසං භික්ඛූනං සත්තප්පකරණඋග්ගහණඤ්ච එකප්පහාරෙනෙව හොතී''ති, මූලටීකායඤ්ච (ධ. ස. මූලටී. නිදානකථාවණ්ණනා) **''එකප්පහාරෙනාති** එත්ථ **පහාරොති** දිවසස්ස තතියභාගො වුච්චතී''ති, තස්මා එකො රත්තිදිවො ඡප්පහාරො හොතීති විඤ්ඤායති. එවං මජ්ඣිමදෙසවොහාරෙන තියාමසඞ්ඛාතස්ස තිප්පහාරස්ස අවසානෙ සබ්බරත්තිපරියොසානෙ උට්ඨිතං අරුණං පච්චන්තදෙසවොහාරෙන තිප්පහාරස්ස අවසානෙති ගහෙත්වා එකප්පහාරාවසෙසකාලෙ අරුණො උග්ගතොති වුත්තත්තා අයම්පි වාදො අයුත්තොයෙව හොතීති දට්ඨබ්බො.

බහවො පන පණ්ඩිතා ''බුද්ධසික්ඛානිස්සයෙ වුත්තං –

> 'සෙතරුණඤ්ච පඨමං, දුතියං නන්දියාවට්ටං;
> තතියං තම්බවණ්ණඤ්ච, චතුත්ථං ගද්‍රභං මුඛ'න්ති. –

ඉමං ගාථං නිස්සාය එකරත්තියං අරුණො චතුක්ඛත්තුං උට්ඨහති, තත්ථ පඨමං සෙතවණ්ණං හොති, දුතියං නන්දියාවට්ටපුප්ඵවණ්ණං හොති, තතියං තම්බවණ්ණං හොති, චතුත්ථං ගද්‍රභමුඛවණ්ණං හොතී''ති වත්වා රත්තොභාසතො පුරෙතරං අතීතරත්තිකාලෙයෙව වත්තනික්ඛිපනාදිකම්මං කරොන්ති. තෙසං තං කරණං අනිසම්මකාරිතං ආපජ්ජති. අයඤ්හි ගාථා නෙව පාළියං දිස්සති, න අට්ඨකථායං, න ටීකාසු, කෙවලං නිස්සයෙ එව, නිස්සයෙසු ච එකස්මිංයෙව බුද්ධසික්ඛානිස්සයෙ දිස්සති, න අඤ්ඤනිස්සයෙසු, තත්ථාපි නෙව පුබ්බාපරසම්බන්ධො දිස්සති, න හෙතුඵලාදිභාවො, න ච ලිඞ්ගනියමොති න නිස්සයකාරාචරියෙන ඨපිතා භවෙය්‍ය, අථ ඛො පච්ඡා අඤ්ඤෙහි ලෙඛකෙහි වා අත්තනො ඉච්ඡානුරූපං ලිඛිතා භවෙය්‍ය, තස්මා අයං ගාථා කුතො ආභතා පාළිතො වා අට්ඨකථාතො වා ටීකාතො වා විනයතො වා සුත්තන්තතො වා අභිධම්මතො වාති පභවං අපරියෙසිත්වා නිස්සයෙ දිට්ඨමත්තමෙව සාරතො ගහෙත්වා පාළියට්ඨකථාටීකාසු වුත්තවචනං අනිසාමෙත්වා කතත්තා අනිසම්මකාරිතං ආපජ්ජති.

තත්‍රායං පාළි ''තෙන ඛො පන සමයෙන බුද්ධො භගවා සීතාසු හෙමන්තිකාසු රත්තීසු අන්තරට්ඨකාසු හිමපාතසමයෙ රත්තිං අජ්ඣොකාසෙ එකචීවරො නිසීදි, න භගවන්තං සීතං අහොසි. නික්ඛන්තෙ පඨමෙ යාමෙ සීතං භගවන්තං අහොසි, දුතියං භගවා චීවරං පාරුපි, න භගවන්තං සීතං අහොසි. නික්ඛන්තෙ මජ්ඣිමෙ යාමෙ සීතං භගවන්තං අහොසි, තතියං භගවා චීවරං පාරුපි, න භගවන්තං සීතං අහොසි. නික්ඛන්තෙ පච්ඡිමෙ යාමෙ උද්ධස්තෙ අරුණෙ නන්දිමුඛියා රත්තියා සීතං භගවන්තං අහොසි, චතුත්ථං භගවා චීවරං පාරුපි, න භගවන්තං සීතං අහොසී''ති. අයං මහාවග්ගෙ (මහාව. 346) චීවරක්ඛන්ධකාගතා විනයපාළි. පාළියං **නන්දිමුඛියාති** තුට්ඨිමුඛියා, පසන්නදිසාමුඛායාති අත්ථො. අයං තංසංවණ්ණනාය විමතිවිනොදනීපාඨො (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.346).

''තෙන ඛො පන සමයෙන බුද්ධො භගවා සාවත්ථියං විහරති පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙ . තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා තදහුපොසථෙ භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො නිසින්නො හොති. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො අභික්කන්තාය රත්තියා නික්ඛන්තෙ පඨමෙ යාමෙ උට්ඨායාසනා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා භගවන්තං එතදවොච – අභික්කන්තා, භන්තෙ රත්ති, නික්ඛන්තො පඨමො යාමො, චිරනිසින්නො භික්ඛුසඞ්ඝො, උද්දිසතු, භන්තෙ, භගවා භික්ඛූනං පාතිමොක්ඛන්ති. එවං වුත්තෙ භගවා තුණ්හී අහොසි. දුතියම්පි ඛො ආයස්මා ආනන්දො අභික්කන්තාය රත්තියා නික්ඛන්තෙ මජ්ඣිමෙ යාමෙ උට්ඨායාසනා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා භගවන්තං එතදවොච – අභික්කන්තා, භන්තෙ, රත්ති, නික්ඛන්තො මජ්ඣිමො යාමො, චිරනිසින්නො භික්ඛුසඞ්ඝො, උද්දිසතු, භන්තෙ, භගවා භික්ඛූනං පාතිමොක්ඛන්ති. දුතියම්පි භගවා තුණ්හී අහොසි. තතියම්පි ඛො ආයස්මා ආනන්දො අභික්කන්තාය රත්තියා නික්ඛන්තෙ පච්ඡිමෙ යාමෙ උද්ධස්තෙ අරුණෙ නන්දිමුඛියා රත්තියා උට්ඨායාසනා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා භගවන්තං එතදවොච – අභික්කන්තා, භන්තෙ, රත්ති, නික්ඛන්තො පච්ඡිමො යාමො, උද්ධස්තං අරුණං, නන්දිමුඛී රත්ති, චිරනිසින්නො භික්ඛුසඞ්ඝො, උද්දිසතු භන්තෙ භගවා භික්ඛූනං පාතිමොක්ඛන්ති. අපරිසුද්ධා, ආනන්ද, පරිසා''ති (චූළව. 383). අයං චූළවග්ගෙ පාතිමොක්ඛට්ඨපනක්ඛන්ධකාගතා අපරාපි විනයපාළි.

නන්දිමුඛියා රත්තියාති අරුණුට්ඨිතකාලෙ පීතිමුඛා විය රත්ති ඛායති. තෙනාහ ''නන්දිමුඛියා''ති (චූළව. අට්ඨ. 383) අයං තංසංවණ්ණනාභූතසමන්තපාසාදිකට්ඨකථාපාඨො. **අභික්කන්තාති** පරික්ඛීණා. **උද්ධස්තෙ අරුණෙති** උග්ගතෙ අරුණසීසෙ. **නන්දිමුඛියාති** තුට්ඨිමුඛියා. අයං තංසංවණ්ණනාභූතසාරත්ථදීපනීපාඨො (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.383). පාළියං **නන්දිමුඛියාති** ඔදාතදිසාමුඛිතාය තුට්ඨමුඛියා. අයං තංසංවණ්ණනාය (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.283) විමතිවිනොදනීපාඨො.

‘‘තතියම්පි ඛො ආයස්මා ආනන්දො අභික්කන්තායරත්තියා නික්ඛන්තෙ පච්ඡිමෙ යාමෙ උද්ධස්තෙ අරුණෙ නන්දිමුඛියා රත්තියා උට්ඨායාසනා එකංසං චීවරං කත්වා යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා භගවන්තං එතදවොච – අභික්කන්තා, භන්තෙ, රත්ති, නික්ඛන්තො පච්ඡිමො යාමො, උද්ධස්තො අරුණො, නන්දිමුඛී රත්ති, චිරනිසින්නා ආගන්තුකා භික්ඛූ, පටිසම්මොදතු, භන්තෙ, භගවා ආගන්තුකෙ භික්ඛූ’’ති. අයං උදානාගතා සුත්තන්තපාළි (උදා. 45). **උද්ධස්තෙ අරුණෙ**ති උග්ගතෙ අරුණෙ. අරුණො නාම පුරත්ථිමදිසායං සූරියොදයතො පුරෙතරමෙව උට්ඨිතොභාසො. **නන්දිමුඛියා රත්තියා**ති අරුණස්ස උග්ගතත්තා එව අරුණොභාය සූරියාලොකූපජීවිනො සත්තෙ නන්දාපනමුඛියා රත්තියා ජාතාය, විභායමානායාති අත්ථො. අයං තංසංවණ්ණනාභූතා උදානට්ඨකථා (උදා. අට්ඨ. 23).

ඉති එත්තකාසු විනයසුත්තන්තාගතාසු පාළියට්ඨකථාටීකාසු එකස්මිම්පියානෙ අරුණො චතුක්ඛත්තුං උග්ගතොති නත්ථි, එකවාරමෙව වුත්තො. චතුබ්බිධවණ්ණසමන්නාගතොතිපි නත්ථි, එකවණ්ණො එව වුත්තො. ජාතකට්ඨකථායම්පි (ජා. අට්ඨ. 5.21.255) රත්තවණ්ණො එව වුත්තො, න සෙතවණ්ණාදිකො. **නන්දිමුඛී**ති ච සත්තෙ නන්දාපනදිසාමුඛී රත්ති එව වුත්තා, න අරුණස්ස නන්දියාවට්ටපුප්ඵසදිසවණ්ණතා. තෙනාහ ‘‘සත්තෙ නන්දාපනමුඛියා රත්තියා’’ති. එවං අභිධානප්පදීපිකාපකරණවචනෙන විරුද්ධත්තා පාළියට්ඨකථාදීහි අසංසන්දනතො දුබ්බලසාධකත්තා ච අයම්පි වාදො අයුත්තොයෙවාති දට්ඨබ්බො, තස්මා සම්මාසම්බුද්ධස්ස ආණං අනතික්කන්තෙන ලජ්ජිභික්ඛුනා යදි කෙනචි අප්පටිච්ඡන්නෙ විවටොකාසෙ හොති, මච්ඡක්ඛිසමානඅබ්භත්තරත්තොභාසස්ස පඤ්ඤායමානකාලතො පට්ඨාය වත්තනික්ඛිපනාදිකම්මං කාතබ්බං.

යදි පන පබ්බතාදිනා පටිච්ඡන්නට්ඨානං හොති, යත්තකෙන කාලෙන විවටට්ඨානෙ රත්තොභාසො පඤ්ඤායති, සූරියමණ්ඩලස්ස දිස්සනකාලතො එකඝටිකාමත්තෙන වා ද්විඝටිකාමත්තෙන වා තත්තකං කාලං සල්ලක්ඛෙත්වා ඉමස්මිං කාලෙ අරුණො උග්ගතො භවෙය්‍යාති තක්කෙත්වා කාතබ්බං, සංසයං අනිච්ඡන්තෙන තතොපි කඤ්චිකාලං අධිවාසෙත්වා නිස්සංසයකාලෙ කත්තබ්බං, අයං තත්ථ සාමීචි. අයං පන වාදො යථාවුත්තප්පකරණවචනෙහි සුට්ඨු සංසන්දති යථා ගඞ්ගොදකෙන යමුනොදකං, තස්මා පණ්ඩිතෙහි පුනප්පුනං පුබ්බාපරං ආලොළෙන්තෙන මනසි කාතබ්බො. එවං මනසි කරිත්වා අරුණපටිසංයුත්තෙසු ඨානෙසු සංසයො ඡින්දිතබ්බො, සංසයං ඡින්දිත්වා විසාරදෙන හුත්වා තං තං කම්මං කාතබ්බන්ති.

විසුද්ධත්ථාය සීලස්ස, භික්ඛූනං පියසීලිනං;
කතාරුණකථා එසා, න සාරම්භාදිකාරණා.

තස්මා සුට්ඨූපධාරෙත්වා, යුත්තං ගණ්හන්තු සාධවො;
අයුත්තඤ්චෙ ඡඩ්ඩයන්තු, මා හොන්තු දුම්මනාදයොති.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

දිවාසෙය්‍යවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

පඨමො පරිච්ඡෙදො.

2. පරික්ඛාරවිනිච්ඡයකථා

6. එවං දිවාසෙය්‍යාවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි පරික්ඛාරවිනිච්ඡයං කථෙතුං **‘‘පරික්ඛාරොති සමණපරික්ඛාරො’’**තිආදිමාහ. තත්ථ දිවාසෙය්‍යාවිනිච්ඡයකථාය ආදිම්හි වුත්තං ‘‘තත්ථා’’ති පදං ආනෙත්වා තත්ථ තෙසු මාතිකාපදෙසු සමභිනිවිට්ඨස්ස ‘‘පරික්ඛාරො’’ති පදස්ස ‘‘සමණපරික්ඛාරො’’ති අත්ථො දට්ඨබ්බොති යොජනා, එස නයො ඉතො පරෙපි. සමණපරික්ඛාරො වුත්තො, න ගිහිපරික්ඛාරොති අධිප්පායො. පරිසමන්තතො කරියතෙති **පරික්ඛාරො,** ඡත්තාදිකො. **තත්‍රාති** සමණපරික්ඛාරෙ. කප්පතීති කප්පියො, න කප්පියො අකප්පියො, කප්පියො ච අකප්පියො ච කප්පියාකප්පියො, සමාහාරද්වන්දෙපි පුල්ලිඞ්ගමිච්ඡන්ති පණ්ඩිතා. කප්පියාකප්පියො ච සො පරික්ඛාරො චෙති තථා, තස්ස විනිච්ඡයො **කප්පියාකප්පියපරික්ඛාරවිනිච්ඡයො.**

කෙචි තාලපණ්ණච්ඡත්තන්ති ඉදං උපලක්ඛණමත්තං. සබ්බම්පි හි ඡත්තං තථාකරියමානං න වට්ටති. තෙනෙවාහ වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 85) ‘‘සබ්බපරික්ඛාරෙසු වණ්ණමට්ඨවිකාරං කරොන්තස්ස දුක්කටන්ති දීපෙන්තෙන න වට්ටතීති වුත්තන්ති වෙදිතබ්බ’’න්ති. **න වණ්ණමට්ඨත්ථායාති** ඉමිනා ථිරකරණත්ථං එකවණ්ණසුත්තෙන විනන්ධියමානං යදි වණ්ණමට්ඨං හොති, තත්ථ න දොසොති දස්සෙති. **ආරග්ගෙනාති** නිඛාදනමුඛෙන. යදි න වට්ටති, තාදිසං ඡත්තදණ්ඩං ලභිත්වා කිං කාතබ්බන්ති ආහ **‘‘සටකං වා’’**තිආදි. **සුත්තකෙන වා දණ්ඩො වෙඨෙතබ්බොති** යථා ලෙඛා න පඤ්ඤායති, තථා වෙඨෙතබ්බො. **දණ්ඩබුන්දෙති** දණ්ඩමූලෙ, ඡත්තදණ්ඩස්ස හෙට්ඨිමකොටියන්ති අත්ථො. **ඡත්තමණ්ඩලික**න්ති ඡත්තස්ස අන්තො බුද්දකමණ්ඩලං, ඡත්තපඤ්ජරෙ මණ්ඩලාකාරෙන බද්ධදණ්ඩවලයං වා. **උක්කිරිත්වාති** නින්නං, උන්නතං වා කත්වා උට්ඨාපෙත්වා. **සා වට්ටතීති** සා ලෙඛා රජ්ජුකෙහි බන්ධන්තු වා මා වා, බන්ධිතුං යුත්තට්ඨානත්තා වට්ටති. තෙන වුත්තං ආචරියබුද්ධදත්තමහාථෙරෙන –

> ‘‘ඡත්තං පණ්ණමයං කිඤ්චි, බහි අන්තො ච සබ්බසො;
> පඤ්චවණ්ණෙන සුත්තෙන, සිබ්බිතුං න ච වට්ටති.
>
> ‘‘ඡින්දිතුං අඩ්ඪචන්දං වා, පණ්ණෙ මකරදන්තකං;
> සටකං වාළරූපං වා, ලෙඛා දණ්ඩෙ න වට්ටති.
>
> ‘‘සිබ්බිතුං එකවණ්ණෙන, ඡත්තං සුත්තෙන වට්ටති;
> ථිරත්ථං පඤ්චවණ්ණෙන, පඤ්ජරං වා විනන්ධිතුං.
>
> ‘‘සටකං වාළරූපං වා, ලෙඛා වා පන කෙවලා;
> ඡින්දිත්වා වාපි සංසිත්වා, ධාරෙතුං පන වට්ටති.
>
> ‘‘අහිච්ඡත්තකසණ්ඨානං , දණ්ඩබුන්දම්හි වට්ටති;
> උක්කිරිත්වා කතා ලෙඛා, බන්ධනත්ථාය වට්ටතී’’ති.

තස්ස වණ්ණනායම්පි **ඡත්තං පණ්ණමයං කිඤ්චීති** තාලපණ්ණාදිපණ්ණච්ඡදනං යං කිඤ්චි ඡත්තං. **බහීති** උපරි. **අන්තොති** හෙට්ඨා. **සිබ්බිතුන්ති** රූපං දස්සෙත්වා සූචිකම්මං කාතුං. **පණ්ණෙති** ඡදනපණ්ණෙ. **අඩ්ඪචන්දන්ති** අඩ්ඪචන්දාකාරං. **මකරදන්තකන්ති** මකරදන්තාකාරං, යං ‘‘ගිරිකූට’’න්ති වුච්චති. ඡින්දිතුං න වට්ටතීති සම්බන්ධො. මුඛවට්ටියා නාමෙත්වා බද්ධපණ්ණකොටියා වා මත්ථකමණ්ඩලකොටියා වා ගිරිකූටාදිං කරොන්ති, ඉමිනා තං පටික්ඛිත්තං. **දණ්ඩෙති** ඡත්තදණ්ඩෙ. **සටකන්ති** සටාකාරො. **වාළරූපං වාති** බ්‍යග්ඝාදිවාළානං රූපකං වා. **ලෙඛාති** උක්කිරිත්වා වා ඡින්දිත්වා වා චිත්තකම්මවසෙන වා කතරාජි. පඤ්චවණ්ණානං සුත්තානං අන්තරෙ නීලාදිඑකවණ්ණෙන සුත්තෙන ථිරත්ථං ඡත්තං අන්තො ච බහි ච සිබ්බිතුං වා ඡත්තදණ්ඩග්ගාහකසලාකපඤ්ජරං ථිරත්ථං විනන්ධිතුං වා වට්ටතීති යොජනා. **පඤ්චවණ්ණානං එකවණ්ණෙන ථිරත්ථන්ති** ඉමිනා අනෙකවණ්ණෙහි සුත්තෙහි වණ්ණමට්ඨත්ථාය සිබ්බිතුඤ්ච විනන්ධිතුඤ්ච න වට්ටතීති දීපෙති. පොත්ථකෙසු පන ‘‘පඤ්චවණ්ණෙනා’’ති පාඨො දිස්සති, තස්ස එකවණ්ණෙන පඤ්චවණ්ණෙන වා සුත්තෙන ථිරත්ථං සිබ්බිතුං විනන්ධිතුං වා වට්ටතීති යොජනා කාතබ්බා හොති.

එත්ථ ච හෙට්ඨා වුත්තෙන ‘‘පඤ්චවණ්ණෙන සුත්තෙන සිබ්බිතුං න ච වට්ටතී’’ති පාඨෙන ච ‘‘කෙචි තාලපණ්ණච්ඡත්තං අන්තො වා බහි වා පඤ්චවණ්ණෙන සුත්තෙන සිබ්බෙත්වා වණ්ණමට්ඨං කරොන්ති, තං න වට්ටති, එකවණ්ණෙ පන නීලෙන වා පීතකෙන වා යෙන කෙනචි සුත්තෙන අන්තො වා බහි වා සිබ්බිතුං, ඡත්තදණ්ඩග්ගාහකං සලාකපඤ්ජරං වා විනන්ධිතුං වට්ටති, තඤ්ච ඛො ථිරකරණත්ථං, න වණ්ණමට්ඨත්ථායා’’ති අට්ඨකථාපාඨෙන ච විරුජ්ඣති, තස්මා සො න ගහෙතබ්බො.

ලෙඛා වා පන කෙවලාති යථාවුත්තප්පකාරා සකලා ලෙඛා වා. **ජින්දිත්වාති** උක්කිරිත්වා කතං ජින්දිත්වා. **සංසිත්වාති** චිත්තකම්මාදිවසෙන කතං සංසිත්වා. **දණ්ඩබුන්දම්හීති** ඡත්තදණ්ඩස්ස පඤ්ජරෙ ගාහණත්ථාය ඵාලිතබුන්දම්හි, මූලෙති අත්ථො. අයමෙත්ථ නිස්සන්දෙහෙ වුත්තනයො. බුද්ධසික්ඛාගණ්ඨිපදෙ පන ''ඡත්තපිණ්ඩියා මූලෙ''ති වුත්තං. **අහිච්ඡත්තකසණ්ඨානන්ති** ඵුල්ලඅහිච්ඡත්තකාකාරං. රජ්ජුකෙහි ගාහාපෙත්වා දණ්ඩෙ බන්ධන්ති, තස්මිං බන්ධනට්ඨානෙ **වලයම්ව උක්කිරිත්වාති** වලයං විය උපට්ඨාපෙත්වා. **බන්ධනත්ථායාති** වාතෙන යථා න චලති, එවං රජ්ජූහි දණ්ඩෙ පඤ්ජරස්ස බන්ධනත්ථාය. උක්කිරිත්වා කතා ලෙඛා වට්ටතීති යොජනා. යථා වාතප්පහාරෙන අචලනත්ථං ඡත්තමණ්ඩලිකං රජ්ජුකෙහි ගාහාපෙත්වා දණ්ඩෙ බන්ධන්ති, තස්මිං බන්ධනට්ඨානෙ වලයම්ව උක්කිරිත්වා ලෙඛං ඨපෙන්ති, සා වට්ටතීති. සචෙපි න බන්ධති, බන්ධනාරහට්ඨානත්තා වලයං උක්කිරිත්වා වට්ටතීති ගණ්ඨිපදෙ වත්තන්තීති ආගතං, තස්මා පක්ඛරණෙසු ආගතනයෙනෙව ඡත්තෙ පටිපජ්ජිතබ්බන්ති.

7. චීවරෙ පන **නානාසුත්තකෙහීති** (සාරත්ථ. ටී. 2.85; වි. වි. ටී. 1.85) නානාවණ්ණෙහි සුත්තෙහි. ඉදඤ්ච තථා කරොන්තානං වසෙන වුත්තං, එකවණ්ණසුත්තකෙනපි න වට්ටතියෙව. ''පකතිසූචිකම්මමෙව වට්ටතී''ති හි වුත්තං. **පට්ටමුඛෙති** ද්වින්නං පට්ටානං සඞ්ඝටිතට්ඨානං සන්ධායෙතං වුත්තං. **පරියන්තෙති** චීවරපරියන්තෙ. අනුවාතං සන්ධායෙතං වුත්තං. **වෙණීති** වරකසීසාකාරෙන සිබ්බනං. **සඞ්ඛලිකන්ති** ද්විගුණසඞ්ඛලිකාකාරෙන සිබ්බනං, බිළාලසඞ්ඛලිකාකාරෙන සිබ්බනං වා. වෙණිං වා සඞ්ඛලිකං වා කරොන්තීති කරණකිරියාය සම්බන්ධො. **අග්ඝියං** නාම චෙතියසණ්ඨානං , යං ''අග්ඝියත්ථම්භො''ති වදන්ති. **ගයා** නාම මූලෙ තනුකං අග්ගෙ මහන්තං කත්වා ගදාකාරෙන සිබ්බනං. **මුග්ගරො** නාම මූලෙ ච අග්ගෙ ච එකසදිසං කත්වා මුග්ගරාකාරෙන සිබ්බනං. **කක්කටක්ඛීනි උක්කිරන්තීති** ගණ්ඨිකපට්ටපාසකපට්ටානං අන්තෙ පාළිබද්ධං කත්වා කක්කටකානං අක්ඛිසණ්ඨානං පට්ඨපෙන්ති, කරොන්තීති අත්ථො. **''කොණසුත්තපිළකාති** ගණ්ඨිකපාසකපට්ටානං කොණෙහි නීහටසුත්තානං කොටියො''ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. කථං පන තා පිළකා දුවිඤ්ඤෙය්‍යරූපා කාතබ්බාති? කොණෙහි නීහටසුත්තානං අන්තෙසු එකවාරං ගණ්ඨිකකරණෙන වා පුන නිවත්තෙත්වා සිබ්බනෙන වා දුවිඤ්ඤෙය්‍යසභාවං කත්වා සුත්තකොටියො රස්සං කත්වා ඡින්දිතබ්බා. ධම්මසිරිත්ථෙරෙන පන ''කොණසුත්තා ච පිළකා, දුවිඤ්ඤෙය්‍යාව කප්පරෙ''ති වුත්තං, තථා ආචරියබුද්ධදත්තත්ථෙරෙනපි ''සුත්තා ච පිළකා තත්ථ, දුවිඤ්ඤෙය්‍යාව දීපිතා''ති වුත්තං, තස්මා තෙසං මතෙන කොණසුත්තා ච පිළකා ච කොණසුත්තපිළකාති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො.

විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. 1.85) **කොණසුත්තපිළකාති** ගණ්ඨිකපාසකපට්ටානං කොණෙහි බහි නිග්ගතසුත්තානං පිළකාකාරෙන ඨපිතකොටියොති කෙචි වදන්ති, තෙ පිළකෙ ඡින්දිත්වා දුවිඤ්ඤෙය්‍යා කාතබ්බාති තෙසං අධිප්පායො. කෙචි පන ''කොණසුත්තා ච පිළකා චාති ද්වෙයෙවා''ති වදන්ති, තෙසං මතෙන ගණ්ඨිකපාසකපට්ටානං කොණතො කොණං නීහටසුත්තා කොණසුත්තා නාම. සමන්තතො පන පරියන්තෙන ගතා චතුරස්සසුත්තා පිළකා නාම. තං දුවිධම්පි කෙචි චීවරතො විසුං පඤ්ඤානත්ථාය විකාරයුත්තං කරොන්ති, තං නිසෙධාය ''දුවිඤ්ඤෙය්‍යරූපා වට්ටතී''ති වුත්තං, න පන සබ්බථා අචක්ඛුගොචරභාවෙන සිබ්බනත්ථාය තථාසිබ්බනස්ස අසක්කුණෙය්‍යත්තා, යථා පකතිචීවරතො විකාරො න පඤ්ඤායති, එවං සිබ්බිතබ්බන්ති අධිප්පායො. රජනකම්මතො පුබ්බෙ පඤ්ඤායමානොපි විසෙසො චීවරෙ රත්තෙ එකවණ්ණතො න පඤ්ඤායතීති ආහ **''චීවරෙ රත්තෙ''**ති.

8. **මණිනාති** නීලමණිආදිපාසාණෙන, අංසබද්ධකකායබන්ධනාදිකං අචීවරත්තා සඞ්ඛාදීහි සංසිතුං වට්ටතීති වදන්ති. **කණ්ණසුත්තකන්ති** චීවරස්ස දීඝතො තිරියඤ්ච සිබ්බිතානං චතූසු කණ්ණෙසු කොණෙසු ච නික්ඛන්තානං සුත්තසීසානමෙතං නාමං, තං ඡින්දිත්වාව පාරුපිතබ්බං. තෙනාහ **''රජිතකාලෙ ඡින්දිතබ්බ''**න්ති. භගවතා අනුඤ්ඤාතං එකං කණ්ණසුත්තම්පි අත්ථි, තං පන නාමෙන සදිසම්පි ඉතො අඤ්ඤමෙවාති දස්සෙතුං **''යං පනා''**තිආදි වුත්තං. **ලග්ගනත්ථායාති** චීවරරජ්ජුයං චීවරබන්ධනත්ථාය. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.85) එත්තකමෙව වුත්තං.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.85) පන **''පාසකං කත්වා බන්ධිතබ්බ**න්ති රජනකාලෙ බන්ධිතබ්බං, සෙසකාලෙ මොචෙත්වා ඨපෙතබ්බ''න්ති වුත්තං. විනයසඞ්ගහප්පකරණස්ස පොරාණටීකායම්පි ඉදමෙව ගහෙත්වා වුත්තං, තං පන චීවරක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 344) ''මජ්ඣෙන ලග්ගෙන්ති, උභතො ගලති, භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කණ්ණෙ බන්ධිතුන්ති. කණ්ණො ජීරති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කණ්ණසුත්තක''න්ති එවං අනුඤ්ඤාතචීවරරජ්ජුයං රජිත්වා පසාරිතචීවරස්ස ඔලම්බකසුත්තං සන්ධාය වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

ගණ්ඨිකෙති චීවරපාරුපනකාලෙ පාසකෙ ලග්ගාපනත්ථං කතෙ දන්තාදිමයෙ ගණ්ඨිකෙ. **පිළකාති** බින්දුං බින්දුං කත්වා උට්ඨාපෙතබ්බපිළකා. වුත්තඤ්හෙතං විනයවිනිච්ඡයප්පකරණෙ –

> ''නානාවණ්ණෙහි සුත්තෙහි, මණ්ඩනත්ථාය චීවරං;
> සමං සතපදාදීනං, සිබ්බිතුං න ච වට්ටති.
>
> ''පත්තස්ස පරියන්තෙ වා, තථා පත්තමුඛෙපි ච;
> වෙණිං සඞ්ඛලිකං වාපි, කරොතො හොති දුක්කටං.

‘‘පට්ටම්පි ගණ්ඨිපාසානං, අට්ඨකොණාදිකං විධිං;
තත්ථග්ඝියගදාරූපං, මුග්ගරාදිං කරොන්ති ච.

‘‘තත්ථ කක්කටකක්ඛීනි, උට්ඨාපෙන්ති න වට්ටති;
සුත්තා ච පිළකා තත්ථ, දුවිඤ්ඤෙය්‍යාව දීපිතා.

‘‘චතුකොණාව වට්ටන්ති, ගණ්ඨිපාසකපට්ටකා;
කණ්ණකොණෙසු සුත්තානි, රත්තෙ ඡින්දෙය්‍ය චීවරෙ.

‘‘සූචිකම්මවිකාරං වා, අඤ්ඤං වා පන කිඤ්චිපි;
චීවරෙ භික්ඛුනා කාතුං, කාරාපෙතුං න වට්ටති.

‘‘යො ච පක්ඛිපති භික්ඛු චීවරං,
කඤ්ජිපිට්ඨඛලිඅල්ලිකාදිසු;
වණ්ණමට්ඨමභිපත්ථයං පරං;
තස්ස නත්ථි පන මුත්ති දුක්කටා.

‘‘සූචිහත්ථමලාදීනං, කරණෙ චීවරස්ස ච;
තථා කිලිට්ඨකාලෙ ච, ධොවනත්ථං තු වට්ටති.

‘‘රජනෙ පන ගන්ධං වා, තෙලං වා ලාඛමෙව වා;
කිඤ්චි පක්ඛිපිතුං තත්ථ, භික්ඛුනො න ච වට්ටති.

‘‘සඞ්ඛෙන මණිනා වාපි, අඤ්ඤෙනපි ච කෙනචි;
චීවරං න ච ඝට්ටෙය්‍ය, ඝංසිතබ්බං න දොණියා.

‘‘චීවරං දොණියං කත්වා, නාතිඝට්ටෙය්‍ය මුට්ඨිනා;
රත්තං පහරිතුං කිඤ්චි, හත්ථෙහෙව ච වට්ටති.

‘‘ගණ්ඨිකෙ පන ලෙඛා වා, පිළකා වා න වට්ටති;
කප්පබින්දුවිකාරො වා, පාළිකණ්ණිකභෙදතො’’ති.

විනයසාරත්ථසන්දීපනියම්පි **සමං සතපදාදීනන්ති** සතපදාදීහි සදිසං. තුල්‍යත්ථෙ කරණවචනප්පසඞ්ගෙ සාමිවචනං. **පට්ටස්ස පරියන්තෙ වාති** අනුවාතස්ස උභයපරියන්තෙ වා. **පට්ටමුඛෙපි වාති** ද්වින්නං ආයාමවිත්ථාරපට්ටානං සඞ්ඝටිතට්ඨානෙ, කණ්ණෙපි වා එකස්සෙව වා පට්ටස්ස ඌනපූරණත්ථං ඝටිතට්ඨානෙපි වා . **වෙණීති** කුදූසසීසාකාරෙන සිබ්බනං. කෙචි ‘‘වරකසීසාකාරෙනා’’ති වදන්ති. **සඞ්ඛලිකන්ති** බිළාලදාමසදිසසිබ්බනං. කෙචි ‘‘සතපදිසදිස’’න්ති වදන්ති.

පට්ටම්පීති පත්තම්පි. අට්ඨකොණාදිකො විධි පකාරො එතස්සාති **අට්ඨකොණාදිකවිධි,** තං. **අට්ඨකොණාදිකන්ති** වා ගාථාබන්ධවසෙන නිග්ගහිතාගමො. ‘‘අට්ඨකොණාදිකං විධි’’න්ති එතං ‘‘පට්ට’’න්ති එතස්ස සමානාධිකරණවිසෙසනං, කිරියාවිසෙසනං වා. ‘‘කරොන්තී’’ති ඉමිනා සම්බන්ධො. අථ වා **පට්ටන්ති** එත්ථ භුම්මත්ථෙ උපයොගවචනං, පට්ටෙති අත්ථො. ඉමස්මිං පක්ඛෙ **අට්ඨකොණාදිකන්ති** උපයොගවචනං. **විධින්ති** එතස්ස විසෙසනං. ඉධ වක්ඛමානචතුකොණසණ්ඨානතො අඤ්ඤං අට්ඨකොණාදිකං නාම. **තත්ථාති** තස්මිං පට්ටද්වයෙ. **අග්ඝියගදාරූපන්ති** අග්ඝියසණ්ඨානඤ්චෙව ගදාසණ්ඨානඤ්ච සිබ්බනං. **මුග්ගරන්ති** ලගුළසණ්ඨානසිබ්බනං. **ආදි-**සද්දෙන චෙතියාදිසණ්ඨානානං ගහණං.

තත්ථාති පට්ටද්වයෙ තස්මිං ඨානෙ. **කක්කටකක්ඛීනීති** කුළීරකච්ඡිසදිසානි සිබ්බනවිකාරානි. **උට්ඨාපෙන්තීති** කරොන්ති. **තත්ථාති** තස්මිං ගණ්ඨිකපාසකපට්ටකෙ. **සුත්තාති** කොණතො කොණං සිබ්බිතසුත්තා චෙව චතුරස්සෙ සිබ්බිතසුත්තා ච. **පිළකාති** තෙසමෙව සුත්තානං නිවත්තෙත්වා සිබ්බිතකොටියො ච. **දුවිඤ්ඤෙය්‍යාවාති** රජනකාලෙ දුවිඤ්ඤෙය්‍යරූපා අනොළාරිකා දීපිතා වට්ටන්තීති. යථාහ ‘‘කොණසුත්තපිළකා ච චීවරෙ රත්තෙ දුවිඤ්ඤෙය්‍යරූපා වට්ටන්තී’’ති (පාරා. අට්ඨ. 1.85).

ගණ්ඨිකපට්ටිකා පාසපට්ටිකාති යොජනා. **කණ්ණකොණෙසු සුත්තානීති** චීවරකණ්ණෙ සුත්තා චෙව පාසකපට්ටානං කොණෙසු සුත්තානි ච අච්ඡින්දති. එත්ථ ච චීවරෙ ආයාමතො විත්ථාරතො ච සිබ්බිත්වා අනුවාතතො බහි නික්ඛමිතසුත්තං චීවරං රජිත්වා සුක්ඛාපනකාලෙ රජ්ජුයා වා චීවරවංසෙ වා බන්ධිත්වා ඔලම්බිතුං අනුවාතෙ බන්ධසුත්තානි ච කණ්ණසුත්තානි නාම. යථාහ ‘‘චීවරස්ස කණ්ණසුත්තකං න ච වට්ටති, රජිතකාලෙ ඡින්දිතබ්බං, යං

පන ‘අනුජානාමි භික්ඛවෙ කණ්ණසුත්තක’න්ති එවං අනුඤ්ඤාතං, තං අනුවාතෙ පාසකං කත්වා බන්ධිතබ්බං රජනකාලෙ ලග්ගනත්ථායා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 1.85).

සූචිකම්මවිකාරං වාති චීවරමණ්ඩනත්ථාය නානාසුත්තකෙහි සතපදිසදිසං සිබ්බන්තා ආගන්තුකපට්ටං ඨපෙන්ති, එවරූපං සූචිකම්මවිකාරං වා. **අඤ්ඤං වා පන කිඤ්චිපී**ති අඤ්ඤම්පි යං කිඤ්චි මාලාකම්මමිගපක්ඛිපදාදිකං සිබ්බනවිකාරං. **කාතුන්**ති සයං කාතුං. **කාරාපෙතුන්**ති අඤ්ඤෙන වා කාරාපෙතුං.

යො භික්ඛු පරං උත්තමං වණ්ණමට්ඨමභිපත්ථයන්තො කඤ්ජිකපිට්ඨඛලිඅල්ලිකාදීසු චීවරං පක්ඛිපති, තස්ස පන භික්ඛුනො දුක්කටා මොක්ඛො න විජ්ජතීති යොජනා. **කඤ්ජිකන්**ති වායනතන්තමක්ඛනං කඤ්ජිකසදිසා සුලාකඤ්ජිකං. **පිට්ඨන්**ති තණ්ඩුලපිට්ඨං. තණ්ඩුලපිට්ඨෙහි පක්කා **ඛලි. අල්ලිකා**ති නියාසො. **ආදි**-සද්දෙන ලාඛාදීනං ගහණං. චීවරස්ස කරණෙ කරණකාලෙ සමුට්ඨිතානං සූචිහත්ථමලාදීනං කිලිට්ඨකාලෙ ධොවනත්ථඤ්ච කඤ්ජිකපිට්ඨඛලිඅල්ලිකාදීසු පක්ඛිපති, වට්ටතීති යොජනා.

තත්ථාති යෙන කසාවෙන චීවරං රජති, තස්මිං රජනෙ චීවරස්ස සුගන්ධභාවත්ථාය **ගන්ධං වා** උජ්ජලභාවත්ථාය **තෙලං වා** වණ්ණත්ථාය **ලාඛං වා. කිඤ්චී**ති එවරූපං යං කිඤ්චි. **මණිනා**ති පාසාණෙන. **අඤ්ඤෙනපි ච කෙනචී**ති යෙන උජ්ජලං හොති, එවරූපෙන මුග්ගරාදිනා අඤ්ඤෙනපි කෙනචි වත්ථුනා. **දොණියා**ති රජනම්බණෙ **න සංසිතබ්බං** හත්ථෙන ගාහාපෙත්වා න ගහෙතබ්බං. රත්තං චීවරං හත්ථෙහි කිඤ්චි ථොකං පහරිතුං වට්ටතීති යොජනා. යත්ථ පක්කරජනං පක්ඛිපන්ති, සා රජනදොණී. තත්ථ අංසබද්ධකකායබන්ධනාදිං සට්ටෙතුං වට්ටතීති ගණ්ඨිපදෙ වුත්තං.

ගණ්ඨිකෙති වෙළුදන්තවිසාණාදිමයගණ්ඨිකෙ. **ලෙඛා වා**ති වට්ටාදිභෙදා ලෙඛා වා. **පිළකා**ති සාසපබීජසදිසා ඛුද්දකබුබ්බුළා. **පාළිකණ්ණිකභෙදතො**ති මණිකාවළිරූපපුප්ඵකණ්ණිකරූපභෙදතො. ‘‘කප්පබින්දුවිකාරො වා න වට්ටතීති යොජනා’’ති වුත්තං, තස්මා තථෙව චීවරෙ පටිපජ්ජිතබ්බං.

9. පත්තෙ වා ථාලකෙ වාතිආදීසු **ථාලකෙ**ති තම්බාදිමයෙ පුග්ගලිකෙ තිවිධෙපි කප්පියථාලකෙ. **න වට්ටතී**ති මණිවණ්ණකරණපයොගො න වට්ටති, තෙලවණ්ණපයොගො පන වට්ටති. **තෙලවණ්ණො**ති සමණසාරුප්පවණ්ණං සන්ධාය වුත්තං, මණිවණ්ණං පන පත්තං අඤ්ඤෙන කතං ලභිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති වදන්ති. **පත්තමණ්ඩලෙ**ති තිපුසීසාදිමයෙ පත්තට්ඨපනකමණ්ඩලෙ. ‘‘න භික්ඛවෙ විචිත්‍රානි පත්තමණ්ඩලානි ධාරෙතබ්බානි රූපකාකිණ්ණානි භිත්තිකම්මකතානී’’ති (චූළව. 253) වුත්තත්තා **‘‘භිත්තිකම්මං න වට්ටතී’’**ති වුත්තං. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මකරදන්තකං ඡින්දිතු’’න්ති (චූළව. 253) වුත්තත්තා **‘‘මකරදන්තකං පන වට්ටතී’’**ති වුත්තං. තෙනාහු පොරාණා –

‘‘ථාලකස්ස ච පත්තස්ස, බහි අන්තොපි වා පන;
ආරග්ගෙන කතා ලෙඛා, න ච වට්ටති කාචිපි.

‘‘ආරොපෙත්වා භමං පත්තං, මජ්ජිත්වා චෙ පචන්ති ච;
‘මණිවණ්ණං කරිස්සාම’, ඉති කාතුං න වට්ටති.

‘‘පත්තමණ්ඩලකෙ කිඤ්චි;
භිත්තිකම්මං න වට්ටති;
න දොසො කොචි තත්ථස්ස;
කාතුං මකරදන්තක’’න්ති.

විනයසාරත්ථසන්දීපනියම්පි **ආරග්ගෙනා**ති ආරකණ්ටකග්ගෙන, සූචිමුඛෙන වා. **කාචිපි ලෙඛා**ති වට්ටකගොමුත්තාදිසණ්ඨානා යා කාචිපි රාජි. **භමං ආරොපෙත්වා**ති භමෙ අල්ලීයාපෙත්වා. **පත්තමණ්ඩලකෙ**ති පත්තෙ ඡවිරක්ඛණත්ථාය තිපුසීසාදීහි කතෙ පත්තස්ස හෙට්ඨා ආධාරාදීනං උපරි කාතබ්බෙ පත්තමණ්ඩලකෙ. **භිත්තිකම්මන්**ති නානාකාරරූපකකම්මවිචිත්තං. යථාහ ‘‘න, භික්ඛවෙ, විචිත්‍රානි පත්තමණ්ඩලානි ධාරෙතබ්බානි රූපකාකිණ්ණානි භිත්තිකම්මකතානී’’ති. **තත්ථා**ති තස්මිං පත්තමණ්ඩලෙ. **අස්සා**ති භික්ඛුස්ස. **මකරදන්තකන්**ති ගිරිකූටන්ති වුත්තං, තස්මා එවං පත්තථාලකාදීසු පටිපජ්ජිතබ්බං.

ධමකරණ…පෙ…. ලෙඛා න වට්ටතීති ආරග්ගෙන දින්නලෙඛා න වට්ටති, ජාතිහිඞ්ගුලිකාදිවණ්ණෙහි කතලෙඛා පන වට්ටති. **ඡත්තමුඛවට්ටියන්**ති ධමකරණස්ස හත්ථෙන ගහණත්ථං කතස්ස ඡත්තාකාරස්ස මුඛවට්ටියං. ‘‘පරිස්සාවනබන්ධට්ඨානෙ’’ති කෙචි. විනයවිනිච්ඡයෙපි –

‘‘න ධම්මකරණච්ඡත්තෙ, ලෙඛා කාචිපි වට්ටති;
කුච්ඡියං වා ඨපෙත්වා තං, ලෙඛං තු මුඛවට්ටිය’’න්ති. –

වුත්තං. තට්ටීකායං පන ‘‘මුඛවට්ටියා යා ලෙඛා පරිස්සාවනබන්ධනත්ථාය අනුඤ්ඤාතා, තං ලෙඛං ඨපෙත්වා ධමකරණච්ඡත්තෙ වා කුච්ඡියං වා කාචි ලෙඛා න වට්ටතීති යොජනා’’ති වුත්තං, තස්මා තත්ථ වුත්තනයෙනෙව ධමකරණෙ පටිපජ්ජිතබ්බං.

10. කායබන්ධනෙ පන **කක්කටක්ඛීනීති** කක්කටකස්ස අක්ඛිසදිසානි. **මකරමුඛන්ති** මකරමුඛසණ්ඨානං. **දෙඩ්ඩුභසීසන්ති** උදකසප්පසීසසදිසසණ්ඨානානි. **අච්ඡීනීති** කුඤ්ජරච්ඡිසණ්ඨානානි. **එකමෙව වට්ටතීති** එත්ථ එකරජ්ජුකං ද්විගුණතිගුණං කත්වා බන්ධිතුං න වට්ටති, එකමෙව පන සතවාරම්පි සරීරං පරික්ඛිපිත්වා බන්ධිතුං වට්ටති. ‘‘බහුරජ්ජුකෙ එකතො කත්වා එකෙන නිරන්තරං වෙඨෙත්වා කතං බහුරජ්ජුකන්ති න වත්තබ්බං, තං වට්ටතී’’ති වුත්තත්තා තං මුරජසඞ්ඛං න ගච්ඡතීති වෙදිතබ්බං. මුරජඤ්හි නානාවණ්ණෙහි සුත්තෙහි මුරජවට්ටිසණ්ඨානං වෙඨෙත්වා කරොන්ති. ඉදං පන මුරජං මද්දවීණසඞ්ඛාතං පාමඞ්ගසණ්ඨානඤ්ච දසාසු වට්ටති ‘‘කායබන්ධනස්ස දසා ජීරන්ති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මුරජං මද්දවීණ’’න්ති (චූළව. 278) වුත්තත්තා.

විධෙති දසාපරියොසානෙ ථිරභාවාය දන්තවිසාණසුත්තාදීහි කතෙ විධෙ. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.85) පන ‘‘කායබන්ධනස්ස පාසන්තෙ දසාමූලෙ තස්ස ථිරභාවත්ථං කත්තබ්බෙ දන්තවිසාණාදිමයෙ විධෙ’’ති වුත්තං. **අට්ඨමඞ්ගලානි** නාම සඞ්ඛො, චක්කං, පුණ්ණකුම්භො, ගයා, සිරිවච්ඡො, අඞ්කුසො, ධජං, සොවත්ථිකන්ති. මච්ඡයුගළඡත්තනන්දියාවට්ටාදිවසෙනපි වදන්ති. **පරිච්ඡෙදලෙඛාමත්තන්ති** දන්තාදීහි කතස්ස විධස්ස උභොසු කොටීසු කාතබ්බපරිච්ඡෙදරාජිමත්තං. විනයවිනිච්ඡයප්පකරණෙපි –

‘‘සුත්තං වා දිගුණං කත්වා, කොට්ටෙන්ති ච තහිං තහිං;
කායබන්ධනසොභත්ථං, තං න වට්ටති භික්ඛුනො.

‘‘දසාමුඛෙ දළ්හත්ථාය, ද්වීසු අන්තෙසු වට්ටති;
මාලාකම්මලතාකම්ම-චිත්තිකම්පි න වට්ටති.

‘‘අක්ඛීනි තත්ථ දස්සෙත්වා;
කොට්ටිතෙ පන කා කථා.
කක්කටක්ඛීනි වා තත්ථ;
උට්ඨාපෙතුං න වට්ටති.

‘‘ඝටං දෙඩ්ඩුභසීසං වා, මකරස්ස මුඛම්පි වා;
විකාරරූපං යං කිඤ්චි, න වට්ටති දසාමුඛෙ.

‘‘උජුකං මච්ඡකණ්ටං වා, මට්ඨං වා පන පට්ටිකං;
ඛජ්ජූරිපත්තකාකාරං, කත්වා වට්ටති කොට්ටිතං.

‘‘පට්ටිකා සූකරන්තන්ති, දුවිධං කායබන්ධනං;
රජ්ජුකා දුස්සපට්ටාදි, සබ්බං තස්සානුලොමිකං.

‘‘මුරජං මද්දවීණඤ්ච, දෙඩ්ඩුභඤ්ච කලාබුකං;
රජ්ජුයො ච න වට්ටන්ති, පුරිමා ද්වෙදසා සියුං.

‘‘දසා පාමඞ්ගසණ්ඨානා, නිද්දිට්ඨා කායබන්ධනෙ;
එකා ද්විතිචතස්සො වා, වට්ටන්ති න තතො පරං.

‘‘එකරජ්ජුමයං වුත්තං, මුනිනා කායබන්ධනං;
තඤ්ච පාමඞ්ගසණ්ඨානං, එකම්පි ච න වට්ටති.

‘‘රජ්ජුකෙ එකතො කත්වා, බහූ එකාය රජ්ජුයා;
නිරන්තරඤ්හි වෙඨෙත්වා, කතං වට්ටති බන්ධිතුං.

‘‘දන්තකට්ඨවිසාණට්ඨි-ලොහවෙළුනළබ්භවා;
ජතුසඞ්ඛමයා සුත්ත-ඵලජා විධකා මතා.

‘‘කායබන්ධනවිධෙපි , විකාරො න ච වට්ටති;
තත්ථ තත්ථ පරිච්ඡෙද-ලෙඛාමත්තං තු වට්ටතී’’ති. –

වුත්තං.

විනයසාරත්ථසන්දීපනියම්පි **තහිං තහින්ති** පට්ටිකාය තත්ථ තත්ථ. **තන්ති** තථාකොට්ටිතදිගුණසුත්තකායබන්ධනං. අන්තෙසු දළ්හත්ථාය දසාමුඛෙ දිගුණං කත්වා කොට්ටෙන්ති, වට්ටතීති යොජනා. **චිත්තකම්පීති** මාලාකම්මලතාකම්මචිත්තයුත්තම්පි කායබන්ධනං. **අක්ඛීනීති** කුඤ්ජරක්ඛීනි. **තත්ථාති** කායබන්ධනෙ න වට්ටතීති කා කථා. **උට්ඨාපෙතුන්ති** උක්කිරිතුං.

සටන්ති සටසණ්ඨානං. **දෙඩ්ඩුභසීසං වාති** උදකසප්පසීසං මුඛසණ්ඨානං වා. යං කිඤ්චි විකාරරූපං දසාමුඛෙ න වට්ටතීති යොජනා. එත්ථ ච උභයපස්සෙසු මච්ඡකණ්ටකයුත්තං මච්ඡස්ස පිට්ඨිකණ්ටකං විය යස්සා පට්ටිකාය වායනං හොති, ඉදං කායබන්ධනං **මච්ඡකණ්ටකං** නාම. යස්ස ඛජ්ජූරිපත්තසණ්ඨානමිව වායනං හොති, තං **ඛජ්ජූරිපත්තකාකාරං** නාම.

පකතිවිකාරා පට්ටිකා **සූකරන්තං** නාම කුඤ්චිකාකොසසණ්ඨානං. **තස්ස** දුවිධස්ස කායබන්ධනස්ස. තත්ථ රජ්ජුකා සූකරන්තානුලොමිකා, දුස්සපට්ටං පට්ටිකානුලොමිකං. **ආදි**-සද්දෙන මුද්දිකකායබන්ධනං ගහිතං, තඤ්ච සූකරන්තානුලොමිකං. යථාහ ''එකරජ්ජුකං පන මුද්දිකකායබන්ධනඤ්ච සූකරන්තං අනුලොමෙතී''ති (චූළව. අට්ඨ. 278). තත්ථ රජ්ජුකා නාම එකාවට්ටා, බහුරජ්ජුකස්ස අකප්පියභාවං වක්ඛති. මුද්දිකකායබන්ධනං නාම චතුරස්සං අකත්වා සජ්ජිතන්ති ගණ්ඨිපදෙ වුත්තං.

මුරජං නාම මුරජවට්ටිසණ්ඨානං වෙඨෙත්වා කතං. **වෙඨෙත්වාති** නානාසුත්තෙහි වෙඨෙත්වා. සික්ඛාභාජනවිනිච්ඡයෙ පන ''බහුකා රජ්ජුයො එකතො කත්වා එකාය රජ්ජුයා වෙඨිත''න්ති වුත්තං. **මද්දවීණං** නාම පාමඞ්ගසණ්ඨානං. **දෙඩ්ඩුභකං** නාම උදකසප්පසදිසං. **කලාබුකං** නාම බහුරජ්ජුකං. **රජ්ජුයොති** උභයකොටියං එකතො අබන්ධා බහුරජ්ජුයො, තථාබන්ධා කලාබුකං නාම හොති. **න වට්ටන්තීති** මුරජාදීනි ඉමානි සබ්බානි කායබන්ධනානි න වට්ටන්ති. **පුරිමා ද්වෙති** මුරජං මද්දවීණනාමඤ්චාති ද්වෙ. ''දසාසු සියු''න්ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධවසෙන වණ්ණලොපෙන ''දසා සියු''න්ති වුත්තං. යථාහ ''මුරජං මද්දවීණන්ති ඉදං දසාසුයෙව අනුඤ්ඤාත''න්ති.

පාමඞ්ගසණ්ඨානාති පාමඞ්ගදාමං විය චතුරස්සසණ්ඨානා. **එකරජ්ජුමයන්ති** නානාවට්ටෙ එකතො වට්ටෙත්වා කතං රජ්ජුමයං කායබන්ධනං වත්තුං වට්ටතීති ''රජ්ජුකා දුස්සපට්ටාදී''ති එත්ථ එකවට්ටරජ්ජුකා ගහිතා. ඉධ පන නානාවට්ටෙ එකතො වට්ටෙත්වා කතා එකාව රජ්ජු ගහිතා. **තඤ්චාති** තං වා නයම්පි එකරජ්ජුකකායබන්ධනං පාමඞ්ගසණ්ඨානෙන ගන්ථිතං. **එකම්පි ච න වට්ටතීති** කෙවලම්පි න වට්ටති.

බහූ රජ්ජුකෙ එකතො කත්වාති යොජනා. **වට්ටති බන්ධිතුන්ති** මුරජං කලාබුකඤ්ච න හොති, රජ්ජුකකායබන්ධනමෙව හොතීති අධිප්පායො. අයං පන විනිච්ඡයො ''බහුරජ්ජුකෙ එකතො කත්වා එකෙන නිරන්තරං වෙඨෙත්වා කතං බහුරජ්ජුකන්ති න වත්තබ්බං, තං වට්ටතී''ති අට්ඨකථාගතො ඉධ වුත්තො. සික්ඛාභාජනවිනිච්ඡයෙ ''බහුරජ්ජුයො එකතො කත්වා එකාය වෙඨිතං මුරජං නාමා''ති යං වුත්තං, තං ඉමිනා විරුජ්ඣනතො න ගහෙතබ්බං.

දන්ත-සද්දෙන හත්ථිදන්තා වුත්තා. **ජතූති** ලාඛා. **සඞ්ඛමයන්ති** සඞ්ඛනාභිමයං. **විධකා මතාති** එත්ථ **වෙධිකාතිපි** පාඨො, විධපරියායො. **කායබන්ධනවිධෙති** කායබන්ධනස්ස දසාය ථිරභාවත්ථං කට්ඨදන්තාදීහි කතෙ විධෙ. **විකාරො** අට්ඨමඞ්ගලාදිකො. **තත්ථ තත්ථාති** තස්මිං තස්මිං ඨානෙ. **තු**-සද්දෙන සටාකාරොපි වට්ටතීති දීපෙතීති අත්ථො පකාසිතො, තස්මා තෙන නයෙන කායබන්ධනවිචාරො කාතබ්බොති.

11. **අඤ්ජනියං** ''උජුකමෙවා''ති වුත්තත්තා චතුරස්සාදිසණ්ඨානාපි වඞ්කගතිකා **න වට්ටති. සිපාටිකායාති** වාසිආදිභණ්ඩපක්ඛිපනෙ. විනයවිනිච්ඡයප්පකරණෙ පන –

> ''මාලාකම්මලතාකම්ම-නානාරූපවිචිත්තිතා;
> න ච වට්ටති භික්ඛූනං, අඤ්ජනී ජනරඤ්ජනී.
>
> ''තාදිසං පන ඝංසිත්වා, වෙඨෙත්වා සුත්තකෙන වා;
> වළඤ්ජන්තස්ස භික්ඛුස්ස, න දොසො කොචි විජ්ජති.
>
> ''වට්ටා වා චතුරස්සා වා, අට්ඨංසා වාපි අඤ්ජනී;
> වට්ටතෙවාති නිද්දිට්ඨා, වණ්ණමට්ඨා න වට්ටති.
>
> ''තථාඤ්ජනිසලාකාපි, අඤ්ජනිථවිකාය ච;
> නානාවණ්ණෙහි සුත්තෙහි, චිත්තකම්මං න වට්ටති.
>
> ''එකවණ්ණෙන සුත්තෙන, සිපාටිං යෙන කෙනචි;
> යං කිඤ්චි පන සිබ්බෙත්වා, වළඤ්ජන්තස්ස වට්ටතී''ති. –

ආගතං.

තට්ටිකායම්පි **මාලා…පෙ…. චිත්තිතාති** මාලාකම්මලතාකම්මෙහි ච මිගපක්ඛිරූපාදිනානාරූපෙහි ච විචිත්තිතා. **ජනරඤ්ජනීති** බාලජනපලොභිනී. **අට්ඨංසා වාපීති** එත්ථ **අපි**-සද්දෙන සොළසංසාදීනං ගහණං. **වණ්ණමට්ඨාති** මාලාකම්මාදිවණ්ණමට්ඨා. අඤ්ජනිසලාකාපි තථා වණ්ණමට්ඨා න වට්ටතීති යොජනා. අඤ්ජනීථවිකාය ච නානාවණ්ණෙහි සුත්තෙහි චිත්තකම්මං න වට්ටතීති පාඨො යුජ්ජති, ''ථවිකාපි වා''ති පාඨො දිස්සති, සො න ගහෙතබ්බො. ''පීතාදිනා යෙන කෙනචි එකවණ්ණෙන සුත්තෙන පිලොතිකාදිමයං කිඤ්චිපි සිපාටිකං සිබ්බෙත්වා වළඤ්ජන්තස්ස වට්ටතීති යොජනා''ති ආගතං.

12. **ආරකණ්ටකාදීසු ආරකණ්ටකෙති** පොත්ථකාදිඅභිසඞ්ඛරණත්ථං කතෙ දීඝමුඛසත්ථකෙ. භමකාරානං දාරුආදිලිඛනසත්ථකන්ති කෙචි. **වට්ටමණිකන්ති** වට්ටං කත්වා උට්ඨාපෙතබ්බබුබ්බුළකං. **අඤ්ඤන්ති** ඉමිනා පිළකාදිං සඞ්ගණ්හාති. **පිප්ඵලිකෙති** යං කිඤ්චි ඡෙදනකෙ ඛුද්දකසත්ථෙ. **මණිකන්ති** එකවට්ටමණි. **පිළකන්ති** සාසපමත්තිකාමුත්තරාජිසදිසා බහුවට්ටලෙඛා. ඉමස්මිං අධිකාරෙ අවුත්තත්තා ලෙඛනියං යං කිඤ්චි වණ්ණමට්ඨං වට්ටතීති වදන්ති. වජිරබුද්ධිටීකායං පන ''කුඤ්චිකාය සෙනාසනපරික්ඛාරත්තා සුවණ්ණරූපියමයාපි වට්ටතීති ඡායා දිස්සති. 'කුඤ්චිකාය වණ්ණමට්ඨකම්මං න වට්ටතී'ති (පාරා. අට්ඨ. 1.85) වචනතො අඤ්ඤෙ කප්පියලොහාදිමයාව කුඤ්චිකා කප්පන්ති පරිහරණියපරික්ඛාරත්තා''ති වුත්තං. **ආරකණ්ටකො** පොත්ථකාදිකරණසත්ථකජාති, **ආමණ්ඩසාරකො** ආමලකඵලමයොති වදන්ති.

වලිතකන්ති නඛච්ඡෙදනකාලෙ දළ්හග්ගහණත්ථං වලියුත්තමෙව කරොන්ති. **තස්මා තං වට්ටතීති** ඉමිනා අඤ්ඤම්පි විකාරං දළ්හීකම්මාදිඅත්ථාය කරොන්ති, න වණ්ණමට්ඨත්ථාය, තං වට්ටතීති දීපිතං, තෙන ච කත්තරදණ්ඩකොටියං අඤ්ඤමඤ්ඤං සඞ්ඝට්ටනෙන සද්දනිච්ඡරණත්ථාය කතවලයාදිකං අවුත්තම්පි යතො උපපන්නං හොති. එත්ථ ච **දළ්හීකම්මාදීති ආදි**-සද්දෙන පරිස්සයවිනොදනාදිං සඞ්ගණ්හාති, තෙන කත්තරයට්ඨිකොටියං කතවලයානං අඤ්ඤමඤ්ඤසඞ්ඝට්ටනෙන සද්දනිච්ඡරණං දීඝජාතිකාදිපරිස්සයවිනොදනත්ථං හොති, තස්මා වට්ටතීති දීපෙති. තෙනාහ ආචරියවරො –

> ''මණිකං පිළකං වාපි, පිප්ඵලෙ ආරකණ්ටකෙ;
> ඨපෙතුං පන යං කිඤ්චි, න ච වට්ටති භික්ඛුනො.
>
> ''දණ්ඩකෙපි පරිච්ඡෙද-ලෙඛාමත්තං තු වට්ටති;
> වලිත්වා ච නඛච්ඡෙදං, කරොන්තීති හි වට්ටතී''ති.

තස්ස වණ්ණනායම්පි **මණිකන්ති** ථූලබුබ්බුළං. **පීළකන්ති** සුඛුමබුබ්බුළං. **පිප්ඵලෙති** වත්ථච්ඡෙදනසත්ථෙ. **ආරකණ්ටකෙති** පත්තධාරවලයානං විජ්ඣනකණ්ටකෙ. **ඨපෙතුන්ති** උට්ඨාපෙතුං. **යං කිඤ්චීති** සෙසවණ්ණමට්ඨම්පි ච. **දණ්ඩකෙති** පිප්ඵලිදණ්ඩකෙ. යථාහ ''පිප්ඵලිකෙපි මණිකං වා පිළකං වා යං කිඤ්චි ඨපෙතුං න වට්ටති, දණ්ඩකෙ පන පරිච්ඡෙදලෙඛා වට්ටතී''ති. **පරිච්ඡෙදලෙඛාමත්තන්ති** ආණිබන්ධනට්ඨානං පත්වා පරිච්ඡින්දනත්ථං එකාව ලෙඛා වට්ටතීති. **වලිත්වාති** උභයකොටිමුඛං කත්වා මජ්ඣෙ වලියො ගාහෙත්වා නඛච්ඡෙදං යස්මා කරොන්ති, තස්මා වට්ටතීති යොජනාති ආගතා.

උත්තරාරණියං මණ්ඩලන්ති උත්තරාරණියා පවෙසනත්ථං ආවාටමණ්ඩලං හොති. දන්තකට්ඨච්ඡෙදනවාසියං උජුකමෙව බන්ධිතුන්ති සම්බන්ධො. එත්ථ ච **උජුකමෙවාති** ඉමිනා වඞ්කං කත්වා බන්ධිතුං න වට්ටතීති දස්සෙති, තෙනෙව අඤ්ජනියම්පි තථා දස්සිතං. **උභොසු පස්සෙසු** එකපස්සෙ වාති වචනසෙසො, වාසිදණ්ඩස්ස උභොසු පස්සෙසු දණ්ඩකොටීනං අචලනත්ථං බන්ධිතුන්ති අත්ථො. කප්පියලොහෙන චතුරස්සං වා අට්ඨංසං වා කාතුං වට්ටතීති යොජනා.

13. **ආමණ්ඩසාරකෙති** ආමලකඵලානි පිසිත්වා තෙන කක්කෙන කතතෙලභාජනෙ. තත්ථ කිර පක්ඛිත්තං තෙලං සීතං හොති. තථා හි වුත්තං ආචරියෙන –

> ''උත්තරාරණියං වාපි, ධනුකෙ පෙල්ලදණ්ඩකෙ;
> මාලාකම්මාදි යං කිඤ්චි, වණ්ණමට්ඨං න වට්ටති.
>
> ''සණ්ඩාසෙ දන්තකට්ඨානං, තථා ඡෙදනවාසියා;
> ද්වීසු පස්සෙසු ලොහෙන, බන්ධිතුං පන වට්ටති.
>
> ''තථා කත්තරදණ්ඩෙපි, චිත්තකම්මං න වට්ටති;
> වට්ටලෙඛාව වට්ටන්ති, එකා වා ද්වෙපි හෙට්ඨතො.

‘‘විසාණෙ නාළියං වාපි, තථෙවාමණ්ඩසාරකෙ;
තෙලභාජනකෙ සබ්බං, වණ්ණමට්ඨං තු වට්ටතී’’ති.

ටීකායම්පි අරණිසහිතෙ හත්තකිච්චකරො දණ්ඩො **උත්තරාරණී** නාම. **වාපීති පි**-සද්දෙන අධරාරණිං සඞ්ගණ්හාති. උදුක්ඛලදණ්ඩස්සෙතං අධිවචනං. අඤ්ජනකයන්තධනු **ධනුකං** නාම. මුසලමත්ථකපීළනදණ්ඩකො **පෙල්ලදණ්ඩකො** නාම. **සණ්ඩාසෙති** අග්ගිසණ්ඩාසෙ. දන්තකට්ඨානං ඡෙදනවාසියා තථා යං කිඤ්චි වණ්ණමට්ඨං න වට්ටතීති සම්බන්ධො. **ද්වීසු පස්සෙසූති** වාසියා උභොසු පස්සෙසු. **ලොහෙනාති** කප්පියලොහෙන. **බන්ධිතුං වට්ටතීති** උජුකමෙව වා චතුරස්සං වා අට්ඨංසං වා බන්ධිතුං වට්ටති. **සණ්ඩාසෙති** අග්ගිසණ්ඩාසෙති නිස්සන්දෙහෙ වුත්තං. අට්ඨකථායං පනෙත්ථ සූචිසණ්ඩාසො දස්සිතො . **හෙට්ඨාති** හෙට්ඨා අයොපට්ටවලයෙ. ‘‘උපරි අහිච්ඡත්තකමකුළමත්ත’’න්ති අට්ඨකථායං වුත්තං. **විසාණෙති** තෙලාසිඤ්චනකගවයමහිංසාදිසිඞ්ගෙ. **නාළියං වාපීති** වෙළුනාළිකාදිනාළියං. **අපි**-සද්දෙන අලාබුං සඞ්ගණ්හාති. **ආමණ්ඩසාරකෙති** ආමලකචුණ්ණමයතෙලඝටෙ . **තෙලභාජනකෙති** වුත්තප්පකාරෙයෙව තෙලභාජනෙ. **සබ්බං වණ්ණමට්ඨං වට්ටතීති** පුමිත්ථිරූපරහිතං මාලාකම්මාදි සබ්බං වණ්ණමට්ඨං වට්ටතීති ආගතං.

භූමත්ථරණෙති කටසාරාදිමයෙ පරිකම්මකතාය භූමියා අත්ථරිතබ්බඅත්ථරණෙ. **පානීයඝටෙති** ඉමිනා සබ්බභාජනෙ සඞ්ගණ්හාති. **සබ්බං...පෙ.... වට්ටතීති** යථාවුත්තෙසු මඤ්චාදීසු ඉත්ථිපුරිසරූපම්පි වට්ටති. තෙලභාජනෙසුයෙව ඉත්ථිපුරිසරූපානං පටික්ඛිපිතත්තා තෙලභාජනෙන සහ අගණෙත්වා විසුං මඤ්චාදීනං ගහිතත්තා චාති වදන්ති. කිඤ්චාපි වදන්ති, එතෙසං පන මඤ්චාදීනං හත්ථෙන ආමසිතබ්බභණ්ඩත්තා ඉත්ථිරූපමෙත්ථ න වට්ටතීති ගහෙතබ්බං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 85) පන ‘‘තාලවණ්ටබීජනිආදීසු වණ්ණමට්ඨකම්මං වට්ටතී’’ති වුත්තං. කිඤ්චාපි තානි කුඤ්චිකා විය පරිහරණීයානි, අථ ඛො උච්චාවචානි න ධාරෙතබ්බානීති පටික්ඛෙපාභාවතො වුත්තං. කෙවලඤ්හි තානි ‘‘අනුජානාමි භික්ඛවෙ විධූපනඤ්ච තාලවණ්ටඤ්චා’’තිආදිනා වුත්තානි. ගණ්ඨිපදෙ පන ‘‘තෙලභාජනෙසු වණ්ණමට්ඨකම්මං වට්ටති, සෙනාසනපරික්ඛාරත්තා වුත්ත’’න්ති වුත්තං. ආචරියබුද්ධදත්තත්ථෙරෙනපි වුත්තමෙව –

‘‘පානීයස්ස උළුඞ්කෙපි, දොණියං රජනස්සපි;
ඝටෙ ඵලකපීඨෙපි, වලයාධාරකාදිකෙ.

‘‘තථා පත්තපිධානෙ ච, තාලවණ්ටෙ ච බීජනෙ;
පාදපුඤ්ඡනියං වාපි, සම්මුඤ්ජනියමෙව ච.

‘‘මඤ්චෙ භූමත්ථරෙ පීඨෙ, භිසිබිම්බොහනෙසු ච;
මාලාකම්මාදිකං චිත්තං, සබ්බමෙව ච වට්ටතී’’ති.

14. එවං සමණපරික්ඛාරෙසු කප්පියාකප්පියං කථෙත්වා ඉදානි සෙනාසනෙ කථෙතුං **‘‘සෙනාසනෙ පනා’’**ත්යාදිමාහ. එත්ථ **පන**-සද්දො විසෙසජොතකො. තෙන සබ්බරතනමයම්පි වණ්ණමට්ඨකම්මං වට්ටති, කිමඞ්ගං පන අඤ්ඤවණ්ණමට්ඨකම්මන්ති අත්ථං ජොතෙති. යදි එවං කිස්මිඤ්චි පටිසෙධෙතබ්බෙ සන්තෙපි තථා වත්තබ්බං සියාති ආහ **‘‘සෙනාසනෙ කිඤ්චි පටිසෙධෙතබ්බං නත්ථී’’**ති. වුත්තම්පි චෙතං ආචරියබුද්ධදත්තත්ථෙරෙන –

‘‘නානාමණිමයත්ථම්භ-කවාටද්වාරභිත්තිකං ;
සෙනාසනමනුඤ්ඤාතං, කා කථා වණ්ණමට්ඨකෙ.

‘‘සොවණ්ණියං ද්වාරකවාටබද්ධං;
සුවණ්ණනානාමණිභිත්තිභූමිං;
න කිඤ්චි එකම්පි නිසෙධනීයං;
සෙනාසනං වට්ටති සබ්බමෙවා’’ති.

සමන්තපාසාදිකායම්පි පඨමසඞ්ඝාදිසෙසවණ්ණනායං (පාරා. අට්ඨ. 2.281) ‘‘සෙනාසනපරිභොගො පන සබ්බකප්පියො, තස්මා ජාතරූපරජතමයා සබ්බෙපි සෙනාසනපරික්ඛාරා ආමාසා. භික්ඛූනං ධම්මවිනයවණ්ණනට්ඨානෙ රතනමණ්ඩපෙ කරොන්ති ඵලිකත්ථම්භෙ රතනදාමපටිමණ්ඩිතෙ. තත්ථ සබ්බුපකරණානි භික්ඛූනං පටිජග්ගිතුං වට්ටන්තී’’ති ආගතං. තස්සා වණ්ණනායං පන විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.281) **‘‘සබ්බකප්පියොති** යථාවුත්තසුවණ්ණාදිමයානං සෙනාසනපරික්ඛාරානං ආමසනගොපනාදිවසෙන පරිභොගො සබ්බථා කප්පියොති අධිප්පායො. තෙනාහ ‘තස්මා’තිආදි. ‘භික්ඛූනං ධම්මවිනයවණ්ණනට්ඨානෙ’ති වුත්තත්තා සඞ්ඝිකමෙව සුවණ්ණමයං සෙනාසනං සෙනාසනපරික්ඛාරා ච වට්ටන්ති, න පුග්ගලිකානීති වෙදිතබ්බ’’න්ති වණ්ණිතං.

සෙනාසනක්ඛන්ධකවණ්ණනායම්පි සමන්තපාසාදිකායං (චූළව. අට්ඨ. 320) **'සබ්බං පාසාදපරිභොගන්ති** සුවණ්ණරජතාදිවිචිත්‍රානි කවාටානි මඤ්චපීඨානි තාලවණ්ටානි සුවණ්ණරජතමයපානීයඝටපානීයසරාවානි යං කිඤ්චි චිත්තකම්මකතං, සබ්බං වට්ටති. පාසාදස්ස දාසිදාසං ඛෙත්තං වත්ථුං ගොමහිංසං දෙමාති වදන්ති, පාටෙක්කං ගහණකිච්චං නත්ථි, පාසාදෙ පටිග්ගහිතෙ පටිග්ගහිතමෙව හොති. ගොනකාදීනි සඞ්ඝිකවිහාරෙ වා පුග්ගලිකවිහාරෙ වා මඤ්චපීඨෙසු අත්ථරිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටන්ති, ධම්මාසනෙ පන ගිහිවිකතනීහාරෙන ලබ්භන්ති, තත්‍රාපි නිපජ්ජිතුං න වට්ටතී''ති ආගතං. තස්සා වණ්ණනායං පන විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.320) **''සුවණ්ණරජතාදිවිචිත්‍රානීති** සඞ්ඝිකසෙනාසනං සන්ධාය වුත්තං, පුග්ගලිකං පන සුවණ්ණාදිවිචිත්‍රං භික්ඛුස්ස සම්පටිච්ඡිතුමෙව න වට්ටති 'න ත්වෙවාහං භික්ඛවෙ කෙනචි පරියායෙන ජාතරූපරජතං සාදිතබ්බ'න්ති (මහාව. 299) වුත්තත්තා, තෙනෙවෙත්ථ අට්ඨකථායං 'සඞ්ඝිකවිහාරෙ වා පුග්ගලිකවිහාරෙ වා'ති න වුත්තං, ගොනකාදිඅකප්පියභණ්ඩවිසයෙව එවං වුත්තං, එකභික්ඛුස්සපි තෙසං ගහණෙ දොසාභාවා''ති වණ්ණිතං.

තස්මිංයෙව ඛන්ධකෙ අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 321) ''සචෙපි රාජරාජමහාමත්තාදයො එකප්පහාරෙනෙව මඤ්චසතං වා මඤ්චසහස්සං වා දෙන්ති, සබ්බෙ කප්පියමඤ්චා සම්පටිච්ඡිතබ්බා, සම්පටිච්ඡිත්වා වුඩ්ඪපටිපාටියා සඞ්ඝිකපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජථාති දාතබ්බා, පුග්ගලිකවසෙන න දාතබ්බා''ති ආගතං. තස්සා වණ්ණනායංයෙව විමතිවිනොදනියං **''කප්පියමඤ්චා සම්පටිච්ඡිතබ්බාති** ඉමිනා සුවණ්ණාදිවිචිත්තං අකප්පියමඤ්චං 'සඞ්ඝස්සා'ති වුත්තෙපි සම්පටිච්ඡිතුං න වට්ටතීති දස්සෙති, 'විහාරස්ස දෙමා'ති වුත්තෙ සඞ්ඝස්සෙව වට්ටති, න පුග්ගලස්ස ඛෙත්තාදි වියාති දට්ඨබ්බ''න්ති වණ්ණිතං, තස්මා භගවතො ආණං සම්පටිච්ඡන්තෙහි ලජ්ජිපෙසලබහුස්සුතසික්ඛාකාමභූතෙහි භික්ඛූහි සුට්ඨු මනසිකාතබ්බමිදං ඨානං.

නනු ච සෙනාසනෙ විරුද්ධසෙනාසනං නාම පටිසෙධෙතබ්බං අත්ථි, අථ කස්මා ''සෙනාසනෙ කිඤ්චි පටිසෙධෙතබ්බං නත්ථී''ති වුත්තන්ති චොදනං සන්ධායාහ **''අඤ්ඤත්‍ර විරුද්ධසෙනාසනා''**ති. තස්සත්ථො – **විරුද්ධසෙනාසනා** විරුද්ධසෙනාසනං **අඤ්ඤත්‍ර** ඨපෙත්වා අඤ්ඤං වණ්ණමට්ඨකම්මාදිකම්මං සන්ධාය සෙනාසනෙ කිඤ්චි පටිසෙධෙතබ්බං නත්ථීති වුත්තං, න තදභාවොති. යදි එවං තං විරුද්ධසෙනාසනං ආචරියෙන වත්තබ්බං, කතමං විරුද්ධසෙනාසනං නාමාති පුච්ඡායමාහ **''විරුද්ධ…පෙ…. වුච්චතී''**ති. තත්ථ **අඤ්ඤෙසන්ති** සීමස්සාමිකානං. **රාජවල්ලභෙහීති** ලජ්ජිපෙසලානං උපොසථාදිඅන්තරායකරා අලජ්ජිනො භින්නලද්ධිකා ච භික්ඛූ අධිප්පෙතා තෙහි සහ උපොසථාදිකරණායොගතො. තෙන ච ''සීමායා''ති වුත්තං. **තෙසං ලජ්ජිපරිසාති** තෙසං සීමස්සාමිකානං අනුබලං දාතුං සමත්ථා ලජ්ජිපරිසා. **භික්ඛූහි කතන්ති** යං අලජ්ජීනං සෙනාසනභෙදනාදිකං ලජ්ජිභික්ඛූහි කතං, **තං සබ්බං සුකතමෙව** අලජ්ජිනිග්ගහත්ථාය පවත්තෙතබ්බතො.

එත්ථ ච සියා – ''අඤ්ඤෙසං සීමායා''ති අට්ඨකථායං වුත්තං, සීමා නාම බහුවිධා, කතරසීමං සන්ධායාති? බද්ධසීමං සන්ධායාති දට්ඨබ්බං. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? ''මා අම්හාකං උපොසථපවාරණානං අන්තරායමකත්ථා''ති අට්ඨකථායමෙව වුත්තත්තා, සාරත්ථදීපනියම්පි (සාරත්ථ.ටී. 2.85) ''උපොසථපවාරණානං අන්තරායකරා අලජ්ජිනො රාජකුලූපකා වුච්චන්තී''ති වුත්තත්තා, උපොසථාදිවිනයකම්මඛෙත්තභූතාය එව සීමාය ඉධ අධිප්පෙතත්තා . යදි එවං ගාමසීමසත්තබ්භන්තරසීමඋදකුක්ඛෙපසීමායොපි තංඛෙත්තභූතා එව, තස්මා තාපි සන්ධායාති වත්තබ්බන්ති? න වත්තබ්බං තාසං අබද්ධසීමත්තා, න තෙ තාසං සාමිකා, බද්ධසීමායෙව භික්ඛූනං කිරියාය සිද්ධත්තා තාසංයෙව තෙ සාමිකා. තෙන වුත්තං **''යං පන සීමස්සාමිකෙහි භික්ඛූහී''**ති. යං පන වදන්ති ''උපචාරසීමාපි තංඛෙත්තභූතා''ති, තං න ගහෙතබ්බං, තස්සා තදක්ඛෙත්තභාවං උපරි සීමාවිනිච්ඡයකථාදීසු (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 156 ආදයො) කථයිස්සාම. අපිච ගාමසීමාය අඤ්ඤෙසං සෙනාසනකරණස්ස පටිසෙධිතුමයුත්තත්තා සත්තබ්භන්තරඋදකුක්ඛෙපසීමානඤ්ච සබ්බදා අතිට්ඨනතො බද්ධසීමායෙව අධිප්පෙතාති විඤ්ඤායතීති.

ඡින්දාපෙය්‍ය වා භින්දාපෙය්‍ය වා, අනුපවජ්ජොති ඉදං සබ්බමත්තිකාමයකුටි විය සබ්බථා අනුපයොගාරහං සන්ධාය වුත්තං. යං පන පඤ්චවණ්ණසුත්තෙහි විනද්ධඡත්තාදිකං, තත්ථ අකප්පියභාගොව ඡින්දිතබ්බො, න තදවසෙසො, තස්ස කප්පියත්තාති ඡින්දන්තො උපවජ්ජොව හොති. තෙනෙව වුත්තං ''සටකම්පි වාළරූපම්පි ඡින්දිත්වා ධාරෙතබ්බ''න්තිආදි.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

පරික්ඛාරවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

දුතියො පරිච්ඡෙදො.

3. භෙසජ්ජාදිකරණවිනිච්ඡයකථා

15. එවං පරික්ඛාරවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි භෙසජ්ජකරණපරිත්තපටිසන්ථාරානං විනිච්ඡයං කථෙතුං **''භෙසජ්ජ''**න්තිආදිමාහ. තත්ථ භිසක්කස්ස ඉදං කම්මං භෙසජ්ජං. කිං තං? තිකිච්ඡනං . කරියතෙ කරණං, භෙසජ්ජස්ස කරණං **භෙසජ්ජකරණං,** වෙජ්ජකම්මකරණන්ති වුත්තං හොති. පරිසමන්තතො තායති රක්ඛතීති **පරිත්තං,** ආරක්ඛාති අත්ථො. පටිසන්ථරණං **පටිසන්ථාරො,** අත්තනා සද්ධිං අඤ්ඤෙසං සම්බන්ධකරණන්ති අත්ථො. තත්ථ යො විනිච්ඡයො මාතිකායං ''භෙසජ්ජකරණම්පි ච පරිත්තං, පටිසන්ථාරො''ති (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. ගන්ථාරම්භකථා) මයා වුත්තො , තස්මිං සමභිනිවිට්ඨෙ භෙසජ්ජකරණවිනිච්ඡයෙ. සහධම්මො එතෙසන්ති **සහධම්මිකා,** තෙසං, එකස්ස සත්ථුනො සාසනෙ සහසික්ඛමානධම්මානන්ති අත්ථො. අථ වා සහධම්මෙ නියුත්තා **සහධම්මිකා,** තෙසං, සහධම්මසඞ්ඛාතෙ සික්ඛාපදෙ සික්ඛමානභාවෙන නියුත්තානන්ති අත්ථො. විවට්ටනිස්සිතසීලාදියුත්තභාවෙන සමත්තා **සමසීලසද්ධාපඤ්ඤානං**. එතෙන දුස්සීලානං භින්නලද්ධිකානඤ්ච අකාතුම්පි ලබ්භතීති දස්සෙති.

ඤාතකපවාරිතට්ඨානතො වාති අත්තනො වා තෙසං වා ඤාතකපවාරිතට්ඨානතො. න කරියිත්ථාති අකතා, අයුත්තවසෙන අකතපුබ්බා විඤ්ඤත්ති **අකතවිඤ්ඤත්ති**. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 186) පන **''අකතවිඤ්ඤත්තියාති** න විඤ්ඤත්තියා. සා හි අනනුඤ්ඤාතත්තා කතාපි අකතා වියාති **අකතවිඤ්ඤත්ති,** 'වදෙය්‍යාථ භන්තෙ යෙනත්ථො'ති එවං අකතට්ඨානෙ විඤ්ඤත්ති අකතවිඤ්ඤත්තීති ලිඛිත''න්ති වුත්තං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.185) ''ගිලානස්ස අත්ථාය අප්පවාරිතට්ඨානතො විඤ්ඤත්තියා අනුඤ්ඤාතත්තා කතාපි අකතා වියාති **අකතවිඤ්ඤත්ති,** 'වද භන්තෙ පච්චයෙනා'ති එවං අකතපවාරණට්ඨානෙ ච විඤ්ඤත්ති **අකතවිඤ්ඤත්ති''**ති.

16. **පටියාදියතීති** සම්පාදෙති. **අකාතුං න වට්ටතීති** එත්ථ දුක්කටන්ති වදන්ති, අයුත්තතාවසෙන පනෙත්ථ අකරණප්පටික්ඛෙපො වුත්තො, න ආපත්තිවසෙනාති ගහෙතබ්බං. **සබ්බං පරිකම්මං අනාමසන්තෙනාති** මාතුගාමසරීරාදීනං අනාමාසත්තා වුත්තං. **යාව ඤාතකා න පස්සන්තීති** යාව තස්ස ඤාතකා න පස්සන්ති. ''තිත්ථියභූතානං මාතාපිතූනං සහත්ථා දාතුං න වට්ටතී''ති වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 186) වුත්තං.

17. පිතු භගිනී **පිතුච්ඡා**. මාතු භාතා **මාතුලො. නප්පහොන්තීති** කාතුං න සක්කොන්තීති ටීකාසු වුත්තං. ''තෙසංයෙව සන්තකං භෙසජ්ජං ගහෙත්වා කෙවලං යොජෙත්වා දාතබ්බ''න්ති වත්වා ''සචෙ පන නප්පහොන්ති යාචන්ති ච, දෙථ නො භන්තෙ, තුම්හාකං පටිදස්සාමා''ති වුත්තත්තා පන තෙසං භෙසජ්ජස්ස අප්පහොනකත්තා භෙසජ්ජමෙව යාචන්තීති අට්ඨකථාධිප්පායො දිස්සති, වීමංසිතබ්බො. **න යාචන්තීති** ලජ්ජාය න යාචන්ති, ගාරවෙන වා. ''ආභොගං කත්වා''ති වුත්තත්තා අඤ්ඤථා දෙන්තස්ස ආපත්තියෙව. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.18) පන **''ආභොගං කත්වාති** ඉදං කත්තබ්බකරණදස්සනවසෙන වුත්තං, ආභොගං පන අකත්වාපි දාතුං වට්ටතීති තීසු ගණ්ඨිපදෙසු ලිඛිත''න්ති වුත්තං. පොරාණටීකායම්පි තදෙව ගහෙත්වා ලිඛිතං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.185) පන තං වචනං පටික්ඛිත්තං. වුත්තඤ්හි තත්ථ කෙචි පන ''ආභොගං අකත්වාපි දාතුං වට්ටතීති වදන්ති, තං න යුත්තං භෙසජ්ජකරණස්ස, පාළියං 'අනාපත්ති භික්ඛු පාරාජිකස්ස, ආපත්ති දුක්කටස්සා'ති එවං අන්තරාපත්තිදස්සනවසෙන සාමඤ්ඤතො පටික්ඛිත්තත්තා, අට්ඨකථායං අවුත්තප්පකාරෙන කරොන්තස්ස සුත්තෙනෙව ආපත්තිසිද්ධාති දට්ඨබ්බා. තෙනෙව අට්ඨකථායම්පි 'තෙසඤ්ඤෙව සන්තක'න්තිආදි වුත්ත''න්ති.

එතෙ දස ඤාතකෙ ඨපෙත්වාති තෙසං පුත්තනත්තාදයොපි තප්පටිබද්ධත්තා ඤාතකා එවාති තෙපි එත්ථෙව සඞ්ගහිතා. තෙන **අඤ්ඤෙසන්ති** ඉමිනා අඤ්ඤාතකානං ගහණං වෙදිතබ්බං . තෙනෙවාහ **''එතෙසං පුත්තපරම්පරායා''**තිආදි. **කුලපරිවට්ටොති** කුලානං පටිපාටි, කුලපරම්පරාති වුත්තං හොති. **භෙසජ්ජං කරොන්තස්සාති** යථාවුත්තවිධිනා කරොන්තස්ස, ''තාවකාලිකං දස්සාමී''ති ආභොගං අකත්වා දෙන්තස්සපි පන අන්තරාපත්තිදුක්කටං විනා මිච්ඡාජීවනං වා කුලදූසනං වා න හොතියෙව. තෙනාහ **''වෙජ්ජකම්මං වා කුලදූසකාපත්ති වා න හොතී''**ති. ඤාතකානඤ්හි සන්තකං යාචිත්වාපි ගහෙතුං වට්ටති, තස්මා තත්ථ කුලදූසනාදි න සියා. සාරත්ථදීපනියම්පි (සාරත්ථ. ටී. 2.185) ''මය්හං දස්සන්ති කරිස්සන්තීති පච්චාසාය කරොන්තස්සපි යාචිත්වා ගහෙතබ්බට්ඨානතාය ඤාතකෙසු වෙජ්ජකම්මං වා කුලදූසකාපත්ති වා න හොතීති වදන්තී''ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 186) පන ''වෙජ්ජකම්මං වා කුලදූසකාපත්ති වා න හොතීති වචනතො යාව සත්තමො කුලපරිවට්ටො, තාව භෙසජ්ජං කාතුං වට්ටතීති වදන්තී''ති එත්තකමෙව වුත්තං. **සබ්බපදෙසු විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති** ''චූළමාතුයා''තිආදීසු සබ්බපදෙසු චූළමාතුයා සාමිකොතිආදිනා යොජෙත්වා හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො.

උපජ්ඣායස්ස ආහරාමාති ඉදං උපජ්ඣායෙන මම ඤාතකානං භෙසජ්ජං ආහරථාති ආණත්තෙහි කත්තබ්බවිධිදස්සනත්ථං වුත්තං. ඉමිනා ච සාමණෙරාදීනං අපච්චාසායපි පරජනස්ස භෙසජ්ජකරණං න වට්ටතීති දස්සෙති. **වුත්තනයෙනෙව පරියෙසිත්වාති** ඉමිනා ''භික්ඛාචාරවත්තෙන වා''තිආදිනා, ''ඤාතිසාමණෙරෙහි වා''තිආදිනා ච වුත්තමත්ථං අතිදිසති. **අපච්චාසීසන්තෙනාති** (වි. වි. ටී. 1.185) ආගන්තුකචොරාදීනං කරොන්තෙනපි මනුස්සා නාම උපකාරකා හොන්තීති අත්තනො තෙහි ලාභං අපත්ථයන්තෙන, පච්චාසාය කරොන්තස්ස පන වෙජ්ජකම්මකුලදූසනාදිනා දොසො හොතීති අධිප්පායො. එවඤ්හි උපකාරෙ කතෙ සාසනස්ස ගුණං ඤත්වා පසීදන්ති, සඞ්ඝස්ස වා උපකාරකා හොන්තීති කරණෙ පන දොසො නත්ථි. කෙචි පන ''අපච්චාසීසන්තෙන ආගන්තුකාදීනං

පටික්ඛිත්තපුග්ගලානම්පි දාතුං වට්ටතී''ති වදන්ති, තං න යුත්තං කත්තබ්බාකත්තබ්බට්ඨානවිභාගස්ස නිරත්ථකත්තප්පසඞ්ගතො අපච්චාසීසන්තෙන ''සබ්බෙසම්පි දාතුං කාතුඤ්ච වට්ටතී''ති එත්තකමත්තස්සෙව වත්තබ්බතො. අපච්චාසීසනඤ්ච මිච්ඡාජීවකුලදූසනාදිදොසනිසෙධනත්ථමෙව වුත්තං න භෙසජ්ජකරණසඞ්ඛාතාය ඉමිස්සා අන්තරාපත්තියා මුච්චනත්ථං ආගන්තුකචොරාදීනං අනුඤ්ඤාතානං දානෙනෙව තාය ආපත්තියා මුච්චනතොති ගහෙතබ්බං.

18. තෙනෙව අපච්චාසීසන්තෙනපි අකාතබ්බට්ඨානං දස්සෙතුං **''සද්ධං කුල''**න්තිආදි වුත්තං. **''භෙසජ්ජං ආචික්ඛථා''**ති වුත්තෙපි **''අඤ්ඤමඤ්ඤං පන කථා කාතබ්බා''**ති ඉදං පරියායත්තා වට්ටති. එවං හෙට්ඨා වුත්තනයෙන **ඉදඤ්චිදඤ්ච ගහෙත්වා කරොන්තීති** ඉමිනා පරියායෙන කථෙන්තස්සපි නෙවත්ථි දොසොති ආචරියා. **පුච්ඡන්තීති** ඉමිනා දිට්ඨාදිට්ඨරොගීනං පරියායෙනපි වත්වා විචරණං අයුත්තන්ති දස්සෙති. පුච්ඡිතස්සපි පන පච්චාසීසන්තස්ස පරියායකථාපි න වට්ටතීති වදන්ති. **සමුල්ලපෙසීති** අපච්චාසීසන්තො එව අඤ්ඤමඤ්ඤං කථං සමුට්ඨාපෙසි. **ආචරියභාගොති** විනයාචාරං අකොපෙත්වා භෙසජ්ජාචික්ඛණෙන වෙජ්ජාචරියභාගො අයන්ති අත්ථොති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.185) වුත්තං.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.185) පන ''විනයලක්ඛණං අජානන්තස්ස අනාචරියස්ස තදනුරූපවොහාරාසම්භවතො ඊදිසස්ස ලාභස්ස උප්පත්ති නාම නත්ථීති 'ආචරියභාගො නාම අය'න්ති වුත්තං. විනයෙ පකතඤ්ඤුනා ආචරියෙන ලභිතබ්බභාගො අයන්ති වුත්තං හොතී''ති වුත්තං. ''පුප්ඵපූජනත්ථාය දින්නෙපි අකප්පියවොහාරෙන විධානස්ස අයුත්තත්තා 'කප්පියවසෙනා'ති වුත්තං, 'පුප්ඵං ආහරථා'තිආදිනා කප්පියවොහාරවසෙනාති අත්ථො''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.185) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.185) පන ''පුප්ඵපූජනත්ථායපි සම්පටිච්ඡියමානං රූපියං අත්තනො සන්තකත්තභජනෙන නිස්සග්ගියමෙවාති ආහ **'කප්පියවසෙන ගාහාපෙත්වා'**ති. 'අම්හාකං රූපියං න වට්ටති, පුප්ඵපූජනත්ථං පුප්ඵං වට්ටතී'තිආදිනා පටික්ඛිපිත්වා කප්පියෙන කම්මෙන ගාහාපෙත්වාති අත්ථො''ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 186) පන **''කප්පියවසෙනාති** අම්හාකං පුප්ඵං ආනෙථාතිආදිනා. 'පූජං අකාසී'ති වුත්තත්තා සයං ගහෙතුං න වට්ටතීති වදන්තී''ති එත්තකමෙව වුත්තං. අයමෙත්ථ භෙසජ්ජකරණවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො.

19. එවං භෙසජ්ජකරණවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි පරිත්තකරණවිනිච්ඡයං කථෙතුමාහ **''පරිත්තෙ පනා''**තිආදි. තත්ථ යදි ''පරිත්තං කරොථා''ති වුත්තෙ කරොන්ති, භෙසජ්ජකරණං විය ගිහිකම්මං විය ච හොතීති ''න කාතබ්බ''න්ති වුත්තං. ''පරිත්තං භණථා''ති වුත්තෙ පන ධම්මජ්ඣෙසනත්තා අනජ්ඣිට්ඨෙනපි භණිතබ්බො ධම්මො, පගෙව අජ්ඣිට්ඨෙනාති ''කාතබ්බ''න්ති වුත්තං, **චාලෙත්වා සුත්තං පරිමජ්ජිත්වාති** පරිත්තං කරොන්තෙන කාතබ්බවිධිං දස්සෙති. **චාලෙත්වා සුත්තං පරිමජ්ජිත්වාති** ඉදං වා ''පරිත්තාණං එත්ථ පවෙසෙමී''ති චිත්තෙන එවං කතෙ පරිත්තාණා එත්ථ පවෙසිතා නාම හොතීති වුත්තං. **විහාරතො…පෙ…. දුක්කටන්ති** ඉදං අඤ්ඤාතකෙ ගහට්ඨෙ සන්ධාය වුත්තන්ති වදන්ති. **පාදෙසු උදකං ආකිරිත්වාති** ඉදං තස්මිං දෙසෙ චාරිත්තවසෙන වුත්තං. තත්ථ හි පාළියා නිසින්නානං භික්ඛූනං පාදෙසු රොගවූපසමනාදිඅත්ථාය උදකං සිඤ්චිත්වා පරිත්තං කාතුං සුත්තඤ්ච ඨපෙත්වා ''පරිත්තං භණථා''ති වත්වා ගච්ඡන්ති. එවඤ්හි කරියමානෙ යදි පාදෙ අපනෙන්ති, මනුස්සා තං ''අවමඞ්ගල''න්ති මඤ්ඤන්ති ''රොගො න වූපසමෙස්සතී''ති. තෙනාහ **''න පාදා අපනෙතබ්බා''**ති.

මතසරීරදස්සනෙ විය කෙවලෙ සුසානදස්සනෙපි ඉදං ජාතානං සත්තානං වයගමනට්ඨානන්ති මරණසඤ්ඤා උප්පජ්ජතීති ආහ **''සීවථිකදස්සනෙ…පෙ…. මරණස්සතිං පටිලභිස්සාමාති ගන්තුං වට්ටතී''**ති. ලෙසකප්පං අකත්වා සමුප්පන්නසුද්ධචිත්තෙන ''පරිවාරත්ථාය ආගච්ඡන්තූ''ති වුත්තෙපි ගන්තුං වට්ටතීති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.185) වුත්තං. එතෙන අසුභදස්සනන්ති වචනමත්තෙන ලෙසකප්පං කත්වා එවං ගතෙ මතස්ස ඤාතකා පසීදිස්සන්ති, දානං දස්සන්ති, මයං ලාභං ලභිස්සාම, උපට්ඨාකං ලභිස්සාමාති අසුද්ධචිත්තෙන ගන්තුං න වට්ටතීති දස්සෙති. කම්මට්ඨානසීසෙන පන ''මරණස්සතිං ලභිස්සාමා''තිආදිනා සුද්ධචිත්තෙන පක්කොසිතෙපි අපක්කොසිතෙපි ගන්තුං වට්ටතීති දීපෙති. තාලපණ්ණස්ස පරිත්තලෙඛනට්ඨානත්තා පරිත්තසුත්තස්ස පරිත්තකරණසඤ්ඤාණත්තා තානි දිස්වා අමනුස්සා පරිත්තසඤ්ඤාය අපක්කමන්තීති ආහ **''තාලපණ්ණං පන පරිත්තසුත්තං වා හත්ථෙ වා පාදෙ වා බන්ධිතබ්බ''**න්ති.

එත්ථ ච ආදිතො පට්ඨාය යාව ''ආටානාටියපරිත්තං (දී. නි. 3.275 ආදයො) වා භණිතබ්බ''න්ති එත්තකොයෙව විනයට්ඨකථාහතො පාළිමුත්තපරිත්තකරණවිනිච්ඡයො, න පන තතො පරං වුත්තො, තස්මා ''ඉධ පනා''තිආදිකො කථාමග්ගො සමන්තපාසාදිකායං නත්ථි, තීසු ටීකාසුපි තංසංවණ්ණනානයො නත්ථි, තථාපි සො සුත්තට්ඨකථායං ආගතොවාති තං දස්සෙතුං **''ඉධ පන ආටානාටියසුත්තස්ස පරිකම්මං වෙදිතබ්බ''**න්තිආදිමාහ. තත්ථ **ඉධාති** ''ආටානාටියපරිත්තං වා භණිතබ්බ''න්ති වචනෙ. **පනාති** විසෙසත්ථෙ නිපාතො. දීඝනිකායෙ පාථිකවග්ගෙ ආගතස්ස ආටානාටියපරිත්තස්ස පරිකම්මං එවං වෙදිතබ්බන්ති යොජනා. යදි පඨමමෙව න වත්තබ්බං, අථ කිං කාතබ්බන්ති ආහ **''මෙත්තසුත්ත''**න්තිආදි. එවඤ්හි ලද්ධාසෙවනං හුත්වා අතිඔජවන්තං හොති.

පිට්ඨං වා මංසං වාති වා-සද්දො අනියමත්ථො, තෙන මච්ඡඛණ්ඩපූවඛජ්ජකාදයො සඞ්ගණ්හාති. **ඔතාරං ලභන්තීති** අත්තනා පියායිතබාදනීයනිබද්ධවසනට්ඨානලාභතාය අවතාරණං ලභන්ති. **හරිතූපලිත්තන්ති**

අල්ලගොමයලිත්තං. ඉදඤ්හි පොරාණකචාරිත්තං භූමිවිසුද්ධකරණං. **පරිසුද්ධං...පෙ.... නිසීදිතබ්බන්ති** ඉමිනා පරිත්තකාරකස්ස භික්ඛුනො මෙත්තාකරුණාවසෙන චිත්තවිසුද්ධිපි ඉච්ඡිතබ්බාති දස්සෙති. එවඤ්හි සති උපරි වක්ඛමානඋභයතො රක්ඛාසංවිධානෙන සමෙති. ටීකායං (දී. නි. ටී. 3.282) පන ''සරීරසුද්ධිපි ඉච්ඡිතබ්බාති දස්සෙතී''ති වුත්තං. තදෙතං විචාරෙතබ්බං. න හි ''කායසුද්ධිමත්තෙන අමනුස්සානං පියො හොතී''ති වුත්තං, මෙත්තාවසෙනෙව පන වුත්තං. වුත්තඤ්හෙතං භගවතා ''මෙත්තාය, භික්ඛවෙ, චෙතොවිමුත්තියා...පෙ.... එකාදසානිසංසා පාටිකඞ්ඛා. කතමෙ එකාදස? සුඛං සුපති, සුඛං පටිබුජ්ඣති, න පාපකං සුපිනං පස්සති, මනුස්සානං පියො හොති, අමනුස්සානං පියො හොතී''තිආදි (අ. නි. 11.15; පරි. 331; මි. ප. 4.4.6).

පරිත්තකාරකො...පෙ.... සම්පරිවාරිතෙනාති ඉදං පරිත්තකරණො බාහිරතො ආරක්ඛාසංවිධානං, ''මෙත්ත... පෙ.... වත්තබ්බ''න්ති අබ්භන්තරතො ආරක්ඛාසංවිධානං, එවං උභයතො රක්ඛාසංවිධානං හොති. එවඤ්හි අමනුස්සා පරිත්තකාරකස්ස අන්තරායං කාතුං න විසහන්ති. **මඞ්ගලකථා වත්තබ්බාති** අමනුස්සානං තොසනත්ථාය පණ්ණාකාරං කත්වා මහාමඞ්ගලකථා කථෙතබ්බා. එවං උපරි වක්ඛමානෙන **''තුය්හං පණ්ණාකාරත්ථාය මහාමඞ්ගලකථා වුත්තා''**ති වචනෙන සමෙති. ටීකායං පන ''පුබ්බුපචාරවසෙන වත්තබ්බා''ති වුත්තං. **සබ්බසන්නිපාතොති** තස්මිං විහාරෙ තස්මිං ගාමක්ඛෙත්තෙ සබ්බෙසං භික්ඛූනං සන්නිපාතො **සොසෙතබ්බො** ''චෙතියඞ්ගණෙ සබ්බෙහි සන්නිපතිතබ්බ''න්ති. **අනාගන්තුංනාම න ලභතීති** අමනුස්සො බුද්ධාණාභයෙන රාජාණාභයෙන අනාගන්තුං න ලභති චතුන්නං මහාරාජූනං ආණාඨයානියත්තා. ගහිතකාපදෙසෙන අමනුස්සොව පුච්ඡිතො හොතීති **''අමනුස්සගහිතකො 'ත්වං කො නාමො'ති පුච්ඡිතබ්බො''**ති වුත්තං. **මාලාගන්ධාදීසූති** මාලාගන්ධාදිපූජාසු. **ආසනපූජායාති** චෙතියෙ බුද්ධාසනපූජාය. **පිණ්ඩපාතෙති** භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පිණ්ඩපාතදානෙ. එවං වත්ථුප්පදෙසෙන චෙතනා වුත්තා, තස්මා පත්තිදානං සම්භවති.

දෙවතානන්ති යක්ඛසෙනාපතීනං. වුත්තඤ්හි ආටානාටියසුත්තෙ (දී. නි. 3.283, 293) ''ඉමෙසං යක්ඛානං මහායක්ඛානං සෙනාපතීනං මහාසෙනාපතීනං උජ්ඣාපෙතබ්බ''න්තිආදි. **ආටාති** දබ්බිමුඛසකුණා. තෙ ආටා නදන්ති එත්ථාති ආටානාදං, දෙවනගරං, ආටානාදෙ කතං **ආටානාදියං,** සුත්තං. ටීකායං (දී. නි. ටී. 3.282) **''පරිත්තං භණිතබ්බන්ති** එත්ථාපි 'මෙත්තචිත්තං පුරෙචාරිකං කත්වා'ති ච 'මඞ්ගලකථා වත්තබ්බා'ති ච 'විහාරස්ස උපචනෙ'ති ච එවමාදි සබ්බං ගිහීනං පරිත්තකරණෙ වුත්තං පරිකම්මං කාතබ්බමෙවා''ති වුත්තං, එවං සති අට්ඨකථායං (දී. නි. අට්ඨ. 3.282) ''එතං තාව ගිහීනං පරිකම්ම''න්ති වත්වා ''සචෙ පන භික්ඛූ''තිආදිනා විසෙසත්ථජොතකෙන පන-සද්දෙන සහ වුච්චමානං ''ඉදං භික්ඛූනං පරිකම්ම''න්ති වචනං නිරත්ථකං විය හොති. අවිසෙසෙ හි සති භෙදො කාතබ්බො න සියා. භික්ඛූනඤ්ච යථාවුත්තාව බාහිරාරක්ඛා දුක්කරා හොති, තස්මා ගිහීනං පරිත්තකරණෙ වුත්තපරිකම්මෙ අසම්පජ්ජමානෙපි අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව කාතුං වට්ටතීති නො මති.

ඉදං පන ඉධ ආගතං ආටානාටියසුත්තපරිකම්මං සුත්වා ''ඉදං සුත්තං අමනුස්සානං අමනාපං, සජ්ඣායන්තස්ස පරිත්තං කරොන්තස්ස අමනුස්සා අන්තරායං කරෙය්‍යු''න්ති මඤ්ඤමානා පොරාණා චතූහි මහාරාජෙහි ආරොචිතං සබ්බඤ්ඤුබුද්ධෙන දෙසිතං මූලභූතං දීඝනිකායෙ ආගතං ආටානාටියසුත්තං (දී. නි. 3.275 ආදයො) පහාය මූලසුත්තතො ගාථාඡක්කමෙව ගහෙත්වා අවසෙසං සබ්බං සුත්තං ඨපෙත්වා අඤ්ඤගාථායො පක්ඛිපිත්වා ''ආටානාටියපරිත්ත''න්ති ඨපෙසුං, තම්පි පරිත්තං අමූලභූතත්තා එකෙනාකාරෙන ධාරෙතුං අසක්කොන්තා කෙචි සංඛිත්තෙන ධාරෙන්ති, කෙචි විත්ථාරෙන, කෙචි එකච්චා ගාථායො පක්ඛිපන්ති, කෙචි නික්ඛිපන්ති, කෙචි භික්ඛූ තංමිස්සකපරිත්තම්පි මඞ්ගලකරණකාලාදීසු වත්තුමවිසහන්තා තං ඨපෙත්වා අඤ්ඤසුත්තානියෙව භණන්ති, සබ්බමෙතං අයුත්තං විය දිස්සති. කස්මා? චත්තාරොපි මහාරාජානො ඉමං ආටානාටියං රක්ඛං සංවිදහමානා බුද්ධසාසනෙ අමනුස්සානං පසාදාය, චතස්සන්නං පරිසානං අවිහෙඨනාය එව සංවිදහිංසු , න අඤ්ඤෙන කාරණෙන. වුත්තඤ්හි තත්ථ ''තත්ථ සන්ති උළාරා යක්ඛානිවාසිනො, යෙ ඉමස්මිං භගවතො පාවචනෙ අප්පසන්නා, තෙසං පසාදාය උග්ගණ්හාතු භන්තෙ භගවා ආටානාටියං රක්ඛං භික්ඛූනං භික්ඛුනීනං උපාසකානං උපාසිකානං ගුත්තියා රක්ඛාය අවිහිංසාය ඵාසුවිහාරායා''ති (දී. නි. 3.276).

සම්මාසම්බුද්ධෙනපි ඉමස්ස සුත්තස්ස නිගමනෙ ''උග්ගණ්හාථ භික්ඛවෙ ආටානාටියං රක්ඛං, පරියාපුණාථ භික්ඛවෙ ආටානාටියං රක්ඛං, ධාරෙථ භික්ඛවෙ ආටානාටියං රක්ඛං, අත්ථසංහිතා භික්ඛවෙ ආටානාටියා රක්ඛා භික්ඛූනං භික්ඛුනීනං උපාසකානං උපාසිකානං ගුත්තියා රක්ඛාය අවිහිංසාය ඵාසුවිහාරායා''ති (දී. නි. 3.295) භික්ඛූනං ධාරණං උය්‍යොජිතං ආනිසංසඤ්ච පකාසිතං. අට්ඨකථාචරියෙහි ච ''බුද්ධභාසිතෙ එකක්ඛරම්පි එකපදම්පි අපනෙතබ්බං නාම නත්ථී''ති වුත්තං , තස්මා චතූහි මහාරාජෙහි සංවිදහිතං සම්මාසම්බුද්ධෙන ආහච්චභාසිතං තිස්සො සඞ්ගීතියො ආරුළ්හං පකතිආටානාටියසුත්තමෙව ධාරෙතුං සජ්ඣායිතුඤ්ච යුත්තං, න භගවතා අභාසිතං තිස්සො සඞ්ගීතියො අනාරුළ්හං මිස්සකසුත්තන්ති. දීඝනිකායට්ඨකථායං (දී. නි. අට්ඨ. 3.282) ආගතං ඉදං ආටානාටියපරිත්තපරිකම්මං පන පකතිසජ්ඣායනවාචනාදිං සන්ධාය අට්ඨකථාචරියෙහි න වුත්තං, අථ ඛො ගහට්ඨං වා පබ්බජිතං වා අමනුස්සෙහි ගහිතකාලෙ මොචාපනත්ථාය ලොකියෙහි මන්තං විය භණනං සන්ධාය වුත්තං. වුත්තඤ්හි තත්ථ ''අමනුස්සගහිතකො ත්වං කො නාමොසීති පුච්ඡිතබ්බො''තිආදි (දී. නි. අට්ඨ. 3.282).

ආටානාටියා රක්ඛා ච නාම න සකලසුත්තං, අථ ඛො ''විපස්සිස්ස ච නමත්ථූ''ති පදං ආදිං කත්වා චතුන්නං මහාරාජූනං වසෙන චතුක්ඛත්තුං ආගතං ''ජිනං වන්දාම ගොතම''න්ති පදං පරියොසානං කත්වා වුත්තසුත්තෙකදෙසොයෙව. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? ''අථ ඛො වෙස්සවණො මහාරාජා භගවතො අධිවාසනං විදිත්වා ඉමං ආටානාටියං රක්ඛං අභාසී''ති ආරභිත්වා යථාවුත්තසුත්තෙකදෙසස්ස අවසානෙ ''අයං ඛො මාරිසා ආටානාටියා

රක්ඛා''ති නියාමිතත්තා. තස්මා යථා නාම බ්‍යග්ඝාදයො අත්තනො භක්ඛං විලුම්පන්තානං බලවදුට්ඨචිත්තා භවන්ති, එවං අත්තනා ගහිතමනුස්සං මොචාපෙන්තානං අමනුස්සා පදුට්ඨචිත්තා හොන්ති. ඉති තථා මොචාපෙතුං ආරද්ධකාලෙ භික්ඛූනං පරිස්සයවිනොදනත්ථං ඉමං ආටානාටියපරිත්තපරිකම්මං අට්ඨකථාචරියෙහි වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. අයං පරිත්තකරණවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො.

20. **අනාමට්ඨපිණ්ඩපාතොති** (වි. වි. ටී. 1.185) එත්ථ අමසියිත්ථාති ආමට්ඨො, න ආමට්ඨො **අනාමට්ඨො.** පිණ්ඩං පිණ්ඩං හුත්වා පතතීති **පිණ්ඩපාතො.** අනාමට්ඨො ච සො පිණ්ඩපාතො චාති තථා, අග්ගහිතඅග්ගො, අපරිභුත්තො පිණ්ඩපාතොති අත්ථො. සචෙපි **කහාපණග්ඝනකො හොතීති** ඉමිනා දායකෙහි බහුබ්‍යඤ්ජනෙන සම්පාදෙත්වා සක්කච්චං දින්නභාවං දීපෙති. තෙන වුත්තං **''සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතනං නත්ථී''**ති, එවං සක්කච්චං සද්ධාය දින්නං මහග්ඝභොජනම්පි මාතාපිතූනං දත්වා සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතනං නාම න හොති, පගෙව අප්පග්ඝභොජනෙති අධිප්පායො. මාතාදිපඤ්චකංයෙව වත්වා භෙසජ්ජකරණෙ විය අපරෙසම්පි දසන්නං දාතුං වට්ටතීති අවුත්තත්තා අඤ්ඤෙසං ඤාතකානම්පි පෙසෙත්වා දාතුං න වට්ටතීති සිද්ධං, ''විහාරං සම්පත්තස්ස පන යස්ස කස්සචි ආගන්තුකස්ස වා''ඉච්චාදිවක්ඛමානත්තා විහාරං සම්පත්තානං ඤාතකානම්පි ආගන්තුකසාමඤ්ඤෙන දාතුං වට්ටතීති ච. **ථාලකෙති** සඞ්ඛිකෙ කංසාදිමයෙ ථාලකෙ. පත්තොපි එත්ථ සඞ්ගය්හති. **න වට්ටතීති** ඉමිනා දුක්කටන්ති දස්සෙති. **දාමරිකචොරස්සාති** රජ්ජං පත්ථෙන්තස්ස පාකටචොරස්ස. අදීයමානෙපි ''න දෙන්තී''ති කුජ්ඣන්තීති සම්බන්ධො.

ආමිසස්ස ධම්මස්ස ච අලාභෙන අත්තනො පරස්ස ච අන්තරෙ සම්භවන්තස්ස ඡිද්දස්ස විවරස්ස පටිසන්ථරණං පිදහනං **පටිසන්ථාරො.** සො පන ධම්මාමිසවසෙන දුවිධො. තත්ථ ආමිසපටිසන්ථාරං සන්ධාය **''කස්ස කාතබ්බො, කස්ස න කාතබ්බො''**ති වුත්තං. **ආගන්තුකස්ස වා…පෙ…. කාතබ්බොයෙවාති** වුත්තමත්ථං පාකටං කාතුං **''ආගන්තුකං තාව''**තිආදිමාහ. **ඛීණපරිබ්බයන්ති** ඉමිනා අගතිභාවං කරුණාට්ඨානතඤ්ච දස්සෙති. තෙන ච තබ්බිධුරානං සමිද්ධානං ආගන්තුකත්තෙපි දාතුං න වට්ටතීති සිද්ධං හොති. **''අපච්චාසීසන්තෙනා''**ති වත්වා පච්චාසීසනප්පකාරං දස්සෙතුං **''මනුස්සා නාම''**තිආදි වුත්තං. අනනුඤ්ඤාතානං පන අපච්චාසීසන්තෙනපි දාතුං න වට්ටති සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතත්තා, පච්චාසාය පන සති කුලදූසනම්පි හොති. **උබ්බාසෙත්වාති** සමන්තතො තියොජනං විලුම්පන්තෙ මනුස්සෙ පලාපෙත්වා. **වරපොත්ථකචිත්තත්ථරණන්ති** අනෙකප්පකාරං ඉත්ථිපුරිසාදිඋත්තමරූපවිචිත්තං අත්ථරණං. අයං පටිසන්ථාරවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

හෙසජ්ජාදිවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

තතියො පරිච්ඡෙදො.

4. විඤ්ඤත්තිවිනිච්ඡයකථා

21. එවං භෙසජ්ජාදිවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි විඤ්ඤත්තිවිනිච්ඡයං කථෙතුං **“විඤ්ඤත්තීති යාචනා”**තිආදිමාහ. තත්ථ විඤ්ඤාපනා **විඤ්ඤත්ති,** “ඉමිනා නො අත්ථො”ති විඤ්ඤාපනා, යාචනාති වුත්තං හොති. තෙනාහ “විඤ්ඤත්තීති යාචනා”ති. **තත්‍ර** විඤ්ඤත්තියං **අයං** මයා වක්ඛමානො **විනිච්ඡයො** වෙදිතබ්බොති යොජනා. **මූලච්ඡෙජ්ජායාති** (වි. වි. ටී. 1.342) පරසන්තකභාවතො මොචෙත්වා අත්තනො එව සන්තකකරණවසෙන. එවං යාචතො අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්තිදුක්කටඤ්චෙව දාසපටිග්ගහදුක්කටඤ්ච හොති “දාසිදාසපටිග්ගහණා පටිවිරතො (දී. නි. 1.10, 194) හොතී”ති වචනං නිස්සාය අට්ඨකථායං පටික්ඛිත්තත්තා. ඤාතකපවාරිතට්ඨානතො පන දාසං මූලච්ඡෙජ්ජාය යාචන්තස්ස සාදියනවසෙනෙව දුක්කටං. **සකකම්ම**න්ති පාණවධකම්මං. ඉදඤ්ච පාණාතිපාතදොසපරිහාරාය වුත්තං, න විඤ්ඤත්තිපරිහාරාය. **අනියමෙත්වාපි න යාචිතබ්බාති** සාමීචිදස්සනත්ථං වුත්තං, සුද්ධචිත්තෙන පන හත්ථකම්මං යාචන්තස්ස ආපත්ති නාම නත්ථි. **යදිච්ඡකං කාරාපෙතුං වට්ටතීති** “හත්ථකම්මං යාචාමි, දෙථා”තිආදිනා අයාචිත්වාපි වට්ටති, සකිච්චපසුතම්පි එවං කාරාපෙන්තස්ස විඤ්ඤත්ති නත්ථි එව, සාමීචිදස්සනත්ථං පන විභජිත්වා වුත්තං.

සබ්බකප්පියභාවදීපනත්ථන්ති සබ්බසො කප්පියභාවදස්සනත්ථං. **මූලං දෙථාති වත්තුං වට්ටතීති** “මූලං දස්සාමා”ති පඨමං වුත්තත්තා විඤ්ඤත්ති වා “මූල”න්ති වචනස්ස කප්පියාකප්පියවත්ථුසාමඤ්ඤවචනත්තා අකප්පියවචනං වා නිට්ඨිතභතිකිච්චානං දාපනතො අකප්පියවත්ථුසාදියනං වා න හොතීති කත්වා වුත්තං. **මූලච්ඡෙජ්ජාය වාති** ඉදං ඉධ ථම්භාදීනං දාසිදාසාදිභාවාභාවතො වුත්තං. **අනජ්ඣාවුත්ථක**න්ති අපරිග්ගහිතං, අස්සාමිකන්ති අත්ථො.

22. **න කෙවලඤ්ච...පෙ.... චීවරාදීනි කාරාපෙතුකාමෙනාති**ආදීසු චීවරං කාරාපෙතුකාමස්ස අඤ්ඤාතකඅප්පවාරිතතන්තවායෙහි හත්ථකම්මයාචනවසෙන වායාපනෙ විඤ්ඤත්තිපච්චයා දුක්කටාභාවෙපි චීවරවායාපනසික්ඛාපදෙන යථාරහං පාචිත්තියදුක්කටානි හොන්තීති වෙදිතබ්බං. **අකප්පියකහාපණාදි න දාතබ්බ**න්ති කප්පියමුඛෙන ලද්ධම්පි තත්ථ කම්මකරණත්ථාය ඉමස්ස කහාපණං දෙහීති වත්වා “දාතුං වට්ටතී”ති වුත්තං. පුබ්බෙ කතකම්මස්ස දාපනෙ කිඤ්චාපි දොසො න දිස්සති, තථාපි අසාරුප්පමෙවාති වදන්ති. කතකම්මත්ථායපි කප්පියවොහාරෙන පරියායතො භතිං දාපෙන්තස්ස නත්ථි දොසො, සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 1.342) පන **“අකප්පියකහාපණාදි න දාතබ්බ**න්ති කිඤ්චාපි අකප්පියකහාපණාදිං අසාදියන්තෙන කප්පියවොහාරතො දාතුං වට්ටති, තථාපි සාරුප්පං න හොති, මනුස්සා ච එතස්ස සන්තකං කිඤ්චි අත්ථීති විහෙඨෙතබ්බං මඤ්ඤන්තීති අකප්පියකහාපණාදිදානං පටික්ඛිත්ත”න්ති වුත්තං. **තථෙව පාචෙත්වාති** හත්ථකම්මවසෙනෙව පාචෙත්වා. “කිං භන්තෙ”ති එත්තකෙපි පුච්ඡිතෙ යදත්ථාය පවිට්ඨො, තං කථෙතුං ලභති පුච්ඡිතපඤ්හත්තා.

23. **වත්ත**න්ති චාරිත්තං, ආපත්ති පන න හොතීති අධිප්පායො. **කප්පියං කාරාපෙත්වා පටිග්ගහෙතබ්බානීති** සාඛාය මක්ඛිකබීජනෙන පණ්ණාදිඡෙදෙ බීජගාමකොපනස්ස චෙව තත්ථ ලග්ගරජාදිඅප්පටිග්ගහිතකස්ස ච පරිහාරත්ථාය වුත්තං, තදුභයාසඞ්කාය අසති තථා අකරණෙ දොසො නත්ථි. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 1.342) පන **“කප්පියං කාරාපෙත්වා පටිග්ගහෙතබ්බානීති** සාඛාය ලග්ගරජස්මිං පත්තෙ පතිතෙපි සාඛං ඡින්දිත්වා ඛාදිතුකාමතායපි සති සුඛපරිභොගත්ථං වුත්ත”න්ති වුත්තං. නදියාදීසු උදකස්ස අපරිග්ගහිතත්තා **“ආහරාති වත්තුං වට්ටතී”**ති වුත්තං. **ගෙහතො...පෙ.... නෙව වට්ටතීති** පරිග්ගහිතුදකත්තා විඤ්ඤත්තියා දුක්කටං හොතීති අධිප්පායො. **“න ආහටං පරිභුඤ්ජිතු”**න්ති වචනතො විඤ්ඤත්තියා ආපන්නං දුක්කටං දෙසෙත්වාපි තං වත්ථුං පරිභුඤ්ජන්තස්ස පරිභොගෙ පරිභොගෙ දුක්කටමෙව, පඤ්චන්නම්පි සහධම්මිකානං න වට්ටති.

“අලජ්ජීහි පන භික්ඛූහි වා සාමණෙරෙහි වා හත්ථකම්මං න කාරෙතබ්බ”න්ති සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා අත්තනො අත්ථාය යං කිඤ්චි හත්ථකම්මං කාරෙතුං න වට්ටති. යං පන අලජ්ජී නිවාරියමානොපි බීජනාදිං කරොති, තත්ථ දොසො නත්ථි, චෙතියකම්මාදීනි පන තෙහි කාරාපෙතුං වට්ටතීති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.342) වුත්තං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.342) පන **“අලජ්ජීහි...පෙ.... න කාරෙතබ්බ**න්ති ඉදං උත්තරිභඞ්ගාධිකාරත්තා අජ්ඣොහරණියං සන්ධාය වුත්තං, බාහිරපරිභොගෙසු පන අලජ්ජීහිපි හත්ථකම්මං කාරෙතුං වට්ටතී”ති වුත්තං. එත්ථ ච “අලජ්ජීහි සාමණෙරෙහී”ති වුත්තත්තා “සඤ්චිච්ච ආපත්තිං ආපජ්ජතී”ති (පරි. 359) අලජ්ජිලක්ඛණං උක්කට්ඨවසෙන උපසම්පන්නෙ පටිච්ච උපලක්ඛණතො වුත්තන්ති තංලක්ඛණවිරහිතානං සාමණෙරාදීනං ලිඞ්ගත්ථෙනගොත්‍රභුපරියොසානානං භික්ඛුපටිඤ්ඤානං දුස්සීලානම්පි සාධාරණවසෙන අලජ්ජිලක්ඛණං යථාඨපිතපටිපත්තියා අතිට්ඨනමෙවාති ගහෙතබ්බං.

24. **ගොණං පන...පෙ.... ආහරාපෙන්තස්ස දුක්කට**න්ති විඤ්ඤත්තික්ඛණෙ විඤ්ඤත්තිපච්චයා, පටිලාභක්ඛණෙ ගොණානං සාදියනපච්චයා ච දුක්කටං. ගොණඤ්හි අත්තනො අත්ථාය අවිඤ්ඤත්තියා ලද්ධම්පි සාදිතුං න වට්ටති “හත්ථිගවාස්සවළවපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොතී”ති (දී. නි. 1.10, 194) වුත්තත්තා. තෙනෙවාහ **“ඤාතකපවාරිතට්ඨානතොපි මූලච්ඡෙජ්ජාය යාචිතුං න වට්ටතී”**ති. එත්ථ ච විඤ්ඤත්තිදුක්කටාභාවෙපි

අකප්පියවත්ථුයාචනෙපි පටිග්ගහණෙපි දුක්කටමෙව. **රක්ඛිත්වාති** චොරාදිඋපද්දවතො රක්ඛිත්වා. **ජග්ගිත්වාති** තිණඅන්නාදීහි පොසෙත්වා. **න සම්පටිච්ඡිතබ්බන්ති** අත්තනො අත්ථාය ගොසාදියනස්ස පටික්ඛිත්තත්තා වුත්තං.

25. **ඤාතකපවාරිතට්ඨානෙ පන වට්ටතීති** සකටස්ස සම්පටිච්ඡිතබ්බත්තා මූලච්ඡෙජ්ජවසෙන යාචිතුං වට්ටති. **තාවකාලිකං වට්ටතීති** උභයත්ථාපි වට්ටතීති අත්ථොති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.342) වුත්තං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.342) පන **''සකටං දෙථාති...පෙ.... න වට්ටතීති** මූලච්ඡෙජ්ජවසෙන සකටං දෙථාති වත්තුං න වට්ටති. **තාවකාලිකං වට්ටතීති** තාවකාලිකං කත්වා සබ්බත්ථ යාචිතුං වට්ටතී''ති වුත්තං. වාසිආදීනි පුග්ගලිකානිපි වට්ටන්තීති ආහ **''එස නයො වාසී''**තිආදි. වල්ලිආදීසු ච පරපරිග්ගහිතෙසු එස නයොති යොජෙතබ්බං. **ගරුභණ්ඩප්පහොනකෙසුයෙවාති** ඉදං විඤ්ඤත්තිං සන්ධාය වුත්තං, අදින්නාදානෙ පන තිණසලාකං උපාදාය පරපරිග්ගහිතං ථෙය්‍යචිත්තෙන ගණ්හතො අවහාරො එව, භණ්ඩග්ඝෙන කාරෙතබ්බො. **වල්ලිආදීසූති** එත්ථ **ආදි-**සද්දෙන පාළිආගතානං වෙළුමුඤ්ජපබ්බජතිණමත්තිකානං සඞ්ගහො දට්ඨබ්බො. තත්ථ ච යස්මිං පදෙසෙ හරිතාලජාතිහිඞ්ගුලිකාදි අප්පකම්පි මහග්ඝං හොති, තත්ථ තං තාලපක්කප්පමාණතො ඌනම්පි ගරුභණ්ඩමෙව, විඤ්ඤාපෙතුඤ්ච න වට්ටති.

26. **සාති විඤ්ඤත්ති. පරිකථාදීසු** ''සෙනාසනං සම්බාධ''න්තිආදිනා පරියායෙන කථනං **පරිකථා** නාම. උජුකමෙව අකථෙත්වා ''භික්ඛූනං කිං පාසාදො න වට්ටතී''තිආදිනා අධිප්පායො යථා විභූතො හොති, එවං කථනං **ඔභාසො** නාම. සෙනාසනාදිඅත්ථං භූමිපරිකම්මාදිකරණවසෙන පච්චයුප්පාදාය නිමිත්තකරණං **නිමිත්තකම්මං** නාම. තීසු පච්චයෙසු විඤ්ඤත්තිආදයො දස්සිතා, ගිලානපච්චයෙ පන කථන්ති ආහ **''ගිලානපච්චයෙ පනා''**තිආදි. තථා උප්පන්නං පන භෙසජ්ජං රොගෙ වූපසන්තෙ භුඤ්ජිතුං වට්ටති, න වට්ටතීති? තත්ථ විනයධරා ''භගවතා රොගසීසෙන පරිභොගස්ස ද්වාරං දින්නං, තස්මා අරොගකාලෙපි භුඤ්ජිතුං වට්ටති, ආපත්ති න හොතී''ති වදන්ති, සුත්තන්තිකා පන ''කිඤ්චාපි ආපත්ති න හොති, ආජීවං පන කොපෙති, තස්මා සල්ලෙඛපටිපත්තියං ඨිතස්ස න වට්ටති, සල්ලෙඛං කොපෙතී''ති වදන්තීති.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

විඤ්ඤත්තිවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

චතුත්ථො පරිච්ඡෙදො.

5. කුලසඞ්ගහවිනිච්ඡයකථා

27. එවං විඤ්ඤත්තිවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි කුලසඞ්ගහවිනිච්ඡයං කථෙතුං **‘‘කුලසඞ්ගහො’’**තිආදිමාහ. තත්ථ සඞ්ගණ්හනං සඞ්ගහො, කුලානං සඞ්ගහො **කුලසඞ්ගහො,** පච්චයදායකාදීනං ගිහීනං අනුග්ගහකරණං. අනුග්ගහත්ථො හෙත්ථ සඞ්ගහ-සද්දො යථා ‘‘පුත්තදාරස්ස සඞ්ගහො’’ති (ඛු. පා. 5.6; සු. නි. 265).

28. තත්ථ **කොට්ටනන්ති** සයං ඡින්දනං. **කොට්ටාපනන්ති** ‘‘ඉමං ඡින්දා’’ති අඤ්ඤෙසං ඡෙදාපනං. **ආළියා බන්ධනන්ති** යථා ගච්ඡමූලෙ උදකං සන්තිට්ඨති, තථා සමන්තතො බන්ධනං. **උදකස්සාති** අකප්පියඋදකස්ස ‘‘කප්පියඋදකසිඤ්චන’’න්ති විසුං වක්ඛමානත්තා, තඤ්ච ආරාමාදිඅත්ථං රොපනෙ අකප්පියවොහාරෙසුපි කප්පියවොහාරෙසුපි කප්පියඋදකසිඤ්චනාදි වට්ටතීති වක්ඛමානත්තා ඉධාපි විභාගං කත්වා කප්පියඋදකසිඤ්චනාදි විසුං දස්සිතං. එත්ථ ච කතමං අකප්පියඋදකං, කතමං පන කප්පියඋදකන්ති? සප්පාණකං අකප්පියඋදකං, අප්පාණකං කප්පියඋදකන්ති. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ, ‘‘යො පන භික්ඛු ජානං සප්පාණකං උදකං තිණං වා මත්තිකං වා සිඤ්චෙය්‍ය වා සිඤ්චාපෙය්‍ය වා පාචිත්තිය’’න්ති වචනතො. යථා කොට්ටනඛණනාදිකායිකකිරියාපි අකප්පියවොහාරෙ සඞ්ගහිතා, එවං මාතිකාඋජුකරණාදිකප්පියවොහාරෙපීති ආහ **‘‘සුක්ඛමාතිකාය උජුකරණ’’**න්ති. **හත්ථපාදමුඛධොවනනහානොදකසිඤ්චනන්ති** ඉමිනාපි පකාරන්තරෙන කප්පියඋදකසිඤ්චනමෙව දස්සෙති. අකප්පියවොහාරෙ කොට්ටනඛණනාදිවසෙන සයං කරණස්සපි කථං සඞ්ගහොති? අකප්පියන්ති වොහරියතීති **අකප්පියවොහාරොති** අකප්පියභූතං කරණකාරාපනාදි සබ්බමෙව සඞ්ගහිතං, න පන අකප්පියවචනමත්තන්ති දට්ඨබ්බං. කප්පියවොහාරෙපි එසෙව නයො. **සුක්ඛමාතිකාය උජුකරණ**න්ති ඉමිනා පුරාණපණ්ණාදීනං හරණම්පි සඞ්ගහිතන්ති දට්ඨබ්බං. කුදාලාදීනි භූමියං ඨපෙත්වා ඨානතො හත්ථෙන ගහෙත්වා ඨානමෙව පාකටතරන්ති **‘‘ඔභාසො’’**ති වුත්තං.

29. මහාපච්චරිවාදං පතිට්ඨාපෙතුකාමො පච්ඡා වදති. **වනත්ථායාති** ඉදං කෙචි ‘‘වතත්ථායා’’ති පඨන්ති, තෙසං වතිඅත්ථායාති අත්ථො. වජිරබුද්ධිටීකායම්පි තථෙව වුත්තං, ‘‘ආරාමරොපා වනරොපා, යෙ නරා සෙතුකාරකා’’ති (සං. නි. 1.47) වචනතො පන තං විචාරෙතබ්බං. අකප්පියවොහාරෙපි එකච්චං වට්ටතීති දස්සෙතුං **‘‘න කෙවලඤ්ච සෙස’’**න්තිආදිමාහ. **යං කිඤ්චි මාතිකන්ති** සුක්ඛමාතිකං වා අසුක්ඛමාතිකං වා. **කප්පියඋදකං සිඤ්චිතුන්ති** ඉමිනා ‘‘කප්පියඋදකං සිඤ්චථා’’ති වත්තුම්පි වට්ටතීති දස්සෙති. **සයං රොපෙතුම්පි වට්ටතීති** ඉමිනා ‘‘රොපෙහී’’ති වත්තුම්පි වට්ටතීතිපි සිද්ධං.

30. **පාචිත්තියඤ්චෙව දුක්කටඤ්චාති** පථවීඛණනපච්චයා පාචිත්තියං, කුලසඞ්ගහපච්චයා දුක්කටං. **අකප්පියවොහාරෙනාති** ‘‘ඉදං ඛණ, ඉදං රොපෙහී’’ති අකප්පියවොහාරෙන. **දුක්කටමෙවාති** කුලසඞ්ගහපච්චයා දුක්කටං. **උභයත්‍රාති** කප්පියාකප්පියපථවියං.

සබ්බත්ථාති කුලසඞ්ගහපරිභොගආරාමාදිඅත්ථාය රොපිතෙ. **දුක්කටම්පීති** න කෙවලං පාචිත්තියමෙව. **කප්පියෙනාති** කප්පියඋදකෙන. **තෙසංයෙව ද්වින්නන්ති** කුලසඞ්ගහපරිභොගානං. **දුක්කටන්ති** කුලසඞ්ගහත්ථාය සයං සිඤ්චනෙ, කප්පියවොහාරෙන වා අකප්පියවොහාරෙන වා සිඤ්චාපනෙ දුක්කටං, පරිභොගත්ථාය සයං සිඤ්චනෙ, අකප්පියවොහාරෙන සිඤ්චාපනෙ ච දුක්කටං. **පයොගබහුලතායාති** සයං කරණෙ, කායපයොගස්ස කාරාපනෙ වචීපයොගස්ස බහුත්තෙන. **ආපත්තිබහුලතා වෙදිතබ්බාති** එත්ථ සයං සිඤ්චනෙ ධාරාපච්ඡෙදගණනාය ආපත්තිගණනා වෙදිතබ්බා. සිඤ්චාපනෙ පන පුනප්පුනං ආණාපෙන්තස්ස වාචාය වාචාය ආපත්ති, සකිං ආණත්තස්ස බහුසිඤ්චනෙ එකාව.

ඔචිනනෙ දුක්කටපාචිත්තියානීති කුලසඞ්ගහපච්චයා දුක්කටං, භූතගාමපාතබ්‍යතාය පාචිත්තියං. **අඤ්ඤත්ථාති** වත්ථුපූජාදිඅත්ථාය ඔචිනනෙ. **සකිං ආණත්තොති** අකප්පියවොහාරෙන ආණත්තො . **පාචිත්තියමෙවාති** අකප්පියවොහාරෙන ආණත්තත්තා භූතගාමසික්ඛාපදෙන (පාචි. 90-91) පාචිත්තියං. කප්පියවචනෙන පන වත්ථුපූජාදිඅත්ථාය ඔචිනාපෙන්තස්ස අනාපත්තියෙව.

31. ගන්ථනෙන නිබ්බත්තං දාමං **ගන්ථිමං**. එස නයො සෙසෙසුපි. **න වට්ටතීති** කුලසඞ්ගහත්ථාය, වත්ථුපූජාදිඅත්ථාය වා වුත්තනයෙන කරොන්තස්ස කාරාපෙන්තස්ස ච දුක්කටන්ති අත්ථො. **වට්ටතීති** වත්ථුපූජාදිඅත්ථාය වට්ටති, කුලසඞ්ගහත්ථාය පන කප්පියවොහාරෙන කාරාපෙන්තස්සපි දුක්කටමෙව. **පුරිමනයෙනෙවාති** ‘‘භික්ඛුස්ස වා’’තිආදිනා වුත්තනයෙන. ධම්මාසනවිතානෙ බද්ධකණ්ටකෙසු පුප්ඵානි විනිවිජ්ඣිත්වා ඨපෙන්තීති සම්බන්ධො. උපරූපරි විජ්ඣිත්වා ඡත්තසදිසං කත්වා ආවුණනතො **‘‘ඡත්තාධිඡත්තං විය’’**ති වුත්තං. ‘‘කදලික්ඛන්ධම්හී’’තිආදිනා වුත්තං සබ්බමෙව සන්ධාය **‘‘තං අතිඔළාරිකමෙවා’’**ති වුත්තං, සබ්බත්ථ කරණෙ, අකප්පියවොහාරෙන කාරාපනෙ ච දුක්කටමෙවාති අත්ථො. **පුප්ඵවිජ්ඣනත්ථං කණ්ටකම්පි බන්ධිතුං න වට්ටතීති** ඉමස්ස උපලක්ඛණත්තා පුප්ඵදාමොලම්බකාදිඅත්ථාය රජ්ජුබන්ධනාදිපි න වට්ටතීති කෙචි වදන්ති. අඤ්ඤෙ පන ‘‘පුප්ඵවිජ්ඣනත්ථං කණ්ටකන්ති විසෙසිතත්තා තදත්ථං කණ්ටකමෙව බන්ධිතුං න වට්ටති, තඤ්ච අට්ඨකථාපමාණෙනා’’ති වදන්ති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. **පුප්ඵපටිච්ඡකං** නාම දන්තාදීහි කතං පුප්ඵාධානං. එතම්පි

නාගදන්තකම්පි සඡිද්දමෙව ගහෙතබ්බං. **අසොකපිණ්ඩියාති** අසොකසාඛානං, පුප්ඵානං වා සමූහෙ. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.431) පන **"අසොකපිණ්ඩියාති** අසොකපුප්ඵමඤ්ජරිකායා"ති වුත්තං. **ධම්මරජ්ජු** නාම චෙතියං වා බොධිං වා පුප්ඵප්පවෙසනත්ථං ආවිජ්ඣිත්වා බන්ධරජ්ජු. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.431) පන **"ධම්මරජ්ජු** නාම චෙතියාදීනි පරික්ඛිපිත්වා තෙසඤ්ච රජ්ජුයා ච අන්තරා පුප්ඵප්පවෙසනත්ථාය බන්ධරජ්ජු. සිථිලවට්ටිතාය වා වට්ටියා අබ්භන්තරෙ පුප්ඵප්පවෙසනත්ථාය එවං බන්ධාතිපි වදන්ති"ති වුත්තං.

මත්ථකදාමන්ති ධම්මාසනාදිමත්ථකෙ පලම්බකදාමං. **තෙසංයෙවාති** උප්පලාදීනං එව. **වාකෙන වාති** පුප්ඵනාළං ඵාලෙත්වා පුප්ඵෙන එකාබද්ධට්ඨිතවාකෙන දණ්ඩෙන ච එකාබද්ධෙනෙව. එතෙන පුප්ඵං බීජගාමසඞ්ගහං න ගච්ඡති පඤ්චසු බීජෙසු අපවිට්ඨත්තා පණ්ණං විය, තස්මා කප්පියං අකාරාපෙත්වාපි විකොපනෙ දොසො නත්ථි. යඤ්ච ඡින්නස්සපි මකුළස්ස විකසනං, තම්පි අතිතරුණස්ස අභාවා වුඩ්ඪිලක්ඛණං න හොති, පරිණතස්ස පන මකුළස්ස පත්තානං සිනෙහෙ පරියාදානං ගතෙ විසුංභාවො එව විකාසො, තෙනෙව ඡින්නමකුළවිකාසො අඡින්නමකුළවිකාසතො පරිහීනො, මිලාතනියුත්තො වා දිස්සති. යඤ්ච මිලාතස්ස උදකසඤ්ඤොගෙ අමිලානතාපජ්ජනං, තම්පි තම්බූලපණ්ණාදීසු සමානං වුඩ්ඪිලක්ඛණං න හොති. පාළිඅට්ඨකථාසු ච න කත්ථචි පුප්ඵානං කප්පියකරණං ආගතං, තස්මා පුප්ඵං සබ්බථා අබීජමෙවාති විඤ්ඤායති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

"පසිබ්බකෙ විය"ති වුත්තත්තා පුප්ඵං පසිබ්බකෙ වා පසිබ්බකසදිසං බන්ධෙ යත්ථ කත්ථචි චීවරෙ වා පක්ඛිපිතුං වට්ටතීති සිද්ධං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.431) පන **"බන්ධෙ ඨපිතකාසාවස්සාති** බන්ධෙ ඨපිතසඞ්ඝාටිං සන්ධාය වුත්තං. තඤ්හි තථාබන්ධිතුං සක්කා භවෙය්‍ය. ඉමිනා ච අඤ්ඤම්පි තාදිසං කාසාවං වා වත්ථං වා වුත්තනයෙන බන්ධිත්වා තත්ථ පුප්ඵානි පක්ඛිපිතුං වට්ටතීති සිද්ධං. අංසභණ්ඩිකපසිබ්බකෙ පක්ඛිත්තසදිසත්තා වෙඨිමං නාම න ජාතං, තස්මා සිථිලබන්ධස්ස අන්තරන්තරා පක්ඛිපිතුම්පි වට්ටතීති වදන්ති"ති වුත්තං. **හෙට්ඨා දණ්ඩකං පන බන්ධිතුං න වට්ටතීති** රජ්ජුආදීහි බන්ධනං සන්ධාය වුත්තං, පුප්ඵස්සෙව පන අච්ඡින්නදණ්ඩකෙහි බන්ධිතුං වට්ටති එව.

පුප්ඵපටෙ ච දට්ඨබ්බන්ති පුප්ඵපටං කරොන්තස්ස දීඝතො පුප්ඵදාමස්ස හරණපච්චාහරණවසෙන පූරණං සන්ධාය වුත්තං, තිරියතො හරණං පන වායිමං නාම හොති, න පූරිමං. **"පූරිමට්ඨානං අතික්කාමෙතී"**ති සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා පූරිමං පුප්ඵකොටිං ඵුසාපෙත්වා වා අඵුසාපෙත්වා වා පරික්ඛිපනවසෙන අතික්කාමෙන්තස්ස ආපත්තියෙව. **බන්ධිතුං වට්ටතීති** පුප්ඵරහිතාය සුත්තවාකකොටියා බන්ධිතුං වට්ටති. **එකවාරං හරිත්වා පරික්ඛිපිත්වාති** ඉදං පුබ්බෙ වුත්තචෙතියාදිපරික්ඛෙපං පුප්ඵපටකරණඤ්ච සන්ධාය වුත්තං, තස්මා චෙතියං වා බොධිං වා පරික්ඛිපන්තෙන එකවාරං පරික්ඛිපිත්වා පූරිමට්ඨානං සම්පත්තෙ අඤ්ඤස්ස දාතබ්බං, තෙනපි එකවාරං පරික්ඛිපිත්වා තථෙව කාතබ්බං. පුප්ඵපටං කරොන්තෙන ච හරිත්වා අඤ්ඤස්ස දාතබ්බං, තෙනපි තථෙව කාතබ්බං. සචෙපි ද්වෙයෙව භික්ඛූ උභොසු පස්සෙසු ඨත්වා පරියායෙන හරන්ති, වට්ටතියෙවාති වදන්ති.

පරෙහි පූරිතන්ති දීඝතො පසාරිතං. **වායිතුන්ති** තිරියතො හරිතුං, තං පන එකවාරම්පි න ලභති. **පුප්ඵානි ඨපෙන්තෙනාති** අගන්ථිතානි පාකතිකපුප්ඵානි අඤ්ඤමඤ්ඤං ඵුසාපෙත්වාපි ඨපෙන්තෙන. පුප්ඵදාමං පන පූජනත්ථාය භූමියං ඨපෙන්තෙන ඵුසාපෙත්වා වා අඵුසාපෙත්වා වා දිගුණං කත්වා ඨපෙතුං න වට්ටතීති වදන්ති.

32. ඝටිකදාමඔලම්බකොති හෙට්ඨාභාගෙ ඝටිකාකාරයුත්තො, දාරුඝටිකාකාරො වා ඔලම්බකො. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.431) පන **"ඝටිකදාමඔලම්බකොති** අන්තෙ ඝටිකාකාරයුත්තො යමකදාමඔලම්බකො"ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 431) පන **"ඝටිකදාමඔලම්බකොති** යමකදාමඔලම්බකොති ලිඛිත"න්ති වුත්තං, එකෙකං පන දාමං නික්ඛන්තසුත්තකොටියාව බන්ධිත්වා ඔලම්බිතුං වට්ටති, පුප්ඵදාමද්වයං සඞ්ඝට්ටිතුකාමෙනපි නික්ඛන්තසුත්තකොටියාව සුත්තකොටිං සඞ්ඝට්ටිතුං වට්ටති. **අඩ්ඪචන්දාකාරෙන මාලාගුණපරික්ඛෙපොති** අඩ්ඪචන්දාකාරෙන මාලාගුණස්ස පුනප්පුනං හරණපච්චාහරණවසෙන පූරෙත්වා පරික්ඛිපනං, තෙනෙව තං පූරිමෙ පවිට්ඨං, තස්මා එතම්පි අඩ්ඪචන්දාකාරං පුනප්පුනං හරණපච්චාහරණවසෙන පූරෙතුං න වට්ටති. එකවාරං පන අඩ්ඪචන්දාකාරකරණෙ මාලාගුණං හරිතුං වට්ටතීති වදන්ති. **පුප්ඵදාමකරණන්ති** එත්ථ සුත්තකොටියං ගහෙත්වාපි එකතො කාතුං න වට්ටතීති වදන්ති. සුත්තමයං ගෙණ්ඩුකං නාම, ගෙණ්ඩුකඛරපත්තදාමානං පටික්ඛිත්තත්තා චෙලාදීහි කතදාමම්පි න වට්ටති අකප්පියානුලොමත්තාති වදන්ති. **පරසන්තකං දෙති, දුක්කටමෙවාති** විස්සාසග්ගාහෙන පරසන්තකං ගහෙත්වා දෙන්තං සන්ධාය වුත්තං. **ථුල්ලච්චයන්ති** එත්ථ භණ්ඩදෙය්‍යම්පි හොති.

33. තඤ්ච ඛො වත්ථුපූජනත්ථායාති මාතාපිතූනම්පි පුප්ඵං දෙන්තෙන වත්ථුපූජනත්ථායෙව දාතබ්බන්ති දස්සෙති. **"මණ්ඩනත්ථාය පන සිවලිඞ්ගාදිපූජනත්ථාය"**ති එත්තකමෙව වුත්තත්තා ''ඉමං වික්කිණිත්වා ජීවිස්සන්තී''ති මාතාපිතූනං වට්ටති, සෙසඤාතකානං තාවකාලිකමෙව දාතුං වට්ටති. **කස්සචිපීති** ඤාතකස්ස වා අඤ්ඤාතකස්ස වා කස්සචිපි. **ඤාතිසාමණෙරෙහෙවාති** තෙසං ගිහිපරිකම්මමොචනත්ථං වුත්තං. **ඉතරෙති** අඤ්ඤාතකා. තෙහිපි සාමණෙරෙහි ආචරියුපජ්ඣායානං වත්තසීසෙන හරිතබ්බං. **සම්පත්තානං සාමණෙරානං උපඩ්ඪභාගං දාතුං වට්ටතීති** සඞ්ඝිකස්ස ලාභස්ස උපචාරසීමට්ඨසාමණෙරානම්පි සන්තකත්තා තෙසම්පි උපඩ්ඪභාගො ලබ්භතෙවාති කත්වා වුත්තං. **චූළකන්ති** උපඩ්ඪභාගතොපි උපඩ්ඪං. චතුත්ථභාගස්සෙතං අධිවචනං. **සාමණෙරා...පෙ.... ඨපෙන්තීති** ඉදං

අරක්ඛිතඅගොපිතං සන්ධාය වුත්තං. සාරත්ථදීපනියං පන ‘‘වස්සග්ගෙන අභාජනීයං සන්ධාය වුත්ත’’න්ති වුත්තං. **තත්ථ තත්ථාති** මග්ගෙ වා චෙතියඞ්ගණෙ වා.

34. **සාමණෙරෙහි දාපෙතුං න ලභන්තීති** ඉදං සාමණෙරෙහි ගිහිකම්මං කාරිතං විය හොතීති වුත්තං, න පන පුප්ඵදානං හොතීති සාමණෙරානම්පි න වට්ටනතො. වුත්තඤ්ච **‘‘සයමෙවා’’**තිආදි. න හි තං පුප්ඵදානං නාම සියා. යදි හි තථා ආගතානං තෙසං දානං පුප්ඵදානං නාම භවෙය්‍ය , සාමණෙරෙහිපි දාතුං න ලබ්භෙය්‍ය. **සයමෙවාති** සාමණෙරා සයමෙව. **යාගුභත්තාදීනි ආදායාති** ඉදං භික්ඛූනං අත්ථාය යාගුභත්තාදිසම්පාදනං සන්ධාය වුත්තත්තා **‘‘න වට්ටතී’’ති අවිසෙසෙන වුත්තං. අවිසෙසෙන වුත්තන්ති** ඉමිනා සබ්බෙසම්පි න වට්ටතීති දස්සෙති.

35. **වුත්තනයෙනෙවාති** ‘‘මාතාපිතූනං තාව හරිත්වාපි හරාපෙත්වාපි පක්කොසිත්වාපි පක්කොසාපෙත්වාපි දාතුං වට්ටති, සෙසඤාතකානං පක්කොසාපෙත්වාව. මාතාපිතූනඤ්ච හරාපෙන්තෙන ඤාතිසාමණෙරෙහෙව හරාපෙතබ්බං. ඉතරෙ පන යදි සයමෙව ඉච්ඡන්ති, වට්ටතී’’ති ඉමං පුප්ඵදානෙ වුත්තනයං ඵලදානෙපි අතිදිසති, තස්මා ඵලම්පි මාතාපිතූනං හරණහරාපනාදිනා දාතුං වට්ටති, සෙසඤාතීනං පක්කොසාපෙත්වාව. ඉදානි ‘‘යො හරිත්වා වා හරාපෙත්වා වා…පෙ…. ඉස්සරවතාය දදතො ථුල්ලච්චය’’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.436-437) ඉමං පුප්ඵදානෙ වුත්තනයං ඵලදානෙ සඞ්ඛිපිත්වා දස්සෙන්තො **‘‘කුලසඞ්ගහත්ථාය පනා’’**තිආදිමාහ. **ඛීණපරිබ්බයානන්ති** ආගන්තුකෙ සන්ධාය වුත්තං. **ඵලපරිච්ඡෙදෙනාති** ‘‘එත්තකානි ඵලානි දාතබ්බානී’’ති එවං ඵලපරිච්ඡෙදෙන වා. **රුක්ඛපරිච්ඡෙදෙන වාති** ‘‘ඉමෙහි රුක්ඛෙහි දාතබ්බානී’’ති එවං රුක්ඛපරිච්ඡෙදෙන වා. පරිච්ඡින්නෙසුපි පන රුක්ඛෙසු ‘‘ඉධ ඵලානි සුන්දරානි, ඉතො ගණ්හථා’’ති වදන්තෙන කුලසඞ්ගහො කතො නාම හොතීති ආහ **‘‘එවං පන න වත්තබ්බ’’**න්ති. **රුක්ඛච්ඡල්ලීති** රුක්ඛත්තචො, සා ‘‘භාජනීයභණ්ඩ’’න්ති වුත්තා. **වුත්තනයෙනාති** පුප්ඵඵලාදීසු වුත්තනයෙන කුලසඞ්ගහො හොතීති දස්සෙති.

36. තෙසං තෙසං ගිහීනං ගාමන්තරදෙසන්තරාදීසු සාසනපටිසාසනහරණං **ජඞ්ඝපෙසනියං**. තෙනාහ **‘‘ගිහීනං දූතෙය්‍යං සාසනහරණකම්ම’’**න්ති. දූතස්ස කම්මං **දූතෙය්‍යං. පඨමං සාසනං අග්ගහෙත්වාපි…පෙ…. පදෙ පදෙ දුක්කටන්ති** ඉදං ‘‘තස්ස සාසනං ආරොචෙස්සාමී’’ති ඉමිනා අධිප්පායෙන ගමනං සන්ධාය වුත්තං. තස්ස පන සාසනං පටික්ඛිපිත්වා සයමෙව කාරුඤ්ඤෙන ඨිතො ගන්ත්වා අත්තනො පතිරූපං සාසනං ආරොචෙති, අනාපත්ති. ගිහීනඤ්ච කප්පියසාසනං හරිතුං වට්ටතීති සම්බන්ධො. **ඉමෙහි පන අට්ඨහි කුලදූසකකම්මෙහීති** පුප්ඵදානං ඵලදානං චුණ්ණදානං මත්තිකදානං දන්තකට්ඨදානං වෙළුදානං පණ්ණදානං ජඞ්ඝපෙසනිකන්ති ඉමෙහි යථාවුත්තෙහි. **පබ්බාජනීයකම්මකතොති** කුලදූසනපච්චයා කතපබ්බාජනීයකම්මො.

37. **සෙක්ඛභූමියං වාති** ඉමිනා ඣානභූමිම්පි සඞ්ගණ්හාති. **තිණ්ණං විවෙකානන්ති** කායචිත්තඋපධිවිවෙකභූතානං තිණ්ණං විවෙකානං. පිණ්ඩාය චරණස්ස භොජනපරියොසානත්තා වුත්තං **‘‘යාව භොජනපරියොසාන’’**න්ති. භුත්වා ආගච්ඡන්තස්සපි පුන වුත්තනයෙනෙව පණිධාය චීවරසණ්ඨපනාදීනි කරොන්තස්ස දුක්කටමෙවාති දට්ඨබ්බං.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

කුලසඞ්ගහවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

පඤ්චමො පරිච්ඡෙදො.

6. මච්ඡමංසවිනිච්ඡයකථා

38. එවං කුලසඞ්ගහවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි මච්ඡමංසවිනිච්ඡයං කථෙතුං **"මච්ඡමංසෙසු පනා"**තිආදි වුත්තං. තත්ථ ථලෙ ඨපිතමත්තෙ මරති, කෙවට්ටාදීහි වා මාරියතීති මච්ඡො. මච්ඡස්ස ඉදන්ති මච්ඡං, මසියතෙ ආමසියතෙති මංසං, මච්ඡඤ්ච මංසඤ්ච **මච්ඡමංසානි,** තෙසු. මච්ඡමංසෙසු පන විනිච්ඡයො එවං වෙදිතබ්බොති යොජනා. **මච්ඡග්ගහණෙනාති** එත්ථ නිද්ධාරණං න කාතබ්බං. **පන**-සද්දො පක්ඛන්තරත්ථො, දිවාසෙය්‍යාදීසු විනිච්ඡයතො අපරො මච්ඡමංසෙසු විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති අත්ථො. ගය්හතෙ අනෙනාති ගහණං. කිං තං? සද්දො, මච්ඡඉති ගහණං මච්ඡග්ගහණං, තෙන **මච්ඡග්ගහණෙන,** මච්ඡසද්දෙනාති අත්ථො. **මංසෙසු පන…පෙ…. අකප්පියානීති** එත්ථ මනුස්සමංසං සමානජාතිමංසතො පටික්ඛිත්තං. හත්ථිඅස්සානං මංසානි රාජඞ්ගතො, සුනඛඅහීනං ජෙගුච්ඡභාවතො, සෙසානං වාළමිගත්තා භික්ඛූනං පරිබන්ධවිමොචනත්ථං පටික්ඛිත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

තිකොටිපරිසුද්ධන්ති දිට්ඨසුතපරිසඞ්කිතසඞ්ඛාතාහි තීහි කොටීහි තීහි ආකාරෙහි තීහි කාරණෙහි පරිසුද්ධං, විමුත්තන්ති අත්ථො. තත්ථ අදිට්ඨඅසුතානි චක්ඛුවිඤ්ඤාණසොතවිඤ්ඤාණානං අනාරම්මණභාවතො ජානිතබ්බානි. අපරිසඞ්කිතං පන කථං ජානිතබ්බන්ති ආහ **"අපරිසඞ්කිතං පනා"**තිආදි, තීණි පරිසඞ්කිතානි ඤත්වා තෙසං පටිපක්ඛවසෙන අපරිසඞ්කිතං ජානිතබ්බන්ති අත්ථො. ඉදානි තානි තීණි පරිසඞ්කිතානි ච එවං පරිසඞ්කිතෙ සති භික්ඛූහි කත්තබ්බවිධිඤ්ච තෙන විධිනා අපරිසඞ්කිතෙ සති කත්තබ්බභාවඤ්ච විත්ථාරතො දස්සෙතුං **"කථ"**න්තිආදිමාහ . තත්ථ දිස්වා පරිසඞ්කිතං **දිට්ඨපරිසඞ්කිතං** නාම. සුත්වා පරිසඞ්කිතං **සුතපරිසඞ්කිතං** නාම. අදිස්වා අසුත්වා තක්කෙන අනුමානෙන පරිසඞ්කිතං **තදුභයවිනිමුත්තපරිසඞ්කිතං** නාම. තං තිවිධම්පි පරිසඞ්කිතසාමඤ්ඤෙන එකා කොටි හොති, තතො විමුත්තං **අපරිසඞ්කිතං** නාම. එවං අදිට්ඨං අසුතං අපරිසඞ්කිතං මච්ඡමංසං තිකොටිපරිසුද්ධං හොති.

ජාලං මච්ඡබන්ධනං. **වාගුරා** මිගබන්ධිනී. **කප්පතීති** යදි තෙසං වචනෙන සඞ්කා නිවත්තති, වට්ටති, න තං වචනං ලෙසකප්පං කාතුං වට්ටති. තෙනෙව වක්ඛති ''යත්ථ ච නිබ්බෙමතිකො හොති, තං සබ්බං කප්පතී''ති. **පවත්තමංසන්ති** ආපණාදීසු පවත්තං වික්කායිකං වා මතමංසං වා. **මඞ්ගලාදීනන්ති ආදි**-සද්දෙන ආහුනපාහුනාදිකෙ සඞ්ගණ්හාති. **භික්ඛූනංයෙව අත්ථාය අකතන්ති** එත්ථ අට්ඨානප්පයුත්තො **එව**-සද්දො, භික්ඛූනං අත්ථාය අකතමෙවාති සම්බන්ධිතබ්බං, තස්මා භික්ඛූනඤ්ච මඞ්ගලාදීනඤ්චාති මිස්සෙත්වා කතම්පි න වත්තතීති වෙදිතබ්බං. කෙචි පන ''යථාඨිතවසෙන අවධාරණං ගහෙත්වා වට්ටතී''ති වදන්ති, තං න සුන්දරං. **යත්ථ ච නිබ්බෙමතිකො හොතීති** භික්ඛූනං අත්ථාය කතෙපි සබ්බෙන සබ්බං පරිසඞ්කිතාභාවමාහ.

39. තමෙවත්ථං ආවිකාතුං **"සචෙ පනා"**තිආදි වුත්තං. **ඉතරෙසං වට්ටතීති** අජානන්තානං වට්ටති, ජානතොයෙවෙත්ථ ආපත්ති හොතීති. **තෙයෙවාති** යෙ උද්දිස්ස කතං, තෙයෙව. උද්දිස්ස කතමංසපරිභොගතො අකප්පියමංසපරිභොගෙ විසෙසං දස්සෙතුං **"අකප්පියමංසං පනා"**තිආදි වුත්තං. පුරිමස්මිං සචිත්තකාපත්ති, ඉතරස්මිං අචිත්තකා. තෙනාහ **"අකප්පියමංසං අජානිත්වා භුඤ්ජන්තස්සපි ආපත්තියෙවා"**ති. ''පරිභොගකාලෙ පුච්ඡිත්වා පරිභුඤ්ජිස්සාමීති වා ගහෙත්වා පුච්ඡිත්වාව පරිභුඤ්ජිතබ්බ''න්ති (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 39) වචනතො අකප්පියමංසං අජානිත්වා පටිග්ගණ්හන්තස්ස පටිග්ගහණෙ අනාපත්ති සිද්ධා. අජානිත්වා පරිභුඤ්ජන්තස්සෙව හි ආපත්ති වුත්තා. **වත්තන්ති වදන්තීති** ඉමිනා ආපත්ති නත්ථීති දස්සෙති.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

මච්ඡමංසවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

ඡට්ඨො පරිච්ඡෙදො.

7. අනාමාසවිනිච්ඡයකථා

40. එවං මච්ඡමංසවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි අනාමාසවිනිච්ඡයං කථෙතුං **“අනාමාස”**න්තිආදිමාහ. තත්ථ ආමසියතෙති ආමාසං, න ආමාසං **අනාමාසං,** අපරාමසිතබ්බන්ති අත්ථො. **පාරිපන්ථිකාති** විකුප්පනිකා, අන්තරායිකාති වුත්තං හොති. **නදීසොතෙන වුය්හමානං මාතරන්ති** එතං උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදදස්සනත්ථං වුත්තං. අඤ්ඤාසු පන ඉත්ථීසු කාරුඤ්ඤාධිප්පායෙන මාතරි වුත්තනයෙන පටිපජ්ජන්තස්ස නෙවත්ථි දොසොති වදන්ති. ‘‘මාතර’’න්ති වුත්තත්තා අඤ්ඤාසු න වට්ටතීති වදන්තාපි අත්ථි. **එත්ථ ගණ්හාහීති න වත්තබ්බාති** ගෙහස්සිතපෙමෙන කායප්පටිබද්ධෙන ඵුසනෙ දුක්කටං සන්ධාය වුත්තං. කාරුඤ්ඤෙන පන වත්ථාදිං ගහෙතුං අසක්කොන්තිං ‘‘ගණ්හාහී’’ති වදන්තස්සපි අවසභාවප්පත්තිතො උදකෙ නිමුජ්ජන්තිං කාරුඤ්ඤෙන සහසා අනාමාසන්ති අචින්තෙත්වා කෙසාදීසු ගහෙත්වා මොක්ඛාධිප්පායෙන ආකඩ්ඪතොපි අනාපත්තියෙව. න හි මීයමානං මාතරං උපෙක්ඛිතුං වට්ටති. අඤ්ඤාතිකාය ඉත්ථියාපි එසෙව නයො. උක්කට්ඨාය මාතුයාපි ආමාසො න වට්ටතීති දස්සනත්ථං ‘‘මාතර’’න්ති වුත්තං. තස්ස කාතබ්බං පන අඤ්ඤාසම්පි ඉත්ථීනං කරොන්තස්සපි අනාපත්තියෙව අනාමාසත්තෙ විසෙසාභාවා.

තිණණ්ඩුපකන්ති හිරිවෙරාදිමූලෙහි කෙසාලඞ්කාරත්ථාය කතචුම්බටකං. **තාලපණ්ණමුද්දිකන්ති** තාලපණ්ණෙහි කතං අඞ්ගුලිමුද්දිකං. තෙන තාලපණ්ණාදිමයං කටිසුත්තකණ්ණපිළන්ධනාදි සබ්බං න වට්ටතීති සිද්ධං. **පරිවත්තෙත්වාති** අත්තනො නිවාසනපාරුපනභාවතො අපනෙත්වා, චීවරත්ථාය පරිණාමෙත්වාති වුත්තං හොති. **චීවරත්ථාය පාදමූලෙ ඨපෙතීති** ඉදං නිදස්සනමත්තං. පච්චත්ථරණවිතානාදිඅත්ථම්පි වට්ටතියෙව, පූජාදිඅත්ථං තාවකාලිකම්පි ආමසිතුං වට්ටති. **සීසපසාධනදන්තසූචීති** ඉදං සීසාලඞ්කාරත්ථාය පටපිලොතිකාහි කතසීසපසාධනකඤ්චෙව දන්තසූචිආදි වාති ද්වෙ තයො. සීසපසාධනං සිපාටිකොපකරණත්ථාය චෙව දන්තසූචිං සූචිඋපකරණත්ථාය ච ගහෙතබ්බන්ති යථාක්කමං අත්ථං දස්සෙති. කෙසකලාපං බන්ධිත්වා තත්ථ තිරියං පවෙසනත්ථාය කතා සූචි එව සීසපසාධනකදන්තසූචීති එකමෙව කත්වා සිපාටිකාය පක්ඛිපිත්වා පරිහරිතබ්බසූචියෙව තස්ස තස්ස කිච්චස්ස උපකරණන්ති සිපාටිකසූචිඋපකරණං, එවං වා යොජනා කාතබ්බා.

පොත්ථකරූපන්ති සුධාදීහි කතං පාරාජිකවත්ථුභූතානං තිරච්ඡානගතිත්ථීනං සණ්ඨානෙන කතම්පි අනාමාසමෙව . ඉත්ථිරූපානි දස්සෙත්වා කතං වත්ථුභිත්තිආදිඤ්ච ඉත්ථිරූපං අනාමසිත්වා වළඤ්ජෙතුං වට්ටති. එවරූපෙ හි අනාමාසෙ කායසංසග්ගරාගෙ අසති කායප්පටිබද්ධෙන ආමසතො දොසො නත්ථි. **භින්දිත්වාති** එත්ථ හත්ථෙන අග්ගහෙත්වාව කෙනචි දණ්ඩාදිනා භින්දිතබ්බං. එත්ථ ච අනාමාසම්පි දණ්ඩපාසාණාදීහි භෙදනස්ස අට්ඨකථායං වුත්තත්තා, පාළියම්පි ආපදාසු මොක්ඛාධිප්පායස්ස ආමසනෙපි අනාපත්තියා වුත්තත්තා ච සප්පිනිආදිවාළමිගීහි ගහිතපාණකානං මොචනත්ථාය තං තං සප්පිනිආදිවත්ථුං දණ්ඩාදීහි පටික්ඛිපිත්වා ගහෙතුං, මාතුආදිං උදකෙ මීයමානං වත්ථාදීහි ගහෙතුං, අසක්කොන්තිං කෙසාදීසු ගහෙත්වා කාරුඤ්ඤෙන උක්ඛිපිතුඤ්ච වට්ටතීති අයමත්ථො ගහෙතබ්බොව. ‘‘අට්ඨකථායං **‘න ත්වෙව ආමසිතබ්බා’**ති ඉදං පන වචනං අමීයමානං වත්ථුං සන්ධාය වුත්තන්ති අයං අම්හාකං ඛන්තී’’ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.281) වුත්තං.

41. **මග්ගං අධිට්ඨායාති** ‘‘මග්ගො අය’’න්ති මග්ගසඤ්ඤං උප්පාදෙත්වාති අත්ථො. **පඤ්ඤපෙත්වා දෙන්තීති** ඉදං සාමීචිවසෙන වුත්තං, තෙහි පන ‘‘ආසනං පඤ්ඤපෙත්වාව නිසීදථා’’ති වුත්තෙ සයමෙව පඤ්ඤපෙත්වා නිසීදිතුං වට්ටති. **තත්ථ ජාතකානීති** අච්ඡින්දිත්වා භූතගාමභාවෙනෙව ඨිතානි. **“කීළන්තෙනා”**ති වුත්තත්තා සති පච්චයෙ ආමසන්තස්ස අනාපත්ති, ඉදඤ්ච ගිහිසන්තකං සන්ධාය වුත්තං, භික්ඛුසන්තකං පන පරිභොගාරහං සබ්බථා ආමසිතුං න වට්ටති දුරුපචිණ්ණත්තා. **තාලපනසාදීනීති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන නාළිකෙරලබුජතිපුසඅලාබුකුම්භණ්ඩපුස්සඵලඵළාලුකඵලානං සඞ්ගහො දට්ඨබ්බො. ‘‘යථාවුත්තඵලානංයෙව චෙත්ථ කීළාධිප්පායෙන ආමසනං න වට්ටතී’’ති වුත්තත්තා පාසාණසක්ඛරාදීනි කීළාධිප්පායෙනපි ආමසිතුං වට්ටති. **අනුපසම්පන්නානං දස්සාමීති** ඉදං අපටිග්ගහෙත්වා ගහණං සන්ධාය වුත්තං. අත්තනොපි අත්ථාය පටිග්ගහෙත්වා ගහණෙ දොසො නත්ථි අනාමාසත්තාභාවා.

42. **මුත්තාති** (ම. නි. ටී. 1.2 පථවීවාරවණ්ණනා; සාරත්ථ. ටී. 2.281) හත්ථිකුම්භජාතිකා අට්ඨවිධා මුත්තා. තථා හි හත්ථිකුම්භං, වරාහදාඨං, භුජගසීසං, වලාහකං, වෙළු, මච්ඡසිරො, සඞ්ඛො, සිප්පීති අට්ඨ මුත්තායොනියො. තත්ථ **හත්ථිකුම්භජා** පීතවණ්ණා පභාහීනා. **වරාහදාඨා** වරාහදාඨාවණ්ණාව. **භුජගසීසජා** නීලාදිවණ්ණා සුවිසුද්ධා වට්ටලා ච. **වලාහකජා** භාසුරා දුබ්බිභාගා රත්තිභාගෙ අන්ධකාරං විධමෙන්තියො තිට්ඨන්ති, දෙවූපභොගා එව ච හොන්ති. **වෙළුජා** කරකඵලසමානවණ්ණා න භාසුරා, තෙ ච වෙළූ අමනුස්සගොචරෙයෙව පදෙසෙ ජායන්ති . **මච්ඡසිරජා** පාඨීනපිට්ඨිසමානවණ්ණා වට්ටලා ලඝවො ච තෙජවන්තා හොන්ති පභාවිහීනා ච, තෙ ච මච්ඡා සමුද්දමජ්ඣෙයෙව ජායන්ති. **සඞ්ඛජා** සඞ්ඛඋදරච්ඡවිවණ්ණා කොලඵලප්පමාණාපි හොන්ති පභාවිහීනාව. **සිප්පිජා** පභාවිසෙසයුත්තා හොන්ති නානාසණ්ඨානා. එවං ජාතිතො අට්ඨවිධාසු මුත්තාසු යා මච්ඡසඞ්ඛසිප්පිජා, තා සාමුද්දිකා. භුජගජාපි කාචි සාමුද්දිකා හොන්ති, ඉතරා අසාමුද්දිකා. යස්මා බහුලං සාමුද්දිකාව මුත්තා ලොකෙ දිස්සන්ති, තත්ථාපි සිප්පිජාව, ඉතරා කදාචි කාචි, තස්මා සම්මොහවිනොදනියං (විභ. අට්ඨ. 173) ‘‘මුත්තාති සාමුද්දිකා මුත්තා’’ති වුත්තං.

මණීති වෙළුරියාදිතො අඤ්ඤො ජොතිරසාදිභෙදො සබ්බො මණි. **වෙළුරියොති** අල්ලවෙළුවණ්ණො මණි, ‘‘මජ්ජාරක්ඛිමණ්ඩලවණ්ණො’’තිපි වදන්ති. **සඞ්ඛොති** සාමුද්දිකසඞ්ඛො. **සිලාති** මුග්ගවණ්ණා අතිසිනිද්ධා කාළසිලා. මණිවොහාරං අගතා රත්තසෙතාදිවණ්ණා සුමට්ඨාපි සිලා අනාමාසා එවාති වදන්ති. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.281) පන ‘‘**සඞ්ඛොති** සාමුද්දිකසඞ්ඛො. **සිලාති** කාළසිලාපණ්ඩුසිලාසෙතසිලාදිභෙදා සබ්බාපි සිලා’’ති වුත්තං. **පවාළං** සමුද්දතො ජාතනාතිරත්තමණි. **රජතන්ති** කහාපණමාසාදිභෙදං ජතුමාසාදිං උපාදාය සබ්බං වුත්තාවසෙසරූපියං ගහිතං. **ජාතරූපන්ති** සුවණ්ණං. **ලොහිතඞ්කොති** රත්තමණි. **මසාරගල්ලන්ති** කබරවණ්ණො මණි. ‘‘මරකත’’න්තිපි වදන්ති.

භණ්ඩමූලත්ථායාති පත්තචීවරාදිමූලත්ථාය. **කුට්ඨරොගස්සාති** නිදස්සනමත්තං. තාය වූපසමෙතබ්බස්ස යස්ස කස්සචි රොගස්ස අත්ථාය වට්ටතියෙව. ‘‘භෙසජ්ජත්ථඤ්ච අවිද්ධායෙව මුත්තා වට්ටතී’’ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තා. භෙසජ්ජත්ථාය පිසිත්වා යොජිතානං මුත්තානං රතනභාවවිජහනතො ගහණක්ඛණෙපි රතනාකාරෙන අපෙක්ඛාභාවා ‘‘**භෙසජ්ජත්ථාය පන වට්ටතී**’’ති වුත්තං. යාව පන තා මුත්තා රතනරූපෙන තිට්ඨන්ති, තාව ආමසිතුං න වට්ටන්ති. එවං අඤ්ඤම්පි රතනපාසාණං පිසිත්වා භෙසජ්ජෙ යොජනත්ථාය ගහෙතුං වට්ටති එව. ජාතරූපරජතං පන මිස්සෙත්වා යොජනභෙසජ්ජත්ථායපි සම්පටිච්ඡිතුං න වට්ටති. ගහට්ඨෙහි යොජෙත්වා දින්නම්පි යදි භෙසජ්ජෙ සුවණ්ණාදිරූපෙන තිට්ඨති, වියොජෙතුඤ්ච සක්කා, තාදිසං භෙසජ්ජම්පි න වට්ටති. තං අබ්බොහාරිකත්තගතඤ්චෙ වට්ටති. ‘‘**ජාතිඵලිකං උපාදායා**’’ති වුත්තත්තා සූරියකන්තචන්දකන්තාදිකං ජාතිපාසාණං මණිම්හි එව සඞ්ගහිතන්ති දට්ඨබ්බං. **ආකරමුත්තොති** ආකරතො මුත්තමත්තො. **භණ්ඩමූලත්ථං සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටතීති** ඉමිනාව ආමසිතුම්පි වට්ටතීති දස්සෙති. **පචිත්වා කතොති** කාචකාරෙහි පචිත්වා කතො.

ධමනසඞ්ඛො ච ධොතවිද්ධො ච රතනමිස්සො චාති යොජෙතබ්බං. **විද්ධොති**ආදිභාවෙන කතච්ඡිද්දො. **රතනමිස්සොති** කඤ්චනලතාදිවිචිත්තො මුත්තාදිරතනඛචිතො ච. එතෙන ධමනසඞ්ඛතො අඤ්ඤො රතනසම්මිස්සො අනාමාසොති දස්සෙති. සිලායම්පි එසෙව නයො. **පානීයසඞ්ඛොති** ඉමිනා ථාලකාදිආකාරෙන කතසඞ්ඛමයභාජනානි භික්ඛූනං සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටන්තීති සිද්ධං. **සෙසන්ති** රතනමිස්සං ඨපෙත්වා අවසෙසං. මුග්ගවණ්ණංයෙව රතනසම්මිස්සං කරොන්ති, න අඤ්ඤන්ති ආහ ‘‘**මුග්ගවණ්ණාවා**’’ති, මුග්ගවණ්ණා රතනසම්මිස්සාව න වට්ටතීති වුත්තං හොති. **සෙසාති** රතනසම්මිස්සං ඨපෙත්වා අවසෙසා සිලා.

බීජතො පට්ඨායාති ධාතුපාසාණතො පට්ඨාය. **සුවණ්ණචෙතියන්ති** ධාතුකරණ්ඩකං. **පටික්ඛිපීති** ‘‘ධාතුට්ඨපනත්ථාය ගණ්හථා’’ති අවත්වා ‘‘තුම්හාකං ගණ්හථා’’ති පෙසිතත්තා පටික්ඛිපි. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.281) පන ‘‘**පටික්ඛිපීති** සුවණ්ණමයස්ස ධාතුකරණ්ඩකස්ස බුද්ධාදිරූපස්ස ච අත්තනො සන්තකකරණෙ නිස්සග්ගියත්තා වුත්ත’’න්ති වුත්තං. **සුවණ්ණබුබ්බුළකන්ති** සුවණ්ණතාරකං. ‘‘**රූපියඡඩ්ඩකට්ඨානෙ**’’ති වුත්තත්තා රූපියඡඩ්ඩකස්ස ජාතරූපරජතං ආමසිත්වා ඡඩ්ඩෙතුං වට්ටතීති වුත්තං. **කෙළාපයිතුන්ති** ආමසිත්වා ඉතො චිතො ච සඤ්චාරෙතුං. **වුත්තන්ති** මහාඅට්ඨකථායං වුත්තං. **කචවරමෙව හරිතුං වට්ටතීති** ගොපකා වා හොන්තු අඤ්ඤෙ වා, හත්ථෙනපි පුඤ්ඡිත්වා කචවරං අපනෙතුං වට්ටති, ‘‘මලම්පි පමජ්ජිතුං වට්ටතියෙවා’’ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.281) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.281) පන ‘‘**කචවරමෙව හරිතුං වට්ටතීති** ගොපකා වා හොන්තු අඤ්ඤෙ වා, හත්ථෙනපි පුඤ්ඡිත්වා කචවරං අපනෙතුං වට්ටති, මලම්පි මජ්ජිතුං වට්ටති එවාති වදන්ති, තං අට්ඨකථාය න සමෙති කෙළායනසදිසත්තා’’ති වුත්තං. කථං න සමෙති? මහාඅට්ඨකථායං චෙතියඝරගොපකා රූපියඡඩ්ඩකට්ඨානෙ ඨිතාති තෙසංයෙව කෙළායනං අනුඤ්ඤාතං, න අඤ්ඤෙසං, තස්මා ‘‘ගොපකා වා හොන්තු අඤ්ඤෙ වා’’ති වචනං මහාඅට්ඨකථාය න සමෙති.

කුරුන්දියං පන තම්පි පටික්ඛිත්තං, සුවණ්ණචෙතියෙ කචවරමෙව හරිතුං වට්ටතීති එත්තකමෙව අනුඤ්ඤාතං, තස්මා සාවධාරණං කත්වා වුත්තත්තා ‘‘හත්ථෙනපි පුඤ්ඡිත්වා’’ති ච ‘‘මලම්පි පමජ්ජිතුං වට්ටති එවා’’ති ච වචනං කුරුන්දට්ඨකථාය න සමෙති, තස්මා විචාරෙතබ්බමෙතන්ති. **ආරකූටලොහන්ති** සුවණ්ණවණ්ණො කිත්තිමලොහවිසෙසො. තිවිධඤ්හි කිත්තිමලොහං – කංසලොහං වට්ටලොහං ආරකූටලොහන්ති. තත්ථ තිපුතම්බෙ මිස්සෙත්වා කතං **කංසලොහං** නාම, සීසතම්බෙ මිස්සෙත්වා කතං **වට්ටලොහං,** රසතුත්ථෙහි රඤ්ජිතං තම්බං **ආරකූටලොහං** නාම. ‘‘පකතිරසතම්බෙ මිස්සෙත්වා කතං ආරකූට’’න්ති ච සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.281) වුත්තං. තං පන ‘‘ජාතරූපගතික’’න්ති වුත්තත්තා උග්ගණ්හතො නිස්සග්ගියම්පි හොතීති කෙචි වදන්ති, රූපියෙසු පන අගණිතත්තා නිස්සග්ගියං න හොති, ආමසනෙ සම්පටිච්ඡනෙ ච දුක්කටමෙවාති වෙදිතබ්බං. **සබ්බොපි කප්පියොති** යථාවුත්තසුවණ්ණාදිමයානං සෙනාසනපරික්ඛාරානං ආමසනගොපනාදිවසෙන පරිභොගො සබ්බථා කප්පියොති අධිප්පායො. තෙනාහ ‘‘**තස්මා**’’තිආදි. ‘‘භික්ඛූනං ධම්මවිනයවණ්ණනට්ඨානෙ’’ති වුත්තත්තා සඞ්ඝිකමෙව සුවණ්ණාදිමයං සෙනාසනං සෙනාසනපරික්ඛාරා ච වට්ටන්ති, න පුග්ගලිකානීති ගහෙතබ්බං. **පටිජග්ගිතුං වට්ටන්තීති** සෙනාසනපටිබද්ධතො වුත්තං.

43. **සාමිකානං පෙසෙතබ්බන්ති** සාමිකානං සාසනං පෙසෙතබ්බං. **භින්දිත්වාති** පඨමමෙව අනාමසිත්වා පාසාණාදිනා කිඤ්චිමත්තං භෙදං කත්වා පච්ඡා කප්පියභණ්ඩත්ථාය අධිට්ඨහිත්වා හත්ථෙන ගහෙතුං වට්ටති. තෙනාහ ‘‘**කප්පියභණ්ඩං කරිස්සාමීති සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටතී**’’ති. එත්ථාපි තඤ්ච වියොජෙත්වා ආමසිතබ්බං. **ඵලකජාලිකාදීනීති** එත්ථ සරපරිත්තාණාය හත්ථෙන ගහෙතබ්බං. කිටිකාඵලකං අක්ඛිරක්ඛණත්ථාය අයලොහාදීහි ජාලාකාරෙන කත්වා

සීසාදීසු පටිමුඤ්චිතබ්බං ජාලිකං නාම. **ආදි**-සද්දෙන කවචාදිකං සඞ්ගණ්හාති. **අනාමාසානී**ති මච්ඡජාලාදිපරූපරොධං සන්ධාය වුත්තං, න සරපරිත්තාණං තස්ස ආවුධභණ්ඩත්තාභාවා. තෙන වක්ඛති ''පරූපරොධනිවාරණඤ්හී''තිආදි (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 43). **ආසනස්සා**ති චෙතියස්සසමන්තා කතපරිභණ්ඩස්ස. **බන්ධිස්සාමී**ති කාකාදීනං අදූසනත්ථාය බන්ධිස්සාමි.

''භෙරිසඞ්ඝාටොති සඞ්ඝටිතචම්මභෙරී. **වීණාසඞ්ඝාටොති** සඞ්ඝටිතචම්මවීණා''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.281) වුත්තං. ''චම්මවිනද්ධා වීණාභෙරිආදීනී''ති මහාඅට්ඨකථායං වුත්තවචනතො විසෙසාභාවා **''කුරුන්දියං පනා''**තිආදිනා තතො විසෙසස්ස වත්තුමාරද්ධත්තා ච භෙරිආදීනං විනද්ධොපකරණසමූහො භෙරිවීණාසඞ්ඝාටොති වෙදිතබ්බො ''සඞ්ඝටිතබ්බොති සඞ්ඝාටො''ති කත්වා. **තුච්ඡපොක්ඛර**න්ති අවිනද්ධචම්මභෙරිවීණානං පොක්ඛරං. **ආරොපිතචම්ම**න්ති පුබ්බෙ ආරොපිතං හුත්වා පච්ඡා තතො අපනෙත්වා විසුං ඨපිතමුඛචම්මමත්තං, න සෙසොපකරණසහිතං, තං පන සඞ්ඝාතොති අයං විසෙසො. **ඔනහිතු**න්ති භෙරිපොක්ඛරාදීනි චම්මං ආරොපෙත්වා චම්මවද්ධිආදීහි සබ්බෙහි උපකරණෙහි විනන්ධිතුං. **ඔනහාපෙතු**න්ති තථෙව අඤ්ඤෙහි විනන්ධාපෙතුං.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

අනාමාසවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

සත්තමො පරිච්ඡෙදො.

8. අධිට්ඨානවිකප්පනවිනිච්ඡයකථා

44. එවං අනාමාසවිනිච්ඡයකථං කථෙත්වා ඉදානි අධිට්ඨානවිකප්පනවිනිච්ඡයං කථෙතුං **''අධිට්ඨානවිකප්පනෙසු පනා''**තිආදිමාහ. තත්ථ අධිට්ඨීයතෙ අධිට්ඨානං, ගහණං සල්ලක්ඛණන්ති අත්ථො. විකප්පියතෙ විකප්පනා, සඞ්කප්පනං චින්තනන්ති අත්ථො. තත්ථ **''තිචීවරං අධිට්ඨාතු**න්ති නාමං වත්වා අධිට්ඨාතුං. **න විකප්පෙතු**න්ති නාමං වත්වා න විකප්පෙතුං. එස නයො සබ්බත්ථ. තස්මා තිචීවරං අධිට්ඨහන්තෙන 'ඉමං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී'තිආදිනා නාමං වත්වා අධිට්ඨාතබ්බං. විකප්පෙන්තෙන පන 'ඉමං සඞ්ඝාටි'න්තිආදිනා තස්ස තස්ස චීවරස්ස නාමං අග්ගහෙත්වාව 'ඉමං චීවරං තුය්හං විකප්පෙමී'ති විකප්පෙතබ්බං. තිචීවරං වා හොතු අඤ්ඤං වා, යදි තං තං නාමං ගහෙත්වා විකප්පෙති , අවිකප්පිතං හොති, අතිරෙකචීවරට්ඨානෙ තිට්ඨතී''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.469) වුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.469) පන **''තිචීවරං අධිට්ඨාතු**න්ති සඞ්ඝාටිආදිනාමෙන අධිට්ඨාතුං. **න විකප්පෙතු**න්ති ඉමිනා නාමෙන න විකප්පෙතුං, එතෙන විකප්පිතතිචීවරො තෙචීවරිකො න හොති, තස්ස තස්මිං අධිට්ඨිතතිචීවරෙ විය අවිප්පවාසාදිනා කාතබ්බවිධි න කාතබ්බොති දස්සෙති, න පන විකප්පනෙ දොසො''ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 469) පන **''තිචීවරං අධිට්ඨාතු**න්ති එත්ථ තිචීවරං තිචීවරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨාතබ්බයුත්තකං, යං වා තිචීවරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨාතුං න විකප්පෙතුං අනුජානාමි, තස්ස අධිට්ඨානකාලපරිච්ඡෙදාභාවතො සබ්බකාලං ඉච්ඡන්තස්ස අධිට්ඨාතුංයෙව අනුජානාමි, තං කාලපරිච්ඡෙදං කත්වා විකප්පෙතුං නානුජානාමි, සති පන පච්චයෙ යදා තදා වා පච්චුද්ධරිත්වා විකප්පෙතුං වට්ටතීති 'අනාපත්ති අන්තොදසාහං අධිට්ඨෙති විකප්පෙතී'ති වචනතො සිද්ධං හොතී''ති වුත්තං.

ඉමෙසු පන තීසු ටීකාවාදෙසු තතියවාදො යුත්තතරො විය දිස්සති. කස්මා? පාළියා අට්ඨකථාය ච සංසන්දනතො. කථං? පාළියඤ්හි කතපරිච්ඡෙදාසුයෙව ද්වීසු වස්සිකසාටිකකණ්ඩුපටිච්ඡාදීසු තතො පරං විකප්පෙතුන්ති වුත්තං, තතො අඤ්ඤෙසු න විකප්පෙතුං ඉච්චෙව, තස්මා තෙසු අසති පච්චයෙ නිච්චං අධිට්ඨාතබ්බමෙව හොති, න විකප්පෙතබ්බන්ති අයං පාළියා අධිප්පායො දිස්සති, ඉතරාසු පන ද්වීසු අනුඤ්ඤාතකාලෙයෙව අධිට්ඨාතබ්බං, ''තතො පරං විකප්පෙතු''න්ති එවං පාළියා සංසන්දති, අට්ඨකථායං තිචීවරං තිචීවරසඞ්ඛෙපෙන පරිහරතො අධිට්ඨාතුමෙව අනුජානාමි, න විකප්පෙතුං. වස්සිකසාටිකං පන චාතුමාසතො පරං විකප්පෙතුමෙව, න අධිට්ඨාතුං, එවඤ්ච සති යො තිචීවරෙ එකෙන චීවරෙන විප්පවසිතුකාමො හොති, තස්ස චීවරාධිට්ඨානං පච්චුද්ධරිත්වා විප්පවාසසුඛත්ථං විකප්පනාය ඔකාසො දින්නො හොතීති.

පඨමවාදෙ ''න විකප්පෙතු''න්ති නාමං වත්වා ''න විකප්පෙතු''න්ති අත්ථො වුත්තො, එවං සන්තෙ ''තතො පරං විකප්පෙතු''න්ති එත්ථ තතො පරං නාමං වත්වා විකප්පෙතුන්ති අත්ථො භවෙය්‍ය, සො ච අත්ථො විකප්පනාධිකාරෙන වුත්තො, ''නාමං වත්වා''ති ච විසෙසනෙ කත්තබ්බෙ සති ''න විකප්පෙතු''න්ති ච ''තතො පරං විකප්පෙතු''න්ති ච භෙදවචනං න සියා, සබ්බෙසුපි චීවරෙසු නාමං අවත්වාව විකප්පෙතබ්බතො, දුතියවාදෙ ච ''න විකප්පෙතු''න්ති ඉමිනා නාමෙන න විකප්පෙතුන්ති වුත්තං, න අනුජානාමීති පාඨසෙසො. පඨමෙ ච ''තිචීවරං වා හොතු අඤ්ඤං වා, යදි තං තං නාමං ගහෙත්වා විකප්පෙති, අවිකප්පිතං හොති, අතිරෙකචීවරට්ඨානෙ තිට්ඨතී''ති. දුතියෙ ච ''න පන විකප්පනෙ දොසො''ති, තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤවිරුද්ධං විය දිස්සති, තස්මා විචාරෙතබ්බමෙතං.

තතො පරං විකප්පෙතුන්ති චාතුමාසතො පරං විකප්පෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුන්ති තීසු ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. කෙචි පන ''තතො පරං විකප්පෙත්වා යාව ආගාමිසංවච්ඡරෙ වස්සානං චාතුමාසං, තාව ඨපෙතුං අනුඤ්ඤාත''න්තිපි වදන්ති. ''තතො පරං විකප්පෙතුං අනුජානාමීති එත්තාවතා වස්සිකසාටිකං කණ්ඩුපටිච්ඡාදිඤ්ච තං තං නාමං ගහෙත්වා විකප්පෙතුං අනුඤ්ඤාතන්ති එවමත්ථො න ගහෙතබ්බො. තතො පරං වස්සිකසාටිකාදිනාමස්සෙව අභාවතො, කස්මා තතො පරං විකප්පෙන්තෙනපි නාමං ගහෙත්වා න විකප්පෙතබ්බං. උභින්නම්පි තතො පරං විකප්පෙත්වා පරිභොගස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා තථාවිකප්පිතං අඤ්ඤනාමෙන අධිට්ඨහිත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්ත''න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.469) වුත්තං. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. 1.469) **''තතො පරන්**ති චාතුමාසතො පරං විකප්පෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං අනුඤ්ඤාතන්ති කෙචි වදන්ති. අඤ්ඤෙ පන 'විකප්පෙත්වා යාව ආගාමිවස්සානං තාව ඨපෙතුං වට්ටතී'ති වදන්ති. අපරෙ පන 'විකප්පනෙ න දොසො, තථා විකප්පිතං පරික්ඛාරාදිනාමෙන අධිට්ඨහිත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බ'න්ති වදන්තී''ති වුත්තං.

වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 469) පන ''වස්සිකසාටිකං තතො පරං විකප්පෙතුංයෙව, නාධිට්ඨාතුං. වත්ථඤ්හි කතපරියොසිතං අන්තොචාතුමාසෙ වස්සානදිවසං ආදිං කත්වා අන්තොදසාහෙ අධිට්ඨාතුං අනුජානාමි, චාතුමාසතො උද්ධං අත්තනො සන්තකං කත්වා ඨපෙතුකාමෙන විකප්පෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො''ති වුත්තං. ඉධාපි පච්ඡිමවාදො පසත්ථතරොති දිස්සති, කස්මා? සුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා, පුරිමෙසු පන ආචරියානං අධිප්පායොයෙව දුවිඤ්ඤෙය්‍යො හොති නානාවාදස්සෙව කථිතත්තා. **මුට්ඨිපඤ්චක**න්ති මුට්ඨියා උපලක්ඛිතං පඤ්චකං මුට්ඨිපඤ්චකං, චතුහත්ථෙ මිනිත්වා පඤ්චමං හත්ථමුට්ඨිං කත්වා මිනිතබ්බන්ති අධිප්පායො. කෙචි පන ''මුට්ඨිහත්ථානං පඤ්චකං මුට්ඨිපඤ්චකං. පඤ්චපි හත්ථා මුට්ඨිං කත්වාව මිනිතබ්බා''ති වදන්ති. **මුට්ඨිත්තික**න්ති එත්ථාපි එසෙව නයො. ද්විහත්ථෙන අන්තරවාසකෙන තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙතුං සක්කාති ආහ **''පාරුපනෙනපී''**තිආදි. **අතිරෙක**න්ති

සුගතචීවරතො අතිරෙකං. **ඌනකන්ති** මුට්ඨිපඤ්චකාදිතො ඌනකං. තෙන ච තෙසු තිචීවරාධිට්ඨානං න රුහතීති දස්සෙති.

ඉමං සඞ්ඝාටිං පච්චුද්ධරාමීති ඉමං සඞ්ඝාටිඅධිට්ඨානං උක්ඛිපාමි, පරිච්චජාමීති අත්ථො. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.469) පන **''පච්චුද්ධරාමීති** ඨපෙමි, පරිච්චජාමීති වා අත්ථො''ඉච්චෙව වුත්තං. **කායවිකාරං කරොන්තෙනාති** හත්ථෙන චීවරං පරාමසන්තෙන, චාලෙන්තෙන වා. **වාචාය අධිට්ඨාතබ්බාති** එත්ථ කායෙනපි චාලෙත්වා වාචම්පි භින්දිත්වා කායවාචාහි අධිට්ඨානම්පි සඞ්ගහිතන්ති වෙදිතබ්බං, ''කායෙන අඵුසිත්වා''ති වත්තබ්බත්තා අහත්ථපාසහත්ථපාසවසෙන දුවිධං අධිට්ඨානං. තත්ථ **''හත්ථපාසො** නාම අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථො වුච්චති. 'ද්වාදසහත්ථ'න්ති කෙචි වදන්ති, තං ඉධ න සමෙතී''ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.469) වුත්තං. ''ඉදානි සම්මුඛාපරම්මුඛාභෙදෙන දුවිධං අධිට්ඨානං දස්සෙතුං **''සචෙ හත්ථපාසෙ**තිආදි වුත්තං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.469) පන ''හත්ථපාසෙති ච ඉදං ද්වාදසහත්ථං සන්ධාය වුත්තං, තස්මා ද්වාදසහත්ථබ්භන්තරෙ ඨිතං 'ඉම'න්ති වත්වා අධිට්ඨාතබ්බං, තතො පරං 'එත'න්ති වත්වා අධිට්ඨාතබ්බන්ති කෙචි වදන්ති, ගණ්ඨිපදෙසු පනෙත්ථ න කිඤ්චි වුත්තං, පාළියං අට්ඨකථායඤ්ච සබ්බත්ථ 'හත්ථපාසො'ති අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථො වුච්චති, තස්මා ඉධ විසෙසවිකප්පනාය කාරණං ගවෙසිතබ්බ''න්ති වුත්තං. එවං පාළියට්ඨකථාසුපි අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථමෙව හත්ථපාසො වුත්තො, ටීකාචරියෙහි ච තදෙව සම්පටිච්ඡිතො, තස්මා අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථබ්භන්තරෙ ඨිතං චීවරං ''ඉම''න්ති, තතො බහිභූතං ''එත''න්ති වත්වා අධිට්ඨාතබ්බං.

''සාමන්තවිහාරෙති ඉදං ඨපිතට්ඨානසල්ලක්ඛණයොග්ගෙ ඨිතං සන්ධාය වුත්තං, තතො දූරෙ ඨිතම්පි ඨපිතට්ඨානං සල්ලක්ඛෙන්තෙන අධිට්ඨාතබ්බමෙව. තත්ථාපි චීවරස්ස ඨපිතභාවසල්ලක්ඛණමෙව පමාණං. න හි සක්කා නිච්චස්ස ඨානං සල්ලක්ඛෙතුං, එකස්මිං විහාරෙ ඨපෙත්වා තතො අඤ්ඤස්මිං ඨපිතන්ති අධිට්ඨාතුං න වට්ටති. කෙචි පන 'තථාපි අධිට්ඨිතෙ න දොසො'ති වදන්ති, තං අට්ඨකථාය න සමෙති, වීමංසිතබ්බ''න්ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.469) වුත්තං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.469) පන **''සාමන්තවිහාරො** නාම යත්ථ තදහෙව ගන්ත්වා නිවත්තෙතුං සක්කා. සාමන්තවිහාරෙති ඉදං දෙසනාසීසමත්තං, තස්මා ඨපිතට්ඨානං සල්ලක්ඛෙත්වා දූරෙ ඨිතම්පි අධිට්ඨාතබ්බන්ති වදන්ති. **ඨපිතට්ඨානං සල්ලක්ඛෙත්වාති** ච ඉදං ඨපිතට්ඨානසල්ලක්ඛණං අනුච්ඡවිකන්ති කත්වා වුත්තං, චීවරසල්ලක්ඛණමෙවෙත්ථ පමාණ''න්ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායඤ්ච (වජිර. ටී. පාරාජික 469) ''සඞ්ඝාටි උත්තරාසඞ්ගො අන්තරවාසකන්ති අධිට්ඨිතානධිට්ඨිතානං සමානමෙව නාමං. 'අයං සඞ්ඝාටී'තිආදීසු අනධිට්ඨිතා වුත්තා. 'තිචීවරෙන විප්පවසෙය්‍යා'ති එත්ථ අධිට්ඨිතා වුත්තා. **සාමන්තවිහාරෙති** ගොචරගාමතො විහාරෙති ධම්මසිරිත්ථෙරො. දූරතරෙපි ලබ්භතෙවාති ආචරියා. අනුගණ්ඨිපදෙපි 'සාමන්තවිහාරෙති දෙසනාසීසමත්තං, තස්මා ඨපිතට්ඨානං සල්ලක්ඛෙත්වා දූරෙ ඨිතම්පි අධිට්ඨාතබ්බ'න්ති වුත්තං. **සාමන්තවිහාරො** නාම යත්ථ තදහෙව ගන්ත්වා නිවත්තිතුං සක්කා. රත්තිවිප්පවාසං රක්ඛන්තෙන තතො දූරෙ ඨිතං අධිට්ඨාතුං න වට්ටති, එවං කිර මහාඅට්ඨකථායං වුත්තන්ති. කෙචි 'චීවරවංසෙ ඨපිතං අඤ්ඤො පරිවත්තෙත්වා නාගදන්තෙ ඨපෙති, තං අජානිත්වා අධිට්ඨහන්තස්සපි රුහති චීවරස්ස සල්ලක්ඛිතත්තා'ති වදන්තී''ති, තස්මා ආචරියානං මතභෙදං සංසන්දිත්වා ගහෙතබ්බං.

අධිට්ඨහිත්වා ඨපිතවත්ථෙහීති පරික්ඛාරචොළනාමෙන අධිට්ඨහිත්වා ඨපිතවත්ථෙහි. තෙනෙව ''ඉමං පච්චුද්ධරාමී''ති පරික්ඛාරචොළස්ස පච්චුද්ධාරං දස්සෙති, එතෙන ච තෙචීවරිකධුතඞ්ගං පරිහරන්තෙන පංසුකූලාදිවසෙන ලද්ධං වත්ථං දසාහබ්භන්තරෙ කත්වා රජිත්වා පාරුපිතුමසක්කොන්තෙන පරික්ඛාරචොළවසෙන අධිට්ඨහිත්වාව දසාහමතික්කමාපෙතබ්බං, ඉතරථා නිස්සග්ගියං හොතීති දස්සෙති, තෙනෙව ''රජිතකාලතො පන පට්ඨාය නික්ඛිපිතුං න වට්ටති, ධුතඞ්ගචොරො නාම හොතී''ති විසුද්ධිමග්ගෙ (විසුද්ධි. 1.25) වුත්තං. **පුන අධිට්ඨාතබ්බානීති** ඉදඤ්ච සඞ්ඝාටිආදිතිචීවරනාමෙන අධිට්ඨහිත්වා පරිභුඤ්ජිතුකාමස්ස වසෙන වුත්තං, ඉතරස්ස පන පුරිමාධිට්ඨානමෙව අලන්ති වෙදිතබ්බං. **පුන අධිට්ඨාතබ්බන්ති** ඉමිනා කප්පබින්දුපි දාතබ්බන්ති දස්සෙති. **අධිට්ඨානකිච්චං නත්ථීති** ඉමිනා කප්පබින්දුදානකිච්චම්පි නත්ථීති දස්සෙති, **මහන්තතරමෙවාති**ආදි සබ්බාධිට්ඨානසාධාරණලක්ඛණං. තත්ථ පුන අධිට්ඨාතබ්බන්ති අනධිට්ඨිතචීවරස්ස එකදෙසභූතත්තා අනධිට්ඨිතඤ්චෙ, අධිට්ඨිතස්ස අප්පභාවෙන එකදෙසභූතං අධිට්ඨිතසඞ්ඛමෙව ගච්ඡති, තථා අධිට්ඨිතඤ්චෙ, අනධිට්ඨිතස්ස එකදෙසභූතං අනධිට්ඨිතසඞ්ඛං ගච්ඡතීති ලක්ඛණං. න කෙවලඤ්චෙත්ථ දුතියපට්ටමෙව, අථ ඛො තතියපට්ටාදිකම්පි. යථාහ ''අනුජානාමි භික්ඛවෙ…පෙ…. උතුද්ධටානං දුස්සානං චතුග්ගුණං සඞ්ඝාටිං…පෙ…. පංසුකූලෙ යාවදත්ථ''න්ති (මහාව. 348).

මුට්ඨිපඤ්චකාදිතිචීවරප්පමාණයුත්තං සන්ධාය **''තිචීවරං පනා''**තිආදි වුත්තං. **පරික්ඛාරචොළං අධිට්ඨාතුන්ති** පරික්ඛාරචොළං කත්වා අධිට්ඨාතුං. **අවසෙසා භික්ඛූති** වක්ඛමානකාලෙ නිසින්නා භික්ඛූ. **තස්මා වට්ටතීති** යථා ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තිචීවරං අධිට්ඨාතුං, න විකප්පෙතු''න්ති (මහාව. 358) වුත්තං, එවං පරික්ඛාරචොළම්පි වුත්තං, න චස්ස උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදො වුත්තො, න ච සඞ්ඛාපරිච්ඡෙදො, තස්මා තීණිපි චීවරානි පච්චුද්ධරිත්වා ඉමානි චීවරානි පරික්ඛාරචොළානි අධිට්ඨහිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති අත්ථො. **නිධානමුඛමෙතන්ති** එතං පරික්ඛාරචොළාධිට්ඨානං නිධානමුඛං ඨපනමුඛං, අතිරෙකචීවරට්ඨපනකාරණන්ති අත්ථො. කථං ඤායතීති චෙ, තෙන ඛො පන සමයෙන භික්ඛූනං පරිපුණ්ණං හොති තිචීවරං, අත්ථො ච හොති පරිස්සාවනෙහිපි ථවිකාහිපි. එතස්මිං වත්ථුස්මිං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පරික්ඛාරචොළක''න්ති අනුඤ්ඤාතත්තා භික්ඛූනඤ්ච එකමෙව පරිස්සාවනං, ථවිකා වා වට්ටති, න ද්වෙ වා තීණි වාති පටික්ඛෙපාභාවතො විකප්පනූපගපච්ඡිමප්පමාණානි, අතිරෙකප්පමාණානි වා පරිස්සාවනාදීනි පරික්ඛාරානි

කප්පන්තීති සිද්ධං. පඨමං තිචීවරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨාතබ්බං, පුන පරිහරිතුං අසක්කොන්තෙන පච්චුද්ධරිත්වා පරික්ඛාරචොළං අධිට්ඨාතබ්බං , න ත්වෙව ආදිතොව ඉදං වුත්තං. බද්ධසීමාය අවිප්පවාසසීමාසම්මුතිසම්භවතො චීවරවිප්පවාසෙ නෙවත්ථි දොසොති න තත්ථ දුප්පරිහාරොති ආහ **''අබද්ධසීමාය දුප්පරිහාර''**න්ති.

45. අතිරිත්තප්පමාණාය ඡෙදනකං පාචිත්තියන්ති ආහ **''අනතිරිත්තප්පමාණා''**ති. **තතො පරං පච්චුද්ධරිත්වා විකප්පෙතබ්බාති** වස්සිකමාසතො පරං අධිට්ඨානං පච්චුද්ධරිත්වා විකප්පෙතබ්බා, ඉමිනා චතුන්නං වස්සිකමාසානං උපරි අධිට්ඨානං තිට්ඨතීති විඤ්ඤායති, අසතො පච්චුද්ධරායොගා, යඤ්ච මාතිකාට්ඨකථායං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. කඨිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) ''වස්සිකසාටිකා වස්සානමාසාතික්කමෙනාපි කණ්ඩුපටිච්ඡාදි ආබාධවූපසමෙනාපි අධිට්ඨානං විජහන්තී''ති වුත්තං, තං සමන්තපාසාදිකායං නත්ථි, පරිවාරට්ඨකථායඤ්ච ''අත්ථාපත්ති හෙමන්තෙ ආපජ්ජති, නො ගිම්හෙ''ති එත්ථ න තං වුත්තං, කත්තිකපුණ්ණමාසියා පච්ඡිමෙ පාටිපදදිවසෙ විකප්පෙත්වා ඨපිතං වස්සිකසාටිකං නිවාසෙන්තො හෙමන්තෙ ආපජ්ජති. කුරුන්දියං පන ''කත්තිකපුණ්ණමදිවසෙ අපච්චුද්ධරිත්වා හෙමන්තෙ ආපජ්ජතී''ති වුත්තං, තම්පි සුවුත්තං. ''චාතුමාසං අධිට්ඨාතුං, තතො පරං විකප්පෙතු''න්ති හි වුත්තං. තත්ථ මහාඅට්ඨකථායං නිවාසනපච්චයා දුක්කටං වුත්තං, කුරුන්දට්ඨකථායං පන අපච්චුද්ධාරපච්චයා, තස්මා කුරුන්දියං වුත්තනයෙනපි වස්සිකසාටිකා වස්සානාතික්කමෙපි අධිට්ඨානං න විජහතීති පඤ්ඤායති. අධිට්ඨානවිජහනෙසු ච වස්සානමාසආබාධානං විගමෙ විජහනං මාතිකාට්ඨකථායම්පි න උද්ධටං, තස්මා සමන්තපාසාදිකායං (පාරා. අට්ඨ. 2.469) ආගතනයෙන යාව පච්චුද්ධාරා අධිට්ඨානං තිට්ඨතීති ගහෙතබ්බං.

නහානත්ථාය අනුඤ්ඤාතත්තා **''වණ්ණභෙදමත්තරත්තාපි වෙසා වට්ටතී''**ති වුත්තං. **ද්වෙ පන න වට්ටන්තීති** ඉමිනා සඞ්ඝාටිආදීසුපි දුතියඅධිට්ඨානං න රුහති, තං අතිරෙකචීවරං හොතීති දස්සෙති. මහාපච්චරියං චීවරවසෙන පරිභොගකිච්චස්ස අභාවං සන්ධාය ''අනාපත්ති''ති වුත්තා සෙනාසනපරිභොගත්ථාය දින්නපච්චත්ථරණෙ විය. යං පන ''පච්චත්ථරණම්පි අධිට්ඨාතබ්බ''න්ති වුත්තං, තං සෙනාසනත්ථායෙවාති නියමිතං න හොති නවසු චීවරෙසු ගහිතත්තා, තස්මා අත්තනො නාමෙන අධිට්ඨහිත්වා නිදහිත්වා පරික්ඛාරචොළං විය යථා තථා විනියුජ්ජිතමෙවාති ගහෙතබ්බං, **පාවාරොකොජවොති** ඉමෙසම්පි පච්චත්ථරණාදිනා ලොකෙපි වොහරණතො සෙනාසනපරික්ඛාරත්ථාය දින්නපච්චත්ථරණතො විසුං ගහණං කතං. සචෙ අවසානෙ අපරාවස්සිකසාටිකා උප්පන්නා හොති, පුරිමවස්සිකසාටිකං පච්චුද්ධරිත්වා විකප්පෙත්වා අධිට්ඨාතබ්බාති වදන්ති.

නිසීදනම්හි **පමාණයුත්තන්ති** ''දීඝසො සුගතවිදත්ථියා ද්වෙ විදත්ථියො, විත්ථාරතො දියඩ්ඪං, දසා විදත්ථී''තිඉමිනා පමාණෙන යුත්තං, තං පන මජ්ඣිමපුරිසහත්ථසඞ්ඛාතෙන වඩ්ඪකීහත්ථෙන දීඝසො තිහත්ථං හොති, විත්ථාරතො ඡළඞ්ගුලාධිකද්විහත්ථං, දසා විදත්ථාධිකහත්ථං, ඉදානි මනුස්සානං පකතිහත්ථෙන දීඝතො විදත්ථාධිකචතුහත්ථං හොති, විත්ථාරතො නවඞ්ගුලාධිකතිහත්ථං, දසා ඡළඞ්ගුලාධිකද්විහත්ථා, තතො ඌනං වට්ටති, න අධිකං ''තං අතික්කාමයතො ඡෙදනකං පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. 533) වුත්තත්තා. කණ්ඩුපටිච්ඡාදියා **පමාණිකාති** ''දීඝසො චතස්සො විදත්ථියො සුගතවිදත්ථියා, තිරියං ද්වෙ විදත්ථියො''ති (පාචි. 538) වුත්තත්තා එවං වුත්තප්පමාණයුත්තා, සා පන වඩ්ඪකීහත්ථෙන දීඝසො ඡහත්ථා හොති, විත්ථාරතො තිහත්ථා, ඉදානි පකතිහත්ථෙන පන දීඝසො නවහත්ථා හොති, තිරියතො විදත්ථාධිකචතුහත්ථාති වෙදිතබ්බා. **විකප්පනුපගපච්ඡිමචීවරප්පමාණං පරික්ඛාරචොළන්ති** එත්ථ පන විකප්පනුපගපච්ඡිමචීවරප්පමාණං නාම සුගතඞ්ගුලෙන දීඝසො අට්ඨඞ්ගුලං හොති, තිරියතො චතුරඞ්ගුලං, වඩ්ඪකීහත්ථෙන දීඝසො එකහත්ථං හොති, තිරියතො විදත්ථිප්පමාණං, ඉදානි පකතිහත්ථෙන පන දීඝසො විදත්ථාධිකහත්ථං හොති, තිරියතො ඡළඞ්ගුලාධිකවිදත්ථිප්පමාණං. තෙනාහ **''තස්ස පමාණ''**න්තිආදි.

භෙසජ්ජත්ථායාතිආදීසු අත්තනො සන්තකභාවතො මොචෙත්වා ඨපිතං සන්ධාය **''අනධිට්ඨිතෙපි නත්ථි ආපත්ති''**ති වුත්තං, ''ඉදං භෙසජ්ජත්ථාය, ඉදං මාතුයා''ති විභජිත්වා සකසන්තකභාවතො මොචෙත්වා ඨපෙන්තෙන අධිට්ඨානකිච්චං නත්ථීති අධිප්පායො. ''ඉමිනා භෙසජ්ජං චෙතාපෙස්සාමි, ඉදං මාතුයා දස්සාමී''ති ඨපෙන්තෙන පන අධිට්ඨාතබ්බමෙවාති වදන්ති. **සෙනාසනපරික්ඛාරත්ථාය දින්නපච්චත්ථරණෙති** එත්ථ අනිවාසෙත්වා අපාරුපිත්වා කෙවලං මඤ්චපීඨෙසුයෙව අත්ථරිත්වා පරිභුඤ්ජියමානං පච්චත්ථරණං අත්තනො සන්තකම්පි අනධිට්ඨාතුං වට්ටතීති වදන්ති, හෙට්ඨා පන පච්චත්ථරණම්පි අධිට්ඨාතබ්බමෙවාති අවිසෙසෙන වුත්තත්තා අත්තනො සන්තකං අධිට්ඨාතබ්බමෙවාති අම්හාකං ඛන්ති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. **තන්තෙ ඨිතංයෙව අධිට්ඨාතබ්බන්ති** එත්ථ පච්ඡා වීතට්ඨානං අධිට්ඨිතමෙව හොති, පුන අධිට්ඨානකිච්චං නත්ථි. සචෙ පන පරිච්ඡෙදං දස්සෙත්වා අන්තරන්තරා වීතං හොති, පුන අධිට්ඨාතබ්බන්ති වදන්ති. **එසෙව නයොති** විකප්පනුපගප්පමාණමත්තෙ වීතෙ තන්තෙ ඨිතංයෙව අධිට්ඨාතබ්බන්ති අත්ථො.

46. **''හීනායාවත්තනෙනාති** 'සික්ඛං අප්පච්චක්ඛාය ගිහිභාවූපගමනෙනා'ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං, තං යුත්තං අඤ්ඤස්ස දානෙ විය චීවරෙ නිරාලයභාවෙනෙව පරිච්චත්තත්තා. කෙචි පන 'හීනායාවත්තනෙනාති භික්ඛුනියා ගිහිභාවූපගමනෙනෙවාති එතමත්ථං ගහෙත්වා භික්ඛු පන විබ්භමන්තොපි යාව සික්ඛං න පච්චක්ඛාති, තාව භික්ඛුයෙවාති අධිට්ඨානං න විජහතී'ති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං 'භික්ඛුනියා හීනායාවත්තනෙනා'ති විසෙසෙත්වා අවුත්තත්තා. භික්ඛුනියා හි ගිහිභාවූපගමනෙන අධිට්ඨානවිජහනං විසුං වත්තබ්බං නත්ථි තස්සා විබ්භමනෙනෙව අස්සමණීභාවතො. **සික්ඛාපච්චක්ඛානෙනාති** පන ඉදං සචෙ භික්ඛුලිඞ්ගෙ ඨිතොව සික්ඛං පච්චක්ඛාති, තස්ස කායලග්ගම්පි චීවරං අධිට්ඨානං විජහතීති දස්සනත්ථං වුත්ත''න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.469) වුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.469) පන **“හීනායාවත්තනෙනාති** ඉදං අන්තිමවත්ථුං අජ්ඣාපජ්ජිත්වා භික්ඛුපටිඤ්ඤාය ඨිතස්ස චෙව තිත්ථියපක්කන්තස්ස ච භික්ඛුනියා ච භික්ඛුනිභාවෙ නිරපෙක්ඛතාය ගිහිලිඞ්ගතිත්ථියලිඞ්ගග්ගහණං සන්ධාය වුත්තං. සික්ඛං අප්පච්චක්ඛාය ගිහිභාවූපගමනං සන්ධාය වුත්තන්ති කෙචි වදන්ති, තං න යුත්තං, තදාපි තස්ස උපසම්පන්නත්තා චීවරස්ස ච තස්ස සන්තකත්තා විජහනතො’’ති වුත්තං, ඉති ඉමානි ද්වෙ වචනානි අඤ්ඤමඤ්ඤවිරුද්ධානි හුත්වා දිස්සන්ති.

අට්ඨකථායං පන ‘‘හීනායාවත්තනෙන සික්ඛාපච්චක්ඛානෙනා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 2.469) විසුං වුත්තත්තා හීනායාවත්තන්තෙ සති සික්ඛං අප්පච්චක්ඛන්තෙපි චීවරං අධිට්ඨානං විජහති, සික්ඛං පච්චක්ඛන්තෙ සති හීනාය අනාවත්තන්තෙපීති අධිප්පායො දිස්සති, තස්මා සික්ඛං අප්පච්චක්ඛාය කෙවලං ගිහිභාවං උපගච්ඡන්තස්ස කිඤ්චාපි භික්ඛුභාවො අත්ථි, චීවරස්ස ච තස්ස සන්තකත්තා විජහනං, තථාපි ‘‘හීනායාවත්තනෙනා’’ති වුත්තත්තා ගිහිභාවූපගමනෙනෙව අධිට්ඨානවිජහනං සියා යථා තං ලිඞ්ගපරිවත්තනෙන. ගිහිභාවං අනුපගන්ත්වා ච කෙවලං සික්ඛාපච්චක්ඛානං කරොන්තස්ස කිඤ්චාපි භික්ඛුලිඞ්ගං අත්ථි, චීවරස්ස ච තස්ස සන්තකත්තා විජහනං, තථාපි ‘‘සික්ඛාපච්චක්ඛානෙනා’’ති වුත්තත්තා සික්ඛාපච්චක්ඛානෙනෙව අධිට්ඨානවිජහනං සියා යථා තං පච්චුද්ධරණෙ, තස්මා භික්ඛු වා හොතු භික්ඛුනී වා, හීනායාවත්තිස්සාමීති චිත්තෙන ගිහිලිඞ්ගග්ගහණෙන චීවරං අධිට්ඨානං විජහති. සික්ඛාපච්චක්ඛානෙන පන භික්ඛුස්සෙව චීවරං භික්ඛුනියා සික්ඛාපච්චක්ඛානාභාවාති අයමම්හාකං ඛන්ති. අන්තිමවත්ථුඅජ්ඣාපන්නකතිත්ථියපක්කන්තකානං පන චීවරස්ස අධිට්ඨානවිජහනං අට්ඨකථායං අනාගතත්තා තෙසඤ්ච හීනායාවත්තානවොහාරාභාවා විචාරෙතබ්බං.

කනිට්ඨඞ්ගුලිනඛවසෙනාති හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදං දස්සෙති. **ඔරතො පරතොති** එත්ථ ච **“ඔරතො ඡිද්දං අධිට්ඨානං භින්දති, පරතො න භින්දතී’’**ති වුත්තං. කථං ඔරපරභාවො වෙදිතබ්බොති? යථා නදීපරිච්ඡින්නෙ පදෙසෙ මනුස්සානං වසනදිසාභාගෙ තීරං ඔරිමං නාම හොති, ඉතරදිසාභාගෙ තීරං පාරිමං නාම, තථා භික්ඛූනං නිවාසනපාරුපනට්ඨානභූතං චීවරස්ස මජ්ඣට්ඨානං යථාවුත්තවිදත්ථිආදිප්පමාණස්ස පදෙසස්ස ඔරං නාම, චීවරපරියන්තට්ඨානං පරං නාම, ඉති ලොකතො වා යථා ච ඔරතො භොගං පරතො අන්තං කත්වා චීවරං ඨපෙතබ්බන්ති වුත්තෙ භික්ඛුනො අභිමුඛට්ඨානං ඔරං නාම, ඉතරට්ඨානං පරං නාම, එවං භික්ඛූනං නිවාසනපාරුපනට්ඨානං ඔරං නාම, ඉතරං පරං නාම. එවං සාසනතො වා ඔරපරභාවො වෙදිතබ්බො. තෙනෙව **යො පන දුබ්බලට්ඨානෙ පඨමං අග්ගළං දත්වා පච්ඡා දුබ්බලට්ඨානං ඡින්දිත්වා අපනෙති, අධිට්ඨානං න භිජ්ජති. මණ්ඩලපරිවත්තනෙපි එසෙව නයොති** සකලස්මිං චීවරෙ අධිට්ඨානභිජ්ජනාභිජ්ජනභාවො දස්සිතො. තෙන වුත්තං විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.469) **“එස නයොති** ඉමිනා පමාණයුත්තෙසු යත්ථ කත්ථචි ඡිද්දෙ අධිට්ඨානං විජහතීතිආදිඅත්ථං සඞ්ගණ්හාතී’’ති.

ඛුද්දකං චීවරන්ති මුට්ඨිපඤ්චකාදිභෙදප්පමාණතො අනූනමෙව ඛුද්දකචීවරං. **මහන්තං වා ඛුද්දකං කරොතීති** එත්ථ තිණ්ණං චීවරානං චතූසු පස්සෙසු යස්මිං පදෙසෙ ඡිද්දං අධිට්ඨානං න විජහති, තස්මිං පදෙසෙ සමන්තතො ඡින්දිත්වා ඛුද්දකං කරොන්තස්ස අධිට්ඨානං න විජහතීති අධිප්පායො. විමතිවිනොදනියං පන වුත්තං **“මහන්තං වා ඛුද්දකං වා කරොතීති** එත්ථ අතිමහන්තං චීවරං මුට්ඨිපඤ්චකාදිපච්ඡිමප්පමාණයුත්තං කත්වා සමන්තතො ඡින්දනෙනපි විච්ඡින්දනකාලෙ ඡිජ්ජමානට්ඨානං ඡිද්දසඞ්ඛං න ගච්ඡති, අධිට්ඨානං න විජහති එවාති සිජ්ඣති, ‘සහෙත්වා ඡින්දති න භිජ්ජතී’ති වචනෙන ච සමෙති. පරික්ඛාරචොළං පන විකප්පනූපගපච්ඡිමප්පමාණතො ඌනං කත්වා ඡිද්දං අධිට්ඨානං විජහති අධිට්ඨානස්ස අනිස්සයත්තා, තානි පුන බද්ධානි සට්ඨානි පුන අධිට්ඨාතබ්බමෙවාති වෙදිතබ්බං. කෙචි පන ‘වස්සිකසාටිකචීවරෙ ද්විධා ඡින්නෙ යදිපි එකෙකං ඛණ්ඩං පච්ඡිමප්පමාණං හොති, එකස්මිංයෙව ඛණ්ඩෙ අධිට්ඨානං තිට්ඨති, න ඉතරස්මිං, ද්වෙ පන න වට්ටන්තී’ති වුත්තත්තා නිසීදනකණ්ඩුපටිච්ඡාදීසුපි එසෙව නයොති වදන්තී’’ති.

47. සම්මුඛෙ පවත්තා **සම්මුඛාති** පච්චත්තවචනං, තඤ්ච විකප්පනාවිසෙසනං, තස්මා ‘‘සම්මුඛෙ’’ති භුම්මත්ථෙ නිස්සක්කවචනං කත්වාපි අත්ථං වදන්ති, අභිමුඛෙති අත්ථො. අථ වා සම්මුඛෙන අත්තනො වාචාය එව විකප්පනා **සම්මුඛාවිකප්පනා**. පරම්මුඛෙන විකප්පනා **පරම්මුඛාවිකප්පනාති** කරණත්ථෙනපි අත්ථො දට්ඨබ්බො. අයමෙව පාළියා සමෙති. **සන්නිහිතාසන්නිහිතභාවන්ති** ආසන්නදූරභාවං. **එත්තාවතා නිධෙතුං වට්ටතීති** එත්තකෙනෙව විකප්පනාකිච්චස්ස නිට්ඨිතත්තා අතිරෙකචීවරං න හොතීති දසාහාතික්කමෙ නිස්සග්ගියං න ජනෙතීති අධිප්පායො. **පරිභුඤ්ජිතුං…පෙ…. න වට්ටතීති** සයං අපච්චුද්ධාරණපරිභුඤ්ජනෙ පාචිත්තියං, අධිට්ඨහනෙ පරෙසං විස්සජ්ජනෙ ච දුක්කටඤ්ච සන්ධාය වුත්තං. **පරිභොගාදයොපි වට්ටන්තීති** පරිභොගවිස්සජ්ජනඅධිට්ඨානානි වට්ටන්ති. **අපි**-සද්දෙන නිධෙතුම්පි වට්ටතීති අත්ථො. එතෙන පච්චුද්ධාරෙපි කතෙ චීවරං අධිට්ඨාතුකාමෙන විකප්පිතචීවරමෙව හොති, න අතිරෙකචීවරං, තං පන තිචීවරාදිනාමෙන අධිට්ඨාතුකාමෙන අධිට්ඨහිතබ්බං, ඉතරෙන විකප්පිතචීවරමෙව කත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති දස්සෙති.

කෙචි පන ‘‘යං විකප්පිතචීවරං, තං යාව පරිභොගකාලා අපච්චුද්ධරාපෙත්වා නිදහෙතබ්බං, පරිභොගකාලෙ පන සම්පත්තෙ පච්චුද්ධරාපෙත්වා අධිට්ඨහිත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං. යදි හි තතො පුබ්බෙපි පච්චුද්ධරාපෙය්‍ය, පච්චුද්ධාරෙනෙව විකප්පනාය විගතත්තා අතිරෙකචීවරං නාම හොති, දසාහාතික්කමෙ පත්තෙව නිස්සග්ගියං, තස්මා යං අපරිභුඤ්ජිත්වා ඨපෙතබ්බං, තදෙව විකප්පෙතබ්බං. පච්චුද්ධාරෙ ච කතෙ අන්තොදසාහෙයෙව අධිට්ඨාතබ්බං. යඤ්ච අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.469) ‘තතො පරං පරිභොගාදි වට්ටතී’තිආදි වුත්තං, තං පාළියා විරුජ්ඣතී’’ති වදන්ති, තං තෙසං මතිමත්තමෙව. පාළියඤ්හි ‘‘අන්තොදසාහං අධිට්ඨෙති විකප්පෙතී’’ති (පාරා. 469) ච ‘‘සාමං චීවරං විකප්පෙත්වා අපච්චුද්ධාරණං පරිභුඤ්ජෙය්‍ය පාචිත්තිය’’න්ති (පාචි. 373) ච ‘‘අනාපත්ති සො වා දෙති, තස්ස වා

විස්සාසන්තො පරිභුඤ්ජතී''ති (පාචි. 376) ච සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා, අට්ඨකථායඤ්ච (පාරා. අට්ඨ. 2.469) ''ඉමං චීවරං වා විකප්පනං වා පච්චුද්ධරාමී''තිආදිනා පච්චුද්ධාරං අදස්සෙත්වා ''මය්හං සන්තකං පරිභුඤ්ජ වා විස්සජ්ජෙහි වා යථාපච්චයං කරොහී''ති එවං අත්තනො සන්තකත්තං අමොචෙත්වාව පරිභොගාදිවසෙන පච්චුද්ධාරස්ස වුත්තත්තා, ''තතො පභුති පරිභොගාදයොපි වට්ටන්තී''ති අධිට්ඨානං විනාපි විසුං පරිභොගස්ස නිධානස්ස ච වුත්තත්තා විකප්පනානන්තරමෙව පච්චුද්ධරාපෙත්වා අනධිට්ඨහිත්වා එව ච තිචීවරරහිතං විකප්පනාරහං චීවරං පරිභුඤ්ජිතුඤ්ච නිදහිතුඤ්ච ඉදං පාටෙක්කං විනයකම්මන්ති ඛායති. අපිච බහූනං පත්තානං විකප්පෙතුං පච්චුද්ධරෙතුඤ්ච වුත්තත්තා පච්චුද්ධාරෙ තෙසං අතිරෙකපත්තතා දස්සිතාති සිජ්ඣති තෙසු එකස්සෙව අධිට්ඨාතබ්බතො, තස්මා අට්ඨකථායං ආගතනයෙනෙව ගහෙතබ්බං.

මිත්තොති දළ්හමිත්තො. **සන්දිට්ඨොති** දිට්ඨමත්තො, න දළ්හමිත්තො. **පඤ්ඤත්තිකොවිදො න හොතීති** එවං විකප්පිතෙ අනන්තරමෙව එවං පච්චුද්ධරිතබ්බන්ති විනයකම්මං න ජානාති. තෙනාහ **''න ජානාති පච්චුද්ධරිතු''**න්ති. ඉමිනාපි චෙතං වෙදිතබ්බං ''විකප්පනාසමනන්තරමෙව පච්චුද්ධාරො කාතබ්බො''ති. **විකප්පිතවිකප්පනා නාමෙසා වට්ටතීති** අධිට්ඨිතඅධිට්ඨානං වියාති අධිප්පායො.

48. එවං චීවරෙ අධිට්ඨානවිකප්පනානයං දස්සෙත්වා ඉදානි පත්තෙ අධිට්ඨානවිකප්පනානයං දස්සෙන්තො **''පත්තෙ පනා''**තිආදිමාහ. තත්ථ පතති පිණ්ඩපාතො එත්ථාති පත්තො, ජිනසාසනභාවෙො භික්ඛාභාජනවිසෙසො. වුත්තඤ්හි ''පත්තං පක්ඛෙ දලෙ පත්තො, භාජනෙ සො ගතෙ තිසු''ති, තස්මිං **පත්තෙ. පනාති** පක්ඛන්තරත්ථෙ නිපාතො. **නයොති** අධිට්ඨානවිකප්පනානයො. චීවරෙ වුත්තඅධිට්ඨානවිකප්පනානයතො අඤ්ඤභූතො අයං වක්ඛමානො පත්තෙ අධිට්ඨානවිකප්පනානයො වෙදිතබ්බොති යොජනා. පත්තං අධිට්ඨහන්තෙන පමාණයුත්තොව අධිට්ඨාතබ්බො, න අප්පමාණයුත්තොති සම්බන්ධො. තෙන පමාණතො ඌනාධිකෙ පත්තෙ අධිට්ඨානං න රුහති, තස්මා තාදිසං පත්තං භාජනපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති දස්සෙති. වක්ඛති හි ''එතෙ භාජනපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතබ්බා, න අධිට්ඨානුපගා න විකප්පනුපගා''ති.

ද්වෙ මගධනාළියොති එත්ථ මගධනාළි නාම යා මාගධිකාය තුලාය අඩ්ඪතෙරසපලපරිමිතං උදකං ගණ්හාති. සීහළදීපෙ පකතිනාළිතො ඛුද්දකා හොති, දමිළනාළිතො පන මහන්තා. වුත්තඤ්හෙතං සමන්තපාසාදිකායං (පාරා. අට්ඨ. 2.602) ''මගධනාළි නාම අඩ්ඪතෙරසපලා හොතීති අන්ධකට්ඨකථායං වුත්තං. සීහළදීපෙ පකතිනාළි මහන්තා, දමිළනාළි ඛුද්දකා, මගධනාළිපමාණයුත්තා, තාය මගධනාළියා දියඩ්ඪනාළි එකා සීහළනාළි හොතීති මහාඅට්ඨකථායං වුත්ත''න්ති. අථ වා මගධනාළි නාම යා පඤ්ච කුඩුවානි එකඤ්ච මුට්ඨිං එකාය ච මුට්ඨියා තතියභාගං ගණ්හාති. වුත්තඤ්හෙතං සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.598-602) ''මගධනාළි නාම ඡපසතා නාළීති කෙචි. 'අට්ඨපසතා'ති අපරෙ. තත්ථ පුරිමානං මතෙන තිපසතාය නාළියා ද්වෙ නාළියො එකා මගධනාළි හොති. පච්ඡිමානං චතුපසතාය නාළියා ද්වෙ නාළියො එකා මගධනාළි. ආචරියධම්මපාලත්ථෙරෙන පන පකතියා චතුමුට්ඨිකං කුඩුවං, චතුකුඩුවං නාළිකං, තාය නාළියා සොළස නාළියො දොණං, තං පන මගධනාළියා ද්වාදස නාළියො හොන්තීති වුත්තං, තස්මා තෙන නයෙන මගධනාළි නාම පඤ්ච කුඩුවානි එකඤ්ච මුට්ඨිං එකාය මුට්ඨියා තතියභාගඤ්ච ගණ්හාතීති වෙදිතබ්බ''න්ති. තත්ථ කුඩුවොති පසතො. වුත්තඤ්හි අභිධානප්පදීපිකායං –

> ''කුඩුවො පසතො එකො;
> පත්ථො තෙ චතුරො සියුං;
> ආළ්හකො චතුරො පත්ථා;
> දොණං වා චතුරාළ්හක''න්ති.

අථ වා මගධනාළි නාම යා චතුකුඩුවාය නාළියා චතස්සො නාළියො ගණ්හාති. වුත්තඤ්හෙතං විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.602) **''දමිළනාළීති** පුරාණකනාළිං සන්ධාය වුත්තං. සා ච චතුමුට්ඨිකෙහි කුඩුවෙහි අට්ඨකුඩුවා, තාය නාළියා ද්වෙ නාළියො මගධනාළි ගණ්හාති, පුරාණා පන සීහළනාළි තිස්සො නාළියො ගණ්හාතීති වදන්ති, තෙසං මතෙන මගධනාළි ඉදානි වත්තමානාය චතුකුඩුවාය දමිළනාළියා චතුනාළිකා හොති, තතො මගධනාළිතො උපඩ්ඪඤ්ච පුරාණදමිළනාළිසඞ්ඛාතං පත්ථං නාම හොති, එතෙන ච ඔමකො නාම පත්තො පත්ථොදනං ගණ්හාතීති පාළිවචනං සමෙති. ලොකියෙහිපි –

> 'ලොකියං මගධඤ්චෙති, පත්ථද්වයමුදාහටං;
> ලොකියං සොළසපලං, මාගධං දිගුණං මත'න්ති. (වි. වි. ටී. 1.602) –

එවං ලොකෙ නාළියා මගධනාළි දිගුණාති දස්සිතා. එවඤ්ච ගය්හමානෙ ඔමකපත්තස්ස ච යාපනමත්තොදනගාහිකා ච සිද්ධා හොති. න හි සක්කා අට්ඨකුඩුවතො ඌනොදනගාහිනා පත්තෙන අවූපිකතං පිණ්ඩපාතං පරියෙසිත්වා යාපෙතුං. තෙනෙව වුත්තං වෙරඤ්ජකණ්ඩට්ඨකථායං 'පත්ථො නාම නාළිමත්තං හොති, එකස්ස පුරිසස්ස අලං යාපනායා'ති''. වුත්තම්පි හෙතං ජාතකට්ඨකථායං (ජා. අට්ඨ. 5.21.192) ''පත්ථොදනො නාලමයං දුවින්න''න්ති, ''එකස්ස දින්නං ද්වින්නං තිණ්ණං පහොතී''ති ච, තස්මා ඉධ වුත්තනයානුසාරෙන ගහෙතබ්බන්ති. **ආලොපස්ස ආලොපස්ස අනුරූපන්ති** ඔදනස්ස චතුභාගමත්තං. වුත්තඤ්හෙතං මජ්ඣිමනිකායෙ බ්‍රහ්මායුසුත්තසංවණ්ණනායං (ම. නි. අට්ඨ. 2.387) ''බ්‍යඤ්ජනස්ස මත්තා නාම ඔදනචතුත්ථභාගො''ති. **ඔදනගතිකානීති** ඔදනස්ස ගති ගති යෙසං තානි

ඔදනගතිකානි. **ගතීති** ච ඔකාසො ඔදනස්ස අන්තොපවිසනසීලත්තා ඔදනස්ස ඔකාසොයෙව තෙසං ඔකාසො හොති, න අඤ්ඤං අත්තනො ඔකාසං ගවෙසන්තීති අත්ථො. **භාජනපරිභොගෙනාති** උදකාහරණාදිනා භාජනපරිභොගෙන.

එවං පමාණතො අධිට්ඨානුපගවිකප්පනූපගපත්තං දස්සෙත්වා ඉදානි පාකතො මූලතො ච තං දස්සෙතුං **''පමාණයුත්තානම්පී''**තිආදිමාහ. තත්ථ **අයොපත්තො පඤ්චහි පාකෙහි පත්තොති** කම්මාරපක්කංයෙව අනධිට්ඨහිත්වා සමණසාරුප්පනීලවණ්ණකරණත්ථාය පුනප්පුනං නානාසම්භාරෙහි පචිතබ්බො, අයොපත්තස්ස අතිකක්ඛළත්තා කම්මාරපාකෙන සද්ධිං පඤ්චවාරපක්කොයෙව සමණසාරුප්පනීලවණ්ණො හොති. **මත්තිකාපත්තො ද්වීහි පාකෙහි පක්කොති** එත්ථාපි එසෙව නයො. තස්ස පන මුදුකත්තා කුම්භකාරකපාකෙන සද්ධිං ද්විවාරපක්කොපි සමණසාරුප්පනීලවණ්ණො හොති. එවං කතොයෙව හි පත්තො අධිට්ඨානුපගො විකප්පනූපගො ච හොති, නාකතො. තෙන වක්ඛති ''පාකෙ ච මූලෙ ච සුනිට්ඨිතෙයෙව අධිට්ඨානුපගො හොති. යො අධිට්ඨානුපගො, ස්වෙව විකප්පනූපගො''ති (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 48). **සො හත්ථං ආගතොපි අනාගතොපි අධිට්ඨාතබ්බො විකප්පෙතබ්බොති** එතෙන දූරෙ ඨිතම්පි අධිට්ඨාතුං විකප්පෙතුඤ්ච ලභති, ඨපිතට්ඨානසල්ලක්ඛණමෙව පමාණන්ති දස්සෙති. ඉදානි තමෙවත්ථං විත්ථාරෙතුමාහ **''යදි හී''**තිආදි. **හි**-සද්දො විත්ථාරජොතකො. තත්ථ **පචිත්වා ඨපෙස්සාමීති** කාළවණ්ණපාකං සන්ධාය වුත්තං.

ඉදානි පත්තාධිට්ඨානං දස්සෙතුමාහ **''තත්ථ ද්වෙ පත්තස්ස අධිට්ඨානා''**තිආදි. තත්ථ **සාමන්තවිහාරෙති** ඉදං උපලක්ඛණවසෙන වුත්තං, තතො දූරෙ ඨිතම්පි අධිට්ඨාතබ්බමෙව. **ඨපිතට්ඨානං සල්ලක්ඛෙත්වාති** ඉදම්පි උපචාරමත්තං, පත්තසල්ලක්ඛණමෙවෙත්ථ පමාණං.

ඉදානි අධිට්ඨානවිජහනං දස්සෙතුං **''එවං අප්පමත්තස්ස''**ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ **පත්තෙ වා ඡිද්දං හොතීති** මුඛවට්ටිතො හෙට්ඨා ද්වඞ්ගුලමත්තොකාසතො පට්ඨාය යත්ථ කත්ථචි ඡිද්දං හොති.

සත්තන්නං ධඤ්ඤානන්ති –

> ''සාලි වීහි ච කුද්‍රූසො;
> ගොධූමො වරකො යවො;
> කඞ්ගූති සත්ත ධඤ්ඤානි;
> නීවාරාදී තු තබ්භිදා''ති. –

වුත්තානං සත්තවිධානං ධඤ්ඤානං.

49. එවං පත්තාධිට්ඨානං දස්සෙත්වා ඉදානි පත්තවිකප්පනං දස්සෙතුං **''විකප්පනෙ පනා''**තිආදිමාහ. තං චීවරවිකප්පනෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

50. එවං විකප්පනානයං දස්සෙත්වා ඉදානි පත්තෙ භින්නෙ කත්තබ්බවිධිං දස්සෙතුමාහ **''එවං අධිට්ඨහිත්වා''**ඉච්චාදි. තත්ථ **අපත්තොති** ඉමිනා අධිට්ඨානවිජහනම්පි දස්සෙති. පඤ්චබන්ධනෙපි පත්තෙ අපරිපුණ්ණපාකෙ පත්තෙ විය අධිට්ඨානං න රුහති. **''තිපුපට්ටෙන වා''**ති වුත්තත්තා තම්බලොහාදිකප්පියලොහෙහි අයොපත්තස්ස ඡිද්දං ඡාදෙතුං වට්ටති. තෙනෙව **''ලොහමණ්ඩලකෙනා''**ති වුත්තං. **සුද්ධෙහි...පෙ.... න වට්ටතීති** ඉදං උණ්හභොජනෙ පක්ඛිත්තෙ විලීයමානත්තා වුත්තං. **ඵාණිතං ඣාපෙත්වා පාසාණචුණ්ණෙන බන්ධිතුං වට්ටතීති** පාසාණචුණ්ණෙන සද්ධිං ඵාණිතං පචිත්වා තථාපක්කෙන පාසාණචුණ්ණෙන බන්ධිතුං වට්ටති. **අපරිභොගෙනාති** අයුත්තපරිභොගෙන. **''අනුජානාමි භික්ඛවෙ ආධාරක''**න්ති වුත්තත්තා මඤ්චපීඨාදීසු යත්ථ කත්ථචි ආධාරකං ඨපෙත්වා තත්ථ පත්තං ඨපෙතුං වට්ටති ආධාරකට්ඨපනොකාසස්ස අනියමිතත්තාති වදන්ති.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

අධිට්ඨානවිකප්පනවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

අට්ඨමො පරිච්ඡෙදො.

9. චීවරවිප්පවාසවිනිච්ඡයකථා

51. එවං අධිට්ඨානවිකප්පනවිනිච්ඡයකථං දස්සෙත්වා ඉදානි චීවරෙන විනාවාසවිනිච්ඡයකරණං දස්සෙතුං **“චීවරෙනවිනාවාසො”**ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ චීයතීති චීවරං, චයං සඤ්චයං කරීයතීති අත්ථො, අරියද්ධජො වත්ථවිසෙසො. ඉධ පන තිචීවරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨහිත්වා ධාරිතං චීවරත්තයමෙව. **විනා**ති වජ්ජනත්ථෙ නිපාතො. වසනං වාසො, විනා වාසො විනාවාසො, චීවරෙන විනාවාසො **චීවරවිනාවාසො,** ‘‘චීවරවිප්පවාසො’’ති වත්තබ්බෙ වත්තිච්ඡාවසෙන, ගාථාපාදපූරණත්ථාය වා අලුත්තසමාසං කත්වා එවං වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. තථා ච වක්ඛති ‘‘තිචීවරාධිට්ඨානෙන…පෙ. … විප්පවාසො’’ති, ‘‘ඉමං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමි, ඉමං උත්තරාසඞ්ගං අධිට්ඨාමි, ඉමං අන්තරවාසකං අධිට්ඨාමී’’ති එවං නාමෙන අධිට්ඨිතානං තිණ්ණං චීවරානං එකෙකෙන විප්පවාසොති අත්ථො, එකෙනපි විනා වසිතුං න වට්ටති, වසන්තස්ස භික්ඛුනො සහ අරුණුග්ගමනා චීවරං නිස්සග්ගියං හොති, පාචිත්තියඤ්ච ආපජ්ජතීති සම්බන්ධො. **වසිතබ්බ**න්ති එත්ථ වසනකිරියා චතුඉරියාපථසාධාරණා, තස්මා කායලග්ගං වා හොතු අලග්ගං වා, අඩ්ඪතෙය්‍යරතනස්ස පදෙසස්ස අන්තො කත්වා තිට්ඨන්තොපි චරන්තොපි නිසින්නොපි නිපන්නොපි හත්ථපාසෙ කත්වා වසන්තො නාම හොති.

එවං සාමඤ්ඤතො අවිප්පවාසලක්ඛණං දස්සෙත්වා ඉදානි ගාමාදිපන්නරසොකාසවසෙන විසෙසතො දස්සෙතුමාහ **“ගාමි”**ච්චාදි. තත්ථ **ගාමනිවෙසනානි** පාකටානෙව. **උදොසිතො** නාම යානාදීනං භණ්ඩානං සාලා. **අට්ටො** නාම පටිරාජාදිපටිබාහනත්ථං ඉට්ඨකාහි කතො බහලභිත්තිකො චතුපඤ්චභූමිකො පතිස්සයවිසෙසො. **මාළො** නාම එකකූටසඞ්ගහිතො චතුරස්සපාසාදො. **පාසාදො** නාම දීඝපාසාදො. **හම්මියං** නාම මුණ්ඩච්ඡදනපාසාදො, **මුණ්ඩච්ඡදනපාසාදො**ති ච චන්දිකඞ්ගණයුත්තො පාසාදොති වුච්චති. **සත්ථො** නාම ජඞ්ඝසත්ථො වා සකටසත්ථො වා. **ඛෙත්තං** නාම පුබ්බණ්ණාපරණ්ණානං විරුහනට්ඨානං. **ධඤ්ඤකරණං** නාම ඛලමණ්ඩලං. **ආරාමො** නාම පුප්ඵාරාමො ඵලාරාමො. **විහාරාදයො** පාකටා එව. තත්ථ නිවෙසනාදීනි ගාමතො බහි සන්නිවිට්ඨානි ගහිතානීති වෙදිතබ්බං. අන්තොගාමෙ ඨිතානඤ්හි ගාමග්ගහණෙන ගහිතත්තා ගාමපරිහාරොයෙවාති. ගාමග්ගහණෙන ච නිගමනගරානිපි ගහිතානෙව හොන්ති.

පරික්ඛාය වා පරික්ඛිත්තොති ඉමිනා සමන්තා නදීතළාකාදිඋදකෙන පරික්ඛිත්තොපි පරික්ඛිත්තොයෙවාති දස්සෙති. **තං පමාණං අතික්කමිත්වා**ති සරස්ස උපරි ආකාසෙ අඩ්ඪතෙය්‍යරතනප්පමාණං අතික්කමිත්වා. **සභායෙ වා වත්ථබ්බ**න්ති ඉමිනා සභාසද්දස්ස පරියායො සභායසද්දො නපුංසකලිඞ්ගො අත්ථීති දස්සෙති. සභාසද්දො හි ඉත්ථිලිඞ්ගො, සභායසද්දො නපුංසකලිඞ්ගොති. **ද්වාරමූලෙ වා**ති නගරස්ස ද්වාරමූලෙ වා. **තෙසන්**ති සභායනගරද්වාරමූලානං. තස්සා වීථියා සභායද්වාරානං ගහණෙනෙව තත්ථ සබ්බානිපි ගෙහානි, සා ච අන්තරවීථි ගහිතායෙව හොති. එත්ථ ච ද්වාරවීථිසරෙසු වසන්තෙන ගාමප්පවෙසනසභසෙය්‍යාදිදොසං පරිහරිත්වා සුප්පටිච්ඡන්නතාදියුත්තෙනෙව භවිතබ්බං. සභා පන යදි සබ්බෙසං වසනත්ථාය පපාසදිසා කතා, අන්තරාරාමෙ විය යථාසුඛං වසිතුං වට්ටතීති වෙදිතබ්බං. **අතිහරිත්වා සරෙ නික්ඛිපතී**ති වීථිං මුඤ්චිත්වා ඨිතෙ අඤ්ඤස්මිං සරෙ නික්ඛිපති. තෙනාහ **“වීථිහත්ථපාසො න රක්ඛතී”**ති. **පුරතො වා පච්ඡතො වා හත්ථපාසෙ**ති සරස්ස හත්ථපාසං සන්ධාය වදති.

එවං ගාමවසෙන විප්පවාසාවිප්පවාසං දස්සෙත්වා ඉදානි නිවෙසනවසෙන දස්සෙන්තො **“සචෙ එකකුලස්ස සන්තකං නිවෙසනං හොතී”**තිආදිමාහ. තත්ථ **ඔවරකො** නාම ගබ්භස්ස අබ්භන්තරෙ අඤ්ඤො ගබ්භොති වදන්ති, ගබ්භස්ස වා පරියායවචනමෙතං. ඉදානි උදොසිතාදිවසෙන දස්සෙන්තො **“උදොසිති”**ච්චාදිමාහ. තත්ථ **වුත්තනයෙනෙවා**ති ‘‘එකකුලස්ස සන්තකො උදොසිතො හොති පරික්ඛිත්තො වා’’තිආදිනා නිවෙසනෙ වුත්තනයෙන. **එව**-සද්දො විසෙසනිවත්ති අත්ථො. තෙන විසෙසො නත්ථීති දස්සෙති.

ඉදානි යෙසු විසෙසො අත්ථි, තෙ දස්සෙන්තො **“සචෙ එකකුලස්ස නාවා”**තිආදිමාහ. තත්ථ **පරියාදියිත්වා**ති විනිවිජ්ඣිත්වා, අජ්ඣොත්ථරිත්වා වා. වුත්තමෙවත්ථං විභාවෙති **“අන්තොපවිට්ඨෙනා”**තිආදිනා. තත්ථ **අන්තොපවිට්ඨෙනා**ති ගාමස්ස, නදියා වා අන්තොපවිට්ඨෙන. ‘‘සත්ථෙනා’’ති පාඨසෙසො. **නදීපරිහාරො ලබ්භතී**ති එත්ථ ‘‘විසුං නදීපරිහාරස්ස අවුත්තත්තා ගාමාදීහි අඤ්ඤත්ථ විය චීවරහත්ථපාසොයෙව නදීපරිහාරො’’ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. අඤ්ඤෙ පන ‘‘ඉමිනා අට්ඨකථාවචනෙන නදීපරිහාරොපි විසුං සිද්ධොති නදීහත්ථපාසො න විජහිතබ්බො’’ති වදන්ති. යථා පන අජ්ඣොකාසෙ සත්තබ්භන්තරවසෙන අරඤ්ඤපරිහාරො ලබ්භති, එවං නදියං උදකුක්ඛෙපවසෙන නදීපරිහාරො ලබ්භතීති කත්වා අට්ඨකථායං නදීපරිහාරො විසුං අවුත්තො සියා සත්තබ්භන්තරඋදකුක්ඛෙපසීමානං අරඤ්ඤනදීසු අබද්ධසීමාවසෙන ලබ්භමානත්තා. එවඤ්ච සති සමුද්දජාතස්සරෙසුපි පරිහාරො අවුත්තසිද්ධො හොති නදියා සමානලක්ඛණත්තා, නදීහත්ථපාසො න විජහිතබ්බොති පන අත්ථෙ සති නදියා අතිවිත්ථාරත්තා බහුසාධාරණත්තා ච අන්තොනදියං චීවරං ඨපෙත්වා නදීහත්ථපාසෙ ඨිතෙන චීවරස්ස පවත්තිං ජානිතුං න සක්කා භවෙය්‍ය. එස නයො සමුද්දජාතස්සරෙසුපි. අන්තොඋදකුක්ඛෙපෙ වා තස්ස හත්ථපාසෙ වා ඨිතෙන පන සක්කාති අයං අම්හාකං අත්තනොමති, විචාරෙත්වා ගහෙතබ්බං. **විහාරසීම**න්ති අවිප්පවාසසීමං සන්ධායාහ. එත්ථ ච විහාරස්ස නානාකුලසන්තකභාවෙපි අවිප්පවාසසීමාපරිච්ඡෙදබ්භන්තරෙ සබ්බත්ථ චීවරඅවිප්පවාසසම්භවතො පධානත්තා තත්ථ සත්ථපරිහාරො න ලබ්භතීති **“විහාරං ගන්ත්වා වසිතබ්බ”**න්ති වුත්තං. **සත්ථසමීපෙ**ති ඉදං යථාවුත්තඅබ්භන්තරපරිච්ඡෙදවසෙන වුත්තං.

යස්මා ''නානාකුලස්ස පරික්ඛිත්තෙ ඛෙත්තෙ චීවරං නික්ඛිපිත්වා ඛෙත්තද්වාරමූලෙ වා තස්ස හත්ථපාසෙ වා වත්ථබ්බ''න්ති වුත්තං, තස්මා ද්වාරමූලතො අඤ්ඤත්ථ ඛෙත්තෙපි වසන්තෙන චීවරං නික්ඛිපිත්වා හත්ථපාසෙ කත්වායෙව වසිතබ්බං.

විහාරො නාම සපරික්ඛිත්තො වා අපරික්ඛිත්තො වා සකලො ආවාසොති වදන්ති. **යස්මිං විහාරෙති** එත්ථ පන එකගෙහමෙව වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.491-494) පන **''විහාරො** නාම උපචාරසීමා. **යස්මිං විහාරෙති** තස්ස අන්තොපරිවෙණාදිං සන්ධාය වුත්ත''න්ති වුත්තං. එකකුලාදිසන්තකතා චෙත්ථ කාරාපකානං වසෙන වෙදිතබ්බා.

යං මජ්ඣන්හිකෙ කාලෙ සමන්තා ඡායා ඵරතීති යදා මහාවීථියං උජුකමෙව ගච්ඡන්තං සූරියමණ්ඩලං මජ්ඣන්හිකං පාපුණාති, තදා යං ඔකාසං ඡායා ඵරති, තං සන්ධාය වුත්තං. විමතිවිනොදනියං පන **''ඡායාය ඵුට්ඨොකාසස්සාති** උජුකං අවික්ඛිත්තලෙඩ්ඩුපාතබ්භන්තරං සන්ධාය වදති''ති වුත්තං. **අගමනපථෙති** තදහෙව ගන්ත්වා නිවත්තෙතුං අසක්කුණෙය්‍යකෙ සමුද්දමජ්ඣෙ යෙ දීපකා, තෙසූති යොජනා. **ඉතරස්මින්ති** පුරත්ථිමදිසාය චීවරෙ.

52. **නදිං ඔතරතීති** හත්ථපාසං මුඤ්චිත්වා ඔතරති. **නාපජ්ජතීති** පරිභොගපච්චයා දුක්කටං නාපජ්ජති. තෙනාහ **''සො හී''**තිආදි. **අපරිභොගාරහත්තාති** ඉමිනා නිස්සග්ගියචීවරං අනිස්සජ්ජිත්වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස දුක්කටං අචිත්තකන්ති සිද්ධං. **එකං පාරුපිත්වා එකං අංසකූටෙ ඨපෙත්වා ගන්තබ්බ**න්ති ඉදං බහූනං සඤ්චරණට්ඨානෙ එවං අකත්වා ගමනං න සාරුප්පන්ති කත්වා වුත්තං, න ආපත්තිඅඞ්ගත්තා. බහිගාමෙ ඨපෙත්වාපි අපාරුපිතබ්බතාය වුත්තං **''විනයකම්මං කාතබ්බ''**න්ති. අථ වා විහාරෙ සභාගං භික්ඛුං න පස්සති, එවං සති ආසනසාලං ගන්ත්වා විනයකම්මං කාතබ්බන්ති යොජනා. ආසනසාලං ගච්ඡන්තෙන කිං තීහි චීවරෙහි ගන්තබ්බන්ති ආහ **''සන්තරුත්තරෙනා''**ති නට්ඨචීවරස්ස සන්තරුත්තරසාදියනතො. සඞ්ඝාටි පන කිං කාතබ්බාති ආහ **''සඞ්ඝාටිං බහිගාමෙ ඨපෙත්වා''**ති. උත්තරාසඞ්ගෙ ච බහිගාමෙ ඨපිතසඞ්ඝාටියඤ්ච පඨමං විනයකම්මං කත්වා පච්ඡා උත්තරාසඞ්ගං නිවාසෙත්වා අන්තරවාසකෙ කාතබ්බං. එත්ථ ච බහිගාමෙ ඨපිතස්සපි විනයකම්මවචනතො පරම්මුඛාපි ඨිතං නිස්සජ්ජිතුං, නිස්සට්ඨං දාතුඤ්ච වට්ටතීති වෙදිතබ්බං.

දහරානං ගමනෙ සඋස්සාහත්තා **''නිස්සයො පන න පටිප්පස්සම්භතී''**ති වුත්තං. **මුහුත්තං...පෙ.... පටිප්පස්සම්භතීති** සඋස්සාහත්තෙ ගමනස්ස උපච්ඡින්නත්තා වුත්තං, තෙසං පන පුරාරුණා උට්ඨහිත්වා සඋස්සාහෙන ගච්ඡන්තානං අරුණෙ අන්තරා උට්ඨිතෙපි න පටිප්පස්සම්භති ''යාව අරුණුග්ගමනා සයන්තී''ති වුත්තත්තා. තෙනෙව **''ගාමං පවිසිත්වා...පෙ.... න පටිප්පස්සම්භතී''**ති වුත්තං. **අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස වචනං අග්ගහෙත්වාති**ආදිම්හි සඋස්සාහත්තා ගමනක්ඛණෙ පටිප්පස්සද්ධි න වුත්තා. **ධෙනුභයෙනාති** තරුණවච්ඡගාවීනං ආධාවිත්වා සිඞ්ගෙන පහරණභයෙන. **නිස්සයො ච පටිප්පස්සම්භතීති** එත්ථ ධෙනුභයාදීහි ඨිතානං යාව භයවූපසමා ඨාතබ්බතො ''අන්තොඅරුණෙයෙව ගමිස්සාමී''ති නියමෙතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තා වුත්තං. යත්ථ පන එවං නියමෙතුං සක්කා, තත්ථ අන්තරා අරුණෙ උග්ගතෙපි නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති භෙසජ්ජත්ථාය ගාමං පවිට්ඨදහරානං විය.

අන්තොසීමායං ගාමන්ති අවිප්පවාසසීමාසම්මුතිතො පච්ඡා පතිට්ඨාපිතගාමං සන්ධාය වදති ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්ච ඨපෙත්වා සම්මන්නිතබ්බතො. **පවිට්ඨානන්ති** ආචරියන්තෙවාසිකානං විසුං විසුං ගතානං අවිප්පවාසසීමත්තා **නෙව චීවරානි නිස්සග්ගියානි හොන්ති,** සඋස්සාහතාය **න නිස්සයො පටිප්පස්සම්භති**. **අන්තරාමග්ගෙති** ධම්මං සුත්වා ආගච්ඡන්තානං අන්තරාමග්ගෙ.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

චීවරවිප්පවාසවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

නවමො පරිච්ඡෙදො.

10. භණ්ඩපටිසාමනවිනිච්ඡයකථා

53. එවං චීවරවිප්පවාසවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි භණ්ඩපටිසාමනවිනිච්ඡයං කථෙතුං **''භණ්ඩස්ස පටිසාමන''**න්තිආදිමාහ. තත්ථ භඩිතබ්බං භාජෙතබ්බන්ති **භණ්ඩං,** භඩිතබ්බං ඉච්ඡිතබ්බන්ති වා **භණ්ඩං,** භණ්ඩන්ති පරිභණ්ඩන්ති සත්තා එතෙනාති වා **භණ්ඩං,** මූලධනං, පරික්ඛාරො වා. වුත්තඤ්හි අභිධානප්පදීපිකායං –

> ''භාජනාදිපරික්ඛාරෙ, භණ්ඩං මූලධනෙපි චා''ති.

තස්ස භණ්ඩස්ස, පටිසාමියතෙ **පටිසාමනං,** රක්ඛණං ගොපනන්ති අත්ථො. තෙනාහ **''පරෙසං භණ්ඩස්ස ගොපන''**න්ති. **මාතු කණ්ණපිළන්ධනං තාලපණ්ණම්පී**ති පි-සද්දො සම්භාවනත්ථො. තෙන පගෙව අඤ්ඤාතකානං සන්තකන්ති දස්සෙති. **ගිහිසන්තකන්**ති ඉමිනා පඤ්චන්නං සහධම්මිකානං සන්තකං පටිසාමෙතුං වට්ටතීති දීපෙති. **භණ්ඩාගාරිකසීසෙනා**ති එතෙන විස්සාසග්ගාහාදිනා ගහෙත්වා පටිසාමෙන්තස්ස අනාපත්තීති දස්සෙති. තෙන වක්ඛති ''අත්තනො අත්ථාය ගහෙත්වා පටිසාමෙතබ්බ''න්ති. **ඡන්දෙනපි භයෙනපී**ති වඩ්ඪකීආදීසු ඡන්දෙන , රාජවල්ලභාදීසු භයෙන බලක්කාරෙන පාතෙත්වා ගතෙසු ච පටිසාමෙතුං වට්ටතීති යොජෙතබ්බං.

සඞ්ගොපනත්ථාය අත්තනො හත්ථෙ නික්ඛිත්තස්ස භණ්ඩස්ස ගුත්තට්ඨානෙ පටිසාමනපයොගං විනා ''නාහං ගණ්හාමී''තිආදිනා අඤ්ඤස්මිං පයොගෙ අකතෙ රජ්ජසඞ්ඛොභාදිකාලෙ ''න දානි තස්ස දස්සාමි, න මය්හං දානි දස්සතී''ති උභොහිපි සකසකට්ඨානෙ නිසීදිත්වා ධුරනික්ඛෙපෙ කතෙපි අවහාරො නත්ථි. කෙචි පනෙත්ථ ''පාරාජිකමෙව පටිසාමනපයොගස්ස කතත්තා''ති වදන්ති, තං තෙසං මතිමත්තං, න සාරතො පච්චෙතබ්බං. පටිසාමනකාලෙ හිස්ස ථෙය්‍යචිත්තං නත්ථි, ''න දානි තස්ස දස්සාමී''ති ථෙය්‍යචිත්තුප්පත්තික්ඛණෙ ච සාමිනො ධුරනික්ඛෙපචිත්තප්පවත්තියා හෙතුභූතො කායවචීපයොගො නත්ථි, යෙන සො ආපත්තිං ආපජ්ජෙය්‍ය. න හි අකිරියසමුට්ඨානා අයං ආපත්තීති. **දානෙ සඋස්සාහො, රක්ඛති තාවා**ති අවහාරං සන්ධාය අවුත්තත්තා ''නාහං ගණ්හාමී''තිආදිනා මුසාවාදකරණෙ පාචිත්තියමෙව හොති, න දුක්කටං ථෙය්‍යචිත්තාභාවෙන සහපයොගස්සපි අභාවතොති ගහෙතබ්බං.

යදිපි මුඛෙන දස්සාමීති වදති…පෙ…. පාරාජිකන්ති එත්ථ කතරපයොගෙන ආපත්ති, න තාව පඨමෙන භණ්ඩපටිසාමනපයොගෙන තදා ථෙය්‍යචිත්තාභාවා, නාපි ''දස්සාමී''ති කථනපයොගෙන තදා ථෙය්‍යචිත්තෙ විජ්ජමානෙපි පයොගස්ස කප්පියත්තාති? වුච්චතෙ – සාමිනා ''දෙහී''ති බහුසො යාචියමානොපි අදත්වා යෙන පයොගෙන අත්තනො අදාතුකාමතං සාමිකස්ස ඤාපෙසි, යෙන ච සො අදාතුකාමො අයං වික්ඛිපතීති ඤත්වා ධුරං නික්ඛිපති, තෙනෙව පයොගෙනස්ස ආපත්ති. න හෙත්ථ උපනික්ඛිත්තභණ්ඩෙ පරියායෙන මුත්ති අත්ථි. අදාතුකාමතාය හි ''කදා තෙ දින්නං, කත්ථ තෙ දින්න''න්තිආදිපරියායවචනෙනපි සාමිකස්ස ධුරෙනික්ඛිපාපිතෙ ආපත්තියෙව. තෙනෙව අට්ඨකථායං වුත්තං ''කිං තුම්හෙ භණථ…පෙ…. උභින්නං ධුරනික්ඛෙපෙන භික්ඛුනො පාරාජික''න්ති. පරසන්තකස්ස පරෙහි ගණ්හාපනෙ එව හි පරියායතො මුත්ති, න සබ්බත්ථාති ගහෙතබ්බං. **අත්තනො හත්ථෙ නික්ඛිත්තත්තා**ති එත්ථ අත්තනො හත්ථෙ සාමිනා දින්නතාය භණ්ඩාගාරිකට්ඨානෙ ඨිතත්තා ච ඨානාචාවනෙපි නත්ථි අවහාරො, ථෙය්‍යචිත්තෙන පන ගහණෙ දුක්කටතො න මුච්චතීති වෙදිතබ්බං. **එසෙව නයො**ති අවහාරො නත්ථි, භණ්ඩදෙය්‍යං පන හොතීති අධිප්පායො.

54. **පඤ්චන්නං සහධම්මිකානන්**ති භික්ඛුභික්ඛුනීසික්ඛමානසාමණෙරසාමණෙරීනං. එතෙන න කෙවලං ගිහීනං එව, අථ ඛො තාපසපරිබ්බාජකාදීනම්පි සන්තකං පටිසාමෙතුං න වට්ටතීති දස්සෙති. **නට්ඨෙපි ගීවා න හොති,** කස්මා? අසම්පටිච්ඡාපිතත්තාති අත්ථො. දුතියෙ **එසෙව නයො**ති ගීවා න හොති, කස්මා? අජානිතත්තා. තතියෙ ච **එසෙව නයො**ති ගීවා න හොති, කස්මා? පටික්ඛිපිතත්තා. එත්ථ ච කායෙන වා වාචාය වා චිත්තෙන වා පටික්ඛිත්තොපි පටික්ඛිත්තොයෙව නාම හොති.

තස්සෙව ගීවා හොති, න සෙසභික්ඛූනං, කස්මා? තස්සෙව භණ්ඩාගාරිකස්ස භණ්ඩාගාරෙ ඉස්සරභාවතො. **භණ්ඩාගාරිකස්ස ගීවා න හොති** අලසජාතිකස්සෙව පමාදෙන හරිතත්තා. දුතියෙ **භණ්ඩාගාරිකස්ස ගීවා න හොති** තස්ස අනාරොචිතත්තා. **නට්ඨෙ තස්ස ගීවා** තෙන ඨපිතත්තා. **තස්සෙව ගීවා,** න අඤ්ඤෙසං තෙන භණ්ඩාගාරිකෙන සම්පටිච්ඡිතත්තා ඨපිතත්තා ච. **නත්ථි ගීවා** තෙන පටික්ඛිපිතත්තා. **නට්ඨං සුනට්ඨමෙව** භණ්ඩාගාරිකස්ස අසම්පටිච්ඡාපනතො. **නට්ඨෙ ගීවා** තෙන ඨපිතත්තා. **සබ්බං තස්ස ගීවා** තස්ස භණ්ඩාගාරිකස්ස පමාදෙන හරණතො. **තත්ථෙව උපචාරෙ විජ්ජමානෙ**ති භණ්ඩාගාරිකස්ස සමීපෙයෙව උච්චාරපස්සාවට්ඨානෙ විජ්ජමානෙ.

55. **මයි ච මතෙ සඞ්ඝස්ස ච සෙනාසනෙ විනට්ඨෙ**ති එත්ථ කෙවලං සඞ්ඝස්ස සෙනාසනං මා විනස්සීති ඉමිනා අධිප්පායෙන විවරිතුම්පි වට්ටතියෙවාති වදන්ති. ''තං මාරෙස්සාමී''ති එත්තකෙ වුත්තෙපි **විවරිතුං වට්ටති** ''ගිලානපක්ඛෙ ඨිතත්තා අවිසයො''ති වුත්තත්තා. මරණතො හි පරං ගෙලඤ්ඤං අවිසයත්තඤ්ච නත්ථි. ''ද්වාරං ඡින්දිත්වා හරිස්සාමා''ති එත්තකෙ වුත්තෙපි විවරිතුං වට්ටතියෙව. **සහායෙහි භවිතබ්බන්**ති තෙහිපි භික්ඛාචාරාදීහි

පරියෙසිත්වා අත්තනො සන්තකම්පි කිඤ්චි කිඤ්චි දාතබ්බන්ති වුත්තං හොති. **අයඤ්හි සාමීචීති** භණ්ඩාගාරෙ වසන්තානං ඉදං වත්තං. **ලොලමහාථෙරොති** මන්දො මොමූහො ආකිණ්ණවිහාරී සදා කීළාපසුතො වා මහාථෙරො.

56. **ඉතරෙහීති** තස්මිංයෙව ගබ්භෙ වසන්තෙහි භික්ඛූහි. විහාරරක්ඛණවාරෙ නියුත්තො **විහාරවාරිකො,** වුඩ්ඪපටිපාටියා අත්තනො වාරෙ විහාරරක්ඛණකො. **නිවාපන්ති** භත්තවෙතනං. **චොරානං පටිපථං ගතෙසූති** චොරානං ආගමනං ඤත්වා ''පඨමතරංයෙව ගන්ත්වා සද්දං කරිස්සාමා''ති චොරානං අභිමුඛං ගතෙසු. ''චොරෙහි හටභණ්ඩං ආහරිස්සාමා''ති තෙසං අනුපථං ගතෙසුපි එසෙව නයො. **නිබද්ධං කත්වාති** ''අසුකකුලෙ යාගුභත්තං විහාරවාරිකානංයෙවා''ති එවං නියමනං කත්වා. **ද්වෙ තිස්සො යාගුසලාකා ච චත්තාරි පඤ්ච සලාකභත්තානි ච ලභමානොවාති** ඉදං නිදස්සනමත්තං, තතො ඌනං වා හොතු අධිකං වා, අත්තනො ච වෙය්‍යාවච්චකරස්ස ච යාපනමත්තං ලභනමෙව පමාණන්ති ගහෙතබ්බං. **නිස්සිතකෙ ජග්ගාපෙන්තීති** අත්තනො අත්තනො නිස්සිතකෙ භික්ඛාචරියාය පොසෙන්තා නිස්සිතකෙහි විහාරං ජග්ගාපෙන්ති. **අසහායස්සාති** සහායරහිතස්ස. ''අසහායස්ස අදුතියස්සා''ති පාඨො යුත්තො. පච්ඡිමං පුරිමස්සෙව වෙවචනං. අසහායස්ස වා අත්තදුතියස්ස වාති ඉමස්මිං පන පාඨෙ එකෙන ආනීතං ද්වින්නං නප්පහොතීති අත්තදුතියස්සපි වාරො නිවාරිතොති වදන්ති, තං ''යස්ස සභාගො භික්ඛු භත්තං ආනෙත්වා දාතා නත්ථී''ති ඉමිනා න සමෙති, වීමංසිතබ්බං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.112) පන **''අත්තදුතියස්සාති** අප්පිච්ඡස්ස. අත්තාසරීරමෙව දුතියො, න අඤ්ඤොති හි අත්තදුතියො, තදුභයස්සපි අත්ථස්ස විභාවනං 'යස්සා'තිආදි. එතෙන සබ්බෙන එකෙකස්ස වාරො න පාපෙතබ්බොති දස්සෙතී''ති වුත්තං.

පාකවත්තත්ථායාති නිච්චං පචිතබ්බයාගුභත්තසඞ්ඛාතවත්තත්ථාය. **ඨපෙන්තීති** දායකා ඨපෙන්ති. **තං ගහෙත්වාති** තං ආරාමිකාදීහි දීයමානං භාගං ගහෙත්වා. **උපජීවන්තෙන ඨාතබ්බන්ති** අබ්භොකාසිකරුක්ඛමූලිකෙනපි පාකවත්තං උපනිස්සාය ජීවන්තෙන අත්තනො පත්තචීවරරක්ඛණත්ථාය විහාරවාරෙ සම්පත්තෙ ඨාතබ්බං. **න ගාහාපෙතබ්බොති** එත්ථ යස්ස අබ්භොකාසිකස්සපි අත්තනො අධිකපරික්ඛාරො වෙ ඨපිතො අත්ථි, චීවරාදිසඞ්ඝිකභාගෙපි ආලයො අත්ථි, සොපි ගාහාපෙතබ්බො . **පරිපුච්ඡන්ති** පුච්ඡිතපඤ්හවිස්සජ්ජනං, අට්ඨකථං වා. **දිගුණන්ති** අඤ්ඤෙහි ලබ්භමානතො ද්විගුණං. **පක්ඛවාරෙනාති** අඩ්ඪමාසවාරෙන.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

භණ්ඩපටිසාමනවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

දසමො පරිච්ඡෙදො.

11. කයවික්කයසමාපත්තිවිනිච්ඡයකථා

57. එවං භණ්ඩපටිසාමනවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි කයවික්කයවිනිච්ඡයං කථෙන්තො **“කයවික්කයසමාපත්ති”**තිආදිමාහ. තත්ථ කයනං කයො, පරභණ්ඩස්ස ගහණං, වික්කයනං වික්කයො, සකභණ්ඩස්ස දානං, කයො ච වික්කයො ච **කයවික්කයං**. සමාපජ්ජනං **සමාපත්ති,** තස්ස දුවිධස්ස කිරියස්ස කරණං. තස්සරූපං දස්සෙති **“ඉමිනා”**තිආදිනා.

සෙසඤාතකෙසු සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතසම්භවතො තදභාවට්ඨානම්පි දස්සෙතුං **“මාතරං වා පන පිතරං වා”**තිආදි වුත්තං. තෙන විඤ්ඤත්තිසද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතනඤ්ච න හොති “ඉමිනා ඉදං දෙහී”ති වදන්තොති දස්සෙති, කයවික්කයං පන ආපජ්ජති “ඉමිනා ඉදං දෙහී”ති වදන්තොති දස්සෙති. ඉමිනා ච උපරි අඤ්ඤාතකන්ත්‍යාදිනා ච සෙසඤාතකං “ඉමං දෙහී”ති වදතො විඤ්ඤත්ති න හොති, “ඉමං ගණ්හාහී”ති පන දදතො සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතනං, “ඉමිනා ඉමං දෙහී”ති කයවික්කයං ආපජ්ජතො නිස්සග්ගියන්ති අයම්පි අත්ථො දස්සිතො හොති මිගපදවලඤ්ජනන්‍යායෙන. **තස්මා**ඉච්චාදිකෙපි “මාතාපිතූහි සද්ධිං කයවික්කයං, සෙසඤාතකෙහි සද්ධිං ද්වෙ ආපත්තියො, අඤ්ඤාතකෙහි සද්ධිං තිස්සො ආපත්තියො”ති වත්තබ්බෙ තෙනෙව න්‍යායෙන ඤාතුං සක්කාති කත්වා න වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං, අඤ්ඤථා අබ්‍යාපිතදොසො සියා.

“ඉදං භත්තං භුඤ්ජිත්වා ඉදං කරොථා”ති වුත්තෙ පුබ්බාපරසම්බන්ධාය කිරියාය වුත්තත්තා “ඉමිනා ඉදං දෙහී”ති වුත්තසදිසං හොති. ඉදං භත්තං භුඤ්ජ, ඉදං නාම කරොහී”ති වා, “ඉදං භත්තං භුත්තොසි, ඉදං නාම කරොහි, ඉදං භත්තං භුඤ්ජිස්සසි, ඉදං නාම කරොහී”ති පන වුත්තෙ අසම්බන්ධාය කිරියාය වුත්තත්තා කයවික්කයො න හොති. විසාසාදානං භත්තදානෙ ච අනපෙක්ඛත්තා සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතනං න හොති, කාරාපනෙ හත්ථකම්මමත්තත්තා විඤ්ඤත්ති න හොති, තස්මා වට්ටති. **“එත්ථ වා”**තිආදිනා අසතිපි නිස්සග්ගියවත්ථුම්හි පාචිත්තියං දෙසෙතබ්බන්ති දස්සෙති.

අග්ඝං පුච්ඡිතුං වට්ටති, එත්තාවතා කයවික්කයො න හොතීති අත්ථො. **ගණ්හිතුං වට්ටතීති** “ඉමිනා ඉදං දෙහී”ති අවුත්තත්තා කයවික්කයො න හොති, මූලස්ස අත්ථිතාය විඤ්ඤත්තිපි න හොති. **පත්තො න ගහෙතබ්බො** පරභණ්ඩස්ස මහග්ඝතාය. එවං සති කථං කාතබ්බොති ආහ **“මම වත්ථු අප්පග්ඝන්ති ආචික්ඛිතබ්බ”**න්ති. **භණ්ඩං අග්ඝාපෙත්වා කාරෙතබ්බතං ආපජ්ජති** ථෙය්‍යාවහාරසම්භවතො, ඌනමාසකං චෙ අග්ඝති, දුක්කටං. මාසකතො පට්ඨාය යාව ඌනපඤ්චමාසකං චෙ අග්ඝති, ථුල්ලච්චයං. පඤ්චමාසකං චෙ අග්ඝති, පාරාජිකන්ති වුත්තං හොති. **දෙති, වට්ටති** පුඤ්ඤත්ථාය දින්නත්තා අධිකස්ස. **කප්පියකාරකස්ස පන…පෙ…. වට්ටති** උභතො කප්පියභණ්ඩත්තා. එකතො උභතො වා චෙ අකප්පියභණ්ඩං හොති, න වට්ටති. **“මා ගණ්හාහී”ති වත්තබ්බො,** කස්මා? කප්පියකාරකස්ස අජෙකත්තා.

අඤ්ඤෙන අප්පටිග්ගහිතෙන අත්ථො, කස්මා? සත්තාහකාලිකත්තා තෙලස්ස. පටිග්ගහිතතෙලං සත්තාහපරමං එව ඨපෙතබ්බං, තස්මා තතො පරං ඨපිතුකාමස්ස අප්පටිග්ගහිතතෙලෙන අත්ථො හොති. **අප්පටිග්ගහිතං දූසෙය්‍ය,** අනියමිතකාලං අප්පටිග්ගහිතතෙලං නාළියං අවසිට්ඨපටිග්ගහිතතෙලං අත්තනො කාලං වත්තාපෙය්‍ය.

58. **ඉදං පත්තචතුක්කං වෙදිතබ්බ**න්ති අකප්පියපත්තචතුක්කං වුත්තං, පඤ්චමො පන කප්පියො. තෙන වක්ඛති “අයං පත්තො සබ්බකප්පියො බුද්ධානම්පි පරිභොගාරහො”ති. **අයං පත්තො මහාඅකප්පියො නාම,** කස්මා? රූපියං උග්ගණ්හිත්වා අයබීජං සමුට්ඨාපෙත්වා තෙන ලොහෙන පත්තස්ස කාරිතත්තා, එවං බීජතො පට්ඨාය දූසිතත්තා. යථා ච තතියපාරාජිකවිසයෙ ථාවරපයොගෙසු පාසසූලාදීසු මූලතො පට්ඨාය කාරිතෙසු කිස්මිඤ්චි දණ්ඩමත්තෙ වා වාකමත්තෙ වා අවසිට්ඨෙ සති න මුච්චති, සබ්බස්මිං නට්ඨෙයෙව මුච්චති, එවමිධාපි බීජතො පට්ඨාය කතත්තා තස්මිං පත්තෙ කිස්මිඤ්චි පත්තෙ අවසිට්ඨෙපි කප්පියො භවිතුං න සක්කා. තථා ච වක්ඛති “සචෙපි තං විනාසෙත්වා ථාලකං කාරෙති, තම්පි අකප්පිය”න්ත්‍යාදි. එවං සන්තෙපි දුතියපත්තෙ විය මූලෙ ච මූලස්සාමිකානං, පත්තෙ ච පත්තස්සාමිකානං දින්නෙ කප්පියො කාතුං සක්කා භවෙය්‍ය නු ඛොති ආසඞ්කායමාහ **“න සක්කා කෙනචි උපායෙන කප්පියො කාතු”**න්ති. තස්සත්ථො – දුතියපත්තං රූපියං පටිග්ගණ්හිත්වා ගිහීහි පරිනිට්ඨාපිතමෙව කිණාති, න බීජතො පට්ඨාය දූසෙති, තස්මා දුතියපත්තො කප්පියො කාතුං සක්කා, ඉධ පන බීජතො පට්ඨාය දූසිතත්තා තෙන භික්ඛුනා තං පත්තං පුන අයපාසාණබීජං කාතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තා, පටිග්ගහිතරූපියස්ස ච වළඤ්ජිතත්තා පුන සාමිකානං දාතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තා න සක්කා කෙනචි උපායෙන කප්පියො කාතුන්ති.

ඉදානි තං අසක්කුණෙය්‍යත්තං අඤ්ඤෙන පකාරෙන විත්ථාරෙතුං **“සචෙපී”**තිආදිමාහ. ඉමිනා කිඤ්චිපි අයවත්ථුම්හි අවසිට්ඨෙ සති අකප්පියොව හොතීති දස්සෙති. තෙන වුත්තං විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.591) **“රූපියං උග්ගණ්හිත්වාති** ඉදං උක්කට්ඨවසෙන වුත්තං, මුත්තාදිදුක්කටවත්ථුම්පි උග්ගණ්හිත්වා කාරිතම්පි පඤ්චන්නං න වට්ටති එව. **සමුට්ඨාපෙතීති** සයං ගන්ත්වා වා ‘ඉමං කහාපණාදිං කම්මකාරානං දත්වා බීජං සමුට්ඨාපෙහී’ති අඤ්ඤං ආණාපෙත්වා වා සමුට්ඨාපෙති. **මහාඅකප්පියොති** අත්තනාව බීජතො පට්ඨාය දූසිතත්තා අඤ්ඤස්ස මූලස්සාමිකස්ස අභාවතො වුත්තං. සො හි චොරෙහි අච්ඡින්නොපි පුන ලද්ධො ජානන්තස්ස කස්සචීපි න වට්ටති. යදි හි වට්ටෙය්‍ය,

තළාකාදීසු විය ‘අච්ඡින්නො වට්ටතී’ති ආචරියා වදෙය්‍යුං. **න සක්කා කෙනචි උපායෙනාති** සඞ්ඝස්ස විස්සජ්ජනෙන චොරාදිඅච්ඡින්දනෙනපි කප්පියො කාතුං න සක්කා, ඉදඤ්ච තෙන රූපෙන ගීතං තම්මූලකෙන වත්ථමුත්තාදිරූපෙන ගීතඤ්ච සන්ධාය වුත්තං. දුක්කටවත්ථුම්පි හි තම්මූලකකප්පියවත්ථු ච න සක්කා කෙනචි තෙන රූපෙන කප්පියං කාතුං. යදි පන සො භික්ඛු තෙන කප්පියවත්ථුනා, දුක්කටවත්ථුනා වා පුන රූපියං චෙතාපෙය්‍ය, තං රූපියං නිස්සජ්ජාපෙත්වා අඤ්ඤෙසං කප්පියං කාතුම්පි සක්කා භවෙය්‍යාති දට්ඨබ්බ’’න්ති. යං පන සාරත්ථදීපනියං පපඤ්චිතං, යඤ්ච තමෙව ගහෙත්වා පොරාණටීකායං පපඤ්චිතං, තං විත්ථාරෙත්වා වුච්චමානං අතිවිත්ථාරිතඤ්ච භවිස්සති, සොතූනඤ්ච දුබ්බිඤ්ඤෙය්‍යං, තස්මා එත්තකමෙව වදිම්හ, අත්ථිකෙහි පන තෙසු තෙසු පකරණෙසු ඔලොකෙත්වා ගහෙතබ්බන්ති.

දුතියපත්තෙ **පඤ්චන්නම්පි සහධම්මිකානං න කප්පතීති** රූපියස්ස පටිග්ගහිතත්තා, කයවික්කයස්ස ච කතත්තා. **සක්කා පන කප්පියො කාතුන්ති** ගිහීහි පරිනිට්ඨාපිතපත්තස්සෙව කිණිතත්තා , බීජතො පට්ඨාය අදූසිතත්තා, මූලමූලස්සාමිකානඤ්ච පත්තපත්තස්සාමිකානඤ්ච විජ්ජමානත්තා. යථා පන සක්කා හොති, තං දස්සෙතුං **“මූලෙ”**තිආදිමාහ.

තතියපත්තෙ **සදිසොයෙවාති** ‘‘පඤ්චන්නම්පි සහධම්මිකානං න වට්ටති, සක්කා පන කප්පියො කාතු’’න්ති ඉමං නයං නිද්දිසති. නනු තතියපත්තො කප්පියවොහාරෙන ගහිතො, අථ කස්මා අකප්පියොති චොදනං සන්ධායාහ **“කප්පියවොහාරෙන ගහිතොපි දුතියපත්තසදිසොයෙව, මූලස්ස සම්පටිච්ඡිතත්තා අකප්පියො”**ති. දුතියචොදනං පන සයමෙව වදති. එත්ථ ච ‘‘දුතියපත්තසදිසොයෙවා’’ති වුත්තත්තා මූලෙ ච මූලස්සාමිකානං, පත්තෙ ච පත්තස්සාමිකානං දින්නෙ කප්පියො හොති, කප්පියභණ්ඩං දත්වා ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති දට්ඨබ්බො. **මූලස්ස අනිස්සට්ඨත්තාති** යෙන උග්ගහිතමූලෙන පත්තො කීතො, තස්ස මූලස්ස සඞ්ඝමජ්ඣෙ අනිස්සට්ඨත්තා. එතෙන රූපියමෙව නිස්සජ්ජිතබ්බං, න තම්මූලකං අරූපියන්ති දස්සෙති. යදි හි තෙන සම්පටිච්ඡිතමූලං සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිස්සට්ඨං සියා, තෙන කප්පියෙන කම්මෙන ආරාමිකාදීහි ගහෙත්වා දින්නපත්තො රූපියපටිග්ගාහකං ඨපෙත්වා සෙසානං වට්ටෙය්‍ය.

චතුත්ථපත්තෙ **දුබ්බිචාරිතත්තාති** ‘‘ඉමෙ කහාපණෙ දත්වා ඉදං දෙහී’’ති ගහිතත්තා ගිහිසන්තකානං කහාපණානං දුට්ඨුවිචාරිතත්තා එතස්ස විචාරණකස්ස භික්ඛුනො එව න වට්ටතීති අත්ථො. **මූලස්ස අසම්පටිච්ඡිතත්තාති** එතෙන මූලස්ස ගිහිසන්තකත්තං දස්සෙති, තෙනෙව පත්තස්ස රූපියසංවොහාරෙන අනුප්පන්නතඤ්ච දස්සෙති, තෙන ච තස්ස පත්තස්ස නිස්සජ්ජියාභාවං, භික්ඛුස්ස ච පාචිත්තියාභාවං දීපෙති, තෙන ච දුබ්බිචාරිතමත්තෙන දුක්කටමත්තභාවං පකාසෙති. **නිස්සජ්ජීති** ඉදඤ්ච දානවසෙන වුත්තං, න විනයකම්මවසෙන. තෙනෙව ච **“සප්පිස්ස පූරාපෙත්වා”**ති වුත්තං.

පඤ්චමපත්තෙ **සබ්බකප්පියොති** අත්තනො ච පඤ්චන්නං සහධම්මිකානඤ්ච බුද්ධපච්චෙකබුද්ධානඤ්ච කප්පියො. තෙනාහ **“බුද්ධානම්පි පරිභොගාරහො”**ති.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

කයවික්කයසමාපත්තිවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

එකාදසමො පරිච්ඡෙදො.

12. රූපියාදිපටිග්ගහණවිනිච්ඡයකථා

59. එවං කයවික්කයසමාපත්තිවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි රූපියාදිපටිග්ගහණවිනිච්ඡයං කථෙන්තො **"රූපියාදිපටිග්ගහො"**තිආදිමාහ. තත්ථ සඤ්ඤාණත්ථාය කතං රූපං එත්ථ අත්ථීති රූපියං, යං කිඤ්චි වොහාරූපගං ධනං. තෙන වුත්තං සමන්තපාසාදිකායං (පාරා. අට්ඨ. 2.583-584) "ඉධ පන යං කිඤ්චි වොහාරගමනීයං කහාපණාදි අධිප්පෙත"න්ති. පඨමං ආදීයතීතිආදි, කිං තං? රූපියං, රූපියං ආදි යෙසං තෙති රූපියාදයො, දාසිදාසඛෙත්තවත්ථුආදයො, පටිග්ගහණං පටිග්ගහො, සම්පටිච්ඡනන්ති අත්ථො. රූපියාදීනං පටිග්ගහො **රූපියාදිපටිග්ගහො**. ජාතසමයෙ උප්පන්නං රූපමෙව රූපං අස්ස හවති, න විකාරමාපජ්ජතීති **ජාතරූපං,** සුවණ්ණං. ධවලසභාවතාය සත්තෙහි රඤ්ජියතෙති **රජතං,** සජ්ඣු. ජාතරූපෙන කතො මාසකො **ජාතරූපමාසකො**. රජතෙන කතො මාසකො **රජතමාසකොති** ඉදං චතුබ්බිධමෙව නිස්සග්ගියවත්ථු හොති, න ලොහමාසකාදයොති ආහ **"තම්බලොහාදීහි…පෙ…. සඞ්ගහිතො"**ති. **තම්බලොහාදීහීති ආදි**-සද්දෙන කංසලොහවට්ටලොහතිපුසීසාදීහි කතොපි **ලොහමාසකොයෙවාති** දස්සෙති. කිං ඉදමෙව නිස්සග්ගියවත්ථු හොති, උදාහු මුත්තාදයොපීති ආහ **"මුත්තා…පෙ…. දුක්කටවත්ථූ"**ති. ඉමෙසං ද්වින්නං වත්ථූනං කො විසෙසොති ආහ **"තත්ථ නිස්සග්ගියවත්ථුං…පෙ…. දුක්කටමෙවා"**ති. තත්ථ නිස්සග්ගියවත්ථු අත්තනො අත්ථාය නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං, සෙසානං අත්ථාය දුක්කටං, දුක්කටවත්ථු සබ්බෙසං අත්ථාය දුක්කටමෙවාති යොජනා.

ඉදානි තෙසු වත්ථූසු කප්පියාකප්පියවිනිච්ඡයං විත්ථාරතො දස්සෙතුං ආහ **"තත්‍රායං විනිච්ඡයො"**ති. තත්ථ **සම්පටිච්ඡිතුං න වට්ටති,** කස්මා? "ඉදං සඞ්ඝස්ස දම්මී"ති අකප්පියවොහාරෙන දින්නත්තා. **දත්වා පක්කමති, වට්ටති,** කස්මා? සඞ්ඝස්ස හත්ථෙ අදත්වා වඩ්ඪකීආදීනං හත්ථෙ දින්නත්තා. **එවම්පි වට්ටති** ගිහීනං හත්ථෙ ඨපිතත්තා. **පටික්ඛිපිතුං න වට්ටති** සඞ්ඝගණපුග්ගලානං අනාමසිතත්තා. **"න වට්ටතී"ති පටික්ඛිපිතබ්බං** "තුම්හෙ ගහෙත්වා ඨපෙථා"ති වුත්තත්තා. **පටිග්ගහණෙපි පරිභොගෙපි ආපත්තීති** "සඞ්ඝස්ස දම්මී"ති වුත්තත්තා පටිග්ගහණෙ පාචිත්තියං, පරිභොගෙ දුක්කටං. **ස්වෙව සාපත්තිකොති** දුක්කටාපත්තිං සන්ධාය වදති. **වදති, වට්ටති** "තුම්හෙ පච්චයෙ පරිභුඤ්ජථා"ති කප්පියවොහාරෙන වුත්තත්තා. **චීවරත්ථාය දින්නං චීවරෙයෙව උපනෙතබ්බං,** කස්මා? යථා දායකා වදන්ති, තථා පටිපජ්ජිතබ්බත්තා. සෙනාසනපච්චයස්ස ඉතරපච්චයත්තයතො විසෙසං දස්සෙන්තො **"සෙනාසනත්ථායා"**තිආදිමාහ. ඉමිනා අවිස්සජ්ජියඅවෙභඞ්ගියභාවං දස්සෙති. එවං සන්තෙපි ආපදාසු කත්තබ්බවිධිං දස්සෙන්තො **"සචෙ පනා"**තිආදිමාහ.

60. එවං නිස්සග්ගියවත්ථූසු කත්තබ්බවිධිං දස්සෙත්වා ඉදානි දුක්කටවත්ථූසු කත්තබ්බවිධිං දස්සෙන්තො **"සචෙ කොචි මය්හ"**න්ත්‍යාදිමාහ. එත්ථ පන **පටිග්ගහණෙපි පරිභොගෙපි ආපත්තීති** දුක්කටමෙව සන්ධාය වුත්තං. තළාකස්සපි ඛෙත්තසඞ්ගහිතත්තා තස්ස පටිග්ගහණෙපි ආපත්ති වුත්තා. **"චත්තාරො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජථාති දෙතීති** එත්ථ 'භික්ඛුසඞ්ඝස්ස චත්තාරො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං තළාකං දම්මී'ති වා 'චතුපච්චයපරිභොගත්ථං තළාකං දම්මී'ති වා වදති, වට්ටතියෙව. 'ඉතො තළාකතො උප්පන්නෙ පච්චයෙ දම්මී'ති වුත්තෙ පන වත්තබ්බමෙව නත්ථී"ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.537-539) වුත්තං. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. 1.538-539) තථෙව වත්වා "ඉදඤ්ච සඞ්ඝස්ස දීයමානඤ්ඤෙව සන්ධාය වුත්තං, පුග්ගලස්ස පන එවම්පි දින්නං තළාකඛෙත්තාදි න වට්ටති. සුද්ධචිත්තස්ස පන උදකපරිභොගත්ථං කූපපොක්ඛරණීආදයො වට්ටන්ති. 'සඞ්ඝස්ස තළාකං අත්ථි, තං කථ'න්ති හි ආදිනා සබ්බත්ථ සඞ්ඝවසෙනෙව වුත්ත"න්ති වුත්තං. **හත්ථෙ භවිස්සතීති** වසෙ භවිස්සති.

කප්පියකාරකං ඨපෙථාති වුත්තෙති සාමීචිවසෙන වුත්තං, අවුත්තෙපි ඨපෙන්තස්ස න දොසො අත්ථි. තෙනාහ **"උදකං වාරෙතුං ලබ්භතී"**ති. යස්මා පරසන්තකං භික්ඛූනං නාසෙතුං න වට්ටති, තස්මා **"න සස්සකාලෙ"**ති වුත්තං. සස්සකාලෙපි තාසෙත්වා මුඤ්චිතුං වට්ටති, අමුඤ්චතො පන භණ්ඩදෙය්‍යං. **ජනපදස්ස සාමිකොති** ඉමිනාව යො තං ජනපදං විචාරෙති, තෙනපි අච්ඡින්දිත්වා දින්නං වට්ටතියෙවාති වදන්ති. **පුන දෙතීති** අච්ඡින්දිත්වා පුන දෙති, එවම්පි වට්ටතීති සම්බන්ධො. ඉමිනා යෙන කෙනචි ඉස්සරෙන "පරිච්චත්තමිදං භික්ඛූහි අස්සාමික"න්ති සඤ්ඤාය අත්තනො ගහෙත්වා දින්නං වට්ටතීති දස්සෙති. **උදකවාහකන්ති** උදකමාතිකං. කප්පියවොහාරෙපි විනිච්ඡයං වක්ඛාමීති පාඨසෙසො. **උදකවසෙනාති** උදකපරිභොගත්ථං. **සුද්ධචිත්තානන්ති** උදකපරිභොගත්ථමෙව. ඉදං සහත්ථෙන ච අකප්පියවොහාරෙන ච කරොන්තෙ සන්ධාය වුත්තං. "සස්සසම්පාදනත්ථ"න්ති එවං අසුද්ධචිත්තානම්පි පන සයං අකත්වා කප්පියවොහාරෙන ආණාපෙතුං වට්ටති එව. **කප්පියකාරකං ඨපෙතුං න වට්ටතීති** ඉදං සහත්ථාදිනා කතතළාකත්තා අස්සාරුප්පන්ති වුත්තං. ඨපෙන්තස්ස පන තං පච්චයං පරිභුඤ්ජන්තස්ස වා සඞ්ඝස්ස ආපත්ති න පඤ්ඤායති, අට්ඨකථාපමාණෙන වා එත්ථ ආපත්ති ගහෙතබ්බා. අලජ්ජිනා කාරාපිතෙ වත්තබ්බමෙව නත්ථීති ආහ **"ලජ්ජිභික්ඛුනා"**ති, මත්තිකුද්ධරණාදීසු කාරාපිතෙසූති අධිප්පායො.

61. නවසස්සෙති අකතපුබ්බෙ කෙදාරෙ. **කහාපණෙති** ඉමිනා ධඤ්ඤුට්ඨාපනෙ තස්සෙව අකප්පියන්ති දස්සෙති. **අපරිච්ඡින්නභාගෙති** "එත්තකෙ භූමිභාගෙ එත්තකො භාගො දාතබ්බො"ති එවං අපරිච්ඡින්නභාගෙ. ධඤ්ඤුට්ඨාපනෙ කසති, පයොගෙපි දුක්කටමෙව, න කහාපණුට්ඨාපනෙ විය. "කසථ වපථා"ති වචනෙන සබ්බෙසම්පි අකප්පියං සියාති ආහ **"අවත්වා"**ති. **එත්තකො නාම භාගොති** එත්ථ එත්තකො කහාපණොති ඉදම්පි සන්ධාය වදති. තථාවුත්තෙපි හි තදා කහාපණානං අවිජ්ජමානත්තා ආයතිං උප්පජ්ජමානං අඤ්ඤෙසං වට්ටති එව. තෙනාහ **"තස්සෙව තං**

අකප්පිය''න්ති. තස්ස පන සබ්බපයොගෙසු පරිභොගෙ ච දුක්කටං. කෙචි පන ධඤ්ඤපරිභොගෙ එව ආපත්ති, න පුබ්බභාගෙති වදන්ති, තං න යුත්තං, යෙන මීනනරක්ඛණාදිනා පයොගෙන පච්ඡා ධඤ්ඤපරිභොගෙ ආපත්ති හොති තස්ස පයොගස්ස කරණෙ අනාපත්තියා අයුත්තත්තා. පරියායකථාය පන සබ්බත්ථ අනාපත්ති. තෙනෙව **''එත්තකෙහි වීහීහි ඉදඤ්චිදඤ්ච ආහරථා''**ති නියමවචනෙ අකප්පියං වුත්තං. කහාපණවිචාරණෙපි එසෙව නයො. ''වත්ථු ච එවරූපං නාම සංවිජ්ජති, කප්පියකාරකො නත්ථීති වත්තබ්බ''න්තිආදිවචනඤ්චෙත්ථ සාධකං. **රජ්ජුයා වා දණ්ඩෙන වාති** එත්ථ ''පාදෙහිපි මිනිතුං න වට්ටතී''ති වදන්ති. **ඛලෙ වා ඨත්වා රක්ඛතීති** එත්ථ පන ථෙනෙත්වා ගණ්හන්තෙ දිස්වා ''මා ගණ්හථා''ති නිවාරෙන්තො රක්ඛති නාම, සචෙ පන අවිචාරෙත්වා කෙවලං තුණ්හීභූතොව රක්ඛණත්ථාය ඔලොකෙන්තො තිට්ඨති, වට්ටති. ''සචෙපි තස්මිං තුණ්හීභූතෙ චොරිකාය හරන්ති, 'මයං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ආරොචෙස්සාමා'ති එවං වත්තුම්පි වට්ටතී''ති වදන්ති. **නීහරාපෙති පටිසාමෙතීති** එත්ථාපි ''සචෙ පරියායෙන වදති, වට්ටතී''ති වදන්ති. අපුබ්බස්ස අනුප්පාදිතත්තා අඤ්ඤෙසං වට්ටතීති ආහ **''තස්සෙවෙතං අකප්පිය''**න්ති.

සබ්බෙසං අකප්පියං, කස්මා? කහාපණානං විචාරිතත්තාති එත්ථ සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.537-539) එවං විචාරණා කතා – නනු ච දුබ්බිචාරිතමත්තෙන තස්සෙවෙතං අකප්පියං, න සබ්බෙසං රූපියසංවොහාරෙ චතුත්ථපත්තො විය. වුත්තඤ්හි තත්ථ (පාරා. අට්ඨ. 2.589) ''යො පන රූපියං අසම්පටිච්ඡිත්වා 'ථෙරස්ස පත්තං කිණිත්වා දෙහී'ති පහිතකප්පියකාරකෙන සද්ධිං කම්මාරකුලං ගන්ත්වා පත්තං දිස්වා 'ඉමෙ කහාපණෙ ගහෙත්වා ඉමං දෙහී'ති කහාපණෙ දාපෙත්වා ගහිතො, අයං පත්තො එතස්සෙව භික්ඛුනො න වට්ටති දුබ්බිචාරිතත්තා , අඤ්ඤෙසං පන වට්ටති මූලස්ස අසම්පටිච්ඡිතත්තා''ති, තස්මා **යං තෙ ආහරන්ති, සබ්බෙසං අකප්පියං. කස්මා? කහාපණානං විචාරිතත්තාති** ඉදං කස්මා වුත්තන්ති? එත්ථ කෙචි වදන්ති ''කහාපණෙ සාදියිත්වා විචාරිතං සන්ධාය එවං වුත්ත''න්ති, සඞ්ඝිකත්තා ච නිස්සජ්ජිතුං න සක්කා, තස්මා සබ්බෙසං න කප්පතීති තෙසං අධිප්පායො. කෙචි පන ''අසාදියිත්වාපි කහාපණානං විචාරිතත්තා රූපියසංවොහාරො කතො හොති, සඞ්ඝිකත්තා ච නිස්සජ්ජිතුං න සක්කා, තස්මා සබ්බෙසං න කප්පතී''ති වදන්ති. ගණ්ඨිපදෙසු පන තීසුපි ඉදං වුත්තං ''චතුත්ථපත්තො ගිහිසන්තකානංයෙව කහාපණානං විචාරිතත්තා අඤ්ඤෙසං කප්පති, ඉධ පන සඞ්ඝිකානං විචාරිතත්තා සබ්බෙසං න කප්පතී''ති. සබ්බෙසම්පි වාදො තෙන තෙන පරියායෙන යුත්තොයෙවාති.

62. **චතුසාලද්වාරෙති** භොජනසාලං සන්ධාය වුත්තං.

63. **''වනං දම්මි, අරඤ්ඤං දම්මී''ති වුත්තෙ පන වට්ටතීති** එත්ථ නිවාසට්ඨානත්තා පුග්ගලස්සපි සුද්ධචිත්තෙන ගහෙතුං වට්ටති. **සීමං දෙමාති** විහාරසීමාදිසාධාරණවචනෙන වුත්තත්තා ''වට්ටතී''ති වුත්තං. **පරියායෙන කථිතත්තාති** ''ගණ්හාහී''ති අවත්වා ''සීමා ගතා''ති පරියායෙන කථිතත්තා. පකතිභූමිකරණත්ථං **''හෙට්ඨා ගහිතං පංසු''**න්තිආදි වුත්තං. **දාසං දම්මීති** එත්ථ ''මනුස්සං දම්මීති වුත්තෙ වට්ටතී''ති වදන්ති. **වෙය්‍යාවච්චකරන්තිආදිනා** වුත්තෙ පුග්ගලස්සපි දාසං ගහෙතුං වට්ටති ''අනුජානාමි භික්ඛවෙ ආරාමික''න්ති විසෙසෙත්වා අනුඤ්ඤාතත්තා. තඤ්ච ඛො පිලින්දවච්ඡෙන ගහිතපරිභුත්තක්කමෙන, න ගහට්ඨානං දාසපරිභොගක්කමෙන. ඛෙත්තාදයො පන සබ්බෙ සඞ්ඝස්සෙව වට්ටන්ති පාළියං පුග්ගලිකවසෙන ගහෙතුං අනනුඤ්ඤාතත්තාති දට්ඨබ්බං. **කුක්කුටසූකරෙ...පෙ.... වට්ටතීති** එත්ථ කුක්කුටසූකරෙසු දීයමානෙසු ''ඉමෙහි අම්හාකං අත්ථො නත්ථි, සුඛං ජීවන්තු, අරඤ්ඤෙ විස්සජ්ජෙථා''ති වත්තුං වට්ටති . **විහාරස්ස දෙමාති** සඞ්ඝිකවිහාරං සන්ධාය වුත්තං. ''ඛෙත්තවත්ථුපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොතී''තිආදිනා (දී. නි. 1.10, 194) සුත්තන්තෙසු ආගතපටික්ඛෙපො භගවතා ආපත්තියාපි හෙතුභාවෙන කතොති භගවතො අධිප්පායං ජානන්තෙහි සඞ්ගීතිකාරකමහාථෙරෙහි ඛෙත්තපටිග්ගහණාදිනිස්සිතො අයං සබ්බොපි පාළිමුත්තවිනිච්ඡයො වුත්තොති ගහෙතබ්බො.

64. **චීවරචෙතාපන්නන්ති** චීවරමූලං. **පහිණෙය්‍යාති** පෙසෙය්‍ය. **චෙතාපෙත්වාති** පරිවත්තෙත්වා. **අච්ඡාදෙහීති** වොහාරවචනමෙතං, ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දෙහීති අයං පනෙත්ථ අත්ථො. **ආහතන්ති** ආනීතං.

ඉමස්මිං ඨානෙ සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.528-531) එවං විචාරණා කතා – එත්ථ ච යං වුත්තං මාතිකාට්ඨකථායං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. රාජසික්ඛාපදවණ්ණනා) ''ඉමිනා චීවරචෙතාපන්නෙන චීවරං චෙතාපෙත්වා ඉත්ථන්නාමං භික්ඛුං චීවරෙන අච්ඡාදෙහීති ඉදං ආගමනසුද්ධිං දස්සෙතුං වුත්තං. සචෙ හි 'ඉදං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දෙහී'ති පෙසෙය්‍ය, ආගමනස්ස අසුද්ධත්තා අකප්පියවත්ථුං ආරබ්භ භික්ඛුනා කප්පියකාරකොපි නිද්දිසිතබ්බො න භවෙය්‍යා''ති, තත්ථ ආගමනස්ස සුද්ධියා වා අසුද්ධියා වා විසෙසප්පයොජනං න දිස්සති. සතිපි හි ආගමනස්ස අසුද්ධභාවෙ දූතො අත්තනො කුසලතාය කප්පියවොහාරෙන වදති, කප්පියකාරකො න නිද්දිසිතබ්බොති ඉදං නත්ථි, න ච දූතෙන කප්පියවොහාරවසෙන වුත්තෙ දායකෙන ''ඉදං කථං පෙසිත''න්ති ඊදිසී විචාරණා උපලබ්භති, අවිචාරෙත්වා ච තං න සක්කා ජානිතුං. යදි පන ආගමනස්ස අසුද්ධත්තා කප්පියකාරකො නිද්දිසිතබ්බො න භවෙය්‍ය, චීවරානං අත්ථාය දූතස්ස හත්ථෙ අකප්පියවත්ථුම්හි පෙසිතෙ සබ්බත්ථ දායකෙන කථං පෙසිතන්ති පුච්ඡිත්වාව කප්පියකාරකො නිද්දිසිතබ්බො භවෙය්‍ය, තස්මා අසතිපි ආගමනසුද්ධියං සචෙ සො දූතො අත්තනො කුසලතාය කප්පියවොහාරවසෙන වදති, දූතස්සෙව වචනං ගහෙතබ්බං. යදි හි ආගමනසුද්ධියෙවෙත්ථ පමාණං, මූලස්සාමිකෙන කප්පියවොහාරවසෙන පෙසිතස්ස දූතස්ස අකප්පියවොහාරවසෙන වදතොපි කප්පියකාරකො නිද්දිසිතබ්බො භවෙය්‍ය, තස්මා සබ්බත්ථ දූතවචනමෙව පමාණන්ති ගහෙතබ්බං. **ඉමිනා චීවරචෙතාපන්නෙනාතිආදිනා** පන ඉමමත්ථං දස්සෙති

‘‘කප්පියවසෙන ආහතම්පි චීවරමූලං ඊදිසෙන දූතවචනෙන අකප්පියං හොති, තස්මා තං පටික්ඛිපිතබ්බ’’න්ති. තෙනෙවාහ ‘‘තෙන භික්ඛුනා සො දූතො එවමස්ස වචනීයොතිආදී’’ති.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.538-539) පන එවං වුත්තං – යං වුත්තං මාතිකාට්ඨකථායං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. රාජසික්ඛාපදවණ්ණනා) ‘‘ඉමිනා චීවරචෙතාපන්නෙන චීවරං චෙතාපෙත්වා ඉත්ථන්නාමං භික්ඛුං චීවරෙන අච්ඡාදෙහීති ඉදං ආගමනසුද්ධිං දස්සෙතුං වුත්තං. සචෙ හි ‘ඉදං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දෙහී’ති පෙසෙය්‍ය, ආගමනස්ස අසුද්ධත්තා අකප්පියවත්ථුං ආරබ්භ භික්ඛුනා කප්පියකාරකොපි නිද්දිසිතබ්බො න භවෙය්‍යා’’ති, තං නිස්සග්ගියවත්ථුදුක්කටවත්ථුභූතං අකප්පියචීවරචෙතාපන්නං ‘‘අසුකස්ස භික්ඛුනො දෙහී’’ති එවං ආගමනසුද්ධියා අසති, සික්ඛාපදෙ ආගතනයෙන දූතවචනෙ ච අසුද්ධෙ සබ්බථා පටික්ඛෙපොයෙව කාතුං වට්ටති, න පන ‘‘චීවරඤ්ච ඛො මයං පටිග්ගණ්හාමා’’ති වත්තුං, තදනුසාරෙන වෙය්‍යාවච්චකරඤ්ච නිද්දිසිතුං ආගමනදූතවචනානං උභින්නං අසුද්ධත්තා, පාළියං ආගතනයෙන පන ආගමනසුද්ධියා සති දූතවචනෙ අසුද්ධෙපි සික්ඛාපදෙ ආගතනයෙන සබ්බං කාතුං වට්ටතීති දස්සනත්ථං වුත්තං. තෙන ච යථා දූතවචනාසුද්ධියම්පි ආගමනෙ සුද්ධෙ වෙය්‍යාවච්චකරං නිද්දිසිතුං වට්ටති, එවං ආගමනාසුද්ධියම්පි දූතවචනෙ සුද්ධෙ වට්ටති එවාති අයමත්ථො අත්ථතො සිද්ධොව හොති. උභයසුද්ධියං වත්තබ්බමෙව නත්ථීති උභයාසුද්ධිපක්ඛමෙව සන්ධාය මාතිකාට්ඨකථායං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. රාජසික්ඛාපදවණ්ණනා) ‘‘කප්පියකාරකොපි නිද්දිසිතබ්බො න භවෙය්‍යා’’ති වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

යං පනෙත්ථ සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.237-539) ‘‘ආගමනස්ස සුද්ධියා වා අසුද්ධියා වා විසෙසප්පයොජනං න දිස්සතී’’තිආදි වුත්තං, තං මාතිකාට්ඨකථාවචනස්ස අධිප්පායං අසල්ලක්ඛෙත්වා වුත්තං යථාවුත්තනයෙන ආගමනසුද්ධිආදිනා සප්පයොජනත්තා. යො පනෙත්ථ ‘‘මූලසාමිකෙන කප්පියවොහාරවසෙන, පෙසිතදූතස්ස අකප්පියවොහාරෙන වදතොපි කප්පියකාරකො නිද්දිසිතබ්බො භවෙය්‍යා’’ති අනිට්ඨප්පසඞ්ගො වුත්තො, සො අනිට්ඨප්පසඞ්ගො එව න හොති අභිමතත්තා. තථා හි සික්ඛාපදෙ එව ‘‘පටිග්ගණ්හතු ආයස්මා චීවරචෙතාපන්න’’න්ති අකප්පියවොහාරෙන වදතො දූතස්ස කප්පියෙන කම්මෙන වෙය්‍යාවච්චකරො නිද්දිසිතබ්බො වුත්තො ආගමනස්ස සුද්ධත්තා, ආගමනස්සපි අසුද්ධියං පන කප්පියෙනපි කම්මෙන වෙය්‍යාවච්චකරො න නිද්දිසිතබ්බොවාති අත්ථෙව ආගමනස්ස සුද්ධිඅසුද්ධියා පයොජනං. කථං පන දූතවචනෙන ආගමනසුද්ධි විඤ්ඤායතීති? නායං භාරො. දූතෙන හි අකප්පියවොහාරෙන වුත්තෙ එව ආගමනසුද්ධි ගවෙසිතබ්බා, න ඉතරත්ථ. තත්ථ ච තස්ස වචනක්කමෙන පුච්ඡිත්වා ච යුත්තිආදීහි ච සක්කා විඤ්ඤාතුං. ඉධාපි හි සික්ඛාපදෙ ‘‘චීවරචෙතාපන්නං ආභත’’න්ති දූතවචනෙනෙව චීවරං කිණිත්වා දාතුං පෙසිතභාවො විඤ්ඤායති. යදි හි සබ්බථා ආගමනසුද්ධි න විඤ්ඤායති, පටික්ඛෙපො එව කත්තබ්බොති.

සුවණ්ණං රජතං කහාපණො මාසකොති ඉමානි හි චත්තාරි නිස්සග්ගියවත්ථූනි, මුත්තා මණි වෙළුරියො සඞ්ඛො සිලා පවාළං ලොහිතඞ්කො මසාරගල්ලං සත්ත ධඤ්ඤානි දාසිදාසං ඛෙත්තං වත්ථු පුප්ඵාරාමඵලාරාමාදයොති ඉමානි දුක්කටවත්ථූනි ච අත්තනො වා චෙතියසඞ්ඝගණපුග්ගලානං වා අත්ථාය සම්පටිච්ඡිතුං න වට්ටන්ති, තස්මා තං සාදිතුං න වට්ටතීති දස්සනත්ථං ‘‘න ඛො මයං ආවුසො චීවරචෙතාපන්නං පටිග්ගණ්හාමා’’ති වුත්තං. චීවරඤ්ච ඛො මයං පටිග්ගණ්හාමා’’තිආදි දූතවචනස්ස අකප්පියත්තෙපි ආගමනසුද්ධියා පටිපජ්ජනවිධිදස්සනත්ථං වුත්තං. **කාලෙන කප්පියන්ති** යුත්තපත්තකාලෙන යදා නො අත්ථො හොති, තදා කප්පියං චීවරං පටිග්ගණ්හාමාති අත්ථො. **වෙය්‍යාවච්චකරොති** කිච්චකරො, කප්පියකාරකොති අත්ථො. **‘‘වෙය්‍යාවච්චකරො නිද්දිසිතබ්බො’’**ති ඉදං ‘‘අත්ථි පනායස්මතො කොචි වෙය්‍යාවච්චකරො’’ති කප්පියවචනෙන වුත්තත්තා අනුඤ්ඤාතං. සචෙ පන දූතො ‘‘කො ඉමං ගණ්හාති, කස්ස වා දෙමී’’ති වදති, න නිද්දිසිතබ්බො. **ආරාමිකො වා උපාසකො වාති** ඉදං සාරුප්පතාය වුත්තං, ඨපෙත්වා පන පඤ්ච සහධම්මිකෙ යො කොචි කප්පියකාරකො වට්ටති. **එසො ඛො ආවුසො භික්ඛූනං වෙය්‍යාවච්චකරොති** ඉදං දූතෙන ‘‘අත්ථි පනායස්මතො කොචි වෙය්‍යාවච්චකරො’’ති පුච්ඡිතත්තා පුච්ඡාසභාගෙන භික්ඛුස්ස කප්පියවචනදස්සනත්ථං වුත්තං. එවමෙව හි භික්ඛුනා වත්තබ්බං, න වත්තබ්බං **‘‘තස්ස දෙහී’’**තිආදි. තෙනෙව පාළියං ‘‘න වත්තබ්බො තස්ස දෙහී’’තිආදිමාහ. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.538-539) පන ‘‘එසො ඛො… පෙ.… න වත්තබ්බො තස්ස දෙහීතිආදි අකප්පියවත්ථුසාදියනපරිමොචනත්ථං වුත්ත’’න්ති වුත්තං.

ආණත්තො සො මයාති යථා තුම්හාකං චීවරෙන අත්ථෙ සති චීවරං දස්සති, එවං වුත්තොති අත්ථො. විමතිවිනොදනියං පන ‘‘සඤ්ඤත්තොතිආදි එවං දූතෙන පුන වුත්තෙ එව චොදෙතුං වට්ටති, න ඉතරථාති දස්සනත්ථං වුත්ත’’න්ති වුත්තං. එත්ථ පන පාළියං ‘‘සඤ්ඤත්තො සො මයා’’ති ආගතත්තා එවං වුත්තො, පුරිමවාක්‍යො පන විනයසඞ්ගහප්පකරණෙ (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 64) ‘‘ආණත්තො සො මයා’’ති පරියායවචනෙන පරිවත්තිත්වා ඨපිතත්තා තථා වුත්තො, තෙන ච කප්පියකාරකස්ස සඤ්ඤාපිතභාවෙ දූතෙන භික්ඛුස්ස පුන ආරොචිතෙ එව භික්ඛුනා කප්පියකාරකො චොදෙතබ්බො හොති, න අනාරොචිතෙති දස්සෙති.

අත්ථො මෙ ආවුසො චීවරෙනාති චොදනාලක්ඛණනිදස්සනමෙතං. ඉදං වා හි වචනං වත්තබ්බං, තස්ස වා අත්ථො යාය කායචි භාසාය වත්තබ්බො. **දෙහි මෙ චීවරන්තිආදීනි** පන න වත්තබ්බාකාරදස්සනත්ථං වුත්තානි. එතානි හි වචනානි, එතෙසං වා අත්ථො යාය කායචි භාසාය න වත්තබ්බො. ‘‘එවං වදන්තො ච පටික්ඛිත්තත්තා වත්තභෙදෙ දුක්කටං ආපජ්ජති, චොදනා පන හොතියෙවා’’ති මහාගණ්ඨිපදෙ මජ්ඣිමගණ්ඨිපදෙ ච වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.538-539) පන ‘‘න වත්තබ්බො ‘දෙහි මෙ චීවරං…පෙ.… චෙතාපෙහි මෙ චීවර’න්ති ඉදං දූතෙනාභතරූපියං පටිග්ගහෙතුං අත්තනා නිද්දිට්ඨකප්පියකාරකත්තාව ‘දෙහි මෙ චීවරං…පෙ.… චෙතාපෙහි මෙ චීවර’න්ති වදන්තො

රූපියස්ස පකතත්තා තෙන රූපියෙන පරිවත්තෙත්වා 'දෙහි චෙතාපෙහී'ති රූපියසංවොහාරං සමාපජ්ජන්තො නාම හොතීති තං දොසං දූරතො පරිවජ්ජෙතුං වුත්තං රූපියපටිග්ගාහකෙන සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිස්සට්ඨරූපියෙ විය. වුත්තඤ්හි තත්ථ 'න වත්තබ්බො ඉමං වා ඉමං වා ආහරා'ති (පාරා. අට්ඨ. 2.583-584), තස්මා න ඉදං විඤ්ඤත්තිදොසෙ පරිවජ්ජෙතුං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං 'අත්ථො මෙ ආවුසො චීවරෙනා'තිපි අවත්තබ්බතාපසඞ්ගතො. තෙනෙව දූතනිද්දිට්ඨෙසු රූපියසංවොහාරසඞ්කාභාවතො අඤ්ඤං කප්පියකාරකං ඨපෙත්වාපි ආහරාපෙතබ්බ''න්ති වුත්තං. තත්ථාපි ''දූතෙන ඨපිතරූපියෙන චෙතාපෙත්වා චීවරං ආහරාපෙහී''ති අවත්වා කෙවලං ''චීවරං ආහරාපෙහී''ති එවං ආහරාපෙතබ්බන්ති අධිප්පායො ගහෙතබ්බොති වුත්තං.

ඉච්චෙතං කුසලන්ති එවං යාවතතියං චොදෙන්තො තං චීවරං අභිනිප්ඵාදෙතුං සක්කොති අත්තනො පටිලාභවසෙන, ඉච්චෙතං කුසලං සාධු සුට්ඨු සුන්දරං. **චතුක්ඛත්තුං පඤ්චක්ඛත්තුං ඡක්ඛත්තුපරමං තුණ්හීභූතෙන උද්දිස්ස ඨාතබ්බන්ති** ඨානලක්ඛණනිදස්සනමෙතං. **ඡක්ඛත්තුපරමන්ති** ච භාවනපුංසකවචනමෙතං. **ඡක්ඛත්තුපරමන්ති** එතෙන චීවරං උද්දිස්ස තුණ්හීභූතෙනෙව ඨාතබ්බං, න අඤ්ඤං කිඤ්චි කාතබ්බන්ති ඉදං ඨානලක්ඛණං. තෙනෙව **''න ආසනෙතිආදී''**ති අට්ඨකථායං වුත්තං. සද්දසත්ථෙ පන –

> ''කිරියාවිසෙසනං සත්ථෙ, වුත්තං ධාතුවිසෙසනං;
> භාවනපුංසකන්තේ‍යව, සාසනෙ සමුදීරිත''න්ති. –
>
> වචනතො කිරියාවිසෙසනමෙව සාසනවොහාරෙන භාවනපුංසකං නාම ජාතං;
> ''මුදුං පචතිඉච්චත්‍ර, පචනං භවතීති ච;
> සුඛං සයතිඉච්චත්‍ර, කරොති සයනන්ති වා''ති. –

වචනතො කිරියාවිසෙසනපදෙන තුල්‍යාධිකරණභූතං කිරියාවිසෙස්‍යපදං අකම්මකම්පි සකම්මකම්පි භූධාතුකරධාතූහි සම්බන්ධිතබ්බං හොතීති ඉමිනා ඤායෙන ඡක්ඛත්තුපරමං ඨානං භවිතබ්බං, ඡක්ඛත්තුපරමං ඨානං කාතබ්බන්ති අත්ථො. එතෙන ඡක්ඛත්තුපරමං එවං ඨානං භවිතබ්බං, න තතො අධිකං , ඡක්ඛත්තුපරමං එව ඨානං කාතබ්බං, න තතො උද්ධන්ති ඉමමත්ථං දස්සෙති. **න ආසනෙ නිසීදිතබ්බන්ති** ''ඉධ භන්තෙ නිසීදථා''ති වුත්තෙපි න නිසීදිතබ්බං. **න ආමිසං පටිග්ගහෙතබ්බන්ති** ''යාගුඛජ්ජකාදිභෙදං කිඤ්චි ආමිසං ගණ්හථ භන්තෙ''ති යාචියමානෙනාපි න ගණ්හිතබ්බං. **න ධම්මො භාසිතබ්බොති** ''මඞ්ගලං වා අනුමොදනං වා භාසථා''ති යාචියමානෙනපි කිඤ්චි න භාසිතබ්බං, කෙවලං ''කිංකාරණා ආගතොසී''ති පුච්ඡියමානෙන ''ජානාහි ආවුසො''ති වත්තබ්බො.

ඨානං භඤ්ජතීති ආගතකාරණං භඤ්ජති කොපෙති. **ඨානන්ති** ඨිතියා ච කාරණස්ස ච නාමං, තස්මා ආසනෙ නිසීදනෙන ඨානං කුප්පති, ආගතකාරණම්පි, ආමිසපටිග්ගහණාදීසු පන ආගතකාරණමෙව භඤ්ජති, න ඨානං. තෙනාහ ''ආගතකාරණං භඤ්ජතී''ති. කෙචි පන ''ආමිසපටිග්ගහණාදිනා ඨානම්පි භඤ්ජතී''ති වදන්ති, තං අට්ඨකථාය න සමෙති, ටීකායම්පි නානාවාදෙ දස්සෙත්වා ඨානභඤ්ජනං වුත්තං, තං අට්ඨකථාවචනෙන අසංසන්දනතො ගන්ථගරුභයෙන න වදිම්හ. ඉදානි යා තිස්සො චොදනා, ඡ ච ඨානානි වුත්තානි, තත්ථ වුද්ධිහානිං දස්සෙන්තො **''සචෙ චතුක්ඛත්තුං චොදෙතී''**තිආදිමාහ. යස්මා ච එකචොදනාවුද්ධියා ද්වින්නං ඨානානං හානි වුත්තා, තස්මා චොදනා ද්විගුණං ඨානන්ති ලක්ඛණං දස්සිතං හොති. ඉති ඉමිනා ලක්ඛණෙන තික්ඛත්තුං චොදෙත්වා ඡක්ඛත්තුං ඨාතබ්බං, ද්වික්ඛත්තුං චොදෙත්වා අට්ඨක්ඛත්තුං ඨාතබ්බං, සකිං චොදෙත්වා දසක්ඛත්තුං ඨාතබ්බං.

තත්‍ර තත්‍ර ඨානෙ තිට්ඨතීති ඉදං චොදකස්ස ඨිතට්ඨානතො අපක්කම්ම තත්‍ර තත්‍ර උද්දිස්ස ඨානංයෙව සන්ධාය වුත්තං. **කො පන වාදො නානාදිවසෙසූති** නානාදිවසෙසු එවං කරොන්තස්ස කො පන වාදො, වත්තබ්බමෙව නත්ථීති අධිප්පායො. **''සාමං වා ගන්තබ්බං, දූතො වා පාහෙතබ්බොති** ඉදං සභාවතො චොදෙතුං අනිච්ඡන්තෙනපි කාතබ්බමෙවා''ති වදන්ති. **න තං තස්ස භික්ඛුනො කිඤ්චි අත්ථං අනුභොතීති** තං චීවරචෙතාපන්නං අස්ස භික්ඛුනො කිඤ්චි අප්පමත්තකම්පි කම්මං න නිප්ඵාදෙති. **යුඤ්ජන්තායස්මන්තො සකන්ති** ආයස්මන්තො අත්තනො සන්තකං ධනං පාපුණන්තු. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.538-539) පන **''යතස්ස චීවරචෙතාපන්නන්තිආදි** යෙන අත්තනා වෙය්‍යාවච්චකරො නිද්දිට්ඨො, චීවරඤ්ච අනිප්ඵාදිතං, තස්ස කත්තබ්බදස්සනං. එවං භික්ඛුනා වත්ථුසාමිකානං වුත්තෙ චොදෙත්වා දෙන්ති, වට්ටති 'සාමිකා චොදෙත්වා දෙන්ති'ති (පාරා. 541) අනාපත්තියං වුත්තත්තා. තෙනෙව සො සයං අචොදෙත්වා උපාසකාදීහි පරියායෙන වත්වා චොදාපෙති , තෙසු සතක්ඛත්තුම්පි චොදෙත්වා චීවරං දාපෙන්තෙසු තස්ස අනාපත්ති සිද්ධා හොති සික්ඛාපදස්ස අනාණත්තිකත්තා''ති වුත්තං.

65. කෙනචි අනිද්දිට්ඨො අත්තනො මුඛෙනෙව බ්‍යාවටභාවං වෙය්‍යාවච්චකරත්තං පත්තො **මුඛවෙවටිකො, අච්චාරෙතුකාමතායාති** ඉමිනා විජ්ජමානම්පි දාතුං අනිච්ඡන්තා අරියාපි වඤ්චනාධිප්පායං විනා වොහාරතො නත්ථීති වදන්තීති දස්සෙති. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.537-539) පන **''අච්චාරෙතුකාමතායාති** ඉමස්මිං පක්ඛෙ 'නත්ථම්හාකං කප්පියකාරකො'ති ඉදං තාදිසං කරොන්තො කප්පියකාරකො නත්ථීති ඉමිනා අධිප්පායෙන වුත්ත''න්ති වුත්තං. භෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙ මෙණ්ඩකසෙට්ඨිවත්ථුම්හි (මහාව. 299) වුත්තං ''සන්ති භික්ඛවෙ''තිආදිවචනමෙව **මෙණ්ඩකසික්ඛාපදං** නාම. තත්ථ හි මෙණ්ඩකෙන නාම සෙට්ඨිනා ''සන්ති හි භන්තෙ මග්ගා කන්තාරා අප්පොදකා අප්පභක්ඛා න සුකරා අපාථෙය්‍යෙන ගන්තුං, සාධු භන්තෙ භගවා භික්ඛූනං පාථෙය්‍යං අනුජානාතූ''ති යාචිතෙන

භගවතා ''අනුජානාමි භික්ඛවෙ පාථෙය්‍යං පරියෙසිතුං. තණ්ඩුලො තණ්ඩුලත්ථිකෙන, මුග්ගො මුග්ගත්ථිකෙන, මාසො මාසත්ථිකෙන, ලොණං ලොණත්ථිකෙන, ගුළො ගුළත්ථිකෙන, තෙලං තෙලත්ථිකෙන, සප්පි සප්පිත්ථිකෙනා''ති වත්වා ඉදං වුත්තං ''සන්ති, භික්ඛවෙ, මනුස්සා සද්ධා පසන්නා, තෙ කප්පියකාරකානං හත්ථෙ හිරඤ්ඤං උපනික්ඛිපන්ති 'ඉමිනා යං අය්‍යස්ස කප්පියං, තං දෙථා'ති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යං තතො කප්පියං, තං සාදිතුං, න ත්වෙවාහං, භික්ඛවෙ, කෙනචි පරියායෙන ජාතරූපරජතං සාදිතබ්බං පරියෙසිතබ්බන්ති වදාමී''ති. ''කප්පියකාරකානං හත්ථෙ හිරඤ්ඤං නික්ඛිපන්තී''ති එත්ථාපි භික්ඛුස්ස ආරොචනං අත්ථියෙව, අඤ්ඤථා අනිද්දිට්ඨකප්පියකාරකපක්ඛං භජතීති න චොදෙතබ්බො සියා, ඉදං පන දූතෙන නිද්දිට්ඨකප්පියකාරකෙ සන්ධාය වුත්තං, න පන භික්ඛුනා නිද්දිට්ඨෙ වා අනිද්දිට්ඨෙ වා. තෙනෙවාහ **''එත්ථ චොදනාය පරිමාණං නත්ථී''**තිආදි. යදි මූලං සන්ධාය චොදෙති, තං සාදිතමෙව සියාති ආහ **''මූලං අසාදියන්තෙනා''**ති.

අඤ්ඤාතකඅප්පවාරිතෙසු විය පටිපජ්ජිතබ්බන්ති ඉදං අත්තනා චොදනාට්ඨානඤ්ච න කාතබ්බන්ති දස්සනත්ථං වුත්තං. **පිණ්ඩපාතාදීනං අත්ථායාති** ඉමිනා චීවරත්ථායෙව න හොතීති දස්සෙති. **එසෙව නයොති** ඉමිනා වත්ථුසාමිනා නිද්දිට්ඨකප්පියකාරකෙසුපි පිණ්ඩපාතාදීනම්පි අත්ථාය දින්නෙ ච ඨානචොදනාදිසබ්බං හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව කාතබ්බන්ති දස්සෙති.

66. **උපනික්ඛිත්තසාදියනෙ පනාති**ආදීසු ''ඉදං අය්‍යස්ස හොතූ''ති එවං සම්මුඛා වා ''අමුකස්මිං නාම ඨානෙ මම හිරඤ්ඤසුවණ්ණං අත්ථි, තං තුය්හං හොතූ''ති එවං පරම්මුඛා වා ඨිතස්ස කෙවලං වාචාය වා හත්ථමුද්දාය වා ''තුය්හ''න්ති වත්වා පරිච්චත්තස්ස කායවාචාහි අප්පටික්ඛිපිත්වා චිත්තෙන සාදියනං උපනික්ඛිත්තසාදියනං නාම. **සාදියතීති** වුත්තමෙවත්ථං විභාවෙති **''ගණ්හිතුකාමො හොතී''**ති.

ඉදං ගුත්තට්ඨානන්ති ආචික්ඛිතබ්බන්ති පච්චයපරිභොගංයෙව සන්ධාය ආචික්ඛිතබ්බං. ''ඉධ නික්ඛිපා''ති වුත්තෙ ''උග්ගණ්හාපෙය්‍ය වා''ති වුත්තලක්ඛණෙන නිස්සග්ගියං හොතීති ආහ **''ඉධ නික්ඛිපාහීති න වත්තබ්බ''**න්ති. අථ වා ''ඉදං ගුත්තට්ඨාන''න්ති ආචික්ඛන්තො ඨානස්ස ගුත්තභාවමෙව දස්සෙති, න වත්ථුං පරාමසති, තස්මා ආචික්ඛිතබ්බං. ''ඉධ නික්ඛිපාහී''ති පන වදන්තො නික්ඛිපිතබ්බං වත්ථුං නික්ඛිපාහීති වත්ථුං පරාමසති නාම, තස්මා න වත්තබ්බං. පරතො **ඉදං ගණ්හාති** එත්ථාපි එසෙව නයො. **කප්පියඤ්ච අකප්පියඤ්ච නිස්සාය ඨිතං හොතීති** යස්මා තතො උප්පන්නපච්චයපරිභොගො කප්පති, තස්මා කප්පියං නිස්සාය ඨිතං, යස්මා පන දුබ්බිචාරණාය තතො උප්පන්නපච්චයපරිභොගො න කප්පති, තස්මා අකප්පියං නිස්සාය ඨිතන්ති වෙදිතබ්බං. අථ වා ඉදං ධනං යස්මා ''නයිදං කප්පතී''ති පටික්ඛිත්තං, තස්මා කප්පියං නිස්සාය ඨිතං, යස්මා පන සබ්බසො අවිස්සජ්ජිතං, තස්මා අකප්පියං නිස්සාය ඨිතං. අථ වා තං ධනං යස්මා පච්ඡා සුට්ඨුවිචාරණාය සතියා කප්පියං භවිස්සති, දුබ්බිචාරණාය සතියා අකප්පියං භවිස්සති, තස්මා කප්පියඤ්ච අකප්පියඤ්ච නිස්සාය ඨිතං හොතීති. විමතිවිනොදනියං පන **''එකො සතං වා සහස්සං වාති**ආදි රූපියෙ හෙට්ඨිමකොටියා පවත්තනාකාරං දස්සෙතුං වුත්ත''න්ති ච ''න පන එවං පටිපජ්ජිතබ්බමෙවාති දස්සෙතුං, 'ඉධ නික්ඛිපාහී'ති වුත්තෙ උග්ගණ්හාපනං හොතීති ආහ 'ඉධ නික්ඛිපාහී'ති න වත්තබ්බ''න්ති ච ''කප්පියඤ්ච…පෙ…. හොතීති යස්මා අසාදිතත්තා තතො උප්පන්නපච්චයා වට්ටන්ති, තස්මා කප්පියං නිස්සාය ඨිතං, යස්මා පන දුබ්බිචාරණාය සති තතො උප්පන්නං න කප්පති, තස්මා අකප්පියං නිස්සාය ඨිතන්ති වෙදිතබ්බ''න්ති ච වුත්තං.

67. **සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිස්සජ්ජිතබ්බ**න්ති යස්මා රූපියං නාම අකප්පියං, තස්මා සඞ්ඝස්ස වා ගණස්ස වා පුග්ගලස්ස වා නිස්සජ්ජිතබ්බන්ති න වුත්තං. යස්මා පන තං පටිග්ගහිතමත්තමෙව හොති, න තෙන කිඤ්චි කප්පියභණ්ඩං චෙතාපිතං, තස්මා උපායෙන පරිභොගදස්සනත්ථං ''සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිස්සජ්ජිතබ්බ''න්ති (පාරා. 584) වුත්තං. **න තෙන කිඤ්චි කප්පියභණ්ඩං චෙතාපිතන්ති** ඉමිනා චෙතාපිතඤ්චෙ, නත්ථි පරිභොගුපායො උග්ගහෙත්වා අනිස්සට්ඨරූපියෙන චෙතාපිතත්තා. ඊදිසඤ්හි සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිස්සජ්ජනං කත්වාව ඡඩ්ඩෙත්වා පාචිත්තියං දෙසාපෙතබ්බන්ති දස්සෙති. කෙචි පන ''යස්මා නිස්සග්ගියවත්ථුං පටිග්ගහෙත්වාපි චෙතාපිතං කප්පියභණ්ඩං සඞ්ඝෙ නිස්සට්ඨං කප්පියකාරකෙහි නිස්සට්ඨරූපියෙන පරිවත්තෙත්වා ආනීතකප්පියභණ්ඩසදිසං හොති, තස්මා විනාව උපායං භාජෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතී''ති වදන්ති, තං පත්තචතුක්කාදිකථාය න සමෙති. තත්ථ හි රූපියෙන පරිවත්තිතපත්තස්ස අපරිභොගොව දස්සිතො, න නිස්සජ්ජනවිචාරොති. **කප්පියං ආචික්ඛිතබ්බ**න්ති පබ්බජිතානං සප්පි වා තෙලං වා වට්ටති උපාසකාති එවං ආචික්ඛිතබ්බං.

ආරාමිකානං වා පත්තභාගන්ති ඉදං ගිහීනං හත්ථගතොපි සොයෙව භාගොති කත්වා වුත්තං. සචෙ පන තෙන අඤ්ඤං පරිවත්තෙත්වා ආරාමිකා දෙන්ති, පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති මජ්ඣිමගණ්ඨිපදෙ චූළගණ්ඨිපදෙ ච වුත්තං. **තතො හරිත්වාති** අඤ්ඤෙසං පත්තභාගතො හරිත්වා. **කසිණපරිකම්ම**න්ති ආලොකකසිණපරිකම්මං. **මඤ්චපීඨාදීනි වාති** එත්ථ තතො ගහිතමඤ්චපීඨාදීනි පරිවත්තෙත්වා අඤ්ඤං වෙ ගහිතං, වට්ටතීති වදන්ති. **ඡායාපීති** භොජනසාලාදීනං ඡායාපි. **පරිච්ඡෙදාතික්කන්තාති** ගෙහපරිච්ඡෙදං අතික්කන්තා, ඡායාය ගතගතට්ඨානං ගෙහං න හොතීති අධිප්පායො. **මග්ගෙනපීති** එත්ථ සචෙ අඤ්ඤො මග්ගො නත්ථි, මග්ගං අධිට්ඨහිත්වා ගන්තුං වට්ටතීති වදන්ති. **කීතායාති** තෙන වත්ථුනා කීතාය. **උපනික්ඛෙපං ඨපෙත්වා සඞ්ඝො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජතීති** සචෙ උපාසකො ''අතිබහු එතං හිරඤ්ඤං, ඉදං භන්තෙ අජ්ජෙව න විනාසෙතබ්බ''න්ති වත්වා සයං උපනික්ඛෙපං ඨපෙති, අඤ්ඤෙන වා ඨපාපෙති, එවං උපනික්ඛෙපං ඨපෙත්වා තතො උප්පන්නපච්චයං පරිභුඤ්ජන්තො සඞ්ඝො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජති, තෙන වත්ථුනා

ගහිතත්තා **"අකප්පිය"**න්ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.583-584) පන **"උපනික්ඛෙපං ඨපෙත්වාති** කප්පියකාරකෙහි වඩ්ඪියා පයොජනං සන්ධාය වුත්තං. **අකප්පියන්ති** තෙන වත්ථුනා ගහිතත්තා වුත්ත"න්ති වුත්තං.

සචෙ සො ඡඩ්ඩෙතීති යත්ථ කත්ථචි ඛිපති, අථාපි න ඡඩ්ඩෙති, සයං ගහෙත්වා ගච්ඡති, න වාරෙතබ්බො. **නො චෙ ඡඩ්ඩෙතීති** අථ නෙව ගහෙත්වා ගච්ඡති, න ඡඩ්ඩෙති, "කිං මය්හං ඉමිනා බ්‍යාපාරෙනා"ති යෙනකාමං පක්කමති, තතො යථාවුත්තලක්ඛණො රූපියඡඩ්ඩකො සමන්නිතබ්බො. **යො න ඡන්දාගතින්**තිආදීසු ලොභවසෙන තං වත්ථුං අත්තනො වා කරොන්තො අත්තානං වා උක්කංසෙන්තො ඡන්දාගතිං නාම ගච්ඡති. දොසවසෙන "නෙවායං මාතිකං ජානාති, න විනය"න්ති පරං අපසාදෙන්තො දොසාගතිං නාම ගච්ඡති. මොහවසෙන පමුට්ඨො පමුට්ඨස්සතිභාවං ආපජ්ජන්තො මොහාගතිං නාම ගච්ඡති. රූපියපටිග්ගාහකස්ස භයෙන ඡඩ්ඩෙතුං අවිසහන්තො භයාගතිං නාම ගච්ඡති. එවං අකරොන්තො න ඡන්දාගතිං ගච්ඡති, න දොසාගතිං ගච්ඡති, න මොහාගතිං ගච්ඡති, න භයාගතිං ගච්ඡති නාමාති වෙදිතබ්බො.

68. පතිතොකාසං අසමන්නාහරන්තෙන ඡඩ්ඩෙතබ්බන්ති ඉදං නිරපෙක්ඛභාවදස්සනපරන්ති වෙදිතබ්බං, තස්මා පතිතට්ඨානෙ ඤාතෙපි තස්ස ගූථං ඡඩ්ඩෙන්තස්ස විය නිරපෙක්ඛභාවොයෙවෙත්ථ පමාණන්ති වෙදිතබ්බං. **අසන්තසම්භාවනායාති** අත්තනි අවිජ්ජමානඋත්තරිමනුස්සධම්මාරොචනං සන්ධාය වුත්තං. **ථෙය්‍යපරිභොගො** නාම අනරහස්ස පරිභොගො. භගවතා හි අත්තනො සාසනෙ සීලවතො පච්චයා අනුඤ්ඤාතා, න දුස්සීලස්ස. දායකානම්පි සීලවතො එව පරිච්චාගො, න දුස්සීලස්ස අත්තනො කාරානං මහප්ඵලභාවස්ස පච්චාසීසනතො. ඉති සත්ථාරා අනනුඤ්ඤාතත්තා දායකෙහි ච අපරිච්චත්තත්තා දුස්සීලස්ස පරිභොගො ථෙය්‍යපරිභොගො. ඉණවසෙන පරිභොගො **ඉණපරිභොගො,** පටිග්ගාහකතො දක්ඛිණාවිසුද්ධියා අභාවතො ඉණං ගහෙත්වා පරිභොගො වියාති අත්ථො. **තස්මාති** "සීලවතො"තිආදිනා වුත්තමෙවත්ථං කාරණභාවෙන පච්චාමසති. **චීවරං පරිභොගෙ පරිභොගෙති** කායතො මොචෙත්වා පරිභොගෙ පරිභොගෙ. පුරෙභත්ත...පෙ.... පච්ඡිමයාමෙසු පච්චවෙක්ඛිතබ්බන්ති සම්බන්ධො. තථා අසක්කොන්තෙන යථාවුත්තකාලවිසෙසවසෙන එකස්මිං දිවසෙ චතුක්ඛත්තුං තික්ඛත්තුං ද්වික්ඛත්තුං සකිංයෙව වා පච්චවෙක්ඛිතබ්බං.

සචස්ස අප්පච්චවෙක්ඛිතොව අරුණො උග්ගච්ඡති, ඉණපරිභොගට්ඨානෙ තිට්ඨතීති එත්ථ හියො යං මයා චීවරං පරිභුත්තං, තං යාවදෙව සීතස්ස පටිඝාතාය...පෙ.... හිරිකොපිනපටිච්ඡාදනත්ථං. හියො යො මයා පිණ්ඩපාතො පරිභුත්තො, සො නෙව දවායාතිආදිනා සචෙ අතීතපරිභොගපච්චවෙක්ඛණං න කරෙය්‍ය, ඉණපරිභොගට්ඨානෙ තිට්ඨතීති වදන්ති, තං වීමංසිතබ්බං. **සෙනාසනම්පි පරිභොගෙ පරිභොගෙති** පවෙසෙ පවෙසෙ. එවං පන අසක්කොන්තෙන පුරෙභත්තාදීසු පච්චවෙක්ඛිතබ්බං, තං හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව සක්කා විඤ්ඤාතුන්ති ඉධ විසුං න වුත්තං. **සතිපච්චයතාති** සතියා පච්චයභාවො. පටිග්ගහණස්ස පරිභොගස්ස ච පච්චවෙක්ඛණසතියා පච්චයභාවො යුජ්ජති, පච්චවෙක්ඛිත්වාව පටිග්ගහෙතබ්බං පරිභුඤ්ජිතබ්බඤ්චාති අත්ථො. තෙනෙවාහ **"සතිං කත්වා"**තිආදි. **එවං සන්තෙපීති** යදිපි ද්වීසුපි ඨානෙසු පච්චවෙක්ඛණා යුත්තා, එවං සන්තෙපි . අපරෙ පනාහු **"සතිපච්චයතාති** සති භෙසජ්ජපරිභොගස්ස පච්චයභාවෙ, පච්චයෙති අත්ථො. **එවං සන්තෙපීති** පච්චයෙ සතිපී"ති, තං තෙසං මතිමත්තං. තථා හි පච්චයසන්නිස්සිතසීලං පච්චවෙක්ඛණාය විසුජ්ඣති, න පච්චයසබ්භාවමත්තෙන.

නනු ච **"පරිභොගෙ කරොන්තස්ස අනාපත්තී"**ති ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරසීලං වුත්තං, තස්මා පච්චයසන්නිස්සිතසීලස්ස පාතිමොක්ඛසංවරසීලස්ස ච කො විසෙසොති? වුච්චතෙ – පුරිමෙසු තාව තීසු පච්චයෙසු විසෙසො පාකටොයෙව, ගිලානපච්චයෙ පන යථා චතිං කත්වා රුක්ඛමූලෙ ගොපිතෙ තස්ස ඵලානිපි රක්ඛිතානෙව හොන්ති, එවමෙව පච්චවෙක්ඛණාය පච්චයසන්නිස්සිතසීලෙ රක්ඛිතෙ තප්පටිබද්ධං පාතිමොක්ඛසංවරසීලම්පි නිප්ඵන්නං නාම හොති. ගිලානපච්චයං අප්පච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස සීලං භිජ්ජමානං පාතිමොක්ඛසංවරසීලමෙව භිජ්ජති, පච්චයසන්නිස්සිතසීලං පන පච්ඡාභත්තපුරිමයාමාදීසු යාව අරුණුග්ගමනා අප්පච්චවෙක්ඛන්තස්සෙව භිජ්ජති. පුරෙභත්තඤ්හි අප්පච්චවෙක්ඛිත්වාපි ගිලානපච්චයං පරිභුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්ති, ඉදමෙතෙසං නානාකරණන්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.585) ආගතං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.585) පන **"ථෙය්‍යපරිභොගොති** පච්චයස්සාමිනා භගවතා අනනුඤ්ඤාතත්තා වුත්තං. **ඉණපරිභොගොති** භගවතා අනුඤ්ඤාතම්පි කත්තබ්බං අකත්වා පරිභුඤ්ජනතො වුත්තං. තෙන ච පච්චයසන්නිස්සිතසීලං විපජ්ජතීති දස්සෙති. **පරිභොගෙ පරිභොගෙති** කායතො මොචෙත්වා මොචෙත්වා පරිභොගෙ. පච්ඡිමයාමෙසු පච්චවෙක්ඛිතබ්බන්ති යොජනා. **ඉණපරිභොගට්ඨානෙ තිට්ඨතීති** එත්ථ 'හියො යං මයා චීවරං පරිභුත්ත'න්තිආදිනාපි අතීතපච්චවෙක්ඛණා වට්ටතීති වදන්ති. **පරිභොගෙ පරිභොගෙති** උදකපතනට්ඨානතො අන්තොපවෙසනෙසු නිසීදනසයනෙසු ච. **සතිපච්චයතා වට්ටතීති** පච්චවෙක්ඛණසතියා පච්චයත්තං ලද්ධුං වට්ටති. පටිග්ගහණෙ ච පරිභොගෙ ච පච්චවෙක්ඛණාසති අවස්සං ලද්ධබ්බාති දස්සෙති. තෙනාහ **'සතිං කත්වා'**තිආදි. කෙචි පන 'සතිපච්චයතා පච්චයෙ සති භෙසජ්ජපරිභොගස්ස කාරණෙ සතී'ති එවම්පි අත්ථං වදන්ති, තෙසම්පි පච්චයෙ සතීති පච්චයසබ්භාවසල්ලක්ඛණෙ සතීති එවමත්ථො ගහෙතබ්බො පච්චයසබ්භාවමත්තෙන සීලස්ස අසුජ්ඣනතො. **පරිභොගෙ අකරොන්තස්සෙව ආපත්තීති** ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරසීලස්ස භෙදො දස්සිතො, න පච්චයසන්නිස්සිතසීලස්ස තස්ස අතීතපච්චවෙක්ඛණාය විසුජ්ඣනතො. එතස්මිං පන සෙසපච්චයෙසු ච ඉණපරිභොගාදිවචනෙන පච්චයසන්නිස්සිතසීලස්සෙව භෙදොති එවම්මෙසං නානාකරණං වෙදිතබ්බ"න්ති ආගතං.

එතෙසු ද්වීසු පකරණෙසු ‘‘ඉණපරිභොගට්ඨානෙ තිට්ඨති’’ති එත්ථ හියෙයො යං මයා චීවරං පරිභුත්තන්ති…පෙ…. වදන්තීති ආගතං. ඉමං පන නයං නිස්සාය ඉදානි එකච්චෙ පණ්ඩිතා ‘‘අජ්ජපාතො පරිභුත්තං සායං පච්චවෙක්ඛන්තෙන අජ්ජ යං මයා චීවරං පරිභුත්තන්තිආදිනා අතීතවසෙන පච්චවෙක්ඛණා කාතබ්බා’’ති වදන්ති. කෙචි ‘‘හියෙයො පරිභුත්තමෙව අතීතවසෙන පච්චවෙක්ඛණා කාතබ්බා, න අජ්ජ පරිභුත්තං, තං පන පච්චුප්පන්නවසෙන පච්චවෙක්ඛණායෙවා’’ති වදන්ති. තත්ථ මූලවචනෙ එවං විචාරණා කාතබ්බා. කථං? ඉදං හියෙයාතයාදිවචනං සුත්තං වා සුත්තානුලොමං වා ආචරියවාදො වා අත්තනොමති වාති. තත්ථ න තාව සුත්තං හොති ‘‘සුත්තං නාම සකලෙ විනයපිටකෙ පාළී’’ති වුත්තත්තා ඉමස්ස ච වචනස්ස න පාළිභූතත්තා. න ච සුත්තානුලොමං ‘‘සුත්තානුලොමං නාම චත්තාරො මහාපදෙසා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 1.45) වුත්තත්තා ඉමස්ස ච මහාපදෙසභාවාභාවතො. න ච ආචරියවාදො ‘‘ආචරියවාදො නාම ධම්මසඞ්ගාහකෙහි පඤ්චහි අරහන්තසතෙහි ඨපිතා පාළිවිනිමුත්තා ඔක්කන්තවිනිච්ඡයප්පවත්තා අට්ඨකථාතන්ති’’ති වචනතො ඉමස්ස ච අට්ඨකථාපාඨභාවාභාවතො. න ච අත්තනොමති ‘‘අත්තනොමති නාම සුත්තසුත්තානුලොමආචරියවාදෙ මුඤ්චිත්වා අනුමානෙන අත්තනො බුද්ධියා නයග්ගාහෙන උපට්ඨිතාකාරකථනං, අපිච සුත්තන්තාභිධම්මවිනයට්ඨකථාසු ආගතො සබ්බොපි ථෙරවාදො අත්තනොමති නාමා’’ති වුත්තත්තා ඉමස්ස ච අට්ඨකථාසු ආගතත්ථෙරවාදභාවාභාවතො.

ඉති –

> ‘‘චතුබ්බිධඤ්හි විනයං, මහාථෙරා මහිද්ධිකා;
> නීහරිත්වා පකාසෙසුං, ධම්මසඞ්ගාහකා පුරා’’ති. (පාරා. අට්ඨ. 1.45) –

වුත්තෙසු චතුබ්බිධවිනයෙසු අනන්තොගධත්තා ඉදං වචනං විචාරෙතබ්බං. තෙන වුත්තං සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.585) ටීකාචරියෙන ‘‘තං වීමංසිතබ්බ’’න්ති. අථ වා ‘‘නයග්ගාහෙන උපට්ඨිතාකාරකථන’’න්ති ඉමිනා ලක්ඛණෙන තෙසං තෙසං ආචරියානං උපට්ඨිතාකාරවසෙන කථනං අත්තනොමති සියා, එවම්පි විචාරෙතබ්බමෙව. ‘‘අත්තනොමති ආචරියවාදෙ ඔතාරෙතබ්බා. සචෙ තත්ථ ඔතරති චෙව සමෙති ච, ගහෙතබ්බා. සචෙ නෙව ඔතරති න සමෙති, න ගහෙතබ්බා. අයඤ්හි අත්තනොමති නාම සබ්බදුබ්බලා’’ති (පාරා. අට්ඨ. 1.45) වචනතො ඉමස්ස ච වචනස්ස අට්ඨකථාවචනෙ අනොතරණතො අප්පවිසනතො. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං ‘‘සචස්ස අප්පච්චවෙක්ඛිතොව අරුණො උග්ගච්ඡති, ඉණපරිභොගට්ඨානෙ තිට්ඨතී’’ති.

අපරො නයො – කිං ඉදං වචනං පාළිවචනං වා අට්ඨකථාවචනං වා ටීකාවචනං වා ගන්ථන්තරවචනං වාති. තත්ථ න තාව පාළිවචනං, න අට්ඨකථාවචනං, න ගන්ථන්තරවචනං, අථ ඛො ටීකාවචනන්ති. හොතු ටීකාවචනං, සකවචනං වා පරවචනං වා අධිප්පෙතවචනං වා අනධිප්පෙතවචනං වාති. තත්ථ න සකවචනං හොති, අථ ඛො පරවචනං. තෙනාහ ‘‘වදන්ති’’ති. න ටීකාචරියෙන අධිප්පෙතවචනං හොති, අථ ඛො අනධිප්පෙතවචනං. තෙනාහ ‘‘තං වීමංසිතබ්බ’’න්ති. තෙහි පන ආචරියෙහි අතීතපරිභොගපච්චවෙක්ඛණාති ඉදං අතීතපඅභොගවසෙන පච්චවෙක්ඛණා අතීතපරිභොගපච්චවෙක්ඛණාති පරිකප්පෙත්වා අතීතවාචකෙන සද්දෙන යොජෙත්වා කතං භවෙය්‍ය. අතීතෙ පරිභොගො අතීතපරිභොගො, අතීතපරිභොගස්ස පච්චවෙක්ඛණා අතීතපරිභොගපච්චවෙක්ඛණාති එවං පන කතෙ අතීතපරිභොගස්ස පච්චුප්පන්නසමීපත්තා පච්චුප්පන්නවාචකෙන සද්දෙන කථනං හොති යථා තං නගරතො ආගන්ත්වා නිසින්නං පුරිසං ‘‘කුතො ආගච්ඡසී’’ති වුත්තෙ ‘‘නගරතො ආගච්ඡාමී’’ති පච්චුප්පන්නවාචකසද්දෙන කථනං.

විනයසුත්තන්තවිසුද්ධිමග්ගාදීසු (ම. නි. 1.23; විසුද්ධි. 1.18) ච ‘‘පටිසඞ්ඛා යොනිසො චීවරං පටිසෙවතී’’ති වත්තමානවචනෙනෙව පාඨො හොති, න අතීතවචනෙන, අතීතපරිභොගොති ච ඉමස්මිංයෙව දිවසෙ පච්ඡාභත්තාදිකාලං උපාදාය පුරෙභත්තාදීසු පරිභොගො ඉච්ඡිතබ්බො, න හියෙයො පරිභොගො. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? අට්ඨකථාපමාණෙන. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.585) ‘‘පිණ්ඩපාතො ආලොපෙ ආලොපෙ, තථා අසක්කොන්තෙන පුරෙභත්තපච්ඡාභත්තපුරිමයාමපච්ඡිමයාමෙසු. සචස්ස අප්පච්චවෙක්ඛිතොව අරුණො උග්ගච්ඡති, ඉණපරිභොගට්ඨානෙ තිට්ඨතී’’ති. එතෙන පිණ්ඩපාතං ආලොපෙ ආලොපෙ පච්චවෙක්ඛන්තො භොජනකිරියාය අපරිනිට්ඨිතත්තා මුඛ්‍යතො පච්චුප්පන්නපච්චවෙක්ඛණා හොති, පුරෙභත්තාදීසු චතූසු කොට්ඨාසෙසු පච්චවෙක්ඛන්තො භොජනකිරියාය පරිනිට්ඨිතත්තා අතීතපච්චවෙක්ඛණා හොතීති දස්සෙති. සා පන පච්චුප්පන්නසමීපත්තා වත්තමානවචනෙන විධීයති. යදි හි හියෙයො පරිභුත්තානි අතීතපච්චවෙක්ඛණෙන පච්චවෙක්ඛිතබ්බානි සියුං, අතීතදුතියදිවසතතියදිවසාදිමාසසංවච්ඡරාදිපරිභුත්තානිපි පච්චවෙක්ඛිතබ්බානි සියුං, එවඤ්ච සති යථාවුත්තඅට්ඨකථාවචනං නිරත්ථකං සියා, තස්මා අට්ඨකථාවචනමෙව පමාණං කාතබ්බං. යථාහ –

> ‘‘බුද්ධෙන ධම්මො විනයො ච වුත්තො;
> යො තස්ස පුත්තෙහි තථෙව ඤාතො;
> සො යෙහි තෙසං මතිමච්චජන්තා;
> යස්මා පුරෙ අට්ඨකථා අකංසු.
>
> ‘‘තස්මා හි යං අට්ඨකථාසු වුත්තං;
> තං වජ්ජයිත්වාන පමාදලෙඛං;

සබ්බම්පි සික්ඛාසු සගාරවානං;
යස්මා පමාණං ඉධ පණ්ඩිතාන''න්ති. (පාරා. අට්ඨ. 1.ගන්ථාරම්භකථා);

යස්මා ච සබ්බාසවසුත්තාදීසු (ම. නි. 1.23) භගවතා දෙසිතකාලෙ භික්ඛුකත්තුකත්තා නාමයොගත්තා වත්තමානපඨමපුරිසවසෙන ''පටිසඞ්ඛා යොනිසො චීවරං පටිසෙවති''ති දෙසිතා, තදනුකරණෙන භික්ඛූනං පච්චවෙක්ඛණකාලෙ අත්තකත්තුකත්තා අම්හයොගත්තා වත්තමානඋත්තමපුරිසවසෙන ''පටිසඞ්ඛා යොනිසො චීවරං පටිසෙවාමී''ති පච්චවෙක්ඛිතබ්බා හොති, ''සීතස්ස පටිඝාතාය''තිආදීනි තදත්ථසම්පදානපදානි ච ''පටිසෙවති, පටිසෙවාමී''ති වුත්තපටිසෙවනකිරියායමෙව සම්බන්ධිතබ්බානි හොන්ති, තානි ච කිරියාපදානි පච්චුප්පන්නවසෙන වා පච්චුප්පන්නසමීපඅතීතවසෙන වා වත්තමානවිභත්තියුත්තානි හොන්ති, තස්මා පච්චුප්පන්නපරිභුත්තානං වා අතීතපරිභුත්තානං වා පච්චයානං පච්චවෙක්ඛණකාලෙ ''පටිසෙවාමී''ති වචනං භගවතො වචනස්ස අනුගතත්තා උපපන්නමෙවාති දට්ඨබ්බං.

අනුවචනෙපි එවං විචාරණා කාතබ්බා – ''අජ්ජ පාතො පරිභුත්තං සායං පච්චවෙක්ඛන්තෙන අජ්ජ යං මයා චීවරං පරිභුත්තන්තිආදිනා අතීතවසෙන පච්චවෙක්ඛණා කාතබ්බා''ති යෙ වදන්ති, තෙ එවං පුච්ඡිතබ්බා – කිං භවන්තො භගවතා අතීතපරිභුත්තෙසු අතීතවසෙන පච්චවෙක්ඛණා දෙසිතාති? න දෙසිතා. කථං දෙසිතාති? ''පච්චවෙක්ඛතී''ති පච්චුප්පන්නවසෙනෙව දෙසිතාති. කිං හොන්තො භගවතො කාලෙ අතීතපරිභුත්තෙසු පච්චවෙක්ඛණා නත්ථීති? අත්ථි. අථ කස්මා භගවතා පච්චුප්පන්නවසෙනෙව පච්චවෙක්ඛණා දෙසිතාති? පච්චුප්පන්නසමීපවසෙන වා සාමඤ්ඤවසෙන වා දෙසිතාති. එවං සන්තෙ භගවතො අනුකරණෙන ඉදානිපි අතීතපරිභුත්තානං පච්චයානං පච්චුප්පන්නවසෙන පච්චවෙක්ඛණා කාතබ්බාති. යෙ පන එවං වදන්ති ''හියොා පරිභුත්තානමෙව අතීතපච්චවෙක්ඛණා කාතබ්බා, න අජ්ජ පරිභුත්තානං, තෙසං පන පච්චුප්පන්නපච්චවෙක්ඛණායෙවා''ති, තෙ එවං වත්තබ්බා – කිං හොන්තො යථා තුම්හෙ වදන්ති, එවං පාළියං අත්ථීති? නත්ථි. අට්ඨකථායං අත්ථීති? නත්ථි. එවං සන්තෙ සාට්ඨකථෙසු තෙපිටකෙසු බුද්ධවචනෙසු අසංවිජ්ජමානං තුම්හාකං වචනං කථං පච්චෙතබ්බන්ති? ආචරියපරම්පරාවසෙන. හොතු තුම්හාකං ආචරියලද්ධිවසෙන කථනං, කාලො නාම තිවිධො අතීතො අනාගතො පච්චුප්පන්නොති. තත්ථ පරිනිට්ඨිතකිරියා අතීතො නාම, අභිමුඛකිරියා අනාගතො නාම, ආරද්ධඅනිට්ඨිතකිරියා පච්චුප්පන්නො නාම. තෙනාහු පොරාණා –

''ආරද්ධානිට්ඨිතො භාවො, පච්චුප්පන්නො සුනිට්ඨිතො;
අතීතානාගතුප්පාද-මප්පත්තාභිමුඛා කිරියා''ති.

තත්ථ අජ්ජ වා හොතු හියොා වා තතො පුබ්බෙ වා, පරිභුත්තපච්චයො සුපරිනිට්ඨිතභුඤ්ජනකිරියත්තා අතීතො නාම. තත්ථ හියොා වා තතො පුබ්බෙ වා පරිභුත්තපච්චයො අතික්කන්තඅරුණුග්ගමනත්තා න පච්චවෙක්ඛණාරහො, පච්චවෙක්ඛිතොපි අප්පච්චවෙක්ඛිතොයෙව හොති, ඉණපරිභොගට්ඨානෙ තිට්ඨති. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං ''සචස්ස අප්පච්චවෙක්ඛතොව අරුණො උග්ගච්ඡති, ඉණපරිභොගට්ඨානෙ තිට්ඨතී''ති. අජ්ජෙව පන චීවරඤ්ච සෙනාසනඤ්ච පරිභොගෙ පරිභොගෙ, පිණ්ඩපාතං ආලොපෙ ආලොපෙ, භෙසජ්ජං පටිග්ගහණෙ පරිභොගෙ ච පච්චවෙක්ඛතො අපරිනිට්ඨිතභුඤ්ජනකිරියත්තා පච්චුප්පන්නපරිභුත්තපච්චවෙක්ඛණා නාම හොති. පුරෙ පරිභුත්තං තතො පච්ඡා චතූසු කොට්ඨාසෙසු පච්චවෙක්ඛතො සුපරිනිට්ඨිතභුඤ්ජනකිරියත්තා අතීතපරිභුත්තපච්චවෙක්ඛණා නාම හොති. එත්තකං පච්චවෙක්ඛණාය ඛෙත්තං, න තතො පුබ්බෙ පච්ඡා වා. යථාහ අට්ඨකථායං ''සීලවතො අප්පච්චවෙක්ඛිතපරිභොගො ඉණපරිභොගො නාම. තස්මා චීවරං පරිභොගෙ පරිභොගෙ…පෙ…. භෙසජ්ජස්ස පටිග්ගහණෙපි පරිභොගෙපි සතිපච්චයතා වට්ටතී''ති, තස්මා හියොා පරිභුත්තස්ස ඉණපරිභොගත්තා තං අනාමසිත්වා අජ්ජ පරිභුත්තෙසු අතීතපච්චුප්පන්නෙසු භගවතො වචනස්ස අනුකරණෙන වත්තමානවිභත්තියුත්තෙන ''පටිසෙවාමී''ති කිරියාපදෙන පච්චවෙක්ඛණා සූපපන්නා හොතීති දට්ඨබ්බා. ඊදිසපච්චවෙක්ඛණමෙව සන්ධාය විමතිවිනොදනියාදීසු (වි. වි. ටී. 1.585) ''පච්චයසන්නිස්සිතසීලස්ස අතීතපච්චවෙක්ඛණාය විසුජ්ඣනතො''ති වුත්තං.

එවං පච්චයසන්නිස්සිතසීලස්ස සුද්ධිං දස්සෙත්වා ඉදානි තෙනෙව පසඞ්ගෙන සබ්බාපි සුද්ධියො දස්සෙතුං **''චතුබ්බිධා හි සුද්ධී''**තිආදිමාහ. තත්ථ සුජ්ඣති එතායාති සුද්ධි, යථාධම්මං දෙසනාව සුද්ධි **දෙසනාසුද්ධි.** වුට්ඨානස්සපි චෙත්ථ දෙසනාය එව සඞ්ගහො දට්ඨබ්බො. ඡින්නමූලාපත්තීනං පන අභික්ඛුතාපටිඤ්ඤායෙව දෙසනා. අධිට්ඨානවිසිට්ඨො සංවරොව සුද්ධි **සංවරසුද්ධි.** ධම්මෙන සමෙන පච්චයානං පරියෙට්ඨි එව සුද්ධි **පරියෙට්ඨිසුද්ධි.** චතූසු පච්චයෙසු වුත්තවිධිනා පච්චවෙක්ඛණාව සුද්ධි **පච්චවෙක්ඛණසුද්ධි.** එස තාව සුද්ධීසු සමාසනයො. සුද්ධිමන්තෙසු සීලෙසු පන දෙසනා සුද්ධි එතස්සාති **දෙසනාසුද්ධි.** සෙසෙසුපි එසෙව නයො. **න පුනෙවං කරිස්සාමීති** එත්ථ **එවන්ති** සංවරභෙදං සන්ධායාහ. **පහායාති** වජ්ජෙත්වා, අකත්වාති අත්ථො. විමතිවිනොදනියං පන ''සුජ්ඣති දෙසනාදීහි, සොධියතීති වා සුද්ධි, චතුබ්බිධසීලං. තෙනාහ **'දෙසනාය සුජ්ඣනතො'**තිආදි. එත්ථ දෙසනාග්ගහණෙන වුට්ඨානම්පි ඡින්නමූලානං අභික්ඛුතාපටිඤ්ඤාපි සඞ්ගහිතා. ඡින්නමූලාපත්තීනම්පි හි පාරාජිකාපත්තිවුට්ඨානෙන හෙට්ඨාපරිරක්ඛිතං භික්ඛුසීලං විසුද්ධං නාම හොති. තෙන තෙසං මග්ගපටිලාභොපි සම්පජ්ජතී''ති වුත්තං.

තත්ථ දෙසීයති උච්චාරීයතීති **දෙසනා,** දිසි උච්චාරණෙති ධාතු, දෙසීයති ඤාපීයති එතායාති වා **දෙසනා,** දිස පෙක්ඛනෙති ධාතු. උභයථාපි විරතිපධානකුසලචිත්තසමුට්ඨිතො දෙසනාවචීභෙදසද්දො. සංවරණං **සංවරො,** සං-පුබ්බ වර සංවරණෙති ධාතු, සතිපධානො චිත්තුප්පාදො. පරියෙසනා **පරියෙට්ඨි,** පරි-පුබ්බ ඉස පරියෙසනෙති ධාතු, වීරියපධානො චිත්තුප්පාදො. පටි පුනප්පුනං ඔගාහෙත්වා ඉක්ඛනා **පච්චවෙක්ඛණා,** පටි-පුබ්බ අව-පුබ්බ ඉක්ඛ

දස්සනඞ්කෙසූති ධාතු, පඤ්ඤාපධානො චිත්තුප්පාදො. තෙසු දෙසනාය වචීභෙදසද්දභාවතො වචීභෙදං කාතුං අසක්කොන්තස්ස ච දුතියකං අලභන්තස්ස ච න සම්පජ්ජති, සෙසා පන චිත්තුප්පාදමත්තභාවතො වචීභෙදං කාතුං අසක්කොන්තස්සපි දුතියකං අලභන්තස්සපි සම්පජ්ජන්ති එව, තස්මා ගිලානාදිකාලෙසු පච්චවෙක්ඛණාපාඨං පඨිතුමසක්කොන්තෙනපි අත්ථං මනසි කත්වා චිත්තෙනෙව පච්චවෙක්ඛණා කාතබ්බාති.

දාතබ්බට්ඨෙන දායං, තං ආදියන්තීති **දායාදා,** අනනුඤ්ඤාතෙසු සබ්බෙන සබ්බං පරිභොගාභාවතො අනුඤ්ඤාතෙසුයෙව ච පරිභොගසබ්භාවතො භික්ඛූහි පරිභුඤ්ජිතබ්බපච්චයා භගවතො සන්තකා. **ධම්මදායාදසුත්තඤ්චෙත්ථ සාධකන්ති** ''ධම්මදායාදා මෙ, භික්ඛවෙ, භවථ, මා ආමිසදායාදා , අත්ථි මෙ තුම්හෙසු අනුකම්පා, කින්ති මෙ සාවකා ධම්මදායාදා භවෙය්‍යුං, නො ආමිසදායාදා''ති එවං පවත්තං ධම්මදායාදසුත්තඤ්ච (ම. නි. 1.29) එත්ථ එතස්මිං අත්ථෙ සාධකං. අවීතරාගානං තණ්හාවසිකතාය පච්චයපරිභොගෙ සාමිභාවො නත්ථි, තදභාවෙන වීතරාගානං තත්ථ සාමිභාවො යථාරුචි පරිභොගසබ්භාවතො. තථා හි තෙ පටිකූලම්පි අප්පටිකූලාකාරෙන අප්පටිකූලම්පි පටිකූලාකාරෙන තදුභයම්පි වජ්ජෙත්වා අජ්ඣුපෙක්ඛණාකාරෙන පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්ති, දායකානඤ්ච මනොරථං පරිපූරෙන්ති. තෙනාහ **''තෙ හි තණ්හාය දාසබ්‍යං අතීතත්තා සාමිනො හුත්වා පරිභුඤ්ජන්ති''**ති. යො පනායං සීලවතො පුථුජ්ජනස්ස පච්චවෙක්ඛිතපරිභොගො, සො ඉණපරිභොගස්ස පච්චනීකත්තා ආනණ්‍යපරිභොගො නාම හොති. යථා පන ඉණායිකො අත්තනො රුචියා ඉච්ඡිතං දෙසං ගන්තුං න ලභති, එවං ඉණපරිභොගයුත්තො ලොකතො නිස්සරිතුං න ලභතීති තප්පටිපක්ඛත්තා සීලවතො පච්චවෙක්ඛිතපරිභොගො ආනණ්‍යපරිභොගොති වුච්චති, තස්මා නිප්පරියායතො චතුපරිභොගවිනිමුත්තො විසුංයෙවායං පරිභොගොති වෙදිතබ්බො, සො ඉධ විසුං න වුත්තො, දායජ්ජපරිභොගෙයෙව වා සඞ්ගහං ගච්ඡතීති. සීලවාපි හි ඉමාය සික්ඛාය සමන්නාගතත්තා සෙක්ඛොත්වෙව වුච්චති.

සබ්බෙසන්ති අරියානං පුථුජ්ජනානඤ්ච. කථං පුථුජ්ජනානං ඉමෙ පරිභොගා සම්භවන්තීති? උපචාරවසෙන. යො හි පුථුජ්ජනස්සපි සල්ලෙඛපටිපත්තියං ඨිතස්ස පච්චයගෙධං පහාය තත්ථ අනුපලිත්තෙන චිත්තෙන පරිභොගො, සො සාමිපරිභොගො විය හොති. සීලවතො පන පච්චවෙක්ඛිතපරිභොගො දායජ්ජපරිභොගො විය හොති දායකානං මනොරථස්සාවිරාධනතො. තෙන වුත්තං ''දායජ්ජපරිභොගෙයෙව වා සඞ්ගහං ගච්ඡති''ති. කල්‍යාණපුථුජ්ජනස්ස පරිභොගෙ වත්තබ්බමෙව නත්ථි තස්ස සෙක්ඛසඞ්ගහතො. සෙක්ඛසුත්ත ඤ්හෙතස්ස (අ. නි. 3.86) අත්ථස්ස සාධකං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.585) පන ''දාතබ්බට්ඨෙන දායං, තං ආදියන්තීති **දායාදා. සත්තන්නං සෙක්ඛානන්ති** එත්ථ කල්‍යාණපුථුජ්ජනාපි සඞ්ගහිතා තෙසං ආනණ්‍යපරිභොගස්ස දායජ්ජපරිභොගෙ සඞ්ගහිතත්තාති වෙදිතබ්බං. **ධම්මදායාදසුත්තන්ති** ''ධම්මදායාදා මෙ, භික්ඛවෙ, භවථ, මා ආමිසදායාදා''තිආදිනා පවත්තං සුත්තං (ම. නි. 1.29). තත්ථ ''මා මෙ ආමිසදායාදාති එවං මෙ-සද්දං ආනෙත්වා අත්ථො වෙදිතබ්බො. එවඤ්හි යථාවුත්තත්ථසාධකං හොති''ති වුත්තං. තත්ථ මෙ මම ආමිසදායාදා චතුපච්චයභුඤ්ජකාති භගවතො සම්බන්ධභූතස්ස සම්බන්ධීභූතා පච්චයා වුත්තා, තස්මා දායකෙහි දින්නාපි පච්චයා භගවතා අනුඤ්ඤාතත්තා භගවතො පච්චයායෙව හොන්තීති එතස්ස අත්ථස්ස ධම්මදායාදසුත්තං සාධකං හොතීති අත්ථොති වුත්තං.

ලජ්ජිනා සද්ධිං පරිභොගො නාම ලජ්ජිස්ස සන්තකං ගහෙත්වා පරිභොගො. **අලජ්ජිනා සද්ධින්ති** එත්ථාපි එසෙව නයො. **ආදිතො පට්ඨාය හි අලජ්ජී නාම නත්ථීති** ඉමිනා දිට්ඨදිට්ඨෙසුයෙව ආසඞ්කා න කාතබ්බාති දස්සෙති. **අත්තනො භාරභූතා** සද්ධිවිහාරිකාදයො. තෙපි නිවාරෙතබ්බාති යො පස්සති, තෙන නිවාරෙතබ්බාති පාඨො. අට්ඨකථායං පන **''යොපි අත්තනො භාරභූතෙන අලජ්ජිනා සද්ධිං පරිභොගං කරොති, සොපි නිවාරෙතබ්බො''**ති පාඨො දිස්සති, තථාපි අත්ථතො උභයථාපි යුජ්ජති. අත්තනො සද්ධිවිහාරිකාදයොපි අලජ්ජිභාවතො නිවාරෙතබ්බා. අලජ්ජීහි සද්ධිවිහාරිකාදීහි එකසම්භොගං කරොන්තා අඤ්ඤෙපි නිවාරෙතබ්බාව. **සචෙ න ඔරමති, අයම්පි අලජ්ජීයෙව හොතීති** එත්ථ එවං නිවාරිතො සො පුග්ගලො අලජ්ජිනා සද්ධිං පරිභොගතො ඔරමති විරමති, ඉච්චෙතං කුසලං. නො චෙ ඔරමති, අයම්පි අලජ්ජීයෙව හොති, තෙන සද්ධිං පරිභොගං කරොන්තො සොපි අලජ්ජීයෙව හොතීති අත්ථො. තෙන වුත්තං **''එවං එකො අලජ්ජී අලජ්ජීසතම්පි කරොති''**ති. **අධම්මියොති** අනෙසනාදීහි උප්පන්නො. **ධම්මියොති** භික්ඛාචරියාදීහි උප්පන්නො. **සඞ්ඝස්සෙව දෙතීති** භත්තං අග්ගහෙත්වා අත්තනා ලද්ධසලාකංයෙව දෙති.

විමතිවිනොදනියං පන **''ලජ්ජිනා සද්ධිං පරිභොගොති** ධම්මාමිසවසෙන මිස්සීභාවො. **අලජ්ජිනා සද්ධින්ති** එත්ථාපි එසෙව නයො. **ආදිතො පට්ඨාය හි අලජ්ජී නාම නත්ථීති** ඉමිනා දිට්ඨදිට්ඨෙසු ආසඞ්කා නාම න කාතබ්බා, දිට්ඨසුතාදිකාරණෙ සති එව කාතබ්බාති දස්සෙති. **අත්තනො භාරභූතා** සද්ධිවිහාරිකාදයො. **සචෙ න ඔරමතීති** අගතිගමනවසෙන ධම්මාමිසපරිභොගතො න ඔරමති. **ආපත්ති නාම නත්ථීති** ඉදං අලජ්ජීනං ධම්මෙනුප්පන්නපච්චයං ධම්මකම්මඤ්ච සන්ධාය වුත්තං. තෙසම්පි හි කුලදූසනාදිසමුප්පන්නං පච්චයං පරිභුඤ්ජන්තානං වග්ගකම්මාදීනි කරොන්තානඤ්ච ආපත්ති එව. **'ධම්මියාධම්මියපරිභොගො පච්චයවසෙනෙව වෙදිතබ්බො'**ති වුත්තත්තා හෙට්ඨා ලජ්ජිපරිභොගාලජ්ජිපරිභොගා පච්චයවසෙන එකකම්මාදිවසෙන ච වුත්තා එවාති වෙදිතබ්බං. තෙනෙව දුට්ඨදොසසික්ඛාපදට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.385-386) චොදකචුදිතකභාවෙ ඨිතා ද්වෙ අලජ්ජිනො ධම්මපරිභොගම්පි සන්ධාය 'එකසම්භොගපරිභොගා හුත්වා ජීවථා'ති වුත්තා තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤං ධම්මාමිසාපරිභොගෙ විරොධාභාවා. ලජ්ජීනමෙව හි අලජ්ජිනා සහ තදුභයපරිභොගො න වට්ටතී''ති වුත්තං.

සචෙ පන ලජ්ජී අලජ්ජිං පග්ගණ්හාති...පෙ.... අන්තරධාපෙතීති එත්ථ කෙවලං පග්ගණ්හිතුකාමතාය එවං කාතුං න වට්ටති, ධම්මස්ස පන සාසනස්ස සොතූනඤ්ච අනුග්ගහත්ථාය වට්ටතීති වෙදිතබ්බං. පුරිමනයෙන **''සො ආපත්තියා කාරෙතබ්බො''**ති වුත්තත්තා ඉමස්ස ආපත්තියෙවාති වදන්ති. උද්දෙසග්ගහණාදිනා ධම්මස්ස පරිභොගො **ධම්මපරිභොගො**. ධම්මානුග්ගහෙන ගණ්හන්තස්ස ආපත්තියා අභාවෙපි ථෙරො තස්ස අලජ්ජිභාවංයෙව සන්ධාය **''පාපො කිරාය''**න්තිආදිමාහ. **තස්ස පන සන්තිකෙති** මහාරක්ඛිතත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.585) පන ඉමස්මිං ඨානෙ විත්ථාරතො විනිච්ඡිතං. කථං? **ධම්මපරිභොගොති** ''එකකම්මං එකුද්දෙසො''තිආදිනා වුත්තසංවාසො චෙව නිස්සයග්ගහණාදිකො සබ්බො නිරාමිසපරිභොගො ච වෙදිතබ්බො. **''න සො ආපත්තියා කාරෙතබ්බො''**ති වුත්තත්තා ලජ්ජිනො අලජ්ජිපග්ගහෙ ආපත්තීති වෙදිතබ්බං. **ඉතරොපීති** ලජ්ජීපි. තස්සාපි අත්තානං පග්ගණ්හන්තස්ස අලජ්ජිනො, ඉමිනා ච ලජ්ජිනො වණ්ණභණනාදිලාභං පටිච්ච ආමිසගරුකතාය වා ගෙහස්සිතපෙමෙන වා තං අලජ්ජිං පග්ගණ්හන්තො ලජ්ජී සාසනං අන්තරධාපෙති නාමාති දස්සෙති. එවං ගහට්ඨාදීසු උපත්ථම්භිතො අලජ්ජී බලං ලභිත්වා පෙසලෙ අභිභවිත්වා න චිරස්සෙව සාසනං උද්ධම්මං උබ්බිනයං කරොතීති.

ධම්මපරිභොගොපි තත්ථ වට්ටතීති ඉමිනා ආමිසපරිභොගතො ධම්මපරිභොගොව ගරුකො, තස්මා අතිවිය අලජ්ජිවිවෙකෙන කාතබ්බොති දස්සෙති. ''ධම්මානුග්ගහෙන උග්ගණ්හිතුං වට්ටතී''ති වුත්තත්තා අලජ්ජුස්සන්නතායසාසනෙ ඔසක්කන්තෙ, ලජ්ජීසු ච අප්පහොන්තෙසු අලජ්ජිං පකතත්තං ගණපූරකං ගහෙත්වා උපසම්පදාදිකරණෙන චෙව කෙචි අලජ්ජිනො ධම්මාමිසපරිභොගෙන සඞ්ගහෙත්වා සෙසාලජ්ජිගණස්ස නිග්ගහෙන ච සාසනං පග්ගණ්හිතුම්පි වට්ටති එව.

කෙචි පන ''කොටියං ඨිතො ගන්ථොති වුත්තත්තා ගන්ථපරියාපුණනමෙව ධම්මපරිභොගො, න එකකම්මාදි, තස්මා අලජ්ජීහි සද්ධිං උපොසථාදිකං කම්මං කාතුං වට්ටති, ආපත්ති නත්ථී''ති වදන්ති, තං න යුත්තං, එකකම්මාදීසු බහූසු ධම්මපරිභොගෙසු අලජ්ජිනාපි සද්ධිං කත්තබ්බාවත්ථායත්තං ධම්මපරිභොගං දස්සෙතුං ඉධ නිදස්සනවසෙන ගන්ථස්සෙව සමුද්ධටත්තා. න හි එකකම්මාදිකො විධි ධම්මපරිභොගො න හොතීති සක්කා වත්තුං අනාමිසත්තා ධම්මාමිසෙසු අපරියාපන්නස්ස ච කස්සචි අභාවා. තෙනෙව අට්ඨසාලිනියං ධම්මපටිසන්ථාරකථායං (ධ. ස. අට්ඨ. 1351) ''කම්මට්ඨානං කථෙතබ්බං, ධම්මො වාචෙතබ්බො...පෙ.... අබ්භානවුට්ඨානමානත්තපරිවාසා දාතබ්බා, පබ්බජ්ජාරහො පබ්බාජෙතබ්බො, උපසම්පදාරහො උපසම්පාදෙතබ්බො...පෙ.... අයං ධම්මපටිසන්ථාරො නාමා''ති එවං සඞ්ඝකම්මාදිපි ධම්මකොට්ඨාසෙ දස්සිතං. තෙසු පන ධම්මකොට්ඨාසෙසු යං ගණපූරකාදිවසෙන අලජ්ජිනො අපෙක්ඛිත්වා උපොසථාදි වා තෙසං සන්තිකා ධම්මුග්ගහණනිස්සයග්ගහණාදි වා කරීයති, තං ධම්මො චෙව පරිභොගො චාති ධම්මපරිභොගොති වුච්චති, එතං තථාරූපපච්චයං විනා කාතුං න වට්ටති, කරොන්තස්ස අලජ්ජිපරිභොගො ච හොති දුක්කටඤ්ච. යං පන අලජ්ජිසතං අනපෙක්ඛිත්වා තජ්ජනීයාදිනිග්ගහකම්මං වා පරිවාසාදිඋපකාරකම්මං වා උග්ගහපරිපුච්ඡාදානාදි වා කරීයති, තං ධම්මො එව, නො පරිභොගො, එතං අනුරූපානං කාතුං වට්ටති, ආමිසදානෙ විය ආපත්ති නත්ථි. නිස්සයදානම්පි තෙරසසම්මුතිදානාදි ච වත්තපටිපත්තිසාදියනාදිපරිභොගස්සපි හෙතුත්තා න වට්ටති.

යො පන මහාඅලජ්ජී උද්ධම්මං උබ්බිනයං සත්ථුසාසනං කරොති, තස්ස සද්ධිවිහාරිකාදීනං උපසම්පදාදි උපකාරකම්මම්පි උග්ගහපරිපුච්ඡාදානාදි ච කාතුං න වට්ටති, ආපත්ති එව හොති, නිග්ගහකම්මමෙව කාතබ්බං. තෙනෙව අලජ්ජිපග්ගහොපි පටික්ඛිත්තො. ධම්මාමිසපරිභොගවිවජ්ජනෙනපි හි දුම්මඞ්කූනං පුග්ගලානං නිග්ගහොව අධිප්පෙතො, සො ච පෙසලානං ඵාසුවිහාරසද්ධම්මට්ඨිතිවිනයානුග්ගහාදිඅත්ථාය එතදත්ථත්තා සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා, තස්මා යං යං දුම්මඞ්කූනං උපත්ථම්භාය, පෙසලානං අඵාසුවිහාරාය, සද්ධම්මපරිහානාදිඅත්ථාය හොති, තං සබ්බම්පි පරිභොගො වා හොතු අපරිභොගො වා කාතුං න වට්ටති, එවං කරොන්තා සාසනං අන්තරධාපෙන්ති, ආපත්තිඤ්ච ආපජ්ජන්ති, ධම්මාමිසපරිභොගෙසු චෙත්ථ අලජ්ජීහි එකකම්මාදිධම්මපරිභොගො එව පෙසලානං අඵාසුවිහාරාය සද්ධම්මපරිහානාදිඅත්ථාය හොති, න තථා ආමිසපරිභොගො. න හි අලජ්ජීනං පච්චයපරිභොගමත්තෙන පෙසලානං අඵාසුවිහාරාදි හොති, යථාවුත්තධම්මපරිභොගෙන පන හොති. තප්පරිවජ්ජනෙන ච ඵාසුවිහාරාදයො. තථා හි කතසික්ඛාපදවීතික්කමා අලජ්ජිපුග්ගලා උපොසථාදීසු පවිට්ඨා ''තුම්හෙ කායද්වාරෙ චෙව වචීද්වාරෙ ච වීතික්කමං කරොථා''තිආදිනා භික්ඛූහි වත්තබ්බා හොන්ති. යථා විනයඤ්ච අතිට්ඨන්තා සඞ්ඝතො බහිකරණාදිවසෙන සුට්ඨු නිග්ගහෙතබ්බා, තථා අකත්වා තෙහි සහ සංවසන්තාපි අලජ්ජිනොව හොන්ති ''එකොපි අලජ්ජී අලජ්ජිසතම්පි කරොතී''තිආදිවචනතො (පාරා. අට්ඨ. 2.585). යදි හි තෙ එවං අනිග්ගහිතා සියුං, සඞ්ඝෙ කලහාදිං වඩ්ඪෙත්වා උපොසථාදිසාමග්ගිකම්මපටිබාහනාදිනා පෙසලානං අඵාසුං කත්වා කමෙන තෙ දෙවදත්තවජ්ජිපුත්තකාදයො විය පරිසං වඩ්ඪෙත්වා අත්තනො විප්පටිපත්තිං ධම්මතො විනයතො දීපෙන්තා සඞ්ඝභෙදාදිම්පි කත්වා න චිරස්සෙව සාසනං අන්තරධාපෙය්‍යුං. තෙසු පන සඞ්ඝතො බහිකරණාදිවසෙන නිග්ගහිතෙසු සබ්බොපි අයං උපද්දවො න හොති. වුත්තඤ්හි ''දුස්සීලපුග්ගලෙ නිස්සාය උපොසථො න තිට්ඨති, පවාරණා න තිට්ඨති, සඞ්ඝකම්මානි න පවත්තන්ති, සාමග්ගී න හොති...පෙ.... දුස්සීලෙසු පන නිග්ගහිතෙසු සබ්බොපි අයං උපද්දවො න හොති, තතො පෙසලා භික්ඛූ ඵාසු විහරන්තී''ති, තස්මා එකකම්මාදිධම්මපරිභොගොව ආමිසපරිභොගතොපි අතිවිය අලජ්ජිවිවෙකෙන කාතබ්බො, ආපත්තිකරො ච සද්ධම්මපරිහානිහෙතුත්තාති වෙදිතබ්බං.

අපිච ‘‘උපොසථො න තිට්ඨති, පවාරණා න තිට්ඨති, සඞ්ඝකම්මානි න පවත්තන්තී’’ති එවං අලජ්ජීහි සද්ධිං සඞ්ඝකම්මාකරණස්ස අට්ඨකථායං පකාසිතත්තාපි චෙතං සිජ්ඣති. තථා පරිවත්තලිඞ්ගස්ස භික්ඛුනො භික්ඛුනුපස්සයං ගච්ඡන්තස්ස පටිපත්තිකථායං ‘‘ආරාධිකා ච හොන්ති සඞ්ගාහිකා ලජ්ජිනියො, තා කොපෙත්වා අඤ්ඤත්ථ න ගන්තබ්බං. ගච්ඡති චෙ, ගාමන්තරනදීපාරරත්තිවිප්පවාසගණම්හා ඔහීයනාපත්තීහි න මුච්චති…පෙ…. අලජ්ජිනියො හොන්ති, සඞ්ගහං පන කරොන්ති, තාපි පරිච්චජිත්වා අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං ලභතී’’ති එවං අලජ්ජිනීසු දුතියිකාගහණාදීසු සංවාසාපත්තිපරිහාරාය නදීපාරගමනාදිගරුකාපත්තිට්ඨානානං අනුඤ්ඤාතත්තා තතොපි අලජ්ජිසංවාසාපත්ති එව සද්ධම්මපරිහානියා හෙතුභූතො ගරුකතරාති විඤ්ඤායති. න හි ලහුකාපත්තිට්ඨානං වා අනාපත්තිට්ඨානං වා පරිහරිතුං ගරුකාපත්තිට්ඨානවීතික්කමං ආචරියා අනුජානන්ති. තථා අසංවාසපදස්ස අට්ඨකථායං ‘‘සබ්බෙහිපි ලජ්ජිපුග්ගලෙහි සමං සික්ඛිතබ්බභාවතො සමසික්ඛාතා නාම. එත්ථ යස්මා සබ්බෙපි ලජ්ජිනො එතෙසු කම්මාදීසු සහ වසන්ති, න එකොපි තතො බහිද්ධා සන්දිස්සති, තස්මා තානි සබ්බානිපි ගහෙත්වා එසො සංවාසො නාමා’’ති එවං ලජ්ජීහෙව එකකම්මාදිසංවාසො වට්ටතීති පකාසිතො.

යදි එවං කස්මා අසංවාසිකෙසු අලජ්ජී න ගහිතොති? නායං විරොධො, යෙ ගණපූරකෙ කත්වා කතං කම්මං කුප්පති, තෙසං පාරාජිකාදිඅපකතත්තානඤ්ඤෙව අසංවාසිකත්තෙන ගහිතත්තා. අලජ්ජිනො පන පකතත්තභූතාපි සන්ති, තෙ ච ගණපූරකා හුත්වා කම්මං සාධෙන්ති, කෙවලං කත්වා අගතිගමනෙන කරොන්තානං ආපත්තිකරා හොන්ති සභාගාපත්තිආපන්නා විය අඤ්ඤමඤ්ඤං. යස්මා අලජ්ජිතඤ්ච ලජ්ජිතඤ්ච පුථුජ්ජනානං චිත්තක්ඛණපටිබද්ධං, න සබ්බකාලිකං. සඤ්චිච්ච හි වීතික්කමචිත්තෙ උප්පන්නෙ අලජ්ජිනො ‘‘න පුන ඊදිසං කරිස්සාමී’’ති චිත්තෙන ලජ්ජිනො හොන්ති.

තෙසු ච යෙ පෙසලෙහි ඔවදියමානාපි න ඔරමන්ති, පුනප්පුනං කරොන්ති, තෙ එව අසංවසිතබ්බා, න ඉතරෙ ලජ්ජිධම්මෙ ඔක්කන්තත්තා, තස්මාපි අලජ්ජිනො අසංවාසිකෙසු අගණෙත්වා තප්පරිවජ්ජනත්ථං සොධෙත්වාව උපොසථාදිකරණං අනඤ්ඤාතං. තථා හි ‘‘පාරිසුද්ධිං ආයස්මන්තො ආරොචෙථ, පාතිමොක්ඛං උද්දිසිස්සාමී’’තිආදිනා (මහාව. 134) අපරිසුද්ධාය පරිසාය උපොසථකරණස්ස අයුත්තතා පකාසිතා, ‘‘යස්ස සියා ආපත්ති, සො ආවිකරෙය්‍යා…පෙ…. ඵාසු හොතී’’ති (මහාව. 134) එවං අලජ්ජිම්පි ලජ්ජිධම්මෙ පතිට්ඨාපෙත්වා උපොසථකරණප්පකාරො ච වුත්තො, ‘‘කච්චිත්ථ පරිසුද්ධා…පෙ…. පරිසුද්ධෙත්ථායස්මන්තො’’ති (පාරා. 233) ච පාරිසුද්ධිඋපොසථෙ ‘‘පරිසුද්ධො අහං, භන්තෙ, පරිසුද්ධොති මං ධාරෙථා’’ති (මහාව. 168) ච එවං උපොසථං කරොන්තානං පරිසුද්ධතා ච පකාසිතා, වචනමත්තෙන අනොරමන්තානඤ්ච උපොසථපවාරණට්ඨපනවිධි ච වුත්තො, සබ්බථා ලජ්ජිධම්මං අනොක්කමන්තෙහි සංවාසස්ස අයුත්තතාය නිස්සයදානග්ගහණපටික්ඛෙපො, තජ්ජනීයාදිනිග්ගහකම්මකරණඋක්ඛෙපනීයකම්මකරණෙන සානුවත්තකපරිසස්ස අලජ්ජිස්ස අසංවාසිකත්තපාපනවිධි ච වුත්තො, තස්මා යථාවුත්තෙහි සුත්තන්තනයෙහි, අට්ඨකථාවචනෙහි ච පකතත්තෙහිපි අපකතත්තෙහිපි සබ්බෙහි අලජ්ජීහි එකකම්මාදිසංවාසො න වට්ටති, කරොන්තානං ආපත්ති එව දුම්මඞ්කූනං පුග්ගලානං නිග්ගහත්ථායෙව සබ්බසික්ඛාපදානං පඤ්ඤත්තත්තාති නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං. තෙනෙව දුතියසඞ්ගීතියං පකතත්තාපි අලජ්ජිනො වජ්ජිපුත්තකා යසත්ථෙරාදීහි මහන්තෙන වායාමෙන සඞ්ඝතො වියොජිතා. න හි තෙසු පාරාජිකාදිඅසංවාසිකාපත්ති අත්ථි, තෙහි දීපිතානං දසන්නං වත්ථූනං ලහුකාපත්තිවිසයත්තාති වුත්තං.

තස්ස සන්තිකෙති මහාරක්ඛිතත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

රූපියාදිපටිග්ගහණවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

ද්වාදසමො පරිච්ඡෙදො.

13. දානලක්ඛණාදිවිනිච්ඡයකථා

69. එවං රුපියාදිපටිග්ගහණවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි දානවිස්සාසග්ගාහලාභපරිණාමනවිනිච්ඡයං කථෙතුං **“දානවිස්සාසග්ගාහෙහී”**තිආදිමාහ. තත්ථ දීයතෙ **දානං,** චීවරාදිවත්ථුං ආරම්මණං කත්වා පවත්තො අලොභප්පධානො කාමාවචරකුසලකිරියචිත්තුප්පාදො. සසනං **සාසො,** සසු හිංසායන්ති ධාතු, හිංසනන්ති අත්ථො, විගතො සාසො එතස්මා ගාහාති **විස්සාසො.** ගහණං ගාහො, විස්සාසෙන ගාහො **විස්සාසග්ගාහො.** විසෙසනෙ චෙත්ථ කරණවචනං, විස්සාසවසෙන ගාහො, න ථෙය්‍යචිත්තවසෙනාති අත්ථො. ලබ්භතෙති ලාභො, චීවරාදිවත්ථු, තස්ස **ලාභස්ස.** පරිණාමියතෙ **පරිණාමනං,** අඤ්ඤෙසං අත්ථාය පරිණතස්ස අත්තනො, අඤ්ඤස්ස වා පරිණාමනං, දාපනන්ති අත්ථො. **දානවිස්සාසග්ගාහෙහි ලාභස්ස පරිණාමන**න්ති එත්ථ උද්දෙසෙ සමභිනිවිට්ඨස්ස “දාන”න්ති පදස්ස අත්ථවිනිච්ඡයො තාව පඨමං එවං වෙදිතබ්බොති යොජනා. අත්තනො සන්තකස්ස චීවරාදිපරික්ඛාරස්ස දානන්ති සම්බන්ධො. **යස්ස කස්සචී**ති සම්පදානනිද්දෙසො, යස්ස කස්සචි පටිග්ගාහකස්සාති අත්ථො.

යදිදං “දාන”න්ති වුත්තං, තත්ථ කිං ලක්ඛණන්ති ආහ **“තත්‍රිදං දානලක්ඛණ”**න්ති. “ඉදං තුය්හං දෙමී”ති වදතීති ඉදං තිවඞ්ගසම්පන්නං දානලක්ඛණං හොතීති යොජනා. තත්ථ **ඉද**න්ති දෙය්‍යධම්මනිදස්සනං. **තුය්හ**න්ති පටිග්ගාහකනිදස්සනං. **දෙමී**ති දායකනිදස්සනං. **දදාමී**තිආදීනි පන පරියායවචනානි. වුත්තඤ්හි “දෙය්‍යදායකපටිග්ගාහකා විය දානස්සා”ති, “තිණ්ණං සම්මුඛීභාවා කුසලං හොතී”ති ච. “වත්ථුපරිච්චාගලක්ඛණත්තා දානස්සා”ති ඉදං පන එකදෙසලක්ඛණකථනමෙව, කිං එවං දීයමානං සම්මුඛායෙව දින්නං හොති, උදාහු පරම්මුඛාපීති ආහ **“සම්මුඛාපි පරම්මුඛාපි දින්නංයෙව හොතී”**ති. **තුය්හං ගණ්හාහී**තිආදීසු අයමත්ථො – “ගණ්හාහී”ති වුත්තෙ “දෙමී”ති වුත්තසදිසං හොති, තස්මා මුඛ්‍යතො දින්නත්තා **සුදින්නං** හොති, “ගණ්හාමී”ති ච වුත්තෙ මුඛ්‍යතො ගහණං හොති, තස්මා **සුග්ගහිතං** හොති. “තුය්හං මය්හ”න්ති ඉමානි පන පටිග්ගාහකපටිබන්ධතාකරණෙ වචනානි. **තව සන්තකං කරොහී**තිආදීනි පන පරියායතො දානග්ගහණානි, තස්මා **දුදින්නං දුග්ගහිතඤ්ච** හොති. ලොකෙ හි අපරිච්චජිතුකාමාපි පුන ගණ්හිතුකාමාපි “තව සන්තකං හොතූ”ති නිය්‍යාතෙන්ති යථා තං කුසරඤ්ඤො මාතු රජ්ජනිය්‍යාතනං. තෙනාහ **“නෙව දාතා දාතුං ජානාති, න ඉතරො ගහෙතු”**න්ති. **සචෙ පනා**තිආදීසු පන දායකෙන පඤ්ඤත්තියං අකොවිදතාය පරියායවචනෙ වුත්තෙපි පටිග්ගාහකො අත්තනො පඤ්ඤත්තියං කොවිදතාය මුඛ්‍යවචනෙන ගණ්හාති, තස්මා **“සුග්ගහිත”**න්ති වුත්තං.

සචෙ පන එකොතිආදීසු පන දායකො මුඛ්‍යවචනෙන දෙති, පටිග්ගාහකොපි මුඛ්‍යවචනෙන පටික්ඛිපති, තස්මා දායකස්ස පුබ්බෙ අධිට්ඨිතම්පි චීවරං දානවසෙන අධිට්ඨානං විජහති, පරිච්චත්තත්තා අත්තනො අසන්තකත්තා අතිරෙකචීවරම්පි න හොති, තස්මා දසාහාතික්කමෙපි ආපත්ති න හොති. පටිග්ගාහකස්සපි න පටික්ඛිපිතත්තා අත්තනො සන්තකං න හොති, තස්මා අතිරෙකචීවරං න හොතීති දසාහාතික්කමෙපි ආපත්ති නත්ථි. **යස්ස පන රුච්චතී**ති එත්ථ පන ඉමස්ස චීවරස්ස අස්සාමිකත්තා පංසුකූලට්ඨානෙ ඨිතත්තා යස්ස රුච්චති, තෙන පංසුකූලභාවෙන ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං, පරිභුඤ්ජන්තෙන පන දායකෙන පුබ්බඅධිට්ඨිතම්පි දානවසෙන අධිට්ඨානස්ස විජහිතත්තා පුන අධිට්ඨහිත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං ඉතරෙන පුබ්බෙ අනධිට්ඨිතත්තාති දට්ඨබ්බං.

ඉත්ථන්නාමස්ස දෙහීතිආදීසු පන ආණත්‍යත්ථෙ පවත්තාය පඤ්චමීවිභත්තියා වුත්තත්තා ආණත්තෙන පටිග්ගාහකස්ස දින්නකාලෙයෙව පටිග්ගාහකස්ස සන්තකං හොති, න තතො පුබ්බෙ, පුබ්බෙ පන ආණාපකස්සෙව, තස්මා **“යො පහිණති, තස්සෙව සන්තක”**න්ති වුත්තං. **ඉත්ථන්නාමස්ස දම්මී**ති පන පච්චුප්පන්නත්ථෙ පවත්තාය වත්තමානවිභත්තියා වුත්තත්තා තතො පට්ඨාය පටිග්ගාහකස්සෙව සන්තකං හොති, තස්මා **“යස්ස පහීයති, තස්ස සන්තක”**න්ති වුත්තං. **තස්මා**ති ඉමිනා ආයස්මතා රෙවතත්ථෙරෙන ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස චීවරපෙසනවත්ථුස්මිං භගවතා දෙසිතෙසු අධිට්ඨානෙසු ඉධ වුත්තලක්ඛණෙන අසම්මොහතො ජානිතබ්බන්ති දස්සෙති.

තත්ථ **ද්වාධිට්ඨිතං, ස්වාධිට්ඨිත**න්ති ච න තිචීවරාධිට්ඨානං සන්ධාය වුත්තං, අථ ඛො සාමිකෙ ජීවන්තෙ විස්සාසග්ගාහචීවරභාවෙන ච සාමිකෙ මතෙ මතකචීවරභාවෙන ච ගහණං සන්ධාය වුත්තං, තතො පන දසාහෙ අනතික්කන්තෙයෙව තිචීවරාධිට්ඨානං වා පරික්ඛාරචොළාධිට්ඨානං වා විකප්පනං වා කාතබ්බං. **යො පහිණතී**ති දායකං සන්ධායාහ, **යස්ස පහීයතී**ති පටිග්ගාහකං.

පරිච්චජිත්වා…පෙ…. න ලභති, ආහරාපෙන්තො භණ්ඩග්ඝෙන කාරෙතබ්බොති අත්ථො. **අත්තනා…පෙ…. නිස්සග්ගිය**න්ති ඉමිනා පරසන්තකභූතත්තං ජානන්තො ථෙය්‍යපසය්හවසෙන අච්ඡින්දන්තො පාරාජිකො හොතීති දස්සෙති. පොරාණටීකායං පන “සකසඤ්ඤාය විනා ගණ්හන්තො භණ්ඩං අග්ඝාපෙත්වා ආපත්තියා කාරෙතබ්බො”ති වුත්තං. සකසඤ්ඤාය විනාපි තාවකාලිකපංසුකූලසඤ්ඤාදිවසෙන ගණ්හන්තො ආපත්තියා න කාරෙතබ්බො. අට්ඨකථායං පන පසය්හාකාරං සන්ධාය වදති. තෙනාහ **“අච්ඡින්දතො නිස්සග්ගිය”**න්ති. **සචෙ පන…පෙ…. වට්ටතී**ති තුට්ඨදානං ආහ, **අථ පනා**තිආදිනා කුපිතදානං. උභයථාපි සයං දින්නත්තා වට්ටති, ගහණෙ ආපත්ති නත්ථීති අත්ථො.

මම සන්තිකෙ…පෙ…. එවං පන දාතුං න වට්ටතීති වත්ථුපරිච්චාගලක්ඛණත්තා දානස්ස එවං දදන්තො අපරිච්චජිත්වා දින්නත්තා දානං න හොතීති න වට්ටති, තතො එව දුක්කටං හොති. **ආහරාපෙතුං පන වට්ටතීති** පුබ්බෙ ''අකරොන්තස්ස න දෙමී''ති වුත්තත්තා යථාවුත්තඋපජ්ඣායග්ගහණාදීනි අකරොන්තෙ ආචරියස්සෙව සන්තකං හොතීති කත්වා වුත්තං. කරොන්තෙ පන අන්තෙවාසිකස්ස සන්තකං භවෙය්‍ය සබ්බසො අපරිච්චජිත්වා දින්නත්තා. සකසඤ්ඤාය විජ්ජමානත්තා ''ආහරාපෙතුං වට්ටතී''ති වුත්තං සියා. ටීකායං (සාරත්ථ. ටී. 2.635) පන ''එවං දින්නං හතිසදිසත්තා ආහරාපෙතුං වට්ටතී''ති වුත්තං. හතිසදිසෙ සතිපි කම්මෙ කතෙ හති ලද්ධබ්බා හොති, තස්මා ආරොපෙතුං න වට්ටෙය්‍ය. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.635) පන **''ආහරාපෙතුං වට්ටතීති** කම්මෙ අකතෙ හතිසදිසත්තා වුත්ත''න්ති වුත්තං, තෙන කම්මෙ කතෙ ආහරාපෙතුං න වට්ටතීති සිද්ධං. උපජ්ඣං ගණ්හිස්සතීති සාමණෙරස්ස දානං දීපෙති, තෙන ච සාමණෙරකාලෙ දත්වා උපසම්පන්නකාලෙ අච්ඡින්දතොපි පාචිත්තියං දීපෙති. **අයං තාව දානෙ විනිච්ඡයොති** ඉමිනා දානවිනිච්ඡයාදීනං තිණ්ණං විනිච්ඡයානං එකපරිච්ඡෙදකතභාවං දීපෙති.

විස්සාසග්ගාහලක්ඛණවිනිච්ඡයකථා

70. **අනුට්ඨානසෙය්‍යා** නාම යාය සෙය්‍යාය සයිතො **යාව ජීවිතින්ද්‍රියුපච්ඡෙදං න පාපුණාති,** තාව වුච්චති. **දදමානෙන ච මතකධනං තාව යෙ තස්ස ධනෙ ඉස්සරා ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා, තෙසං දාතබ්බ**න්ති එත්ථ කෙ ගහට්ඨා කෙ පබ්බජිතා කෙන කාරණෙන තස්ස ධනෙ ඉස්සරාති? ගහට්ඨා තාව ගිලානුපට්ඨාකභූතා තෙන කාරණෙන ගිලානුපට්ඨාකභාගභූතෙ තස්ස ධනෙ ඉස්සරා, යෙසඤ්ච වාණිජානං හත්ථතො කප්පියකාරකෙන පත්තාදිපරික්ඛාරො ගාහාපිතො, තෙසං යං දාතබ්බමූලං, තෙ ච තස්ස ධනෙ ඉස්සරා, යෙසඤ්ච මාතාපිතූනං අත්ථාය පරිච්ඡින්දිත්වා වත්ථූනි ඨපිතානි, තෙපි තස්ස ධනස්ස ඉස්සරා. එවමාදිනා යෙන යෙන කාරණෙන යං යං පරික්ඛාරධනං යෙහි යෙහි ගහට්ඨෙහි ලභිතබ්බං හොති, තෙන තෙන කාරණෙන තෙ තෙ ගහට්ඨා තස්ස තස්ස ධනස්ස ඉස්සරා.

පබ්බජිතා පන බාහිරකා තථෙව සති කාරණෙ ඉස්සරා. පඤ්චසු පන සහධම්මිකෙසු භික්ඛූ සාමණෙරා ච මතානං භික්ඛුසාමණෙරානං ධනං විනාපි කාරණෙන දායාදභාවෙන ලභන්ති, න ඉතරා. භික්ඛුනීසික්ඛමානසාමණෙරීනම්පි ධනං තායෙව ලභන්ති, න ඉතරෙ. තං පන මතකධනභාජනං චතුපච්චයභාජනවිනිච්ඡයෙ ආවි භවිස්සති, බහූ පන විනයධරත්ථෙරා ''යෙ තස්ස ධනස්ස ඉස්සරා ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා''ති පාඨං නිස්සාය ''මතභික්ඛුස්ස ධනං ගහට්ඨභූතා ඤාතකා ලභන්තී''ති විනිච්ඡිනන්ති, තම්පි විනිච්ඡයං තස්ස ච යුත්තායුත්තභාවං තත්ථෙව වක්ඛාම.

අනත්තමනස්ස සන්තකන්ති ''දුට්ඨු කතං තයා මයා අදින්නං මම සන්තකං ගණ්හන්තෙනා''ති වචීභෙදෙන වා චිත්තුප්පාදමත්තෙන වා දොමනස්සප්පත්තස්ස සන්තකං. **යො පන පඨමංයෙව ''සුට්ඨු කතං තයා මම සන්තකං ගණ්හන්තෙනා''ති වචීභෙදෙන වා චිත්තුප්පාදමත්තෙන වා අනුමොදිත්වා පච්ඡා කෙනචි කාරණෙන කුපිතො, පච්චාහරාපෙතුං න ලභති. යොපි අදාතුකාමො, චිත්තෙන පන අධිවාසෙති, න කිඤ්චි වදතීති** එත්ථ තු පොරාණටීකායං (සාරත්ථ. ටී. 2.131) **''චිත්තෙන පන අධිවාසෙතීති** වුත්තමෙවත්ථං විභාවෙතුං **'න කිඤ්චි වදතී'**ති වුත්ත''න්ති වුත්තං. එවං සති ''චිත්තෙනා''ති ඉදං අධිවාසනකිරියාය කරණං හොති. **අදාතුකාමොති** එත්ථාපි තමෙව කරණං සියා, තතො ''චිත්තෙන අදාතුකාමො, චිත්තෙන අධිවාසෙතී''තිවචනං ඔචිත්‍යසම්පොසකං න භවෙය්‍ය. තං ඨපෙත්වා ''අදාතුකාමො''ති එත්ථ කායෙනාති වා වාචායාති වා අඤ්ඤං කරණම්පි න සම්භවති, තදසම්භවෙ සති විසෙසත්ථවාචකො පන-සද්දොපි නිරත්ථකො. **න කිඤ්චි වදතීති** එත්ථ තු වදනකිරියාය කරණං ''වාචායා''ති පදං ඉච්ඡිතබ්බං, තථා ච සති අඤ්ඤං අධිවාසනකිරියාය කරණං, අඤ්ඤං වදනකිරියාය කරණං, අඤ්ඤා අධිවාසනකිරියා, අඤ්ඤා වදනකිරියා, තස්මා ''වුත්තමෙවත්ථං විභාවෙතු''න්ති වත්තුං න අරහති, තස්මා යොපි චිත්තෙන අදාතුකාමො හොති, පන තථාපි වාචාය අධිවාසෙති, න කිඤ්චි වදතීති යොජනං කත්වා පන ''අධිවාසෙතීති වුත්තමෙවත්ථං පකාසෙතුං න කිඤ්චි වදතීති වුත්ත''න්ති වත්තුමරහති. එත්ථ තු පන-සද්දො අරුචිලක්ඛණසූචනත්ථො. ''චිත්තෙනා''ති ඉදං අදාතුකාමකිරියාය කරණං, ''වාචායා''ති අධිවාසනකිරියාය අවදනකිරියාය ච කරණං. අධිවාසනකිරියා ච අවදනකිරියායෙව . ''අධිවාසෙතී''ති වුත්තෙ අවදනකිරියාය අපාකටභාවතො තං පකාසෙතුං ''න කිඤ්චි වදතී''ති වුත්තං, එවං ගය්හමානෙ පුබ්බාපරවචනත්ථො ඔචිත්‍යසම්පොසකො සියා, තස්මා එත්තකවිචාරෙහි විචාරෙත්වා ගහෙතබ්බොති.

ලාභපරිණාමනවිනිච්ඡයකථා

71. ලාභපරිණාමනවිනිච්ඡයෙ **තුම්හාකං සප්පිආදීනි ආභතානීති** තුම්හාකං අත්ථාය ආභතානි සප්පිආදීනි. පරිණතභාවං ජානිත්වාපි වුත්තවිධිනා විඤ්ඤාපෙන්තෙන තෙසං සන්තකමෙව විඤ්ඤාපිතං නාම හොතීති ආහ **''මය්හම්පි දෙථාති වදති, වට්ටතී''**ති.

''පුප්ඵම්පි ආරොපෙතුං න වට්ටතීති ඉදං පරිණතං සන්ධාය වුත්තං, සචෙ පන එකස්මිං චෙතියෙ පූජිතං පුප්ඵං ගහෙත්වා අඤ්ඤස්මිං චෙතියෙ පූජෙති, වට්ටතී''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.660) වුත්තං. අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.660) පන නියමෙත්වා ''අඤ්ඤස්ස චෙතියස්ස අත්ථාය රොපිතමාලාවච්ඡතො''ති වුත්තත්තා න කෙවලං පරිණතභාවොයෙව කථිතො, අථ ඛො නියමෙත්වා රොපිතභාවොපි. **පුප්ඵම්පීති පි**-සද්දෙන කුතො මාලාවච්ඡන්ති දස්සෙති. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.660) පන **''රොපිතමාලාවච්ඡතොති** කෙනචි නියමෙත්වා රොපිතං සන්ධාය

වුත්තං, අනොචිතං මිලායමානං ඔචිනිත්වා යත්ථ කත්ථචි පූජෙතුං වට්ටතී''ති වුත්තං. **යීතං දිස්වාති** සෙසකං ගහෙත්වා යීතං දිස්වා. **ඉමස්ස සුනඛස්ස මා දෙහි, එතස්ස දෙහීති** ඉදං පරිණතෙයෙව, තිරච්ඡානගතස්ස පරිච්චජිත්වා දින්නෙ පන තං පලාපෙත්වා අඤ්ඤං භුඤ්ජාපෙතුං වට්ටති, තස්මා **''කත්ථ දෙමාති**ආදිනා එකෙනාකාරෙන අනාපත්ති දස්සිතා. එවං පන අපුච්ඡිතෙපි 'අපරිණතං ඉද'න්ති ජානන්තෙන අත්තනො රුචියා යත්ථ ඉච්ඡති, තත්ථ දාපෙතුං වට්ටතී''ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. **යත්ථ ඉච්ඡථ, තත්ථ දෙථාති** එත්ථාපි ''තුම්හාකං රුචියා''ති වුත්තත්තා යත්ථ ඉච්ඡති, තත්ථ දාපෙතුං ලභති.

පරිවාරෙ (පරි. අට්ඨ. 329) පන **නව අධම්මිකානි දානානීති** සඞ්ඝස්ස පරිණතං අඤ්ඤසඞ්ඝස්ස වා චෙතියස්ස වා පුග්ගලස්ස වා පරිණාමෙති, චෙතියස්ස පරිණතං අඤ්ඤචෙතියස්ස වා සඞ්ඝස්ස වා පුග්ගලස්ස වා පරිණාමෙති, පුග්ගලස්ස පරිණතං අඤ්ඤපුග්ගලස්ස වා සඞ්ඝස්ස වා චෙතියස්ස වා පරිණාමෙතීති එවං වුත්තානි. **නව පටිග්ගහා පරිභොගා චාති** එතෙසංයෙව දානානං පටිග්ගහා ච පරිභොගා ච. **තීණි ධම්මිකානි දානානීති** සඞ්ඝස්ස නින්නං සඞ්ඝස්සෙව දෙති, චෙතියස්ස නින්නං චෙතියස්සෙව දෙති, පුග්ගලස්ස නින්නං පුග්ගලස්සෙව දෙතීති ඉමානි තීණි. පටිග්ගහපටිභොගාපි තෙසංයෙව පටිග්ගහා ච පරිභොගා චාති ආගතං.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

දානලක්ඛණාදිවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

තෙරසමො පරිච්ඡෙදො.

14. පථවීඛණනවිනිච්ඡයකථා

72. එවං දානවිස්සාසග්ගාහලාභපරිණාමනවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි පථවීවිනිච්ඡයං කථෙතුං **‘‘පථවී’’**ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ පත්ථරතීති **පථවී, ප**-පුබ්බ ථර සන්ථරණෙති ධාතු, ර-කාරස්ස ව-කාරො, සසම්භාරපථවී. තප්පභෙදමාහ **‘‘ද්වෙ පථවී, ජාතා ච පථවී අජාතා ච පථවී’’**ති. තාසං විසෙසං දස්සෙතුං **‘‘තත්ථ ජාතා නාම පථවී’’**ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ සුද්ධපංසුකා…පෙ…. යෙභුය්‍යෙනමත්තිකාපථවී ජාතා නාම පථවී හොති. න කෙවලං සායෙව, අදඩ්ඪා පථවීපි ‘‘ජාතා පථවී’’ති වුච්චති. න කෙවලං ඉමා ද්වෙයෙව, යොපි පංසුපුඤ්ජො වා…පෙ…. චාතුමාසං ඔවට්ඨො, සොපි ‘‘ජාතා පථවී’’ති වුච්චතීති යොජනා. ඉතරත්‍රාපි එසෙව නයො.

තත්ථ සුද්ධා පංසුකායෙව එත්ථ පථවියා අත්ථි, න පාසාණාදයොති **සුද්ධපංසුකා**. තථා **සුද්ධමත්තිකා**. අප්පා පාසාණා එත්ථාති **අප්පපාසාණා**. ඉතරෙසුපි එසෙව නයො. යෙභුය්‍යෙන පංසුකා එත්ථාති **යෙභුය්‍යෙනපංසුකා,** අලුත්තසමාසොයං, තථා **යෙභුය්‍යෙනමත්තිකා**. තත්ථ මුට්ඨිප්පමාණතො උපරි **පාසාණා**. මුට්ඨිප්පමාණා **සක්ඛරා. කථලා**ති කපාලඛණ්ඩාදි. **මරුම්පා**ති කටසක්ඛරා. **වාලුකා** වාලුකායෙව. **යෙභුය්‍යෙනපංසුකා**ති එත්ථ තීසු කොට්ඨාසෙසු ද්වෙ කොට්ඨාසා පංසු, එකො පාසාණාදීසු අඤ්ඤතරකොට්ඨාසො. **අදඩ්ඪාපී**ති උද්ධනපත්තපචනකුම්භකාරාවපාදිවසෙන තථා තථා අදඩ්ඪා, සා පන විසුං නත්ථි, සුද්ධපංසුආදීසු අඤ්ඤතරාවාති වෙදිතබ්බා. **යෙභුය්‍යෙනසක්ඛරා**ති බහුතරසක්ඛරා. හත්ථිකුච්ඡියං කිර එකං පච්ඡිපූරං ආහරාපෙත්වා දොණියං ධොවිත්වා පථවියා යෙභුය්‍යෙනසක්ඛරභාවං ඤත්වා සයං භික්ඛූ පොක්ඛරණිං ඛණිංසූති. යානි පන මජ්ඣෙ ‘‘අප්පපංසුඅප්පමත්තිකා’’ති ද්වෙ පදානි, තානි යෙභුය්‍යෙනපාසාණාදිපඤ්චකමෙව පවිසන්ති. තෙසඤ්ඤෙව හි ද්වින්නං පභෙදවචනමෙතං, යදිදං සුද්ධපාසාණාදිආදි.

එත්ථ ච කිඤ්චාපි යෙභුය්‍යෙනපංසුං අප්පපංසුඤ්ච පථවිං වත්වා උපඩ්ඪපංසුකාපථවී න වුත්තා, තථාපි පණ්ණත්තිවජ්ජසික්ඛාපදෙසු සාවසෙසපඤ්ඤත්තියාපි සම්භවතො උපඩ්ඪපංසුකායපි පථවියා පාචිත්තියමෙවාති ගහෙතබ්බං. කෙචි පන ‘‘සබ්බච්ඡන්නාදීසු උපඩ්ඪච්ඡන්නෙ දුක්කටස්ස වුත්තත්තා ඉධාපි දුක්කටං යුජ්ජතී’’ති වදන්ති, තං න යුත්තං පාචිත්තියවත්ථුකඤ්ච අනාපත්තිවත්ථුකඤ්ච දුවිධං පථවිං ඨපෙත්වා අඤ්ඤිස්සා දුක්කටවත්ථුකාය තතියාය පථවියා අභාවතො. ද්වෙයෙව හි පථවියො වුත්තා ‘‘ජාතා ච පථවී අජාතා ච පථවී’’ති, තස්මා ද්වීසු අඤ්ඤතරාය පථවියා භවිතබ්බං. විනයවිනිච්ඡයෙ ච සම්පත්තෙ ගරුකලහුකෙසු ගරුකෙයෙව ඨාතබ්බත්තා න සක්කා එත්ථ අනාපත්තියා භවිතුං. සබ්බච්ඡන්නාදීසු පන උපඩ්ඪෙ දුක්කටං යුත්තං තත්ථ තාදිසස්ස දුක්කටවත්ථුනො සම්භවතො. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.86) ‘‘අප්පපංසුමත්තිකාය පථවියා අනාපත්තිවත්ථුභාවෙන වුත්තත්තා උපඩ්ඪපංසුමත්තිකායපි පාචිත්තියමෙවාති ගහෙතබ්බං. න හෙතං දුක්කටවත්ථූති සක්කා වත්තුං ජාතාජාතවිනිමුත්තාය තතියාය පථවියා අභාවතො’’ති වුත්තං.

ඛණන්තස්ස ඛණාපෙන්තස්ස වාති අන්තමසො පාදඞ්ගුට්ඨකෙනපි සම්මජ්ජනිසලාකායපි සයං වා ඛණන්තස්ස අඤ්ඤෙන වා ඛණාපෙන්තස්ස. **‘‘පොක්ඛරණිං ඛණා’’ති වදති, වට්ටතීති** ‘‘ඉමස්මිං ඔකාසෙ’’ති අනියමෙත්වා වුත්තත්තා වට්ටති. **‘‘ඉමං වල්ලිං ඛණා’’**ති වුත්තෙපි පථවිඛණනං සන්ධාය පවත්තවොහාරත්තා ඉමිනාව සික්ඛාපදෙන පාචිත්තියං, න භූතගාමසික්ඛාපදෙන, උභයම්පි සන්ධාය වුත්තෙ පන ද්වෙපි පාචිත්තියානි හොන්ති.

73. **කුටෙහී**ති සටෙහි. **තනුකකද්දමො**ති උදකමිස්සකකද්දමො, සො ච උදකගතිකත්තා වට්ටති. **උදකපප්පටකො**ති උදකෙ අන්තොභූමියං පවිට්ඨෙ තස්ස උපරිභාගං ඡාදෙත්වා තනුකපංසු වා මත්තිකා වා පටලං හුත්වා පලවමානා උට්ඨාති, තස්මිං උදකෙ සුක්ඛෙපි තං පටලං වාතෙන චලමානං තිට්ඨති, තං උදකපප්පටකො නාම. **ඔමකචාතුමාසන්ති** ඌනචාතුමාසං. **ඔවට්ඨන්ති** දෙවෙන ඔවට්ඨං. **අකතපබ්භාරෙ**ති අවලඤ්ජනට්ඨානදස්සනත්ථං වුත්තං. තාදිසෙ හි වම්මිකස්ස සම්භවොති. **මූසිකුක්කුරං** නාම මූසිකාහි ඛණිත්වා බහි කතපංසුරාසි.

එසෙව නයොති ඔමකචාතුමාසං ඔවට්ඨොයෙව වට්ටතීති අත්ථො. **එකදිවසම්පි න වට්ටතී**ති ඔවට්ඨචාතුමාසතො එකදිවසාතික්කන්තොපි විකොපෙතුං න වට්ටති. හෙට්ඨාභූමිසම්බන්ධෙපි ච ගොකණ්ටකෙ භූමිතො ඡින්දිත්වා ඡින්දිත්වා උග්ගතත්තා අච්චුග්ගතං මත්ථකතො ඡින්දිතුං ගහෙතුඤ්ච වට්ටතීති වදන්ති. සකට්ඨානෙ අතිට්ඨමානං කත්වා පාදෙහි මද්දිත්වා ආලොළිතකද්දමම්පි ගහෙතුං වට්ටති.

අච්ඡදනන්තිආදිනා වුත්තත්තා උජුකං ආකාසතො පතිතවස්සොදකෙන ඔවට්ඨමෙව ජාතපථවී හොති, න ඡදනාදීසු පතිත්වා තතො පවත්තඋදකෙන තින්තන්ති වෙදිතබ්බං. **තතො**ති පුරාණසෙනාසනතො. **ඉට්ඨකං ගණ්හාමී**තිආදි සුද්ධචිත්තං සන්ධාය වුත්තං. **‘‘උදකෙනා**ති උජුකං ආකාසතොයෙව පතිතඋදකෙන. සචෙ පන අඤ්ඤත්ථ පහරිත්වා පතිතෙන උදකෙන තෙමිතං හොති, වට්ටතී’’ති වදන්ති. **මණ්ඩපත්ථම්භන්ති** සාඛාමණ්ඩපත්ථම්භං.

74. **උච්චාලෙත්වා**ති උක්ඛිපිත්වා. **තෙන අපදෙසෙනා**ති තෙන ලෙසෙන. **අවිසයත්තා අනාපත්තී**ති එත්ථ සචෙපි නිබ්බාපෙතුං සක්කා හොති, පඨමං සුද්ධචිත්තෙන දින්නත්තා දහතූති සල්ලක්ඛෙත්වාපි තිට්ඨති, අනාපත්ති.

මහාමත්තිකන්ති භිත්තිලෙපනං.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

පඨවීඛණනවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

චුද්දසමො පරිච්ඡෙදො.

15. භූතගාමවිනිච්ඡයකථා

75. එවං පථවිවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි භූතගාමවිනිච්ඡයං කථෙතුං **"භූතගාමො"**තිආදිමාහ. තත්ථ භවන්ති අහුවුඤ්චාති **භූතා,** ජායන්ති වඩ්ඪන්ති ජාතා වඩ්ඪිතා චාති අත්ථො. **ගාමොති** රාසි, භූතානං ගාමොති **භූතගාමො,** භූතා එව වා ගාමො **භූතගාමො,** පතිට්ඨිතහරිතතිණරුක්ඛාදීනමෙතං අධිවචනං. තත්ථ "භවන්ති"ති ඉමස්ස විවරණං "ජායන්ති වඩ්ඪන්තී"ති , "අහුවු"න්ති ඉමස්ස "ජාතා වඩ්ඪිතා"ති. එවං භූත-සද්දො පච්චුප්පන්නාතීතවිසයො හොති. තෙනාහ විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.90) **"භවන්තීති** වඩ්ඪන්ති, **අහුවුන්ති** බහුවු"ති. ඉදානි තං භූතගාමං දස්සෙන්තො **"භූතගාමොති පඤ්චහි බීජෙහි ජාතානං රුක්ඛලතාදීනමෙතං අධිවචන"**න්ති ආහ. **ලතාදීනන්ති ආදි-**සද්දෙන ඔසධිගච්ඡාදයො වෙදිතබ්බා.

ඉදානි තානි බීජානි සරූපතො දස්සෙන්තො **"තත්‍රිමානි පඤ්ච බීජානී"**තිආදිමාහ. තත්ථ මූලමෙව බීජං **මූලබීජං.** එවං සෙසෙසුපි. අථ වා මූලං බීජං එතස්සාති **මූලබීජං,** මූලබීජතො වා නිබ්බත්තං **මූලබීජං.** එවං සෙසෙසුපි. තත්ථ පඨමෙන විග්ගහෙන බීජගාමො එව ලබ්භති, දුතියතතියෙහි භූතගාමො. ඉදානි තෙ භූතගාමෙ සරූපතො දස්සෙන්තො **"තත්ථ මූලබීජං නාමා"**ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ තෙසු පඤ්චසු මූලබීජාදීසු හලිද්දි…පෙ…. භද්දමුත්තකං මූලබීජං නාම. න කෙවලං ඉමානියෙව මූලබීජානි, අථ ඛො ඉතො අඤ්ඤානිපි යානි වා පන භූතගාමජාතානි අත්ථි සන්ති, මූලෙ ජායන්ති, මූලෙ සඤ්ජායන්ති, එතං භූතගාමජාතං මූලබීජං නාම හොතීති යොජනා. සෙසෙසුපි එසෙව නයො. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (පාචි. අට්ඨ. 91) "ඉදානි තං භූතගාමං විභජිත්වා දස්සෙන්තො 'භූතගාමො නාම පඤ්ච බීජජාතානී'තිආදිමාහා"ති. තත්ථ භූතගාමො නාමාති භූතගාමං උද්ධරිත්වා යස්මිං සති භූතගාමො හොති, තං දස්සෙතුං "පඤ්ච බීජජාතානීති ආහා"ති අට්ඨකථාසු වුත්තං. එවං සන්තෙපි "යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි, මූලෙ ජායන්ති"තිආදීනි න සමෙන්ති. න හි මූලබීජාදීනි මූලාදීසු ජායන්ති. මූලාදීසු ජායමානානි පන තානි බීජජාතානි, තස්මා එවමත්ථවණ්ණනා වෙදිතබ්බා – **භූතගාමො නාමාති** විභජිතබ්බපදං. **පඤ්චාති** තස්ස විභාගපරිච්ඡෙදො. **බීජජාතානීති** පරිච්ඡින්නධම්මනිදස්සනං, යතො බීජෙහි ජාතානි බීජජාතානි, රුක්ඛාදීනං එතං අධිවචනන්ති ච. යථා "සාලීනං චෙපි ඔදනං භුඤ්ජතී"තිආදීසු (ම. නි. 1.76) සාලිතණ්ඩුලානං ඔදනො සාලිඔදනොති වුච්චති, එවං බීජතො සම්භූතො භූතගාමො "බීජ"න්ති වුත්තොති වෙදිතබ්බොති ච.

ඵළබීජන්ති පබ්බබීජං. පච්චයන්තරසමවායෙ සදිසඵලුප්පත්තියා විසෙසකාරණභාවතො විරුහණසමත්ථෙ සාරඵලෙ නිරුළ්හො බීජ-සද්දො තදත්ථසංසිද්ධියා මූලාදීසුපි කෙසුචි පවත්තතීති මූලාදිතො නිවත්තනත්ථං එකෙන බීජසද්දෙන විසෙසෙත්වා වුත්තං **"බීජ"**න්ති "රූපරූපං, දුක්ඛදුක්ඛ"න්ති ච යථා. නිද්දෙසෙ "යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි, මූලෙ ජායන්ති මූලෙ සඤ්ජායන්තී"ති එත්ථ බීජතො නිබ්බත්තෙන බීජං දස්සිතං, තස්මා එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො – යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි, ආලුවකසෙරුකමලනීලුප්පලපුණ්ඩරීකකුවලයකුන්දපාටලිමූලාදිභෙදෙ මූලෙ ගච්ඡවල්ලිරුක්ඛාදීනි ජායන්ති සඤ්ජායන්ති, තානි, යම්හි මූලෙ ජායන්ති චෙව සඤ්ජායන්ති ච, තඤ්ච පාළියං (පාචි. 91) වුත්තහලිද්දාදි ච, සබ්බම්පි එතං මූලබීජං නාම, එතෙන කාරියොපචාරෙන කාරණං දස්සිතන්ති දස්සෙති. එස නයො ඛන්ධබීජාදීසු. යෙවාපනකඛන්ධබීජෙසු පනෙත්ථ අම්බාටකඉන්දසාලනුහිපාලිභද්දකකණිකාරාදීනි ඛන්ධබීජානි . අම්බිලාවල්ලිවතුරස්සවල්ලිකණවෙරාදීනි ඵළබීජානි. මකචිමල්ලිකාසුමනජයසුමනාදීනි අග්ගබීජානි. අම්බජම්බුපනසට්ඨිආදීනි බීජබීජානීති දට්ඨබ්බානි. **භූතගාමෙ භූතගාමසඤ්ඤී ඡින්දති වා ඡෙදාපෙති වාති** සත්ථකානි ගහෙත්වා සයං වා ඡින්දති, අඤ්ඤෙන වා ඡෙදාපෙති. **භින්දති වා භෙදාපෙති වාති** පාසාණාදීනි ගහෙත්වා සයං වා භින්දති, අඤ්ඤෙන වා භෙදාපෙති. **පචති වා පචාපෙති වාති** අග්ගිං උපසංහරිත්වා සයං වා පචති, අඤ්ඤෙන වා පචාපෙති, පාචිත්තියං හොතීති සම්බන්ධො. තත්ථ ආපත්තිභෙදං දස්සෙන්තො **"භූතගාමඤ්හී"**තිආදිමාහ. තත්ථ **භූතගාමපරිමොචිතන්ති** භූතගාමතො වියොජිතං.

76. සඤ්චිච්ච උක්ඛිපිතුං න වට්ටතීති එත්ථ "සඤ්චිච්චා"ති වුත්තත්තා සරීරෙ ලග්ගභාවං ඤත්වාපි උට්ඨහති, "තං උද්ධරිස්සාමී"ති සඤ්ඤාය අභාවතො වට්ටති. **අනන්තක**ග්ගහණෙන සාසපමත්තිකා ගහිතා. නාමඤ්හෙතං තස්සා සෙවාලජාතියා. මූලපණ්ණානං අභාවෙන **"අසම්පුණ්ණභූතගාමො නාමා"**ති වුත්තං. **අභූතගාමමූලත්තාති** එත්ථ භූතගාමො මූලං කාරණං එතස්සාති භූතගාමමූලො, භූතගාමස්ස වා මූලං කාරණන්ති භූතගාමමූලං. බීජගාමො හි නාම භූතගාමතො සම්භවති, භූතගාමස්ස ච කාරණං හොති. අයං පන තාදිසො න හොතීති "අභූතගාමමූලත්තා"ති වුත්තං.

කිඤ්චාපි හි තාලනාළිකෙරාදීනං ඛාණු උද්ධං අවඩ්ඪනතො භූතගාමස්ස කාරණං න හොති, තථාපි භූතගාමසඞ්ඛ්‍යූපගතනිබ්බත්තපණ්ණමූලබීජතො සම්භූතත්තා භූතගාමතො උප්පන්නො නාම හොතීති බීජගාමෙන සඞ්ගහං ගච්ඡති. **සො බීජගාමෙන සඞ්ගහිතොති** අවඩ්ඪමානෙපි භූතගාමමූලත්තා වුත්තං.

"අඞ්කුරෙ හරිතෙ"ති වත්වා තමෙවත්ථං විභාවෙති **"නීලවණ්ණෙ ජාතෙ"**ති, නීලපණ්ණස්ස වණ්ණසදිසෙ පණ්ණෙ ජාතෙති අත්ථො, "නීලවණ්ණෙ ජාතෙ"ති වා පාඨො ගහෙතබ්බො. **අමූලකභූතගාමෙ සඞ්ගහං ගච්ඡතීති** ඉදං නාළිකෙරස්ස ආවෙණිකං කත්වා වදති. "පානීයඝටාදීනං බහි සෙවාලො උදකෙ අට්ඨිතත්තා බීජගාමානුලොමත්තා ච දුක්කටවත්ථූ"ති වදන්ති. **කණ්ණකම්පි අබ්බොහාරිකමෙවාති** නීලවණ්ණම්පි අබ්බොහාරිකමෙව.

77. **සෙලෙය්‍යකං** නාම සිලාය සම්භූතා එකා ගන්ධජාති. **පුප්ඵිතකාලතො පට්ඨායාති** විකසිතකාලතො පභූති. **අභිච්ඡත්තකං ගණ්හන්තොති** විකසිතං ගණ්හන්තො. මකුළං පන රුක්ඛත්තචං අකොපෙන්තෙනපි ගහෙතුං න වට්ටති. **"රුක්ඛත්තචං විකොපෙතීති** වුත්තත්තා රුක්ඛෙ ජාතං යං කිඤ්චි අහිච්ඡත්තකං රුක්ඛත්තචං අවිකොපෙත්වා මත්ථකතො ඡින්දිත්වා ගහෙතුං වට්ටතී"ති වදන්ති, තදයුත්තං "අහිච්ඡත්තකං යාව මකුළං හොති, තාව දුක්කටවත්ථූ"ති වුත්තත්තා. **රුක්ඛතො මුච්චිත්වාති** එත්ථ "යදිපි කිඤ්චිමත්තං රුක්ඛෙ අල්ලීනා හුත්වා තිට්ඨති, රුක්ඛතො ගය්හමානා පන රුක්ඛච්ඡවිං න විකොපෙති, වට්ටතී"ති වදන්ති. **අල්ලරුක්ඛතො න වට්ටතීති** එත්ථාපි රුක්ඛත්තචං අවිකොපෙත්වා මත්ථකතො තච්ඡෙත්වා ගහෙතුං වට්ටතීති වෙදිතබ්බං. **හත්ථකුක්කුච්චෙනාති** හත්ථචාපල්ලෙන. **පානීයං න වාසෙතබ්බන්ති** ඉදං අත්තනො අත්ථාය නාමිතං සන්ධාය වුත්තං. කෙවලං අනුපසම්පන්නස්ස අත්ථාය නාමිතෙ පන පච්ඡා තතො ලභිත්වා න වාසෙතබ්බන්ති නත්ථි. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.92) පන **"පානීයං න වාසෙතබ්බන්ති** ඉදං අත්තනො පිවනපානීයං සන්ධාය වුත්තං, අඤ්ඤෙසං පන වට්ටති අනුග්ගහිතත්තා. තෙනාහ **අත්තනා බාදිතුකාමෙනා"**ති වුත්තං. **"යෙසං රුක්ඛානං සාඛා රුහතීති** වුත්තත්තා යෙසං සාඛා න රුහති, තත්ථ කප්පියකරණකිච්චං නත්ථී"ති වදන්ති. විමතිවිනොදනියම්පි **"යෙසං රුක්ඛානං සාඛා රුහතීති** මූලං අනොතාරෙත්වා පණ්ණමත්තනිග්ගමනමත්තෙනාපි වඩ්ඪති, තත්ථ කප්පියම්පි අකරොන්තො ඡින්නනාළිකෙරවෙළුදණ්ඩාදයො කොපෙතුං වට්ටතී"ති වුත්තං. **"චඞ්කමිතට්ඨානං දස්සෙස්සාමී"**ති වුත්තත්තා කෙවලං චඞ්කමනාධිප්පායෙන වා මග්ගගමනාධිප්පායෙන වා අක්කමන්තස්ස, තිණානං උපරි නිසීදනාධිප්පායෙන නිසීදන්තස්ස ච දොසො නත්ථි.

78. **සමණකප්පෙහීති** සමණානං කප්පියවොහාරෙහි. කිඤ්චාපි බීජාදීනං අග්ගිනා ඵුට්ඨමත්තෙන, නඛාදීහි විලිඛනමත්තෙන ච අවිරුළ්හිධම්මතා න හොති, තථාපි එවං කතෙයෙව සමණානං කප්පතීති අග්ගිපරිජිතාදයො සමණවොහාරා නාම ජාතා, තස්මා තෙහි සමණවොහාරෙහි කරණභූතෙහි ඵලං පරිභුඤ්ජිතුං අනුජානාමීති අධිප්පායො. අබීජනිබ්බට්ටබීජානිපි සමණානං කප්පන්තීති පඤ්ඤත්තපණ්ණත්තිභාවතො සමණවොහාරාඉච්චෙව සඞ්ඛං ගතානි. අථ වා අග්ගිපරිජිතාදීනං පඤ්චන්නං කප්පියභාවතොයෙව පඤ්චහි සමණකප්පියභාවසඞ්ඛාතෙහි කාරණෙහි ඵලං පරිභුඤ්ජිතුං අනුජානාමීති එවමෙත්ථ අධිප්පායො වෙදිතබ්බො. **අග්ගිපරිජිතන්ති**ආදීසු "පරිචිත"න්තිපි පඨන්ති. **අබීජං** නාම තරුණඅම්බඵලාදි. **නිබ්බට්ටබීජං** නාම අම්බපනසාදි, යං බීජං නිබ්බට්ටෙත්වා විසුං කත්වා පරිභුඤ්ජිතුං සක්කා හොති. නිබ්බට්ටෙතබ්බං වියොජෙතබ්බං බීජං යස්මිං, තං පනසාදි නිබ්බට්ටබීජං නාම. **"කප්පිය"න්ති වත්වාව කාතබ්බන්ති** යො කප්පියං කරොති, තෙන කත්තබ්බපකාරස්සෙව වුත්තත්තා භික්ඛුනා අවුත්තෙපි කාතුං වට්ටතීති න ගහෙතබ්බං. පුන "කප්පියං කාරෙතබ්බ"න්ති කාරාපනස්ස පඨමමෙව කථිතත්තා භික්ඛුනා "කප්පියං කරොහී"ති වුත්තෙයෙව අනුපසම්පන්නෙන "කප්පිය"න්ති වත්වා අග්ගිපරිජිතාදි කාතබ්බන්ති ගහෙතබ්බං. "කප්පියන්ති වචනං පන යාය කායචි භාසාය වත්තුං වට්ටතී"ති වදන්ති. "කප්පියන්ති වත්වාව කාතබ්බ"න්ති වචනතො පඨමං "කප්පිය"න්ති වත්වා පච්ඡා අග්ගිආදිනා ඵුසනාදි කාතබ්බන්ති වෙදිතබ්බං. "පඨමං අග්ගිම්හි නික්ඛිපිත්වා, නඛාදිනා වා විජ්ඣිත්වා තං අනුද්ධරිත්වාව කප්පියන්ති වත්තුං වට්ටතී"තිපි වදන්ති.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.92) පන **"කප්පියන්ති වත්වාවාති** පුබ්බකාලකිරියාවසෙන වුත්තෙපි වචනක්ඛණෙව අග්ගිසත්ථාදිනා බීජගාමෙ වණං කාතබ්බන්ති වචනතො පන පුබ්බෙ කාතුං න වට්ටති, තඤ්ච ද්විධා අකත්වා ඡෙදනභෙදනමෙව දස්සෙතබ්බං. කරොන්තෙන ච භික්ඛුනා 'කප්පියං කරොහී'ති යාය කායචි භාසාය වුත්තෙයෙව කාතබ්බං. බීජගාමපරිමොචනත්ථං පුන කප්පියං කාරෙතබ්බන්ති කාරාපනස්ස පඨමමෙව අධිකතත්තා"ති වුත්තං.

එකස්මිං බීජෙ වාතිආදීසු "එකංයෙව කාරෙමීති අධිප්පායෙ සතිපි එකාබද්ධත්තා සබ්බං කතමෙව හොතී"ති වදන්ති. **දාරුං විජ්ඣතීති** එත්ථ "ජානිත්වාපි විජ්ඣති වා විජ්ඣාපෙති වා, වට්ටතියෙවා"ති වදන්ති. **භත්තසිත්ථෙ විජ්ඣතීති** එත්ථාපි එසෙව නයො. **"තං විජ්ඣති, න වට්ටතීති** රජ්ජුආදීනං භාජනගතිකත්තා"ති වදන්ති. **මරිචපක්කාදීහි ච මිස්සෙත්වාති** එත්ථ භත්තසිත්ථසම්බන්ධවසෙන එකාබද්ධතා වෙදිතබ්බා, න ඵලානංයෙව අඤ්ඤමඤ්ඤසම්බන්ධවසෙන. **"කටාහෙපි කාතුං වට්ටතී"**ති වුත්තත්තා කටාහතො නීහටාය මිඤ්ජාය වා බීජෙ වා යත්ථ කත්ථචි විජ්ඣිතුං වට්ටති එව. **භින්දාපෙත්වා කප්පියං කාරාපෙතබ්බන්ති** බීජතො මුත්තස්ස කටාහස්ස භාජනගතිකත්තා වුත්තං.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

භූතගාමවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

පන්නරසමො පරිච්ඡෙදො.

16. සහසෙය්‍යාවිනිච්ඡයකථා

79. එවං භූතගාමවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි සහසෙය්‍යාවිනිච්ඡයං කථෙතුං **"දුවිධං සහසෙය්‍යක"**න්තිආදිමාහ. තත්ථ ද්වෙ විධා පකාරා යස්ස සහසෙය්‍යකස්ස තං **දුවිධං,** සහ සයනං, සහ වා සයති එත්ථාති සහසෙය්‍යා, සහසෙය්‍යා එව **සහසෙය්‍යකං** සකත්ථෙ ක-පච්චයවසෙන. තං පන අනුපසම්පන්නෙනසහසෙය්‍යාමාතුගාමෙනසහසෙය්‍යාවසෙන දුවිධං. තෙනාහ "දුවිධං සහසෙය්‍යක"න්ති. **දිරත්තතිරත්ත**න්ති එත්ථ වචනසිලිට්ඨතාමත්තෙන දිරත්තග්ගහණං කතන්ති වෙදිතබ්බං. තිරත්තඤ්හි සහවාසෙ ලබ්භමානෙ දිරත්තෙ වත්තබ්බමෙව නත්ථීති දිරත්තග්ගහණං විසුං න පයොජෙති. තෙනෙවාහ "උත්තරිදිරත්තතිරත්තන්ති භගවා සාමණෙරානං සඞ්ගහකරණත්ථාය තිරත්තපරිහාරං අදාසී"ති. නිරන්තරං තිරත්තග්ගහණත්ථං වා දිරත්තග්ගහණං කතං. කෙවලඤ්හි "තිරත්ත"න්ති වුත්තෙ අඤ්ඤත්ථ වාසෙන අන්තරිකම්පි තිරත්තං ගණ්හෙය්‍ය. දිරත්තවිසිට්ඨං පන තිරත්තං වුච්චමානං තෙන අනන්තරිකමෙව තිරත්තං දීපෙති. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.50-51) "දිරත්තග්ගහණං වචනාලඞ්කාරත්ථං. නිරන්තරං තිස්සොව රත්තියො සයිත්වා චතුත්ථදිවසාදීසු සයන්තස්සෙව ආපත්ති, න එකන්තරිකාදිවසෙන සයන්තස්සාති දස්සනත්ථම්පීති දට්ඨබ්බ"න්ති වුත්තං. **සහසෙය්‍යං** එකතො සෙය්‍යං. **සෙය්‍යන්ති** චෙත්ථ කායප්පසාරණසඞ්ඛාතං සයනම්පි වුච්චති, යස්මිං සෙනාසනෙ සයන්ති, තම්පි, තස්මා **සෙය්‍යං කප්පෙය්‍යාති** එත්ථ සෙනාසනසඞ්ඛාතං සෙය්‍යං පවිසිත්වා කායප්පසාරණසඞ්ඛාතං සෙය්‍යං කප්පෙය්‍ය සම්පාදෙය්‍යාති අත්ථො. **දියඩ්ඪහත්ථුබ්බෙධෙනාති** එත්ථ දියඩ්ඪහත්ථො වඩ්ඪකිහත්ථෙන ගහෙතබ්බො. **පඤ්චහි ඡදනෙහීති** ඉට්ඨකාසිලාසුධාතිණපණ්ණසඞ්ඛාතෙහි පඤ්චහි ඡදනෙහි. **වාචුග්ගතවසෙනාති** පගුණවසෙන.

එකූපචාරොති වළඤ්ජනද්වාරස්ස එකත්තං සන්ධාය වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.50-51) පන **"එකූපචාරො** එකෙන මග්ගෙන පවිසිත්වා අබ්භොකාසං අනොක්කමිත්වා සබ්බත්ථ අනුපරිගමනයොග්ගො, එතං බහුද්වාරම්පි එකූපචාරොව. යත්ථ පන කුට්ටාදීහි රුන්ධිත්වා විසුං ද්වාරං යොජෙන්ති, නානූපචාරො හොති. සචෙ පන රුන්ධති එව, විසුං ද්වාරං න යොජෙන්ති, එතම්පි එකූපචාරමෙව මත්තිකාදීහි පිහිතද්වාරො විය ගබ්භොති ගහෙතබ්බං. අඤ්ඤථා ගබ්භෙ පවිසිත්වා පමුඛාදීසු නිපන්නානුපසම්පන්නෙහි සහසෙය්‍යාපරිමුත්තියා ගබ්භද්වාරං මත්තිකාදීහි පිදහාපෙත්වා උට්ඨිතෙ අරුණෙ විවරාපෙන්තස්සපි අනාපත්ති භවෙය්‍යා"ති වුත්තං. චතුසාලං එකූපචාරං හොතීති සම්බන්ධො. **තෙසං පයොගෙ පයොගෙ භික්ඛුස්ස ආපත්තීති** එත්ථ කෙචි "අනුට්ඨහනෙන අකිරියසමුට්ඨානා ආපත්ති වුත්තා, තස්මිං ඛණෙ නිද්දායන්තස්ස කිරියාභාවා. ඉදඤ්හි සික්ඛාපදං සියා කිරියාය, සියා අකිරියාය සමුට්ඨාති. කිරියාය සමුට්ඨානතා චස්ස තබ්බහුලවසෙන වුත්තා"ති වදන්ති. "යථා චෙතං, එවං දිවාසයනම්පි. අනුට්ඨහනෙන, හි ද්වාරාසංවරණෙන චෙතං අකිරියසමුට්ඨානම්පි හොතී"ති වදන්ති, ඉදඤ්ච යුත්තං විය දිස්සති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

80. **උපරිමතලෙන සද්ධිං අසම්බද්ධභිත්තිකස්සාති** ඉදං සම්බද්ධභිත්තිකෙ වත්තබ්බමෙව නත්ථීති දස්සනත්ථං වුත්තං. උපරිමතලෙ සයිතස්ස සඞ්කා එව නත්ථීති **"හෙට්ඨාපාසාදෙ"**තිආදි වුත්තං. **නානූපචාරෙති** යත්ථ බහි නිස්සෙණිං කත්වා උපරිමතලං ආරොහන්ති, තාදිසං සන්ධාය වුත්තං **"උපරිමතලෙපී"**ති. ආකාසඞ්ගණෙ නිපජ්ජන්තස්ස ආපත්තිඅභාවතො **"ඡදනබ්භන්තරෙ"**ති වුත්තං. **සභාසඞ්ඛෙපෙනාති** සභාකාරෙන. **අඩ්ඪකුට්ටකෙ සෙනාසනෙති** එත්ථ "අඩ්ඪකුට්ටකං නාම යත්ථ උපඩ්ඪං මුඤ්චිත්වා තීසු පස්සෙසු භිත්තියො බද්ධා හොන්ති , යත්ථ වා එකස්මිං පස්සෙ භිත්තිං උට්ඨාපෙත්වා උභොසු පස්සෙසු උපඩ්ඪං උපඩ්ඪං කත්වා භිත්තියො උට්ඨාපෙන්ති, තාදිසං සෙනාසන"න්ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං, ගණ්ඨිපදෙ පන "අඩ්ඪකුට්ටකෙති ඡදනං අඩ්ඪෙන අසම්පත්තකුට්ටකෙ"ති වුත්තං, තම්පි නො න යුත්තං. විමතිවිනොදනියං පන **"සභාසඞ්ඛෙපෙනාති** වුත්තස්සෙව **අඩ්ඪකුට්ටකෙති** ඉමිනා සණ්ඨානං දස්සෙති. යත්ථ තීසු, ද්වීසු වා පස්සෙසු භිත්තියො බද්ධා, ඡදනං වා අසම්පත්තා අඩ්ඪභිත්ති, ඉදං අඩ්ඪකුට්ටකං නාමා"ති වුත්තං. **වාළසඞ්ඝාටො** නාම පරික්ඛෙපස්ස අන්තො ථම්භාදීනං උපරි වාළරූපෙහි කතසඞ්ඝාටො.

පරික්ඛෙපස්ස බහි ගතෙති එත්ථ යත්ථ යස්මිං පස්සෙ පරික්ඛෙපො නත්ථි, තත්ථාපි පරික්ඛෙපාරහපදෙසතො බහි ගතෙ අනාපත්තියෙවාති දට්ඨබ්බං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.50-51) පන **"පරික්ඛෙපස්ස බහි ගතෙති** එත්ථ යස්මිං පස්සෙ පරික්ඛෙපො නත්ථි, තත්ථ සචෙ භූමිතො වත්ථු උච්චං හොති, උභතො උච්චවත්ථුතො හෙට්ඨා භූමියං නිබ්බකොසබ්භන්තරෙපි අනාපත්ති එව තත්ථ සෙනාසනවොහාරාභාවතො. අථ වත්ථු නීචං භූමිසමමෙව සෙනාසනස්ස හෙට්ඨිමතලෙ තිට්ඨති, තත්ථ පරික්ඛෙපරහිතදිසාය නිබ්බකොසබ්භන්තරෙ සබ්බත්ථ ආපත්ති හොති, පරිච්ඡෙදාභාවතො පරික්ඛෙපස්ස බහි එව අනාපත්තීති දට්ඨබ්බ"න්ති වුත්තං. **අපරිච්ඡින්නගබ්භූපචාරෙති** එත්ථ මජ්ඣෙ විවටඞ්ගණවන්තාසු මහාචතුසාලාසු යථා ආකාසඞ්ගණං අනොතරිත්වා පමුඛෙනෙව ගන්ත්වා සබ්බගබ්භෙ පවිසිතුං න සක්කා හොති, එවං එකෙකගබ්භස්ස ද්වීසු පස්සෙසු කුට්ටං නීහරිත්වා කතං **පරිච්ඡින්නගබ්භූපචාරං** නාම, ඉදං පන තාදිසං න හොතීති "අපරිච්ඡින්නගබ්භූපචාරෙ"ති වුත්තං. **සබ්බගබ්භෙපි පවිසන්තීති** ගබ්භූපචාරස්ස අපරිච්ඡින්නත්තා ආකාසඞ්ගණං අනොතරිත්වාපි පමුඛෙනෙව ගන්ත්වා තං තං ගබ්භං පවිසන්ති. අථ කුතො තස්ස පරික්ඛෙපොයෙව සබ්බපරිච්ඡින්නත්තාති වුත්තන්ති ආහ **"ගබ්භපරික්ඛෙපොයෙව හිස්ස පරික්ඛෙපො"**ති, ඉදඤ්ච සමන්තා ගබ්භභිත්තියො සන්ධාය වුත්තං. චතුසාලවසෙන හි සන්නිවිට්ඨෙ සෙනාසනෙ ගබ්භපමුඛං විසුං අපරික්ඛිත්තම්පි සමන්තා ඨිතං ගබ්භභිත්තීනං වසෙන පරික්ඛිත්තං නාම හොති.

81. එකදිසාය උජුකමෙව දීඝං කත්වා සන්නිවෙසිතො පාසාදො **එකසාලසන්නිවෙසො**. ද්වීසු තීසු චතුසු වා දිසාසු සිඞ්ඝාටකසණ්ඨානාදිවසෙන කතා **ද්විසාලාදිසන්නිවෙසා** වෙදිතබ්බා. සාලප්පභෙදදීපනමෙව චෙත්ථ පුරිමතො විසෙසොති. **අට්ඨ පාචිත්තියානී**ති උපඩ්ඪච්ඡන්නං උපඩ්ඪපරිච්ඡන්නං සෙනාසනං දුක්කටවත්ථුස්ස ආදිං කත්වා පාළියං දස්සිතත්තා තතො අධිකං සබ්බච්ඡන්නඋපඩ්ඪපරිච්ඡන්නාදිකම්පි සබ්බං පාළියං අවුත්තම්පි පාචිත්තියස්සෙව වත්ථුභාවෙන දස්සිතං සික්ඛාපදස්ස පණ්ණත්තිවජ්ජත්තා, ගරුකෙ ඨාතබ්බතො චාති වෙදිතබ්බං. **''සත්ත පාචිත්තියානී''**ති පාළියං වුත්තපාචිත්තියද්වයං සාමඤ්ඤතො එකත්තෙන ගහෙත්වා වුත්තං. පාළියං (පාචි. 54) ''තතියාය රත්තියා පුරාරුණා නික්ඛමිත්වා පුන සයතී''ති ඉදං උක්කට්ඨවසෙන වුත්තං, අනික්ඛමිත්වා පුරාරුණා උට්ඨහිත්වා අන්තොඡදනෙ නිසින්නස්සාපි පුන දිවසෙ සහසෙය්‍යොන අනාපත්ති එව. එත්ථ චතුභාගො **චූළකං,** ද්වෙභාගා **උපඩ්ඪං,** තීසු භාගෙසු ද්වෙ භාගා යෙභුය්‍යාන්ති ඉමිනා ලක්ඛණෙන චූළකච්ඡන්නපරිච්ඡන්නාදීනි වෙදිතබ්බානි. ඉදානි දුතියසික්ඛාපදෙපි යථාවුත්තනයං අතිදිසන්තො **''මාතුගාමෙන...පෙ.... අයමෙව විනිච්ඡයො''**ති ආහ. ''මතිත්ථියා පාරාජිකවත්ථුභූතායපි අනුපාදින්නපක්ඛෙ ඨිතත්තා සහසෙය්‍යාපත්තිං න ජනෙතී''ති වදන්ති. ''අත්ථඞ්ගතෙ සූරියෙ මාතුගාමෙ නිපන්නෙ නිපජ්ජති, ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති (පාචි. 57) වචනතො දිවා තස්ස සයන්තස්ස සහසෙය්‍යාපත්ති න හොතියෙවාති දට්ඨබ්බං.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

සහසෙය්‍යාවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

සොළසමො පරිච්ඡෙදො.

17. මඤ්චපීඨාදිසඞ්ඝිකසෙනාසනෙසුපටිපජ්ජිතබ්බවිනිච්ඡයකථා

82. එවං සහසෙය්‍යාවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි සඞ්ඝිකෙ විහාරෙ සෙය්‍යාසු කත්තබ්බවිනිච්ඡයං කථෙතුං **"විහාරෙ සඞ්ඝිකෙ සෙය්‍ය"**න්ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ සමග්ගං කම්මං සමුපගච්ඡතීති සඞ්ඝො, අයමෙව වචනත්ථො සබ්බසඞ්ඝසාධාරණො. සඞ්ඝස්ස දින්නො **සඞ්ඝිකො,** විහරති එත්ථාති **විහාරො,** තස්මිං. සයන්ති එත්ථාති **සෙය්‍යා,** තං. අසන්ථරීති **සන්ථරිත්වාන**. පක්කමනං **පක්කමො,** ගමනන්ති අත්ථො. "විහාරෙ සඞ්ඝිකෙ සෙය්‍යං, සන්ථරිත්වාන පක්කමො"ති ඉමස්ස උද්දෙසපාඨස්ස සඞ්ඝිකෙ විහාරෙ…පෙ…. පක්කමනන්ති අත්ථො දට්ඨබ්බොති යොජනා. **තත්‍රාති** තස්මිං පක්කමනෙ අයං ඊදිසො මයා වුච්චමානො විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති අත්ථො. කතමො සො විනිච්ඡයොති ආහ **"සඞ්ඝිකෙ…පෙ…. පාචිත්තිය"**න්ති. **අපරික්ඛිත්තස්ස උපචාරො** නාම සෙනාසනතො ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතා. **පාචිත්තියන්ති** පඨමං පාදං අතික්කාමෙන්තස්ස දුක්කටං, දුතියාතික්කමෙ පාචිත්තියං. කථං විඤ්ඤායතීති වාහ **"යො පන භික්ඛු…පෙ…. වචනතො"**ති.

තත්ථ සඞ්ඝිකො විහාරො පාකටො, සෙය්‍යා අපාකටා, සා කතිවිධාඉච්චාහ **"සෙය්‍යා නාම…පෙ…. දසවිධා"**ති. තත්ථාපි කතමා භිසි, කතමා චිමිලිකාදයොති ආහ **"තත්ථ භිසීති…පෙ…. එස නයො පණ්ණසන්ථාරෙ"**ති. තත්ථ මඤ්චෙ අත්ථරිතබ්බාති **මඤ්චකභිසි,** එවං ඉතරත්‍ර, **වණ්ණානුරක්ඛණත්ථං කතාති** පටඛණ්ඩාදීහි සිබ්බිත්වා කතා. **භූමියං අත්ථරිතබ්බාති** චිමිලිකාය සති තස්සා උපරි, අසති සුද්ධභූමියං අත්ථරිතබ්බා. **සීහචම්මාදීනං පරිහරණෙ එව පටික්ඛෙපොති** ඉමිනා මඤ්චපීඨාදීසු අත්ථරිත්වා පුන සංහරිත්වා ඨපනාදිවසෙන අත්තනො අත්ථාය පරිහරණමෙව න වට්ටති, භූමත්ථරණාදිවසෙන පරිභොගො පන අත්තනො පරිහරණං න හොතීති දස්සෙති. ඛන්ධකෙ හි "අන්තොපි මඤ්චෙ පඤ්ඤත්තානි හොන්ති, බහිපි මඤ්චෙ පඤ්ඤත්තානි හොන්ති"ති එවං අත්තනො අත්ථාය මඤ්චාදීසු පඤ්ඤපෙත්වා පරිහරණවත්ථුස්මිං "න, භික්ඛවෙ, මහාචම්මානි ධාරෙතබ්බානි සීහචම්මං බ්‍යග්ඝචම්මං දීපිචම්මං, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා"ති (මහාව. 255) පටික්ඛෙපො කතො, තස්මා වුත්තනයෙනෙවෙත්ථ අධිප්පායො දට්ඨබ්බො. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.112) පන "යදි එවං 'පරිහරණෙයෙව පටික්ඛෙපො'ති ඉදං කස්මා වුත්තන්ති චොදනං කත්වා 'අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සබ්බං පාසාදපරිභොග'න්ති (චූළව. 320) වචනතො පුග්ගලිකෙපි සෙනාසනෙ සෙනාසනපරිභොගවසෙන නියමිතං සුවණ්ණඝටාදිකං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටමානම්පි කෙවලං අත්තනො සන්තකං කත්වා පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටති. එවමිදං භූමත්ථරණවසෙන පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටමානම්පි අත්තනො සන්තකං කත්වා තං තං විහාරං හරිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටතීති දස්සනත්ථං පරිහරණෙයෙව පටික්ඛෙපො වෙදිතබ්බො"ති වුත්තං.

පාවාරො කොජවොති පච්චත්ථරණත්ථායෙව ඨපිතා උග්ගතලොමා අත්ථරණවිසෙසා. **එත්තකමෙව වුත්තන්ති** අට්ඨකථාසු (පාචි. අට්ඨ. 116) වුත්තං. "ඉදං අට්ඨකථාසු තථාවුත්තභාවදස්සනත්ථං වුත්තං, අඤ්ඤම්පි තාදිසං මඤ්චපීඨෙසු අත්ථරිතබ්බං අත්ථරණමෙවා"ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. මාතිකාට්ඨකථායං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. දුතියසෙනාසනසික්ඛාපදවණ්ණනා) පන "පච්චත්ථරණං නාම පාවාරො කොජවො"ති නියමෙත්වා වුත්තං, තස්මා ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං ඉමිනා න සමෙති, "වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බ"න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.116) වුත්තං. වීමංසිතෙ පන එවමධිප්පායො පඤ්ඤායති – මාතිකාට්ඨකථාපි අට්ඨකථායෙව, තස්මා මහාඅට්ඨකථාදීසු වුත්තනයෙන "පාවාරො කොජවො"ති නියමෙත්වා වුත්තං, එවං නියමනෙ සතිපි යථා "ලද්ධාතපත්තො රාජකුමාරො"ති ආතපත්තස්ස ලද්ධභාවෙයෙව නියමෙත්වා වුත්තෙපි නිදස්සනනයවසෙන රාජකකුධභණ්ඩසාමඤ්ඤෙන සමානා වාලබීජනාදයොපි වුත්තායෙව හොන්ති, එවං "පාවාරො කොජවො"ති නියමෙත්වා වුත්තෙපි නිදස්සනනයවසෙන තෙහි මඤ්චපීඨෙසු අත්ථරිතබ්බභාවසාමඤ්ඤෙන සමානා අඤ්ඤෙ අත්ථරණාපි වුත්තායෙව හොන්ති, තස්මා ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තවචනං අට්ඨකථාවචනස්ස පටිලොමං න හොති, අනුලොමමෙවාති දට්ඨබ්බං.

ඉමස්මිං පන ඨානෙ "යෙන විහාරො කාරිතො, සො විහාරස්සාමිකො"ති පාඨං නිස්සාය එකච්චෙ විනයධරා "සඞ්ඝිකවිහාරස්ස වා පුග්ගලිකවිහාරස්ස වා විහාරදායකොයෙව සාමිකො, සොයෙව ඉස්සරො, තස්ස රුචියා එව වසිතුං ලභති, න සඞ්ඝගණපුග්ගලානං රුචියා"ති විනිච්ඡයං කරොන්ති, සො වීමංසිතබ්බො, කථං අයං පාඨො කිමත්ථං සාධෙති ඉස්සරත්ථං වා ආපුච්ඡිතබ්බත්ථං වාති? එවං වීමංසිතෙ "භික්ඛුම්හි සති භික්ඛු ආපුච්ඡිතබ්බො"තිආදිවචනතො ආපුච්ඡිතබ්බත්ථමෙව සාධෙති, න ඉස්සරත්ථන්ති විඤ්ඤායති.

අථ සියා "ආපුච්ඡිතබ්බත්ථෙ සිද්ධෙ ඉස්සරත්ථො සිද්ධොයෙව හොති. ඉස්සරභාවතොයෙව හි සො ආපුච්ඡිතබ්බො"ති. තත්ථෙවං වත්තබ්බං – "ආපුච්ඡන්තෙන ච භික්ඛුම්හි සති භික්ඛු ආපුච්ඡිතබ්බො, තස්මිං අසති සාමණෙරො, තස්මිං අසති ආරාමිකො"තිආදිවචනතො ආයස්මන්තානං මතෙන භික්ඛුපි සාමණෙරොපි ආරාමිකොපි විහාරකාරකොපි තස්ස කුලෙ යො කොචි පුග්ගලොපි ඉස්සරොති ආපජ්ජෙය්‍ය, එවං විඤ්ඤායමානෙපි භික්ඛුම්හි වා සාමණෙරෙ වා ආරාමිකෙ වා සති තෙයෙව ඉස්සරා, න විහාරකාරකො. තෙසු එකස්මිම්පි අසතියෙව විහාරකාරකො ඉස්සරො සියාති. ඉමස්මිං පන අධිකාරෙ සඞ්ඝිකං සෙනාසනං රක්ඛණත්ථාය ආපුච්ඡිතබ්බංයෙව වදති, න ඉස්සරභාවතො ආපුච්ඡිතබ්බං. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (පාචි. අට්ඨ. 116) "අනාපුච්ඡං වා ගච්ඡෙය්‍යාති එත්ථ භික්ඛුම්හි සති භික්ඛු ආපුච්ඡිතබ්බො"තිආදි.

අථාපි එවං වදෙය්‍ය ‘‘න සකලස්ස වාක්‍යපාඨස්ස අධිප්පායත්ථං සන්ධාය අම්හෙහි වුත්තං, අථ ඛො ‘විහාරස්සාමිකො’ති එතස්ස පදත්ථංයෙව සන්ධාය වුත්තං. කථං? සං එතස්ස අත්ථීති සාමිකො, විහාරස්ස සාමිකො **විහාරස්සාමිකො**. ‘කො විහාරස්සාමිකො නාමා’ති වුත්තෙ ‘යෙන විහාරො කාරිතො, සො විහාරස්සාමිකො නාමා’ති වත්තබ්බො, තස්මා විහාරකාරකො දායකො විහාරස්සාමිකො නාමාති විඤ්ඤායති, එවං විඤ්ඤායමානෙ සති සාමිකො නාම සස්ස ධනස්ස ඉස්සරො, තස්ස රුචියා එව අඤ්ඤෙ ලභන්ති, තස්මා විහාරස්සාමිකභූතස්ස දායකස්ස රුචියා එව භික්ඛූ වසිතුං ලභන්ති, න සඞ්ඝගණපුග්ගලානං රුචියාති ඉමමත්ථං සන්ධාය වුත්ත’’න්ති. තෙ එවං වත්තබ්බා – මා ආයස්මන්තො එවං අවචුත්ථ, යථා නාම ‘‘සටිකාරෙ බ්‍රහ්මා’’ති වුත්තො සො බ්‍රහ්මා ඉදානි සටං න කරොති, පුරිමත්තභාවෙ පන කරොති, තස්මා ‘‘සටං කරොතී’’ති වචනත්ථෙන ‘‘සටිකාරො’’ති නාමං ලභති. ඉති පුබ්බෙ ලද්ධනාමත්තා පුබ්බවොහාරවසෙන බ්‍රහ්මභූතොපි ‘‘සටිකාරො’’ඉච්චෙව වුච්චති, එවං සො විහාරකාරකො භික්ඛූනං පරිච්චත්තකාලතො පට්ඨාය විහාරස්සාමිකො න හොති වත්ථුපරිච්චාගලක්ඛණත්තා දානස්ස, පුබ්බෙ පන අපරිච්චත්තකාලෙ විහාරස්ස කාරකත්තා විහාරස්සාමිකො නාම හොති, සො එවං පුබ්බෙ ලද්ධනාමත්තා පුබ්බවොහාරවසෙන ‘‘විහාරස්සාමිකො’’ති වුච්චති, න, පරිච්චත්තස්ස විහාරස්ස ඉස්සරභාවතො. තෙනෙව සම්මාසම්බුද්ධෙන ‘‘විහාරදායකානං රුචියා භික්ඛූ වසන්තූ’’ති අවත්වා සෙනාසනපඤ්ඤාපකො අනුඤ්ඤාතොති දට්ඨබ්බො. තථා හි වුත්තං විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.295) ‘‘තෙසං ගෙහානීති එත්ථ භික්ඛූනං වාසත්ථාය කතම්පි යාව න දෙන්ති, තාව තෙසං සන්තකංයෙව භවිස්සතීති දට්ඨබ්බ’’න්ති, තෙන දින්නකාලතො පට්ඨාය තෙසං සන්තකානි න හොන්තීති දස්සෙති. අයං පන කථා පාඨස්ස සම්මුඛීභූතත්තා ඉමස්මිං ඨානෙ කථිතා. විහාරවිනිච්ඡයො පන චතුපච්චයභාජනවිනිච්ඡයෙ (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 194 ආදයො) ආවි භවිස්සති. **යො කොචීති** ඤාතකො වා අඤ්ඤාතකො වා යො කොචි. යෙන මඤ්චං පීඨං වා විනන්ති, තං **මඤ්චපීඨකවානං**.

83. **සිලුච්චයලෙණන්ති** සිලුච්චයෙ ලෙණං, පබ්බතගුහාති අත්ථො. ‘‘සෙනාසනං උපචිකාහි ඛායිත’’න්ති ඉමස්මිං වත්ථුස්මිං පඤ්ඤත්තත්තා වත්ථුඅනුරූපවසෙන අට්ඨකථායං උපචිකාසඞ්කාය අභාවෙන අනාපත්ති වුත්තා. වත්තක්ඛන්ධකෙ (චූළව. 360 ආදයො) ගමිකවත්තං පඤ්ඤාපෙන්තෙන ‘‘සෙනාසනං ආපුච්ඡිතබ්බ’’න්ති වුත්තත්තා කෙවලං ඉතිකත්තබ්බතාමත්තදස්සනත්ථං **‘‘ආපුච්ඡනං පන වත්ත’’**න්ති වුත්තං , න පන වත්තභෙදෙ දුක්කටන්ති දස්සනත්ථං, තෙනෙව අන්ධකට්ඨකථායං ‘‘සෙනාසනං ආපුච්ඡිතබ්බ’’න්ති එත්ථ ‘‘යං පාසාණපිට්ඨියං වා පාසාණත්ථම්භෙසු වා කතසෙනාසනං යත්ථ උපචිකා නාරොහන්ති, තං අනාපුච්ඡන්තස්සපි අනාපත්ති’’ති වුත්තං. තස්මා යං වුත්තං ගණ්ඨිපදෙ ‘‘තාදිසෙ සෙනාසනෙ අනාපුච්ඡා ගච්ඡන්තස්ස පාචිත්තියං නත්ථි, ගමිකවත්තෙ සෙනාසනං අනාපුච්ඡා ගච්ඡන්තො වත්තභෙදො හොති, තස්මා දුක්කටං ආපජ්ජතී’’ති, තං න ගහෙතබ්බං.

පච්ඡිමස්ස ආභොගෙන මුත්ති නත්ථීති තස්ස පච්ඡතො ගච්ඡන්තස්ස අඤ්ඤස්ස අභාවතො වුත්තං. **එකං වා පෙසෙත්වා ආපුච්ඡිතබ්බන්ති** එත්ථ ගමනචිත්තස්ස උප්පන්නට්ඨානතො අනාපුච්ඡිත්වා ගච්ඡන්තෙ දුතියපාදුද්ධාරෙ පාචිත්තියං. **මණ්ඩපෙ වාති** සාඛාමණ්ඩපෙ වා පදරමණ්ඩපෙ වා. **රුක්ඛමූලෙති** යස්ස කස්සචි රුක්ඛස්ස හෙට්ඨා. **පලුජ්ජතීති** විනස්සති.

84. **මජ්ඣෙ සංඛිත්තං පණවසණ්ඨානං කත්වා බද්ධන්ති** එරකපත්තාදීහි වෙණිං කත්වා තාය වෙණියා උභොසු පස්සෙසු විත්ථතට්ඨානෙ බහුං වෙඨෙත්වා තතො පට්ඨාය යාව මජ්ඣට්ඨානං, තාව අන්තොආකඩ්ඪනවසෙන වෙඨෙත්වා මජ්ඣෙ සංඛිපිත්වා තත්ථ තත්ථ බන්ධිත්වා කතං. **යත්ථ කාකා වා කුලලා වා න ඌහදන්තීති** යත්ථ ධුවනිවාසෙන කුලාවකෙ කත්වා වසමානා එතෙ කාකකුලලා, අඤ්ඤෙ වා සකුණා තං සෙනාසනං න ඌහදන්ති, තාදිසෙ රුක්ඛමූලෙ නික්ඛිපිතුං අනුජානාමීති අත්ථො.

85. නවවායිමොති අධුනා සුත්තෙන වීතකච්ඡෙන පලිවෙඨිතමඤ්චො. **ඔනද්ධොති** කප්පියචම්මෙන ඔනද්ධො, සොව **ඔනද්ධකො** සකත්ථෙ ක-පච්චයවසෙන. තෙන හි වස්සෙන සීඝං න නස්සති. **උක්කට්ඨඅබ්භොකාසිකොති** ඉදං තස්ස සුඛපටිපත්තිදස්සනමත්තං , උක්කට්ඨස්සාපි පන චීවරකුටි වට්ටතෙව. **කායානුගතිකත්තාති** භික්ඛුනො තත්ථෙව නිසින්නභාවං දීපෙති, තෙන ච වස්සභයෙන සයං අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්තස්ස ආපත්තිං දස්සෙති. අබ්භොකාසිකානං අතෙමනත්ථාය නියමෙත්වා දායකෙහි දින්නම්පි අත්තානං රක්ඛන්තෙන රක්ඛිතබ්බමෙව. ‘‘යස්මා පන දායකෙහි දානකාලෙයෙව සතසහස්සග්ඝනකම්පි කම්බලං ‘පාදපුඤ්ඡනිං කත්වා පරිභුඤ්ජථා’ති දින්නං තථෙව පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති, තස්මා ඉදම්පි මඤ්චපීඨාදිසෙනාසනං ‘අජ්ඣොකාසෙපි යථාසුඛං පරිභුඤ්ජථා’ති දායකෙහි දින්නං චෙ, සබ්බස්මිම්පි කාලෙ අජ්ඣොකාසෙ නික්ඛිපිතුං වට්ටතීති වදන්ති’’ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.108-110) වුත්තං. **පෙසෙත්වා ගන්තබ්බන්ති** එත්ථ ‘‘යො භික්ඛු ඉමං ඨානං ආගන්ත්වා වසති, තස්ස දෙථා’’ති වත්වා පෙසෙතබ්බං.

වලාහකානං අනුට්ඨිතභාවං සල්ලක්ඛෙත්වාති ඉමිනා ගිම්හානෙපි මෙඝෙ උට්ඨිතෙ අබ්භොකාසෙ නික්ඛිපිතුං න වට්ටතීති දීපෙති. **තත්‍ර තත්‍රාති** චෙතියඞ්ගණාදිකෙ තස්මිං තස්මිං අබ්භොකාසෙ නියමෙත්වා නික්ඛිත්තා. **මජ්ඣතො පට්ඨාය පාදට්ඨානාභිමුඛාති** යත්ථ සමන්තතො සම්මජ්ජිත්වා අඞ්ගණමජ්ඣෙ සබ්බදා කචවරස්ස සඞ්කඩ්ඪනෙන මජ්ඣෙ වාලිකා සඤ්චිතා හොති, තත්ථ කත්තබ්බවිධිදස්සනත්ථං වුත්තං, උච්චවත්ථුපාදට්ඨානාභිමුඛං, භිත්තිපාදට්ඨානාභිමුඛං වා වාලිකා හරිතබ්බාති අත්ථො. ‘‘යත්ථ වා පන කොණෙසු වාලිකා සඤ්චිතා, තත්ථ තතො පට්ඨාය අපරදිසාභිමුඛා හරිතබ්බා’’ති කෙචි අත්ථං වදන්ති. කෙචි පන ‘‘සම්මට්ඨට්ඨානස්ස පදවලඤ්ජෙන

අවිකොපනත්ථාය සයං අසම්මට්ඨට්ඨානෙ ඨත්වා අත්තනො පාදාභිමුඛං වාලිකා හරිතබ්බාති වුත්ත''න්ති වදන්ති. තත්ථ ''මජ්ඣතො පට්ඨායා''ති වචනස්ස පයොජනං න දිස්සති. සාරත්ථදීපනියං පන **''පාදට්ඨානාභිමුඛාති** නිසීදන්තානං පාදට්ඨානාභිමුඛන්ති කෙචි, සම්මජ්ජන්තස්ස පාදට්ඨානාභිමුඛන්ති අපරෙ, බහිවාලිකාය අගමනනිමිත්තං පාදට්ඨානාභිමුඛා හරිතබ්බාති වුත්තන්ති එකෙ''ති වුත්තං. **කචවරං හත්ථෙහි ගහෙත්වා බහි ඡඩ්ඩෙතබ්බ**න්ති ඉමිනා ''කචවරං ඡඩ්ඩෙස්සාමී''ති වාලිකා න ඡඩ්ඩෙතබ්බාති දීපෙති.

86. **කප්පං ලභිත්වාති** ''ගච්ඡා''ති වුත්තවචනෙන කප්පං ලභිත්වා. ථෙරස්ස හි ආණත්තියා ගච්ඡන්තස්ස අනාපත්ති. **පුරිමනයෙනෙවාති** ''නිසීදිත්වා සයං ගච්ඡන්තො''තිආදිනා පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව.

අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡතීති තං මග්ගං අතික්කමිත්වා අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡති. ලෙඩ්ඩුපාතූපචාරතො බහි ඨිතත්තා **''පාදුද්ධාරෙන කාරෙතබ්බො''**ති වුත්තං, අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්තස්ස පඨමපාදුද්ධාරෙ දුක්කටං, දුතියපාදුද්ධාරෙ පාචිත්තියන්ති අත්ථො. **පාකතිකං අකත්වාති** අපටිසාමෙත්වා. **අන්තරසන්නිපාතෙති** අන්තරන්තරා සන්නිපාතෙ.

87. **ආවාසිකානංයෙව පලිබොධොති** එත්ථ ආගන්තුකෙසු ආගන්ත්වා කිඤ්චි අවත්වා තත්ථ නිසින්නෙසුපි නිසීදිත්වා ''ආවාසිකායෙව උද්ධරිස්සන්තී''ති ගතෙසුපි ආවාසිකානමෙව පලිබොධො. මහාපච්චරිවාදෙ පන ''ඉදං අම්හාක''න්ති වත්වාපි අවත්වාපි නිසින්නානමෙවාති අධිප්පායො. මහාඅට්ඨකථාවාදෙ ''ආපත්තී''ති පාචිත්තියමෙව වුත්තං. මහාපච්චරියං පන සන්ථරාපනෙ පාචිත්තියෙන භවිතබ්බන්ති අනාණත්තියා පඤ්ඤත්තත්තා දුක්කටං වුත්තං. **උස්සාරකොති** සරභාණකො. සො හි උද්ධංඋද්ධං පාළිපාඨං සාරෙති පවත්තෙතීති ''උස්සාරකො''ති වුච්චති. ''ඉදං උස්සාරකස්ස, ඉදං ධම්මකථිකස්සා''ති විසුං පඤ්ඤත්තත්තා අනාණත්තියා පඤ්ඤත්තෙපි පාචිත්තියෙනෙව භවිතබ්බන්ති අධිප්පායෙන **''තස්මිං ආගන්ත්වා නිසින්නෙ තස්ස පලිබොධො''**ති වුත්තං. කෙචි පන වදන්ති ''අනාණත්තියා පඤ්ඤත්තෙපි ධම්මකථිකස්ස අනුට්ඨාපනීයත්තා පාචිත්තියෙන භවිතබ්බං, ආගන්තුකස්ස පන පච්ඡා ආගතෙහි වුඩ්ඪතරෙහි උට්ඨාපනීයත්තා දුක්කටං වුත්ත''න්ති.

88. **පාදපුඤ්ඡනී** නාම රජ්ජුකෙහි වා පිලොතිකාය වා පාදපුඤ්ඡනත්ථං කතා. **ඵලකපීඨං** නාම ඵලකමයං පීඨං. අථ වා ඵලකඤ්චෙව දාරුමයපීඨඤ්ච. **දාරුමයපීඨ**න්ති ච ඵලකමයමෙව පීඨං වෙදිතබ්බං. **පාදකඨලිකන්ති** අධොතපාදට්ඨාපනකං. **අජ්ඣොකාසෙ රජනං පචිත්වා ...පෙ.... පටිසාමෙතබ්බ**න්ති එත්ථ ථෙවෙ අසති රජනකම්මෙ නිට්ඨිතෙ පටිසාමෙතබ්බං. ''භික්ඛු වා සාමණෙරො වා ආරාමිකො වා ලජ්ජී හොතීති වුත්තත්තා අලජ්ජිං ආපුච්ඡිත්වා ගන්තුං න වට්ටතී''ති වදන්ති. **ඔතාපෙන්තො...පෙ.... ගච්ඡතීති** එත්ථ ''කිඤ්චාපි 'එත්තකං දූරං ගන්තබ්බ'න්ති පරිච්ඡෙදො නත්ථි, තථාපි ලෙඩ්ඩුපාතං අතික්කම්ම නාතිදූරං ගන්තබ්බ''න්ති වදන්ති.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

මඤ්චපීඨාදිසඞ්ඝිකසෙනාසනෙසුපටිපජ්ජිතබ්බ-

විනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

සත්තරසමො පරිච්ඡෙදො.

18. කාලිකවිනිච්ඡයකථා

89. එවං සඞ්ඝිකසෙනාසනෙසු කත්තබ්බවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි චතුකාලිකවිනිච්ඡයං කථෙතුං **''කාලිකානිපි චත්තාරී''**තිආදිමාහ. තත්ථ කරණං කාරො, කිරියා. කාරො එව කාලො ර-කාරස්ස ල-කාරො යථා ''මහාසාලො''ති. **කාලොති** චෙත්ථ පච්චුප්පන්නාදිකිරියා. වුත්තඤ්හි –

> ''ආරද්ධානිට්ඨිතො භාවො, පච්චුප්පන්නො සුනිට්ඨිතො;
> අතීතානාගතුප්පාද-මප්පත්තාභිමුඛා කිරියා''ති.

එත්ථ පන තස්ස තස්ස කිරියාසඞ්ඛාතස්ස කාලස්ස පභෙදභූතො පුරෙභත්තඑකඅහොරත්තසත්තාහජීවිකපරියන්තසඞ්ඛාතො කාලවිසෙසො අධිප්පෙතො. කාලෙ තස්මිං තස්මිං කාලවිසෙසෙ පරිභුඤ්ජිතබ්බානීති **කාලිකානි**. **පි**-සද්දො සමුච්චයත්ථො, තෙන කප්පියා චතුභූමියොති සමුච්චෙති. **චත්තාරීති** සඞ්ඛ්‍යානිද්දෙසො, තෙන කාලිකානි නාම චත්තාරි එව හොන්ති, න තීණි න පඤ්චාති දස්සෙති, ඉදං මාතිකාපදස්ස අත්ථවිවරණං. තත්ථ උද්දෙසෙ යං මාතිකායං (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. ගන්ථාරම්භකථා) ''කාලිකානිපි චත්තාරී''ති එවං වුත්තං, එත්ථ එතස්මිං මාතිකාපදෙ චත්තාරි කාලිකානි වෙදිතබ්බානීති යොජනා. කතමානි තානීති ආහ **''යාවකාලික''**න්තිආදි . යාවකාලිකං…පෙ…. යාවජීවිකං ඉති ඉමානි චත්තූනි චත්තාරි කාලිකානි නාමාති අත්ථො.

ඉදානි තෙසං වත්ථුඤ්ච විසෙසනඤ්ච නාමලාභහෙතුඤ්ච දස්සෙන්තො **''තත්ථ පුරෙභත්ත''**න්තිආදිමාහ. තත්ථ තෙසු චතූසු කාලිකෙසු යං කිඤ්චි ඛාදනීයං භොජනීයං යාවකාලිකං, අට්ඨවිධපානං යාමකාලිකං, සප්පිආදිපඤ්චවිධභෙසජ්ජං සත්තාහකාලිකං, සබ්බම්පි පටිග්ගහිතං යාවජීවිකං ඉති වුච්චතීති සම්බන්ධො. **යං කිඤ්චි ඛාදනීයභොජනීයන්ති** එත්ථ අතිබ්‍යාපිතං පරිහරිතුං විසෙසනමාහ **''පුරෙභත්ත''**න්ත්‍යාදි. පුරෙභත්තං පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බමෙව යාවකාලිකං, න අඤ්ඤං ඛාදනීයං භොජනීයන්ත්‍යත්ථො. **යාව…පෙ…. පරිභුඤ්ජිතබ්බතොති** නාමලාභහෙතුං, එතෙන යාව කාලො අස්සාති **යාවකාලිකන්ති** වචනත්ථං දස්සෙති. **අට්ඨවිධං පානන්ති** එත්ථ අබ්‍යාපිතං පරිහරිතුමාහ **''සද්ධිං අනුලොමපානෙහී''**ති. **යාව…පෙ…. තබ්බතොති** නාමලාභහෙතුං, එතෙන යාමො කාලො අස්සාති **යාමකාලිකන්ති** වචනත්ථං දස්සෙති. **සත්තාහං නිධෙතබ්බතොති** නාමලාභහෙතුං, එතෙන සත්තාහො කාලො අස්සාති **සත්තාහකාලිකන්ති** වචනත්ථං දස්සෙති. **සබ්බම්පි පටිග්ගහිතන්ති** එත්ථ අතිබ්‍යාපිතං පරිහරිතුං **''ඨපෙත්වා උදක''**න්ත්‍යාහ. **යාව…පෙ…. පරිභුඤ්ජිතබ්බතොති** නාමලාභහෙතුං, තෙන යාවජීවං කාලො අස්සාති **යාවජීවිකන්ති** වචනත්ථං දස්සෙති.

එත්ථාහ – ''යො පන භික්ඛු අදින්නං මුඛද්වාරං ආහාරං ආහරෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර උදකදන්තපොනා, පාචිත්තිය''න්ති (පාචි. 265) වචනතො නනු උදකං අප්පටිග්ගහිතබ්බං, අථ කස්මා ''ඨපෙත්වා උදකං අවසෙසං සබ්බම්පි පටිග්ගහිත''න්ති වුත්තන්ති? සච්චං, පරිසුද්ධඋදකං අප්පටිග්ගහිතබ්බං, කද්දමාදිසහිතං පන පටිග්ගහෙතබ්බං හොති, තස්මා පටිග්ගහිතෙසු අන්තොගධභාවතො ''ඨපෙත්වා උදක''න්ති වුත්තන්ති. එවමපි ''සබ්බම්පි පටිග්ගහිත''න්ති ඉමිනාව සිද්ධං පටිග්ගහෙතබ්බස්ස උදකස්සපි ගහණතොති? සච්චං, තථාපි උදකභාවෙන සාමඤ්ඤතො ''සබ්බම්පි පටිග්ගහිත''න්ති එත්තකෙ වුත්තෙ එකච්චස්ස උදකස්ස පටිග්ගහෙතබ්බභාවතො උදකම්පි යාවජීවිකං නාමාති ඤායෙය්‍ය, න පන උදකං යාවජීවිකං සුද්ධස්ස පටිග්ගහෙතබ්බාභාවතො, තස්මා ඉදං වුත්තං හොති – එකච්චස්ස උදකස්ස පටිග්ගහෙතබ්බභාවෙ සතිපි සුද්ධස්ස අප්පටිග්ගහිතබ්බත්තා තං උදකං ඨපෙත්වා සබ්බම්පි පටිග්ගහිතං යාවජීවිකන්ති වුච්චතීති.

90. **මූලකමූලාදීනි** උපදෙසතොයෙව වෙදිතබ්බානි, තානි පරියායතො වුච්චමානානිපි න සක්කා විඤ්ඤාතුං. පරියායන්තරෙන හි වුච්චමානෙ තං තං නාමං අජානන්තානං සම්මොහොයෙව සියා, තස්මා තත්ථ න කිඤ්චි වක්ඛාම. **ඛාදනීයෙ ඛාදනීයත්ථන්ති** පූවාදිඛාදනීයෙ විජ්ජමානං ඛාදනීයකිච්චං ඛාදනීයෙහි කාතබ්බං ජිඝච්ඡාහරණසඞ්ඛාතං අත්ථං පයොජනං **නෙව ඵරන්ති** න නිප්ඵාදෙන්ති. එකස්මිං දෙසෙ ආහාරකිච්චං සාධෙන්තං වා අසාධෙන්තං වා අපරස්මිං දෙසෙ උට්ඨිතභූමිරසාදිභෙදෙන ආහාරජිඝච්ඡාහරණකිච්චං අසාධෙන්තම්පි වා සම්භවෙය්‍යාති ආහ **''තෙසු තෙසු ජනපදෙසූ''**තිආදි. කෙචි පන ''එකස්මිං ජනපදෙ ආහාරකිච්චං සාධෙන්තං සෙසජනපදෙසුපි විකාලෙ න කප්පති එවාති දස්සනත්ථං ඉදං වුත්ත''න්තිපි වදන්ති. **පකතිආහාරවසෙනාති** අඤ්ඤෙහි යාවකාලිකෙහි අයොජිතං අත්තනො පකතියාව ආහාරකිච්චකරණවසෙන. **සම්මොහොයෙව හොතීති** අනෙකත්ථානං නාමානං අප්පසිද්ධානඤ්ච සම්භවතො සම්මොහො එව සියා. තෙනෙවෙත්ථ මයම්පි මූලකමූලාදීනං පරියායන්තරදස්සනෙ ආදරං න කරිම්හ උපදෙසතොව ගහෙතබ්බතො.

යන්ති වට්ටකන්දං.

මුළාලන්ති ථූලතරුණමූලමෙව.

රුක්ඛවල්ලිආදීනන්ති හෙට්ඨා වුත්තමෙව සම්පිණ්ඩෙත්වා වුත්තං.

අන්තොපථවීගතොති සාලකල්‍යාණික්ඛන්ධං සන්ධාය වුත්තං.

සබ්බකප්පියානීති මූලතචපත්තාදීනං වසෙන සබ්බසො කප්පියානි, තෙසම්පි නාමවසෙන න සක්කා පරියන්තං දස්සෙතුන්ති සම්බන්ධො.

අච්ඡිවාදීනං අපරිපක්කානෙව ඵලානි යාවජීවිකානීති දස්සෙතුං **"අපරිපක්කානී"**ති වුත්තං.

හරීතකාදීනං අට්ඨීනීති එත්ථ මිඤ්ජං පටිච්ඡාදෙත්වා ඨිතානි කපාලානි යාවජීවිකානීති ආචරියා. මිඤ්ජම්පි යාවජීවිකන්ති එකෙ. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.248-249) පන **"හරීතකාදීනං අට්ඨීනී**ති එත්ථ 'මිඤ්ජං යාවකාලික'න්ති කෙචි වදන්ති, තං න යුත්තං අට්ඨකථායං අවුත්තත්තා''ති වුත්තං.

හිඞ්ගූති හිඞ්ගුරුක්ඛතො පග්ඝරිතනියාසො. හිඞ්ගුජතුආදයොපි හිඞ්ගුවිකතියො එව. තත්ථ **හිඞ්ගුජතු** නාම හිඞ්ගුරුක්ඛස්ස දණ්ඩපත්තානි පචිත්වා කතනියාසො. **හිඞ්ගුසිපාටිකං** නාම හිඞ්ගුපත්තානි පචිත්වා කතනියාසො. ''අඤ්ඤෙන මිස්සෙත්වා කතො''තිපි වදන්ති. **තකන්**ති අග්ගකොටියා නික්ඛන්තසිලෙසො. **තකපත්තී**ති පත්තතො නික්ඛන්තසිලෙසො. **තකපණ්ණී**ති පලාසෙ භජ්ජිත්වා කතසිලෙසො. ''දණ්ඩතො නික්ඛන්තසිලෙසො''තිපි වදන්ති.

91. **යාමකාලිකෙසු පනා**ති එත්ථ කිඤ්චාපි පාළියං ඛාදනීයභොජනීයපදෙහි යාවකාලිකමෙව සඞ්ගහිතං, න යාමකාලිකං, තථාපි ''අනාපත්ති යාමකාලිකං යාමෙ නිදහිත්වා භුඤ්ජතී''ති ඉධ චෙව ''යාමකාලිකෙන භික්ඛවෙ සත්තාහකාලිකං…පෙ…. යාවජීවිකං තදහුපටිග්ගහිතං යාමෙ කප්පති, යාමාතික්කන්තෙ න කප්පතී''ති අඤ්ඤත්ථ (මහාව. 305) ච වුත්තත්තා ''යාමකාලික''න්තිවචනසාමත්ථියතො ච භගවතො අධිප්පායඤ්ඤූහි අට්ඨකථාචරියෙහි යාමකාලිකං සන්නිධිකාරකං පාචිත්තියවත්ථුමෙව වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

ඨපෙත්වා ධඤ්ඤඵලරසන්ති එත්ථ ''තණ්ඩුලධොවනොදකම්පි ධඤ්ඤඵලරසොයෙවා''ති වදන්ති.

92. සත්තාහකාලිකෙ **පඤ්ච භෙසජ්ජානී**ති භෙසජ්ජකිච්චං කරොන්තු වා මා වා, එවංලද්ධවොහාරානි පඤ්ච. **"ගොසප්පී"**තිආදිනා ලොකෙ පාකටං දස්සෙත්වා **"යෙසං මංසං කප්පතී"**ති ඉමිනා අඤ්ඤෙසම්පි රොහිතමිගාදීනං සප්පිං ගහෙත්වා දස්සෙති. යෙසඤ්හි ඛීරං අත්ථි, සප්පිම්පි තෙසං අත්ථියෙව, තං පන සුලභං වා දුල්ලභං වා අසම්මොහත්ථං වුත්තං . එවං නවනීතම්පි. ''යෙසං මංසං කප්පතී''ති ච ඉදං නිස්සග්ගියවත්ථුදස්සනත්ථං වුත්තං, න පන යෙසං මංසං න කප්පති, තෙසං සප්පිආදි න කප්පතීති දස්සනත්ථං. මනුස්සඛීරාදීනිපි හි නො න කප්පන්ති.

93. **යාව කාලො නාතික්කමති, තාව පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතී**ති එත්ථ **කාලො**ති භික්ඛූනං භොජනකාලො අධිප්පෙතො, සො ච සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන ඨිතමජ්ඣන්හිකො. ඨිතමජ්ඣන්හිකොපි හි කාලසඞ්ගහං ගච්ඡති, තතො පට්ඨාය පන ඛාදිතුං වා භුඤ්ජිතුං වා න සක්කා, සහසා පිවිතුං සක්කා භවෙය්‍ය, කුක්කුච්චකෙන පන න කත්තබ්බං. කාලපරිච්ඡෙදජානනත්ථඤ්ච කාලත්ථම්භො යොජෙතබ්බො. කාලන්තරෙ වා භත්තකිච්චං කාතබ්බං. **පටිග්ගහණෙ**ති ගහණමෙව සන්ධාය වුත්තං. පටිග්ගහිතමෙව හි තං, සන්නිහිතං න කප්පතීති පුන පටිග්ගහණකිච්චං නත්ථි, තෙනෙව ''අජ්ඣොහරිතුකාමතාය ගණ්හන්තස්ස පටිග්ගහණෙ''ති වුත්තං. මාතිකාට්ඨකථායං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. සන්නිධිකාරකසික්ඛාපදවණ්ණනා) පන ''අජ්ඣොහරිස්සාමීති ගණ්හන්තස්ස ගහණෙ''ඉච්චෙව වුත්තං.

යන්ති යං පත්තං. **සන්දිස්සතී**ති යාගුයා උපරි සන්දිස්සති. තෙලවණ්ණෙ පත්තෙ සතිපි නිස්නෙහභාවෙ අඞ්ගුලියා සංසන්තස්ස වණ්ණවසෙනෙව ලෙඛා පඤ්ඤායති, තස්මා තත්ථ අනාපත්තීති දස්සනත්ථං **"සා අබ්බොහාරිකා"**ති වුත්තං. **සයං පටිග්ගහෙත්වා අපරිච්චත්තමෙව හි දුතියදිවසෙ න වට්ටතී**ති එත්ථ පටිග්ගහණෙ අනපෙක්ඛවිස්සජ්ජනෙන, අනුපසම්පන්නස්ස නිරපෙක්ඛදානෙන වා විජහිතපටිග්ගහණං පරිච්චත්තමෙව හොතීති ''අපරිච්චත්ත''න්ති ඉමිනා උභයථාපි අවිජහිතපටිග්ගහණමෙව වුත්තං, තස්මා යං පරස්ස පරිච්චජිත්වා අදින්නම්පි සචෙ පටිග්ගහණෙ නිරපෙක්ඛවිස්සජ්ජනෙන විජහිතපටිග්ගහණං හොති, තම්පි දුතියදිවසෙ වට්ටතීති වෙදිතබ්බං. යදි එවං ''පත්තො දුද්ධොතො හොතී''තිආදීසු කස්මා ආපත්ති වුත්තාති? ''පටිග්ගහණං අවිස්සජ්ජෙත්වාව සයං වා අඤ්ඤෙන වා තුච්ඡං කත්වා න සම්මා ධොවිත්වා නිට්ඨාපිතෙ පත්තෙ ලග්ගම්පි අවිජහිතපටිග්ගහණමෙව හොතීති තත්ථ ආපත්තී''ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. කෙචි පන ''සාමණෙරානං පරිච්චජන්තීති ඉමස්මිං අධිකාරෙ ඨත්වා 'අපරිච්චත්තමෙවා'ති වුත්තත්තා අනුපසම්පන්නස්ස පරිච්චත්තමෙව වට්ටති, අපරිච්චත්තං න වට්ටතීති ආපන්නං, තස්මා නිරාලයභාවෙන පටිග්ගහණෙ විජහිතෙපි අනුපසම්පන්නස්ස අපරිච්චත්තං න වට්ටතී''ති වදන්ති. තං යුත්තං විය න දිස්සති. යදග්ගෙන හි පටිග්ගහණං විජහති, තදග්ගෙන සන්නිධිම්පි න කරොති විජහිතපටිග්ගහණස්ස අප්පටිග්ගහිතසදිසත්තා. පටිග්ගහෙත්වා නිදහිතෙයෙව ච සන්නිධිපච්චයා ආපත්ති වුත්තා.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.252-253) පන **"අපරිච්චත්තමෙවා**ති නිරපෙක්ඛතාය අනුපසම්පන්නස්ස අදින්නං අපරිච්චත්තඤ්ච යාවකාලිකාදිවත්ථුමෙව සන්ධාය වදති, න පන තග්ගතපටිග්ගහණං. න හි වත්ථුං

අපරිච්චජිත්වා තත්ථගතපටිග්ගහණං පරිච්චජිතුං සක්කා, න ච තාදිසං වචනං අත්ථි, යදි භවෙය්‍ය, ‘සචෙ පත්තො දුද්ධොතො හොති…පෙ…. භුඤ්ජන්තස්ස පාචිත්තිය’න්ති වචනං විරුජ්ඣෙය්‍ය. න හි ධොවනෙන ආමිසං අපනෙතුං වායමන්තස්ස පටිග්ගහණෙ අපෙක්ඛා වත්තති. යෙන පුනදිවසෙ භුඤ්ජතො පාචිත්තියං ජනෙය්‍ය, පත්තෙ පන වත්තමානා අපෙක්ඛා තග්ගතිකෙ ආමිසෙපි වත්තති එව නාමාති ආමිසෙ අනපෙක්ඛතා එත්ථ න ලබ්භති, තතො ආමිසෙ අවිජහිතපටිග්ගහණං පුනදිවසෙ පාචිත්තියං ජනෙතීති ඉදං වුත්තං. අථ මතං ‘යදග්ගෙනෙත්ථ ආමිසානපෙක්ඛතා න ලබ්භති, තදග්ගෙන පටිග්ගහණානපෙක්ඛතාපි න ලබ්භතී’ති. තථා සති යත්ථ ආමිසාපෙක්ඛා අත්ථි, තත්ථ පටිග්ගහණාපෙක්ඛාපි න විගච්ඡතීති ආපන්නං, එවඤ්ච පටිග්ගහණෙ අනපෙක්ඛවිස්සජ්ජනං විසුං න වත්තබ්බං සියා, අවිය්‍යකථායඤ්චෙතම්පි පටිග්ගහණවිජහනං කාරණත්තෙන අභිමතං සියා. ඉදං සුට්ඨුතරං කත්වා විසුං වත්තබ්බං චීවරාපෙක්ඛාය වත්තමානායපි පච්චුද්ධාරෙන අධිට්ඨානවිජහනං විය. එතස්මිඤ්ච උපායෙ සති ගණ්ඨිකාහතපත්තෙසු අවට්ටනතා නාම න සියාති වුත්තොවායමත්ථො, තස්මා යං වුත්තං සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.252-253) ‘යං පරස්ස පරිච්චජිත්වා අදින්නම්පි සචෙ පටිග්ගහණෙ නිරපෙක්ඛවිස්සජ්ජනෙන විජහිතපටිග්ගහණං හොති, තම්පි දුතියදිවසෙ වට්ටතී’තිආදි, තං න සාරතො පච්චෙතබ්බ’’න්ති වුත්තං.

පාළියං (පාචි. 255) ‘‘සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකං ආහාරත්ථාය පටිග්ගණ්හාති, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’තිආදිනා සන්නිහිතෙසු සත්තාහකාලිකයාවජීවිකෙසු පුරෙභත්තම්පි ආහාරත්ථාය අජ්ඣොහරණෙපි දුක්කටස්ස වුත්තත්තා යාමකාලිකෙපි අජ්ඣොහාරෙ විසුං දුක්කටෙන භවිතබ්බන්ති ආහ **‘‘ආහාරත්ථාය අජ්ඣොහරතො දුක්කටෙන සද්ධිං පාචිත්තිය’’**න්ති. **පකතිආමිසෙති** ඔදනාදිකප්පියාමිසෙ. **ද්වෙති** පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතං යාමකාලිකං පුරෙභත්තං සාමිසෙන මුඛෙන භුඤ්ජතො සන්නිධිපච්චයා එකං, යාවකාලිකසංසට්ඨතාය යාවකාලිකත්තභජනෙන අනතිරිත්තපච්චයා එකන්ති ද්වෙ **පාචිත්තියානි. විකප්පද්වයෙති** සාමිසනිරාමිසපක්ඛද්වයෙ. **ථුල්ලච්චයං දුක්කටඤ්ච වඩ්ඪතීති** මනුස්සමංසෙ ථුල්ලච්චයං, සෙසඅකප්පියමංසෙ දුක්කටං වඩ්ඪති.

පටිග්ගහණපච්චයා තාව දුක්කටන්ති එත්ථ සන්නිහිතත්තා පුරෙභත්තම්පි දුක්කටමෙව. සති පච්චයෙ පන සන්නිහිතම්පි සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකඤ්ච භෙසජ්ජත්ථාය ගණ්හන්තස්ස පරිභුඤ්ජන්තස්ස ච අනාපත්තියෙව.

94. **උග්ගහිතකං කත්වා නික්ඛිත්තන්ති** අපටිග්ගහිතං සයමෙව ගහෙත්වා නික්ඛිත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.622) **‘‘උග්ගහිතකන්ති** පරිභොගත්ථාය සයං ගහිත’’න්ති වුත්තං. **සයං කරොතීති** පචිත්වා කරොති. **පුරෙභත්තන්ති** තදහුපුරෙභත්තමෙව වට්ටති සවත්ථුකපටිග්ගහිතත්තා. **සයංකතන්ති** නවනීතං පචිත්වා කතං. **නිරාමිසමෙවාති** තදහුපුරෙභත්තං සන්ධාය වුත්තං.

95. අජ්ජ සයංකතං නිරාමිසමෙව භුඤ්ජන්තස්ස කස්මා සාමංපාකො න හොතීති ආහ **‘‘නවනීතං තාපෙන්තස්සා’’**තිආදි. **පච්ඡාභත්තං පටිග්ගහිතකෙහීති** ඛීරදධීනි සන්ධාය වුත්තං. උග්ගහිතකෙහි කතං අබ්භඤ්ජනාදීසු උපනෙතබ්බන්ති යොජනා. **උභයෙසම්පීති** පච්ඡාභත්තං පටිග්ගහිතඛීරදධීහි ච පුරෙභත්තං උග්ගහිතකෙහි ච කතානං. **එස නයොති** නිස්සග්ගියං න හොතීති අත්ථො. **අකප්පියමංසසප්පිම්හීති** හත්ථිආදීනං සප්පිම්හි. **කාරණපතිරූපකං වත්වාති** ‘‘සජාතිකානං සප්පිභාවතො’’ති කාරණපතිරූපකං වත්වා. **සප්පිනයෙන වෙදිතබ්බ**න්ති නිරාමිසමෙව සත්තාහං වට්ටතීති අත්ථො. **එත්ථාති** නවනීතෙ. **ධොතං වට්ටතීති** අධොතඤ්චෙ, සවත්ථුකපටිග්ගහිතං හොති, තස්මා ධොතං පටිග්ගහෙත්වා සත්තාහං නික්ඛිපිතුං වට්ටතීති ථෙරානං අධිප්පායො.

මහාසීවත්ථෙරස්ස පන වත්ථුනො වියොජිතත්තා දධිගුළිකාදීහි යුත්තතාමත්තෙන සවත්ථුකපටිග්ගහිතං නාම න හොති, තස්මා තක්කතො උද්ධටමත්තමෙව පටිග්ගහෙත්වා ධොවිත්වා, පචිත්වා වා නිරාමිසමෙව කත්වා භුඤ්ජිංසූති අධිප්පායො, න පන දධිගුළිකාදීහි සහ විකාලෙ භුඤ්ජිංසූති. තෙනාහ **‘‘තස්මා නවනීතං පරිභුඤ්ජන්තෙන…පෙ…. සවත්ථුකපටිග්ගහං නාම න හොතී’’**ති. තත්ථ අධොතං පටිග්ගහෙත්වාපි තං නවනීතං පරිභුඤ්ජන්තෙන දධිආදීනි අපනෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති අත්ථො. කෙචි පන ‘‘තක්කතො උද්ධටමත්තමෙව ඛාදිංසූ’’ති වචනස්ස අධිප්පායං අජානන්තා ‘‘තක්කතො උද්ධටමත්තං අධොතම්පි දධිගුළිකාදිසහිතං විකාලෙ පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතී’’ති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං. න හි දධිගුළිකාදිආමිසෙන සංසට්ඨරසං නවනීතං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති සක්කා වත්තුං. **නවනීතං පරිභුඤ්ජන්තෙනාති** අධොවිත්වා පටිග්ගහිතනවනීතං පරිභුඤ්ජන්තෙන. දධි එව **දධිගතං** යථා ‘‘ගූථගතං මුත්තගත’’න්ති (ම. නි. 2.119; අ. නි. 9.11). ‘‘ඛයං ගමිස්සතී’’ති වචනතො ඛීරං පක්ඛිපිත්වා පක්කසප්පිආදිපි විකාලෙ කප්පතීති වෙදිතබ්බං. **ඛයං ගමිස්සතීති** නිරාමිසං හොති, තස්මා විකාලෙපි වට්ටතීති අත්ථො. **එත්තාවතාති** නවනීතෙ ලග්ගමත්තෙන විසුං දධිආදිවොහාරං අලද්ධෙන අප්පමත්තෙන දධිආදිනාති අත්ථො, එතෙන විසුං පටිග්ගහිතදධිආදීහි සහ පක්කං සවත්ථුකපටිග්ගහිතසඞ්ඛමෙව ගච්ඡතීති දස්සෙති. **තස්මිම්පීති** නිරාමිසභූතෙපි. කුක්කුච්චකානං පන අයං අධිප්පායො – පටිග්ගහණෙ තාව දධිආදීහි අසම්භින්නරසත්තා හත්ථෙන සහිතගුළපිණ්ඩාදි විය සවත්ථුකපටිග්ගහිතං නාම හොති. තං පන පචන්තෙන ධොවිත්වාව පචිතබ්බං. ඉතරථා පචනක්ඛණෙ පච්චමානදධිගුළිකාදීහි සම්භින්නරසතාය සාමංපක්කං ජාතං, තෙසු ඛීණෙසුපි සාමංපක්කමෙව හොති, තස්මා නිරාමිසමෙව පචිතබ්බන්ති. තෙනෙව ‘‘ආමිසෙන සද්ධිං පක්කත්තා’’ති කාරණං වුත්තං.

එත්ථ චායං විචාරණා – සවත්ථුකපටිග්ගහිතත්තාභාවෙ ආමිසෙන සහ භික්ඛුනා පක්කස්ස සයංපාකදොසො වා පරිසඞ්කීයති, යාවකාලිකතා වා. තත්ථ න තාව සයංපාකදොසො එත්ථ සම්භවති සත්තාහකාලිකත්තා. යඤ්හි තත්ථ

දධිආදි ආමිසගතං, තං පරික්ඛීණන්ති. අථ පටිග්ගහිතදධිගුළිකාදිනා සහ අත්තනා පක්කත්තා සවත්ථුකපක්කං විය භවෙය්‍යාති පරිසඞ්කීයති, තදා ‘‘ආමිසෙන සහ පටිග්ගහිතත්තා’’ති කාරණං වත්තබ්බං, න පන ‘‘පක්කත්තා’’ති, තථා ච උපඩ්ඪත්ථෙරානං මතමෙව අඞ්ගීකතං සියා. තත්ථ ච සාමණෙරාදීහි පක්කම්පි යාවකාලිකමෙව සියා පටිග්ගහිතඛීරාදිං පචිත්වා අනුපසම්පන්නෙහි කතසප්පිආදි විය, න ච තං යුත්තං භික්ඛාචාරෙන ලද්ධනවනීතාදීනං තක්කාදිආමිසසංසට්ඨසම්භවෙන අපරිභුඤ්ජිතබ්බත්තාප්පසඞ්ගතො. න හි ගහට්ඨා ධොවිත්වා, සොධෙත්වා වා පත්තෙ ආකිරන්තීති නියමො අත්ථි.

අට්ඨකථායඤ්ච ‘‘යථා තත්ථ පතිතතණ්ඩුලකණාදයො න පච්චන්ති, එවං…පෙ…. පුන පචිත්වා දෙති, පුරිමනයෙනෙව සත්තාහං වට්ටතී’’ති ඉමිනා වචනෙනපෙතං විරුජ්ඣති, තස්මා ඉධ කුක්කුච්චකානං කුක්කුච්චුප්පත්තියා නිමිත්තමෙව න දිස්සති. යථා චෙත්ථ, එවං ‘‘ලජ්ජී සාමණෙරො යථා තත්ථ තණ්ඩුලකණාදයො න පච්චන්ති, එවං අග්ගිම්හි විලීයාපෙත්වා…පෙ…. දෙතී’’ති වචනස්සාපි නිමිත්තං න දිස්සති. යදි හි එතං යාවකාලිකසංසග්ගපරිහාරාය වුත්තං සියා. අත්තනාපි තථා කාතබ්බං භවෙය්‍ය. ගහට්ඨෙහි දින්නසප්පිආදීසු ච ආමිසසංසග්ගසඞ්කා න විගච්ඡෙය්‍ය. න හි ගහට්ඨා එවං විලීයාපෙත්වා පරිස්සාවෙත්වා කණතණ්ඩුලාදිං අපනෙත්වා පුන පචන්ති. අපිච භෙසජ්ජෙහි සද්ධිං ඛීරාදිං පක්ඛිපිත්වා යථා ඛීරාදි ඛයං ගච්ඡති, එවං පරෙහි පක්කභෙසජ්ජතෙලාදිපි යාවකාලිකමෙව සියා, න ච තම්පි යුත්තං දධිආදිඛයකරණත්ථං ‘‘පුන පචිත්වා දෙතී’’ති වුත්තත්තා, තස්මා මහාසීවත්ථෙරවාදෙ කුක්කුච්චං අකත්වා අධොතම්පි නවනීතං තදහුපි පුනදිවසාදීසුපි පචිතුං, තණ්ඩුලාදිමිස්සං සප්පිආදිං අත්තනාපි අග්ගිම්හි විලීයාපෙත්වා පුන තක්කාදිඛයත්ථං පචිතුඤ්ච වට්ටති.

තත්ථ විජ්ජමානස්සාපි පච්චමානක්ඛණෙ සම්භින්නරසස්ස යාවකාලිකස්ස අබ්බොහාරිකත්තෙන සවත්ථුකපටිග්ගහිතපුරෙපටිග්ගහිතකානම්පි අබ්බොහාරිකතොති නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බන්ති. තෙනෙව **‘‘එත්තාවතා හි සවත්ථුකපටිග්ගහිතං නාම න හොතී’’**ති වුත්තං. විසුං පටිග්ගහිතෙන පන ඛීරාදිනා ආමිසෙන නවනීතාදිං මිස්සෙත්වා භික්ඛුනා වා අඤ්ඤෙහි වා පක්කතෙලාදිභෙසජ්ජං සවත්ථුකපටිග්ගහිතසඞ්ඛමෙව ගච්ඡති තත්ථ පවිට්ඨයාවකාලිකස්ස අබ්බොහාරිකත්තාභාවා. යං පන පුරෙපටිග්ගහිතභෙසජ්ජෙහි සද්ධිං අප්පටිග්ගහිතං ඛීරාදිං පක්ඛිපිත්වා පක්කතෙලාදිකං අනුපසම්පන්නෙහෙව පක්කම්පි සවත්ථුකපටිග්ගහිතම්පි සන්නිධිපි න හොති තත්ථ පක්ඛිත්තඛීරාදිමිස්සාපි තස්මිං ඛණෙ සම්භින්නරසතාය පුරෙපටිග්ගහිතත්තාපත්තිතො, සචෙ පන අප්පටිග්ගහිතෙහෙව, අඤ්ඤෙහි වා පක්කතෙලාදීසුපි ආමිසරසො පඤ්ඤායති, තං යාවකාලිකංව හොතීති වෙදිතබ්බං. අයං කථාමග්ගො විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.622) ආගතො. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.622) පන **‘‘කුක්කුච්චායන්ති කුක්කුච්චකා**ති ඉමිනා අත්තනොපි තත්ථ කුක්කුච්චසබ්භාවම්පි දීපෙති. තෙනෙව මාතිකාට්ඨකථායං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. භෙසජ්ජසික්ඛාපදවණ්ණනා) ‘නිබ්බට්ටිතසප්පි වා නවනීතං වා පචිතුං වට්ටතී’ති වුත්ත’’න්ති එත්තකමෙව ආගතො.

උග්ගහෙත්වාති සයමෙව ගහෙත්වා. **තානි පටිග්ගහෙත්වා**ති තානි ඛීරදධීනි පටිග්ගහෙත්වා. **ගහිතන්ති** තණ්ඩුලාදිවිගමත්ථං පුන පචිත්වා ගහිතන්ති අත්ථො. **පටිග්ගහෙත්වා ච ඨපිතභෙසජ්ජෙහීති** අතිරෙකසත්තාහපටිග්ගහිතෙහි යාවජීවිකභෙසජ්ජෙහි, එතෙන තෙහි යුත්තම්පි සප්පිආදි අතිරෙකසත්තාහපටිග්ගහිතං න හොතීති දස්සෙති. **වද්දලිසමයෙ**ති වස්සකාලසමයෙ, අනාතපකාලෙති අත්ථො. වුත්තනයෙන යථා තණ්ඩුලාදීනි න පච්චන්ති, තථා ලජ්ජීයෙව සම්පාදෙත්වා දෙතීති ලජ්ජිසාමණෙරග්ගහණං. අපිච අලජ්ජිනා අජ්ඣොහරිතබ්බං යං කිඤ්චි අභිසඞ්ඛරාපෙතුං න වට්ටති, තස්මාපි එවමාහ.

96. **තිලෙ පටිග්ගහෙත්වා කතතෙලන්ති** අත්තනා භජ්ජාදීනි අකත්වා කතතෙලං. තෙනෙව **‘‘සාමිසම්පි වට්ටතී’’**ති වුත්තං. **නිබ්බට්ටිතත්තා**ති යාවකාලිකතො විවෙචිතත්තා, එතෙන එලාඅභාවතො යාවකාලිකත්තාභාවං, භික්ඛුනො සවත්ථුකපටිග්ගහණෙන යාවකාලිකත්තුපගමනඤ්ච දස්සෙති. **උභයම්පී**ති අත්තනා අඤ්ඤෙහි ච කතං.

යාව අරුණුග්ගමනා තිට්ඨති, නිස්සග්ගියන්ති සත්තමෙ දිවසෙ කතතෙලං සචෙ යාව අරුණුග්ගමනා තිට්ඨති, නිස්සග්ගියං.

අච්ඡවසන්ති දුක්කටවත්ථුනො වසාය අනුඤ්ඤාතත්තා තංසදිසානං දුක්කටවත්ථූනංයෙව අකප්පියමංසසත්තානං වසා අනුඤ්ඤාතා, න ථුල්ලච්චයවත්ථු මනුස්සානං වසාති ආහ **‘‘ඨපෙත්වා මනුස්සවස’’**න්ති. **සංසට්ඨන්**ති පරිස්සාවිතං. **තිණ්ණං දුක්කටානන්**ති අජ්ඣොහාරෙ අජ්ඣොහාරෙ තීණි දුක්කටානි සන්ධාය වුත්තං. කිඤ්චාපි පරිභොගත්ථාය විකාලෙ පටිග්ගහණපචනපරිස්සාවනාදීසු පුබ්බපයොගෙසු පාළියං, අට්ඨකථායඤ්ච ආපත්ති න වුත්තා, තථාපි එත්ථ ආපත්තියා එව භවිතබ්බං පටික්ඛිත්තස්ස කරණතො ආහාරත්ථාය විකාලෙ යාමකාලිකාදීනං පටිග්ගහණෙ විය. ‘‘කාලෙ පටිග්ගහිතං විකාලෙ අනුපසම්පන්නෙනාපි නිපක්කං සංසට්ඨඤ්ච පරිභුඤ්ජන්තස්ස ද්වෙපි දුක්කටානි හොන්තියෙවා’’ති වදන්ති.

යස්මා ඛීරාදීනි පක්ඛිපිත්වා පක්කභෙසජ්ජතෙලෙ කසටං ආමිසගතිකං, තෙන සහ තෙලං පටිග්ගහෙතුං, පචිතුං වා භික්ඛුනො න වට්ටති, තස්මා වුත්තං **‘‘පක්කතෙලකසටෙ විය කුක්කුච්චායතී’’**ති. ‘‘සචෙ වසාය සහ පක්කත්තා න වට්ටති, ඉදං කස්මා වට්ටතී’’ති පුච්ඡන්තා **‘‘භන්තෙ…පෙ…. වට්ටතී’’**ති ආහංසු, ථෙරො අතිකුක්කුච්චකතාය **‘‘එතම්පි**

ආවුසො න වට්ටතී''ති ආහ, රොගනිග්ගහත්ථාය එව වසාය අනුඤ්ඤාතත්තං සල්ලක්ඛෙත්වා පච්ඡා ''**සාධූ**''ති සම්පටිච්ඡි.

97. ''**මධුකරීහි මධුමක්ඛිකාහී**ති ඉදං ඛුද්දකභමරානං ද්වින්නං එව විසෙසන''න්ති කෙචි වදන්ති. අඤ්ඤෙ පන ''දණ්ඩකෙසු මධුකාරිකා මධුකරිමක්ඛිකා නාම, තාහි සහ තිස්සො මධුමක්ඛිකජාතියො''ති වදන්ති. **භමරමක්ඛිකා**ති මහාපටලකාරිකා. **සිලෙසසදිස**න්ති සුක්ඛතාය වා පක්කතාය වා ඝනීභූතං. **ඉතර**න්ති තනුකමධු. **මධුපටල**න්ති මධුරහිතං කෙවලං මධුපටලං. ''සචෙ මධුසහිතං පටලං පටිග්ගහෙත්වා නික්ඛිපන්ති. පටලස්ස භාජනට්ඨානියත්තා මධුනො වසෙන සත්තාහාතික්කමෙ නිස්සග්ගියං හොතී''ති වදන්ති, ''මධුමක්ඛිතං පන මධුගතිකමෙවා''ති ඉමිනා තං සමෙති.

98. ''ඵාණිතං නාම උච්ඡුම්හා නිබ්බත්ත''න්ති පාළියං (පාචි. 260) අවිසෙසෙන වුත්තත්තා, අට්ඨකථායඤ්ච ''උච්ඡුරසං උපාදාය...පෙ.... අවත්ථුකා උච්ඡුවිකති 'ඵාණිත'න්ති වෙදිතබ්බා''ති වචනතො උච්ඡුරසොපි නික්කසටො සත්තාහකාලිකොති වෙදිතබ්බං. කෙනචි පන ''මධුම්හි චත්තාරො කාලිකා යථාසම්භවං යොජෙතබ්බා, උච්ඡුම්හි වා''ති වත්වා ''සමක්ඛිකණ්ඩං සෙලකං මධු යාවකාලිකං, අනෙලකං උදකසම්භින්නං යාමකාලිකං, අසම්භින්නං සත්තාහකාලිකං, මධුසිත්ථං පරිසුද්ධං යාවජීවිකං, තථා උච්ඡුරසො සකසටො යාවකාලිකො, නික්කසටො උදකසම්භින්නො යාමකාලිකො, අසම්භින්නො සත්තාහකාලිකො, සුද්ධකසටං යාවජීවික''න්ති ච වත්වා උත්තරිපි බහුධා පපඤ්චිතං. තත්ථ ''උදකසම්භින්නං මධු වා උච්ඡුරසො වා සකසටො යාවකාලිකො, නික්කසටො උදකසම්භින්නො යාමකාලිකො''ති ඉදං නෙව පාළියං, න අට්ඨකථායං දිස්සති, ''යාවකාලිකං සමානං ගරුතරම්පි මුද්දිකාජාතිරසං අත්තනා සංසට්ඨං ලහුකං යාමකාලිකභාවං උපනෙන්තං උදකං ලහුතරං සත්තාහකාලිකං අත්තනා සංසට්ඨං ගරුතරං යාමකාලිකභාවං උපනෙතී''ති එත්ථ කාරණං සොයෙව පුච්ඡිතබ්බො. සබ්බත්ථ පාළියං අට්ඨකථායඤ්ච උදකසම්භින්නෙන ගරුතරස්සාපි ලහුභාවොපගමනංයෙව දස්සිතං. පාළියම්පි (මහාව. 284) හි ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගිලානස්ස ගුළං, අගිලානස්ස ගුළොදක''න්ති වදන්තෙන අගිලානෙන පරිභුඤ්ජිතුං අයුත්තොපි ගුළො උදකසම්භින්නො අගිලානස්සපි වට්ටතීති අනුඤ්ඤාතො.

යම්පි ච ''උච්ඡු චෙ, යාවකාලිකො, උච්ඡුරසො චෙ, යාමකාලිකො, ඵාණිතං චෙ, සත්තාහකාලිකං, තචො චෙ, යාවජීවිකො''ති අට්ඨකථාවචනං දස්සෙත්වා ''උච්ඡුරසො උදකසම්භින්නො යාමකාලිකො''ති අඤ්ඤෙන කෙනචි වුත්තං, තම්පි තථාවිධස්ස අට්ඨකථාවචනස්ස සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය අභාවතො න සාරතො පච්චෙතබ්බං, තතොයෙව ච ''උච්ඡුරසො උදකසම්භින්නොපි අසම්භින්නොපි සත්තාහකාලිකොයෙවා''ති කෙචි ආචරියා වදන්ති. භෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙ ච ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, උච්ඡුරස''න්ති එත්ථ තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු අවිසෙසෙන වුත්තං ''උච්ඡුරසො සත්තාහකාලිකො''ති. **සයංකතං නිරාමිසමෙව වට්ටතී**ති එත්ථ අපරිස්සාවිතං පටිග්ගහිතම්පි කරණසමයෙ පරිස්සාවෙත්වා, කසටං අපනෙත්වා ච අත්තනා කතන්ති වෙදිතබ්බං, අයං සාරත්ථදීපනීපාඨො (සාරත්ථ. ටී. 2.623).

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.623) පන **උච්ඡුරසං උපාදායා**ති නික්කසටරසස්සාපි සත්තාහකාලිකත්තං දස්සෙති ''උච්ඡුම්හා නිබ්බත්ත''න්ති පාළියං සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා. යං පන **සුත්තන්තට්ඨකථායං** ''උච්ඡු චෙ, යාවකාලිකො, උච්ඡුරසො චෙ, යාමකාලිකො, ඵාණිතං චෙ, සත්තාහකාලිකං, තචො චෙ, යාවජීවිකො''ති වුත්තං, තං අම්බඵලරසාදිමිස්සතාය යාමකාලිකත්තං සන්ධාය වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං, අවිනයවචනත්තා තං අප්පමාණන්ති. තෙනෙව ''**පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතෙන අපරිස්සාවිතඋච්ඡුරසෙනා**''තිආදි වුත්තං. **නිරාමිසමෙව වට්ටති** තත්ථ පවිට්ඨයාවකාලිකස්ස අබ්බොහාරිකත්තාති ඉදං ගුළෙ කතෙ තත්ථ විජ්ජමානම්පි කසටං පාකෙන සුක්ඛතාය යාවජීවිකත්තං භජතීති වුත්තං. තස්ස යාවකාලිකත්තෙ හි සාමංපාකෙන පුරෙභත්තෙපි අනජ්ඣොහරණීයං සියාති. ''**සවත්ථුකපටිග්ගහිතත්තා**''ති ඉදං උච්ඡුරසෙ චුණ්ණවිචුණ්ණං හුත්වා ඨිතකසටං සන්ධාය වුත්තං, තෙන ච ''අපරිස්සාවිතෙන අප්පටිග්ගහිතෙන අනුපසම්පන්නෙහි කතං සත්තාහං වට්ටතීති දස්සෙතී''ති වුත්තං.

ඣාමඋච්ඡුඵාණිතන්ති අග්ගිම්හි උච්ඡුං තාපෙත්වා කතං. **කොට්ටිතඋච්ඡුඵාණිත**න්ති ඛුද්දානුඛුද්දකං ඡින්දිත්වා කොට්ටෙත්වා නිප්පීළෙත්වා පක්කං. තං තත්ථ විජ්ජමානම්පි කසටං පක්කකාලෙ යාවකාලිකත්තං විජහතීති ආහ ''**තං යුත්ත**''න්ති. **සීතොදකෙන කත**න්ති මධුකපුප්ඵානි සීතොදකෙන මද්දිත්වා පරිස්සාවෙත්වා පචිත්වා කතං. ''අපරිස්සාවෙත්වා කත''න්ති කෙචි, තත්ථ කාරණං න දිස්සති. **ඛීරං පක්ඛිපිත්වා කතං මධුකඵාණිතං යාවකාලික**න්ති එත්ථ ඛීරං පක්ඛිපිත්වා පක්කතෙලං කස්මා විකාලෙ වට්ටතීති චෙ? තෙලෙ පක්ඛිත්තං ඛීරං තෙලමෙව හොති, අඤ්ඤං පන ඛීරං පක්ඛිපිත්වා කතං ඛීරභාවං ගණ්හාතීති ඉදමෙත්ථ කාරණං. යදි එවං ඛණ්ඩසක්ඛරම්පි ඛීරං පක්ඛිපිත්වා කරොන්ති, තං කස්මා වට්ටතීති ආහ ''**ඛණ්ඩසක්ඛරං පනා**''තිආදි. තත්ථ **ඛීරජල්ලික**න්ති ඛීරඵෙණං.

99. ''**මධුකපුප්ඵං පනා**''තිආදි යාවකාලිකරූපෙන ඨිතස්සාපි අවට්ටනකං මෙරයබීජවත්ථුං දස්සෙතුං ආරද්ධං. ආහාරකිච්චං කරොන්තානි එතානි කස්මා එවං පරිභුඤ්ජිතබ්බානීති චොදනාපරිහාරාය භෙසජ්ජොදිස්සං දස්සෙන්තෙන තප්පසඞ්ගෙන සබ්බානිපි ඔදිස්සකානි එකතො දස්සෙතුං ''සත්තවිධඤ්හී''තිආදි වුත්තං සමන්තපාසාදිකායං (පාරා. අට්ඨ. 2.623). විනයසඞ්ගහප්පකරණෙ පන තං න වුත්තං, ''පච්ඡාභත්තතො පට්ඨාය සති පච්චයෙති වුත්තත්තා පටිග්ගහිතභෙසජ්ජානි දුතියදිවසතො පට්ඨාය පුරෙභත්තම්පි සති පච්චයෙව පරිභුඤ්ජිතබ්බානි, න ආහාරත්ථාය භෙසජ්ජත්ථාය පටිග්ගහිතත්තා''ති වදන්ති. **ද්වාරවාතපානකවාටෙසූ**ති මහාද්වාරස්ස වාතපානානඤ්ච කවාටඵලකෙසු. කසාවෙ පක්ඛිත්තානි තානි අත්තනො සභාවං පරිච්චජන්තීති ''**කසාවෙ...පෙ.... මක්ඛෙතබ්බානී**''ති වුත්තං,

සුණපාණකාදිපරිහාරත්ථං මක්ඛෙතබ්බානීති අත්ථො. **අධිට්ඨෙතීති** ‘‘ඉදානි මය්හං අජ්ඣොහරණීයං න භවිස්සති, බාහිරපරිභොගත්ථාය භවිස්සතී’’ති චිත්තං උප්පාදෙතීති අත්ථො. තෙනෙවාහ **‘‘සප්පිඤ්ච තෙලඤ්ච වසඤ්ච මුද්ධනි තෙලං වා අබ්භඤ්ජනං වා’’**තිආදි, එවං පරිභොගෙ අනපෙක්ඛතාය පටිග්ගහණං විජහතීති අධිප්පායො. එවං අඤ්ඤෙසුපි කාලිකෙසු අනජ්ඣොහරිතුකාමතාය සුද්ධචිත්තෙන බාහිරපරිභොගත්ථාය නියමෙපි පටිග්ගහණං විජහතීති ඉදම්පි විසුං එකං පටිග්ගහණවිජහනන්ති දට්ඨබ්බං.

අඤ්ඤෙන භික්ඛුනා වත්තබ්බොති එත්ථ සුද්ධචිත්තෙන දින්නත්තා සයම්පි ආහරාපෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතියෙව. **ද්වින්නම්පි අනාපත්තීති** යථා අඤ්ඤස්ස සන්තකං එකෙන පටිග්ගහිතං සත්තාහාතික්කමෙපි නිස්සග්ගියං න හොති පරසන්තකභාවතො, එවමිදම්පි අවිභත්තත්තා උභයසාධාරණම්පි විනිබ්භොගාභාවතො නිස්සග්ගියං න හොතීති අධිප්පායො. **පරිභුඤ්ජිතුං පන න වට්ටතීති** භික්ඛුනා පටිග්ගහිතත්තා සත්තාහාතික්කමෙ යස්ස කස්සචි භික්ඛුනො පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටති පටිග්ගහිතසප්පිආදීනං පරිභොගස්ස සත්තාහෙනෙව පරිච්ඡින්නත්තා. ‘‘තානි පටිග්ගහෙත්වා සත්තාහපරමං සන්නිධිකාරකං පරිභුඤ්ජිතබ්බානී’’ති (පාරා. 623) හි වුත්තං.

‘‘ආවුසො ඉමං තෙලං සත්තාහමත්තං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතී’’ති ඉමිනා යෙන පටිග්ගහිතං, තෙන අන්තොසත්තාහෙයෙව පරස්ස විස්සජ්ජිතභාවං දස්සෙති. **කස්ස ආපත්තීති** ‘‘පඨමං තාව උභින්නං සාධාරණත්තා අනාපත්ති වුත්තා, ඉදානි පන එකෙන ඉතරස්ස විස්සට්ඨභාවතො උභයසාධාරණතා නත්ථීති විභත්තසදිසං හුත්වා ඨිතං, තස්මා එත්ථ පටිග්ගහිතස්ස සත්තාහාතික්කමෙ එකස්ස ආපත්තියා භවිතබ්බ’’න්ති මඤ්ඤමානො ‘‘කිං පටිග්ගහණපච්චයා පටිග්ගාහකස්ස ආපත්ති, උදාහු යස්ස සන්තකං ජාතං, තස්සා’’ති පුච්ඡති. නිස්සට්ඨභාවතොයෙව ච ඉධ ‘‘අවිභත්තභාවතො’’ති කාරණං අවත්වා **‘‘යෙන පරිග්ගහිතං, තෙන විස්සජ්ජිතත්තා’’**ති වුත්තං, ඉදඤ්ච විස්සට්ඨාභාවතො උභයසාධාරණතං පහාය එකස්ස සන්තකං හොන්තම්පි යෙන පටිග්ගහිතං, තතො අඤ්ඤස්ස සන්තකං ජාතං, තස්මා පරසන්තකපටිග්ගහණෙ විය පටිග්ගාහකස්ස පටිග්ගහණපච්චයා නත්ථි ආපත්තීති දස්සනත්ථං වුත්තං, න පන ‘‘යෙන පටිග්ගහිතං, තෙන විස්සජ්ජිතත්තා’’ති වචනතො අවිස්සජ්ජිතෙ සති අවිභත්තෙපි සත්තාහාතික්කමෙ ආපත්තීති දස්සනත්ථං අවිස්සජ්ජිතෙ අවිභත්තභාවතොයෙව අනාපත්තියා සිද්ධත්තා. සචෙ පන ඉතරො යෙන පටිග්ගහිතං, තස්සෙව අන්තොසත්තාහෙ අත්තනො භාගම්පි විස්සජ්ජෙති, සත්තාහාතික්කමෙ සියා ආපත්ති යෙන පටිග්ගහිතං, තස්සෙව සන්තකභාවමාපන්නත්තා. **‘‘ඉතරස්ස අප්පටිග්ගහිතත්තා’’**ති ඉමිනා තස්ස සන්තකභාවෙපි අඤ්ඤෙහි පටිග්ගහිතසකසන්තකෙ විය තෙන අප්පටිග්ගහිතභාවතො අනාපත්තීති දීපෙති, ඉමං පන අධිප්පායං අජානිත්වා ඉතො අඤ්ඤථා ගණ්ඨිපදකාරාදීහි පපඤ්චිතං, න තං සාරතො පච්චෙතබ්බං, ඉදං සාරත්ථදීපනීවචනං (සාරත්ථ. ටී. 2.625).

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.625) පන – **සචෙ ද්වින්නං…පෙ.… න වට්ටතීති** එත්ථ පාඨො ගළිතො, එවං පනෙත්ථ පාඨො වෙදිතබ්බො – සචෙ ද්වින්නං සන්තකං එකෙන පටිග්ගහිතං අවිභත්තං හොති, සත්තාහාතික්කමෙ ද්වින්නම්පි අනාපත්ති, පරිභුඤ්ජිතුං පන න වට්ටතීති. අඤ්ඤථා පන සද්දප්පයොගොපි න සඞ්ගහං ගච්ඡති, ‘‘ගණ්ඨිපදෙපි ච අයමෙව පාඨො දස්සිතො’’ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.625) වුත්තං. **‘‘ද්වින්නම්පි අනාපත්තී’’**ති අවිභත්තත්තා වුත්තං. **‘‘පරිභුඤ්ජිතුං පන න වට්ටතී’’**ති ඉදං ‘‘සත්තාහපරමං සන්නිධිකාරකං පරිභුඤ්ජිතබ්බ’’න්ති (පාරා. 623) වචනතො වුත්තං. **‘‘යෙන පටිග්ගහිතං, තෙන විස්සජ්ජිතත්තා’’**ති ඉමිනා උපසම්පන්නස්ස දානම්පි සන්ධාය ‘‘විස්සජ්ජෙතී’’ති ඉදං වුත්තන්ති දස්සෙති. උපසම්පන්නස්ස නිරපෙක්ඛදින්නවත්ථුම්හි පටිග්ගහණස්ස අවිගතත්තෙපි සකසන්තකතා විගතාව හොති, තෙන නිස්සග්ගියං න හොති. ‘‘අත්තනාව පටිග්ගහිතත්තං සකසන්තකත්තඤ්චා’’ති ඉමෙහි ද්වීහි කාරණෙහෙව නිස්සග්ගියං හොති, න එකෙන. අනුපසම්පන්නස්ස නිරපෙක්ඛදානෙ පන තදුභයම්පි විජහති, පරිභොගොපෙත්ථ වට්ටති, න සාපෙක්ඛදානෙ දානලක්ඛණාභාවතො. ‘‘විස්සජ්ජති’’ති එතස්මිඤ්ච පාළිපදෙ කස්සචි අදත්වා අනපෙක්ඛතාය ඡඩ්ඩනම්පි සඞ්ගහිතන්ති වෙදිතබ්බං. **‘‘අනපෙක්ඛො දත්වා’’**ති ඉදඤ්ච පටිග්ගහණවිජහනවිධිදස්සනත්ථමෙව වුත්තං. පටිග්ගහණෙ හි විජහිතෙ පුන පටිග්ගහෙත්වා පරිභොගො සයමෙව වට්ටිස්සති, තබ්බිජහනඤ්ච වත්ථුනො සකසන්තකතාපරිච්චාගෙන හොතීති. එතෙන ච වත්ථුම්හි අජ්ඣොහරණාපෙක්ඛාය සති පටිග්ගහණවිස්සජ්ජනං නාම විසුං න ලබ්භතීති සිජ්ඣති. ඉතරථා හි ‘‘පටිග්ගහණෙ අනපෙක්ඛොව පටිග්ගහණං විස්සජ්ජෙත්වා පුන පටිග්ගහෙත්වා භුඤ්ජතී’’ති වත්තබ්බං සියා, **‘‘අප්පටිග්ගහිතත්තා’’**ති ඉමිනා එකස්ස සන්තකං අඤ්ඤෙන පටිග්ගහිතම්පි නිස්සග්ගියං හොතීති දස්සෙති. **එවන්ති** ‘‘පුන ගහෙස්සාමී’’ති අපෙක්ඛං අකත්වා සුද්ධචිත්තෙන පරිච්චත්තං පරාමසති. **පරිභුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්තිදස්සනත්ථන්ති** නිස්සග්ගියමූලිකාහි පාචිත්තියාදිආපත්තීහි අනාපත්තිදස්සනත්ථන්ති අධිප්පායො. **පරිභොගෙ අනාපත්තිදස්සනත්ථන්ති** එත්ථ පන නිස්සට්ඨපටිලාභස්ස කායිකපරිභොගාදීසු යා දුක්කටාපත්ති වුත්තා, තාය අනාපත්තිදස්සනත්ථන්ති අධිප්පායො.

100. එවං චතුකාලිකපච්චයං දස්සෙත්වා ඉදානි තෙසු විසෙසලක්ඛණං දස්සෙන්තො **‘‘ඉමෙසු පනා’’**තිආදිමාහ. තත්ථ අකප්පියභූමියං සහසෙය්‍යාපහොනකෙ ගෙහෙ වුත්තං සඞ්ඝිකං වා පුග්ගලිකං වා භික්ඛුස්ස, භික්ඛුනියා වා සන්තකං යාවකාලිකං යාමකාලිකඤ්ච එකරත්තම්පි ඨපිතං **අන්තොවුත්ථං** නාම හොති, තත්ථ පක්කඤ්ච **අන්තොපක්කං** නාම හොති. සත්තාහකාලිකං පන යාවජීවිකඤ්ච වට්ටති. පටිග්ගහෙත්වා එකරත්තං වීතිනාමිතං පන යං කිඤ්චි යාවකාලිකං වා යාමකාලිකං වා අජ්ඣොහරිතුකාමතාය ගණ්හන්තස්ස පරිග්ගහණෙ තාව දුක්කටං, අජ්ඣොහරතො පන එකමෙකස්මිං අජ්ඣොහාරෙ සන්නිධිපච්චයා පාචිත්තියං හොතීති අත්ථො. ඉදානි අඤ්ඤම්පි

විසෙසලක්ඛණං දස්සෙන්තො **“යාවකාලිකං පනා”**තිආදිමාහ. තත්ථ **සම්භින්නරසානී**ති සංසට්ඨරසානි. දීඝකාලානි වත්ථූනි රස්සකාලෙන සංසට්ඨානි රස්සකාලමෙව අනුවත්තන්තීති ආහ **“යාවකාලිකං පන…පෙ…. තීණිපි යාමකාලිකාදීනී”**ති. ඉතරෙසුපි එසෙව නයො. **තස්මා**තිආදීසු තදහුපුරෙභත්තමෙව වට්ටති, න තදහුපච්ඡාභත්තං, න රත්තියං, න දුතියදිවසාදීසූති අත්ථො.

කස්මාති චෙ? තදහුපටිග්ගහිතෙන යාවකාලිකෙන සංසට්ඨත්තාති. එත්ථ ච ‘‘යාවකාලිකෙන සංසට්ඨත්තා’’ති එත්තකමෙව අවත්වා ‘‘තදහුපටිග්ගහිතෙනා’’ති විසෙසනස්ස වුත්තත්තා පුරෙපටිග්ගහිතයාවකාලිකෙන සංසට්ඨෙ සති තදහුපුරෙභත්තම්පි න වට්ටති, අනජ්ඣොහරණීයං හොතීති විඤ්ඤායති. **“සම්භින්නරස”**න්ති ඉමිනා සචෙපි සංසට්ඨං, අසම්භින්නරසං සෙසකාලිකත්තයං අත්තනො අත්තනො කාලෙ වට්ටතීති දස්සෙති . **යාමකාලිකෙනා**ති එත්ථ ‘‘තදහුපටිග්ගහිතෙනා’’ති තතියන්තවිසෙසනපදං අජ්ඣාහරිතබ්බං, පුබ්බවාක්‍යතො වා අනුවත්තෙතබ්බං. තස්ස ඵලං වුත්තනයමෙව.

පොත්ථකෙසු පන ‘‘යාමකාලිකෙන සංසට්ඨං පන ඉතරද්වයං තදහුපටිග්ගහිත’’න්ති දිස්සති, තං න සුන්දරං. යත්ථ නත්ථි, තමෙව සුන්දරං, කස්මා? දුතියන්තඤ්හි විසෙසනපදං ඉතරද්වයං විසෙසෙති. තතො තදහුපටිග්ගහිතමෙව සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකඤ්ච යාමකාලිකෙන සංසට්ඨෙ සති යාව අරුණුග්ගමනා වට්ටති, න පුරෙපටිග්ගහිතානීති අත්ථො භවෙය්‍ය, සො න යුත්තො. කස්මා? සත්තාහකාලිකයාවජීවිකානං අසන්නිධිජනකත්තා, ‘‘දීඝකාලිකානි රස්සකාලිකං අනුවත්තන්ති’’ති ඉමිනා ලක්ඛණෙන විරුද්ධත්තා ච, තස්මා තදහුපටිග්ගහිතං වා හොතු පුරෙපටිග්ගහිතං වා, සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකඤ්ච තදහුපටිග්ගහිතෙන යාමකාලිකෙන සංසට්ඨත්තා යාව අරුණුග්ගමනා වට්ටතීති අත්ථො යුත්තො, එවඤ්ච උපරි වක්ඛමානෙන ‘‘සත්තාහකාලිකෙන පන තදහුපටිග්ගහිතෙන සද්ධිං සංසට්ඨං තදහුපටිග්ගහිතං වා පුරෙපටිග්ගහිතං වා යාවජීවිකං සත්තාහං කප්පතී’’ති වචනෙන සමං භවෙය්‍ය.

අපිච ‘‘යාමකාලිකෙන සංසට්ඨං පන ඉතරද්වයං තදහු යාව අරුණුග්ගමනා වට්ටතී’’ති පුබ්බපාඨෙන භවිතබ්බං, තං ලෙඛකෙහි අඤ්ඤෙසු පාඨෙසු ‘‘තදහුපටිග්ගහිත’’න්ති විජ්ජමානං දිස්වා, ඉධ තදහුපදතො පටිග්ගහිතපදං ගළිතන්ති මඤ්ඤමානෙහි පක්ඛිපිත්වා ලිඛිතං භවෙය්‍ය, ‘‘තදහූ’’ති ඉදං පන ‘‘යාව අරුණුග්ගමනා’’ති පදං විසෙසෙති, තෙන යාව තදහුඅරුණුග්ගමනා වට්ටති, න දුතියාහාදිඅරුණුග්ගමනාති අත්ථං දස්සෙති. තෙනෙව උපරිපාඨෙපි ‘‘සත්තාහකාලිකෙන පන තදහුපටිග්ගහිතෙනා’’ති රස්සකාලිකත්ථපදෙන තුල්‍යාධිකරණං විසෙසනපදං තමෙව විසෙසෙති, න දීඝකාලිකත්ථං යාවජීවිකපදං , තස්මා ‘‘තදහුපටිග්ගහිතෙන සත්තාහකාලිකෙන සංසට්ඨං තදහුපටිග්ගහිතං වා පුරෙපටිග්ගහිතං වා යාවජීවිකං සත්තාහං කප්පතී’’ති වුත්තං.

ද්වීහපටිග්ගහිතෙනාතිආදීසුපි ‘‘ද්වීහපටිග්ගහිතෙන සත්තාහකාලිකෙන සංසට්ඨං තදහුපටිග්ගහිතං වා පුරෙපටිග්ගහිතං වා යාවජීවිකං ඡාහං වට්ටති, තීහපටිග්ගහිතෙන සත්තාහකාලිකෙන සංසට්ඨං තදහුපටිග්ගහිතං වා පුරෙපටිග්ගහිතං වා යාවජීවිකං පඤ්චාහං වට්ටති, චතූහපටිග්ගහිතෙන සත්තාහකාලිකෙන සංසට්ඨං තදහුපටිග්ගහිතං වා පුරෙපටිග්ගහිතං වා යාවජීවිකං චතුරාහං වට්ටති, පඤ්චාහපටිග්ගහිතෙන සත්තාහකාලිකෙන සංසට්ඨං තදහුපටිග්ගහිතං වා පුරෙපටිග්ගහිතං වා යාවජීවිකං තීහං වට්ටති, ඡාහපටිග්ගහිතෙන සත්තාහකාලිකෙන සංසට්ඨං තදහුපටිග්ගහිතං වා පුරෙපටිග්ගහිතං වා යාවජීවිකං ද්වීහං වට්ටති, සත්තාහපටිග්ගහිතෙන සත්තාහකාලිකෙන සංසට්ඨං තදහුපටිග්ගහිතං වා පුරෙපටිග්ගහිතං වා යාවජීවිකං තදහෙව වට්ටතී’’ති එවං සත්තාහකාලිකස්සෙව අතීතදිවසං පරිහාපෙත්වා සෙසදිවසවසෙන යොජෙතබ්බං, න යාවජීවිකස්ස. න හි යාවජීවිකස්ස හාපෙතබ්බො අතීතදිවසො නාම අත්ථි සති පච්චයෙ යාවජීවං පරිභුඤ්ජිතබ්බතො. තෙනාහ ‘‘සත්තාහකාලිකම්පි අත්තනා සද්ධිං සංසට්ඨං යාවජීවිකං අත්තනො සභාවඤ්ඤෙව උපනෙතී’’ති. කෙසුචි පොත්ථකෙසු ‘‘යාමකාලිකෙන සංසට්ඨං පන ඉතරද්වයං තදහුපටිග්ගහිත’’න්ති ලිඛිතං පාඨං නිස්සාය ඉමස්මිම්පි පාඨෙ ‘‘තදහුපටිග්ගහිතන්ති ඉදමෙව ඉච්ඡිතබ්බ’න්ති මඤ්ඤමානා ‘‘පුරෙපටිග්ගහිත’’න්ති පාඨං පටික්ඛිපන්ති. කෙසුචි ‘‘පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතං වා’’ති ලිඛන්ති, තං සබ්බං යථාවුත්තනයං අමනසිකරොන්තා විබ්භන්තචිත්තා එවං කරොන්තීති දට්ඨබ්බං.

ඉමෙසු චතූසු කාලිකෙසු යාවකාලිකං මජ්ඣන්හිකකාලාතික්කමෙ, යාමකාලිකං පච්ඡිමයාමාතික්කමෙ, සත්තාහකාලිකං සත්තාහාතික්කමෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස ආපත්තීති වුත්තං. කතරසික්ඛාපදෙන ආපත්ති හොතීති පුච්ඡායමාහ **“කාලයාම”**ඉච්චාදි. තස්සත්ථො – යාවකාලිකං කාලාතික්කමෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස ‘‘යො පන භික්ඛු විකාලෙ ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා ඛාදෙය්‍ය වා භුඤ්ජෙය්‍ය වා, පාචිත්තිය’’න්ති ඉමිනා විකාලෙභොජනසික්ඛාපදෙන (පාචි. 248) ආපත්ති හොති. යාමකාලිකං යාමාතික්කමෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස ‘‘යො පන භික්ඛු සන්නිධිකාරකං ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා ඛාදෙය්‍ය වා භුඤ්ජෙය්‍ය වා, පාචිත්තිය’’න්ති ඉමිනා සන්නිධිසික්ඛාපදෙන (පාචි. 253) ආපත්ති හොති. සත්තාහකාලිකං සත්තාහාතික්කමෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස ‘‘යානි ඛො පන තානි ගිලානානං භික්ඛූනං පටිසායනීයානි භෙසජ්ජානි, සෙය්‍යථීදං, සප්පි නවනීතං තෙලං මධු ඵාණිතං, තානි පටිග්ගහෙත්වා සත්තාහපරමං සන්නිධිකාරකං පරිභුඤ්ජිතබ්බානි, තං අතික්කාමයතො නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය’’න්ති ඉමිනා භෙසජ්ජසික්ඛාපදෙන (පාරා. 622) ආපත්ති හොතීති.

ඉමානි චත්තාරි කාලිකානි එකතො සංසට්ඨානි සම්භින්නරසානි පුරිමපුරිමකාලිකස්ස කාලවසෙන පරිභුඤ්ජිතබ්බානීති වුත්තං. අසම්භින්නරසානි චෙ හොන්ති, කථං පරිභුඤ්ජිතබ්බානීති ආහ **“සචෙ පනා”**තිආදි. තස්සත්ථො සුවිඤ්ඤෙය්‍යොව.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

චතුකාලිකවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

අට්ඨාරසමො පරිච්ඡෙදො.

19. කප්පියභූමිවිනිච්ඡයකථා

101. එවං චතුකාලිකවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි කප්පියකුටිවිනිච්ඡයං කථෙතුං **‘‘කප්පියා චතුභූමියො’’**තිආදිමාහ. තත්ථ කප්පන්තීති **කප්පියා,** කප්ප සාමත්ථියෙති ධාතු. භවන්ති එතාසු අන්තොවුත්ථඅන්තොපක්කානීති භූමියො, චතස්සො භූමියො **චතුභූමියො,** චතස්සො කප්පියකුටියොති අත්ථො. කතමා තාති ආහ **‘‘උස්සාවනන්තිකා…පෙ…. වෙදිතබ්බා’’**ති. කථං විඤ්ඤායතිච්චාහ **‘‘අනුජානාමි…පෙ…. වචනතො’’**ති. ඉදං භෙසජ්ජක්ඛන්ධකපාළිං (මහාව. 295) සන්ධායාහ. තත්ථ උද්ධං සාවනා උස්සාවනා, උස්සාවනා අන්තො යස්සා කප්පියභූමියාති **උස්සාවනන්තිකා**. ගාවො නිසීදන්ති එත්ථාති **ගොනිසාදිකා,** ගො-සද්දූපපද නි-පුබ්බසද විසරණගත්‍යාවසානෙසූති ධාතු. ගහපතීහි දින්නාති **ගහපති,** උත්තරපදලොපතතියාතප්පුරිසොයං. කම්මවාචාය සම්මන්නිතබ්බාති **සම්මුතීති** එවම්මාසං විග්ගහො කාතබ්බො. **තත්ථාති** කප්පියකුටිවිනිච්ඡයෙ. **තං පන අවත්වාපීති** අන්ධකට්ඨකථායං වුත්තනයං අවත්වාපි. **පි**-සද්දෙන තථාවචනම්පි අනුජානාති. **අට්ඨකථාසු වුත්තනයෙන වුත්තෙති** සෙසඅට්ඨකථාසු වුත්තනයෙන ‘‘කප්පියකුටිං කරොම’’ති වා ‘‘කප්පියකුටී’’ති වා වුත්තෙ. **සාධාරණලක්ඛණන්ති** සබ්බඅට්ඨකථානං සාධාරණං උස්සාවනන්තිකකුටිකරණලක්ඛණං. **චයන්ති** අධිට්ඨානං උච්චවත්ථුං. **යතො පට්ඨායාති** යතො ඉට්ඨකතො සිලතො මත්තිකාපිණ්ඩතො වා පට්ඨාය. **පඨමිට්ඨකාදීනං හෙට්ඨා න වට්ටන්තීති** පඨමිට්ඨකාදීනං හෙට්ඨාභූමියං පතිට්ඨාපියමානා ඉට්ඨකාදයො භූමිගතිකත්තා ‘‘කප්පියකුටිං කරොම’’ති වත්වා පතිට්ඨාපෙතුං න වට්ටන්ති. යදි එවං භූමියං නිඛණිත්වා ඨපියමානා ථම්භා කස්මා තථා වත්වා පතිට්ඨාපෙතුං වට්ටන්තීති ආහ **‘‘ථම්භා පන…පෙ…. වට්ටන්ති’’**ති.

සඞ්ඝසන්තකමෙවාති වාසත්ථාය කතං සඞ්ඝිකසෙනාසනං සන්ධාය වදති. **භික්ඛුසන්තකන්ති** වාසත්ථාය එව කතං භික්ඛුස්ස පුග්ගලිකසෙනාසනං.

102. **මුඛසන්නිධීති** ඉමිනා අන්තොවුත්ථදුක්කටමෙව දීපෙති.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.295) පන එවං වුත්තං – **තං පන අවත්වාපීති පි**-සද්දෙන තථාවචනම්පි අනුජානාති. **අට්ඨකථාසූති** අන්ධකට්ඨකථාවිරහිතාසු සෙසට්ඨකථාසු. **සාධාරණලක්ඛණන්ති** අන්ධකට්ඨකථාය සහ සබ්බට්ඨකථානං සමානං. **චයන්ති** අධිට්ඨානං උච්චවත්ථුං. **යතො පට්ඨායාති** යතො ඉට්ඨකාදිතො පට්ඨාය චයං ආදිං කත්වා භිත්තිං උට්ඨාපෙතුකාමාති අත්ථො. **‘‘ථම්භා පන උපරි උග්ගච්ඡන්ති, තස්මා වට්ටන්ති’’**ති එතෙන ඉට්ඨකපාසාණා හෙට්ඨා පතිට්ඨාපියමානාපි යදි චයතො, භූමිතො වා එකඞ්ගුලමත්තම්පි උග්ගතා තිට්ඨන්ති, වට්ටන්තීති සිද්ධං හොති.

ආරාමොති උපචාරසීමාපරිච්ඡින්නො සකලො විහාරො. **සෙනාසනානීති** විහාරස්ස අන්තො තිණකුටිආදිකානි සඞ්ඝස්ස නිවාසගෙහානි. **විහාරගොනිසාදිකා නාමාති** සෙනාසනගොනිසාදිකා නාම. සෙනාසනානි හි සයං පරික්ඛිත්තානිපි ආරාමපරික්ඛෙපාභාවෙන ‘‘ගොනිසාදිකා’’ති වුත්තා. **‘‘උපඩ්ඪපරික්ඛිත්තොපී’’**ති ඉමිනා තතො ඌනපරික්ඛිත්තො යෙභුය්‍යෙන අපරික්ඛිත්තො නාම, තස්මා අපරික්ඛිත්තසඞ්ඛමෙව ගච්ඡතීති දස්සෙති. **එත්ථාති** උපඩ්ඪාදිපරික්ඛිත්තෙ. **කප්පියකුටි ලද්ධුං වට්ටතීති** ගොනිසාදිකාය අභාවෙන සෙසකප්පියකුටීසු තීසු යා කාචි කප්පියකුටි කාතබ්බාති අත්ථො.

තෙසං ගෙහානීති එත්ථ භික්ඛූනං වාසත්ථාය කතම්පි යාව න දෙන්ති, තාව තෙසං සන්තකංයෙව භවිස්සතීති දට්ඨබ්බං. **විහාරං ඨපෙත්වාති** උපසම්පන්නානං වාසත්ථාය කතං ගෙහං ඨපෙත්වාති අත්ථො. **ගෙහන්ති** නිවාසගෙහං. තදඤ්ඤං පන උපොසථාගාරාදි සබ්බං අනිවාසගෙහං චතුකප්පියභූමිවිමුත්තා පඤ්චමී කප්පියභූමි. සඞ්ඝසන්තකෙපි හි එතාදිසෙ ගෙහෙ සුට්ඨු පරික්ඛිත්තාරාමට්ඨෙපි අබ්භොකාසෙ විය අන්තොවුත්ථාදිදොසො නත්ථි. යෙන කෙනචි ඡන්නෙ පරිච්ඡන්නෙ ච සහසෙය්‍යප්පහොනකෙ භික්ඛුස්ස, සඞ්ඝස්ස වා නිවාසගෙහෙ අන්තොවුත්ථාදිදොසො, න අඤ්ඤත්ථ. තෙනාහ **‘‘යං පනා’’**තිආදි. තත්ථ **‘‘සඞ්ඝිකං වා පුග්ගලිකං වා’’**ති ඉදං කිඤ්චාපි භික්ඛුභික්ඛුනීනං සාමඤ්ඤතො වුත්තං භික්ඛූනං පන සඞ්ඝිකං පුග්ගලිකඤ්ච භික්ඛුනීනං, තාසං සඞ්ඝිකං පුග්ගලිකඤ්ච භික්ඛූනං ගිහිසන්තකට්ඨානෙ තිට්ඨතීති වෙදිතබ්බං.

මුඛසන්නිධීති අන්තොසන්නිහිතදොසො හි මුඛප්පවෙසනනිමිත්තං ආපත්තිං කරොති, නාඤ්ඤථා, තස්මා ‘‘මුඛසන්නිධී’’ති (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.295) වුත්තොති.

තත්ථ තත්ථ ඛණ්ඩා හොන්තීති උපඩ්ඪතො අධිකං ඛණ්ඩා හොන්ති. **සබ්බස්මිං ඡදනෙ විනට්ඨෙති** තිණපණ්ණාදිවස්සපරිත්තායකෙ ඡදනෙ විනට්ඨෙ. ගොපානසීනං පන උපරි වල්ලීහි බද්ධදණ්ඩෙසු ඨිතෙසුපි ජහිතවත්ථුකා හොන්ති එව. **පක්ඛපාසකමණ්ඩලන්ති** එකස්මිං පස්සෙ තිණ්ණං ගොපානසීනං උපරි ඨිතතිණපණ්ණාදිඡදනං වුච්චති.

103. **“අනුපසම්පන්නස්ස දත්වා තස්සා”**තිආදිනා අකප්පියකුටියං වුත්ථම්පි අනුපසම්පන්නස්ස දින්නෙ කප්පියං හොති, සාපෙක්ඛදානඤ්චෙත්ථ වට්ටති, පටිග්ගහණං විය න හොතීති දස්සෙති. අන්තොපක්කසාමංපක්කෙසු පන “න, භික්ඛවෙ, අන්තොවුත්ථං අන්තොපක්කං සාමංපක්කං පරිභුඤ්ජිතබ්බං, යො පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. අන්තො චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං අන්තොපක්කං සාමංපක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති තිණ්ණං දුක්කටානං. අන්තො චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං අන්තොපක්කං අඤ්ඤෙහි පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති ද්වින්නං දුක්කටානං. අන්තො චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං බහිපක්කං සාමංපක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති ද්වින්නං දුක්කටානං. බහි චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං අන්තොපක්කං සාමංපක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති ද්වින්නං දුක්කටානං. අන්තො චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං බහිපක්කං අඤ්ඤෙහි පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. බහි චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං අන්තොපක්කං අඤ්ඤෙහි පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. බහි චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං බහිපක්කං සාමංපක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. බහි චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං බහිපක්කං අඤ්ඤෙහි පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, අනාපත්තී”ති (මහාව. 274) වචනතො එකං තිරාපත්තිකං, තීණි දුරාපත්තිකානි, තීණි එකාපත්තිකානි, එකං අනාපත්තිකන්ති අට්ඨ හොන්ති. තත්ථ **අන්තොවුත්ථ**න්ති අකප්පියකුටියං වුත්ථං. **අන්තොපක්කෙපි** එසෙව නයො. **සාමංපක්ක**න්ති යං කිඤ්චි ආමිසං භික්ඛුස්ස පචිතුං න වට්ටති. තත්ථ යං වත්තබ්බං, තං අට්ඨකථායං වුත්තමෙව.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

කප්පියභූමිවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

එකූනවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

20. පටිග්ගහණවිනිච්ඡයකථා

104. එවං කප්පියභූමිවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි පටිග්ගහණවිනිච්ඡයං කථෙතුං **"ඛාදනීයාදිපටිග්ගාහො"**තිආදිමාහ. තත්ථ ඛාදියතෙති ඛාදනීයං, ඨපෙත්වා පඤ්ච භොජනානි සබ්බස්ස අජ්ඣොහරිතබ්බස්සෙතං අධිවචනං. **ආදිසද්දෙන** භොජනීයං සඞ්ගණ්හාති. පටිග්ගහණං සම්පටිච්ඡනං පටිග්ගාහො, ඛාදනීයාදීනං පටිග්ගාහො **ඛාදනීයාදිපටිග්ගාහො**. තෙනාහ **"අජ්ඣොහරිතබ්බස්ස යස්ස කස්සචි ඛාදනීයස්ස වා භොජනීයස්ස වා පටිග්ගහණ"**න්ති. පඤ්චසු අඞ්ගෙසු **උච්චාරණමත්ත**න්ති උක්ඛිපනමත්තං, ඉමිනා පටිග්ගහිතබ්බභාරස්ස පමාණං දස්සෙති. තෙනෙව තාදිසෙන පුරිසෙන අනුක්ඛිපනීයවත්ථුස්මිං පටිග්ගහණං න රුහතීති දීපෙති. **"හත්ථපාසො"**ති ඉමිනා ආසන්නභාවං. තෙනෙව ච දූරෙ ඨත්වා අභිහරන්තස්ස පටිග්ගහණං න රුහතීති දීපෙති. **අභිහාරොති** පරිණාමිතභාවො, තෙන ච තත්‍රට්ඨකාදීසු න රුහතීති දීපෙති. **"දෙවො වා"**තිආදිනා දායකතො පයොගත්තයං දස්සෙති. **"තඤ්චෙ"**තිආදිනා පටිග්ගාහකතො පයොගද්වයං දස්සෙති.

ඉදානි තෙසු පඤ්චසු අඞ්ගෙසු හත්ථපාසස්ස දුරාජානතාය තං දස්සෙතුමාහ **"තත්ථී"**ච්චාදි. තත්ථ අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථො හත්ථපාසො නාමාති යොජනා. **"තස්ස ඔරිමන්තෙනා"**ති ඉමිනා ආකාසෙ උජුං ඨත්වා පරෙන උක්ඛිත්තං ගණ්හන්තස්සාපි ආසන්නඞ්ගභූතපාදතලතො පට්ඨාය හත්ථපාසො පරිච්ඡින්දිතබ්බො, න සීසතො පට්ඨායාති දස්සෙති. තත්ථ **"ඔරිමන්තෙනා"**ති ඉමස්ස හෙට්ඨිමන්තෙනාති අත්ථො ගහෙතබ්බො.

එත්ථ ච පවාරණසික්ඛාපදට්ඨකථායං (පාචි. අට්ඨ. 238-239) ''සචෙ පන භික්ඛු නිසින්නො හොති, ආසන්නස්ස පච්ඡිමන්තතො පට්ඨායා''තිආදිනා පටිග්ගාහකානං ආසන්නඞ්ගස්ස පාරිමන්තතො පට්ඨාය පරිච්ඡෙදස්ස දස්සිතත්තා ඉධාපි ආකාසෙ ඨිතස්ස පටිග්ගාහකස්ස ආසන්නඞ්ගභූතපාදතලස්ස පාරිමන්තභූතතො පණ්හිපරියන්තස්ස හෙට්ඨිමතලතො පට්ඨාය, දායකස්ස පන ඔරිමන්තභූතතො පාදඞ්ගුලස්ස හෙට්ඨිමපරියන්තතො පට්ඨාය හත්ථපාසො පරිච්ඡින්දිතබ්බොති දට්ඨබ්බං. ඉමිනාව නයෙන භූමියං නිපජ්ජිත්වා උස්සීසකෙ නිසින්නස්ස හත්ථතො පටිග්ගණ්හන්තස්සාපි ආසන්නසීසඞ්ගස්ස පාරිමන්තභූතතො ගීවන්තතො පට්ඨායෙව හත්ථපාසො මිනිතබ්බො, න පාදතලතො පට්ඨාය. එවං නිපජ්ජිත්වා දානෙපි යථානුරූපං වෙදිතබ්බං. ''යං ආසන්නතරං අඞ්ග''න්ති (පාචි. අට්ඨ. 238-239) හි වුත්තං. **අකල්ලකොති** ගිලානො සහත්ථා පරිභුඤ්ජිතුං අසක්කොන්තො මුඛෙන පටිග්ගණ්හාති. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.265) පන **"අකල්ලකොති** ගිලානො ගහෙතුං වා''ති එත්තකමෙව වුත්තං, එතෙන **අකල්ලකොති** ගිලානො වා අථ වා ගහෙතුං අකල්ලකො අසමත්ථොති අත්ථො දස්සිතො. තෙනාහ **"සචෙපි නත්ථුකරණියං දීයමානං නාසාපුටෙන අකල්ලකො වා මුඛෙන පටිග්ගණ්හාතී"**ති.

105. **එකදෙසෙනාපීති** අඞ්ගුලියා ඵුට්ඨමත්තෙන.

තඤ්චෙ පටිග්ගණ්හාති, සබ්බං පටිග්ගහිතමෙවාති වෙණුකොටියං බන්ධිත්වා ඨපිතත්තා. සචෙ භූමියං ඨිතමෙව ඝටං දායකෙන හත්ථපාසෙ ඨත්වා ''ඝටං දස්සාමී''ති දින්නං වෙණුකොටියා ගහණවසෙන පටිග්ගණ්හාති, උභයකොටිබද්ධං සබ්බම්පි පටිග්ගහිතමෙව හොති. භික්ඛුස්ස හත්ථෙ අපීළෙත්වා පකතියා පීළියමානං උච්ඡුරසං සන්ධාය ''ගණ්හථා''ති වුත්තත්තා **"අභිහාරො න පඤ්ඤායතී"**ති වුත්තං, හත්ථපාසෙ ඨිතස්ස පන භික්ඛුස්ස අත්ථාය පීළියමානං උච්ඡුතො පග්ඝරන්තං රසං ගණ්හිතුං වට්ටති. දොණිකාය සයං පග්ඝරන්තං උච්ඡුරසං මජ්ඣෙ ආවරිත්වා විස්සජ්ජිතම්පි ගණ්හිතුං වට්ටති. **පටිග්ගහණසඤ්ඤායාති** ''මඤ්චාදිනා පටිග්ගහෙස්සාමී''ති උප්පාදිතසඤ්ඤාය, ඉමිනා ''පටිග්ගණ්හාමී''ති වාචාය වත්තබ්බකිච්චං නත්ථීති දස්සෙති.

යත්ථ කත්ථචි අට්ඨකථාසු, පදෙසෙසු වා. **අසංහාරිමෙ ඵලකෙති** ථාමමජ්ඣිමෙන අසංහාරියෙ. ''තින්තිණිකාදිපණ්ණෙසූති වචනතො සාඛාසු පටිග්ගහණං රුහතීති දට්ඨබ්බ''න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.265) වුත්තං. පොරාණටීකායම්පි තථෙව වුත්තං, තදෙතං විචාරෙතබ්බං. අට්ඨකථායඤ්හි ''භූමියං අත්ථතෙසු සුඛුමෙසු තින්තිණිකාදිපණ්ණෙසු පටිග්ගහණං න රුහතී''ති වුත්තං. තං තින්තිණිකාදිපණ්ණානං සුඛුමත්තා තත්ථ ඨපිතආමිසස්ස අසණ්ඨහනතො භූමියං ඨපිතසදිසත්තා ''න රුහතී''ති වුත්තං, තින්තිණිකාදිසාඛාසු ඨපිතෙපි එවමෙව සියා, තස්මා ''සාඛාසු පටිග්ගහණං රුහතී''ති වචනං අයුත්තං විය දිස්සති. අට්ඨකථායං ''න රුහතී''ති කිරියාපදස්ස ''කස්මා''ති හෙතුපරියෙසනෙ සති න අඤ්ඤං පරියෙසිතබ්බං, ''සුඛුමෙසූ''ති වුත්තං විසෙසනපදංයෙව හෙතුමන්තවිසෙසනං භවති, තස්මා තින්තිණිකපණ්ණාදීසු පටිග්ගහණං න රුහති, කස්මා? තෙසං සුඛුමත්තා. අඤ්ඤෙසු පන පදුමිනීපණ්ණාදීසු රුහති, කස්මා? තෙසං ඔළාරිකත්තාති හෙතුඵලසම්බන්ධො ඉච්ඡිතබ්බොති දිස්සති , තස්මා ''තදෙතං විචාරෙතබ්බ''න්ති වුත්තං. තථා හි වුත්තං අට්ඨකථායං ''න හි තානි සන්ධාරෙතුං සමත්ථානීති මහන්තෙසු පන පදුමිනීපණ්ණාදීසු රුහතී''ති.

106. **පුඤ්ඡිත්වා පටිග්ගහෙත්වාති** පුඤ්ඡිතෙපි රජනචුණ්ණාසඞ්කාය සති පටිග්ගහණත්ථාය වුත්තං, නාසති. **තං පනාති** පතිතරජං අප්පටිග්ගහෙත්වා උපරි ගහිතපිණ්ඩපාතං. **අනාපත්තීති** දුරුපචිණ්ණාදිදොසො නත්ථි. පුබ්බාභොගස්ස අනුරූපවසෙන **"අනුපසම්පන්නස්ස දත්වා...පෙ.... වට්ටතී"**ති වුත්තං. යස්මා පන තං ''අඤ්ඤස්ස දස්සාමී''ති චිත්තුප්පාදමත්තෙන පරසන්තකං න හොති, තස්මා තස්ස අදත්වාපි පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති.

‘‘අනුපසම්පන්නස්ස දස්සාමී’’තිආදිපි විනයදුක්කටස්ස පරිහාරාය වුත්තං, තථා අකත්වා ගහිතෙපි පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජතො අනාපත්තියෙව. **භික්ඛුස්ස දෙතීති** අඤ්ඤස්ස භික්ඛුස්ස දෙති. **කඤ්ජිකන්ති** ඛීරරසාදිං යං කිඤ්චි ද්‍රවං සන්ධාය වුත්තං. හත්ථතො මොචෙත්වා පුන ගණ්හාති, උග්ගහිතකං හොතීති ආහ **‘‘හත්ථතො අමොචෙන්තෙනෙවා’’**ති. **ආලුළෙන්තානන්ති** ආලොළෙන්තානං, අයමෙව වා පාඨො. ආහරිත්වා භූමියං ඨපිතත්තා අභිහාරො නත්ථීති ආහ **‘‘පත්තො පටිග්ගහෙතබ්බො’’**ති.

107. **පඨමතරං උළුඞ්කතො ථෙවා පත්තෙ පතන්තීති** එත්ථ ‘‘යථා පඨමතරං පතිතථෙවෙ දොසො නත්ථි, තථා ආකිරිත්වා අපනෙන්තානං පච්ඡා පතිතථෙවෙපි අභිහටත්තා නෙවත්ථි දොසො’’ති වදන්ති. **චරුකෙනාති** ඛුද්දකභාජනෙන. **‘‘අභිහටත්තාති** දීයමානක්ඛණං සන්ධාය වුත්තං. දත්වා අපනයනකාලෙ පන ඡාරිකා වා බින්දූනි වා පතන්ති, පුන පටිග්ගහෙතබ්බං අභිහාරස්ස විගතත්තා’’ති වදන්ති, තං යථා න පතති, තථා අපනෙස්සාමීති පටිහරන්තෙ යුජ්ජති, පකතිසඤ්ඤාය අපනෙන්තෙ අභිහාරො න ජීජ්ජති, සුපතිතං. පටිග්ගහිතමෙව හි තං හොති. **මුඛවට්ටියාපි ගහෙතුං වට්ටතීති** අභිහරියමානස්ස පත්තස්ස මුඛවට්ටියා උපරිභාගෙ හත්ථං පසාරෙත්වා ඵුසිතුං වට්ටති. **පාදෙන පෙල්ලෙත්වාති** පාදෙන ‘‘පටිග්ගහෙස්සාමී’’ති සඤ්ඤාය අක්කමිත්වා. **කෙචීති** අභයගිරිවාසිනො. **වචනමත්තමෙවාති** පටිබද්ධං පටිබද්ධපටිබද්ධන්ති සද්දමත්තමෙව නානං, කායපටිබද්ධමෙව හොති, තස්මා තෙසං වචනං න ගහෙතබ්බන්ති අධිප්පායො. **එස නයොති** ‘‘පටිබද්ධපටිබද්ධම්පි කායපටිබද්ධමෙවා’’ති අයං නයො. තථා ච තත්ථ කායපටිබද්ධෙ තප්පටිබද්ධෙ ච ථුල්ලච්චයමෙව වුත්තං.

තෙන ආහරාපෙතුන්ති යස්ස භික්ඛුනො සන්තිකං ගතං, තං ‘‘ඉධ නං ආනෙහී’’ති ආණාපෙත්වා තෙන ආහරාපෙතුං ඉතරස්ස වට්ටතීති අත්ථො. **තස්මාති** යස්මා මූලට්ඨස්සෙව පරිභොගො අනුඤ්ඤාතො, තස්මා. තං දිවසං හත්ථෙන ගහෙත්වා දුතියදිවසෙ පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස උග්ගහිතකපටිග්ගහිතං හොතීති ආහ **‘‘අනාමසිත්වා’’**ති. අප්පටිග්ගහිතත්තා **‘‘සන්නිධිපච්චයා අනාපත්තී’’**ති වුත්තං. අප්පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස අදින්නමුඛද්වාරාපත්ති හොතීති ආහ **‘‘පටිග්ගහෙත්වා පන පරිභුඤ්ජිතබ්බ’’**න්ති. **‘‘න තතො පරන්ති** තදහෙව සාමං අප්පටිග්ගහිතං සන්ධාය වුත්තං, තදහෙව පටිග්ගහිතං පන පුනදිවසාදීසු අප්පටිග්ගහෙත්වාපි පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතී’’ති වදන්ති.

108. **ඛීයන්තීති** ඛයං ගච්ඡන්ති, තෙසං චුණ්ණෙහි ථුල්ලච්චයඅප්පටිග්ගහණාපත්තියො න හොන්තීති අධිප්පායො. **සත්ථකෙනාති** පටිග්ගහිතසත්ථකෙන. **නවසමුට්ඨිතන්ති** එතෙනෙව උච්ඡුආදීසු අභිනවලග්ගත්තා අබ්බොහාරිකං න හොතීති දස්සෙති. **එසෙව නයොති** සන්නිධිදොසාදිං සන්ධාය වදති. තෙනාහ **‘‘න හී’’**තිආදි. කස්මා පනෙත්ථ උග්ගහිතපච්චයා, සන්නිධිපච්චයා වා දොසො න සියාති ආහ **‘‘න හි තං පරිභොගත්ථාය පරිහරන්තී’’**ති. ඉමිනා ච බාහිරපරිභොගත්ථං සාමං ගහෙත්වා වා අනුපසම්පන්නෙන දින්නං වා පරිහරිතුං වට්ටතීති දීපෙති, තස්මා පත්තසම්මක්ඛනාදිඅත්ථං සාමං ගහෙත්වා පරිහරිතතෙලාදිං සචෙ පරිභුඤ්ජිතුකාමො හොති, පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්ති. අබ්භන්තරපරිභොගත්ථං පන සාමං ගහිතං පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස උග්ගහිතපටිග්ගහණං හොති, අප්පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස අදින්නමුඛද්වාරාපත්ති හොති. අබ්භන්තරපරිභොගත්ථමෙව අනුපසම්පන්නෙන දින්නං ගහෙත්වා පරිහරන්තස්ස සිඞ්ගීලොණකප්පො විය සන්නිධිපච්චයා ආපත්ති හොති. කෙචි පන ‘‘ථාමමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස උච්චාරණමත්තං හොතීතිආදිනා වුත්තපඤ්චඞ්ගසම්පත්තියා පටිග්ගහණස්ස රුහණතො බාහිරපරිභොගත්ථම්පි සචෙ අනුපසම්පන්නෙහි දින්නං ගණ්හාති, පටිග්ගහිතමෙවා’’ති වදන්ති. එවං සති ඉධ බාහිරපරිභොගත්ථං අනුපසම්පන්නෙන දින්නං ගහෙත්වා පරිහරන්තස්ස සන්නිධිපච්චයා ආපත්ති වත්තබ්බා සියා. ‘‘න හි තං පරිභොගත්ථාය පරිහරන්තී’’ති ච න වත්තබ්බං, තස්මා බාහිරපරිභොගත්ථං ගහිතං පටිග්ගහිතං නාම න හොතීති වෙදිතබ්බං.

යදි එවං පඤ්චසු පටිග්ගහණඞ්ගෙසු ‘‘පරිභොගත්ථායා’’ති විසෙසනං වත්තබ්බන්ති? න වත්තබ්බං. පටිග්ගහණඤ්හි පරිභොගත්ථමෙව හොතීති ‘‘පරිභොගත්ථායා’’ති විසුං අවත්වා ‘‘තඤ්චෙ භික්ඛු කායෙන වා කායපටිබද්ධෙන වා පටිග්ගණ්හාතී’’ති එත්තකමෙව වුත්තං. අපරෙ පන ‘‘සතිපි පටිග්ගහණෙ ‘න හි තං පරිභොගත්ථාය පරිහරන්තී’ති ඉධ අපරිභොගත්ථාය පරිහරණෙ අනාපත්ති වුත්තා’’ති වදන්ති. තෙන ච පටිග්ගහණඞ්ගෙසු පඤ්චසු සමිද්ධෙසු අජ්ඣොහරිතුකාමතාය ගහිතමෙව පටිග්ගහිතං නාම හොති අජ්ඣොහරිතබ්බෙසුයෙව පටිග්ගහණස්ස අනුඤ්ඤාතත්තාති දස්සෙති. තථා බාහිරපරිභොගත්ථාය ගහෙත්වා ඨපිතතෙලාදිං අජ්ඣොහරිතුකාමතාය සති පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති දස්සෙති. **උදුක්ඛලමුසලාදීනි ඛීයන්තීති** එත්ථ උදුක්ඛලමුසලානං ඛයෙන පිසිතකොට්ටිතභෙසජ්ජෙසු සචෙ ආගන්තුකවණ්ණො පඤ්ඤායති, න වට්ටති. **සුද්ධං උදකං හොතීති** රුක්ඛසාඛාදීහි ගළිත්වා පතනඋදකං සන්ධාය වුත්තං.

109. **පත්තො වාස්ස පටිග්ගහෙතබ්බොති** එත්ථාපි පත්තගතං ඡුපිත්වා දෙන්තස්ස හත්ථෙ ලග්ගෙන ආමිසෙන දොසාභාවත්ථං පත්තපටිග්ගහණන්ති අබ්භන්තරපරිභොගත්ථමෙව පත්තපටිග්ගහණං වෙදිතබ්බං. **යං සාමණෙරස්ස පත්තෙ පතති…පෙ…. පටිග්ගහණං න විජහතීති** එත්ථ පුනප්පුනං ගණ්හන්තස්ස අත්තනො පත්තෙ පක්ඛිත්තමෙව අත්තනො සන්තකන්ති සන්නිට්ඨානකරණතො හත්ථගතං පටිග්ගහණං න විජහති. පරිච්චජිත්දිත්වා දින්නං පන ගණ්හන්තස්ස ගහණසමයෙයෙව අත්තනො සන්තකන්ති සන්නිට්ඨානස්ස කතත්තා හත්ථගතං පටිග්ගහණං විජහති. **කෙසඤ්චි අත්ථාය භත්තං පක්ඛිපතීති** එත්ථ අනුපසම්පන්නස්ස අත්ථාය පක්ඛිපන්තෙපි ආගන්ත්වා ගණ්හිස්සතීති

සයමෙව පක්ඛිපිත්වා ඨපනතො පටිග්ගහණං න විජහති. අනුපසම්පන්නස්ස හත්ථෙ පක්ඛිත්තං පන අනුපසම්පන්නෙනෙව ඨපිතං නාම හොතීති පටිග්ගහණං විජහති පරිච්චත්තභාවතො. තෙන වුත්තං **''සාමණෙර...පෙ. ... පරිච්චත්තත්තා''**ති. **කෙසඤ්චී**තිආදීසු අනුපසම්පන්නානං අත්ථාය කත්ථචි ඨපියමානම්පි හත්ථතො මුත්තමත්තෙ එව පටිග්ගහණං න විජහති, අථ ඛො භාජනෙ පතිතමෙව පටිග්ගහණං විජහති. භාජනඤ්ච භික්ඛුනා පුනදිවසත්ථාය අපෙක්ඛිතමෙවාති තග්ගතම්පි ආමිසං දුද්ධොතපත්තගතං විය පටිග්ගහණං විජහතීති සඞ්කාය ''සාමණෙරස්ස හත්ථෙ පක්ඛිපිතබ්බ''න්ති වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. ඊදිසෙසු හි යුත්ති න ගවෙසිතබ්බා, වුත්තනයෙනෙව පටිපජ්ජිතබ්බං.

110. **පත්තගතා යාගූ**ති ඉමිනා පත්තමුඛවට්ටියා ඵුට්ඨෙපි කුටෙ යාගු පටිග්ගහිතා, උග්ගහිතා වා න හොති භික්ඛුනො අනිච්ඡාය ඵුට්ඨත්තාති දස්සෙති. **ආරොපෙතී**ති හත්ථං ඵුසාපෙති. **පටිග්ගහණූපගං භාරං** නාම ථාමමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස උක්ඛෙපාරහං. කිඤ්චාපි අවිස්සජ්ජෙත්වාව අඤ්ඤෙන හත්ථෙන පිදහන්තස්ස දොසො නත්ථි, තථාපි න පිදහිතබ්බන්ති අට්ඨකථාපමාණෙනෙව ගහෙතබ්බං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.265) පන **''න පිදහිතබ්බ**න්ති හත්ථතො මුත්තං සන්ධාය වුත්තං, හත්ථගතං පන ඉතරෙන හත්ථෙන පිදහතො, හත්ථතො මුත්තම්පි වා අඵුසිත්වා උපරි පිධානං පාතෙන්තස්ස න දොසො''ති වුත්තං.

111. **පටිග්ගණ්හාතී**ති ඡායත්ථාය උපරි ධාරියමානා මහාසාඛා යෙන කෙනචි ඡිජ්ජෙය්‍යා, තත්ථ ලග්ගරජං මුඛෙ පාතෙය්‍යා වාති කප්පියං කාරාපෙත්වා පටිග්ගණ්හාති.

මච්ඡිකවාරණත්ථන්ති එත්ථ ''සචෙපි සාඛාය ලග්ගරජං පත්තෙ පතති, සුඛෙන පරිභුඤ්ජිතුං සක්කාති සාඛාය පටිග්ගහිතත්තා අබ්භන්තරපරිභොගත්ථමෙවිධ පටිග්ගහණන්ති මූලපටිග්ගහණමෙව වට්ටතී''ති වුත්තං. අපරෙ පන ''මච්ඡිකවාරණත්ථන්ති වචනමත්තං ගහෙත්වා බාහිරපරිභොගත්ථං ගහිත''න්ති වදන්ති. **කුණ්ඩකෙ**ති මහාඝටෙ. **තස්මිම්පී**ති චාටිඝටෙපි. **අනුපසම්පන්නං ගාහාපෙත්වා**ති තමෙව අජ්ඣොහරණීයං භණ්ඩං අනුපසම්පන්නෙන ගාහාපෙත්වා.

ථෙරස්ස පත්තං දුතියත්ථෙරස්සාති ''ථෙරස්ස පත්තං මය්හං දෙථා''ති තෙන අත්තනො පරිච්චජාපෙත්වා දුතියත්ථෙරස්ස දෙති. **තුය්හං යාගුං මය්හං දෙහී**ති එත්ථ එවං වත්වා සාමණෙරස්ස පත්තං ගහෙත්වා අත්තනොපි පත්තං තස්ස දෙති. **එත්ථ පනා**ති ''පණ්ඩිතො සාමණෙරො''තිආදිපත්තපරිවත්තනකථායං. **කාරණං උපපරික්ඛිතබ්බ**න්ති යථා මාතුආදීනං තෙලාදීනි හරන්තො තථාරූපෙ කිච්චෙ අනුපසම්පන්නෙන අපරිවත්තෙත්වාව පරිභුඤ්ජිතුං ලභති, එවමිධ පත්තපරිවත්තනං අකත්වා පරිභුඤ්ජිතුං කස්මා න ලභතීති කාරණං වීමංසිතබ්බන්ති අත්ථො. එත්ථ පන ''සාමණෙරෙහි ගහිතතණ්ඩුලෙසු පරික්ඛීණෙසු අවස්සං අම්හාකං සාමණෙරා සඞ්ගහං කරොන්තීති චිත්තුප්පත්ති සම්භවති, තස්මා තං පරිවත්තෙත්වාව පරිභුඤ්ජිතබ්බං. මාතාපිතූනං අත්ථාය පන ඡායත්ථාය වා ගහණෙ පරිභොගාසා නත්ථි, තස්මා තං වට්ටතී''ති කාරණං වදන්ති. තෙනෙව ආචරියබුද්ධදත්තත්ථෙරෙනපි වුත්තං –

> ''මාතාපිතූනමත්ථාය, තෙලාදිං හරතොපි ච;
> සාඛං ඡායාදිඅත්ථාය, ඉමස්ස න විසෙසතා.
>
> ''තස්මා හිස්ස විසෙසස්ස, චින්තෙතබ්බං තු කාරණං;
> තස්ස සාලයභාවං තු, විසෙසං තක්කයාමහ''න්ති.

ඉදමෙවෙත්ථ යුත්තතරං අවස්සං තථාවිධවිතක්කුප්පත්තියා සම්භවතො. න හි සක්කා එත්ථ විතක්කං සොධෙතුන්ති. මාතාදීනං අත්ථාය හරණෙ පන නාවස්සං තථාවිධවිතක්කුප්පත්තීති සක්කා විතක්කං සොධෙතුං. යත්ථ හි විතක්කං සොධෙතුං සක්කා, තත්ථ නෙවත්ථි දොසො. තෙනෙව වක්ඛති ''සචෙ පන සක්කොති විතක්කං සොධෙතුං, තතො ලද්ධං ඛාදිතුම්පි වට්ටතී''ති. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.265) පන **''එත්ථ පනා**ති පත්තපරිවත්තනෙ. **කාරණ**න්ති එත්ථ යථා සාමණෙරා ඉතො අම්හාකම්පි දෙන්තීති විතක්කො උප්පජ්ජති, න තථා අඤ්ඤත්ථාති කාරණං වදන්ති, තඤ්ච යුත්තං. යස්ස පන තාදිසො විතක්කො නත්ථි, තෙන අපරිවත්තෙත්වාපි භුඤ්ජිතුං වට්ටතී''ති වුත්තං.

112. **නිච්චාලෙතු**න්ති චාලෙත්වා පාසාණසක්ඛරාදිඅපනයනං කාතුං. **උද්ධනං ආරොපෙතබ්බ**න්ති අනග්ගිකං උද්ධනං සන්ධාය වුත්තං. උද්ධනෙ පච්චමානස්ස ආලුළනෙ උපරි අපක්කතණ්ඩුලා හෙට්ඨා පවිසිත්වා පච්චන්තීති ආහ **''සාමංපාකඤ්චෙව හොතී''**ති.

113. **ආධාරකෙ පත්තො ඨපිතො**ති අප්පටිග්ගහිතාමිසො පත්තො පුන පටිග්ගහණත්ථාය ඨපිතො. **චාලෙතී**ති විනා කාරණං චාලෙති, සතිපි කාරණෙ භික්ඛූනං පරිභොගාරහං චාලෙතුං න වට්ටති. කිඤ්චාපි ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අමනුස්සිකාබාධෙ ආමකමංසං ආමකලොහිත''න්ති (මහාව. 264) තාදිසෙ ආබාධෙ අත්තනො අත්ථාය ආමකමංසපටිග්ගහණං අනුඤ්ඤාතං, ''ආමකමංසපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොතී''ති (දී. නි. 1.10, 194) ච සාමඤ්ඤතො පටික්ඛිත්තං, තථාපි අත්තනො, අඤ්ඤස්ස වා භික්ඛුනො අත්ථාය අග්ගහිතත්තා **''සීහවිඝාසාදිං...පෙ.... වට්ටතී''**ති වුත්තං. **සක්කොති විතක්කං සොධෙතු**න්ති ''මය්හම්පි දෙතී''ති විතක්කස්ස අනුප්පන්නභාවං සල්ලක්ඛෙතුං

සක්කොති , ‘‘සාමණෙරස්ස දස්සාමී’’ති සුද්ධචිත්තෙන මයා ගහිතන්ති වා සල්ලක්ඛෙතුං සක්කොති. **සචෙ පන මූලෙපි පටිග්ගහිතං හොතීති** එත්ථ ‘‘ගහෙත්වා ගතෙ මය්හම්පි දදෙය්‍යුන්ති සඤ්ඤාය සචෙ පටිග්ගහිතං හොතී’’ති වදන්ති.

114. **කොට්ඨාසෙ කරොතීති** ‘‘භික්ඛූ සාමණෙරා ච අත්තනො අත්තනො අභිරුචිතං කොට්ඨාසං ගණ්හන්තූ’’ති සබ්බෙසං සමකෙ කොට්ඨාසෙ කරොති. **ගහිතාවසෙසන්ති** සාමණෙරෙහි ගහිතකොට්ඨාසතො අවසෙසං. **ගණ්හිත්වාති** ‘‘මය්හං ඉදං ගණ්හිස්සාමී’’ති ගහෙත්වා. ඉධ **ගහිතාවසෙසං** නාම තෙන ගණ්හිත්වා පුන ඨපිතං.

පටිග්ගහෙත්වාති තදහු පටිග්ගහෙත්වා. තෙනෙව **‘‘යාවකාලිකෙන යාවජීවිකසංසග්ගෙ දොසො නත්ථී’’**ති වුත්තං. සචෙ පන පුරිමදිවසෙ පටිග්ගහෙත්වා ඨපිතා හොති, සාමිසෙන මුඛෙන තස්සා වට්ටියා ධූමං පිවිතුං න වට්ටති. **සමුද්දොදකෙනාති** අප්පටිග්ගහිතසමුද්දොදකෙන.

හිමකරකා නාම කදාචි වස්සොදකෙන සහ පතනකා පාසාණලෙඛා විය ඝනීභූතා උදකවිසෙසා, තෙසු පටිග්ගහණකිච්චං නත්ථි. තෙනාහ **‘‘උදකගතිකා එවා’’**ති. යස්මා කතකට්ඨි උදකං පසාදෙත්වා විසුං තිට්ඨති, තස්මා **‘‘අබ්බොහාරික’’**න්ති වුත්තං. ඉමිනා අප්පටිග්ගහිතාපත්තිහි අබ්බොහාරිකං, විකාලභොජනාපත්තිහිපි අබ්බොහාරිකන්ති දස්සෙති. **ලග්ගතීති** සුක්ඛෙ මුඛෙ ච හත්ථෙ ච මත්තිකාවණ්ණං දස්සෙන්තං ලග්ගති. **බහලන්ති** හත්ථමුඛෙසු අලග්ගනකම්පි පටිග්ගහෙතබ්බං.

වාසමත්තන්ති රෙණුඛීරාභාවං දස්සෙති. **පානීයං ගහෙත්වාති** අත්තනොයෙව අත්ථාය ගහෙත්වා. සචෙ පන පීතාවසෙසකං තත්ථෙව ආකිරිස්සාමීති ගණ්හාති, පුන පටිග්ගහණකිච්චං නත්ථි. **ආකිරති, පටිග්ගහෙතබ්බන්ති** පුප්ඵරසස්ස පඤ්ඤායනතො වුත්තං. **වික්ඛම්භෙත්වාති** වියූහිත්වා, අපනෙත්වාති අත්ථො.

115. **මහාභූතෙසූති** පාණසරීරසන්නිස්සිතෙසු පථවීආදිමහාභූතෙසු. **සබ්බං වට්ටතීති** අත්තනො පරෙසඤ්ච සරීරසන්නිස්සිතං සබ්බං වට්ටති, අකප්පියමංසානුලොමතාය ථුල්ලච්චයාදිං න ජනෙතීති අධිප්පායො. **පතතීති** අත්තනො සරීරතො ඡිජ්ජිත්වා පතති. ‘‘රුක්ඛතො ඡින්දිත්වා’’ති වුත්තත්තා මත්තිකත්ථාය පථවිං ඛණිතුං, අඤ්ඤම්පි යං කිඤ්චි මූලපණ්ණාදිවිසභෙසජ්ජං ඡින්දිත්වා ඡාරිකං අකත්වාපි අප්පටිග්ගහිතම්පි පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති දට්ඨබ්බං.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

පටිග්ගහණවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

වීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

21. පවාරණාවිනිච්ඡයකථා

116. එවං පටිග්ගහණවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි පවාරණාවිනිච්ඡයං කථෙතුං **''පටික්ඛෙපපවාරණා''**තිආදිමාහ. තත්ථ පටික්ඛිපනං පටික්ඛෙපො, අසම්පටිච්ඡනන්ති අත්ථො. පවාරියතෙ පවාරණා, පටිසෙධනන්ත්‍යත්ථො. පටික්ඛෙපසඞ්ඛාතා පවාරණා **පටික්ඛෙපපවාරණා**. අථ වා පටික්ඛෙපවසෙන පවාරණා **පටික්ඛෙපපවාරණා**. පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරං භුඤ්ජන්තස්ස අඤ්ඤස්මිං භොජනෙ අභිහටෙ පටික්ඛෙපසඞ්ඛාතා පවාරණාති සම්බන්ධො.

117. **යං අස්නාතීති** යං භුඤ්ජති. **අම්බිලපායාසාදීසූති ආදි**-සද්දෙන ඛීරපායාසාදිං සඞ්ගණ්හාති. තත්ථ **අම්බිලපායාසග්ගහණෙන** තක්කාදිඅම්බිලසංයුත්තා ඝනයාගු වුත්තා. **ඛීරපායාසග්ගහණෙන** ඛීරසංයුත්තා යාගු සඞ්ගය්හති. **පවාරණං ජනෙතීති** අනතිරිත්තභොජනාපත්තිනිබන්ධනං පටික්ඛෙපං සාධෙති. කතොපි පටික්ඛෙපො අනතිරිත්තභොජනාපත්තිනිබන්ධනො න හොති, අකතට්ඨානෙයෙව තිට්ඨතීති ආහ **''පවාරණං න ජනෙතී''**ති.

''යාගු-සද්දස්ස පවාරණජනකයාගුයාපි සාධාරණත්තා 'යාගුං ගණ්හථා'ති වුත්තෙපි පවාරණා හොතීති පවාරණං ජනෙතියෙවාති වුත්ත''න්ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. තං පරතො තත්ථෙව ''භත්තමිස්සකං යාගුං ආහරිත්වා''ති එත්ථ වුත්තකාරණෙන න සමෙති. වුත්තඤ්හි තත්ථ – හෙට්ඨා අයාගුකෙ නිමන්තනෙ උදකකඤ්ජිකඛීරාදීහි සද්ධිං මද්දිතං භත්තමෙව සන්ධාය ''යාගුං ගණ්හථා''ති වුත්තත්තා පවාරණා හොති. ''භත්තමිස්සකං යාගුං ආහරිත්වා''ති එත්ථ පන විසුං යාගුයා විජ්ජමානත්තා පවාරණා න හොතීති. තස්මා තත්ථ වුත්තනයෙනෙව ඛීරාදීහි සද්ධිං මද්දිතං භත්තමෙව සන්ධාය ''යාගුං ගණ්හථා''ති වුත්තත්තා යාගුයාව තත්ථ අභාවතො පවාරණා හොතීති එවමෙත්ථ කාරණං වත්තබ්බං. එවඤ්හි සති පරතො ''යෙනාපුච්ඡිතො, තස්ස අත්ථිතාය''ති අට්ඨකථාය වුත්තකාරණෙනාපි සංසන්දති, අඤ්ඤථා ගණ්ඨිපදෙසුයෙව පුබ්බාපරවිරොධො ආපජ්ජති, අට්ඨකථාය ච න සමෙතීති. **සචෙ…පෙ…. පඤ්ඤායතීති** ඉමිනා වුත්තප්පමාණස්ස මච්ඡමංසඛණ්ඩස්ස නහාරුනො වා සබ්භාවමත්තං දස්සෙති. **තාහීති** පුථුකාහි.

සාලිවීහියවෙහි කතසත්තූති යෙභුය්‍යනයෙන වුත්තං, සත්ත ධඤ්ඤානි පන භජ්ජිත්වා කතොපි සත්තුයෙව. තෙනෙවාහ **''කඞ්ගුවරක…පෙ…. සත්තුසඞ්ගහමෙව ගච්ඡතී''**ති. **සත්තුමොදකොති** සත්තුයො පිණ්ඩෙත්වා කතො අපක්කො සත්තුගුළො . විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.238-239) පන **''සත්තුමොදකොති** සත්තුං තෙමෙත්වා කතො අපක්කො, සත්තුං පන පිසිත්වා පිට්ඨං කත්වා තෙමෙත්වා පූවං කත්වා පචන්ති, තං න පවාරෙතී''ති වුත්තං.

පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරවසෙන විප්පකතභොජනභාවස්ස උපච්ඡින්නත්තා **''මුඛෙ සාසපමත්තම්පි… පෙ…. න පවාරෙතී''**ති වුත්තං. ''අකප්පියමංසං පටික්ඛිපති, න පවාරෙතී''ති වචනතො සචෙ සඞ්ඝිකං ලාභං අත්තනො අපාපුණන්තං ජානිත්වා වා අජානිත්වා වා පටික්ඛිපති, න පවාරෙති පටික්ඛිපිතබ්බස්සෙව පටික්ඛිත්තත්තා, අලජ්ජිසන්තකං පටික්ඛිපන්තොපි න පවාරෙති. **අවත්ථුතායාති** අනතිරිත්තාපත්තිසාධිකාය පවාරණාය අවත්ථුභාවතො. එතෙන පටික්ඛිපිතබ්බස්සෙව පටික්ඛිත්තභාවං දීපෙති. යඤ්හි පටික්ඛිපිතබ්බං හොති, තස්ස පටික්ඛෙපො ආපත්තියා අඞ්ගං න හොතීති තං පවාරණාය අවත්ථූති වුච්චති.

118. **ආසන්නතරං අඞ්ගන්ති** හත්ථපාසතො බහි ඨත්වා ඔනමිත්වා දෙන්තස්ස සීසං ආසන්නතරං හොති, තස්ස ඔරිමන්තෙන පරිච්ඡින්දිතබ්බං.

උපනාමෙතීති ඉමිනා කායාභිහාරං දස්සෙති. **අපනාමෙත්වාති** අභිමුඛං හරිත්වා. **ඉදං භත්තං ගණ්හාති වදතීති** කිඤ්චි අපනාමෙත්වා වදති. කෙවලං වාචාභිහාරස්ස අනධිප්පෙතත්තා ගණ්හථාති ගහෙතුං ආරද්ධං. හත්ථපාසතො බහි ඨිතස්ස සතිපි දාතුකාමතාභිහාරෙ පටික්ඛිපන්තස්ස දූරභාවෙනෙව පවාරණාය අභාවතො ථෙරස්සපි දූරභාවමත්තං ගහෙත්වා පවාරණාය අභාවං දස්සෙන්තො **''ථෙරස්ස දූරභාවතො''**තිආදිමාහ, න පන ථෙරස්ස අභිහාරසම්භවතො. සචෙපි ගහෙත්වා ගතො හත්ථපාසෙ ඨිතො හොති, කිඤ්චි පන අවත්වා ආධාරට්ඨානෙ ඨිතත්තා අභිහාරො නාම න හොතීති **''දූතස්ස ච අනභිහරණතො''**ති වුත්තං. ''ගහෙත්වා ආගතෙන 'භත්තං ගණ්හථා'ති වුත්තෙ අභිහාරො නාම හොතීති 'සචෙ පන ගහෙත්වා ආගතො භික්ඛු…පෙ…. පවාරණා හොතී'ති වුත්ත''න්ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. කෙචි පන ''පත්තං කිඤ්චිපි උපනාමෙත්වා 'ඉමං භත්තං ගණ්හථා'ති වුත්තන්ති ගහෙතබ්බ''න්ති වදන්ති, තං යුත්තං විය දිස්සති වාචාභිහාරස්ස ඉධ අනධිප්පෙතත්තා.

පරිවෙසනායාති භත්තග්ගෙ. **අභිහටාව හොතීති** පරිවෙසකෙනෙව අභිහටා හොති. **තතො දාතුකාමතාය ගණ්හන්තං පටික්ඛිපන්තස්ස පවාරණා හොතීති** එත්ථ අග්ගණ්හන්තම්පි පටික්ඛිපතො පවාරණා හොතියෙව. කස්මා? දාතුකාමතාය අභිහටත්තා, ''තස්මා සා අභිහටාව හොතී''ති හි වුත්තං. තෙනෙව තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු ''දාතුකාමාභිහාරෙ සති කෙවලං 'දස්සාමී'ති ගහණමෙව අභිහාරො න හොති, 'දස්සාමී'ති ගණ්හන්තෙපි අගණ්හන්තෙපි දාතුකාමතාභිහාරොව අභිහාරො හොති, තස්මා ගහණසමයෙ වා අග්ගහණසමයෙ වා තං පටික්ඛිපතො පවාරණා හොතී''ති වුත්තං. ඉදානි තස්ස අසති දාතුකාමතාභිහාරෙ ගහණසමයෙපි පටික්ඛිපතො පවාරණා න හොතීති දස්සෙතුං

“සචෙ පනා”තිආදි වුත්තං. කටච්ඡුනා අනුක්ඛිත්තම්පි පුබ්බෙ එව අභිහටත්තා පවාරණා හොතීති **“අභිහටාව හොතී”**ති වුත්තං. **උද්ධටමත්තෙති** භාජනතො වියොජිතමත්තෙ. **ද්වින්නං සමභාරෙපීති** පරිවෙසකස්ස ච අඤ්ඤස්ස ච හත්ථපච්ඡිහාරග්ගහණෙ සම්භූතෙපීති අත්ථො.

119. **රසං ගණ්හථාති** එත්ථ කෙවලං මංසරසස්ස අපවාරණාජනකස්ස නාමෙන වුත්තත්තා පටික්ඛිපතො පවාරණා න හොති. **මච්ඡරසන්**තිආදීසු මච්ඡො ච රසඤ්චාති අත්ථසම්භවතො, වත්ථුනොපි තාදිසත්තා පවාරණා හොති. ‘‘ඉදං ගණ්හථා’’තිපි අවත්වා තුණ්හීභූතෙන අභිහටං පටික්ඛිපතොපි හොති එව.

කරම්බකොති මිස්සකාධිවචනමෙතං. යඤ්හි බහූහි මිස්සෙත්වා කරොන්ති, සො ‘‘කරම්බකො’’ති වුච්චති, සො සචෙපි මංසෙන මිස්සෙත්වා කතො හොති, ‘‘කරම්බකං ගණ්හථා’’ති අපවාරණාරහස්ස නාමෙන වුත්තත්තා පටික්ඛිපතො පවාරණා න හොති. ‘‘මංසකරම්බකං ගණ්හථා’’ති වුත්තෙ පන ‘‘මංසමිස්සකං ගණ්හථා’’ති වුත්තං හොති, තස්මා පවාරණාව හොති.

120. **“උද්දිස්සකත”න්ති මඤ්ඤමානොති** එත්ථ ‘‘වත්ථුනො කප්පියත්තා අකප්පියසඤ්ඤාය පටික්ඛෙපතොපි අචිත්තකත්තා ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස පවාරණා හොතී’’ති වදන්ති. ‘‘හෙට්ඨා අයාගුකෙ නිමන්තනෙ උදකකඤ්ජිකඛීරාදීහි සද්ධිං මද්දිතං හත්තමෙව සන්ධාය ‘යාගුං ගණ්හථා’ති වුත්තත්තා පවාරණා හොති, ‘හත්තමිස්සකං යාගුං ආහරිත්වා’ති එත්ථ පන විසුං යාගුයා විජ්ජමානත්තා පවාරණා න හොතී’’ති වදන්ති. **අයමෙත්ථ අධිප්පායොති** ‘‘යෙනාපුච්ඡිතො’’තිආදිනා වුත්තමෙවත්ථං සන්ධාය වදති. **කාරණං පනෙත්ථ දුද්දසන්ති** එත්ථ එකෙ තාව වදන්ති ‘‘යස්මා යාගුමිස්සකං නාම හත්තමෙව න හොති, ඛීරාදිකම්පි හොතියෙව, තස්මා කරම්බකෙ විය පවාරණාය න භවිතබ්බං, එවඤ්ච සති ‘යාගු බහුතරා වා හොති සමසමා වා , න පවාරෙති, යාගු මන්දා, හත්තං බහුතරං, පවාරෙතී’ති එත්ථ කාරණං දුද්දස’’න්ති. කෙචි පන වදන්ති ‘‘යාගුමිස්සකං නාම හත්තං, තස්මා තං පටික්ඛිපතො පවාරණාය එව භවිතබ්බං, එවඤ්ච සති ‘ඉධ පවාරණා හොති, න හොතී’ති එත්ථ කාරණං දුද්දස’’න්ති.

යථා චෙත්ථ කාරණං දුද්දසං, එවං පරතො ‘‘මිස්සකං ගණ්හථා’’ති එත්ථාපි කාරණං දුද්දසමෙවාති වෙදිතබ්බං. න හි පවාරණප්පහොනකස්ස අප්පබහුභාවො පවාරණාය භාවාභාවනිමිත්තං, කිඤ්චරහි පවාරණාජනකස්ස නාම ගහණමෙවෙත්ථ පමාණං, තස්මා ‘‘ඉදඤ්ච කරම්බකෙන න සමානෙතබ්බ’’න්තිආදිනා යම්පි කාරණං වුත්තං, තම්පි පුබ්බෙ වුත්තෙන සංසන්දියමානං න සමෙති. යදි හි මිස්සකන්ති හත්තමිස්සකෙයෙව රුළ්හං සියා, එවං සති යථා ‘‘හත්තමිස්සකං ගණ්හථා’’ති වුත්තෙ හත්තං බහුතරං වා සමං වා අප්පතරං වා හොති, පවාරෙතියෙව, එවං ‘‘මිස්සකං ගණ්හථා’’ති වුත්තෙපි අප්පතරෙපි හත්තෙ පවාරණාය භවිතබ්බං ‘‘මිස්සක’’න්ති හත්තමිස්සකෙයෙව රුළ්හත්තා. තථා හි ‘‘මිස්සකන්ති හත්තමිස්සකෙයෙව රුළ්හවොහාරත්තා ඉදං පන හත්තමිස්සකමෙවාති වුත්ත’’න්ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. අථ මිස්සකන්ති හත්තමිස්සකෙ රුළ්හං න හොති, මිස්සකහත්තං පන සන්ධාය ‘‘මිස්සකං ගණ්හථා’’ති වුත්තන්ති. එවම්පි යථා අයාගුකෙ නිමන්තනෙ ඛීරාදීහි සම්මද්දිතං හත්තමෙව සන්ධාය ‘‘යාගුං ගණ්හථා’’ති වුත්තෙ පවාරණා හොති, එවමිධාපි මිස්සකහත්තමෙව සන්ධාය ‘‘මිස්සකං ගණ්හථා’’ති වුත්තෙ හත්තං අප්පං වා හොතු, බහු වා, පවාරණා එව සියා, තස්මා මිස්සකන්ති හත්තමිස්සකෙ රුළ්හං වා හොතු, මිස්සකං සන්ධාය භාසිතං වා, උභයථාපි පුබ්බෙනාපරං න සමෙතීති කිමෙත්ථ කාරණචින්තාය. ඊදිසෙසු පන ඨානෙසු අට්ඨකථාපමාණෙනෙව ගන්තබ්බන්ති අයං අම්හාකං ඛන්ති.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.238-239) පන **“උද්දිස්සකතන්ති මඤ්ඤමානොති** එත්ථ වත්ථුනො කප්පියත්තා ‘පවාරිතොව හොතී’ති වුත්තං. තඤ්චෙ උද්දිස්සකතමෙව හොති, පටික්ඛෙපො නත්ථි. **අයමෙත්ථාධිප්පායොති** ‘යෙනාපුච්ඡිතො’තිආදිනා වුත්තමෙවත්ථං සන්ධාය වදති. **කාරණං පනෙත්ථ දුද්දසන්ති** හත්තස්ස බහුතරභාවෙ පවාරණාය සම්භවකාරණං දුද්දසං, අඤ්ඤථා කරම්බකෙපි මච්ඡාදිබහුභාවෙ පවාරණා භවෙය්‍යාති අධිප්පායො. යථා චෙත්ථ කාරණං දුද්දසං, එවං පරතො ‘මිස්සකං ගණ්හථා’ති එත්ථාපි කාරණං දුද්දසමෙවාති දට්ඨබ්බං. යඤ්ච ‘ඉදං පන හත්තමිස්සකමෙවා’තිආදි කාරණං වුත්තං, තම්පි ‘අප්පතරං න පවාරෙතී’ති වචනෙන න සමෙතී’’ති එත්තකමෙව වුත්තං.

“විසුං කත්වා දෙතීති හත්තස්ස උපරි ඨිතං රසාදිං විසුං ගහෙත්වා දෙතී’’ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. කෙහිචි පන ‘‘යථා හත්තසිත්ථං න පතති, තථා ගාළ්හං හත්ථෙන පීළෙත්වා පරිස්සාවෙත්වා දෙතී’’ති වුත්තං. තත්ථාපි කාරණං න දිස්සති. යථා හි හත්තමිස්සකං යාගුං ආහරිත්වා ‘‘යාගුං ගණ්හථා’’ති වත්වා යාගුමිස්සකං හත්තම්පි දෙන්තං පටික්ඛිපතො පවාරණා න හොති, එවමිධාපි බහුඛීරරසාදීසු හත්තෙසු ‘‘ඛීරං ගණ්හථා’’තිආදීනි වත්වා දින්නානි ඛීරාදීනි වා දෙතු ඛීරාදිමිස්සකං හත්තං වා, උභයථාපි පවාරණාය න භවිතබ්බං, තස්මා ‘‘විසුං කත්වා දෙතී’’ති තෙනාකාරෙන දෙන්තං සන්ධාය වුත්තං, න පන හත්තමිස්සකං කත්වා දීයමානං පටික්ඛිපතො පවාරණා හොතීති දස්සනත්ථන්ති ගහෙතබ්බං. යදි පන හත්තමිස්සකං කත්වා දීයමානෙ පවාරණා හොතීති අධිප්පායෙන අට්ඨකථායං ‘‘විසුං කත්වා දෙතී’’ති වුත්තං, එවං සති අට්ඨකථායෙවෙත්ථ පමාණන්ති ගහෙතබ්බං, න පන කාරණන්තරං ගවෙසිතබ්බං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.238-239) පන **“විසුං කත්වා දෙතීති** ‘රසං ගණ්හථා’තිආදිනා වාචාය විසුං කත්වා දෙතීති අත්ථො ගහෙතබ්බො, න පන කායෙන රසාදිං වියොජෙත්වාති තථා අවියොජිතෙපි පටික්ඛිපතො පවාරණාය අසම්භවතො අපවාරණාපහොනකස්ස නාමෙන වුත්තත්තා හත්තමිස්සකයාගුං ආහරිත්වා ‘යාගුං

ගණ්හථා'ති වුත්තට්ඨානාදීසු විය, අඤ්ඤථා එත්ථ යථා පුබ්බාපරං න විරුජ්ඣති, තථා අධිප්පායො ගහෙතබ්බො''ති වුත්තං.

නාවා වා සෙතු වාතිආදිම්හි නාවාදිඅභිරුහනාදික්ඛණෙ කිඤ්චි ඨත්වාපි අභිරුහනාදිකාතබ්බත්තෙපි ගමනතප්පරතාය ඨානං නාම න හොති, ජනසම්මද්දෙන පන අනොකාසාදිභාවෙන ඨාතුං න වට්ටති. **අචාලෙත්වා**ති වුත්තට්ඨානතො අඤ්ඤස්මිං පීඨප්පදෙසෙ වා උද්ධං වා අපෙල්ලෙත්වා, තස්මිං එව පන ඨානෙ පරිවත්තෙතුං ලභති. තෙනාහ **''යෙන පස්සෙනා''**තිආදි. සචෙ උක්කුටිකං නිසින්නො පාදෙ අමුඤ්චිත්වාපි භූමියං නිසීදති, ඉරියාපථං විකොපෙන්තො නාම හොතීති උක්කුටිකාසනං අවිකොපෙත්වා සුඛෙන නිසීදිතුං **''තස්ස පන හෙට්ඨා...පෙ.... නිසීදනකං දාතබ්බ''**න්ති වුත්තං. **''ආසනං අචාලෙත්වා**ති පීඨෙ ඵුට්ඨොකාසතො ආනිසදමංසං අමොචෙත්වා අනුට්ඨහිත්වාති වුත්තං හොති. අදින්නාදානෙ විය ඨානාචාවනං න ගහෙතබ්බ''න්ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං.

121. **අකප්පියකත**න්ති එත්ථ අකප්පියකතස්සෙව අනතිරිත්තභාවතො කප්පියං අකාරාපෙත්වා තස්මිං පත්තෙ පක්ඛිත්තං මූලඵලාදියෙව අතිරිත්තං න හොති, අකප්පියභොජනං වා කුලදූසනාදිනා උප්පන්නං. සෙසං පන පත්තපරියාපන්නං අතිරිත්තමෙව හොති, පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති, තං පන මූලඵලාදිං පරිභුඤ්ජිතුකාමෙන තතො නීහරිත්වා කප්පියං කාරාපෙත්වා අඤ්ඤස්මිං භාජනෙ ඨපෙත්වා අතිරිත්තං කාරාපෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං.

122. **සො පුන කාතුං න ලභතී**ති තස්මිංයෙව භාජනෙ කරියමානං පඨමං කතෙන සද්ධිං කතං හොතීති පුන සොයෙව කාතුං න ලභති, අඤ්ඤො ලභති. අඤ්ඤස්මිං පන භාජනෙ තෙන වා අඤ්ඤෙන වා කාතුං වට්ටති. තෙනාහ **''යෙන අකතං, තෙන කාතබ්බං, යඤ්ච අකතං, තං කාතබ්බ''**න්ති. **තෙනාපී**ති එත්ථ **පි**-සද්දො න කෙවලං අඤ්ඤෙනෙවාති ඉමමත්ථං දීපෙති. **එවං කත**න්ති අඤ්ඤස්මිං භාජනෙ කතං.

පෙසෙත්වාති අනුපසම්පන්නස්ස හත්ථෙ පෙසෙත්වා. ඉමස්ස විනයකම්මභාවතො **''අනුපසම්පන්නස්ස හත්ථෙ ඨිතං න කාතබ්බ''**න්ති වුත්තං.

සචෙ පන ආමිසසංසට්ඨානීති එත්ථ සචෙ මුඛගතෙනාපි අනතිරිත්තෙන ආමිසෙන සංසට්ඨානි හොන්ති, පාචිත්තියමෙවාති වෙදිතබ්බං, තස්මා පවාරිතෙන භොජනං අතිරිත්තං කාරාපෙත්වා භුඤ්ජන්තෙනපි යථා අකතෙන මිස්සං න හොති, එවං මුඛඤ්ච හත්ථඤ්ච සුද්ධං කත්වා භුඤ්ජිතබ්බං. කිඤ්චාපි අපවාරිතස්ස පුරෙභත්තං යාමකාලිකාදීනි ආහාරත්ථාය පරිභුඤ්ජතොපි අනාපත්ති, පවාරිතස්ස පන පවාරණමූලකං දුක්කටං හොතියෙවාති ''යාමකාලිකං...පෙ.... අජ්ඣොහාරෙ අජ්ඣොහාරෙ ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති පාළියං (පාචි. 240) වුත්තං.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

පටික්ඛෙපපවාරණාවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

එකවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

22. පබ්බජ්ජාවිනිච්ඡයකථා

123. එවං පටික්ඛෙපපවාරණාවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි පබ්බජ්ජාවිනිච්ඡයං කථෙතුං **"පබ්බජ්ජාති එත්ථ පනා"**ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ පඨමං වජිතබ්බාති **පබ්බජ්ජා,** උපසම්පදාතො පඨමං උපගච්ඡිතබ්බාති අත්ථො. ප-පුබ්බ වජ ගතිම්හීති ධාතු. **කුලපුත්තන්ති** ආචාරකුලපුත්තං සන්ධාය වදති. යෙ පුග්ගලා පටික්ඛිත්තා, තෙ වජ්ජෙත්වාති සම්බන්ධො. **පබ්බජ්ජාදොසවිරහිතොති** පබ්බජ්ජාය අන්තරායකරෙහි පඤ්චාබාධාදිදොසෙහි විරහිතො. **නඛපිට්ඨිප්පමාණන්ති** එත්ථ කනිට්ඨඞ්ගුලිනඛපිට්ඨි අධිප්පෙතා. **"තඤ්චෙ නඛපිට්ඨිප්පමාණම්පි වඩ්ඪනපක්ඛෙ ඨිතං හොති, න පබ්බාජෙතබ්බොති** ඉමිනා සාමඤ්ඤලක්ඛණං දස්සිතං, තස්මා යත්ථ කත්ථචි සරීරාවයවෙසු නඛපිට්ඨිප්පමාණං වඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතං චෙ, න වට්ටතීති සිද්ධං. එවඤ්ච සති නඛපිට්ඨිප්පමාණම්පි අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතං චෙ, සබ්බත්ථ වට්ටතීති ආපන්නං, තඤ්ච න සාමඤ්ඤතො අධිප්පෙතන්ති පදෙසවිසෙසෙයෙව නියමෙත්වා දස්සෙන්තො **'සචෙ පනා'**තිආදිමාහ. සචෙ හි අවිසෙසෙන නඛපිට්ඨිප්පමාණං අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතං වට්ටෙය්‍ය, 'නිවාසනපාරුපනෙහි පකතිපටිච්ඡන්නට්ඨානෙ'ති පදෙසනියමං න කරෙය්‍ය, තස්මා නිවාසනපාරුපනෙහි පකතිපටිච්ඡන්නට්ඨානතො අඤ්ඤත්ථ නඛපිට්ඨිප්පමාණං අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතම්පි න වට්ටතීති සිද්ධං. නඛපිට්ඨිප්පමාණතො ඛුද්දකතරං පන අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ වා වඩ්ඪනකපක්ඛෙ වා ඨිතං හොතු, වට්ටති නඛපිට්ඨිප්පමාණතො ඛුද්දකතරස්ස වඩ්ඪනකපක්ඛෙ අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ වා ඨිතස්ස මුඛාදීසුයෙව පටික්ඛිත්තත්තා''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.88) වුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 88-89) පන ''පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ නඛපිට්ඨිප්පමාණං අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතං හොති, වට්ටතීති වුත්තත්තා අප්පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ තාදිසම්පි න වට්ටති, පටිච්ඡන්නට්ඨානෙපි ච වඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතං න වට්ටතීති සිද්ධමෙව හොති. පාකටට්ඨානෙපි පන නඛපිට්ඨිප්පමාණතො ඌනතරං අවඩ්ඪනකං වට්ටතීති යෙ ගණ්හෙය්‍යුං, තෙසං තං ගහණං පටිසෙධෙතුං **'මුඛෙ පනා'**තිආදි වුත්ත''න්ති වුත්තං. **ගොධා...පෙ.... න වට්ටතීති** ඉමිනා තාදිසොපි රොගො කුට්ඨෙයෙව අන්තොගධොති දස්සෙති. ගණ්ඩෙපි ඉමිනා නයෙන විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො. තත්ථ පන මුඛාදීසු කොලට්ඨිමත්තතො ඛුද්දකතරොපි ගණ්ඩො න වට්ටතීති විසුං න දස්සිතො. ''අප්පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතෙපි න වට්ටතී''ති එත්තකමෙව හි තත්ථ වුත්තං, තථාපි කුට්ඨෙ වුත්තනයෙන මුඛාදීසු කොලට්ඨිප්පමාණතො ඛුද්දකතරොපි ගණ්ඩො න වට්ටතීති විඤ්ඤායති, තස්මා **අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතෙපීති** එත්ථ **පි**-සද්දො අවුත්තසම්පිණ්ඩනත්ථො, තෙන කොලට්ඨිමත්තතො ඛුද්දකතරොපි න වට්ටතීති අයමත්ථො දස්සිතොයෙවාති අම්හාකං ඛන්ති. **පකතිවණ්ණෙ ජාතෙති** රොගහෙතුකස්ස විකාරවණ්ණස්ස අභාවං සන්ධාය වුත්තං.

කොලට්ඨිමත්තකොති බදරට්ඨිප්පමාණො. ''සඤ්ජාතඡවිං කාරෙත්වා''ති පාඨො, විජ්ජමානඡවිං කාරෙත්වාති අත්ථො. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.88-89) පන **"සච්ඡවිං කාරෙත්වාති** විජ්ජමානඡවිං කාරෙත්වාති අත්ථො, සඤ්ඡවින්ති වා පාඨො, සඤ්ජාතඡවින්ති අත්ථො. ගණ්ඩාදීසු වූපසන්තෙසුපි තං ඨානං විවණ්ණම්පි හොති, තං වට්ටතී''ති වුත්තං.

පදුමපුණ්ඩරීකපත්තවණ්ණන්ති රත්තපදුමසෙතපදුමපුප්ඵදලවණ්ණං. **කුට්ඨෙ වුත්තනයෙනෙවාති** ''පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ අවඩ්ඪනකං වට්ටති, අඤ්ඤත්ථ න කිඤ්චි වට්ටතී''ති වුත්තනයං දස්සෙති. **සොසබ්‍යාධීති** ඛයරොගො. **යක්ඛුම්මාදොති** කදාචි ආගන්ත්වා භූමියං පාතෙත්වා හත්ථමුඛාදිකං අවයවං භූමියං සංඝසනකො යක්ඛොව රොගො.

124. **මහාමත්තොති** මහතියා ඉස්සරියමත්තාය සමන්නාගතො. **"න දානාහං දෙවස්ස භටො"ති ආපුච්ඡතීති** රඤ්ඤා එව දින්නං ඨානන්තරං සන්ධාය වුත්තං. යො පන රාජකම්මිකෙහි අමච්චාදීහි ඨපිතො, අමච්චාදීනං එව වා භටො හොති, තෙන තං තං අමච්චාදිම්පි ආපුච්ඡිතුං වට්ටතීති.

125. **"ධජබන්ධො"**ති වුත්තත්තා අපාකටචොරො පබ්බාජෙතබ්බොති විඤ්ඤායති. තෙන වක්ඛති ''යෙ පන අම්බලබුජාදිචොරකා''තිආදි. **එවං ජානන්තීති** ''සීලවා ජාතො''ති ජානන්ති.

126. **භින්දිත්වාති** අන්දුබන්ධනං භින්දිත්වා. **ඡින්දිත්වාති** සඞ්ඛලිකබන්ධනං ඡින්දිත්වා. **මුඤ්චිත්වාති** රජ්ජුබන්ධනං මුඤ්චිත්වා. **විවරිත්වාති** ගාමබන්ධනාදීසු ගාමද්වාරාදීනි විවරිත්වා. **අපස්සමානානං වා පලායතීති** පුරිසගුත්තියං පුරිසානං ගොපකානං අපස්සමානානං පලායති.

129. **පුරිමනයෙනෙවාති** ''කසාහතො කතදණ්ඩකම්මො''ති එත්ථ වුත්තනයෙනෙව.

130. **පලාතොපීති** ඉණස්සාමිකානං ආගමනං ඤත්වා භයෙන පලාතොපි ඉණායිකො. **ගීවා හොති** ඉණායිකභාවං ඤත්වා අනාදරෙන ඉණමුත්තකෙ භික්ඛුභාවෙ පවෙසිතත්තා.

උපඩ්ඪුපඩ්ඪන්ති ථොකං ථොකං. **දාතබ්බමෙවාති** ඉණායිකෙන ධනං සම්පජ්ජතු වා, මා වා, දානෙ සඋස්සාහෙනෙව භවිතබ්බං, අඤ්ඤෙහි ච භික්ඛූහි ‘‘මා ධුරං නික්ඛිපාහී’’ති වත්වා සහායකෙහි භවිතබ්බන්ති දස්සෙති. ධුරනික්ඛෙපෙන හිස්ස භණ්ඩග්ඝෙන කාරෙතබ්බතා සියාති.

131. **දාසචාරිත්තං ආරොපෙත්වා කීතොති** ඉමිනා දාසභාවපරිමොචනත්ථාය කීතං නිවත්තෙති. තාදිසො හි ධනක්කීතොපි අදාසො එව. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 97) පන **‘‘දෙසචාරිත්තන්**ති සාවනපණ්ණාරොපනාදිකං තං තං දෙසචාරිත්ත’’න්ති වුත්තං. **තත්ථ තත්ථ චාරිත්තවසෙනාති** තස්මිං තස්මිං ජනපදෙ දාසපණ්ණජ්ඣාපනාදිනා අදාසකරණනියාමෙන. අභිසෙකාදීසු සබ්බබන්ධනානි මොචාපෙන්ති, තං සන්ධාය **‘‘සබ්බසාධාරණෙනා’’**ති වුත්තං.

සචෙ සයමෙව පණ්ණං ආරොපෙන්ති, න වට්ටතීති තා භුජිස්සිත්ථියො ‘‘මයම්පි වණ්ණදාසියො හොමා’’ති අත්තනො රක්ඛණත්ථාය සයමෙව රාජූනං දාසිපණ්ණෙ අත්තනො නාමං ලිඛාපෙන්ති, තාසං පුත්තාපි රාජදාසාව හොන්ති, තස්මා තෙ පබ්බාජෙතුං න වට්ටති. **තෙහි අදින්නා න පබ්බාජෙතබ්බාති** යත්තකා තෙසං සාමිනො, තෙසු එකෙන අදින්නෙපි න පබ්බාජෙතබ්බා. **භුජිස්සෙ කත්වා පන පබ්බාජෙතුං වට්ටතීති** යස්ස විහාරස්ස තෙ ආරාමිකා දින්නා, තස්මිං විහාරෙ සඞ්ඝං ඤාපෙත්වා ඵාතිකම්මෙන ධනාදිං කත්වා භුජිස්සෙ කත්වා පබ්බාජෙතුං වට්ටති. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 97) පන ‘‘දෙවදාසිපුත්තෙ වට්ටතීති ලිඛිතං. ‘ආරාමිකඤ්චෙ පබ්බාජෙතුකාමො, අඤ්ඤමෙකං දත්වා පබ්බාජෙතබ්බ’න්ති වුත්තං. මහාපච්චරිවාදස්ස අයමධිප්පායො, ‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ආරාමිකෙ දෙමා’ති දින්නත්තා න තෙ තෙසං දාසා, ‘ආරාමිකො ච නෙව දාසො න භුජිස්සො’ති වත්තබ්බතො න දාසොති ලිඛිතං. තක්කාසිඤ්චනං සීහළදීපෙ චාරිත්තං, තෙ ච පබ්බාජෙතබ්බා සඞ්ඝස්සාරාමිකත්තා. නිස්සාමිකං දාසං අත්තනාපි භුජිස්සං කාතුං ලභතී’’ති වුත්තං.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.97) පන **‘‘තක්කං සීසෙ ආසිත්තකසදිසාව හොන්තීති** යථා අදාසෙ කරොන්තා තක්කෙන සීසං ධොවිත්වා අදාසං කරොන්ති, එවං ආරාමිකවචනෙන දින්නත්තා අදාසාව තෙති අධිප්පායො. ‘තක්කාසිඤ්චනං පන සීහළදීපෙ චාරිත්ත’න්ති වදන්ති. **නෙව පබ්බාජෙතබ්බොති වුත්තන්ති** කප්පියවචනෙන දින්නෙපි සඞ්ඝස්ස ආරාමිකදාසත්තා එවං වුත්ත’’න්ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.97) **‘‘තක්කං සීසෙ ආසිත්තකසදිසාව හොන්තීති** කෙසුචි ජනපදෙසු අදාසෙ කරොන්තා තක්කං සීසෙ ආසිඤ්චන්ති, තෙන කිර තෙ අදාසා හොන්ති, එවමිදම්පි ආරාමිකවචනෙන දින්නම්පීති අධිප්පායො. තථා දින්නෙපි සඞ්ඝස්ස ආරාමිකදාසො එවාති **‘නෙව පබ්බාජෙතබ්බො’**ති වුත්තං. **‘තාවකාලිකො නාම’**ති වුත්තත්තා කාලපරිච්ඡෙදං කත්වා වා පච්ඡාපි ගහෙතුකාමතාය වා දින්නං සබ්බං තාවකාලිකමෙවාති ගහෙතබ්බං. **නිස්සාමිකදාසො** නාම යස්ස සාමිකුලං අඤ්ඤාතිකං මරණෙන පරික්ඛීණං, න කොචි තස්ස දායාදො, සො පන සමානජාතිකෙහි වා නිවාසගාමවාසීහි වා ඉස්සරෙහි වා භුජිස්සො කතොව පබ්බාජෙතබ්බො. දෙවදාසාපි දාසා එව. තෙ හි කත්ථචි දෙසෙ රාජදාසා හොන්ති, කත්ථචි විහාරදාසා වා, තස්මා පබ්බාජෙතුං න වට්ටතී’’ති වුත්තං.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.97) පන **‘‘නිස්සාමිකදාසො** නාම යස්ස සාමිකා සපුත්තදාරා මතා හොන්ති, න කොචි තස්ස පරිග්ගාහකො, සොපි පබ්බාජෙතුං න වට්ටති, තං පන අත්තනාපි භුජිස්සං කාතුං වට්ටති. යෙ වා පන තස්මිං රට්ඨෙ සාමිනො, තෙහිපි කාරාපෙතුං වට්ටති, ‘දෙවදාසිපුත්තං පබ්බාජෙතුං වට්ටතී’ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. ‘දාසස්ස පබ්බජිත්වා අත්තනො සාමිකෙ දිස්වා පලායන්තස්ස ආපත්ති නත්ථී’ති වදන්ති’’ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියං පන ‘‘දාසම්පි පබ්බාජෙත්වා සාමිකෙ දිස්වා පටිච්ඡාදනත්ථං අපනෙන්තො පදවාරෙන අදින්නාදානාපත්තියා කාරෙතබ්බො, දාසස්ස පන පලායතො අනාපත්තී’’ති වුත්තං.

132. හත්ථච්ඡින්නකාදිවත්ථූසු **කණ්ණමූලෙති** සකලස්ස කණ්ණස්ස ඡෙදං සන්ධායාහ. **කණ්ණසක්ඛලිකායාති** කණ්ණචූළිකාය . **යස්ස පන කණ්ණාවට්ටෙති** හෙට්ඨා කුණ්ඩලාදියපනඡිද්දං සන්ධාය වුත්තං. ‘‘තඤ්හි සඞ්ඝට්ටනක්ඛමං. **අජපදකෙති** අජපදනාසිකට්ඨිකොටියං. තතො හි උද්ධං න විච්ඡින්දිතුං සක්කා හොති. **සන්ධෙතුන්ති** අවිරූපසණ්ඨානං සන්ධාය වුත්තං, විරූපං පන පරිසදූසකං ආපාදෙති.

ඛුජ්ජසරීරොති වඞ්කසරීරො. බ්‍රහ්මුනො විය උජුකං ගත්තං සරීරං යස්ස සො **බ්‍රහ්මුජුගත්තො,** භගවා. **අවසෙසො සත්තොති** ඉමිනා ලක්ඛණෙන රහිතසත්තො. එතෙන ඨපෙත්වා මහාපුරිසං චක්කවත්තිඤ්ච ඉතරෙ සත්තා ඛුජ්ජපක්ඛිකාති දස්සෙති. යෙභුය්‍යෙන හි සත්තා ඛන්ධෙ කටියං ජාණූසූති තීසු ඨානෙසු නමන්ති, තෙ කටියං නමන්තා පච්ඡතො නමන්ති, ද්වීසු ඨානෙසු නමන්තා පුරතො නමන්ති, දීඝසරීරා පන එකෙන පස්සෙන වඞ්කා හොන්ති, එකෙ මුඛං උන්නාමෙත්වා නක්ඛත්තානි ගණයන්තා විය චරන්ති, එකෙ අප්පමංසලොහිතා සූලසදිසා හොන්ති, එකෙ පුරතො පබ්භාරා හොන්ති, පවෙධමානා ගච්ඡන්ති. **පරිවටුමොති** සමන්තතො වට්ටකායො. එතෙන එවරූපා එව වාමනකා න වට්ටන්තීති දස්සෙති.

133. **අට්ඨිසිරාචම්මසරීරොති** අට්ඨිසිරාචම්මමත්තසරීරො. **කූටකූටසීසොති** අනෙකෙසු ඨානෙසු පිණ්ඩිතමංසතං දස්සෙතුං ආමෙඩිතං කතං. තෙනාහ **‘‘තාලඵලපිණ්ඩිසදිසෙනා’’**ති. තාලඵලානං මඤ්ජරී **පිණ්ඩි** නාම. **අනුපුබ්බතනුකෙන සීසෙනාති** චෙතියථූපිකා විය කමෙන කිසෙන සීසෙන. මහාවෙළුපබ්බං විය ආදිතො පට්ඨාය යාව

පරියොසානා අවිසමපුලෙන සීසෙන සමන්නාගතො **නාළිසීසො** නාම. **කප්පසීසොති** ගජමත්ථකං විය ද්විධා භින්නසීසො. **"කණ්ණිකකෙසො වා"**ති ඉමස්ස විවරණං **"පාණකෙහී"**තිආදි. මක්කටස්සෙව නලාටෙපි කෙසානං උට්ඨිතභාවං සන්ධායාහ **"සීසලොමෙහී"**තිආදි.

මක්කටභමුකොති නලාටලොමෙහි අවිභත්තලොමභමුකො. **අක්ඛිචක්කෙහීති** අක්ඛිමණ්ඩලෙහි. **කෙකරොති** තිරියං පස්සනකො. **උදකතාරකාති** ඔලොකෙන්තානං උදකෙ පටිබිම්බිකච්ඡායා. උදකබුබ්බුළන්ති කෙචි. **අක්ඛිතාරකාති** අභිමුඛෙ ඨිතානං ඡායා. අක්ඛිභණ්ඩකාතිපි වදන්ති. **අතිපිඞ්ගලක්ඛි** මජ්ජාරක්ඛි. **මධුපිඞ්ගලන්ති** මධුවණ්ණපිඞ්ගලං. **නිප්පඛුමක්ඛීති** එත්ථ **පඛුම**-සද්දො අක්ඛිදලලොමෙසු නිරුළ්හො, තදභාවා නිප්පඛුමක්ඛි. **අක්ඛිපාකෙනාති** අක්ඛිදලපරියන්තෙසු පූතිතාපජ්ජනරොගෙන.

චිපිටනාසිකොති අනුන්නතනාසිකො. **පටඞ්ගමණ්ඩූකො** නාම මහාමුඛමණ්ඩූකො. **භින්නමුඛොති** උපක්කමුඛපරියොසානො, සබ්බදා විවටමුඛො වා. **වඞ්කමුඛොති** එකපස්සෙ අපක්කම්ම ඨිතහෙට්ඨිමහනුකට්ඨිකො. **ඔට්ඨච්ඡින්නකොති** උභොසු ඔට්ඨෙසු යත්ථ කත්ථචි ජාතියා වා පච්ඡා වා සත්ථාදිනා අපනීතමංසෙන ඔට්ඨෙන සමන්නාගතො. **එළමුඛොති** නිච්චපග්ඝරිතලාලාමුඛො.

භින්නගලොති අවනතගලො. **භින්නඋරොති** අතිනින්නඋරමජ්ඣො. එවං **භින්නපිට්ඨීති**. **සබ්බඤ්චෙතන්ති** "කච්ඡුගත්තො"තිආදිං සන්ධාය වුත්තං. එත්ථ ච විනිච්ඡයො කුට්ඨාදීසු වුත්තො එවාති ආහ **"විනිච්ඡයො"**තිආදි.

වාතණ්ඩිකොති අණ්ඩකෙසු වුද්ධිරොගෙන සමන්නාගතො, අණ්ඩවාතරොගෙන උද්ධුතබීජණ්ඩකොසෙන සමන්නාගතො වා. යස්ස නිවාසනෙන පටිච්ඡන්නම්පි උණ්ණතං පකාසති, සොව න පබ්බාජෙතබ්බො. **විකටොති** තිරියං ගමනපාදෙහි සමන්නාගතො, යස්ස චඞ්කමතො ජාණුකා බහි නිගච්ඡන්ති. **සඞ්ඝට්ටොති** ගච්ඡතො පරිවත්තනපාදෙහි සමන්නාගතො, යස්ස චඞ්කමතො ජාණුකා අන්තො පවිසන්ති. **මහාජඞ්ඝොති** ථූලජඞ්ඝො. **මහාපාදොති** මහන්තෙන පාදතලෙන යුත්තො. **පාදවෙමජ්ඣොති** පිට්ඨිපාදවෙමජ්ඣෙ. එතෙන අග්ගපාදො ච පණ්හි ච සදිසාවාති දස්සෙති.

134. **මජ්ඣෙ සංකුටිතපාදත්තාති** කුණ්ඨපාදතාය කාරණං දස්සෙති, **අග්ගෙ සංකුටිතපාදත්තාති** කුණ්ඨපාදතාය. කුණ්ඨපාදස්සෙව චඞ්කමනවිභාවනං **"පිට්ඨිපාදග්ගෙන චඞ්කමන්තො"**ති. **"පාදස්ස බාහිරන්තෙනා"**ති ච **"අබ්භන්තරන්තෙනා"**ති ච ඉදං පාදතලස්ස උභොහි පරියන්තෙහි චඞ්කමනං සන්ධාය වුත්තං.

මම්මනන්ති ඛලිතවචනං, යො එකමෙවක්ඛරං චතුපඤ්චක්ඛත්තුං වදති, තස්සෙතං අධිවචනං, ඨානකරණවිසුද්ධියා අභාවෙන අඵුට්ඨක්ඛරවචනං. වචනානුකරණෙන හි සො "මම්මනො"ති වුත්තො. යො ච කරණසම්පන්නොපි එකමෙවක්ඛරං හික්කාරබහුලො වදති, සොපි ඉධෙව සඞ්ගය්හති. යො වා පන තං නිග්ගහෙත්වාපි අනාමෙඩිතක්ඛරමෙව සිථිලං සිලිට්ඨවචනං වත්තුං සමත්ථො, සො පබ්බාජෙතබ්බො. **ආපත්තිතො න මුච්චන්තීති** ඤත්වා කරොන්තාව න මුච්චන්ති. ජීවිතන්තරායාදිආපදාසු අරුචියා කායසාමග්ගිං දෙන්තස්ස අනාපත්ති.

135. අභබ්බපුග්ගලකථාසු "යො කාළපක්ඛෙ ඉත්ථී හොති, ජුණ්හපක්ඛෙ පුරිසො, අයං **පක්ඛපණ්ඩකො"**ති කෙචි වදන්ති. අට්ඨකථායං පන "කාළපක්ඛෙ පණ්ඩකො හොති, ජුණ්හපක්ඛෙ පනස්ස පරිළාහො වූපසම්මතී"ති අපණ්ඩකපක්ඛෙ පරිළාහවූපසමස්සෙව වුත්තත්තා පණ්ඩකපක්ඛෙ උස්සන්නපරිළාහතා පණ්ඩකභාවාපත්තීති විඤ්ඤායතීති වීමංසිත්වා යුත්තතරං ගහෙතබ්බං. ඉත්ථිභාවො පුම්භාවො වා නත්ථි එතස්සාති **අභාවකො**. **"තස්මිංයෙවස්ස පක්ඛෙ පබ්බජ්ජා වාරිතාති** එත්ථ අපණ්ඩකපක්ඛෙ පබ්බාජෙත්වා පණ්ඩකපක්ඛෙ නාසෙතබ්බො"ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. කෙචි පන "අපණ්ඩකපක්ඛෙ පබ්බජිතො සචෙ කිලෙසක්ඛයං පාපුණාති, න නාසෙතබ්බො"ති වදන්ති, තං තෙසං මතිමත්තං. පණ්ඩකස්ස හි කිලෙසක්ඛයාසම්භවතො, ඛීණකිලෙසස්ස ච පණ්ඩකභාවානාපජ්ජනතො. අහෙතුකපටිසන්ධිකථායඤ්හි අවිසෙසෙන පණ්ඩකස්ස අහෙතුකපටිසන්ධිතා වුත්තා, ආසිත්තඋසූයපක්ඛපණ්ඩකානඤ්ච පටිසන්ධිතො පට්ඨායෙව පණ්ඩකභාවො, න පවත්තියංයෙවාති වදන්ති. තෙනෙව අහෙතුකපටිසන්ධිනිද්දෙසෙ ජච්චන්ධබධිරාදයො විය පණ්ඩකො ජාතිසද්දෙන විසෙසෙත්වා න නිද්දිට්ඨො. චතුත්ථපාරාජිකසංවණ්ණනායඤ්ච (පාරා. අට්ඨ. 2.233) අභබ්බපුග්ගලෙ දස්සෙන්තෙන පණ්ඩකතිරච්ඡානගතඋභතොබ්‍යඤ්ජනකා තයො වත්ථුවිපන්නා අහෙතුකපටිසන්ධිකා, තෙසං සග්ගො අවාරිතො, මග්ගො පන වාරිතොති අවිසෙසතො වුත්තන්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.109) ආගතං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.109) පන පණ්ඩකවත්ථුස්මිං ආසිත්තඋසූයපක්ඛපණ්ඩකා තයොපි පුරිසභාවලිඞ්ගාදියුත්තා අහෙතුකපටිසන්ධිකා, තෙ ච කිලෙසපරියුට්ඨානස්ස බලවතාය නපුංසකපණ්ඩකසදිසත්තා "පණ්ඩකා"ති වුත්තා, තෙසු ආසිත්තඋසූයපණ්ඩකානං ද්වින්නං කිලෙසපරියුට්ඨානං යොනිසොමනසිකාරාදීහි වීතික්කමතො නිවාරෙතුම්පි සක්කා, තෙන තෙ පබ්බාජෙතබ්බාති වුත්තා. පක්ඛපණ්ඩකස්ස පන කාළපක්ඛෙ උම්මාදො විය කිලෙසපරිළාහො අවත්ථරන්තො ආගච්ඡති, වීතික්කමං පත්වා එව ච නිවත්තති, තස්මා තස්මිං පක්ඛෙ සො න පබ්බාජෙතබ්බොති වුත්තො, තදෙතං විභාගං දස්සෙතුං **"යස්ස පරෙස"**න්ති වුත්තං. තත්ථ **ආසිත්තස්සාති** මුඛෙ

ආසිත්තස්ස අත්තනොපි අසුචිමුච්චනෙන පරිළාහො වූපසම්මති. **උසූයාය උප්පන්නායාති** උසූයාය වසෙන අත්තනො සෙවෙතුකාමතාරාගෙ උප්පන්නෙ අසුචිමුත්තියා පරිළාහො වූපසම්මති.

"බීජානි අපනීතානී"ති වුත්තත්තා බීජෙසු ඨිතෙසු නිමිත්තමත්තෙ අපනීතෙ පණ්ඩකො න හොති. භික්ඛුනොපි අනාබාධපච්චයා තදපනයනෙ ථුල්ලච්චයමෙව, න පණ්ඩකත්තං. බීජෙසු පන අපනීතෙසු අඞ්ගජාතම්පි රාගෙන කම්මනියං න හොති, පුමභාවො විගච්ඡති, මස්සුආදිපුරිසලිඞ්ගම්පි උපසම්පදාපි විගච්ඡති, කිලෙසපරිළාහොපි දුන්නිවාරවීතික්කමො හොති නපුංසකපණ්ඩකස්ස විය, තස්මා ඊදිසො උපසම්පන්නොපි නාසෙතබ්බොති වදන්ති. යදි එවං කස්මා බීජුද්ධරණෙ පාරාජිකං න පඤ්ඤත්තන්ති? එත්ථ තාව කෙචි වදන්ති "පඤ්ඤත්තමෙවෙතං භගවතා 'පණ්ඩකො භික්ඛවෙ අනුපසම්පන්නො න උපසම්පාදෙතබ්බො, උපසම්පන්නො නාසෙතබ්බො'ති වුත්තත්තා"ති. කෙචි පන "යස්මා බීජුද්ධරණක්ඛණෙ පණ්ඩකො න හොති, තස්මා තස්මිං ඛණෙ පාරාජිකං න පඤ්ඤත්තං. යස්මා පන සො උද්ධටබීජො භික්ඛු අපරෙන සමයෙන වුත්තනයෙන පණ්ඩකත්තං ආපජ්ජති, අභාවකො හොති, උපසම්පදාය අවත්ථු, තතො එව වස්ස උපසම්පදා විගච්ඡති, තස්මා එස පණ්ඩකත්තුපගමනකාලතො පට්ඨාය ජාතියා නපුංසකපණ්ඩකෙන සද්ධිං යොජෙත්වා 'උපසම්පන්නො නාසෙතබ්බො'ති අභබ්බොති වුත්තො, න තතො පුබ්බෙ. අයඤ්ච කිඤ්චාපි සහෙතුකො, භාවක්ඛයෙන පනස්ස අහෙතුකසදිසතාය මග්ගොපි න උප්පජ්ජතී"ති වදන්ති. අපරෙ පන "පබ්බජ්ජතො පුබ්බෙ උපක්කමෙන පණ්ඩකභාවමාපන්නං සන්ධාය 'උපසම්පන්නො නාසෙතබ්බො'ති වුත්තං, උපසම්පන්නස්ස පන පච්ඡා උපක්කමෙන උපසම්පදාපි න විගච්ඡතී"ති, තං න යුත්තං. යදග්ගෙන හි පබ්බජ්ජතො පුබ්බෙ උපක්කමෙන අභබ්බො හොති, තදග්ගෙන පච්ඡාපි හොතීති වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

ඉත්ථිත්තාදි භාවො නත්ථි එතස්සාති **අභාවකො. පබ්බජ්ජා න වාරිතාති** එත්ථ **පබ්බජ්ජා**ග්ගහණෙනෙව උපසම්පදාපි ගහිතා. තෙනාහ "යස්ස චෙත්ථ පබ්බජ්ජා වාරිතා"තිආදි. **තස්මිං** යෙවස්ස **පක්ඛෙ පබ්බජ්ජා වාරිතාති** එත්ථ පන අපණ්ඩකපක්ඛෙපි පබ්බජ්ජාමත්තමෙව ලභති, උපසම්පදා පන තදාපි න වට්ටති, පණ්ඩකපක්ඛෙ පන ආගතො ලිඞ්ගනාසනාය නාසෙතබ්බොති වෙදිතබ්බන්ති වුත්තං.

136. **උභතොබ්‍යඤ්ජනමස්ස අත්ථීති උභතොබ්‍යඤ්ජනකොති** ඉමිනා අසමානාධිකරණවිසයො බාහිරත්ථසමාසොයං, පුරිමපදෙ ච විභත්තිඅලොපොති දස්සෙති. **බ්‍යඤ්ජනන්ති** චෙත්ථ පුරිසනිමිත්තං ඉත්ථිනිමිත්තඤ්ච අධිප්පෙතං. අථ උභතොබ්‍යඤ්ජනකස්ස එකමෙව ඉන්ද්‍රියං හොති, උදාහු ද්වෙති? එකමෙව හොති, න ද්වෙ. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? "යස්ස ඉත්ථින්ද්‍රියං උප්පජ්ජති, තස්ස පුරිසින්ද්‍රියං උප්පජ්ජතීති, නො. යස්ස වා පන පුරිසින්ද්‍රියං උප්පජ්ජති, තස්ස ඉත්ථින්ද්‍රියං උප්පජ්ජතීති, නො"ති (යම. 3.ඉන්ද්‍රියයමක.188) එකස්මිං සන්තානෙ ඉන්ද්‍රියභූතභාවද්වයස්ස උප්පත්තියා අභිධම්මෙ පටිසෙධිතත්තා, තඤ්ච ඛො ඉත්ථිඋභතොබ්‍යඤ්ජනකස්ස ඉත්ථින්ද්‍රියං, පුරිසඋභතොබ්‍යඤ්ජනකස්ස පුරිසින්ද්‍රියන්ති. යදි එවං දුතියබ්‍යඤ්ජනස්ස අභාවො ආපජ්ජති ඉන්ද්‍රියඤ්හි බ්‍යඤ්ජනස්ස කාරණං වුත්තං, තඤ්ච තස්ස නත්ථීති? වුච්චතෙ – න තස්ස ඉන්ද්‍රියං දුතියබ්‍යඤ්ජනකාරණං. කස්මා? සදා අභාවතො. ඉත්ථිඋභතොබ්‍යඤ්ජනකස්ස හි යදා ඉත්ථියා රාගචිත්තං උප්පජ්ජති, තදා පුරිසබ්‍යඤ්ජනං පාකටං හොති, ඉත්ථිබ්‍යඤ්ජනං පටිච්ඡන්නං ගුළ්හං හොති, තථා ඉතරස්ස ඉතරං. යදි ච තෙසං ඉන්ද්‍රියං දුතියබ්‍යඤ්ජනකාරණං භවෙය්‍ය, සදාපි බ්‍යඤ්ජනද්වයං තිට්ඨෙය්‍ය, න පන තිට්ඨති, තස්මා වෙදිතබ්බමෙතං "න තස්ස තං බ්‍යඤ්ජනකාරණං, කම්මසහායං පන රාගචිත්තමෙවෙත්ථ කාරණ"න්ති. යස්මා චස්ස එකමෙව ඉන්ද්‍රියං හොති, තස්මා ඉත්ථිඋභතොබ්‍යඤ්ජනකො සයම්පි ගබ්භං ගණ්හාති, පරම්පි ගණ්හාපෙති. පුරිසඋභතොබ්‍යඤ්ජනකො පරං ගණ්හාපෙති, සයං පන න ගණ්හාතීති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.116) ආගතං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.116) පන – **ඉත්ථිඋභතොබ්‍යඤ්ජනකොති** ඉත්ථින්ද්‍රියයුත්තො, ඉතරො පන පුරිසින්ද්‍රියයුත්තො. එකස්ස හි භාවද්වයං සහ න උප්පජ්ජති යමකෙ (යම. 3.ඉන්ද්‍රියයමක.188) පටික්ඛිත්තත්තා. දුතියබ්‍යඤ්ජනං පන කම්මසහායෙන අකුසලචිත්තෙනෙව භාවරහිතං උප්පජ්ජති. පකතිත්ථිපුරිසානම්පි කම්මමෙව බ්‍යඤ්ජනලිඞ්ගානං කාරණං, න භාවො තස්ස කෙනචි පච්චයෙන පච්චයත්තස්ස පට්ඨානෙ අවුත්තත්තා. කෙවලං භාවසහිතානංයෙව බ්‍යඤ්ජනලිඞ්ගානං පවත්තදස්සනත්ථං අට්ඨකථාසු (ධ. ස. අට්ඨ. 632-633) "ඉත්ථින්ද්‍රියං පටිච්ච ඉත්ථිලිඞ්ගාදීනී"තිආදිනා ඉන්ද්‍රියස්ස බ්‍යඤ්ජනකාරණත්තෙන වුත්තං. ඉධ පන අකුසලබලෙන ඉන්ද්‍රියං විනාපි බ්‍යඤ්ජනං උප්පජ්ජතීති වෙදිතබ්බං. උභින්නම්පි ච තෙසං උභතොබ්‍යඤ්ජනකානං. යදා ඉත්ථියා රාගො උප්පජ්ජති, තදා පුරිසබ්‍යඤ්ජනං පාකටං හොති, ඉතරං පටිච්ඡන්නං. යදා පුරිසෙ රාගො උප්පජ්ජති, තදා ඉත්ථිබ්‍යඤ්ජනං පාකටං හොති, ඉතරං පටිච්ඡන්නන්ති ආගතං.

137. ථෙය්‍යාය සංවාසො එතස්සාති **ථෙය්‍යසංවාසකො**. සො ච න සංවාසමත්තස්සෙව ථෙනකො ඉධාධිප්පෙතො, අථ ඛො ලිඞ්ගස්ස තදුභයස්ස ච ථෙනකොපීති ආහ **"තයො ථෙය්‍යසංවාසකා"**තිආදි. **න යථාවුඩ්ඪං වන්දනං සාදියතීති** යථාවුඩ්ඪං භික්ඛූනං වා සාමණෙරානං වා වන්දනං න සාදියති. **යථාවුඩ්ඪං වන්දනං සාදියතීති** අත්තනා මුසාවාදං කත්වා දස්සිතවස්සානුරූපං යථාවුඩ්ඪං වන්දනං සාදියති. **භික්ඛුවස්සගණනාදිකොති** ඉමිනා න එකකම්මාදිකොව ඉධ සංවාසො නාමාති දස්සෙති.

138. **රාජ...පෙ.... භයෙනාති** එත්ථ **භය**-සද්දො පච්චෙකං යොජෙතබ්බො "රාජභයෙන දුබ්භික්ඛභයෙනා"තිආදිනා. **සංවාසං නාධිවාසෙති, යාව සො සුද්ධමානසොති** රාජභයාදීහි ගහිතලිඞ්ගතාය සො සුද්ධමානසො යාව සංවාසං නාධිවාසෙතීති අත්ථො. යො හි රාජභයාදිං විනා කෙවලං භික්ඛූ වඤ්චෙත්වා තෙහි සද්ධිං

සංවසිතුකාමතාය ලිඞ්ගං ගණ්හාති, සො අසුද්ධචිත්තතාය ලිඞ්ගග්ගහණෙනෙව ථෙය්‍යසංවාසකො නාම හොති. අයං පන තාදිසෙන අසුද්ධචිත්තෙන භික්ඛූ වඤ්චෙතුකාමතාය අභාවතො යාව සංවාසං නාධිවාසෙති, තාව ථෙය්‍යසංවාසකො නාම න හොති. තෙනෙව ''රාජභයාදීහි ගහිතලිඞ්ගානං 'ගිහී මං සමණොති ජානන්තූ'ති වඤ්චනචිත්තෙ සතිපි භික්ඛූනං වඤ්චෙතුකාමතාය අභාවා දොසො න ජාතො''ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. කෙචි පන ''වූපසන්තභයතා ඉධ සුද්ධචිත්තතා''ති වදන්ති, එවඤ්ච සති සො වූපසන්තභයො යාව සංවාසං නාධිවාසෙති, තාව ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතීති අයමත්ථො විඤ්ඤායති. ඉමස්මිඤ්ච අත්ථෙ විඤ්ඤායමානෙ අවූපසන්තභයස්ස සංවාසසාදියනෙපි ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතීති ආපජ්ජෙය්‍ය, න ච අට්ඨකථායං අවූපසන්තභයස්ස සංවාසසාදියනෙපි අථෙය්‍යසංවාසකතා දස්සිතා. **සබ්බපාසණ්ඩියභත්තානි භුඤ්ජන්තොති** ච ඉමිනා අවූපසන්තභයෙනපි සංවාසං අසාදියන්තෙනෙව භවිතබ්බන්ති දීපෙති. තෙනෙව තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං ''යස්මා විහාරං ආගන්ත්වා සඞ්ඝිකං ගණ්හන්තස්ස සංවාසං පරිහරිතුං දුක්කරං, තස්මා 'සබ්බපාසණ්ඩියභත්තානි භුඤ්ජන්තො'ති ඉදං වුත්ත''න්ති. තස්මා රාජභයාදීහි ගහිතලිඞ්ගතායෙවෙත්ථ සුද්ධචිත්තතාති ගහෙතබ්බං.

සබ්බපාසණ්ඩියභත්තානීති සබ්බසාමයිකානං සාධාරණං කත්වා වීථිචතුක්කාදීසු ඨපෙත්වා දාතබ්බභත්තානි. **කායපරිහාරියානීති** කායෙන පරිහරිතබ්බානි. **අබ්භුග්ගච්ඡන්තීති** අභිමුඛං ගච්ඡන්ති. **කම්මන්තානුට්ඨානෙනාති** කසිගොරක්ඛාදිකම්මාකරණෙන. **තදෙව පත්තචීවරං ආදාය විහාරං ගච්ඡතීති** චීවරානි නිවාසනපාරුපනවසෙන ආදාය, පත්තඤ්ච අංසකූටෙ ලග්ගෙත්වා විහාරං ගච්ඡති.

නාපි සයං ජානාතීති ''යො එවං පබ්බජති, සො ථෙය්‍යසංවාසකො නාම හොති''ති වා ''එවං කාතුං න ලභතී''ති වා ''එවං පබ්බජිතො සමණො නාම න හොතී''ති වා න ජානාති. **යො එවං පබ්බජති, සො ථෙය්‍යසංවාසකො නාම හොතීති** ඉදං පන නිදස්සනමත්තං. **අනුපසම්පන්නකාලෙයෙවාති** ඉමිනා උපසම්පන්නකාලෙ සුත්වා සචෙපි නාරොචෙති, ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතීති දීපෙති.

සික්ඛං අප්පච්චක්ඛාය...පෙ.... ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතීති ඉදං භික්ඛූහි දින්නලිඞ්ගස්ස අපරිච්චත්තත්තා න ලිඞ්ගත්ථෙනකො හොති, ලිඞ්ගානුරූපස්ස සංවාසස්ස සාදිතත්තා නාපි සංවාසත්ථෙනකො හොතීති වුත්තං. **එකො භික්ඛු කාසායෙ සඋස්සාහොව ඔදාතං නිවාසෙත්වාති** එත්ථාපි ඉදමෙව කාරණං දට්ඨබ්බං. පරතො **''සාමණෙරො සලිඞ්ගෙ ඨිතො''**තිආදිනා සාමණෙරස්ස වුත්තවිධානෙසුපි අථෙය්‍යසංවාසපක්ඛෙ අයමෙව නයො. **''භික්ඛුනියාපි එසෙව නයො''**ති වුත්තමෙවත්ථං **''සාපි ගිහිභාවං පත්ථයමානා''**තිආදිනා විභාවෙති.

සචෙ කොචි වුඩ්ඪපබ්බජිතොති සාමණෙරං සන්ධාය වුත්තං. **මහාපෙළාදීසූති** එතෙන ගිහිසන්තකං දස්සිතං. **සාමණෙරපටිපාටියා...පෙ.... ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතීති** එත්ථ කිඤ්චාපි ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති, පාරාජිකං පන ආපජ්ජතියෙව. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.110) වුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.110) පන – ථෙය්‍යාය ලිඞ්ගග්ගහණමත්තම්පි ඉධ සංවාසො එවාති ආහ **''තයො ථෙය්‍යසංවාසකා''**ති. **න යථාවුඩ්ඪං වන්දනන්ති** භික්ඛූනං සාමණෙරානං වා වන්දනං න සාදියති. **යථාවුඩ්ඪං වන්දනන්ති** අත්තනා මුසාවාදෙන දස්සිතවස්සක්කමෙන භික්ඛූනං වන්දනං සාදියති. දහරසාමණෙරො පන වුඩ්ඪසාමණෙරානං, දහරභික්ඛූ ච වුඩ්ඪානං වන්දනං සාදියන්තොපි ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති. **ඉමස්මිං අත්ථෙති** සංවාසත්ථෙනකත්ථෙ. **භික්ඛුවස්සානීති** ඉදං සංවාසත්ථෙනකෙ වුත්තපාඨවසෙන වුත්තං, සයමෙව පන පබ්බජිත්වා සාමණෙරවස්සානි ගණෙන්තොපි උභයත්ථෙනකො එව. න කෙවලඤ්ච පුරිසොව, ඉත්ථීපි භික්ඛුනීසු එවං පටිපජ්ජති, ථෙය්‍යසංවාසිකාව. ආදිකම්මිකාපි චෙත්ථ න මුච්චන්ති. උපසම්පන්නෙසු එව පඤ්ඤත්තාපත්තිං පටිච්ච ආදිකම්මිකා වුත්තා, තෙනෙවෙත්ථ ආදිකම්මිකොපි න මුත්තො.

රාජ...පෙ.... භයෙනාති එත්ථ භය-සද්දො පච්චෙකං යොජෙතබ්බො. **යාව සො සුද්ධමානසොති** ''ඉමිනා ලිඞ්ගෙන භික්ඛූ වඤ්චෙත්වා තෙහි සංවසිස්සාමී''ති අසුද්ධචිත්තාභාවෙන සුද්ධචිත්තො. තෙන හි අසුද්ධචිත්තෙන ලිඞ්ගෙ ගහිතමත්තෙ පච්ඡා භික්ඛූහි සහ සංවසතු වා මා වා, ලිඞ්ගත්ථෙනකො හොති. පච්ඡා සංවසන්තොපි අභබ්බො හුත්වා සංවසති, තස්මා උභයත්ථෙනකොපි ලිඞ්ගත්ථෙනකෙ එව පවිසතීති වෙදිතබ්බං. යො පන රාජාදිභයෙන සුද්ධචිත්තොව ලිඞ්ගං ගහෙත්වා විචරන්තො පච්ඡා ''භික්ඛුවස්සානි ගණෙත්වා ජීවිස්සාමී''ති අසුද්ධචිත්තං උප්පාදෙති, සො චිත්තුප්පාදමත්තෙන ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති සුද්ධචිත්තෙන ගහිතලිඞ්ගත්තා. සචෙ පන සො භික්ඛූනං සන්තිකං ගන්ත්වා සාමණෙරවස්සගණනාදිං කරොති, තදා සංවාසත්ථෙනකො, උභයත්ථෙනකො වා හොතීති දට්ඨබ්බං. යං පන පරතො ''සහ ධුරනික්ඛෙපෙන අයම්පි ථෙය්‍යසංවාසකොවා''ති වුත්තං, තං භික්ඛූහි සඞ්ගම්ම සංවාසාධිවාසනවසෙන ධුරනික්ඛෙපං සන්ධාය වුත්තං. තෙන වුත්තං **''සංවාසං නාධිවාසෙති, යාවා''**ති , තස්ස තාව ථෙය්‍යසංවාසකො නාම න වුච්චතීති සම්බන්ධො දට්ඨබ්බො. එත්ථ ච චොරාදිභයං විනාපි කීළාධිප්පායෙන ලිඞ්ගං ගහෙත්වා භික්ඛූනම්පි සන්තිකෙ පබ්බජිතාලයං දස්සෙත්වා වන්දනාදිං අසාදියන්තොපි ''සොභති නු ඛො මෙ පබ්බජිතලිඞ්ග''න්තිආදිනා සුද්ධචිත්තෙන ගණ්හන්තොපි ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතීති දට්ඨබ්බං.

සබ්බපාසණ්ඩියභත්තානීති සබ්බසාමයිකානං සාධාරණං කත්වා පඤ්ඤත්තානි භත්තානි. ඉදඤ්ච භික්ඛූනඤ්ඤෙව නියමිතභත්තග්ගහණෙ සංවාසොපි සම්භවෙය්‍යාති සබ්බසාධාරණභත්තං වුත්තං. සංවාසං පන අසාදියිත්වා

අභික්ඛුකවිහාරාදීසු විහාරභත්තාදීනි භුඤ්ජන්තොපි ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති එව. **කම්මන්තානුට්ඨානෙනාති** කසිආදිකම්මාකරණෙන. **පත්තචීවරං ආදායාති** භික්ඛුලිඞ්ගවසෙන සරීරෙන ධාරෙත්වා.

යො එවං පබ්බජති, සො ථෙය්‍යසංවාසකො නාම හොතීති ඉදං නිදස්සනමත්තං. ''ථෙය්‍යසංවාසකො''ති පන නාමං අජානන්තොපි ''එවං කාතුං න වට්ටතී''ති වා ''කරොන්තො සමණො නාම න හොතී''ති වා ''යදි ආරොචෙස්සාමි, ඡඩ්ඩයිස්සන්ති ම''න්ති වා ''යෙන කෙනචි පබ්බජ්ජා මෙ න රුහතී''ති ජානාති, ථෙය්‍යසංවාසකො හොති. යො පන පඨමං ''පබ්බජ්ජා එවං මෙ ගහිතා''ති සඤ්ඤී කෙවලං අන්තරා අත්තනො සෙතවත්ථනිවාසනාදිවිප්පකාරං පකාසෙතුං ලජ්ජන්තො න කථෙති, සො ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති. **අනුපසම්පන්නකාලෙයෙවාති** එත්ථ අවධාරණෙන උපසම්පන්නකාලෙ ථෙය්‍යසංවාසකලක්ඛණං ඤත්වා වඤ්චනායපි නාරොචෙති, ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතීති දීපෙති. සො හි සුද්ධචිත්තෙන ගහිතලිඞ්ගත්තා ලිඞ්ගත්ථෙනකො න හොති, ලද්ධූපසම්පදත්තා තදනුගුණස්සෙව සංවාසස්ස සාදිතත්තා සංවාසත්ථෙනකොපි න හොති. අනුපසම්පන්නො පන ලිඞ්ගත්ථෙනකො හොති, සංවාසාරහස්ස ලිඞ්ගස්ස ගහිතත්තා සංවාසසාදියනමත්තෙන සංවාසත්ථෙනකො හොති.

සලිඞ්ගෙ ඨිතොති සලිඞ්ගභාවෙ ඨිතො. **ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතීති** භික්ඛූහි දින්නලිඞ්ගස්ස අපරිච්චත්තත්තා ලිඞ්ගත්ථෙනකො න හොති. භික්ඛුපටිඤ්ඤාය අපරිච්චත්තත්තා සංවාසත්ථෙනකො න හොති. යං පන මාතිකාට්ඨකථායං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. පඨමපාරාජිකවණ්ණනා) ''ලිඞ්ගානුරූපස්ස සංවාසස්ස සාදිතත්තා නාපි සංවාසත්ථෙනකො''ති කාරණං වුත්තං, තම්පි ඉදමෙව කාරණං සන්ධාය වුත්තං. ඉතරථා සාමණෙරස්සාපි භික්ඛුවස්සගණනාදීසු ලිඞ්ගානුරූපසංවාසො එව සාදිතොති සංවාසත්ථෙනකතා න සියා භික්ඛූහි දින්නලිඞ්ගස්ස උභින්නම්පි සාධාරණත්තා. යථා චෙත්ථ භික්ඛු, එවං සාමණෙරොපි පාරාජිකං සමාපන්නො සාමණෙරපටිඤ්ඤාය අපරිච්චත්තත්තා සංවාසත්ථෙනකො න හොතීති වෙදිතබ්බො. **සොභතීති සම්පටිච්ඡිත්වාති** කාසාවධාරණෙ ධුරං නික්ඛිපිත්වා ගිහිභාවං සම්පටිච්ඡිත්වා.

සචෙ කොචි වුඩ්ඪපබ්බජිතොති සාමණෙරං සන්ධාය වුත්තං. **මහාපෙළාදීසූති** විලීවාදිමයෙසු සරද්වාරෙසු ඨපිතෙසු භත්තභාජනවිසෙසෙසු. එතෙන විහාරෙ භික්ඛූහි සද්ධිං වස්සගණනාදීනං අකරණං දස්සෙතීති වුත්තං.

139. තිත්ථියපක්කන්තකකථායං **තෙසං ලිඞ්ගෙ ආදින්නමත්තෙ තිත්ථියපක්කන්තකො හොතීති** ''තිත්ථියො භවිස්සාමී''ති ගතස්ස ලිඞ්ගග්ගහණෙනෙව තෙසං ලද්ධිපි ගහිතායෙව හොතීති කත්වා වුත්තං. කෙනචි පන ''තෙසං ලිඞ්ගෙ ආදින්නමත්තෙ ලද්ධියා ගහිතායපි අග්ගහිතායපි තිත්ථියපක්කන්තකො හොතී''ති වුත්තං, තං න ගහෙතබ්බං. න හි ''තිත්ථියො භවිස්සාමී''ති ගතස්ස ලිඞ්ගසම්පටිච්ඡනතො අඤ්ඤං ලද්ධිග්ගහණං නාම අත්ථි. ලිඞ්ගසම්පටිච්ඡනෙනෙව හි සො ගහිතලද්ධිකො හොති. තෙනෙව ''වීමංසනත්ථං කුසචීරාදීනි...පෙ.... යාව න සම්පටිච්ඡති, තාව තං ලද්ධිං රක්ඛති, සම්පටිච්ඡිතමත්තෙ තිත්ථියපක්කන්තකො හොතී''ති වුත්තං. **නග්ගොව ආජීවකානං උපස්සයං ගච්ඡති, පදවාරෙ පදවාරෙ දුක්කටන්ති** ''ආජීවකො භවිස්ස''න්ති අසුද්ධචිත්තෙන ගමනපච්චයා දුක්කටං වුත්තං. නග්ගෙන හුත්වා ගමනපච්චයාපි පදවාරෙ දුක්කටා න මුච්චතියෙවාති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.110) වුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.110) පන – තිත්ථියපක්කන්තකාදිකථාසු **තෙසං ලිඞ්ගෙ ආදින්නමත්තෙති** වීමංසාදිඅධිප්පායං විනා ''තිත්ථියො භවිස්සාමී''ති සන්නිට්ඨානවසෙන ලිඞ්ගෙ කායෙන ධාරිතමත්තෙ. **සයමෙවාති** තිත්ථියානං සන්තිකං අගන්ත්වා සයමෙව සඞ්ඝාරාමෙපි කුසචීරාදීනි නිවාසෙති. **ආජීවකො භවිස්සන්ති...පෙ.... ගච්ඡතීති** ආජීවකානං සන්තිකෙ තෙසං පබ්බජනවිධිනා ''ආජීවකො භවිස්සාමී''ති ගච්ඡති. තස්ස හි තිත්ථියභාවූපගමනං පති සන්නිට්ඨානෙ විජ්ජමානෙපි ''ගන්ත්වා භවිස්සාමී''ති පරිකප්පිතත්තා පදවාරෙ දුක්කටමෙව වුත්තං. **දුක්කටන්ති** පාළියා අවුත්තෙපි මෙථුනාදීසු වුත්තපුබ්බපයොගදුක්කටානුලොමතො වුත්තං. එතෙන ච සන්නිට්ඨානවසෙන ලිඞ්ගෙ සම්පටිච්ඡිතෙ පාරාජිකං, තතො පුරිමපයොගෙ ථුල්ලච්චයඤ්ච වත්තබ්බමෙව. ථුල්ලච්චයක්ඛණෙ නිවත්තන්තොපි ආපත්තිං දෙසාපෙත්වා මුච්චති එවාති දට්ඨබ්බං. යථා චෙත්ථ, එවං සඞ්ඝභෙදෙපි ලොහිතුප්පාදෙපි භික්ඛූනං පුබ්බපයොගාදීසු දුක්කටථුල්ලච්චයපාරාජිකාහි මුච්චනසීමා ච වෙදිතබ්බා. සාසනවිරුද්ධතායෙත්ථ ආදිකම්මිකානම්පි අනාපත්ති න වුත්තා. පබ්බජ්ජායපි අභබ්බතාදස්සනත්ථං පනෙතෙ අඤ්ඤෙ ච පාරාජිකකණ්ඩෙ විසුං සික්ඛාපදෙන පාරාජිකාදිං අදස්සෙත්වා ඉධ අභබ්බෙසු එව වුත්තාති වෙදිතබ්බං.

තං ලද්ධීති තිත්ථියවෙසෙ සෙට්ඨභාවග්ගහණමෙව සන්ධාය වුත්තං. තෙසඤ්හි තිත්ථියානං සස්සතාදිග්ගාහං ගණ්හන්තොපි ලිඞ්ගෙ අසම්පටිච්ඡිතෙ තිත්ථියපක්කන්තකො න හොති, තං ලද්ධිං අග්ගහෙත්වාපි ''එතෙසං වතචරියා සුන්දරා''ති ලිඞ්ගං සම්පටිච්ඡන්තො තිත්ථියපක්කන්තකො හොති එව. **ලද්ධියා අභාවෙනාති** භික්ඛුභාවෙ සාලයතාය තිත්ථියභාවූපගමනලද්ධියා අභාවෙන. එතෙන ච ආපදාසු කුසචීරාදිං පාරුපන්තස්සපි නග්ගස්ස විය අනාපත්තීති දස්සෙති. **උපසම්පන්නභික්ඛුනා කථිතොති** එත්ථ සඞ්ඝභෙදකොපි උපසම්පන්නභික්ඛුනාව කථිතො, මාතුඝාතකාදයො පන අනුපසම්පන්නෙනාතිපි දට්ඨබ්බන්ති ආගතං.

140. තිරච්ඡානකථායං **''යො කොචි අමනුස්සජාතියො, සබ්බොව ඉමස්මිං අත්ථෙ තිරච්ඡානගතොති වෙදිතබ්බො''**ති එතෙන එසො මනුස්සජාතියො එව භගවතො සාසනෙ පබ්බජිතුං වා උපසම්පජ්ජිතුං වා ලභති, න

තතො අඤ්ඤෙති දීපෙති. තෙනාහ භගවා ‘‘තුම්හෙ ඛොත්ථ නාගා අවිරුළ්හිධම්මා ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ’’ති (මහාව. 111).

141. ආනන්තරියකථායං තිරච්ඡානාදිඅමනුස්සජාතිතො මනුස්සජාතිකානඤ්ඤෙව පුත්තෙසු මෙත්තාදයොපි තික්ඛවිසදා හොන්ති ලොකුත්තරගුණා වියාති ආහ **‘‘මනුස්සිත්ථිභූතා ජනිකා මාතා’’**ති. යථා මනුස්සානඤ්ඤෙව කුසලපවත්ති තික්ඛවිසදා, එවං අකුසලපවත්තිපීති ආහ **‘‘සයම්පි මනුස්සජාතිකෙනෙවා’’**තිආදි. අථ වා යථා සමානජාතියස්ස විකොපනෙ කම්මං ගරුතරං, න තථා විජාතියස්සාති ආහ **‘‘මනුස්සිත්ථිභූතා’’**ති. පුත්තසම්බන්ධෙන මාතුපිතුසමඤ්ඤා , දත්තකිත්තිමාදිවසෙනපි පුත්තවොහාරො ලොකෙ දිස්සති, සො ච ඛො පරියායතොති නිප්පරියායසිද්ධතං දස්සෙතුං **‘‘ජනිකා මාතා’’**ති වුත්තං. යථා මනුස්සත්තභාවෙ ඨිතස්සෙව කුසලධම්මානං තික්ඛවිසදසූරභාවාපත්ති යථා තං තිණ්ණම්පි බොධිසත්තානං බොධිත්තයනිබ්බත්තියං, එවං මනුස්සත්තභාවෙ ඨිතස්සෙව අකුසලධම්මානම්පි තික්ඛවිසදසූරභාවාපත්තීති ආහ **‘‘සයම්පි මනුස්සජාතිකෙනෙවා’’**ති. **ආනන්තරියෙනාති** එත්ථ චුතිඅනන්තරං නිරයෙ පටිසන්ධිඵලං අනන්තරං නාම, තස්මිං අනන්තරෙ ජනකත්තෙන නියුත්තං ආනන්තරියං, තෙන. අථ වා චුතිඅනන්තරං ඵලං අනන්තරං නාම, තස්මිං අනන්තරෙ නියුත්තං, තන්නිබ්බත්තනෙන අනන්තරකරණසීලං, අනන්තරප්පයොජනං වා ආනන්තරියං, තෙන **ආනන්තරියෙන මාතුඝාතකකම්මෙන**. පිතුඝාතකෙපි ‘‘යෙන මනුස්සභූතො ජනකො පිතා සයම්පි මනුස්සජාතිකෙනෙව සතා සඤ්චිච්ච ජීවිතා වොරොපිතො, අයං ආනන්තරියෙන පිතුඝාතකකම්මෙන පිතුඝාතකො’’තිආදිනා සබ්බං වෙදිතබ්බන්ති ආහ **‘‘පිතුඝාතකෙපි එසෙව නයො’’**ති.

පරිවත්තිතලිඞ්ගම්පි මාතරං වා පිතරං වා ජීවිතා වොරොපෙන්තස්ස ආනන්තරියකම්මං හොතියෙව. සතිපි හි ලිඞ්ගපරිවත්තෙ සො එව එකකම්මනිබ්බත්තො භවඞ්ගප්පබන්ධො ජීවිතප්පබන්ධො, න අඤ්ඤොති. යො පන සයං මනුස්සො තිරච්ඡානභූතං පිතරං වා මාතරං වා, සයං වා තිරච්ඡානභූතො මනුස්සභූතං, තිරච්ඡානොයෙව වා තිරච්ඡානභූතං ජීවිතා වොරොපෙති, තස්ස කම්මං ආනන්තරියං න හොති, භාරියං පන හොති, ආනන්තරියං ආහච්චෙව තිට්ඨති. එළකචතුක්කං සඞ්ගාමචතුක්කං චොරචතුක්කඤ්චෙත්ථ කථෙතබ්බං. ‘‘එළකං මාරෙමී’’ති අභිසන්ධිනාපි හි එළකට්ඨානෙ ඨිතං මනුස්සො මනුස්සභූතං මාතරං වා පිතරං වා මාරෙන්තො ආනන්තරියං ඵුසති මරණාධිප්පායෙනෙව ආනන්තරියවත්ථුනො විකොපිතත්තා. එළකාභිසන්ධිනා, පන මාතාපිතිඅභිසන්ධිනා වා එළකං මාරෙන්තො ආනන්තරියං න ඵුසති ආනන්තරියවත්ථුනො අභාවතො. මාතාපිතිඅභිසන්ධිනා මාතාපිතරො මාරෙන්තො ඵුස්සතෙව. එස නයො ඉතරස්මිම්පි චතුක්කද්වයෙ. යථා ච මාතාපිතූසු, එවං අරහන්තෙසු එතානි චතුක්කානි වෙදිතබ්බානි. සබ්බත්ථ හි පුරිමං අභිසන්ධිචිත්තං අප්පමාණං, වධකචිත්තං, පන තදාරම්මණජීවිතින්ද්‍රියඤ්ච පමාණං. කතානන්තරියකම්මො ච ‘‘තස්ස කම්මස්ස විපාකං පටිබාහෙස්සාමී’’ති සකලචක්කවාළං මහාචෙතියප්පමාණෙහි කඤ්චනථූපෙහි පූරෙත්වාපි සකලචක්කවාළං පූරෙත්වා නිසින්නස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වාපි බුද්ධස්ස භගවතො සඞ්ඝාටිකණ්ණං අමුඤ්චන්තො විචරිත්වාපි කායස්ස භෙදා නිරයමෙව උපපජ්ජති, පබ්බජ්ජඤ්ච න ලභති. පිතුඝාතකෙ **වෙසියා පුත්තොති** උපලක්ඛණමත්තං, කුලිත්ථියා අතිචාරිනියා පුත්තොපි අත්තනො පිතරං අජානිත්වා ඝාතෙන්තොපි පිතුඝාතකොව හොති.

අරහන්තඝාතකකම්මෙ **අවසෙසන්ති** අනාගාමිආදිකං. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන තතියපාරාජිකවණ්ණනාතො ගහෙතබ්බො.

‘‘දුට්ඨචිත්තෙනා’’ති වුත්තමෙවත්ථං විභාවෙති **‘‘වධකචිත්තෙනා’’**ති. වධකචෙතනාය හි දූසිතං චිත්තං ඉධ දුට්ඨචිත්තං නාම. **ලොහිතං උප්පාදෙතීති** එත්ථ තථාගතස්ස අභෙජ්ජකායතාය පරූපක්කමෙන චම්මච්ඡෙදං කත්වා ලොහිතපග්ඝරණං නාම නත්ථි, සරීරස්ස පන අන්තොයෙව එකස්මිං ඨානෙ ලොහිතං සමොසරති, ආඝාතෙන පකුප්පමානං සඤ්චිතං හොති. දෙවදත්තෙන පවිද්ධසිලතො භිජ්ජිත්වා ගතා සක්ඛලිකාපි තථාගතස්ස පාදන්තං පහරි, ඵරසුනා පහටො විය පාදො අන්තොලොහිතොයෙව අහොසි. ජීවකො පන තථාගතස්ස රුචියා සත්ථකෙන චම්මං ඡින්දිත්වා තම්හා ඨානා දුට්ඨලොහිතං නීහරිත්වා ඵාසුමකාසි, තෙනස්ස පුඤ්ඤකම්මමෙව අහොසි. තෙනාහ **‘‘ජීවකො වියා’’**තිආදි.

අථ යෙ පරිනිබ්බුතෙ තථාගතෙ චෙතියං භින්දන්ති, බොධිං ඡින්දන්ති, ධාතුම්හි උපක්කමන්ති, තෙසං කිං හොතීති? භාරියං කම්මං හොති ආනන්තරියසදිසං. සධාතුකං පන ථූපං වා පටිමං වා බාධමානං බොධිසාඛං ඡින්දිතුං වට්ටති. සචෙපි තත්ථ නිලීනා සකුණා චෙතියෙ වච්චං පාතෙන්ති, ඡින්දිතුං වට්ටතියෙව. පරිභොගචෙතියතො හි සරීරචෙතියං ගරුතරං. චෙතියවත්ථුං භින්දිත්වා ගච්ඡන්තෙ බොධිමූලෙපි ඡින්දිත්වා හරිතුං වට්ටති. යා පන බොධිසාඛා බොධිඝරං බාධති, තං ගෙහරක්ඛණත්ථං ඡින්දිතුං න ලභති. බොධිඅත්ථාය හි ගෙහං, න ගෙහත්ථාය බොධි. ආසනඝරෙපි එසෙව නයො. යස්මිං පන ආසනඝරෙ ධාතු නිහිතා හොති, තස්ස රක්ඛණත්ථාය තං සාඛං ඡින්දිතුං වට්ටති. බොධිජග්ගනත්ථං ඔජොහරණසාඛං වා පූතිට්ඨානං වා ඡින්දිතුං වට්ටතියෙව, සත්ථු රූපකායපටිජග්ගනෙ විය පුඤ්ඤම්පි හොති.

සඞ්ඝභෙදෙ **චතුන්නං කම්මානන්ති** අපලොකනාදීනං චතුන්නං කම්මානං. **අයං සඞ්ඝභෙදකොති** පකතත්තං භික්ඛුං සන්ධාය වුත්තං. පුබ්බෙ එව පාරාජිකං සමාපන්නො වා වත්ථාදිදොසෙන විපන්නුපසම්පදො වා සඞ්ඝං

භින්දන්තොපි ආනන්තරියං න ඵුසති, සඞ්ඝො පන භින්නොව හොති, පබ්බජ්ජා චස්ස න වාරිතාති දට්ඨබ්බං.

භික්ඛුනීදූසනෙ **ඉච්ඡමානන්ති** ඔදාතවත්ථවසනං ඉච්ඡමානං. තෙනෙවාහ **"ගිහිභාවෙ සම්පටිච්ඡිතමත්තෙයෙවා"**ති. නෙව පබ්බජ්ජා අත්ථීති යොජනා. යො ච පටික්ඛිත්තෙ අභබ්බෙ ච පුග්ගලෙ ඤත්වා පබ්බාජෙති, උපසම්පාදෙති වා, දුක්කටං. අජානන්තස්ස සබ්බත්ථ අනාපත්තීති වෙදිතබ්බං.

142. ගබ්භමාසෙහි සද්ධිං වීසති වස්සානි අස්සාති **ගබ්භවීසො. හායනවඩ්ඪනන්ති** ගබ්භමාසෙසු අධිකෙසු උත්තරි හායනං, ඌනෙසු වඩ්ඪනන්ති වෙදිතබ්බං. **එකූනවීසතිවස්සන්ති** ද්වාදස මාසෙ මාතුකුච්ඡිස්මිං වසිත්වා මහාපවාරණාය ජාතකාලතො පට්ඨාය එකූනවීසතිවස්සං. **පාටිපදදිවසෙති** පච්ඡිමිකාය වස්සූපගමනදිවසෙ. ''තිංසරත්තිදිවො මාසො''ති (අ. නි. 3.71; 8.43; විභ. 1023) වචනතො **"චත්තාරො මාසා පරිහායන්තී"**ති වුත්තං. **වස්සං උක්කඩ්ඪන්තීති** වස්සං උද්ධං කඩ්ඪන්ති, තතියසංවච්ඡරෙ එකමාසස්ස අධිකත්තා මාසපරිච්චජනවසෙන වස්සං උද්ධං කඩ්ඪන්තීති අත්ථො, තස්මා තතියො සංවච්ඡරො තෙරසමාසිකො හොති. සංවච්ඡරස්ස පන ද්වාදසමාසිකත්තා අට්ඨාරසසු වස්සෙසු අධිකමාසෙ විසුං ගහෙත්වා **"ඡ මාසා වඩ්ඪන්තී"**ති වුත්තං. **තතොති** ඡමාසතො. **නික්කඞ්ඛා හුත්වාති** අධිකමාසෙහි සද්ධිං පරිපුණ්ණවීසතිවස්සත්තා නිබ්බෙමතිකා හුත්වා. යං පන වුත්තං තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු ''අට්ඨාරසන්නංයෙව වස්සානං අධිකමාසෙ ගහෙත්වා ගණිතත්තා සෙසවස්සද්වයස්සපි අධිකදිවසානි හොන්ති, තානි අධිකදිවසානි සන්ධාය 'නික්කඞ්ඛා හුත්වා'ති වුත්ත''න්ති, තං න ගහෙතබ්බං. න හි ද්වීසු වස්සෙසු අධිකදිවසානි නාම විසුං උපලබ්භන්ති තතියෙ වස්සෙ වස්සුක්කඩ්ඪනවසෙන අධිකමාසෙ පරිච්චත්තෙයෙව අතිරෙකමාසසම්භවතො, තස්මා ද්වීසු වස්සෙසු අතිරෙකදිවසානි විසුං න සම්භවන්ති.

''තෙ ද්වෙ මාසෙ ගහෙත්වා වීසති වස්සානි පරිපුණ්ණානි හොන්තී''ති කස්මා වුත්තං, එකූනවීසතිවස්සම්හි ච පුන අපරස්මිං වස්සෙ පක්ඛිත්තෙ වීසති වස්සානි පරිපුණ්ණානි හොන්තීති ආහ **"එත්ථ පන…පෙ…. වුත්ත"**න්ති. අනෙකත්ථත්තා නිපාතානං **පන**-සද්දො හිසද්දත්ථො, එත්ථ හීති වුත්තං හොති. ඉදඤ්හි වුත්තස්සෙවත්ථස්ස සමත්ථනවසෙන වුත්තං. ඉමිනා ච ඉමං දීපෙති – යං වුත්තං ''එකූනවීසතිවස්සං සාමණෙරං නික්ඛමනීයපුණ්ණමාසිං අතික්කම්ම පාටිපදදිවසෙ උපසම්පාදෙන්තී''ති, තත්ථ ගබ්භමාසෙපි ගහෙත්වා ද්වීහි මාසෙහි අපරිපුණ්ණවීසතිවස්සං සන්ධාය ''එකූනවීසතිවස්ස''න්ති වුත්තං, තස්මා අධිකමාසෙසු ද්වීසු ගහිතෙසු එව වීසති වස්සානි පරිපුණ්ණානි නාම හොන්තීති. **තස්මාති** යස්මා ගබ්භමාසාපි ගණනූපගා හොන්ති, තස්මා. **එකවීසතිවස්සො හොතීති** ජාතදිවසතො පට්ඨාය වීසතිවස්සො සමානො ගබ්භමාසෙහි සද්ධිං එකවීසතිවස්සො හොති. **අඤ්ඤං උපසම්පාදෙතීති** උපජ්ඣායො, කම්මවාචාචරියො වා හුත්වා උපසම්පාදෙතීති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.406) ආගතං.

ගබ්භෙ සයිතකාලෙන සද්ධිං වීසතිමං වස්සං පරිපුණ්ණමස්සාති **ගබ්භවීසො. නික්ඛමනීයපුණ්ණමාසීති** සාවණමාසස්ස පුණ්ණමියා ආසාළ්හීපුණ්ණමියා අනන්තරපුණ්ණමී. **පාටිපදදිවසෙති** පච්ඡිමිකාය වස්සූපනායිකාය, ද්වාදස මාසෙ මාතුකුච්ඡිස්මිං වසිත්වා මහාපවාරණාය ජාතං උපසම්පාදෙන්තීති අත්ථො. ''තිංසරත්තිදිවො මාසො, ද්වාදසමාසිකො සංවච්ඡරො''ති වචනතො **"චත්තාරො මාසා පරිහායන්තී"**ති වුත්තං. **වස්සං උක්කඩ්ඪන්තීති** වස්සං උද්ධං කඩ්ඪන්ති, ''එකමාසං අධිකමාසො''ති ඡඩ්ඩෙත්වා වස්සං උපගච්ඡන්තීති අත්ථො, තස්මා තතියො තතියො සංවච්ඡරො තෙරසමාසිකො හොති. **තෙ ද්වෙ මාසෙ ගහෙත්වාති** නික්ඛමනීයපුණ්ණමාසතො යාව ජාතදිවසභූතා මහාපවාරණා, තාව යෙ ද්වෙ මාසා අනාගතා, තෙසං අත්ථාය අධිකමාසතො ලද්ධෙ ද්වෙ මාසෙ ගහෙත්වා. තෙනාහ ''යො පවාරෙත්වා වීසතිවස්සො භවිස්සතී''තිආදි. **"නික්කඞ්ඛා හුත්වා"**ති ඉදං අට්ඨාරසන්නං වස්සානං එව අධිකමාසෙ ගහෙත්වා තතො වීසතියා වස්සෙසුපි චාතුද්දසීනං අත්ථාය චතුන්නං මාසානං පරිහාපනෙන සබ්බථා පරිපුණ්ණවීසතිවස්සතං සන්ධාය වුත්තං.

පවාරෙත්වා වීසතිවස්සො භවිස්සතීති මහාපවාරණාදිවසෙ අතික්කන්තෙ ගබ්භවස්සෙන සහ වීසතිවස්සො භවිස්සතීති අත්ථො. **තස්මාති** යස්මා ගබ්භමාසාපි ගණනූපගා හොන්ති, තස්මා. **එකවීසතිවස්සොති** ජාතියා වීසතිවස්සං සන්ධාය වුත්තං. **අඤ්ඤං උපසම්පාදෙතීති** උපජ්ඣායො, ආචරියො වා හුත්වා උපසම්පාදෙති. **සොපීති** උපසම්පාදෙන්තොපි අනුපසම්පන්නොති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.406) ආගතං.

එත්ථ සියා – අට්ඨකථාටීකාසු ''අට්ඨාරසසු වස්සෙසු ඡ මාසා වඩ්ඪන්තී''ති වුත්තං, ඉදානි පන ''එකූනවීසතියා වස්සෙසු සත්ත මාසා අධිකා''ති වදන්ති, කථමෙත්ථ විඤ්ඤාතබ්බන්ති? වුච්චතෙ – අට්ඨකථාටීකාසු සාසනවොහාරෙන ලොකියගතිං අනුපගම්ම තීසු තීසු සංවච්ඡරෙසු මාසඡඩ්ඩනං ගහෙත්වා ''අට්ඨාරසසු වස්සෙසු ඡ මාසා වඩ්ඪන්තී''ති වුත්තං, ඉදානි පන වෙදවොහාරෙන චන්දසූරියගතිසඞ්ඛාතං තිථිං ගහෙත්වා ගණෙන්තො ''එකූනවීසතියා වස්සෙසු සත්ත මාසා අධිකා''ති වදන්තීති, තං වස්සූපනායිකකථායං ආවි භවිස්සති.

143. මාතා වා මතා හොතීති සම්බන්ධො. **සොයෙවාති** පබ්බජ්ජාපෙක්ඛො එව.

144. **"එකසීමායඤ්ච අඤ්ඤෙපි භික්ඛූ අත්ථීති** ඉමිනා එකසීමායං භික්ඛූම්හි අසති භණ්ඩුකම්මාරොචනකිච්චං නත්ථීති දස්සෙති. **ඛණ්ඩසීමාය වා ඨත්වා නදීසමුද්දාදීනි වා ගන්ත්වා පබ්බාජෙතබ්බොති** එතෙන සබ්බෙ සීමට්ඨකභික්ඛූ ආපුච්ඡිතබ්බා, අනාපුච්ඡා පබ්බාජෙතුං න වට්ටතීති දීපෙති.

145. **අනාමට්ඨපිණ්ඩපාතන්ති** අග්ගහිතඅග්ගං පිණ්ඩපාතං. **සාමණෙරභාගසමකො ආමිසභාගොති** එත්ථ කිඤ්චාපි සාමණෙරානං ආමිසභාගස්ස සමකමෙව දීයමානත්තා විසුං සාමණෙරභාගො නාම නත්ථි, හෙට්ඨා ගච්ඡන්තං පන හත්ථං කදාචි මන්දං භවෙය්‍ය, තස්මා උපරි අග්ගහෙත්වා සාමණෙරපාළියාව ගහෙත්වා දාතබ්බොති අධිප්පායො. නියතපබ්බජ්ජස්සෙව චායං භාගො දීයති. තෙනෙව **"අපක්කං පත්ත"**න්තිආදි වුත්තං. අඤ්ඤෙ වා භික්ඛූ දාතුකාමා හොන්තීති සම්බන්ධො.

146. **සයං පබ්බාජෙතබ්බොති** කෙසච්ඡෙදනාදීනි සයං කරොන්තෙන පබ්බාජෙතබ්බො. කෙසච්ඡෙදනං කාසායච්ඡාදනං සරණදානන්ති හි ඉමානි තීණි කරොන්තො ''පබ්බාජෙතී''ති වුච්චති, තෙසු එකං ද්වෙ වාපි කරොන්තො තථා වොහරීයතියෙව, තස්මා **එතං පබ්බාජෙහීති** කෙසච්ඡෙදනං කාසායච්ඡාදනඤ්ච සන්ධාය වුත්තං. **උපජ්ඣායං උද්දිස්ස පබ්බාජෙතීති** එත්ථාපි එසෙව නයො. **ඛණ්ඩසීමං නෙත්වාති** භණ්ඩුකම්මාරොචනපරිහරණත්ථං වුත්තං. තෙන සභික්ඛුකෙ විහාරෙ අඤ්ඤම්පි ''එතස්ස කෙසෙ ඡින්දා''ති වත්තුං න වට්ටති. **පබ්බාජෙත්වාති** කෙසච්ඡෙදනං සන්ධාය වදති. **භික්ඛුතො අඤ්ඤො පබ්බාජෙතුං න ලභතීති** සරණදානං සන්ධාය වුත්තං. තෙනෙවාහ **"සාමණෙරො පනා"**තිආදීති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ ටී. මහාවග්ග 3.34) ආගතං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.34) පන – **සයං පබ්බාජෙතබ්බොති** එත්ථ ''කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා''තිආදිවචනතො කෙසච්ඡෙදනකාසායච්ඡාදනසරණදානානි පබ්බජනං නාම, තෙසු පච්ඡිමද්වයං භික්ඛූහි එව කාතබ්බං, කාරෙතබ්බං වා. **පබ්බාජෙහීති** ඉදං තිවිධම්පි සන්ධාය වුත්තං. **ඛණ්ඩසීමං නෙත්වාති** භණ්ඩුකම්මාරොචනපරිහරණත්ථං. භික්ඛූනඤ්හි අනාරොචෙත්වා එකසීමාය ''එතස්ස කෙසෙ ඡින්දා''ති අඤ්ඤං ආණාපෙතුම්පි න වට්ටති. **පබ්බාජෙත්වාති** කෙසාදිච්ඡෙදනමෙව සන්ධාය වුත්තං ''කාසායානි අච්ඡාදෙත්වා''ති විසුං වුත්තත්තා. **පබ්බාජෙතුං න ලභතීති** සරණදානං සන්ධාය වුත්තං. අනුපසම්පන්නෙන භික්ඛුආණත්තියා දින්නම්පි සරණං න රුහතීති වුත්තං.

වජිරබුද්ධිටීකායම්පි (වජිර ටී. මහාවග්ග 34) – **ඛණ්ඩසීමං නෙත්වාති** භණ්ඩුකම්මාරොචනපරිහරණත්ථං වුත්තං, තෙන සභික්ඛුකෙ විහාරෙ අඤ්ඤම්පි ''එතස්ස කෙසෙ ඡින්දා''ති වත්තුං න වට්ටති. **"පබ්බාජෙත්වා"**ති ඉමස්ස අධිප්පායපකාසනත්ථං **"කාසායානි අච්ඡාදෙත්වා එහී"**ති වුත්තං. උපජ්ඣායො වෙ කෙසමස්සුඔරොපනාදීනි අකත්වා පබ්බජ්ජත්ථං සරණානි දෙති, න රුහති පබ්බජ්ජා. කම්මවාචාය සාවෙත්වා උපසම්පාදෙති, රුහති උපසම්පදා. අපත්තචීවරානං උපසම්පදාසිද්ධිදස්සනතො, කම්මවිපත්තියා අභාවතො චෙතං යුජ්ජතෙවාති එකෙ. හොති චෙත්ථ –

> ''සලිඞ්ගස්සෙව පබ්බජ්ජා, විලිඞ්ගස්සාපි චෙතරා;
> අපෙතපුබ්බවෙසස්ස, තං‍ද්වයා ඉති චාපරෙ''ති.

භික්ඛුනා හි සහත්ථෙන වා ආණත්තියා වා දින්නමෙව කාසාවං වට්ටති, අදින්නං න වට්ටතීති පන සන්තෙස්වෙව කාසාවෙසු, නාසන්තෙසු අසම්භවතොති තෙසං අධිප්පායොති ආගතො.

භබ්බරූපොති භබ්බසභාවො. තමෙවත්ථං පරියායන්තරෙන විභාවෙති **"සහෙතුකො"**ති. **ඤාතොති** පාකටො. **යසස්සීති** පරිවාරසම්පත්තියා සමන්නාගතො.

වණ්ණසණ්ඨානගන්ධාසයොකාසවසෙන අසුචිජෙගුච්ඡපටිකූලභාවං පාකටං කරොන්තෙනාති සම්බන්ධො. තත්ථ **කෙසා** නාමෙතෙ වණ්ණතොපි පටිකූලා, සණ්ඨානතොපි ගන්ධතොපි ආසයතොපි ඔකාසතොපි පටිකූලා. මනුඤ්ඤෙපි හි යාගුපත්තෙ වා භත්තපත්තෙ වා කෙසවණ්ණං කිඤ්චි දිස්වා ''කෙසමිස්සකමිදං, හරථ න''න්ති ජිගුච්ඡන්ති, එවං කෙසා **වණ්ණතො** පටිකූලා. රත්තිං භුඤ්ජන්තාපි කෙසසණ්ඨානං අක්කවාකං වා මකචිවාකං වා ඡුපිත්වා තථෙව ජිගුච්ඡන්ති, එවං **සණ්ඨානතොපි** පටිකූලා. තෙලමක්ඛනපුප්ඵධූමාදිසඞ්ඛාරවිරහිතානඤ්ච කෙසානං **ගන්ධො** පරමජෙගුච්ඡො හොති. තතො ජෙගුච්ඡතරො අග්ගිම්හි පක්ඛිත්තානං. කෙසා හි වණ්ණසණ්ඨානතො අප්පටිකූලාපි සියුං, **ගන්ධෙන** පන පටිකූලායෙව. යථා හි දහරස්ස කුමාරකස්ස වච්චං වණ්ණතො හලිද්දිවණ්ණං, සණ්ඨානතො හලිද්දිපිණ්ඩිසණ්ඨානං. සඞ්කරට්ඨානෙ ඡඩ්ඩිතඤ්ච උද්ධුමාතකකාළසුනඛසරීරං වණ්ණතො තාලපක්කවණ්ණං, සණ්ඨානතො වට්ටෙත්වා විස්සට්ඨමුදිඞ්ගසණ්ඨානං, දාඨාපිස්ස සුමනමකුළසදිසා, තං උභයම්පි වණ්ණසණ්ඨානතො සියා අප්පටිකූලං, ගන්ධෙන පන පටිකූලමෙව, එවං කෙසාපි සියුං වණ්ණසණ්ඨානතො අප්පටිකූලා, ගන්ධෙන පන පටිකූලායෙවාති.

යථා පන අසුචිට්ඨානෙ ගාමනිස්සන්දෙන ජාතානි සූපෙය්‍යපණ්ණානි නාගරිකමනුස්සානං ජෙගුච්ඡානි හොන්ති අපරිභොගානි, එවං කෙසාපි පුබ්බලොහිතමුත්තකරීසපිත්තසෙම්හාදිනිස්සන්දෙන ජාතත්තා පරමජෙගුච්ඡාති. එවං **ආසයතොපි** පටිකූලා. ඉමෙ ච කෙසා නාම ගූථරාසිම්හි උට්ඨිතකණ්ණකා විය එකතිංසකොට්ඨාසරාසිම්හි ජාතා, තෙ සුසානසඞ්කාරට්ඨානාදීසු ජාතසාකං විය, පරිඛාදීසු ජාතකමලකුවලයාදිපුප්ඵං විය ච අසුචිට්ඨානෙ ජාතත්තා පරමජෙගුච්ඡාති එවං **ඔකාසතො** පටිකූලාතිආදිනා නයෙන තචපඤ්චකස්ස වණ්ණාදිවසෙන පටිකූලභාවං පකාසෙන්තෙනාති අත්ථො.

නිජ්ජීවනිස්සත්තභාවං වා පාකටං කරොන්තෙනාති ඉමෙ කෙසා නාම සීසකටාහපලිවෙඨනචම්මෙ ජාතා, තත්ථ යථා වම්මිකමත්ථකෙ ජාතෙසු කුණ්ඨතිණෙසු න වම්මිකමත්ථකො ජානාති ''මයි කුණ්ඨතිණානි ජාතානී''ති, නාපි

කුණ්ඨතිණානි ජානන්ති ''මයං වම්මිකමත්ථකෙ ජාතානී''ති. එවමෙව න සීසකටාහපලිවෙඨනචම්මං ජානාති ''මයි කෙසා ජාතා''ති, නාපි කෙසා ජානන්ති ''මයං සීසකටාහපලිවෙඨනචම්මෙ ජාතා''ති, අඤ්ඤමඤ්ඤං ආභොගපච්චවෙක්ඛණරහිතා එතෙ ධම්මා. ඉති ''කෙසා නාම ඉමස්මිං සරීරෙ පාටියෙක්කො කොට්ඨාසො අචෙතනො අබ්‍යාකතො සුඤ්ඤො නිස්සත්තො ථද්ධො පථවීධාතූ''තිආදිනා නයෙන නිජ්ජීවනිස්සත්තභාවං පකාසෙන්තෙන. **පුබ්බෙති** පුරිමබුද්ධානං සන්තිකෙ. **මද්දිතසඞ්ඛාරොති** නාමරූපවවත්ථානෙන චෙව පච්චයපරිග්ගහවසෙන ච ඤාණෙන පරිමද්දිතසඞ්ඛාරො. **භාවිතභාවනොති** කලාපසම්මසනාදිනා සබ්බසො කුසලභාවනාය පූරණෙන භාවිතභාවනො . **අදින්නං න වට්ටතීති** එත්ථ ''පබ්බජ්ජා න රුහතීති වදන්තී''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.34) වුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.34) පන – **යසස්සීති** පරිවාරසම්පන්නො. **නිජ්ජීවනිස්සත්තභාවන්ති** ''කෙසා නාම ඉමස්මිං සරීරෙ පාටියෙක්කො කොට්ඨාසො අචෙතනො අබ්‍යාකතො සුඤ්ඤො නිස්සත්තො ථද්ධො පථවීධාතූ''තිආදිනයං සඞ්ගණ්හාති, සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ (විසුද්ධි. 1.311) ආගතනයෙන ගහෙතබ්බං. **පුබ්බෙති** පුබ්බබුද්ධුප්පාදෙසු . **මද්දිතසඞ්ඛාරොති** විපස්සනාවසෙන වුත්තං. **භාවිතභාවනොති** සමථවසෙනපි.

කාසායානි තික්ඛත්තුං වා…පෙ.… පටිග්ගාහාපෙතබ්බොති එත්ථ ''සබ්බදුක්ඛනිස්සරණත්ථාය ඉමං කාසාවං ගහෙත්වා''ති වා ''තං කාසාවං දත්වා''ති වා වත්වා ''පබ්බාජෙථ මං, භන්තෙ, අනුකම්පං උපාදායා''ති එවං යාචනපුබ්බකං චීවරං පටිච්ඡාපෙති. **අථාපීති**ආදි තික්ඛත්තුං පටිග්ගාහාපනතො පරං කත්තබ්බවිධිදස්සනං, **අථාපීති** තතො පරම්පීති අත්ථො. කෙචි පන ''චීවරං අප්පටිග්ගාහාපෙත්වා පබ්බාජනප්පකාරභෙදදස්සනත්ථං **'අථාපී'**ති වුත්තං. **අථාපීති** අථ වාති අත්ථො''ති වදන්ති. **අදින්නං න වට්ටතීති** ඉමිනා පබ්බජ්ජා න රුහතීති දස්සෙති.

147. **පාදෙ වන්දාපෙත්වාති** පාදාභිමුඛං නමාපෙත්වා. දූරෙ වන්දන්තොපි හි පාදෙ වන්දතීති වුච්චතීති. **උපජ්ඣායෙන වාති** එත්ථ යස්ස සන්තිකෙ උපජ්ඣං ගණ්හාති, අයං **උපජ්ඣායො**. යං ආභිසමාචාරිකෙසු විනයනත්ථාය ආචරියං කත්වා නිය්‍යාතෙන්ති, අයං **ආචරියො**. සචෙ පන උපජ්ඣායො සයමෙව සබ්බං සික්ඛාපෙති, අඤ්ඤම්පි න නිය්‍යාතෙති, උපජ්ඣායොවස්ස ආචරියොපි හොති. යථා උපසම්පදාකාලෙ සයමෙව කම්මවාචං වාචෙන්තො උපජ්ඣායොව කම්මවාචාචරියොපි හොතීති වුත්තං.

අනුඤ්ඤාතඋපසම්පදාති ඤත්තිචතුත්ථකම්මෙන අනුඤ්ඤාතඋපසම්පදා. **ඨානකරණසම්පදන්ති** එත්ථ උරආදීනි ඨානානි, සංවුතාදීනි කරණානීති වෙදිතබ්බානි. අනුනාසිකන්තං කත්වා දානකාලෙ අන්තරාවිච්ඡෙදං අකත්වා දාතබ්බානීති දස්සෙතුං **''එකසම්බන්ධානී''**ති වුත්තං. **විච්ඡින්දිත්වාති** ම-කාරන්තං කත්වා දානසමයෙ විච්ඡෙදං කත්වා.

148. **සබ්බමස්ස කප්පියාකප්පියං ආචික්ඛිතබ්බන්ති** දසසික්ඛාපදවිනිමුත්තං පරාමාසාපරාමාසාදිභෙදං කප්පියාකප්පියං ආචික්ඛිතබ්බං. **ආභිසමාචාරිකෙසු විනෙතබ්බොති** ඉමිනා ''සෙඛියඋපජ්ඣායවත්තාදිආභිසමාචාරිකසීලමනෙන පූරෙතබ්බං. තත්ථ ච කත්තබ්බස්ස අකරණෙ, අකත්තබ්බස්ස ච කරණෙ දණ්ඩකම්මාරහො හොතීති දීපෙතීති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.34) වුත්තං. අනුනාසිකන්තං කත්වා දානකාලෙ අන්තරාවිච්ඡෙදො න කාතබ්බොති ආහ **''එකසම්බන්ධානී''**ති. **ආභිසමාචාරිකෙසු විනෙතබ්බොති** ඉමිනා සෙඛියවත්තක්ඛන්ධකවත්තෙසු, අඤ්ඤෙසු ච සුක්කවිස්සට්ඨිආදිලොකවජ්ජසික්ඛාපදෙසු ච සාමණෙරෙහි වත්තිතබ්බං, තත්ථ අවත්තමානො අලජ්ජී දණ්ඩකම්මාරහො ච හොතීති දස්සෙතීති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.34).

උරාදීනි **ඨානානි** නාම, සංවුතාදීනි **කරණානි** නාම. අනුනාසිකන්තං කත්වා එකසම්බන්ධං කත්වා දානකාලෙ අන්තරා අට්ඨත්වා වත්තබ්බං, විච්ඡින්දිත්වා දානකාලෙපි යථාවුත්තට්ඨානෙ එව විච්ඡෙදො, අඤ්ඤත්‍ර න වට්ටතීති ලිඛිතං, අනුනාසිකන්තෙ දීයමානෙ ඛලිත්වා ''බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමී''ති ම-කාරෙන මිස්සීභූතෙ ඛෙත්තෙ ඔතිණ්ණත්තා වට්ටතීති **උපතිස්සත්ථෙරො**. මිස්සං කත්වා වත්තුං වට්ටති, වචනකාලෙ පන අනුනාසිකට්ඨානෙ විච්ඡෙදං අකත්වා වත්තබ්බන්ති **ධම්මසිරිත්ථෙරො**. ''එවං කම්මවාචායම්පී''ති වුත්තං. **උභතොසුද්ධියාව වට්ටතීති** එත්ථ මහාථෙරො පතිතදන්තාදිකාරණතාය අචතුරස්සං කත්වා වදති, බ්‍යත්තසාමණෙරො සමීපෙ ඨිතො පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං බ්‍යත්තං වදාපෙති, මහාථෙරෙන අවුත්තං වදාපෙතීති න වට්ටති. කම්මවාචාය ඉතරො භික්ඛු චෙ වදති, වට්ටතීති. සඞ්ඝො හි කම්මං කරොති, න පුග්ගලොති. න, නානාසීමපවත්තකම්මවාචාසාමඤ්ඤනයෙන පටික්ඛිපිතබ්බත්තා. අථ ථෙරෙන චතුරස්සං වුත්තං පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං වත්තුං අසක්කොන්තං සාමණෙරො සයං වත්වා වදාපෙති, උභතොසුද්ධි එව හොති ථෙරෙන වුත්තස්සෙව වුත්තත්තා. ''බුද්ධං සරණං ගච්ඡන්තො අසාධාරණෙ බුද්ධගුණෙ, ධම්මං සරණං ගච්ඡන්තො නිබ්බානං, සඞ්ඝං සරණං ගච්ඡන්තො සෙක්ඛධම්මං අසෙක්ඛධම්මඤ්ච සරණං ගච්ඡතී''ති අග්ගහිතග්ගහණවසෙන යොජනා කාතබ්බා. අඤ්ඤථා සරණත්තයසඞ්කරදොසො. **සබ්බමස්ස කප්පියාකප්පියන්ති** දසසික්ඛාපදවිනිමුත්තං පරාමාසාපරාමාසාදිභෙදං. **''ආභිසමාචාරිකෙසු විනෙතබ්බො''**ති වචනතො සෙඛියඋපජ්ඣායවත්තාදිආභිසමාචාරිකසීලමනෙන පූරෙතබ්බං. තත්ථ වාරිත්තස්ස අකරණෙ, චාරිත්තස්ස කරණෙ දණ්ඩකම්මාරහො හොතී''ති දීපෙතීති වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 34) ආගතො.

අනුජානාමි භික්ඛවෙ සාමණෙරානං දස සික්ඛාපදානීතිආදීසු සික්ඛිතබ්බානි පදානි **සික්ඛාපදානි,** සික්ඛාකොට්ඨාසාති අත්ථො. සික්ඛාය වා පදානි **සික්ඛාපදානි,** අධිසීලඅධිචිත්තඅධිපඤ්ඤාසික්ඛානං අධිගමූපායොති අත්ථො. අත්ථතො පන කාමාවචරකුසලචිත්තසම්පයුත්තා විරතියො, තංසම්පයුත්තධම්මා පනෙත්ථ තග්ගහණෙනෙව ගහෙතබ්බා. **පාණොති** පරමත්ථතො ජීවිතින්ද්‍රියං, තස්ස අතිපාතනං පබන්ධවසෙන පවත්තිතුං අදත්වා සත්ථාදීහි අතික්කම්ම අභිභවිත්වා පාතනං **පාණාතිපාතො,** පාණවධොති අත්ථො. සො පන අත්ථතො පාණෙ පාණසඤ්ඤිනො ජීවිතින්ද්‍රියුපච්ඡෙදකඋපක්කමසමුට්ඨාපිකා වධකචෙතනාව, තස්මා පාණාතිපාතා වෙරමණි, වෙරහෙතුතාය වෙරසඞ්ඛාතං පාණාතිපාතාදිපාපධම්මං මණති නීහරතීති විරති **"වෙරමණී"**ති වුච්චති. විරමති එතායාති වා ''විරමතී''ති වත්තබ්බෙ නිරුත්තිනයෙන ''වෙරමණී''ති සමාදානවිරති වුත්තා. එස නයො සෙසෙසුපි.

අදින්නස්ස ආදානං **අදින්නාදානං,** ථෙය්‍යචෙතනා. **අබ්‍රහ්මචරියන්ති** අසෙට්ඨචරියං, මග්ගෙනමග්ගපටිපත්තිසමුට්ඨාපිකා මෙථුනචෙතනා. **මුසාති** අභූතවත්ථු, තස්ස වාදො අභූතං ඤත්වාව භූතතො විඤ්ඤාපනචෙතනා **මුසාවාදො.** පිට්ඨපූවාදිනිබ්බත්තා සුරා චෙව පුප්ඵාසවාදිභෙදං මෙරයඤ්ච **සුරාමෙරයං.** තදෙව මදනීයට්ඨෙන මජ්ජඤ්චෙව පමාදකාරණට්ඨෙන පමාදට්ඨානඤ්ච, තං යාය චෙතනාය පිවති, තස්සා එවං අධිවචනං.

අරුණුග්ගමනතො පට්ඨාය යාව මජ්ඣන්හිකා, අයං අරියානං භොජනස්ස කාලො නාම, තදඤ්ඤො **විකාලො.** භුඤ්ජිතබ්බට්ඨෙන **භොජනන්ති** ඉධ සබ්බං යාවකාලිකං වුච්චති, තස්ස අජ්ඣොහරණං ඉධ උත්තරපදලොපෙන භොජනන්ති අධිප්පෙතං. විකාලෙ භොජනං අජ්ඣොහරණං **විකාලභොජනං,** විකාලෙ වා යාවකාලිකස්ස භොජනං අජ්ඣොහරණං **විකාලභොජනන්ති**පි අත්ථො ගහෙතබ්බො, තං අත්ථතො විකාලෙ යාවකාලිකඅජ්ඣොහරණචෙතනාව.

සාසනස්ස අනනුලොමත්තා විසූකං පටාණීභූතං දස්සනං **"විසූකදස්සනං,** නච්චගීතාදිදස්සනසවනානඤ්චෙව වට්ටකයුද්ධජූතකීළාදිසබ්බකීළානඤ්ච නාමං. **දස්සනන්ති** චෙත්ථ පඤ්චන්නම්පි විඤ්ඤාණානං යථාසකං විසයස්ස ආලොචනසභාවතාය දස්සනසද්දෙන සඞ්ගහෙතබ්බත්තා සවනම්පි සඞ්ගහිතං. නච්චගීතවාදිතසද්දෙහි චෙත්ථ අත්තනො නච්චනගායනාදීනිපි සඞ්ගහිතානීති දට්ඨබ්බං.

මාලාති බද්ධමබද්ධං වා පුප්ඵං, අන්තමසො සුත්තාදිමයම්පි අලඞ්කාරත්ථාය පිළන්ධියමානං මාලාත්වෙව වුච්චති. **ගන්ධන්ති** වාසචුණ්ණාදිවිලෙපනතො අඤ්ඤං යං කිඤ්චි ගන්ධජාතං. **විලෙපනන්ති** පිසිත්වා ගහිතං ඡවිරාගකරණඤ්චෙව ගන්ධජාතඤ්ච. **ධාරණං** නාම පිළන්ධනං. **මණ්ඩනං** නාම ඌනට්ඨානපූරණං. ගන්ධවසෙන, ඡවිරාගවසෙන වා සාදියනං **විභූසනං** නාම, මාලාදීසු වා ධාරණාදීනි යථාක්කමං යොජෙතබ්බානි. තෙසං ධාරණාදීනං ඨානං කාරණං වීතික්කමචෙතනා.

උච්චාති උච්ච-සද්දෙන සමානත්ථො නිපාතො. **උච්චාසයනං** වුච්චති පමාණාතික්කන්තං ආසන්දාදි. **මහාසයනං** අකප්පියත්ථරණෙහි අත්ථතං සලොහිතවිතානඤ්ච. එතෙසු හි ආසනං සයනඤ්ච උච්චාසයනමහාසයනසද්දෙහි ගහිතානි උත්තරපදලොපෙන. **ජාතරූපරජතපටිග්ගහණාති** එත්ථ **රජත**සද්දෙන දාරුමාසකාදි සබ්බං රූපියං සඞ්ගහිතං. මුත්තාමණිආදයොපෙත්ථ ධඤ්ඤක්ඛෙත්තවත්ථාදයො ච සඞ්ගහිතාති දට්ඨබ්බා. **පටිග්ගහණ**-සද්දෙන පන පටිග්ගාහාපනසාදියනානිපි සඞ්ගහිතානි.

149. **සෙනාසනග්ගාහො ච පටිප්පස්සම්භතීති** ඉමිනා වස්සච්ඡෙදං දස්සෙති. උපසම්පන්නානම්පි පාරාජිකසමාපත්තියා සරණගමනාදිසාමණෙරභාවස්සපි විනස්සනතො සෙනාසනග්ගාහො ච පටිප්පස්සම්භති, සඞ්ඝලාභම්පි තෙ න ලභන්තීති වෙදිතබ්බං. **පුරිමිකාය පුන සරණානි ගහිතානීති** සරණගහණෙන සහ තදහෙවස්ස වස්සූපගමනම්පි දස්සෙති. **පච්ඡිමිකාය වස්සාවාසිකන්ති** වස්සාවාසිකලාභග්ගහණදස්සනමත්තමෙවෙතං, තතො පුරෙපි වා පච්ඡාපි වා වස්සාවාසිකඤ්ච චීවරමාසෙසු සඞ්ඝෙ උප්පන්නකාලචීවරඤ්ච පුරිමිකාය උපගන්ත්වා අවිපන්නසීලො සාමණෙරො ලභති එව. **සචෙ පච්ඡිමිකාය ගහිතානීති** පච්ඡිමිකාය වස්සූපගමනඤ්ච ඡින්නවස්සතඤ්ච දස්සෙති. තස්ස හි කාලචීවරලාභො න පාපුණාති, තස්මා **"අපලොකෙත්වා ලාභො දාතබ්බො"**ති වුත්තං. වස්සාවාසිකලාභො පන යදි සෙනාසනස්සාමිකා දායකා සෙනාසනගුත්තත්ථාය පච්ඡිමිකාය උපගන්ත්වා වත්තං කත්වා අත්තනො සෙනාසනෙ වසන්තස්සපි වස්සාවාසිකං දාතබ්බන්ති වදන්ති, අනපලොකෙත්වාපි දාතබ්බොව. යං පන සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.108) **"පච්ඡිමිකාය වස්සාවාසිකං ලබ්භතීති** පච්ඡිමිකාය පුන වස්සං උපගතත්තා ලබ්භතී''ති වුත්තං, තම්පි වස්සාවාසිකෙ දායකානං ඉමං අධිප්පායං නිස්සාය වුත්තඤ්චෙ, සුන්දරං, සඞ්ඝිකං, කාලචීවරම්පි සන්ධාය වුත්තඤ්චෙ, න යුජ්ජතීති වෙදිතබ්බං.

න අජානිත්වාති ''සුරා''ති අජානිත්වා පිවතො පාණාතිපාතාවෙරමණිආදිසබ්බසීලභෙදං සරණභෙදඤ්ච න ආපජ්ජති. අකුසලං පන සුරාපානාවෙරමණිසීලභෙදො ච හොති මාලාදිධාරණාදීසු වියාති දට්ඨබ්බං. **ඉතරානීති** විකාලභොජනාවෙරමණිආදීනි. තානිපි හි සඤ්චිච්ච වීතික්කමන්තස්ස තං තං භිජ්ජති එව, ඉතරීතරෙසං පන අභිජ්ජනෙන නාසනඞ්ගානි න හොන්ති. තෙනෙව **"එතෙසු භින්නෙසූ"**ති භෙදවචනං වුත්තං.

අච්චයං දෙසාපෙතබ්බොති ‘‘අච්චයො මං භන්තෙ අච්චාගමා’’තිආදිනා සඞ්ඝමජ්ඣෙ දෙසාපෙත්වා සරණසීලං දාතබ්බන්ති අධිප්පායො පාරාජිකත්තා තෙසං. තෙනාහ **‘‘ලිඞ්ගනාසනාය නාසෙතබ්බො’’**ති. **අයමෙව හි නාසනා ඉධාධිප්පෙතාති** ලිඞ්ගනාසනාකාරණෙහි පාණාතිපාතාදීහි අවණ්ණභාසනාදීනං සහ පතිතත්තා වුත්තං. නනු ච කණ්ටකසාමණෙරොපි මිච්ඡාදිට්ඨිකො එව, තස්ස ච හෙට්ඨා දණ්ඩකම්මනාසනාව වුත්තා, ඉධ පන මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස ලිඞ්ගනාසනා වුච්චති, කො ඉමෙසං භෙදොති චොදනං මනසි නිධායාහ **‘‘සස්සතුච්ඡෙදානඤ්හි අඤ්ඤතරදිට්ඨිකො’’**ති. එත්ථ චායං අධිප්පායො – යො හි ‘‘අත්තා ඉස්සරො’’ති වා ‘‘නිච්චො ධුවො’’තිආදිනා වා ‘‘අත්තා උච්ඡිජ්ජිස්සති විනස්සිස්සති’’තිආදිනා වා තිත්ථියපරිකප්පිතං යං කිඤ්චි සස්සතුච්ඡෙදදිට්ඨිං දළ්හං ගහෙත්වා වොහරති, තස්ස සා පාරාජිකට්ඨානං හොති, සො ච ලිඞ්ගනාසනාය නාසෙතබ්බො. යො පන ඊදිසං දිට්ඨිං අග්ගහෙත්වා සාසනිකොව හුත්වා කෙවලං බුද්ධවචනාධිප්පායං විපරීතතො ගහෙත්වා භික්ඛූහි ඔවදියමානොපි අප්පටිනිස්සජ්ජිත්වා වොහරති, තස්ස සා දිට්ඨි පාරාජිකං න හොති, සො පන කණ්ටකනාසනාය එව නාසෙතබ්බොති විමතිවිනොදනියං. ඉමස්මිං ඨානෙ සාරත්ථදීපනියං දසසික්ඛාපදතො පට්ඨාය විත්ථාරතො වණ්ණනා ආගතා, සා පොරාණටීකායං සබ්බසො පොත්ථකං ආරුළ්හා, තස්මා ඉධ න විත්ථාරයිම්හ.

150. **‘‘අත්තනො පරිවෙණන්ති** ඉදං පුග්ගලිකං සන්ධාය වුත්ත’’න්ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. අයං පනෙත්ථ ගණ්ඨිපදකාරානං අධිප්පායො – **වස්සග්ගෙන පත්තසෙනාසනන්ති** ඉමිනා තස්ස වස්සග්ගෙන පත්තං සඞ්ඝිකසෙනාසනං වුත්තං. **අත්තනො පරිවෙණන්ති** ඉමිනාපි තස්සෙව පුග්ගලිකසෙනාසනං වුත්තන්ති. අයං පනෙත්ථ අම්හාකං ඛන්ති – **යත්ථ වා වසතීති** ඉමිනා සඞ්ඝිකං වා හොතු පුග්ගලිකං වා, තස්ස නිබද්ධවසනකසෙනාසනං වුත්තං. **යත්ථ වා පටික්කමතීති** ඉමිනා පන යං ආචරියුපජ්ඣායස්ස වසනට්ඨානං උපට්ඨානාදිනිමිත්තං නිබද්ධං පවිසති, තං ආචරියුපජ්ඣායානං පවිසනට්ඨානං වුත්තං, තස්මා තදුභයං දස්සෙතුං **‘‘උභයෙනපි අත්තනො පරිවෙණඤ්ච වස්සග්ගෙන පත්තසෙනාසනඤ්ච වුත්ත’’**න්ති ආහ. තත්ථ **අත්තනො පරිවෙණන්ති** ඉමිනා ආචරියුපජ්ඣායානං නිවාසනට්ඨානං දස්සිතං, **වස්සග්ගෙන පත්තසෙනාසනන්ති** ඉමිනා පන තස්ස වසනට්ඨානං, තස්මා තදුභයම්පි සඞ්ඝිකං වා හොතු පුග්ගලිකං වා, ආවරණං කාතබ්බමෙවාති. **මුඛද්වාරිකන්ති** මුඛද්වාරෙන භුඤ්ජිතබ්බං. **දණ්ඩකම්මං කත්වාති** දණ්ඩකම්මං යොජෙත්වා. දණ්ඩෙන්ති විනෙන්ති එතෙනාති දණ්ඩො, සොයෙව කත්තබ්බත්තා කම්මන්ති **දණ්ඩකම්මං,** ආවරණාදි. **දණ්ඩකම්මමස්ස කරොථාති** අස්ස දණ්ඩකම්මං යොජෙථ ආණාපෙථ. **දණ්ඩකම්මන්ති** වා නිග්ගහකම්මං, තස්මා නිග්ගහමස්ස කරොථාති වුත්තං හොති. එස නයො සබ්බත්ථ ඊදිසෙසු ඨානෙසු.

සෙනාසනග්ගාහො ච පටිප්පස්සම්භතීති ඉමිනා ඡින්නවස්සො හොතීති දීපෙති. **සචෙ ආකිණ්ණදොසොව හොති, ආයතිං සංවරෙ න තිට්ඨති, නික්කඩ්ඪිතබ්බොති** එත්ථ සචෙ යාවතතියං වුච්චමානො න ඔරමති, සඞ්ඝං අපලොකෙත්වා නාසෙතබ්බො, පුන පබ්බජ්ජං යාචමානොපි අපලොකෙත්වා පබ්බාජෙතබ්බොති වදන්ති. **පච්ඡිමිකාය වස්සාවාසිකං ලච්ඡතීති** පච්ඡිමිකාය පුන වස්සං උපගතත්තා ලච්ඡති. **අපලොකෙත්වා ලාභො දාතබ්බොති** ඡින්නවස්සතාය වුත්තං. **ඉතරානි පඤ්ච සික්ඛාපදානීති** විකාලභොජනාදීනි පඤ්ච. **අච්චයං දෙසාපෙතබ්බොති** ‘‘අච්චයො මං භන්තෙ අච්චාගමා’’තිආදිනා නයෙන දෙසාපෙතබ්බොති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.108) වුත්තං.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

පබ්බජ්ජාවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

ද්වාවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

උපසම්පදාවිනිච්ඡයකථා

එවං පබ්බජ්ජාවිනිච්ඡයං කථෙත්වා තදනන්තරං උපසම්පදාවිනිච්ඡයො කථෙතබ්බො, එවං සන්තෙපි අට්ඨකථායං උපසම්පදාවිනිච්ඡයකථා පාළිවණ්ණනාවසෙනෙව ආගතා, නො පාළිමුත්තකවිනිච්ඡයවසෙන, ඉමස්ස පන පකරණස්ස පාළිමුත්තකවිනිච්ඡයකථාභූතත්තා තමකථෙත්වා නිස්සයවිනිච්ඡයො එව ආචරියෙන කථිතො, මයං පන උපසම්පදාවිනිච්ඡයස්ස අතිසුඛුමත්තා අතිගම්භීරත්තා සුදුල්ලභත්තා සාසනානුග්ගහත්ථං ආචරියෙන අවුත්තම්පි සමන්තපාසාදිකතො නීහරිත්වා විමතිවිනොදනීආදිප්පකරණෙසු ආගතවිනිච්ඡයෙන අලඞ්කරිත්වා තං විනිච්ඡයං කථයිස්සාම.

තෙන ඛො පන සමයෙනාති යෙන සමයෙන භගවතා ‘‘න භික්ඛවෙ අනුපජ්ඣායකො’’තිආදිසික්ඛාපදං අපඤ්ඤත්තං හොති, තෙන සමයෙන. **අනුපජ්ඣායකන්ති** උපජ්ඣං අගාහාපෙත්වා සබ්බෙන සබ්බං උපජ්ඣායවිරහිතං, එවං උපසම්පන්නා නෙව ධම්මතො න ආමිසතො සඞ්ගහං ලභන්ති, තෙ පරිහායන්තියෙව, න වඩ්ඪන්ති. **න භික්ඛවෙ අනුපජ්ඣායකොති** උපජ්ඣං අගාහාපෙත්වා නිරුපජ්ඣායකො න උපසම්පාදෙතබ්බො, **යො උපසම්පාදෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සාති** සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තිතො පට්ඨාය එවං උපසම්පාදෙන්තස්ස ආපත්ති හොති, කම්මං පන න කුප්පති. කෙචි ‘‘කුප්පතී’’ති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං. ‘‘සඞ්ඝෙන උපජ්ඣායෙනා’’තිආදීසුපි උභතොබ්‍යඤ්ජනකුපජ්ඣායපරියොසානෙසු එසෙව නයො.

අපත්තකා හත්ථෙසු පිණ්ඩාය චරන්තීති යො හත්ථෙසු පිණ්ඩො ලබ්භති, තදත්ථාය චරන්ති. **සෙය්‍යථාපි තිත්ථියාති** යථා ආජීවකනාමකා තිත්ථියා. සූපබ්‍යඤ්ජනෙහි මිස්සෙත්වා හත්ථෙසු ඨපිතපිණ්ඩමෙව හි තෙ භුඤ්ජන්ති. **ආපත්ති දුක්කටස්සාති** එවං උපසම්පාදෙන්තස්සෙව ආපත්ති හොති, කම්මං පන න කුප්පති, අචීවරකාදිවත්ථූසුපි එසෙව නයො.

යාචිතකෙනාති ''යාව උපසම්පදං කරොම, තාව දෙථා''ති යාචිත්වා ගහිතෙන, තාවකාලිකෙනාති අත්ථො. ඊදිසෙන හි පත්තෙන වා චීවරෙන වා පත්තචීවරෙන වා උපසම්පාදෙන්තස්සෙව ආපත්ති හොති, කම්මං පන න කුප්පති, තස්මා පරිපුණ්ණපත්තචීවරොව උපසම්පාදෙතබ්බො. සචෙ තස්ස නත්ථි, ආචරියුපජ්ඣායා චස්ස දාතුකාමා හොන්ති , අඤ්ඤෙ වා භික්ඛූ, නිරපෙක්ඛෙහි විස්සජ්ජෙත්වා අධිට්ඨානුපගං පත්තචීවරං දාතබ්බං.

ගොත්තෙනපි අනුස්සාවෙතුන්ති ''මහාකස්සපස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො''ති එවං ගොත්තං වත්වා අනුස්සාවෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො. **ද්වෙ එකානුස්සාවනෙති** ද්වෙ එකතො අනුස්සාවනෙ, එකෙන එකස්ස, අඤ්ඤෙන ඉතරස්සාති එවං ද්වීහි වා ආචරියෙහි එකෙන වා එකක්ඛණෙ කම්මවාචං අනුස්සාවෙන්තෙහි උපසම්පාදෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො. **ද්වෙ තයො එකානුස්සාවනෙ කාතුං, තඤ්ච ඛො එකෙන උපජ්ඣායෙනාති** ද්වෙ වා තයො වා ජනෙ පුරිමනයෙනෙව එකතො අනුස්සාවනෙ කාතුං අනුජානාමි, තඤ්ච ඛො අනුස්සාවනකිරියං එකෙන උපජ්ඣායෙන අනුජානාමීති අත්ථො. තස්මා එකෙන ආචරියෙන ද්වෙ වා තයො වා අනුස්සාවෙතබ්බා. ද්වීහි වා තීහි වා ආචරියෙහි විසුං විසුං එකෙන එකස්සාති එවං එකප්පහාරෙනෙව ද්වෙ තිස්සො වා කම්මවාචා කාතබ්බා. සචෙ පන නානාචරියා නානුපජ්ඣායා හොන්ති, තිස්සත්ථෙරො සුමනත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං, සුමනත්ථෙරො තිස්සත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං අනුස්සාවෙති, අඤ්ඤමඤ්ඤඤ්ච ගණපූරකා හොන්ති, වට්ටති. සචෙ නානුපජ්ඣායා හොන්ති, එකො ආචරියො හොති, ''න ත්වෙව නානුපජ්ඣායෙනා''ති පටික්ඛිත්තත්තා න වට්ටති. ඉදං සන්ධාය හි එස පටික්ඛෙපො.

පඨමං උපජ්ඣං ගාහාපෙතබ්බොති එත්ථ වජ්ජාවජ්ජං උපනිජ්ඣායතීති උපජ්ඣා, තං **උපජ්ඣං** ''උපජ්ඣායො මෙ, භන්තෙ, හොහී''ති එවං වදාපෙත්වා ගාහාපෙතබ්බො. **විත්ථායන්තීති** විත්ථද්ධගත්තා හොන්ති. **යං ජාතන්ති** යං තව සරීරෙ ජාතං නිබ්බත්තං විජ්ජමානං, තං සඞ්ඝමජ්ඣෙ පුච්ඡන්තෙ සන්තං අත්ථීති වත්තබ්බන්තිආදි. **උල්ලුම්පතු මන්ති** උද්ධරතු මං.

තාවදෙවාති උපසම්පන්නසමනන්තරමෙව. **ඡායා මෙතබ්බාති** එකපොරිසා වා ද්විපොරිසා වාති ඡායා මෙතබ්බා. **උතුප්පමාණං ආචික්ඛිතබ්බන්ති** ''වස්සානො හෙමන්තො ගිම්හො''ති උතුප්පමාණං ආචික්ඛිතබ්බං. එත්ථ ච උතුයෙව උතුප්පමාණං. සචෙ වස්සානාදයො අපරිපුණ්ණා හොන්ති, යත්තකෙහි දිවසෙහි යස්ස යො උතු අපරිපුණ්ණො, තෙ දිවසෙ සල්ලක්ඛෙත්වා සො දිවසභාගො ආචික්ඛිතබ්බො. අථ වා ''අයං නාම උතු, සො ච ඛො පරිපුණ්ණො අපරිපුණ්ණො වා''ති එවං උතුප්පමාණං ආචික්ඛිතබ්බං, ''පුබ්බණ්හො වා සායන්හො වා''ති එවං **දිවසභාගො ආචික්ඛිතබ්බො. සඞ්ගීතීති** ඉදමෙව සබ්බං එකතො කත්වා ''ත්වං කිං ලභසි, කා තෙ ඡායා, කිං උතුප්පමාණං, කො දිවසභාගො''ති පුට්ඨො ''ඉදං නාම ලභාමි වස්සං වා හෙමන්තං වා ගිම්හං වා, අයං මෙ ඡායා, ඉදං උතුප්පමාණං, අයං දිවසභාගොති වදෙය්‍යාසී''ති එවං ආචික්ඛිතබ්බං.

ඔහායාති ඡඩ්ඩෙත්වා. **දුතියං දාතුන්ති** උපසම්පදමාළකතො පරිවෙණං ගච්ඡන්තස්ස දුතියකං දාතුං අනුජානාමි, චත්තාරි ච අකරණීයානි ආචික්ඛිතුන්ති අත්ථො. **පණ්ඩුපලාසොති** පණ්ඩුවණ්ණො පත්තො. **බන්ධනා පවුත්තොති** වණ්ටතො පතිතො. **අභබ්බො හරිතත්ථායාති** පුන හරිතො භවිතුං අභබ්බො. **පුථුසිලාති** මහාසිලා. අයං සමන්තපාසාදිකතො නීහරිත්වා ආහතො උපසම්පදාවිනිච්ඡයො.

අනුපජ්ඣායාදිවත්ථූසු **සික්ඛාපදං අපඤ්ඤත්තන්ති** ''න අනුපජ්ඣායකො උපසම්පාදෙතබ්බො''ති (මහාව. 117) ඉධෙව පඤ්ඤාපියමානං සික්ඛාපදං සන්ධාය වුත්තං. **කම්මං පන න කුප්පතීති** ඉදං උපජ්ඣායාභාවෙපි ''ඉත්ථන්නාමස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛා ඉත්ථන්නාමෙන උපජ්ඣායෙනා''ති මතස්ස වා විබ්භන්තස්ස වා පුරාණඋපජ්ඣායස්ස, අඤ්ඤස්ස වා යස්ස කස්සචි අවිජ්ජමානස්සපි නාමෙන සබ්බත්ථ උපජ්ඣායකිත්තනස්ස කතත්තා වුත්තං. යදි හි උපජ්ඣායකිත්තනං න කරෙය්‍ය, ''පුග්ගලං න පරාමසතී''ති වුත්තකම්මවිපත්ති එව සියා. තෙනෙව පාළියං (මහාව. 117) ''අනුපජ්ඣායක''න්ති වුත්තං, අට්ඨකථායම්පි (මහාව. අට්ඨ. 117) අස්ස ''උපජ්ඣායං අකිත්තෙත්වා''ති අවත්වා ''උපජ්ඣායං අගාහාපෙත්වා සබ්බෙන සබ්බං උපජ්ඣායවිරහිතං'' ඉච්චෙව අත්ථො වුත්තො. පාළියං **සඞ්ඝෙන උපජ්ඣායෙනාති** ''අයං ඉත්ථන්නාමො සඞ්ඝස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො, ඉත්ථන්නාමො සඞ්ඝං උපසම්පදං යාචති සඞ්ඝෙන උපජ්ඣායෙනා''ති එවං කම්මවාචාය සඞ්ඝමෙව උපජ්ඣායං කිත්තෙත්වාති අත්ථො. එවං **ගණෙන උපජ්ඣායෙනාති** එත්ථාපි ''අයං ඉත්ථන්නාමො ගණස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො''තිආදිනා යොජනා වෙදිතබ්බා. එවං වුත්තෙපි කම්මං න කුප්පති එව දුක්කටස්සෙව වුත්තත්තා, අඤ්ඤථා ''සො ච පුග්ගලො අනුපසම්පන්නො''ති වදෙය්‍ය. තෙනාහ **''සඞ්ඝෙනා''**තිආදි. තත්ථ පණ්ඩකාදිඋපජ්ඣායෙහි කරියමානෙසු කම්මෙසු පණ්ඩකාදිකෙ විනාව යදි පඤ්චවග්ගාදිගණො පූරති, කම්මං න කුප්පති, ඉතරථා කුප්පතීති වෙදිතබ්බං.

අපත්තචීවරවත්ථූසුපි පත්තචීවරානං අභාවෙපි ''පරිපුණ්ණස්ස පත්තචීවර''න්ති කම්මවාචාය සාවිතත්තා කම්මකොපං අවත්වා දුක්කටමෙව වුත්තං. ඉතරථා සාවනාය හාපනතො කම්මකොපො එව සියා. කෙචි පන ''පඨමං

අනුඤ්ඤාතකම්මවාචායං උපසම්පන්නා විය ඉදානිපි 'පරිපුණ්ණස්ස පත්තචීවර'න්ති අවත්වා කම්මවාචාය උපසම්පන්නාපි සූපසම්පන්නා එවා''ති වදන්ති, තං න යුත්තං. අනුඤ්ඤාතකාලතො පට්ඨාය හි අපරාමසනං සාවනාය හාපනවිපත්ති එව හොති ''ඉත්ථන්නාමො සඞ්ඝං උපසම්පදං යාචතී''ති පදස්ස හාපනෙ විය . තම්පි හි පච්ඡා අනුඤ්ඤාතං, ''සඞ්ඝං, භන්තෙ, උපසම්පදං යාචාමී''තිආදිවාක්‍යෙන අයාචෙත්වා තම්පි උපසම්පාදෙන්තො ''අයං ඉත්ථන්නාමො සඞ්ඝං උපසම්පදං යාචතී''ති වත්වාව යදි කම්මවාචං කරොති, කම්මං සුකතමෙව හොති. නො චෙ, විපන්නං. සබ්බපච්ඡා හි අනුඤ්ඤාතකම්මවාචතො කිඤ්චිපි පරිහාපෙතුං න වට්ටති, සාවනාය හාපනමෙව හොති, අඤ්ඤෙ වා භික්ඛූ දාතුකාමා හොන්තීති සම්බන්ධො, අයමෙත්ථ විමතිවිනොදනියා (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.117) ආගතො විනිච්ඡයො. සාරත්ථදීපනීවිනිච්ඡයො පන ඉධෙව අන්තොගධා හොති අප්පතරත්තා අවිසෙසත්තා ච.

වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 117) පන ''කෙචි කුප්පතීති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බ''න්ති යං වුත්තං, තං ''පඤ්චවග්ගකරණීයඤ්චෙ, භික්ඛවෙ, කම්මං, භික්ඛුනිපඤ්චමො කම්මං කරෙය්‍ය, අකම්මං න ච කරණීය''න්තිආදිනා (මහාව. 390) නයෙන වුත්තත්තා පණ්ඩකානං ගණපූරණභාවෙ එව කම්මං කුප්පති, න සබ්බන්ති කත්වා සුවුත්තං, ඉතරථා ''පණ්ඩකුපජ්ඣායෙන කම්මං කරෙය්‍ය, අකම්මං න ච කරණීය''න්තිආදිකාය පාළියා භවිතබ්බං සියා. යථා අපරිපුණ්ණපත්තචීවරස්ස උපසම්පාදනකාලෙ කම්මවාචායං ''පරිපුණ්ණස්ස පත්තචීවර''න්ති අසන්තං වත්ථුං කිත්තෙත්වා උපසම්පදාය කතාය තස්මිං අසන්තෙපි උපසම්පදා රුහති, එවං ''අයං බුද්ධරක්ඛිතො ආයස්මතො ධම්මරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො''ති අවත්ථුං පණ්ඩකුපජ්ඣායාදිං, අසන්තං වා වත්ථුං කිත්තෙත්වා කතායපි ගණපූරකානමත්ථිතාය උපසම්පදා රුහතෙව. ''න, භික්ඛවෙ, පණ්ඩකුපජ්ඣායෙන උපසම්පාදෙතබ්බො, යො උපසම්පාදෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස, සො ච පුග්ගලො අනුපසම්පන්නො''තිආදිවචනස්ස අභාවා අයමත්ථො සිද්ධොව හොති. න හි බුද්ධා වත්තබ්බයුත්තං න වදන්ති. තෙන වුත්තං ''යො පන භික්ඛු ජානං ඌනවීසතිවස්සං …පෙ…. සො ච පුග්ගලො අනුපසම්පන්නො''තිආදි (පාචි. 403). තථා ''බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන සඞ්ඝො ඤාපෙතබ්බො''ති (මහාව. 71) වචනතො ථෙය්‍යසංවාසකාදිආචරියෙහි අනුස්සාවනාය කතාය උපසම්පදා න රුහති තෙසං අභික්ඛුත්තාති වචනම්පි න ගහෙතබ්බං.

කිඤ්ච භිය්‍යො – ''ඉමානි චත්තාරි කම්මානි පඤ්චහාකාරෙහි විපජ්ජන්තී''තිආදිනා (පරි. 482) නයෙන කම්මානං සම්පත්තිවිපත්තියා කථීයමානාය ''සත්තහි ආකාරෙහි කම්මානි විපජ්ජන්ති වත්ථුතො වා ඤත්තිතො වා අනුස්සාවනතො වා සීමතො වා පරිසතො වා උපජ්ඣායතො වා ආචරියතො වා''ති අකථිතත්තා න ගහෙතබ්බං. ''පරිසතො වා''ති වචනෙන ආචරියුපජ්ඣායානං වා සඞ්ගහො කතොති චෙ? න, ''ද්වාදසහි ආකාරෙහි පරිසතො කම්මානි විපජ්ජන්තී''ති එතස්ස විභඞ්ගෙ තෙසමනාමට්ඨත්තා, අයමත්ථො යස්මා තත්ථ තත්ථ සරූපෙන වුත්තපාළිවසෙනෙව සක්කා ජානිතුං, තස්මා නයමුඛං දස්සෙත්වා සංඛිත්තොති අයමස්ස යුත්තිගවෙසනාති වුත්තං.

තත්‍රිදං විචාරෙතබ්බං – අනුපජ්ඣායකං උපසම්පාදෙන්තා තෙ භික්ඛූ යථාවුත්තනයෙන අභූතං වත්ථුං කිත්තයිංසු, උදාහු මුසාවාදභයා තානෙව පදානි න සාවෙසුන්ති. කිඤ්චෙත්ථ – යදි තාව උපජ්ඣායාභාවතො න සාවෙසුං, ''පුග්ගලං න පරාමසතී''ති වුත්තවිපත්තිප්පසඞ්ගො හොති, අථ සාවෙසුං, මුසාවාදො නෙසං භවතීති? වුච්චතෙ – සාවෙසුංයෙව යථාවුත්තවිපත්තිප්පසඞ්ගභයා, ''කම්මං පන න කුප්පතී''ති අට්ඨකථායං වුත්තත්තා ච. න, මුසාවාදස්ස අසම්භවතො, මුසාවාදෙනාපි කම්මසම්භවතො ච. න හි සක්කා මුසාවාදෙන කම්මවිපත්තිසම්පත්තිං කාතුන්ති. තස්මා ''අනුපජ්ඣායකං උපසම්පාදෙන්තී''ති වචනස්ස ච උභයදොසවිනිමුත්තො අත්ථො පරියෙසිතබ්බො.

අයඤ්චෙත්ථ යුත්ති – යථා පුබ්බෙ පබ්බජ්ජූපසම්පදූපජ්ඣායෙසු විජ්ජමානෙසුපි උපජ්ඣායග්ගහණක්කමෙන අග්ගහිතත්තා ''තෙන ඛො පන සමයෙන භික්ඛූ අනුපජ්ඣායක''න්තිආදි වුත්තං, තථා ඉධාපි උපජ්ඣායස්ස විජ්ජමානස්සෙව සතො අග්ගහිතත්තා ''අනුපජ්ඣායකං උපසම්පාදෙන්තී''ති වුත්තං. කම්මවාචාචරියෙන පන ''ගහිතො තෙන උපජ්ඣායො''ති සඤ්ඤාය උපජ්ඣායං කිත්තෙත්වා කම්මවාචං සාවෙතබ්බං. කෙනචි වා කාරණෙන කායසාමග්ගිං අදෙන්තස්ස උපජ්ඣායස්ස ඡන්දං ගහෙත්වා කම්මවාචං සාවෙති, උපජ්ඣායො වා උපසම්පදාපෙක්ඛස්ස උපජ්ඣං දත්වා පච්ඡා උපසම්පන්නෙ තස්මිං තාදිසෙ වත්ථුස්මිං සමනුයුඤ්ජියමානො වා අසමනුයුඤ්ජියමානො වා උපජ්ඣායදානතො පුබ්බෙ එව සාමණෙරො පටිජානාති, සික්ඛාපච්චක්ඛාතකො වා අන්තිමවත්ථුඅජ්ඣාපන්නකො වා පටිජානාති, ඡන්දහාරකාදයො විය උපජ්ඣායො වා අඤ්ඤසීමාගතො හොති. කම්මවාචා රුහතීති වත්වා ''අනුජානාමි භික්ඛවෙ පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු විනයධරපඤ්චමෙන ගණෙන උපසම්පද''න්ති වුත්තත්තා. කෙචි ''විනයධරපඤ්චමෙන උපජ්ඣායෙන සන්නිහිතෙනෙව භවිතබ්බ''න්ති වදන්තීති පොරාණගණ්ඨිපදෙ වුත්තං. සො ච පායො අප්පමාණො මජ්ඣිමෙසු ජනපදෙසු තස්ස වචනස්සාභාවතො. අසන්නිහිතෙපි උපජ්ඣායෙ කම්මවාචා රුහතීති ආපජ්ජතීති චෙ? න. කස්මා? කම්මසම්පත්තියං ''පුග්ගලං පරාමසතී''ති වුත්තපායොව නො පමාණං. න හි තත්ථ අසන්නිහිතො උපජ්ඣායසඞ්ඛාතො පුග්ගලො පරාමසනං අරහති, තස්මා තත්ථ සඞ්ඝපරාමසනං විය පුග්ගලපරාමසනං වෙදිතබ්බං. සඞ්ඝෙන ගණෙන උපජ්ඣායෙන උපසම්පාදෙන්ති තෙසං අත්ථතො පුග්ගලත්තා, පණ්ඩකාදිඋපජ්ඣායෙන උපසම්පාදෙන්ති උපසම්පාදනකාලෙ අවිදිතත්තාති පොරාණා.

අපත්තචීවරං උපසම්පාදෙන්තීති කම්මවාචාචරියො ''පරිපුණ්ණස්ස පත්තචීවර''න්ති සඤ්ඤාය, කෙවලං අත්ථසම්පත්තිං අනපෙක්ඛිත්වා සන්තපදනීහාරෙන වා ''පරිපුණ්ණස්ස පත්තචීවර''න්ති කම්මවාචං සාවෙති. යථා එතරහි මතවිප්පවුත්තමාතාපිතිකොපි ''අනුඤ්ඤාතොසි මාතාපිතූහී''ති පුට්ඨො ''ආම භන්තෙ''ති වදති, කිං බහුනා? අයං පනෙත්ථ සාරො – ''තස්මිං සමයෙ චත්තාරි කම්මානි පඤ්චහාකාරෙහි විපජ්ජන්තී''ති ලක්ඛණස්ස න තාව

පඤ්ඤත්තත්තා අනුපජ්ඣායකාදිං උපසම්පාදෙන්ති. වජ්ජනීයපුග්ගලානං අවුත්තත්තා පණ්ඩකුපජ්ඣායාදිං උපසම්පාදෙන්ති, තෙරසන්තරායපුච්ඡාය අදස්සනත්තා අපත්තචීවරකං උපසම්පාදෙන්ති, ''අනුජානාමි භික්ඛවෙ ඤත්තිචතුත්ථෙන කම්මෙන උපසම්පාදෙතු''න්ති (මහාව. 69) එවං සබ්බපඨමං අනුඤ්ඤාතාය කම්මවාචාය ''පරිපුණ්ණස්ස පත්තචීවර''න්ති අවචනමෙත්ථ සාධකන්ති වෙදිතබ්බං. තඤ්හි වචනං අනුක්කමෙනානුඤ්ඤාතන්ති.

ඉදං තාව සබ්බථා හොතු, ''මූගං පබ්බාජෙන්ති බධිරං පබ්බාජෙන්ති''ති ඉදං කථං සම්භවිතුමරහති ආදිතො පට්ඨාය ''අනුජානාමි භික්ඛවෙ ඉමෙහි තීහි සරණගමනෙහි පබ්බජ්ජ''න්තිආදිනා අනුඤ්ඤාතත්තාති? වුච්චතෙ – ''එවඤ්ච පන, භික්ඛවෙ, පබ්බාජෙතබ්බොති, එවං වදෙහීති වත්තබ්බො…පෙ…. තතියම්පි සඞ්ඝං සරණං ගච්ඡාමී''ති එත්ථ ''එවං වදෙහීති වත්තබ්බො''ති ඉමස්ස වචනස්ස මිච්ඡා අත්ථං ගහෙත්වා මූගං පබ්බාජෙසුං. ''එවං වදෙහී''ති තං පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං ආණාපෙත්වා සයං උපජ්ඣායෙන වත්තබ්බො ''තතියම්පි සඞ්ඝං සරණං ගච්ඡාමී''ති, සො පබ්බජ්ජාපෙක්ඛො තථා ආණත්තො උපජ්ඣායවචනස්ස අනු අනු වදතු වා මා වා, තත්ථ තත්ථ භගවා ''කායෙන විඤ්ඤාපෙති, වාචාය විඤ්ඤාපෙති, කායෙන වාචාය විඤ්ඤාපෙති, ගහිතො හොති උපජ්ඣායො. දින්නො හොති ඡන්දො, දින්නා හොති පාරිසුද්ධි, දින්නා හොති පවාරණා''ති වදති . තදනුමානෙන වා කායෙන තෙන පබ්බජ්ජාපෙක්ඛෙන විඤ්ඤත්තං හොති සරණගමනන්ති වා ලොකෙපි කායෙන විඤ්ඤාපෙන්තො එවං වදතීති වුච්චති, තං පරියායං ගහෙත්වා මූගං පබ්බාජෙන්තීති වෙදිතබ්බං. පොරාණගණ්ඨිපදෙ ''මූගං කථං පබ්බාජෙන්තීති පුච්ඡං කත්වා තස්ස කායපසාදසම්භවතො කායෙන පහාරං දත්වා හත්ථමුද්දාය විඤ්ඤාපෙත්වා පබ්බාජෙසු''න්ති වුත්තං. කිං බහුනා?

අයං පනෙත්ථ සාරො – යථා පුබ්බෙ පබ්බජ්ජාධිකාරෙ වත්තමානෙ පබ්බජ්ජාභිලාපං උපච්ඡින්දිත්වා ''පණ්ඩකො, භික්ඛවෙ, අනුපසම්පන්නො න උපසම්පාදෙතබ්බො''තිආදිනා (මහාව. 109) නයෙන උපසම්පදවසෙනෙව අභිලාපො කතො. ථෙය්‍යසංවාසකපදෙ අසම්භවතො කිඤ්චාපි සො න කතො, පබ්බජ්ජාව තත්ථ කතා, සබ්බත්ථ පන උපසම්පදාභිලාපෙන අධිප්පෙතා තදනුභාවතො උපසම්පදාය, පබ්බජ්ජාය වාරිතාය උපසම්පදා වාරිතා හොතීති කත්වා, තථා ඉධ උපසම්පදාධිකාරෙ වත්තමානෙ උපසම්පදාභිලාපං උපච්ඡින්දිත්වා උපසම්පදමෙව සන්ධාය පබ්බජ්ජාභිලාපො කතොති වෙදිතබ්බො. කාමං සො න කත්තබ්බො, මූගපදෙ අසම්භවතො තස්ස වසෙන ආදිතො පට්ඨාය උපසම්පදාභිලාපොව කත්තබ්බො විය දිස්සති, තථාපි තස්සෙව මූගපදස්ස වසෙන ආදිතො පට්ඨාය පබ්බජ්ජාභිලාපොව කතො මිච්ඡාගහණනිවාරණත්ථං. කථං? ''මූගො, භික්ඛවෙ, අපත්තො ඔසාරණං, තඤ්චෙ සඞ්ඝො ඔසාරෙති, සොසාරිතො''ති (මහාව. 396) වචනතො හි මූගො උපසම්පන්නො හොතීති සිද්ධං, සො කෙවලං උපසම්පන්නොව හොති, න පන පබ්බජිතො තස්ස පබ්බජ්ජාය අසම්භවතොති මිච්ඡාගාහො හොති, තං පරිවජ්ජාපෙත්වා යො උපසම්පන්නො, සො පබ්බජිතොව හොති. පබ්බජිතො පන අත්ථි කොචි උපසම්පන්නො, අත්ථි කොචි අනුපසම්පන්නොති ඉමං සම්මාගාහං උප්පාදෙති භගවාති වෙදිතබ්බං.

අපිච තෙසං හත්ථච්ඡින්නාදීනං පබ්බජිතානං සුපබ්බජිතභාවදීපනත්ථං, පබ්බජ්ජාභාවසඞ්කානිවාරණත්ථඤ්චෙත්ථ පබ්බජ්ජාභිලාපො කතො. කථං? ''න, භික්ඛවෙ, හත්ථච්ඡින්නො පබ්බාජෙතබ්බො''තිආදිනා (මහාව. 119) පටික්ඛෙපෙන, ''පබ්බජිතා සුපබ්බජිතා''ති වුත්තට්ඨානාභාවෙන ච තෙසං පබ්බජ්ජාභාවසඞ්කා භවෙය්‍ය, යථා පසඞ්කා භවෙ, තථා පසඞ්කං ඨපෙය්‍ය. ඛන්ධකෙ උපසම්පදං සන්ධාය ''හත්ථච්ඡින්නො, භික්ඛවෙ, අපත්තො ඔසාරණං, තඤ්චෙ සඞ්ඝො ඔසාරෙති, සොසාරිතො''තිආදිනා (මහාව. 396) නයෙන භගවා නිවාරෙති. තෙනෙව නයෙන පබ්බජිතා පනෙතෙ සබ්බෙපි සුපබ්බජිතා එවාති දීපෙති. අඤ්ඤථා සබ්බෙපෙතෙ උපසම්පන්නාව හොන්ති, න පබ්බජිතාති අයමනිට්ඨප්පසඞ්ගො ආපජ්ජති. කථං? ''හත්ථච්ඡින්නො, භික්ඛවෙ, න පබ්බාජෙතබ්බො, පබ්බජිතො නාසෙතබ්බො''ති වා ''න, භික්ඛවෙ, හත්ථච්ඡින්නො පබ්බාජෙතබ්බො, යො පබ්බාජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස, සො ච අපබ්බජිතො''ති (මහාව. 119) වා තන්තියා ඨපිතාය චම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකෙ ''සොසාරිතො''ති වුත්තත්තා කෙවලං ''ඉමෙ හත්ථච්ඡින්නාදයො උපසම්පන්නාව හොන්ති, න පබ්බජිතා''ති වා ''උපසම්පන්නාපි චෙ පබ්බජිතා, නාසෙතබ්බා''ති වා අනිට්ඨකොට්ඨාසො ආපජ්ජතීති අධිප්පායො.

ඉදං පනෙත්ථ විචාරෙතබ්බං – ''සො ච අපබ්බජිතො''ති වචනාභාවතො මූගස්ස පබ්බජ්ජාසිද්ධිපසඞ්ගතො පබ්බජ්ජාපි එකතොසුද්ධියා හොතීති අයමනිට්ඨකොට්ඨාසො කථං නාපජ්ජතීති? පබ්බජ්ජාභිලාපෙන උපසම්පදා ඉධාධිප්පෙතාති සම්මාගාහෙන නාපජ්ජතීති, අඤ්ඤථා යථාබ්‍යඤ්ජනං අත්ථෙ ගහිතෙ යථාපඤ්ඤත්තදුක්කටාභාවසඞ්ඛාතො අපරො අනිට්ඨකොට්ඨාසො ආපජ්ජති. කථං? ''න, භික්ඛවෙ, මූගො පබ්බාජෙතබ්බො, යො පබ්බාජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති වුත්තදුක්කටං පබ්බජ්ජාපරියොසානෙ හොති, න තස්සාවිප්පකතාය. පුබ්බපයොගදුක්කටමෙව හි පඨමං ආපජ්ජති, තස්මා මූගස්ස පබ්බජ්ජාපරියොසානස්සෙව අභාවතො ඉමස්ස දුක්කටස්ස ඔකාසො ච න සබ්බකාලං සම්භවෙය්‍ය, උපසම්පදාවසෙන පන අත්ථෙ ගහිතෙ සම්භවති කම්මනිබ්බත්තිතො. තෙනෙව පාළියං ''න, භික්ඛවෙ, පණ්ඩකො උපසම්පාදෙතබ්බො, යො උපසම්පාදෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති දුක්කටං න පඤ්ඤත්තං. අපඤ්ඤත්තත්තා පුබ්බපයොගදුක්කටමෙව චෙත්ථ සම්භවති, නෙතරං. එත්තාවතා සිද්ධමෙතං පබ්බජ්ජාභිලාපෙන උපසම්පදාව තත්ථ අධිප්පෙතා, න පබ්බජ්ජාති. එත්ථාහ සාමණෙරපබ්බජ්ජා න කායපයොගතො හොතීති කථං පඤ්ඤායතීති? වුච්චතෙ – කායෙන විඤ්ඤාපෙතීතිආදිත්තිකා දස්සනතොති ආගතො.

‘‘ගොත්තෙනපි අනුස්සාවෙතූ’’න්ති (මහාව. 122) වචනතො යෙන වොහාරෙන වොහරති, තෙන වට්ටතීති සිද්ධං, තස්මා ‘‘කො නාමො තෙ උපජ්ඣායො’’ති පුට්ඨෙනපි ගොත්තමෙව නාමං කත්වා වත්තබ්බන්ති සිද්ධං හොති, තස්මා චතුබ්බිධෙසු නාමෙසු යෙන කෙනචි නාමෙන අනුස්සාවනා කාතබ්බාති වදන්ති. එකස්ස බහූනි නාමානි හොන්ති, තත්ථ එකං නාමං ඤත්තියා, එකං අනුස්සාවනාය කාතුං න වට්ටති, අත්ථතො බ්‍යඤ්ජනතො ච අභින්නාහි අනුස්සාවනාහි භවිතබ්බන්ති. කිඤ්චාපි ‘‘ඉත්ථන්නාමො ඉත්ථන්නාමස්ස ආයස්මතො’’ති පාළියං ‘‘ආයස්මතො’’ති පදං පච්ඡා වුත්තං, කම්මවාචාපාළියං පන ‘‘අයං බුද්ධරක්ඛිතො ආයස්මතො ධම්මරක්ඛිතස්සා’’ති පඨමං ලිඛන්ති, තං උප්පටිපාටියා වුත්තන්ති න පච්චෙතබ්බං. පාළියඤ්හි ‘‘ඉත්ථන්නාමො ඉත්ථන්නාමස්සා’’ති අත්ථමත්තං දස්සිතං, තස්මා පාළියං අවුත්තොපි ‘‘අයං බුද්ධරක්ඛිතො ආයස්මතො ධම්මරක්ඛිතස්සා’’ති කම්මවාචාපාළියං පයොගො දස්සිතො. ‘‘න මෙ දිට්ඨො ඉතො පුබ්බෙ ඉච්චායස්මා සාරිපුත්තො’’ති ච ‘‘ආයස්මා සාරිපුත්තො අත්ථකුසලො’’ති ච පඨමං ‘‘ආයස්මා’’ති පයොගස්ස දස්සනතොති වදන්ති. කත්ථචි ‘‘ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්සා’’ති වත්වා කත්ථචි කෙවලං ‘‘බුද්ධරක්ඛිතස්සා’’ති සාවෙති, සාවනං හාපෙතීති න වුච්චති නාමස්ස අහාපිතත්තාති එකෙ. සචෙ කත්ථචි ‘‘ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්සා’’ති වත්වා කත්ථචි ‘‘බුද්ධරක්ඛිතස්සායස්මතො’’ති සාවෙති, පාඨානුරූපත්තා ඛෙත්තමෙව ඔතිණ්ණන්තිපි එකෙ. බ්‍යඤ්ජනභෙදප්පසඞ්ගතො අනුස්සාවනානං තං න වට්ටතීති වදන්ති. සචෙ පන සබ්බට්ඨානෙපි එකෙනෙව පකාරෙන වදති, වට්ටති.

එකානුස්සාවනෙති එත්ථ එකතො අනුස්සාවනං එතෙසන්ති එකානුස්සාවනාති අසමානාධිකරණවිසයො බාහිරත්ථසමාසොති දට්ඨබ්බං. තෙනෙවාහ ‘‘ද්වෙ එකතො අනුස්සාවනෙ’’ති. තත්ථ **එකතොති** එකක්ඛණෙති අත්ථො, විභත්තිඅලොපෙන චායං නිද්දෙසො. **පුරිමනයෙනෙව එකතො අනුස්සාවනෙ කාතුන්ති** ‘‘එකෙන එකස්ස, අඤ්ඤෙන ඉතරස්සා’’තිආදිනා පුබ්බෙ වුත්තනයෙන ද්වීහි වා තීහි වා ආචරියෙහි එකෙන වා එකතො අනුස්සාවනෙ කාතුං. වජ්ජාවජ්ජං උපනිජ්ඣායතීති උපජ්ඣාති ඉමිනා උපජ්ඣායසද්දසමානත්ථො උපජ්ඣාසද්දොපීති අත්ථං දස්සෙතීති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.123).

ගොත්තෙනාපීති ‘‘ආයස්මතො පිප්පලිස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො’’ති එවං නාමං අවත්වා ගොත්තනාමෙනපීති අත්ථො, තෙන ‘‘කො නාමො තෙ උපජ්ඣායො’’ති පුට්ඨෙන ගොත්තනාමෙන ‘‘ආයස්මා කස්සපො’’ති වත්තබ්බන්ති සිද්ධං හොති. තස්මා අඤ්ඤම්පි යං කිඤ්චි තස්ස නාමං පසිද්ධං, තස්මිං වා ඛණෙ සුඛග්ගහණත්ථං නාමං පඤ්ඤාපිතං, තං සබ්බං ගහෙත්වාපි අනුස්සාවනා කාතබ්බා. යථා උපජ්ඣායස්ස, එවං උපසම්පදාපෙක්ඛස්සාපි ගොත්තාදිනාමෙන තඞ්ඛණිකනාමෙන ච අනුස්සාවනං කාතුං වට්ටති, තස්මිම්පි ඛණෙ ‘‘අයං තිස්සො’’ති වා ‘‘නාගො’’ති වා නාමං කරොන්තෙහි අනුසාසකසම්මුතිතො පඨමමෙව කාතබ්බං. එවං අකත්වාපි අන්තරායිකධම්මානුසාසනපුච්ඡනකාලෙසු ‘‘කින්නාමොසි, අහං භන්තෙ නාගො නාම, කො නාමො තෙ උපජ්ඣායො, උපජ්ඣායො මෙ භන්තෙ තිස්සො නාමා’’තිආදිනා විඤ්ඤාපෙන්තෙන උභින්නම්පි චිත්තෙ ‘‘මමෙතං නාම’’න්ති යථා සඤ්ඤා උප්පජ්ජති, එවං විඤ්ඤාපෙතබ්බං. සචෙ පන තස්මිං ඛණෙ පකතිනාමෙන වත්වා පච්ඡා ‘‘තිස්සො නාමා’’ති අපුබ්බනාමෙන අනුස්සාවෙති, න වට්ටති.

තත්ථ ච කිඤ්චාපි උපජ්ඣායස්සෙව නාමං අග්ගහෙත්වා යෙන කෙනචි නාමෙන ‘‘තිස්සස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො’’තිආදිනාපි පුග්ගලෙ පරාමට්ඨෙ කම්මං සුකතමෙව හොති අනුපජ්ඣායකාදීනං උපසම්පදාකම්මං විය උපජ්ඣායස්ස අභාවෙපි අභබ්බත්තෙපි කම්මවාචාය පුග්ගලෙ පරාමට්ඨෙ කම්මස්ස සිජ්ඣනතො. උපසම්පදාපෙක්ඛස්ස පන යථාසකං නාමං විනා අඤ්ඤෙන නාමෙන අනුස්සාවිතෙ කම්මං කුප්පති, සො අනුපසම්පන්නොව හොති. තත්ථ ඨිතො අඤ්ඤො අනුපසම්පන්නො විය ගහිතනාමස්ස වත්ථුපුග්ගලස්ස තත්ථ අභාවා, එතස්ස ච නාමස්ස අනුස්සාවනාය අවුත්තත්තා. තස්මා උපසම්පදාපෙක්ඛස්ස පකතිනාමං පරිවත්තෙත්වා අපුබ්බෙන නාගාදිනාමෙන අනුස්සාවිතුකාමෙන පටිකච්චෙව ‘‘ත්වං නාගො’’තිආදිනා විඤ්ඤාපෙත්වා අනුසාසනඅන්තරායිකධම්මාපුච්ඡනක්ඛණෙසුපි තස්ස ච සඞ්ඝස්ස ච යථා පාකටං හොති, තථා පකාසෙත්වාව නාගාදිනාමෙන අනුස්සාවෙතබ්බං. එකස්ස බහූනි නාමානි හොන්ති, තෙසු එකං ගහෙතුං වට්ටති.

යං පන උපසම්පදාපෙක්ඛඋපජ්ඣායානං එකත්ථ ගහිතං නාමං තදෙව ඤත්තියා, සබ්බත්ථ අනුස්සාවනාසු ච ගහෙතබ්බං. ගහිතතො හි අඤ්ඤස්මිං ගහිතෙ බ්‍යඤ්ජනං භින්නං නාම හොති, කම්මං විපජ්ජති. අත්ථතො හි බ්‍යඤ්ජනතො ච අභින්නා එව ඤත්ති අනුස්සාවනා ච වට්ටන්ති. උපජ්ඣායනාමස්ස පන පුරතො ‘‘ආයස්මතො තිස්සස්සා’’තිආදිනා ආයස්මන්තපදං සබ්බත්ථ යොජෙත්වාපි අනුස්සාවෙති. තථා අයොජිතෙපි දොසො නත්ථි.

පාළියං (මහාව. 126) පන කිඤ්චාපි ‘‘ඉත්ථන්නාමස්ස ආයස්මතො’’ති පච්ඡතො ‘‘ආයස්මතො’’ති පදං වුත්තං, තථාපි ‘‘ආයස්මා සාරිපුත්තො අත්ථකුසලො’’තිආදිනා නාමස්ස පුරතො ‘ආයස්මන්තපද’යොගස්ස දස්සනතො පුරතොව පයොගො යුත්තතරො, තඤ්ච එකත්ථ යොජෙත්වා අඤ්ඤත්ථ අයොජිතෙපි එකත්ථ පුරතො යොජෙත්වා අඤ්ඤත්ථ පච්ඡතො යොජනෙපි සාවනාය හාපනං නාම න හොති නාමස්ස අහාපිතත්තා. තෙනෙව පාළියම්පි ‘‘ඉත්ථන්නාමස්ස ආයස්මතො’’ති එකත්ථ යොජෙත්වා ‘‘ඉත්ථන්නාමෙන උපජ්ඣායෙනා’’තිආදීසු ‘‘ආයස්මතො’’ති න යොජිතන්ති වදන්ති. තඤ්ච කිඤ්චාපි එවං, තථාපි සබ්බට්ඨානෙපි එකෙනෙව පකාරෙන යොජෙත්වා එව වා අයොජෙත්වා වා අනුස්සාවනං පසත්ථතරන්ති ගහෙතබ්බං.

එකතො සඞෙව එකස්මිං ඛණෙ අනුස්සාවනං එතෙසන්ති එකානුස්සාවනා, උපසම්පදාපෙක්ඛා, එතෙ **එකානුස්සාවනෙ** කාතුං. තෙනාහ ''එකතොඅනුසාවනෙ''ති. ඉදඤ්ච එකං පදං විභත්තිඅලොපෙන දට්ඨබ්බං. **එකෙන වාති** ද්වින්නම්පි එකස්මිං ඛණෙ එකාය එව කම්මවාචාය අනුස්සාවනෙ එකෙන ආචරියෙනාති අත්ථො. ''අයං බුද්ධරක්ඛිතො ච අයං ධම්මරක්ඛිතො ච ආයස්මතො සඞ්ඝරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො''තිආදිනා නයෙන එකෙන ආචරියෙන ද්වින්නමෙකස්මිං ඛණෙ අනුස්සාවනනයො දට්ඨබ්බො, ඉමිනාව නයෙන තිණ්ණම්පි එකෙන ආචරියෙන එකක්ඛණෙ අනුස්සාවනං වෙදිතබ්බං.

පුරිමනයෙනෙව එකතො අනුස්සාවනෙ කාතුන්ති ''එකෙන එකස්ස, අඤ්ඤෙන ඉතරස්සා''තිආදිනා පුබ්බෙ වුත්තනයෙන ද්වින්නං ද්වීහි වා තිණ්ණං තීහි වා ආචරියෙහි, එකෙන වා ආචරියෙන තයොපි එකතොඅනුස්සාවනෙ කාතුන්ති අත්ථො. **''තඤ්ච ඛො එකෙන උපජ්ඣායෙන, න ත්වෙව නානුපජ්ඣායෙනා''**ති ඉදං එකෙන ආචරියෙන ද්වීහි වා තීහි වා උපජ්ඣායෙහි ද්වෙ වා තයො වා උපසම්පදාපෙක්ඛෙ එකක්ඛණෙ එකාය අනුස්සාවනාය එකානුස්සාවනෙ කාතුං න වට්ටතීති පටික්ඛෙපපදං, න පන නානාචරියෙහි නානුපජ්ඣායෙහි තයො එකානුස්සාවනෙ කාතුං න වට්ටතීති ආහ **''සචෙ පන නානාචරියා නානුපජ්ඣායා…පෙ…. වට්ටතී''**ති. යඤ්චෙත්ථ ''තිස්සත්ථෙරො සුමනත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං, සුමනත්ථෙරො තිස්සත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරික''න්ති එවං උපජ්ඣායෙහි අඤ්ඤමඤ්ඤං සද්ධිවිහාරිකානං අනුස්සාවනකරණං වුත්තං, තං උපලක්ඛණමත්තං. තස්මා සචෙ තිස්සත්ථෙරො සුමනත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං, සුමනත්ථෙරො නන්දත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං අනුස්සාවෙති, අඤ්ඤමඤ්ඤඤ්ච ගණපූරකා හොන්ති, වට්ටති එව. සචෙ පන උපජ්ඣායො සයමෙව අත්තනො සද්ධිවිහාරිකං අනුස්සාවෙති, එත්ථ වත්තබ්බමෙව නත්ථි, කම්මං සුකතමෙව හොති, අනුපජ්ඣායකස්සපි යෙන කෙනචි අනුස්සාවිතෙ උපසම්පදා හොති, කිමඞ්ගං පන සඋපජ්ඣායකස්ස උපජ්ඣායෙනෙව අනුස්සාවනෙති දට්ඨබ්බං. තෙනෙව නවට්ටනපක්ඛං දස්සෙතුං **''සචෙ පනා''**තිආදිමාහ.

උපජ්ඣාති උපජ්ඣායසද්දසමානත්ථො ආකාරන්තො උපජ්ඣාසද්දොති දස්සෙති. උපජ්ඣාය-සද්දො එව වා උපජ්ඣා, උපයොගපච්චත්තවචනෙසු ය-කාර ලොපං කත්වා එවං වුත්තො කරණවචනාදීසු උපජ්ඣාසද්දස්ස පයොගාභාවාති දට්ඨබ්බං. පාළියං **අත්තනාව අත්තානං සම්මන්නිතබ්බ**න්ති අත්තනාව කත්තුභූතෙන කරණභූතෙන අත්තානමෙව කම්මභූතං පති සම්මන්නනකිච්චං කාතබ්බං, **අත්තානන්ති** වා පච්චත්තෙ උපයොගවචනං, අත්තනාව අත්තා සම්මන්නිතබ්බොති අත්ථො. න කෙවලඤ්ච එත්ථෙව, අඤ්ඤත්‍රාපි තෙරසසම්මුතිආදීසු ඉමිනාව ලක්ඛණෙන අත්තනාව අත්තා සම්මන්නිතබ්බොව. අපිච සයං කම්මාරහත්තා අත්තානං මුඤ්චිත්වා චතුවග්ගාදිකො ගණො සබ්බත්ථ ඉච්ඡිතබ්බො.

සච්චකාලොති ''නිගුහිස්සාමී''ති වඤ්චනං පහාය සච්චස්සෙව තෙ ඉච්ඡිතබ්බකාලො. **භූතකාලොති** වඤ්චනාය අභාවෙපි මනුස්සත්තාදිවත්ථුනො භූතතාය අවස්සං ඉච්ඡිතබ්බකාලො, ඉතරථා කම්මකොපාදිඅන්තරායො හොතීති අධිප්පායො. **මඞ්කූති** අධොමුඛො. **උද්ධරතූති** අනුපසම්පන්නභාවතො උපසම්පත්තියං පතිට්ඨපෙතූති අත්ථො.

සබ්බකම්මවාචාසු අත්ථකොසල්ලත්ථං පනෙත්ථ උපසම්පදකම්මවාචාය එවමත්ථො දට්ඨබ්බො – **සුණාතූති** සවනාණත්තියං පඨමපුරිසෙකවචනං. තඤ්ච කිඤ්චාපි යො සො සඞ්ඝො සවනකිරියායං නියොජීයති, තස්ස සම්මුඛත්තා ''සුණාහී''ති මජ්ඣිමපුරිසවචනෙන වත්තබ්බං, තථාපි යස්මා සඞ්ඝසද්දසන්නිධානෙ පඨමපුරිසප්පයොගොව සද්දවිදූහි සමාචිණ්ණො භවන්තභගවන්තආයස්මාදිසද්දසන්නිධානෙසු විය ''අධිවාසෙතු මෙ භවං ගොතමො (පාරා. 22), එතස්ස සුගත කාලො, යං භගවා සාවකානං සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙය්‍ය (පාරා. 21), පක්කමතායස්මා (පාරා. 436), සුණන්තු මෙ ආයස්මන්තො''තිආදීසු (මහාව. 168). තස්මා ඉධ පඨමපුරිසප්පයොගො කතො. අථ වා ගාරවවසෙනෙතං වුත්තං. ගරුට්ඨානියෙසු හි ගාරවවසෙන මජ්ඣිමපුරිසපයොගුප්පත්තියම්පි පඨමපුරිසප්පයොගං පයුජ්ජන්ති ''දෙසෙතු සුගතො ධම්ම''න්තිආදීසු (දී. නි. 2.66; ම. නි. 2.338; මහාව. 8) වියාති දට්ඨබ්බං. කෙචි පන ''භන්තෙ ආවුසොති පදෙ අපෙක්ඛිත්වා ඉධ පඨමපුරිසප්පයොගො''ති වදන්ති, තං න සුන්දරං ''ආචරියො මෙ, භන්තෙ, හොහි (මහාව. 77), ඉඞ්ඝාවුසො උපාලි, ඉමං පබ්බජිතං අනුයුඤ්ජාහී''තිආදීසු (පාරා. 517) තප්පයොගෙපි මජ්ඣිමපුරිසප්පයොගස්සෙව දස්සනතො.

මෙති යො සාවෙති, තස්ස අත්තනිද්දෙසෙ සාමිවචනං. **භන්තෙති** ආලපනත්ථෙ වුඩ්ඪෙසු සගාරවවචනං, **''ආවුසො''**ති පදං පන නවකෙසු. තදුභයම්පි නිපාතො ''තුම්හෙ භන්තෙ තුම්හෙ ආවුසො''ති බහූසුපි සමානරූපත්තා. **සඞ්ඝොති** අවිසෙසතො චතුවග්ගාදිකෙ පකතත්තපුග්ගලසමූහෙ වත්තති. ඉධ පන පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු පඤ්චවග්ගතො පට්ඨාය, මජ්ඣිමෙසු ජනපදෙසු දසවග්ගතො පට්ඨාය සඞ්ඝොති ගහෙතබ්බො. තත්‍රායං පිණ්ඩත්ථො – භන්තෙ, සඞ්ඝො මම වචනං සුණාතූති. ඉදඤ්ච නවකතරෙන වත්තබ්බවචනං. සචෙ පන අනුස්සාවකො සබ්බෙහි භික්ඛූහි වුඩ්ඪතරො හොති, ''සුණාතු මෙ, ආවුසො සඞ්ඝො''ති වත්තබ්බං. සොපි චෙ ''භන්තෙ''ති වදෙය්‍ය, නවකතරො වා ''ආවුසො''ති, කම්මකොපො නත්ථි. කෙචි පන ''එකත්ථ 'ආවුසො'ති වත්වා අඤ්ඤත්ථ 'භන්තෙ'ති වුත්තෙපි නත්ථි දොසො උභයෙනපි ආලපනස්ස සිජ්ඣනතො''ති වදන්ති.

ඉදානි යමත්ථං ඤාපෙතුකාමො ''සුණාතූ''ති සඞ්ඝං සවනෙ නියොජෙති, තං ඤාපෙන්තො **''අයං ඉත්ථන්නාමො''**තිආදිමාහ. තත්ථ **අයන්ති** උපසම්පදාපෙක්ඛස්ස හත්ථපාසෙ සන්නිහිතභාවදස්සනං, තෙන ච

හත්ථපාසෙ ඨිතස්සෙව උපසම්පදා රුහතීති සිජ්ඣති හත්ථපාසතො බහි ඨිතස්ස ''අය''න්ති න වත්තබ්බතො. තෙනෙව අනුසාසකසම්මුතියං සො හත්ථපාසතො බහි ඨිතත්තා ''අය''න්ති න වුත්තො, තස්මා උපසම්පදාපෙක්ඛො අනුපසම්පන්නො හත්ථපාසෙ ඨපෙතබ්බො. **අයං ඉත්ථන්නාමොති** අයං-සද්දො ච අවස්සං පයුජ්ජිතබ්බො, සො ච ඉමස්මිං පඨමනාමපයොගෙ එවාති ගහෙතබ්බං. **''ඉත්ථන්නාමො''**ති ඉදං අනියමතො තස්ස නාමදස්සනං, උභයෙනපි අයං බුද්ධරක්ඛිතොතිආදිනාමං දස්සෙති. ''උපසම්පදාපෙක්ඛො''ති භින්නාධිකරණවිසයෙ බහුබ්බීහිසමාසො, උපසම්පදං මෙ සඞ්ඝො අපෙක්ඛමානොති අත්ථො. තස්ස ච උපජ්ඣායතං සමඞ්ගිභාවෙන දස්සෙතුං ''ඉත්ථන්නාමස්ස ආයස්මතො''ති වුත්තං. එතෙන ''අයං බුද්ධරක්ඛිතො ආයස්මතො ධම්මරක්ඛිතස්ස සද්ධිවිහාරිකභූතො උපසම්පදාපෙක්ඛො''ති එවමාදිනා නයෙන නාමයොජනාය සහ අත්ථො දස්සිතො. එත්ථ ච ''ආයස්මතො''ති පදං අවත්වාපි ''අයං බුද්ධරක්ඛිතො ධම්මරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො''ති වත්තුං වට්ටති. තෙනෙව පාළියං ''ඉත්ථන්නාමෙන උපජ්ඣායෙනා''ති එත්ථ ''ආයස්මතො''ති පදං න වුත්තං. යඤ්චෙත්ථ වත්තබ්බං, තං හෙට්ඨා වුත්තමෙව.

නනු චෙත්ථ උපජ්ඣායොපි උපසම්පදාපෙක්ඛො විය හත්ථපාසෙ ඨිතො එව ඉච්ඡිතබ්බො, අථ කස්මා ''අයං ඉත්ථන්නාමො ඉමස්ස ඉත්ථන්නාමස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො''ති එවං උපජ්ඣායස්ස නාමපරාමසනෙපි ඉදං-සද්දප්පයොගො න කතොති? නායං විරොධො උපජ්ඣායස්ස අභාවෙපි කම්මකොපාභාවතො. කෙවලඤ්හි කම්මනිබ්බත්තියා සන්තපදවසෙන අවිජ්ජමානස්සපි උපජ්ඣායස්ස නාමකිත්තනං අනුපජ්ඣායස්ස උපසම්පදාදීසුපි කරීයති, තස්මා උපජ්ඣායස්ස අසන්නිහිතායපි තප්පරාමසනමත්තෙනෙව කම්මසිද්ධිතො ''ඉමස්සා''ති නිද්දිසිතුං න වට්ටතීති.

පරිසුද්ධො අන්තරායිකෙහි ධම්මෙහීති අභබ්බත්තාදිකෙහි උපසම්පදාය අවත්ථුකරෙහි චෙව පඤ්චාබාධහත්ථච්ඡින්නාදීහි ආපත්තිකරෙහි ච අන්තරායිකසභාවෙහි පරිමුත්තො. එවං වුත්තෙ එව ආපත්තිමත්තකරෙහි පඤ්චාබාධාදීහි අපරිමුත්තස්සපි උපසම්පදා රුහති, නාඤ්ඤථා. **පරිපුණ්ණස්ස පත්තචීවරන්ති** පරිපුණ්ණමස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛස්ස පත්තචීවරං. එවං වුත්තෙ එව අපත්තචීවරස්සපි උපසම්පදා රුහති, නාඤ්ඤථා. **උපසම්පදං යාචතීති** ''සඞ්ඝං, භන්තෙ, උපසම්පදං යාචාමී''තිආදිනා (මහාව. 126) යාචාපිතභාවං සන්ධාය වුත්තං. එවං තෙන සඞ්ඝෙ අයාචිතෙපි ''ඉත්ථන්නාමො සඞ්ඝං උපසම්පදං යාචතී''ති වුත්තෙ එව කම්මං අවිපන්නං හොති, නාඤ්ඤථා. **උපජ්ඣායෙනාති** උපජ්ඣායෙන කරණභූතෙන, ඉත්ථන්නාමං උපජ්ඣායං කත්වා කම්මභූතං උපසම්පදං දාතුං නිප්ඵාදෙතුං කත්තුභූතං සඞ්ඝං යාචතීති අත්ථො. යාචධාතුනො පන ද්විකම්මකත්තා ''සඞ්ඝං උපසම්පද''න්ති ද්වෙ කම්මපදානි වුත්තානි.

යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලන්ති එත්ථ පත්තො කාලො ඉමස්ස කම්මස්සාති පත්තකාලං, අපලොකනාදිචතුබ්බිධං සඞ්ඝගණකම්මං, තදෙව සකත්ථෙ ය-පච්චයෙන **''පත්තකල්ල''**න්ති වුච්චති. ඉධ පන ඤත්තිචතුත්ථඋපසම්පදාකම්මං අධිප්පෙතං, තං කාතුං සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං ජාතං. **යදීති** අනුමතිගහණවසෙන කම්මස්ස පත්තකල්ලතං ඤාපෙති, යො හි කොචි තත්ථ අපත්තකල්ලතං මඤ්ඤිස්සති, සො වක්ඛති. ඉමමෙව හි අත්ථං සන්ධාය අනුස්සාවනාසු ''යස්සායස්මතො ඛමති…පෙ.… සො භාසෙය්‍යා''ති (මහාව. 127) වුත්තං. තදෙතං පත්තකල්ලං වත්ථුසම්පදා, අන්තරායිකෙහි ධම්මෙහි වස්ස පරිසුද්ධතා, සීමාසම්පදා, පරිසාසම්පදා, පුබ්බකිච්චනිට්ඨානන්ති ඉමෙහි පඤ්චහි අඞ්ගෙහි සඞ්ගහිතං.

තත්ථ **වත්ථුසම්පදා** නාම යථාවුත්තෙහි එකාදසඅභබ්බපුග්ගලෙහි චෙව අන්තිමවත්ථුඅජ්ඣාපන්නෙහි ච අඤ්ඤො පරිපුණ්ණවීසතිවස්සො අනුපසම්පන්නභූතො මනුස්සපුරිසො. එතස්මිඤ්හි පුග්ගලෙ සති එව ඉදං සඞ්ඝස්ස උපසම්පදාකම්මං පත්තකල්ලං නාම හොති, නාසති, කතඤ්ච කුප්පමෙව හොති.

අන්තරායිකෙහි ධම්මෙහි වස්ස පරිසුද්ධතා නාම යථාවුත්තස්සෙව උපසම්පදාවත්ථුභූතස්ස පුග්ගලස්ස යෙ ඉමෙ භගවතා පටික්ඛිත්තා පඤ්චාබාධඵුට්ඨතාදයො මාතාපිතූහි අනනුඤ්ඤාතතාපරියොසානා චෙව හත්ථච්ඡින්නාදයො ච දොසධම්මා කාරකසඞ්ඝස්ස ආපත්තාදිඅන්තරායහෙතුතාය ''අන්තරායිකා''ති වුච්චන්ති, තෙහි අන්තරායිකෙහි දොසධම්මෙහි පරිමුත්තතා, ඉමිස්සා ච සති එව ඉදං කම්මං පත්තකල්ලං නාම හොති, නාසති, කතං පන කම්මං සුකතමෙව හොති ඨපෙත්වා ඌනවීසතිවස්සං පුග්ගලං.

සීමාසම්පදා පන උපොසථක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 138 ආදයො) වක්ඛමානනයෙන සබ්බදොසරහිතාය බද්ධාබද්ධවසෙනෙව දුවිධාය සීමාය වසෙන වෙදිතබ්බා. තාදිසාය හි සීමාය සති එව ඉදං කම්මං පත්තකල්ලං නාම හොති, නාසති, කතඤ්ච කම්මං විපජ්ජති.

පරිසාසම්පදා පන යෙ ඉමෙ උපසම්පදාකම්මස්ස සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන කම්මප්පත්තා දසහි වා පඤ්චහි වා අනූනාපාරාජිකං අනාපන්නා අනුක්ඛිත්තා ච සමානසංවාසකා භික්ඛූ, තෙසං එකසීමාය හත්ථපාසං අවිජහිත්වා ඨානං, ඡන්දාරහානඤ්ච ඡන්දස්ස ආනයනං, සම්මුඛීභූතානඤ්ච අප්පටිකොසනං, උපසම්පදාපෙක්ඛරහිතානං උපොසථක්ඛන්ධකෙ පටික්ඛිත්තානං ගහට්ඨාදිඅනුපසම්පන්නානඤ්චෙව පාරාජිකුක්ඛිත්තකනානාසංවාසකභික්ඛුනීනඤ්ච වජ්ජනීයපුග්ගලානං සඞ්ඝස්ස හත්ථපාසෙ අභාවො චාති ඉමෙහි චතූහි

අඞ්ගෙහි සඞ්ගහිතා. එවරූපාය ච පරිසාසම්පදාය සති එව ඉදං පත්තකල්ලං නාම හොති, නාසති. තත්ථ පුරිමානං තිණ්ණං අඞ්ගානං අඤ්ඤතරස්සපි අභාවෙ කතං කම්මං විපජ්ජති, න පච්ඡිමස්ස.

පුබ්බකිච්චනිට්ඨානං නාම යානිමානි ''පඨමං උපජ්ඣං ගාහාපෙතබ්බො''තිආදිනා පාළියං (මහාව. 126) වුත්තානි ''උපජ්ඣාගාහාපනං, පත්තචීවරාචික්ඛණං, තතො තං හත්ථපාසතො බහි පෙසෙත්වා අනුසාසකසම්මුතිකම්මකරණං, සම්මතෙන ච ගන්ත්වා අනුසාසනං, තෙන ච පඨමතරං ආගන්ත්වා සඞ්ඝස්ස ඤත්තිං ඤාපෙත්වා උපසම්පදාපෙක්ඛං 'ආගච්ඡාහී'ති හත්ථපාසෙ එව අබ්භානං, තෙන භික්ඛූනං පාදෙ වන්දාපෙත්වා උපසම්පදායාචාපනං, තතො අන්තරායිකධම්මපුච්ඡකසම්මුතිකම්මකරණං, සම්මතෙන ච පුච්ඡන''න්ති ඉමානි අට්ඨ පුබ්බකිච්චානි, තෙසං සබ්බෙසං යථාවතො කරණෙන නිට්ඨානං. එතස්මිඤ්ච පුබ්බකිච්චනිට්ඨාපනෙ සති එව ඉදං සඞ්ඝස්ස උපසම්පදාකම්මං පත්තකල්ලං නාම හොති, නාසති. එතෙසු පන පුබ්බකම්මෙසු අකතෙසුපි කතං කම්මං යථාවුත්තෙසු වත්ථුසම්පත්තිආදීසු විජ්ජමානෙසු අකුප්පමෙව හොති. තදෙවමෙත්ථ පත්තකල්ලං ඉමෙහි පඤ්චහි අඞ්ගෙහි සඞ්ගහිතන්ති වෙදිතබ්බං. ඉමිනාව නයෙන හෙට්ඨා වුත්තෙසු, වක්ඛමානෙසු ච සබ්බෙසු කම්මෙසු පත්තකල්ලතා යථාරහං යොජෙත්වා ඤාතබ්බා.

ඉත්ථන්නාමං උපසම්පාදෙය්‍යාති උපසම්පදානිප්ඵාදනෙන තංසමඞ්ගිං කරෙය්‍ය කරොතූති පත්ථනායං, විධිම්හි වා ඉදං දට්ඨබ්බං. යථා හි ''දෙවදත්තං සුඛාපෙය්‍යා''ති වුත්තෙ සුඛමස්ස නිප්ඵාදෙත්වා තං සුඛසමඞ්ගිනං කරෙය්‍යාති අත්ථො හොති, එවමිධාපි උපසම්පදමස්ස නිප්ඵාදෙත්වා තං උපසම්පදාසමඞ්ගිනං කරෙය්‍යාති අත්ථො. පයොජකබ්‍යාපාරෙ චෙතං. යථා සුඛයන්තං කිඤ්චි සුද්ධකත්තාරං කොචි හෙතුකත්තා සුඛහෙතුනිප්ඵාදනෙන සුඛාපෙය්‍යාති වුච්චති, එවමිධාපි උපසම්පජ්ජන්තං සුද්ධකත්තාරං පුග්ගලං හෙතුකත්තුභූතො සඞ්ඝො උපසම්පදාහෙතුනිප්ඵාදනෙන උපසම්පාදෙය්‍යාති වුත්තො. එතෙන ච සුඛං විය සුඛදායකෙන සඞ්ඝෙන පුග්ගලස්ස දීයමානා තථාපවත්තපරමත්ථධම්මෙ උපාදාය අරියජනපඤ්ඤත්තා උපසම්පදා නාම සම්මුතිසච්චතා අත්ථීති සමත්ථිතං හොති. එත්ථ ච ''ඉත්ථන්නාමො සඞ්ඝං උපසම්පදං යාචතී''ති (මහාව. 127) වුත්තත්තා පරිවාසාදීසු විය යාචනානුගුණං ''ඉත්ථන්නාමස්ස උපසම්පදං දදෙය්‍යා''ති අවත්වා ''ඉත්ථන්නාමං උපසම්පාදෙය්‍යා''ති වුත්තත්තා ඉදං උපසම්පදාකම්මං දානෙ අසඞ්ගහෙත්වා කම්මලක්ඛණෙ එව සඞ්ගහිතන්ති දට්ඨබ්බං. ඉමිනා නයෙන ''ඉත්ථන්නාමං උපසම්පාදෙති, උපසම්පන්නො සඞ්ඝෙනා''ති එත්ථාපි අත්ථො වෙදිතබ්බො. කෙවලඤ්හි තත්ථ වත්තමානකාලඅතීතකාලවසෙන, ඉධ පන අනාමට්ඨකාලවසෙනාති එත්තකමෙව විසෙසො.

එසා ඤත්තීති ''සඞ්ඝො ඤාපෙතබ්බො''ති වුත්තඤාපනා එසා. ඉදඤ්ච අනුස්සාවනානම්පි සබ්භාවසූචනත්ථං වුච්චති. අවස්සඤ්චෙතං වත්තබ්බමෙව. ඤත්තිකම්මෙ එව තං න වත්තබ්බං. තත්ථ පන ය්‍ය-කාරෙ වුත්තමත්තෙ එව ඤත්තිකම්මං නිට්ඨිතං හොතීති දට්ඨබ්බං. **ඛමතීති** රුච්චති. **උපසම්පදාති** සඞ්ඝෙන දීයමානා නිප්ඵාදියමානා උපසම්පදා, යස්ස ඛමති, සො තුණ්හස්සාති යොජනා. **තුණ්හීති** ච අකථනත්ථෙ නිපාතො, අකථනකො **අස්ස** භවෙය්‍යාති අත්ථො. ඛමති සඞ්ඝස්ස ඉත්ථන්නාමස්ස උපසම්පදාති පකතෙන සම්බන්ධො. තත්ථ කාරණමාහ **''තස්මා තුණ්හී''**ති. තත්ථ ''ආසී''ති සෙසො. යස්මා ''යස්ස නක්ඛමති, සො භාසෙය්‍යා''ති තික්ඛත්තුං වුච්චමානොපි සඞ්ඝො තුණ්හී නිරවො අහොසි, තස්මා ඛමති සඞ්ඝස්සාති අත්ථො. **එවන්ති** ඉමිනා පකාරෙන. තුණ්හීභාවෙනෙවෙතං සඞ්ඝස්ස රුච්චනභාවං ධාරයාමි, බුජ්ඣාමි ජානාමීති අත්ථො. **ඉති**-සද්දො පරිසමාපනත්ථෙ කතො, සො ච කම්මවාචාය අනඞ්ගං, තස්මා අනුස්සාවකෙන ''ධාරයාමී''ති එත්ථ මි-කාරපරියොසානමෙව වත්වා නිට්ඨපෙතබ්බං, ඉති-සද්දො න පයුඤ්ජිතබ්බොති දට්ඨබ්බං. ඉමිනා නයෙන සබ්බකම්මවාචානමත්ථො වෙදිතබ්බො.

එකපොරිසා වාතිආදි සත්තානං සරීරඡායං පාදෙහි මිනිත්වා ජානනප්පකාරදස්සනං. ඡසත්තපදපරිමිතා හි ඡායා ''පොරිසා''ති වුච්චති, ඉදඤ්ච උතුප්පමාණාචික්ඛණාදි ච ආගන්තුකෙහි සද්ධිං වීමංසිත්වා වුඩ්ඪනවභාවං ඤත්වා වන්දනවන්දාපනාදිකරණත්ථං වුත්තං. එති ආගච්ඡති, ගච්ඡති චාති උතු, සොව පමීයතෙ අනෙන සංවච්ඡරන්ති පමාණන්ති ආහ **''උතුයෙව උතුප්පමාණ''**න්ති. **අපරිපුණ්ණාති** උපසම්පදාදිවසෙන අපරිපුණ්ණා. යදි උතුවෙමජ්ඣෙ උපසම්පාදිතො, තදා තස්මිං උතුම්හි අවසිට්ඨදිවසාචික්ඛණං දිවසභාගාචික්ඛණන්ති දස්සෙති. තෙනාහ **''යත්තකෙහි දිවසෙහි යස්ස යො උතු අපරිපුණ්ණො, තෙ දිවසෙ''**ති. තත්ථ යස්ස තඞ්ඛණං ලද්ධූපසම්පදස්ස පුග්ගලස්ස සම්බන්ධී යො උතු යත්තකෙහි දිවසෙහි අපරිපුණ්ණො, තෙ දිවසෙති යොජනා.

ඡායාදිකමෙව සබ්බං සඞ්ගහෙත්වා ගායිතබ්බතො කථෙතබ්බතො සඞ්ගීතීති ආහ **''ඉදමෙවා''**තිආදි. තත්ථ එකතො කත්වා ආචික්ඛිතබ්බං. **ත්වං කිං ලභසීති** ත්වං උපසම්පාදනකාලෙ කතරවස්සං, කතරඋතුඤ්ච ලභසි, කතරස්මිං තෙ උපසම්පදා ලද්ධාති අත්ථො. **වස්සන්ති** වස්සානඋතු, ඉදඤ්ච සංවච්ඡරාචික්ඛණං විනා වුත්තම්පි න විඤ්ඤායතීති ඉමිනා උතුආචික්ඛණෙනෙව සාසනවස්සෙසු වා කලියුගවස්සාදීසු වා සහස්සිමෙ වා සතිමෙ වා අසුකඋතුං ලභාමීති දස්සිතන්ති දට්ඨබ්බං. **ඡායාති** ඉදං පාළියං ආගතපටිපාටිං සන්ධාය වුත්තං, වත්තබ්බකම්මතො පන කලියුගවස්සාදීසු සබ්බදෙසපසිද්ධෙසු අසුකවස්සෙ අසුකඋතුම්හි අසුකමාසෙ අසුකකණ්හෙ වා සුක්කෙ වා පක්ඛෙ අසුකෙ තිථිවාරවිසෙසයුත්තෙ පුබ්බණ්හාදිදිවසභාගෙ එත්තකෙ ඡායාපමාණෙ, නාඩිකාපමාණෙ වා මයා උපසම්පදා ලද්ධාති වදෙය්‍යාසීති එවං ආචික්ඛිතබ්බං. ඉදං සුට්ඨු උග්ගහෙත්වා ආගන්තුකෙහි වුඩ්ඪපටිපාටිං ඤත්වා පටිපජ්ජාහීති වත්තබ්බං. ඉති එත්තකො කථාමග්ගො විමතිවිනොදනියං ආගතො. වජිරබුද්ධිටීකායං පන එකච්චො ඉධෙව සඞ්ගහං ගතො, එකච්චො අසන්නිට්ඨානවිනිච්ඡයත්තා සංසයහෙතුකො හොති, තස්මා ඉධ න ගහිතොති.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

උපසම්පදාවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො.

23. නිස්සයවිනිච්ඡයකථා

151. එවං උපසම්පදාවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි නිස්සයවිනිච්ඡයං කථෙතුං **"නිස්සයොති එත්ථ පනා"**තිආදිමාහ. තත්ථ නිස්සයනං **නිස්සයො,** සෙවනං භජනන්ත්‍යත්ථො. නිපුබ්බසි සෙවායන්ති ධාතු භාවසාධනො, න ''නිස්සාය නං වසතීති නිස්සයො''ති ඉධ විය අවුත්තකම්මසාධනො. තත්ථ හි සෙවිතබ්බො පුග්ගලො ලබ්භති, ඉධ පන සෙවනකිරියාති. ඉදානි තං නිස්සයං පුච්ඡාපුබ්බඞ්ගමාය විස්සජ්ජනාය විත්ථාරතො ඨපෙතුං **"කෙන දාතබ්බො"**තිආදිමාහ. තත්ථ **කෙන දාතබ්බො, කෙන න දාතබ්බොති** නිස්සයදායකං කත්තාරං පුච්ඡති, **කස්ස දාතබ්බො, කස්ස න දාතබ්බොති** නිස්සයපටිග්ගාහකං සම්පදානං, **කථං ගහිතො හොති, කථං පටිප්පස්සම්භතීති** කාරණං, **නිස්සාය කෙන වසිතබ්බං, කෙන න වසිතබ්බන්ති** නිස්සයපටිපන්නකං. තතො පුච්ඡානුක්කමෙන විස්සජ්ජෙතුං **"තත්ථ"**ත්‍යාදිමාහ. න කෙවලං එත්ථෙව, අථ ඛො නිස්සයමුච්චනඞ්ගෙපි ''බ්‍යත්තෙනා''ති ආගතො.

තත්ථ එත්ථ ච කො විසෙසොති ආහ **"එත්ථ ච 'බ්‍යත්තො'ති ඉමිනා පරිසුපට්ඨාපකො බහුස්සුතො වෙදිතබ්බො"**ති. ඉදානි පරිසුපට්ඨාපකලක්ඛණං දස්සෙතුං **"පරිසුපට්ඨාපකෙන හී"**තිආදිමාහ. තත්ථ **අභිවිනයෙති** සකලෙ විනයපිටකෙ. **විනෙතුන්ති** සික්ඛාපෙතුං. **ද්වෙ විභඞ්ගා පගුණා වාචුග්ගතා කාතබ්බාති** ඉදං පරිපුච්ඡාවසෙන උග්ගණ්හනං සන්ධාය වුත්තන්ති වදන්ති. එකස්ස පමුට්ඨං, ඉතරෙසං පගුණං භවෙය්‍යාති ආහ **"තීහි ජනෙහි සද්ධිං පරිවත්තනක්ඛමා කාතබ්බා"**ති. **අභිධම්මෙති** නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ. **හෙට්ඨිමා වා තයො වග්ගාති** මහාවග්ගතො හෙට්ඨා සගාථාවග්ගො නිදානවග්ගො ඛන්ධවග්ගොති ඉමෙ තයො වග්ගා. ''ධම්මපදම්පි සහ වත්ථුනා උග්ගහෙතුං වට්ටතී''ති මහාපච්චරියං වුත්තත්තා ජාතකභාණකෙන සාට්ඨකථං ජාතකං උග්ගහෙත්වාපි ධම්මපදං සහ වත්ථුනා උග්ගහෙතබ්බමෙව.

පඤ්චහි භික්ඛවෙ අඞ්ගෙහි සමන්නාගතෙනාතිආදීසු **න සාමණෙරො උපට්ඨාපෙතබ්බොති** උපජ්ඣායෙන හුත්වා සාමණෙරො න උපට්ඨාපෙතබ්බො. **අසෙක්ඛෙන සීලක්ඛන්ධෙනාති** අසෙක්ඛස්ස සීලක්ඛන්ධොපි අසෙක්ඛො සීලක්ඛන්ධො නාම. අසෙක්ඛස්ස අයන්ති හි අසෙක්ඛො, සීලක්ඛන්ධො. එවං සබ්බත්ථ. එවඤ්ච කත්වා විමුත්තිඤාණදස්සනසඞ්ඛාතස්ස පච්චවෙක්ඛණඤාණස්සපි වසෙන අපෙක්ඛිත්වා උප්පන්නා අයං කථා. **අසෙක්ඛසීලන්ති** ච න අග්ගඵලසීලමෙව අධිප්පෙතං, අථ ඛො යං කිඤ්චි අසෙක්ඛසන්තානෙ පවත්තසීලං ලොකියලොකුත්තරමිස්සකස්ස සීලස්ස ඉධාධිප්පෙතත්තා. සමාධික්ඛන්ධාදීසුපි විමුත්තික්ඛන්ධපරියොසානෙසු අයමෙව නයො, තස්මා යථා සීලසමාධිපඤ්ඤාක්ඛන්ධා ලොකියමිස්සකා කථිතා, එවං විමුත්තික්ඛන්ධොපීති තදඞ්ගවිමුත්තිආදයොපි වෙදිතබ්බා, න පටිප්පස්සද්ධිවිමුත්ති එව. විමුත්තිඤාණදස්සනං පන ලොකියමෙව. තෙනෙව සංයුත්තනිකායට්ඨකථායං (සං.නි. අට්ඨ. 1.1.135) වුත්තං ''පුරිමෙහි චතූහි පදෙහි ලොකියලොකුත්තරසීලසමාධිපඤ්ඤාවිමුත්තියො කථිතා, විමුත්තිඤාණදස්සනං පච්චවෙක්ඛණඤාණං හොති, තං ලොකියමෙවා''ති.

අස්සද්ධොතිආදීසු තීසු වත්ථූසු සද්ධා එතස්ස නත්ථීති **අස්සද්ධො.** නත්ථි එතස්ස හිරීති **අහිරිකො,** අකුසලසමාපත්තියා අජිගුච්ඡමානස්සෙතං අධිවචනං. න ඔත්තප්පතීති **අනොත්තප්පී,** අකුසලසමාපත්තියා න භායතීති වුත්තං හොති. කුච්ඡිතං සීදතීති **කුසීතො,** හීනවීරියස්සෙතං අධිවචනං. ආරද්ධං වීරියං එතස්සාති **ආරද්ධවීරියො,** සම්මප්පධානයුත්තස්සෙතං අධිවචනං. මුට්ඨා සති එතස්සාති **මුට්ඨස්සති,** නට්ඨස්සතීති වුත්තං හොති. උපට්ඨිතා සති එතස්සාති **උපට්ඨිතස්සති,** නිච්චං ආරම්මණාභිමුඛපවත්තසතිස්සෙතං අධිවචනං.

අධිසීලෙ සීලවිපන්නො ච අජ්ඣාචාරෙ ආචාරවිපන්නො ච ආපජ්ජිත්වා අවුට්ඨිතො අධිප්පෙතො. සස්සතුච්ඡෙදසඞ්ඛාතං අන්තං ගණ්හාති, ගාහයතීති වා **අන්තග්ගාහිකා,** මිච්ඡාදිට්ඨි. **පුරිමානි ද්වෙ පදානීති** ''න පටිබලො හොති අන්තෙවාසිං වා සද්ධිවිහාරිං වා ගිලානං උපට්ඨාතුං වා උපට්ඨාපෙතුං වා, අනභිරතං වූපකාසෙතුං වා වූපකාසාපෙතුං වා''ති ඉමානි ද්වෙ පදානි.

අභි විසිට්ඨො උත්තමො සමාචාරො අභිසමාචාරො, අභිසමාචාරොව ආභිසමාචාරිකොති ච සික්ඛිතබ්බතො සික්ඛාති ච **ආභිසමාචාරිකසික්ඛා.** අභිසමාචාරං වා ආරබ්භ පඤ්ඤත්තා සික්ඛා **ආභිසමාචාරිකසික්ඛා,** ඛන්ධකවත්තපරියාපන්නසික්ඛායෙතං අධිවචනං. මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස ආදිභූතාති **ආදිබ්‍රහ්මචරියකා,** උභතොවිභඞ්ගපරියාපන්නසික්ඛායෙතං අධිවචනං. තෙනෙව ''උභතොවිභඞ්ගපරියාපන්නං වා ආදිබ්‍රහ්මචරියකං, ඛන්ධකවත්තපරියාපන්නං ආභිසමාචාරික''න්ති විසුද්ධිමග්ගෙ (විසුද්ධි. 1.11) වුත්තං, තස්මා **සෙක්ඛපණ්ණත්තියන්ති** එත්ථ සික්ඛිතබ්බතො සෙක්ඛා, භගවතා පඤ්ඤත්තත්තා පණ්ණත්ති, සබ්බාපි උභතොවිභඞ්ගපරියාපන්නා සික්ඛාපදපණ්ණත්ති ''සෙක්ඛපණ්ණත්තී''ති වුත්තාති ගහෙතබ්බං. තෙනෙව ගණ්ඨිපදෙපි වුත්තං **"සෙක්ඛපණ්ණත්තියන්ති** පාරාජිකමාදිං කත්වා සික්ඛිතබ්බසික්ඛාපදපඤ්ඤත්තිය''න්ති. සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.84).

උපජ්ඣායාචරියකථායං **න සාමණෙරො උපට්ඨාපෙතබ්බොති** උපජ්ඣායෙන හුත්වා න පබ්බාජෙතබ්බො. අසෙක්ඛස්ස අයන්ති **අසෙක්ඛො,** ලොකියලොකුත්තරො සීලක්ඛන්ධො. **අන්තග්ගාහිකායාති**

සස්සතුච්ඡෙදකොට්ඨාසග්ගාහිකාය. **පච්ඡිමානි ද්වෙති** අප්පස්සුතො හොති, දුප්පඤ්ඤො හොතීති ඉමානි ද්වෙ අඞ්ගානි. **පච්ඡිමානි තීණීති** න පටිබලො උප්පන්නං කුක්කුච්චං ධම්මතො විනොදෙතුං, ආපත්තිං න ජානාති, ආපත්තිවුට්ඨානං න ජානාතීති ඉමානි තීණි. කුක්කුච්චස්ස හි පාළිඅට්ඨකථානයසඞ්ඛාතධම්මතො විනොදෙතුං අප්පටිබලතා නාම අබ්‍යත්තතත්තා එව හොතීති සාපි ආපත්තිඅඞ්ගමෙව වුත්තා.

අභි විසිට්ඨො උත්තමො සමාචාරො අභිසමාචාරො, වත්තපටිපත්තිසීලං, තං ආරබ්භ පඤ්ඤත්තා ඛන්ධකසික්ඛාපදසඞ්ඛාතා සික්ඛා **ආභිසමාචාරිකා.** සික්ඛාපදම්පි හි තදත්ථපරිපූරණත්ථිකෙහි උග්ගහණාදිවසෙන සික්ඛිතබ්බතො සික්ඛාති වුච්චති. මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස ආදිභූතා කාරණභූතා **ආදිබ්‍රහ්මචරියකා,** උභතොවිභඞ්ගපරියාපන්නසික්ඛාපදං. තෙනෙවෙත්ථ විසුද්ධිමග්ගෙපි (විසුද්ධි. 1.11) ''උභතොවිභඞ්ගපරියාපන්නං සික්ඛාපදං ආදිබ්‍රහ්මචරියකං, ඛන්ධකවත්තපරියාපන්නං ආභිසමාචාරික''න්ති වුත්තං, තස්මා **සෙක්ඛපණ්ණත්තියන්ති** එත්ථ සික්ඛිතබ්බතො සෙක්ඛා, භගවතාව පඤ්ඤත්තත්තා පඤ්ඤත්ති. සබ්බාපි උභතොවිභඞ්ගපරියාපන්නා සික්ඛාපදපණ්ණත්ති ''සෙක්ඛපණ්ණත්ති''ති වුත්තාති ගහෙතබ්බං. **නාමරූපපරිච්ඡෙදෙති** එත්ථ කුසලත්තිකාදීහි වුත්තං ජාතිභූමිපුග්ගලසම්පයොගවත්ථාරම්මණකම්මද්වාරලක්ඛණරසාදිභෙදෙහි වෙදනාක්ඛන්ධාදිචතුබ්බිධං සනිබ්බානං නාමං, භූතොපාදායභෙදං රූපඤ්ච පරිච්ඡින්දිත්වා ජානනපඤ්ඤා, තප්පකාසකො ච ගන්ථො නාමරූපපරිච්ඡෙදො නාම. ඉමිනා අභිධම්මත්ථකුසලෙන භවිතබ්බන්ති දස්සෙති. **සික්ඛාපෙතුන්ති** උග්ගණ්හාපෙතුන්ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.84) වුත්තං.

153. **ආයස්මතො නිස්සාය වච්ඡාමීති** එත්ථ **ආයස්මතොති** උපයොගත්ථෙ සාමිවචනං, ආයස්මන්තං නිස්සාය වසිස්සාමීති අත්ථො. යං පන වුත්තං සමන්තපාසාදිකායං (මහාව. අට්ඨ. 76) ''බ්‍යත්තො…පෙ…. වුත්තලක්ඛණොයෙවා''ති, තං පරිසුපට්ඨාකබහුස්සුතං සන්ධාය වදති. **පබ්බජ්ජාඋපසම්පදධම්මන්තෙවාසිකෙහි පන… පෙ…. තාව වත්තං කාතබ්බන්ති** පබ්බජ්ජාචරියඋපසම්පදාචරියධම්මාචරියානං එතෙහි යථාවුත්තවත්තං කාතබ්බං. තත්ථ යෙන සික්ඛාපදානි දින්නානි, අයං **පබ්බජ්ජාචරියො.** යෙන උපසම්පදකම්මවාචා වුත්තා, අයං **උපසම්පදාචරියො.** යො උද්දෙසං වා පරිපුච්ඡං වා දෙති, අයං **ධම්මාචරියොති** වෙදිතබ්බං. සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙව.

154. නිස්සයපටිප්පස්සද්ධිකථායං **දිසං ගතොති** පුන ආගන්තුකාමො, අනාගන්තුකාමො වා හුත්වා වාසත්ථාය කඤ්චි දිසං ගතො. **භික්ඛුස්ස සභාගතන්ති** පෙසලභාවං. **ඔලොකෙත්වාති** උපපරික්ඛිත්වා. **විබ්භන්තෙ…පෙ…. තත්ථ ගන්තබ්බන්ති** එත්ථ ''සචෙ කෙනචි කරණීයෙන තදහෙව ගන්තුං අසක්කොන්තො 'කතිපාහෙන ගමිස්සාමී'ති ගමනෙ සඋස්සාහො හොති, රක්ඛතී''ති වදන්ති. **මා ඉධ පටික්කමීති** මා ඉධ පවිසි. **තත්‍රෙව වසිතබ්බන්ති** තත්ථෙව නිස්සයං ගහෙත්වා වසිතබ්බං. **තංයෙව විහාරං…පෙ…. වසිතුං වට්ටතීති** එත්ථ උපජ්ඣායෙන පරිච්චත්තත්තා උපජ්ඣායසමොධානපරිහාරො නත්ථි, තස්මා උපජ්ඣායසමොධානගතස්සපි ආචරියස්ස සන්තිකෙ ගහිතනිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති.

ආචරියම්හා නිස්සයපටිප්පස්සද්ධීසු ආචරියො පක්කන්තො වා හොතීති එත්ථ ''පක්කන්තොති දිසං ගතො''තිආදිනා උපජ්ඣායස්ස පක්කමනෙ යො විනිච්ඡයො වුත්තො, සො තත්ථ වුත්තනයෙනෙව ඉධාපි සක්කා විඤ්ඤාතුන්ති තං අවත්වා **''කොචි ආචරියො ආපුච්ඡිත්වා පක්කමතී''**තිආදිනා අඤ්ඤොයෙව නයො ආරද්ධො. අයඤ්ච නයො උපජ්ඣායපක්කමනෙපි වෙදිතබ්බොයෙව. ඊදිසෙසු හි ඨානෙසු එකත්ථවුත්තලක්ඛණං අඤ්ඤත්ථාපි දට්ඨබ්බං. **සචෙ ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කමිත්වා නිවත්තති, පටිප්පස්සද්ධො හොතීති** එත්ථ එත්තාවතා දිසාපක්කන්තො නාම හොතීති අන්තෙවාසිකෙ අනික්ඛිත්තධුරෙපි නිස්සයො පටිප්පස්සම්භති. **ආචරියුපජ්ඣායා ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කම්ම අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ වසන්තීති** බහිඋපචාරසීමායං අන්තෙවාසිකසද්ධිවිහාරිකානං වසනට්ඨානතො ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කම්ම අඤ්ඤස්මිං සෙනාසනෙ වසන්ති, අන්තොඋපචාරසීමායං පන ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කමිත්වාපි වසතො නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති. ''සචෙපි ආචරියො මුඤ්චිතුකාමොව හුත්වා නිස්සයපණාමනාය පණාමෙතී''තිආදි සබ්බං උපජ්ඣායස්ස ආණත්තියම්පි වෙදිතබ්බන්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.83) වුත්තං.

153. **සාහූති** සාධු සුන්දරං. **ලහූති** අගරු, සුභරතාති අත්ථො. **ඔපායිකන්ති** උපායපටිසංයුත්තං, එවං පටිපජ්ජනං නිත්ථරණුපායොති අත්ථො. **පතිරූපන්ති** සාමීචිකම්මමිදන්ති අත්ථො . **පාසාදිකෙනාති** පසාදාවහෙන, කායවචීපයොගෙන සම්පාදෙහීති අත්ථො. **කායෙනාති** එතදත්ථවිඤ්ඤාපකං හත්ථමුද්දාදිං දස්සෙන්තො කායෙන විඤ්ඤාපෙති. **''සාධූ''ති සම්පටිච්ඡනං සන්ධායාති** උපජ්ඣායෙන ''සාහූ''තිආදීසු වුත්තෙසු සද්ධිවිහාරිකස්ස ''සාධූ''ති සම්පටිච්ඡනවචනං සන්ධාය ''කායෙන විඤ්ඤාපෙතී''තිආදි වුත්තන්ති අධිප්පායො. **ආයාචනදානමත්තෙනාති** සද්ධිවිහාරිකස්ස පඨමං ආයාචනමත්තෙන, තතො උපජ්ඣායස්ස ච ''සාහූ''තිආදිනා වචනමත්තෙනාති අත්ථො. ආචරියස්ස සන්තිකෙ නිස්සයග්ගහණෙ **ආයස්මතො නිස්සාය වච්ඡාමීති** ආයස්මන්තං නිස්සාය වසිස්සාමීති අත්ථො.

154. නිස්සයපටිප්පස්සද්ධිකථායං **යො වා එකසම්භොගපරිභොගො, තස්ස සන්තිකෙ නිස්සයො ගහෙතබ්බොති** ඉමිනා ලජ්ජීසු එව නිස්සයග්ගහණං නියොජෙති අලජ්ජීසු පටික්ඛිත්තත්තා. එත්ථ ච පරිභොගසද්දෙන එකකම්මාදිකො සංවාසො ගහිතො පච්චයපරිභොගස්ස සම්භොගසද්දෙන ගහිතත්තා. එතෙන ච සම්භොගසංවාසානං අලජ්ජීහි සද්ධිං න කත්තබ්බතං දස්සෙති. **පරිහාරො නත්ථීති** ආපත්තිපරිහාරො නත්ථි. **තාදිසොති** යත්ථ නිස්සයො ගහිතපුබ්බො, යො ච

එකසම්භොගපරිභොගො, තාදිසො. **තථා වුත්තන්ති** ‘‘ලහුං ආගමිස්සතී’’ති වුත්තඤ්චෙති අත්ථො. **චත්තාරි පඤ්ච දිවසානීති** ඉදං උපලක්ඛණමත්තං. යදි එකාහද්වීහෙන සභාගතා පඤ්ඤායති, ඤාතදිවසෙ ගහෙතබ්බොව. අථාපි චතුපඤ්චාහෙනපි න පඤ්ඤායති, යත්තකෙහි දිවසෙහි පඤ්ඤායති, තත්තකානි අතික්කාමෙතබ්බානි. සභාගතං ඔලොකෙමීති පන ලෙසො න කාතබ්බො. **දහරා සුණන්තීති** එත්ථ අසුත්වාපි ‘‘ආගමිස්සති, කෙනචි අන්තරායෙන විරායන්තී’’ති සඤ්ඤාය සතිපි ලබ්භතෙව පරිහාරො . තෙනාහ **‘‘ඉධෙවාහං වසිස්සාමීති පහිණති, පරිහාරො නත්ථී’’**ති. **එකදිවසම්පි පරිහාරො නත්ථීති** ගමනෙ නිරුස්සාහං සන්ධාය වුත්තං, සඋස්සාහස්ස පන සෙනාසනපටිසාමනාදිවසෙන කතිපාහෙ ගතෙපි න දොසො.

තත්‍රෙව වසිතබ්බන්ති තත්‍ර සභාගට්ඨානෙ එව නිස්සයං ගහෙත්වා වසිතබ්බං. **තංයෙව විහාරං…පෙ…. වසිතුං වට්ටතීති** ඉමිනා උපජ්ඣායෙ සඞ්ගණ්හන්තෙයෙව තංසමොධානෙ නිස්සයපටිප්පස්සද්ධි වුත්තා, තස්මිං පන කොධෙන වා ගණනිරපෙක්ඛතාය වා අසඞ්ගණ්හන්තෙ අඤ්ඤෙසු ගහිතො නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භතීති දස්සෙති.

ආචරියම්හා නිස්සයපටිප්පස්සද්ධියං වුත්තො ‘‘කොචි ආචරියො’’තිආදිකො නයො උපජ්ඣායපක්කමනාදීසුපි නෙත්වා තත්ථ ච වුත්තො ඉධාපි නෙත්වා යථාරහං යොජෙතබ්බො. **ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කම්ම අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ වසන්තීති** උපචාරසීමතො බහි අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ අන්තෙවාසිකාදීනං වසනට්ඨානතො ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කමිත්වා වසන්ති. තෙන බහිඋපචාරෙපි අන්තෙවාසිකාදීනං වසනට්ඨානතො ද්වින්නං ලෙඩ්ඩුපාතානං අන්තරෙ ආසන්නෙ පදෙසෙ වසති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භතීති දස්සෙති. අන්තොඋපචාරසීමායං පන ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කමිත්වා වසතො නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භතෙවාති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.83) වුත්තං.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

නිස්සයවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

තෙවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

24. සීමාවිනිච්ඡයකථා

156. එවං නිස්සයවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි සීමාවිනිච්ඡයං කථෙතුං **''සීමාති එත්ථ''**ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ **සීමාති** සිනීයතෙ සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන කම්මවාචාය බන්ධීයතෙති සීමා. සි බන්ධනෙති ධාතු, ම-පච්චයො, කියාදිගණොයං. විභාගවන්තානං සභාවවිභාවනං විභාගෙන විනා න හොතීති ආහ **''සීමා නාමෙසා...පෙ.... හොති''**ති. තත්ථ බද්ධසීමං තාව දස්සෙතුං **''තත්ථ එකාදස''**ත්‍යාදිමාහ.

වීසතිවග්ගකරණීයපරමත්තා සඞ්ඝකම්මස්ස හෙට්ඨිමන්තතො යත්ථ කම්මාරහෙන සද්ධිං එකවීසති භික්ඛූ නිසීදිතුං සක්කොන්ති, තත්තකෙ පදෙසෙ සීමං බන්ධිතුං වට්ටති, න තතො ඕරන්ති ආහ **''අතිඛුද්දකා නාම යත්ථ එකවීසති භික්ඛූ නිසීදිතුං න සක්කොන්ති''**ති. **පුරත්ථිමාය දිසායාති** ඉදං නිදස්සනමත්තං, තස්සං පන දිසායං නිමිත්තෙ අසති යත්ථ අත්ථි, තතො පට්ඨාය පඨමං ''පුරත්ථිමාය අනුදිසාය, දක්ඛිණාය දිසායා''තිආදිනා සමන්තා විජ්ජමානට්ඨානෙසු නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා පුන ''පුරත්ථිමාය අනුදිසායා''ති පඨමකිත්තිතං පටිකිත්තෙතුං වට්ටති තීහි නිමිත්තෙහි සිඞ්ඝාටකසණ්ඨානායපි සීමාය සම්මන්නිතබ්බතො. **තික්ඛත්තුං සීමමණ්ඩලං සම්බන්ධන්තෙනාති** විනයධරෙන සයං එකස්මිංයෙව ඨානෙ ඨත්වා කෙවලං නිමිත්තකිත්තනවචනෙනෙව සීමමණ්ඩලං සමන්තා නිමිත්තෙන නිමිත්තං බන්ධන්තෙනාති අත්ථො. තංතංනිමිත්තට්ඨානං අගන්ත්වාපි හි කිත්තෙතුං වට්ටති. තියොජනපරමායපි සීමාය සමන්තතො තික්ඛත්තුං අනුපරිගමනස්ස එකදිවසෙන දුක්කරත්තා විනයධරෙන සයං අදිට්ඨම්පි පුබ්බෙ භික්ඛූහි යථාවවත්ථිතං නිමිත්තං ''පාසාණො භන්තෙ''තිආදිනා කෙනචි වුත්තානුසාරෙන සල්ලක්ඛෙත්වා ''එසො පාසාණො නිමිත්ත''න්තිආදිනා කිත්තෙතුම්පි වට්ටති එව.

සංසට්ඨවිටපාති ඉමිනා අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ආසන්නතං දීපෙති. **බද්ධා හොතීති** පච්ඡිමදිසාභාගෙ සීමං සන්ධාය වුත්තං. එකරතනමත්තා සුවිඤ්ඤෙය්‍යතරා හොතීති කත්වා වුත්තං **''පච්ඡිමකොටියා හත්ථමත්තා සීමන්තරිකා ඨපෙතබ්බා''**ති. එකඞ්ගුලිමත්තාපි සීමන්තරිකා වට්ටතියෙව. තත්තකෙනපි හි සීමා අසම්භින්නාව හොති. **ද්වින්නං සීමානං නිමිත්තං හොතීති** නිමිත්තස්ස සීමතො බාහිරත්තා සීමසම්භෙදො න හොතීති වුත්තං. **සීමසඞ්කරං කරොතීති** වඩ්ඪිත්වා සීමප්පදෙසං පවිට්ඨෙ ද්වින්නං සීමානං ගතට්ඨානස්ස දුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා වුත්තං, න, පන තත්ථ කම්මං කාතුං න වට්ටතීති දස්සනත්ථං. න හි සීමා තත්තකෙන අසීමා හොති, ද්වෙ පන සීමා පච්ඡා වඩ්ඪිතරුක්ඛෙන අජ්ඣොත්ථටත්තා එකාබද්ධා හොන්ති, තස්මා එකත්ථ ඨත්වා කම්මං කරොන්තෙහි ඉතරං සොධෙත්වා කාතබ්බං. **තස්සා පදෙසන්ති** යත්ථ ඨත්වා භික්ඛූහි කම්මං කාතුං සක්කා හොති, තාදිසං පදෙසං, යත්ථ පන ඨිතෙහි කම්මං කාතුං න සක්කා හොති, තාදිසං පදෙසං අන්තොකරිත්වා බන්ධන්තා සීමාය සීමං සංභින්දන්ති නාම. **න කම්මවාචං වග්ගං කරොන්තීති** කම්මවාචං න භින්දන්ති, කම්මං න කොපෙන්තීති අධිප්පායො.

158. **සුද්ධපංසුපබ්බතොති** න කෙනචි කතො සයංජාතොව වුත්තො. තථා සෙසාපි. **ඉතරොපීති** සුද්ධපංසුපබ්බතාදිකො පබ්බතොපි. **හත්ථිප්පමාණොති** එත්ථ භූමිතො උග්ගතපදෙසෙන හත්ථිප්පමාණං ගහෙතබ්බං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.138) පන වජිරබුද්ධිටීකායඤ්ච (වජිර. ටී. මහාවග්ග 138) **''හත්ථිප්පමාණො නාම පබ්බතො** හෙට්ඨිමකොටියා අඩ්ඪට්ඨමරතනුබ්බෙධො''ති වුත්තං. **චතූහි වා තීහි වාති** සීමභූමියං චතූසු, තීසු වා දිසාසු ඨිතෙහි, එකිස්සා එව පන දිසාය ඨිතෙහි තතො බහූහිපි සම්මන්නිතුං න වට්ටති, ද්වීහි පන ද්වීසු දිසාසු ඨිතෙහිපි න වට්ටති. **තස්මාති** යස්මා එකෙන න වට්ටති, තස්මා. **තං බහිද්ධා කත්වාති** කිත්තිතනිමිත්තස්ස අසීමත්තා අන්තොසීමාය කරණං අයුත්තන්ති වුත්තං. තෙනාහ **''සචෙ''**තිආදි.

ද්වත්තිංසපලගුළපිණ්ඩප්පමාණතා සණ්ඨානතො ගහෙතබ්බා, න තුලගණනාවසෙන, භාරතො පලපරිමාණඤ්ච මගධතුලාය ගහෙතබ්බං, සා ච ලොකියතුලාය ද්විගුණාති වදන්ති. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.138) පන **''ද්වත්තිංසපලගුළපිණ්ඩප්පමාණතා** තුලතාය ගහෙතබ්බා, න තුලගණනායා''ති වුත්තං. **අතිමහන්තොපීති** භූමිතො හත්ථිප්පමාණං අනුගන්ත්වා හෙට්ඨාභූමියං ඔතිණ්ණඝනතො අනෙකයොජනප්පමාණොපි. සචෙ හි තතො හත්ථිප්පමාණං කූටං උග්ගච්ඡති, පබ්බතසඞ්ඛමෙව ගච්ඡති. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 138) – **සචෙ එකාබද්ධො හොති, න කාතබ්බොති** එත්ථ චතූසු දිසාසු චතුන්නං පබ්බතකූටානං හෙට්ඨා පිට්ඨිපාසාණසදිසෙ පාසාණෙ ඨිතත්තා එකාබද්ධභාවෙ සතිපි පථවිතො උද්ධං තෙසං සම්බන්ධෙ අසති හෙට්ඨා පථවිගතසම්බන්ධමත්තෙ අබ්බොහාරිකං කත්වා කිත්තෙතුං වට්ටති. තෙනෙව ''පිට්ඨිපාසාණො අතිමහන්තොපි පාසාණසඞ්ඛ්‍යමෙව ගච්ඡති''ති වුත්තං. පථවිතො හෙට්ඨා තස්ස මහන්තභාවෙ ගය්හමානෙ පබ්බතමෙව හොතීති අනුගණ්ඨිපදෙ වුත්තං. චිනිත්වා කතපංසුපුඤ්ජෙ තිණගුම්බරුක්ඛා චෙ ජායන්ති, පබ්බතො හොතීති ධම්මසිරිත්ථෙරො, නෙවාති උපතිස්සත්ථෙරොති වුත්තං. **පාසාණොති** සුධාමයපාසාණොපි වට්ටතීති වදන්ති, වීමංසිතබ්බං ඉට්ඨකාය පටික්ඛිත්තත්තා. **සොපීති** ඛාණුකො විය උට්ඨිතපාසාණොපි. **චතුපඤ්චරුක්ඛනිමිත්තමත්තම්පීති** එකච්චෙසු නිමිත්තසද්දො නත්ථීති වුත්තං.

අන්තොසාරානන්ති තස්මිං ඛණෙ තරුණතාය සාරෙ අවිජ්ජමානෙපි පරිණාමෙන භවිස්සමානසාරෙපි සන්ධාය වුත්තං . තාදිසානඤ්හි සූචිදණ්ඩකප්පමාණපරිණාහානං චතුපඤ්චමත්තානම්පි වනං වට්ටති. **අන්තොසාරමිස්සකානන්ති** අන්තොසාරෙහි රුක්ඛෙහි සම්මිස්සානං. එතෙන තචසාරරුක්ඛමිස්සකානම්පි වනං වට්ටතීති දස්සෙති. **චතුපඤ්චරුක්ඛමත්තම්පීති** සාරරුක්ඛෙ සන්ධාය වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 138) පන ''එත්ථ

තයො වෙ සාරරුක්ඛා හොන්ති, ද්වෙ අසාරා, සාරරුක්ඛානං බහුත්තං ඉච්ඡිතබ්බං. සුසානම්පි ඉධ වනමෙවාති සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති සයංජාතත්තාති වුත්තං. කෙචි පන 'චතූසු ද්වෙ අන්තොසාරා චෙ, වට්ටති, අන්තොසාරා අධිකා, සමා වා, වට්ටති, තස්මා බහූසුපි ද්වෙ චෙ අන්තොසාරා අත්ථි, වට්ටතී'ති වදන්තී''ති වුත්තං. **වනමජ්ඣෙ විහාරං කරොන්තීති** රුක්ඛසට්ඨාය අන්තරෙ රුක්ඛෙ අච්ඡින්දිත්වා වතිආදීහි විහාරපරිච්ඡෙදං කත්වාව අන්තොරුක්ඛන්තරෙසු එව පරිවෙණපණ්ණසාලාදීනං කරණවසෙන යථා අන්තොවිහාරම්පි වනමෙව හොති, එවං විහාරං කරොන්තීති අත්ථො. යදි හි සබ්බං රුක්ඛං ඡින්දිත්වා විහාරං කරෙය්‍යුං, විහාරස්ස අවනත්තා තං පරික්ඛිපිත්වා ඨිතවනං එකත්ථ කිත්තෙතබ්බං සියා, ඉධ පන අන්තොපි වනත්තා ''වනං න කිත්තෙතබ්බ''න්ති වුත්තං. සචෙ හි තං කිත්තෙන්ති, ''නිමිත්තස්ස උපරි විහාරො හොතී''තිආදිනා අනන්තරෙ වුත්තදොසො ආපජ්ජති . **එකදෙසන්ති** වනෙකදෙසං, රුක්ඛවිරහිතට්ඨානෙ කතවිහාරස්ස එකපස්සෙ ඨිතවනස්ස එකදෙසන්ති අත්ථො.

සූචිදණ්ඩකප්පමාණොති වංසදණ්ඩප්පමාණො. ''ලෙඛනිදණ්ඩප්පමාණො''ති කෙචි. මාතිකාට්ඨකථායං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. දුබ්බලසික්ඛාපදවණ්ණනා) පන අවෙභඞ්ගියවිනිච්ඡයෙ ''යො කොචි අට්ඨඞ්ගුලසූචිදණ්ඩමත්තොපි වෙළු…පෙ. … ගරුභණ්ඩ''න්ති වුත්තත්තා තනුතරො වෙළුදණ්ඩොති ච සූචිදණ්ඩොති ච ගහෙතබ්බං. **වංසනළකසරාවාදීසූති** වෙළුපබ්බෙ වා නළපබ්බෙ වා කපල්ලකාදිමත්තිකභාජනෙසු වාති අත්ථො. **තඞ්ඛණම්පීති** තරුණපොතකෙ අමිලායිත්වා විරුහනජාතිකෙ සන්ධාය වුත්තං. යෙ පන පරිණතා සමූලං උද්ධරිත්වා රොපිතාපි ඡින්නසාඛා විය මිලායිත්වා චිරෙන නවමූලඞ්කුරුප්පත්තියා ජීවන්ති, මියන්තියෙව වා, තාදිසෙ කිත්තෙතුං න වට්ටති. **එතන්ති** නවමූලසාඛානිග්ගමනං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.138) පන **''සූචිදණ්ඩකප්පමාණොති** සීහළදීපෙ ලෙඛනිදණ්ඩප්පමාණොති වදන්ති, සො ච කනිට්ඨඞ්ගුලිපරිමාණොති දට්ඨබ්බ''න්ති වුත්තං.

මජ්ඣෙති සීමාය මහාදිසානං අන්තො. **කොණන්ති** සීමාය චතූසු කොණෙසු ද්වින්නං ද්වින්නං මග්ගානං සම්බන්ධට්ඨානං. **පරභාගෙ කිත්තෙතුං වට්ටතීති** තෙසං චතුන්නං කොණානං බහි නික්ඛමිත්වා ඨිතෙසු අට්ඨසු මග්ගෙසු එකිස්සා දිසාය එකං, අඤ්ඤිස්සා දිසාය වාපරන්ති එවං චත්තාරොපි මග්ගා චතූසු දිසාසු කිත්තෙතුං වට්ටතීති අධිප්පායො. එවං පන කිත්තිතමත්තෙන කථං එකාබද්ධතා විගච්ඡතීති විඤ්ඤායති. පරතො ගතට්ඨානෙපි එතෙ එව තෙ චත්තාරො මග්ගා. ''චත්තාරො මග්ගා චතූසු දිසාසු ගච්ඡන්ති''ති හි වුත්තං, තස්මා එත්ථ කාරණං විචිනිතබ්බන්ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.138) වුත්තං. විචිනන්තො පන එවං කාරණං පඤ්ඤායති – පුබ්බවාක්‍යොපි ''විහාරං පරික්ඛිපිත්වා චත්තාරො මග්ගා''ති, පරවාක්‍යොපි ''විහාරමජ්ඣෙන නිබ්බිජ්ඣිත්වා ගතමග්ගොපී''ති විහාරමෙව සන්ධාය වුත්තො, තස්මා ඉධාපි ''කොණං නිබ්බිජ්ඣිත්වා ගතං පනා''ති (මහාව. අට්ඨ. 138) අට්ඨකථායං වුත්තත්තා එතෙ මග්ගා විහාරස්ස කොණමෙව නිබ්බිජ්ඣිංසු, න අඤ්ඤමඤ්ඤං මිස්සිංසු, තස්මා එකාබද්ධභාවාභාවා චතුන්නං මග්ගානං චතූසු ඨානෙසු කිත්තෙතුං වට්ටතීති. සාරත්ථදීපනියං පන **''පරභාගෙ කිත්තෙතුං වට්ටතීති** බහි නික්ඛමිත්වා ඨිතෙසු අට්ඨසු මග්ගෙසු එකිස්සා දිසාය එකං, අපරාය එකන්ති එවං චතූසු ඨානෙසු කිත්තෙතුං වට්ටතී''ති එත්තකමෙව වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 138) පන **''පරභාගෙති** එත්ථ එතෙහි බද්ධට්ඨානතො ගතත්තා වට්ටති, තථා දීඝමග්ගෙපි ගහිතට්ඨානතො ගතට්ඨානස්ස අඤ්ඤත්තාති වදන්තී''ති වුත්තං. තම්පි එකාබද්ධනිමිත්තත්තා විචාරෙතබ්බං.

උත්තරන්තියා භික්ඛුනියාති ඉදඤ්ච පාළියං භික්ඛුනීනං නදීපාරගමනෙ නදීලක්ඛණස්ස ආගතත්තා වුත්තං, භික්ඛූනං අන්තරවාසකතෙමනමත්තම්පි වට්ටතියෙව. සාරත්ථදීපනියම්පි (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.138) ''භික්ඛුනියා එව ගහණඤ්චෙත්ථ භික්ඛුනීවිභඞ්ගෙ භික්ඛුනීවසෙන නදීලක්ඛණස්ස පාළියං ආගතත්තා තෙනෙව නයෙන දස්සනත්ථං කතං. **සීමං බන්ධන්තානං නිමිත්තං හොතීති** අයං වුත්තලක්ඛණා නදී සමුද්දං වා පවිසතු තළාකං වා, පභවතො පට්ඨාය නිමිත්තං හොතී''ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 138) පන ''අන්තරවාසකො තෙමියතීති වුත්තත්තා තත්තකප්පමාණඋදකෙයෙව කාතුං වට්ටතීති කෙචි. 'තෙමියතී'ති ඉමිනා හෙට්ඨිමකොටියා නදීලක්ඛණං වුත්තං, එවරූපාය නදියා යස්මිං ඨානෙ චත්තාරො මාසෙ අප්පං වා බහුං වා උදකං අජ්ඣොත්ථරිත්වා පවත්තති, තස්මිං ඨානෙ අප්පොදකෙපි ඨත්වා කාතුං වට්ටතීති එකෙ''ති වුත්තං.

නදීචතුක්කෙපි එසෙව නයොති ඉමිනා එකත්ථ කිත්තෙත්වා අඤ්ඤත්ථ පරතො ගතට්ඨානෙපි කිත්තෙතුං න වට්ටතීති දස්සෙති. තෙනෙව ච ''අසම්මිස්සා නදියො පන චතස්සොපි කිත්තෙතුං වට්ටතී''ති අසම්මිස්සග්ගහණං කතං. **අජ්ඣොත්ථරිත්වා ආවරණං පවත්තතියෙවාති** ආවරණං අජ්ඣොත්ථරිත්වා සන්දතියෙව. **අපවත්තමානාති** අසන්දමානුදකා. ආවරණඤ්හි පත්වා නදියා යත්තකෙ පදෙසෙ උදකං අසන්දමානං සන්තිට්ඨති, තත්ථ නදීනිමිත්තං කාතුං න වට්ටති, උපරි සන්දමානට්ඨානෙයෙව වට්ටති. අසන්දමානට්ඨානෙ පන උදකනිමිත්තං කාතුං වට්ටති. ඨිතමෙව හි උදකං උදකනිමිත්තෙ වට්ටති, න සන්දමානං. තෙනෙවාහ **''පවත්තනට්ඨානෙ නදීනිමිත්තං, අපවත්තනට්ඨානෙ උදකනිමිත්තං කාතුං වට්ටතී''**ති. ''පවත්තනට්ඨානෙ නදීනිමිත්තන්ති වුත්තත්තා සෙතුතො පරතො තත්තකං උදකං යදි පවත්තති, නදී එවාති වදන්ති. ජාතස්සරාදීසු ඨිතොදකං ජාතස්සරාදිපදෙසෙන අන්තරිකම්පි නිමිත්තං කාතුං වට්ටති නදීපාරසීමාය නිමිත්තං විය. සචෙ සො පදෙසො කාලන්තරෙන ගාමඛෙත්තභාවං පාපුණාති, තත්ථ අඤ්ඤං සීමං සම්මන්නිතුං වට්ටතී''ති වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 138) වුත්තං. **මූලෙති** ආදිකාලෙ. **නදිං භින්දිත්වාති** යථා උදකං අනිච්ඡන්තෙහි කස්සකෙහි මහොඝෙ නිවට්ටෙතුං න සක්කා, එවං කූලං භින්දිත්වා. **නදිං භින්දිත්වාති** වා මාතිකාමුඛද්වාරෙන නදීකූලං භින්දිත්වා.

උක්ඛෙපිමන්ති දීඝරජ්ජුනා කූටෙහි උස්සිඤ්චනීයං. **උක්ඛෙපිමන්ති** වා කූපතො විය උක්ඛිපිත්වා ගහෙතබ්බං. **උක්ඛෙපිමන්ති** වා උද්ධරිත්වා ගහෙතබ්බකං.

අසම්මිස්සෙහීති සබ්බදිසාසු ඨිතපබ්බතෙහි එව වා පාසාණාදීසු අඤ්ඤතරෙහි වා නිමිත්තන්තරාබ්‍යවහිතෙහි. **සම්මිස්සෙහීති** එකත්ථ පබ්බතො, අඤ්ඤත්ථ පාසාණොති එවං ඨිතෙහි අට්ඨහි. **නිමිත්තානං සතෙනාපීති** ඉමිනා එකිස්සායෙව දිසාය බහූනිපි නිමිත්තානි ''පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්තං, පබ්බතො, භන්තෙ. පුන පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්තං, පාසාණො, භන්තෙ''තිආදිනා (මහාව. අට්ඨ. 138) කිත්තෙතුං වට්ටතීති දස්සෙති. **සිඞ්ඝාටකසණ්ඨානාති** තිකොණා. **සිඞ්ඝාටකසණ්ඨානාති** වා තිකොණරච්ඡාසණ්ඨානා. **චතුරස්සාති** සමචතුරස්සා. **මුදිඞ්ගසණ්ඨානා** පන ආයතචතුරස්සා, එකකොටියං සඞ්කොචිතා, තදඤ්ඤාය විත්ථිණ්ණා වා හොති. **මුදිඞ්ගසණ්ඨානාති** වා මුදිඞ්ගභෙරී විය මජ්ඣෙ විත්ථතා උභොසු කොටීසු සඞ්කොචිතා හොති.

159. එවං බද්ධසීමාය නිමිත්තසම්පත්තියුත්තතං දස්සෙත්වා ඉදානි පරිසසම්පත්තියුත්තතං දස්සෙතුං **''පරිසසම්පත්තියුත්තා නාමා''**තිආදිමාහ . තත්ථ **සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙනාති** සබ්බහෙට්ඨිමෙන ගණනපරිච්ඡෙදෙන, අප්පතරො වෙ ගණො හොතීති අධිප්පායො. ඉමස්ස පන සීමාසම්මුතිකම්මස්ස චතුවග්ගකරණීයත්තා **''චතූහි භික්ඛූහී''**ති වුත්තං. **සන්නිපතිතාති** සමග්ගා හුත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස හත්ථපාසං අවිජහිත්වා සන්නිපතිතා. ඉමිනා ''චතුවග්ගකරණීයෙ කම්මෙ චත්තාරො භික්ඛූ පකතත්තා කම්මප්පත්තා, තෙ ආගතා හොන්තී''ති වුත්තං පඨමසම්පත්තිලක්ඛණං දස්සෙති. **යාවතිකා තස්මිං ගාමක්ඛෙත්තෙති** යස්මිං පදෙසෙ සීමං බන්ධිතුකාමා, තස්මිං එකස්ස ගාමභොජකස්ස ආයුප්පත්තිට්ඨානභූතෙ ගාමක්ඛෙත්තෙ ඨිතා භික්ඛූති සම්බන්ධො. **බද්ධසීමං වා නදීසමුද්දජාතස්සරෙ වා අනොක්කමිත්වාති** එතෙන එතා බද්ධසීමාදයො ගාමසීමතො සීමන්තරභූතා, න තාසු ඨිතා ගාමසීමාය කම්මං කරොන්තානං වග්ගං කරොන්ති, තස්මා න තෙසං ඡන්දො ආහරිතබ්බොති දස්සෙති. **තෙ සබ්බෙ හත්ථපාසෙ වා කත්වාති** වග්ගකම්මපරිහරණත්ථං සන්නිපතිතුං සමත්ථෙ තෙ ගාමක්ඛෙත්තට්ඨෙ සබ්බෙ භික්ඛූ සඞ්ඝස්ස හත්ථපාසෙ කත්වාති අත්ථො. **ඡන්දං වා ආහරිත්වාති** සන්නිපතිතුං අසමත්ථානං ඡන්දං ආහරිත්වා. තස්මිං ගාමක්ඛෙත්තෙ යදිපි සහස්සභික්ඛූ හොන්ති, තෙසු චත්තාරොයෙව කම්මප්පත්තා, අවසෙසා ඡන්දාරහා, තස්මා අනාගතානං ඡන්දො ආහරිතබ්බොති අත්ථො, ඉමිනා ''ඡන්දාරහානං ඡන්දො ආහටො හොතී''ති වුත්තං දුතියසම්පත්තිලක්ඛණමාහ. ''සම්මුඛීභූතා න පටික්කොසන්තී''ති වුත්තං තතියසම්පත්තිලක්ඛණං පන ඉමෙසං සාමත්ථියෙන වුත්තං හොති.

160. එවං බද්ධසීමාය පරිසසම්පත්තියුත්තතං දස්සෙත්වා ඉදානි කම්මවාචාසම්පත්තියුත්තතං දස්සෙතුං **''කම්මවාචාසම්පත්තියුත්තා නාමා''**තිආදිමාහ. තත්ථ **''සුණාතු මෙ''**තිආදීනං අත්ථො හෙට්ඨා උපසම්පදකම්මවාචාවණ්ණනායං වුත්තොව . **එවං වුත්තායාති** එවං ඉමිනා අනුක්කමෙන උපොසථක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 138-139) භගවතා වුත්තාය. **පරිසුද්ධායාති** ඤත්තිදොසඅනුස්සාවනදොසෙහි පරිසමන්තතො සුද්ධාය. **ඤත්තිදුතියකම්මවාචායාති** එකාය ඤත්තියා එකාය අනුස්සාවනාය කරියමානත්තා ඤත්ති එව දුතියා ඉමිස්සා කම්මවාචායාති ඤත්තිදුතියකම්මවාචා, තාය. **නිමිත්තානං අන්තො සීමා හොති, නිමිත්තානි සීමතො බහි හොන්ති** නිමිත්තානි බහි කත්වා හෙට්ඨා පථවීසන්ධාරඋදකං පරියන්තං කත්වා සීමාය ගතත්තා.

161. එවං සමානසංවාසකසීමාසම්මුතියා කම්මවාචාසම්පත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි අධිට්ඨිතතෙචීවරිකානං භික්ඛූනං චීවරෙ සුඛපරිභොගත්ථං භගවතා පඤ්ඤත්තං අවිප්පවාසසීමාසම්මුතිකම්මවාචාසම්පත්තිං දස්සෙන්තො **''එවං බද්ධාය ච''**ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ **තිචීවරෙන අවිප්පවාසං සම්මන්නෙය්‍යාති** යථා අධිට්ඨිතතෙචීවරිකො භික්ඛු අන්තොසීමායං තිචීවරෙන විප්පවසන්තොපි අවිප්පවාසොයෙව හොති, දුතියකථිනසික්ඛාපදෙන (පාරා. 471 ආදයො) ආපත්ති න හොති, එවං තං සමානසංවාසකසීමං තිචීවරෙන අවිප්පවාසං සම්මන්නෙය්‍යාති අත්ථො. **ඨපෙත්වා ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්චාති** යදි තිස්සා සමානසංවාසකසීමාය අන්තො ගාමො අත්ථි, තං ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්ච ඨපෙත්වා තතො විනිමුත්තං තං සමානසංවාසකසීමං තිචීවරෙන අවිප්පවාසං සම්මන්නෙය්‍යාති අත්ථො.

සීමසඞ්ඛ්‍යංයෙව ගච්ඡතීති අවිප්පවාසසීමසඞ්ඛ්‍යංයෙව ගච්ඡති. **එකම්පි කුලං පවිට්ඨං වාති** අභිනවකතගෙහෙසු සබ්බපඨමං එකම්පි කුලං පවිට්ඨං අත්ථි. **අගතං වාති** පොරාණකගාමෙ අඤ්ඤෙසු කුලෙසු ගෙහානි ඡඩ්ඩෙත්වා ගතෙසුපි එකම්පි කුලං අගතං අත්ථීති අත්ථො.

162. එවං සඞ්ඛෙපෙන සීමාසම්මුතිං දස්සෙත්වා පුන විත්ථාරෙන දස්සෙන්තො **''අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, අයං පන විත්ථාරො''**තිආදිමාහ. **සීමාය උපචාරං ඨපෙත්වාති** ආයතිං බන්ධිතබ්බාය සීමාය තෙසං විහාරානං පරිච්ඡෙදතො බහි සීමන්තරිකප්පහොනකං උපචාරං ඨපෙත්වා. බද්ධා සීමායෙසු විහාරෙසු, තෙ **බද්ධසීමා. පාටියෙක්කන්ති** පච්චෙකං. **බද්ධසීමාසදිසානීති** යථා බද්ධසීමාසු ඨිතා අඤ්ඤමඤ්ඤං ඡන්දාදිං අනපෙක්ඛිත්වා පච්චෙකං කම්මං කාතුං ලභන්ති, එවං ගාමසීමාසු ඨිතාපීති දස්සෙති. **අන්තොනිමිත්තගතෙහි පනාති** එකස්ස ගාමස්ස උපඩ්ඪං අන්තොකත්තුකාමතාය සති සබ්බෙසං ආගමනෙ පයොජනං නත්ථීති කත්වා වුත්තං. **ආගන්තබ්බන්ති** ච සාමීචිවසෙන වුත්තං, නායං නියමො ''ආගන්තබ්බමෙවා''ති. තෙනෙවාහ **''ආගමනම්පි අනාගමනම්පි වට්ටතී''**ති. අබද්ධාය හි සීමාය නානාගාමක්ඛෙත්තානං නානාසීමසභාවත්තා තෙසං අනාගමනෙපි වග්ගකම්මං න හොති, තස්මා අනාගමනම්පි වට්ටති. බද්ධාය පන සීමාය එකසීමභාවතො පුන අඤ්ඤස්මිං කම්මෙ කරියමානෙ අන්තොසීමගතෙහි

ආගන්තබ්බමෙවාති ආහ **“අවිප්පවාසසීමා...පෙ.... ආගන්තබ්බ”**න්ති. නිමිත්තකිත්තනකාලෙ අසොධිතායපි සීමාය නෙවත්ථි දොසො නිමිත්තකිත්තනස්ස අපලොකනාදීසු අඤ්ඤතරාභාවතො.

භෙරිසඤ්ඤං වාති සම්මන්නනපරියොසානං කරොමාති වත්වාති ලිඛිතං. තෙන තාදිසෙ කාලෙ තං කප්පතීති සිද්ධං හොති. **භෙරිසඤ්ඤං වා සඞ්ඛසඤ්ඤං වා**ති පන තෙසං සද්දං සුත්වා ඉදානි සඞ්ඝො සීමං බන්ධතීති ඤත්වා ආගන්තුකභික්ඛූනං තං ගාමක්ඛෙත්තං අප්පවෙසනත්ථං, ආරාමිකාදීනඤ්ච තෙසං නිවාරණත්ථං කම්මවාචාරද්ධකාලෙයෙව සඤ්ඤා කරීයති, එවං සති තං කරණං සප්පයොජනං හොති. තෙනෙව ‘‘භෙරිසඞ්ඛසද්දං කත්වා’’ති අවත්වා ‘‘භෙරිසඞ්ඛසඤ්ඤං කත්වා’’ති සඤ්ඤාග්ගහණං කතං. **“සඤ්ඤං කත්වා”**ති ච පුබ්බකාලකිරියං වත්වා **“කම්මවාචාය සීමා බන්ධිතබ්බා”**ති අපරකාලකිරියං වදති, පරියොසානකාලෙ පන සබ්බතූරියතාළිකසඞ්ඛුට්ඨං කත්වා දෙවමනුස්සානං අනුමොදනං කාරෙතබ්බං හොතීති වෙදිතබ්බං.

163. භණ්ඩුකම්මාපුච්ඡනං සන්ධාය **පබ්බජ්ජාග්ගහණං**. **සුඛකරණත්ථ**න්ති සබ්බෙසං සන්නිපාතනපරිස්සමං පහාය අප්පතරෙහි සුඛකරණත්ථං. **එකවීසති භික්ඛූ ගණ්හාතී**ති වීසතිවග්ගකරණීයපරමත්තා සඞ්ඝකම්මස්ස කම්මාරහෙන සද්ධිං එකවීසති භික්ඛූ ගණ්හාති. ඉදඤ්ච නිසින්නානං වසෙන වුත්තං. හෙට්ඨිමන්තතො හි යත්ථ එකවීසති භික්ඛූ නිසීදිතුං සක්කොන්ති, තත්තකෙ පදෙසෙ සීමං බන්ධිතුං වට්ටති. ඉදඤ්ච කම්මාරහෙන සහ අබ්භානකාරකානම්පි පහොනකත්ථං වුත්තං. **නිමිත්තුපගා පාසාණා ඨපෙතබ්බා**ති ඉදං යථාරුචිතට්ඨානෙ රුක්ඛනිමිත්තාදීනං දුල්ලභතාය වඩ්ඪිත්වා උභින්නං බද්ධසීමානං සඞ්කරකරණතො ච පාසාණනිමිත්තස්ස ච තදභාවතො යත්ථ කත්ථචි ආනෙත්වා ඨපෙතුං සුකරතාය ච වුත්තං. තථා **සීමන්තරිකපාසාණා ඨපෙතබ්බා**ති එත්ථාපි. **චතුරඞ්ගුලප්පමාණාපී**ති යථා ඛණ්ඩසීමපරිච්ඡෙදතො බහි නිමිත්තපාසාණං චතුරඞ්ගුලමත්තං ඨානං සමන්තා නිගච්ඡති, අවසෙසං ඨානං අන්තොඛණ්ඩසීමායං හොතියෙව, එවං තෙසු ඨපිතෙසු චතුරඞ්ගුලමත්තා සීමන්තරිකා හොතීති දට්ඨබ්බං.

සීමන්තරිකපාසාණාති සීමන්තරිකාය ඨපිතනිමිත්තපාසාණා. තෙ පන කිත්තෙන්තෙන දක්ඛිණතො අනුපරියායන්තෙනෙව කිත්තෙතබ්බා. කථං? ඛණ්ඩසීමතො හි පච්ඡිමාය දිසාය පුරත්ථිමාභිමුඛෙන ඨත්වා ‘‘පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්ත’’න්ති තත්ථ සබ්බානි නිමිත්තානි අනුක්කමෙන කිත්තෙත්වා, තථා උත්තරාය දිසාය දක්ඛිණාභිමුඛෙන ඨත්වා ‘‘දක්ඛිණාය දිසාය කිං නිමිත්ත’’න්ති අනුක්කමෙන කිත්තෙත්වා, තථා පුරත්ථිමාය දිසාය පච්ඡිමාභිමුඛෙන ඨත්වා ‘‘පච්ඡිමාය දිසාය කිං නිමිත්ත’’න්ති අනුක්කමෙන කිත්තෙත්වා, තථා දක්ඛිණාය දිසාය උත්තරාභිමුඛෙන ඨත්වා ‘‘උත්තරාය දිසාය කිං නිමිත්ත’’න්ති තත්ථ සබ්බානි නිමිත්තානි අනුක්කමෙන කිත්තෙත්වා පුන පච්ඡිමාය දිසාය පුරත්ථිමාභිමුඛෙන ඨත්වා පුරිමකිත්තිතං වුත්තනයෙන පුන කිත්තෙතබ්බං. එවං බහූනම්පි ඛණ්ඩසීමානං සීමන්තරිකපාසාණා පච්චෙකං කිත්තෙතබ්බා. **තතො**ති පච්ඡා. **අවසෙසනිමිත්තානී**ති මහාසීමාය බාහිරන්තරෙසු අවසෙසනිමිත්තානි. **න සක්ඛිස්සන්තී**ති අවිප්පවාසසීමාය බද්ධභාවං අසල්ලක්ඛෙත්වා ‘‘සමානසංවාසකසීමමෙව සමූහනිස්සාමා’’ති වායමන්තා න සක්ඛිස්සන්ති. බද්ධාය හි අවිප්පවාසසීමාය තං සමූහනිත්වා ‘‘සමානසංවාසකසීමං සමූහනිස්සාමා’’ති කතායපි කම්මවාචාය අසමූහතාව හොති සීමා. පඨමඤ්හි අවිප්පවාසං සමූහනිත්වා පච්ඡා සීමා සමූහනිතබ්බා. ඛණ්ඩසීමතො පට්ඨාය බන්ධනං ආචිණ්ණං, ආචිණ්ණකරණෙනෙව ච සම්මොහො න හොතීති ආහ **“ඛණ්ඩසීමතොව පට්ඨාය බන්ධිතබ්බා”**ති. **උභින්නම්පි න කොපෙන්තී**ති උභින්නම්පි කම්මං න කොපෙන්ති. **එවං බද්ධාසු පන...පෙ.... සීමන්තරිකා හි ගාමක්ඛෙත්තං භජතී**ති න ආවාසවසෙන සාමග්ගිපරිච්ඡෙදො, කින්තු සීමාවසෙනෙවාති දස්සනත්ථං වුත්තං.

කුටිගෙහෙති භූමියං කතතිණකුටියං. **උදුක්ඛල**න්ති උදුක්ඛලාවාටසදිසඛුද්දකාවාටං. **නිමිත්තං න කාතබ්බ**න්ති රාජි වා උදුක්ඛලං වා නිමිත්තං න කාතබ්බං. ඉදඤ්ච යථාවුත්තෙසු අට්ඨසු නිමිත්තෙසු අනාගතත්තෙන න වට්ටතීති සිද්ධම්පි ‘‘අවිනස්සකසඤ්ඤාණම්ද’’න්ති සඤ්ඤාය කොචි මොහෙන නිමිත්තං කරෙය්‍යාති දූරතො විපත්තිපරිහාරත්ථං වුත්තං. **නිමිත්තුපගපාසාණෙ ඨපෙත්වා**ති සඤ්චාරිමනිමිත්තස්ස කම්පනතාය වුත්තං. එවං උපරි ‘‘භිත්තිං අකිත්තෙත්වා’’තිආදීසුපි සිද්ධමෙවත්ථං පුනප්පුනං කථනෙ කාරණං වෙදිතබ්බං. සීමාවිපත්ති හි උපසම්පදාදිසබ්බකම්මවිපත්තිමූලන්ති තස්ස ද්වාරං සබ්බථාපි පිදහනවසෙන වත්තබ්බං. සබ්බං වත්වාව ඉධ ආචරියා විනිච්ඡයං කථෙසුන්ති දට්ඨබ්බං.

භිත්තින්ති ඉට්ඨකදාරුමත්තිකාමයං. සිලාමයාය පන භිත්තියා නිමිත්තුපගං එකං පාසාණං තංතංදිසාය කිත්තෙතුං වට්ටති. අනෙකසිලාහි චිනිතං සකලං භිත්තිං කිත්තෙතුං න වට්ටති ‘‘එසො පාසාණො නිමිත්ත’’න්ති එකවචනෙන වත්තබ්බතො. **අන්තොකුට්ටමෙවා**ති එත්ථ අන්තොකුට්ටෙපි නිමිත්තානං ඨිතොකාසතො අන්තො එව සීමාති ගහෙතබ්බං. **පමුඛෙ නිමිත්තපාසාණෙ ඨපෙත්වා**ති ගබ්භාභිමුඛෙපි බහිපමුඛෙ ගබ්භවිත්ථාරප්පමාණෙ ඨානෙ පාසාණෙ ඨපෙත්වා සම්මන්නිතබ්බා. එවඤ්හි ගබ්භපමුඛානං අන්තරෙ ඨිතකුට්ටම්පි උපාදාය අන්තො ච බහි ච චතුරස්සසණ්ඨානාව සීමා හොති. **බහී**ති සකලස්ස කුටිලෙණස්ස සමන්තතො බහි.

අන්තො ච බහි ච සීමා හොතීති මජ්ඣෙ ඨිතභිත්තියා සහ චතුරස්සසීමා හොති. **උපරිපාසාදෙයෙව හොතී”**ති ඉමිනා ගබ්භස්ස ච පමුඛස්ස ච අන්තරා ඨිතභිත්තියා එකත්තා තත්ථ ච එකවීසතියා භික්ඛූනං ඔකාසාභාවෙන හෙට්ඨා න ඔතරති, උපරිභිත්ති පන සීමට්ඨාව හොතීති දස්සෙති. **හෙට්ඨා න ඔතරතී**ති භිත්තිතො ඔරං නිමිත්තානි ඨපෙත්වා

කිත්තිතත්තා හෙට්ඨා ආකාසප්පදෙසං න ඔතරති, උපරි කතෙ පාසාදෙති අත්ථො. **හෙට්ඨිමතලෙ කුට්ටොති** හෙට්ඨිමතලෙ චතූසු දිසාසු ඨිතකුට්ටො. සචෙ හි ද්වීසු, තීසු එව වා දිසාසු කුට්ටො තිට්ඨෙය්‍ය, හෙට්ඨා න ඔතරති. **හෙට්ඨාපි ඔතරතීති** සචෙ හෙට්ඨා අන්තොභිත්තියං එකවීසතියා භික්ඛූනං ඔකාසො හොති, ඔතරති. ඔතරමානා ච න උපරිසීමප්පමාණෙන ඔතරති, සමන්තා භිත්තිප්පමාණෙන ඔතරති. චතුන්නං පන භිත්තීනං බාහිරන්තපරිච්ඡෙදෙන හෙට්ඨාභූමිභාගෙ උදකපරියන්තං කත්වා ඔතරති, න පන භිත්තීනං බහි කෙසග්ගමත්තම්පි ඨානං. **පාසාදභිත්තිතොති** උපරිමතලෙ භිත්තිතො. **ඔතරණානොතරණං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බන්ති** සචෙ හෙට්ඨා එකවීසතියා භික්ඛූනං ඔකාසො හොති, ඔතරති, නො චෙ, න ඔතරතීති අධිප්පායොති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.138) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.138) පන “උපරිසීමප්පමාණස්ස අන්තොගධානං හෙට්ඨිමතලෙ චතූසු දිසාසු කුට්ටානං තුලාරුක්ඛෙහි එකසම්බන්ධතං, තදන්තො පච්ඡිමසීමප්පමාණතාදිඤ්ච සන්ධාය වුත්ත”න්ති වුත්තං . කිඤ්චාපෙත්ථ නිය්‍යූහකාදයො නිමිත්තානං ඨිතොකාසතාය බජ්ඣමානක්ඛණෙ සීමා න හොන්ති, බද්ධාය පන සීමාය සීමට්ඨාව හොන්තීති දට්ඨබ්බා.

පරියන්තථම්භානන්ති නිමිත්තගතපාසාණත්ථම්භෙ සන්ධාය වුත්තං. **උපරිමතලෙන සම්බද්ධො හොතීති** ඉදං කුට්ටානං අන්තරා සීමට්ඨානං ථම්භානං අභාවතො වුත්තං. යදි හි භවෙය්‍යුං, කුට්ටෙ උපරිමතලෙන අසම්බන්ධෙපි සීමට්ඨථම්භානං උපරි ඨිතො පාසාදො සීමට්ඨොව හොති. සචෙ පන බහූනං ථම්භපන්තීනං උපරි කතපාසාදස්ස හෙට්ඨාපථවියං සබ්බබාහිරාය ථම්භපන්තියා අන්තො නිමිත්තපාසාණෙ ඨපෙත්වා සීමා බද්ධා හොති, එත්ථ කථන්ති? එත්ථාපි “යං තාව සීමට්ඨථම්භෙහෙව ධාරියමානානං තුලානං උපරිමතලං, සබ්බං තං සීමට්ඨමෙව, එත්ථ විවාදො නත්ථි, යං පන සීමට්ඨථම්භපන්තියා, අසීමට්ඨාය බාහිරථම්භපන්තියා ච සමධුරං ධාරයමානානං තුලානං උපරිමතලං, තත්ථ උපඩ්ඪං සීමා”ති කෙචි වදන්ති. “සකලම්පි ගාමසීමා”ති අපරෙ. “බද්ධසීමා එවා”ති අඤ්ඤෙ. තස්මා කම්මං කරොන්තෙහි ගරුහි නිරාසඞ්කට්ඨානෙ ඨත්වා සබ්බං තං ආසඞ්කට්ඨානං සොධෙත්වාව කම්මං කාතබ්බං, සන්නිට්ඨානකාරණං වා ගවෙසිත්වා තදනුගුණං කාතබ්බං.

තාලමූලකපබ්බතෙති තාලක්ඛන්ධමූලසදිසෙ හෙට්ඨා ථූලො හුත්වා කමෙන කිසො හුත්වා උග්ගතො හින්තාලමූලසදිසො නාම හොති. **විතානසණ්ඨානොති** අහිච්ඡත්තකසණ්ඨානො. **පණවසණ්ඨානොති** මජ්ඣෙ තනුකො, හෙට්ඨා ච උපරි ච විත්ථිණ්ණො. **හෙට්ඨා වා මජ්ඣෙ වාති** මුදිඞ්ගසණ්ඨානස්ස හෙට්ඨා, පණවසණ්ඨානස්ස මජ්ඣෙ. **සප්පඵණසදිසො පබ්බතොති** සප්පඵණො විය භුජ්ජො, මූලට්ඨානතො අඤ්ඤත්ථ අවනතසීසො. **ආකාසපබ්භාරන්ති** භිත්තියා අපරික්ඛිත්තපබ්භාරං. **සීමප්පමාණොති** අන්තො ආකාසෙන සද්ධිං පච්ඡිමසීමප්පමාණො. **සො ච පාසාණො සීමට්ඨොති** ඉමිනා ඊදිසෙහි සුසිරපාසාණලෙණකුට්ටාදීහි පරිච්ඡින්නෙ භූමිභාගෙ එව සීමා පතිට්ඨාති, න අපරිච්ඡින්නෙ. තෙ පන සීමට්ඨත්තා සීමා හොන්ති, න සරූපෙන සීමට්ඨමඤ්චාදි වියාති දස්සෙති. සචෙ පන සො සුසිරපාසාණො භූමිං අනාහච්ච ආකාසගතො ඔලම්බති, සීමා න ඔතරති. සුසිරපාසාණො පන සයං සීමාපටිබද්ධත්තා සීමා හොති, කථං පන පච්ඡිමප්පමාණරහිතෙහි එතෙහි සුසිරපාසාණාදීහි සීමා න ඔතරතීති ඉදං සද්ධාතබ්බන්ති? අට්ඨකථාපමාණතො.

අපිචෙත්ථ සුසිරපාසාණභිත්තිඅනුසාරෙන මූසිකාදීනං විය සීමාය හෙට්ඨිමතලෙ ඔතරණකිච්චං නත්ථි, හෙට්ඨා පන පච්ඡිමසීමප්පමාණෙ ආකාසෙ ද්වඞ්ගුලමත්තබහලෙහි පාසාණභිත්තිආදීහිපි උපරිමතලං ආහච්ච ඨිතෙහි සබ්බසො, යෙභුය්‍යෙන වා පරිච්ඡින්නෙ සති උපරි බජ්ඣමානා සීමා තෙහි පාසාණාදීහි අන්තරිතාය තප්පරිච්ඡින්නාය හෙට්ඨාභූමියාපි උපරිමතලෙන සද්ධිං එකක්ඛණෙ පතිට්ඨාති, නදීපාරසීමා විය නදීඅන්තරිතෙසු උභොසු තීරෙසු ලෙණාදීසු අපනීතෙසුපි හෙට්ඨා ඔතිණ්ණසීමා යාව සාසනන්තරධානා න විගච්ඡති, පඨමං පන උපරි සීමාය බද්ධාය පච්ඡා ලෙණාදිකතෙසුපි හෙට්ඨාභූමියං සීමා ඔතරති එව, කෙචි තං න ඉච්ඡන්ති, එවං උභයත්ථ පතිට්ඨිතා ච සා සීමා එකාව හොති ගොත්තාදිජාති විය බ්‍යත්තිභෙදෙසූති ගහෙතබ්බං. සබ්බා එව හි බද්ධසීමා අබද්ධසීමා ච අත්තනො අත්තනො පකතිනිස්සයකෙ ගාමාරඤ්ඤාදිකෙ ඛෙත්තෙ යථාපරිච්ඡෙදං සබ්බත්ථ සාකල්‍යෙන එකස්මිං ඛණෙ බ්‍යාපිනී පරමත්ථතො අවිජ්ජමානම්පි තෙ තෙ නිස්සයභූතෙ පරමත්ථධම්මෙ, තං තං කිරියාවිසෙසම්පි වා උපාදාය ලොකියෙහි සාසනිකෙහි ච යථාරහං එකත්තෙන පඤ්ඤත්තත්තා සනිස්සයෙකරූපා එව. තථා හි එකො ගාමො අරඤ්ඤං නදී ජාතස්සරො සමුද්දොති එවං ලොකෙ, “සම්මතා සා සීමා සඞ්ඝෙන, අගාමකෙ චෙ, භික්ඛවෙ, අරඤ්ඤෙ සමන්තා සත්තබ්භන්තරා, අයං තත්ථ සමානසංවාසා එකූපොසථා”තිආදිනා සාසනෙ ච එකවොහාරො දිස්සති, න පරමත්ථතො. එකස්ස අනෙකධම්මෙසු බ්‍යාපනමත්ථි කසිණෙකදෙසාදිවිකප්පාසමානතාය එකත්තහානිතොති අයං නො මති.

අස්ස හෙට්ඨාති සප්පඵණපබ්බතස්ස හෙට්ඨා ආකාසපබ්භාරෙ. **ලෙණස්සාති** ලෙණං චෙ කතං, තස්ස ලෙණස්සාති අත්ථො. තමෙව පුන ලෙණං පඤ්චහි පකාරෙහි විකප්පෙත්වා ඔතරණානොතරණවිනිච්ඡයං දස්සෙතුං ආහ **“සචෙ පන හෙට්ඨා”**තිආදි. තත්ථ “හෙට්ඨා”ති ඉමස්ස “ලෙණං හොතී”ති ඉමිනා සම්බන්ධො. හෙට්ඨා ලෙණඤ්ච එකස්මිං පදෙසෙති ආහ **“අන්තො”**ති, පබ්බතස්ස අන්තො, පබ්බතමූලෙති අත්ථො. තමෙව අන්තොසද්දං සීමාපරිච්ඡෙදෙන විසෙසෙතුං **“උපරිමස්ස සීමාපරිච්ඡෙදස්ස පාරතො”**ති වුත්තං. පබ්බතපාදං පන අපෙක්ඛිත්වා “ඔරතො”ති වත්තබ්බෙපි සීමානිස්සයං පබ්බතග්ගං සන්ධාය “පාරතො”ති වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. තෙනෙව “බහි ලෙණ”න්ති එත්ථ බහිසද්දං විසෙසෙන්තො **“උපරිමස්ස සීමාපරිච්ඡෙදස්ස ඔරතො”**ති ආහ. **බහිසීමා න ඔතරතීති** එත්ථ බහීති පබ්බතපාදෙ ලෙණං සන්ධාය වුත්තං. ලෙණස්ස ච බහිභූතෙ උපරිසීමාපරිච්ඡෙදස්ස හෙට්ඨාභාගෙ සීමා න ඔතරතීති අත්ථො. **අන්තො සීමාති** ලෙණස්ස ච පබ්බතපාදස්ස ච අන්තො අත්තනො ඔතරණාරහට්ඨානෙ න ඔතරතීති අත්ථො.

‘‘බහි සීමා න ඔතරති, අන්තො සීමා න ඔතරතී’’ති වෙත්ථ අත්තනො ඔතරණාරහට්ඨානෙ ලෙණාභාවෙන සීමාය සබ්බථා අනොතරණමෙව දස්සිතන්ති ගහෙතබ්බං. තත්ථ හි අනොතරන්ති උපරි එව හොතීති අයං විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.138) ආගතො විනිච්ඡයො.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.138) පන **‘‘අන්තොලෙණං හොතීති** පබ්බතස්ස අන්තොලෙණං හොති’’ති එත්තකමෙව ආගතො. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 138) න **‘‘අන්තොලෙණන්ති** පබ්බතස්ස අන්තොලෙණං. ද්වාරං පන සන්ධාය **‘පාරතො ඔරතො’**ති වුත්තං, සබ්බථාපි සීමතො බහිලෙණෙන ඔතරතීති අධිප්පායො’’ති ආගතො. අයං පන අන්තොලෙණබහිලෙණවිනිච්ඡයො ගම්භීරො දුද්දසො දුරනුබොධොති ආචරියා වදන්ති, තථාපි විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.138) ආගතං නයං නිස්සාය සුට්ඨු විනිච්ඡිතබ්බො විඤ්ඤූහීති. **බහි පතිතං අසීමා**තිආදිනා උපරිපාසාදාදීසු අපීරනිස්සයෙසු ඨිතා සීමාපි තෙසං විනාසෙන විනස්සතීති දස්සිතන්ති දට්ඨබ්බං.

පොක්ඛරණිං ඛණන්ති, සීමායෙවාති එත්ථ සචෙ හෙට්ඨා උමඞ්ගනදී සීමප්පමාණතො අනූනා පඨමමෙව පවත්තා හොති, සීමා ච පච්ඡා බද්ධා නදිතො උපරි එව හොති, නදිං ආහච්ච පොක්ඛරණියා ච ඛතාය සීමා විනස්සතීති දට්ඨබ්බං. **හෙට්ඨාපථවීතලෙ**ති අනන්තරා භූමිවිවරෙ.

සීමමාළකෙති ඛණ්ඩසීමඞ්ගණෙ. **වටරුක්ඛොති** ඉදං පාරොහොපත්ථම්භෙන අතිදූරම්පි ගන්තුං සමත්ථසාඛාසමඞ්ගිතාය වුත්තං. සබ්බරුක්ඛලතාදීනම්පි සම්බන්ධො න වට්ටති එව. තෙනෙව නාවාරජ්ජුසෙතුසම්බන්ධොපි පටික්ඛිත්තො. **තතොති** තතො සාඛතො. **මහාසීමාය පථවීතල**න්ති එත්ථ ආසන්නතරම්පි ගාමසීමං අග්ගහෙත්වා බද්ධසීමාය එව ගහිතත්තා ගාමසීමබද්ධසීමානං අඤ්ඤමඤ්ඤං රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙපි සම්භෙදදොසො නත්ථි අඤ්ඤමඤ්ඤං නිස්සයනිස්සිතභාවෙන පවත්තිතොති ගහෙතබ්බං. යදි හි තාසම්පි සම්බන්ධදොසො භවෙය්‍ය, කථං ගාමසීමාය බද්ධසීමා සම්මන්නිතබ්බා භවෙය්‍ය? යස්සා හි සීමාය යාය සීමාය සද්ධිං සම්බන්ධෙ දොසො භවෙය්‍ය, සා තත්ථ බන්ධිතුමෙව න වට්ටති බද්ධසීමඋදකුක්ඛෙපසීමාසු බද්ධසීමා විය, අත්තනො අනිස්සයභූතගාමසීමාදීසු උදකුක්ඛෙපසීමා විය ච, තෙනෙව ‘‘සචෙ පන රුක්ඛස්ස සාඛා වාතතො නික්ඛන්තපාරොහො වා බහිනදීතීරෙ විහාරසීමාය වා ගාමසීමාය වා පතිට්ඨිතො’’තිආදිනා උදකුක්ඛෙපසීමාය අත්තනො අනිස්සයභූතගාමසීමාදීහි එව සම්බන්ධදොසො දස්සිතො, න නදීසීමාය , එවමිධාපීති දට්ඨබ්බං. අයඤ්චත්ථො උපරි පාකටො භවිස්සති. **ආහච්චාති** ඵුසිත්වා.

මහාසීමං වා සොධෙත්වාති මහාසීමගතානං සබ්බෙසං භික්ඛූනං හත්ථපාසානයනඡන්දාහරණාදිවසෙන සකලං මහාසීමං සොධෙත්වා. එතෙන සබ්බවිපත්තියො මොචෙත්වා පුබ්බෙ සුට්ඨු බද්ධානම්පි ද්වින්නං බද්ධසීමානං පච්ඡා රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙන උප්පජ්ජනතො ඊදිසො පාළිමුත්තකො සම්බන්ධදොසො අත්ථීති දස්සෙති, සො ච ‘‘න, භික්ඛවෙ, සීමාය සීමා සම්භින්දිතබ්බා’’තිආදිනා බද්ධසීමානං අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්භෙදජ්ඣොත්ථරණං පටික්ඛිපිත්වා ‘‘අනුජානාමි භික්ඛවෙ සීමං සම්මන්නන්තෙන සීමන්තරිකං ඨපෙත්වා සීමං සම්මන්නිතු’’න්ති (මහාව. 148) උභින්නං බද්ධසීමානං අන්තරා සීමන්තරිකං ඨපෙත්වා බන්ධිතුං අනුජානනෙන සම්භෙදජ්ඣොත්ථරණෙ විය තාසං අඤ්ඤමඤ්ඤං ඵුසිත්වා තිට්ඨනවසෙන බන්ධනම්පි න වට්ටතීති සිද්ධත්තා බද්ධානම්පි තාසං පච්ඡා අඤ්ඤමඤ්ඤං එකරුක්ඛාදීහි ඵුසිත්වා ඨානම්පි න වට්ටතීති භගවතො අධිප්පායඤ්ඤූහි සඞ්ගීතිකාරකෙහි නිද්ධාරිතො බන්ධනකාලෙ පටික්ඛිත්තස්ස සම්බන්ධදොසස්ස අනුලොමෙන අකප්පියානුලොමත්තා. අයං පන සම්බන්ධදොසො පුබ්බෙ සුට්ඨු බද්ධානං පච්ඡා සඤ්ජාතත්තා බජ්ඣමානක්ඛණෙ විය අසීමත්තං කාතුං න සක්කොති, තස්මා රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙ අපනීතමත්තෙ තා සීමා පාකතිකා හොන්ති. යථා චායං පච්ඡා න වට්ටති, එවං බජ්ඣමානක්ඛණෙපි තාසං රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙ සති තා බන්ධිතුං න වට්ටතීති දට්ඨබ්බං.

කෙචි පන **මහාසීමං වා සොධෙත්වාති** එත්ථ ‘‘මහාසීමගතා භික්ඛූ යථා තං සාඛං වා පාරොහං වා කායකායපටිබද්ධෙහි න ඵුසන්ති, එවං සොධනමෙව ඉධාධිප්පෙතං, න සකලසීමාසොධන’’න්ති වදන්ති, තං න යුත්තං අට්ඨකථාය විරුජ්ඣනතො. තථා හි ‘‘මහාසීමාය පථවීතලං වා තත්ථජාතකරුක්ඛාදීනි වා ආහච්ච තිට්ඨතී’’ති එවං සාඛාපාරොහානං මහාසීමං ඵුසිත්වා ඨානමෙව සම්බන්ධදොසෙ කාරණත්තෙන වුත්තං, න පන තත්ථ ඨිතභික්ඛූහි සාඛාදීනං ඵුසනං. යදි හි භික්ඛූනං සාඛාදිං ඵුසිත්වා ඨානමෙව කාරණං සියා, ‘‘තස්ස සාඛං වා තතො නිග්ගතපාරොහං වා මහාසීමාය පවිට්ඨං තත්‍රට්ඨො කොචි භික්ඛු ඵුසිත්වා තිට්ඨතී’’ති භික්ඛුඵුසනමෙව වත්තබ්බං සියා. යඤ්හි තත්ථ මහාසීමාසොධනෙ කාරණං, තදෙව තස්මිං වාක්‍යෙ පධානතො දස්සෙතබ්බං. න හි ආහච්චට්ඨිතමෙව සාඛාදිං ඵුසිත්වා ඨිතො භික්ඛු සොධෙතබ්බො ආකාසට්ඨසාඛාදිං ඵුසිත්වා ඨිතභික්ඛුස්සපි සොධෙතබ්බතො, කිං නිරත්ථකෙන ආහච්චට්ඨානවචනෙන, ආකාසට්ඨසාඛාසු ච භික්ඛුඵුසනමෙව කාරණත්තෙන වුත්තං , සොධනඤ්ච තස්සෙව භික්ඛුස්ස හත්ථපාසානයනාදිවසෙන සොධනං වුත්තං. ඉධ පන ‘‘මහාසීමං සොධෙත්වා’’ති සකලසීමාසාධාරණවචනෙන සොධනං වුත්තං, අපි ච සාඛාදිං ඵුසිත්වා ඨිතභික්ඛුමත්තසොධනෙ අභිමතෙ ‘‘මහාසීමාය පථවීතල’’න්ති විසෙසසීමොපාදානං නිරත්ථකං සියා යත්ථ කත්ථචි අන්තමසො ආකාසෙපි ඨත්වා සාඛාදිං ඵුසිත්වා ඨිතස්ස සොධෙතබ්බතො.

ඡින්දිත්වා බහිට්ඨකා කාතබ්බාති තත්ථ පතිට්ඨිතභාවවියොජනවචනතො ච විසභාගසීමානං ඵුසනෙනෙව සකලසීමාසොධනහෙතුකො අට්ඨකථාසිද්ධොයං එකො සම්බන්ධදොසො අත්ථෙවාති ගහෙතබ්බො. තෙනෙව

උදකුක්ඛෙපසීමාකථායම්පි (මහාව. අට්ඨ. 147) ''විහාරසීමාය වා ගාමසීමාය වා පතිට්ඨිතො''ති ච ''නදීතීරෙ පන ඛාණුකං කොට්ටෙත්වා තත්ථ බද්ධනාවාය වා න වට්ටතී''ති ච ''සචෙ පන සෙතු වා සෙතුපාදා වා බහිතීරෙ පතිට්ඨිතා, කම්මං කාතුං න වට්ටතී''ති ච එවං විසභාගාසු ගාමසීමාසු සාඛාදීනං ඵුසනමෙව සඞ්කරදොසකාරණත්තෙන වුත්තං, න භික්ඛුඵුසනං. තථා හි ''අන්තොනදියං ජාතරුක්ඛෙ බන්ධිත්වා කම්මං කාතබ්බ''න්ති නදියං නාවාබන්ධනං අනුඤ්ඤාතං උදකුක්ඛෙපනිස්සයත්තෙන නදීසීමාය සභාගත්තා. යදි හි භික්ඛූනං ඵුසනමෙව පටිච්ච සබ්බත්ථ සම්බන්ධදොසො වුත්තො සියා, නදියම්පි බන්ධනං පටික්ඛිපිතබ්බං භවෙය්‍ය. තත්ථාපි හි භික්ඛුඵුසනං කම්මකොපකාරණං හොති, තස්මා සභාගසීමාසු පවිසිත්වා භූමිආදිං ඵුසිත්වා, අඵුසිත්වා වා සාඛාදිම්හි ඨිතෙ තං සාඛාදිං ඵුසන්තොව භික්ඛු සොධෙතබ්බො. විසභාගසීමාසු පන සාඛාදිම්හි ඵුසිත්වා ඨිතෙ තං සාඛාදිං අඵුසන්තාපි සබ්බෙ භික්ඛූ සොධෙතබ්බා, අඵුසිත්වා ඨිතෙ පන තං සාඛාදිං ඵුසන්තාව භික්ඛූ සොධෙතබ්බාති නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං.

යං පනෙත්ථ කෙචි ''බද්ධසීමානං ද්වින්නං අඤ්ඤමඤ්ඤං විය බද්ධසීමගාමසීමානම්පි තදඤ්ඤාසම්පි සබ්බාසං සමානසංවාසකසීමානං අඤ්ඤමඤ්ඤං රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙ සති තදුභයම්පි එකසීමං විය සොධෙත්වා එකත්ථෙව කම්මං කාතබ්බං, අඤ්ඤථා කතං කම්මං විපජ්ජති, නත්ථෙත්ථ සභාගවිසභාගභෙදො''ති වදන්ති, තං තෙසං මතිමත්තං සභාගසීමානං අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්බන්ධදොසාභාවස්ස විසභාගසීමානමෙව තබ්භාවස්ස සුත්තසුත්තානුලොමාදිවිනයනයෙහි සිද්ධත්තා. තථා හි ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සීමං සම්මන්නිතු''න්ති (මහාව. 138) ගාමසීමායමෙව බද්ධසීමං සම්මන්නිතුං අනුඤ්ඤාතත්තා තාසං නිස්සයනිස්සිතභාවෙන සභාගතා, සම්භෙදජ්ඣොත්ථරණදොසාභාවො ච සුත්තතොව සිද්ධො. බන්ධනකාලෙ පන අනුඤ්ඤාතස්ස සම්බන්ධස්ස අනුලොමතො පච්ඡා සඤ්ජාතරුක්ඛාදිසම්බන්ධොපි තාසං වට්ටති එව. ''යං, භික්ඛවෙ…පෙ…. කප්පියං අනුලොමෙති, අකප්පියං පටිබාහති, තං වො කප්පතී''ති (මහාව. 305) වුත්තත්තා එවං තාව ගාමබද්ධසීමානං අඤ්ඤමඤ්ඤං සභාගතා, සම්භෙදාදිදොසාභාවො ච සුත්තසුත්තානුලොමතො සිද්ධො, ඉමිනා එව නයෙන අරඤ්ඤසීමසත්තබ්භන්තරසීමානං නදීආදිසීමඋදකුක්ඛෙපසීමානඤ්ච සුත්තසුත්තානුලොමතො අඤ්ඤමඤ්ඤං සභාගතා, සම්භෙදාදිදොසාභාවො ච සිද්ධොති වෙදිතබ්බො.

බද්ධසීමාය පන අඤ්ඤාය බද්ධසීමාය නදීආදිසීමාසු ච බන්ධිතුං පටික්ඛෙපසිද්ධිතො චෙව උදකුක්ඛෙපසත්තබ්භන්තරසීමානං නදීආදීසු එව කාතුං නියමනසුත්තසාමත්ථියෙන බද්ධසීමගාමසීමාසු කරණපටික්ඛෙපසිද්ධො ච තාසං අඤ්ඤමඤ්ඤසභාගතා උප්පත්තික්ඛණෙ පච්ඡා ච රුක්ඛාදීහි සම්භෙදාදිදොසසම්භවො ච වුත්තනයෙන සුත්තසුත්තානුලොමතොව සිජ්ඣන්ති. තෙනෙව අට්ඨකථායං විසභාගසීමානමෙව වටරුක්ඛාදිවචනෙහි සම්බන්ධදොසං දස්සෙත්වා සභාගානං බද්ධසීමගාමසීමාදීනං සම්බන්ධදොසො න දස්සිතො. න කෙවලඤ්ච න දස්සිතො, අථ ඛො තාසං සභාගසීමානං රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙපි දොසාභාවොපි පාළිඅට්ඨකථාසු ඤාපිතො එව. තථා හි පාළියං (මහාව. 138) ''පබ්බතනිමිත්තං පාසාණනිමිත්තං වනනිමිත්තං රුක්ඛනිමිත්ත''න්තිආදිනා වඩ්ඪනකනිමිත්තානි අනුඤ්ඤාතානි, තෙන නෙසං රුක්ඛාදිනිමිත්තානං වඩ්ඪනෙ බද්ධසීමගාමසීමානං සඞ්කරදොසාභාවො ඤාපිතොව හොති, ද්වින්නං පන බද්ධසීමානං ඊදිසො සම්බන්ධො න වට්ටති. වුත්තඤ්හි ''එකරුක්ඛොපි ද්වින්නං සීමානං නිමිත්තං හොති, සො පන වඩ්ඪන්තො සීමසඞ්කරං කරොති, තස්මා න කාතබ්බො''ති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තියොජනපරමං සීමං බන්ධිතු''න්ති (මහාව. 140) වචනතොපි චායං ඤාපිතො. තියොජනපරමාය හි සීමාය සමන්තා පරියන්තෙසු රුක්ඛලතාගුම්බාදීහි බද්ධගාමසීමානං නියමෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්බන්ධස්ස සම්භවතො ''ඊදිසං සම්බන්ධං විනාසෙත්වාව සීමා සම්මන්නිතබ්බා''ති අට්ඨකථායම්පි න වුත්තං.

යදි චෙත්ථ රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙන කම්මවිපත්ති භවෙය්‍ය, අවස්සමෙව වත්තබ්බං සියා. විපත්තිපරිහාරත්ථඤ්හි ආචරියා නිරාසඞ්කට්ඨානෙසුපි ''භිත්තිං අකිත්තෙත්වා''තිආදිනා සිද්ධමෙවත්ථං පුනප්පුනං අවොචුං, ඉධ පන ''වනමජ්ඣෙ විහාරං කරොන්ති, වනං න කිත්තෙතබ්බ''න්තිආදිනා රුක්ඛලතාදීහි නිරන්තරෙ වනමජ්ඣෙපි සීමාබන්ධනමවොචුං. තථා ථම්භානං උපරි කතපාසාදාදීසු හෙට්ඨා ථම්භාදීහි එකාබද්ධෙසු උපරිමතලාදීසු සීමාබන්ධනං බහුධා වුත්තං, තස්මා බද්ධසීමගාමසීමානං රුක්ඛාදිසම්බන්ධො තෙහි මුඛතොව විහිතො, අපිච ගාමසීමානම්පි පාටෙක්කං බද්ධසීමාසදිසතාය එකාය ගාමසීමාය කම්මං කරොන්තෙහි දබ්බතිණමත්තෙනපි සම්බන්ධා ගාමන්තරපරම්පරා අරඤ්ඤනදීසමුද්දා ච සොධෙතබ්බාති සකලං දීපං සොධෙත්වාව කාතබ්බං සියා. එවං පන අසොධෙත්වා පඨමමහාසඞ්ගීතිකාලතො පභුති කතානං උපසම්පදාදිකම්මානං සීමාසම්මුතීනඤ්ච විපජ්ජනතො සබ්බෙසම්පි භික්ඛූනං අනුපසම්පන්නසඞ්කාපසඞ්ගො ච දුන්නිවාරො හොති, න චෙතං යුත්තං, තස්මා වුත්තනයෙන විසභාගසීමානමෙව රුක්ඛාදිසම්බන්ධදොසො, න බද්ධසීමගාමසීමාදීනං සභාගසීමානන්ති ගහෙතබ්බං.

මහාසීමාසොධනස්ස දුක්කරතාය ඛණ්ඩසීමායමෙව යෙභුය්‍යෙන සඞ්ඝකම්මකරණන්ති ආහ **''සීමමාළකෙ''**තිආදි. මහාසඞ්ඝසන්නිපාතෙසු පන ඛණ්ඩසීමාය අප්පහොනකතාය මහාසීමාය කම්මෙ කරියමානෙපි අයං නයො ගහෙතබ්බොව. **උක්ඛිපාපෙත්වා**ති ඉමිනා කායපටිබද්ධෙන සීමං ඵුසන්තොපි සීමට්ඨොව හොතීති දස්සෙති. **පුරිමනයෙපී**ති ඛණ්ඩසීමතො මහාසීමං පවිට්ඨසාඛානයෙපි. සීමට්ඨරුක්ඛසාඛාය නිසින්නො සීමට්ඨොව හොතීති ආහ **'හත්ථපාසමෙව ආනෙතබ්බො''**ති. එත්ථ ච ''රුක්ඛසාඛාදීහි අඤ්ඤමඤ්ඤසම්බන්ධාසු එතාසු ඛණ්ඩසීමාය තයො භික්ඛූ, මහාසීමාය ද්වෙති එවං ද්වීසු සීමාසු සීමන්තරිකං අඵුසිත්වා, හත්ථපාසඤ්ච අවිජහිත්වා ඨිතෙහි පඤ්චහි භික්ඛූහි උපසම්පදාදි කම්මං කාතුං වට්ටතී''ති කෙචි වදන්ති, තං න යුත්තං ''නානාසීමාය ඨිතචතුත්ථො කම්මං කරෙය්‍ය, අකම්මං න ච කරණීය''න්තිආදිවචනතො (මහාව. 389). තෙනෙවෙත්ථාපි මහාසීමං

සොධෙත්වා මාළකසීමායමෙව කම්මකරණං විහිතං. අඤ්ඤථා භින්නසීමට්ඨතාය තත්‍රට්ඨස්ස ගණපූරකත්තාභාවා කම්මකොපොව හොතීති.

යදි එවං කථං ඡන්දපාරිසුද්ධිආහරණවසෙන මහාසීමාසොධනන්ති? තම්පි විනයඤ්ඤූ න ඉච්ඡන්ති, හත්ථපාසානයනබහිසීමකරණවසෙන පනෙත්ථ සොධනං ඉච්ඡන්ති, දින්නස්සපි ඡන්දස්ස අනාගමනෙන මහාසීමට්ඨො කම්මං කොපෙතීති. යදි චස්ස ඡන්දාදි නාගච්ඡති, කථං සො කම්මං කොපෙස්සතීති? ද්වින්නං විසභාගසීමානං සම්බන්ධදොසතො, සො ච සම්බන්ධදොසො අට්ඨකථාවචනප්පමාණතො. න හි විනයෙ සබ්බත්ථ යුත්ති සක්කා ඤාතුං බුද්ධගොචරත්තාති වෙදිතබ්බං. කෙචි පන ''සචෙ ද්වෙපි සීමායො පූරෙත්වා නිරන්තරං ඨිතෙසු භික්ඛූසු කම්මං කරොන්තෙසු එකාය එව සීමාය ගණො ච උපසම්පදාපෙක්ඛො ච අනුස්සාවකො ච එකතො තිට්ඨන්ති , කම්මං සුකතමෙව හොති. සචෙ පන කම්මාරහො වා අනුස්සාවකො වා සීමන්තරට්ඨො හොති, කම්මං විපජ්ජතී''ති වදන්ති, තඤ්ච බද්ධසීමගාමසීමාදිසභාගසීමාසු එව යුජ්ජති. යාසු අඤ්ඤමඤ්ඤං රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙසුපි දොසො නත්ථි, යාසු පන අත්ථි, න තාසු, විසභාගසීමාසු රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙ සති එකත්ථ ඨිතො ඉතරට්ඨානං කම්මං කොපෙති එව අට්ඨකථාය සාමඤ්ඤතො සොධනස්ස වුත්තත්තාති අම්හාකං ඛන්ති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.138) **''උක්ඛිපාපෙත්වා කාතුං න වට්ටතීති** ඛණ්ඩසීමාය අන්තො ඨිතත්තා රුක්ඛස්ස තත්ථ ඨිතො හත්ථපාසමෙව ආනෙතබ්බොති උක්ඛිපාපෙත්වා කාතුං න වට්ටතී''ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 138) පන **''උක්ඛිපාපෙත්වා කාතුං න වට්ටති,** කස්මා? අන්තො ඨිතත්තා. රුක්ඛස්ස හි හෙට්ඨා පථවීගතං මූලං ඛණ්ඩසීමායෙව හොති. අබ්බොහාරිකං වාති අපරෙ. 'මජ්ඣෙ පන ඡින්නෙ මහාසීමාය ඨිතං මූලං මහාසීමමෙව භජති, ඛණ්ඩසීමාය ඨිතං ඛණ්ඩසීමමෙව භජති තදායත්තපථවීආදීහි අනුග්ගහිතත්තා'ති ච වුත්තං. 'සීමාය පච්ඡා උට්ඨිතරුක්ඛෙ නිසීදිත්වා කම්මං කාතුං වට්ටති පච්ඡා සීමායං කතගෙහෙ විය'ති වත්වා 'බන්ධනකාලෙ ඨිතෙ රුක්ඛෙ නිසීදිත්වා කාතුං න වට්ටති උපරිසීමාය අගමනතො'ති කාරණං වදන්ති. එවං සති බන්ධනකාලෙ පුන ආරොහණං නාම නත්ථි, බන්ධිතකාලෙ එව ආරොහතීති ආපජ්ජති පච්ඡා උට්ඨිතරුක්ඛො පන තප්පටිබද්ධත්තා සීමාසඞ්ඛමෙව ගතො. එවං පුබ්බෙ උට්ඨිතරුක්ඛොපීති ගහෙතබ්බං. ''යං කිඤ්චී''ති වචනතො තිණාදිපි සඞ්ගහිතං, මහාථෙරාපි තිණං සොධෙත්වාව කරොන්තී''ති වුත්තං.

න ඔතරතීති පණවසණ්ඨානපබ්බතාදීසු හෙට්ඨා පමාණරහිතං ඨානං න ඔතරති. කිඤ්චාපි පනෙත්ථ බජ්ඣමානක්ඛණෙ උද්ධම්පි පමාණරහිතපබ්බතාදි නාරොහති, තථාපි තං පච්ඡා සීමට්ඨතාය සීමා හොති. හෙට්ඨා පණවසණ්ඨානාදි පන උපරි බද්ධායපි සීමාය සීමසඞ්ඛං න ගච්ඡති, තස්සෙව වසෙන ''න ඔතරතී''ති වුත්තං, ඉතරථා ඔරොහණාරොහණානං සාධාරණවසෙන ''න ඔතරතී''තිආදිනා වත්තබ්බතො. **ජාතං යං කිඤ්චීති** නිට්ඨිතසීමාය උපරි ජාතං විජ්ජමානං පුබ්බෙ ඨිතං පච්ඡා සඤ්ජාතං පවිට්ඨඤ්ච යං කිඤ්චි සවිඤ්ඤාණකාවිඤ්ඤාණකං සබ්බම්පීති අත්ථො. අන්තොසීමාය හි හත්ථික්ඛන්ධාදිසවිඤ්ඤාණකෙසු නිසින්නොපි භික්ඛු සීමට්ඨොව හොති. **බද්ධාය සීමායාති** ඉදඤ්ච පකරණවසෙන උපලක්ඛණතො වුත්තං. අබද්ධසීමාසුපි සබ්බාසු ඨිතං තං සීමාසඞ්ඛමෙව ගච්ඡති. **එකසම්බන්ධෙන ගතන්ති** රුක්ඛලතාදිතත්‍රජාතමෙවසන්ධාය වුත්තං. තාදිසඤ්හි ''ඉතො ගත''න්ති වත්තබ්බතං අරහති.

යං පන ''ඉතො ගත''න්ති වා ''තතො ආගත''න්ති වා වත්තුං අසක්කුණෙය්‍යං උභොසු බද්ධසීමගාමසීමාසු උදකුක්ඛෙපනදීආදීසු ච තිරියං පතිතරජ්ජුදණ්ඩාදි, තත්ථ කිං කාතබ්බන්ති? එත්ථ පන ''බද්ධසීමාය පතිට්ඨිතභාගො බද්ධසීමා, ගාමසීමාය පතිට්ඨිතභාගො ගාමසීමා තදුභයසීමට්ඨපබ්බතාදි විය, බද්ධසීමතො උට්ඨිතවටරුක්ඛස්ස පාරොහෙ, ගාමසීමාය ගාමසීමතො උට්ඨිතවටරුක්ඛස්ස පාරොහෙ ච බද්ධසීමාය පතිට්ඨිතෙපි එසෙව නයො. මූලෙ පතිට්ඨිතකාලතො පට්ඨාය හි 'ඉතො ගතං, තතො ආගත'න්ති වත්තුං අසක්කුණෙය්‍යතො සො භාගො යථාපවිට්ඨසීමට්ඨසඞ්ඛමෙව ගච්ඡති. තෙසං රුක්ඛපාරොහානං අන්තරා පන ආකාසට්ඨසාඛා භූමියං සීමාපරිච්ඡෙදප්පමාණෙන තදුභයසීමා හොතී''ති කෙචි වදන්ති. යස්මා පනස්සා සාඛාය පාරොහො පවිට්ඨසීමාය පථවියං මූලෙහි පතිට්ඨහිත්වාපි යාව සාඛං විනා ඨාතුං න සක්කොති, තාව මූලසීමට්ඨතං න විජහති. යදා පන ඨාතුං සක්කොති, තදාපි පාරොහමත්තමෙව පවිට්ඨසීමතං සමුපෙති, තස්මා සබ්බොපි ආකාසට්ඨසාඛාභාගො පුරිමසීමට්ඨතං න විජහති තතො ආගතභාගස්ස අවිජහිතත්තාති අම්හාකං ඛන්ති. උදකුක්ඛෙපනදීආදීසුපි එසෙව නයො. තත්ථ ච විසභාගසීමාය එව පවිට්ඨෙ සකලසීමාසොධනං, සභාගාය පවිට්ඨෙ වුසිත්වා ඨිතමත්තභික්ඛුසොධනඤ්ච සබ්බං පුබ්බෙ වුත්තනයමෙව.

164. එත්ථ ච නදීපාරසීමාකථාය **පාරයතීති** අජ්ඣොත්ථරති. නදියා උභොසු තීරෙසු පතිට්ඨහමානා සීමා නදීඅජ්ඣොත්ථරා නාම හොතීති ආහ **''නදිං අජ්ඣොත්ථරමාන''**න්ති. අන්තොනදියඤ්හි සීමා න ඔතරති. නදීලක්ඛණෙ පන අසති ඔතරති. සා ච තදා නදීපාරසීමා න හොතීති ආහ **''නදියා ලක්ඛණං නදීනිමිත්තෙ වුත්තනයමෙවා''**ති. **අස්සාති** භවෙය්‍ය. අවස්සං ලබ්භනෙය්‍යා පන ධුවනාවාව හොතීති සම්බන්ධො. **න නාවායාති** ඉමිනා නාවං විනාපි සීමා බද්ධා සුබද්ධා එව හොති, ආපත්තිපරිහාරත්ථා නාවාති දස්සෙති.

රුක්ඛසඞ්ඝාටමයොති අනෙකරුක්ඛෙ එකතො සටෙත්වා කතසෙතු. රුක්ඛං ඡින්දිත්වා කතොති පාඨසෙසො. **''සබ්බනිමිත්තානං අන්තො ඨිතභික්ඛූ හත්ථපාසෙ කත්වාති** ඉදං උභින්නං තීරානං එකගාමඛෙත්තභාවං සන්ධාය වුත්තං. **පබ්බතසණ්ඨානාති** එකතො උග්ගතදීපසිඛරත්තා සමන්තපාසාදිකායං වුත්තං.

165. සීමාසමූහනකථායං **සොති** භික්ඛුනිසඞ්ඝො. **ද්වෙපීති** ද්වෙ සමානසංවාසඅවිප්පවාසසීමායො. **අවිප්පවාසසීමාති** මහාසීමං සන්ධාය වදති. තත්ථෙව යෙභුය්‍යෙන අවිප්පවාසාති. **අවිප්පවාසං අජානන්තාපීති** ඉදං මහාසීමාය විජ්ජමානාවිජ්ජමානත්තං, තස්සා බාහිරපරිච්ඡෙදඤ්ච අජානන්තානං වසෙන වුත්තං. එවං අජානන්තෙහිපි අන්තොසීමාය ඨත්වා කම්මවාචාය කතාය සා සීමා සමූහතාව හොතීති ආහ **"සමූහනිතුඤ්චෙව බන්ධිතුඤ්ච සක්ඛිස්සන්ති"**ති. **නිරාසඞ්කට්ඨානෙති** ඛණ්ඩසීමාරහිතට්ඨානෙ. ඉදඤ්ච මහාසීමාය විජ්ජමානායපි කම්මකරණසුඛත්ථං ඛණ්ඩසීමා ඉච්ඡිතාති තං චෙතියඞ්ගණාදිබහුසන්නිපාතට්ඨානෙ න බන්ධතීති වුත්තං. තත්ථාපි සා බද්ධා සුබද්ධා එව මහාසීමා විය. **පටිබන්ධිතුං පන න සක්ඛිස්සන්තෙවාති** ඉදං ඛණ්ඩසීමාය අසමූහතත්තා, තස්සා අවිජ්ජමානත්තස්ස අජානනතො ච මහාසීමාබන්ධනං සන්ධාය වුත්තං. ඛණ්ඩසීමා පන නිරාසඞ්කට්ඨානෙ බන්ධිතුං සක්ඛිස්සන්තෙව. **සීමාසම්භෙදං කත්වාති** ඛණ්ඩසීමාය විජ්ජමානපක්ඛෙ සීමාය සීමං අජ්ඣොත්ථරණසම්භෙදං කත්වා අවිජ්ජමානපක්ඛෙපි සම්භෙදසඞ්කාය අනිවත්තනෙන සම්භෙදසඞ්කං කත්වා. **අවිහාරං කරෙය්‍යුන්ති** සඞ්ඝකම්මානාරහං කරෙය්‍යුං. පුබ්බෙ හි චෙතියඞ්ගණාදිනිරාසඞ්කට්ඨානෙ කම්මං කාතුං සක්කා, ඉදානි තම්පි විනාසිතන්ති අධිප්පායො. **න සමූහනිතබ්බාති** ඛණ්ඩසීමං අජානන්තෙහි න සමූහනිතබ්බා. **උභොපි න ජානන්තීති** උභින්නං පදෙසනියමං වා ඨානං ද්වින්නම්පි වා අඤ්ඤතරාය වා විජ්ජමානතං වා අවිජ්ජමානතං වා න ජානන්ති, සබ්බත්ථ සඞ්කා එව හොති. **නෙව සමූහනිතුං, න බන්ධිතුං සක්ඛිස්සන්තීති** ඉදං නිරාසඞ්කට්ඨානෙ ඨත්වා සමූහනිතුං සක්කොන්තාපි මහාසීමං පටිබන්ධිතුං න සක්ඛිස්සන්තීති ඉමමත්ථං සන්ධාය වුත්තං. **න ච සක්කා...පෙ.... කම්මවාචා කාතුන්ති** ඉදං සීමාබන්ධනකම්මවාචං සන්ධාය වුත්තං. **තස්මාති** යස්මා බන්ධිතුං න සක්කා, තස්මා න සමූහනිතබ්බාති අත්ථො.

කෙචි පන ''ඊදිසෙසුපි විහාරෙසු ඡපඤ්චමත්තෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා විහාරකොටිතො පට්ඨාය විහාරපරික්ඛෙපස්ස අන්තො ච බහි ච සමන්තා ලෙඩ්ඩුපාතෙ සබ්බත්ථ මඤ්චප්පමාණෙ ඔකාසෙ නිරන්තරං ඨත්වා පඨමං අවිප්පවාසසීමං, තතො සමානසංවාසකසීමඤ්ච සමූහනනවසෙන සීමාය සමුග්ඝාතෙ කතෙ තස්මිං විහාරෙ ඛණ්ඩසීමාය, මහාසීමාය වා ඨිතවිජ්ජමානත්තෙ සති අවස්සං එකස්මිං මඤ්චට්ඨානෙ ඨානං මජ්ඣගතා තෙ භික්ඛූ තා සමූහනෙය්‍යුං, තතො ගාමසීමා එව අවසිස්සෙය්‍ය. න හෙත්ථ සීමාය, තප්පරිච්ඡෙදස්ස වා ජානනං අඞ්ගං. සීමාය පන අන්තොඨානං 'සමූහනිස්සාමා'ති කම්මවාචාකරණඤ්චෙත්ථ අඞ්ගං. අට්ඨකථායං 'ඛණ්ඩසීමං පන ජානන්තා අවිප්පවාසං අජානන්තාපි සමූහනිතුඤ්චෙව බන්ධිතුඤ්ච සක්ඛිස්සන්ති'ති එවං මහාසීමාය පරිච්ඡෙදස්ස අජානනෙපි සමූහනනස්ස වුත්තත්තා ගාමසීමාය එව ච අවසිට්ඨාය තත්ථ යථාරුචි දුවිධම්පි සීමං බන්ධිතුඤ්චෙව උපසම්පදාදිකම්මං කාතුඤ්ච වට්ටතී''ති වදන්ති, තං යුත්තං විය දිස්සති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බන්ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) ආගතො විනිච්ඡයො. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.144) පන **"අවිප්පවාසසීමා න සමූහන්තබ්බාති** මහාසීමං සන්ධාය වදති. **නිරාසඞ්කට්ඨානෙසු ඨත්වාති** චෙතියඞ්ගණාදීනං ඛණ්ඩසීමාය අනොකාසත්තා වුත්තං. ඛණ්ඩසීමඤ්හි බන්ධන්තා තාදිසං ඨානං පහාය අඤ්ඤස්මිං විවිත්තෙ ඔකාසෙ බන්ධන්ති. **අප්පෙව නාම සමූහනිතුං සක්ඛිස්සන්තීති** අවිප්පවාසසීමංයෙව සමූහනිතුං සක්ඛිස්සන්ති, න ඛණ්ඩසීමං. **පටිබන්ධිතුං පන න සක්ඛිස්සන්තෙවාති** ඛණ්ඩසීමායං අඤ්ඤාතත්තා න සක්ඛිස්සන්ති. **න සමූහනිතබ්බාති** ඛණ්ඩසීමං අජානන්තෙහි න සමූහනිතබ්බා''ති වුත්තං.

166. එවං බද්ධසීමාවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි අබද්ධසීමාවිනිච්ඡයං දස්සෙතුං **"අබද්ධසීමා පනා"**ති ආහ. සා කතිවිධාති ආහ **"ගාමසීමා සත්තබ්භන්තරසීමා උදකුක්ඛෙපසීමාති තිවිධා"**ති. පාළියං (මහාව. 147) ''අසම්මතාය, භික්ඛවෙ, සීමාය''තිආදිනා ගාමසීමා එව බද්ධසීමාය ඛෙත්තං අරඤ්ඤනදීආදයො විය සත්තබ්භන්තරඋදකුක්ඛෙපාදීනං, සා ච ගාමසීමා බද්ධසීමාය රහිතට්ඨානෙ සයමෙව සමානසංවාසා හොතීති දස්සෙති. ''යා තස්ස ගාමස්ස ගාමසීමා''ති එත්ථ ගාමපරික්ඛෙපස්ස අන්තො ච බහි ච ඛෙත්තවත්ථුඅරඤ්ඤපබ්බතාදිකං සබ්බං ගාමක්ඛෙත්තං සන්ධාය **"ගාමස්සා"**ති වුත්තං, න අන්තරඝරමෙව, තස්මා තස්ස සකලස්ස ගාමක්ඛෙත්තස්ස සම්බන්ධනීයා ගාමසීමාති එවමත්ථො ගහෙතබ්බො. යො හි සො අන්තරඝරඛෙත්තාදීසු අනෙකෙසු භූමිභාගෙසු ''ගාමො''ති එකත්තෙන ලොකජනෙහි පඤ්ඤත්තො ගාමවොහාරො, සොව ඉධ ''ගාමසීමා''තිපි වුච්චතීති අධිප්පායො. ගාමො එව හි ගාමසීමා. ඉමිනාව නයෙන උපරි අරඤ්ඤං නදී සමුද්දො ජාතස්සරොති, එවං තෙසු තෙසු භූමිප්පදෙසෙසු එකත්තෙන ලොකජනපඤ්ඤත්තානමෙව අරඤ්ඤාදීනං අරඤ්ඤසීමාදිභාවො වෙදිතබ්බො, ලොකෙ පන ගාමසීමාදිවොහාරො ගාමාදීනං මරියාදායමෙව වත්තුං වට්ටති, න ගාමක්ඛෙත්තාදීසු සබ්බත්ථ. සාසනෙ පන තෙ ගාමාදයො ඉතරනිවත්තිඅත්ථෙන සයමෙව අත්තනො මරියාදාති කත්වා ගාමො එව ගාමසීමා, අරඤ්ඤමෙව අරඤ්ඤසීමා, සමුද්දො එව සමුද්දසීමාති සීමාවොහාරෙන වුත්තාති වෙදිතබ්බො. පාළියං **නිගමස්ස වාති** ඉදං ගාමසීමප්පභෙදං උපලක්ඛණවසෙන දස්සෙතුං වුත්තං. තෙනාහ **"නගරම්පි ගහිතමෙවා"**ති.

බලිං ලභන්තීති ඉදං යෙභුය්‍යවසෙන වුත්තං. ''අයං ගාමො එත්තකො කරීසභාගො''තිආදිනා පන රාජපණ්ණෙසු ආරොපිතෙසු භූමිභාගෙසු යස්මිං යස්මිං තළාකමාතිකාසුසානපබ්බතාදිකෙ පදෙසෙ බලිං න ගණ්හන්ති, සොපි ගාමසීමා එව. රාජාදීහි පරිච්ඡින්නභූමිභාගො හි සබ්බොව ඨපෙත්වා නදීලොණිජාතස්සරෙ ගාමසීමාති වෙදිතබ්බා. තෙනාහ **"පරිච්ඡින්දිත්වා රාජා කස්සචි දෙති"**ති. සචෙ පන තත්ථ රාජා කඤ්චි පදෙසං ගාමන්තරෙන යොජෙති, සො පවිට්ඨගාමසීමතං එව භජති. නදීජාතස්සරෙ විනාසෙත්වා තළාකාදිභාවං වා පූරෙත්වා ඛෙත්තාදිභාවං වා පාපිතෙසුපි එසෙව නයො.

යෙ පන ගාමා රාජචොරාදිභයපීළිතෙහි මනුස්සෙහි ඡඩ්ඩිතා චිරම්පි නිම්මනුස්සා තිට්ඨන්ති, සමන්තා පන ගාමා සන්ති, තෙපි පාටෙක්කං ගාමසීමාව. තෙසු හි රාජානො සමන්තගාමවාසීහි කසාපෙත්වා වා යෙහි කෙහිචි කසිතට්ඨානං ලිඛිත්වා වා බලිං ගණ්හන්ති, අඤ්ඤෙන වා ගාමෙන එකීභාවං උපනෙන්ති, යෙ පන ගාමා රාජූහිපි පරිච්චත්තා ගාමඛෙත්තානන්තරිකා මහාඅරඤ්ඤෙන එකීභූතා, තෙ අගාමකාරඤ්ඤසීමතං පාපුණන්ති, පුරිමා ගාමසීමා විනස්සති, රාජානො පන එකස්මිං අරඤ්ඤාදිපදෙසෙ මහන්තං ගාමං කත්වා අනෙකසහස්සානි කුලානි වාසාපෙත්වා තත්ථ වාසීනං භොගගාමාති සමන්තා භූතගාමෙ පරිච්ඡින්දිත්වා දෙන්ති, පුරාණනාමං පන පරිච්ඡෙදඤ්ච න විනාසෙන්ති, තෙපි පච්චෙකං ගාමසීමා එව, එත්තාවතා පුරිමගාමසීමතං න විජහන්ති. **සා ච ඉතරා චා**තිආදි ''සමානසංවාසා එකූපොසථා''ති පාළිපදස්ස (මහාව. 143) අධිප්පායවිවරණං. තත්ථ හි සා ච රාජිච්ඡාවසෙන පරිවත්තෙත්වා සමුප්පන්නා අභිනවා, ඉතරා ච අපරිවත්තා පකතිගාමසීමා යථා බද්ධසීමාය සබ්බං සඞ්ඝකම්මං කාතුං වට්ටති, එවමෙතාපි සබ්බකම්මාරහතාසදිසෙන බද්ධසීමාසදිසා සමානසංවාසා එකූපොසථාති අධිප්පායො . සාමඤ්ඤතො ''බද්ධසීමාසදිසා''ති වුත්තෙ තිචීවරාවිප්පවාසසීමං බද්ධසීමං එව මඤ්ඤන්තීති තංසදිසතානිවත්තනමුඛෙන උපරිසත්තබ්භන්තරසීමාය තංසදිසතාපි අත්ථීති දස්සනනයස්ස ඉධෙව පසඞ්ගං දස්සෙතුං **''කෙවල''**න්තිආදි වුත්තං.

විඤ්ඣාටවිසදිසෙ අරඤ්ඤෙති යත්ථ ''අසුකගාමස්ස ඉදං ඛෙත්ත''න්ති ගාමවොහාරො නත්ථි, යත්ථ ච නෙව කසන්ති න වපන්ති, තාදිසෙ අරඤ්ඤෙ. මච්ඡබන්ධානං අගමනපථා නිම්මනුස්සාවාසා සමුද්දන්තරදීපකාපි එත්ථෙව සඞ්ගය්හන්ති. යං යඤ්හි අගාමක්ඛෙත්තභූතං නදීසමුද්දජාතස්සරවිරහිතපදෙසං, තං සබ්බං අරඤ්ඤසීමාති වෙදිතබ්බං. සා ච සත්තබ්භන්තරසීමං විනා සයමෙව සමානසංවාසා බද්ධසීමාසදිසා, නදීආදිසීමාසු විය සබ්බමෙත්ථ සඞ්ඝකම්මං කාතුං වට්ටති. නදීසමුද්දජාතස්සරානං තාව අට්ඨකථායං ''අත්තනො සභාවෙනෙව බද්ධසීමාසදිසා''තිආදිනා වුත්තත්තා සීමතා සිද්ධා. අරඤ්ඤස්ස පන සීමතා කථන්ති? සත්තබ්භන්තරසීමානුජානනසුත්තාදිසාමත්ථියතො. යථා හි ගාමසීමාය වග්ගකම්මපරිහාරත්ථං බහූ බද්ධසීමායො අනුඤ්ඤාතා, තාසඤ්ච ද්වින්නං අන්තරා අඤ්ඤමඤ්ඤං අසම්භෙදත්ථං සීමන්තරිකා අනුඤ්ඤාතා, එවමිධ අරඤ්ඤෙපි සත්තබ්භන්තරසීමා. තාසඤ්ච ද්වින්නං අන්තරාපි සීමන්තරිකාය පාළිඅට්ඨකථාසු විධානසාමත්ථියතො අරඤ්ඤස්සපි සභාවෙනෙව නදීආදීනං විය සීමභාවො තත්ථ වග්ගකම්මපරිහාරත්ථමෙව සත්තබ්භන්තරසීමාය අනුඤ්ඤාතත්තාව සිද්ධොති වෙදිතබ්බං. තත්ථ සීමායමෙව හි ඨිතා සීමට්ඨානං වග්ගකම්මං කරොන්ති, න අසීමායං ආකාසෙ ඨිතා විය ආකාසට්ඨානං. එවමෙව හි සාමත්ථියං ගහෙත්වා ''සබ්බා, භික්ඛවෙ, නදී අසීමා''තිආදිනා (මහාව. 147) පටික්ඛිත්තබද්ධසීමානම්පි නදීසමුද්දජාතස්සරානං අත්තනො සභාවෙනෙව සීමභාවො අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 147) වුත්තොති ගහෙතබ්බො.

අථස්ස ඨිතොකාසතොති තස්ස භික්ඛුස්ස ඨිතොකාසතො. සචෙපි හි භික්ඛුසහස්සං තිට්ඨති, තස්ස ඨිතොකාසස්ස බාහිරන්තතො පට්ඨාය භික්ඛූනං වග්ගකම්මපරිහාරත්ථං සීමාපෙක්ඛාය උප්පන්නාය තාය සහ සයමෙව උප්පන්නා සත්තබ්භන්තරසීමා සමානසංවාසකාති අධිප්පායො. යත්ථ පන ඛුද්දකෙ අරඤ්ඤෙ මහන්තෙහි භික්ඛූහි පරිපුණ්ණතාය වග්ගකම්මසඞ්කාභාවෙන සත්තබ්භන්තරසීමාපෙක්ඛා නත්ථි, තත්ථ සත්තබ්භන්තරසීමා න උප්පජ්ජති. කෙවලාරඤ්ඤසීමායමෙව, තත්ථ සඞ්ඝෙන කම්මං කාතබ්බං. නදීආදීසුපි එසෙව නයො. වක්ඛති හි ''සචෙ නදී නාතිදීඝා හොති, පභවතො පට්ඨාය යාව මුඛද්වාරා සබ්බත්ථ සඞ්ඝො නිසීදති, උදකුක්ඛෙපසීමාය කම්මං නත්ථී''තිආදි (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 167), ඉමිනා එව ච වචනෙන වග්ගකම්මපරිහාරත්ථං සීමාපෙක්ඛාය සති එව උදකුක්ඛෙපසත්තබ්භන්තරසීමා උප්පජ්ජන්ති, නාසතීති දට්ඨබ්බං.

කෙචි පන ''සමන්තා අබ්භන්තරං මිනිත්වා පරිච්ඡෙදකරණෙනෙව සීමා සඤ්ජායති, න සයමෙවා''ති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං. යදි හි අබ්භන්තරපරිච්ඡෙදකරණප්පකාරෙන සීමා උප්පජ්ජෙය්‍ය, අබද්ධසීමාව න සියා භික්ඛූනං කිරියාපකාරසිද්ධිතො. අපිච වඩ්ඪකිහත්ථානං පකතිහත්ථානඤ්ච ලොකෙ අනෙකවිධත්තා, විනයෙ ''ඊදිසං හත්ථපමාණ''න්ති අවුත්තත්තා ච ''යෙන කෙනචි මිනිතෙ භගවතා අනුඤ්ඤාතෙන නු ඛො හත්ථෙන මිනිතං, න නු ඛො''ති සීමාය විපත්තිසඞ්කා භවෙය්‍ය, මිනන්තෙහි ච අනුමත්තම්පි ඌනමධිකමකත්වා මිනිතුං අසක්කුණෙය්‍යතාය විපත්ති එව සියා, පරිසවසෙන චායං වඩ්ඪමානා තෙසං මිනනෙන වඩ්ඪති, හායති වා. සඞ්ඝෙ ච කම්මං කත්වා ගතෙ අයං භික්ඛූනං පයොගෙන සමුප්පන්නා සීමා තෙසං පයොගෙන විගච්ඡති න විගච්ඡති ච, කථං බද්ධසීමා විය යාව සාසනන්තරධානා න තිට්ඨෙය්‍ය, ඨිතියා ච පුරාණවිහාරෙසු විය සකලෙපි විසුං අරඤ්ඤෙ කතසීමා සම්භෙදසඞ්කා න භවෙය්‍ය, තස්මා සීමාපෙක්ඛාය එව සමුප්පජ්ජති, තබ්බිගමෙන විගච්ඡතීති ගහෙතබ්බං. යථා චෙත්ථ, එවං උදකුක්ඛෙපසීමායම්පි නදීආදීසුපි.

තත්ථාපි හි මජ්ඣිමපුරිසො න පඤ්ඤායති, තථා සබ්බථාමෙන ඛිපනං, උභයත්ථපි ච යස්සං දිසායං සත්තබ්භන්තරස්ස, උදකුක්ඛෙපස්ස වා ඔකාසො නප්පහොති, තත්ථ කථං මිනනං, ඛිපනං වා භවෙය්‍ය, ගාමක්ඛෙත්තාදීසු පවිසනතො අඛෙත්තෙ සීමා පවිට්ඨා කින්නාම සීමා න විපජ්ජෙය්‍ය. අපෙක්ඛාය සීමුප්පත්තියං පන යතො පහොති, තත්ථ සත්තබ්භන්තරඋදකුක්ඛෙපසීමා සයමෙව පරිපුණ්ණා ජායන්ති. යතො පන නප්පහොති, තත්ථ අත්තනො ඛෙත්තප්පමාණෙනෙව ජායන්ති, න බහි. යං පනෙත්ථ අබ්භන්තරමිනනප්පමාණස්ස වාලුකාදිඛිපනකම්මස්ස ච දස්සනං, තං සයංජාතසීමානං ඨිතට්ඨානස්ස පරිච්ඡෙදනත්ථං කතං ගාමූපචාරඝරූපචාරජානනත්ථං ලෙඩ්ඩුසුප්පාදිඛිපනවිධානදස්සනං විය. තෙනෙව මාතිකාට්ඨකථායං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. ඌනවීසතිවස්සසික්ඛාපදවණ්ණනා) ''සීමං වා සම්මන්නති, උදකුක්ඛෙපං වා පරිච්ඡින්දතී''ති වුත්තං. එවං කතෙපි තස්ස පරිච්ඡෙදස්ස යාථාවතො ඤාතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තෙන පුථුලතො ඤත්වා අන්තො තිට්ඨන්තෙහි නිරාසඞ්කට්ඨානෙ ඨාතබ්බං, අඤ්ඤං බහි කරොන්තෙහි අතිදූරෙ නිරාසඞ්කට්ඨානෙ පෙසෙතබ්බං.

අපරෙ පන ''සීමාපෙක්ඛාය කිච්චං නත්ථි, මග්ගගමනනහානාදිඅත්ථෙහි එකභික්ඛුස්මිම්පි අරඤ්ඤෙ වා නදීආදීසු වා පවිට්ඨෙ තං පරික්ඛිපිත්වා සත්තබ්භන්තරඋදකුක්ඛෙපසීමා සයමෙව පභා විය පදීපස්ස සමුප්පජ්ජති. ගාමක්ඛෙත්තාදීසු තස්මිං ඔතිණ්ණමත්තෙ විගච්ඡති. තෙනෙවෙත්ථ ද්වින්නං සඞ්ඝානං විසුං කම්මං කරොන්තානං සීමාද්වයස්ස අන්තරා සීමන්තරිකං අඤ්ඤං සත්තබ්භන්තරං උදකුක්ඛෙපඤ්ච ඨපෙතුං අනුඤ්ඤාතං. සීමාපරියන්තෙ හි කෙනචි කම්මෙන පෙසිතස්ස භික්ඛුනො සමන්තා සඤ්ජාතා සීමා ඉතරෙසං සීමාය ඵුසිත්වා සීමාසම්භෙදං කරෙය්‍ය, සො මා හොතූති වා, ඉතරථා හත්ථචතුරඞ්ගුලමත්තායපෙත්ථ සීමන්තරිකාය අනුජානිතබ්බතො. අපිච සීමන්තරිකාය ඨිතස්ස උභයත්ථ කම්මකොපවචනතොපි චෙතං සිජ්ඣති තම්පි පරික්ඛිපිත්වා සයමෙව සඤ්ජාතාය සීමාය උභින්නම්පි සීමානං, එකාය එව වා සඞ්කරතො. ඉතරථා තස්ස කම්මකොපවචනං න යුජ්ජෙය්‍ය. වුත්තඤ්හි මාතිකාට්ඨකථායං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) 'පරිච්ඡෙදබ්භන්තරෙ හත්ථපාසං විජහිත්වා ඨිතොපි පරිච්ඡෙදතො බහි අඤ්ඤං තත්තකංයෙව පරිච්ඡෙදං අනතික්කමිත්වා ඨිතොපි කම්මං කොපෙතී'ති. කිඤ්ච අගාමකාරඤ්ඤෙ ඨිතස්ස කම්මකරණිච්ඡාවිරහිතස්සපි භික්ඛුනො සත්තබ්භන්තරපරිච්ඡින්නෙ අබ්භොකාසෙ චීවරවිප්පවාසො භගවතා අනුඤ්ඤාතො, සො ච පරිච්ඡෙදො සීමා, එවං අපෙක්ඛං විනා සමුප්පන්නා. තෙනෙවෙත්ථ 'අයං සීමා චීවරවිප්පවාසපරිහාරම්පි ලභතී'ති (මහාව. අට්ඨ. 147) වුත්තං, තස්මා කම්මකරණිච්ඡං විනාපි වුත්තනයෙන සමුප්පත්ති ගහෙතබ්බා''ති වදන්ති. තං න යුත්තං පදීපපභා විය සබ්බපුග්ගලානම්පි පච්චෙකං සීමාසම්භවෙන සඞ්ඝෙ, ගණෙ වා කම්මං කරොන්තෙ තත්ථ ඨිතානං භික්ඛූනං සමන්තා පච්චෙකං සමුප්පන්නානං අනෙකසීමානං අඤ්ඤමඤ්ඤං සඞ්කරදොසප්පසඞ්ගතො. පරිසවසෙන චස්සා වඩ්ඪී හානි ච සම්භවති, පච්ඡා ආගතානං අභිනවසීමන්තරුප්පත්ති එව, ගතානං සමන්තා ඨිතසීමාවිනාසො ච භවෙය්‍ය.

පාළියං (මහාව. 147) පන ''සමන්තා සත්තබ්භන්තරා, අයං තත්ථ සමානසංවාසා''තිආදිනා එකා එව සත්තබ්භන්තරා උදකුක්ඛෙපා ච අනුඤ්ඤාතා, න චෙසා සීමා සභාවෙන, කාරණසාමත්ථියෙන වා පභා විය පදීපස්ස උප්පජ්ජති, කින්තු භගවතො අනුජානනෙනෙව. භගවා ච ඉමා අනුජානන්තො භික්ඛූනං වග්ගකම්මපරිහාරෙන කම්මකරණසුඛත්ථමෙව අනුඤ්ඤාසීති කථං නහානාදිකිච්චෙන පවිට්ඨානම්පි සමන්තා තාසං සීමානං සමුප්පත්ති පයොජනාභාවා, පයොජනෙ ච එකං එව පයොජනන්ති කථං පච්චෙකං භික්ඛුගණනාය අනෙකසීමාසමුප්පත්ති. ''එකසීමාය හත්ථපාසං අවිජහිත්වා ඨිතා''ති (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) හි වුත්තං. යං පන ද්වින්නං සීමානං අන්තරා තත්තකපරිච්ඡෙදෙනෙව සීමන්තරිකාඨපනවචනං, තත්ථ ඨිතානං කම්මකොපවචනඤ්ච, තම්පි ඉමාසං සීමානං පරිච්ඡෙදස්ස දුබ්බොධතාය සීමාය සම්භෙදසඞ්කං කම්මකොපසඞ්කඤ්ච දූරතො පරිහරිතුං වුත්තං.

යො ච චීවරවිප්පවාසත්ථං භගවතා අබ්භොකාසෙ දස්සිතො සත්තබ්භන්තරපරිච්ඡෙදො, සො සීමා එව න හොති, ඛෙත්තතළාකාදිපරිච්ඡෙදො විය අයමෙත්ථ එකො පරිච්ඡෙදොව. තත්ථ ච බහූසු භික්ඛූසු එකතො ඨිතෙසු තෙසං විසුං විසුං අත්තනො ඨිතට්ඨානතො පට්ඨාය සමන්තා සත්තබ්භන්තරපරිච්ඡෙදබ්භන්තරෙ එව චීවරං ඨපෙතබ්බං, න පරිසපරියන්තතො. පරිසපරියන්තතො පට්ඨාය හි අබ්භන්තරෙ ගය්හමානෙ සත්තබ්භන්තරපරියොසානෙ ඨපිතචීවරං මජ්ඣෙ ඨිතස්ස සත්තබ්භන්තරතො බහි හොතීති තං අරුණුග්ගමනෙ නිස්සග්ගියං සියා. සීමා පන පරිසපරියන්තතොව ගහෙතබ්බා. චීවරවිප්පවාසපරිහාරොපෙත්ථ අජ්ඣොකාසපරිච්ඡෙදස්ස විජ්ජමානත්තා වුත්තො, න පන යාව සීමාපරිච්ඡෙදං ලබ්භමානත්තා මහාසීමාය අවිප්පවාසසීමාවොහාරො විය. මහාසීමායම්පි හි ගාමගාමූපචාරෙසු චීවරං නිස්සග්ගියං හොති, ඉධාපි මජ්ඣෙ ඨිතස්ස සීමාපරියන්තෙ නිස්සග්ගියං හොති, තස්මා යථාවුත්තසීමාපෙක්ඛාවසෙනෙව තාසං සත්තබ්භන්තරඋදකුක්ඛෙපසීමානං උප්පත්ති, තබ්බිගමෙන විනාසො ච ගහෙතබ්බොති අම්හාකං ඛන්ති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. අඤ්ඤො වා පකාරො ඉතො යුත්තතරො ගවෙසිතබ්බො.

ඉධ පන ''අරඤ්ඤෙ සමන්තා සත්තබ්භන්තරා''ති එවං පාළියං (මහාව. 147), ''විඤ්ඣාටවිසදිසෙ අරඤ්ඤෙ සමන්තා සත්තබ්භන්තරා''ති අට්ඨකථායඤ්ච (මහාව. අට්ඨ. 147) රුක්ඛාදිනිරන්තරෙපි අරඤ්ඤෙ සත්තබ්භන්තරසීමාය විහිතත්තා අත්තනො නිස්සයභූතාය අරඤ්ඤසීමාය සහ එතිස්සා රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙ දොසාභාවො, පගෙව අගාමකෙ රුක්ඛෙති නිස්සිතෙපි පදෙසෙ චීවරවිප්පවාසස්ස රුක්ඛපරිහාරං විනාව අජ්ඣොකාසපරිහාරො ච අනුමතොති සිද්ධොති වෙදිතබ්බං.

උපචාරත්ථායාති සීමන්තරිකත්ථාය. සත්තබ්භන්තරතො අධිකං වට්ටති, ඌනකං පන න වට්ටති එව සත්තබ්භන්තරපරිච්ඡෙදස්ස දුබ්බිජානත්තා. තස්මා සඞ්ඝං විනා එකෙනපි භික්ඛුනා බහි තිට්ඨන්තෙන අඤ්ඤං සත්තබ්භන්තරං අතික්කමිත්වා දූරෙ එව ඨාතබ්බං. ඉතරථා කම්මකොපසඞ්කරතො. උදකුක්ඛෙපෙපි එසෙව නයො. තෙනෙව වක්ඛති ''ඌනකං පන න වට්ටතී''ති (වි. සඞ්ග.අට්ඨ. 167). ඉදඤ්චෙත්ථ සීමන්තරිකාවිධානං ද්වින්නං බද්ධසීමානං සීමන්තරිකානුජානනසුත්තානුලොමතො සිද්ධන්ති දට්ඨබ්බං. කිඤ්චාපි හි භගවතා නිදානවසෙන එකගාමනිස්සිතානං එකසභාගානඤ්ච ද්වින්නං බද්ධසීමානමෙව අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්භෙදඅජ්ඣොත්ථරණදොසපරිහාරාය සීමන්තරිකා අනුඤ්ඤාතා, තථාපි තදනුලොමතො එකං අරඤ්ඤසීමං නදීආදිසීමඤ්ච නිස්සිතානං එකසභාගානං ද්වින්නං සත්තබ්භන්තරසීමානම්පි උදකුක්ඛෙපසීමානම්පි අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්භෙදජ්ඣොත්ථරණං, සීමන්තරිකං විනා අබ්‍යවධානෙන ඨානඤ්ච භගවතා අනභිමතමෙවාති ඤත්වා අට්ඨකථාචරියා ඉධාපි සීමන්තරිකාවිධානමකංසු. විසභාගසීමානම්පි හි එකසීමානිස්සිතත්තං එකසභාගත්තඤ්චාති ද්විහඞ්ගෙහි සමන්නාගමෙ සති එව සීමන්තරිකං විනා ඨානං සම්භෙදාය හොති, නාසතීති දට්ඨබ්බං. සීමන්තරිකවිධානසාමත්ථියෙනෙව චෙතාසං රුක්ඛාදිසම්බන්ධොපි බද්ධසීමා විය අඤ්ඤමඤ්ඤං න වට්ටතීති අයම්පි නයතො දස්සිතොවාති ගහෙතබ්බං.

167. **සභාවෙනෙවාති** ඉමිනා ගාමසීමා විය අබද්ධසීමාති දස්සෙති. **සබ්බමෙත්ථ සඞ්ඝකම්මං කාතුං වට්ටතීති** සමානසංවාසා එකූපොසථාති දස්සෙති. **යෙන කෙනචීති** අන්තමසො සූකරාදිනා සත්තෙන. මහොඝෙන පන උණ්ණතට්ඨානතො නින්නට්ඨානෙ පතන්තෙන ඛතො ඛුද්දකො වා මහන්තො වා ලක්ඛණයුත්තො ''ජාතස්සරො''ත්වෙව වුච්චති. එත්ථාපි ඛුද්දකෙ උදකුක්ඛෙපකිච්චං නත්ථි. සමුද්දෙ පන සබ්බත්ථ උදකුක්ඛෙපසීමායමෙව කම්මං කාතබ්බං සොධෙතුං දුක්කරත්තා. **පුන තත්ථාති** ලොකවොහාරසිද්ධීසු එව තාසු නදීආදීසු තීසු අබද්ධසීමාසු පුන වග්ගකම්මපරිහාරත්ථං සාසනවොහාරසිද්ධාය අබද්ධසීමාය පරිච්ඡෙදං දස්සෙන්තොති අධිප්පායො. පාළියං (මහාව. 147) ''යං මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්සා''තිආදීසු උදකං උක්ඛිපිත්වා ඛිපීයති එත්ථාති උදකුක්ඛෙපො, උදකස්ස පතනොකාසො, තස්මා **උදකුක්ඛෙපා,** අයඤ්හෙත්ථ පදසම්බන්ධවසෙන අත්ථො – පරිසපරියන්තතො පට්ඨාය සමන්තා යාව මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස උදකුක්ඛෙපො උදකස්ස පතනට්ඨානං, තාව යං තං පරිච්ඡින්නට්ඨානං, අයං තත්ථ නදීආදීසු අපරා සමානසංවාසා උදකුක්ඛෙපසීමාති.

තස්ස අන්තොති තස්ස උදකුක්ඛෙපපරිච්ඡින්නස්ස ඨානස්ස අන්තො. න කෙවලඤ්ච තස්සෙව අන්තො, තතො බහිපි, ''එකස්ස උදකුක්ඛෙපස්ස අන්තො ඨාතුං න වට්ටතී''ති වචනං උදකුක්ඛෙපපරිච්ඡෙදස්ස දුබ්බිජානතො කම්මකොපසඞ්කා හොතීති . තෙනෙව මාතිකාට්ඨකථායං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) ''පරිච්ඡෙදබ්භන්තරෙ හත්ථපාසං විජහිත්වා ඨිතොපි පරිච්ඡෙදතො බහි අඤ්ඤං තත්තකංයෙව පරිච්ඡෙදං අනතික්කමිත්වා ඨිතොපි කම්මං කොපෙති, ඉදං සබ්බඅට්ඨකථාසු සන්නිට්ඨාන''න්ති වුත්තං. යං පනෙත්ථ සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.147) **''තස්ස අන්තොහත්ථපාසං විජහිත්වා ඨිතො කම්මං කොපෙතීති** ඉමිනා පරිච්ඡෙදතො බහි යත්ථ කත්ථචි ඨිතො කම්මං න කොපෙතී''ති වත්වා මාතිකාට්ඨකථාවචනම්පි පටික්ඛිපිත්වා ''නෙව පාළියං න අට්ඨකථායං උපලබ්භතී''තිආදි බහු පපඤ්චිතං, තං න සුන්දරං ඉධ අට්ඨකථාවචනෙන මාතිකාට්ඨකථාවචනස්ස නයතො සංසන්දනතො සඞ්ඝටනතො. තථා හි ද්වින්නං උදකුක්ඛෙපපඅච්ඡෙදානමන්තරා විදත්ථිචතුරඞ්ගුලමත්තම්පි සීමන්තරිකං අඨපෙත්වා ''අඤ්ඤො උදකුක්ඛෙපො සීමන්තරිකාය ඨපෙතබ්බො, ''තතො අධිකං වට්ටති එව, ඌනකං පන න වට්ටතී''ති එවං ඉධෙව වුත්තෙන ඉමිනා අට්ඨකථාවචනෙන සීමන්තරිකොපචාරෙ උදකුක්ඛෙපතො ඌනකෙ ඨපිතෙ සීමාය සීමාසම්භෙදතො කම්මකොපොපි වුත්තො එව. යදග්ගෙන ච එවං වුත්තො, තදග්ගෙන ච තත්ථ එකභික්ඛුනො පවෙසෙපි සති තස්ස සීමට්ඨභාවතො කම්මකොපො වුත්තො එව හොති. අට්ඨකථායං ''ඌනකං පන න වට්ටතී''ති කථනඤ්චෙතං උදකුක්ඛෙපපරිච්ඡෙදස්ස දුබ්බිජානන්තෙනපි සීමාසම්භෙදසඞ්කාපරිහාරත්ථං වුත්තං. සත්තබ්භන්තරසීමානමන්තරා තත්තකපරිච්ඡෙදෙනෙව සීමන්තරිකවිධානවචනතොපි එතාසං දුබ්බිජානපරිච්ඡෙදතා, තත්ථ ච ඨිතානං කම්මකොපසඞ්කා සිජ්ඣති. කම්මකොපසඞ්කට්ඨානම්පි ආචරියා දූරතො පරිහාරත්ථං ''කම්මකොපට්ඨාන''න්ති වත්වාව ඨපෙසුන්ති ගහෙතබ්බං.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.147) පන – **අපරිච්ඡින්නායාති** බද්ධසීමාවසෙන අකතපරිච්ඡෙදාය. **යෙන කෙනචි ඛණිත්වා අකතොති** අන්තමසො තිරච්ඡානෙනපි ඛණිත්වා අකතො. **තස්ස අන්තොහත්ථපාසං විජහිත්වා ඨිතො කම්මං කොපෙතීති** ඉමිනා පරිච්ඡෙදතො බහි යත්ථ කත්ථචි ඨිතො කම්මං න කොපෙතීති දීපෙති. යං පන වුත්තං මාතිකාට්ඨකථායං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) ''පරිච්ඡෙදබ්භන්තරෙ හත්ථපාසං විජහිත්වා ඨිතොපි පරිච්ඡෙදතො බහි අඤ්ඤං තත්තකංයෙව පරිච්ඡෙදං අනතික්කමිත්වා ඨිතොපි කම්මං කොපෙති, ඉදං සබ්බඅට්ඨකථාසු සන්නිට්ඨාන''න්ති. තත්ථ **අඤ්ඤං තත්තකංයෙව පරිච්ඡෙදං අනතික්කමිත්වා ඨිතොපි කම්මං කොපෙතීති** ඉදං නෙව පාළියං, න අට්ඨකථායං උපලබ්භති, යදි චෙතං ද්වින්නං සඞ්ඝානං විසුං උපොසථාදිකම්මකරණාධිකාරෙ වුත්තත්තා උදකුක්ඛෙපතො බහි අඤ්ඤං උදකුක්ඛෙපං අනතික්කමිත්වා උපොසථාදිකරණත්ථං ඨිතො සඞ්ඝො සීමාසම්භෙදසම්භවතො කම්මං කොපෙතීති ඉමිනා අධිප්පායෙන වුත්තං සියා, එවම්පි යුජ්ජෙය්‍ය. තෙනෙව මාතිකාට්ඨකථාය ලීනත්ථප්පකාසනියං (කඞ්ඛා. ටී. නිදානවණ්ණනා) වුත්තං ''අඤ්ඤං තත්තකංයෙව පරිච්ඡෙදන්ති දුතියං උදකුක්ඛෙපං අනතික්කන්තොපි කොපෙති. කස්මා? අත්තනො උදකුක්ඛෙපසීමාය පරෙසං උදකුක්ඛෙපසීමාය අජ්ඣොත්ථටත්තා සීමාසම්භෙදො හොති, තස්මා කොපෙතී''ති. ''ඉදං සබ්බඅට්ඨකථාසු සන්නිට්ඨාන''න්ති ච ඉමිනාව අධිප්පායෙන වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං සබ්බාසුපි අට්ඨකථාසු සීමාසම්භෙදස්ස අනිච්ඡිතත්තා. තෙනෙව හි ''අත්තනො ච අඤ්ඤෙසඤ්ච උදකුක්ඛෙපපරිච්ඡෙදස්ස අන්තරා අඤ්ඤො උදකුක්ඛෙපො සීමන්තරිකත්ථාය ඨපෙතබ්බො''ති වුත්තං. අඤ්ඤෙ පනෙත්ථ අඤ්ඤථාපි පපඤ්චෙන්ති, තං න ගහෙතබ්බං.

සබ්බත්ථ සඞ්ඝො නිසීදතීති හත්ථපාසං අවිජහිත්වා නිසීදති. **උදකුක්ඛෙපසීමාය කම්මං නත්ථීති** යස්මා සබ්බොපි නදීපදෙසො භික්ඛූහි අජ්ඣොත්ථටො, තස්මා සමන්තතො නදියා අභාවා උදකුක්ඛෙපප්පයොජනං නත්ථි. උදකුක්ඛෙපප්පමාණා සීමන්තරිකා සුවිඤ්ඤෙය්‍යතරා හොති, සීමාසම්භෙදසඞ්කා ච න සියාති සාමීචිදස්සනත්ථං **''අඤ්ඤො උදකුක්ඛෙපො සීමන්තරිකත්ථාය ඨපෙතබ්බො''**ති වුත්තං. යත්තකෙන පන සීමාසම්භෙදො න හොති, තත්තකං ඨපෙතුං වට්ටතියෙව. තෙනෙවාහු පොරාණා ''යත්තකෙන සීමාසම්භෙදො න හොති, තත්තකම්පි ඨපෙතුං වට්ටතී''ති. **ඌනකං පන න වට්ටතීති** ඉදම්පි උදකුක්ඛෙපසීමාය පරිසවසෙන වඩ්ඪනතො සීමාසම්භෙදසඞ්කා සියාති තන්නිවාරණත්ථමෙව වුත්තන්ති වුත්තං.

වජිරබුද්ධිටීකායම්පි (වජිර. ටී. මහාවග්ග 147) – **යං මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස සමන්තා උදකුක්ඛෙපාති** පන එතිස්සා නදියා චතුවග්ගාදීනං සඞ්ඝානං විසුං චතුවග්ගකරණීයාදිකම්මකරණකාලෙ සීමාපරිච්ඡෙදදස්සනත්ථං වුත්තං තිචීවරෙන විප්පවාසාවිප්පවාසපරිච්ඡෙදදස්සනත්ථම්පි සත්තබ්භන්තරසීමාය පරිච්ඡෙදදස්සනං වියාති ආචරියා, තස්මා උදකුක්ඛෙපපරිච්ඡෙදාභාවෙපි අන්තොනදියං කම්මං කාතුං වට්ටතීති සිද්ධං. අයං පන විසෙසො – තත්ථ නාවාගතො

වෙ, නාවායං වුත්තනයෙන, සත්ථගතො වෙ, සත්ථෙ වුත්තනයෙන. සො චෙ අතිරෙකචාතුමාසනිවුත්ථො වෙ, ගාමෙ වුත්තනයෙන තිචීවරාවිප්පවාසො වෙදිතබ්බො. තත්ථාපි අයං විසෙසො – සචෙ සත්ථො උදකුක්ඛෙපස්ස අන්තො හොති, උදකුක්ඛෙපසීමා පමාණන්ති එකෙ. සත්ථොව පමාණන්ති ආචරියා. **සචෙ පනෙත්ථ බහූ භික්ඛූ**තිආදිම්හි කෙචි අධිට්ඨානුපොසථං, කෙචි ගණුපොසථං, කෙචි සඞ්ඝුපොසථන්ති වත්තුකාමතාය "බහූ සඞ්ඝා"ති අවත්වා "භික්ඛූ"ති වුත්තං. **ඌනකං පන න වට්ටතී**ති එත්ථ සීමාසම්භෙදසම්භවතොති උපතිස්සත්ථෙරො. ඨපෙන්තෙ හි ඌනකං න ඨපෙතබ්බං, "අට්ඨපෙතුම්පි වට්ටති එවා"ති වුත්තන්ති වුත්තං.

තන්ති සීමං. **සීසමෙව අතික්කමතී**ති ඉමිනා තං අනතික්කමිත්වා අන්තො එව පරිවත්තමානාය කාතුං වට්ටතීති දස්සෙති. එතදත්ථමෙව හි වාලිකාදීහි සීමාපරිච්ඡින්දනං, ඉතරථා බහි පරිවත්තා නු ඛො, නො වාති කම්මකොපසඞ්කා භවෙය්‍යාති. **අඤ්ඤිස්සා අනුස්සාවනා**ති කෙවලාය නදීසීමාය අනුස්සාවනා. **අන්තොනදියං ජාතරුක්ඛෙ වා**ති උදකුක්ඛෙපපරිච්ඡෙදස්ස බහි ඨිතෙ රුක්ඛෙ වා. බහිනදීතීරමෙව හි විසභාගසීමත්තා අබන්ධිතබ්බට්ඨානං, න අන්තොනදී නිස්සයත්තෙන සභාගත්තා. තෙනෙව "බහිනදීතීරෙ විහාරසීමාය වා"තිආදිනා තීරමෙව අබන්ධිතබ්බට්ඨානත්තෙන දස්සිතං, න පන නදී. **ජාතරුක්ඛෙපි ඨිතෙහී**ති ඉදං අන්තොඋදකුක්ඛෙපට්ඨං සන්ධාය වුත්තං. න හි බහිඋදකුක්ඛෙපෙ භික්ඛූනං ඨාතුං වට්ටති.

රුක්ඛස්සාති තස්සෙව අන්තොඋදකුක්ඛෙපට්ඨස්ස රුක්ඛස්ස. **සීමං වා සොධෙත්වා**ති යථාවුත්තං විහාරෙ බද්ධසීමං ගාමසීමඤ්ච තත්ථ ඨිතභික්ඛූනං හත්ථපාසානයනබහිසීමකරණවසෙනෙව සොධෙත්වා. යථා ච උදකුක්ඛෙපසීමායං කම්මං කරොන්තෙහි, එවං බද්ධසීමායං වා ගාමසීමායං වා කම්මං කරොන්තෙහිපි උදකුක්ඛෙපසීමට්ඨෙ සොධෙත්වාව කාතබ්බං. එතෙනෙව සත්තබ්භන්තරඅරඤ්ඤසීමාහිපි සද්ධිං උදකුක්ඛෙපසීමාය, ඉමාය ච සද්ධිං තාසං රුක්ඛාදිසම්බන්ධදොසොපි නයතො දස්සිතොව හොති. ඉමිනාව නයෙන සත්තබ්භන්තරසීමාය බද්ධසීමගාමසීමාහිපි සද්ධිං, එතාසඤ්ච සත්තබ්භන්තරසීමාය සද්ධිං සම්බන්ධදොසො ඤාතබ්බො. අට්ඨකථායං පනෙතං සබ්බං වුත්තනයතොව සක්කා විඤ්ඤාතුන්ති අඤ්ඤමඤ්ඤාසන්නානමෙවෙත්ථ දස්සිතං.

තත්‍රිදං සුත්තානුලොමතො නයග්ගහණමුඛං – යථා හි බද්ධසීමායං සම්මතා බද්ධසීමා විපත්තිසීමා හොතීති තාසං අඤ්ඤමඤ්ඤං රුක්ඛාදිසම්බන්ධො න වට්ටති, එවං නදීආදීසු සම්මතාපි බද්ධසීමා විපත්තිසීමාව හොතීති තාහිපි සද්ධිං තස්සා රුක්ඛාදිසම්බන්ධො න වට්ටතීති සිජ්ඣති. ඉමිනා නයෙන සත්තබ්භන්තරසීමාය ගාමනදීආදීහි සද්ධිං, උදකුක්ඛෙපසීමාය ච අරඤ්ඤාදීහි සද්ධිං රුක්ඛාදිසම්බන්ධස්සනවට්ටනකභාවො ඤාතබ්බො, එවමෙතා භගවතා අනුඤ්ඤාතා බද්ධසීමසත්තබ්භන්තරඋදකුක්ඛෙපසීමා අඤ්ඤමඤ්ඤඤ්චෙව අත්තනො නිස්සයවිරහිතාහි ඉතරීතරාසං නිස්සයසීමාහි ච රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙ සති සම්භෙදදොසමාපජ්ජතීති සුත්තානුලොමනයො ඤාතබ්බොව.

අත්තනො අත්තනො පන නිස්සයභූතගාමාදීහි සද්ධිං බද්ධසීමාදීනං තිස්සන්නං උප්පත්තිකාලෙ භගවතා අනුඤ්ඤාතස්ස සම්භෙදජ්ඣොත්ථරණස්ස අනුලොමනතො රුක්ඛාදිසම්බන්ධොපි අනුඤ්ඤාතොව හොතීති දට්ඨබ්බං. යදි එවං උදකුක්ඛෙපබද්ධසීමාදීනං අන්තරා කස්මා සීමන්තරිකා න විහිතාති? නිස්සයභෙදසභාවභෙදෙහි සයමෙව භින්නත්තා. එකනිස්සයඑකසභාවානමෙව හි සීමන්තරිකාය විනාසං කරොතීති වුත්තොවායමත්ථො. එතෙනෙව නදීනිමිත්තං කත්වා බද්ධාය සීමාය සඞ්ඝෙ කම්මං කරොන්තෙ නදියම්පි යාව ගාමක්ඛෙත්තං ආහච්ච ඨිතාය උදකුක්ඛෙපසීමාය අඤ්ඤෙසං කම්මං කාතුං වට්ටතීති සිද්ධං හොති. යා පනෙතා ලොකවොහාරසිද්ධා ගාමාරඤ්ඤනදීසමුද්දජාතස්සරසීමා පඤ්ච, තා අඤ්ඤමඤ්ඤං රුක්ඛාදිසම්බන්ධෙපි සම්භෙදදොසං නාපජ්ජන්ති තථා ලොකවොහාරාභාවතො. න හි ගාමාදයො ගාමන්තරාදීහි නදීආදීහි ච රුක්ඛාදිසම්බන්ධමත්තෙන සම්භින්නාති ලොකෙ වොහරන්ති. ලොකවොහාරසිද්ධානඤ්ච ලොකවොහාරතොව සම්භෙදො වා අසම්භෙදො වා ගහෙතබ්බො, න අඤ්ඤථා. තෙනෙව අට්ඨකථායං තාසං අඤ්ඤමඤ්ඤං කත්ථචිපි සම්භෙදනයො න දස්සිතො, සාසනවොහාරසිද්ධො එව දස්සිතොති.

එත්ථ පන බද්ධසීමාය තාව "හෙට්ඨා පථවීසන්ධාරකං උදකං පරියන්තං කත්වා සීමා ගතා හොතී"තිආදිනා අධොභාගපරිච්ඡෙදො අට්ඨකථායං සබ්බථා දස්සිතො, ගාමසීමාදීනං පන න දස්සිතො. කථමයං ජානිතබ්බොති? කෙචි තාවෙත්ථ "ගාමසීමාදයොපි බද්ධසීමා විය පථවීසන්ධාරකං උදකං ආහච්ච තිට්ඨතී"ති වදන්ති.

කෙචි පන තං පටික්ඛිපිත්වා "නදීසමුද්දජාතස්සරසීමා, තාව තන්නිස්සිතඋදකුක්ඛෙපසීමා ච පථවියා උපරිතලෙ හෙට්ඨා ච උදකෙන අජ්ඣොත්ථරණප්පදෙසෙ එව තිට්ඨන්ති, න තතො හෙට්ඨා උදකස්ස අජ්ඣොත්ථරණාභාවා. සචෙ පන උදකොඝාදිනා යොජනප්පමාණම්පි නින්නට්ඨානං හොති, නදීසීමාදයොව හොන්ති, න තතො හෙට්ඨා. තස්මා නදීආදීනං හෙට්ඨා බහිතීරමුඛෙන උමඞ්ගෙන, ඉද්ධියා වා පවිට්ඨො භික්ඛු නදියං ඨිතානං කම්මං න කොපෙති, සො පන ආසන්නගාමෙ භික්ඛූනං කම්මං කොපෙති. සචෙ පන සො උභින්නං තීරගාමානං මජ්ඣෙ නිසින්නො හොති, උභයගාමට්ඨානං කම්මං කොපෙති. සචෙ පන තීරං ගාමක්ඛෙත්තං න හොති, අගාමකාරඤ්ඤමෙව. තත්ථ පන තීරද්වයෙපි සත්තබ්භන්තරසීමං විනා කෙවලාය බුද්ධකාරඤ්ඤසීමායමෙව කම්මං කොපෙති. සචෙ සත්තබ්භන්තරසීමාය කරොන්ති, තදා යදි තෙසං සත්තබ්භන්තරසීමාය පරිච්ඡෙදො එතස්ස නිසින්නොකාසස්ස පරතො එකං සත්තබ්භන්තරං අතික්කමිත්වා ඨිතො න කම්මකොපො. නො චෙ, කම්මකොපො. ගාමසීමායං පන අන්තොඋමඞ්ගෙ වා බිලෙ වා ඛණිත්වා වා යත්ථ පවිසිතුං සක්කා, යත්ථ වා සුවණ්ණමණිආදිං ඛණිත්වා ගණ්හන්ති, ගහෙතුං සක්කාති වා සම්භාවනා හොති, තත්තකං හෙට්ඨාපි ගාමසීමා, තත්ථ ඉද්ධියා අන්තො නිසින්නොපි කම්මං

කොපෙති. යත්ථ පන පකතිමනුස්සානං පවෙසසම්භාවනාපි නත්ථි, තං සබ්බං යාව පථවීසන්ධාරකඋදකා අරඤ්ඤසීමාව, න ගාමසීමා. අරඤ්ඤසීමායම්පි එසෙව නයො. තත්ථපි හි යත්තකෙ පදෙසෙ පවෙසසම්භාවනා, තත්තකමෙව උපරිතලෙ අරඤ්ඤසීමා පවත්තති. තතො පන හෙට්ඨා න අරඤ්ඤසීමා තත්ථ උපරිතලෙන සහ එකාරඤ්ඤවොහාරාභාවතො. න හි තත්ථ පවිට්ඨං අරඤ්ඤං පවිට්ඨොති වොහරන්ති, තස්මා තත්‍රට්ඨො උපරි අරඤ්ඤට්ඨානං කම්මං න කොපෙති උමඞ්ගනදියං ඨිතො විය උපරිනදියං ඨිතානං. එකස්මිඤ්හි චක්කවාළෙ ගාමනදීසමුද්දජාතස්සරෙ මුඤ්චිත්වා තදවසෙසං අමනුස්සාවාසං දෙවබ්‍රහ්මලොකං උපාදාය සබ්බං අරඤ්ඤමෙව. ‘ගාමා වා අරඤ්ඤා වා’ති වුත්තත්තා හි නදීසමුද්දජාතස්සරාදිපි අරඤ්ඤමෙව. ඉධ පන නදීආදීනං විසුං සීමාභාවෙන ගහිතත්තා තදවසෙසමෙව අරඤ්ඤං ගහෙතබ්බං. තත්ථ ච යත්තකෙ පදෙසෙ එකං අරඤ්ඤන්ති වොහරන්ති, අයමෙකා අරඤ්ඤසීමා. ඉන්දපුරඤ්හි සබ්බං එකාරඤ්ඤසීමා, තථා අසුරයක්ඛපුරාදි. ආකාසට්ඨදෙවබ්‍රහ්මවිමානානි පන සමන්තා ආකාසපරිච්ඡින්නානි පච්චෙකං අරඤ්ඤසීමා සමුද්දමජ්ඣෙ පබ්බතදීපකා විය. තත්ථ සබ්බත්ථ සත්තබ්භන්තරසීමායං, අරඤ්ඤසීමායමෙව වා කම්මං කාතබ්බං, තස්මා ඉධාපි උපරිඅරඤ්ඤතලෙන සද්ධිං හෙට්ඨාපථවියා එකාරඤ්ඤවොහාරාභාවා විසුං අරඤ්ඤසීමාති ගහෙතබ්බං. තෙනෙවෙත්ථ ගාමනදීආදිසීමාකථාය අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 138) ‘ඉද්ධිමා භික්ඛු හෙට්ඨාපථවිතලෙ ඨිතො කම්මං කොපෙතී’ති බද්ධසීමායං දස්සිතනයො න දස්සිතො’’ති වදන්ති.

ඉදඤ්චෙතාසං ගාමසීමාදීනං හෙට්ඨාපමාණදස්සනං සුත්තාදිවිරොධාභාවා යුත්තං විය දිස්සති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. එවං ගහණෙ ච ගාමසීමායං සම්මතා බද්ධසීමා උපරිගාමසීමං, හෙට්ඨා උදකපරියන්තං අරඤ්ඤසීමඤ්ච අවත්ථරතීති තස්සා අරඤ්ඤසීමාපි ඛෙත්තන්ති සිජ්ඣති. භගවතා ච ‘‘සබ්බා, භික්ඛවෙ, නදී අසීමා’’තිආදිනා (මහාව. 147) නදීසමුද්දජාතස්සරා බද්ධසීමාය අඛෙත්තභාවෙන වුත්තා, න පන අරඤ්ඤං, තස්මා අරඤ්ඤම්පි බද්ධසීමාය ඛෙත්තමෙවාති ගහෙතබ්බං. යදි එවං කස්මා තත්ථ සා න බජ්ඣතීති? පයොජනාභාවා. සීමාපෙක්ඛානන්තරමෙව හි සත්තබ්භන්තරසීමාය සම්භවතො, තස්සා ච උපරි සම්මතාය බද්ධසීමාය සම්භෙදජ්ඣොත්ථරණානුලොමතො විපත්තිසීමා එව සියා. ගාමක්ඛෙත්තෙ පන ඨත්වා අගාමකාරඤ්ඤෙකදෙසම්පි අන්තොකරිත්වා සම්මතා කිඤ්චාපි සුසම්මතා අගාමකාරඤ්ඤෙ භගවතා විහිතාය සත්තබ්භන්තරසීමායපි අනිවත්තනතො, තත්ථ පන කම්මං කාතුං පවිට්ඨානම්පි තතො බහි කෙවලාරඤ්ඤෙ කරොන්තානම්පි අන්තරා තීණි සත්තබ්භන්තරානි ඨපෙතබ්බානි. අඤ්ඤථා විපත්ති එව සියාති සබ්බථා නිරත්ථකමෙව අගාමකෙ අරඤ්ඤෙ බද්ධසීමාකරණන්ති වෙදිතබ්බං.

අන්තොනදියං පවිට්ඨසාඛායාති නදියා පථවීතලං ආහච්ච ඨිතාය සාඛායපි, පගෙව අනාහච්ච ඨිතාය. පාරොහෙපි එසෙව නයො. එතෙන සභාගනදීසීමං ඵුසිත්වා ඨිතෙන විසභාගසීමාසම්බන්ධසාඛාදිනා උදකුක්ඛෙපසීමාය සම්බන්ධො න වට්ටතීති දස්සෙති. එතෙනෙව මහාසීමං ගාමසීමඤ්ච ඵුසිත්වා ඨිතෙන සාඛාදිනා මාළකසීමාය සම්බන්ධො න වට්ටතීති ඤාපිතොති දට්ඨබ්බො. **අන්තොනදියංයෙවාති** සෙතුපාදානං තීරට්ඨිතත්තං නිවත්තෙති. තෙන උදකුක්ඛෙපපරිච්ඡෙදතො බහිනදියං පතිට්ඨිතත්තෙපි සම්භෙදාභාවං දස්සෙති. තෙනාහ **‘‘බහිතීරෙ පතිට්ඨිතා’’**තිආදි. යදි හි උදකුක්ඛෙපතො බහි අන්තොනදියම්පි පතිට්ඨිතත්තෙ සම්භෙදො භවෙය්‍ය, තම්පි පටික්ඛිපිතබ්බං භවෙය්‍ය කම්මකොපස්ස සමානත්තා, න ච පටික්ඛිත්තං, තස්මා සබ්බත්ථ අත්තනො නිස්සයසීමාය සම්භෙදදොසො නත්ථෙවාති ගහෙතබ්බං.

ආවරණෙන වාති දාරුආදීනි ඛණිත්වා උදකනිවාරණෙන. **කොට්ටකබන්ධනෙන වාති** මත්තිකාදීහි පූරෙත්වා කතසෙතුබන්ධනෙන වා, උභයෙනාපි ආවරණමෙව දස්සෙති. ‘‘නදිං විනාසෙත්වා’’ති වුත්තමෙවත්ථං විභාවෙති **‘‘හෙට්ඨා පාළි බද්ධා’’**ති, හෙට්ඨා නදිං ආවරිත්වා පාළි බද්ධාති අත්ථො. **ඡඩ්ඩිතොදකන්ති** අතිරිත්තොදකං. **නදිං ඔතරිත්වා සන්දනට්ඨානතොති** ඉමිනා තළාකනදීනං අන්තරා පවත්තනට්ඨානෙ න වට්ටතීති දස්සෙති. **උප්පතිත්වාති** තීරාදිභින්දනවසෙන විපුලා හුත්වා. **විහාරසීමන්ති** බද්ධසීමං.

අගමනපථෙති තදහෙව ගන්ත්වා නිවත්තිතුං අසක්කුණෙය්‍යෙ. **අරඤ්ඤසීමාසඞ්ඛ්‍යමෙව ගච්ඡතීති** ලොකවොහාරසිද්ධං අගාමකාරඤ්ඤසීමං සන්ධාය වදති. **තත්ථාති** පකතියා මච්ඡබන්ධානං ගමනපථෙසු දීපකෙසු.

තං ඨානන්ති තෙසං ආවාටාදීනං කතට්ඨානමෙව, න අකතන්ති අත්ථො. **ලොණීති** සමුද්දොදකස්ස උප්පත්තිවෙගනින්නො මාතිකාකාරෙන පවත්තනකො.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.147) පන – **ගච්ඡන්තියා පන නාවාය කාතුං න වට්ටතීති** එත්ථ උදකුක්ඛෙපමනතික්කමිත්වා පරිවත්තමානාය කාතුං වට්ටතීති වෙදිතබ්බං. **සීමං වා සොධෙත්වාති** එත්ථ සීමාසොධනං නාම ගාමසීමාදීසු ඨිතානං හත්ථපාසානයනාදි. ‘‘නදිං විනාසෙත්වා තළාකං කරොන්තී’’ති වුත්තමෙවත්ථං විභාවෙති **‘‘හෙට්ඨා පාළි බද්ධා’’**ති, හෙට්ඨා නදිං ආවරිත්වා පාළි බද්ධාති අත්ථො. **ඡඩ්ඩිතොදකන්ති** තළාකරක්ඛණත්ථං එකමන්තෙන ඡඩ්ඩිතමුදකං. **දෙවෙ අවස්සන්තෙති** දුබ්බුට්ඨිකාලෙ වස්සානෙපි දෙවෙ අවස්සන්තෙ. **උප්පතිත්වාති** උත්තරිත්වා. **ගාමනිගමසීමං ඔත්ථරිත්වා පවත්තතීති** වුත්තප්පකාරෙ වස්සකාලෙ චත්තාරො මාසෙ අබ්බොච්ඡින්නා පවත්තති. **විහාරසීමන්ති** බද්ධසීමං සන්ධාය වදති.

අගමනපථෙති යත්ථ තදහෙව ගන්ත්වා පච්චාගන්තුං න සක්කොති, තාදිසෙ පදෙසෙ. **අරඤ්ඤසීමාසඞ්ඛ්‍යාමෙව ගච්ඡතීති** සත්තබ්භන්තරසීමං සන්ධාය වදති. **තෙසන්ති** මච්ඡබන්ධානං. **ගමනපරියන්තස්ස ඔරතොති** ගමනපරියන්තස්ස ඔරිමභාගෙ දීපකං පබ්බතඤ්ච සන්ධාය වුත්තං, න සමුද්දප්පදෙසන්ති වුත්තං.

සම්භින්දන්තීති යත්ථ චතුහි භික්ඛූහි නිසීදිතුං න සක්කා, තත්ථ තතො පට්ඨාය යාව කෙසග්ගමත්තම්පි අත්තනො සීමාය කරොන්තා සම්භින්දන්ති, චතුන්නම්පි භික්ඛූනං පහොනකතො පට්ඨාය යාව සකලම්පි අන්තොකරොන්තා අජ්ඣොත්ථරන්තීති වෙදිතබ්බං. **සංසට්ඨවිටපාති** අඤ්ඤමඤ්ඤං සිබ්බිත්වා ඨිතමහාසාඛමූලා, එතෙන අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස අතිආසන්නතං දීපෙති. සාඛාය සාඛං ඵුසන්තාපි හි දූරට්ඨාපි සියුං, තතො එකංසතො සම්භෙදලක්ඛණං න දස්සිතං සියාති තං දස්සෙතුං විටපග්ගහණං කතං. එවඤ්හි භික්ඛූනං නිසීදිතුං අප්පහොනකට්ඨානං අත්තනො සීමාය අන්තොසීමට්ඨං කරිත්වා පුරාණවිහාරං කරොන්තා සීමාය සීමං සම්භින්දන්ති නාම, න තතො පරන්ති දස්සිතමෙව හොති. **බද්ධා හොතීති** පොරාණකවිහාරසීමං සන්ධාය වුත්තං. **තං අම්බන්ති** අපරෙන සමයෙන පුරාණවිහාරපරික්ඛෙපාදීනං විනට්ඨත්තා අජානන්තානං තං පුරාණවිහාරසීමාය නිමිත්තභූතං අම්බං. අත්තනො සීමාය අන්තොසීමට්ඨං කරිත්වා පුරාණවිහාරසීමට්ඨං ජම්බුං කිත්තෙත්වා අම්බජම්බූනං අන්තරෙ යං ඨානං, තං අත්තනො සීමාය පවෙසෙත්වා බද්ධාති අත්ථො. එත්ථ ච පුරාණසීමාය නිමිත්තභූතස්ස ගාමට්ඨස්ස අම්බරුක්ඛස්ස අන්තොසීමට්ඨාය ජම්බුයා සහ සංසට්ඨවිටපත්තෙපි සීමාය බන්ධනකාලෙ විපත්ති වා පච්ඡා ගාමසීමාය සහ සම්භෙදො වා කම්මවිපත්ති වා නාහොසීති මුඛතොව වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

පදෙසන්ති සඞ්ඝස්ස නිසීදනප්පහොනකං පදෙසං. **සීමන්තරිකං ඨපෙත්වාති**ආදිනා සම්භෙදජ්ඣොත්ථරණං කත්වා බද්ධසීමාපි අඤ්ඤමඤ්ඤං ඵුසාපෙත්වා අබ්‍යවධානෙන බද්ධසීමාපි අසීමා එවාති දස්සෙති, තස්මා එකද්වඞ්ගුලමත්තාපි සීමන්තරිකා වට්ටති එව. සා පන දුබ්බොධාති අට්ඨකථාසු චතුරඞ්ගුලාදිකා වුත්තාති දට්ඨබ්බං. **ද්වින්නං සීමානන්ති** ද්වින්නං බද්ධසීමානං. **නිමිත්තං හොතීති** නිමිත්තස්ස සීමතො බාහිරත්තා බන්ධනකාලෙ තාව සම්භෙදදොසො නත්ථීති අධිප්පායො. න කෙවලඤ්ච නිමිත්තකතො එව සඞ්කරං කරොති, අථ ඛො සීමන්තරිකාය ඨිතො අඤ්ඤොපි රුක්ඛො කරොති එව, තස්මා අප්පමත්තිකාය සීමන්තරිකාය වඩ්ඪනකරුක්ඛාදයො න වට්ටන්ති එව. එත්ථ ච උපරි දිස්සමානඛන්ධසාඛාදිපවෙසෙසු එව සඞ්කරදොසස්ස සබ්බත්ථ දස්සිතත්තා අදිස්සමානානං මූලානං පවෙසෙපි භූමිගතිකත්තා දොසො නත්ථීති සිජ්ඣති. සචෙ පන මූලානිපි දිස්සමානානි නෙව පවිසන්ති, සඞ්කරොව, පබ්බතපාසාණා පන දිස්සමානාපි භූමිගතිකායෙව. යදි පන බන්ධනකාලෙ එව එකො ථූලරුක්ඛො උභයම්පි සීමං ආහච්ච තිට්ඨති, පච්ඡා බද්ධා අසීමා හොතීති දට්ඨබ්බං.

සීමසඞ්කරන්ති සීමසම්භෙදං. යං පනෙත්ථ සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.148) වුත්තං **"සීමසඞ්කරං කරොතීති** වඩ්ඪිත්වා සීමප්පදෙසං පවිට්ඨෙ ද්වින්නං සීමානං ගතට්ඨානස්ස දුබ්බිඤ්ඤෙය්‍යත්තා වුත්ත''න්ති, තං න යුත්තං ගාමසීමායපි සහ සඞ්කරං කරොතීති වත්තබ්බතො. තත්ථාපි හි නිමිත්තෙ වඩ්ඪිතෙ ගාමසීමබද්ධසීමානං ගතට්ඨානං දුබ්බිඤ්ඤෙය්‍යාමෙව හොති. තත්ථ පන අවත්වා ද්වින්නං බද්ධසීමානමෙව සඞ්කරස්ස වුත්තත්තා යථාවුත්තසම්බන්ධදොසොව සඞ්කරසද්දෙන වුත්තොති ගහෙතබ්බං. පාළියං (මහාව. 148) පන නිදානවසෙන ''යෙසං, භික්ඛවෙ, සීමා පච්ඡා සම්මතා, තෙසං තං කම්මං අධම්මික''න්තිආදිනා පච්ඡා සම්මතාය අසීමත්තෙ වුත්තෙපි ද්වීසු ගාමසීමාසු ඨත්වා ද්වීහි සඞ්ඝෙහි සම්භෙදං වා අජ්ඣොත්ථරණං වා කත්වා සීමන්තරිකං අට්ඨපෙත්වා වා රුක්ඛපාරොහාදිසම්බන්ධං අවියොජෙත්වා වා එකස්මිං ඛණෙ කම්මවාචානිට්ඨාපනවසෙන එකතො සම්මතානං ද්වින්නම්පි සීමානං අසීමතා පකාසිතාති වෙදිතබ්බං.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.148) **"සංසට්ඨවිටපාති** ඉමිනා අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ආසන්නතං දීපෙති. **බද්ධා හොතීති** පච්ඡිමදිසාභාගෙ සීමං සන්ධාය වුත්තං. **තස්සා පදෙසන්ති** යත්ථ ඨත්වා භික්ඛූහි කම්මං කාතුං සක්කා හොති, තාදිසං පදෙසං. යත්ථ පන ඨිතෙහි කම්මං කාතුං න සක්කා හොති, තාදිසං පදෙසං අන්තො කරිත්වා බන්ධන්තා සීමාය සීමං සම්භින්දන්ති නාම. **ද්වින්නං සීමානං නිමිත්තං හොතීති** නිමිත්තස්ස සීමතො බාහිරත්තා සීමසම්භෙදො න හොතීති වුත්තං. **සීමසඞ්කරං කරොතීති** වඩ්ඪිත්වා සීමප්පදෙසං පවිට්ඨෙ ද්වින්නං සීමානං ගතට්ඨානස්ස දුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා වුත්තං, න ච පන තත්ථ කම්මං කාතුං න වට්ටතීති දස්සනත්ථං. න හි සීමා තත්තකෙන අසීමා හොති, ද්වෙ පන සීමා පච්ඡා වඩ්ඪිතෙන රුක්ඛෙන අජ්ඣොත්ථටා එකාබද්ධා හොන්ති, තස්මා එකත්ථ ඨත්වා කම්මං කරොන්තෙහි ඉතරං සොධෙත්වා කාතබ්බ''න්ති වුත්තං.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

සීමාවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

චතුවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

සීමාබන්ධනවිනිච්ඡයකථා

එවං සීමාවිනිච්ඡයං කථෙත්වා පාළියං සීමකථාය උපොසථක්ඛන්ධකපරියාපන්නත්තා උපොසථක්ඛන්ධකානන්තරඤ්ච පවාරණක්ඛන්ධකස්ස ආගතත්තා තදනුක්කමෙන සීමාවිනිච්ඡයතො උපොසථපවාරණාවිනිච්ඡයං කථෙතුමාරද්ධෙපි සාසනවුද්ධිකරණත්ථං උපසම්පදාදිවිනයකම්මකරණට්ඨානභූතං සීමං බන්ධිතුකාමානං ලජ්ජිපෙසලබහුස්සුතසික්ඛාකාමභික්ඛූනං පඤ්ඤාසතිවීරියජනනත්ථං සීමාබන්ධනකථා අම්හෙහි ආරභීයතෙ . තත්ථ අපලොකනාදිචතුබ්බිධකම්මකරණට්ඨානභූතා සීමා නාම බද්ධඅබද්ධවසෙන දුවිධා හොති. තත්ථාපි බද්ධසීමා ඛණ්ඩසීමා, සමානසංවාසකසීමා, අවිප්පවාසසීමාති තිබ්බිධා හොති, තථා අබද්ධසීමාපි ගාමසීමා, උදකුක්ඛෙපසීමා, සත්තබ්භන්තරසීමාති. වුත්තඤ්හෙතං ආචරියබුද්ධදත්තත්ථෙරෙන විනයවිනිච්ඡයෙ –

> ‘‘ඛණ්ඩසමානසංවාසා-විප්පවාසාති භෙදතො;
> ඉති බද්ධා තිධා වුත්තා, අබද්ධාපි තිධා මතා.
>
> ‘‘ගාමතො උදකුක්ඛෙපා, සත්තබ්භන්තරතොපි ච;
> තත්ථ ගාමපරිච්ඡෙදො, ගාමසීමාති වුච්චතී’’ති.

තත්ථ බද්ධසීමං බන්ධිතුකාමෙන අතිඛුද්දිකා, අතිමහතී, ඛණ්ඩනිමිත්තා, ඡායානිමිත්තා, අනිමිත්තා, බහිසීමෙ ඨිතසම්මතා, නදියා සම්මතා, සමුද්දෙ සම්මතා, ජාතස්සරෙ සම්මතා, සීමාය සීමං සම්භින්දන්තෙන සම්මතා, සීමාය සීමං අජ්ඣොත්ථරන්තෙන සම්මතාති වුත්තා ඉමා එකාදස විපත්තිසීමායො අතික්කමිත්වා නිමිත්තසම්පත්ති, පරිසසම්පත්ති, කම්මවාචාසම්පත්තීති වුත්තාය තිවිධසම්පත්තියා යුත්තං කත්වා පඨමං කිත්තිතනිමිත්තෙන සබ්බපච්ඡිමකිත්තිතනිමිත්තං සම්බන්ධං කත්වා බන්ධිතබ්බා. වුත්තඤ්හෙතං අට්ඨකථාචරියෙන කඞ්ඛාවිතරණියං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) ‘‘තත්ථ එකාදස විපත්තිසීමායො අතික්කමිත්වා තිවිධසම්පත්තියුත්තා නිමිත්තෙන නිමිත්තං සම්බන්ධිත්වා සම්මතා සීමා බද්ධසීමා නාමා’’ති. එතෙන එතෙසු එකාදසසු විපත්තීසු එකායපි යුත්තාය, තිවිධසම්පත්තීසු එකායපි අයුත්තාය, නිමිත්තෙන නිමිත්තං අසම්බන්ධං කත්වා සම්මතාය ච සති සීමා න හොතීති දස්සෙති.

එවං සීමං බන්ධිතුකාමෙන භික්ඛුනා සබ්බලක්ඛණපරිපූරත්ථං මහන්තො උස්සාහො කරණීයො හොති, තස්මා සීමාබන්ධනකාලෙ තීසු සම්පත්තීසු පරිසසම්පත්තිසිද්ධියා පඨමං තාව ගාමසීමා උපපරික්ඛිතබ්බා. එත්ථාහ ‘‘නනු බද්ධසීමා වා බන්ධිතබ්බා, අථ කස්මා ගාමසීමා උපපරික්ඛිතබ්බා’’ති? ගාමසීමායං ඨත්වා බද්ධසීමාය බන්ධිතබ්බතො. වුත්තඤ්හෙතං භගවතා ‘‘අසම්මතාය, භික්ඛවෙ, සීමාය අට්ඨපිතාය යං ගාමං වා නිගමං වා උපනිස්සාය විහරති, යා තස්ස වා ගාමස්ස ගාමසීමා, නිගමස්ස වා නිගමසීමා, අයං තත්ථ සමානසංවාසා එකූපොසථා’’ති (මහාව. 147). ඉධ පාළියං සරූපෙන අනාගතම්පි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 147) ‘‘ගාමග්ගහණෙන චෙත්ථ නගරම්පි ගහිතමෙව හොතී’’ති වුත්තත්තා නගරසීමාපි ගහිතා හොති, තස්මා යස්මිං අබද්ධසීමවිහාරෙ භික්ඛූ යං ගාමං උපනිස්සාය විහරන්ති, තස්ස ගාමස්ස පරිච්ඡෙදො ගාමසීමා නාම. යං නිගමං උපනිස්සාය විහරන්ති, තස්ස නිගමස්ස පරිච්ඡෙදො නිගමසීමා නාම. යං නගරං උපනිස්සාය විහරන්ති, තස්ස නගරස්ස පරිච්ඡෙදො නගරසීමා නාම. තා සබ්බාපි ගාමසීමාති වුච්චන්ති. තෙසං භික්ඛූනං සමානසංවාසා එකූපොසථබද්ධසීමා විය එකතො උපොසථාදිසඞ්ඝකම්මකරණාරහා හොන්ති, ඊදිසෙයෙව ච පදෙසෙ සීමං බන්ධිතුමරහති, න උපොසථාදිසඞ්ඝකම්මානරහෙ පදෙසෙති වුත්තං හොති.

තත්ථ ‘‘යත්තකෙ පදෙසෙ තස්ස තස්ස ගාමස්ස ගාමභොජකා බලිං ලභන්ති, සො පදෙසො අප්පො වා හොතු මහන්තො වා, ගාමසීමාත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡතී’’ති අට්ඨකථායං වචනතො ගාමාදිභොජකානං බලිලභනට්ඨානං ගාමසීමා හොති, ඉදඤ්ච යෙභුය්‍යවසෙන වුත්තං. බලිං අලභන්තොපි රාජපණ්ණෙ ආරොපිතපදෙසෙ තස්ස ගාමස්ස ගාමසීමායෙව. වුත්තඤ්හි විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.147) ‘‘**බලිං ලභන්තීති** ඉදං යෙභුය්‍යවසෙන වුත්තං. ‘අයං ගාමො එත්තකො කරීසභාගො’තිආදිනා පන රාජපණ්ණෙසු ආරොපිතෙසු භූමිභාගෙසු යස්මිං යස්මිං තළාකමාතිකාසුසානපබ්බතාදිකෙ පදෙසෙ බලිං න ගණ්හන්ති, සොපි ගාමසීමා එව. රාජාදීහි පරිච්ඡින්නභූමිභාගො හි සබ්බොව ඨපෙත්වා නදීලොණිජාතස්සරෙ ගාමසීමාති වෙදිතබ්බො’’ති. අයං පකතිගාමසීමා නාම. ‘‘යම්පි එකස්මිංයෙව ගාමක්ඛෙත්තෙ එකං පදෙසං, ‘අයං විසුංගාමො හොතූ’ති පරිච්ඡින්දිත්වා රාජා කස්සචි දෙති, සොපි විසුංගාමසීමා හොතියෙවා’’ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 147) වචනතො රාජා ‘‘පකතිගාමක්ඛෙත්තෙයෙව පකතිගාමතො විසුං පකතිගාමෙන අසම්මිස්සො ගාමො හොතූ’’ති යං පදෙසං දෙති, සො පදෙසො විසුංගාමසීමා නාම. ඉති පකතිගාමසීමා ච රාජූනං ඉච්ඡාවසෙන පවත්තා විසුංගාමසීමා ච බද්ධසීමා විය සබ්බකම්මාරහා, තස්මා අභිනවබද්ධසීමං බන්ධිතුකාමෙහි පකතිගාමසීමං වා විසුංගාමසීමං වා සොධෙත්වා කත්තබ්බං හොති. තථා හි වුත්තං අට්ඨකථායං ‘‘තස්මා සා ච ඉතරා ච පකතිගාමනගරනිගමසීමා බද්ධසීමාසදිසායෙව හොන්තී’’ති. විමතිවිනොදනියඤ්ච (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.147) ‘‘තත්ථ හි සා ච රාජිච්ඡාවසෙන පරිවත්තිත්වා සමුප්පන්නා අභිනවා ච ඉතරා ච අපරිවත්තා පකතිගාමසීමා, යථා බද්ධසීමායං සබ්බං සඞ්ඝකම්මං කාතුං වට්ටති, එවමෙතාපි සබ්බකම්මාරහතාසදිසෙන බද්ධසීමාසදිසා, සා සමානසංවාසා එකූපොසථාති අධිප්පායො’’ති වුත්තං.

කෙචි පන ආචරියා ‘‘මයං සීමං බන්ධිතුකාමා, තස්මා එත්තකො භූමිපරිච්ඡෙදො විසුං ඛෙත්තං හොතූ’’ති රාජානං ආපුච්ඡිත්වා තෙන ඔකාසෙ කතෙ ‘‘ඉදං ඨානං විසුංගාමක්ඛෙත්තං හොතී’’ති මනසි කත්වා තත්‍රට්ඨෙයෙව භික්ඛූ ච හත්ථපාසානයනාදිනා සොධෙත්වා සීමාසමූහනසීමාබන්ධනාදීනි කරොන්ති, තං කරණං ‘‘අයං විසුංගාමො හොතූති පරිච්ඡින්දිත්වා රාජා කස්සචි දෙතී’’ති අට්ඨකථාවචනෙන, ‘‘සා ච රාජිච්ඡාවසෙන පරිවත්තිත්වා සමුප්පන්නා අභිනවා

වා''ති ආගතෙන විමතිවිනොදනීටීකාවචනෙන ච සමෙන්තං විය න දිස්සති. කථං? අට්ඨකථාවචනෙ තාව ''අයං විසුංගාමො හොතූ''ති ඉමිනා න කෙවලං පුරිමගාමොයෙව ගාමො හොතු, අථ ඛො ඉදානි පරිච්ඡින්නපදෙසොපි විසුංයෙව ගාමො හොතූති එකංයෙව ගාමක්ඛෙත්තං ද්වෙ ගාමෙ කරොතීති දස්සෙති. ''රාජා කස්සචි දෙති''ති ඉමිනා ගාමභොජකස්ස දින්නභාවං පකාසෙති, ඉධ පන නෙව ද්වෙ ගාමෙ කරොති, න ච ගාමභොජකස්ස දෙති, කෙවලං භික්ඛූනං අනුමතියා යාවකාලිකවසෙනෙව ඔකාසං කරොති, එවං අට්ඨකථාවචනෙනපි සමෙන්තං විය න දිස්සති. විමතිවිනොදනීටීකාවචනෙනපි ''රාජිච්ඡාවසෙන පරිවත්තිත්වා''ති ඉමිනා අගාමභූතං ඛෙත්තං රාජිච්ඡාවසෙන පරිවත්තිත්වා ගාමො හොතීති දස්සෙති. ''අභිනවා වා''ති ඉමිනා පුරාණගාමසීමා ච අභිනවගාමසීමා චාති පුරිමගාමෙන අමිස්සං විසුංගාමලක්ඛණං දස්සෙති. ඉධ පන රාජිච්ඡාවසෙන පරිවත්තිත්වා ඛෙත්තස්ස විසුංගාමභූතභාවො ච අභිනවභාවෙන විසුංගාමලක්ඛණඤ්ච න දිස්සති, එවං ටීකාවචනෙනපි සමෙන්තං විය න දිස්සති.

විනයවිනිච්ඡයටීකායඤ්ච **''ගාමපරිච්ඡෙදොති** සබ්බදිසාසු සම්මා පරිච්ඡින්දිත්වා 'ඉමස්ස පදෙසස්ස එත්තකො කරො'ති එවං කරෙන නියමිතො ගාමප්පදෙසො''ති එවං ආයවසෙනෙව පරිච්ඡින්දනං වුත්තං, න අනුමතිකරණමත්තෙන, තස්මා විසුංගාමලක්ඛණං අප්පත්තතාය පකතිගාමෙන සඞ්කරො හොති, න තත්ථ උපොසථාදිසඞ්ඝකම්මං කාතුමරහති, උපොසථාදිසඞ්ඝකම්මකරණාරහපදෙසෙයෙව සීමාසමූහනනසීමාබන්ධනකම්මම්පි කරණාරහං හොති ඤත්තිදුතියකම්මත්තා තෙසං කම්මානං, තස්මා තෙසං ආචරියානං තං කරණං අඤ්ඤෙ ආචරියා න ඉච්ඡන්ති. අඤ්ඤෙ පන ආචරියා ''තං පරිච්ඡින්නප්පදෙසං 'විසුංගාමො හොතූ'ති රාජා කස්සචි දෙති, ගාමභොජකො ච තතො බලිං පටිග්ගණ්හාති, තදා විසුංගාමො හොති, න තතො පුබ්බෙ''ති වදන්ති. තෙසං තං වචනං ''එවං කරෙන නියමිතො පදෙසො''ති විනිච්ඡයටීකාවචනඤ්ච ''ගාමාදීනං කරග්ගාහපරිච්ඡින්නො සමන්තතො පදෙසො ගාමසීමා''ති සීමාලඞ්කාරගණ්ඨිවචනඤ්ච සන්ධාය වුත්තං සියා, තෙසු පන ''ඉමස්ස පදෙසස්ස එත්තකො කරො''ති එවං කරපරිච්ඡින්දනං වුත්තං, න ගාමභොජකස්ස බලිග්ගහණං. අට්ඨකථායඤ්ච ''රාජා කස්සචි දෙති''ති දානමෙව වදති, න ''ගාමභොජකො ච බලිං ගණ්හාති''ති පටිග්ගහණං, තස්මා තම්පි වචනං අඤ්ඤෙ පණ්ඩිතා න සම්පටිච්ඡන්ති, තස්මා පථවිස්සරො රාජා ''ඉමස්මිං ගාමක්ඛෙත්තෙ එත්තකකරීසමත්තො පදෙසො පුරිමගාමතො විසුංගාමො හොතූ''ති පරිච්ඡින්දිත්වා දෙති, එත්තාවතා සො පදෙසො බලිං පටිග්ගහිතො වා හොතු අප්පටිග්ගහිතො වා, විසුංගාමො නාම හොතීති දට්ඨබ්බො.

එවං පකතිගාමලක්ඛණඤ්ච විසුංගාමලක්ඛණඤ්ච තථතො ඤත්වා බද්ධසීමං බන්ධිතුකාමො යදි පකතිගාමසීමා නාතිවිත්ථාරා හොති සුඛරක්ඛිතා, තමෙව පකතිගාමසීමං සුට්ඨු රක්ඛාපෙත්වා සුට්ඨු සොධෙත්වා සීමාසමූහනනසීමාසම්මුතිකම්මානි කාතබ්බානි. යදි පන පකතිගාමසීමා අතිවිත්ථාරා හොති, නිගමසීමා, නගරසීමා වා හොන්ති, බහූනං භික්ඛූනං නිසින්නට්ඨානසඤ්චරණට්ඨානත්තා සොධෙතුං වා රක්ඛිතුං වා න සක්කොන්ති, එවඤ්ච සති පථවිස්සරරාජූහි පරිච්ඡින්නාය විසුංගාමසීමාය සුට්ඨු සොධෙත්වා සුරක්ඛිතං කත්වා සීමාසමූහනනසීමාසම්මුතිකම්මං කාතබ්බං. කථං පන සුට්ඨු සොධනඤ්ච සුට්ඨු රක්ඛණඤ්ච කාතබ්බං? සීමං බන්ධිතුකාමෙන හි සාමන්තවිහාරෙසු භික්ඛූ තස්ස තස්ස විහාරස්ස සීමාපරිච්ඡෙදං පුච්ඡිත්වා බද්ධසීමවිහාරානං සීමාය සීමන්තරිකං, අබද්ධසීමවිහාරානං සීමාය උපචාරං ඨපෙත්වා දිසාචාරිකභික්ඛූනං නිස්සඤ්චාරසමයෙ සචෙ එකස්මිං ගාමක්ඛෙත්තෙ සීමං බන්ධිතුකාමා, යෙ තත්ථ බද්ධසීමවිහාරා, තෙසු භික්ඛූනං ''මයං අජ්ජ සීමං බන්ධිස්සාම, තුම්හෙ සකසකසීමාය පරිච්ඡෙදතො මා නික්ඛමථා''ති පෙසෙතබ්බං. යෙ අබද්ධසීමවිහාරා, තෙසු භික්ඛූ එකජ්ඣං සන්නිපාතෙතබ්බා, ඡන්දාරහානං ඡන්දො ආහරාපෙතබ්බො. එවං සන්නිපතිතෙසු පන භික්ඛූසු ඡන්දාරහානං ඡන්දෙ ආහටෙ තෙසු තෙසු මග්ගෙසු ච නදීතිත්ථගාමද්වාරාදීසු ච ආගන්තුකභික්ඛූනං සීඝං සීඝං හත්ථපාසානයනත්ථඤ්ච බහිසීමකරණත්ථඤ්ච ආරාමිකෙ චෙව සමණුද්දෙසෙ ච ඨපෙත්වා භෙරිසඤ්ඤං වා සඞ්ඛසඤ්ඤං වා කත්වා සීමා සමූහනිතබ්බාති.

නනු ච ඉදං සොධනං රක්ඛණඤ්ච සීමාසම්මුතිකාලෙයෙව අට්ඨකථායං වුත්තං, අථ කස්මා ඉධ සීමාසමූහනනෙ වුත්තන්ති? ඉමස්සපි සීමාසමූහනනකම්මස්ස ඤත්තිදුතියකම්මත්තා පරිසසම්පත්තිජනනත්ථං වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. එවං සන්තෙපි ඉදං සීමාසමූහනනකම්මං නාම යදි පොරාණා බද්ධසීමා අත්ථි, තදට්ඨකසඞ්ඝෙ හත්ථපාසගතෙ අඤ්ඤෙසු භික්ඛූසු ගාමසීමං පවිට්ඨෙසුපි කම්මභෙදො නත්ථි. යදි පොරාණා බද්ධසීමා නත්ථි, එවම්පි සති කෙවලං ගාමසීමාභූතත්තා සීමාසමූහනනකම්මෙ අසම්පජ්ජන්තෙපි දොසො නත්ථි, අථ කස්මා සොධනා වුත්තාති? සච්චං, තථාපි සමූහනිතබ්බා පොරාණසීමාපරිච්ඡෙදස්ස දුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා. සචෙ හි මහතියා පොරාණබද්ධසීමාය එකස්මිං පදෙසෙ සීමං සමූහනිස්සාමාති සඞ්ඝෙ සන්නිපතිතෙ තස්සායෙව සීමාය අඤ්ඤස්මිං පදෙසෙ භික්ඛූම්හි පවිට්ඨෙ අජානන්තස්සපි කම්මං විපජ්ජති, තස්මා මහුස්සාහෙන සොධෙතබ්බාවාති දට්ඨබ්බං. එවං ගාමසීමසොධනං ''පරිසසම්පත්තියා යුත්තා නාම සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන චතූහි භික්ඛූහි සන්නිපතිත්වා යාවතිකා තස්මිං ගාමක්ඛෙත්තෙ බද්ධසීමං වා නදීසමුද්දජාතස්සරෙ වා අනොක්කමිත්වා ඨිතා භික්ඛූ, තෙ සබ්බෙ හත්ථපාසෙ වා කත්වා ඡන්දං වා ආහරිත්වා සම්මතා''ති කඞ්ඛාවිතරණියං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) ආගතත්තා පරිසසම්පත්තිකාරණං හොතීති විඤ්ඤායති. තතො ''සීමාය සීමං සම්භින්දන්තෙන සම්මතා, සීමාය සීමං අජ්ඣොත්ථරන්තෙන සම්මතා''ති වුත්තෙහි ද්වීහි විපත්තිදොසෙහි මුච්චනත්ථං සීමසමූහනනකම්මං කාතබ්බං.

සීමාය අසමූහතාය සති කථං විපත්තිද්වයං ආපජ්ජෙය්‍යාති, තථා සොධිතායපි ගාමසීමාය. යදි පොරාණබද්ධසීමා විජ්ජමානා භවෙය්‍ය, තස්සා විජ්ජමානභාවං අජානන්තා නවං බද්ධසීමං බන්ධෙය්‍යුං. පොරාණසීමාය හි නිමිත්තං අන්තො කත්වා තස්ස සමීපෙ පොරාණසීමාය අන්තො ඨිතං අඤ්ඤං නිමිත්තං කත්වා නවං බද්ධසීමං බන්ධෙය්‍යුං,

සීමාය සීමං සම්භින්දන්තෙන සම්මතා නාම හොති. තෙන වුත්තං කඞ්ඛාවිතරණියං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) **"සීමාය සීමං සම්භින්දන්තෙන සම්මතා** නාම අත්තනො සීමාය පරෙසං සීමං සම්භින්දන්තෙන සම්මතා. සචෙ හි පොරාණකස්ස විහාරස්ස පුරත්ථිමාය දිසාය අම්බො චෙව ජම්බු චාති ද්වෙ රුක්ඛා අඤ්ඤමඤ්ඤං සංසට්ඨවිටපා හොන්ති, තෙසු අම්බස්ස පච්ඡිමදිසාභාගෙ ජම්බු. විහාරසීමා ච ජම්බුං අන්තො කත්වා අම්බං කිත්තෙත්වා බද්ධා හොති, අථ පච්ඡා තස්ස විහාරස්ස පුරත්ථිමදිසායං විහාරෙ කතෙ සීමං බන්ධන්තා භික්ඛූ අම්බං අන්තො කත්වා ජම්බුං කිත්තෙත්වා බන්ධන්ති, සීමාය සීමා සම්භින්නා නාම හොතී''ති. පොරාණසීමාය ච එකදෙසං වා සකලපොරාණසීමං වා අන්තො කරිත්වා නවං සීමං බන්ධෙය්‍යුං, සීමාය සීමං අජ්ඣොත්ථරන්තෙන සම්මතා නාම . වුත්තඤ්හෙතං කඞ්ඛාවිතරණියං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) **"සීමාය සීමං අජ්ඣොත්ථරන්තෙන සම්මතා** නාම අත්තනො සීමාය පරෙසං සීමං අජ්ඣොත්ථරන්තෙන සම්මතා. සචෙ හි පරෙසං බද්ධසීමං සකලං වා තස්සා පදෙසං වා අන්තො කත්වා අත්තනො සීමං සම්මන්නන්ති, සීමාය සීමං අජ්ඣොත්ථරිතා නාම හොතී''ති.

යස්මිං පදෙසෙ චත්තාරො භික්ඛූ නිසීදිත්වා කම්මං කාතුං න සක්කොන්ති, තත්ථ තතො පට්ඨාය යාව කෙසග්ගමත්තම්පි අඤ්ඤෙසං පොරාණබද්ධසීමප්පදෙසං අත්තනො සීමාය අන්තො කරොන්තො සීමාය සීමං සම්භින්දති නාම. චතුන්නං භික්ඛූනං නිසීදිතුං පහොනකට්ඨානතො පට්ඨාය යාව සකලම්පි අඤ්ඤෙසං පොරාණබද්ධසීමාපදෙසං අත්තනො සීමාය අන්තො කරොන්තො සීමාය සීමං අජ්ඣොත්ථරති නාම. වුත්තඤ්හෙතං කඞ්ඛාවිතරණියා ලීනත්ථපකාසනියං (කඞ්ඛා. අභි. ටී. නිදානවණ්ණනා) **"තස්සා පදෙසන්ති** තස්සා එකදෙසං, යත්ථ ඨත්වා චතූහි භික්ඛූහි කම්මං කාතුං සක්කා හොති, තාදිසං එකදෙසන්ති වුත්තං හොති. යත්ථ පන ඨිතෙහි කම්මං කාතුං න සක්කා, තාදිසං පදෙසං අන්තො කරිත්වා සීමාය සීමං සම්භින්දන්ති නාම, න තු අජ්ඣොත්ථරන්ති නාමාති ගහෙතබ්බ''න්ති. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.148) "යත්ථ චතූහි භික්ඛූහි නිසීදිතුං න සක්කා, තත්තකතො පට්ඨාය යාව කෙසග්ගමත්තම්පි අත්තනො සීමාය කරොන්තා සම්භින්දන්ති, චතුන්නම්පි භික්ඛූනං පහොනකතො පට්ඨාය යාව සකලම්පි අන්තො කරොන්තා අජ්ඣොත්ථරන්තීති වෙදිතබ්බ''න්ති වුත්තං.

එවං හොතු, තස්මිං ගාමසීමපරිච්ඡෙදෙ පොරාණකසීමාය විජ්ජමානාය විපත්තිද්වයමොචනත්ථං සීමාසමූහනනකම්මං සාත්ථකං, අවිජ්ජමානාය කථං සාත්ථකං භවෙය්‍යාති සඞ්කානිවත්තනත්ථං සීමාසමූහනනකම්මං අකත්වා අභිනවසීමාය බජ්ඣමානාය සඞ්කා උප්පජ්ජෙය්‍ය, භගවතො ධරමානකාලතො පට්ඨාය යාවජ්ජතනා ගණනපථං වීතික්කන්තා භික්ඛූ උපසම්පදාදිකම්මකරණත්ථං තස්මිං තස්මිං පදෙසෙ සීමං බන්ධන්ති. සා සීමා එත්ථ අත්ථි, එත්ථ නත්ථීති න සක්කා ජානිතුං, තස්මා "අම්හාකං සීමාබන්ධනට්ඨානෙ පොරාණකසීමා භවෙය්‍ය නු බො''ති සඞ්කා භවෙය්‍ය, එවං සති සා අභිනවසීමා ච ආසඞ්කනීයා හොතීති සීමායං කතං උපසම්පදාදිකම්මම්පි ආසඞ්කනීයං හොති, තස්මා සඞ්කානිවත්තනත්ථං අභිනවසීමං බන්ධිතුකාමෙහි යතිපුඞ්ගවෙහි අවස්සං සීමාසමූහනනකම්මං කාතබ්බං හොති. සමූහනන්තෙහි පන "සීමං, භික්ඛවෙ, සමූහනන්තෙන පඨමං තිචීවරෙන අවිප්පවාසො සමූහන්තබ්බො, පච්ඡා සීමා සමූහන්තබ්බා''ති (මහාව. 144) වචනතො පඨමං අවිප්පවාසසීමා සමූහනිතබ්බා, තතො සමානසංවාසකසීමා සමූහනිතබ්බා. තස්මිං සමූහනනකාලෙ ච "ඛණ්ඩසීමායං ඨත්වා අවිප්පවාසසීමා න සමූහන්තබ්බා, තථා අවිප්පවාසසීමාය ඨත්වා ඛණ්ඩසීමාපි. ඛණ්ඩසීමාය පන ඨිතෙන ඛණ්ඩසීමාව සමූහනිතබ්බා, තථා ඉතරාය ඨිතෙන ඉතරා''ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 144) වචනතො ඛණ්ඩසීමායං ඨත්වාව ඛණ්ඩසීමා සමූහනිතබ්බා, මහාසීමායමෙව ඨත්වා මහාසීමා සමූහනිතබ්බා, අඤ්ඤිස්සා සීමාය ඨත්වා අඤ්ඤා සීමා න සමූහනිතබ්බා. අට්ඨකථායං **අවිප්පවාසසීමාති** මහාසීමං වදති තත්ථෙව යෙභුය්‍යෙන චීවරෙන විප්පවසනතො.

"තත්ථ සචෙ ඛණ්ඩසීමඤ්ච අවිප්පවාසසීමඤ්ච ජානන්ති, සමූහනිතුඤ්චෙව බන්ධිතුඤ්ච සක්ඛිස්සන්ති. ඛණ්ඩසීමං පන ජානන්තා අවිප්පවාසං අජානන්තාපි සමූහනිතුඤ්චෙව බන්ධිතුඤ්ච සක්ඛිස්සන්ති. ඛණ්ඩසීමං පන අජානන්තා අවිප්පවාසංයෙව ජානන්තා චෙතියඞ්ගණබොධියඞ්ගණඋපොසථාගාරාදීසු නිරාසඞ්කට්ඨානෙසු ඨත්වා අප්පෙව නාම සමූහනිතුං සක්ඛිස්සන්ති, පටිබන්ධිතුං පන න සක්ඛිස්සන්තෙව. සචෙ බන්ධෙය්‍යුං, සීමාසම්භෙදං කත්වා විහාරං අවිහාරං කරෙය්‍යුං, තස්මා න සමූහනිතබ්බා. යෙ පන උභොපි න ජානන්ති, තෙනෙව සමූහනිතුං න බන්ධිතුං සක්ඛිස්සන්ති. අයඤ්හි සීමා නාම කම්මවාචාය වා අසීමා හොති සාසනන්තරධානෙන වා, න ච සක්කා සීමං අජානන්තෙහි කම්මවාචා කාතුං, තස්මා න සමූහනිතබ්බා, සාධුකං පන ඤත්වායෙව සමූහනිතබ්බා ච බන්ධිතබ්බා වා''ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 144) වචනතො "ඉදානි සීමං සමූහනිස්සාමා''ති පරිච්ඡින්නාය ගාමසීමාය අන්තො ඛණ්ඩසීමමහාසීමානං අත්ථිභාවං වා නත්ථිභාවං වා තාසං සීමානං පරිච්ඡෙදඤ්ච න ජානන්ති, එවං අජානන්තා භික්ඛූ තා පොරාණසීමායො සමූහනිතුං න සක්කුණෙය්‍යුං, පොරාණසීමං සමූහනිතුං අසක්කොන්තා ච කථං අභිනවසීමං බන්ධිතුං සක්කුණිස්සන්තීති පරම්පරෙහි ආචරියෙහි සම්මා විනිච්ඡිතං අනුලොමනයං නිස්සාය මහන්තං උස්සාහං කරිත්වා අඞ්ගං අපරිහාපෙත්වා සම්මා විහිතනයෙන පොරාණසීමං සමූහනිතුං සක්ඛිස්සන්ති.

කථං? තස්මිං සීමාසමූහනනකාලෙ යදි පකතිගාමසීමායං ආරද්ධං, තං පකතිගාමපරිච්ඡෙදං, යදි විසුංගාමසීමායං ආරද්ධං, තං විසුංගාමපරිච්ඡෙදං අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං අප්පවිසනත්ථාය සමන්තතො සුසංවිහිතාරක්ඛං කාරාපෙත්වා කම්මවාචං සාවෙතුං සමත්ථෙන බ්‍යත්තිබලසම්පන්නෙන විනයධරෙන සහ සමානසංවාසකෙ ලජ්ජිපෙසලෙ ඉමස්ස කම්මස්ස චතුවග්ගකරණීයත්තා චත්තාරො භික්ඛූ කම්මප්පත්තෙ භික්ඛූනං පකතත්තභාවස්ස දුබ්බිඤ්ඤෙය්‍යත්තා වා තතො අධිකප්පමාණෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා ඉදානි බන්ධිතබ්බාය සීමාය නිමිත්තානං විහාරපරික්ඛෙපස්ස ච අන්තො ච සබ්බත්ථ බහි ච සමන්තා ලෙඩ්ඩුපාතමත්තෙ පදෙසෙ සබ්බත්ථ මඤ්චප්පමාණෙ මඤ්චප්පමාණෙ ඨානෙ හත්ථපාසං අවිජහිත්වා තිට්ඨන්තා, නිසීදන්තා වා හුත්වා පඨමං අවිප්පවාසසීමාසමූහනනකම්මවාචං, තතො

සමානසංවාසකසීමාසමූහනනකම්මවාචං සාවෙත්වා සීමාය සමුග්ඝාතෙ කතෙ පොරාණසීමාසු විජ්ජමානාසුපි පච්ඡිමන්තෙන එකවීසතියා භික්ඛූනං නිසීදනාරහත්තා සීමාය මඤ්චප්පමාණෙ මඤ්චප්පමාණෙ ඨානෙ තිට්ඨන්තා භික්ඛූ අවස්සං තාසු සීමාසු තිට්ඨන්තා භවෙය්‍යුං, තස්මා සීමට්ඨා හුත්වා සීමාසමූහනනකම්මවාචං වත්වා තා සීමා සමූහනෙය්‍යුං. තතො පොරාණබද්ධසීමානං සමූහතත්තා ගාමසීමායෙව අවසිට්ඨා භවෙය්‍යාති. වුත්තඤ්හෙතං විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) ‘‘කෙචි පන ඊදිසෙසු විහාරෙසු ඡපඤ්චමත්තෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා විහාරකොටිතො පට්ඨාය විහාරපරික්ඛෙපස්ස අන්තො ච බහි ච සමන්තා ලෙඩ්ඩුපාතෙ සබ්බත්ථ මඤ්චප්පමාණෙ මඤ්චප්පමාණෙ ඔකාසෙ නිරන්තරං ඨත්වා පඨමං අවිප්පවාසසීමං , තතො සමානසංවාසකසීමඤ්ච සමූහනනවසෙන සීමාය සමුග්ඝාතෙ කතෙ තස්මිං විහාරෙ ඛණ්ඩසීමාය මහාසීමාය ච විජ්ජමානත්තෙ සතිපි අවස්සං එකස්මිං මඤ්චට්ඨානෙ තාසං මජ්ඣගතා තෙ භික්ඛූ තා සමූහනෙය්‍යුං, තතො ගාමසීමා එව අවසිස්සෙය්‍යා’’ති.

‘‘සාධුකං පන ඤත්වායෙව සමූහනිතබ්බා චෙව බන්ධිතබ්බා චා’’ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 144) වචනතො සීමං ජානන්තායෙව සමූහනිතුං සක්ඛිස්සන්ති, කථං අජානන්තාති. ඉමස්මිං සීමාසමූහනනාධිකාරෙ සීමං වා සීමාපරිච්ඡෙදං වා ජානනභාවො අඞ්ගං න හොති, අන්තොසීමායං ඨිතභාවො, ‘‘සීමං සමූහනිස්සාමා’’ති කම්මවාචාකරණන්ති ඉදමෙව ද්වයං අඞ්ගං හොති, තස්මා ඉමිනා අඞ්ගද්වයෙන සම්පන්නෙ සති ඉමං අජානන්තාපි සමූහනිතුං සක්කොන්තීති. ඉමිනා අඞ්ගද්වයෙන සම්පන්නෙ සති සීමං අජානන්තානං සමූහනිතුං සමත්ථභාවො කථං විඤ්ඤාතබ්බොති? අට්ඨකථායං ‘‘ඛණ්ඩසීමං පන ජානන්තා අවිප්පවාසං අජානන්තාපි සමූහනිතුඤ්චෙව බන්ධිතුඤ්ච සක්ඛිස්සන්තී’’ති එවං මහාසීමාය පරිච්ඡෙදං අජානනට්ඨානෙපි සමූහනනස්ස වුත්තත්තා විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) ‘‘න හෙත්ථ සීමාය, තප්පරිච්ඡෙදස්ස වා ජානනං අඞ්ගං, සීමාය පන අන්තොඨානං, ‘සමූහනිස්සාමා’ති කම්මවාචාකරණඤ්ච අඞ්ගං. අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 144) ‘ඛණ්ඩසීමං පන ජානන්තා අවිප්පවාසං අජානන්තාපි සමූහනිතුඤ්චෙව බන්ධිතුඤ්ච සක්ඛිස්සන්තී’ති එවං මහාසීමාය පරිච්ඡෙදස්ස අජානනෙපි සමූහනනස්ස වුත්තත්තා’’ති වුත්තං. තතො පොරාණබද්ධසීමානං සමූහතත්තා ගාමසීමායෙව අවසිට්ඨා භවෙය්‍යාති තස්මිං අවසිට්ඨාය තතො පරං කිං කාතබ්බන්ති. ගාමසීමාය අවසිට්ඨාය සති තං ගාමසීමං පුබ්බෙ වුත්තනයෙන සොධනං රක්ඛණඤ්ච කත්වා තිස්සං ගාමසීමායං ඛණ්ඩසීමං මහාසීමඤ්ච යථාරුචි බන්ධිතුං ලභති, සීමං අබන්ධිත්වාව කෙවලාය ගාමසීමාය උපසම්පදාදිසඞ්ඝකම්මඤ්ච කාතුම්පි ලභති.

වුත්තඤ්හි විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) – ‘‘ගාමසීමාය එව ච අවසිට්ඨාය තත්ථ යථාරුචි දුවිධම්පි සීමං බන්ධිතුඤ්චෙව උපසම්පදාදිකම්මං කාතුඤ්ච වට්ටතීති වදන්ති, තං යුත්තං විය දිස්සති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බ’’න්ති. තස්මා යදි සට්ඨිහත්ථායාමං චත්තාලීසහත්ථවිත්ථාරං ඛණ්ඩසීමමෙව කත්තුකාමා හොන්ති, එත්තකෙ පදෙසෙ මඤ්චට්ඨානං ගණ්හන්තො පමාණයුත්තකො මඤ්චොති සබ්බපච්ඡිමප්පමාණයුත්තො මඤ්චො. සො හි පකතිවිදත්ථියා නවවිදත්ථිකො, අට්ඨවිදත්ථිකො වා හොති. තතො ඛුද්දකො මඤ්චො සීසූපධානං ඨපෙත්වා පාදං පසාරෙත්වා නිපජ්ජිතුං නප්පහොතීති සබ්බපච්ඡිමමඤ්චස්ස ආයාමප්පමාණස්ස සමන්තපාසාදිකායං වුත්තත්තා තතො අධිකායාමොපි හොතියෙව. මඤ්චස්ස විත්ථාරො පන ආයාමස්ස උපඩ්ඪො හොති, තස්මා මඤ්චප්පමාණට්ඨානං ආයාමතො පඤ්චහත්ථං, විත්ථාරතො පඤ්චවිදත්ථිකන්ති ගහෙත්වා තෙන පමාණෙන ගණ්හන්තො සට්ඨිහත්ථායාමං සීමට්ඨානං චතුවීසතිමඤ්චකං හොති, චත්තාලීසහත්ථවිත්ථාරං අට්ඨමඤ්චකං හොති. එවං ගණ්හන්තො දක්ඛිණුත්තරායාමො මඤ්චො හොති, සට්ඨිහත්ථායාමං සීමට්ඨානං ද්වාදසමඤ්චකං හොති, චත්තාලීසහත්ථවිත්ථාරං සොළසමඤ්චකං හොති. එවං ගණ්හන්තො පාචීනපච්ඡිමායාමො මඤ්චො හොති. දුවිධෙපි ආයාමං විත්ථාරෙන ගුණිතං කරොන්තො සකලං අන්තොසීමට්ඨානං ද්වානහුත්තරසතමඤ්චකං හොති, බහිසීමට්ඨානම්පි සමන්තතො එකමඤ්චකං වා ද්විතිමඤ්චකං වා ගහෙතබ්බං. තෙන සහ ගණනං වඩ්ඪෙතබ්බං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) පන ‘‘සමන්තා ලෙඩ්ඩුපාතො’’ති වුත්තං, තං පන මහාසීමාබන්ධනකාලෙ විහාරපරික්ඛෙපස්ස බහිඋපචාරං සන්ධාය වුත්තං සියා. ඛණ්ඩසීමායපි දූරතො සමූහනනෙ දොසො නත්ථි, දුක්කරත්තා පන කාරකානං පමාණං ජානිතබ්බං. කල්‍යාණියං නාම සීමායං පන ආයාමතො ච විත්ථාරතො ච පඤ්චහත්ථප්පමාණං ඨානං එකකොට්ඨාසං කත්වා සමූහනති. තම්පි පච්ඡිමමඤ්චප්පමාණතො අධිකමෙවාති කත්වා කතං. ඉදානි අම්හෙහි වුත්තට්ඨානං පන පකරණනයෙන සංසන්දනත්තා යුත්තතරන්ති දට්ඨබ්බං.

සමූහනනාකාරො පන එවං වෙදිතබ්බො – ඉදානි බන්ධිතබ්බාය සීමාය නිමිත්තානං අන්තො ච බහි ච යථාවුත්තනයෙන සමූහනිතබ්බසීමට්ඨානං ආදාසතලං විය සමං සුද්ධං විමලං කත්වා යථාවුත්තමඤ්චප්පමාණං මඤ්චප්පමාණං ඨානං අට්ඨපදකලෙඛං විය රජ්ජුනා වා දණ්ඩෙන වා ලෙඛං කාරාපෙත්වා ලෙඛානුසාරෙන තම්බමත්තිකචුණ්ණෙන වා සෙතමත්තිකචුණ්ණෙන වා වණ්ණවිසෙසං කාරාපෙත්වා පන්ති පන්ති කොට්ඨාසං කොට්ඨාසං කාරාපෙත්වා පුබ්බෙ වුත්තනයෙන ආරක්ඛං සොධනඤ්ච කාරාපෙත්වා ‘‘ඉදානි සීමං සමූහනිස්සාමා’’ති චත්තාරො වා තදුත්තරි වා සමානසංවාසකභික්ඛූ ගහෙත්වා පඨමපන්තියං පඨමකොට්ඨාසෙ මඤ්චට්ඨානෙ ඨත්වා පඨමං අවිප්පවාසසීමාසමූහනනකම්මවාචං, තතො සමානසංවාසකසීමාසමූහනනකම්මවාචං සාවෙත්වා තස්මිං කොට්ඨාසෙයෙව අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ඨිතට්ඨානං පරිවත්තෙත්වා පරිවත්තෙත්වා තික්ඛත්තුං වා සත්තක්ඛත්තුං වා සමූහනිත්වා තතො නික්ඛමිත්වා පඨමපන්තියංයෙව දුතියකොට්ඨාසෙ ඨත්වා තථෙව කත්වා තතො පඨමපන්තියංයෙව අනුලොමනයෙන යාව අන්තිමකොට්ඨාසා එකෙකස්මිං කොට්ඨාසෙ තථෙව කත්වා පඨමපන්තියා පරික්ඛීණාය දුතියපන්තියා අන්තිමකොට්ඨාසෙ ඨත්වා තථෙව කත්වා තතො පට්ඨාය දුතියපන්තියංයෙව පටිලොමනයෙන යාව ආදිකොට්ඨාසා තථෙව කත්වා එවං තතියපන්තිආදීසුපි එකදා අනුලොමතො එකදා පටිලොමතො ගන්ත්වා සබ්බාසු පන්තීසු සබ්බස්මිං කොට්ඨාසෙ පරික්ඛීණෙ ඉදං සීමාසමූහනනකම්මං නිට්ඨිතං නාම හොති. ‘‘චත්තාරො තදුත්තරි

වා''ති ඉදං පන ඉමස්ස කම්මස්ස චතුවග්ගකරණීයත්තා වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) පන භික්ඛූනං පකතත්තභාවස්ස දුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා ලජ්ජීපෙසලභික්ඛූනඤ්ච දුල්ලභත්තා ''ඡපඤ්චමත්තෙ''ති වුත්තං.

කල්‍යාණීසීමායං පන සීහළදීපතො අභිනවසික්ඛං ගහෙත්වා නිවත්තන්තෙහි ගරහවිවාදමත්තම්පි අලභන්තෙහි ධම්මචෙතියරඤ්ඤා විචිනිත්වා ගහිතෙහි චුද්දසහි භික්ඛූහි කතන්ති පාසාණලෙඛායං ආගතං. රතනපූරනගරෙ පන සිරිසුධම්මරාජාධිපතිනාමකස්ස චූළඅග්ගරාජිනො කාලෙ මහාසීහළප්පත්තොති විස්සුතො සිරීසද්ධම්මකිත්තිනාමකො මහාථෙරවරො අත්තනො වසනට්ඨානස්ස අවිදූරෙ පබ්බතමත්ථකෙ සීමං බන්ධන්තො අත්තනො නිස්සිතකෙ අග්ගහෙත්වා අත්තනා අභිරුචිතෙ ලජ්ජිපෙසලබහුස්සුතසික්ඛාකාමභූතෙ අඤ්ඤෙ මහාථෙරෙ ගහෙත්වා අත්තචතුත්ථොව හුත්වා කම්මං කරොතීති වදන්ති. තං ඉමස්ස කම්මස්ස චතුවග්ගකරණීයත්තා තෙසඤ්ච ථෙරානං පකතත්තභාවෙ නිරාසඞ්කත්තා කතං භවෙය්‍ය, එවං සන්තෙපි භික්ඛූනං පකතත්තභාවස්ස දුබ්බිඤ්ඤෙය්‍යත්තා චතුවග්ගකරණීයකම්මස්ස අතිරෙකචතුවග්ගෙන කරණෙ දොසාභාවතො අතිරෙකභික්ඛූහි කතභාවො පසත්ථතරො හොති. තෙනෙව ච කාරණෙන විමතිවිනොදනීනාමිකායං විනයටීකායං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) ''ඡපඤ්චමත්තෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා''ති වුත්තං, කල්‍යාණීසීමායඤ්ච චුද්දසහි භික්ඛූහි කතන්ති දට්ඨබ්බං. එවං නිට්ඨිතෙපි පන සීමාසමූහනනකම්මෙ නානාවාදානං නානාචරියානං නානානිකායානං නානාදෙසවාසිකානං භික්ඛූනං චිත්තාරාධනත්ථං ගරහවිවාදමොචනත්ථඤ්ච පුනප්පුනං තෙහිපි භික්ඛූහි තථෙව කාරාපෙතබ්බං. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (පරි. අට්ඨ. 482-483; වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 251) ''පුනප්පුනං පන කාතබ්බං. තඤ්හි කුප්පස්ස කම්මස්ස කම්මං හුත්වා තිට්ඨති, අකුප්පස්ස ථිරකම්මභාවාය හොතී''ති. තෙනෙව ච කාරණෙන හංසාවතීනගරෙ අනෙකපණ්ඩරහත්ථිසාමිමහාධම්මරාජා සහපුඤ්ඤකම්මභූතතො මහාචෙතියතො චතූසු දිසාසු සීමාසමූහනනකාලෙ රාමඤ්ඤදෙසවාසීහි මහාථෙරෙහි ච මරම්මදෙසවාසීහි මහාථෙරෙහි ච විසුං විසුං කාරාපෙසීති දට්ඨබ්බං.

යදි පන මහාසීමං බන්ධිතුකාමො හොති, තදා උසභමත්තං වා ද්විඋසභමත්තං වා තදුත්තරි වා පදෙසං සල්ලක්ඛෙත්වා ''එත්තකෙ ඨානෙ විහාරං කරිස්සාමා''ති පරික්ඛෙපං කාරාපෙත්වා තස්ස විහාරපරික්ඛෙපස්ස අන්තො ච සබ්බත්ථ බහි ච සමන්තා ලෙඩ්ඩුපාතට්ඨානෙ මඤ්චප්පමාණෙ මඤ්චප්පමාණෙ ඔකාසෙ හෙට්ඨා වුත්තනයෙන පන්තිකොට්ඨාසෙ කත්වා කම්මප්පත්තෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං නිරන්තරං ඨත්වා පඨමං අවිප්පවාසසීමා තතො සමානසංවාසකසීමා ච සමූහනිතබ්බා. එවං සීමාය සමුග්ඝාතෙ කතෙ තස්මිං විහාරෙ ඛණ්ඩසීමාය මහාසීමාය ච විජ්ජමානත්තෙ සති අවස්සං එකස්මිං මඤ්චට්ඨානෙ තාසං මජ්ඣගතා තෙ භික්ඛූ තා සමූහනෙය්‍යුං, තතො ගාමසීමා එව අවසිස්සෙය්‍ය, තස්සං ගාමසීමායං ඛණ්ඩසීමාමහාසීමාවසෙන දුවිධා සීමා යථාරුචි බන්ධිතබ්බා. බන්ධනාකාරං පන උපරි වක්ඛාම.

කස්මා පන නිමිත්තානං බහිපි සීමාසමූහනනං කතං, නනු නිමිත්තානං අන්තොයෙව අභිනවසීමා ඉච්ඡිතබ්බාති තත්ථෙව සම්භෙදජ්ඣොත්ථරණවිමොචනත්ථං පොරාණකසීමාය සමූහනනං කාතබ්බන්ති? සච්චං, දුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා පන එවං කතන්ති දට්ඨබ්බං. දුවිඤ්ඤෙය්‍යො හි පොරාණකසීමාය විජ්ජමානාවිජ්ජමානභාවො, තස්මා යදි නිමිත්තානං අන්තොයෙව සීමාසමූහනනං කරෙය්‍ය, තතො බහි පොරාණකසීමා තිට්ඨෙය්‍ය, තතො අප්පමත්තකං ඨානං අන්තො පවිසෙය්‍ය, තං ඨානං කම්මවාචාපාඨකෙන සහ සීමාසමූහනනකාරකසඞ්ඝස්ස පතිට්ඨහනප්පහොනකං න භවෙය්‍ය, එවං සන්තෙ සා පොරාණකසීමා අසමූහතාව භවෙය්‍ය. තං සමූහතසඤ්ඤාය සීමාසම්මන්නනකාලෙ අන්තොනිමිත්තට්ඨානං සම්මන්නෙය්‍යුං, තං අසමූහතපොරාණසීමාකොටිපවිට්ඨත්තා සීමාය සීමං සම්භෙදදොසො, යදි පන තං ඨානං චතුන්නං නිසින්නප්පහොනකං භවෙය්‍ය, සීමාය සීමං අජ්ඣොත්ථරණදොසො, යදිපි අන්තො න පවිසති, නිරන්තරං ඵුට්ඨමත්තං හොති, එවම්පි සීමාසඞ්කරදොසොති ඉමස්මා දොසත්තයා විමොචනත්ථං නිමිත්තානං බහිපි සීමාසමූහනනං කතං. තෙනෙව විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) ''බහි ච සමන්තා ලෙඩ්ඩුපාතෙ''තිආදි වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

කෙචි පන ආචරියා සමන්තා නිමිත්තානං අන්තො රජ්ජුපසාරණං කත්වා අන්තො ඨත්වා රජ්ජුයා හෙට්ඨා පාදෙ පවෙසෙත්වා රජ්ජුතො බහි කිඤ්චිමත්තං ඨානං අතික්කමිත්වා සීමාසමූහනනං කරොන්ති, තදෙතං විචාරෙතබ්බං. පාදග්ගට්ඨපනමත්තෙන පොරාණසීමාසමුග්ඝාතො න හොති, අථ ඛො කම්මවාචාපාඨකෙන සහ කම්මපත්තසඞ්ඝස්ස පතිට්ඨානෙන කම්මවාචාය පාඨනෙන ච සමුග්ඝාතො හොති. වුත්තඤ්හි විමතිවිනොදනිප්පකරණෙ (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) ''සීමාය පන අන්තොඨානං, 'සමූහනිස්සාමා'ති කම්මවාචාය කරණඤ්චෙත්ථ අඞ්ග''න්ති, තස්මා එකදෙසෙන අන්තොපවිට්ඨාය ච එකසම්බන්ධෙන ඨිතාය පොරාණකබද්ධසීමාය සමුග්ඝාතෙ අකතෙ වුත්තනයෙන දොසත්තයතො න මුච්චෙය්‍ය, තස්මා නිමිත්තතො බහිපි ඨත්වා සමූහනනකරණභාවොව පාසංසතරො හොති. අඤ්ඤෙ පන ආචරියා කම්මකාරකභික්ඛූනං පදවලඤ්ජසම්බන්ධං කත්වා සමූහනන්ති, තං ගරුකරණවසෙන කතන්ති ගය්හමානෙ දොසො නත්ථි. එකච්චෙ පන ථෙරා ''කාරකසඞ්ඝස්ස අක්කන්තට්ඨානෙයෙව සීමා සමූහතා, න අනක්කන්තට්ඨානෙති සඤ්ඤාය පඨමතරං සාලං කරිත්වා පච්ඡා සීමාය සමූහතාය ථම්භට්ඨානෙ අක්කමිතුං න ලභති, තස්මා අසමූහතා සීමා''ති වදන්ති.

පුබ්බෙපි සිරීඛෙත්තනගරෙ මහාසත්තධම්මරාජස්ස කාලෙ තෙන රඤ්ඤා කතස්ස නන්දනවිහාරස්ස පුරතො තස්ස රඤ්ඤො අග්ගමහෙසියා සීමාය පතිට්ඨාපිතාය පඨමං ජෙතවනසාලං කත්වා පච්ඡා සීමං සමූහනිංසු, තදා තස්මිං නගරෙ මහාරුක්ඛමූලිකො නාම එකො ගණපාමොක්ඛත්ථෙරො ''සචෙ ථම්භං විජ්ඣිත්වා පාදෙ ඨපෙතුං සක්ඛිස්සාමි, එවං සන්තෙ අහං ආගච්ඡිස්සාමී''ති වත්වා නාගච්ඡති. සබ්බෙ ථෙරා ''න ථම්භමත්තෙන පොරාණසීමා තිට්ඨති, ථම්භස්ස සමන්තතො ඨත්වා කම්මවාචාය කතාය සීමා සමූහතා හොතී''ති වත්වා තස්ස වචනං අග්ගහෙත්වා සමූහනිංසු චෙව

බන්ධිංසු ච. හංසාවතීනගරෙ ධම්මචෙතියරඤ්ඤො කල්‍යාණියසීමාබන්ධනකාලෙපි පඨමං සාලං කරිත්වාව පච්ඡා සමූහනිංසු, න ච පාළිඅට්ඨකථාටීකාදීසු ''පදවලඤ්ජසම්බන්ධං කත්වා සීමා සමූහනිතබ්බා''ති පාඨො අත්ථි, ''මඤ්චප්පමාණෙ මඤ්චප්පමාණෙ ඨානෙ''ති (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) පන අත්ථි. පොරාණසීමාය අන්තො ඨත්වා එකස්මිං ඨානෙ සීමාසමූහනනකම්මවාචාය කතාය සකලාපි සීමා සමූහතාව හොති, තස්මා ''පදවලඤ්ජසම්බන්ධං කත්වා සමූහනිතබ්බා''න්ති වචනං පණ්ඩිතා න සම්පටිච්ඡන්ති. ඊදිසං පන වචනං ගරුකරණවසෙන වුත්තන්ති ගය්හමානෙ කිඤ්චාපි දොසො නත්ථි, තථාපි සිස්සානුසිස්සානං දිට්ඨානුගතිආපජ්ජනකාරණං හොති. තෙ හි ''අම්හාකං ආචරියා එවං කරෙන්ති, එවං කරොන්තී''ති දළ්හීකම්මවසෙන ගහෙත්වා තථා අකතෙ සීමා සමූහතා න හොතීති මඤ්ඤන්ති, තස්මා පකරණාගතනයවසෙනෙව කරණං වරං පසත්ථං හොතීති දට්ඨබ්බං.

අපරම්පි ඉමස්මිං සීමාසමූහනනාධිකාරෙ ධම්මගාරවෙහි විනයධරෙහි චින්තෙතබ්බං ගම්භීරං දුද්දසං ඨානං අත්ථි, තං කතමන්ති චෙ? ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තියොජනපරමං සීමං සම්මන්නිතු''න්ති (මහාව. 140) වචනතො නානාගාමක්ඛෙත්තානි අවත්ථරිත්වා සම්මතා තියොජනිකාදිකායො මහාසීමායො භගවතා අනුඤ්ඤාතා අත්ථි, අථ එකං ගාමක්ඛෙත්තං සොධෙත්වා ආරක්ඛං දත්වා සීමාය සමූහතාය යදි තතො අඤ්ඤෙසු ගාමක්ඛෙත්තෙසු භික්ඛූ සන්ති, න ගාමසීමා බද්ධසීමං පරිච්ඡින්දිතුං සක්කොති, තස්මා තෙ භික්ඛූ තස්මිං කම්මෙ වග්ගං කරෙය්‍යුං, එවං සති සීමා සමූහතා න භවෙය්‍ය, තාය අසමූහතාය සති අභිනවසීමා සම්මන්නිතබ්බා න භවෙය්‍ය, ඉති ඉදං ඨානං දුජ්ජානං දුද්දසං, තස්මා පාසාණච්ඡත්තං විය භගවතො ආණං ගරුං කරොන්තෙහි ලජ්ජිපෙසලබහුස්සුතසික්ඛාකාමභූතෙහි විනයවිඤ්ඤූහි සුට්ඨු චින්තෙතබ්බන්ති.

ඉමස්මිං අධිකාරෙ චින්තෙන්තො ගවෙසන්තො විචිනන්තො ඉදං කාරණං දිස්සති – තියොජනිකාදිමහාසීමායො ඉද්ධිමන්තානං භික්ඛූනං ධරමානකාලෙ සන්නිපතිතුං වා විසොධෙතුං වා සක්කුණෙය්‍යභාවතො තමාරබ්භ භගවතා අනුජානිතා භවෙය්‍යුං. සබ්බස්මිං කාලෙ සබ්බස්මිං පදෙසෙ සබ්බෙ භික්ඛූ තාදිසං මහාසීමං සොධෙතුං වා සන්නිපතිතුං වා න සක්කා, න ච භගවා අසක්කුණෙය්‍යං අලබ්භනෙය්‍යං කාරණං වදෙය්‍ය. භගවතො ධරමානකාලෙ රාජගහනගරෙ අට්ඨාරස මහාවිහාරා එකසීමාව ධම්මසෙනාපතිසාරිපුත්තත්ථෙරෙන සම්මතාති. සීහළදීපෙ මහාවිහාරසීමා අනුරාධපුරං අන්තොකත්වා පවත්තා මහාමහින්දත්ථෙරෙන සම්මතාති ච පකරණෙසු දිස්සති, න තථා ඉමස්මිං නාම දෙසෙ ද්වියොජනිකා වා තියොජනිකා වා සීමා අසුකෙන භික්ඛුනා සම්මතාති දිස්සති. ඉමස්මිඤ්ච මරම්මදෙසෙ තාදිසානං සීමානං නත්ථිභාවො උපපරික්ඛිත්වා ජානිතබ්බො. තථා හි අනෙකසතඅනෙකසහස්සවස්සකාලතො උප්පන්නා බද්ධසීමා පාසාණථම්භනිමිත්තෙන සහ තස්මිං තස්මිං පදෙසෙ දිස්සන්ති. අරිමද්දනපුරෙ ච අනුරුද්ධමහාරාජෙන සම්මන්නාපිතා ද්වාසට්ඨයාධිකසතහත්ථායාමා සත්තචත්තාලීසාධිකසතහත්ථවිත්ථාරා මහාසීමා නිමිත්තෙන සහ දිස්සති. රතනපූරනගරෙ ච නරපතිජෙය්‍යසූරමහාරාජකාලෙ අට්ඨසත්තතාධිකචතුසතකලියුගෙ සම්මන්නිතා සීමා පාසාණලෙඛාය සද්ධිං දිස්සති. යදි තියොජනපරමාදිමහාසීමායො අත්ථි, පොරාණාචරියා නවං නවං බද්ධසීමං න බන්ධෙය්‍යුං, අථ ච පන බන්ධන්ති, තාසු ච නවසීමාසු උපසම්පදාදිසඞ්ඝකම්මං කරොන්ති, තතො එව ච ගණනපථමතික්කන්තා භික්ඛූ පරම්පරතො වඩ්ඪෙන්තා යාවජ්ජතනා සාසනං පතිට්ඨපෙන්ති. ඉමිනා ච කාරණෙන ඉමස්මිං පදෙසෙ තියොජනා සීමායො නත්ථීති විඤ්ඤායති.

අථ වා ''විහාරපරික්ඛෙපස්ස අන්තො ච බහි ච සමන්තා ලෙඩ්ඩුපාතෙ''ති විහාරපරික්ඛෙපස්ස අන්තො ච විහාරූපචාරභූතෙ බහි ලෙඩ්ඩුපාතෙ ච ඨානෙයෙව සීමාසමූහනනස්ස විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.144) වුත්තත්තාපි තාදිසා මහාසීමායො නත්ථීති විඤ්ඤායති. යදි අත්ථි, සීමාසමූහනනං පකරණාචරියා න කථෙය්‍යුං. කථෙන්තාපි සමන්තා තියොජනං ඨානං සොධෙත්වා සීමාසමූහනනං කරෙය්‍යුං, තථා පන අකථෙත්වා විහාරවිහාරූපචාරෙසුයෙව සීමාසමූහනනස්ස කථිතත්තා තියොජනිකාදයො මහාසීමායො නත්ථීති විඤ්ඤායති.

අථ වා ''ඛණ්ඩසීමං පන ජානන්තා අවිප්පවාසං අජානන්තාපි සමූහනිතුඤ්චෙව බන්ධිතුඤ්ච සක්ඛිස්සන්තී''ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 144) වචනතොපි තෙසු තෙසු ජනපදෙසු තියොජනිකාදිකායො මහාසීමායො නත්ථීති විඤ්ඤායති. කථං? යදි තාදිසා සීමායො අත්ථි, සකලම්පි තං සීමං අසොධෙත්වා සීමාසමූහනනං අට්ඨකථාචරියා න කථෙය්‍යුං, අථ ච පන ඛණ්ඩසීමං ජානන්තා අවිප්පවාසං අජානන්තාපි සීමං සමූහනිතුං බන්ධිතුඤ්ච සමත්ථභාවං කථෙන්ති, සා කථා බන්ධසීමාය සීමන්තරිකන්තරිතමත්තා හුත්වා තස්මිං ගාමක්ඛෙත්තෙ අවිප්පවාසසීමා භවෙය්‍ය, තස්මා තස්මිං ඨානෙ ඨත්වා සමූහනිතුං සමත්ථභාවෙන අට්ඨකථාචරියෙහි කථීයති, න නානාගාමක්ඛෙත්තානි අවත්ථරිත්වා සම්මතාය තියොජනිකාදිභෙදාය සීමාය අඤ්ඤෙසු ගාමක්ඛෙත්තෙසු අඤ්ඤෙසු භික්ඛූසු සන්තෙසුපි සමූහනිතුං සමත්ථභාවෙන, තෙන ඤායති ''න සබ්බෙසු ඨානෙසු තියොජනිකාදිභෙදායො මහාසීමායො න සන්තී''ති. ඊදිසානි කාරණානි භගවතො ආණං ගරුං කරොන්තෙහි විනයත්ථවිඤ්ඤූහි විනයධරෙහි පුනප්පුනං චින්තෙතබ්බානි උපපරික්ඛිතබ්බානි, ඉතො අඤ්ඤානිපි කාරණානි ගවෙසිතබ්බානීති.

ඉතො පරම්පි ''සචෙ අඤ්ඤානිපි ගාමක්ඛෙත්තානි අන්තොකාතුකාමා, තෙසු ගාමෙසු යෙ භික්ඛූ වසන්ති, තෙහිපි ආගන්තබ්බ''න්තිආදිවචනතො (මහාව. අට්ඨ. 138) එකස්මිංයෙව ගාමක්ඛෙත්තෙ සීමං න බන්ධන්ති, අථ ඛො අඤ්ඤානිපි ගාමක්ඛෙත්තානි අන්තොකරිත්වාපි බන්ධන්ති, තස්මා ඉදානි සම්මන්නිතබ්බාය සීමාය නිස්සයභූතං පකතිගාමක්ඛෙත්තං වා විසුංගාමක්ඛෙත්තං වා සොධිතන්ති මනසි න කාතබ්බං. කඞ්ඛච්ඡෙදනත්ථං සීමාසමූහනනකම්මවාචාභණනසමයෙ තෙන ගාමක්ඛෙත්තෙන සම්බන්ධෙසු අඤ්ඤෙසු ගාමක්ඛෙත්තෙසු වසන්තෙ භික්ඛූපි යාචිත්වා තතො ගාමක්ඛෙත්තතො බහි දූරෙ වාසාපෙතබ්බා. එවඤ්හි කරොන්තෙ අඤ්ඤානි ගාමක්ඛෙත්තානි

අන්තොකරිත්වා පොරාණසීමාය විජ්ජමානායපි තෙ වග්ගං කාතුං න සක්කොන්ති. තතො සීමාසමූහනනකම්මවාචා සම්පජ්ජති, තස්මා එවරූපො සුබුමො නිපුණො අත්ථො විනයධරෙහි චින්තෙතබ්බො. එවං සීමාසමූහනනවිධානෙන සීමාය සීමං සම්භින්දන්තෙන සම්මතා, සීමාය සීමං අජ්ඣොත්ථරන්තෙන සම්මතාති වුත්තෙහි ද්වීහි විපත්තිදොසෙහි මුත්තා හොති.

තතො ''අතිඛුද්දිකා අතිමහන්තී''ති (පරි. 486) වුත්තෙහි විපත්තිදොසෙහි විමුච්චනත්ථං සීමාය පමාණං ජානිතබ්බං. කථං? සීමා නාම එකවීසතියා භික්ඛූනං නිසීදිතුං අප්පහොන්තෙ සති අතිඛුද්දිකා නාම හොති, සම්මතාපි සීමා න හොති. තියොජනතො පරං කෙසග්ගමත්තම්පි ඨානං අන්තො කරොන්තෙ සති අතිමහතී නාම හොති, සම්මතාපි සීමා න හොති , තස්මා එකවීසතියා භික්ඛූනං නිසීදනප්පහොනකතො පට්ඨාය තියොජනං අනතික්කමිත්වා යත්ථ යං පමාණං සඞ්ඝො ඉච්ඡති, තත්ථ තං පමාණං කත්වා සීමා සම්මන්නිතබ්බා. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? ''තත්ථ අතිඛුද්දිකා නාම යත්ථ එකවීසති භික්ඛූ නිසීදිතුං න සක්කොන්ති. අතිමහන්තී නාම අන්තමසො කෙසග්ගමත්තෙනපි තියොජනං අතික්කමිත්වා සම්මතා''ති කඞ්ඛාවිතරණියං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) වචනතො විඤ්ඤායති. එවං සීමාය පමාණග්ගහණෙන ''අතිඛුද්දිකා අතිමහන්තී''ති වුත්තෙහි ද්වීහි දොසෙහි මුත්තා හොති.

තතො ''ඛණ්ඩනිමිත්තා ඡායානිමිත්තා අනිමිත්තා''ති (පරි. 486) වුත්තෙහි තීහි විපත්තිදොසෙහි විමුච්චනත්ථං නිමිත්තකිත්තනං කාතබ්බං, තත්ථ අසම්බන්ධකිත්තනෙන නිමිත්තා සීමා ඛණ්ඩනිමිත්තා නාම. කථං? සීමාය චතූසු දිසාසු ඨපිතනිමිත්තෙසු පුරත්ථිමදිසාය නිමිත්තං කිත්තෙත්වා අනුක්කමෙන දක්ඛිණපච්ඡිමඋත්තරදිසාසු නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා පුන පුරත්ථිමදිසාය නිමිත්තං කිත්තෙතබ්බං, එවං කතෙ අඛණ්ඩනිමිත්තා නාම හොති. යදි පන පුරත්ථිමදිසාය නිමිත්තං කිත්තෙත්වා අනුක්කමෙන දක්ඛිණපච්ඡිමඋත්තරදිසාසු නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා ඨපෙති, පුන පුරත්ථිමදිසාය නිමිත්තං න කිත්තෙති, එවං **ඛණ්ඩනිමිත්තා** නාම හොති. අපරාපි **ඛණ්ඩනිමිත්තා** නාම යා අනිමිත්තුපගපාසාණං වා බහිසාරරුක්ඛං වා ඛාණුකං වා පංසුපුඤ්ජං වා අන්තරා එකං නිමිත්තං කත්වා සම්මතා. පබ්බතච්ඡායාදීසු යං කිඤ්චි ඡායං නිමිත්තං කත්වා සම්මතා **ඡායානිමිත්තා** නාම. සබ්බසො නිමිත්තං අකිත්තෙත්වා සම්මතා **අනිමිත්තා** නාම. ඉමෙහි තීහි දොසෙහි විමුච්චනත්ථාය නිමිත්තකිත්තනං කාතබ්බං.

කථං? කම්මවාචාය පොරාණසීමාසමූහනනං කත්වා පරිසුද්ධාය කෙවලාය ගාමසීමාය සඞ්ඝෙන යථාජ්ඣාසයං ගහිතප්පමාණස්ස සීමමණ්ඩලස්ස චතූසු වා දිසාසු අට්ඨසු වා දිසාසු නිමිත්තුපගෙ හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන ද්වත්තිංසපලගුළපිණ්ඩප්පමාණෙ, උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදෙන හත්ථිප්පමාණතො ඌනප්පමාණෙ පාසාණෙ ඨපෙත්වා නිමිත්තානං අන්තො ඨිතෙන කම්මවාචාපාඨකෙන විනයධරෙන ''පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්ත''න්ති පුච්ඡිතබ්බං. අඤ්ඤෙන ''පාසාණො, භන්තෙ''ති වත්තබ්බං. පුන විනයධරෙන ''එසො පාසාණො නිමිත්ත''න්ති වත්වා කිත්තෙතබ්බං. ඉමිනා නයෙන සීමමණ්ඩලං පදක්ඛිණං කරොන්තෙන ''පුරත්ථිමාය අනුදිසාය, දක්ඛිණාය දිසාය, දක්ඛිණාය අනුදිසාය, පච්ඡිමාය දිසාය, පච්ඡිමාය අනුදිසාය, උත්තරාය දිසාය, උත්තරාය අනුදිසාය කිං නිමිත්තං? පාසාණො, භන්තෙ. එසො පාසාණො නිමිත්ත''න්ති කිත්තෙත්වා පුන ''පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්තං? පාසාණො, භන්තෙ. එසො පාසාණො නිමිත්ත''න්ති කිත්තෙත්වා නිට්ඨපෙතබ්බං. වුත්තඤ්හි කඞ්ඛාවිතරණියං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) ''ඛණ්ඩනිමිත්තා නාම අඝටිතනිමිත්තා වුච්චතී''තිආදි. එවං නිමිත්තකිත්තනෙන ''ඛණ්ඩනිමිත්තා ඡායානිමිත්තා අනිමිත්තා''ති වුත්තෙහි තීහි විපත්තිදොසෙහි විමුත්තා හොති.

තතො පරං ''බහිසීමෙ ඨිතසම්මතා''ති (පරි. 486) වුත්තවිපත්තිදොසතො විමුච්චනත්ථං සීමාසම්මුතිකම්මවාචාපාඨකාලෙ සඞ්ඝස්ස ඨිතට්ඨානං ජානිතබ්බං. කථං? යදි නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා සඞ්ඝො නිමිත්තානං බහි ඨත්වා කම්මවාචාය සීමං සම්මන්නති, බහිසීමෙ ඨිතසම්මතා නාම හොති, සීමා න හොති, තස්මා නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා සඞ්ඝෙන නිමිත්තානං අන්තො ඨත්වා කම්මවාචාය සීමා සම්මන්නිතබ්බා. වුත්තඤ්හෙතං කඞ්ඛාවිතරණියං ''බහිසීමෙ ඨිතසම්මතා නාම නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා නිමිත්තානං බහි ඨිතෙන සම්මතා''ති. එවං සීමාසම්මන්නනට්ඨානනියමෙන ''බහිසීමෙ ඨිතසම්මතා''ති (පරි. 486) වුත්තවිපත්තිදොසතො මුත්තා හොති.

තතො පරං ''නදියං සම්මතා, සමුද්දෙ සම්මතා, ජාතස්සරෙ සම්මතා''ති (පරි. 486) වුත්තෙහි තීහි විපත්තිදොසෙහි ච විමුච්චනත්ථං එවං මනසි කාතබ්බං – ''සබ්බා, භික්ඛවෙ, නදී අසීමා, සබ්බො සමුද්දො අසීමො, සබ්බො ජාතස්සරො අසීමො''ති (මහාව. 147) භගවතා වචනතො නදීසමුද්දජාතස්සරෙසු සම්මතා සීමා න හොති, පොරාණසීමවිගතාය සුද්ධාය ගාමසීමාය සම්මතා එව සීමා හොති, තස්මා ගාමසීමායමෙව බද්ධසීමා සම්මන්නිතබ්බා, න නදීආදීසූති. වුත්තඤ්හි කඞ්ඛාවිතරණියං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) ''නදියා සමුද්දෙ ජාතස්සරෙ සම්මතා නාම එතෙසු නදීආදීසු සම්මතා''තිආදි. එත්තාවතා ''අයං සීමා අතිඛුද්දිකා , අතිමහන්තී, ඛණ්ඩනිමිත්තා, ඡායානිමිත්තා, අනිමිත්තා, බහිසීමෙ ඨිතසම්මතා, නදියං සම්මතා, සමුද්දෙ සම්මතා, ජාතස්සරෙ සම්මතා, සීමාය සීමං සම්භින්දන්තෙන සම්මතා, සීමාය සීමං අජ්ඣොත්ථරන්තෙන සම්මතා''ති (පරි. 486) වුත්තෙහි එකාදසහි දොසෙහි විමුත්තා හුත්වා ''අබ්භා මහිකා ධූමො රජො රාහූ''ති වුත්තෙහි පඤ්චහි උපක්කිලෙසෙහි මුත්තං චන්දමණ්ඩලං විය, සූරියමණ්ඩලං විය ච සුපරිසුද්ධා හොති.

තිවිධසම්පත්ති නාම නිමිත්තසම්පත්තිපරිසසම්පත්තිකම්මවාචාසම්පත්තියො. තාසු ''පබ්බතනිමිත්තං පාසාණනිමිත්තං වනනිමිත්තං රුක්ඛනිමිත්තං මග්ගනිමිත්තං වම්මිකනිමිත්තං නදීනිමිත්තං උදකනිමිත්ත''න්ති (මහාව. 138) වුත්තෙසු අට්ඨසු නිමිත්තෙසු තස්සං තස්සං දිසායං යථාලද්ධානි නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා

සම්මන්නිතබ්බා. වුත්තඤ්හි කඞ්ඛාවිතරණියං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) ''පුරත්ථිමාය දිසාය කිංනිමිත්තං? පාසාණො, භන්තෙ. එසො පාසාණො නිමිත්තන්තිආදිනා නයෙන කිත්තෙත්වා සම්මතා''ති. තෙසු ච අට්ඨසු නිමිත්තෙසු රුක්ඛනිමිත්තාදීනං යථාජ්ඣාසයට්ඨානෙසු දුල්ලභභාවතො වඩ්ඪිත්වා ද්වින්නං බද්ධසීමානං සඞ්කරකරණතො ච පාසාණනිමිත්තස්ස පන තථා සඞ්කරකරණාභාවතො යට්ඨිච්ඡිතට්ඨානං ආහරිත්වා ඨපෙතුං සුකරභාවතො ච සීමං බන්ධන්තෙහි භික්ඛූහි සීමමණ්ඩලස්ස සමන්තා නිමිත්තුපගා පාසාණා ඨපෙතබ්බා. තෙන වුත්තං මහාවග්ගට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 138) ''තං බන්ධන්තෙහි සමන්තා නිමිත්තුපගා පාසාණා ඨපෙතබ්බා''ති. විමතිවිනොදනියඤ්ච (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.138) ''**නිමිත්තුපගා පාසාණා ඨපෙතබ්බා**ති ඉදං යථාරුචිතට්ඨානෙ රුක්ඛනිමිත්තාදීනං දුල්ලභතායා''තිආදි. එත්තාවතා නිමිත්තසම්පත්තිසඞ්ඛාතං පඨමඞ්ගං සූපපන්නං හොති.

තතො සීමාසම්මුතිකරණත්ථං සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන චත්තාරො භික්ඛූ සන්නිපතිත්වා යාවතා තස්මිං ගාමෙ බද්ධසීමං වා නදීසමුද්දජාතස්සරෙ වා අනොක්කමිත්වා ඨිතා භික්ඛූ සන්ති, සබ්බෙ තෙ හත්ථපාසෙ වා කත්වා ඡන්දං වා ආහරිත්වා යා සීමා සම්මතා, සා පරිසසම්පත්තියුත්තා නාම හොති. තෙන වුත්තං කඞ්ඛාවිතරණියං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) ''පරිසසම්පත්තියුත්තා නාම සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන චතූහි භික්ඛූහි සන්නිපතිත්වා''තිආදි. අථ තං සීමං බන්ධන්තා භික්ඛූ සාමන්තවිහාරෙසු වසන්තෙ භික්ඛූ තස්ස තස්ස විහාරස්ස සීමාපරිච්ඡෙදං පුච්ඡිත්වා යෙ බද්ධසීමවිහාරා, තෙසං සීමාය සීමන්තරිකං ඨපෙත්වා, යෙ අබද්ධසීමවිහාරා, තෙසං සීමාය උපචාරං ඨපෙත්වා දිසාචාරිකභික්ඛූනං නිස්සඤ්චාරසමයෙ යදි එකස්මිංයෙව ගාමක්ඛෙත්තෙ සීමං බන්ධිතුකාමා , තස්මිං යෙ භික්ඛූ බද්ධසීමවිහාරා, තෙසං පෙසෙතබ්බං ''අජ්ජ මයං සීමං බන්ධිස්සාම, තුම්හෙ සකසකසීමාපරිච්ඡෙදතො මා නික්ඛමථා''ති. යෙ අබද්ධසීමවිහාරා, තෙ සබ්බෙ එකජ්ඣං සන්නිපාතාපෙතබ්බා, ඡන්දාරහානං ඡන්දො ආහරිතබ්බො.

යදි අඤ්ඤං ගාමක්ඛෙත්තම්පි අන්තොකත්තුකාමා, තත්ථ නිවාසිනො භික්ඛූ සමානසංවාසකසීමාසම්මන්නනකාලෙ ආගන්තුම්පි අනාගන්තුම්පි වට්ටන්ති. අවිප්පවාසසීමාසම්මන්නනකාලෙ පන අන්තොනිමිත්තගතෙහි භික්ඛූහි ආගන්තබ්බං, අනාගච්ඡන්තානං ඡන්දො ආහරිතබ්බො. වුත්තඤ්හෙතං සමන්තපාසාදිකායං (මහාව. අට්ඨ. 138) ''තං බන්ධිතුකාමෙහි සාමන්තවිහාරෙසු භික්ඛූ''තිආදි. එවං භික්ඛූසු සන්නිපතිතෙසු ඡන්දාරහානං ඡන්දෙ ආහටෙ තෙසු තෙසු මග්ගෙසු නදීතිත්ථගාමද්වාරාදීසු ච ආගන්තුකභික්ඛූනං සීඝං සීඝං හත්ථපාසානයනත්ථඤ්ච බහිසීමකරණත්ථඤ්ච ආරාමිකසාමණෙරෙ ඨපෙත්වා භෙරිසඤ්ඤං වා සඞ්ඛසඤ්ඤං වා කාරාපෙත්වා නිමිත්තකිත්තනානන්තරං වුත්තාය ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො''තිආදිකාය (මහාව. 139) කම්මවාචාය සීමා බන්ධිතබ්බා. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 138) ''එවං සන්නිපතිතෙසු පන භික්ඛූසු''තිආදි. එත්තාවතා පරිසසම්පත්තිසඞ්ඛාතං දුතියඞ්ගං සූපපන්නං හොති.

තතො පරං කම්මවාචාපායසමයෙ ''සීමං, භික්ඛවෙ, සම්මන්නන්තෙන පඨමං සමානසංවාසකසීමා සම්මන්නිතබ්බා, පච්ඡා තිචීවරෙන අවිප්පවාසො සම්මන්නිතබ්බො''ති (මහාව. 144) වචනතො පඨමං සමානසංවාසකසීමා සම්මන්නිතබ්බා, පච්ඡා අවිප්පවාසසීමා සම්මන්නිතබ්බා, සමානසංවාසකකම්මවාචාපරියොසානෙයෙව නිමිත්තානි බහි කත්වා නිමිත්තානං අන්තොපමාණෙනෙව සමානසංවාසකසීමා චතුනහුතාධිකද්විලක්ඛයොජනපුථුලං මහාපථවිං විනිවිජ්ඣිත්වා පථවීසන්ධාරකඋදකං පරියන්තං කත්වා ගතා. තෙන වුත්තං සමන්තපාසාදිකායං ''කම්මවාචාපරියොසානෙයෙව…පෙ…. ගතා හොතී''ති. අවිප්පවාසකම්මවාචාපරියොසානෙ අවිප්පවාසසීමා යදි අන්තොසීමාය ගාමො අත්ථි, ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්ච මුඤ්චිත්වා සමානසංවාසකසීමාය ගතපරිච්ඡෙදෙනෙව ගතා. ඉති තිචීවරෙන අවිප්පවාසසීමා ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්ච න අවත්ථරති, සමානසංවාසකසීමාව අවත්ථරති, සමානසංවාසකසීමා අත්තනො ධම්මතාය ගච්ඡති. අවිප්පවාසසීමා පන යත්ථ සමානසංවාසකසීමා, තත්ථෙව ගච්ඡති. තෙන වුත්තං සමන්තපාසාදිකායං ''ඉති භික්ඛූනං අවිප්පවාසසීමා…පෙ. … ගච්ඡතී''ති. තස්මා –

> ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, යාවතා සමන්තා නිමිත්තා කිත්තිතා. යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො එතෙහි නිමිත්තෙහි සීමං සම්මන්නෙය්‍ය සමානසංවාසං එකූපොසථං, එසා ඤත්ති.
>
> ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, යාවතා සමන්තා නිමිත්තා කිත්තිතා, සඞ්ඝො එතෙහි නිමිත්තෙහි සීමං සම්මන්නති සමානසංවාසං එකූපොසථං. යස්සායස්මතො ඛමති එතෙහි නිමිත්තෙහි සීමාය සම්මුති සමානසංවාසාය එකූපොසථාය, සො තුණ්හස්ස. යස්ස නක්ඛමති, සො භාසෙය්‍ය. සම්මතා සා සීමා සඞ්ඝෙන එතෙහි නිමිත්තෙහි සමානසංවාසා එකූපොසථා, ඛමති සඞ්ඝස්ස, තස්මා තුණ්හී. එවමෙතං ධාරයාමී''ති (මහාව. 139).

එසා සමානසංවාසකකම්මවාචා,

> ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, යා සා සඞ්ඝෙන සීමා සම්මතා සමානසංවාසා එකූපොසථා. යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො තං සීමං තිචීවරෙන අවිප්පවාසං සම්මන්නෙය්‍ය ඨපෙත්වා ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්ච, එසා ඤත්ති.

"සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, යා සා සඞ්ඝෙන සීමා සම්මතා සමානසංවාසා එකූපොසථා. සඞ්ඝො තං සීමං තිචීවරෙන අවිප්පවාසං සම්මන්නති ඨපෙත්වා ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්ච. යස්සායස්මතො ඛමති එතිස්සා සීමාය තිචීවරෙන අවිප්පවාසසම්මුති ඨපෙත්වා ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්ච, සො තුණ්හස්ස. යස්ස නක්ඛමති, සො භාසෙය්‍ය. සම්මතා සා සීමා සඞ්ඝෙන තිචීවරෙන අවිප්පවාසා ඨපෙත්වා ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්ච, ඛමති සඞ්ඝස්ස, තස්මා තුණ්හී. එවමෙතං ධාරයාමී"ති (මහාව. 144).

එසා අවිප්පවාසකම්මවාචා ඤත්තිදොසඅනුස්සාවනාදොසෙ අනුට්ඨපෙත්වා සුට්ඨු භණිතබ්බා. එත්තාවතා කම්මවාචාසම්පත්තිසඞ්ඛාතං තතියඞ්ගං සුපපන්නං හොති.

එවමයං සීමා අන්තො මණිවිමානං බහි රජතපරික්ඛිත්තං විමානසාමිකදෙවපුත්තොති ඉමෙහි තීහි අඞ්ගෙහි සම්පන්නං චන්දමණ්ඩලං විය, අන්තො කනකවිමානං බහි ඵලිකපරික්ඛිත්තං විමානසාමිකදෙවපුත්තොති ඉමෙහි තීහි අඞ්ගෙහි සම්පන්නං සූරියමණ්ඩලං විය ච නිමිත්තසම්පත්තිපරිසසම්පත්තිකම්මවාචාසම්පත්තිසඞ්ඛාතෙහි තීහි අඞ්ගෙහි සම්පන්නා හුත්වා අතිවිය සොභති විරොචති, ජිනසාසනස්ස චිරට්ඨිතිකාරණභූතා හුත්වා තිට්ඨතීති දට්ඨබ්බං. වුත්තඤ්හෙතං උපොසථක්ඛන්ධකපාළියං "සීමං, භික්ඛවෙ, සම්මන්නන්තෙන පඨමං සමානසංවාසකසීමා සම්මන්නිතබ්බා"තිආදි.

"නිමිත්තෙන නිමිත්තං සම්බන්ධිත්වා"ති එත්ථ පන පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව පුරත්ථිමදිසතො පට්ඨාය පදක්ඛිණං කත්වා සබ්බනිමිත්තානි කිත්තෙත්වා උත්තරානුදිසං පත්වා තත්ථෙව අට්ඨපෙත්වා පුබ්බෙ කිත්තිතං පුරත්ථිමදිසාය නිමිත්තං පුන කිත්තෙත්වා සම්මතාති අත්ථො. එවං සම්මතා අයං සීමා එකාදසහි විපත්තීහි මුත්තා, තීහි සම්පත්තීහි සමන්නාගතා හුත්වා සබ්බාකාරසම්පන්නා පඤ්චවස්සසහස්සපරිමාණකාලං අපරිමාණං භික්ඛූනං අපලොකනාදිචතුබ්බිධකම්මකරණට්ඨානභූතා බද්ධසීමා හොතීති දට්ඨබ්බා.

යදි පන සඛණ්ඩසීමං මහාසීමං බන්ධිතුකාමා, පුබ්බෙ වුත්තනයෙන සුට්ඨු සොධෙත්වා සමූහනිතපොරාණසීමාය කෙවලාය පකතිගාමසීමාය වා විසුංගාමසීමාය වා බන්ධිතබ්බා, තාසු ච ද්වීසු සීමාසුපබ්බජ්ජුපසම්පදාදීනං සඞ්ඝකම්මානං සුඛකරණත්ථං සීමා පඨමං බන්ධිතබ්බා, තං පන බන්ධන්තෙහි වත්තං ජානිතබ්බං. සචෙ හි බොධිචෙතියභත්තසාලාදීනි සබ්බවත්ථූනි පතිට්ඨාපෙත්වා කතවිහාරෙ බන්ධන්ති, විහාරමජ්ඣෙ බහූනං සමොසරණට්ඨානෙ අබන්ධිත්වා විහාරපච්චන්තෙ විවිත්තොකාසෙ බන්ධිතබ්බා. අකතවිහාරෙ බන්ධන්තෙහි බොධිචෙතියාදීනං සබ්බවත්ථූනං පතිට්ඨානං සල්ලක්ඛෙත්වා යථා පතිට්ඨිතෙසු වත්ථූසු විහාරපච්චන්තෙ විවිත්තොකාසෙ හොති, එවං බන්ධිතබ්බා. තථා හි වුත්තං සමන්තපාසාදිකායං (මහාව. අට්ඨ. 138) "ඉමං පන සමානසංවාසකසීමං සම්මන්නන්තෙහී"තිආදි.

කිත්තකප්පමාණා පන ඛණ්ඩසීමා බන්ධිතබ්බාති? හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන සචෙ එකවීසති භික්ඛූ ගණ්හාති, වට්ටති, තතො ඔරං න වට්ටති. පරං භික්ඛුසහස්සං ගණ්හන්තිපි වට්ටති. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (මහාව. 138) "සා හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙනා"තිආදි. **එකවීසති භික්ඛූති** ච නිසින්නෙ සන්ධාය වුත්තං, ඉදඤ්ච අබ්භානකරණකාලෙ කම්මාරහභික්ඛුනා සද්ධිං වීසතිගණස්ස සඞ්ඝස්ස නිසීදනප්පහොනකත්ථං වුත්තං. වුත්තඤ්හි විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.138) "එකවීසති භික්ඛූ"තිආදි. තං ඛණ්ඩසීමං බන්ධන්තෙහි භික්ඛූහි සීමමාළකස්ස සමන්තා නිමිත්තූපගා පාසාණා ඨපෙතබ්බා. අන්තොඛණ්ඩසීමායමෙව ඨත්වා ඛණ්ඩසීමා බන්ධිතබ්බා. "එසො පාසාණො නිමිත්ත"න්ති එවං නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා කම්මවාචාය සීමා බන්ධිතබ්බා, තස්සායෙව සීමාය දළ්හීකම්මත්ථං අවිප්පවාසකම්මවාචා කාතබ්බා. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 138) "තං බන්ධන්තෙහී"තිආදි. එවං ඛණ්ඩසීමං සම්මන්නිත්වා බහි සීමන්තරිකපාසාණා ඨපෙතබ්බා. සීමන්තරිකා පච්ඡිමකොටියා එකරතනප්පමාණා වට්ටති, විදත්ථිප්පමාණාපි චතුරඞ්ගුලප්පමාණාපි වට්ටති. සචෙ පන විහාරො මහා හොති, ද්වෙපි තිස්සොපි තතුත්තරිපි ඛණ්ඩසීමායො බන්ධිතබ්බා. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං "සීමං සම්මන්නිත්වා"තිආදි.

එවං ඛණ්ඩසීමං සම්මන්නිත්වා මහාසීමාසම්මුතිකාලෙ ඛණ්ඩසීමතො නික්ඛමිත්වා මහාසීමාය ඨත්වා සමන්තා අනුපරියායන්තෙහි සීමන්තරිකපාසාණා කිත්තෙතබ්බා, තතො අවසෙසනිමිත්තානි කිත්තෙත්වා හත්ථපාසං අවිජහන්තෙහි කම්මවාචාය සමානසංවාසකසීමං සම්මන්නිත්වා තස්ස දළ්හීකම්මත්ථං අවිප්පවාසකම්මවාචාපි කාතබ්බා. තථා හි වුත්තං අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 138) "එවං ඛණ්ඩසීමං සම්මන්නිත්වා"තිආදි.

"සමන්තා අනුපරියායන්තෙහි සීමන්තරිකපාසාණා කිත්තෙතබ්බා"ති වුත්තං. කථං කිත්තෙතබ්බාති? දක්ඛිණතො අනුපරියායන්තෙනෙව කිත්තෙතබ්බා. තථා හි ඛණ්ඩසීමතො පච්ඡිමාය දිසාය පුරත්ථාභිමුඛෙන ඨත්වා "පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්ත"න්ති තත්ථ සබ්බානි නිමිත්තානි අනුක්කමෙන කිත්තෙත්වා තථා උත්තරාය දිසාය දක්ඛිණාභිමුඛෙන ඨත්වා "දක්ඛිණාය දිසාය කිං නිමිත්ත"න්ති අනුක්කමෙන කිත්තෙත්වා තථා පුරත්ථිමාය දිසාය පච්ඡිමාභිමුඛෙන ඨත්වා "පච්ඡිමාය දිසාය කිං නිමිත්ත"න්ති අනුක්කමෙන කිත්තෙත්වා තථා දක්ඛිණාය දිසාය උත්තරාභිමුඛෙන ඨත්වා "උත්තරාය දිසාය කිං නිමිත්ත"න්ති තත්ථ සබ්බානි නිමිත්තානි අනුක්කමෙන කිත්තෙත්වා පුන පච්ඡිමාය දිසාය පුරත්ථාභිමුඛෙන ඨත්වා පුරිමං කිත්තිතං වුත්තනයෙනෙව පුන කිත්තෙතබ්බං. එවං බහූනම්පි ඛණ්ඩසීමානං සීමන්තරිකපාසාණා පච්චෙකං කිත්තෙතබ්බා, තතො පච්ඡා අවසෙසනිමිත්තානීති මහාසීමාය බාහිරබන්ධනෙසු නිමිත්තානි. එවං සීමන්තරිකපාසාණා මහාසීමාය අන්තො නිමිත්තානි හොන්ති ද්වින්නං සීමානං

සඞ්කරදොසාපගමනත්ථං සීමන්තරිකපාසාණානං ඨපෙතබ්බත්තා. එවං සමන්තා අනුපරියායන්තෙන සීමන්තරිකපාසාණා කිත්තෙතබ්බා. තථාහි වුත්තං විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.138) **‘‘සීමන්තරිකපාසාණා**ති සීමන්තරිකාය ඨපිතනිමිත්තපාසාණා, තෙ පන කිත්තෙන්තෙන පදක්ඛිණතො අනුපරියායන්තෙනෙව කිත්තෙතබ්බා’’තිආදි.

කිං ඉමිනා අනුක්කමෙනෙව සීමා සම්මන්නිතබ්බා, උදාහු අඤ්ඤෙනපි අනුක්කමෙන සම්මන්නිතබ්බාති? සචෙ පන ඛණ්ඩසීමාය නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා තතො සීමන්තරිකාය නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා මහාසීමාය නිමිත්තානි කිත්තෙන්ති, එවං තීසු ඨානෙසු නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා යං සීමං ඉච්ඡන්ති, තං පඨමං බන්ධිතුං වට්ටති. එවං සන්තෙපි යථාවුත්තනයෙන ඛණ්ඩසීමතොව පට්ඨාය බන්ධිතබ්බා. තථා හි වුත්තං අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 138) ‘‘සචෙ පන ඛණ්ඩසීමාය නිමිත්තානී’’තිආදි. එවං ඛණ්ඩසීමමහාසීමබන්ධනෙන භික්ඛූනං කො ගුණොති චෙ? එවං බද්ධාසු පන සීමාසු ඛණ්ඩසීමාය ඨිතා භික්ඛූ මහාසීමායං කම්මං කරොන්තානං භික්ඛූනං කම්මං න කොපෙන්ති, මහාසීමාය වා ඨිතා ඛණ්ඩසීමාය කම්මං කරොන්තානං, සීමන්තරිකාය පන ඨිතා උභින්නම්පි න කොපෙන්ති. ගාමක්ඛෙත්තෙ ඨත්වා කම්මං කරොන්තානං පන සීමන්තරිකාය ඨිතා කොපෙන්ති. සීමන්තරිකා හි ගාමක්ඛෙත්තං භජති. තථා හි වුත්තං අට්ඨකථායං ‘‘එවං බද්ධාසු පන සීමාසූ’’තිආදි, එවං බද්ධසීමවිහාරෙසු වසන්තා භික්ඛූ තිචීවරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨිතෙහි තිචීවරෙහි විනා යථාරුචි වසිතුං ලභන්ති. සචෙ පන ගාමො අත්ථි, ගාමගාමූපචාරෙසු න ලභතීති දට්ඨබ්බං.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

සීමාබන්ධනවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො.

25. උපොසථපවාරණාවිනිච්ඡයකථා

168. එවං සීමාවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි උපොසථපවාරණාවිනිච්ඡයං කථෙතුං **‘‘උපොසථපවාරණාති එත්ථ’’**ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ උපොසථසද්දො තාව –

‘‘උද්දෙසෙ පාතිමොක්ඛස්ස, පඤ්ඤත්තියමුපොසථො;
උපවාසෙ ච අට්ඨඞ්ගෙ, උපොසථදිනෙ සියා’’ති. –

වචනතො පාතිමොක්ඛුද්දෙසෙ පඤ්ඤත්තියං උපවාසෙ අට්ඨඞ්ගසීලෙ උපොසථදිනෙ ච වත්තති. තථා හෙස ‘‘ආයාමාවුසො කප්පින උපොසථං ගමිස්සාමා’’තිආදීසු (දී. නි. අට්ඨ. 1.150; ම. නි. අට්ඨ. 3.85) පාතිමොක්ඛුද්දෙසෙ ආගතො, ‘‘උපොසථො නාම නාගරාජා’’තිආදීසු (දී. නි. 2.246) පඤ්ඤත්තියං, ‘‘සුද්ධස්ස වෙ සදා ඵග්ගු, සුද්ධස්ස උපොසථො සදා’’තිආදීසු (ම. නි. 1.79) උපවාසෙ, ‘‘එවං අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතො ඛො, විසාඛෙ, උපොසථො උපවුත්ථො’’තිආදීසු (අ. නි. 8.43) අට්ඨඞ්ගසීලෙ. ‘‘න, භික්ඛවෙ, උපොසථෙ සභික්ඛුකාආවාසා අභික්ඛුකො ආවාසො’’තිආදීසු (පාචි. 1048) උපොසථදිනෙ වත්තති. ‘‘පාරිසුද්ධිඋපොසථො අධිට්ඨානුපොසථො’’තිආදීසු පාරිසුද්ධිඅධිට්ඨානෙසුපි වත්තති. තෙ පන පාතිමොක්ඛුද්දෙසෙ අන්තොගධාති කත්වා විසුං න වුත්තා. ඉධ පන පාතිමොක්ඛුද්දෙසෙ උපොසථදිනෙ ච වත්තති. තත්ථ පාතිමොක්ඛුද්දෙසෙ උපවසනං **උපොසථො,** සීලෙන උපෙතා හුත්වා වසනන්ත්‍යත්ථො. උපොසථදිනෙ උපවසන්ති එත්ථාති **උපොසථො,** එතස්මිං දිවසෙ සීලෙන උපෙතා හුත්වා වසන්තීත්‍යත්ථො.

පවාරණා-සද්දො පන ‘‘පවාරණා පටික්ඛෙපෙ, කථිතාජ්ඣෙසනාය චා’’ති අභිධානප්පදීපිකායං වචනතො පටික්ඛෙපෙ අජ්ඣෙසනෙ ච වත්තති. තත්ථ ‘‘යො පන භික්ඛු භුත්තාවී පවාරිතො අනතිරිත්තං ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා ඛාදෙය්‍ය වා භුඤ්ජෙය්‍ය වා, පාචිත්තිය’’න්තිආදීසු (පාචි. 238) පටික්ඛෙපෙ, ‘‘සඞ්ඝො පවාරෙය්‍යා’’තිආදීසු (මහාව. 210) අජ්ඣෙසනෙ, ‘‘අජ්ජපවාරණා චාතුද්දසී’’තිආදීසු (මහාව. අට්ඨ. 212) පවාරණාදිවසෙ. සො පන අජ්ඣෙසනදිවසොයෙවාති විසුං න වුත්තො. ඉධ පන අජ්ඣෙසනෙ වත්තති, තස්මා පවාරීයතෙ **පවාරණා,** පකාරෙන ඉච්ඡීයතෙත්‍යත්ථො. ප-පුබ්බ වරධාතු චුරාදිගණිකායං.

එත්ථ ච කිඤ්චාපි පාළියං උපොසථක්ඛන්ධකානන්තරං වස්සූපනායිකක්ඛන්ධකො, තදනන්තරං පවාරණක්ඛන්ධකො සඞ්ගීතො, තථාපි උපොසථපවාරණකම්මානං යෙභුය්‍යෙන සමානත්තා යමකමිව භූතත්තා මිස්සෙත්වා කථෙන්තො සුවිඤ්ඤෙය්‍යො හොති සල්ලහුකගන්ථො චාති මන්ත්වා ඛන්ධකද්වයසඞ්ගහිතං අත්ථං එකෙනෙව පරිච්ඡෙදෙන දස්සෙති ආචරියො. තත්ථ චාතුද්දසිකො පන්නරසිකො සාමග්ගීඋපොසථොති දිවසවසෙන තයො උපොසථා හොන්තීති සම්බන්ධො. චතුද්දසියං නියුත්තො **චාතුද්දසිකො,** එවං **පන්නරසිකො. සාමග්ගීඋපොසථො** නාම සඞ්ඝසාමග්ගිකදිවසෙ කාතබ්බඋපොසථො. **හෙමන්තගිම්හවස්සානං තිණ්ණං උතූනන්ති** එත්ථ **හෙමන්තඋතු** නාම අපරකත්තිකකාළපක්ඛස්ස පාටිපදතො පට්ඨාය ඵග්ගුනපුණ්ණමපරියොසානා චත්තාරො මාසා. **ගිම්හඋතු** නාම ඵග්ගුනස්ස කාළපක්ඛපාටිපදතො පට්ඨාය ආසාළ්හිපුණ්ණමපරියොසානා චත්තාරො මාසා. **වස්සානඋතු** නාම ආසාළ්හස්ස කාළපක්ඛපාටිපදතො පට්ඨාය අපරකත්තිකපුණ්ණමපරියොසානා චත්තාරො මාසා. **තතියසත්තමපක්ඛෙසු ද්වෙ ද්වෙ කත්වා ඡ චාතුද්දසිකාති** හෙමන්තස්ස උතුනො තතියෙ ච සත්තමෙ ච පක්ඛෙ ද්වෙ චාතුද්දසිකා, මිගසිරමාසස්ස කාළපක්ඛෙ, මාඝමාසස්ස කාළපක්ඛෙ චාති අත්ථො. එවං ගිම්හස්ස උතුනො තතියෙ චිත්තමාසස්ස කාළපක්ඛෙ සත්තමෙ ජෙට්ඨමාසස්ස කාළපක්ඛෙ ච, වස්සානස්ස උතුනො තතියෙ සාවණස්ස කාළපක්ඛෙ ච සත්තමෙ අස්සයුජමාසස්ස කාළපක්ඛෙ චාති අත්ථො. **සෙසා පන්නරසිකාති** සෙසා අට්ඨාරස පන්නරසිකා.

හොති චෙත්ථ –

‘‘කත්තිකස්ස ච කාළම්හා;
යාව ඵග්ගුනපුණ්ණමා;
හෙමන්තකාලොති විඤ්ඤෙය්‍යො;
අට්ඨ හොන්ති උපොසථා.

‘‘ඵග්ගුනස්ස ච කාළම්හා;
යාව ආසාළ්හිපුණ්ණමා;
ගිම්හකාලොති විඤ්ඤෙය්‍යො;
අට්ඨ හොන්ති උපොසථා.

‘‘ආසාළ්හස්ස ච කාළම්හා;
යාව කත්තිකපුණ්ණමා;

වස්සකාලොති විඤ්ඤෙය්‍යො;
අට්ඨ හොන්ති උපොසථා.

‘‘උතූනං පන තිණ්ණන්නං, පක්ඛෙ තතියසත්තමෙ;
චතුද්දසොති පාතිමොක්ඛං, උද්දිසන්ති නයඤ්ඤුනො’’ති. (කඞ්ඛා. අභි. ටී. නිදානවණ්ණනා);

එවං එකසංවච්ඡරෙ චතුවීසති උපොසථාති එවං ඉමිනා වුත්තනයෙන හෙමන්තාදීනං තිණ්ණං උතූනං එකෙකස්මිං උතුම්හි පච්චෙකං අට්ඨඅට්ඨඋපොසථත්තා උතුත්තයසමොධානභූතෙ එකස්මිං සංවච්ඡරෙ චතුවීසති උපොසථා හොන්තීති අත්ථො. **ඉදං තාව පකතිචාරිත්ත**න්ති ඉදං එකස්මිං සංවච්ඡරෙ ඡචාතුද්දසිකඅට්ඨාරසපන්නරසිකඋපොසථකරණං තාව පඨමං පකතියා සභාවෙන චාරිත්තං කාතබ්බං කම්මං හොති, න බහුතරාවාසිකාදිනා කාරණෙන කාතබ්බන්ති අත්ථො.

තථාරූපපච්චයෙ සති අඤ්ඤස්මිම්පි චාතුද්දසෙ උපොසථං කාතුං වට්ටතීති ‘‘සකිං පක්ඛස්ස චාතුද්දසෙ වා පන්නරසෙ වා පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතු’’න්ති (මහාව. 136) වචනතො ‘‘යො පන ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බ’’න්තිආදිවචනතො (මහාව. 178) ච තථාරූපපච්චයෙ සති අඤ්ඤස්මිම්පි චාතුද්දසෙ උපොසථං කාතුං වට්ටතීති අත්ථො. තත්ථ **සකි**න්ති එකවාරං. **ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බ**න්ති ආවාසිකෙහි ‘‘අජ්ජුපොසථො චාතුද්දසො’’ති පුබ්බකිච්චෙ කරියමානෙ අනුවත්තිතබ්බං, න පටික්කොසිතබ්බං. **ආදි**-සද්දෙන ‘‘ආවාසිකෙහි ආගන්තුකානං අනුවත්තිතබ්බ’’න්ති වචනං, ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තෙහි භික්ඛූහි ද්වෙ තයො උපොසථෙ චාතුද්දසිකෙ කාතුං, කථං මයං තෙහි භික්ඛූහි පඨමතරං පවාරෙය්‍යාමා’’ති (මහාව. 240) වචනඤ්ච සඞ්ගණ්හාති. එත්ථ ච පඨමසුත්තස්ස එකෙකස්ස උතුනො තතියසත්තමපක්ඛස්ස චාතුද්දසෙ වා අවසෙසස්ස පන්නරසෙ වා සකිං පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතබ්බන්ති. පකතිචාරිත්තවසෙනපි අත්ථසම්භවතො ‘‘ආගන්තුකෙහී’’තිආදීනි සුත්තානි දස්සිතානීති වෙදිතබ්බං. **තථාරූපපච්චයෙ සතී**ති අඤ්ඤස්මිම්පි චාතුද්දසෙ උපොසථං කාතුං අනුරූපෙ ආවාසිකා බහුතරා හොන්තීති එවමාදිකෙ පච්චයෙ සති. **අඤ්ඤස්මිම්පි චාතුද්දසෙ**ති තිණ්ණං උතූනං තතියසත්තමපක්ඛචාතුද්දසතො අඤ්ඤස්මිං චාතුද්දසෙ.

තත්‍රායං පාළි (මහාව. 178) –

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, ආවාසිකානං භික්ඛූනං චාතුද්දසො හොති, ආගන්තුකානං පන්නරසො. සචෙ ආවාසිකා බහුතරා හොන්ති, ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බං. සචෙ සමසමා හොන්ති, ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බං. සචෙ ආගන්තුකා බහුතරා හොන්ති, ආවාසිකෙහි ආගන්තුකානං අනුවත්තිතබ්බං.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, ආවාසිකානං භික්ඛූනං පන්නරසො හොති, ආගන්තුකානං චාතුද්දසො. සචෙ ආවාසිකා බහුතරා හොන්ති, ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බං. සචෙ සමසමා හොන්ති, ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බං. සචෙ ආගන්තුකා බහුතරා හොන්ති, ආවාසිකෙහි ආගන්තුකානං අනුවත්තිතබ්බං.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, ආවාසිකානං භික්ඛූනං පාටිපදො හොති, ආගන්තුකානං පන්නරසො. සචෙ ආවාසිකා බහුතරා හොන්ති, ආවාසිකෙහි ආගන්තුකානං නාකාමා දාතබ්බා සාමග්ගී, ආගන්තුකෙහි නිස්සීමං ගන්ත්වා උපොසථො කාතබ්බො. සචෙ සමසමා හොන්ති, ආවාසිකෙහි ආගන්තුකානං නාකාමා දාතබ්බා සාමග්ගී, ආගන්තුකෙහි නිස්සීමං ගන්ත්වා උපොසථො කාතබ්බො. සචෙ ආගන්තුකා බහුතරා හොන්ති, ආවාසිකෙහි ආගන්තුකානං සාමග්ගී වා දාතබ්බා, නිස්සීමං වා ගන්තබ්බං.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, ආවාසිකානං භික්ඛූනං පන්නරසො හොති, ආගන්තුකානං පාටිපදො. සචෙ ආවාසිකා බහුතරා හොන්ති, ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං සාමග්ගී වා දාතබ්බා, නිස්සීමං වා ගන්තබ්බං. සචෙ සමසමා හොන්ති, ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං සාමග්ගී වා දාතබ්බා, නිස්සීමං වා ගන්තබ්බං. සචෙ ආගන්තුකා බහුතරා හොන්ති, ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං නාකාමා දාතබ්බා සාමග්ගී, ආවාසිකෙහි නිස්සීමං ගන්ත්වා උපොසථො කාතබ්බො’’ති.

තත්‍රායං අට්ඨකථා (මහාව. අට්ඨ. 178) –

ආවාසිකානං භික්ඛූනං චාතුද්දසො හොති, ආගන්තුකානං පන්නරසොති එත්ථ යෙසං පන්නරසො, තෙ තිරොරට්ඨතො වා ආගතා, අතීතං වා උපොසථං චාතුද්දසිකං අකංසූති වෙදිතබ්බා. **ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බ**න්ති ආවාසිකෙහි ‘‘අජ්ජුපොසථො චාතුද්දසො’’ති පුබ්බකිච්චෙ කරියමානෙ අනුවත්තිතබ්බං, න පටික්කොසිතබ්බං. **නාකාමා දාතබ්බා**ති න අනිච්ඡාය දාතබ්බාති.

‘‘අනුජානාමි භික්ඛවෙ’’තිආදිම්හි අයං පවාරණක්ඛන්ධකාගතා පාළි (මහාව. 240) – ඉධ පන, භික්ඛවෙ, සම්බහුලා සන්දිට්ඨා සම්භත්තා භික්ඛූ අඤ්ඤතරස්මිං ආවාසෙ වස්සං උපගච්ඡන්ති, තෙසං සාමන්තා අඤ්ඤෙ භික්ඛූ භණ්ඩනකාරකා කලහකාරකා විවාදකාරකා භස්සකාරකා සඞ්ඝෙ අධිකරණකාරකා වස්සං උපගච්ඡන්ති ‘‘මයං තෙසං භික්ඛූනං වස්සංවුත්ථානං පවාරණාය පවාරණං ඨපෙස්සාමා’’ති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තෙහි භික්ඛූහි ද්වෙ තයො උපොසථෙ චාතුද්දසිකෙ කාතුං, කථං මයං තෙහි භික්ඛූහි පඨමතරං පවාරෙය්‍යාමාති.

තත්‍රායං අට්ඨකථා (මහාව. අට්ඨ. 240) – **ද්වෙ තයො උපොසථෙ චාතුද්දසිකෙ කාතුන්ති** එත්ථ චතුත්ථපඤ්චමා ද්වෙ, තතියො පන පකතියාපි චාතුද්දසිකොයෙවාති, තස්මා තතියචතුත්ථා වා තතියචතුත්ථපඤ්චමා වා ද්වෙ තයො චාතුද්දසිකා කාතබ්බා. අථ චතුත්ථෙ කතෙ සුණන්ති, පඤ්චමො චාතුද්දසිකො කාතබ්බො, එවම්පි ද්වෙ චාතුද්දසිකා හොන්ති. එවං කරොන්තා භණ්ඩනකාරකානං තෙරසෙ වා චාතුද්දසෙ වා ඉමෙ පන්නරසීපවාරණං පවාරෙස්සන්තීති.

තත්ථ අයං සාරත්ථදීපනීපාඨො (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.240) – **චතුත්ථෙ කතෙ සුණන්තීති** චතුත්ථෙ පන්නරසිකුපොසථෙ කතෙ අම්හාකං පවාරණං ඨපෙස්සන්තීති සුණන්ති. **එවම්පි ද්වෙ චාතුද්දසිකා හොන්තීති** තතියෙන සද්ධිං ද්වෙ චාතුද්දසිකා හොන්තීති.

තත්‍රායං විමතිවිනොදනීපාඨො (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.240) – **ද්වෙ චාතුද්දසිකා හොන්තීති** තතියපක්ඛෙ චාතුද්දසියා සද්ධිං ද්වෙ චාතුද්දසිකා හොන්ති. **භණ්ඩනකාරකානං තෙරසෙ වා චාතුද්දසෙ වා ඉමෙ පන්නරසීපවාරණං පවාරෙස්සන්තීති** ඉමිනා යථාසකං උපොසථකරණදිවසතො පට්ඨාය භික්ඛූනං චාතුද්දසීපන්නරසීවොහාරො, න චන්දගතිසිද්ධියා තිථියා වසෙනාති දස්සෙති. කිඤ්චාපි එවං ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, රාජූනං අනුවත්තිතු’’න්ති (මහාව. 186) වචනතො පනෙත්ථ ලොකියානං තිථිං අනුවත්තන්තෙහිපි අත්තනො උපොසථක්කමෙන චාතුද්දසිං පන්නරසිං වා පන්නරසිං චාතුද්දසිං වා කරොන්තෙහෙව අනුවත්තිතබ්බං, න පන සොළසමදිවසං වා තෙරසමදිවසං වා උපොසථදිවසං කරොන්තෙහි. තෙනෙව පාළියම්පි (මහාව. 240) ‘‘ද්වෙ තයො උපොසථෙ චාතුද්දසිකෙ කාතු’’න්ති වුත්තං. අඤ්ඤථා ‘‘ද්වාදසියං, තෙරසියං වා උපොසථො කාතබ්බො’’ති වත්තබ්බතො. ‘‘සකිං පක්ඛස්ස චාතුද්දසෙ වා පන්නරසෙ වා’’තිආදිවචනම්පි (මහාව. 136) උපවුත්තක්කමෙනෙව වුත්තං, න තිථික්කමෙනාති ගහෙතබ්බන්ති.

න කෙවලං උපොසථදිවසායෙව තයො හොන්ති, අථ ඛො පවාරණාදිවසාපීති ආහ **‘‘පුරිමවස්සංවුත්ථානං පනා’’**තිආදි. **මාති** චන්දො වුච්චති තස්ස ගතියා දිවසස්ස මිනිතබ්බතො, සො එත්ථ සබ්බකලාපපාරිපූරියා පුණ්ණොති **පුණ්ණමා.** පුබ්බකත්තිකාය පුණ්ණමා **පුබ්බකත්තිකපුණ්ණමා,** අස්සයුජපුණ්ණමා. සා හි පච්ඡිමකත්තිකං නිවත්තෙතුං එවං වුත්තා. **තෙසංයෙවාති** පුරිමවස්සංවුත්ථානංයෙව. **භණ්ඩනකාරකෙහීති** කලහකාරකෙහි. **පච්චුක්කඩ්ඪන්තීති** උක්කඩ්ඪන්ති, භණ්ඩනකාරකෙ අනුවාදවසෙන අස්සයුජපුණ්ණමාදිං පරිච්චජන්තා පවාරණං කාළපක්ඛං ජුණ්හපක්ඛන්ති උද්ධං කඩ්ඪන්තීති අත්ථො, ‘‘සුණන්තු මෙ, ආයස්මන්තො ආවාසිකා, යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, ඉදානි උපොසථං කරෙය්‍යාම, පාතිමොක්ඛං උද්දිසෙය්‍යාම, ආගමෙ කාළෙ පවාරෙය්‍යාමා’’ති, ‘‘සුණන්තු මෙ, ආයස්මන්තො ආවාසිකා, යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, ඉදානි උපොසථං කරෙය්‍යාම, පාතිමොක්ඛං උද්දිසෙය්‍යාම, ආගමෙ ජුණ්හෙ පවාරෙය්‍යාමා’’ති (මහාව. 240) ච එවං ඤත්තියා පවාරණං උද්ධං කඩ්ඪන්තීති වුත්තං හොති.

අථාති අනන්තරත්ථෙ නිපාතො. චතුද්දසන්නං පූරණො **චාතුද්දසො,** දිවසො. යං සන්ධාය ‘‘ආගමෙ කාළෙ පවාරෙය්‍යාමා’’ති ඤත්තිං ඨපයිංසු. **පච්ඡිමකත්තිකපුණ්ණමා වාති** කොමුදිචාතුමාසිනිපුණ්ණමදිවසො වා. යං සන්ධාය ‘‘ආගමෙ ජුණ්හෙ පවාරෙය්‍යාමා’’ති ඤත්තිං ඨපයිංසු. තස්මිං පන ආගමෙ ජුණ්හෙ කොමුදියා චාතුමාසිනියා අවස්සං පවාරෙතබ්බං. න හි තං අතික්කමිත්වා පවාරෙතුං ලබ්භති. වුත්තඤ්හෙතං ‘‘තෙ චෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ භණ්ඩනකාරකා කලහකාරකා විවාදකාරකා භස්සකාරකා සඞ්ඝෙ අධිකරණකාරකා තම්පි ජුණ්හං අනුවසෙය්‍යුං. තෙහි, භික්ඛවෙ, භික්ඛූහි සබ්බෙහෙව ආගමෙ ජුණ්හෙ කොමුදියා චාතුමාසිනියා අකාමා පවාරෙතබ්බ’’න්ති (මහාව. 240). තෙනෙවාහ **‘‘පච්ඡිමවස්සංවුත්ථානඤ්ච පච්ඡිමකත්තිකපුණ්ණමා එව වා’’**ති. යදි හි තං අතික්කමිත්වා පවාරෙය්‍ය, දුක්කටාපත්තිං ආපජ්ජෙය්‍යුං. වුත්තඤ්හෙතං ‘‘න ච, භික්ඛවෙ, අපවාරණාය පවාරෙතබ්බං අඤ්ඤත්‍ර සඞ්ඝසාමග්ගියා’’ති (මහාව. 233). විසුද්ධිපවාරණායොගතො **පවාරණාදිවසා. පි**-සද්දෙන න කෙවලං පවාරණාදිවසාව , අථ ඛො තදඤ්ඤෙ උපොසථදිවසාපි හොන්තීති දස්සෙති. **ඉදම්පීති** පවාරණත්තයම්පි. **තථාරූපපච්චයෙති** බහුතරාවාසිකාදිපච්චයෙ. **ද්වින්නං කත්තිකපුණ්ණමානන්ති** පුබ්බකත්තිකපච්ඡිමකත්තිකසඞ්ඛාතානං ද්වින්නං අස්සයුජකොමුදිපුණ්ණමානං.

ඉදානි යො සො සාමග්ගිඋපොසථදිවසො වුත්තො, තඤ්ච තප්පසඞ්ගෙන සාමග්ගිපවාරණාදිවසඤ්ච දස්සෙන්තො **‘‘යදා පනා’’**තිආදිමාහ. තත්ථ **ඔසාරිතෙ තස්මිං භික්ඛුස්මින්ති** උක්ඛිත්තකෙ භික්ඛුස්මිං ඔසාරිතෙ, තං ගහෙත්වා සීමං ගන්ත්වා ආපත්තිං දෙසාපෙත්වා කම්මවාචාය කම්මපටිප්පස්සද්ධිවසෙන පවෙසිතෙති වුත්තං හොති. **තස්ස වත්ථුස්සාති** තස්ස අධිකරණස්ස. තදා ඨපෙත්වා චුද්දසපන්නරසෙ අඤ්ඤො යො කොචි දිවසො උපොසථදිවසො නාම හොතීති සම්බන්ධො. කස්මාති ආහ **‘‘තාවදෙව උපොසථො කාතබ්බො. ‘පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතබ්බ’න්ති වචනතො’’**ති. තත්ථ **තාවදෙවාති** තං දිවසමෙව. **වචනතොති** කොසම්බකක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 475) වුත්තත්තා. යත්‍ර පන පත්තචීවරාදීනං අත්ථාය අප්පමත්තකෙන කාරණෙන විවදන්තා උපොසථං වා පවාරණං වා ඨපෙන්ති, තත්ථ තස්මිං අධිකරණෙ විනිච්ඡිතෙ ‘‘සමග්ගා ජාතම්හා’’ති අන්තරා සාමග්ගිඋපොසථං කාතුං න ලභන්ති, කරොන්තෙහි අනුපොසථෙ උපොසථො කතො නාම හොති.

කත්තිකමාසබ්භන්තරෙති එත්ථ **කත්තිකමාසො** නාම පුබ්බකත්තිකමාසස්ස කාළපක්ඛපාටිපදතො පට්ඨාය යාව අපරකත්තිකපුණ්ණමා, තාව එකූනතිංසරත්තිදිවා, තස්ස අබ්භන්තරෙ. තතො පුරෙ වා පන පච්ඡා වා වට්ටති. **අයමෙවාති** යො කොචි දිවසොයෙව. ඉධාපි කොසම්බකක්ඛන්ධකෙ සාමග්ගියා සදිසාව සාමග්ගී වෙදිතබ්බා. යෙ පන කිස්මිඤ්චිදෙව අප්පමත්තකෙ පවාරණං ඨපෙත්වා සමග්ගා හොන්ති, තෙහි පවාරණායමෙව පවාරණා කාතබ්බා, තාවදෙව න කාතබ්බා, කරොන්තෙහි අපවාරණාය පවාරණා කතා නාම හොති, ''න කාතබ්බායෙවා''ති නියමෙන යදි කරොති, දුක්කටන්ති දස්සෙති. තත්ථ හි උපොසථකරණෙ දුක්කටං. වුත්තඤ්හෙතං ''න, භික්ඛවෙ, අනුපොසථෙ උපොසථො කාතබ්බො අඤ්ඤත්‍ර සඞ්ඝසාමග්ගියා''ති (මහාව. 183).

169. **සඞ්ඝෙ උපොසථො** නාම එකසීමායං සන්නිපතිතෙන චතුවග්ගාදිසඞ්ඝෙන කත්තබ්බො උපොසථො, සො ච පාතිමොක්ඛුද්දෙසොයෙව. **ගණෙ උපොසථො** නාම එකසීමායං සන්නිපතිතෙහි ද්වීහි, තීහි වා භික්ඛූහි කත්තබ්බො උපොසථො, සො ච පාරිසුද්ධිඋපොසථොයෙව. **පුග්ගලෙ උපොසථො** නාම එකසීමායං නිසින්නෙන එකෙන භික්ඛුනා කත්තබ්බො උපොසථො, සො ච අධිට්ඨානුපොසථොයෙව. තෙනාහ **''කාරකවසෙන අපරෙපි තයො උපොසථා''**ති. කත්තබ්බාකාරවසෙන වුත්තෙසු තීසු උපොසථෙසු **සුත්තුද්දෙසො** නාම පාතිමොක්ඛුද්දෙසො. සො දුවිධො ඔවාදපාතිමොක්ඛුද්දෙසො ච ආණාපාතිමොක්ඛුද්දෙසො ච. තත්‍ර ඔවාදොව පාතිමොක්ඛං, තස්ස උද්දෙසො සරූපෙන කථනං **ඔවාදපාතිමොක්ඛුද්දෙසො**. ''ඉමස්මිං වීතික්කමෙ අයං නාම ආපත්තී''ති එවං ආපත්තිවසෙන ආණාපනං පඤ්ඤාපනං **ආණා**. සෙසං අනන්තරසදිසමෙව.

තත්ථ ඔවාදපාතිමොක්ඛුද්දෙසො නාම –

''ඛන්තී පරමං තපො තිතික්ඛා;
නිබ්බානං පරමං වදන්ති බුද්ධා;
න හි පබ්බජිතො පරූපඝාතී;
න සමණො හොති පරං විහෙඨයන්තො.

''සබ්බපාපස්ස අකරණං, කුසලස්ස උපසම්පදා;
සචිත්තපරියොදපනං, එතං බුද්ධාන සාසනං.

''අනූපවාදො අනූපඝාතො, පාතිමොක්ඛෙ ච සංවරො;
මත්තඤ්ඤුතා ච භත්තස්මිං, පන්තඤ්ච සයනාසනං;
අධිචිත්තෙ ච ආයොගො, එතං බුද්ධාන සාසන''න්ති. (දී. නි. 2.90; ධ. ප. 183-185) –

ඉමා තිස්සො ගාථා.

තත්ථ **ඛන්ති පරමං තපොති** අධිවාසනඛන්ති නාම පරමං තපො. **තිතික්ඛාති** ඛන්තියා එව වෙවචනං, තිතික්ඛාසඞ්ඛාතා අධිවාසනඛන්ති උත්තමං තපොති අත්ථො. **නිබ්බානං පරමං වදන්තීති** සබ්බාකාරෙන පන නිබ්බානං පරමන්ති වදන්ති බුද්ධා. **න හි පබ්බජිතො පරූපඝාතීති** යො අධිවාසනඛන්තිවිරහිතත්තා පරං උපඝාතෙති බාධති විහිංසති, සො පබ්බජිතො නාම න හොති . චතුත්ථපාදො පන තස්සෙව වෙවචනං. ''න හි පබ්බජිතො''ති එතස්ස හි **න සමණො හොතීති** වෙවචනං. ''පරූපඝාතී''ති එතස්ස **පරං විහෙඨයන්තොති** වෙවචනං. අථ වා **පරූපඝාතීති** සීලූපඝාතී. සීලඤ්හි උත්තමට්ඨෙන පරන්ති වුච්චති. යො ච සමණො පරං යං කඤ්චි සත්තං විහෙඨයන්තො පරූපඝාතී හොති අත්තනො සීලවිනාසකො, සො පබ්බජිතො නාම න හොතීති අත්ථො. අථ වා යො අධිවාසනඛන්තියා අභාවා පරූපඝාතී හොති, පරං අන්තමසො ඩංසමකසම්පි සඤ්චිච්ච ජීවිතා වොරොපෙති, **සො න හි පබ්බජිතො**. කිං කාරණා? මලස්ස අපබ්බජිතත්තා. ''පබ්බාජයමත්තනො මලං, තස්මා 'පබ්බජිතො'ති වුච්චතී''ති (ධ. ප. 388) ඉදඤ්හි පබ්බජිතලක්ඛණං. යොපි න හෙව ඛො උපඝාතෙති න මාරෙති, අපිච දණ්ඩාදීහි විහෙඨෙති, සොපි **පරං විහෙඨයන්තො න සමණො හොති**. කිංකාරණා? විහෙසාය අසමිතත්තා. ''සමිතත්තා හි පාපානං, සමණොති පවුච්චතී''ති (ධ. ප. 265) ඉදඤ්හි සමණලක්ඛණං.

දුතියගාථාය **සබ්බපාපස්සාති** සබ්බාකුසලස්ස. **අකරණන්ති** අනුප්පාදනං. **කුසලස්සාති** චතුභූමකකුසලස්ස. **උපසම්පදාති** උපසම්පාදනං පටිලාභො. **සචිත්තපරියොදපනන්ති** අත්තනො චිත්තස්ස වොදාපනං පභස්සරභාවකරණං සබ්බසො පරිසොධනං, තං පන අරහත්තෙන හොති, ඉති සීලසංවරෙන සබ්බපාපං පහාය ලොකියලොකුත්තරාහි සමථවිපස්සනාහි කුසලං සම්පාදෙත්වා අරහත්තඵලෙන චිත්තං පරියොදපෙතබ්බන්ති **එතං බුද්ධාන සාසනං** ඔවාදො අනුසිට්ඨි.

තතියගාථාය **අනූපවාදොති** වාචාය කස්සචි අනූපවදනං. **අනූපඝාතොති** කායෙන කස්සචි උපඝාතාකරණං. **පාතිමොක්ඛෙති** යං තං පාතිමොක්ඛං පඅතිමොක්ඛං අතිපමොක්ඛං උත්තමසීලං. පාති වා අගතිවිසෙසෙහි මොක්ඛෙති දුග්ගතිභයෙහි, යො වා නං පාති, තං මොක්ඛෙතීති පාතිමොක්ඛන්ති වුච්චති, තස්මිං **පාතිමොක්ඛෙ ච. සංවරොති** සත්තන්නං ආපත්තික්ඛන්ධානං අවීතික්කමලක්ඛණො සංවරො. **මත්තඤ්ඤුතාති** පටිග්ගහණපරිභොගවසෙන

පමාණඤ්ඤුතා. **පන්තඤ්ච සයනාසනන්ති** ජනසඞ්ඝට්ටනවිරහිතං නිජ්ජනසම්බාධං විවිත්තං සෙනාසනඤ්ච. එත්ථ ච ද්වීහියෙව පච්චයෙහි චතුපච්චයසන්තොසො දීපිතොති වෙදිතබ්බො පච්චයසන්තොසසාමඤ්ඤෙන ඉතරද්වයස්සපි ලක්ඛණහාරනයෙන ජොතිතත්තා. **අධිචිත්තෙ ච ආයොගොති** විපස්සනාපාදකං අට්ඨසමාපත්තිචිත්තං අධිචිත්තං, තතොපි මග්ගඵලචිත්තමෙව අධිචිත්තං, තස්මිං යථාවුත්තෙ අධිචිත්තෙ ආයොගො ච අනුයොගො චාති අත්ථො. **එතං බුද්ධාන සාසනන්ති** එතං පරස්ස අනුපවදනං, අනුපඝාතනං , පාතිමොක්ඛසංවරො, පටිග්ගහණපරිභොගෙසු මත්තඤ්ඤුතා , අට්ඨසමාපත්තිවසිභාවාය විවිත්තසෙනාසනසෙවනඤ්ච බුද්ධානං සාසනං ඔවාදො අනුසිට්ඨීති. ඉමා පන තිස්සො ගාථායො සබ්බබුද්ධානං පාතිමොක්ඛුද්දෙසගාථා හොන්තීති වෙදිතබ්බා, තං බුද්ධා එව උද්දිසන්ති, න සාවකා. ‘‘සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො’’තිආදිනා (මහාව. 134) නයෙන වුත්තං **ආණාපාතිමොක්ඛං** නාම, තං සාවකා එව උද්දිසන්ති, න බුද්ධා. ඉදමෙව ච ඉමස්මිං අත්ථෙ පාතිමොක්ඛන්ති අධිප්පෙතං.

අනුපගතො නාම තත්ථෙව උපසම්පන්නො, අසතියා පුරිමිකාය **අනුපගතො** වා. **චාතුමාසිනියන්ති** චතුමාසියං. සා හි චතුන්නං මාසානං පාරිපූරිභූතාති චාතුමාසී, සා එව ‘‘චාතුමාසිනී’’ති වුච්චති, තස්සං චාතුමාසිනියං, පච්ඡිමකත්තිකපුණ්ණමාසියන්ති අත්ථො. **කායසාමග්ගින්ති** කායෙන සමග්ගභාවං, හත්ථපාසූපගමනන්ති වුත්තං හොති.

අයං පනෙත්ථ විනිච්ඡයො – සචෙ පුරිමිකාය පඤ්ච භික්ඛූ වස්සං උපගතා පච්ඡිමිකායපි පඤ්ච, පුරිමෙහි ඤත්තිං ඨපෙත්වා පවාරිතෙ පච්ඡිමෙහි තෙසං සන්තිකෙ පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො, න එකස්මිං උපොසථග්ගෙ ද්වෙ ඤත්තියො ඨපෙතබ්බා. සචෙ පච්ඡිමිකාය උපගතා චත්තාරො තයො ද්වෙ එකො වා හොති, එසෙව නයො. අථ පුරිමිකාය චත්තාරො, පච්ඡිමිකායපි චත්තාරො තයො ද්වෙ එකො වා, එසෙව නයො. අථ පුරිමිකාය තයො, පච්ඡිමිකාය තයො ද්වෙ එකො වා, එසෙව නයො. ඉදඤ්හෙත්ථ ලක්ඛණං – සචෙ පුරිමිකාය උපගතෙහි පච්ඡිමිකාය උපගතා ථොකතරා චෙව හොන්ති සමසමා ච, සඞ්ඝපවාරණාය ච ගණං පූරෙන්ති, සඞ්ඝපවාරණාවසෙන ඤත්ති ඨපෙතබ්බා. සචෙ පන පච්ඡිමිකාය එකො හොති, තෙන සද්ධිං තෙ චත්තාරො හොන්ති, චතුන්නං සඞ්ඝඤත්තිං ඨපෙත්වා පවාරෙතුං න වට්ටති. ගණඤත්තියා පන සො ගණපූරකො හොති, තස්මා ගණවසෙන ඤත්තිං ඨපෙත්වා පුරිමෙහි පවාරෙතබ්බං. ඉතරෙන තෙසං සන්තිකෙ පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො. සචෙ පුරිමිකාය ද්වෙ, පච්ඡිමිකාය ද්වෙ වා එකො වා, එත්ථාපි එසෙව නයො. සචෙ පුරිමිකායපි එකො, පච්ඡිමිකායපි එකො, එකෙන එකස්ස සන්තිකෙ පවාරෙතබ්බං, එකෙන පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො. සචෙ පුරිමෙහි වස්සූපගතෙහි පච්ඡා වස්සූපගතා එකෙනපි අධිකතරා හොන්ති, පඨමං පාතිමොක්ඛං උද්දිසිත්වා පච්ඡා ථොකතරෙහි තෙසං සන්තිකෙ පවාරෙතබ්බං. කත්තිකචාතුමාසිනිපවාරණාය පන සචෙ පඨමවස්සූපගතෙහි මහාපවාරණාය පවාරිතෙහි පච්ඡා උපගතා අධිකතරා වා සමසමා වා හොන්ති, පවාරණාඤත්තිං ඨපෙත්වා පවාරෙතබ්බං, තෙහි පවාරිතෙ පච්ඡා ඉතරෙහි පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො. අථ මහාපවාරණාය පවාරිතා බහූ හොන්ති, පච්ඡා වස්සූපගතා ථොකා වා එකො වා, පාතිමොක්ඛෙ උද්දිට්ඨෙ පච්ඡා තෙසං සන්තිකෙ තෙන පවාරෙතබ්බන්ති.

ඨපෙත්වා පන පවාරණාදිවසං අඤ්ඤස්මිං කාලෙති අඤ්ඤස්මිං උපොසථදිවසෙ. **උද්දිට්ඨමත්තෙ පාතිමොක්ඛෙති** ‘‘පරියොසිතමත්තෙ උද්දිස්සමානෙ’’ති අපරියොසිතෙ ආගතෙ සති අවසෙසස්ස පාතිමොක්ඛස්ස සොතබ්බත්තා පාරිසුද්ධිඋපොසථං කාතුං න වට්ටති. **අවුට්ඨිතායාති**ආදීනිපි පාතිමොක්ඛස්ස නිට්ඨිතකාලමෙව පරිසාය විසෙසෙත්වා වදති. **සමසමා වාති** පුරිමෙහි සමපරිමාණා. **ථොකතරා වාති** පුරිමෙහි ථොකතරපරිමාණා. එතෙන බහුතරෙසු ආගතෙසු පුන පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතබ්බං, න පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බොති දස්සෙති.

එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වාති එකස්මිං අංසෙ සාධුකං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වාති අත්ථො. සුත්තනිපාතට්ඨකථාය (සු. නි. අට්ඨ. 2.345) පන **‘‘එකංසං චීවරං කත්වාති** එත්ථ පන පුන සණ්ඨාපනෙන එවං වුත්තං. **එකංසන්ති** ච වාමංසං පාරුපිත්වා ඨිතස්සෙතං අධිවචනං. යතො යථා වාමංසං පාරුපිත්වා ඨිතං හොති, තථා චීවරං කත්වාති එවමස්ස අත්ථො වෙදිතබ්බො’’ති වුත්තං. **අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වාති** දසනඛසමොධානසමුජ්ජලං අඤ්ජලිං උක්ඛිපිත්වා. සචෙ පන තත්ථ පාරිවාසිකොපි අත්ථි, සඞ්ඝනවකට්ඨානෙ නිසීදිත්වා තත්ථෙව නිසින්නෙන අත්තනො පාළියා පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො. පාතිමොක්ඛෙ පන උද්දිසියමානෙ පාළියා අනිසීදිත්වා පාළිං විහාය හත්ථපාසං අමුඤ්චන්තෙන නිසීදිතබ්බං. පවාරණායපි එසෙව නයො.

සබ්බං පුබ්බකරණීයන්ති සම්මජ්ජනාදිනවවිධං පුබ්බකිච්චං. ඉමිනා බහූනං වසනට්ඨානෙයෙව උපොසථදිවසෙ පුබ්බකිච්චං කාතබ්බං න හොති, අථ ඛො එකස්ස වසනට්ඨානෙපි කාතබ්බංයෙවාති දස්සෙති. යථා ච සබ්බො සඞ්ඝො සභාගාපත්තිං ආපජ්ජිත්වා ‘‘සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො…පෙ…. පටිකරිස්සතී’’ති (මහාව. 171) ඤත්තිං ඨපෙත්වා උපොසථං කාතුං ලභති, එවමෙත්ථාපි තීහි ‘‘සුණන්තු මෙ, ආයස්මන්තා, ඉමෙ භික්ඛූ සභාගං ආපත්තිං ආපන්නා, යදා අඤ්ඤං භික්ඛුං සුද්ධං අනාපත්තිකං පස්සිස්සන්ති, තදා තස්ස සන්තිකෙ තං ආපත්තිං පටිකරිස්සන්තී’’ති ගණඤත්තිං ඨපෙත්වා, ද්වීහිපි ‘‘අඤ්ඤං සුද්ධං පස්සිත්වා පටිකරිස්සාමා’’ති වත්වා උපොසථං කාතුං වට්ටති. එකෙනපි ‘‘පරිසුද්ධං ලභිත්වා පටිකරිස්සාමී’’ති ආභොගං කත්වා කාතුං වට්ටති.

තදහූති තස්මිං අහු, තස්මිං දිවසෙති අත්ථො. **නානාසංවාසකෙහීති** ලද්ධිනානාසංවාසකෙහි. **අනාවාසො** නාම නවකම්මසාලාදිකො යො කොචි පදෙසො . **අඤ්ඤත්‍ර සඞ්ඝෙනාති** සඞ්ඝප්පහොනකෙහි භික්ඛූහි විනා. **අඤ්ඤත්‍ර**

අන්තරායාති පුබ්බෙ වුත්තං දසවිධමන්තරායං විනා. සබ්බන්තිමෙන පන පරිච්ඡෙදෙන අත්තචතුත්ථෙ වා අන්තරායෙ වා සති ගන්තුං වට්ටති. යථා ච ආවාසාදයො න ගන්තබ්බා, එවං සචෙ විහාරෙ උපොසථං කරොන්ති, උපොසථාධිට්ඨානත්ථං සීමාපි නදීපි න ගන්තබ්බා. සචෙ පනෙත්ථ කොචි භික්ඛු හොති, තස්ස සන්තිකං ගන්තුං වට්ටති, විස්සට්ඨඋපොසථාපි ආවාසා ගන්තුං වට්ටති. එවං ගතො අධිට්ඨාතුම්පි ලභති. ආරඤ්ඤකෙනාපි භික්ඛුනා උපොසථදිවසෙ ගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා අත්තනො විහාරමෙව ආගන්තබ්බං. සචෙ අඤ්ඤං විහාරං ඔක්කමති, තත්ථ උපොසථං කත්වාව ආගන්තබ්බං, අකත්වා ආගන්තුං න වට්ටති, යං ජඤ්ඤා "අජ්ජෙව තත්ථ ගන්තුං සක්කොමී"ති එවරූපො පන ආවාසො ගන්තබ්බො. තත්ථ භික්ඛූහි සද්ධිං උපොසථං කරොන්තෙනාපි හි ඉමිනා නෙව උපොසථන්තරායො කතො භවිස්සතීති.

170. **බහි උපොසථං කත්වා ආගතෙනාති** නදියා වා සීමාය වා යත්ථ කත්ථචි උපොසථං කත්වා ආගතෙන ඡන්දො දාතබ්බො, "කතො මයා උපොසථො"ති අච්ඡිතුං න ලභතීති අධිප්පායො. **කිච්චපසුතො වාති** ගිලානුපට්ඨානාදිකිච්චපසුතො වා. **සඞ්ඝො නප්පහොතීති** ද්වින්නං ද්වින්නං අන්තරා හත්ථපාසං අවිජහිත්වා පටිපාටියා ඨාතුං නප්පහොති.

"අධම්මෙන වග්ග"න්ති එත්ථ එකසීමාය චතූසු භික්ඛූසු විජ්ජමානෙසු පාතිමොක්ඛුද්දෙසොව අනුඤ්ඤාතො, තීසු ද්වීසු ච පාරිසුද්ධිඋපොසථොව, ඉධ පන තථා අකතත්තා "අධම්මෙනා"ති වුත්තං. යස්මා පන ඡන්දපාරිසුද්ධි සඞ්ඝෙ එව ආගච්ඡති, න ගණෙ න පුග්ගලෙ, තස්මා "වග්ග"න්ති වුත්තං. සචෙ පන ද්වෙ සඞ්ඝා එකසීමායං අඤ්ඤමඤ්ඤං ඡන්දං ආහරිත්වා එකස්මිං ඛණෙ විසුං සඞ්ඝකම්මං කරොන්ති, එත්ථ කථන්ති? කෙචි පන "තං වට්ටතී"ති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං වග්ගකම්මත්තා. වග්ගකම්මං කරොන්තානඤ්හි ඡන්දපාරිසුද්ධි අඤ්ඤත්ථ න ගච්ඡති තථා වචනාභාවා, විසුං විසුං කම්මකරණත්ථමෙව සීමාය අනුඤ්ඤාතත්තා චාති ගහෙතබ්බං. විහාරසීමාය පන සඞ්ඝෙ විජ්ජමානෙපි කෙනචි පච්චයෙන ඛණ්ඩසීමාය තීසු, ද්වීසු වා පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරොන්තෙසු කම්මං ධම්මෙන සමග්ගමෙව භින්නසීමට්ඨත්තාති දට්ඨබ්බං.

"අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තදහුපොසථෙ පාරිසුද්ධිං දෙන්තෙන ඡන්දම්පි දාතුං, සන්ති සඞ්ඝස්ස කරණීය"න්ති (මහාව. 165) වුත්තත්තා භගවතො ආණං කරොන්තෙන **"ඡන්දං දම්මී"**ති වුත්තං. "ඡන්දහාරකො චෙ, භික්ඛවෙ, දින්නෙ ඡන්දෙ තත්ථෙව පක්කමති, අඤ්ඤස්ස දාතබ්බො ඡන්දො"තිආදිවචනතො (මහාව. 165) පුන අත්තනො ඡන්දදානපරිස්සමවිනොදනත්ථං **"ඡන්දං මෙ හරා"**ති වුත්තං. "ඡන්දහාරකො චෙ, භික්ඛවෙ, දින්නෙ ඡන්දෙ සඞ්ඝප්පත්තො සඤ්චිච්ච නාරොචෙති, ආහටො හොති ඡන්දො, ඡන්දහාරකස්ස ආපත්ති දුක්කටස්සා"ති වුත්තත්තා දුක්කටතො තං මොචෙතුං **"ඡන්දං මෙ ආරොචෙහී"**ති වුත්තං. **කායෙන වා වාචාය වා උභයෙන වා විඤ්ඤාපෙතබ්බොති** මනසාව අචින්තෙත්වා කායප්පයොගං කරොන්තෙන යෙන කෙනචි අඞ්ගපච්චඞ්ගෙන වා, වාචං පන නිච්ඡාරෙතුං සක්කොන්තෙන තථෙව වාචාය වා, උභයථාපි සක්කොන්තෙන කායවාචාහි වා විඤ්ඤාපෙතබ්බො, ජානාපෙතබ්බොති අත්ථො. **"අයමත්ථො"**තිවචනතො පන යාය කායචිපි භාසාය විඤ්ඤාපෙතුං වට්ටති.

පාරිසුද්ධිදානෙපි ඡන්දදානෙ වුත්තසදිසොව විනිච්ඡයො, තං පන දෙන්තෙන පඨමං සන්තී ආපත්ති දෙසෙතබ්බා. න හි සාපත්තිකො සමානො "පාරිසුද්ධිං දම්මි, පාරිසුද්ධිං මෙ හර, පාරිසුද්ධිං මෙ ආරොචෙහී"ති වත්තුමරහති. "සන්ති සඞ්ඝස්ස කරණීයානී"ති වත්තබ්බෙ වචනවිපල්ලාසෙන **"සන්ති සඞ්ඝස්ස කරණීය"**න්ති වුත්තං. **තෙසඤ්ච අත්තනො ච ඡන්දපාරිසුද්ධිං දෙතීති** එත්ථ ඡන්දො ච පාරිසුද්ධි ච ඡන්දපාරිසුද්ධි ච **ඡන්දපාරිසුද්ධි,** තං දෙතීති සරූපෙකසෙසෙන අත්ථො දට්ඨබ්බො. **ඉතරාති** අඤ්ඤෙසං ඡන්දපාරිසුද්ධි. **බිළාලසඞ්ඛලිකා ඡන්දපාරිසුද්ධීති** එත්ථ **බිළාලසඞ්ඛලිකා** නාම බිළාලබන්ධනං. තත්ථ හි සඞ්ඛලිකාය පඨමවලයං දුතියවලයංයෙව පාපුණාති, න තතියං, එවමයම්පි ඡන්දපාරිසුද්ධි දායකෙන යස්ස දින්නා, තතො අඤ්ඤත්ථ න ගච්ඡති, තස්මා සා බිළාලසඞ්ඛලිකසදිසත්තා "බිළාලසඞ්ඛලිකා"ති වුත්තා. බිළාලසඞ්ඛලිකාග්ගහණඤ්චෙත්ථ යාසං කාසඤ්චි සඞ්ඛලිකානං උපලක්ඛණමත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

173. පවාරණාදානෙපි එසෙව නයො. අයං පන විසෙසො – තත්ථ "ඡන්දං මෙ ආරොචෙහී"ති, ඉධ පන "මමත්ථාය පවාරෙහී"ති. තත්ථ ඡන්දහාරකෙ සඞ්ඝස්ස හත්ථං උපගතමත්තෙයෙව ආගතා හොති. ඉධ පන එවං දින්නාය පවාරණාය පවාරණාහාරකෙන සඞ්ඝං උපසඞ්කමිත්වා එවං පවාරෙතබ්බං "තිස්සො, භන්තෙ, භික්ඛු…පෙ…. පටිකරිස්සාමී"ති. විමතිවිනොදනියං **"එවමෙතං ධාරයාමි, සුතා ඛො පනායස්මන්තෙහීති** එත්ථ 'එවමෙතං ධාරයාමී'ති වත්වා උද්දිට්ඨං ඛො ආයස්මන්තො නිදානං, සුතා ඛො පනායස්මන්තෙහි චත්තාරො පාරාජිකා ධම්මා"තිආදිනා වත්තබ්බං. මාතිකාට්ඨකථායඤ්හි එවමෙව වුත්තං. **සුතෙනාති** සුතපදෙන.

174. නිදානුද්දෙසෙ අනිට්ඨිතෙ පාතිමොක්ඛං නිද්දිට්ඨං නාම න හොතීති ආහ **"දුතියාදීසු උද්දෙසෙසූ"**තිආදි.

175. **තීහිපි විධීහීති** ඔසාරණකථනසරභඤ්ඤෙහි. එත්ථ ච අත්ථං භණිතුකාමතාය වා භණාපෙතුකාමතාය වා සුත්තස්ස ඔතාරණං **ඔසාරණං** නාම. තස්සෙව අත්ථප්පකාසනා **කථනං** නාම. කෙවලං පාඨස්සෙව සරෙන භණනං **සරභඤ්ඤං** නාම. **සජ්ඣායං අධිට්ඨහිත්වාති** "සජ්ඣායං කරොමී"ති චිත්තං උප්පාදෙත්වා. **ඔසාරෙත්වා පන කථෙන්තෙනාති** සයමෙව පාඨං වත්වා පච්ඡා අත්ථං කථෙන්තෙන. **නවවිධන්ති** සඞ්ඝගණපුග්ගලෙසු තයො,

සුත්තුද්දෙසපාරිසුද්ධිඅධිට්ඨානවසෙන තයො, චාතුද්දසීපන්නරසීසාමග්ගිවසෙන තයොති නවවිධං. **චතුබ්බිධන්ති** අධම්මෙනවග්ගාදි චතුබ්බිධං. **දුවිධන්ති** භික්ඛුභික්ඛුනීනං පාතිමොක්ඛවසෙන දුවිධං පාතිමොක්ඛං. **නවවිධන්ති** භික්ඛූනං පඤ්ච, භික්ඛුනීනං චත්තාරොති නවවිධං පාතිමොක්ඛුද්දෙසං. **කතිමීති** කතිසද්දාපෙක්ඛං ඉත්ථිලිඞ්ගං දට්ඨබ්බං.

උතුවස්සෙයෙවාති හෙමන්තගිම්හෙසුයෙව. **විඤ්ඤාපෙතීති** එත්ථ මනසා චින්තෙත්වා කායවිකාරකරණමෙව විඤ්ඤාපනන්ති දට්ඨබ්බං. පාළියං **අඤ්ඤස්ස දාතබ්බා පාරිසුද්ධීති** පාරිසුද්ධිදායකෙන පුන අඤ්ඤස්ස භික්ඛුනො සන්තිකෙ දාතබ්බා. ‘‘භූතං එව සාමණෙරභාවං ආරොචෙතී’’ති වුත්තත්තා ඌනවීසතිවස්සකාලෙ උපසම්පන්නස්ස, අන්තිමවත්ථුඅජ්ඣාපන්නසික්ඛාපච්චක්ඛාතකාදීනං වා යාව භික්ඛුපටිඤ්ඤා වට්ටති, තාව තෙහි ආහටාපි ඡන්දපාරිසුද්ධි ආගච්ඡති. යදා පන තෙ අත්තනො සාමණෙරාදිභාවං පටිජානන්ති, තතො පට්ඨාය නාගච්ඡතීති දස්සිතන්ති දට්ඨබ්බං. පාළියම්පි (මහාව. 164) හි ‘‘දින්නාය පාරිසුද්ධියා සඞ්ඝප්පත්තො විබ්භමති…පෙ…. පණ්ඩකො පටිජානාති, තිරච්ඡානගතො පටිජානාති, උභතොබ්‍යඤ්ජනකො පටිජානාති, ආහටා හොති පාරිසුද්ධී’’ති වුත්තත්තා පණ්ඩකාදීනං භික්ඛුපටිඤ්ඤාය වත්තමානකාලෙසු පන ඡන්දපාරිසුද්ධියාව ආගමනං සිද්ධමෙව. තෙනාහ **‘‘එස නයො සබ්බත්ථා’’**ති. උම්මත්තකඛිත්තචිත්තවෙදනාට්ටානං පන පකතත්තා අන්තරාමග්ගෙ උම්මත්තකාදිභාවෙ පටිඤ්ඤාතෙපි තෙසං සඞ්ඝප්පත්තමත්තෙනෙව ඡන්දාදි ආගච්ඡතීති දස්සෙති.

භික්ඛූනං හත්ථපාසන්ති ඉමිනා ගණපුග්ගලෙසු ඡන්දපාරිසුද්ධියා අනාගමනං දස්සෙති. ‘‘සඞ්ඝප්පත්තො’’ති හි පාළියං (මහාව. 165) වුත්තං. සඞ්ඝසන්නිපාතතො පඨමං කාතබ්බං **පුබ්බකරණං** සඞ්ඝසන්නිපාතෙ කාතබ්බං **පුබ්බකිච්චන්ති** දට්ඨබ්බං. පාළියං ‘‘න ච භික්ඛවෙ අධිට්ඨාතබ්බං, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති එත්ථ අසඤ්චිච්ච අස්සතියා අනාපත්ති. යථා චෙත්ථ, එවං උපරිපි, යත්ථ පන අචිත්තකාපත්ති අත්ථි, තත්ථ වක්ඛාම. **පඤ්ඤත්තං හොතීති** ඉමිනා න සාපත්තිකෙන උපොසථො කාතබ්බොති විසුං පටික්ඛෙපාභාවෙපි යථාවුත්තසුත්තසාමත්ථියතො පඤ්ඤත්තමෙවාති දස්සෙති. ඉමිනා එව නයෙන ‘‘අට්ඨානමෙතං, භික්ඛවෙ, අනවකාසො, යං තථාගතො අපරිසුද්ධාය පරිසාය උපොසථං කරෙය්‍ය, පාතිමොක්ඛං උද්දිසෙය්‍යා’’තිආදිසුත්තනයතොව (අ. නි. 8.20; උදා. 45; චූළව. 386) අලජ්ජීහි සද්ධිං උපොසථකරණම්පි පටික්ඛිත්තමෙව අලජ්ජීනිග්ගහත්ථත්තා සබ්බසික්ඛාපදානන්ති දට්ඨබ්බං. **පාරිසුද්ධිදානපඤ්ඤාපනෙනාති** ඉමිනා සාපත්තිකෙන පාරිසුද්ධිපි න දාතබ්බාති දීපිතං හොති.

176. **උභොපි දුක්කටන්ති** එත්ථ සභාගාපත්තිභාවං අජානිත්වා කෙවලං ආපත්තිනාමෙනෙව දෙසෙන්තස්ස පටිග්ගණ්හන්තස්ස ච අචිත්තකමෙව දුක්කටං හොතීති වදන්ති. යථා සඞ්ඝො සභාගාපත්තිං ආපන්නොති ඤත්තිං ඨපෙත්වා උපොසථං කාතුං ලභති, එවං තයොපි ‘‘සුණන්තු මෙ, ආයස්මන්තා, ඉමෙ භික්ඛූ සභාගං ආපත්තිං ආපන්නා’’තිආදිනා වුත්තනයානුසාරෙනෙව ගණඤත්තිං ඨපෙත්වා ද්වීහි අඤ්ඤමඤ්ඤං ආරොචෙත්වා උපොසථං කාතුං වට්ටති. එකෙන පන සාපත්තිකෙන දූරං ගන්ත්වාපි පටිකාතුමෙව වට්ටති, අසම්පාපුණන්තෙන ‘‘භික්ඛුං ලභිත්වා පටිකරිස්සාමී’’ති උපොසථො කාතබ්බො, පටිකරිත්වා ච පුන උපොසථො කාතබ්බො . **කෙනචි කරණීයෙන ගන්ත්වාති** සීමාපරිච්ඡෙදතො බහිභූතං ගාමං වා අරඤ්ඤං වා ගන්ත්වාති අත්ථො. එතෙනෙව උපොසථඤත්තියා ඨපනකාලෙ සමග්ගා එව තෙ ඤත්තිං ඨපෙසුන්ති සිද්ධං. තෙනෙව පාළියං (මහාව. 172) ‘‘උද්දිට්ඨං සුඋද්දිට්ඨ’’න්ති සබ්බපන්නරසකෙසුපි වුත්තං.

සචෙ පන වුඩ්ඪතරො හොතීති පවාරණාදායකො භික්ඛු වුඩ්ඪතරො හොති. **එවඤ්හි තෙන තස්සත්ථාය පවාරිතං හොතීති** එත්ථ එවං තෙන අප්පවාරිතෙපි තස්ස සඞ්ඝප්පත්තමත්තෙන සඞ්ඝස්ස පවාරණාකම්මං සමග්ගකම්මමෙව හොතීති දට්ඨබ්බං. **තෙන ච භික්ඛුනාති** පවාරණාදායකෙන භික්ඛුනා. **බහූපි සමානවස්සිකා එකතො පවාරෙතුං ලභන්තීති** එකස්මිං සංවච්ඡරෙ ලද්ධුපසම්පදතාය සමානුපසම්පදවස්සා සබ්බෙ එකතො පවාරෙතුං ලභන්තීති අත්ථො.

එත්ථ පන පණ්ඩිතෙහි චින්තෙතබ්බං විචාරෙතබ්බං කාරණං අත්ථි, කිං පන තන්ති? ඉදානි පාතිමොක්ඛුද්දෙසකාලෙ –

‘‘සම්මජ්ජනී පදීපො ච, උදකං ආසනෙන ච;
උපොසථස්ස එතානි, පුබ්බකරණන්ති වුච්චති.

‘‘ඡන්දපාරිසුද්ධිඋතුක්ඛානං, භික්ඛුගණනා ච ඔවාදො;
උපොසථස්ස එතානි, පුබ්බකිච්චන්ති වුච්චති.

‘‘උපොසථො යාවතිකා ච භික්ඛූ කම්මප්පත්තා;
සභාගාපත්තියො ච න විජ්ජන්ති;
වජ්ජනීයා ච පුග්ගලා තස්මිං න හොන්ති;
පත්තකල්ලන්ති වුච්චතී’’ති. (මහාව. අට්ඨ. 168) –

ඉමා ගාථායො ධම්මජ්ඣෙසකෙන පාඨංයෙව භණාපෙත්වා පාතිමොක්ඛුද්දෙසකො අත්ථං කථෙති. තතො පුබ්බකරණපුබ්බකිච්චානි සම්මා නිට්ඨාපෙත්වා ''දෙසිතාපත්තිකස්ස සමග්ගස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස අනුමතියා පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතුං ආරාධනං කරොමා''ති ඉමං වාක්‍යං පාඨමෙව අජ්ඣෙසකෙන භණාපෙත්වා අත්ථං අවත්වාව ''සාධූ''ති වත්වා පාතිමොක්ඛං උද්දිසති. පවාරණායපි එසෙව නයො. ''පවාරණාය එතානී''ති ච ''පවාරණං කාතු''න්ති ච ඉමානි පදානියෙව විසිට්ඨානි.

කිං ඉමානි ධම්මජ්ඣෙසකස්ස වචනානි, උදාහු පාතිමොක්ඛුද්දෙසකස්සාති? කිඤ්චෙත්ථ – යදි ධම්මජ්ඣෙසකස්ස වචනානි, එවං සති ගාථාත්තයං වත්වා තාසං අත්ථම්පි සො එව කථෙත්වා එතානි පුබ්බකරණානි ච එතානි පුබ්බකිච්චානි ච සඞ්ඝෙන කතානි, ඉදඤ්ච සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං සමානීතං, තස්මා ''උද්දිසතු, භන්තෙ, පාතිමොක්ඛ''න්ති තෙනෙව වත්තබ්බං සියා. අථ පාතිමොක්ඛුද්දෙසකස්ස වචනානි, එවඤ්ච සති ''සඞ්ඝො, භන්තෙ, ථෙරං පාතිමොක්ඛුද්දෙසං අජ්ඣෙසති, උද්දිසතු, භන්තෙ, ථෙරො පාතිමොක්ඛ''න්ති ධම්මජ්ඣෙසකෙන යාවතතියං අජ්ඣෙසාපෙත්වා ''සම්මජ්ජනී…පෙ…. වුච්චතී''ති ගාථං වත්වා ඉති ''අට්ඨකථාචරියෙහි වුත්තානි එතානි පුබ්බකරණානි කතානී''ති පුච්ඡිත්වා ධම්මජ්ඣෙසකෙන ''ආම, භන්තෙ''ති වුත්තෙ ''ඡන්දපාරිසුද්ධි …පෙ…. වුච්චතී''ති ගාථං වත්වා ඉති ''අට්ඨකථාචරියෙහි වුත්තානි එතානි පුබ්බකිච්චානි කතානී''ති පුච්ඡිත්වා ''ආම, භන්තෙ''ති වුත්තෙ ''උපොසථො…පෙ…. වුච්චතී''ති ගාථං වත්වා ඉති ''අට්ඨකථාචරියෙහි වුත්තං ඉදං පත්තකල්ලං සමානීත''න්ති පුච්ඡිත්වා ''ආම භන්තෙ''ති වුත්තෙ ''පුබ්බකරණපුබ්බකිච්චානි සම්මා නිට්ඨාපෙත්වා පත්තකල්ලෙ සමානීතෙ සමග්ගස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස අනුමතියා පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතුං ආරාධනං මයං කරොමා''ති පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන වත්තබ්බං සියා, එවං සති අජ්ඣෙසකඅජ්ඣෙසිතබ්බානං වචනං අසඞ්කරතො ඤාතබ්බං භවෙය්‍යාති.

එත්ථ ච ගාථාත්තයස්ස අට්ඨකථාචරියෙහි වුත්තභාවො අට්ඨකථායමෙව ආගතො. පච්ඡිමවාක්‍යං පන නෙව පාළියං, න අට්ඨකථායං, න ටීකාදීසු දිස්සති. බුද්ධසික්ඛාපකරණෙපි –

''පුබ්බකිච්චෙ ච කරණෙ;
පත්තකල්ලෙ සමානිතෙ;
සුත්තං උද්දිසති සඞ්ඝො;
පඤ්චධා සො විභාවිතො''ති ච.

''පුබ්බකිච්චෙ ච කරණෙ;
පත්තකල්ලෙ සමානිතෙ;
ඤත්තිං වත්වාන සඞ්ඝෙන;
කත්තබ්බෙවං පවාරණා''ති ච. –

වුත්තං, න වුත්තං තථා. මූලසික්ඛාපකරණෙයෙව තථා වුත්තං, තස්මා ආචරියානං අත්තනොමති භවෙය්‍ය.

තත්ථ ''පුබ්බකරණපුබ්බකිච්චානි සම්මා නිට්ඨාපෙත්වා''ති ඉමිනා පුරිමගාථාද්වයස්ස අත්ථමෙව කථෙත්වා තතියගාථාය අත්ථො න කථිතො. ''දෙසිතාපත්තිකස්සා''ති ඉමිනා ච ආපත්තියා දෙසිතභාවොයෙව කථිතො, න සබ්බං පත්තකල්ලං. ආපත්තියා දෙසිතභාවෙ ච සභාගාපත්තියා දෙසිතභාවොයෙව පත්තකල්ලස්මිං අන්තොගධො, න ඉතරො. වුත්තඤ්හි කඞ්ඛාවිතරණියං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) ''එතාසු හි සභාගාපත්තීසු අවිජ්ජමානාසු, විසභාගාපත්තීසු විජ්ජමානාසුපි පත්තකල්ලං හොතියෙවා''ති. ''පුබ්බකරණපුබ්බකිච්චානි සම්මා නිට්ඨාපෙත්වා දෙසිතාපත්තිකස්ස සමග්ගස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස අනුමතියා පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතුං ආරාධනං කරොමා''ති එත්තකෙයෙව වුත්තෙ අවසෙසානි තීණි පත්තකල්ලඞ්ගානි. සෙය්‍යථිදං – උපොසථො, යාවතිකා ච භික්ඛූ කම්මප්පත්තා, වජ්ජනීයා ච පුග්ගලා තස්මිං න හොන්තීති (මහාව. අට්ඨ. 168). තෙසු අසන්තෙසුපි උපොසථො කාතබ්බොති ආපජ්ජති, න පන කාතබ්බො. තෙන වුත්තං ''න, භික්ඛවෙ, අනුපොසථෙ උපොසථො කාතබ්බො, යො කරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 183) ච, ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, චතුන්නං පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතු''න්ති (මහාව. 168) ච, ''න, භික්ඛවෙ, සගහට්ඨාය පරිසාය පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතබ්බ''න්තිආදි (මහාව. 154) ච, තස්මා උපොසථදිවසෙසු සඞ්ඝෙ සන්නිපතිතෙ සචෙ පුබ්බෙව සම්මතො ධම්මජ්ඣෙසකො අත්ථි, ඉච්චෙතං කුසලං. නො චෙ, එකං බ්‍යත්තං පටිබලං භික්ඛුං සඞ්ඝෙන සම්මන්නාපෙත්වා තෙන ධම්මජ්ඣෙසකෙන පාතිමොක්ඛුද්දෙසකං උපසඞ්කමිත්වා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා එවමස්ස වචනීයො – සඞ්ඝො, භන්තෙ, ථෙරං පාතිමොක්ඛුද්දෙසං අජ්ඣෙසති, උද්දිසතු ථෙරො පාතිමොක්ඛං. දුතියම්පි, භන්තෙ, සඞ්ඝො…පෙ…. තතියම්පි, භන්තෙ, සඞ්ඝො…පෙ…. උද්දිසතු ථෙරො පාතිමොක්ඛන්ති තික්ඛත්තුං යාචාපෙත්වා තතො පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන –

''සම්මජ්ජනී පදීපො ච, උදකං ආසනෙන ච;
උපොසථස්ස එතානි, පුබ්බකරණන්ති වුච්චතීති. (මහාව. අට්ඨ. 168; කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) –

අට්ඨකථාචරියෙහි වුත්තානි චත්තාරි පුබ්බකරණානි, කිං තානි කතානී''ති පුච්ඡිතෙ ධම්මජ්ඣෙසකෙන ''ආම, භන්තෙ''ති වුත්තෙ පුන පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන –

> ''ඡන්දපාරිසුද්ධිඋතුක්ඛානං, භික්ඛුගණනා ච ඔවාදො;
> උපොසථස්ස එතානි, පුබ්බකිච්චන්ති වුච්චතීති. (මහාව. අට්ඨ. 168; කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) –

අට්ඨකථාචරියෙහි වුත්තානි පඤ්ච පුබ්බකිච්චානි, කිං තානි කතානී''ති පුච්ඡිතෙ ධම්මජ්ඣෙසකෙන ''ආම භන්තෙ''ති වුත්තෙ පුන පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන –

> ''උපොසථො යාවතිකා ච භික්ඛූ කම්මප්පත්තා;
> සභාගාපත්තියො ච න විජ්ජන්ති;
> වජ්ජනීයා ච පුග්ගලා තස්මිං න හොන්ති;
> පත්තකල්ලන්ති වුච්චතීති. (මහාව. අට්ඨ. 168; කඞ්ඛා අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) –

අට්ඨකථාචරියෙහි වුත්තානි චත්තාරි පත්තකල්ලඞ්ගානි, කිං තානි සමානීතානී''ති පුච්ඡිතෙ ධම්මජ්ඣෙසකෙන ''ආම, භන්තෙ''ති වුත්තෙ පුන පාතිමොක්ඛුද්දෙසකො ''පුබ්බකරණපුබ්බකිච්චානි සම්මා නිට්ඨාපෙත්වා පත්තකල්ලඞ්ගෙ සමානීතෙ සඞ්ඝස්ස අනුමතියා පාතිමොක්ඛං උද්දිසිස්සාමා''ති වත්වා ''සාධු සාධූ''ති භික්ඛුසඞ්ඝෙන සම්පටිච්ඡිතෙ ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ, සඞ්ඝො''තිආදිනා පාතිමොක්ඛුද්දෙසකො පාතිමොක්ඛං උද්දිසතීති අයමම්භාකං ඛන්ති.

එත්ථ ච ''ධම්මජ්ඣෙසකෙන…පෙ.… එවමස්ස වචනීයො''ති වුත්තං, සො ධම්මජ්ඣෙසකෙන වචනීයභාවො කථං වෙදිතබ්බොති? ''න, භික්ඛවෙ, සඞ්ඝමජ්ඣෙ අනජ්ඣිට්ඨෙන පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතබ්බං, යො උද්දිසෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 154) වචනතොති. ''සඞ්ඝෙන සම්මන්නාපෙත්වා''ති වුත්තං, තං කථන්ති? ''අජ්ඣෙසනා චෙත්ථ සඞ්ඝෙන සම්මතධම්මජ්ඣෙසකායත්තා වා සඞ්ඝත්ථෙරායත්තා වා''ති අට්ඨකථායං වුත්තත්තා. ''සඞ්ඝො, භන්තෙ, ථෙරං පාතිමොක්ඛුද්දෙසං අජ්ඣෙසති, උද්දිසතු, භන්තෙ, ථෙරො පාතිමොක්ඛ''න්ති අයං අජ්ඣෙසනාකාරො කුතො ලබ්භතීති? පාළිතො. පාළියඤ්හි (මහාව. 155) ''තෙ ථෙරං අජ්ඣෙසන්ති, උද්දිසතු, භන්තෙ, ථෙරො පාතිමොක්ඛ''න්ති ආගතො.

සචෙ පන ධම්මජ්ඣෙසකො වුඩ්ඪතරො, පාතිමොක්ඛුද්දෙසකො නවකො, ''සඞ්ඝො, ආවුසො, ආයස්මන්තං පාතිමොක්ඛුද්දෙසං අජ්ඣෙසති, උද්දිසතු ආයස්මා පාතිමොක්ඛ''න්ති වත්තබ්බං. තං කුතො ලබ්භති? පාළිතොයෙව. පාළියඤ්හි (මහාව. 155) ''එතෙනෙව උපායෙන යාව සඞ්ඝනවකං අජ්ඣෙසන්ති උද්දිසතු ආයස්මා පාතිමොක්ඛ''න්ති ආගතො. තතො ''පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන සම්මජ්ජනී…පෙ.… පුච්ඡිතෙ ධම්මජ්ඣෙසකෙන 'ආම, භන්තෙ'ති වුත්තෙ''ති ඉදං කුතො ලබ්භතීති? පාළිතො අට්ඨකථාතො ච. නිදානපාළියම්පි හි ''කිං සඞ්ඝස්ස පුබ්බකිච්ච''න්ති ආගතං, අට්ඨකථායම්පි (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) **''කිං සඞ්ඝස්ස පුබ්බකිච්චන්ති** සඞ්ඝො උපොසථං කරෙය්‍යාති…පෙ.… එවං ද්වීහි නාමෙහි නවවිධං පුබ්බකිච්චං දස්සිතං, කිං තං කතන්ති පුච්ඡතී''ති ආගතන්ති.

නනු චෙතං අන්තොනිදානෙයෙව ආගතං, අථ කස්මා පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන පුබ්බභාගෙ වත්තබ්බන්ති? සච්චං, තථාපි තදනුලොමතො ජානිතබ්බතො වත්තබ්බං. අට්ඨකථායඤ්හි ඉමා ගාථායො සම්මජ්ජනාදීනං පුබ්බකරණාදිභාවඤාපකභාවෙනෙව වුත්තා, න පාතිමොක්ඛාරම්භකාලෙ භණිතබ්බභාවෙන. අථ ච පන ඉදානි භණන්ති, එවං සන්තෙ කිමත්ථං භණන්තීති චින්තායං අන්තොනිදානෙ ''කිං සඞ්ඝස්ස පුබ්බකිච්ච''න්ති වුත්තපුච්ඡානුලොමෙන පුබ්බකරණාදීනං නිට්ඨිතභාවපුච්ඡනත්ථං භණන්තීති ජානිතබ්බං. වුත්තඤ්හි ''එවං වුත්තං චතුබ්බිධං පුබ්බකරණං කත්වාව උපොසථො කාතබ්බො''ති (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 177), තස්මා පාළිඅට්ඨකථානුලොමතො ඉමිනා අනුක්කමෙන කතෙ සති ධම්මජ්ඣෙසකො පඤ්ඤායති, තස්ස අජ්ඣෙසනාකාරො පඤ්ඤායති, පාතිමොක්ඛුද්දෙසකො පඤ්ඤායති, තස්ස පුබ්බකරණාදීනං නිට්ඨිතභාවපුච්ඡනං පඤ්ඤායති, ධම්මජ්ඣෙසකස්ස විස්සජ්ජනං පඤ්ඤායති, තානි නිට්ඨාපෙත්වා පාතිමොක්ඛුද්දෙසකස්ස පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතුං පටිඤ්ඤා පඤ්ඤායති, එවං ඉමෙසං ගාථාවාක්‍යානං වචනෙ පයොජනං පඤ්ඤායතීති කත්වා පණ්ඩිතෙහි විනයඤ්ඤූහි විචාරෙත්වා ගහෙතබ්බො (?)

> පාළියට්ඨකථාදීනඤ්හි , අනුරූපං ඉමං නයං;
> පුනප්පුනං චින්තයන්තු, පණ්ඩිතා විනයඤ්ඤුනො.
>
> පුනප්පුනං චින්තයිත්වා, යුත්තං චෙ ධාරයන්තු තං;
> නො චෙ යුත්තං ඡඩ්ඩයන්තු, සම්මාසම්බුද්ධසාවකාති.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

උපොසථපවාරණාවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

පඤ්චවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

26. වස්සූපනායිකවිනිච්ඡයකථා

179. එවං උපොසථපවාරණාවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි වස්සූපනායිකවිනිච්ඡයං කථෙතුං **''වස්සූපනායිකාති එත්ථ''**ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ වසනං **වස්සං**. කිං තං? වසනකිරියා භාවත්ථෙ ණ්‍ය-පච්චයවසෙන. උපනයනං **උපනයො.** කො සො? උපගමනකිරියා, වස්සස්ස උපනයො **වස්සූපනයො,** සො එතිස්සා පඤ්ඤත්තියා අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීති **වස්සූපනායිකා**. කා සා? වස්සූපනායිකපඤ්ඤත්ති. අථ වා උපනයති එතායාති **උපනායිකා** මජ්ඣෙ දීඝවසෙන. වස්සස්ස උපනායිකා **වස්සූපනායිකා,** සා එව පුරෙ භවා **පුරිමා** භවත්ථෙ ඉම-පච්චයවසෙන, සා එව **පුරිමිකා** සකත්ථෙ ක-පච්චයවසෙන, තස්මිං පරෙ ඉත්ථිලිඞ්ගෙ අ-කාරස්ස ඉ-කාරාදෙසො. පච්ඡා භවා **පච්ඡිමා,** සාව **පච්ඡිමිකා**.

අස්සතියා පන වස්සං න උපෙතීති ''ඉමස්මිං විහාරෙ ඉමං තෙමාසං වස්සං උපෙමී''ති වචීභෙදං කත්වා න උපෙති. ''න, භික්ඛවෙ, අසෙනාසනිකෙන වස්සං උපගන්තබ්බං, යො උපගච්ඡෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 204) වචීභෙදං කත්වා වස්සූපගමනං සන්ධාය පටික්ඛෙපො, න ආලයකරණවසෙන උපගමනං සන්ධායාති වදන්ති. පාළියං පන අවිසෙසෙන වුත්තත්තා අට්ඨකථායඤ්ච දුතියපාරාජිකසංවණ්ණනායං (පාරා. අට්ඨ. 1.84) ''වස්සං උපගච්ඡන්තෙන හි නාලකපටිපදං පටිපන්නෙනපි පඤ්චන්නං ඡදනානං අඤ්ඤතරෙන ඡන්නෙයෙව සද්වාරබන්ධෙ සෙනාසනෙ උපගන්තබ්බං, තස්මා වස්සකාලෙ සචෙ සෙනාසනං ලභති, ඉච්චෙතං කුසලං. නො චෙ ලභති, හත්ථකම්මං පරියෙසිත්වාපි කාතබ්බං. හත්ථකම්මං අලභන්තෙන සාමම්පි කාතබ්බං, න ත්වෙව අසෙනාසනිකෙන වස්සං උපගන්තබ්බ''න්ති (මහාව. 204) දළ්හං කත්වා වුත්තත්තා අසෙනාසනිකස්ස නාවාදිං විනා අඤ්ඤත්ථ ආලයමත්තෙන උපගන්තුං න වට්ටතීති අම්හාකං ඛන්ති. නාවාසත්ථවජෙසුයෙව හි ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, නාවාය වස්සං උපගන්තු''න්තිආදිනා (මහාව. 203) සති, අසති වා සෙනාසනෙ වස්සූපගමනස්ස විසුං අනුඤ්ඤාතත්තා ''න, භික්ඛවෙ, අසෙනාසනිකෙන වස්සං උපගන්තබ්බ''න්ති (මහාව. 204) අයං පටික්ඛෙපො. **තත්ථ න ලභතීති** අසති සෙනාසනෙ ආලයවසෙනපි නාවාදීසු උපගමනං වුත්තං. චතූසු හි සෙනාසනෙසු විහාරසෙනාසනං ඉධාධිප්පෙතං, න ඉතරත්තයං.

ටඞ්කිතමඤ්චාදිභෙදා කුටීති එත්ථ **ටඞ්කිතමඤ්චො** නාම දීඝෙ මඤ්චපාදෙ මජ්ඣෙ විජ්ඣිත්වා අටනියො පවෙසෙත්වා කතො මඤ්චො, තස්ස ඉදං උපරි, ඉදං හෙට්ඨාති නත්ථි. පරිවත්තෙත්වා අත්ථතොපි තාදිසොව හොති, තං සුසානෙ දෙවට්ඨානෙ ච ඨපෙන්ති, චතුන්නං පාසාණානං උපරි පාසාණං අත්ථරිත්වා කතං ගෙහම්පි ''ටඞ්කිතමඤ්චො''ති වුච්චති.

''ඉධ වස්සං උපෙමී''ති තික්ඛත්තුං වත්තබ්බන්ති සත්ථස්ස අවිහාරත්තා ''ඉමස්මිං විහාරෙ''ති අවත්වා ''ඉධ වස්සං උපෙමී''ති එත්තකමෙව වත්තබ්බං. **සත්ථෙ පන වස්සං උපගන්තුං න වට්ටතීති** කුටිකාදීනං අභාවෙන ''ඉධ වස්සං උපෙමී''ති වචීභෙදං කත්වා උපගන්තුං න වට්ටති, ආලයකරණමත්තෙනෙව වට්ටතීති අධිප්පායො. **විප්පකිරතීති** විසුං විසුං ගච්ඡති. **තීසු ඨානෙසු නත්ථි වස්සච්ඡෙදෙ ආපත්තීති** තෙහි සද්ධිං ගච්ඡන්තස්සෙව නත්ථි ආපත්ති, තෙහි වියුජ්ජිත්වා ගමනෙ පන ආපත්තියෙව, පවාරෙතුඤ්ච න ලභති.

පවිසනද්වාරං යොජෙත්වාති සකවාටබද්ධමෙව යොජෙත්වා. **පුරිමිකාය…පෙ…. න පක්කමිතබ්බාති** ඉමිනා ආසාළ්හීපුණ්ණමාය අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙ පුරිමවස්සං උපගන්ත්වා වස්සානඋතුනො චතූසු මාසෙසු සබ්බපච්ඡිමමාසං ඨපෙත්වා පුරිමං තෙමාසං වසිතබ්බං. සාවණපුණ්ණමියා අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙ පච්ඡිමවස්සං උපගන්ත්වා සබ්බපඨමමාසං ඨපෙත්වා පච්ඡිමං තෙමාසං වසිතබ්බං. එවං අවසිත්වා පුරිමිකාය වස්සං උපගතෙන භික්ඛුනා මහාපවාරණාය අන්තො අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා පච්ඡිමිකාය උපගතෙන චාතුමාසිනිපවාරණාය අන්තො අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා අන්තරා චාරිකං පක්කමෙය්‍ය, උපචාරසීමාතික්කමෙයෙව තස්ස භික්ඛුනො දුක්කටාපත්ති හොතීති දස්සෙති. ඉමමත්ථං පාළියා සමත්ථෙතුං **''න භික්ඛවෙ…පෙ…. වචනතො''**ති වුත්තං. යදි එවං වස්සං උපගන්ත්වා සති කරණීයෙ පක්කමන්තස්ස සබ්බථාපි ආපත්තියෙව සියාති චොදනං සන්ධායාහ **''වස්සං උපගන්ත්වා පනා''**තිආදි. එවං සන්තෙ තදහෙව සත්තාහකරණීයෙන පක්කමන්තස්සෙව අනාපත්ති සියා, න ද්වීහතීහං වසිත්වා පක්කමන්තස්සාති ආහ **''කො පන වාදො''**තිආදි.

180. ඉදානි සත්තාහකරණීයලක්ඛණං විත්ථාරතො දස්සෙතුං **''අනුජානාමි භික්ඛවෙ''**තිආදිමාහ. තත්ථ ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සත්තන්නං සත්තාහකරණීයෙන පහිතෙ ගන්තුං, න ත්වෙව අප්පහිතෙ, භික්ඛුස්ස භික්ඛුනියා සික්ඛමානාය සාමණෙරස්ස සාමණෙරියා උපාසකස්ස උපාසිකායා''ති (මහාව. 187) එකං, ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සත්තන්නං සත්තාහකරණීයෙන අප්පහිතෙපි ගන්තුං, පගෙව පහිතෙ, භික්ඛුස්ස භික්ඛුනියා සික්ඛමානාය සාමණෙරස්ස සාමණෙරියා මාතුයා ච පිතුස්ස චා''ති (මහාව. 198) එකං, ''සචෙ පන භික්ඛුනො භාතා වා අඤ්ඤො වා ඤාතකො ගිලානො හොතී''ති එකං, ''එකස්මිං විහාරෙ භික්ඛූහි සද්ධිං වසන්තො භික්ඛුභත්තිකො''ති එකං, ''සචෙ භික්ඛුස්ස… පෙ…. අනභිරති වා කුක්කුච්චං වා දිට්ඨිගතං වා උප්පන්නං හොතී''ති එකං, ''කොචි භික්ඛු ගරුධම්මං අජ්ඣාපන්නො හොති පරිවාසාරහො''ති එකං, ''භික්ඛුනියාපි මානත්තාරහායා''ති එකං, ''සාමණෙරො උපසම්පජ්ජිතුකාමො…පෙ…. සික්ඛමානා වා…පෙ…. සාමණෙරී වා''ති එකං, ''භික්ඛුස්ස භික්ඛුනියා වා සඞ්ඝො කම්මං කත්තුකාමො තජ්ජනීයං වා''ති එකං, ''සචෙපි කතංයෙව හොති කම්ම''න්ති එකං, ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සඞ්ඝකරණීයෙන ගන්තු''න්ති

(මහාව. 199) එකන්ති එකාදස ඨානානි හොන්ති. තත්ථ පඨමතතියචතුත්ථවසෙන තීසු ඨානෙසු පහිතෙ එව ගන්තබ්බං, නො අප්පහිතෙ. සෙසෙසු අට්ඨසු අප්පහිතෙපි ගන්තබ්බං, පගෙව පහිතෙ. වුත්තඤ්හි විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.199) **"ගන්තබ්බන්ති** සඞ්ඝකරණීයෙන අප්පහිතෙපි ගන්තබ්බ"න්ති. එත්ථ ච අනුපාසකෙහිපි සාසනභාවං ඤාතුකාමෙහි පහිතෙ තෙසං පසාදවඩ්ඪිසම්පත්තෙහිපි සත්තාහකරණීයෙන ගන්තුං වට්ටතීති ගහෙතබ්බං. **භික්ඛුගතිකොති** භික්ඛුනිස්සිතකො. සො පන යස්මා භික්ඛූහි සද්ධිං වසති, තස්මා වුත්තං **"භික්ඛූහි සද්ධිං වසන්තො"**ති.

181. අපිචෙත්ථාති අපිච එත්ථාති ඡෙදො, එත්ථ එතස්මිං සත්තාහකරණීයවිනිච්ඡයෙ අපිච අපරො අයං ඊදිසො පාළිමුත්තකනයො වස්සූපනායිකක්ඛන්ධකපාළිතො මුත්තො නයො වෙදිතබ්බොති යොජනා. සමන්තපාසාදිකායං (මහාව. අට්ඨ. 199) පන "පාළිමුත්තකරත්තිච්ඡෙදවිනිච්ඡයො"ති දිස්සති. තථා හි විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.199) **"රත්තිච්ඡෙදවිනිච්ඡයොති** සත්තාහකරණීයෙන ගන්ත්වා බහිද්ධා අරුණුට්ඨාපනසඞ්ඛාතස්ස රත්තිච්ඡෙදස්ස විනිච්ඡයො"ති. සාරත්ථදීපනියම්පි (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.199) "සත්තාහකරණීයෙන ගන්ත්වා බහිද්ධා අරුණුට්ඨාපනං රත්තිච්ඡෙදො"ති. **අනිමන්තිතෙන ගන්තුං න වට්ටතීති** එත්ථ අනිමන්තිතත්තා සත්තාහකිච්චං අධිට්ඨහිත්වා ගච්ඡන්තස්සපි වස්සච්ඡෙදො චෙව දුක්කටඤ්ච හොතීති වෙදිතබ්බං. යථාවුත්තඤ්හි රත්තිච්ඡෙදකාරණං විනා තිරොවිහාරෙ වසිත්වා ආගමිස්සාමීති ගච්ඡතො වස්සච්ඡෙදං වදන්ති. **ගන්තුං වට්ටතීති** අන්තොඋපචාරසීමායං ඨිතෙනෙව සත්තාහකරණීයනිමිත්තං සල්ලක්ඛෙත්වා ඉමිනා නිමිත්තෙන ගන්ත්වා "සත්තාහබ්භන්තරෙ ආගච්ඡිස්සාමී"ති ආභොගං කත්වා ගන්තුං වට්ටති. පුරිමක්ඛණෙ ආභොගං කත්වා ගමනක්ඛණෙ විසරිත්වා ගතෙපි දොසො නත්ථි, "සකරණීයො පක්කමතී"ති (මහාව. 207) වුත්තත්තා සබ්බථා ආභොගං අකත්වා ගතස්ස වස්සච්ඡෙදොති වදන්ති. යො පන සත්තාහකරණීයනිමිත්තාභාවෙපි "සත්තාහබ්භන්තරෙ ආගමිස්සාමී"ති ආභොගං කත්වා ගන්ත්වා සත්තාහබ්භන්තරෙ ආගච්ඡති, තස්ස ආපත්තියෙව, වස්සච්ඡෙදො නත්ථි සත්තාහස්ස සන්නිවත්තතත්තාති වදන්ති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

භණ්ඩකන්ති චීවරභණ්ඩං. **පහිණන්තීති** චීවරධොවනාදිකම්මෙන පහිණන්ති. **සම්පාපුණිතුං න සක්කොති, වට්ටතීති** එත්ථ "අජ්ජෙව ආගමිස්සාමී"ති සාමන්තවිහාරං ගන්ත්වා පුන ආගච්ඡන්තස්ස අන්තරාමග්ගෙ සචෙ අරුණුග්ගමනං හොති, වස්සච්ඡෙදොපි න හොති, රත්තිච්ඡෙදදුක්කටඤ්ච නත්ථීති වදන්ති, තදහෙව ආගමනෙ සඋස්සාහත්තා වස්සච්ඡෙදො වා ආපත්ති වා න හොතීති අධිප්පායො. **ආචරියං පස්සිස්සාමීති පන ගන්තුං ලභතීති** "අගිලානම්පි ආචරියං, උපජ්ඣායං වා පස්සිස්සාමී"ති සත්තාහකරණීයෙන ගන්තුං ලභති, නිස්සයාචරියං ධම්මාචරියඤ්ච, පගෙව උපසම්පදාචරියඋපජ්ඣායෙ. **සචෙ නං ආචරියො "අජ්ජ මා ගච්ඡා"ති වදති, වට්ටතීති** එවං සත්තාහකරණීයෙන ආගතානං අන්තොසත්තාහෙයෙව පුන ආගච්ඡන්තං සචෙ ආචරියො, උපජ්ඣායො වා "අජ්ජ මා ගච්ඡා"ති වදති, වට්ටති, සත්තාහාතික්කමෙපි අනාපත්තීති අධිප්පායො. වස්සච්ඡෙදො පන හොතියෙවාති දට්ඨබ්බං සත්තාහස්ස බහිද්ධා වීතිනාමිතත්තා.

සචෙ දූරං ගතො සත්තාහවාරෙන අරුණො උට්ඨාපෙතබ්බොති ඉමිනා වස්සච්ඡෙදකාරණෙ සති සත්තාහකරණීයෙන ගන්තුම්පි වට්ටතීති දීපෙති. එත්ථ ඡ දිවසානි බහිද්ධා වීතිනාමෙත්වා සත්තමෙ දිවසෙ පුරාරුණා එව අන්තොඋපචාරසීමායං පවිසිත්වා අරුණං උට්ඨාපෙත්වා පුනදිවසෙ සත්තාහං අධිට්ඨාය ගන්තබ්බන්ති අධිප්පායො. කෙචි පන "සත්තමෙ දිවසෙ ආගන්ත්වා අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා තදහෙව දිවසභාගෙපි ගන්තුං වට්ටතී"ති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං "අරුණො උට්ඨාපෙතබ්බො"ති වුත්තත්තා. සත්තමෙ දිවසෙ තත්ථ අරුණුට්ඨාපනමෙව හි සන්ධාය පාළියං (මහාව. 199) "සත්තාහං සන්නිවත්තො කාතබ්බො"ති වුත්තං. අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා ගච්ඡන්තො ච අන්තො අප්පවිසිත්වා බහිද්ධාව සත්තාහං වීතිනාමෙන්තො ච සමුච්ඡින්නවස්සො එව භවිස්සති අරුණස්ස බහි එව උට්ඨාපිතත්තා. ඉතරථා "අරුණො උට්ඨාපෙතබ්බො"ති වචනං නිරත්ථකං සියා. "සත්තාහවාරෙන අන්තොවිහාරෙ පවිසිත්වා අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා ගන්තබ්බ"න්ති වත්තබ්බතො අඤ්ඤෙසු ච ඨානෙසු අරුණුට්ඨාපනමෙව වුච්චති. වක්ඛති හි චීවරක්ඛන්ධකෙ (මහාව. අට්ඨ. 364) "එකස්මිං විහාරෙ වසන්තො ඉතරස්මිං සත්තාහවාරෙන අරුණමෙව උට්ඨාපෙතී"ති.

අථාපි යං තෙ වදෙය්‍යුං "සත්තමෙ දිවසෙ යදා කදාචි පවිට්ඨෙන තංදිවසනිස්සිතො අතීතාරුණො උට්ඨාපිතො නාම හොතීති ඉමමත්ථං සන්ධාය අට්ඨකථායං වුත්ත"න්ති, තං සද්දගතියාපි න සමෙති. න හි උට්ඨිතෙ අරුණෙ පච්ඡා පවිට්ඨො තස්ස පයොජකො උට්ඨාපකො භවිතුමරහති. යදි භවෙය්‍ය, "වස්සං උපගන්ත්වා පන අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා තදහෙව සත්තාහකරණීයෙන පක්කමන්තස්සා"පීති (මහාව. අට්ඨ. 207) එත්ථ "අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා"ති වචනං විරුජ්ඣෙය්‍ය. තෙනපි තංදිවසනිස්සිතස්ස අරුණස්ස උට්ඨාපිතත්තා ආරඤ්ඤකස්සපි භික්ඛුනො සායන්හසමයෙ අඞ්ගයුත්තං අරඤ්ඤං ගන්ත්වා තදා එව නිවත්තන්තස්ස අරුණො උට්ඨාපිතො ධුතඞ්ගඤ්ච විසොධිතං සියා, න චෙතං යුත්තං අරුණුග්ගමනකාලෙ එව අරුණුට්ඨාපනස්ස වුත්තත්තා. වුත්තඤ්හි "කාලස්සෙව පන නික්ඛමිත්වා අඞ්ගයුත්තෙ ඨානෙ අරුණං උට්ඨාපෙතබ්බං. සචෙ අරුණුට්ඨානවෙලායං තෙසං ආබාධො වඩ්ඪති, තෙසං එව කිච්චං කාතබ්බං, න ධුතඞ්ගවිසුද්ධිකෙන භවිතබ්බ"න්ති (විසුද්ධි. 1.31). තථා පාරිවාසිකාදීනම්පි අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා වත්තං නික්ඛිපන්තානං රත්තිච්ඡෙදො වුත්තො. "උග්ගතෙ අරුණෙ නික්ඛිපිතබ්බ"න්ති (චූළව. අට්ඨ. 97) හි වුත්තං. සහසෙය්‍යසික්ඛාපදෙපි අනුපසම්පන්නෙහි සහ නිවුත්ථභාවපරිමොචනත්ථං "පුරාරුණා නික්ඛමිත්වා"තිආදි (පාචි. 54) වුත්තං. එවං චීවරවිප්පවාසාදීසු ච සබ්බත්ථ රත්තිපරියොසානෙ ආගාමිඅරුණවසෙනෙව

අරුණුට්ඨානං දස්සිතං, න අතීතාරුණවසෙන, තස්මා වුත්තනයෙනෙවෙත්ථ අරුණුට්ඨාපනං වෙදිතබ්බං අඤ්ඤථා වස්සච්ඡෙදත්තා.

යං පන වස්සං උපගතස්ස තදහෙව අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා සකරණීයස්ස පක්කමනවචනං, තං වස්සං උපගතකාලතො පට්ඨාය යදා කදාචි නිමිත්තෙ සති ගමනස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා යුත්තං, න පන සත්තාහවාරෙන ගතස්ස අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා තදහෙවගමනං ''අරුණො උට්ඨාපෙතබ්බො''ති වුත්තත්තා. යථා වා ''සත්තාහානාගතාය පවාරණාය සකරණීයො පක්කමති, ආගච්ඡෙය්‍ය වා සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු තං ආවාසං න වා ආගච්ඡෙය්‍යා''තිආදිනා (මහාව. 207) පච්ඡිමසත්තාහෙ අනාගමනෙ අනුඤ්ඤාතෙපි අඤ්ඤසත්තාහෙසු තං න වට්ටති. එවං පඨමසත්තාහෙ අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා ගමනෙ අනුඤ්ඤාතෙපි තතො පරෙසු සත්තාහෙසු ආගතස්ස අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා ගමනං න වට්ටති එවාති නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං.

සචෙ පවාරිතකාලෙ වස්සාවාසිකං දෙන්තීතිආදිනා වස්සාවාසිකචීවරම්පි කඨිනචීවරං විය වස්සංවුත්ථවිහාරපටිබද්ධන්ති විඤ්ඤායති. **''යදි සත්තාහවාරෙන අරුණං උට්ඨාපයිංසු, ගහෙතබ්බ''**න්ති පන වුත්තත්තා සත්තාහකරණීයෙන ගන්ත්වා සත්තාහබ්භන්තරෙ ආගතා ලභන්ති. කඨිනානිසංසචීවරං පන සඞ්ඝං අනාපුච්ඡා තෙ න ලභන්ති. වක්ඛති හි ''සත්තාහකරණීයෙන ගතාපි භාජනීයභණ්ඩං ලභන්තූති වා එවරූපං අධම්මිකවත්තං න කාතබ්බ''න්ති (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 182). **ඉධ ආහට**න්ති විහාරතො බහි ආගතට්ඨානෙ ආනීතං.

වාළෙහි උබ්බාළ්හා හොන්ති, ගණ්හන්තිපි පරිපාතෙන්තිපීති එත්ථ **ගණ්හන්තී**ති ගහෙත්වා ඛාදන්ති. **පරිපාතෙන්තී**ති පලාපෙන්ති, අනුබන්ධන්තීති අත්ථො. ඉමෙසු ''ගාළෙහි උබ්බාළ්හා හොන්තී''තිආදීසු සඞ්ඝභෙදපරියන්තෙසු වත්ථූසු කෙවලං අනාපත්ති හොති, පවාරෙතුං පන න ලභතීති දට්ඨබ්බං. **සචෙ පනා**තිආදීසු යස්මා නානාසීමායං ද්වීසු ආවාසෙසු වස්සං උපගච්ඡන්තස්ස ''දුතියෙ වසිස්සාමී''ති උපචාරතො නික්ඛන්තමත්තෙ පඨමො සෙනාසනග්ගාහො පටිප්පස්සම්භති, තස්මා පාළියං (මහාව. 207) ''තස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො පුරිමිකා ච න පඤ්ඤායතී''ති පඨමං සෙනාසනග්ගාහං සන්ධාය වුත්තං. දුතියසෙනාසනග්ගාහෙ පන පුරිමිකා පඤ්ඤායතෙව, තත්ථෙව තෙමාසං වසන්තො පුරිමවස්සංවුත්ථො එව හොති. තතො වා පන දුතියදිවසාදීසු ''පඨමසෙනාසනෙ වසිස්සාමී''ති උපචාරාතික්කමෙ පුරිමිකාපි න පඤ්ඤායතීති දට්ඨබ්බං.

පටිස්සවස්ස විසංවාදනපච්චයා හොන්තම්පි දුක්කටං සතියෙව පටිස්සවෙ හොතීති ආහ **''තස්ස තස්ස පටිස්සවස්ස විසංවාදෙ දුක්කට''**න්ති. තෙනෙවාහ **''තඤ්ච ඛො…පෙ…. විසංවාදනපච්චයා''**ති. පාළියං (මහාව. 207) ''සො සත්තාහානාගතාය පවාරණාය සකරණීයො පක්කමතී''ති වුත්තත්තා පවාරණාදිවසෙපි සත්තාහකරණීයං විනා ගන්තුං න වට්ටතීති දට්ඨබ්බං. ඉමස්මිං ඨානෙ ''නවමිතො පට්ඨාය ගන්තුං වට්ටතී''ති අට්ඨකථාවචනං කච්චි උපොසථදිවසතො උපනිධාය නවමී ඉච්ඡිතබ්බා, උදාහු ලොකියතිථිවසෙනාති ආසඞ්කන්ති. තත්‍රෙවං විනිච්ඡිතබ්බං – පුරිමභද්දපදමාසකාළපක්ඛඋපොසථදිවසං උපනිධාය ඉච්ඡිතබ්බා, න ලොකියතිථිවසෙන. භද්දපදමාසස්ස හි කාළපක්ඛඋපොසථදිවසං මරියාදං කත්වා තදනන්තරපාටිපදදිවසතො පට්ඨාය ගණියමානෙ සති යො දිවසො නවමො හොති, තතො පට්ඨායාති වුත්තං හොති. තිථිපෙක්ඛාය පන ඉත්ථිලිඞ්ගවොහාරො, තතො නවමිතො පට්ඨාය අනාගතසත්තාහෙ පවාරණා හොති.

සත්තාහං අනාගතාය අස්සාති **සත්තාහානාගතා**. කා සා? පවාරණා. අස්සයුජමාසස්ස සුක්කපක්ඛනවමියං සත්තාහකරණීයං අධිට්ඨාය ගච්ඡන්තො භික්ඛු අන්තොවස්සස්ස සත්තාහමත්තාවසිට්ඨත්තා සත්තමඅරුණෙ උග්ගතමත්තෙ වුත්ථවස්සො හොති, දසමියං ඡාහමත්තං, එකාදසමියං පඤ්චාහමත්තං, ද්වාදසියං චතුරාහමත්තං, තෙරසියං තීහමත්තං, චුද්දසියං ද්වීහමත්තං, පන්නරසියං එකාහමත්තං අවසිට්ඨං හොති, තස්මා පවාරණාදිවසස්ස පරියොසානභූතඅරුණස්මිං උග්ගතෙ වුත්ථවස්සො හොති, තස්මා තෙසං භික්ඛූනං කුක්කුච්චවිනොදනත්ථං භගවා ධම්මස්සාමී ''සො සත්තාහානාගතාය පවාරණාය සකරණීයො පක්කමති, ආගච්ඡෙය්‍ය වා සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු තං ආවාසං න වා ආගච්ඡෙය්‍ය, තස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො පුරිමිකා ච පඤ්ඤායති, පටිස්සවෙ ච අනාපත්තී''ති (මහාව. 207) ආහ. **සත්තාහානාගතාය කොමුදියා චාතුමාසිනියා**ති එත්ථාපි එසෙව නයො. තත්ථ **කොමුදියා චාතුමාසිනියා**ති පච්ඡිමකත්තිකපුණ්ණමායං. සා හි කුමුදානං අත්ථිතාය **කොමුදී,** චතුන්නං වස්සිකමාසානං පරියොසානත්තා **චාතුමාසිනී**ති වුච්චති. තදා හි කුමුදානි සුපුප්ඵිතානි හොන්ති, තස්මා කුමුදා එත්ථ පුප්ඵන්තීති කොමුදීති වුච්චති, කුමුදවතීති වුත්තං හොති.

182. අන්තොවස්සවත්තකථායං **නිබද්ධවත්තං ඨපෙත්වා**ති සජ්ඣායමනසිකාරාදීසු නිරන්තරකරණීයෙසු කත්තබ්බං කතිකවත්තං කත්වා. **කසාවපරිභණ්ඩ**න්ති කසාවෙහි භූමිපරිකම්මං. **වත්ත**න්ති කතිකවත්තං.

එවරූපං අධම්මිකවත්තං න කාතබ්බන්ති නානාවෙරජ්ජකා හි භික්ඛූ සන්නිපතන්ති, තත්ථ කෙචි දුබ්බලා අප්පථාමා එවරූපං වත්තං අනුපාලෙතුං න සක්කොන්ති, තස්මා ඉධ ආගතඤ්ච චතුත්ථපාරාජිකවණ්ණනායං (පාරා. අට්ඨ. 2.227) ආගතං ආවාසං වා මණ්ඩපං වා සීමං වා යං කිඤ්චි ඨානං පරිච්ඡින්දිත්වා ''යො ඉමම්හා ආවාසා පඨමං පක්කමිස්සති, තං 'අරහා'ති ජානිස්සාමා''ති කතාය කතිකාය යො ''මං 'අරහා'ති ජානන්තූ''ති තම්හා ඨානා පඨමං පක්කමති, පාරාජිකො හොති. යො පන ආචරියුපජ්ඣායානං වා කිච්චෙන මාතාපිතූනං වා කෙනචිදෙව කරණීයෙන

භික්ඛාචාරවත්තං වා උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීනං අත්ථාය අඤ්ඤෙන වා තාදිසෙන කරණීයෙන තං ඨානං අතික්කමිත්වා ගච්ඡති, අනාපත්ති. සචෙපිස්ස එවං ගතස්ස පච්ඡා ඉච්ඡාචාරො උප්පජ්ජති ''න දානාහං තත්ථ ගමිස්සාමි, එවං මං අරහාති සම්භාවෙස්සන්තී''ති, අනාපත්තියෙව.

යොපි කෙනචිදෙව කරණීයෙන තං ඨානං පත්වා සජ්ඣායමනසිකාරාදිවසෙන අඤ්ඤවිහිතො වා හුත්වා චොරාදීහි වා අනුබද්ධො මෙඝං වා උට්ඨිතං දිස්වා අනොවස්සකං පවිසිතුකාමො තං ඨානං අතික්කමති, අනාපත්ති, යානෙන වා ඉද්ධියා වා ගච්ඡන්තොපි පාරාජිකං නාපජ්ජති, පදගමනෙනෙව ආපජ්ජති. තම්පි යෙහි සහ කතිකා කතා, තෙහි සද්ධිං අපුබ්බං අචරිමං ගච්ඡන්තො නාපජ්ජති. එවං ගච්ඡන්තා හි සබ්බෙපි අඤ්ඤමඤ්ඤං රක්ඛන්ති. සචෙපි මණ්ඩපරුක්ඛමූලාදීසු කිඤ්චි ඨානං පරිච්ඡින්දන්ති ''යො එත්ථ නිසීදති වා චඞ්කමති වා, තං 'අරහා'ති ජානිස්සාම'', පුප්ඵානි වා ඨපෙත්වා, ''යො ඉමානි ගහෙත්වා පූජං කරිස්සති, තං 'අරහා'ති ජානිස්සාමා''තිආදිනා නයෙන කතිකා කතා හොති, තත්‍රාපි ඉච්ඡාචාරවසෙන තථා කරොන්තස්ස පාරාජිකමෙව. සචෙපි උපාසකෙන අන්තරාමග්ගෙ විහාරො වා කතො හොති, චීවරාදීනි වා ඨපිතානි හොන්ති ''යෙ අරහන්තො, තෙ ඉමස්මිං විහාරෙ වසන්තු, චීවරාදීනි වා ගණ්හන්තූ''ති, තත්‍රාපි ඉච්ඡාචාරවසෙන වසන්තස්ස වා තානි වා ගණ්හන්තස්ස පාරාජිකමෙව, එතං පන අධම්මිකකතිකවත්තං, තස්මා න කාතබ්බං, අඤ්ඤං වා එවරූපං ''ඉමස්මිං තෙමාසබ්භන්තරෙ සබ්බෙව ආරඤ්ඤකා හොන්තු පිණ්ඩපාතිකධුතඞ්ගාදිඅවසෙසධුතඞ්ගධරා වා, අථ වා සබ්බෙව ඛීණාසවා හොන්තූ''ති එවමාදි. නානාවෙරජ්ජකා හි භික්ඛූ සන්නිපතන්ති. තත්ථ කෙචි දුබ්බලා අප්පථාමා එවරූපං වත්තං අනුපාලෙතුං න සක්කොන්ති, තස්මා එවරූපම්පි වත්තං න කාතබ්බං. ''ඉමං තෙමාසං සබ්බෙහෙව න උද්දිසිතබ්බං, න පරිපුච්ඡිතබ්බං, න පබ්බාජෙතබ්බං, මූගබ්බතං ගණ්හිතබ්බං, බහිසීමට්ඨස්සපි සඞ්ඝලාභො දාතබ්බො''ති එවමාදිකම්පි න කත්තබ්බමෙව.

තිවිධම්පීති පරියත්තිපටිපත්තිපටිවෙධවසෙන තිවිධම්පි. **සොධෙත්වා පබ්බාජෙථාති** හබ්බෙ ආචාරකුලපුත්තෙ උපපරික්ඛිත්වා පබ්බාජෙථ. **හස්සෙ මත්තං ජානිත්වාති** වචනෙ පමාණං ඤත්වා. **දසකථාවත්ථු** නාම අප්පිච්ඡකථා සන්තුට්ඨිකථා පවිවෙකකථා අසංසග්ගකථා වීරියාරම්භකථා සීලකථා සමාධිකථා පඤ්ඤාකථා විමුත්තිකථා විමුත්තිඤාණදස්සනකථාති.

විග්ගහසංවත්තනිකං වචනං **විග්ගාහිකං. චතුරාරක්ඛං අහාපෙන්තාති** බුද්ධානුස්සති මෙත්තා අසුභං මරණානුස්සතීති ඉමං චතුරාරක්ඛං අහාපෙන්තා. **දන්තකට්ඨඛාදනවත්තං ආචික්ඛිතබ්බන්ති** එත්ථ ඉදං දන්තකට්ඨඛාදනවත්තං – යො දෙවසිකං සඞ්ඝමජ්ඣෙ ඔසරති, තෙන සාමණෙරාදීහි ආහරිත්වා භික්ඛූනං යථාසුඛං භුඤ්ජනත්ථාය දන්තකට්ඨමාළකෙ නික්ඛිත්තෙසු දන්තකට්ඨෙසු දිවසෙ දිවසෙ එකමෙව දන්තකට්ඨං ගහෙතබ්බං. යො පන දෙවසිකං න ඔසරති, පධානඝරෙ වසිත්වා ධම්මස්සවනෙ වා උපොසථග්ගෙ වා දිස්සති, තෙන පමාණං සල්ලක්ඛෙත්වා චත්තාරි පඤ්ච දන්තකට්ඨානි අත්තනො වසනට්ඨානෙ ඨපෙත්වා ඛාදිතබ්බානි. තෙසු ඛීණෙසු සචෙ පුනපි දන්තකට්ඨමාළකෙ බහූනි හොන්තියෙව, පුනපි ආහරිත්වා ඛාදිතබ්බානි. යදි පන පමාණං අසල්ලක්ඛෙත්වා ආහරති, තෙසු අඛීණෙසුයෙව මාළකෙ ඛීයති, තතො කෙචි ථෙරා ''යෙහි ගහිතානි, තෙ පටිහරන්තූ''ති වදෙය්‍යුං, කෙචි ''ඛාදන්තු, පුන සාමණෙරා ආහරිස්සන්තී''ති, තස්මා විවාදපරිහාරත්ථං පමාණං සල්ලක්ඛෙතබ්බං, ගහණෙ පන දොසො නත්ථි. මග්ගං ගච්ඡන්තෙනපි එකං වා ද්වෙ වා ථවිකාය පක්ඛිපිත්වා ගන්තබ්බන්ති. භික්ඛාචාරවත්තං පිණ්ඩපාතිකවත්තෙ ආවිභවිස්සති.

අන්තොගාමෙ...පෙ.... න කථෙතබ්බාති එත්ථ චතූසු පච්චයෙසු චීවරෙ ච පිණ්ඩපාතෙ ච විඤ්ඤත්තිපි න වට්ටති නිමිත්තොභාසපරිකථාපි. සෙනාසනෙ විඤ්ඤත්තිමෙව න වට්ටති, සෙසානි තීණි වට්ටන්ති. ගිලානපච්චයෙ සබ්බම්පි වට්ටති. එවං සන්තෙපි ආජීවං සොධෙන්තෙහි භික්ඛූහි සුට්ඨු රක්ඛිතබ්බාති. ඉමිනා ආජීවපාරිසුද්ධිසීලං දස්සිතං. **රක්ඛිතින්ද්‍රියෙහි භවිතබ්බන්ති** ඉන්ද්‍රියසංවරසීලං. **ඛන්ධකවත්තඤ්ච සෙඛියවත්තඤ්ච පූරෙතබ්බන්ති** පාතිමොක්ඛසංවරසීලං. පච්චයසන්නිස්සිතසීලං පන තීහිපි සාමත්ථියතො දස්සිතං. ඉති චතුපාරිසුද්ධිසීලපටිසංයුත්තා එවරූපා නිය්‍යානිකකථා බහුකාපි වත්තබ්බාති අධිප්පායො.

ඉමස්මිං වස්සූපනායිකවිසයෙ තෙසු තෙසු නගරෙසු තස්මිං තස්මිං රාජකාලෙ අපරියන්තා විවාදකථා හොති. කථං? වස්සූපනායිකක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 186) ''තෙන ඛො පන සමයෙන රාජා මාගධො සෙනියො බිම්බිසාරො වස්සං උක්කඩ්ඪිතුකාමො භික්ඛූනං සන්තිකෙ දූතං පාහෙසි 'යදි පනාය්‍යා ආගමෙ ජුණ්හෙ වස්සං උපගච්ඡෙය්‍යු'න්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං, 'අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, රාජූනං අනුවත්තිතු'''න්ති වචනං නිස්සාය භගවතා අධිමාසං පඤ්ඤත්තන්ති මඤ්ඤමානා වෙදසමයෙන සංසන්දිත්වා ගය්හමානා අනෙකවිහිතං විවාදං කරොන්ති. වෙදසමයෙ කිර ද්වෙ අධිමාසානි යාචාධිමාසඤ්ච පත්තාධිමාසඤ්ච. තත්ථ කලියුගගණනෙ එකූනවීසතිගණනෙන භාජිතෙ ද්වෙපඤ්චට්ඨදසතෙරසසොළසට්ඨාරසවසෙන සත්තධා සෙසො හොති, තෙසං වසෙන චම්මාධිමාස පඤ්චාධිමාස පස්චාධිමාස දසාධිමාස තෙරසාධිමාස සොළසාධිමාස අට්ඨාරසාධිමාසාති වොහරන්ති. අට්ඨාරසාධිමාසං පන අවසානාධිමාසන්තිපි වොහරන්ති. තෙසු පසුසොළසානි අපත්තෙයෙව අධිමාසපතනකලියුගෙ සංවච්ඡරමාසාදිවිසමභයෙන යාචිත්වා මාසස්ස ආකඩ්ඪිතබ්බතො **යාචාධිමාසන්ති** වොහරන්ති, සෙසානි පන පඤ්චමත්තෙයෙව අධිමාසපතනකලියුගෙ මාසස්ස ආකඩ්ඪිතබ්බතො **පත්තාධිමාසන්ති**. තත්‍රෙතං යාචාධිමාසලක්ඛණං – තථතො අජානන්තා පාළියා සංසන්දිත්වා බිම්බිසාරරඤ්ඤා භගවතො යාචිතාධිමාසත්තා යාචාධිමාසං නාම භවති,

තස්මා ද්වීසු එව යාවාධිමාසෙසු දිවසෙන සහ මාසො ආකඩ්ඪිතබ්බො, න ඉතරෙසූති වදන්ති, අඤ්ඤෙ පන පඤ්චසු පත්තාධිමාසෙසු එව සහ දිවසෙන මාසො ආකඩ්ඪිතබ්බො, න යාවාධිමාසෙසූති.

අපරෙ පන – ''ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, වස්සූපනායිකා පුරිමිකා පච්ඡිමිකාති, අපරජ්ජුගතාය ආසාළ්හියා පුරිමිකා උපගන්තබ්බා, මාසගතාය ආසාළ්හියා පච්ඡිමිකා උපගන්තබ්බා''ති තස්මිංයෙව වස්සූපනායිකක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 184) ආගතාය පාළියා අත්ථං අයොනිසො ගහෙත්වා තිථිනක්ඛත්තයොගෙ එව වස්සූපගමනං භගවතා අනුඤ්ඤාතං, තස්මා ආසාළ්හීපුණ්ණමාය අනන්තරභූතො පාටිපදදිවසො පුණ්ණාතිථියා ච යුත්තො හොතු, පුබ්බාසාළ්හඋත්තරාසාළ්හසඞ්ඛාතෙසු ද්වීසු නක්ඛත්තෙසු එකෙකෙන යුත්තො ච, එවංභූතො කාලො යදි විනා දිවසෙන මාසකඩ්ඪනෙ සම්පජ්ජති, තථා ච සති මාසමත්තාකඩ්ඪනමෙව කාතබ්බං, යදි න සම්පජ්ජති, සහ දිවසෙන මාසාකඩ්ඪනං, අයං පිටකෙන ච වෙදෙන ච අනුලොමො විනිච්ඡයොති වදන්ති.

තත්‍රාපෙයකෙ වදන්ති – ''මා ඉති චන්දො වුච්චති තස්ස ගතියා දිවසස්ස මිනිතබ්බතො, සො එත්ථ සබ්බකලාපාරිපූරියා පුණ්ණොති පුණ්ණමා''තිආදිනා විනයත්ථමඤ්ජූසාදීසු (කඞ්ඛා. අභි. ටී. නිදානවණ්ණනා) ආගමනතො පුණ්ණාතිථියොගොපි පුණ්ණමියා එව ඉච්ඡිතබ්බො, න පාටිපදෙ, තථා නක්ඛත්තයොගොපි ආසාළ්හිසුක්කපක්ඛස්ස පන්නරසෙ උපොසථෙ ''උත්තරාසාළ්හනක්ඛත්තෙ, එවං ධාතු පතිට්ඨිතා''ති මහාවංසෙ වචනතොති. තත්ථ පුරිමා වදන්ති – එවං සන්තෙ උපොසථදිවසෙයෙව චන්දග්ගාහො ච සූරියග්ගාහො ච භවෙය්‍ය, ඉදානි පන කාළපක්ඛපාටිපදාදීසුයෙව චන්දග්ගාහො, සුක්කපක්ඛපාටිපදාදීසුයෙව සූරියග්ගාහො පඤ්ඤායති, තස්මා පාටිපදෙයෙව තිථිනක්ඛත්තයොගො ඉච්ඡිතබ්බොති. පච්ඡිමාපි වදන්ති – තුම්හාදිසානං වාදීනං වචනෙන පුබ්බෙ ආකඩ්ඪිතබ්බදිවසානං අනාකඩ්ඪිතත්තා දිවසපුඤ්ජභාවෙන එවං හොති, සච්චතො පන උපොසථදිවසෙයෙව චන්දග්ගාහො සූරියග්ගාහො ච ඉච්ඡිතබ්බොති. හොතු, යථා ඉච්ඡථ, තථා වදථ, එවං භූතපුබ්බො සාට්ඨකථෙ තෙපිටකෙ බුද්ධවචනෙ අත්ථීති? අත්ථි. ගන්ධාරජාතකෙ (ජා. අට්ඨ. 3.7.75 ගන්ධාරජාතකවණ්ණනා) හි උපොසථදිවසෙ චන්දග්ගාහො ද්වික්ඛත්තුං ආගතො. තඤ්හි ජාතකං තීසු පිටකෙසු සුත්තපරියාපන්නං, පඤ්චසු නිකායෙසු ඛුද්දකනිකායපරියාපන්නං, නවසු සාසනඞ්ගෙසු ජාතකපරියාපන්නන්ති. එවං වුත්තෙ පුරිමකා පටිවචනං දාතුං න සක්කුණෙය්‍යුන්ති.

අථෙකච්චෙ ''පිටකත්තයෙ අධිකමාසායෙව සන්ති, න අධිකදිවසා සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.404) 'යං පන වුත්තං තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු අට්ඨාරසන්නංයෙව වස්සානං අධිකමාසෙ ගහෙත්වා ගණිතත්තා සෙසවස්සද්වයස්සපි අධිකානි දිවසානි හොන්තෙව, තානි අධිකදිවසානි සන්ධාය නික්කඞ්ඛා හුත්වාති වුත්තන්ති, තං න ගහෙතබ්බං. න හි ද්වීසු වස්සෙසු අධිකදිවසා නාම විසුං උපලබ්භන්ති තතියෙ වස්සෙ වස්සුක්කඩ්ඪනවසෙන අධිකමාසෙ පරිච්චත්තෙයෙව අධිකමාසසම්භවතො, තස්මා ද්වීසු වස්සෙසු අතිරෙකදිවසා නාම විසුං න සම්භවන්තී'ති වචනතො''ති වදන්ති. අථඤ්ඤෙ වදන්ති – පිටකත්තයෙ අධිකදිවසාති ආගතා අත්ථි වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාචිත්තිය 404) ''අවසෙසානං ද්වින්නං වස්සානං අධිකදිවසානි හොන්තෙව, තස්මා නික්කඞ්ඛා හුත්වා උපසම්පාදෙන්තී''ති වචනතොති. ඉතො පරම්පි විවිධෙන ආකාරෙන කථෙන්ති. සුද්ධවෙදිකාපි එවං වදන්ති, විනයධරා භික්ඛූ විනයසමයවසෙන වදන්ති. අම්හාකං පන වෙදසමයෙ හත්ථගතගණනවසෙනෙව ජානිතබ්බන්ති අලමතිපපඤ්චෙන. අත්ථිකෙහි තිවස්සාධිකසහස්සකලියුගෙ ධම්මරාජෙන පුච්ඡිතත්තා කතං අධිමාසපකරණං ඔලොකෙත්වා ජානිතබ්බං.

ඉධ පන අධිප්පෙතවිනිච්ඡයමෙව කථයාම. පඨමදුතියවාදෙසු න බිම්බිසාරරාජා භගවන්තං අධිමාසපඤ්ඤාපනං යාචති, න ච භගවා පඤ්ඤපෙති, න ''තස්මිං වස්සෙ ඉදං නාම අධිමාසං හොතී''ති වා ''මාසමත්තං වා සහදිවසං වා ආකඩ්ඪිතබ්බ''න්ති වා පාළියං අට්ඨකථාටීකාසු ච අත්ථි, රාජා පන උපකට්ඨාය වස්සූපනායිකාය වෙදසමයෙ වස්සුක්කඩ්ඪනසම්භවතො භික්ඛූනං පඨමආසාළ්හමාසෙ වස්සං අනුපගන්ත්වා දුතියආසාළ්හමාසෙ උපගමනත්ථං ''යදි පනායස්මා ආගමෙ ජුණ්හෙ වස්සං උපගච්ඡෙය්‍යු''න්ති දූතං පාහෙසි. යදි පන උපගච්ඡෙය්‍යුං, සාධු වතාති සම්බන්ධිතබ්බං. භික්ඛූ පන රඤ්ඤො පහිතසාසනං භගවතො ආරොචෙසුං. භගවා පන වස්සුක්කඩ්ඪනෙ භික්ඛූනං ගුණපරිහානියා අභාවතො ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, රාජූනං අනුවත්තිතු''න්ති (මහාව. 186) අවොච. තෙන වුත්තං අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 185) **''අනුජානාමි භික්ඛවෙ රාජූනං අනුවත්තිතු**න්ති එත්ථ වස්සුක්කඩ්ඪනභික්ඛූනං කාචි පරිහානි නාම නත්ථීතිඅනුවත්තිතුං අනුඤ්ඤාත''න්ති. විමතිවිනොදනියඤ්ච (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.185) වුත්තං **''පරිහානී**ති ගුණපරිහානී''ති, තස්මා යාවාධිමාසො වා හොතු පත්තාධිමාසො වා, යස්මිං යස්මිං කාලෙ අනුවත්තනෙන භික්ඛූනං සීලාදිගුණම්පි පරිහානි නත්ථි, තස්මිං තස්මිං කාලෙ අනුවත්තිතබ්බං.

කථං පන අනුවත්තිතබ්බං, කථං න අනුවත්තිතබ්බං? යදි අනුවත්තන්තෙ පුබ්බෙ උපවුත්ථදිවසතො ඉදානි උපවසිතබ්බඋපොසථදිවසො චාතුද්දසො වා පන්නරසො වා හොති, තථා සති අනුවත්තිතබ්බං. යදි පන තෙරසමො වා සොළසමො වා හොති, න අනුවත්තිතබ්බං. අනුවත්තන්තො හි අනුපොසථෙ උපොසථකතො හොති, තතො ''න, භික්ඛවෙ, අනුපොසථෙ උපොසථො කාතබ්බො, යො කරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 183) වුත්තදුක්කටං ආපජ්ජති, තස්මා සීලගුණපරිහානිසම්භවතො න අනුවත්තිතබ්බං. වුත්තඤ්හි විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.240) ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, රාජූනං අනුවත්තිතුන්ති වචනතො පනෙත්ථ ලොකියානං තිථිං අනුවත්තන්තෙහිපි අත්තනො උපොසථක්කමෙන චාතුද්දසිං පන්නරසිං වා, පන්නරසිං චාතුද්දසිං වා කරොන්තෙහෙව අනුවත්තිතබ්බං, න පන සොළසමදිවසං වා තෙරසමදිවසං වා උපොසථදිවසං කරොන්තෙහී''ති.

තතියවතුත්ථවාදෙපි ‘‘කති වස්සූපනායිකා’’ති සංසයන්තානං සංසයවිනොදනත්ථං ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, වස්සූපනායිකා පුරිමිකා පච්ඡිමිකා’’ති (මහාව. 184) භගවා අවොච. තතො තාසං ද්වින්නං වස්සූපනායිකානං උපගමනකාලං දස්සෙතුං ‘‘අපරජ්ජුගතාය ආසාළ්හියා පුරිමිකා උපගන්තබ්බා, මාසගතාය ආසාළ්හියා පච්ඡිමිකා උපගන්තබ්බා’’ති වුත්තං. තත්‍රායං පිණ්ඩත්ථො – ආසාළ්හිපුණ්ණමියා අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙ පුරිමිකා උපගන්තබ්බා, සාවණපුණ්ණමියා අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙ පච්ඡිමිකා උපගන්තබ්බාති. තෙන වුත්තං අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 184) ‘‘තස්මා ආසාළ්හිපුණ්ණමාය අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙ, ආසාළ්හිපුණ්ණමිතො වා අපරාය පුණ්ණමාය අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙයෙව විහාරං පටිජග්ගිත්වා පානීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨාපෙත්වා සබ්බං චෙතියවන්දනාදිසාමීචිකම්මං නිට්ඨාපෙත්වා ‘ඉමස්මිං විහාරෙ ඉමං තෙමාසං වස්සං උපෙමී’ති සකිං වා ද්වත්තික්ඛත්තුං වා වාචං නිච්ඡාරෙත්වා වස්සං උපගන්තබ්බ’’න්ති , සාරත්ථදීපනියම්පි (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.184) **‘‘අපරජ්ජූති** ආසාළ්හිතො අපරං දිනං, පාටිපදන්ති අත්ථො’’ති, විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.184) **‘‘අපරස්මිං දිවසෙති** දුතියෙ පාටිපදදිවසෙ’’ති එවං පාළිඅට්ඨකථාටීකාසු පාටිපදදිවසෙයෙව වස්සූපගමනං වුත්තං, න වුත්තං ‘‘අමුකතිථියොගෙ’’ති වා ‘‘අමුකනක්ඛත්තයොගෙ’’ති වා, තස්මා පාටිපදදිවසෙ පාතො අරුණුග්ගමනතො පට්ඨාය සකලදිවසං සකලරත්තිං යාව දුතියඅරුණුග්ගමනා යථාරුචිතෙ කාලෙ වස්සං උපගන්තබ්බන්ති දට්ඨබ්බං. තතො එව වස්සූපනායිකකාලෙ පුණ්ණාතිථියා යොගො, උත්තරාසාළ්හනක්ඛත්තෙන යොගො හොතූති වදන්තානං වචනං විනයවිරුද්ධං හොති, තං වචනං ගහෙත්වා පුණ්ණාතිථියොගං උත්තරාසාළ්හනක්ඛත්තයොගඤ්ච ආගමෙත්වා වස්සං උපගන්ත්වාපි තථාගතෙන අපඤ්ඤත්තං පඤ්ඤපෙති නාමාති දට්ඨබ්බං.

එවං පාළිඅට්ඨකථාටීකාසු ච පුණ්ණාතිථියොගෙ එව වස්සං උපගන්තබ්බං, න එකාය තිථියා යුත්තෙති වා උත්තරාසාළ්හනක්ඛත්තයොගෙයෙව, න සාවණනක්ඛත්තයොගෙති වා අනාගතමෙව ඡායං ගහෙත්වා තථාගතෙන පඤ්ඤත්තං විය පොත්ථකෙසු ලිඛිත්වා කෙහිචි ඨපිතත්තා සකලං විනයපිටකං අපස්සන්තා වෙදසාමයිකා තං වචනං සද්දහිත්වා වස්සූපගමනකාලෙ පුණ්ණාතිථිඋත්තරාසාළ්හයොගමෙව ගවෙසන්තා මාසදිවසෙන සහ ආකඩ්ඪිතබ්බකාලෙපි මාසමත්තමෙව ආකඩ්ඪන්ති, මාසමත්තමෙව ආකඩ්ඪිතබ්බකාලෙපි සහ දිවසෙන ආකඩ්ඪන්ති, තස්මා එවංවාදිනො භික්ඛූ ‘‘අපඤ්ඤත්තං තථාගතෙන පඤ්ඤත්තං තථාගතෙනාති දීපෙති’’ති වත්තබ්බතං ආපජ්ජන්ති, තස්මා භගවති ගාරවසහිතා ලජ්ජිනො පණ්ඩිතා එවං න ගණ්හන්තීති. තිථිනක්ඛත්තයොගො පන උපොසථදිවසෙයෙව බහුධා පිටකත්තයෙ ආගතො, පොරාණවෙදගන්ථෙසු ච පසංසිතො, කදාචි පන වොහාරකාලො තිථියා නක්ඛත්තෙන ච විසමො හොති, තස්මා තං සමෙතුං අධිමාසපතනකාලෙ මාසම්පි දිවසම්පි ආකඩ්ඪන්ති, තස්මා අඤ්ඤස්මිං කාලෙ විසමෙපි ආකඩ්ඪනකාලෙ සමාපෙතබ්බං. එවං සති මාසඋතුසංවච්ඡරානං සමභාවො හොතීති දට්ඨබ්බං.

පඤ්චමඡට්ඨවාදෙසු **අධිමාසොති** අට්ඨාරසවස්සතො අධිකමාසං ගහෙත්වා වුත්තො, තස්මා ‘‘අධිකො මාසො **අධිමාසො’’**ති කම්මධාරයසමාසත්තා පුල්ලිඞ්ගං කත්වා වුත්තො. පුබ්බෙ පන මාසපුඤ්ජතො අධිකසට්ඨියො ගහෙත්වා වුත්තො, තස්මා ‘‘මාසතො අධිකං **අධිමාස’’**න්ති අබ්‍යයීභාවසමාසත්තා නපුංසකලිඞ්ගං කත්වා වුත්තං. ඉධ පන ‘‘පොරාණකත්ථෙරා එකූනවීසතිවස්සං සාමණෙරං නික්ඛමනීයපුණ්ණමාසිං අතික්කම්ම පාටිපදදිවසෙ උපසම්පාදෙන්ති, තං කස්මාති? වුච්චතෙ – එකස්මිං වස්සෙ ඡ චාතුද්දසිකඋපොසථදිවසා හොන්ති, ඉති වීසතියා වස්සෙසු චත්තාරො මාසා පරිහායන්ති, රාජානො තතියෙ තතියෙ වස්සෙ වස්සං උපකඩ්ඪන්ති, ඉති අට්ඨාරසසු වස්සෙසු ඡ මාසා වඩ්ඪන්ති, තතො උපොසථවසෙන පරිහීනෙ චත්තාරො මාසෙ අපනෙත්වා ද්වෙ මාසා අවසෙසා හොන්ති, තෙ ද්වෙ මාසෙ ගහෙත්වා වීසති වස්සානි පරිපුණ්ණානි හොන්තීති නික්කඞ්ඛා හුත්වා නික්ඛමනීයපුණ්ණමාසිං අතික්කම්ම පාටිපදෙ උපසම්පාදෙන්තී’’ති අට්ඨකථාවචනෙ (පාචි. අට්ඨ. 404) **‘‘නික්කඞ්ඛා හුත්වාති** අධිකමාසෙහි සද්ධිං පරිපුණ්ණවීසතිවස්සත්තා නිබ්බෙමතිකා හුත්වා’’ති අත්ථො සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.404) වුත්තො.

තත්‍ර නනු ච ‘‘තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු අට්ඨාරසන්නං…පෙ…. වුත්ත’’න්ති වුත්තං, තං කථන්ති චොදනං සන්ධාය ‘‘යං පන වුත්තං…පෙ…. තං න ගහෙතබ්බ’’න්ති කිඤ්චාපි වුත්තං, තථාපි තං ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තවචනං න ගහෙතබ්බන්ති අත්ථො, කස්මා න ගහෙතබ්බන්ති ආහ **‘‘න හී’’**තිආදි. හි යස්මා න උපලබ්භන්ති, තස්මා න ගහෙතබ්බන්ති යොජනා. කථං විඤ්ඤායතීති ආහ **‘‘තතියෙ’’**තිආදි. පරිච්චත්තෙයෙව සම්භවතො, අපරිච්චත්තෙ අසම්භවතො න උපලබ්භන්තීති බ්‍යතිරෙකවසෙන හෙතුඵලයොජනා. **තස්මාතිආදි** ලද්ධගුණං.

වජිරබුද්ධිටීකායං පන ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තමෙව ගහෙත්වා වදති. එතානි වචනානි සාමණෙරානං වීසතිවස්සපරිපුණ්ණභාවසාධකානියෙව හොන්ති, න අධිමාසපතනවාරෙසු සදිවසමාසාකඩ්ඪනභාවසාධකානි, තස්මා ඉමානි ආහරිත්වා තං අධිකරණං විනිච්ඡිතුං න සක්කොන්ති. භික්ඛූ පන බහූනං සන්නිපාතෙ කිඤ්චි පාඨං ආහරිත්වා කථෙතුං සමත්ථො සොභතීති කත්වා ඊදිසං පාඨං ආහරන්ති. සුතසන්නිචයපණ්ඩිතා පන ඉච්ඡිතත්ථස්ස අසාධකත්තා එවරූපං න ආහරන්ති. සුද්ධවෙදිකානම්පි වචනෙ විනයධරා විනයමෙව ජානන්ති, න බාහිරසමයං. අයං පන කථා බාහිරසමයෙ පවත්තා, තස්මා විනයධරානං අවිසයොති මඤ්ඤන්තා වදන්ති.

විනයධරා පන එකච්චෙ විනයමෙව ජානන්ති, එකච්චෙ සකලං පිටකත්තයං ජානන්ති, එකච්චෙ සබාහිරසමයං පිටකත්තයං ජානන්ති, තස්මා කථෙතුං සමත්ථභාවොයෙව පමාණං. වෙදිකානම්පි වචනං වෙදප්පකරණාගතමෙව පමාණං. න යං කිඤ්චි හත්ථගතගණනමත්තං, තස්මා යදා පථවිස්සරො රාජා සදිවසං මාසං ආකඩ්ඪිතුකාමො ‘‘ජෙට්ඨමාසකාළපක්ඛඋපොසථං පන්නරසියං කරොන්තූ’’ති යාචිස්සති, තදා ‘‘සකිං පක්ඛස්ස චාතුද්දසෙ වා

පන්නරසෙ වා’’ති වචනතො පන්නරසියං උපොසථකරණෙ දොසො නත්ථි, යදා සුද්ධමාසමෙව ආකඞ්ඛිතුකාමො ‘‘චාතුද්දසියං කරොන්තූ’’ති යාචිස්සති, එවං සති පකතියාපි ජෙට්ඨමාසකාළපක්ඛුපොසථො චාතුද්දසොයෙවාති කත්වා දොසො නත්ථි, උභයථාපි උපොසථො සුකතොයෙව හොති, තස්මා අනුවත්තිතබ්බො. තතො පරං පඨමාසාළ්හමාසස්ස ජුණ්හපක්ඛෙපි කාළපක්ඛෙපි දුතියාසාළ්හමාසස්ස ජුණ්හපක්ඛෙපි පන්නරසීඋපොසථං කත්වා පාටිපදදිවසෙ තිථියොගං වා නක්ඛත්තයොගං වා අනොලොකෙත්වා පාතො අරුණුග්ගමනානන්තරතො පට්ඨාය යාව පුන අරුණුග්ගමනා සකලදිවසරත්තියං යථාජ්ඣාසයං වස්සං උපගච්ඡන්තො සූපගතොව හොති, නත්ථි කොචි දොසොති දට්ඨබ්බො. භවත්වෙවං, පාතොව වස්සං උපගච්ඡන්තො අත්ථීති? අත්ථි. වුත්තඤ්හෙතං සෙනාසනක්ඛන්ධකවණ්ණනායං (චූළව. අට්ඨ. 318) ‘‘සචෙ පාතොව ගාහිතෙ සෙනාසනෙ අඤ්ඤො විතක්කචාරිකො භික්ඛු ආගන්ත්වා සෙනාසනං යාචති, ‘ගහිතං, භන්තෙ, සෙනාසනං, වස්සූපගතො සඞ්ඝො, රමණීයො විහාරො, රුක්ඛමූලාදීසු යත්ථ ඉච්ඡථ, තත්ථ වසථා’ති වත්තබ්බො’’ති.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

වස්සූපනායිකවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

ඡබ්බීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

පඨමො භාගො නිට්ඨිතො.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

විනයාලඞ්කාර-ටීකා (දුතියො භාගො)

27. උපජ්ඣායාදිවත්තවිනිච්ඡයකථා

උපජ්ඣායවත්තකථාවණ්ණනා

183. එවං වස්සූපනායිකවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි උපජ්ඣායවත්තාදිවත්තකථං කථෙතුං **“වත්තන්ති එත්ථා”**තිආදිමාහ. තත්ථ වත්තෙතබ්බං පවත්තෙතබ්බන්ති **වත්තං,** සද්ධිවිහාරිකාදීහි උපජ්ඣායාදීසු පවත්තෙතබ්බං ආභිසමාචාරිකසීලං. **තං** කතිවිධන්ති ආහ **“වත්තං නාමෙතං…පෙ…. බහුවිධ”**න්ති. **වච්චකුටිවත්තන්ති** එත්ථ **ඉති**-සද්දො ආද්‍යත්ථො. තෙන සද්ධිවිහාරිකවත්තඅන්තෙවාසිකවත්තඅනුමොදනවත්තානි සඞ්ගය්හන්ති. වුත්තඤ්හි තත්ථ තත්ථ අට්ඨකථාසු ‘‘චුද්දස ඛන්ධකවත්තානී’’ති. වත්තක්ඛන්ධකෙ (චූළව. 356) ච පාළියං ආගතමෙව, තත්ථ පන ආගන්තුකවත්තතො පට්ඨාය ආගතං, ඉධ උපජ්ඣායවත්තතො. ඉතො අඤ්ඤානිපි පඤ්චසත්තති සෙඛියවත්තානි ද්වෙඅසීති මහාවත්තානි ච වත්තමෙව. තෙසු පන සෙඛියවත්තානි මහාවිභඞ්ගෙ ආගතානි, මහාවත්තානි කම්මක්ඛන්ධකපාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙසු (චූළව. 75 ආදයො), තස්මා ඉධ චුද්දස ඛන්ධකවත්තානියෙව දස්සිතානි. තෙසු උපජ්ඣායවත්තං පඨමං දස්සෙන්තො **“තත්ථ උපජ්ඣායවත්තං තාව එවං වෙදිතබ්බ”**න්ත්‍යාදිමාහ.

තත්ථ කො උපජ්ඣායො, කෙනට්ඨෙන උපජ්ඣායො, කථං ගහිතො උපජ්ඣායො, කෙන වත්තිතබ්බං උපජ්ඣායවත්තං, කතමං තං වත්තන්ති? තත්ථ **කො උපජ්ඣායොති** ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන දසවස්සෙන වා අතිරෙකදසවස්සෙන වා උපසම්පාදෙතු’’න්තිආදිවචනතො (මහාව. 76) බ්‍යත්තිබලසම්පන්නො උපසම්පදතො පට්ඨාය දසවස්සො වා අතිරෙකදසවස්සො වා භික්ඛු උපජ්ඣායො. **කෙනට්ඨෙන උපජ්ඣායොති** වජ්ජාවජ්ජං උපනිජ්ඣායතීති **උපජ්ඣායො,** සද්ධිවිහාරිකානං ඛුද්දකං වජ්ජං වා මහන්තං වජ්ජං වා භුසො චින්තෙතීති අත්ථො. **කථං ගහිතො හොති උපජ්ඣායොති** සද්ධිවිහාරිකෙන එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ‘‘උපජ්ඣායො මෙ, භන්තෙ, හොහී’’ති තික්ඛත්තුං වුත්තෙ සචෙ උපජ්ඣායො ‘‘සාහූ’’ති වා ‘‘ලහූ’’ති වා ‘‘ඔපායික’’න්ති වා ‘‘පතිරූප’’න්ති වා ‘‘පාසාදිකෙන සම්පාදෙහී’’ති වා ඉමෙසු පඤ්චසු පදෙසු යස්ස කස්සචි පදස්ස වසෙන කායෙන වා වාචාය වා කායවාචාහි වා ‘‘ගහිතො තයා උපජ්ඣායො’’ති උපජ්ඣායග්ගහණං විඤ්ඤාපෙති, ගහිතො හොති උපජ්ඣායො. තත්ථ **සාහූති** සාධු. **ලහූති** අගරු, සුභරතාති අත්ථො. **ඔපායිකන්ති** උපායපටිසංයුත්තං, එවං පටිපජ්ජනං නිත්ථරණූපායොති අත්ථො. **පතිරූපන්ති** සාමීචිකම්මමිදන්ති අත්ථො. **පාසාදිකෙනාති** පසාදාවහෙන කායවචීපයොගෙන සම්පාදෙහීති අත්ථො.

කෙන වත්තිතබ්බං උපජ්ඣායවත්තන්ති ගහිතඋපජ්ඣායෙන සද්ධිවිහාරිකෙන වත්තිතබ්බං. **කතමං තං වත්තන්ති** ඉදං ආගතමෙව, තත්ථ **කාලස්සෙව උට්ඨාය උපාහනා ඔමුඤ්චිත්වාති** සචස්ස පච්චූසකාලෙ චඞ්කමනත්ථාය වා ධොතපාදපරිහරණත්ථාය වා පටිමුක්කා උපාහනා පාදගතා හොන්ති, තා කාලස්සෙව උට්ඨාය අපනෙත්වා. **තාදිසමෙව මුඛධොවනොදකං දාතබ්බන්ති** උතුම්පි සරීරසභාවෙ ච එකාකාරෙ තාදිසමෙව දාතබ්බං.

සගුණං කත්වාති උත්තරාසඞ්ගං සඞ්ඝාටිඤ්චාති ද්වෙ චීවරානි එකතො කත්වා තා ද්වෙපි සඞ්ඝාටියො දාතබ්බා. සබ්බඤ්හි චීවරං සඞ්ඝටිතත්තා සඞ්ඝාටීති වුච්චති. තෙන වුත්තං **“සඞ්ඝාටියො දාතබ්බා”**ති. **පදවීතිහාරෙහීති** එත්ථ පදං වීතිහරති එත්ථාති **පදවීතිහාරො,** පදවීතිහාරට්ඨානං. දුතවිලම්බිතං අකත්වා සමගමනෙන ද්වින්නං පදානං අන්තරෙ මුට්ඨිරතනමත්තං. පදානං වා වීතිහරණං අභිමුඛං හරිත්වා නික්ඛෙපො **පදවීතිහාරොති** එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. **න උපජ්ඣායස්ස භණමානස්ස අන්තරන්තරා කථා ඔපාතෙතබ්බාති** අන්තරඝරෙ වා අඤ්ඤත්‍ර වා භණමානස්ස අනිට්ඨිතෙ තස්ස වචනෙ අඤ්ඤා කථා න සමුට්ඨාපෙතබ්බා. **ඉතො පට්ඨායාති** ‘‘න උපජ්ඣායස්ස භණමානස්සා’’ති එත්ථ න-කාරතො පට්ඨාය. තෙන **නාතිදූරෙතිආදීසු** න-කාරපටිසිද්ධෙසු ආපත්ති නත්ථීති දස්සෙති. **සබ්බත්ථ දුක්කටාපත්තීති** ආපදාඋම්මත්තඛිත්තචිත්තවෙදනාට්ටතාදීහි විනා පණ්ණත්තිං අජානිත්වාපි වදන්තස්ස ගිලානස්ස ච දුක්කටමෙව. ආපදාසු හි අන්තරන්තරා කථා වත්තුං වට්ටති, එවමඤ්ඤෙසු න-කාරපටිසිද්ධෙසු ඊදිසෙසු, ඉතරෙසු පන ගිලානොපි න මුච්චති. **සබ්බත්ථ දුක්කටාපත්ති වෙදිතබ්බාති** ‘‘ඊදිසෙසු ගිලානොපි න මුච්චතී’’ති දස්සනත්ථං වුත්තං. අඤ්ඤම්පි හි යථාවුත්තං උපජ්ඣායවත්තං අනාදරියෙන අකරොන්තස්ස අගිලානස්ස වත්තභෙදෙ සබ්බත්ථ දුක්කටමෙව, තෙනෙව වක්ඛති ‘‘අගිලානෙන හි සද්ධිවිහාරිකෙන සට්ඨිවස්සෙනපි සබ්බං උපජ්ඣායවත්තං කාතබ්බං, අනාදරියෙන අකරොන්තස්ස වත්තභෙදෙ දුක්කටං. න-කාරපටිසංයුත්තෙසු පන පදෙසු ගිලානස්සපි පටික්ඛිත්තකිරියං කරොන්තස්ස දුක්කටමෙවා’’ති. **ආපත්තිසාමන්තා භණමානොති** පදසොධම්ම(පාචි. 44 ආදයො)-දුට්ඨුල්ලාදිවසෙන (පාරා. 283) ආපත්තියා ආසන්නවාචං භණමානො. **ආපත්තියා ආසන්නවාචන්ති** ච ආපත්තිජනකමෙව වචනං සන්ධාය වදති. යාය හි වාචාය ආපත්තිං ආපජ්ජති, සා වාචා ආපත්තියා ආසන්නාති වුච්චති.

චීවරෙන පත්තං වෙඨෙත්වාති එත්ථ ‘‘උත්තරාසඞ්ගස්ස එකෙන කණ්ණෙන වෙඨෙත්වා’’ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. **හෙට්ඨාපීඨං වා පරාමසිත්වාති** ඉදං පුබ්බෙ තත්ථ ඨපිතපත්තාදිනා අසඞ්ඝට්ටනත්ථාය වුත්තං. චක්ඛුනා ඔලොකෙත්වාපි අඤ්ඤෙසං අභාවං ඤත්වාපි ඨපෙතුං වට්ටති එව. **චතුරඞ්ගුලං කණ්ණං උස්සාරෙත්වාති** කණ්ණං චතුරඞ්ගුලප්පමාණං අතිරෙකං කත්වා එවං චීවරං සඞ්ඝරිතබ්බං. **ඔභොගෙ කායබන්ධනං කාතබ්බන්ති** කායබන්ධනං සඞ්ඝරිත්වා චීවරභොගෙ පක්ඛිපිත්වා ඨපෙතබ්බං. **සචෙ පිණ්ඩපාතො හොතීති** එත්ථ යො ගාමෙයෙව වා අන්තරඝරෙ වා පටික්කමනෙ වා භුඤ්ජිත්වා ආගච්ඡති, පිණ්ඩං වා න ලභති, තස්ස පිණ්ඩපාතො න හොති, ගාමෙ අභුත්තස්ස පන ලද්ධභික්ඛස්ස වා හොති, තස්මා ‘‘සචෙ පිණ්ඩපාතො හොතී’’තිආදි වුත්තං. තත්ථ **ගාමෙති** ගාමපරියාපන්නෙ තාදිසෙ කිස්මිඤ්චි පදෙසෙ. **අන්තරඝරෙති** අන්තොගෙහෙ. **පටික්කමනෙති** ආසනසාලායං. සචෙපි තස්ස න හොති, භුඤ්ජිතුකාමො ච හොති, උදකං දත්වා අත්තනා ලද්ධතොපි පිණ්ඩපාතො උපනෙතබ්බො. තික්ඛත්තුං පානීයෙන පුච්ඡිතබ්බොති සම්බන්ධො, ආදිම්හි මජ්ඣෙ අන්තෙති එවං තික්ඛත්තුං පුච්ඡිතබ්බොති අත්ථො. **උපකට්ඨොති** ආසන්නො. **ධොතවාලිකායාති** උදකෙන ගතට්ඨානෙ නිරජාය පරිසුද්ධවාලිකාය.

නිද්ධූමෙති ජන්තාඝරෙ ජලමානඅග්ගිධූමරහිතෙ. ජන්තාඝරඤ්හි නාම හිමපාතබහුකෙසු දෙසෙසු තප්පච්චයරොගපීළාදිනිවාරණත්ථං සරීරසෙදතාපනට්ඨානං. තත්ථ කිර අන්ධකාරපටිච්ඡන්නතාය බහූපි එකතො පවිසිත්වා චීවරං නික්ඛිපිත්වා අග්ගිතාපපරිහාරාය මත්තිකාය මුඛං ලිම්පිත්වා සරීරං යාවදත්ථං සෙදෙත්වා චුණ්ණාදීහි උබ්බට්ටෙත්වා නහායන්ති. තෙනෙව පාළියං (මහාව. 66) ‘‘චුණ්ණං සන්නෙතබ්බ’’න්තිආදි වුත්තං. **සචෙ උස්සහතීති** සචෙ පහොති. වුත්තමෙවත්ථං විභාවෙති **“කෙනචි ගෙලඤ්ඤෙන අනභිභූතො හොතී”**ති. **අපටිඝංසන්තෙනාති** භූමියං අපටිඝංසන්තෙන. **කවාටපීඨන්ති** කවාටපීඨඤ්ච පිට්ඨසඞ්ඝාතඤ්ච අච්ඡුපන්තෙන. **සන්තානකන්ති** යං කිඤ්චි කීටකුලාවකමක්කටකසුත්තාදි. **උල්ලොකා පඨමං ඔහාරෙතබ්බන්ති** උල්ලොකතො පඨමං උල්ලොකං ආදිං කත්වා අවහරිතබ්බන්ති අත්ථො. **උල්ලොකන්ති** ච උද්ධං ඔලොකනට්ඨානං, උපරිභාගන්ති අත්ථො. **ආලොකසන්ධිකණ්ණභාගාති** ආලොකසන්ධිභාගා ච කණ්ණභාගා ච, අබ්භන්තරබාහිරවාතපානකවාටකානි ච ගබ්භස්ස ච චත්තාරො කොණා සම්මජ්ජිතබ්බාති අත්ථො.

අඤ්ඤත්ථ නෙතබ්බොති යත්ථ විහාරතො සාසනෙ අනභිරති උප්පන්නා, තතො අඤ්ඤත්ථ කල්‍යාණමිත්තාදිසම්පත්තියුත්තට්ඨානෙ නෙතබ්බො. **න ච අච්ඡින්නෙ ථෙවෙ පක්කමිතබ්බන්ති** රජිතචීවරතො යාව අප්පමත්තකම්පි රජනං ගළති, න තාව පක්කමිතබ්බං. **න උපජ්ඣායං අනාපුච්ඡා එකච්චස්ස පත්තො දාතබ්බොතිආදි** සබ්බං උපජ්ඣායස්ස විසභාගපුග්ගලානං වසෙන කථිතං. එත්ථ ච **විසභාගපුග්ගලානන්ති** ලජ්ජිනො වා අලජ්ජිනො වා උපජ්ඣායස්ස අවඩ්ඪිකාමෙ සන්ධාය වුත්තං. සචෙ පන උපජ්ඣායො අලජ්ජී ඔවාදම්පි න ගණ්හාති, ලජ්ජිනො ච එතස්ස විසභාගා හොන්ති, තත්ථ උපජ්ඣායං විහාය ලජ්ජීහෙව සද්ධිං ආමිසාදිපරිභොගො කාතබ්බො. උපජ්ඣායාදිභාවො හෙත්ථ

නප්පමාණන්ති දට්ඨබ්බං. **පරිවෙණං ගන්ත්වාති** උපජ්ඣායස්ස පරිවෙණං ගන්ත්වා. **සුසානන්ති** ඉදං උපලක්ඛණං. උපචාරසීමතො බහි ගන්තුකාමෙන අනාපුච්ඡා ගන්තුං න වට්ටති. **වුට්ඨානමස්ස ආගමෙතබ්බන්ති** ගෙලඤ්ඤතො වුට්ඨානං අස්ස ආගමෙතබ්බං.

උපජ්ඣායවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ආචරියවත්තකථාවණ්ණනා

184. ආචරියවත්තකථායං කො ආචරියො, කෙනට්ඨෙන ආචරියො, කතිවිධො ආචරියො, කථං ගහිතො ආචරියො, කෙන වත්තිතබ්බං ආචරියවත්තං, කතමං තං වත්තන්ති? තත්ථ **කො ආචරියොති** ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දසවස්සං නිස්සාය වත්ථුං දසවස්සෙන නිස්සයං දාතු''න්තිආදිවචනතො (මහාව. 77) බ්‍යත්තිබලසම්පන්නො දසවස්සො වා අතිරෙකදසවස්සො වා භික්ඛු ආචරියො. **කෙනට්ඨෙන ආචරියොති** අන්තෙවාසිකෙන ආභුසො චරිතබ්බොති **ආචරියො,** උපට්ඨාතබ්බොති අත්ථො. **කතිවිධො ආචරියොති** නිස්සයාචරියපබ්බජ්ජාචරියඋපසම්පදාචරියධම්මාචරියවසෙන චතුබ්බිධො. තත්ථ නිස්සයං ගහෙත්වා තං නිස්සාය වත්ථබ්බො **නිස්සයාචරියො.** පබ්බජිතකාලෙ සික්ඛිතබ්බසික්ඛාපකො **පබ්බජ්ජාචරියො.** උපසම්පදකාලෙ කම්මවාචානුස්සාවකො **උපසම්පදාචරියො.** බුද්ධවචනසික්ඛාපකො **ධම්මාචරියො** නාම. **කථං ගහිතො හොති ආචරියොති** අන්තෙවාසිකෙන එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ''ආචරියො මෙ, භන්තෙ, හොහි, ආයස්මතො නිස්සාය වච්ඡාමී''ති තික්ඛත්තුං වුත්තෙ ආචරියො ''සාහූ''ති වා ''ලහූ''ති වා ''ඔපායික''න්ති වා ''පතිරූප''න්ති වා ''පාසාදිකෙන සම්පාදෙහී''ති වා කායෙන විඤ්ඤාපෙති , වාචාය විඤ්ඤාපෙති, කායවාචාහි විඤ්ඤාපෙති, ගහිතො හොති ආචරියො.

කෙන වත්තිතබ්බං ආචරියවත්තන්ති අන්තෙවාසිකෙන වත්තිතබ්බං ආචරියවත්තං. බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පඤ්ච වස්සානි නිස්සාය වත්ථබ්බං, අබ්‍යත්තෙන යාවජීවං. එත්ථ සචායං භික්ඛු වුඩ්ඪතරං ආචරියං න ලභති, උපසම්පදාය සට්ඨිවස්සො වා සත්තතිවස්සො වා හොති, නවකතරස්සපි බ්‍යත්තස්ස සන්තිකෙ උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ''ආචරියො මෙ, ආවුසො, හොහි, ආයස්මතො නිස්සාය වච්ඡාමී''ති එවං තික්ඛත්තුං වත්වා නිස්සයො ගහෙතබ්බො. ගාමප්පවෙසනං ආපුච්ඡන්තෙනපි උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ''ගාමප්පවෙසනං ආපුච්ඡාමි ආචරියා''ති වත්තබ්බං. එස නයො සබ්බආපුච්ඡනෙසු. **කතමං තං වත්තන්ති** එත්ථ උපජ්ඣායවත්තතො අඤ්ඤං නත්ථීති ආහ **''ඉදමෙව ච…පෙ…. ආචරියවත්තන්ති වුච්චතී''**ති. නනු උපජ්ඣාචරියා භින්නපදත්ථා, අථ කස්මා ඉදමෙව ''ආචරියවත්ත''න්ති වුච්චතීති ආහ **''ආචරියස්ස කත්තබ්බත්තා''**ති. යථා එකොපි භික්ඛු මාතුභාතාභූතත්තා ''මාතුලො''ති ච ධම්මෙ සික්ඛාපකත්තා ''ආචරියො''ති ච වුච්චති, එවං එකමෙව වත්තං උපජ්ඣායස්ස කත්තබ්බත්තා ''උපජ්ඣායවත්ත''න්ති ච ආචරියස්ස කත්තබ්බත්තා ''ආචරියවත්ත''න්ති ච වුච්චතීති අධිප්පායො. එවං සන්තෙපි නාමෙ භින්නෙ අත්ථො භින්නො සියාති ආහ **''නාමමත්තමෙව හෙත්ථ නාන''**න්ති. යථා ''ඉන්දො සක්කො''තිආදීසු නාමමත්තමෙව භින්නං, න අත්ථො, එවමෙත්ථාපීති දට්ඨබ්බොති.

ඉදානි තස්මිං වත්තෙ සද්ධිවිහාරිකඅන්තෙවාසිකානං වසෙන ලබ්භමානං කඤ්චි විසෙසං දස්සෙන්තො **''තත්ථ යාව චීවරරජන''**න්ත්‍යාදිමාහ. තතො උපජ්ඣායාචරියානං වසෙන විසෙසං දස්සෙතුං **''උපජ්ඣායෙ''**ත්‍යාදිමාහ. තෙසු වත්තං සාදියන්තෙසු ආපත්ති, අසාදියන්තෙසු අනාපත්ති, තෙසු අජානන්තෙසු , එකස්ස භාරකරණෙපි අනාපත්තීති අයමෙත්ථ පිණ්ඩත්ථො. ඉදානි අන්තෙවාසිකවිසෙසවසෙන ලබ්භමානවිසෙසං දස්සෙතුමාහ **''එත්ථ ච''**තිආදි.

ආචරියවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සද්ධිවිහාරිකවත්තකථාවණ්ණනා

සද්ධිවිහාරිකවත්තෙ කො සද්ධිවිහාරිකො, කෙනට්ඨෙන සද්ධිවිහාරිකො, කෙන වත්තිතබ්බං සද්ධිවිහාරිකවත්තං, කතමං තං වත්තන්ති? තත්ථ **කො සද්ධිවිහාරිකොති** උපසම්පන්නො වා හොතු සාමණෙරො වා, යො උපජ්ඣං ගණ්හාති, සො සද්ධිවිහාරිකො නාම. **කෙනට්ඨෙන සද්ධිවිහාරිකොති** උපජ්ඣායෙන සද්ධිං විහාරො එතස්ස අත්ථීති සද්ධිවිහාරිකොති අත්ථෙන. **කෙන වත්තිතබ්බං සද්ධිවිහාරිකවත්තන්ති** උපජ්ඣායෙන වත්තිතබ්බං. තෙන වුත්තං වත්තක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 378) ''තෙන හි, භික්ඛවෙ, උපජ්ඣායානං සද්ධිවිහාරිකෙසු වත්තං පඤ්ඤපෙස්සාමි, යථා උපජ්ඣායෙහි සද්ධිවිහාරිකෙසු වත්තිතබ්බ''න්ති. **කතමං තං වත්තන්ති** ඉදානි පකරණාගතං. ඉමස්මිං පන පකරණෙ සඞ්ඛෙපරුචිත්තා, ආචරියසද්ධිවිහාරිකඅන්තෙවාසිකවත්තානඤ්ච සමානත්තා ද්වෙපි එකතො වුත්තා, තථාපි වත්තක්ඛන්ධකෙ විසුං විසුං ආගතත්තා විසුං විසුංයෙව කථයාම.

සඞ්ගහෙතබ්බො අනුග්ගහෙතබ්බොති උද්දෙසාදීහිස්ස සඞ්ගහො ච අනුග්ගහො ච කාතබ්බො. තත්ථ **උද්දෙසොති** පාළිවචනං. **පරිපුච්ඡාති** පාළියා අත්ථවණ්ණනා. **ඔවාදොති** අනොතිණ්ණෙ වත්ථුස්මිං ''ඉදං කරොහි, ඉදං මා කරිත්ථා''ති වචනං. **අනුසාසනීති** ඔතිණ්ණෙ වත්ථුස්මිං. අපිච ඔතිණ්ණෙ වා අනොතිණ්ණෙ වා පඨමං වචනං **ඔවාදො,** පුනප්පුනං වචනං **අනුසාසනීති** දට්ඨබ්බං. **සචෙ උපජ්ඣායස්ස පත්තො හොතීති** සචෙ අතිරෙකපත්තො හොති. එස නයො සබ්බත්ථ. **පරික්ඛාරොති** අඤ්ඤොපි සමණපරික්ඛාරො. ඉධ **උස්සුක්කං** නාම ධම්මියෙන නයෙන උප්පජ්ජමානඋපායපරියෙසනං. ඉතො පරං දන්තකට්ඨදානං ආදිං කත්වා ආචමනකුම්භියා උදකසිඤ්චනපරියොසානං වත්තං ගිලානස්සෙව සද්ධිවිහාරිකස්ස කාතබ්බං. අනභිරතිවූපකාසනාදි පන අගිලානස්සපි කත්තබ්බමෙව. **චීවරං රජන්තෙනාති** ''එවං රජෙය්‍යාසී''ති උපජ්ඣායතො උපායං සුත්වා රජන්තෙන. සෙසං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. **සඞ්ගහෙතබ්බො අනුග්ගහෙතබ්බොති**ආදීසු අනාදරියං පටිච්ච ධම්මාමිසෙහි අසඞ්ගණ්හන්තානං ආචරියුපජ්ඣායානං දුක්කටං වත්තභෙදත්තා. තෙනෙව පරිවාරෙපි (පරි. 322) ''න දෙන්තො ආපජ්ජතී''ති වුත්තං. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

සද්ධිවිහාරිකවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අන්තෙවාසිකවත්තකථාවණ්ණනා

අන්තෙවාසිකවත්තෙ කො අන්තෙවාසිකො, කෙනට්ඨෙන අන්තෙවාසිකො, කතිවිධා අන්තෙවාසිකා, කෙන වත්තිතබ්බං අන්තෙවාසිකවත්තං, කතමං තං වත්තන්ති? තත්ථ **කො අන්තෙවාසිකොති** උපසම්පන්නො වා හොතු සාමණෙරො වා, යො ආචරියස්ස සන්තිකෙ නිස්සයං ගණ්හාති, යො වා ආචරියස්ස ඔවාදං ගහෙත්වා පබ්බජති, යො වා තෙනානුස්සාවිතො හුත්වා උපසම්පජ්ජති, යො වා තස්ස සන්තිකෙ ධම්මං පරියාපුණාති, සො සබ්බො අන්තෙවාසිකොති වෙදිතබ්බො. තත්ථ පඨමො නිස්සයන්තෙවාසිකො නාම, දුතියො පබ්බජ්ජන්තෙවාසිකො නාම, තතියො උපසම්පදන්තෙවාසිකො නාම, චතුත්ථො ධම්මන්තෙවාසිකො නාම. අඤ්ඤත්ථ පන සිප්පන්තෙවාසිකොපි ආගතො, සො ඉධ නාධිප්පෙතො . **කෙනට්ඨෙන අන්තෙවාසිකොති** අන්තෙ වසතීති අන්තෙවාසිකො අලුත්තසමාසවසෙන. **කතිවිධා අන්තෙවාසිකාති** යථාවුත්තනයෙන චතුබ්බිධා අන්තෙවාසිකා.

තෙන වත්තිතබ්බං අන්තෙවාසිකවත්තන්ති චතුබ්බිධෙහි ආචරියෙහි අන්තෙවාසිකෙසු වත්තිතබ්බං. යථාහ වත්තක්ඛන්ධකෙ (චූළව. 382) ‘‘තෙන හි, භික්ඛවෙ, ආචරියානං අන්තෙවාසිකෙසු වත්තං පඤ්ඤපෙස්සාමි, යථා ආචරියෙහි අන්තෙවාසිකෙසු වත්තිතබ්බ’’න්ති. **කතමං තං වත්තන්ති** යං භගවතා වත්තක්ඛන්ධකෙ වුත්තං, ඉධ ච සඞ්ඛෙපෙන දස්සිතං, තං වත්තන්ති. ඉධ පන අත්ථො සද්ධිවිහාරිකවත්තෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. අයං පන විසෙසො – එතෙසු පබ්බජ්ජන්තෙවාසිකො ච උපසම්පදන්තෙවාසිකො ච ආචරියස්ස යාවජීවං භාරො, නිස්සයන්තෙවාසිකො ච ධම්මන්තෙවාසිකො ච යාව සමීපෙ වසන්ති, තාවදෙව, තස්මා ආචරියෙහිපි තෙසු සම්මා වත්තිතබ්බං. ආචරියන්තෙවාසිකෙසු හි යො යො න සම්මා වත්තති, තස්ස තස්ස ආපත්ති වෙදිතබ්බා.

අන්තෙවාසිකවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ආගන්තුකවත්තකථාවණ්ණනා

185. ආගන්තුකවත්තෙ ආගච්ඡතීති ආගන්තුකො, තෙන වත්තිතබ්බන්ති **ආගන්තුකවත්තං**. ‘‘ඉදානි ආරාමං පවිසිස්සාමී’’ති ඉමිනා උපචාරසීමාසමීපං දස්සෙති, තස්මා උපචාරසීමාසමීපං පත්වා උපාහනාඔමුඤ්චනාදි සබ්බං කාතබ්බං. **ගහෙත්වාති** උපාහනදණ්ඩකෙන ගහෙත්වා. **උපාහනපුඤ්ඡනචොළකං පුච්ඡිත්වා උපාහනා පුඤ්ඡිතබ්බාති** ‘‘කතරස්මිං ඨානෙ උපාහනපුඤ්ඡනචොළක’’න්ති ආවාසිකෙ භික්ඛූ පුච්ඡිත්වා. **පත්ථරිතබ්බන්ති** සුක්ඛාපනත්ථාය ආතපෙ පත්ථරිතබ්බං. **සචෙ නවකො හොති, අභිවාදාපෙතබ්බොති** තස්ස වස්සෙ පුච්ඡිතෙ යදි දහරො හොති, සයමෙව වන්දිස්සති, තදා ඉමිනා වන්දාපිතො හොති. **නිල්ලොකෙතබ්බොති** ඔලොකෙතබ්බො. **බහි ඨිතෙනාති** බහි නික්ඛමන්තස්ස අහිනො වා අමනුස්සස්ස වා මග්ගං ඨත්වා ඨිතෙන නිල්ලොකෙතබ්බො. සෙසං පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

ආගන්තුකවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ආවාසිකවත්තකථාවණ්ණනා

186. ආවාසිකවත්තෙ ආවසතීති ආවාසිකො, තෙන වත්තිතබ්බන්ති **ආවාසිකවත්තං**. තත්ථ **ආවාසිකෙන භික්ඛුනා ආගන්තුකං භික්ඛුං වුඩ්ඪතරං දිස්වා ආසනං පඤ්ඤපෙතබ්බන්**තිආදි පාළියං (චූළව. 359) ආගතඤ්ච අට්ඨකථායං ආගතඤ්ච (චූළව. අට්ඨ. 359) ගහෙතබ්බං, ගහෙත්වා වුත්තත්තා පාකටමෙව, උපාහනපුඤ්ඡනං පන අත්තනො රුචිවසෙන කාතබ්බං. තෙනෙව හෙත්ථ **‘‘සචෙ උස්සහතී’’**ති වුත්තං, තස්මා උපාහනා අපුඤ්ඡන්තස්සපි අනාපත්ති. **සෙනාසනං පඤ්ඤපෙතබ්බන්**ති එත්ථ ‘‘කත්ථ මය්හං සෙනාසනං පාපුණාතී’’ති පුච්ඡිතෙන සෙනාසනං පඤ්ඤපෙතබ්බං, ‘‘එතං සෙනාසනං තුම්හාකං පාපුණාතී’’ති එවං ආචික්ඛිතබ්බන්ති අත්ථො. පප්ඵොටෙත්වා පත්ථරිතුං පන වට්ටතියෙව. එතෙන මඤ්චපීඨාදිං පප්ඵොටෙත්වා පත්ථරිත්වා උපරි පච්චත්ථරණං දත්වා දානම්පි සෙනාසනපඤ්ඤාපනමෙවාති දස්සෙති. මහාආවාසෙපි අත්තනො සන්තිකං සම්පත්තස්ස ආගන්තුකස්ස වත්තං අකාතුං න ලබ්භති. සෙසං පුරිමසදිසමෙව.

ආවාසිකවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ගමිකවත්තකථාවණ්ණනා

187. ගමිකවත්තෙ ගන්තුං භබ්බොති ගමිකො, තෙන වත්තිතබ්බන්ති **ගමිකවත්තං**. තත්‍රායං අනුත්තානපදවණ්ණනා – **දාරුභණ්ඩන්ති** සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ (චූළව. 322) වුත්තං මඤ්චපීඨාදි. **මත්තිකාභණ්ඩම්පි රජනභාජනාදි සබ්බං** තත්ථ වුත්තප්පභෙදමෙව. තං සබ්බං අග්ගිසාලායං වා අඤ්ඤතරස්මිං වා ගුත්තට්ඨානෙ පටිසාමෙත්වා ගන්තබ්බං, අනොවස්සකෙ පබ්භාරෙපි ඨපෙතුං වට්ටති. **සෙනාසනං ආපුච්ඡිත්වා පක්කමිතබ්බන්**ති එත්ථ යං පාසාණපිට්ඨියං වා පාසාණත්ථම්භෙසු වා කතසෙනාසනං, යත්ථ උපචිකා නාරොහන්ති, තං අනාපුච්ඡන්තස්සපි අනාපත්ති. **චතූසු පාසාණෙසූ**තිආදි උපචිකානං උප්පත්තිට්ඨානෙ පණ්ණසාලාදිසෙනාසනෙ කත්තබ්බාකාරදස්සනත්ථං වුත්තං. **අප්පෙව නාම අඞ්ගානිපි සෙසෙය්‍යුන්ති** අයං අජ්ඣොකාසෙ ඨපිතම්හි ආනිසංසො. ඔවස්සකගෙහෙ පන තිණෙසු ච මත්තිකාපිණ්ඩෙසු ච උපරි පතන්තෙසු මඤ්චපීඨානං අඞ්ගානිපි විනස්සන්ති.

ගමිකවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

භත්තග්ගවත්තකථාවණ්ණනා

188. වත්තක්ඛන්ධකෙ ඉමස්මිං ඨානෙ අනුමොදනවත්තං ආගතං, තතො භත්තග්ගවත්තං. සාරත්ථදීපනියඤ්ච (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.373-374) ‘‘ඉමස්මිං වත්තක්ඛන්ධකෙ (චූළව. 356) ආගතානි ආගන්තුකාවාසිකගමියානුමොදනභත්තග්ගපිණ්ඩචාරිකාරඤ්ඤිකසෙනාසනජන්තාඝරවච්චකුටිඋපජ්ඣායාචරියසද්ධිවිහාරිකඅන්තෙවාසිකවත්තානි චුද්දස මහාවත්තානි නාමා’’ති අනුක්කමො වුත්තො, ඉධ පන විනයසඞ්ගහප්පකරණෙ ගමිකවත්තතො භත්තග්ගවත්තං ආගතං, අනුමොදනවත්තං පන විසුං අවත්වා භත්තග්ගවත්තෙයෙව අන්තොගධං කත්වා පච්ඡා වුත්තං භත්තග්ගං ගන්ත්වා භත්තෙ භුත්තෙයෙව අනුමොදනාකරණතො, පාළියඤ්ච අඤ්ඤෙසු වත්තෙසු විය ‘‘තෙන හි, භික්ඛවෙ, භික්ඛූනා අනුමොදනවත්තං පඤ්ඤාපෙස්සාමී’’ති විසුං වත්තභාවෙන අනාගතත්තා භත්තග්ගවත්තෙයෙව අන්තොගධන්ති ආචරියස්ස අධිප්පායො සියා. ඉමස්ස ච විනයාලඞ්කාරපකරණස්ස තස්සා වණ්ණනාභූතත්තා සංවණ්ණෙතබ්බක්කමෙනෙව සංවණ්ණනං කථයිස්සාම.

භුඤ්ජිතබ්බන්ති **භත්තං**. අජති ගච්ඡති පවත්තති එත්ථාති අග්ගං. ‘‘ආදිකොට්ඨාසකොටීසු, පුරතොග්ගං වරෙ තීසූ’’ති අභිධානප්පදීපිකායං ආගතෙපි **‘‘රාජග්ගන්ති** රාජාරහං, **සලාකග්ගන්ති** සලාකග්ගහණට්ඨාන’’න්තිආදීසු අඤ්ඤත්ථෙසුපි පවත්තනතො භත්තස්ස අග්ගං භත්තග්ගං, භත්තපරිවිසනට්ඨානං, භත්තග්ගෙ වත්තිතබ්බං වත්තං **භත්තග්ගවත්තන්ති** විග්ගහො. තත්ථ **ආරාමෙ කාලො ආරොචිතො හොතීති** ‘‘කාලො භන්තෙ, නිට්ඨිතං භත්ත’’න්ති ආරොචිතො හොති. **තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙන්තෙනාති** ද්වෙ ජාණුමණ්ඩලානි නාභිමණ්ඩලඤ්ච පටිච්ඡාදෙන්තෙන. **පරිමණ්ඩලං නිවාසෙත්වාති** සමන්තතො මණ්ඩලං නිවාසෙත්වා. උද්ධං නාභිමණ්ඩලං, අධො ජාණුමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙන්තෙන ජාණුමණ්ඩලස්ස හෙට්ඨා ජඞ්ඝට්ඨිතො පට්ඨාය අට්ඨඞ්ගුලමත්තං නිවාසනං ඔතාරෙත්වා නිවාසෙතබ්බං, තතො පරං ඔතාරෙන්තස්ස දුක්කටන්ති වුත්තං, යථානිසින්නස්ස ජාණුමණ්ඩලතො හෙට්ඨා චතුරඞ්ගුලමත්තං පටිච්ඡන්නං හොතීති මහාපච්චරියං වුත්තං. **කායබන්ධනං බන්ධිත්වාති** තස්ස නිවාසනස්ස උපරි කායබන්ධනං බන්ධිත්වා ‘‘න, භික්ඛවෙ, අකායබන්ධනෙන ගාමො පවිසිතබ්බො, යො පවිසෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (චූළව. 278) වුත්තත්තා. **සගුණං කත්වාති** ඉදං උපජ්ඣායවත්තෙ වුත්තමෙව. **‘‘ගණ්ඨිකං පටිමුඤ්චිත්වාති** පාසකෙ ගණ්ඨිකං පවෙසෙත්වා අන්තොගාමො වා හොතු විහාරො වා, මනුස්සානං පරිවිසනට්ඨානං ගච්ඡන්තෙන චීවරං පාරුපිත්වා කායබන්ධනං බන්ධිත්වා ගමනමෙව වට්ටතී’’ති මහාඅට්ඨකථාසු වුත්තං. එත්ථ ච **මනුස්සානං පරිවිසනට්ඨානන්ති** යත්ථ අන්තොවිහාරෙපි මනුස්සා සපුත්තදාරා ආවසිත්වා භික්ඛූ නෙත්වා භොජෙන්ති.

සුප්පටිච්ඡන්නෙනාති න සසීසං පාරුතෙන, අථ ඛො ගණ්ඨිකං පටිමුඤ්චිත්වා අනුවාතන්තෙන ගීවං පටිච්ඡාදෙත්වා උභො කණ්ණෙ සමං කත්වා පටිසංහරිත්වා යාව මණිබන්ධා පටිච්ඡාදෙන්තෙන. **සුසංවුතෙනාති** හත්ථං වා පාදං වා අකීළාපෙන්තෙන, සුවිනීතෙනාති අත්ථො. **ඔක්ඛිත්තචක්ඛුනාති** හෙට්ඨාඛිත්තචක්ඛුනා. යො අනාදරියං පටිච්ච තහං තහං ඔලොකෙන්තො ගච්ඡති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. එකස්මිං පන ඨානෙ ඨත්වා හත්ථිඅස්සාදිපරිස්සයාභාවං ඔලොකෙතුං වට්ටති. **අප්පසද්දෙනාති** එත්ථ කිත්තාවතා අප්පසද්දො හොති? ද්වාදසහත්ථෙ ගෙහෙ ආදිම්හි සඞ්ඝත්ථෙරො මජ්ඣෙ දුතියත්ථෙරො අන්තෙ තතියත්ථෙරොති එවං නිසින්නෙසු සඞ්ඝත්ථෙරො දුතියෙන සද්ධිං මන්තෙති, දුතියත්ථෙරො තස්ස සද්දඤ්චෙව සුණාති, කථඤ්ච වවත්ථපෙති, තතියත්ථෙරො පන සද්දමෙව සුණාති, කථං න වවත්ථපෙති, එත්තාවතා අප්පසද්දො හොති. සචෙ පන තතියත්ථෙරො කථං වවත්ථපෙති, මහාසද්දො නාම හොති.

න උක්ඛිත්තකායාති න උක්ඛෙපෙන, ඉත්ථම්භූතලක්ඛණෙ කරණවචනං, එකතො වා උභතො වා උක්ඛිත්තචීවරො හුත්වාති අත්ථො. අන්තොඉන්දඛීලතො පට්ඨාය න එවං ගන්තබ්බං. නිසින්නකාලෙ පන ධමකරණං නීහරන්තෙනපි චීවරං අනුක්ඛිපිත්වාව නීහරිතබ්බං. **න උජ්ජග්ඝිකායාති** න මහාහසිතං හසන්තො, වුත්තනයෙනෙවෙත්ථ කරණවචනං. **න කායප්පචාලකන්ති** කායං අචාලෙත්වා කායං පග්ගහෙත්වා නිච්චලං කත්වා උජුකෙන කායෙන සමෙන ඉරියාපථෙන. **න බාහුප්පචාලකන්ති** බාහුං අචාලෙත්වා බාහුං පග්ගහෙත්වා නිච්චලං කත්වා. **න සීසප්පචාලකන්ති** සීසං අචාලෙත්වා සීසං පග්ගහෙත්වා නිච්චලං උජුං ඨපෙත්වා. **න ඛම්භකතොති** ඛම්භකතො නාම කටියං හත්ථං ඨපෙත්වා කතඛම්භො. **න උක්කුටිකායාති** එත්ථ උක්කුටිකා වුච්චති පණ්හියො උක්ඛිපිත්වා අග්ගපාදෙහි වා අග්ගපාදෙ උක්ඛිපිත්වා පණ්හෙහියෙව වා භූමිං ඵුසන්තස්ස ගමනං. කරණවචනං පනෙත්ථ වුත්තලක්ඛණමෙව. **න ඔගුණ්ඨිතෙනාති** සසීසං පාරුතෙන. **න පල්ලත්ථිකායාති** න දුස්සපල්ලත්ථිකාය. එත්ථ ආයොගපල්ලත්ථිකාපි දුස්සපල්ලත්ථිකා එව. **න ථෙරෙ භික්ඛූ අනුපඛජ්ජාති** ථෙරෙ භික්ඛූ අතිඅල්ලීයිත්වා න නිසීදිතබ්බං. **න සඞ්ඝාටිං ඔත්ථරිත්වාති** න සඞ්ඝාටිං අත්ථරිත්වා නිසීදිතබ්බං.

සක්කච්චන්ති සතිං උපට්ඨාපෙත්වා. **පත්තසඤ්ඤීති** පත්තෙ සඤ්ඤං කත්වා. **සමසූපකො** නාම යත්ථ හත්තස්ස චතුත්ථභාගප්පමාණො සූපො හොති. **සමතිත්තිකන්ති** සමපුණ්ණං සමභරිතං. **ථූපීකතං පිණ්ඩපාතං පටිග්ගණ්හාති, ආපත්ති දුක්කටස්සාති** එත්ථ **ථූපීකතො** නාම පත්තස්ස අන්තොමුඛවට්ටිලෙඛං අතික්කමිත්වා කතො, පත්තෙ පක්ඛිත්තො හරිතො පූරිතොති අත්ථො. එවං කතං අග්ගහෙත්වා අන්තොමුඛවට්ටිලෙඛාසමප්පමාණො ගහෙතබ්බො. ''යං කඤ්චි යාගුං වා භත්තං වා ඵලාඵලං වා ආමිසජාතිකං සමතිත්තිකමෙව ගහෙතබ්බං, තඤ්ච ඛො අධිට්ඨානුපගෙන පත්තෙන, ඉතරෙන පන ථූපීකතම්පි වට්ටති. යාමකාලිකසත්තාහකාලිකයාවජීවිකානි පන අධිට්ඨානුපගපත්තෙ ථූපීකතානිපි වට්ටන්ති. යං පන ද්වීසු පත්තෙසු භත්තං ගහෙත්වා එකස්මිං පූරෙත්වා විහාරං පෙසෙතුං වට්ටතී''ති මහාපච්චරියං වුත්තං. යං පත්තෙ පක්ඛිපියමානං පූවඋච්ඡුඛණ්ඩඵලාඵලාදි හෙට්ඨා ඔරොහති, තං ථූපීකතං නාම න හොති. පූවවටංසකං ඨපෙත්වා පිණ්ඩපාතං දෙන්ති, ථූපීකතමෙව හොති. පුප්ඵවටංසකතක්කොලකටුකඵලාදිවටංසකෙ පන ඨපෙත්වා දින්නං ථූපීකතං න හොති. භත්තස්ස උපරි ථාලකං වා පත්තං වා ඨපෙත්වා පූරෙත්වා ගණ්හාති, ථූපීකතං නාම න හොති. කුරුන්දියම්පි වුත්තං ''ථාලකෙ වා පත්තෙ වා පක්ඛිපිත්වා තං පත්තමත්ථකෙ ඨපෙත්වා දෙන්ති, පාටෙක්කභාජනං වට්ටති. ඉධ අනාපත්තියං ගිලානො න ආගතො, තස්මා ගිලානස්සපි ථූපීකතං න වට්ටති, සබ්බත්ථ පන පටිග්ගහෙතුමෙව න වට්ටති, පටිග්ගහිතං පන භුඤ්ජිතුං වට්ටතී''ති.

''සක්කච්ච''න්ති ච ''පත්තසඤ්ඤී''ති ච උභයං වුත්තනයමෙව. **සපදානන්ති** තත්ථ තත්ථ ඔධිං අකත්වා අනුපටිපාටියා. සමසූපකෙ වත්තබ්බං වුත්තමෙව. **ථූපකතොති** මත්ථකතො, වෙමජ්ඣතොති අත්ථො. **න සූපං වා බ්‍යඤ්ජනං වාති**ආදි පාකටමෙව. විඤ්ඤත්තියං වත්තබ්බං නත්ථි. උජ්ඣානසඤ්ඤීසික්ඛාපදෙපි ගිලානො න මුඤ්චති. **නාතිමහන්තො කබළොති** මයූරණ්ඩං අතිමහන්තං, කුක්කුටණ්ඩං අතිඛුද්දකං, තෙසං වෙමජ්ඣප්පමාණො. **පරිමණ්ඩලං ආලොපොති** නාතිදීඝො ආලොපො. **අනාහටෙති** අනාහරිතෙ, මුඛද්වාරං අසම්පාපිතෙති අත්ථො. **සබ්බො හත්ථොති** එත්ථ හත්ථසද්දො තදෙකදෙසෙසු අඞ්ගුලීසු දට්ඨබ්බො ''හත්ථමුද්දො''තිආදීසු විය සමුදායෙ පවත්තවොහාරස්ස අවයවෙ පවත්තනතො. එකඞ්ගුලිම්පි මුඛෙ පක්ඛිපිතුං න වට්ටති. **න සකබළෙනාති** එත්ථ ධම්මං කථෙන්තො හරීතකං වා ලට්ඨිමධුකං වා මුඛෙ පක්ඛිපිත්වා කථෙති, යත්තකෙන වචනං පරිපුණ්ණං හොති, තත්තකෙ මුඛම්හි සන්තෙ කථෙතුං වට්ටති.

පිණ්ඩුක්ඛෙපකන්ති පිණ්ඩං උක්ඛිපිත්වා උක්ඛිපිත්වා. **කබළාවච්ඡෙදකන්ති** කබළං අවඡින්දිත්වා අවඡින්දිත්වා. **අවගණ්ඩකාරකන්ති** මක්කටො විය ගණ්ඩෙ කත්වා කත්වා. **හත්ථනිද්ධුනකන්ති** හත්ථං නිද්ධුනිත්වා නිද්ධුනිත්වා. **සිත්ථාවකාරකන්ති** සිත්ථානි අවකිරිත්වා අවකිරිත්වා. **ජිව්හානිච්ඡාරකන්ති** ජිව්හං නිච්ඡාරෙත්වා නිච්ඡාරෙත්වා. **චපුචපුකාරකන්ති** ''චපුචපූ''ති එවං සද්දං කත්වා කත්වා. **සුරුසුරුකාරකන්ති** ''සුරුසුරූ''ති එවං සද්දං කත්වා කත්වා. **හත්ථනිල්ලෙහකන්ති** හත්ථං නිල්ලෙහිත්වා නිල්ලෙහිත්වා. භුඤ්ජන්තෙන හි අඞ්ගුලිමත්තම්පි නිල්ලෙහිතුං න වට්ටති, ඝනයාගුඵාණිතපායාසාදිකෙ පන අඞ්ගුලීහි ගහෙත්වා අඞ්ගුලියො මුඛෙ පවෙසෙත්වා භුඤ්ජිතුං වට්ටති. පත්තනිල්ලෙහකඔට්ඨනිල්ලෙහකෙසුපි එසෙව නයො, තස්මා අඞ්ගුලියාපි පත්තො න නිල්ලෙහිතබ්බො, එකඔට්ඨොපි ජිව්හාය න නිල්ලෙහිතබ්බො, ඔට්ඨමංසෙහි එව පන ගහෙත්වා අන්තො පවෙසෙතුං වට්ටති.

න සාමිසෙන හත්ථෙන පානීයථාලකොති එතං පටිකූලවසෙන පටික්ඛිත්තං, තස්මා සඞ්ඝිකම්පි පුග්ගලිකම්පි ගිහිසන්තකම්පි අත්තනො සන්තකම්පි සඞ්ඛම්පි සරාවම්පි ආමිසමක්ඛිතං න ගහෙතබ්බමෙව, ගණ්හන්තස්ස දුක්කටං. සචෙ පන හත්ථස්ස එකදෙසො ආමිසමක්ඛිතො න හොති, තෙන පදෙසෙන ගහෙතුං වට්ටති. **න සසිත්ථකං පත්තධොවනං අන්තරඝරෙ ඡඩ්ඩෙතබ්බන්ති** එත්ථ **උද්ධරිත්වා වාති** සිත්ථානි එකතො උද්ධරිත්වා එකස්මිං ඨානෙ රාසිං කත්වා උදකං ඡඩ්ඩෙති. භින්දිත්වා වා උදකගතිකානි කත්වා ඡඩ්ඩෙති, පටිග්ගහෙන සම්පටිච්ඡන්තො නං පටිග්ගහෙ ඡඩ්ඩෙති, බහි නීහරිත්වා වා ඡඩ්ඩෙති, එවං ඡඩ්ඩෙන්තස්ස අනාපත්ති. **න තාව ථෙරෙන උදකන්ති** ඉදං හත්ථධොවනඋදකං සන්ධාය වුත්තං. අන්තරා පිපාසිතෙන , පන ගලෙ විලග්ගාමිසෙන වා පානීයං පිවිත්වා න ධොවිතබ්බාති.

හත්තග්ගවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අනුමොදනවත්තකථාවණ්ණනා

අනුමොදනවත්තෙ අනු පුනප්පුනං මොදියතෙ පමොදියතෙති අනුමොදනා. කා සා? ධම්මකථා. අනුමොදනාය කත්තබ්බං වත්තං **අනුමොදනවත්තං**. **පඤ්චමෙ නිසින්නෙති** අනුමොදනත්ථාය නිසින්නෙ. උපනිසින්නකථා නාම බහූසු සන්නිපතිතෙසු පරිකථාකථනං. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

අනුමොදනවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පිණ්ඩචාරිකවත්තකථාවණ්ණනා

189. පිණ්ඩචාරිකවත්තෙ පිණ්ඩිතබ්බො සඞ්ඝරිතබ්බොති පිණ්ඩො, පිණ්ඩපාතො. පිණ්ඩාය චරණං සීලමස්සාති පිණ්ඩචාරී, සො එව පිණ්ඩචාරිකො සකත්ථෙ කපච්චයවසෙන. පිණ්ඩචාරිකෙන වත්තිතබ්බං වත්තං **පිණ්ඩචාරිකවත්තං**. තත්‍රායමනුත්තානපදවණ්ණනා – **නිවෙසනං** නාම ඉත්ථිකුමාරිකාදීනං වසනට්ඨානං. යස්මා පවිසනනික්ඛමනද්වාරං අසල්ලක්ඛෙත්වා සහසා පවිසන්තො විසභාගාරම්මණං වා පස්සෙය්‍ය,

පරිස්සයො වා භවෙය්‍ය, තස්මා **‘‘නිවෙසනං…පෙ.… පවිසිතබ්බ’’**න්ති වුත්තං. අතිදූරෙ තිට්ඨන්තො අපස්සන්තො වා භවෙය්‍ය, ‘‘අඤ්ඤස්ස ගෙහෙ තිට්ඨතී’’ති වා මඤ්ඤෙය්‍ය. අච්චාසන්නෙ තිට්ඨන්තො අපස්සිතබ්බං වා පස්සෙය්‍ය, අසුණිතබ්බං වා සුණෙය්‍ය, තෙන මනුස්සානං අගාරවො වා අප්පසාදො වා භවෙය්‍ය, තස්මා **‘‘නාතිදූරෙ නාච්චාසන්නෙ ඨාතබ්බ’’**න්ති වුත්තං. අතිචිරං තිට්ඨන්තො අදාතුකාමානං මනොපදොසො භවෙය්‍ය, අඤ්ඤත්ථ භික්ඛා ච පරික්ඛයෙය්‍ය, අතිලහුකං නිවත්තන්තො දාතුකාමානං පුඤ්ඤහානි ච භවෙය්‍ය, භික්ඛුනො ච භික්ඛාය අසම්පජ්ජනං, තස්මා **‘‘නාතිචිරං ඨාතබ්බං, නාතිලහුකං නිවත්තිතබ්බං, ඨිතෙන සල්ලක්ඛෙතබ්බ’’**න්ති වුත්තං. සල්ලක්ඛණාකාරං දස්සෙති **‘‘සචෙ කම්මං වා නික්ඛිපතී’’**තිආදිනා. තත්ථ **කම්මං වා නික්ඛිපතීති** කප්පාසං වා සුප්පං වා මුසලං වා යඤ්ච ගහෙත්වා කම්මං කරොන්ති, ඨිතා වා නිසින්නා වා හොන්ති, තං නික්ඛිපති. **පරාමසතීති** ගණ්හාති. **ඨපෙති වාති** ‘‘තිට්ඨථ භන්තෙ’’ති වදන්තී ඨපෙති නාම. **අවක්කාරපාතීති** අතිරෙකපිණ්ඩපාතං අපනෙත්වා ඨපනත්ථාය එකා සමුග්ගපාති. එත්ථ ච **සමුග්ගපාති** නාම සමුග්ගපුටසදිසා පාති. සෙසං වුත්තනයමෙව.

පිණ්ඩචාරිකවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ආරඤ්ඤිකවත්තකථාවණ්ණනා

190. ආරඤ්ඤිකවත්තෙ න රමන්ති ජනා එත්ථාති අරඤ්ඤං. වුත්තඤ්හි –

‘‘රමණීයානි අරඤ්ඤානි, යත්ථ න රමතී ජනො;
වීතරාගා රමිස්සන්ති, න තෙ කාමගවෙසිනො’’ති. (ධ. ප. 99);

අරඤ්ඤෙ වසතීති ආරඤ්ඤිකො, තෙන වත්තිතබ්බං වත්තං **ආරඤ්ඤිකවත්තං**. තත්‍රායං විසෙසපදානමත්ථො – **කාලස්සෙව උට්ඨායාති** අරඤ්ඤසෙනාසනස්ස ගාමතො දූරත්තා වුත්තං, තෙනෙව කාරණෙන ‘‘පත්තං ගහෙත්වා චීවරං පාරුපිත්වා ගච්ඡන්තො පරිස්සමො හොතී’’ති වුත්තං. **පත්තං ථවිකාය පක්ඛිපිත්වා අංසෙ ලග්ගෙත්වා චීවරං ඛන්ධෙ කරිත්වා** අරඤ්ඤමග්ගො න දුස්සොධනො හොති, තස්මා කණ්ටකසරීසපාදිපරිස්සයවිමොචනත්ථං **උපාහනා ආරොහිත්වා**. අරඤ්ඤං නාම යස්මා චොරාදීනං විචරට්ඨානං හොති, තස්මා **‘‘දාරුභණ්ඩං මත්තිකාභණ්ඩං පටිසාමෙත්වා ද්වාරවාතපානං ථකෙත්වා වසනට්ඨානතො නික්ඛමිතබ්බ’’**න්ති වුත්තං. ඉතො පරානි හත්තග්ගවත්තපිණ්ඩචාරිකවත්තෙසු වුත්තසදිසානෙව. ගාමතො නික්ඛමිත්වා සචෙ බහිගාමෙ උදකං නත්ථි, අන්තොගාමෙයෙව භත්තකිච්චං කත්වා, අථ බහිගාමෙ අත්ථි, භත්තකිච්චං කත්වා පත්තං ධොවිත්වා වොදකං කත්වා ථවිකාය පක්ඛිපිත්වා චීවරං සඞ්ඝරිත්වා අංසෙ කරිත්වා උපාහනා ආරොහිත්වා ගන්තබ්බං.

භාජනං අලභන්තෙනාතිආදි අරඤ්ඤසෙනාසනස්ස දුල්ලභදබ්බසම්භාරත්තා වුත්තං, **අග්ගි උපට්ඨාපෙතබ්බොති**ආදි වාළමිගසරීසපාදිබාහිරපරිස්සයකාලෙ ච වාතපිත්තාදිඅජ්ඣත්තපඅස්සයකාලෙ ච ඉච්ඡිතබ්බත්තා. බහූනං පන වසනට්ඨානෙ තාදිසානි සුලභානි හොන්තීති ආහ **‘‘ගණවාසිනො පන තෙන විනාපි වට්ටතී’’**ති. කත්තරදණ්ඩො නාම පරිස්සයවිනොදනො හොති, තස්මා අරඤ්ඤෙ විහරන්තෙන අවස්සං ඉච්ඡිතබ්බොති වුත්තං **‘‘කත්තරදණ්ඩො උපට්ඨාපෙතබ්බො’’**ති. නක්ඛත්තානෙව නක්ඛත්තපදානි. චොරාදීසු ආගන්ත්වා ‘‘අජ්ජ, භන්තෙ, කෙන නක්ඛත්තෙන චන්දො යුත්තො’’ති පුච්ඡිතෙසු ‘‘න ජානාමා’’ති වුත්තෙ කුජ්ඣන්ති, තස්මා වුත්තං **‘‘නක්ඛත්තපදානි උග්ගහෙතබ්බානි සකලානි වා එකදෙසානි වා’’**ති, තථා දිසාමූළ්හෙසු ‘‘කතමායං, භන්තෙ, දිසා’’ති පුච්ඡිතෙසු, තස්මා **‘‘දිසාකුසලෙන භවිතබ්බ’’**න්ති.

ආරඤ්ඤිකවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සෙනාසනවත්තකථාවණ්ණනා

191. සෙනාසනවත්තෙ සයන්ති එත්ථාති සෙනං, සයනන්ති අත්ථො. ආවසන්ති එත්ථාති ආසනං. සෙනඤ්ච ආසනඤ්ච සෙනාසනං. සෙනාසනෙසු කත්තබ්බං වත්තං **සෙනාසනවත්තං** . ඉධ පන යං වත්තබ්බං, තං උපජ්ඣායවත්තකථාය (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 183) වුත්තමෙව. තත්ථ පන උපජ්ඣායෙන වුත්ථවිහාරො වුත්තො, ඉධ පන අත්තනා වුත්ථවිහාරොති අයමෙව විසෙසො. **න වුඩ්ඪං අනාපුච්ඡාති** එත්ථ තස්ස ඔවරකෙ තදුපචාරෙ ච ආපුච්ඡිතබ්බන්ති වදන්ති. **භොජනසාලාදීසුපි එවමෙව පටිපජ්ජිතබ්බන්ති** භොජනසාලාදීසුපි උද්දෙසදානාදි ආපුච්ඡිත්වාව කාතබ්බන්ති අත්ථො.

සෙනාසනවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ජන්තාඝරවත්තකථාවණ්ණනා

192. ජන්තාඝරවත්තෙ ජායතීති ජං, කිං තං? සරීරං. ජං තායති රක්ඛතීති ජන්තා, කා සා? තිකිච්ඡා. ගය්හතෙති ඝරං, කිං තං? නිවෙසනං, ජන්තාය සරීරතිකිච්ඡාය කතං ඝරං ජන්තාඝරං, ජන්තාඝරෙ කත්තබ්බං වත්තං **ජන්තාඝරවත්තං**. තත්ථ **පරිභණ්ඩන්ති** බහිජගති. සෙසං උපජ්ඣායවත්තෙ වුත්තනයත්තා සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

ජන්තාඝරවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

වච්චකුටිවත්තකථාවණ්ණනා

193. වච්චකුටිවත්තෙ වච්චයතෙ ඌහදයතෙති වච්චං, කරීසං. කුටීයති ඡින්දීයති ආතපො එතායාති කුටි, වච්චත්ථාය කතා කුටි වච්චකුටි, වච්චකුටියා වත්තිතබ්බං වත්තං **වච්චකුටිවත්තං,** ඉධ ච වත්තක්ඛන්ධකෙ ආචමනවත්තං පඨමං ආගතං, පච්ඡා වච්චකුටිවත්තං. ඉමස්මිං පන පකරණෙ පඨමං වච්චං කත්වා පච්ඡා ආචමතීති අධිප්පායෙන වච්චකුටිවත්තං පඨමං ආගතං, තස්මා තදනුක්කමෙන කථයිස්සාම. **දන්තකට්ඨං ඛාදන්තෙනාති** අයං වච්චකුටියාපි සබ්බත්ථෙව පටික්ඛෙපො. **නිබද්ධගමනත්ථායාති** අත්තනා නිබද්ධගමනත්ථාය. **පුග්ගලිකට්ඨානං වාති** අත්තනො විහාරං සන්ධාය වුත්තං. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

වච්චකුටිවත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

උපජ්ඣායවත්තාදිවත්තවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

සත්තවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

28. චතුපච්චයභාජනීයවිනිච්ඡයකථා

චීවරභාජනකථාවණ්ණනා

194. එවං උපජ්ඣායාදිවත්තසඞ්ඛාතානි චුද්දස ඛන්ධකවත්තානි කථෙත්වා ඉදානි චතුන්නං පච්චයානං භාජනං කථෙන්තො **“චතුපච්චයභාජන”**න්තිආදිමාහ. තත්ථ **චතූති** සඞ්ඛ්‍යාසබ්බනාමපදං. පටිච්ච එති සීතපටිඝාතාදිකං ඵලං එතස්මාති පච්චයො, චීවරාදි, පච්චයො ච පච්චයො ච පච්චයා, චත්තාරො පච්චයා චතුපච්චයං, භාජීයතෙ විභාජීයතෙ භාජනං. චතුපච්චයස්ස භාජනං **චතුපච්චයභාජනං**. තෙනාහ **“චීවරාදීනං චතුන්නං පච්චයානං භාජන”**න්ති. **තත්ථ** තස්මිං චතුපච්චයභාජනෙ සමභිනිවිට්ඨෙ **චීවරභාජනෙ තාව පඨමං චීවරපටිග්ගාහකො…පෙ…. වෙදිතබ්බො.** කස්මා? සඞ්ඝිකචීවරස්ස දුක්කරභාජනත්තාති සම්බන්ධො. තත්ථ ආගතාගතං චීවරං පටිග්ගණ්හාති, පටිග්ගහණමත්තමෙවස්ස භාරොති **චීවරපටිග්ගාහකො.** චීවරපටිග්ගාහකෙන පටිග්ගහිතං චීවරං නිදහති, නිදහනමත්තමෙවස්ස භාරොති **චීවරනිදහකො.** භණ්ඩාගාරෙ නියුත්තො **භණ්ඩාගාරිකො.** චීවරාදිකස්ස භණ්ඩස්ස ඨපනට්ඨානභූතං අගාරං **භණ්ඩාගාරං.** චීවරං භාජෙති භාගං කරොතීති **චීවරභාජකො.** චීවරස්ස භාජනං විභාගකරණං **චීවරභාජනං,** විභජනකිරියා.

තත්ථ ‘‘චීවරපටිග්ගාහකො වෙදිතබ්බො’’ති වුත්තො, සො කුතො ලබ්භතෙති ආහ **“පඤ්චහඞ්ගෙහි…පෙ…. සම්මන්නිතබ්බො”**ති. කථං විඤ්ඤායතීති ආහ **“අනුජානාමි…පෙ…. වචනතො”**ති. ඡන්දනං **ඡන්දො,** ඉච්ඡනං පිහනන්ති අත්ථො. ගමනං කරණං ගති, කිරියා. ගාරෙය්හා ගති අගති, ඡන්දෙන අගති **ඡන්දාගති.** සෙසෙසුපි එසෙව නයො. කථං ඡන්දාගතිං ගච්ඡතීති ආහ **“තත්ථ පච්ඡා ආගතානම්පී”**තිආදි. එවමිතරෙසුපි. පඤ්චමඞ්ගං පන සතිසම්පජඤ්ඤයුත්තාභාවං දස්සෙති. සුක්කපක්ඛෙපි ඉතො පටිපක්ඛවසෙන වෙදිතබ්බො. තෙනාහ **“තස්මා”**තිආදි.

ඉමාය කම්මවාචාය වා අපලොකනෙන වාති ඉදං ඉමස්ස සම්මුතිකම්මස්ස ලහුකකම්මත්තා වුත්තං. තථා හි වුත්තං පරිවාරට්ඨකථායං (පරි. අට්ඨ. 482) ‘‘අවසෙසා තෙරස සම්මුතියො සෙනාසනග්ගාහමතකචීවරදානාදිසම්මුතියො චාති එතානි ලහුකකම්මානි අපලොකෙත්වාපි කාතුං වට්ටන්තී’’ති. **අන්තොවිහාරෙ සබ්බසඞ්ඝමජ්ඣෙපි ඛණ්ඩසීමායම්පි සම්මන්නිතුං වට්ටතීති** එත්ථ **අන්තොවිහාරෙති** බද්ධසීමවිහාරං සන්ධාය වුත්තං. න හි අබද්ධසීමවිහාරෙ අපලොකනාදිචතුබ්බිධකම්මං කාතුං වට්ටති දුබ්බිසොධනත්තා. **ධුරවිහාරට්ඨානෙති** විහාරද්වාරස්ස සම්මුඛට්ඨානෙ.

197. භණ්ඩාගාරසම්මුතියං **විහාරමජ්ඣෙයෙවාති** අවිප්පවාසසීමාසඞ්ඛාතමහාසීමා විහාරස්ස මජ්ඣෙයෙව සම්මන්නිතබ්බා. ඉමස්මිං පන ඨානෙ ඉමං පන භණ්ඩාගාරං ඛණ්ඩසීමං ගන්ත්වා ඛණ්ඩසීමායං නිසින්නෙහි සම්මන්නිතුං න වට්ටති, විහාරමජ්ඣෙයෙව ‘‘සුණාතු මෙ, භන්තෙ, සඞ්ඝො, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො ඉත්ථන්නාමං විහාරං භණ්ඩාගාරං සම්මන්නෙය්‍යා’’තිආදිනා නයෙන ‘‘කම්මවාචාය වා අපලොකනෙන වා සම්මන්නිතබ්බ’’න්ති වචනං නිස්සාය ඤත්තිදුතියකම්මං උපචාරසීමායං කාතුං වට්ටතීති ගහෙත්වා කඨිනදානකම්මම්පි අබද්ධසීමාභූතෙ විහාරෙ උපචාරසීමායං කරොන්ති, එකච්චෙ ඤත්තිකම්මම්පි තථෙව ගහෙත්වා අබද්ධසීමවිහාරෙ උපචාරසීමාමත්තෙයෙව උපොසථපවාරණං කරොන්ති, තදයුත්තං, කාරණං පනෙත්ථ කඨිනවිනිච්ඡයකථායං (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 226) ආවි භවිස්සති.

198. **තුලාභූතොති** තුලාසදිසො. **ඉදන්ති** සාමණෙරානං උපඩ්ඪපටිවීසදානං. ඉමං කිර පාඨං අමනසිකරොන්තා ඉදානි කාලචීවරම්පි සාමණෙරානං උපඩ්ඪපටිවීසං දෙන්ති. **එතිකම්මන්ති** පහොනකකම්මං, යත්තකෙන විනයාගතෙන සම්මුඤ්ජනීබන්ධනාදිහත්ථකම්මෙන විහාරස්ස ඌනතා න හොති, තත්තකං කත්වාති අත්ථො. **සබ්බෙසන්ති** තත්‍රුප්පාදවස්සාවාසිකං ගණ්හන්තානං සබ්බෙසං භික්ඛූනං සාමණෙරානඤ්ච. **භණ්ඩාගාරචීවරෙපීති** අකාලචීවරං සන්ධාය වුත්තං. **උක්කුට්ඨිං කරොන්තීති** මහාසද්දං කරොන්ති. **එතන්ති** උක්කුට්ඨියා කතාය සමභාගදානං. **විරජ්ඣිත්වා කරොන්තීති** කත්තබ්බකාලෙසු අකත්වා යථාරුචිතක්ඛණෙ කරොන්ති. **සමපටිවීසො දාතබ්බොති** කරිස්සාමාති යාචන්තානං පටිඤ්ඤාමත්තෙනපි සමකො කොට්ඨාසො දාතබ්බො.

අතිරෙකභාගෙනාති දස භික්ඛූ හොන්ති, සාටකාපි දසෙව, තෙසු එකො ද්වාදස අග්ඝති, සෙසා දසග්ඝනකා. සබ්බෙසු දසග්ඝනකවසෙන කුසෙ පාතිතෙ යස්ස භික්ඛුනො ද්වාදසග්ඝනකො කුසො පාතිතො, සො ‘‘එත්තකෙන මම චීවරං පහොතී’’ති තෙන අතිරෙකභාගෙන ගන්තුකාමො හොති. එත්ථ ච **එත්තකෙන මම චීවරං පහොතීති** ද්වාදසග්ඝනකෙන මම චීවරං පරිපුණ්ණං හොති, න තතො ඌනෙනාති සබ්බං ගහෙතුකාමොති අත්ථො. භික්ඛූ ‘‘අතිරෙකං ආවුසො සඞ්ඝස්ස සන්තක’’න්ති වදන්ති, තං සුත්වා භගවා ‘‘සඞ්ඝිකෙ ච ගණසන්තකෙ ච අප්පකං නාම නත්ථි, සබ්බත්ථ සංයමො කාතබ්බො, ගණ්හන්තෙනපි කුක්කුච්චායිතබ්බ’’න්ති දස්සෙතුං **“අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අනුක්ඛෙපෙ දින්නෙ”**ති ආහ. තත්ථ අනුක්ඛෙපො නාම යං කිඤ්චි අනුක්ඛිපිතබ්බං අනුප්පදාතබ්බං කප්පියභණ්ඩං, යත්තකං තස්ස පටිවීසෙ අධිකං, තත්තකෙ අග්ඝනකෙ යස්මිං කිස්මිඤ්චි කප්පියභණ්ඩෙ දින්නෙති අත්ථොති ඉමමත්ථං සඞ්ඛෙපෙන දස්සෙතුං **“සචෙ දස භික්ඛූ හොන්ති”**ත්‍යාදි වුත්තං.

විකලකෙ තොසෙත්වාති එත්ථ චීවරවිකලකං පුග්ගලවිකලකන්ති ද්වෙ විකලකා. තත්ථ **චීවරවිකලකං** නාම සබ්බෙසං පඤ්ච පඤ්ච වත්ථානි පත්තානි, සෙසානිපි අත්ථි, එකෙකං පන න පාපුණාති, ඡින්දිත්වා දාතබ්බානි.

ඡින්දන්තෙහි ච අඩ්ඪමණ්ඩලාදීනං වා උපාහනථවිකාදීනං වා පහොනකානි ඛණ්ඩානි කත්වා දාතබ්බානි, හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන චතුරඞ්ගුලවිත්ථාරම්පි අනුවාතප්පහොනකායාමං ඛණ්ඩං කත්වා දාතුං වට්ටති. අපරිභොගං පන න කාතබ්බන්ති එවමෙත්ථ චීවරස්ස අප්පහොනකභාවො චීවරවිකලකං. ඡින්දිත්වා දින්නෙ පනෙතං තොසිතං හොති. අථ කුසපාතො කාතබ්බො, සචෙපි එකස්ස භික්ඛුනො කොට්ඨාසෙ එකං වා ද්වෙ වා වත්ථානි නප්පහොන්ති, තත්ථ අඤ්ඤං සාමණකං පරික්ඛාරං ඨපෙත්වා යො තෙන තුස්සති, තස්ස තං භාගං දත්වා පච්ඡා කුසපාතො කාතබ්බො. ඉදම්පි චීවරවිකලකන්ති අන්ධට්ඨකථායං වුත්තං.

පුග්ගලවිකලකං නාම දස දස භික්ඛූ ගණෙත්වා වග්ගං කරොන්තානං එකො වග්ගො න පූරති, අට්ඨ වා නව වා හොන්ති, තෙසං අට්ඨ වා නව වා කොට්ඨාසා ''තුම්හෙ ඉමෙ ගහෙත්වා විසුං භාජෙථා''ති දාතබ්බා. එවමයං පුග්ගලානං අප්පහොනකභාවො පුග්ගලවිකලකං නාම. විසුං දින්නෙ පන තං තොසිතං හොති, එවං තොසෙත්වා කුසපාතො කාතබ්බොති. අථ වා **විකලකෙ තොසෙත්වාති** යො චීවරවිභාගො ඌනකො, තං අඤ්ඤෙන පරික්ඛාරෙන සමං කත්වා කුසපාතො කාතබ්බොති ඉමමත්ථං දස්සෙති **''සචෙ සබ්බෙසං පඤ්ච පඤ්ච වත්ථානී''**තිආදිනා.

199. ඉතො පරං තෙසු තෙසු වත්ථූසු ආගතවසෙන අට්ඨකථායං වුත්තෙසු විනිච්ඡයෙසු සන්තෙසුපි තෙසං විනිච්ඡයානං අට්ඨමාතිකාවිනිච්ඡයතො අවිමුත්තත්තා අට්ඨමාතිකාවිනිච්ඡයෙස්වෙව පක්ඛිපිත්වා දස්සෙතුං **''ඉදානි අට්ඨිමා, භික්ඛවෙ''**තිආදිමාහ. යා තා අට්ඨ මාතිකා භගවතා වුත්තා, තාසං අට්ඨන්නං මාතිකානං වසෙන විනිච්ඡයො ඉදානි වෙදිතබ්බොති යොජනා. **පරික්ඛෙපාරහට්ඨානෙන පරිච්ඡින්නාති** ඉමිනා අපරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස ධුවසන්නිපාතට්ඨානාදිතො පඨමලෙඩ්ඩුපාතස්ස අන්තො උපචාරසීමාති දස්සෙති. ඉදානි දුතියලෙඩ්ඩුපාතස්ස අන්තොපි උපචාරසීමායෙවාති දස්සෙතුං **''අපිචා''**තිආදි ආරද්ධං. ධුවසන්නිපාතට්ඨානම්පි පරියන්තගතමෙව ගහෙතබ්බං. ''එවං සන්තෙ තියොජනෙ ඨිතා ලාභං ගණ්හිස්සන්ති''තිආදිනා ඉමෙ ලාභග්ගහණාදයො උපචාරසීමාවසෙනෙව හොති, න අවිප්පවාසසීමාවසෙනාති දස්සෙති, තෙන ච ඉමානි ලාභග්ගහණාදීනියෙව උපචාරසීමායං කත්තබ්බානි, න අපලොකනකම්මාදීනි චත්තාරි කම්මානි, තානි පන අවිප්පවාසසීමාදීසුයෙව කත්තබ්බානීති පකාසෙති. තථා හි වුත්තං සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.379) ''භික්ඛුනීනං ආරාමප්පවෙසනසෙනාසනපුච්ඡනාදි පරිවාසමානත්තාරොචනවස්සච්ඡෙදනිස්සයසෙනාසනග්ගාහාදි විධානන්ති ඉදං සබ්බං ඉමිස්සායෙව උපචාරසීමාය වසෙන වෙදිතබ්බ''න්ති.

ලාභත්ථාය ඨපිතා සීමා **ලාභසීමා**. ලොකෙ ගාමසීමාදයො විය ලාභසීමා නාම විසුං පසිද්ධා නත්ථි, කෙනායං අනුඤ්ඤාතාති ආහ **''නෙව සම්මාසම්බුද්ධෙනා''**තිආදි. එතෙන නායං සාසනවොහාරසිද්ධා, ලොකවොහාරසිද්ධා එවාති දස්සෙති. **ජනපදපරිච්ඡෙදොති** ඉදං ලොකපසිද්ධසීමාසද්දත්ථවසෙන වුත්තං, පරිච්ඡෙදබ්භන්තරම්පි සබ්බං ජනපදසීමාති ගහෙතබ්බං. ජනපදො එව **ජනපදසීමා,** එවං රට්ඨසීමාදීසුපි. තෙනාහ **''ආණාපවත්තිට්ඨාන''**න්තිආදි. **පථවීවෙමජ්ඣගතස්සාති** යාව උදකපරියන්තා ඛණ්ඩසීමත්තා වුත්තං. උපචාරසීමාදීසු පන අබද්ධසීමාසු හෙට්ඨාපථවියං සබ්බත්ථ ඨිතානං න පාපුණාති, කූපාදිපවෙසාරහට්ඨානෙ ඨිතානඤ්ඤෙව පාපුණාතීති හෙට්ඨා සීමකථායං වුත්තනයෙනෙව තංතංසීමට්ඨභාවො වෙදිතබ්බො. චක්කවාළසීමාය දින්නං පථවීසන්ධාරකඋදකට්ඨානෙපි ඨිතානං පාපුණාති සබ්බත්ථ චක්කවාළවොහාරත්තාති. සමානසංවාසඅවිප්පවාසසීමාසු දින්නස්ස ඉදං නානත්තං – ''අවිප්පවාසසීමාය දම්මී''ති දින්නං ගාමට්ඨානං න පාපුණාති. කස්මා? ''ඨපෙත්වා ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්චා''ති (මහාව. 144) වුත්තත්තා. ''සමානසංවාසකසීමායදම්මී''ති දින්නං පන ගාමෙ ඨිතානම්පි පාපුණාතීති.

200-1. **බුද්ධාධිවුත්ථොති** බුද්ධෙන භගවතා අධිවුත්ථො. **එකස්මින්ති** එකස්මිං විහාරෙ. **පාකවත්තන්ති** නිබද්ධදානං. **වත්තතීති** පවත්තති. **තෙහි වත්තබ්බන්ති** යෙසං සම්මුඛෙ එස දෙති, තෙහි භික්ඛූහි වත්තබ්බං.

202. **දුතියභාගෙ පන ථෙරාසනං ආරුළ්හෙති** යාව සඞ්ඝනවකං එකවාරං සබ්බෙසං භාගං දත්වා චීවරෙ අපරික්ඛීණෙ පුන සබ්බෙසං දාතුං දුතියභාගෙ ථෙරස්ස දින්නෙති අත්ථො. **පුබ්බෙ වුත්තනයෙනාති** ''තුය්හෙව භික්ඛු තානි චීවරානී''ති (මහාව. 363) භගවතා වුත්තනයෙන. **පංසුකූලිකානම්පි වට්ටතීති** ''තුය්හං දෙමා''ති අවත්වා, 'භික්ඛූනං දෙම, ථෙරානං දෙමා''ති වුත්තත්තා ''පංසුකූලිකානම්පි වට්ටතී''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.379) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.379) පන **පංසුකූලිකානම්පි වට්ටතීති** එත්ථ ''තුය්හං දෙමා''ති අවුත්තත්තාති කාරණං වදන්ති. යදි එවං ''සඞ්ඝස්ස දෙමා''ති වුත්තෙපි වට්ටෙය්‍ය, ''භික්ඛූනං දෙම, ථෙරානං දෙම, සඞ්ඝස්ස දෙමා''ති වචනතො භෙදො න දිස්සති, වීමංසිතබ්බමෙත්ථ කාරණන්ති. **පාරුපිතුං වට්ටතීති** පංසුකූලිකානං වට්ටති. **සාමිකෙහි විචාරිතමෙවාති** උපාහනත්ථවිකාදීනමත්ථාය විචාරිතමෙව.

203. **උපඩ්ඪං දාතබ්බන්ති** යං උභතොසඞ්ඝස්ස දින්නං, තතො උපඩ්ඪං භික්ඛූනං උපඩ්ඪං භික්ඛුනීනං දාතබ්බං. සචෙපි එකො භික්ඛු හොති, එකා වා භික්ඛුනී, අන්තමසො අනුපසම්පන්නස්සපි උපඩ්ඪමෙව දාතබ්බං. **''භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච භික්ඛුනීනඤ්ච දම්මී''ති වුත්තෙ පන න මජ්ඣෙ භින්දිත්වා දාතබ්බන්ති** එත්ථ යස්මා භික්ඛුනිපක්ඛෙ සඞ්ඝස්ස පච්චෙකං අපරාමට්ඨත්තා භික්ඛුනීනං ගණනාය භාගො දාතබ්බොති දායකස්ස අධිප්පායොති සිජ්ඣති, තථා දානඤ්ච භික්ඛූපි ගණෙත්වා දින්නෙ එව යුජ්ජති. ඉතරථා හි ''කිත්තකං භික්ඛූනං දාතබ්බං, කිත්තකං භික්ඛුනීන''න්ති න විඤ්ඤායති, තස්මා ''භික්ඛුසඞ්ඝස්සා''ති වුත්තවචනම්පි ''භික්ඛූන''න්ති වුත්තවචනසදිසමෙවාති ආහ **''භික්ඛූ ච භික්ඛුනියො ච ගණෙත්වා දාතබ්බ''**න්ති. තෙනාහ **''පුග්ගලො…පෙ…. භික්ඛුසඞ්ඝග්ගහණෙන ගහිතත්තා''**ති.

‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච භික්ඛුනීනඤ්ච තුය්හඤ්චා’’ති වුත්තෙ පන පුග්ගලො විසුං න ලභතීති ඉදං අට්ඨකථාපමාණෙනෙව ගහෙතබ්බං, න හෙත්ථ විසෙසකාරණං උපලබ්භති. තථා හි ‘‘උභතොසඞ්ඝස්ස ච තුය්හඤ්ච දම්මී’’ති වුත්තෙ සාමඤ්ඤවිසෙසවචනෙහි සඞ්ගහිතත්තා යථා පුග්ගලො විසුං ලභති, එවමිධාපි ‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච තුය්හඤ්චා’’ති සාමඤ්ඤවිසෙසවචනසබ්භාවතො භවිතබ්බමෙව විසුං පුග්ගලපටිවීසෙනාති විඤ්ඤායති, තස්මා අට්ඨකථාවචනමෙවෙත්ථ පමාණං. **පාපුණනට්ඨානතො එකමෙව ලභතීති** අත්තනො වස්සග්ගෙන පත්තට්ඨානතො එකමෙව කොට්ඨාසං ලභති. තත්ථ කාරණමාහ **‘‘කස්මා? භික්ඛුසඞ්ඝග්ගහණෙන ගහිතත්තා’’**ති, භික්ඛුසඞ්ඝග්ගහණෙනෙව පුග්ගලස්සපි ගහිතත්තාති අධිප්පායොති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.379) වුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.379) පන භික්ඛුසඞ්ඝසද්දෙන භික්ඛූනඤ්ඤෙව ගහිතත්තා, පුග්ගලස්ස පන ‘‘තුය්හඤ්චා’’ති විසුං ගහිතත්තා ච තත්ථස්ස අග්ගහිතත්තා දට්ඨබ්බා, ‘‘භික්ඛූනඤ්ච භික්ඛුනීනඤ්ච තුය්හඤ්චා’’ති වුත්තට්ඨානසදිසත්තාති අධිප්පායො. පුග්ගලප්පධානො හෙත්ථ සඞ්ඝ-සද්දො දට්ඨබ්බො. කෙචි පන ‘‘භික්ඛුසඞ්ඝග්ගහණෙන ගහිතත්තා’’ති පාඨං ලිඛන්ති, තං න සුන්දරං තස්ස විසුං ලාභග්ගහණෙ කාරණවචනත්තා. තථා හි ‘‘විසුං සඞ්ඝග්ගහණෙන ගහිතත්තා’’ති විසුං පුග්ගලස්සපි භාගග්ගහණෙ කාරණං වුත්තං. යථා චෙත්ථ පුග්ගලස්ස අග්ගහණං, එවං උපරි ‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච තුය්හඤ්චා’’තිආදීසුපි විසුං සඞ්ඝාදිසද්දෙහි පුග්ගලස්ස අග්ගහණං දට්ඨබ්බං. යදි හි ගහණං සියා, සඞ්ඝතොපි විසුම්පීති භාගද්වයං ලභෙය්‍ය උභයත්ථ ගහිතත්තාති වුත්තං. **පූජෙතබ්බන්තිආදි** ගිහිකම්මං න හොතීති දස්සනත්ථං වුත්තං. **භික්ඛුසඞ්ඝස්ස හරාති** ඉදං පිණ්ඩපාතහරණං සන්ධාය වුත්තං. තෙනාහ **‘‘භුඤ්ජිතුං වට්ටතී’’**ති. **‘‘භික්ඛුසඞ්ඝස්ස හරා’’ති වුත්තෙපි හරිතබ්බන්**ති ඊදිසං ගිහිවෙය්‍යාවච්චං න හොතීති කත්වා වුත්තං.

204. **අන්තොහෙමන්තෙති** ඉමිනා අනත්ථතෙ කඨිනෙ වස්සානං පච්ඡිමෙ මාසෙ දින්නං පුරිමවස්සංවුත්ථානඤ්ඤෙව පාපුණාති, තතො පරං හෙමන්තෙ දින්නං පච්ඡිමවස්සංවුත්ථානම්පි වුත්ථවස්සත්තා පාපුණාති, හෙමන්තතො පන පරං පිට්ඨිසමයෙ ‘‘වස්සංවුත්ථසඞ්ඝස්සා’’ති එවං පරිච්ඡින්දිත්වා දින්නං අනන්තරෙ වස්සෙ වා තතො පරෙසු වා යත්ථ කත්ථචි තස්මිං භික්ඛුභාවෙ වුත්ථවස්සානං සබ්බෙසං පාපුණාති. යෙ පන සබ්බථා අවුත්ථවස්සා, තෙසං න පාපුණාතීති දස්සෙති. **ලක්ඛණඤ්ඤූ වදන්තීති** විනයලක්ඛණඤ්ඤුනො ආචරියා වදන්ති. **ලක්ඛණඤ්ඤූ වදන්තීති** ඉදං සන්නිට්ඨානවචනං, අට්ඨකථාසු අනාගතත්තා පන එවං වුත්තං. **බහිඋපචාරසීමායං…පෙ.… සබ්බෙසං පාපුණාතීති** යත්ථ කත්ථචි වුත්ථවස්සානං සබ්බෙසං පාපුණාතීති අධිප්පායො. තෙනෙව මාතිකාට්ඨකථායම්පි (කඞ්ඛා. අට්ඨ. අකාලචීවරසික්ඛාපදවණ්ණනා) ‘‘සචෙ පන බහිඋපචාරසීමායං ඨිතො ‘වස්සංවුත්ථසඞ්ඝස්ස දම්මී’ති වදති, යත්ථ කත්ථචි වුත්ථවස්සානං සබ්බෙසං සම්පත්තානං පාපුණාතී’’ති වුත්තං. ගණ්ඨිපදෙසු පන ‘‘වස්සාවාසස්ස අනනුරූපෙ පදෙසෙ ඨත්වා වුත්තත්තා වස්සංවුත්ථානඤ්ච අවුත්ථානඤ්ච සබ්බෙසං පාපුණාතී’’ති වුත්තං, තං න ගහෙතබ්බං. න හි ‘‘වස්සංවුත්ථසඞ්ඝස්ස දම්මී’’ති වුත්තෙ අවුත්ථවස්සානං පාපුණාති. **සබ්බෙසම්පීති** තස්මිං භික්ඛුභාවෙ වුත්ථවස්සානං සබ්බෙසම්පීති අත්ථො දට්ඨබ්බො ‘‘වස්සංවුත්ථසඞ්ඝස්සා’’ති වුත්තත්තා. **සම්මුඛීභූතානං සබ්බෙසම්පීති** එත්ථාපි එසෙව නයො. **එවං වදතීති** වස්සංවුත්ථසඞ්ඝස්ස දම්මීති වදති. **අතීතවස්සන්ති** අනන්තරාතීතවස්සං.

205. ඉදානි ‘‘ආදිස්ස දෙතී’’ති පදං විභජන්තො **‘‘ආදිස්ස දෙතීති එත්ථා’’**තිආදිමාහ. තත්ථ යාගුයා වා…පෙ.… භෙසජ්ජෙ වා ආදිසිත්වා පරිච්ඡින්දිත්වා දෙන්තො දායකො ආදිස්ස දෙති නාමාති යොජනා. සෙසං පාකටමෙව.

206. ඉදානි ‘‘පුග්ගලස්ස දෙතී’’ති පදං විභජන්තො ආහ **‘‘පුග්ගලස්ස දෙති එත්ථා’’**තිආදි. සඞ්ඝතො ච ගණතො ච විනිමුත්තස්ස අත්තනො කුලූපකාදිපුග්ගලස්ස දෙන්තො දායකො පුග්ගලස්ස දෙති නාම. තං පන පුග්ගලිකදානං පරම්මුඛා වා හොති සම්මුඛා වා. තත්ථ පරම්මුඛා දෙන්තො ‘‘ඉදං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස දම්මී’’ති නාමං උද්ධරිත්වා දෙති, සම්මුඛා දෙන්තො ච භික්ඛුනො පාදමූලෙ චීවරං ඨපෙත්වා ‘‘ඉදං, භන්තෙ, තුම්හාකං දම්මී’’ති වත්වා දෙති, තදුභයථාපි දෙන්තො පුග්ගලස්ස දෙති නාමාති අත්ථො. න කෙවලං එකස්සෙව දෙන්තො පුග්ගලස්ස දෙති නාම, අථ ඛො අන්තෙවාසිකාදීහි සද්ධිං දෙන්තොපි පුග්ගලස්ස දෙති නාමාති දස්සෙතුං **‘‘සචෙ පනා’’**තිආදිමාහ. තත්ථ **උද්දෙසං ගහෙතුං ආගතොති** තස්ස සන්තිකෙ උද්දෙසං අග්ගහිතපුබ්බස්සපි උද්දෙසං ගණ්හිස්සාමීති ආගතකාලතො පට්ඨාය අන්තෙවාසිකභාවූපගමනතො වුත්තං. **ගහෙත්වා ගච්ඡන්තොති** පරිනිට්ඨිතඋද්දෙසො හුත්වා ගච්ඡන්තො. **වත්තං කත්වා උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීනි ගහෙත්වා විචරන්තානන්ති** ඉදං ‘‘උද්දෙසන්තෙවාසිකාන’’න්ති ඉමස්සෙව විසෙසනං. තෙන උද්දෙසකාලෙ ආගන්ත්වා උද්දෙසං ගහෙත්වා ගන්ත්වා අඤ්ඤත්ථ නිවසන්තෙ අනිබද්ධචාරිකෙ නිවත්තෙති.

එවං චීවරක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 379) ආගතඅට්ඨමාතිකාවසෙන චීවරවිභජනං දස්සෙත්වා ඉදානි තස්මිංයෙව චීවරක්ඛන්ධකෙ මජ්ඣෙ ආගතෙසු වත්ථූසු ආගතනයං නිවත්තෙත්වා දස්සෙන්තො **‘‘සචෙ කොචි භික්ඛූ’’**තිආදිමාහ. **තත්ථ කිං කාතබ්බන්ති** පුච්ඡාය **තස්සෙව තානි චීවරානීති** විස්සජ්ජනා, සෙසානි ඤාපකාදිවසෙන වුත්තානි. **පඤ්ච මාසෙති** අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. **වඩ්ඪිං පයොජෙත්වා ඨපිතඋපනික්ඛෙපතොති** වස්සාවාසිකත්ථාය වෙය්‍යාවච්චකරෙහි වඩ්ඪිං පයොජෙත්වා ඨපිතඋපනික්ඛෙපතො. **තත්‍රුප්පාදතොති** නාළිකෙරාරාමාදිතත්‍රුප්පාදතො. අට්ඨකථායං පන ‘‘ඉදං ඉධ වස්සංවුත්ථසඞ්ඝස්ස දෙමාති වා වස්සාවාසිකං දෙමාති වා වත්වා දින්නං තං අනත්ථතකඨිනස්සපි පඤ්ච මාසෙ පාපුණාතී’’ති වුත්තං, තං වස්සාවාසිකලාභවසෙන උප්පන්නෙ ලබ්භමානවිසෙසං

දස්සෙතුං වුත්තං. තත්ථ **ඉධාති** අභිලාපමත්තමෙවෙතං, ඉධ-සද්දං විනා ''වස්සංවුත්ථසඞ්ඝස්ස දෙමා''ති වුත්තෙපි සො එව නයො. **අනත්ථතකඨිනස්සපි පඤ්ච මාසෙ පාපුණාතීති** වස්සාවාසිකලාභවසෙන උප්පන්නත්තා අනත්ථතකඨිනස්සපි වුත්ථවස්සස්ස පඤ්ච මාසෙ පාපුණාති, තතො පරං පන උප්පන්නවස්සාවාසිකං පුච්ඡිතබ්බං ''කිං අතීතවස්සෙ ඉදං වස්සාවාසිකං, උදාහු අනාගතවස්සෙ''ති. තත්ථ **තතො පරන්ති** පඤ්චමාසතො පරං, ගිම්හානස්ස පඨමදිවසතො පට්ඨායාති අත්ථො.

ඨිතිකා පන න තිට්ඨතීති එත්ථ අට්ඨිතාය ඨිතිකාය පුන අඤ්ඤස්මිං චීවරෙ උප්පන්නෙ සචෙ එකො භික්ඛු ආගච්ඡති, මජ්ඣෙ ඡින්දිත්වා ද්වීහිපි ගහෙතබ්බං. ඨිතාය පන ඨිතිකාය පුන අඤ්ඤස්මිං චීවරෙ උප්පන්නෙ සචෙ නවකතරො ආගච්ඡති, ඨිතිකා හෙට්ඨා ගච්ඡති. සචෙ වුඩ්ඪතරො ආගච්ඡති, ඨිතිකා උද්ධං ආරොහති. අථ අඤ්ඤො නත්ථි, පුන අත්තනො පාපෙත්වා ගහෙතබ්බං. **දුග්ගහිතානීති** අග්ගහිතානි, සඞ්ඝිකානෙව හොන්තීති අත්ථො. **''පාතිතෙ කුසෙ''**ති එකකොට්ඨාසෙ කුසදණ්ඩකෙ පාතිතමත්තෙ සචෙපි භික්ඛුසහස්සං හොති, ගහිතමෙව නාම චීවරං. ''නාකාමා භාගො දාතබ්බො''ති අට්ඨකථාවචනං (මහාව. අට්ඨ. 363), තත්ථ **ගහිතමෙව නාමාති** ''ඉමස්ස ඉදං පත්ත''න්ති කිඤ්චාපි න විදිතං, තෙ පන භාගා අත්ථතො තෙසං පත්තායෙවාති අධිප්පායො.

සත්තාහවාරෙන අරුණමෙව උට්ඨාපෙතීති ඉදං නානාසීමවිහාරෙසු කත්තබ්බනයෙන එකස්මිම්පි විහාරෙ ද්වීසු සෙනාසනෙසු නිවුත්ථභාවදස්සනත්ථං වුත්තං, අරුණුට්ඨාපනෙනෙව තත්ථ වුත්ථො හොති, න පන වස්සච්ඡෙදපරිහාරාය. අන්තොඋපචාරසීමාය හි යත්ථ කත්ථචි අරුණං උට්ඨාපෙන්තො අත්තනා ගහිතසෙනාසනං අප්පවිට්ඨොපි වුත්ථවස්සො එව හොති. ගහිතසෙනාසනෙ පන නිවුත්ථො නාම න හොති, තත්ථ අරුණුට්ඨාපනෙ සති හොති. තෙනාහ **''පුරිමස්මිං බහුතරං නිවසති නාමා''**ති. එතෙන ච ඉතරස්මිං සත්තාහවාරෙනපි අරුණුට්ඨාපනෙ සති එව අප්පතරං නිවසති නාම හොති, නාසතීති දීපිතං හොති. **ඉදන්ති** එකාධිප්පායදානං. **නානාලාභෙහීති**ආදීසු නානා විසුං විසුං ලාභො එතෙසූති නානාලාභා, ද්වෙ විහාරා, තෙහි **නානාලාභෙහි.** නානා විසුං විසුං පාකාරාදීහි පරිච්ඡින්නො උපචාරො එතෙසන්ති නානූපචාරා, තෙහි **නානූපචාරෙහි. එකසීමවිහාරෙහීති** එකසීමායං ද්වීහි විහාරෙහීති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.364) වුත්තං. **නානාලාභෙහීති** විසුං විසුං නිබද්ධවස්සාවාසිකලාභෙහි. **නානූපචාරෙහීති** නානාපරික්ඛෙපනානාද්වාරෙහි. **එකසීමවිහාරෙහීති** ද්වින්නං විහාරානං එකෙන පාකාරෙන පරික්ඛිත්තත්තා එකාය උපචාරසීමාය අන්තොගතෙහි ද්වීහි විහාරෙහීති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.364). **සෙනාසනග්ගාහො පටිප්පස්සම්භතීති** පඨමං ගහිතො පටිප්පස්සම්භති. **තත්ථාති** යත්ථ සෙනාසනග්ගාහො පටිප්පස්සම්භති, තත්ථ.

207. **භික්ඛුස්ස කාලකතෙති** එත්ථ කාලකත-සද්දො භාවසාධනොති ආහ **''කාලකිරියායා''**ති. පාළියං ගිලානුපට්ඨාකානං චීවරදානෙ සාමණෙරානං තිචීවරාධිට්ඨානාභාවා ''චීවරඤ්ච පත්තඤ්චා''තිආදි සබ්බත්ථ වුත්තං.

208. සචෙපි සහස්සං අග්ඝති, ගිලානුපට්ඨාකානඤ්ඤෙව දාතබ්බන්ති සම්බන්ධො. **අඤ්ඤන්ති** තිචීවරපත්තතො අඤ්ඤං. **අප්පග්ඝන්ති** අතිජිණ්ණාදිභාවෙන නිහීනං. **තතොති** අවසෙසපරික්ඛාරතො. **සබ්බන්ති** පත්තං චීවරඤ්ච. **තත්ථ තත්ථ සඞ්ඝස්සෙවාති** තස්මිං තස්මිං විහාරෙ සඞ්ඝස්සෙව. භික්ඛුනො කාලකතට්ඨානං සන්ධාය ''ඉධා''ති වත්තබ්බෙ ''තත්ථා''ති වුත්තත්තා විච්ඡාවචනත්තා ච පරික්ඛාරස්ස ඨපිතට්ඨානං වුත්තන්ති විඤ්ඤායති. පාළියං **අවිස්සජ්ජිකං අවෙභඞ්ගිකන්ති** ආගතානාගතස්ස චාතුද්දිසස්ස සඞ්ඝස්සෙව සන්තකං හුත්වා කස්සචි අවිස්සජ්ජිකං අවෙභඞ්ගිකඤ්ච භවිතුං අනුජානාමීති අත්ථො. **''සන්තෙ පතිරූපෙ ගාහකෙ''**ති වුත්තත්තා ගාහකෙ අසති අදත්වා භාජිතෙපි සුභාජිතමෙවාති දට්ඨබ්බං. **දක්ඛිණොදකං පමාණන්ති** එත්ථ සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.376) තාව **''යත්ථ පන දක්ඛිණොදකං පමාණන්ති** භික්ඛූ යස්මිං රට්ඨෙ දක්ඛිණොදකපටිග්ගහණමත්තෙනපි දෙය්‍යධම්මස්ස සාමිනො හොන්තීති අධිප්පායො''ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.376) පන **''දක්ඛිණොදකං පමාණන්ති** එත්තකානි චීවරානි දස්සාමීති පඨමං උදකං පාතෙත්වා පච්ඡා දෙන්ති, තං යෙහි ගහිතං, තෙ භාගිනොව හොන්තීති අධිප්පායො''ති වුත්තං. **පරසමුද්දෙති** ජම්බුදීපෙ. තම්බපණ්ණිදීපඤ්හි උපාදායෙස එවං වුත්තො.

''මතකචීවරං අධිට්ඨාතී''ති එත්ථ මග්ගං ගච්ඡන්තො තස්ස කාලකිරියං සුත්වා අවිහාරට්ඨානෙ චෙ ද්වාදසහත්ථබ්භන්තරෙ අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං අභාවං ඤත්වා ''ඉදං චීවරං මය්හං පාපුණාතී''ති අධිට්ඨාති, ස්වාධිට්ඨිතං. තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරො භික්ඛු බහුභණ්ඩො බහුපරික්ඛාරො කාලකතො හොති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං, ''භික්ඛුස්ස, භික්ඛවෙ, කාලකතෙ සඞ්ඝො සාමී පත්තචීවරෙ. අපිච ගිලානුපට්ඨාකා බහූපකාරා, අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තිචීවරඤ්ච පත්තඤ්ච ගිලානුපට්ඨාකානං දාතුං. යං තත්ථ ලහුභණ්ඩං ලහුපරික්ඛාරං, තං සම්මුඛීභූතෙන සඞ්ඝෙන භාජෙතුං. යං තත්ථ ගරුභණ්ඩං ගරුපරික්ඛාරං, තං ආගතානාගතස්ස චාතුද්දිසස්ස සඞ්ඝස්ස අවිස්සජ්ජිකං අවෙභඞ්ගික''න්ති (මහාව. 369) ඉමිනා පාඨෙන භගවා සබ්බඤ්ඤූ භික්ඛූනං ආමිසදායජ්ජං විචාරෙසි.

තත්ථ තිචීවරපත්තඅවසෙසලහුභණ්ඩගරුභණ්ඩවසෙන ආමිසදායජ්ජං තිවිධං හොති. තෙසු **තිචීවරපත්තං** ගිලානුපට්ඨාකස්ස භාගො හොති, **අවසෙසලහුභණ්ඩං** සම්මුඛීභූතසඞ්ඝස්ස, පඤ්චවීසතිවිධ **ගරුභණ්ඩං** චාතුද්දිසසඞ්ඝස්ස. ඉමිනා ඉතො තිවිධභණ්ඩතො අඤ්ඤං භික්ඛුභණ්ඩං නාම නත්ථි, ඉමෙහි තිවිධෙහි පුග්ගලෙහි අඤ්ඤො දායාදො නාම නත්ථීති දස්සෙති. ඉදානි පන විනයධරා ''භික්ඛූනං අකප්පියභණ්ඩං ගිහිභූතා ඤාතකා ලභන්තී''ති වදන්ති, තං කස්මාති චෙ? ''යෙ තස්ස ධනෙ ඉස්සරා ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා, තෙසං දාතබ්බ''න්ති

අට්ඨකථායං ආගතත්තාති. සච්චං ආගතො, සො පන පාඨො විස්සාසග්ගාහවිසයෙ ආගතො, න දායජ්ජගහණට්ඨානෙ. ‘‘ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා’’ඉච්චෙව ආගතො, න ‘‘ඤාතකා අඤ්ඤාතකා වා’’ති, තස්මා ඤාතකා වා හොන්තු අඤ්ඤාතකා වා, යෙ තං ගිලානං උපට්ඨහන්ති, තෙ ගිලානුපට්ඨාකභාගභූතස්ස ධනස්ස ඉස්සරා ගහට්ඨපබ්බජිතා, අන්තමසො මාතුගාමාපි. තෙ සන්ධාය ‘‘තෙසං දාතබ්බ’’න්ති වුත්තං, න පන යෙ ගිලානං නුපට්ඨහන්ති, තෙ සන්ධාය. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 369) ‘‘ගිලානුපට්ඨාකො නාම ගිහී වා හොතු පබ්බජිතො වා, අන්තමසො මාතුගාමොපි, සබ්බෙ භාගං ලභන්තී’’ති.

අථ වා යො භික්ඛු අත්තනො ජීවමානකාලෙයෙව සබ්බං අත්තනො පරික්ඛාරං නිස්සජ්ජිත්වා කස්සචි ඤාතකස්ස වා අඤ්ඤාතකස්ස වා ගහට්ඨස්ස වා පබ්බජිතස්ස වා අදාසි, කොචි ච ඤාතකො වා අඤ්ඤාතකො වා ගහට්ඨො වා පබ්බජිතො වා විස්සාසං අග්ගහෙසි, තාදිසෙ සන්ධාය ‘‘යෙ තස්ස ධනස්ස ඉස්සරා ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා, තෙසං දාතබ්බ’’න්ති වුත්තං, න පන අතාදිසෙ ඤාතකෙ. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 369) ‘‘සචෙ පන සො ජීවමානොයෙව සබ්බං අත්තනො පරික්ඛාරං නිස්සජ්ජිත්වා කස්සචි අදාසි, කොචි වා විස්සාසං අග්ගහෙසි, යස්ස දින්නං, යෙන ච ගහිතං, තස්සෙව හොති, තස්ස රුචියා එව ගිලානුපට්ඨාකා ලභන්තී’’ති. එවං හොතු, කප්පියභණ්ඩෙ පන කථන්ති? තම්පි ‘‘ගිහිඤාතකානං දාතබ්බ’’න්ති පාළියං වා අට්ඨකථායං වා ටීකාසු වා නත්ථි, තස්මා විචාරෙතබ්බමෙතං.

චීවරභාජනකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පිණ්ඩපාතභාජනකථාවණ්ණනා

209. ඉදානි පිණ්ඩපාතභාජනවිනිච්ඡයං කථෙතුං **‘‘පිණ්ඩපාතභාජනෙ පනා’’**තිආදිමාහ. තත්ථ සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ සෙනාසනභාජනෙයෙව පඨමං ආගතෙපි චතුපච්චයභාජනවිනිච්ඡයත්තා පච්චයානුක්කමෙන පිණ්ඩපාතභාජනං පඨමං දස්සෙති. පිණ්ඩපාතභාජනෙ පන සඞ්ඝභත්තාදීසු අයං විනිච්ඡයොති සම්බන්ධො. කථං එතානි සඞ්ඝභත්තාදීනි භගවතා අනුඤ්ඤාතානීති ආහ **‘‘අනුජානාමි…පෙ…. අනුඤ්ඤාතෙසූ’’**ති. සඞ්ඝස්ස අත්ථාය ආභතං භත්තං **සඞ්ඝභත්තං** යථා ‘‘ආගන්තුකස්ස ආභතං භත්තං ආගන්තුකභත්ත’’න්ති. සඞ්ඝතො උද්දිස්ස උද්දිසිත්වා දාතබ්බං භත්තං **උද්දෙසභත්තං**. නිමන්තෙත්වා දාතබ්බං භත්තං **නිමන්තනභත්තං**. සලාකං පාතෙත්වා ගාහෙතබ්බං භත්තං **සලාකභත්තං**. පක්ඛෙ පක්ඛදිවසෙ දාතබ්බං භත්තං **පක්ඛිකභත්තං**. උපොසථෙ උපොසථදිවසෙ දාතබ්බං භත්තං **උපොසථභත්තං**. පාටිපදෙ උපොසථදිවසතො දුතියදිවසෙ දාතබ්බං භත්තං **පාටිපදභත්ත**න්ති විග්ගහො. **ඨිතිකා නාම නත්ථීති** සඞ්ඝත්ථෙරතො පට්ඨාය වස්සග්ගෙන ගාහණං ඨිතිකා නාම.

අත්තනො විහාරද්වාරෙති විහාරස්ස ද්වාරකොට්ඨකසමීපං සන්ධාය වුත්තං. **භොජනසාලායාති** භත්තුද්දෙසට්ඨානභූතාය භොජනසාලාය. **වස්සග්ගෙනාති** වස්සකොට්ඨාසෙන. **දින්නං පනාති** වත්වා යථා සො දායකො වදති, තං විධිං දස්සෙතුං **‘‘සඞ්ඝතො භන්තෙ’’**තිආදිමාහ. **අන්තරඝරෙති** අන්තොගෙහෙ. **අන්තොඋපචාරගතානන්ති** එත්ථ ගාමද්වාරවීථිචතුක්කෙසු ද්වාදසහත්ථබ්භන්තරං උපචාරො නාම.

අන්තරඝරස්ස උපචාරෙ පන ලබ්භමානවිසෙසං දස්සෙතුං **‘‘ඝරූපචාරො චෙත්ථා’’**තිආදිමාහ. **එකවළඤ්ජන්ති** එකෙන ද්වාරෙන වළඤ්ජිතබ්බං. **නානානිවෙසනෙසූති** නානාකුලස්ස නානූපචාරෙසු නිවෙසනෙසු. ලජ්ජී පෙසලො අගතිගමනං වජ්ජෙත්වා මෙධාවී ච උපපරික්ඛිත්වා උද්දිසතීති ආහ **‘‘පෙසලො ලජ්ජී මෙධාවී ඉච්ඡිතබ්බො’’**ති. **නිසින්නස්සපි නිද්දායන්තස්සපීති** අනාදරෙ සාමිවචනං, වුඩ්ඪතරෙ නිද්දායන්තෙ නවකස්ස ගාහිතං සුග්ගාහිතන්ති අත්ථො. **තිචීවරපරිවාරං වාති** එත්ථ ‘‘උදකමත්තලාභී විය අඤ්ඤොපි උද්දෙසභත්තං අලභිත්වා වත්ථාදිඅනෙකප්පකාරකං ලභති චෙ, තස්සෙව ත’’න්ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. අත්තනො රුචිවසෙන යං කිඤ්චි වත්වා ආහරිතුං විස්සජ්ජිතත්තා **විස්සට්ඨදූතො** නාම. **යං ඉච්ඡතීති** ‘‘උද්දෙසභත්තං දෙථා’’තිආදීනි වදන්තො යං ඉච්ඡති. **පුච්ඡාසභාගෙනාති** පුච්ඡාසදිසෙන.

‘‘එකා කුටට්ඨිතිකා නාම හොතී’’ති වත්වා තමෙව ඨිතිකං විභාවෙන්තො **‘‘රඤ්ඤො වා හී’’**තිආදිමාහ. අඤ්ඤෙහි උද්දෙසභත්තාදීහි අමිස්සෙත්වා විසුංයෙව ඨිතිකාය ගහෙතබ්බත්තා **‘‘එකචාරිකභත්තානී’’**ති වුත්තං. **ථෙයාය හරන්තීති** පත්තහාරකා හරන්ති. **ගීවා හොතීති** ආණාපකස්ස ගීවා හොති. **සබ්බං පත්තසාමිකස්ස හොතීති** චීවරාදිකම්පි සබ්බං පත්තස්සාමිකස්සෙව හොති, ‘‘මයා භත්තමෙව සන්ධාය වුත්තං, න චීවරාදී’’න්ති වත්වා ගහෙතුං වට්ටතීති අත්ථො. **මනුස්සානං වචනං කාතුං වට්ටතීති වුත්තා ගච්ඡන්තීති** මනුස්සානං වචනං කාතුං වට්ටතීති තෙන භික්ඛුනා වුත්තා ගච්ඡන්ති. **අකතභාගො නාමාති** ආගන්තුකභාගො නාම, අදින්නපුබ්බභාගොති අත්ථො. **සබ්බො සඞ්ඝො පරිභුඤ්ජතූති වුත්තෙති** එත්ථ ‘‘පඨමමෙව ‘සබ්බසඞ්ඝිකභත්තං දෙථා’ති වත්වා පච්ඡා ‘සබ්බො සඞ්ඝො පරිභුඤ්ජතූ’ති අවුත්තෙපි භාජෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බ’’න්ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. **කිං ආහරීයතීති අවත්වාති** ‘‘කතරභත්තං තයා ආහරීයතී’’ති දායකං අපුච්ඡිත්වා. **පකතිඨිතිකායාති** උද්දෙසභත්තඨිතිකාය.

පිණ්ඩපාතභාජනකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිමන්තනභත්තකථාවණ්ණනා

210. ''එත්තකෙ භික්ඛූ සඞ්ඝතො උද්දිසිත්වා දෙථා''තිආදිනි අවත්වා ''එත්තකානං භික්ඛූනං භත්තං දෙථා''ති වත්වා දින්නං සඞ්ඝිකං නිමන්තනං නාම. **පිණ්ඩපාතිකානම්පි වට්ටතීති** භික්ඛාපරියායෙන වුත්තත්තා වට්ටති. **පටිපාටියාති** ලද්ධපටිපාටියා. **විච්ඡින්දිත්වාති** ''භත්තං ගණ්හථා''ති පදං අවත්වා. තෙනෙවාහ **''භත්තන්ති අවදන්තෙනා''**ති. **ආලොපසඞ්ඛෙපෙනාති** එකෙකපිණ්ඩවසෙන. අයඤ්ච නයො නිමන්තනෙයෙව, න උද්දෙසභත්තෙ. තස්ස හි එකස්ස පහොනකප්පමාණංයෙව භාජෙතබ්බං, තස්මා උද්දෙසභත්තෙ ආලොපට්ඨිතිකා නාම නත්ථි.

ආරුළ්හායෙව මාතිකං. සඞ්ඝතො අට්ඨ භික්ඛූති එත්ථ යෙ මාතිකං ආරුළ්හා, තෙ අට්ඨ භික්ඛූති යොජෙතබ්බං. උද්දෙසභත්තනිමන්තනභත්තාදිසඞ්ඝිකභත්තමාතිකාසු නිමන්තනභත්තමාතිකාය ඨිතිකාවසෙන ආරුළ්හෙ භත්තුද්දෙසකෙන වා සයං වා සඞ්ඝතො උද්දිසාපෙත්වා ගහෙත්වා ගන්තබ්බං, න අත්තනා රුචිතෙ ගහෙත්වාති අධිප්පායො. **මාතිකං ආරොපෙත්වාති** ''සඞ්ඝතො ගණ්හාමී''තිආදිනා වුත්තමාතිකාභෙදං දායකස්ස විඤ්ඤාපෙත්වාති අත්ථො. **''එකවාරන්ති යාව තස්මිං ආවාසෙ වසන්ති භික්ඛූ , සබ්බෙ ලභන්තී''**ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. අයං පනෙත්ථ අධිප්පායො – **එකවාරන්ති** න එකදිවසං සන්ධාය වුත්තං, යත්තකා පන භික්ඛූ තස්මිං ආවාසෙ වසන්ති, තෙ සබ්බෙ. එකස්මිං දිවසෙ ගහිතභික්ඛූ අඤ්ඤදා අග්ගහෙත්වා යාව එකවාරං සබ්බෙ භික්ඛූ භොජිතා හොන්තීති ජානාති වෙ, යෙ ජානන්ති, තෙ ගහෙත්වා ගන්තබ්බන්ති. **පටිබද්ධකාලතො පට්ඨායාති** තත්ථෙව වාසස්ස නිබද්ධකාලතො පට්ඨාය.

නිමන්තනභත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සලාකභත්තකථාවණ්ණනා

211. **උපනිබන්ධිත්වාති** ලිඛිත්වා. **ගාමවසෙනපීති** යෙභුය්‍යෙන සමලාභගාමවසෙනපි. **බහූනි සලාකභත්තානීති** තිංසං වා චත්තාරීසං වා භත්තානි. සචෙ හොන්තීති අජ්ඣාහරිත්වා යොජෙතබ්බං. **සල්ලක්ඛෙත්වාති** තානි භත්තානි පමාණවසෙන සල්ලක්ඛෙත්වා. **නිග්ගහෙන දත්වාති** දූරං ගන්තුං අනිච්ඡන්තස්ස නිග්ගහෙන සම්පටිච්ඡාපෙත්වා. **පුන විහාරං ආගන්ත්වාති** එත්ථ විහාරං අනාගන්ත්වා භත්තං ගහෙත්වා පච්ඡා විහාරෙ අත්තනො පාපෙත්වා භුඤ්ජිතුම්පි වට්ටති. **එකගෙහවසෙනාති** වීථියම්පි එකපස්සෙ සරපාළියා වසෙන. **උද්දිසිත්වාපීති** ''අසුකකුලෙ සලාකභත්තානි තුය්හං පාපුණන්තී''ති වත්වා.

212. වාරගාමෙති අතිදූරත්තා වාරෙන ගන්තබ්බගාමෙ. **සට්ඨිතො වා පඤ්ඤාසතො වාති** දණ්ඩකම්මත්ථාය උදකඝටං සන්ධාය වුත්තං. **විහාරවාරොති** සබ්බභික්ඛූසු භික්ඛාය ගතෙසු විහාරරක්ඛණවාරො. **නෙසන්ති** විහාරවාරිකානං. **ඵාතිකම්මමෙවාති** විහාරරක්ඛණකිච්චස්ස පහොනකපටිපාදනමෙව. දූරත්තා නිග්ගහෙත්වාපි වාරෙන ගහෙතබ්බො ගාමො **වාරගාමො.** විහාරවාරෙ නියුත්තා **විහාරවාරිකා,** වාරෙන විහාරරක්ඛණකා. **අඤ්ඤථත්තන්ති** පසාදඤ්ඤථත්තං. **ඵාතිකම්මමෙව භවන්තීති** විහාරරක්ඛණත්ථාය සඞ්ඝෙන දාතබ්බා අතිරෙකලාභා හොන්ති. **එකස්සෙව පාපුණන්තීති** දිවසෙ දිවසෙ එකෙකස්සෙව පාපිතානීති අත්ථො. **සඞ්ඝනවකෙන ලද්ධකාලෙති** දිවසෙ දිවසෙ එකෙකස්ස පාපිතානි ද්වෙ තීණි එකවාරිකභත්තානි තෙනෙව නියාමෙන අත්තනො පාපුණනට්ඨානෙ සඞ්ඝනවකෙන ලද්ධකාලෙ.

යස්ස කස්සචි සම්මුඛීභූතස්ස පාපෙත්වාති එත්ථ ''යෙභුය්‍යෙන වෙ භික්ඛූ බහිසීමගතා හොන්ති, සම්මුඛීභූතස්ස යස්ස කස්සචි පාපෙතබ්බං සභාගත්තා එකෙන ලද්ධං සබ්බෙසං හොති, තස්මිම්පි අසති අත්තනො පාපෙත්වා දාතබ්බ''න්ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. **රසසලාකන්ති** උච්ඡුරසසලාකං. **සලාකවසෙන පන ගාහිතත්තා න සාදිතබ්බාති** ඉදං අසාරුප්පවසෙන වුත්තං, න ධුතඞ්ගභෙදවසෙන. ''සඞ්ඝතො නිරාමිසසලාකා…පෙ…. වට්ටතියෙවා''ති හි විසුද්ධිමග්ගෙ (විසුද්ධි. 1.26) වුත්තං. සාරත්ථදීපනියම්පි (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.325) – සඞ්ඝතො නිරාමිසසලාකාපි විහාරෙ පක්කභත්තම්පි වට්ටතියෙවාති සාධාරණං කත්වා විසුද්ධිමග්ගෙ (විසුද්ධි. 1.26) වුත්තත්තා, ''එවං ගාහිතෙ සාදිතබ්බං, එවං න සාදිතබ්බ''න්ති විසෙසෙත්වා අවුත්තත්තා ච ''භෙසජ්ජාදිසලාකායො චෙත්ථ කිඤ්චාපි පිණ්ඩපාතිකානම්පි වට්ටන්ති, සලාකවසෙන පන ගාහිතත්තා න සාදිතබ්බා''ති එත්ථ අධිප්පායො වීමංසිතබ්බො. යදි හි භෙසජ්ජාදිසලාකා සලාකවසෙන ගාහිතා න සාදිතබ්බා සියා, ''සඞ්ඝතො නිරාමිසසලාකා වට්ටතියෙවා''ති න වදෙය්‍ය, ''අතිරෙකලාභො සඞ්ඝභත්තං උද්දෙසභත්ත''න්තිආදිවචනතො (මහාව. 128) ච ''අතිරෙකලාභං පටික්ඛිපාමී''ති සලාකවසෙන ගාහෙතබ්බං භත්තමෙව පටික්ඛිත්තං, න භෙසජ්ජං. සඞ්ඝභත්තාදීනි හි චුද්දස භත්තානියෙව තෙන න සාදිතබ්බානීති වුත්තානි. ඛන්ධකභාණකානං වා මතෙන ඉධ එවං වුත්තන්ති ගහෙතබ්බන්ති වුත්තං. අග්ගතො දාතබ්බා භික්ඛා **අග්ගභික්ඛා. අග්ගභික්ඛාමත්තන්ති** එකකටච්ඡුභික්ඛාමත්තං. **ලද්ධා වා අලද්ධා වා ස්වෙපි ගණ්හෙය්‍යාසීති** ලද්ධෙපි අප්පමත්තතාය වුත්තං. තෙනාහ **''යාවදත්ථං ලභති…පෙ…. අලභිත්වා ස්වෙ ගණ්හෙය්‍යාසීති වත්තබ්බො''**ති. **අග්ගභික්ඛමත්තන්ති** හි එත්ථ **මත්ත**-සද්දො බහුභාවං නිවත්තෙති.

සලාකභත්තං නාම විහාරෙයෙව උද්දිසීයති විහාරමෙව සන්ධාය දීයමානත්තාති ආහ **''විහාරෙ අපාපිතං පනා''**තිආදි. **තත්‍ර ආසනසාලායාති** තස්මිං ගාමෙ ආසනසාලාය. **විහාරං ආනෙත්වා ගාහෙතබ්බන්ති** තථා වත්වා තස්මිං දිවසෙ දින්නභත්තං විහාරමෙව ආනෙත්වා ඨිතිකාය ගාහෙතබ්බං. **තත්ථාති** තස්මිං දිසාභාගෙ. **තං ගහෙත්වාති** තං

වාරගාමසලාකං අත්තනා ගහෙත්වා. **තෙනාති** යො අත්තනො පත්තවාරගාමෙ සලාකං දිසාගමිකස්ස අදාසි, තෙන. **අනතික්කමන්තෙයෙව තස්මිං තස්ස සලාකා ගාහෙතබ්බාති** යස්මා උපචාරසීමට්ඨස්සෙව සලාකා පාපුණාති, තස්මා තස්මිං දිසංගමිකෙ උපචාරසීමං අනතික්කන්තෙයෙව තස්ස දිසංගමිකස්ස පත්තසලාකා අත්තනො පාපෙත්වා ගාහෙතබ්බා.

දෙවසිකං පාපෙතබ්බාති උපචාරසීමායං ඨිතස්ස යස්ස කස්සචි වස්සග්ගෙන පාපෙතබ්බා. එවං එතෙසු අනාගතෙසු ආසන්නවිහාරෙ භික්ඛූනං භුඤ්ජිතුං වට්ටති, ඉතරථා සඞ්ඝිකං හොති. **අනාගතදිවසෙති** එත්ථ කථං තෙසං භික්ඛූනං ආගතානාගතභාවො විඤ්ඤායතීති චෙ? යස්මා තතො තතො ආගතා භික්ඛූ තස්මිං ගාමෙ ආසනසාලාය සන්නිපතන්ති, තස්මා තෙසං ආගතානාගතභාවො සක්කා විඤ්ඤාතුං. **අම්හාකං ගොචරගාමෙති** සලාකභත්තදායකානං ගාමෙ. **භුඤ්ජිතුං ආගච්ඡන්තීති** ''මහාථෙරො එකකොව විහාරෙ ඔහීනො අවස්සං සබ්බසලාකා අත්තනො පාපෙත්වා ඨිතො''ති මඤ්ඤමානා ආගච්ඡන්ති.

සලාකභත්තකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පක්ඛිකභත්තාදිකථාවණ්ණනා

213. අභිලක්ඛිතෙසු චතූසු පක්ඛදිවසෙසු දාතබ්බං භත්තං **පක්ඛිකං. අභිලක්ඛිතෙසූති** එත්ථ **අභීති** උපසාරමත්තං, ලක්ඛණියෙසුඉච්චෙවත්ථො, උපොසථසමාදානධම්මස්සවනපූජාසක්කාරාදිකරණත්ථං ලක්ඛිතබ්බෙසු සල්ලක්ඛෙතබ්බෙසු උපලක්ඛෙතබ්බෙසූති වුත්තං හොති. **ස්වෙ පක්ඛොති අජ්ජපක්ඛිකං න ගාහෙතබ්බන්ති** අට්ඨමියා භුඤ්ජිතබ්බං, සත්තමියා භුඤ්ජනත්ථාය න ගාහෙතබ්බං, දායකෙහි නියමිතදිවසෙනෙව ගාහෙතබ්බන්ති අත්ථො. තෙනාහ **''සචෙ පනා''**තිආදි. **ස්වෙ ලූඛන්ති** අජ්ජ ආවාහමඞ්ගලාදිකරණතො අතිපණීතං භොජනං කරීයති, ස්වෙ තථා න භවිස්සති, අජ්ජෙව භික්ඛූ භොජෙස්සාමාති අධිප්පායො. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.325) පන අඤ්ඤථා වුත්තං. පක්ඛිකභත්තතො උපොසථිකභත්තස්ස භෙදං දස්සෙන්තො ආහ **''උපොසථඞ්ගානි සමාදියිත්වා''**තිආදි. උපොසථෙ දාතබ්බං භත්තං **උපොසථිකං**.

පක්ඛිකභත්තාදිකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ආගන්තුකභත්තාදිකථාවණ්ණනා

214. **නිබන්ධාපිතන්ති** ''අසුකවිහාරෙ ආගන්තුකා භුඤ්ජන්තූ''ති නියමිතං. **ගමිකො ආගන්තුකභත්තම්පීති** ගාමන්තරතො ආගන්ත්වා අවූපසන්තෙන ගමිකචිත්තෙන වසිත්වා පුන අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්තං සන්ධාය වුත්තං, ආවාසිකස්ස පන ගන්තුකාමස්ස ගමිකභත්තමෙව ලබ්භති. **''ලෙසං ඔඩ්ඩෙත්වා''**ති වුත්තත්තා ලෙසාභාවෙන යාව ගමනපරිබන්ධො විගච්ඡති, තාව භුඤ්ජිතුං වට්ටතීති ඤාපිතන්ති දට්ඨබ්බං.

ධුරභත්තාදිකථාවණ්ණනා

215. **තණ්ඩුලාදීනි පෙසෙන්ති...පෙ.... වට්ටතීති** අභිහටභික්ඛත්තා වට්ටති.

216. **තථා පටිග්ගහිතත්තාති** භික්ඛානාමෙන පටිග්ගහිතත්තා. **පත්තං පූරෙත්වා ථකෙත්වා දින්නන්ති** ''ගුළකභත්තං දෙමා''ති දින්නං. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

පිණ්ඩපාතභාජනකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ගිලානපච්චයභාජනකථාවණ්ණනා

217. ඉතො පරං පච්චයානුක්කමෙන සෙනාසනභාජනකථාය වත්තබ්බායපි තස්සා මහාවිසයත්තා, ගිලානපච්චයභාජනීයකථාය පන අප්පවිසයත්තා, පිණ්ඩපාතභාජනීයකථාය අනුලොමත්තා ච තදනන්තරං තං දස්සෙතුමාහ **''ගිලානපච්චයභාජනීයං පනා''**තිආදි. තත්ථ **රාජරාජමහාමත්තාති** උපලක්ඛණමත්තමෙවෙතං. බ්‍රාහ්මණමහාසාලගහපතිමහාසාලාදයොපි එවං කරොන්තියෙව. **සඞ්ඝිකං පහරිත්වාතිආදි** හෙට්ඨා වුත්තනයත්තා ච පාකටත්තා ච සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව. **උපචාරසීමං...පෙ.... භාජෙතබ්බන්ති** ඉදං සඞ්ඝං උද්දිස්ස දින්නත්තා වුත්තං. **කුම්භං පන ආවජ්ජෙත්වාති** කුම්භං දිසාමුඛං කත්වා. **සචෙ ථිනං සප්පි හොතීති** කක්ඛළං සප්පි හොති. **ථොකං ථොකම්පි පාපෙතුං වට්ටතීති** එවං කතෙ ඨිතිකාපි තිට්ඨති. **සිඞ්ගිවෙරමරිචාදිභෙසජ්ජම්පි අවසෙසපත්තථාලකාදිසමණපරික්ඛාරොපීති** ඉමිනා න කෙවලං භෙසජ්ජමෙව ගිලානපච්චයො හොති, අථ ඛො අවසෙසපරික්ඛාරොපි ගිලානපච්චයෙ අන්තොගධොයෙවාති දස්සෙති.

ගිලානපච්චයභාජනකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

218. සෙනාසනභාජනකථායං **සෙනාසනග්ගාහෙ විනිච්ඡයොති** සෙනාසනභාජනමෙවාහ. තත්ථ උතුකාලෙ සෙනාසනග්ගාහො ච වස්සාවාසෙ සෙනාසනග්ගාහො චාති කාලවසෙන සෙනාසනග්ගාහො නාම දුවිධො හොතීති යොජනා. තත්ථ **උතුකාලෙති** හෙමන්තගිම්හානඋතුකාලෙ. **වස්සාවාසෙති** වස්සානකාලෙ. භික්ඛුං උට්ඨාපෙත්වා සෙනාසනං දාතබ්බං, අකාලො නාම නත්ථි දායකෙහි ''ආගතානාගතස්ස චාතුද්දිසස්ස සඞ්ඝස්ස දම්මී''ති දින්නසඞ්ඝිකසෙනාසනත්තා. **එකෙකං පරිවෙණන්ති** එකෙකස්ස භික්ඛුස්ස එකෙකං පරිවෙණං. **තත්ථාති** තස්මිං ලද්ධපරිවෙණෙ. **දීඝසාලාති** චඞ්කමනසාලා. **මණ්ඩලමාළොති** උපට්ඨානසාලා. **අනුදහතීති** පීළෙති. **අදාතුං න ලභතීති** ඉමිනා සඤ්චිච්ච අදෙන්තස්ස පටිබාහනෙ පවිසනතො දුක්කටන්ති දීපෙති. **ජම්බුදීපෙ පනාති** අරියදෙසෙ භික්ඛූ සන්ධාය වුත්තං. තෙ කිර තථා පඤ්ඤාපෙන්ති.

219. **න ගොචරගාමො ඝට්ටෙතබ්බොති** වුත්තමෙවත්ථං විභාවෙති **''න තත්ථ මනුස්සා වත්තබ්බා''**තිආදිනා. **විතක්කං ඡින්දිත්වාති** ''ඉමිනා නීහාරෙන ගච්ඡන්තං දිස්වා නිවාරෙත්වා පච්චයෙ දස්සන්තී''ති එවරූපං විතක්කං අනුප්පාදෙත්වා. **තෙසු චෙ එකොති** තෙසු මනුස්සෙසු එකො පණ්ඩිතපුරිසො. **භණ්ඩපටිච්ඡාදනන්ති** පටිච්ඡාදනභණ්ඩං, සරීරපටිච්ඡාදනං චීවරන්ති අත්ථො. **සුද්ධචිත්තත්තාව අනවජ්ජන්ති** ඉදං පුච්ඡිතක්ඛණෙ කාරණාචික්ඛණං සන්ධාය වුත්තං න හොති අසුද්ධචිත්තස්සපි පුච්ඡිතපඤ්හවිස්සජ්ජනෙ දොසාභාවා. එවං පන ගතෙ මං පුච්ඡිස්සන්තීති සඤ්ඤාය අගමනං සන්ධාය වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

පටිජග්ගිතබ්බානීති ඛණ්ඩඵුල්ලාභිසඞ්ඛරණසම්මජ්ජනාදීහි පටිජග්ගිතබ්බානි. **මුණ්ඩවෙදිකායාති** චෙතියස්ස හම්මියවෙදිකාය ඝටාකාරස්ස උපරි චතුරස්සවෙදිකාය. **කත්ථ පුච්ඡිතබ්බන්ති** පුච්ඡාය යතො පකතියා ලබ්භති, තත්ථ පුච්ඡිතබ්බන්ති විස්සජ්ජනා. **කස්මා පුච්ඡිතබ්බන්ති**ආදි යතො පකතියා ලබ්භති, තත්ථාපි පුච්ඡනස්ස කාරණසන්දස්සනත්ථං වුත්තං. **පටික්කම්මාති** විහාරතො අපසක්කිත්වා. තමත්ථං දස්සෙන්තො **''යොජනද්වියොජනන්තරෙ හොතී''**ති ආහ. **උපනික්ඛෙපන්ති** ඛෙත්තං වා නාළිකෙරාදිආරාමං වා කහාපණාදීනි වා ආරාමිකානං නියාතෙත්වා ''ඉතො උප්පන්නා වඩ්ඪි වස්සාවාසිකත්ථාය හොතූ''ති දින්නං. **වත්තං කත්වාති** තස්මිං සෙනාසනෙ කත්තබ්බවත්තං කත්වා. **ඉති සද්ධාදෙය්‍යොති** එවං හෙට්ඨා වුත්තනයෙන සද්ධාය දාතබ්බෙ වස්සාවාසිකලාභවිසයෙති අත්ථො.

වත්ථු පනාති තත්‍රුප්පාදෙ උප්පන්නරූපියං, තඤ්ච ''තතො චතුපච්චයං පරිභුඤ්ජථා''ති දින්නඛෙත්තාදිතො උප්පන්නත්තා කප්පියකාරකානං හත්ථෙ ''කප්පියභණ්ඩං පරිභුඤ්ජථා''ති දායකෙහි දින්නවත්ථුසදිසං හොතීති ආහ **''කප්පියකාරකානඤ්හී''**තිආදි. **සඞ්ඝසුට්ඨුතායාති** සඞ්ඝස්ස හිතාය . **පුග්ගලවසෙනෙව කාතබ්බන්ති** පරතො වක්ඛමානනයෙන භික්ඛූ චීවරෙන කිලමන්ති, එත්තකං නාම තණ්ඩුලභාගං භික්ඛූනං චීවරං කාතුං රුච්චතීතිආදිනා පුග්ගලපරාමාසවසෙනෙව කාතබ්බං, ''සඞ්ඝො චීවරෙන කිලමතී''තිආදිනා පන සඞ්ඝපරාමාසවසෙන න කාතබ්බං. **කප්පියභණ්ඩවසෙනාති** සාමඤ්ඤතො වුත්තමෙවත්ථං විභාවෙතුං **''චීවරතණ්ඩුලාදිවසෙනෙව වා''**ති වුත්තං. **ච**-කාරො චෙත්ථ පනසද්දත්ථෙ වත්තති, න සමුච්චයත්ථෙති දට්ඨබ්බං. පුග්ගලවසෙනෙව කප්පියභණ්ඩවසෙන ච අපලොකනප්පකාරං දස්සෙතුං **''තං පන එවං කත්තබ්බ''**න්තිආදි වුත්තං.

චීවරපච්චයං සල්ලක්ඛෙත්වාති සද්ධාදෙය්‍යතත්‍රුප්පාදවසෙන තස්මිං වස්සාවාසෙ ලබ්භමානචීවරසඞ්ඛාතං පච්චයං ''එත්තක''න්ති පරිච්ඡින්දිත්වා. **සෙනාසනස්සාති** සෙනාසනග්ගාහාපණස්ස. **වුත්තන්ති** මහාඅට්ඨකථායං වුත්තං. කස්මා එවං වුත්තන්ති ආහ **''එවඤ්හී''**තිආදි, සෙනාසනග්ගාහාපකස්ස අත්තනාව අත්තනො ගහණං අසාරුප්පං, තස්මා උභො අඤ්ඤමඤ්ඤං ගාහෙස්සන්තීති අධිප්පායො. සම්මතසෙනාසනග්ගාහාපකස්ස ආණත්තියා අඤ්ඤෙන ගහිතොපි ගාහො රුහතියෙවාති වෙදිතබ්බං. **අට්ඨපි සොළසපි ජනෙ සම්මන්නිතුං වට්ටතීති** විසුං විසුං සම්මන්නිතුං වට්ටති, උදාහු එකතොති? එකතොපි වට්ටති. එකකම්මවාචාය සබ්බෙපි එකතො සම්මන්නිතුං වට්ටති. නිග්ගහකම්මමෙව හි සඞ්ඝො සඞ්ඝස්ස න කරොති. සම්මුතිදානං පන බහූනම්පි එකතො කාතුං වට්ටති. තෙනෙව සත්තසතිකක්ඛන්ධකෙ උබ්බාහිකසම්මුතියං අට්ඨපි ජනා එකතො සම්මතාති. **ආසනඝරන්ති** පටිමාඝරං. **මග්ගොති** උපචාරසීමබ්භන්තරගතෙ ගාමාභිමුඛමග්ගෙ කතසාලා වුච්චති, එවං පොක්ඛරණීරුක්ඛමූලාදීසුපි. රුක්ඛමූලාදයො ඡන්නා කවාටබද්ධාව සෙනාසනං. ඉතො පරානි සුවිඤ්ඤෙය්‍යානි.

220. මහාලාභපරිවෙණකථායං **ලභන්තීති** තත්‍ර වාසිනො භික්ඛූ ලභන්ති. **විජටෙත්වාති** එකෙකස්ස පහොනකප්පමාණෙන වියොජෙත්වා. **ආවාසෙසූති** සෙනාසනෙසු. **පක්ඛිපිත්වාති** එත්ථ **පක්ඛිපනං** නාම තෙසු වසන්තානං ඉතො උප්පන්නවස්සාවාසිකදානං. **පවිසිතබ්බන්ති** අඤ්ඤෙහි භික්ඛූහි තස්මිං මහාලාභෙ පරිවෙණෙ වසිත්වා චෙතියෙ වත්තං කත්වාව ලාභො ගහෙතබ්බොති අධිප්පායො.

221. **පච්චයං විස්සජ්ජෙතීති** චීවරපච්චයං නාධිවාසෙති. **අයම්පීති** තෙන විස්සජ්ජිතපච්චයොපි. **පාදමූලෙ ඨපෙත්වා සාටකං දෙන්තීති** පච්චයදායකා දෙන්ති. එතෙන ගහට්ඨෙහි පාදමූලෙ ඨපෙත්වා දින්නම්පි පංසුකූලිකානම්පි වට්ටතීති දස්සෙති. **අථ වස්සාවාසිකං දෙමාති වදන්තීති** එත්ථ ''පංසුකූලිකානං න වට්ටතී''ති අජ්ඣාහරිත්වා යොජෙතබ්බං.

වස්සං වුත්ථභික්ඛූනන්ති පංසුකූලිකතො අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං. **උපනිබන්ධිත්වා ගාහෙතබ්බන්ති** ''ඉමස්මිං රුක්ඛෙ වා මණ්ඩපෙ වා වසිත්වා චෙතියෙ වත්තං කත්වා ගණ්හථා''ති එවං උපනිබන්ධිත්වා ගාහෙතබ්බං.

පාටිපදඅරුණතොතිආදි වස්සූපනායිකදිවසං සන්ධාය වුත්තං. අන්තරාමුත්තකං පන පාටිපදං අතික්කමිත්වාපි ගාහෙතුං වට්ටති. ''කත්ථ නු ඛො වසිස්සාමි, කත්ථ වසන්තස්ස ඵාසු භවිස්සති, කත්ථ වා පච්චයෙ ලභිස්සාමී''ති එවං උප්පන්නෙන විතක්කෙන චරතීති **විතක්කචාරිකො**. ඉදානි යං දායකා පච්ඡිමවස්සංවුත්ථානං වස්සාවාසිකං දෙති, තත්ථ පටිපජ්ජනවිධිං දස්සෙතුං **''පච්ඡිමවස්සූපනායිකදිවසෙ පනා''**තිආදි ආරද්ධං. **ආගන්තුකො චෙ භික්ඛූති** චීවරෙ ගාහිතෙ පච්ඡා ආගතො ආගන්තුකො භික්ඛු. **පත්තට්ඨානෙති** වස්සග්ගෙන ආගන්තුකභික්ඛුනො පත්තට්ඨානෙ. **පඨමවස්සූපගතාති** ආගන්තුකස්ස ආගමනතො පුරෙතරමෙව පච්ඡිමිකාය වස්සූපනායිකාය වස්සූපගතා. **ලද්ධං ලද්ධන්ති** පුනප්පුනං දායකානං සන්තිකා ආගතාගතසාටකං.

සාදියන්තාපි හි තෙනෙව වස්සාවාසිකස්ස සාමිනොති ඡින්නවස්සත්තා වුත්තං. පඨමමෙව කතිකාය කතත්තා **''නෙව අදාතුං ලභන්ති''**ති වුත්තං, දාතබ්බං වාරෙන්තානං ගීවා හොතීති අධිප්පායො. **තෙසමෙව දාතබ්බන්ති** වස්සූපගතෙසු අලද්ධවස්සාවාසිකානං එකච්චානමෙව දාතබ්බං. **භතිනිවිට්ඨන්ති** භතිං කත්වා විය නිවිට්ඨං පරියිට්ඨං. **භතිනිවිට්ඨන්ති** වා පානීයුපට්ඨානාදිභතිං කත්වා ලද්ධං. **සඞ්ඝිකං පනාති**ආදි කෙසඤ්චි වාදදස්සනං. තත්ථ **සඞ්ඝිකං පන අපලොකනකම්මං කත්වා ගාහිතන්ති** තත්රුප්පාදං සන්ධාය වුත්තං. තත්ථ **අපලොකනකම්මං කත්වා ගාහිතන්ති** ''ඡින්නවස්සාවාසිකඤ්ච ඉදානි උප්පජ්ජනකවස්සාවාසිකඤ්ච ඉමෙසං දාතුං රුච්චතී''ති අනන්තරෙ වුත්තනයෙන අපලොකනං කත්වා ගාහිතං සඞ්ඝෙන දින්නත්තා **විබ්භන්තොපි ලභතෙව,** පගෙව ඡින්නවස්සො. **පච්චයවසෙන ගාහිතං** පන තෙමාසං වසිත්වා ගහෙතුං අත්තනා දායකෙහි ච අනුමතත්තා භතිනිවිට්ඨම්පි ඡින්නවස්සොපි විබ්භන්තොපි **න ලභතීති** කෙචි ආචරියා **වදන්ති**. ඉදඤ්ච පච්ඡා වුත්තත්තා පමාණං, තෙනෙව වස්සූපනායිකදිවසෙ එවං දායකෙහි දින්නං වස්සාවාසිකං ගහිතභික්ඛුනො වස්සච්ඡෙදං අකත්වා වාසොව හෙට්ඨා විහිතො, න පානීයුපට්ඨානාදිභතිකරණමත්තං. යදි හි තං භතිනිවිට්ඨමෙව සියා, භතිකරණමෙව විධාතබ්බං, තස්මා වස්සග්ගෙන ගාහිතං ඡින්නවස්සාදයො න ලභන්තීති වෙදිතබ්බං.

''ඉධ, භික්ඛවෙ, වස්සංවුත්ථො භික්ඛු විබ්භමති, සඞ්ඝස්සෙව ත''න්ති (මහාව. 374-375) වචනතො **''වතට්ඨානෙ…පෙ…. සඞ්ඝිකං හොති''**ති වුත්තං . **සඞ්ඝිකං හොතීති** එතෙන වුත්ථවස්සානම්පි වස්සාවාසිකභාගො සඞ්ඝිකතො අමොචිතො තෙසං විබ්භමෙන සඞ්ඝිකො හොතීති දස්සෙති. **මනුස්සෙති** දායකමනුස්සෙ. **ලභතීති** ''මම පත්තභාවං එතස්ස දෙථා''ති දායකෙ සම්පටිච්ඡාපෙන්තෙනෙව සඞ්ඝිකතො වියොජිතං හොතීති වුත්තං. **වරභාගං සාමණෙරස්සාති** තස්ස පඨමගාහත්තා, ථෙරෙන පුබ්බෙ පඨමභාගස්ස ගහිතත්තා, ඉදානි ගය්හමානස්ස දුතියභාගත්තා ච වුත්තං.

222. ඉදානි අන්තරාමුත්තසෙනාසනග්ගාහං දස්සෙතුං **''අයමපරොපී''**ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ **අපරොපීති** පුබ්බෙ වුත්තසෙනාසනග්ගාහද්වයතො අඤ්ඤොපීති අත්ථො. නනු ච ''අයං සෙනාසනග්ගාහො නාම දුවිධො හොති උතුකාලෙ ච වස්සාවාසෙ චා''ති වුත්තො, අථ කස්මා ''අයමපරොපී''ත්‍යාදි වුත්තොති චොදනං සන්ධායාහ **''දිවසවසෙන හී''**තිආදි. **අපරජ්ජුගතාය ආසාළ්හියාති** පඨමවස්සූපනායිකදිවසභූතං ආසාළ්හිපුණ්ණමියා පාටිපදං සන්ධාය වුත්තං, **මාසගතාය ආසාළ්හියාති** දුතියවස්සූපනායිකදිවසභූතසාවණපුණ්ණමියා පාටිපදං. **අපරජ්ජුගතාය පවාරණාති** අස්සයුජපුණ්ණමියා පාටිපදං.

223. **උතුකාලෙ පටිබාහිතුං න ලභතීති** හෙමන්තගිම්හෙසු අඤ්ඤෙ සම්පත්තභික්ඛූ පටිබාහිතුං න ලභති. **නවකම්මන්ති** නවකම්මසම්මුති. **අකතන්ති** අපරිසඞ්ඛතං. **විප්පකතන්ති** අනිට්ඨිතං. **එකං මඤ්චට්ඨානං දත්වාති** එකං මඤ්චට්ඨානං පුග්ගලිකං දත්වා. **තිභාගන්ති** තතියභාගං. එවං විස්සජ්ජනම්පි ථාවරෙන ථාවරං පරිවත්තනට්ඨානෙයෙව පවිසති, න ඉතරථා සබ්බසෙනාසනවිස්සජ්ජනතො . **සචෙ සද්ධිවිහාරිකාදීනං දාතුකාමො හොතීති** සචෙ සො සඞ්ඝස්ස භණ්ඩඨපනට්ඨානං වා අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං වසනට්ඨානං වා දාතුං න ඉච්ඡති, අත්තනො සද්ධිවිහාරිකාදීනඤ්ඤෙව දාතුකාමො හොති, තාදිසස්ස ''තුය්හං පුග්ගලිකමෙව කත්වා ජග්ගාහී''ති න සබ්බං දාතබ්බන්ති අධිප්පායො. තත්ථස්ස කත්තබ්බවිධිං දස්සෙන්තො ආහ **''කම්ම''**න්තිආදි. **එවඤ්හීති**ආදිම්හි වයානුරූපං තතියභාගෙ වා උපඩ්ඪභාගෙ වා ගහිතෙ තං භාගං දාතුං ලභතීති අත්ථො. **යෙනාති** තෙසු ද්වීසු තීසු භික්ඛූසු යෙන. **සො සාමීති** තස්සා භූමියා විහාරකරණෙ සොව සාමී, තං පටිබාහිත්වා ඉතරෙන න කාතබ්බන්ති අධිප්පායො.

224. **අකතට්ඨානෙති** සෙනාසනතො බහි චයාදීනං අකතට්ඨානෙ. **චයං වා පමුඛං වාති** සඞ්ඝිකසෙනාසනං නිස්සාය තතො බහි බන්ධිත්වා එකං සෙනාසනං වා. **බහිකුට්ටෙති** කුට්ටතො බහි, අත්තනො කතට්ඨානෙති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

සෙනාසනග්ගාහකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චතුපච්චයසාධාරණකථාවණ්ණනා

225. චතුපච්චයසාධාරණකථායං **සම්මතෙන අප්පමත්තකවිස්සජ්ජකෙනාති** ඤත්තිදුතියකම්මවාචාය වා අපලොකනකම්මෙන වා සම්මතෙන අප්පමත්තකවිස්සජ්ජකසම්මුතිලද්ධෙන. **අවිභත්තං සඞ්ඝිකභණ්ඩන්ති පුච්ඡිතබ්බකිච්චං නත්ථීති එත්ථ අවිභත්තං සඞ්ඝිකභණ්ඩ**න්ති කුක්කුච්චුප්පත්තිආකාරදස්සනං, එවං කුක්කුච්චං කත්වා පුච්ඡිතබ්බකිච්චං නත්ථි, අපුච්ඡිත්වාව දාතබ්බන්ති අධිප්පායො. කස්මාති චෙ? එත්තකස්ස සඞ්ඝිකභණ්ඩස්ස විස්සජ්ජනත්ථායෙව සමග්ගස්ස සඞ්ඝස්ස අනුමතියා කතසම්මුතිකම්මත්තා. **ගුළපිණ්ඩෙ...පෙ.... දාතබ්බොති** එත්ථ ගුළපිණ්ඩං තාලපක්කප්පමාණන්ති වෙදිතබ්බං. **පිණ්ඩාය පවිට්ඨස්සපීති** ඉදං උපලක්ඛණමත්තං. අඤ්ඤෙන කාරණෙන බහිසීමගතස්සපි එසෙව නයො. **ඔදනපටිවීසොති** සඞ්ඝභත්තාදිසඞ්ඝිකඔදනපටිවීසො. **අන්තොඋපචාරසීමායං ඨිතස්සාති** අනාදරෙ සාමිවචනං, අන්තොඋපචාරසීමායං ඨිතස්සෙව ගාහෙතුං වට්ටති, න බහිඋපචාරසීමං පත්තස්සාති අත්ථො. වුත්තඤ්හෙතං අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 325) ''බහිඋපචාරසීමාය ඨිතානං ගාහෙථාති වදන්ති, න ගාහෙතබ්බ''න්ති. **අන්තොගාමට්ඨානම්පීති** එත්ථ **පි**-සද්දො අවුත්තසම්පිණ්ඩනත්ථො, අන්තොගාමට්ඨානම්පි බහිගාමට්ඨානම්පි ගාහෙතුං වට්ටතීති අත්ථො. සම්භාවනත්ථො වා, තෙන අන්තොගාමට්ඨානම්පි ගාහෙතුං වට්ටති, පගෙව බහිගාමට්ඨානන්ති.

චතුපච්චයසාධාරණකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

චතුපච්චයභාජනීයවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

අට්ඨවීසතිමො පරිච්ඡෙදො.

විහාරවිනිච්ඡයකථාවණ්ණනා

ඉදානි චතුපච්චයන්තොගධත්තා විහාරස්ස චතුපච්චයභාජනකථානන්තරං විහාරවිනිච්ඡයකථා ආරභීයතෙ. තත්‍රිදං වුච්චති –

''කො විහාරො කෙනට්ඨෙන;
විහාරො සො කතිවිධො;
කෙන සො කස්ස දාතබ්බො;
කථං කො තස්ස ඉස්සරො.

''කෙන සො ගාහිතො කස්ස;
අනුට්ඨාපනියා කති;
කතිභඞ්ගෙහි යුත්තස්ස;
ධුවවාසාය දීයතෙ''ති.

තත්ථ **කො විහාරොති** චතූසු පච්චයෙසු සෙනාසනසඞ්ඛාතො චතූසු සෙනාසනෙසු විහාරසෙනාසනසඞ්ඛාතො භික්ඛූනං නිවාසභූතො පතිස්සයවිසෙසො. **කෙනට්ඨෙන විහාරොති** විහරන්ති එත්ථාති **විහාරො,** ඉරියාපථදිබ්බබ්‍රහ්මඅරියසඞ්ඛාතෙහි චතූහි විහාරෙහි අරියා එත්ථ විහරන්තීත්‍යත්ථො. **සො කතිවිධොති** සඞ්ඝිකවිහාරගණසන්තකවිහාරපුග්ගලිකවිහාරවසෙන තිබ්බිධො. වුත්තඤ්හෙතං සමන්තපාසාදිකායං ''චාතුද්දිසං සඞ්ඝං උද්දිස්ස භික්ඛූනං දින්නං විහාරං වා පරිවෙණං වා ආවාසං වා මහන්තම්පි ඛුද්දකම්පි අභියුඤ්ජතො අභියොගො න රුහති, අච්ඡින්දිත්වා ගණ්හිතුම්පි න සක්කොති. කස්මා? සබ්බෙසං ධුරනික්ඛෙපාභාවතො. න හෙත්ථ සබ්බෙ චාතුද්දිසා භික්ඛූ ධුරනික්ඛෙපං කරොන්තීති. දීඝභාණකාදිභෙදස්ස පන ගණස්ස, එකපුග්ගලස්ස වා සන්තකං අභියුඤ්ජිත්වා ගණ්හන්තො සක්කොති තෙ ධුරං නික්ඛිපාපෙතුං, තස්මා තත්ථ ආරාමෙ වුත්තනයෙනෙව විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො''ති. ඉමිනා දායකසන්තකො විහාරො නාම නත්ථීති දීපෙති.

කෙන සො දාතබ්බොති ඛත්තියෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා යෙන කෙනචි සො විහාරො දාතබ්බො. **කස්ස දාතබ්බොති** සඞ්ඝස්ස වා ගණස්ස වා පුග්ගලස්ස වා දාතබ්බො. **කථං දාතබ්බොති** යදි සඞ්ඝස්ස දෙති, ''ඉමං විහාරං ආගතානාගතස්ස චාතුද්දිසස්ස සඞ්ඝස්ස දම්මී''ති, යදි ගණස්ස, ''ඉමං විහාරං ආයස්මන්තානං දම්මී''ති, යදි පුග්ගලස්ස, ''ඉමං විහාරං ආයස්මතො දම්මී''ති දාතබ්බො. **කො තස්ස ඉස්සරොති** යදි සඞ්ඝස්ස දෙති, සඞ්ඝො තස්ස විහාරස්ස ඉස්සරො. යදි ගණස්ස දෙති, ගණො තස්ස ඉස්සරො. යදි පුග්ගලස්ස දෙති, පුග්ගලො තස්ස ඉස්සරොති. තථා හි වුත්තං අට්ඨකථායං ''දීඝභාණකාදිකස්ස පන ගණස්ස එකපුග්ගලස්ස වා සන්තක''න්ති.

කෙන සො ගාහිතොති සෙනාසනග්ගාහාපකෙන සො විහාරො ගාහිතො. වුත්තඤ්හෙතං භගවතා ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඤ්චහඞ්ගෙහි සමන්නාගතං සෙනාසනග්ගාහාපකං සම්මන්නිතුං, යො න ඡන්දාගතිං ගච්ඡෙය්‍ය, න

දොසාගතිං ගච්ඡෙය්‍ය, න මොහාගතිං ගච්ඡෙය්‍ය, එවඤ්ච, භික්ඛවෙ, සම්මන්නිතබ්බො, පඨමං භික්ඛු යාචිතබ්බො, යාචිත්වා බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන සඞ්ඝො ඤාපෙතබ්බො –

''සුණාතු මෙ, භන්තෙ, සඞ්ඝො, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො ඉත්ථන්නාමං භික්ඛුං සෙනාසනග්ගාහාපකං සම්මන්නෙය්‍ය, එසා ඤත්ති.

''සුණාතු මෙ, භන්තෙ, සඞ්ඝො, සඞ්ඝො ඉත්ථන්නාමං භික්ඛුං සෙනාසනග්ගාහාපකං සම්මන්නති. යස්සායස්මතො ඛමති ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො සෙනාසනග්ගාහාපකස්ස සම්මුති, සො තුණ්හස්ස. යස්ස නක්ඛමති, සො භාසෙය්‍ය.

''සම්මතො සඞ්ඝෙන ඉත්ථන්නාමො භික්ඛු සෙනාසනග්ගාහාපකො, ඛමති සඞ්ඝස්ස, තස්මා තුණ්හී, එවමෙතං ධාරයාමී''ති (චූළව. 317).

කස්ස සො ගාහිතොති භික්ඛූනං සො විහාරො ගාහිතො. වුත්තඤ්හෙතං භගවතා ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඨමං භික්ඛූ ගණෙතුං, භික්ඛූ ගණෙත්වා සෙය්‍යා ගණෙතුං, සෙය්‍යා ගණෙත්වා සෙය්‍යග්ගෙන ගාහෙතු''න්ති (චූළව. 318). **අනුට්ඨාපනීයා කතීති** චත්තාරො අනුට්ඨාපනීයා වුඩ්ඪතරො ගිලානො භණ්ඩාගාරිකො සඞ්ඝතො ලද්ධසෙනාසනොති. වුත්තඤ්හෙතං කඞ්ඛාවිතරණියං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. අනුපඛජ්ජසික්ඛාපදවණ්ණනා) ''වුඩ්ඪො හි අත්තනො වුඩ්ඪතාය අනුට්ඨාපනීයො , ගිලානො ගිලානතාය, සඞ්ඝො පන භණ්ඩාගාරිකස්ස වා ධම්මකථිකවිනයධරගණවාචකාචරියානං වා බහූපකාරතං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙත්වා ධුවවාසත්ථාය විහාරං සල්ලක්ඛෙත්වා සම්මන්නිත්වා දෙති, තස්මා යස්ස සඞ්ඝෙන දින්නො, සොපි අනුට්ඨාපනීයො''ති.

කතිහඞ්ගෙහි යුත්තස්ස ධුවවාසාය දීයතෙති උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදෙන ද්වීහි අඞ්ගෙහි යුත්තස්ස ධුවවාසත්ථාය විහාරො දීයතෙ. කතමෙහි ද්වීහි? බහූපකාරතාය ගුණවිසිට්ඨතාය චෙති. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? **''බහූපකාරතන්ති** භණ්ඩාගාරිකතාදිබහුඋපකාරභාවං, න කෙවලං ඉදමෙවාති ආහ **'ගුණවිසිට්ඨතඤ්චා'**ති. තෙන බහූපකාරත්තෙපි ගුණවිසිට්ඨත්තාභාවෙ ගුණවිසිට්ඨත්තෙපි බහූපකාරත්තාභාවෙ දාතුං වට්ටතීති දස්සෙති''ති විනයත්ථමඤ්ජූසායං (කඞ්ඛා. අභි. ටී. අනුපඛජ්ජසික්ඛාපදවණ්ණනා) වචනතො. ඔමකපරිච්ඡෙදෙන එකෙන අඞ්ගෙන යුත්තස්සපි. කතමෙන එකෙන අඞ්ගෙන? බහූපකාරතාය වා ගුණවිසිට්ඨතාය වා. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? **''බහූපකාරතං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙන්තොති** භණ්ඩාගාරිකස්ස බහූපකාරතං, ධම්මකථිකාදීනං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙන්තො''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.119-121) වචනතො.

සෙනාසනග්ගාහො පන දුවිධො උතුකාලෙ ච වස්සාවාසෙ චාති කාලවසෙන. අථ වා තයො සෙනාසනග්ගාහා පුරිමකො පච්ඡිමකො අන්තරාමුත්තකොති. තෙසං විසෙසො හෙට්ඨා වුත්තොව. ''උතුකාලෙ සෙනාසනග්ගාහො අන්තරාමුත්තකො ච තඞ්ඛණපටිසල්ලානො චාති දුබ්බිධො. වස්සාවාසෙ සෙනාසනග්ගාහො පුරිමකො ච පච්ඡිමකො චාති දුබ්බිධොති චත්තාරො සෙනාසනග්ගාහා''ති ආචරියා වදන්ති, තං වචනං පාළියම්පි අට්ඨකථායම්පි න ආගතං . පාළියං (චූළව. 318) පන ''තයොමෙ, භික්ඛවෙ, සෙනාසනග්ගාහා පුරිමකො පච්ඡිමකො අන්තරාමුත්තකො''ඉච්චෙව ආගතො, අට්ඨකථායම්පි (චූළව. අට්ඨ. 318) ''තීසු සෙනාසනග්ගාහෙසු පුරිමකො ච පච්ඡිමකො චාති ඉමෙ ද්වෙ ගාහා ථාවරා, අන්තරාමුත්තකෙ අයං විනිච්ඡයො''ති ආගතො.

ඉදානි පන එකච්චෙ ආචරියා ''ඉමස්මිං කාලෙ සබ්බෙ විහාරා සඞ්ඝිකාව, පුග්ගලිකවිහාරො නාම නත්ථි. කස්මා? විහාරදායකානං විහාරදානකාලෙ කුලූපකා 'ඉමං විහාරං ආගතානාගතස්ස චාතුද්දිසස්ස සඞ්ඝස්ස දෙමා'ති වචීභෙදං කාරාපෙන්ති, තස්මා නවවිහාරාපි සඞ්ඝිකා එව. එකච්චෙසු විහාරෙසු එවං අවත්වා දෙන්තෙසුපි 'තස්මිං ජීවන්තෙ පුග්ගලිකො හොති, මතෙ සඞ්ඝිකොයෙවා'ති වුත්තත්තා පොරාණකවිහාරාපි සඞ්ඝිකාව හොන්තී''ති වදන්ති. තත්‍රෙවං විචාරෙතබ්බො – වචීභෙදං කාරාපෙත්වා දින්නවිහාරෙසුපි දායකා සඞ්ඝං උද්දිස්ස කරොන්තා නාම අප්පකා, ''ඉමං නාම භික්ඛුං ඉමං නාම ථෙරං වසාපෙස්සාමී''ති චින්තෙත්වා පුත්තදාරමිත්තාමච්චාදීහි සම්මන්තෙත්වා පතිට්ඨාපෙන්ති, පතිට්ඨානකාලෙ අවදන්තාපි දානකාලෙ යෙභුය්‍යෙන වදන්ති. අථ පන කුලූපකා දානකාලෙ සික්ඛාපෙත්වා වදාපෙන්ති, එවං වදන්තාපි දායකා අප්පකා සඞ්ඝං උද්දිස්ස දෙන්ති, බහුතරා අත්තනො කුලූපකමෙව උද්දිස්ස දෙන්ති. එවං සන්තෙ කුලූපකානං වචනං නවසු අධම්මිකදානෙසු ''පුග්ගලස්ස පරිණතං සඞ්ඝස්ස පරිණාමෙතී''ති (පාරා. 660; පාචි. 492) වුත්තං එකං අධම්මිකදානං ආපජ්ජති. ''තස්මිං ජීවන්තෙ පුග්ගලිකො, මතෙ සඞ්ඝිකො''ති අයං පාඨො මූලපුග්ගලිකවිසයෙ න ආගතො, මූලසඞ්ඝිකවිහාරං ජග්ගාපෙතුං පුග්ගලිකකාරාපනට්ඨානෙ ආගතො, තස්මා නවවිහාරාපි පුග්ගලං උද්දිස්ස දින්නා සන්තියෙව. පොරාණකවිහාරාපි මූලෙ පුග්ගලිකවසෙන දින්නා සද්ධිවිහාරිකාදීනං පුග්ගලිකවසෙනෙව දීයමානාපි තස්මිං ජීවන්තෙයෙව විස්සාසවසෙන ගය්හමානාපි පුග්ගලිකා හොන්තියෙව, තස්මා සබ්බසො පුග්ගලිකවිහාරස්ස අභාවවාදො විචාරෙතබ්බොව.

අඤ්ඤෙ පන ආචරියා ''ඉමස්මිං කාලෙ සඞ්ඝිකවිහාරා නාම න සන්ති, සබ්බෙ පුග්ගලිකාව. කස්මා? නවවිහාරාපි පතිට්ඨාපනකාලෙ දානකාලෙ ච කුලූපකභික්ඛුංයෙව උද්දිස්ස කතත්තා පුග්ගලිකාව, පොරාණකවිහාරාපි සිස්සානුසිස්සෙහි වා අඤ්ඤෙහි වා පුග්ගලෙහි එව පරිග්ගහිතත්තා, න කදාචි සඞ්ඝෙන පරිග්ගහිතත්තා පුග්ගලිකාව හොන්ති, න සඞ්ඝිකා''ති වදන්ති. තත්‍රාපෙවං විචාරෙතබ්බං – නවවිහාරෙපි පතිට්ඨානකාලෙපි දානකාලෙපි එකච්චෙ

සඞ්ඝං උද්දිස්ස කරොන්ති, එකච්චෙ පුග්ගලං. පුබ්බෙච පුග්ගලං උද්දිස්ස කතෙපි අත්ථකාමානං පණ්ඩිතානං වචනං සුත්වා පුග්ගලිකදානතො සඞ්ඝිකදානමෙව මහප්ඵලතරන්ති සද්දහිත්වා සඞ්ඝිකෙ කරොන්තාපි දායකා සන්ති, පුග්ගලිකවසෙන පටිග්ගහිතෙ පොරාණකවිහාරෙපි කෙචි භික්ඛූ මරණකාලෙ සඞ්ඝස්ස නියාතෙන්ති. කෙචි කස්සචි අදත්වා මරන්ති, තදා සො විහාරො සඞ්ඝිකො හොති. සවත්ථුකමහාවිහාරෙ පන කරොන්තා රාජරාජමහාමත්තාදයො ''පඤ්චවස්සසහස්සපරිමාණං සාසනං යාව තිට්ඨති, තාව මම විහාරෙ වසිත්වා සඞ්ඝො චත්තාරො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජතූ''ති පණිධාය චිරකාලං සඞ්ඝස්ස පච්චයුප්පාදකරං ගාමඛෙත්තාදිකං ''අම්හාකං විහාරස්ස දෙමා''ති දෙන්ති, විහාරස්සාති ච විහාරෙ වසනකසඞ්ඝස්ස උද්දිස්ස දෙන්ති, න කුලූපකභූතස්ස එකපුග්ගලස්ස එව, තස්මා යෙභුය්‍යෙන සඞ්ඝිකා දිස්සන්ති, පාසාණෙසු අක්ඛරං ලිඛිත්වාපි ඨපෙන්ති, තස්මා සබ්බසො සඞ්ඝිකවිහාරාභාවවාදොපි විචාරෙතබ්බොව.

අපරෙ පන ආචරියා ''ඉමස්මිං කාලෙ විහාරදායකසන්තකාව, තස්මා දායකායෙව විචාරෙතුං ඉස්සරා, න සඞ්ඝො, න පුග්ගලො. විහාරදායකෙ අසන්තෙපි තස්ස පුත්තධීතුනත්තපනත්තාදයො යාව කුලපරම්පරා තස්ස විහාරස්ස ඉස්සරාව හොන්ති. කස්මාති චෙ? 'යෙන විහාරො කාරිතො, සො විහාරසාමිකො'ති (පාචි. අට්ඨ. 116) ආගතත්තා ච 'තස්ස වා කුලෙ යො කොචි ආපුච්ඡිතබ්බො'ති (පාචි. අට්ඨ. 116) ච වචනතො විහාරස්සාමිභූතො දායකො වා තස්ස වංසෙ උප්පන්නො වා විචාරෙතුං ඉස්සරො. 'පච්ඡින්නෙ කුලවංසෙ යො තස්ස ජනපදස්ස සාමිකො, සො අච්ඡින්දිත්වා පුන දෙති චිත්තලපබ්බතෙ භික්ඛුනා නීහටං උදකවාහකං අළනාගරාජමහෙසී විය, එවම්පි වට්ටතී'ති අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.538-539) වචනතො විහාරදායකස්ස කුලවංසෙ පච්ඡින්නෙපි තස්ස ජනපදස්ස ඉස්සරො රාජා වා රාජමහාමත්තො වා යො කොචි ඉස්සරො වා විහාරං විචාරෙතුං යථාජ්ඣාසයං දාතුං වට්ටතී''ති වදන්ති, තම්පි අඤ්ඤෙ පණ්ඩිතා නානුජානන්ති.

කථං? ''යෙන විහාරො කාරිතො, සො විහාරසාමිකො''ති වචනං පුබ්බවොහාරවසෙන වුත්තං, න ඉදානි ඉස්සරවසෙන යථා ජෙතවනං, පත්තස්සාමිකොතිආදි. යථා හි ජෙතස්ස රාජකුමාරස්ස වනං උය්‍යානං ජෙතවනන්ති විග්ගහෙ කතෙ යදිපි අනාථපිණ්ඩිකෙන කිණිත්වා විහාරපතිට්ඨාපනකාලතො පට්ඨාය රාජකුමාරො තස්ස උය්‍යානස්ස ඉස්සරො න හොති, තථාපි අනාථපිණ්ඩිකෙන කිණිතකාලතො පුබ්බෙ ඉස්සරභූතපුබ්බත්තා පුබ්බවොහාරවසෙන සබ්බදාපි ජෙතවනන්ත්වෙව වොහරීයති. යථා ච පත්තස්ස සාමිකො පත්තස්සාමිකොති විග්ගහෙ කතෙ යදිපි දායකෙහි කිණිත්වා භික්ඛුස්ස දින්නකාලතො පට්ඨාය කම්මාරො පත්තස්ස ඉස්සරො න හොති, තථාපි දායකෙන කිණිතකාලතො පුබ්බෙ ඉස්සරභූතපුබ්බත්තා පුබ්බවොහාරවසෙන පත්තස්සාමිකොත්වෙව වොහරීයති, එවං යදිපි භික්ඛුස්ස දින්නකාලතො පට්ඨාය දායකො විහාරස්ස ඉස්සරො න හොති වත්ථුපරිච්චාගලක්ඛණත්තා දානස්ස, තථාපි දානකාලතො පුබ්බෙ ඉස්සරභූතපුබ්බත්තා පුබ්බවොහාරවසෙන විහාරස්සාමිකොත්වෙව වොහරීයති, න මුඛ්‍යතො ඉස්සරභාවතොති විඤ්ඤායති, තස්මා සඞ්ඝස්ස වා ගණස්ස වා පුග්ගලස්ස වා දින්නකාලතො පට්ඨාය සඞ්ඝාදයො පටිග්ගාහකා එව විචාරෙතුං ඉස්සරා, න දායකො.

කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? සන්තෙසුපි අනාථපිණ්ඩිකාදීසු විහාරදායකෙසු ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඤ්චහඞ්ගෙහි සමන්නාගතං භික්ඛුං සෙනාසනග්ගාහාපකං සම්මන්නිතු''න්තිආදිනා (චූළව. 317) සඞ්ඝෙන සම්මතං සෙනාසනග්ගාහාපකං අනුජානිත්වා, ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ…පෙ…. සෙය්‍යග්ගෙන ගාහෙතු''න්තිආදිනා (චූළව. 318) සෙනාසනග්ගාහාපකස්සෙව විචාරෙතුං ඉස්සරභාවස්ස වචනතො ච ''ද්වෙ භික්ඛූ සඞ්ඝිකං භූමිං ගහෙත්වා සොධෙත්වා සඞ්ඝිකං සෙනාසනං කරොන්ති, යෙන සා භූමි පඨමං ගහිතා, සො සාමී''ති ච ''උභොපි පුග්ගලිකං කරොන්ති, සොයෙව සාමී''ති ච ''යො පන සඞ්ඝිකං වල්ලිමත්තම්පි අග්ගහෙත්වා ආහරිමෙන උපකරණෙන සඞ්ඝිකාය භූමියා පුග්ගලිකවිහාරං කාරෙති, උපඩ්ඪං සඞ්ඝිකං උපඩ්ඪං පුග්ගලික''න්ති ච සඞ්ඝපුග්ගලානංයෙව සාමිභාවස්ස අට්ඨකථායං වුත්තත්තා ච විඤ්ඤායති.

''තස්ස වා කුලෙ යො කොචි ආපුච්ඡිතබ්බො''ති අට්ඨකථාවචනම්පි තෙසං විහාරස්ස ඉස්සරභාවදීපකං න හොති, අථ ඛො ගමිකො භික්ඛු දිසං ගන්තුකාමො විහාරෙ ආපුච්ඡිතබ්බභික්ඛුසාමණෙරආරාමිකෙසු අසන්තෙසු තෙ ආපුච්ඡිත්වා ගන්තබ්බභාවමෙව දීපෙති. වුත්තඤ්හෙතං අට්ඨකථායං ''ඉමං පන දසවිධම්පි සෙය්‍යං සඞ්ඝිකෙ විහාරෙ සන්ථරිත්වා වා සන්ථරාපෙත්වා වා පක්කමන්තෙන ආපුච්ඡිත්වා පක්කමිතබ්බං, ආපුච්ඡන්තෙන ච භික්ඛුම්හි සති භික්ඛු ආපුච්ඡිතබ්බො…පෙ…. තස්මිං අසති ආරාමිකො, තස්මිම්පි අසති යෙන විහාරො කාරිතො, සො විහාරස්සාමිකො, තස්ස වා කුලෙ යො කොචි ආපුච්ඡිතබ්බො''ති. එවං ආරාමිකස්සපි ආපුච්ඡිතබ්බතො ඔලොකනත්ථාය වත්තසීසෙනෙව ආපුච්ඡිතබ්බො, න තෙසං සඞ්ඝිකසෙනාසනස්ස ඉස්සරභාවතොති දට්ඨබ්බං.

''පච්ඡින්නෙ කුලවංසෙ''ත්‍යාදිවචනඤ්ච අකප්පියවසෙන කතානං අකප්පියවොහාරෙන පටිග්ගහිතානං ඛෙත්තවත්ථුතළාකාදීනං අකප්පියත්තා භික්ඛූහි පරිච්චත්තානං කප්පියකරණත්ථාය රාජාදීහි ගහෙත්වා පුන තෙසංයෙව භික්ඛූනං දානමෙව දීපෙති, න තෙසං රාජාදීනං තෙහි භික්ඛූහි අඤ්ඤෙසං සඞ්ඝගණපුග්ගලචෙතියානං දානං. යදි දදෙය්‍යුං, අධම්මිකදානඅධම්මිකපඅග්ගහඅධම්මිකපරිභොගා සියුං. වුත්තඤ්හෙතං පරිවාරෙ (පරි. අට්ඨ. 329) ''නව අධම්මිකානි දානානි සඞ්ඝස්ස පරිණතං අඤ්ඤසඞ්ඝස්ස වා චෙතියස්ස වා පුග්ගලස්ස වා පරිණාමෙති, චෙතියස්ස පරිණතං අඤ්ඤචෙතියස්ස වා සඞ්ඝස්ස වා පුග්ගලස්ස වා පරිණාමෙති, පුග්ගලස්ස පරිණතං අඤ්ඤපුග්ගලස්ස වා සඞ්ඝස්ස වා චෙතියස්ස වා පරිණාමෙතී''ති. අට්ඨකථායඤ්ච (පරි. අට්ඨ. 329) **''නව අධම්මිකානි දානානීති**…පෙ…. එවං වුත්තානි. **නව පටිග්ගහපරිභොගාති** එතෙසංයෙව දානානං පටිග්ගහා ච පරිභොගා චා''ති වුත්තං. තස්මා යදි

රාජාදයො ඉස්සරාති ගහෙත්වා අඤ්ඤස්ස දෙය්‍යුං, තම්පි දානං අධම්මිකදානං හොති, තං දානං පටිග්ගහා ච අධම්මිකපටිග්ගහා හොන්ති, තං දානං පරිභුඤ්ජන්තා ච අධම්මිකපරිභොගා හොන්තීති දට්ඨබ්බං.

අථාපි එවං වදෙය්‍යුං ‘‘විහාරදානං සඞ්ඝස්ස, අග්ගං බුද්ධෙන වණ්ණිතන්ති’’ආදීසු (චූළව. 295, 315) ‘සඞ්ඝස්සා’ති අයං සද්දො ‘දාන’න්ති එත්ථ සාමිසම්බන්ධො න හොති, අථ ඛො සම්පදානමෙව, ‘දායකස්සා’ති පන සාමිසම්බන්ධො අජ්ඣාහරිතබ්බො, තස්මා සාමිභූතො දායකොව ඉස්සරො, න සම්පදානභූතො සඞ්ඝො’’ති. තෙ එවං වත්තබ්බා – ‘‘විහාරදානං සඞ්ඝස්සා’’ති ඉදං දානසමයෙ පවත්තවසෙන වුත්තං, න දින්නසමයෙ පවත්තවසෙන. දානකාලෙ හි දායකො අත්තනො වත්ථුභූතං විහාරං සඞ්ඝස්ස පරිච්චජිත්වා දෙති, තස්මා තස්මිං සමයෙ දායකො සාමී හොති, සඞ්ඝො සම්පදානං, දින්නකාලෙ පන සඞ්ඝොව සාමී හොති විහාරස්ස පටිග්ගහිතත්තා, න දායකො පරිච්චත්තත්තා, තස්මා සඞ්ඝො විචාරෙතුං ඉස්සරො. තෙනාහ භගවා ‘‘පරිච්චත්තං තං, භික්ඛවෙ, දායකෙහී’’ති (චූළව. 273). ඉදං පන සද්දලක්ඛණගරුකා සද්දහිස්සන්තීති වුත්තං, අත්ථතො පන චීවරාදීනං චතුන්නං පච්චයානං දානකාලෙයෙව දායකසන්තකභාවො දින්නකාලතො පට්ඨාය පටිග්ගාහකසන්තකභාවො සබ්බෙසං පාකටො, තස්මා ඉදම්පි වචනං දායකසන්තකභාවසාධකං න හොතීති දට්ඨබ්බං.

එවං හොතු, තථාපි ‘‘සචෙ භික්ඛූහි පරිච්චත්තභාවං ඤත්වා සාමිකො වා තස්ස පුත්තධීතරො වා අඤ්ඤො වා කොචි වංසෙ උප්පන්නො පුන කප්පියවොහාරෙන දෙති, වට්ටතී’’ති අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.538-539) වුත්තත්තා විහාරස්සාමිකභූතදායකස්ස වා තස්ස පුත්තධීතාදීනං වංසෙ උප්පන්නානං වා දාතුං ඉස්සරභාවො සිද්ධොයෙවාති. න සිද්ධො. කස්මාති චෙ? නනු වුත්තං ‘‘භික්ඛූහි පරිච්චත්තභාවං ඤත්වා’’ති, තස්මා අකප්පියත්තා භික්ඛූහි පරිච්චත්තමෙව කප්පියකරණත්ථාය දායකාදීහි පුන කප්පියවොහාරෙන දෙති, වට්ටති. යථා අප්පටිග්ගහිතත්තා භික්ඛූහි අපරිභුත්තමෙව ඛාදනීයභොජනීයං භික්ඛුසන්තකංයෙව ආපත්තිමොචනත්ථං දායකාදයො පටිග්ගහාපෙති, න පරිභුත්තං, යථා ච බීජගාමපරියාපන්නංයෙව භික්ඛුසන්තකං බීජගාමභූතගාමභාවතො පරිමොචනත්ථං කප්පියකාරකාදයො කප්පියං කරොන්ති, න අපරියාපන්නං, එවං අකප්පියං භික්ඛූහි පරිච්චත්තංයෙව තළාකාදිකං කප්පියකරණත්ථං දායකාදයො පුන දෙන්ති, න අපරිච්චත්තං, තස්මා ඉදම්පි වචනං කප්පියකරණත්තංයෙව සාධෙති, න ඉස්සරත්තන්ති විඤ්ඤායති.

තථාපි එවං වදෙය්‍යුං ‘‘ජාතිභූමියං ජාතිභූමිකා උපාසකා ආයස්මන්තං ධම්මිකත්ථෙරං සත්තහි ජාතිභූමිකවිහාරෙහි පබ්බාජයිංසූති වචනතො දායකො විහාරස්ස ඉස්සරොති විඤ්ඤායති. ඉස්සරත්තායෙව හි තෙ ථෙරං පබ්බාජෙතුං සක්කා, නො අනිස්සරා’’ති, න ඛො පනෙවං දට්ඨබ්බං. කස්මා? ‘‘ජාතිභූමිකා උපාසකා’’ඉච්චෙව හි වුත්තං, න ‘‘විහාරදායකා’’ති, තස්මා තස්මිං දෙසෙ වසන්තා බහවො උපාසකා ආයස්මන්තං ධම්මිකත්ථෙරං අයුත්තචාරිත්තා සකලසත්තවිහාරතො පබ්බාජයිංසු, න අත්තනො විහාරදායකභාවෙන ඉස්සරත්තා, තස්මා ඉදම්පි උදාහරණං න ඉස්සරභාවදීපකං, අථ ඛො අපරාධානුරූපකරණභාවදීපකන්ති දට්ඨබ්බං. එවං යදා දායකො විහාරං පතිට්ඨාපෙත්වා දෙති, තස්ස මුඤ්චචෙතනං පත්වා දින්නකාලතො පට්ඨාය සො වා තස්ස වංසෙ උප්පන්නො වා ජනපදස්සාමිකරාජාදයො වා ඉස්සරා භවිතුං වා විචාරෙතුං වා න ලභන්ති, පටිග්ගාහකභූතො සඞ්ඝො වා ගණො වා පුග්ගලො වා සොයෙව ඉස්සරො භවිතුං වා විචාරෙතුං වා ලභතීති දට්ඨබ්බං.

තත්ථ දායකාදීනං ඉස්සරො භවිතුං අලභනභාවො කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? ‘‘වත්ථුපරිච්චාගලක්ඛණත්තා දානස්ස, පථවාදිවත්ථුපරිච්චාගෙන ච පුන ගහණස්ස අයුත්තත්තා’’ති විමතිවිනොදනියං වචනතො ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යං දීයමානං පතති, තං සාමං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං, පරිච්චත්තං තං, භික්ඛවෙ, දායකෙහී’’ති (චූළව. 273) භගවතා වුත්තත්තා ච ‘‘පරිච්චත්තං තං, භික්ඛවෙ, දායකෙහීති වචනෙන පනෙත්ථ පරසන්තකාභාවො දීපිතො’’ති අට්ඨකථායං වුත්තත්තා ච විඤ්ඤායති. සඞ්ඝාදීනං ඉස්සරො භවිතුං ලභනභාවො කථං ඤාතබ්බොති චෙ? සඞ්ඝිකො නාම විහාරො සඞ්ඝස්ස දින්නො හොති පරිච්චත්තො, ‘‘පුග්ගලිකෙ පුග්ගලිකසඤ්ඤී අඤ්ඤස්ස පුග්ගලිකෙ ආපත්ති දුක්කටස්ස, අත්තනො පුග්ගලිකෙ අනාපත්තී’’ති පාචිත්තියපාළියං (පාචි. 117, 127) ආගමනතො ච ‘‘අන්තමසො චතුරඞ්ගුලපාදකං ගාමදාරකෙහි පංසාගාරකෙසු කීළන්තෙහි කතම්පි සඞ්ඝස්ස දින්නතො පට්ඨාය ගරුභණ්ඩං හොතී’’ති (චූළව. අට්ඨ. 321) සමන්තපාසාදිකායං වචනතො ච ‘‘අභියොගෙපි චෙත්ථ චාතුද්දිසං සඞ්ඝං උද්දිස්ස භික්ඛූනං දින්නං විහාරං වා පරිවෙණං වා ආවාසං වා මහන්තම්පි ඛුද්දකම්පි අභියුඤ්ජතො අභියොගො න රුහති, අච්ඡින්දිත්වා ගණ්හිතුම්පි න සක්කොති. කස්මා? සබ්බෙසං ධුරනික්ඛෙපාභාවතො. න හෙත්ථ සබ්බෙ චාතුද්දිසා භික්ඛූ ධුරනික්ඛෙපං කරොන්තීති. දීඝභාණකාදිභෙදස්ස පන ගණස්ස එකපුග්ගලස්ස වා සන්තකං අභියුඤ්ජිත්වා ගණ්හන්තො සක්කොති තෙ ධුරං නික්ඛිපාපෙතු’’න්ති දුතියපාරාජිකවණ්ණනායං (පාරා. අට්ඨ. 1.102) වචනතො ච විඤ්ඤායති.

කථං දායකාදීනං විචාරෙතුං අලභනභාවො විඤ්ඤායතීති චෙ? සන්තෙසුපි වෙළුවනවිහාරාදිදායකෙසු තෙසං විචාරණං අනනුජානිත්වා ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඤ්චහඞ්ගෙහි සමන්නාගතං භික්ඛුං සෙනාසනග්ගාහාපකං සම්මන්නිතු’’න්ති භික්ඛුස්සෙව සෙනාසනග්ගාහාපකසම්මුතිඅනුජානනතො ච භණ්ඩනකාරකෙසු කොසම්බකභික්ඛූසු සාවත්ථිං ආගතෙසු අනාථපිණ්ඩිකෙන ච විසාඛාය මහාඋපාසිකාය ච ‘‘කථාහං, භන්තෙ, තෙසු භික්ඛූසු පටිපජ්ජාමී’’ති (මහාව. 468) එවං ජෙතවනවිහාරදායකපුබ්බාරාමවිහාරදායකභූතෙසු ආරොචිතෙසුපි තෙසං සෙනාසනවිචාරණං අවත්වා ආයස්මතා සාරිපුත්තත්ථෙරෙන ‘‘කථං නු ඛො, භන්තෙ, තෙසු භික්ඛූසු සෙනාසනෙ පටිපජ්ජිතබ්බ’’න්ති ආරොචිතෙ ‘‘තෙන හි, සාරිපුත්ත, විවිත්තං සෙනාසනං දාතබ්බ’’න්ති වත්වා ‘‘සචෙ පන, භන්තෙ, විවිත්තං න හොති, කථං පටිපජ්ජිතබ්බ’’න්ති වුත්තෙ ‘‘තෙන හි විවිත්තං කත්වාපි දාතබ්බං, න ත්වෙවාහං, සාරිපුත්ත, කෙනචි පරියායෙන

වුඩ්ඪතරස්ස භික්ඛුනො සෙනාසනං පටිබාහිතබ්බන්ති වදාමි, යො පටිබාහෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 473) පෙරස්සෙව සෙනාසනස්ස විචාරණස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා ච විඤ්ඤායති.

කථං පන සඞ්ඝාදීනං සෙනාසනං විචාරෙතුං ලභනභාවො විඤ්ඤායතීති? ''එවඤ්ච, භික්ඛවෙ, සම්මන්නිතබ්බො – පඨමං භික්ඛු යාචිතබ්බො, යාචිත්වා බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන සඞ්ඝො ඤාපෙතබ්බො –

සුණාතු මෙ, භන්තෙ, සඞ්ඝො…පෙ…. සම්මතො සඞ්ඝෙන ඉත්ථන්නාමො භික්ඛු සෙනාසනගාහාපකො, ඛමති සඞ්ඝස්ස, තස්මා තුණ්හී, එවමෙතං ධාරයාමීති (චූළව. 317).

එවං සඞ්ඝෙන සෙනාසනගාහාපකං සම්මන්නාපෙත්වා පුන තෙන සඞ්ඝසම්මතෙන සෙනාසනගාහාපකෙන සෙනාසනග්ගාහකවිධානං අනුජානිතුං අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඨමං භික්ඛූ ගණෙතුං, භික්ඛූ ගණෙත්වා සෙය්‍යා ගණෙතුං, සෙය්‍යා ගණෙත්වා සෙය්‍යග්ගෙන ගාහෙතු''න්ති වචනතො සඞ්ඝිකසෙනාසනස්ස සඞ්ඝෙන විචාරෙතුං ලභනභාවො විඤ්ඤායති.

''දීඝභාණකාදිභෙදස්ස පන ගණස්ස එකපුග්ගලස්ස වා දින්නවිහාරාදිං අච්ඡින්දිත්වා ගණ්හන්තෙ ධුරනික්ඛෙපසම්භවා පාරාජික''න්ති අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 1.102) ආගමනතො ච ''අත්තනො පුග්ගලිකෙ අනාපත්ති''ති පාළියං (පාචි. 117) ආගමනතො ච ''යස්මිං පන විස්සාසො රුහති, තස්ස සන්තකං අත්තනො පුග්ගලිකමිව හොතීති මහාපච්චරිආදීසු වුත්ත''න්ති අට්ඨකථායං (පාචි. අට්ඨ. 112) වචනතො ච ගණස්ස දින්නො ගණසන්තකවිහාරො ගණෙනෙව විචාරීයතෙ, නො දායකාදීහි. පුග්ගලස්ස දින්නො පුග්ගලිකවිහාරොපි පටිග්ගාහකපුග්ගලෙනෙව විචාරීයතෙ, නො දායකාදීහීති විඤ්ඤායති. එවං විනයපාළියං අට්ඨකථාටීකාසු ච විහාරස්ස සඞ්ඝිකගණසන්තකපුග්ගලිකවසෙන තිවිධස්සෙව වචනතො ච තෙසංයෙව සඞ්ඝගණපුග්ගලානං විහාරවිචාරණස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා ච දායකසන්තකස්ස විහාරස්ස විසුං අවුත්තත්තා ච දායකානං විහාරවිචාරණස්ස අනනුඤ්ඤාතත්තා ච සඞ්ඝාදයො එව විහාරස්ස ඉස්සරා හොන්ති, තෙයෙව ච විචාරෙතුං ලභන්තීති දට්ඨබ්බං.

එවං හොතු, තෙසු පටිග්ගාහකභූතෙසු සඞ්ඝගණපුග්ගලෙසු සො විහාරො කස්ස සන්තකො හොති, කෙන ච විචාරෙතබ්බොති? වුච්චතෙ – සඞ්ඝිකවිහාරෙ තාව ''ආගතානාගතස්ස චාතුද්දිසස්ස සඞ්ඝස්ස දම්මී''ති දින්නත්තා පටිග්ගාහකෙසු කාලකතෙසුපි තදඤ්ඤො චාතුද්දිසසඞ්ඝො ච අනාගතසඞ්ඝො ච ඉස්සරො, තස්ස සන්තකො, තෙන විචාරෙතබ්බො. ගණසන්තකෙ පන තස්මිං ගණෙ යාව එකොපි අත්ථි, තාව ගණසන්තකොව, තෙන අවසිට්ඨෙන භික්ඛුනා විචාරෙතබ්බො. සබ්බෙසු කාලකතෙසු යදි සකලගණො වා තංගණපරියාපන්නඅවසිට්ඨපුග්ගලො වා ජීවමානකාලෙයෙව යස්ස කස්සචි දින්නො, යෙන ච විස්සාසග්ගාහවසෙන ගහිතො, සො ඉස්සරො. සචෙපි සකලගණො ජීවමානකාලෙයෙව අඤ්ඤගණස්ස වා සඞ්ඝස්ස වා පුග්ගලස්ස වා දෙති, තෙ අඤ්ඤගණසඞ්ඝපුග්ගලා ඉස්සරා හොන්ති. පුග්ගලිකවිහාරෙ පන සො විහාරස්සාමිකො අත්තනො ජීවමානකාලෙයෙව සඞ්ඝස්ස වා ගණස්ස වා පුග්ගලස්ස වා දෙති, තෙ ඉස්සරා හොන්ති. යො වා පන තස්ස ජීවමානස්සෙව විස්සාසග්ගාහවසෙන ගණ්හාති, සොව ඉස්සරො හොතීති දට්ඨබ්බො.

කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? සඞ්ඝිකෙ විහාරස්ස ගරුභණ්ඩත්තා අවිස්සජ්ජියං අවෙභඞ්ගිකං හොති, න කස්සචි දාතබ්බං. ගණසන්තකපුග්ගලිකෙසු පන තෙසං සාමිකත්තා දානවිස්සාසග්ගාහා රුහන්ති, ''තස්මා සො ජීවමානොයෙව සබ්බං අත්තනො පරික්ඛාරං නිස්සජ්ජිත්වා කස්සචි අදාසි, කොචි වා විස්සාසං අග්ගහෙසි. යස්ස දින්නං, යෙන ච ගහිතං, තස්සෙව හොතී''ති ච ''ද්වින්නං සන්තකං හොති අවිභත්තං, එකස්මිං කාලකතෙ ඉතරො සාමී, බහූනම්පි සන්තකෙ එසෙව නයො''ති (මහාව. අට්ඨ. 369) ච අට්ඨකථායං වුත්තත්තා විඤ්ඤායති.

එවං පන විස්සජ්ජෙත්වා අදින්නං ''මමච්චයෙන අසුකස්ස හොතූ''ති දානං අච්චයදානත්තා න රුහති. වුත්තඤ්හෙතං අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 419) ''සචෙ හි පඤ්චසු සහධම්මිකෙසු යො කොචි කාලං කරොන්තො 'මමච්චයෙන මය්හං පරික්ඛාරො උපජ්ඣායස්ස හොතු, ආචරියස්ස හොතු, සද්ධිවිහාරිකස්ස හොතු, අන්තෙවාසිකස්ස හොතු, මාතු හොතු, පිතු හොතු, අඤ්ඤස්ස වා කස්සචි හොතූ'ති වදති, තෙසං න හොති, සඞ්ඝස්සෙව හොති. න හි පඤ්චන්නං සහධම්මිකානං අච්චයදානං රුහති, ගිහීනං පන රුහතී''ති. එත්ථ ච එකච්චෙ පන විනයධරා ''ගිහීනන්ති පදං සම්පදානන්ති ගහෙත්වා භික්ඛූනං සන්තකං අච්චයදානවසෙන ගිහීනං දදන්තෙ රුහති, පඤ්චන්නං පන සහධම්මිකානං දෙන්තො න රුහතී''ති වදන්ති. එවං සන්තෙ මාතාපිතූනං දදන්තොපි රුහෙය්‍ය තෙසං ගිහිභූතත්තා. ''අථ ච පන 'මාතු හොතු, පිතු හොතු, අඤ්ඤස්ස වා කස්සචි හොතූ'ති වදති, තෙසං න හොතී''ති වචනතො න රුහතීති විඤ්ඤායති, තස්මා ''ගිහීනං පනා''ති ඉදං න සම්පදානවචනං, අථ ඛො සාමිවචනමෙවාති දට්ඨබ්බං. තෙන ගිහීනං පන සන්තකං අච්චයදානං රුහතීති සම්බන්ධො කාතබ්බො.

කිඤ්ච භිය්‍යො – ''සචෙ හි පඤ්චසු සහධම්මිකෙසු යො කොචි කාලං කරොන්තො මමච්චයෙන මය්හං පරික්ඛාරො''ති ආරභිත්වා ''න හි පඤ්චන්නං සහධම්මිකානං අච්චයදානං රුහති, ගිහීනං පන රුහතී''ති වුත්තත්තා සාමත්ථෙ ඡට්ඨීබහුවචනං සමත්ථිතං භවති. යදි එවං ''ගිහීන''න්ති පදස්ස අසම්පදානත්තෙ සති කතමං සම්පදානං හොතීති? ''යස්ස කස්සචී''ති පදං. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 419) ''මාතු හොතු, පිතු හොතු, අඤ්ඤස්ස වා කස්සචි හොතූ''ති. අයමත්ථො අජ්ජුකවත්ථුනා (පාරා. 158) දීපෙතබ්බො. එවං ජීවමානකාලෙයෙව දත්වා මතෙසු

විනිච්ඡයො අම්හෙහි ඤාතො, කස්සචි අදත්වා මතෙසු විනිච්ඡයො කථං ඤාතබ්බොති? තත්ථාපි සඞ්ඝිකෙ තාව හෙට්ඨා වුත්තනයෙන සඞ්ඝොව ඉස්සරො, ගණසන්තකෙ පන එකච්චෙසු අවසෙසා ඉස්සරා, සබ්බෙසු මතෙසු සඞ්ඝොව ඉස්සරො. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 369) ''සබ්බෙසු මතෙසු සඞ්ඝිකං හොතී''ති. පුග්ගලිකෙ පන විහාරස්ස ගරුභණ්ඩත්තා අවිස්සජ්ජියං අවෙභඞ්ගිකං සඞ්ඝිකමෙව හොති.

කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? ''භික්ඛුස්ස, භික්ඛවෙ, කාලකතෙ සඞ්ඝො සාමී පත්තචීවරෙ, අපිච ගිලානුපට්ඨාකා බහූපකාරා, අනුජානාමි , භික්ඛවෙ, සඞ්ඝෙන තිචීවරඤ්ච පත්තඤ්ච ගිලානුපට්ඨාකානං දාතුං. යං තත්ථ ලහුභණ්ඩං ලහුපරික්ඛාරං, තං සම්මුඛීභූතෙන සඞ්ඝෙන භාජෙතුං. යං තත්ථ ගරුභණ්ඩං ගරුපරික්ඛාරං, තං ආගතානාගතස්ස චාතුද්දිසස්ස සඞ්ඝස්ස අවිස්සජ්ජියං අවෙභඞ්ගික''න්ති (මහාව. 369) තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන වුත්තත්තා විඤ්ඤායති. එවම්පි ''ගරුභණ්ඩං ගරුපරික්ඛාරං''ඉච්චෙව භගවතා වුත්තං, න ''විහාර''න්ති, තස්මා කථං විහාරස්ස ගරුභණ්ඩභාවොති විඤ්ඤායතීති? ''විහාරො විහාරවත්ථු, ඉදං දුතියං අවෙභඞ්ගික''න්ති පාළියං,

> ''ද්විසඞ්ගහානි ද්වෙ හොන්ති, තතියං චතුසඞ්ගහං;
> චතුත්ථං නවකොට්ඨාසං, පඤ්චමං අට්ඨභෙදනං.
>
> ''ඉති පඤ්චහි රාසීහි, පඤ්චනිම්මලලොචනො;
> පඤ්චවීසවිධං නාථො, ගරුභණ්ඩං පකාසයී''ති. (චූළව. අට්ඨ. 321) –

අට්ඨකථායඤ්ච වුත්තත්තා විඤ්ඤායති.

ඉති දායකො විහාරං කත්වා කුලූපකභික්ඛුස්ස දෙති, තස්ස මුඤ්චචෙතනුප්පත්තිතො පුබ්බකාලෙ දායකො විහාරස්සාමිකො හොති, දාතුං වා විචාරෙතුං වා ඉස්සරො, මුඤ්චචෙතනුප්පත්තිතො පට්ඨාය පටිග්ගාහකභික්ඛු සාමිකො හොති, පරිභුඤ්ජිතුං වා අඤ්ඤෙසං දාතුං වා ඉස්සරො. සො පුග්ගලො අත්තනො ජීවමානක්ඛණෙයෙව සද්ධිවිහාරිකාදීනං නිස්සජ්ජිත්වා දෙති, තදා තෙ සද්ධිවිහාරිකාදයො සාමිකා හොන්ති, පරිභුඤ්ජිතුං වා අඤ්ඤස්ස වා දාතුං ඉස්සරා. යදි පන කස්සචි අදත්වාව කාලං කරොති, තදා සඞ්ඝොව තස්ස විහාරස්ස සාමිකො හොති, න දායකො වා පුග්ගලො වා, සඞ්ඝානුමතියා එව පුග්ගලො පරිභුඤ්ජිතුං ලභති, න අත්තනො ඉස්සරවතායාති දට්ඨබ්බො.

එවං මූලතොයෙව සඞ්ඝස්ස දින්නත්තා සඞ්ඝිකභූතවිහාරො වා මූලෙ ගණපුග්ගලානං දින්නත්තා ගණසන්තකපුග්ගලිකභූතොපි තෙසං ගණපුග්ගලානං අඤ්ඤස්ස නිස්සජ්ජනවසෙන අදත්වා කාලකතත්තා පච්ඡා සඞ්ඝිකභාවං පත්තවිහාරො වා සඞ්ඝෙන විචාරෙතබ්බො හොති. සඞ්ඝෙනපි භගවතො අනුමතියා සෙනාසනග්ගාහාපකං සම්මන්නිත්වා ගාහාපෙතබ්බො. වුත්තඤ්හෙතං සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ (චූළව. 317) ''අථ ඛො භික්ඛූනං එතදහොසි 'කෙන නු ඛො සෙනාසනං ගාහෙතබ්බ'න්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – 'අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඤ්චහඞ්ගෙහි සමන්නාගතං භික්ඛුං සෙනාසනග්ගාහාපකං සම්මන්නිතු'න්ති''ආදි.

ඉමස්මිං ඨානෙ ''සෙනාසනග්ගාහො නාම වස්සකාලවසෙන සෙනාසනග්ගාහො, උතුකාලවසෙන සෙනාසනග්ගාහො, ධුවවාසවසෙන සෙනාසනග්ගාහොති තිවිධො හොති. තෙසු වස්සකාලවසෙන සෙනාසනග්ගාහො පුරිමවස්සවසෙන සෙනාසනග්ගාහො, පච්ඡිමවස්සවසෙන සෙනාසනග්ගාහොති දුවිධො. උතුකාලවසෙන සෙනාසනග්ගාහොපි අන්තරාමුත්තකවසෙන සෙනාසනග්ගාහො, තඞ්ඛණපටිසල්ලානවසෙන සෙනාසනග්ගාහොති දුවිධො''ති ආචරියා වදන්ති, එතං පාළියා ච අට්ඨකථාය ච අසමෙන්තං විය දිස්සති. පාළියඤ්හි (චූළව. 318) ''අථ ඛො භික්ඛූනං එතදහොසි 'කති නු ඛො සෙනාසනග්ගාහො'ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – තයොමෙ, භික්ඛවෙ, සෙනාසනග්ගාහා පුරිමකො පච්ඡිමකො අන්තරාමුත්තකො. අපරජ්ජුගතාය ආසාළ්හියා පුරිමකො ගාහෙතබ්බො, මාසගතාය ආසාළ්හියා පච්ඡිමකො ගාහෙතබ්බො, අපරජ්ජුගතාය පවාරණාය ආයතිං වස්සාවාසත්ථාය අන්තරාමුත්තකො ගාහෙතබ්බො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො සෙනාසනග්ගාහා''ති එවං ආගතො, අට්ඨකථායම්පි (චූළව. අට්ඨ. 318) ''තීසු සෙනාසනග්ගාහෙසු පුරිමකො ච පච්ඡිමකො චාති ඉමෙ ද්වෙ ගාහා ථාවරා. අන්තරාමුත්තකෙ අයං විනිච්ඡයො…පෙ…. අයං තාව අන්තොවස්සෙ වස්සූපනායිකාදිවසෙන පාළියං ආගතසෙනාසනග්ගාහකථා, අයං පන සෙනාසනග්ගාහො නාම දුවිධො හොති උතුකාලෙ ච වස්සාවාසෙ චා''ති එවං ආගතො, තස්මා සඞ්ඝෙන සම්මතසෙනාසනග්ගාහාපකෙන විචාරෙතබ්බා.

සෙනාසනග්ගාහො නාම උතුකාලෙ සෙනාසනග්ගාහො, වස්සාවාසෙ සෙනාසනග්ගාහොති දුවිධො. තත්ථ උතුකාලො නාම හෙමන්තඋතුගිම්හඋතුවසෙන අට්ඨ මාසා, තස්මිං කාලෙ භික්ඛූ අනියතාවාසා හොන්ති, තස්මා යෙ යදා ආගච්ඡන්ති, තෙසං තදා භික්ඛූ උට්ඨාපෙත්වා සෙනාසනං දාතබ්බං, අකාලො නාම නත්ථි. අයං උතුකාලෙ සෙනාසනග්ගාහො නාම. වස්සාවාසෙ සෙනාසනග්ගාහො පන ''පුරිමකො පච්ඡිමකො අන්තරාමුත්තකො''ති පාළියං ආගතනයෙන තිවිධො හොති. අන්තරාමුත්තකොපි හි ආයතිං වස්සාවාසත්ථාය ගාහිතත්තා වස්සාවාසෙ සෙනාසනග්ගාහමෙව පවිසති, න උතුකාලෙ සෙනාසනග්ගාහො. වුත්තඤ්හි භගවතා ''අපරජ්ජුගතාය පවාරණාය ආයතිං වස්සාවාසත්ථාය අන්තරාමුත්තකො ගාහෙතබ්බො''ති. තඞ්ඛණපටිසල්ලානවසෙන සෙනාසනග්ගාහොති ච නෙව පාළියං න අට්ඨකථායං විසුං ආගතො, උතුකාලෙ සෙනාසනග්ගාහොයෙව තදඞ්ගසෙනාසනග්ගාහොතිපි

තඞ්ඛණපටිසල්ලානවසෙන සෙනාසනග්ගාහොතිපි වදන්ති, තස්මා උතුකාලවසෙන සෙනාසනග්ගාහොපි ‘‘අන්තරාමුත්තකවසෙන සෙනාසනග්ගාහො තඞ්ඛණපටිසල්ලානවසෙන සෙනාසනග්ගාහොති දුබ්බිධො’’ති න වත්තබ්බො.

අථාපි වදන්ති ‘‘යථාවුත්තෙසු පඤ්චසු සෙනාසනග්ගාහෙසු චත්තාරො සෙනාසනග්ගාහා පඤ්චඞ්ගසමන්නාගතෙන සෙනාසනග්ගාහාපකසම්මුතිලද්ධෙන භික්ඛුනා අන්තොඋපචාරසීමට්ඨෙන හුත්වා අන්තොසීමට්ඨානං භික්ඛූනං යථාවිනයං විචාරෙතබ්බා හොන්ති, තෙ පන විචාරණා යාවජ්ජකාලා ථාවරා හුත්වා න තිට්ඨන්ති, ධුවවාසවසෙන විචාරණමෙව යාවජ්ජකාලා ථාවරං හුත්වා තිට්ඨතී’’ති, තම්පි තථා න සක්කා වත්තුං. කස්මා? සෙනාසනග්ගාහාපකභෙදෙ ‘‘ධුවවාසවසෙන සෙනාසනග්ගාහො’’ති පාළියං අට්ඨකථායඤ්ච නත්ථි. ධුවවාසවසෙන විචාරණඤ්ච සම්මුතිලද්ධෙන සෙනාසනග්ගාහාපකෙන විචාරෙතබ්බං න හොති, අථ ඛො සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන අපලොකනකම්මවසෙන දුවඞ්ගසමන්නාගතස්ස භික්ඛුස්ස අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දානමෙව, තස්මා සමග්ගො සඞ්ඝො බහූපකාරතාගුණවිසිට්ඨතාසඞ්ඛාතෙහි ද්වීහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතං භික්ඛුං අපලොකනකම්මවසෙන සම්මන්නිත්වා තස්ස ඵාසුකං ආවාසං ධුවවාසවසෙන අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දෙති, තං යාවජ්ජකාලා ථාවරං හුත්වා තිට්ඨතීති වත්තබ්බං.

සමග්ගො සඞ්ඝොව ධුවවාසවසෙන දෙති, න සෙනාසනග්ගාහාපකොති අයමත්ථො කථං ඤාතබ්බොති චෙ? ‘‘සඞ්ඝො පන භණ්ඩාගාරිකස්ස වා ධම්මකථිකවිනයධරාදීනං වා ගණවාචකආචරියස්ස වා බහූපකාරතං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙන්තො ධුවවාසත්ථාය විහාරං සම්මන්නිත්වා දෙතී’’ති (පාචි. අට්ඨ. 120; කඞ්ඛා. අට්ඨ. අනුපඛජ්ජසික්ඛාපදවණ්ණනා) ‘‘සඞ්ඝො පන බහුස්සුතස්ස උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීහි බහූපකාරස්ස භාරනිත්ථාරකස්ස ඵාසුකං ආවාසං අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දෙතී’’ති ච ‘‘සඞ්ඝො පන භණ්ඩාගාරිකස්ස වා ධම්මකථිකවිනයධරගණවාචකාචරියානං වා බහූපකාරතං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙත්වා ධුවවාසත්ථාය විහාරං සල්ලක්ඛෙත්වා සම්මන්නිත්වා දෙතී’’ති ච ‘‘බහුස්සුතස්ස සඞ්ඝභාරනිත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො අනුට්ඨාපනීයසෙනාසනම්පී’’ති (පරි. අට්ඨ. 495-496) ච **‘‘අපලොකනකම්මං** නාම සීමට්ඨකං සඞ්ඝං සොධෙත්වා ඡන්දාරහානං ඡන්දං ආහරිත්වා සමග්ගස්ස සඞ්ඝස්ස අනුමතියා තික්ඛත්තුං සාවෙත්වා කත්තබ්බං කම්ම’’න්ති ච අට්ඨකථාසු (පරි. අට්ඨ. 482) වචනතො සාධුකං නිස්සංසයෙන ඤාතබ්බොති.

කථං පන අපලොකනකම්මෙන දාතබ්බභාවො විඤ්ඤායතීති? ‘‘බහුස්සුතස්ස සඞ්ඝභාරනිත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො අනුට්ඨාපනීයසෙනාසනම්පි සඞ්ඝකිච්චං කරොන්තානං කප්පියකාරකාදීනං භත්තවෙතනම්පි අපලොකනකම්මෙන දාතුං වට්ටතී’’ති පරිවාරට්ඨකථායං (පරි. අට්ඨ. 495-496) කම්මවග්ගෙ ආගතත්තා විඤ්ඤායති. කථං පන දුවඞ්ගසමන්නාගතස්ස භික්ඛුනොයෙව දාතබ්බභාවො විඤ්ඤායතීති? **‘‘බහූපකාරතන්ති** භණ්ඩාගාරිකතාදිබහුඋපකාරභාවං. න කෙවලං ඉදමෙවාති ආහ **‘ගුණවිසිට්ඨතඤ්චා’**තිආදි. තෙන බහූපකාරත්තෙපි ගුණවිසිට්ඨත්තාභාවෙ, ගුණවිසිට්ඨත්තෙපි බහූපකාරත්තාභාවෙ දාතුං න වට්ටතීති දස්සෙතී’’ති විනයත්ථමඤ්ජූසායං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. ටී. අනුපඛජ්ජසික්ඛාපදවණ්ණනා) වුත්තත්තා විඤ්ඤායති.

කස්මා පන සෙනාසනග්ගාහාපකෙන විචාරෙතබ්බො සෙනාසනග්ගාහො යාවජ්ජකාලා න තිට්ඨතීති? පඤ්චඞ්ගසමන්නාගතස්ස සෙනාසනග්ගාහාපකස්ස භික්ඛුනො දුල්ලභත්තා, නානාදෙසවාසීනං නානාචරියකුලසම්භවානං භික්ඛූනං එකසම්භොගපරිභොගස්ස දුක්කරත්තා ච ඉමෙහි ද්වීහි කාරණෙහි න තිට්ඨති. වුත්තඤ්හෙතං භගවතා ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඤ්චහඞ්ගෙහි සමන්නාගතං භික්ඛුං සෙනාසනග්ගාහාපකං සම්මන්නිතුං, යො න ඡන්දාගතිං ගච්ඡෙය්‍ය, න දොසාගතිං ගච්ඡෙය්‍ය, න මොහාගතිං ගච්ඡෙය්‍ය, න භයාගතිං ගච්ඡෙය්‍ය , ගහිතාගහිතඤ්ච ජානෙය්‍යා’’ති (චූළව. 317). අට්ඨකථායම්පි (පාචි. අට්ඨ. 122) ‘‘එවරූපෙන හි සභාගපුග්ගලෙන එකවිහාරෙ වා එකපරිවෙණෙ වා වසන්තෙන අත්ථො නත්ථී’’ති වුත්තං. කස්මා පන ධුවවාසත්ථාය දානවිචාරො යාවජ්ජකාලා තිට්ඨතීති? පඤ්චඞ්ගසමන්නාගතාභාවෙපි සීමට්ඨකස්ස සමග්ගස්ස සඞ්ඝස්ස අනුමතියා කත්තබ්බත්තා. වුත්තඤ්හි ‘‘අපලොකනකම්මං නාම සීමට්ඨකං සඞ්ඝං සොධෙත්වා ඡන්දාරහානං ඡන්දං ආහරිත්වා සමග්ගස්ස සඞ්ඝස්ස අනුමතියා තික්ඛත්තුං සාවෙත්වා කත්තබ්බං කම්ම’’න්ති (පරි. අට්ඨ. 482).

උතුකාලෙ සඞ්ඝිකසෙනාසනෙ වසන්තෙන ආගතො භික්ඛු න පටිබාහෙතබ්බො අඤ්ඤත්‍ර අනුට්ඨාපනීයා. වුත්තඤ්හි භගවතා ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වස්සානං තෙමාසං පටිබාහිතුං, උතුකාලං පන න පටිබාහිතු’’න්ති (චූළව. 318). ‘‘අඤ්ඤත්‍ර අනුට්ඨාපනීයා’’ති වුත්තං, කතමෙ අනුට්ඨාපනීයාති? චත්තාරො අනුට්ඨාපනීයා වුඩ්ඪතරො, භණ්ඩාගාරිකො, ගිලානො, සඞ්ඝතො ලද්ධසෙනාසනො ච. තත්ථ **වුඩ්ඪතරො** භික්ඛු තස්මිං විහාරෙ අන්තොසීමට්ඨකභික්ඛූසු අත්තනා වුඩ්ඪතරස්ස අඤ්ඤස්ස අභාවා යථාවුඩ්ඪං කෙනචි අනුට්ඨාපනීයො. **භණ්ඩාගාරිකො** සඞ්ඝෙන සම්මන්නිත්වා භණ්ඩාගාරස්ස දින්නතාය සඞ්ඝස්ස භණ්ඩං රක්ඛන්තො ගොපෙන්තො වසති, තස්මා සො භණ්ඩාගාරිකො කෙනචි අනුට්ඨාපනීයො. **ගිලානො** ගෙලඤ්ඤාභිභූතො අත්තනො ලද්ධසෙනාසනෙ වසන්තො කෙනචි අනුට්ඨාපනීයො. **සඞ්ඝතො ලද්ධසෙනාසනො** සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන දින්නසෙනාසනත්තා කෙනචි අනුට්ඨාපනීයො. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 343) ‘‘චත්තාරො හි න වුට්ඨාපෙතබ්බා වුඩ්ඪතරො, භණ්ඩාගාරිකො, ගිලානො, සඞ්ඝතො ලද්ධසෙනාසනොති. තත්ථ වුඩ්ඪතරො අත්තනො වුඩ්ඪතාය නවකතරෙන න වුට්ඨාපෙතබ්බො, භණ්ඩාගාරිකො සඞ්ඝෙන සම්මන්නිත්වා භණ්ඩාගාරස්ස දින්නතාය, ගිලානො අත්තනො ගිලානතාය, සඞ්ඝො පන බහුස්සුතස්ස උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීහි බහූපකාරස්ස භාරනිත්ථාරකස්ස

ඵාසුකං ආවාසං අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දෙති, තස්මා සො උපකාරකතාය ච සඞ්ඝතො ලද්ධතාය ච න වුට්ඨාපෙතබ්බො''ති. ඨපෙත්වා ඉමෙ චත්තාරො අවසෙසා වුට්ඨාපනීයාව හොන්ති.

අපරස්මිං භික්ඛුම්හි ආගතෙ වුට්ඨාපෙත්වා සෙනාසනං දාපෙතබ්බං. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 318) ''උතුකාලෙ තාව කෙචි ආගන්තුකා භික්ඛූ පුරෙභත්තං ආගච්ඡන්ති, කෙචි පච්ඡාභත්තං පඨමයාමං වා මජ්ඣිමයාමං වා පච්ඡිමයාමං වා, යෙ යදා ආගච්ඡන්ති, තෙසං තදාව භික්ඛූ උට්ඨාපෙත්වා සෙනාසනං දාතබ්බං, අකාලො නාම නත්ථී''ති. එතරහි පන සද්ධා පසන්නා මනුස්සා විහාරං කත්වා අප්පෙකච්චෙ පණ්ඩිතානං වචනං සුත්වා ''සඞ්ඝෙ දින්නං මහප්ඵල''න්ති ඤත්වා චාතුද්දිසං සඞ්ඝං ආරබ්භ ''ඉමං විහාරං ආගතානාගතස්ස චාතුද්දිසස්ස සඞ්ඝස්ස දෙමා''ති වත්වා දෙන්ති, අප්පෙකච්චෙ අත්තනා පසන්නං භික්ඛුං ආරබ්භ විහාරං කත්වාපි දානකාලෙ තෙන උය්‍යොජිතා හුත්වා චාතුද්දිසං සඞ්ඝං ආරබ්භ වුත්තනයෙන දෙන්ති, අප්පෙකච්චෙ කරණකාලෙපි දානකාලෙපි අත්තනො කුලූපකභික්ඛුමෙව ආරබ්භ පරිච්චජන්ති, තථාපි දක්ඛිණොදකපාතනකාලෙ තෙන සික්ඛාපිතා යථාවුත්තපාඨං වචීභෙදං කරොන්ති, චිත්තෙන පන කුලූපකස්සෙව දෙන්ති, න සබ්බසඞ්ඝසාධාරණත්ථං ඉච්ඡන්ති.

ඉමෙසු තීසු දානෙසු පඨමං පුබ්බකාලෙපි දානකාලෙපි සඞ්ඝං උද්දිස්ස පවත්තත්තා සබ්බසඞ්ඝිකං හොති. දුතියං පුබ්බකාලෙ පුග්ගලං උද්දිස්ස පවත්තමානම්පි දානකාලෙ සඞ්ඝං උද්දිස්ස පවත්තත්තා සඞ්ඝිකමෙව. තතියං පන පුබ්බකාලෙපි දානකාලෙපි කුලූපකපුග්ගලමෙව උද්දිස්ස පවත්තති, න සඞ්ඝං, කෙවලං භික්ඛුනා වුත්තානුසාරෙනෙව වචීභෙදං කරොන්ති. එවං සන්තෙ ''කිං අයං විහාරො චිත්තවසෙන පුග්ගලිකො හොති, වචීභෙදවසෙන සඞ්ඝිකො''ති චින්තායං එකච්චෙ එවං වදෙය්‍යුං –

''මනොපුබ්බඞ්ගමා ධම්මා, මනොසෙට්ඨා මනොමයා;
මනසා චෙ පසන්නෙන, භාසති වා කරොති වා;
තතො නං සුඛමන්වෙති, ඡායාව අනපායිනීති. (ධ. ප. 2) –

වචනතො චිත්තවසෙන පුග්ගලිකො හොතී''ති. අඤ්ඤෙ ''යථා දායකා වදන්ති, තථා පටිපජ්ජිතබ්බන්ති (චූළව. අට්ඨ. 325) වචනතො වචීභෙදවසෙන සඞ්ඝිකො හොතී''ති.

තත්‍රායං විචාරණා – ඉදං දානං පුබ්බෙ පුග්ගලස්ස පරිණතං පච්ඡා සඞ්ඝස්ස පරිණාමිතං, තස්මා ''සඞ්ඝිකො''ති වුත්තෙ නවසු අධම්මිකදානෙසු ''පුග්ගලස්ස පරිණතං සඞ්ඝස්ස පරිණාමෙතී''ති (පාරා. 660) වුත්තං අට්ඨමං අධම්මිකදානං හොති, තස්ස දානස්ස පටිග්ගහාපි පරිභොගාපි අධම්මිකපටිග්ගහා අධම්මිකපරිභොගා හොන්ති. ''පුග්ගලිකො''ති වුත්තෙ තීසු ධම්මිකදානෙසු ''පුග්ගලස්ස දින්නං පුග්ගලස්සෙව දෙතී''ති වුත්තං තතියධම්මිකදානං හොති, තස්ස පටිග්ගහාපි පරිභොගාපි ධම්මිකපටිග්ගහා ධම්මිකපරිභොගා හොන්ති, තස්මා පුග්ගලිකපක්ඛං භජති. අප්පෙකච්චෙ සුත්තන්තිකාදිගණෙ පසීදිත්වා විහාරං කාරෙත්වා ගණස්ස දෙන්ති ''ඉමං විහාරං ආයස්මන්තානං දම්මී''ති. අප්පෙකච්චෙ පුග්ගලෙ පසීදිත්වා විහාරං කත්වා පුග්ගලස්ස දෙන්ති ''ඉමං විහාරං ආයස්මතො දම්මී''ති. එතෙ පන ගණසන්තකපුග්ගලිකා විහාරා දානකාලතො පට්ඨාය පටිග්ගාහකසන්තකාව හොන්ති, න දායකසන්තකා. තෙසු ගණසන්තකො තාව එකච්චෙසු මතෙසු අවසෙසානං සන්තකො, තෙසු ධරමානෙසුයෙව කස්සචි දෙන්ති, තස්ස සන්තකො. කස්සචි අදත්වා සබ්බෙසු මතෙසු සඞ්ඝිකො හොති. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 369) ''ද්වින්නං සන්තකං හොති අවිභත්තං, එකස්මිං කාලකතෙ ඉතරො සාමී, බහූනං සන්තකෙපි එසෙව නයො. සබ්බෙසු මතෙසු සඞ්ඝිකංව හොතී''ති.

පුග්ගලිකවිහාරොපි යදි සො පටිග්ගාහකපුග්ගලො අත්තනො ජීවමානකාලෙයෙව සද්ධිවිහාරිකාදීනං දෙති, කොචි වා තස්ස විස්සාසෙන තං විහාරං අග්ගහෙසි, තස්ස සන්තකො හොති. කස්සචි අදත්වා කාලකතෙ සඞ්ඝිකො හොති. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං ''සො ජීවමානොයෙව සබ්බං අත්තනො පරික්ඛාරං නිස්සජ්ජිත්වා කස්සචි අදාසි, කොචි වා විස්සාසං අග්ගහෙසි. යස්ස දින්නො, යෙන ච ගහිතො, තස්සෙව හොතී''ති. පාළියඤ්ච (මහාව. 369) ''භික්ඛුස්ස, භික්ඛවෙ, කාලකතෙ සඞ්ඝො සාමී පත්තචීවරෙ, අපිච ගිලානුපට්ඨාකා බහූපකාරා. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සඞ්ඝෙන තිචීවරඤ්ච පත්තඤ්ච ගිලානුපට්ඨාකානං දාතුං, යං තත්ථ ලහුභණ්ඩං ලහුපරික්ඛාරං, තං සම්මුඛීභූතෙන සඞ්ඝෙන භාජෙතුං, යං තත්ථ ගරුභණ්ඩං ගරුපරික්ඛාරං, තං ආගතානාගතස්ස චාතුද්දිසස්ස සඞ්ඝස්ස අවිස්සජ්ජියං අවෙභඞ්ගික''න්ති (මහාව. 369) වුත්තං, තස්මා ඉමිනා නයෙන විනිච්ඡයො කාතබ්බො.

සඞ්ඝිකෙ පන පාළියං ආගතානං ''පුරිමකො පච්ඡිමකො අන්තරාමුත්තකො වා''ති (චූළව. 318) වුත්තානං තිණ්ණං සෙනාසනග්ගාහානඤ්ච අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 318) ආගතානං ''උතුකාලෙ ච වස්සාවාසෙ චා''ති වුත්තානං ද්වින්නං සෙනාසනග්ගාහානඤ්ච එතරහි අසම්පජ්ජනතො අනුට්ඨාපනීයපාළියං ආගතස්ස අත්තනො සභාවෙන අනුට්ඨාපනීයස්ස ධුවවාසත්ථාය සඞ්ඝෙන දින්නතාය අනුට්ඨාපනීයස්ස වසෙනෙව විනිච්ඡයො හොති. වුඩ්ඪතරගිලානා හි අත්තනො සභාවෙන අනුට්ඨාපනීයා හොන්ති. වුත්තඤ්හෙතං අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 343) ''වුඩ්ඪතරො අත්තනො වුඩ්ඪතාය නවකතරෙන න වුට්ඨාපෙතබ්බො, ගිලානො අත්තනො ගිලානතායා''ති. භණ්ඩාගාරිකධම්මකථිකාදයො ධුවවාසත්ථාය සඞ්ඝෙන දින්නතාය අනුට්ඨාපනීයා හොන්ති. වුත්තඤ්හි ''සඞ්ඝො පන භණ්ඩාගාරිකස්ස වා ධම්මකථිකවිනයධරාදීනං වා…පෙ.… ධුවවාසත්ථාය විහාරං සම්මන්නිත්වා දෙති, තස්මා යස්ස සඞ්ඝෙන දින්නො, සොපි අනුට්ඨාපනීයො''ති (පාචි. අට්ඨ. 120; කඞ්ඛා. අට්ඨ. අනුපඛජ්ජසික්ඛාපදවණ්ණනා). සො

එවං වෙදිතබ්බො – එතරහි සඞ්ඝිකවිහාරෙසු සඞ්ඝත්ථෙරෙසු යථාකම්මඞ්ගතෙසු තස්මිං විහාරෙ යො භික්ඛු වුඩ්ඪතරො, සොපි ‘‘අයං විහාරො මයා වසිතබ්බො’’ති වදති. යො තත්ථ බ්‍යත්තො පටිබලො, සොපි තථෙව වදති. යෙන සො විහාරො කාරිතො, සොපි ‘‘මයා පසීදිතපුග්ගලො ආරොපෙතබ්බො’’ති වදති. සඞ්ඝොපි ‘‘මයමෙව ඉස්සරා, තස්මා අම්හෙහි ඉච්ඡිතපුග්ගලො ආරොපෙතබ්බො’’ති වදති. එවංද්විධා වා තිධා වා චතුධා වා භින්නෙසු මහන්තං අධිකරණං හොති.

තෙසු වුඩ්ඪතරො ‘‘න ත්වෙවාහං, භික්ඛවෙ, කෙනචි පරියායෙන වුඩ්ඪතරස්ස ආසනං පටිබාහිතබ්බන්ති වදාමි, යො පටිබාහෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති පාළිපාඨඤ්ච (මහාව. 473; චූළව. 316), ‘‘වුඩ්ඪතරො අත්තනො වුඩ්ඪතාය නවකතරෙන න වුට්ඨාපෙතබ්බො’’ති අට්ඨකථාවචනඤ්ච (පාචි. අට්ඨ. 119 ආදයො; කඞ්ඛා. අට්ඨ. අනුපඛජ්ජසික්ඛාපදවණ්ණනා) ගහෙත්වා ‘‘අහමෙව එත්ථ වුඩ්ඪතරො, මයා වුඩ්ඪතරො අඤ්ඤො නත්ථි, තස්මා අහමෙව ඉමස්මිං විහාරෙ වසිතුමනුච්ඡවිකො’’ති සඤ්ඤී හොති. බ්‍යත්තොපි ‘‘බහුස්සුතස්ස සඞ්ඝභාරනිත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො අනුට්ඨාපනීයසෙනාසනම්පී’’ති පරිවාරට්ඨකථාවචනඤ්ච (පරි. අට්ඨ. 495-496), ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන දසවස්සෙන වා අතිරෙකදසවස්සෙන වා උපසම්පාදෙතුං, නිස්සයං දාතු’’න්තිආදිපාළිවචනඤ්ච (මහාව. 76, 82) ගහෙත්වා ‘‘අහමෙව එත්ථ බ්‍යත්තො පටිබලො, න මයා අඤ්ඤො බ්‍යත්තතරො අත්ථි, තස්මා අහමෙව ඉමස්ස විහාරස්ස අනුච්ඡවිකො’’ති සඤ්ඤී. විහාරකාරකොපි ‘‘යෙන විහාරො කාරිතො, සො විහාරසාමිකොති විනයපාඨො (පාචි. අට්ඨ. 116) අත්ථි, මයා ච බහුං ධනං චජිත්වා අයං විහාරො කාරිතො, තස්මා මයා පසන්නපුග්ගලො ආරොපෙතබ්බො, න අඤ්ඤො’’ති සඤ්ඤී. සඞ්ඝොපි ‘‘සඞ්ඝිකො නාම විහාරො සඞ්ඝස්ස දින්නො හොති පරිච්චත්තො’’තිආදිපාළිවචනඤ්ච (පාචි. 116, 121, 126, 131), අන්තමසො චතුරඞ්ගුලපාදකං ගාමදාරකෙහි පංසුාගාරකෙසු කීළන්තෙහි කතම්පි සඞ්ඝස්ස දින්නකාලතො පට්ඨාය ගරුභණ්ඩං හොතී’’තිආදිඅට්ඨකථාවචනඤ්ච (චූළව. අට්ඨ. 321) ගහෙත්වා ‘‘අයං විහාරො සඞ්ඝිකො සඞ්ඝසන්තකො, තස්මා අම්හෙහි අභිරුචිතපුග්ගලොව ආරොපෙතබ්බො, න අඤ්ඤො’’ති සඤ්ඤී.

තත්ථ වුඩ්ඪතරස්ස වචනෙපි ‘‘න ත්වෙවාහං, භික්ඛවෙ’’ත්‍යාදිවචනං (චූළව. 316) තෙසු තෙසු ආසනසාලාදීසු අග්ගාසනස්ස වුඩ්ඪතරාරහත්තා භත්තං භුඤ්ජිත්වා නිසින්නොපි භික්ඛු වුඩ්ඪතරෙ ආගතෙ වුට්ඨාය ආසනං දාතබ්බං සන්ධාය භගවතා වුත්තං, න ධුවවාසං සන්ධාය. ‘‘වුඩ්ඪතරො අත්තනො වුඩ්ඪතාය’’ත්‍යාදිවචනඤ්ච (පාචි. අට්ඨ. 120; කඞ්ඛා. අට්ඨ. අනුපඛජ්ජසික්ඛාපදවණ්ණනා) යථාවුඩ්ඪං සෙනාසනෙ දීයමානෙ වුඩ්ඪතරෙ ආගතෙ නවකතරො වුට්ඨාපෙතබ්බො, වුට්ඨාපෙත්වා වුඩ්ඪතරස්ස සෙනාසනං දාතබ්බං, වුඩ්ඪතරො පන නවකතරෙන න වුට්ඨාපෙතබ්බො. කස්මා? ‘‘අත්තනො වුඩ්ඪතරතාය’’ති උතුකාලෙ යථාවුඩ්ඪං සෙනාසනදානං සන්ධාය වුත්තං, න ධුවවාසත්ථාය දානං සන්ධාය , තස්මා ඉදම්පි වචනං උපපරික්ඛිතබ්බං, න සීඝං අනුජානිතබ්බං.

බ්‍යත්තවචනෙපි ‘‘බහුස්සුතස්ස සඞ්ඝභාරනිත්ථාරකස්ස’’ත්‍යාදිවචනඤ්ච (පරි. අට්ඨ. 445-496) න බහුස්සුතමත්තෙන සඞ්ඝිකවිහාරස්ස ඉස්සරභාවං සන්ධාය වුත්තං, අථ ඛො තස්ස භික්ඛුස්ස බහූපකාරතං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙත්වා සඞ්ඝෙන ඵාසුකං ආවාසං අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දින්නෙ සො භික්ඛු කෙනචි තම්හා විහාරා අනුට්ඨාපනීයො හොති, ඉමමත්ථං සන්ධාය වුත්තං. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ’’ත්‍යාදිවචනඤ්ච (මහාව. 82) නිස්සයාචරියානං ලක්ඛණං පකාසෙතුං භගවතා වුත්තං, න සඞ්ඝිකවිහාරස්ස ඉස්සරත්තං, තස්මා ඉදම්පි වචනං උපපරික්ඛිතබ්බං, න සීඝං අනුජානිතබ්බං.

දායකවචනං පන නානුජානිතබ්බං පටිබාහිතබ්බං. කස්මා? ‘‘යෙන විහාරො කාරිතො’’ත්‍යාදිපාඨස්ස අමුඛ්‍යවොහාරත්තා. යථා හි පුථුජ්ජනකාලෙ රූපාදීසු සඤ්ජනස්ස භූතපුබ්බත්තා භූතපුබ්බගතියා අරහාපි ‘‘සත්තො’’ති, එවං දානකාලතො පුබ්බෙ තස්ස විහාරස්ස සාමිභූතපුබ්බත්තා දායකො ‘‘විහාරසාමිකො’’ති වුච්චති, න ඉස්සරත්තා. න හි සකලෙ විනයපිටකෙ අට්ඨකථාටීකාසු ච ‘‘විස්සජ්ජෙත්වා දින්නස්ස විහාරස්ස දායකො ඉස්සරො’’ති වා ‘‘දායකෙන විචාරෙතබ්බො’’ති වා ‘‘දායකසන්තකවිහාරො’’ති වා පාඨො අත්ථි, ‘‘සඞ්ඝිකො, ගණසන්තකො, පුග්ගලිකො’’ඉච්චෙව අත්ථි, තස්මා තස්ස වචනං නානුජානිතබ්බං.

සඞ්ඝස්ස වචනෙපි ‘‘සඞ්ඝිකො නාම විහාරො’’ත්‍යාදිවචනං (පාචි. 116, 121, 126, 131) සඞ්ඝසන්තකභාවං සඞ්ඝෙන විචාරෙතබ්බභාවං දීපෙති, සඞ්ඝො පන විචාරෙන්තො පඤ්චඞ්ගසමන්නාගතං භික්ඛුං සෙනාසනග්ගාහාපකං සම්මන්නිත්වා තෙන යථාවුඩ්ඪං විචාරෙතබ්බො වා හොති, සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන දුවඞ්ගසමන්නාගතස්ස භික්ඛුනො අපලොකනකම්මෙන ධුවවාසත්ථාය දාතබ්බො වා. තෙසු පඤ්චඞ්ගසමන්නාගතස්ස භික්ඛුනො දුල්ලභත්තා සෙනාසනග්ගාහාපකසම්මුතියා අභාවෙ සති දුවඞ්ගසමන්නාගතො භික්ඛු පරියෙසිතබ්බො. එවං පන අපරියෙසිත්වා භණ්ඩාගාරිකතාදිබහූපකාරතායුත්තස්ස බහුස්සුතතාදිගුණවිසිට්ඨතාවිරහස්ස භික්ඛුනො ආමිසගරුකතාදිවසෙන සඞ්ඝෙන විහාරො දාතබ්බො න හොති, තස්මා සඞ්ඝවචනම්පි උපපරික්ඛිතබ්බං, න තාව අනුජානිතබ්බං.

අථ තීණිපි වචනානි සංසන්දෙතබ්බානි. තත්ථ සඞ්ඝස්ස ඉස්සරත්තා සඞ්ඝො පුච්ඡිතබ්බො ‘‘කො පුග්ගලො තුම්හෙහි අභිරුචිතො’’ති, පුච්ඡිත්වා ‘‘එසො’’ති වුත්තෙ ‘‘කස්මා අභිරුචිතො’’ති පුච්ඡිත්වා ‘‘එසො පුග්ගලො අම්හෙ චීවරාදිපච්චයෙහි අනුග්ගණ්හාති, අම්හාකං ඤාතිසාලොහිතො, උපජ්ඣායො, ආචරියො, සද්ධිවිහාරිකො, අන්තෙවාසිකො, සමානුපජ්ඣායකො, සමානාචරියකො, පියසහායො, ලාභී, යසස්සී, තස්මා අම්හෙහි අභිරුචිතො’’ති වුත්තෙ ‘‘න එත්තාවතා ධුවවාසත්ථාය විහාරො දාතබ්බො’’ති පටික්ඛිපිතබ්බො. අථ ‘‘එසො පුග්ගලො සබ්බෙහි

අම්හෙහි වුඩ්ඪතරො අග්ගාසනං අග්ගොදකං අග්ගපිණ්ඩං අරහති, ධුවවාසත්ථාය විහාරො පන තස්ස දාතබ්බොති අට්ඨකථාචරියෙහි න වුත්තො''ති වත්වා පටික්ඛිපිතබ්බො. අථ ''ධම්මකථිකො, විනයධරො, ගණවාචකආචරියො''ති වුත්තෙ ''එසො ධුවවාසත්ථාය දින්නවිහාරස්ස අනුච්ඡවිකො, එතස්ස දාතබ්බො''ති අනුමොදිතබ්බො. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? ''සඞ්ඝො පන භණ්ඩාගාරිකස්ස වා ධම්මකථිකවිනයධරාදීනං වා ගණවාචකආචරියස්ස වා බහූපකාරතං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙන්තො ධුවවාසත්ථාය විහාරං සම්මන්නිත්වා දෙති''ති වචනතො විඤ්ඤායති (පාචි. අට්ඨ. 129; කඞ්ඛා. අට්ඨ. අනුපඛජ්ජසික්ඛාපදවණ්ණනා).

ඉධ පන සාධකපාඨෙ ''භණ්ඩාගාරිකස්ස වා''ති විජ්ජමානෙ කස්මා සාධ්‍යවචනෙ භණ්ඩාගාරිකො න වුත්තොති? එතරහි භණ්ඩාගාරස්ස අභාවා. යදි කෙසුචි විහාරෙසු භණ්ඩාගාරං සම්මන්නෙය්‍ය, සො භණ්ඩාගාරවිහාරෙ නිසින්නො සඞ්ඝස්ස පත්තචීවරරක්ඛණාදිකං උපකාරං කරෙය්‍ය, තස්ස බහූපකාරතං සල්ලක්ඛෙන්තො සඞ්ඝො භණ්ඩාගාරිකස්ස ඵාසුකං ආවාසං එතරහිපි ධුවවාසත්ථාය දදෙය්‍ය, සො තස්ස විසුං ධුවවාසවිහාරොති. එත්ථ සාධකපාඨෙ ''ධම්මකථිකවිනයධරාදීනං වා''තිආදිසද්දෙන බහුස්සුතො ආගතාගමො ධම්මධරො විනයධරො මාතිකාධරො පණ්ඩිතො බ්‍යත්තො මෙධාවී ලජ්ජී කුක්කුච්චකො සික්ඛාකාමොති වුත්තගුණවන්තෙ සඞ්ගණ්හාති. අථාපි ''එසො පුග්ගලො බහුස්සුතො උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීහි භික්ඛූනං බහූපකාරො සඞ්ඝභාරනිත්ථාරකො''ති වදති, ''සාධු එසොපි ඵාසුකාවාසස්ස අරහො, අනුට්ඨාපනීයං කත්වා ධුවවාසත්ථාය විහාරො එතස්සපි දාතබ්බො''ති වත්වා අනුමොදිතබ්බො. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? ''සඞ්ඝො පන බහුස්සුතස්ස උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීහි බහූපකාරස්ස භාරනිත්ථාරකස්ස ඵාසුකං ආවාසං අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දෙති''ති (මහාව. අට්ඨ. 343) වචනතො විඤ්ඤායති.

අථාපි ''අයං පුග්ගලො ධම්මකථිකො විනයධරො ගණවාචකාචරියො සඞ්ඝස්ස බහූපකාරො විසිට්ඨගුණයුත්තො''ති වදති, ''සාධු එතස්සපි පුග්ගලස්ස ධුවවාසත්ථාය විහාරං සල්ලක්ඛෙත්වා සම්මන්නිත්වාව දාතබ්බො''ති වත්වා අනුමොදිතබ්බො. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? ''සඞ්ඝො පන භණ්ඩාගාරිකස්ස වා ධම්මකථිකවිනයධරාදීනං වා ගණවාචකාචරියස්ස වා බහූපකාරතං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙත්වා ධුවවාසත්ථාය විහාරං සම්මන්නිත්වා දෙති''ති (පාචි. අට්ඨ. 120; කඞ්ඛා. අට්ඨ. අනුපඛජ්ජසික්ඛාපදවණ්ණනා) වචනතො විඤ්ඤායති.

අථාපි ''එසො පුග්ගලො බහුස්සුතො සඞ්ඝභාරනිත්ථාරකො''ති වදති, ''සාධු එතස්සපි අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දාතබ්බො''ති වත්වා අනුමොදිතබ්බො. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? ''බහුස්සුතස්ස සඞ්ඝභාරනිත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො අනුට්ඨාපනීයසෙනාසනම්පී''ති පරිවාරට්ඨකථායං (පරි. අට්ඨ. 495-496) වුත්තත්තා විඤ්ඤායති. තතො ''එවං දුවඞ්ගසම්පන්නො පුග්ගලො අන්තොසීමට්ඨො වා බහිසීමට්ඨො වා''ති පුච්ඡිත්වා ''අන්තොසීමට්ඨො''ති වුත්තෙ ''සාධු සුට්ඨු තස්ස දාතබ්බො''ති සම්පටිච්ඡිතබ්බං. ''බහිසීමට්ඨො''ති වුත්තෙ ''න දාතබ්බො''ති පටික්ඛිපිතබ්බං. කස්මාති චෙ? ''න, භික්ඛවෙ, නිස්සීමෙ ඨිතස්ස සෙනාසනං ගාහෙතබ්බං, යො ගාහෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (චූළව. 318) වචනතොති.

අථ ''දුවඞ්ගසමන්නාගතෙ අන්තොසීමට්ඨෙ අසති එකඞ්ගසමන්නාගතො අන්තොසීමට්ඨො අත්ථී''ති පුච්ඡිත්වා ''අත්ථී''ති වුත්තෙ ''සාධු සුට්ඨු එතස්ස දාතබ්බො''ති සම්පටිච්ඡිතබ්බං. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? **''බහූපකාරතං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙන්තොති** භණ්ඩාගාරිකස්ස බහූපකාරතං ධම්මකථිකාදීනං ගුණවිසිට්ඨතඤ්ච සල්ලක්ඛෙන්තො''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.119-121) එකෙකඞ්ගවසෙන ආගතත්තා විඤ්ඤායති. ''අන්තොසීමට්ඨො එකඞ්ගසමන්නාගතොපි නත්ථි, බහිසීමට්ඨොව අත්ථී''ති වුත්තෙ ''ආගන්ත්වා අන්තොසීමෙ ඨිතස්ස දාතබ්බො''ති වත්තබ්බො. කස්මාති චෙ? ''අසම්පත්තානම්පි උපචාරසීමං පවිට්ඨානං අන්තෙවාසිකාදීසු ගණ්හන්තෙසු දාතබ්බමෙවා''ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 379) වචනතො විඤ්ඤායති.

සචෙ පන එකඞ්ගයුත්තභාවෙන වා දුවඞ්ගයුත්තභාවෙන වා සමානා ද්වෙ තයො භික්ඛූ අන්තොසීමායං විජ්ජමානා භවෙය්‍යුං, කස්ස දාතබ්බොති? වුඩ්ඪතරස්සාති. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? ''න ච, භික්ඛවෙ, සඞ්ඝිකං යථාවුඩ්ඪං පටිබාහිතබ්බං, යො පටිබාහෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (චූළව. 311) වචනතොති. සචෙ පන අන්තොසීමායං එකඞ්ගයුත්තො වා දුවඞ්ගයුත්තො වා භික්ඛු නත්ථි, සබ්බෙව ආවාසිකා බාලා අබ්‍යත්තා, එවං සති කස්ස දාතබ්බොති? යො තං විහාරං ආගච්ඡති ආගන්තුකො භික්ඛු, සො චෙ ලජ්ජී හොති පෙසලො බහුස්සුතො සික්ඛාකාමො, සො තෙහි ආවාසිකෙහි භික්ඛූහි අඤ්ඤත්ථ අගමනත්ථං සඞ්ගහං කත්වා සො ආවාසො දාතබ්බො.

අයමත්ථො කථං ජානිතබ්බොති චෙ? ''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤතරස්මිං ආවාසෙ සම්බහුලා භික්ඛූ විහරන්ති බාලා අබ්‍යත්තා, තෙ න ජානන්ති උපොසථං වා උපොසථකම්මං වා පාතිමොක්ඛං වා පාතිමොක්ඛුද්දෙසං වා. තත්ථ අඤ්ඤො භික්ඛු ආගච්ඡති බහුස්සුතො ආගතාගමො ධම්මධරො විනයධරො මාතිකාධරො පණ්ඩිතො බ්‍යත්තො මෙධාවී ලජ්ජී කුක්කුච්චකො සික්ඛාකාමො, තෙහි, භික්ඛවෙ, භික්ඛූහි සො භික්ඛු සඞ්ගහෙතබ්බො අනුග්ගහෙතබ්බො උපලාපෙතබ්බො උපට්ඨාපෙතබ්බො චුණ්ණෙන මත්තිකාය දන්තකට්ඨෙන මුඛොදකෙන. නො චෙ සඞ්ගණ්හෙය්‍යුං අනුග්ගණ්හෙය්‍යුං උපලාපෙය්‍යුං උපට්ඨාපෙය්‍යුං චුණ්ණෙන මත්තිකාය දන්තකට්ඨෙන මුඛොදකෙන, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 163) සම්මාසම්බුද්ධෙන පඤ්ඤත්තත්තා, අට්ඨකථායඤ්ච (මහාව. අට්ඨ. 163) **''සඞ්ගහෙතබ්බොති** 'සාධු, භන්තෙ, ආගතත්ථ, ඉධ භික්ඛා සුලභා සූපබ්‍යඤ්ජනං අත්ථි, වසථ අනුක්කණ්ඨමානා'ති එවං පියවචනෙන සඞ්ගහෙතබ්බො, පුනප්පුනං තථාකරණවසෙන **අනුග්ගහෙතබ්බො,** 'ආම වසිස්සාමී'ති පටිවචනදාපනෙන **උපලාපෙතබ්බො**. අථ වා චතූහි පච්චයෙහි සඞ්ගහෙතබ්බො චෙව අනුග්ගහෙතබ්බො ච,

පියවචනෙන උපලාපෙතබ්බො, කණ්ණසුඛං ආලපිතබ්බොති අත්ථො, චුණ්ණාදීහි **උපට්ඨාපෙතබ්බො. ආපත්ති දුක්කටස්සාති** සචෙ සකලොපි සඞ්ඝො න කරොති, සබ්බෙසං දුක්කටං. ඉධ නෙව ථෙරා, න දහරා මුච්චන්ති, සබ්බෙහි වාරෙන උපට්ඨාතබ්බො, අත්තනො වාරෙ අනුපට්ඨහන්තස්ස ආපත්ති. තෙන පන මහාථෙරානං පරිවෙණසම්මජ්ජනදන්තකට්ඨදානාදීනි න සාදිතබ්බානි. එවම්පි සති මහාථෙරෙහි සායංපාතං උපට්ඨානං ආගන්තබ්බං. තෙන පන තෙසං ආගමනං ඤත්වා පඨමතරං මහාථෙරානං උපට්ඨානං ගන්තබ්බං. සචස්ස සද්ධිංචරා භික්ඛූ උපට්ඨාකා අත්ථි, 'මය්හං උපට්ඨාකා අත්ථි, තුම්හෙ අප්පොස්සුක්කා විහරථා'ති වත්තබ්බං. අථාපිස්ස සද්ධිං චරා නත්ථි, තස්මිංයෙව පන විහාරෙ එකො වා ද්වෙ වා වත්තසම්පන්නා වදන්ති 'මය්හං ථෙරස්ස කත්තබ්බං කරිස්සාම, අවසෙසා ඵාසු විහරන්තූ'ති, සබ්බෙසං අනාපත්ති''ති වුත්තත්තා. එවං තාදිසං බහිසීමතො අන්තොසීමමාගතං ලජ්ජීපෙසලබහුස්සුතසික්ඛාකාමභූතං භික්ඛුං අන්තොසීමාය ධුවනිවාසත්ථාය ඵාසුකං ආවාසං අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දාතබ්බොති විඤ්ඤායති.

නනු ච ''න, භික්ඛවෙ, නිස්සීමෙ ඨිතස්ස සෙනාසනං ගාහෙතබ්බං, යො ගාහෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (චූළව. 318) භගවතා වුත්තං, අථ කස්මා නිස්සීමතො ආගතස්ස ධුවවාසත්ථාය විහාරො දාතබ්බොති? වුච්චතෙ – ''නිස්සීමෙ ඨිතස්සා''ති ඉදං අනාදරෙ සාමිවචනං, තස්මා නිස්සීමෙ ඨිතංයෙව සෙනාසනං න ගාහෙතබ්බන්ති අත්ථො දට්ඨබ්බො, න නිස්සීමෙ ඨිතස්ස තස්ස භික්ඛුස්ස අන්තොසීමං පවිට්ඨස්සපි සෙනාසනං න ගාහෙතබ්බන්ති අත්ථො, තස්මා පුබ්බෙ බහිසීමායං ඨිතෙපි ඉදානි අන්තොසීමං පවිට්ඨකාලතො පට්ඨාය චතුපච්චයභාගො ලබ්භති. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 379) ''අසුකවිහාරෙ කිර බහුං චීවරං උප්පන්නන්ති සුත්වා යොජනන්තරිකවිහාරතොපි භික්ඛූ ආගච්ඡන්ති, සම්පත්තසම්පත්තානං ඨිතට්ඨානතො පට්ඨාය දාතබ්බ''න්ති. අන්තොසීමට්ඨෙසු පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතුං අසක්කොන්තෙසු යත්ථ පාතිමොක්ඛුද්දෙසකො අත්ථි, සො ආවාසො ගන්තබ්බො හොති. අන්තොවස්සෙපි පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන විනා වස්සං වසිතුං න ලභති. යත්ථ පාතිමොක්ඛුද්දෙසකො අත්ථි, තත්ථ ගන්ත්වා වස්සං වසිතබ්බං, තස්මා බහිසීමතො ආගතොපි ලජ්ජීපෙසලබහුස්සුතසික්ඛාකාමභික්ඛු සඞ්ගහෙතබ්බො හොති. වුත්තඤ්හෙතං භගවතා –

''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤතරස්මිං ආවාසෙ තදහුපොසථෙ සම්බහුලා භික්ඛූ විහරන්ති බාලා අබ්‍යත්තා, තෙ න ජානන්ති උපොසථං වා උපොසථකම්මං වා පාතිමොක්ඛං වා පාතිමොක්ඛුද්දෙසං වා. තෙහි, භික්ඛවෙ, භික්ඛූහි එකො භික්ඛු සාමන්තා ආවාසා සජ්ජුකං පාහෙතබ්බො 'ගච්ඡාවුසො සංඛිත්තෙන වා විත්ථාරෙන වා පාතිමොක්ඛං පරියාපුණිත්වා ආගච්ඡා'ති. එවඤ්චෙතං ලභෙථ, ඉච්චෙතං කුසලං. නො චෙ ලභෙථ, තෙහි, භික්ඛවෙ, භික්ඛූහි සබ්බෙහෙව යත්ථ ජානන්ති උපොසථං වා උපොසථකම්මං වා පාතිමොක්ඛං වා පාතිමොක්ඛුද්දෙසං වා, සො ආවාසො ගන්තබ්බො. නො චෙ ගච්ඡෙය්‍යුං, ආපත්ති දුක්කටස්ස. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤතරස්මිං ආවාසෙ සම්බහුලා භික්ඛූ වස්සං වසන්ති බාලා අබ්‍යත්තා, තෙ න ජානන්ති උපොසථං වා උපොසථකම්මං වා පාතිමොක්ඛං වා පාතිමොක්ඛුද්දෙසං වා. තෙහි, භික්ඛවෙ, භික්ඛූහි එකො භික්ඛු සාමන්තා ආවාසා සජ්ජුකං පාහෙතබ්බො 'ගච්ඡාවුසො සංඛිත්තෙන වා විත්ථාරෙන වා පාතිමොක්ඛං පරියාපුණිත්වා ආගච්ඡා'ති. එවඤ්චෙතං ලභෙථ, ඉච්චෙතං කුසලං. නො චෙ ලභෙථ, එකො භික්ඛු සත්තාහකාලිකං පාහෙතබ්බො 'ගච්ඡාවුසො සංඛිත්තෙන වා විත්ථාරෙන වා පාතිමොක්ඛං පරියාපුණිත්වා ආගච්ඡා'ති. එවඤ්චෙතං ලභෙථ, ඉච්චෙතං කුසලං. නො චෙ ලභෙථ, න, භික්ඛවෙ, තෙහි භික්ඛූහි තස්මිං ආවාසෙ වස්සං වසිතබ්බං, වසෙය්‍යුං චෙ, ආපත්ති දුක්කටස්සාති'' (මහාව. 163).

එවං බහිසීමතො ආගතස්සපි සඞ්ඝස්ස උපකාරං කාතුං සක්කොන්තස්ස විසිට්ඨගුණයුත්තස්ස දාතබ්බභාවො විඤ්ඤායති, තස්මා ''අම්හාකං ගණො න හොති, අම්හාකං වංසො පවෙණී න හොති, අම්හාකං සන්දිට්ඨසම්භත්තො න හොතී''තිආදීනි වත්වා න පටික්ඛිපිතබ්බො. ගණාදිභාවො හි අප්පමාණං, යථාවුත්තබහුපකාරතාදිභාවොයෙව පමාණං. සාමග්ගිකරණතො පට්ඨාය හි සමානගණො හොති. තථා හි උක්ඛිත්තානුවත්තකානං ලද්ධිනානාසංවාසකානම්පි ලද්ධිවිස්සජ්ජනෙන තිවිධඋක්ඛෙපනීයකම්මකතානං කම්මනානාසංවාසකානම්පි ඔසාරණං කත්වා සාමග්ගිකරණෙන සංවාසො භගවතා අනුඤ්ඤාතො. අලජ්ජිං පන බහුස්සුතම්පි සඞ්ගහං කාතුං න වට්ටති. සො හි අලජ්ජිපරිසං වඩ්ඪාපෙති, ලජ්ජිපරිසං හාපෙති. භණ්ඩනකාරකං පන විහාරතොපි නික්කඩ්ඪිතබ්බං. තථා හි ''භණ්ඩනකාරකකලහකාරකමෙව සකලසඞ්ඝාරාමතො නික්කඩ්ඪිතුං ලභති. සො හි පක්ඛං ලභිත්වා සඞ්ඝම්පි භින්දෙය්‍ය. අලජ්ජීආදයො පන අත්තනො වසනට්ඨානතොයෙව නික්කඩ්ඪිතබ්බා, සකලසඞ්ඝාරාමතො නික්කඩ්ඪිතුං න වට්ටතී''ති අට්ඨකථායං (පාචි. අට්ඨ. 128) වුත්තං.

වුඩ්ඪාපචායනාදිසාමග්ගිරසරහිතං විසභාගපුග්ගලම්පි සඞ්ගහං කාතුං න ලභති. වුත්තඤ්හි ''එවරූපෙන හි විසභාගපුග්ගලෙන එකවිහාරෙ වා එකපරිවෙණෙ වා වසන්තෙන අත්ථො නත්ථි, තස්මා සබ්බත්ථෙවස්ස නිවාසො වාරිතො''ති (පාචි. අට්ඨ. 122), තස්මා ආවාසිකො වා හොතු ආගන්තුකො වා, සගණො වා හොතු අඤ්ඤගණො වා, බහුස්සුතසීලවන්තභූතො භික්ඛු සඞ්ගහෙතබ්බො. වුත්තඤ්හි භගවතා –

> ''බහුස්සුතං ධම්මධරං, සප්පඤ්ඤං බුද්ධසාවකං;
> නෙක්ඛං ජම්බොනදස්සෙව, කො තං නින්දිතුමරහති;
> දෙවාපි නං පසංසන්ති, බ්‍රහ්මුනාපි පසංසිතො''ති. (අ. නි. 4.6) –

අයං අන්තොසීමට්ඨෙන සඞ්ඝෙන බහුපකාරතාගුණවිසිට්ඨතාසඞ්ඛාතෙහි ගුණෙහි යුත්තස්ස සඞ්ඝභාරනිත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො ඵාසුකං ආවාසං අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දානෙ විනිච්ඡයො.

යදා පන සඞ්ඝත්ථෙරො ජරාදුබ්බලතාය වා රොගපීළිතතාය වා විවෙකජ්ඣාසයතාය වා ගණං අපරිහරිතුකාමො අඤ්ඤස්ස දාතුකාමො, අත්තනො අච්චයෙන වා කලහවිවාදාභාවමිච්ඡන්තො සද්ධිවිහාරිකාදීනං නියාතෙතුකාමො හොති, තදා න අත්තනො ඉස්සරවතාය දාතබ්බං, අයං විහාරො සඞ්ඝිකො, තස්මා සඞ්ඝං සන්නිපාතාපෙත්වා තං කාරණං ආවිකත්වා බහුපකාරතාගුණවිසිට්ඨතායුත්තපුග්ගලො විචිනාපෙතබ්බො. තතො සඞ්ඝො චත්තාරි අගතිගමනානි අනුපගන්ත්වා භගවතො අජ්ඣාසයානුරූපං ලජ්ජීපෙසලබහුස්සුතසික්ඛාකාමභූතං පුග්ගලං විචිනිත්වා ‘‘අයං භික්ඛු ඉමස්ස විහාරස්ස අනුච්ඡවිකො’’ති ආරොචෙති. මහාථෙරස්සපි තමෙව රුච්චති, ඉච්චෙතං කුසලං. නො චෙ රුච්චති, අත්තනො භාරභූතං වුත්තප්පකාරඅඞ්ගවියුත්තං පුග්ගලං දාතුකාමො හොති. එවං සන්තෙ සඞ්ඝො ඡන්දාදිඅගතිං න ගච්ඡති, පුග්ගලොව ගච්ඡති, තස්මා සඞ්ඝස්සෙව අනුමතියා විහාරො දාතබ්බො.

සචෙ පන සඞ්ඝො යං කිඤ්චි ආමිසං ලභිත්වා යථාවුත්තගුණවියුත්තස්ස භික්ඛුනො දාතුකාමො හොති, පුග්ගලො පන භගවතො අජ්ඣාසයානුරූපං වුත්තප්පකාරඅඞ්ගයුත්තභූතස්සෙව භික්ඛුස්ස දාතුකාමො, තදා පුග්ගලොපි සඞ්ඝපරියාපන්නොයෙවාති කත්වා ධම්මකම්මකාරකස්ස පුග්ගලස්සෙව අනුමතියා විහාරො දාතබ්බො, න සඞ්ඝානුමතියා. වුත්තඤ්හෙතං අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.538-539) ‘‘සචෙ සඞ්ඝො කිඤ්චි ලභිත්වා ආමිසගරුකතාය න නිවාරෙති, එකො භික්ඛු නිවාරෙති, සොව භික්ඛු ඉස්සරො. සඞ්ඝිකෙසු හි කම්මෙසු යො ධම්මකම්මං කරොති, සොව ඉස්සරො’’ති. වුත්තඤ්හි –

‘‘ඡන්දා දොසා භයා මොහා;
යො ධම්මං අතිවත්තති;
නිහීයති තස්ස යසො;
කාළපක්ඛෙව චන්දිමා.

‘‘ඡන්දා දොසා භයා මොහා;
යො ධම්මං නාතිවත්තති;
ආපූරති තස්ස යසො;
සුක්කපක්ඛෙව චන්දිමා’’ති. (දී. නි. 3.246; අ. නි. 4.17-18; පාරි. 382, 386);

යදා පන ථෙරොපි කිඤ්චි අවත්වා යථාකම්මඞ්ගතො, සඞ්ඝොපි න කස්සචි විචාරෙති, එවං සඞ්ඝිකවිහාරෙ අභික්ඛුකෙ සුඤ්ඤෙ වත්තමානෙ තස්මිං දෙසෙ යෙන කෙනචි සාසනස්ස වුද්ධිමිච්ඡන්තෙන ආචරියෙන අන්තොසීමට්ඨකා භික්ඛූ එවං සමුස්සාහෙතබ්බා ‘‘මා තුම්හෙ ආයස්මන්තො එවං අකත්ථ, අන්තොසීමට්ඨකෙසු භික්ඛූසු බහුපකාරතාදියුත්තං පුග්ගලං විචිනථ, විචිනිත්වා ලභන්තා තස්ස පුග්ගලස්ස සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන ධුවවාසත්ථාය විහාරං අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දෙථ, නො චෙ අන්තොසීමට්ඨකෙසු භික්ඛූසු අලත්ථ, අථ බහිසීමට්ඨකෙසු භික්ඛූසු විචිනථ. බහිසීමට්ඨකෙසු භික්ඛූසු විචිනිත්වා යථාවුත්තඅඞ්ගයුත්තපුග්ගලෙ ලබ්භමානෙ තං පුග්ගලං අන්තොසීමං පවෙසෙත්වා අන්තොසීමට්ඨකස්ස සඞ්ඝස්ස අනුමතියා ධුවවාසත්ථාය විහාරං සම්මන්නිත්වා අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දෙථ. එවං කරොන්තා හි තුම්හෙ ආයස්මන්තො අප්පිච්ඡකථා-සන්තොසකථා-සල්ලෙඛකථා-පවිවිත්තකථාවීරියාරම්භකථා-සීලකථා-සමාධිකථා-පඤ්ඤාකථා-විමුත්තිකථා-විමුත්තිඤාණදස්සනකථාසඞ්ඛාතදසකථාවත්ථුසම්පන්නං පුග්ගලං උපනිස්සාය අස්සුතපුබ්බං ධම්මං සුණිස්සථ, සුතපුබ්බං ධම්මං පරියොදාපිස්සථ, කඞ්ඛං විනොදිස්සථ, දිට්ඨිං උජුං කරිස්සථ, චිත්තං පසාදෙස්සථ. යස්ස ලජ්ජිනො පෙසලස්ස බහුස්සුතස්ස සික්ඛාකාමස්ස භික්ඛුනො භික්ඛං අනුසික්ඛමානා සද්ධාය වඩ්ඪිස්සන්ති, සීලෙන වඩ්ඪිස්සන්ති, සුතෙන වඩ්ඪිස්සන්ති, චාගෙන වඩ්ඪිස්සන්ති, පඤ්ඤාය වඩ්ඪිස්සන්තී’’ති. වුත්තඤ්හෙතං විසුද්ධිමග්ගෙ (විසුද්ධි. 1.14) ‘‘කතමො උපනිස්සයගොචරො දසකථාවත්ථුගුණසමන්නාගතො කල්‍යාණමිත්තො, යං නිස්සාය අස්සුතං සුණාති, සුතං පරියොදපෙති, කඞ්ඛං විතරති, දිට්ඨිං උජුං කරොති, චිත්තං පසාදෙති. යස්ස වා අනුසික්ඛමානො සද්ධාය වඩ්ඪති, සීලෙන වඩ්ඪති, සුතෙන වඩ්ඪති , චාගෙන වඩ්ඪති, පඤ්ඤාය වඩ්ඪති, අයං වුච්චති උපනිස්සයගොචරො’’ති. එවං සමුස්සාහෙත්වා ධම්මකථං කත්වා අන්තොසීමට්ඨකසඞ්ඝෙනෙව ධුවවාසවිහාරො දාපෙතබ්බොති.

එවං ජිනසාසනස්ස, වඩ්ඪිකාමො සුපෙසලො;
අකාසි පඤ්ඤවා භික්ඛු, සුට්ඨු ආවාසනිච්ඡයන්ති.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

විහාරවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො.

29. කඨිනත්ථාරවිනිච්ඡයකථා

226. එවං චතුපච්චයභාජනවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි කඨිනවිනිච්ඡයං කථෙතුමාහ **"කඨිනන්ති එත්ථ පනා"**තිආදි. තත්ථ **කඨිනන්ති** කතමං කඨිනං? සමූහපඤ්ඤත්ති. න හි පරමත්ථතො කඨිනං නාම එකො ධම්මො අත්ථි, පුරිමවස්සංවුත්ථා භික්ඛූ, අනූනපඤ්චවග්ගසඞ්ඝො, චීවරමාසො, ධම්මෙන සමෙන උප්පන්නචීවරන්තිආදීසු යෙසු නාමරූපෙසු සමුප්පජ්ජමානෙසු තෙසං නාමරූපධම්මානං සමූහසමවායසඞ්ඛාතං සමූහපඤ්ඤත්තිමත්තමෙව කඨිනං. අයමත්ථො කථං ජානිතබ්බොති? "තෙසඤ්ඤෙව ධම්මානං සඞ්ගහො සමවායො නාමං නාමකම්මං නාමධෙය්‍යං නිරුත්ති බ්‍යඤ්ජනං අභිලාපො, යදිදං කඨින"න්ති පරිවාරපාළියං (පරි. 412) ආගතත්තා ච, **"තෙසඤ්ඤෙව ධම්මානන්ති** යෙසු රූපාදිධම්මෙසු සති කඨිනං නාම හොති, තෙසං සමොධානං මිස්සීභාවො. **නාමං නාමකම්මන්**තිආදිනා පන 'කඨින'න්ති ඉදං බහූසු ධම්මෙසු නාමමත්තං, න පරමත්ථතො එකො ධම්මො අත්ථීති දස්සෙතී"ති අට්ඨකථායං (පරි. අට්ඨ. 412) ආගතත්තා ච, **"යෙසු රූපාදිධම්මෙසූති** පුරිමවස්සංවුත්ථා භික්ඛූ, පඤ්චහි අනූනො සඞ්ඝො, චීවරමාසො, ධම්මෙන සමෙන සමුප්පන්නං චීවරන්ති එවමාදීසු යෙසු රූපාරූපධම්මෙසු. **සතීති** සන්තෙසු. **මිස්සීභාවොති** සංසග්ගතා සමූහපඤ්ඤත්තිමත්තං. තෙනාහ න පරමත්ථතො එකො ධම්මො අත්ථීති දස්සෙතී"ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පරිවාර 2.412) ආගතත්තා ච ජානිතබ්බොති.

කෙනට්ඨෙන කඨිනන්ති? ථිරට්ඨෙන. කස්මා ථිරන්ති? අනාමන්තචාරඅසමාදානචාරගණභොජනයාවදත්ථචීවරයොචතත්ථචීවරුප්පාදසඞ්ඛාතෙ පඤ්චානිසංසෙ අන්තොකරණසමත්ථතාය. වුත්තඤ්හි සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.306) "පඤ්චානිසංසෙ අන්තොකරණසමත්ථතාය ථිරන්ති අත්ථො"ති, තථා විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.306) වජිරබුද්ධිටීකායඤ්ච (වජිර. ටී. මහාවග්ග 306). අථ වා කෙනට්ඨෙන කඨිනන්ති? සඞ්ගණ්හනට්ඨෙන. කථං සඞ්ගණ්හාතීති? පඤ්චානිසංසෙ අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං අදත්වා සඞ්ගණ්හාති සඞ්ඛිපිත්වා ගණ්හාති. වුත්තඤ්හි විනයත්ථමඤ්ජූසායං (කඞ්ඛා. අභි. ටී. කඨිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) "පඤ්චානිසංසෙ අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං අදත්වා සඞ්ගණ්හනට්ඨෙන කඨින"න්ති.

කඨින-සද්දො කාය ධාතුයා කෙන පච්චයෙන සිජ්ඣතීති? ටීකාචරියා ධාතුපච්චයෙ අචින්තෙත්වා අනිප්ඵන්නපාටිපදිකවසෙනෙව වණ්ණෙන්ති, තස්මා අයං සද්දො රුළ්හීසුද්ධනාමභූතො අනිප්ඵන්නපාටිපදිකසද්දොති වුච්චති. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? තීසුපි විනයටීකාසු (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.306; වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.306; වජිර. ටී. මහාවග්ග 306; කඞ්ඛා. අභි. ටී. කඨිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) "ථිරන්ති අත්ථො" ඉච්චෙව වණ්ණිතත්තා. පඤ්චානිසංසෙ අන්තොකරණසමත්ථතායාති පන ථිරතා වස්ස හෙතුපදමෙව. අථ වා කඨින-සද්දො කථධාතුයා ඉනපච්චයෙන සිජ්ඣති. කථං? කථ සඞ්ගහණෙතිමස්ස ලද්ධධාතුසඤ්ඤාදිස්ස පඤ්චානිසංසෙ අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං අදත්වා සඞ්ගණ්හාතීති අත්ථෙ "ඉන සබ්බත්ථා"ති යොගවිභාගෙන වා "සුපතො වා"ති එත්ථ ච-සද්දෙන වා ඉනපච්චයං කත්වා පරක්ඛරං නෙත්වා කඨිනසද්දතො ස්‍යුප්පත්තාදිම්හි කතෙ රූපං. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? "සඞ්ගණ්හනට්ඨෙනා"ති වුත්තං කඞ්ඛාවිතරණීටීකාපාඨං නිස්සාය විඤ්ඤායති. අථ වා කඨ කිච්ඡජීවනෙති ධාතුතො ඉනපච්චයං කත්වා සිජ්ඣති. අයමත්ථො "කඨ කිච්ඡජීවනෙ, මුද්ධජදුතියන්තො ධාතු, ඉනො"ති අභිධානප්පදීපිකාටීකායං වුත්තත්තා විඤ්ඤායති.

බහූ පන පණ්ඩිතා ඉමං පාඨංයෙව ගහෙත්වා "කඨින-සද්දො මුද්ධජදුතියන්තොයෙව හොති, න දන්තජො"ති වදන්ති චෙව ලිඛන්ති ච, න පනෙවං එකන්තතො වත්තබ්බං. කස්මා? අභිධානප්පදීපිකාටීකායං කක්ඛළපරියායං ගුණසද්දභූතං කඨිනසද්දං සන්ධාය වුත්තං, න සාසනවොහාරතො නාමසද්දභූතං. තෙනෙවාහ "පඤ්චකං කක්ඛළෙ"ති. අනෙකෙසු පන පාළිඅට්ඨකථාදිපොත්ථකෙසු ජිනසාසනවොහාරතො නාමසද්දභූතො කඨින-සද්දො දන්තජොයෙව යෙභුය්‍යෙන පඤ්ඤායති , තෙනෙව ච කාරණෙන අභිධානප්පදීපිකාටීකායම්පි වණ්ණවිපරියායෙ කථිනන්තිපි වුත්තං. අථ වා කත්ථ සිලාඝායන්ති ධාතුතො ඉනපච්චයං කත්වා සසංයොගත්ථකාරං නිසංයොගං කත්වා සිජ්ඣති. අයමත්ථො සිලාඝාදිසුත්තස්ස වුත්තියං "සිලාඝ කත්ථනෙ"ති වචනතො, සද්දනීතියඤ්ච "කත්ථනං පසංසන"න්ති වණ්ණිතත්තා ච විඤ්ඤායති. ඉදඤ්ච වචනං "ඉදඤ්හි කථිනවත්තං නාම බුද්ධප්පසත්ථ"න්ති අට්ඨකථාවචනෙන (මහාව. අට්ඨ. 306) සමෙති. ආචරියා පන "කථධාතු ඉනපච්චයො"ති විකප්පෙත්වා "කථ සමත්ථනෙ"ති අත්ථං වදන්ති, තං ටීකාසු (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.306; වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.306; වජිර. ටී. මහාවග්ග 306; කඞ්ඛා. අභි. ටී. කඨිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) "ථිරන්ති අත්ථො"ති වචනං අනපෙක්ඛිත්වා "පඤ්චානිසංසෙ අන්තොකරණසමත්ථතායා"ති හෙතුමෙව අත්ථභාවෙන ගහෙත්වා වුත්තං සියා, තං පන ථිරභාවස්ස හෙතුයෙව.

කථං විග්ගහො කාතබ්බොති? අයං කඨින-සද්දො චතූසු පදෙසු නාමපදං, පඤ්චසු නාමෙසු සුද්ධනාමං, චතූසු සුද්ධනාමෙසු රුළ්හීසුද්ධනාමං, ද්වීසු පාටිපදිකසද්දෙසු අනිප්ඵන්නපාටිපදිකසද්දං, තස්මා විග්ගහො න කාතබ්බො. වුත්තඤ්හි –

> "රුළ්හීඛ්‍යාතං නිපාතඤ්චු-පසග්ගාලපනං තථා;
> සබ්බනාමිකමෙතෙසු, න කතො විග්ගහො ක්වචී"ති.

අයමත්ථො ''කථිනන්ති…පෙ…. ථිරන්ති අත්ථො''ති ටීකාසු (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.306; වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.306; වජිර. ටී. මහාවග්ග 306; කඞ්ඛා. අභි. ටී. කථිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) වචනතො විඤ්ඤායති. අථ වා පඤ්චානිසංසෙ අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං අදත්වා කථති සඞ්ගණ්හාතීති **කථිනං,** අයං වචනත්ථො යථාවුත්තවිනයත්ථමඤ්ජූසාපාඨවසෙන (කඞ්ඛා. අභි. ටී. කථිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) විඤ්ඤායති. අථ වා කඨති කිච්ඡෙන ජීවතීති කඨිනො, රුක්ඛො, තස්ස එසොති කඨිනො, ථිරභාවො, සො එතස්ස අත්ථීති **කථිනං,** පඤ්ඤත්තිජාතං ඨ-කාරස්ස ථ-කාරං කත්වා කථිනන්ති වුත්තං. අයං නයො ''කඨ කිච්ඡජීවනෙ''ති ධාත්වත්ථසංවණ්ණනාය ච ''පඤ්චානිසංසෙ අන්තොකරණසමත්ථතාය ථිරන්ති අත්ථො''ති ටීකාවචනෙන (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.306; වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.306; වජිර. ටී. මහාවග්ග 306; කඞ්ඛා. අභි. කථිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) ච සමෙතීති දට්ඨබ්බො. අථ වා කථීයතෙ සිලාඝතෙ පසංසීයතෙ බුද්ධාදීහීති **කථිනං,** අයං නයො ''කත්ථ සිලාඝාය''න්ති ධාත්වත්ථසංවණ්ණනාය ච ''ඉදඤ්හි කථිනවත්තං නාම බුද්ධප්පසත්ථ''න්ති (මහාව. අට්ඨ. 306) අට්ඨකථාවචනෙන ච සමෙතීති දට්ඨබ්බො.

එත්ථ පන සඞ්ඛෙපරුචිත්තා ආචරියස්ස සද්දලක්ඛණං අවිචාරෙත්වා අත්ථමෙව පුච්ඡං කත්වා විස්සජ්ජෙතුං **''කථිනං අත්ථරිතුං කෙ ලභන්ති, කෙ න ලභන්තී''**තිආදිමාහ. තත්ථ **කෙ ලභන්තීති** කෙ සාධෙන්තීති අත්ථො. **පඤ්ච ජනා ලභන්තීති** පඤ්ච ජනා සාධෙන්ති. කථිනදුස්සස්ස හි දායකා පච්ඡිමකොටියා චත්තාරො හොන්ති, එකො පටිග්ගාහකොති. ''තත්‍ර, භික්ඛවෙ, ය්වායං චතුවග්ගො භික්ඛුසඞ්ඝො ඨපෙත්වා තීණි කම්මානි උපසම්පදං පවාරණං අබ්භාන''න්ති චම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 388) වුත්තත්තා න පඤ්චවග්ගකරණීයන්ති ගහෙතබ්බං. **පඨමප්පවාරණාය පවාරිතාති** ඉදං වස්සච්ඡෙදං අකත්වා වස්සංවුත්ථභාවසන්දස්සනත්ථං වුත්තං අන්තරායෙන අපවාරිතානම්පි වුත්ථවස්සානං කථිනත්ථාරසම්භවතො. තෙනෙව ''අප්පවාරිතා වා''ති අවත්වා **''ඡින්නවස්සා වා පච්ඡිමිකාය උපගතා වා න ලභන්තී''**ති එත්තකමෙව වුත්තං. **අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ වුත්ථවස්සාපි න ලභන්තීති** නානාසීමාය අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ වුත්ථවස්සා ඉමස්මිං විහාරෙ කථිනත්ථාරං න ලභන්තීති අත්ථො. **සබ්බෙති** ඡින්නවස්සාදයො, අනුපගතාපි තත්ථෙව සඞ්ගහිතා. **ආනිසංසන්ති** කථිනානිසංසචීවරං. එකං අත්ථතචීවරංයෙව හි කථිනචීවරං නාම හොති, අවසෙසානි චීවරානි වා සාටකා වා කථිනානිසංසායෙව නාම. වක්ඛති හි ''අවසෙසකථිනානිසංසෙ බලවවත්ථානි වස්සාවාසිකඨිතිකාය දාතබ්බානී''ති. (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 226) **ඉතරෙසන්ති** පුරිමිකාය උපගතානං.

සො චෙ පච්ඡිමිකාය උපසම්පජ්ජති, ගණපූරකො චෙව හොති, ආනිසංසඤ්ච ලභතීති ඉමිනා සාමණෙරානං වස්සූපගමනං අනුඤ්ඤාතං හොති. සො හි පුරිමිකාය වස්සූපගතත්තා ආනිසංසං ලභති, පච්ඡිමිකාය පන උපසම්පජ්ජිතත්තා ගණපූරකො හොතීති. **සචෙ පුරිමිකාය උපගතා කථිනත්ථාරකුසලා න හොන්තීති**ආදිනා ''අට්ඨධම්මකොවිදො භික්ඛු, කථිනත්ථාරමරහතී''ති විනයවිනිච්ඡයෙ (වි. වි. 2704) ආගතත්තා සයං චෙ අට්ඨධම්මකුසලො, සයමෙව අත්ථරිතබ්බං. නො චෙ, අඤ්ඤෙ අට්ඨධම්මකුසලෙ පරියෙසිත්වා නෙතබ්බා, එවං අකත්වා කථිනං අත්ථරිතුං න වට්ටතීති දස්සෙති. **කථිනං අත්ථරාපෙත්වාති** සකාරිතවචනෙන තෙහි බාහිරතො ආගතත්ථෙරෙහි සයං කථිනං න අත්ථරිතබ්බං, සබ්බපුබ්බකිච්චාදිකං සංවිදහිත්වා තෙ පුරිමිකාය වස්සූපගතා අන්තොසීමට්ඨභික්ඛූයෙව අත්ථරාපෙතබ්බාති දස්සෙති, අඤ්ඤථා අඤ්ඤො කථිනං අත්ථරති, අඤ්ඤො ආනිසංසං ලභතීති ආපජ්ජති, න පනෙවං යුජ්ජති. වක්ඛති හි ''ආනිසංසො පන ඉතරෙසංයෙව හොතී''ති. **දානඤ්ච භුඤ්ජිත්වාති** ඛාදනීයභොජනීයභූතං අන්නපානාදිදානං භුඤ්ජිත්වා. න හි තෙ වත්ථුදානං ලභන්ති.

කථිනචීවරං දෙමාති දාතුං වට්ටතීති එත්ථ ''සඞ්ඝස්ස කථිනචීවරං දෙමා''ති වත්තබ්බං. එවඤ්හි සති ''ඉදං සඞ්ඝස්ස කථිනදුස්සං උප්පන්න''න්ති (මහාව. 307) කම්මවාචාය සමෙති. අථ ච පන පුබ්බෙ කතපරිචයත්තා ''සඞ්ඝස්සා''ති අවුත්තෙපි සම්පදානං පාකටන්ති කත්වා අවුත්තං සියාති. එත්ථෙකෙ ආචරියා වදන්ති ''සඞ්ඝස්සාති අවුත්තෙපි කාලෙ දින්නං සඞ්ඝිකං හොතී''ති, තත්‍රෙවං වත්තබ්බං ''න කාලෙ දින්නං සබ්බං සඞ්ඝිකං හොතී''ති. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? ''යඤ්ච කාලෙපි සඞ්ඝස්ස වා ඉදං අකාලචීවරන්ති, පුග්ගලස්ස වා ඉදං තුය්හං දම්මීතිආදිනා නයෙන දින්නං, එතං අකාලචීවරං නාමා''ති කඞ්ඛාවිතරණියං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. අකාලචීවරසික්ඛාපදවණ්ණනා) ආගතත්තා පුග්ගලිකම්පි හොතීති විඤ්ඤායති, තස්මා පරම්මුඛාපි නාමං වත්වා සම්මුඛාපි පාදමූලෙ ඨපෙත්වා දින්නං පුග්ගලිකමෙව හොති, න සඞ්ඝිකං. වුත්තඤ්හෙතං අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 379) **''පුග්ගලස්ස දෙතීති** 'ඉමං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස දම්මී'ති එවං පරම්මුඛා වා, පාදමූලෙ ඨපෙත්වා 'ඉමං, භන්තෙ, තුම්හාකං දම්මී'ති එවං සම්මුඛා වා දෙතී''ති. එවං පුග්ගලිකෙ සති තං චීවරං සඞ්ඝස්ස භාජෙතබ්බං හොති වා න හොති වාති? සො පුග්ගලො අත්තනො සද්ධිවිහාරිකඅන්තෙවාසිකභූතස්ස සඞ්ඝස්ස වා අඤ්ඤස්ස සහධම්මිකසඞ්ඝස්ස වා භාජෙතුකාමො භාජෙය්‍ය, අභාජෙතුකාමො ''භාජෙතූ''ති න කෙනචි වචනීයො. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? ''න හි පුග්ගලස්ස ආදිස්ස දින්නං කෙනචි භාජනීයං හොතී''ති ටීකාසු ආගමනතො විඤ්ඤායති. අථෙකෙ ආචරියා එවං වදන්ති ''කථිනස්ස එකං මූලං සඞ්ඝොති (පරි. 408) වුත්තත්තා පුග්ගලං උද්දිස්ස දින්නෙපි සඞ්ඝායත්තං සඞ්ඝිකං හොති. යථා කිං 'සීමාය දම්මි, සෙනාසනස්ස දම්මී'ති වුත්තෙපි තං දානං සඞ්ඝිකං හොති, යථා ච 'කථිනචීවරං දම්මී'ති වුත්තෙ සඞ්ඝිකං හොතී''ති.

තත්‍රෙවං විචාරෙතබ්බං – ''කථිනස්ස එකං මූලං සඞ්ඝො''ති වචනං (පරි. 408) කථිනස්ස මූලං කථිනස්ස කාරණං දස්සෙති. යථා හි මූලෙ විජ්ජමානෙ රුක්ඛො තිට්ඨති, අවිජ්ජමානෙ න තිට්ඨති, තස්මා මූලං රුක්ඛස්ස කාරණං හොති, පතිට්ඨං හොති, එවං සඞ්ඝෙ විජ්ජමානෙ කථිනං හොති, නො අවිජ්ජමානෙ, තස්මා සඞ්ඝො කථිනස්ස මූලං කථිනස්ස

කාරණං නාම හොති. කථං සඞ්ඝෙ විජ්ජමානෙ කඨිනං හොති? සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන චතුවග්ගභූතෙන සඞ්ඝෙන අත්ථාරාරහස්ස භික්ඛුනො ඤත්තිදුතියකම්මවාචාය කඨිනචීවරෙ දින්නෙයෙව තෙන චීවරෙන අත්ථතං කඨිනං නාම හොති, නො අදින්නෙ, තස්මා චතුවග්ගසඞ්ඝෙ අලබ්භමානෙ සහස්සක්ඛත්තුං ''කඨිනං දම්මී''ති වුත්තෙපි කඨිනං නාම න හොති, තස්මා උපචාරසීමාය පරිච්ඡින්නෙ විහාරෙ එකො වා ද්වෙ වා තයො වා චත්තාරො වා භික්ඛූ විහරන්ති, තත්ථ කඨිනචීවරෙ උප්පන්නෙ අඤ්ඤතො පරියෙසිත්වා චතුවග්ගසඞ්ඝො එකො පටිග්ගාහකොති පඤ්චන්නං භික්ඛූනං පූරණෙ සති කඨිනං අත්ථරිතුං ලභති, නාසති, එවං සඞ්ඝෙ විජ්ජමානෙයෙව කඨිනං නාම හොති, නො අවිජ්ජමානෙ, තස්මා සඞ්ඝස්ස කඨිනස්ස මූලභූතතං කාරණභූතතං සන්ධාය ''කඨිනස්ස එකං මූලං සඞ්ඝො''ති වුත්තං. ''කඨින''න්ති වුත්තෙ සඞ්ඝිකංයෙව හොති, නො පුග්ගලිකන්ති අධිප්පායො එතස්මිං පාඨෙ න ලබ්භති. යථා කිං ''කිච්චාධිකරණස්ස එකං මූලං සඞ්ඝො''ති (චූළව. 219) එත්ථ අපලොකනකම්මඤත්තිකම්මඤත්තිදුතියකම්මඤත්තිචතුත්ථකම්මසඞ්ඛාතං කිච්චාධිකරණං චතුවග්ගාදිකෙ සඞ්ඝෙ විජ්ජමානෙයෙව හොති, නො අවිජ්ජමානෙ, තස්මා සඞ්ඝස්ස කිච්චාධිකරණස්ස මූලභූතතං කාරණභූතතං සන්ධාය ''කිච්චාධිකරණස්ස එකං මූලං සඞ්ඝො''ති වුච්චති, එවංසම්පදමිදං දට්ඨබ්බං.

යදිපි වුත්තං ''යථා 'සීමාය දම්මි, සෙනාසනස්ස දම්මී'තිආදීසු තං දානං සඞ්ඝායත්තමෙව හොති, තථා 'කඨින දම්මී'ති වුත්තෙ පුග්ගලං උද්දිස්ස දින්නෙපි සඞ්ඝායත්තමෙව සඞ්ඝිකමෙව හොතී''ති, තථාපි එවං විචාරණා කාතබ්බා – ''සීමාය දම්මි, සෙනාසනස්ස දම්මී''තිආදීසු සීමා ච සෙනාසනඤ්ච දානපටිග්ගාහකා න හොන්ති, තස්මා සීමට්ඨස්ස ච සෙනාසනට්ඨස්ස ච සඞ්ඝස්ස ආයත්තං හොති, පුග්ගලො පන දානපටිග්ගාහකොව, තස්මා ''ඉමං කඨිනචීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දම්මී''ති පරම්මුඛා වා තස්ස භික්ඛුනො පාදමූලෙ ඨපෙත්වා සම්මුඛා වා දින්නං කථං සඞ්ඝායත්තං සඞ්ඝසන්තකං භවෙය්‍ය, එවං සඞ්ඝස්ස අපරිණතං පුග්ගලිකචීවරං සඞ්ඝස්ස පරිණාමෙය්‍ය, නවසු අධම්මිකදානෙසු එකං භවෙය්‍ය, තස්ස චීවරස්ස පටිග්ගහොපි නවසු අධම්මිකපටිග්ගහෙසු එකො භවෙය්‍ය, තස්ස චීවරස්ස පරිභොගොපි නවසු අධම්මිකපරිභොගෙසු එකො භවෙය්‍ය. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? **නව අධම්මිකානි දානානීති** සඞ්ඝස්ස පරිණතං අඤ්ඤසඞ්ඝස්ස වා චෙතියස්ස වා පුග්ගලස්ස වා පරිණාමෙති, චෙතියස්ස පරිණතං අඤ්ඤචෙතියස්ස වා සඞ්ඝස්ස වා පුග්ගලස්ස වා පරිණාමෙති, පුග්ගලස්ස පරිණතං අඤ්ඤපුග්ගලස්ස වා සඞ්ඝස්ස වා චෙතියස්ස වා පරිණාමෙති, ''නව අධම්මිකා පරිභොගා''ති ආගතං පරිවාරපාළිඤ්ච (පරි. 329) ''**නව පටිග්ගහපරිභොගාති** එතෙසංයෙව දානානං පටිග්ගහා ච පරිභොගා චා''ති ආගතං අට්ඨකථඤ්ච (පරි. අට්ඨ. 329) ඔලොකෙත්වා විඤ්ඤායතීති.

අථාපි එවං වදන්ති – දායකො සඞ්ඝත්ථෙරස්ස වා ගන්ථධුතඞ්ගවසෙන අභිඤ්ඤාතස්ස වා භත්තුද්දෙසකස්ස වා පහිණති ''අම්හාකං භත්තග්ගහණත්ථාය අට්ඨ භික්ඛූ ගහෙත්වා ආගච්ඡථා''ති, සචෙපි ඤාතිඋපට්ඨාකෙහි පෙසිතං හොති, ඉමෙ තයො ජනා පුච්ඡිතුං න ලභන්ති. ආරුළ්හායෙව මාතිකං, සඞ්ඝතො අට්ඨ භික්ඛූ උද්දිසාපෙත්වා අත්තනවමෙහි ගන්තබ්බං. කස්මා? භික්ඛුසඞ්ඝස්ස හි එතෙ භික්ඛූ නිස්සාය ලාභො උප්පජ්ජතීති. ගන්ථධුතඞ්ගාදීහි පන අනභිඤ්ඤාතො ආවාසිකභික්ඛු පුච්ඡිතුං ලභති, තස්මා තෙන ''කිං සඞ්ඝතො ගණ්හාමි, උදාහු යෙ ජානාමි, තෙහි සද්ධිං ආගච්ඡාමී''ති මාතිකං ආරොපෙත්වා යථා දායකා වදන්ති, තථා පටිපජ්ජිතබ්බන්ති (චූළව. අට්ඨ. 325), ඊදිසෙසු ඨානෙසු ''සඞ්ඝස්ස ලාභො පුග්ගලං උපනිස්සාය උප්පජ්ජතී''ති වචනං උපනිධාය ''සඞ්ඝස්ස ලාභො පුග්ගලං නිස්සාය උප්පජ්ජති, පුග්ගලස්ස පත්තලාභො සඞ්ඝං ආමසිත්වා දෙන්තො සඞ්ඝායත්තො හොතී''ති විඤ්ඤායතීති.

ඉමස්මිම්පි වචනෙ එවං විචාරණා කාතබ්බා – තස්මිං තු නිමන්තනෙ න පුග්ගලංයෙව නිමන්තෙති, අථ ඛො සසඞ්ඝං පුග්ගලං නිමන්තෙති. තත්ථ තු ''සඞ්ඝ''න්ති අවත්වා ''අට්ඨ භික්ඛූ''ති වුත්තත්තා ''කිං සඞ්ඝතො ගණ්හාමි, උදාහු යෙ ජානාමි, තෙහි සද්ධිං ආගච්ඡාමී''ති අනභිඤ්ඤාතො පුග්ගලො පුච්ඡිතුං ලභති. සඞ්ඝත්ථෙරස්ස පන සඞ්ඝං පරිහරිත්වා වසිතත්තා ''අට්ඨ භික්ඛූ''ති වුත්තෙ සඞ්ඝං ඨපෙත්වා අඤ්ඤෙසං ගහණකාරණං නත්ථි, ගන්ථධුතඞ්ගවසෙන අභිඤ්ඤාතපුග්ගලොපි සඞ්ඝස්ස පුඤ්ඤනිස්සිතත්තා ''අට්ඨ භික්ඛූ''ති වුත්තෙ සඞ්ඝතොයෙව ගණ්හාති, භත්තුද්දෙසකස්සපි දෙවසිකං සඞ්ඝස්සෙව භත්තවිචාරණත්තා ''අට්ඨ භික්ඛූ''ති වුත්තෙ සඞ්ඝං ඨපෙත්වා අඤ්ඤෙසං ගහණකාරණං නත්ථි. එවං ''අට්ඨ භික්ඛූ ගහෙත්වා ආගච්ඡථා''ති සහ සඞ්ඝෙන නිමන්තිතත්තා ''ඉමෙ තයො ජනා පුච්ඡිතුං න ලභන්තී''ති වුත්තං, න ''ත්වං ආගච්ඡාහී''ති පුග්ගලස්සෙව නිමන්තනෙ සතිපි සඞ්ඝං ගහෙත්වා ආගන්තබ්බතොති. එවං ''අට්ඨ භික්ඛූ ගහෙත්වා ආගච්ඡථා''ති සසඞ්ඝස්සෙව පුග්ගලස්ස නිමන්තිතත්තා සඞ්ඝො ගහෙතබ්බො හොති, න ''තුම්හෙ ආගච්ඡථා''ති පුග්ගලස්සෙව නිමන්තිතත්තා, තස්මා ''පුග්ගලස්ස ලාභො සඞ්ඝායත්තො''ති න සක්කා වත්තුං , අට්ඨකථාදීසු පකරණෙසුපි ''පුග්ගලං නිස්සාය සඞ්ඝස්ස ලාභො උප්පජ්ජති'' ඉච්චෙව වුත්තො, න ''පුග්ගලස්ස ලාභො සඞ්ඝායත්තො''ති. චීවරලාභඛෙත්තභූතාසු අට්ඨසු මාතිකාසු ච ''සඞ්ඝස්ස දෙති''ති ච විසුං, ''පුග්ගලස්ස දෙතී''ති ච විසුං ආගතං. **පුග්ගලස්ස දෙතීති** ''ඉමං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස දම්මී''ති එවං පරම්මුඛා වා, පාදමූලෙ ඨපෙත්වා ''ඉමං භන්තෙ තුම්හාකං දම්මී''ති එවං සම්මුඛා වා දෙතීති.

ඉදානි පන චීවරං දාතුකාමා උපාසකා වා උපාසිකායො වා සයං අනාගන්ත්වා පුත්තදාසාදයො ආණාපෙන්තාපි ''ඉමං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස ථෙරස්ස දෙථා''ති වත්වා පුග්ගලස්සෙව දාපෙන්ති, සාමං ගන්ත්වා දදන්තාපි පාදමූලෙ ඨපෙත්වා වා හත්ථෙ ඨපෙත්වා වා හත්ථෙන ඵුසාපෙත්වා වා දදන්ති ''ඉමං, භන්තෙ, චීවරං තුම්හෙ උද්දිස්ස එත්තකං ධනං පරිච්චජිත්වා කතං, එවඤ්ච එවඤ්ච හත්ථකම්මං කත්වා සම්පාදිතං, තස්මා තුම්හෙ නිවාසථ පාරුපථ පරිභුඤ්ජථා''තිආදීනි වදන්ති, තස්ස පුග්ගලස්ස පරිභොගකරණමෙව ඉච්ඡන්ති, න සඞ්ඝස්ස දානං. කෙචි අතුට්ඨකථම්පි කථෙන්ති. එවං පුග්ගලමෙව උද්දිස්ස දින්නචීවරස්ස සඞ්ඝෙන ආයත්තකාරණං නත්ථි. ''සචෙ පන 'ඉදං

තුම්හාකඤ්ච තුම්හාකං අන්තෙවාසිකානඤ්ච දම්මී’ති එවං වදති, ථෙරස්ස ච අන්තෙවාසිකානඤ්ච පාපුණාතී’’ති (මහාව. අට්ඨ. 379) ආගමනතො එවං වත්වා දෙන්තෙ පන ආචරියන්තෙවාසිකානං පාපුණාති, අනන්තෙවාසිකස්ස පන න පාපුණාති. ‘‘උද්දෙසං ගහෙතුං ආගතො ගහෙත්වා ගච්ඡන්තො ච අත්ථි, තස්සපි පාපුණාතී’’ති ආගමනතො බහිසීමට්ඨස්ස ධම්මන්තෙවාසිකස්සපි පාපුණාති. ‘‘තුම්හෙහි සද්ධිං නිබද්ධචාරිකභික්ඛූනං දම්මීති වුත්තෙ උද්දෙසන්තෙවාසිකානං වත්තං කත්වා උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීනි ගහෙත්වා විචරන්තානං සබ්බෙසං පාපුණාතී’’ති (මහාව. අට්ඨ. 379) ආගමනතො එවං වත්වා දෙන්තෙ ධම්මන්තෙවාසිකානං වත්තපටිපත්තිකාරකානඤ්ච අන්තෙවාසිකානං පාපුණාති. එවං දායකානං වචනානුරූපමෙව දානස්ස පවත්තනතො ‘‘යථා දායකා වදන්ති, තථා පටිපජ්ජිතබ්බ’’න්ති (චූළව. අට්ඨ. 325) අට්ඨකථාචරියා වදන්ති.

එවං ඉදානි දායකා යෙභුය්‍යෙන පුග්ගලස්සෙව දෙන්ති, සතෙසු සහස්සෙසු එකොයෙව පණ්ඩිතො බහුස්සුතො දායකො සඞ්ඝස්ස දදෙය්‍ය, පුග්ගලිකචීවරඤ්ච සඞ්ඝිකභවනත්ථාය අකරියමානං න ඤත්තියා කම්මවාචාය ච අරහං හොති. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? ඤත්තිකම්මවාචාවිරොධතො. කථං විරොධොති චෙ? ඤත්තියා කම්මවාචාය ච ‘‘ඉදං සඞ්ඝස්ස කඨිනදුස්සං උප්පන්න’’න්ති කඨිනචීවරස්ස සඞ්ඝිකභාවො වුත්තො, ඉදානි පන තං චීවරං ‘‘පුග්ගලස්ස දින්නං පුග්ගලික’’න්ති වචනත්ථානුරූපතො පුග්ගලිකං හොති, එවම්පි විරොධො. ‘‘සඞ්ඝො ඉමං කඨිනදුස්සං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දදෙය්‍ය කඨිනං අත්ථරිතු’’න්ති එත්ථ ච සඞ්ඝොති ධාතුයා කත්තා හොති, භික්ඛුනොති සම්පදානං, ඉධ පන සඞ්ඝස්ස තස්මිං කඨිනචීවරෙ අනිස්සරභාවතො සඞ්ඝො කත්තා න හොති, භික්ඛු පටිග්ගාහලක්ඛණාභාවතො සම්පදානං න හොති, එවම්පි විරොධො. දායකෙන පන සඞ්ඝස්ස පරිච්චත්තත්තා සඞ්ඝිකභූතං කඨිනචීවරං යස්මිං කාලෙ සඞ්ඝො කඨිනං අත්ථරිතුං අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතස්ස භික්ඛුනො දෙති, තස්මිං කාලෙ ඤත්තිදුතියකම්මවාචං ඉදානි මනුස්සා ‘‘ඤත්තී’’ති වොහරන්ති, තඤ්ච චීවරං ‘‘ඤත්තිලද්ධචීවර’’න්ති, තං චීවරදායකඤ්ච ‘‘ඤත්තිලද්ධදායකො’’ති , තස්මා සඞ්ඝිකචීවරමෙව ඤත්තිලද්ධං හොති, නො පුග්ගලිකචීවරං. ඤත්තිලද්ධකාලතො පන පට්ඨාය තං චීවරං පුග්ගලිකං හොති. කස්මා? අත්ථාරකපුග්ගලස්ස චීවරභාවතොති.

අථාපි වදන්ති ‘‘දින්නන්ති පාඨඤ්ච ‘සාධෙන්තී’ති පාඨඤ්ච ‘ආනිසංසං ලභන්තී’ති පාඨඤ්ච උපනිධාය අයමත්ථො විඤ්ඤායතී’’ති, තත්ථායමාචරියානමධිප්පායො – ‘‘දින්නං ඉදං සඞ්ඝෙනා’’ති එත්ථ දා-ධාතුයා සඞ්ඝෙනාති කත්තා, ඉදන්ති කම්මං, ඉමස්ස කඨිනචීවරස්ස සඞ්ඝිකත්තා සඞ්ඝෙන දින්නං හොති, තෙන විඤ්ඤායති ‘‘කඨින’’න්ති වුත්තෙ සඞ්ඝිකං හොතීති. **‘‘කඨිනත්ථාරං කෙ ලභන්තීති** එත්ථ **කෙ ලභන්තීති** කෙ සාධෙන්තීති අත්ථො. පඤ්ච ජනා සාධෙන්තී’’ති වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 306) වුත්තං. තත්ථ **පඤ්ච ජනාති** සඞ්ඝො වුත්තො, ඉමිනාපි විඤ්ඤායති ‘‘කඨිනන්ති වුත්තෙ සඞ්ඝිකං හොතී’’ති. **ආනිසංසං ලභන්තීති** එත්ථ ච සඞ්ඝිකත්තා සබ්බෙ සීමට්ඨකභික්ඛූ ආනිසංසං ලභන්ති, ඉමිනාපි විඤ්ඤායති ‘‘කඨිනන්ති වුත්තෙ සඞ්ඝිකං හොතී’’ති.

තත්‍රාපෙ‍ය්‍යවං විචාරණා කාතබ්බා – පුබ්බෙදායකා චත්තාරොපි පච්චයෙ යෙභුය්‍යෙන සඞ්ඝස්සෙව දෙන්ති, තස්මා සඞ්ඝස්ස චතුපච්චයභාජනකථා අතිවිත්ථාරා හොති. අප්පකතො පන පුග්ගලස්ස දෙන්ති, තස්මා සඞ්ඝස්ස දින්නං කඨිනචීවරං සඞ්ඝෙන අත්ථාරකස්ස පුග්ගලස්ස දින්නං සන්ධාය වුත්තං. **සාධෙන්තීති** ච කඨිනදුස්සස්ස දායකා චත්තාරො, පටිග්ගාහකො එකොති පඤ්ච ජනා කඨිනදානකම්මං සාධෙන්තීති වුත්තං. **ආනිසංසං ලභන්තීති** ඉදඤ්ච අත්ථාරකස්ස ච අනුමොදනානඤ්ච භික්ඛූනං ආනිසංසලාභමෙව වුත්තං, න එතෙහි පාඨෙහි ‘‘කඨින’’න්ති වුත්තෙ සඞ්ඝිකං හොතීති අත්ථො විඤ්ඤාතබ්බො හොතීති දට්ඨබ්බො. සඞ්ඝස්ස උප්පන්නචීවරං සඞ්ඝෙන අත්ථාරකස්ස දින්නභාවො කථං විඤ්ඤායතීති? ‘‘ඉදං සඞ්ඝස්ස කඨිනදුස්සං උප්පන්නං, සඞ්ඝො ඉමං කඨිනදුස්සං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දෙති කඨිනං අත්ථරිතු’’න්ති වුත්තං පාළිපාඨඤ්ච (මහාව. 307) ‘‘සඞ්ඝො අජ්ජ කඨිනදුස්සං ලභිත්වා පුනදිවසෙ දෙති, අයං නිචයසන්නිධී’’ති වුත්තං අට්ඨකථාපාඨඤ්ච දිස්වා විඤ්ඤායතීති. සඞ්ඝසන්තකභූතං චීවරමෙව දානකිරියාය කම්මං, සඞ්ඝො කත්තා, පුග්ගලො සම්පදානං භවිතුං අරහභාවො ච යථාවුත්තපාළිපාඨමෙව උපනිධාය විඤ්ඤායතීති.

එවං සන්තෙ පුග්ගලස්ස දින්නං පුග්ගලිකචීවරං සඞ්ඝිකං කාතුං කථං පටිපජ්ජිතබ්බන්ති? සචෙ සො පටිග්ගාහකපුග්ගලො දායකානං එවං වදති ‘‘උපාසක දානං නාම පුග්ගලස්ස දින්නතො සඞ්ඝස්ස දින්නං මහප්ඵලතරං හොති, තස්මා සඞ්ඝස්ස දෙහි, සඞ්ඝස්ස දත්වා පුන සඞ්ඝෙන අත්ථාරාරහස්ස භික්ඛුනො කම්මවාචාය දත්වා තෙන පුග්ගලෙන යථාවිනයං අත්ථතෙයෙව කඨිනං නාම හොති, න පුග්ගලස්ස දත්වා පුග්ගලෙන සාමංයෙව අත්ථතෙ, තස්මා සඞ්ඝස්ස දෙහී’’ති උය්‍යොජෙත්වා සඞ්ඝස්ස දාපිතෙපි තං චීවරං සඞ්ඝිකං හොති කඨිනත්ථාරාරහං. යදි පන දායකො අප්පස්සුතතාය ‘‘නාහං, භන්තෙ, කිඤ්චි ජානාමි, ඉමං චීවරං තුම්හාකමෙව දම්මී’’ති වක්ඛති, එවං සති පුග්ගලිකවසෙනෙව සම්පටිච්ඡිත්වා තෙන පුග්ගලෙන තං චීවරං සඞ්ඝස්ස දින්නම්පි සඞ්ඝිකං හොති.

යදි එවං සමණෙනෙව සමණස්ස දින්නං චීවරං කථං කඨිනත්ථාරාරහං භවෙය්‍යාති? නො න භවෙය්‍ය. වුත්තඤ්හෙතං අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 306) ‘‘කඨිනං කෙන දින්නං වට්ටති? යෙන කෙනචි දෙවෙන වා මනුස්සෙන වා පඤ්චන්නං වා සහධම්මිකානං අඤ්ඤතරෙන දින්නං වට්ටතී’’ති. අථ කස්මා පරම්පරභූතෙහි ආචරියෙහි ඤත්තිලද්ධචීවරතො අවසෙසානි චීවරානි සඞ්ඝස්ස භාජෙත්වා එව පරිභුඤ්ජිතානීති? වුච්චතෙ – එකච්චෙ භික්ඛූ ආචරියපරම්පරාගතඅනඋසාරෙනෙව පටිපජ්ජන්ති, කෙචි බහූනං කිරියං දිස්වා දිට්ඨානුගතිවසෙන පටිපජ්ජන්ති, බහුස්සුතාපි කෙචි ථෙරා අරුච්චන්තාපි පවෙණිභෙදභයෙන පටිපජ්ජන්ති, අපරෙ රුච්චවසෙන අත්ථඤ්ච අධිප්පායඤ්ච පරිණාමෙත්වා ගණ්හන්ති, පකරණමෙවානුගතභික්ඛූ පන යථාපකරණාගතමෙව අත්ථං ගහෙත්වා සඞ්ඝිකඤ්ච

පුග්ගලිකඤ්ච අමිස්සං කත්වා, කාලචීවරඤ්ච අකාලචීවරඤ්ච අමිස්සං කත්වා ගණ්හන්ති. භික්ඛුනිවිභඞ්ගෙ (පාචි. 738) ‘‘ථුල්ලනන්දා භික්ඛුනී අකාලචීවරං ‘කාලචීවර’න්ති අධිට්ඨහිත්වා භාජාපෙස්සති, අථ භගවා නිස්සග්ගියපාචිත්තියාපත්තිං පඤ්ඤපෙසී’’ති ආගතං, තස්මා ලජ්ජීපෙසලබහුස්සුතසික්ඛාකාමභූතෙන භික්ඛුනා අනෙක-පාළිඅට්ඨකථාදයො පකරණෙ ඔලොකෙත්වා සංසන්දිත්වා පකරණමෙවානුගන්තබ්බං, න අඤ්ඤෙසං කිරියං සද්දහිතබ්බං, න ච අනුගන්තබ්බං. භගවතො හි ධරමානකාලෙ වා තතො පච්ඡා වා පුබ්බෙ දායකා යෙභුය්‍යෙන චත්තාරො පච්චයෙ සඞ්ඝස්සෙව දෙන්ති, තස්මා සඞ්ඝිකසෙනාසනස්ස සඞ්ඝිකචීවරස්ස ච බාහුල්ලතො පුබ්බාචරියා සඞ්ඝස්ස භාජෙත්වා එව පරිභුඤ්ජිංසු.

ඉදානි පන දායකා යෙභුය්‍යෙන චත්තාරො පච්චයෙ පුග්ගලස්සෙව දෙන්ති, තස්මා සෙනාසනම්පි අභිනවභූතං පුග්ගලිකමෙව බහුලං හොති, චීවරම්පි පුග්ගලිකමෙව බහුලං. දලිද්දාපි සුත්තකන්තනකාලතො පට්ඨාය ‘‘ඉමං චීවරං කඨිනකාලෙ ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දස්සාමී’’ති චින්තෙත්වා ච තථෙව වත්වා ච සබ්බකිච්චානි කරොන්ති, මහද්ධනා ච සාටකස්ස කීණිතකාලතො පට්ඨාය තථෙව චින්තෙත්වා කථෙත්වා කරොන්ති, දානකාලෙ ච ‘‘ඉමං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස දෙහී’’ති පුත්තදාසාදයො වා පෙසෙන්ති, සාමං වා ගන්ත්වා චීවරං තස්ස භික්ඛුස්ස පාදමූලෙ වා හත්ථෙ වා ඨපෙත්වා ‘‘ඉමං චීවරං තුය්හං දම්මී’’ති වත්වා වා චින්තෙත්වා වා දෙන්ති, සතෙසු වා සහස්සෙසු වා එකො පණ්ඩිතපුරිසො ‘‘පුග්ගලස්ස දින්නදානතො සඞ්ඝස්ස දින්නං මහප්ඵල’’න්ති ඤත්වා ‘‘ඉමං කඨිනචීවරං සඞ්ඝස්ස දම්මී’’ති වත්වා වා චින්තෙත්වා වා දෙති, තස්ස සා දක්ඛිණා සඞ්ඝගතා හොති. සචෙ පන දායකො පුග්ගලස්ස දාතුකාමො හොති, පුග්ගලො පන තස්ස මහප්ඵලභාවමිච්ඡන්තො දක්ඛිණා-විභඞ්ගසුත්තාදිධම්මදෙසනාය (ම. නි. 3.376 ආදයො) පුග්ගලිකදානතො සඞ්ඝිකදානස්ස මහප්ඵලභාවං ජානාපෙත්වා ‘‘ඉමං තව චීවරං සඞ්ඝස්ස දෙහී’’ති උය්‍යොජෙති, දායකොපි තස්ස වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා ‘‘ඉමං කඨිනචීවරං සඞ්ඝස්ස දම්මී’’ති වත්වා වා චින්තෙත්වා වා දෙති, එවම්පි සා දක්ඛිණා සඞ්ඝගතා හොති.

යදි පන භික්ඛුනා උය්‍යොජිතොපි දුප්පඤ්ඤො දායකො තස්ස වචනං අනාදියිත්වා පුග්ගලස්සෙව දෙති, තස්ස සා දක්ඛිණා පුග්ගලගතා හොති. අථ පන සො පුග්ගලො සයං සම්පටිච්ඡිත්වා පුන සඞ්ඝස්ස පරිච්චජති, එවම්පි තං චීවරං සඞ්ඝිකං හොති, තං සඞ්ඝිකවසෙන භාජෙතබ්බං. යදි පන දායකොපි පුග්ගලස්සෙව දෙති, පුග්ගලොපි සම්පටිච්ඡිත්වා න පරිච්චජති, එවං සන්තෙ තං චීවරං පුග්ගලිකං හොති, න කඨිනකාලමත්තෙන වා කඨිනවචනමත්තෙන වා සඞ්ඝිකං හොති. ඉදානි පන ඉමිනා නයෙන පුග්ගලිකචීවරංයෙව බහුලං හොති. එවං සන්තෙපි ආචරියපරම්පරා පවෙණිං අභින්දිතුකාමා සඞ්ඝිකං විය කත්වා භාජෙත්වා පරිභුඤ්ජිංසු . යදි මුඛ්‍යතො සඞ්ඝිකං සියා, සඞ්ඝෙන දින්නතො පරං එකසූචිමත්තම්පි පුග්ගලො අධිකං ගණ්හිතුං න ලභෙය්‍ය.

එකච්චෙ ථෙරා සඞ්ඝිකන්ති පන වදන්ති, භාජනකාලෙ පන ඉස්සරවතාය යථාරුචි විචාරෙන්ති, එකච්චෙ භික්ඛූ මුඛ්‍යසඞ්ඝිකන්ති මඤ්ඤමානා අභාජෙතුකාමම්පි පුග්ගලං අභිභවිත්වා භාජාපෙන්ති, තස්ස පුග්ගලස්ස මාතා පිතා ඤාතකා උපාසකාදයො ‘‘අම්හාකං පුත්තස්ස දෙම, අම්හාකං ඤාතකභික්ඛුස්ස දෙම, අම්හාකං කුලූපකස්ස දෙමා’’ති, අඤ්ඤෙපි සද්ධා පසන්නා දායකා ‘‘ඉත්ථන්නාමස්ස පුග්ගලස්ස දෙමා’’ති විචාරෙත්වා පරම්මුඛාපි ‘‘ඉමං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස දම්මී’’ති වත්වා සම්මුඛාපි පාදමූලෙ වා හත්ථෙ වා ඨපෙත්වා දෙන්ති, එවරූපං චීවරං පුග්ගලිකං හොති, සඞ්ඝං ආමසිත්වා අවුත්තත්තා සඞ්ඝායත්තං න හොති, ‘‘කඨිනං දස්සාමී’’ති වා ‘‘කඨිනං දාතුං ගතො’’ති වා ‘‘කඨිනචීවර’’න්ති වා පුබ්බාපරකාලෙසු වචනං පන මුඛ්‍යකඨිනභූතස්ස සඞ්ඝිකචීවරස්ස කාලෙ දින්නත්තා තදුපචාරතො වොහාරමත්තං හොති. යථා කිං? ‘‘උපොසථික’’න්ති වුත්තං භත්තං චුද්දසසු සඞ්ඝිකභත්තෙසු අන්තොගධං මුඛ්‍යසඞ්ඝිකං හොති, සමාදින්නඋපොසථා දායකා සායං භුඤ්ජිතබ්බභත්තභාගං සඞ්ඝස්ස දෙන්ති, තං සඞ්ඝො සලාකභත්තං විය ඨිතිකං කත්වා භුඤ්ජති, ඉති සඞ්ඝස්ස දින්නත්තා සඞ්ඝිකං හොති. ඉදානි පන දායකා අත්තනො අත්තනො කුලූපකස්ස වා ඤාතිභික්ඛුස්ස වා උපොසථදිවසෙසු භත්තං දෙන්ති, තං සඞ්ඝස්ස අදින්නත්තා සඞ්ඝිකං න හොති. එවං සන්තෙපි උපොසථදිවසෙ දින්නත්තා මුඛ්‍යවසෙන පවත්තඋපොසථභත්තං විය තදුපචාරෙන ‘‘උපොසථභත්ත’’න්ති වොහරීයති, එවංසම්පදමිදං දට්ඨබ්බං.

එවං ඉමස්මිං කාලෙ යෙභුය්‍යෙන පුග්ගලස්සෙව දින්නත්තා පුග්ගලිකභූතං චීවරං ඤත්තිකම්මවාචාරහං න හොති, සඞ්ඝිකමෙව ඤත්තිකම්මවාචාරහං හොති, තදෙව ච පඤ්චානිසංසකාරණං හොති, තස්මා පණ්ඩිතෙන පුග්ගලෙන ‘‘උපාසකා සඞ්ඝෙ දෙථ, සඞ්ඝෙ දින්නං මහප්ඵලං හොතී’’තිආදිනා නියොජෙත්වා දාපෙතබ්බං, සයං වා සම්පටිච්ඡිත්වා සඞ්ඝස්ස පරිච්චජිතබ්බං. එවං පරිච්චජිතත්තා සඞ්ඝිකභූතං චීවරං ඤත්තිකම්මවාචාරහඤ්ච හොති පඤ්චානිසංසනිප්ඵාදකඤ්ච. එවං නියොජනඤ්ච ‘‘සඞ්ඝෙ ගොතමි දෙහි, සඞ්ඝෙ තෙ දින්නෙ අහඤ්චෙව පූජිතො භවිස්සාමි සඞ්ඝො චා’’ති (ම. නි. 3.376) භගවතා වුත්තවචනං අනුගතං හොතීති දට්ඨබ්බං.

පරිකම්මං කරොන්තානං භික්ඛූනං යාගුභත්තඤ්ච දාතුං වට්ටතීති ඉදං පුච්ඡිතත්තා දොසො නත්ථීති කත්වා වුත්තං, අපුච්ඡිතෙ පන එවං කථෙතුං න වට්ටති. **බලිමක්ඛිතසාටකොති** අහතවත්ථං සන්ධාය වුත්තං. **සුට්ඨු ධොවිත්වාතිආදිනා** සපුබ්බකරණං අත්ථාරං දස්සෙති. ධොවනසිබ්බනරජනකප්පකරණෙන හි විචාරණඡෙදනබන්ධනානිපි දස්සිතානියෙව හොන්ති, අත්ථාරදස්සනෙන පච්චුද්ධාරඅධිට්ඨානානිපි දස්සෙති. **සූචිආදීනි චීවරකම්මූපකරණානි සජ්ජෙත්වා බහූහි භික්ඛූහි සද්ධින්ති** ඉදං පන සිබ්බනස්ස උපකරණනිදස්සනං. **තදහෙවාති** ඉදං පන කරණසන්නිධිමොචනත්ථං වුත්තං. දායකස්ස හත්ථතො සාටකං ලද්ධදිවසෙයෙව සඞ්ඝෙන අත්ථාරකස්ස

භික්ඛුනො දාතබ්බං, එවං අදෙන්තෙ නිචයසන්නිධි හොති. අත්ථාරකෙනපි සඞ්ඝතො ලද්ධදිවසෙයෙව කඨිනං අත්ථරිතබ්බං, එවං අකරොන්තෙ කරණසන්නිධි හොති.

අඤ්ඤානි ච බහූනි ආනිසංසවත්ථානි දෙතීති ඉමිනා අත්ථරිතබ්බසාටකොයෙව කඨිනසාටකො නාම, තතො අඤ්ඤෙ සාටකා බහවොපි කඨිනානිසංසායෙව නාමාති දස්සෙති. එතෙන ච ‘‘කඨිනානිසංසො’’ති වත්ථානියෙව වුත්තානි න අග්ඝොති දීපෙති. යදි අග්ඝො වුත්තො සියා, එවං සති ‘‘බහ්වානිසංසානි කඨිනවත්ථානි දෙතී’’ති වත්තබ්බං, එවං පන අවත්වා ‘‘බහූනි කඨිනානිසංසවත්ථානි දෙතී’’ති වුත්තං, තෙන ඤායති ‘‘න අග්ඝො වුත්තො’’ති, තස්මා බහ්වානිසංසභාවො අග්ඝවසෙන න ගහෙතබ්බො, අථ ඛො වත්ථවසෙනෙව ගහෙතබ්බොති. **ඉතරොති** අඤ්ඤො දායකො. **තථා තථා ඔවදිත්වා සඤ්ඤාපෙතබ්බොති** ‘‘උපාසක දානං නාම සඞ්ඝස්ස දින්නකාලතො පට්ඨාය මහප්ඵලං හොති මහානිසංසං, අත්ථාරො පන භික්ඛූනං උපකාරත්ථාය භගවතා අනුඤ්ඤාතො, තස්මා ඤත්තිලද්ධම්පි අලද්ධම්පි මහප්ඵලමෙවා’’ති වා ‘‘උපාසක අයම්පි දායකො සඞ්ඝස්සෙව දෙති, ත්වම්පි සඞ්ඝස්සෙව දෙසි, භගවතා ච –

> ‘යො සීලවා සීලවන්තෙසු දදාති දානං;
> ධම්මෙන ලද්ධං සුපසන්නචිත්තො;
> අභිසද්දහං කම්මඵලං උළාරං;
> තං වෙ දානං විපුලඵලන්ති බ්‍රූමී’ති. (ම. නි. 3.382) –

වුත්තං, තස්මා සඞ්ඝස්ස දින්නකාලතො පට්ඨාය මහප්ඵලමෙවා’’ති වා ඉතිආදීනි වත්වා සඤ්ඤාපෙතබ්බො.

යස්ස සඞ්ඝො කඨිනචීවරං දෙති, තෙන භික්ඛුනා කඨිනං අත්ථරිතබ්බන්ති යොජනා. යො ජිණ්ණචීවරො හොති භික්ඛු, තස්ස දාතබ්බන්ති සම්බන්ධො. ඉමස්මිං ඨානෙ ඉදානි භික්ඛූ –

> ‘‘පටිග්ගහණඤ්ච සප්පායං, ඤත්ති ච අනුසාවනං;
> කප්පබින්දු පච්චුද්ධාරො, අධිට්ඨානත්ථරානි ච;
> නියොජනානුමොදා ච, ඉච්චයං කඨිනෙ විධී’’ති. –

ඉමං ගාථං ආහරිත්වා කඨිනදානකම්මවාචාය පඨමං කඨිනචීවරස්ස පටිග්ගහණඤ්ච සප්පායපුච්ඡනඤ්ච කරොන්ති, තදයුත්තං විය දිස්සති. කස්මාති චෙ? ‘‘අට්ඨහඞ්ගෙහි සමන්නාගතො පුග්ගලො භබ්බො කඨිනං අත්ථරිතුං…පෙ…. පුබ්බකරණං ජානාති, පච්චුද්ධාරං ජානාති, අධිට්ඨානං ජානාති, අත්ථාරං ජානාති, මාතිකං ජානාති, පලිබොධං ජානාති, උද්ධාරං ජානාති, ආනිසංසං ජානාතී’’ති පරිවාරපාළියඤ්ච (පරි. 409),

> ‘‘අට්ඨධම්මවිදො භික්ඛු, කඨිනත්ථාරමරහති;
> පුබ්බපච්චුද්ධාරාධිට්ඨා-නත්ථාරො මාතිකාති ච;
> පලිබොධො ච උද්ධාරො, ආනිසංසා පනට්ඨිමෙ’’ති. (වි. වි. 2704, 2706) –

විනයවිනිච්ඡයප්පකරණෙ ච ආගතෙසු අට්ඨසු අඞ්ගෙසු අනාගතත්තා ච ‘‘පුබ්බකරණං සත්තහි ධම්මෙහි සඞ්ගහිතං ධොවනෙන විචාරණෙන ඡෙදනෙන බන්ධනෙන සිබ්බනෙන රජනෙන කප්පකරණෙනා’’ති පරිවාරපාළියඤ්ච (පරි. 408),

> ‘‘ධොවනඤ්ච විචාරො ච, ඡෙදනං බන්ධනම්පි ච;
> සිබ්බනං රජනං කප්පං, පුබ්බකිච්චන්ති වුච්චතී’’ති. (වි. වි. 2707) –

විනයවිනිච්ඡයප්පකරණෙ ච වුත්තෙසු සත්තසු පුබ්බකරණෙසු අනාගතත්තා ච.

න කෙවලඤ්ච පකරණෙසු අනාගතමෙව, අථ ඛො යුත්තිපි න දිස්සති. කථං? පටිග්ගහණං නාම ‘‘යො පන භික්ඛු අදින්නං මුඛද්වාරං ආහාරං ආහාරෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර උදකදන්තපොනා, පාචිත්තිය’’න්ති (පාචි. 265) යාවකාලිකාදීසු අජ්ඣොහරිතබ්බෙසු චතූසු කාලිකවත්ථූසු භගවතා වුත්තං, න චීවරෙ, තං පන පාදමූලෙ ඨපෙත්වා දින්නම්පි පරම්මුඛා දින්නම්පි ලබ්භතෙව. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 379) ‘‘ඉමං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස දම්මීති එවං පරම්මුඛා වා පාදමූලෙ ඨපෙත්වා ‘ඉමං තුම්හාක’න්ති එවං සම්මුඛා වා දෙතී’’ති, තස්මා පටිග්ගහණකිච්චං නත්ථි, දායකෙන චීවරෙ දින්නෙ සඞ්ඝස්ස චිත්තෙන සම්පටිච්ඡනමත්තමෙව පමාණං හොති.

සප්පායපුච්ඡනඤ්ච එවං කරොන්ති – එකෙන භික්ඛුනා ‘‘භොන්තො සඞ්ඝා සඞ්ඝස්ස කඨිනෙ සම්පත්තෙ කස්ස පුග්ගලස්ස සප්පායාරහං හොතී’’ති පුච්ඡිතෙ එකො භික්ඛු නාමං වත්වා ‘‘ඉත්ථන්නාමස්ස ථෙරස්ස සප්පායාරහං හොතී’’ති වදති, සප්පායඉති ච නිවාසනපාරුපනත්ථං ගහෙත්වා වදන්ති. එතස්මිං වචනෙ සද්දතො ච අත්ථතො ච අධිප්පායතො ච යුත්ති ගවෙසිතබ්බා හොති. කථං? සද්දතො වග්ගභෙදෙ සතියෙව බහුවචනං කත්තබ්බං, න අභෙදෙ, එවං සද්දතො. සප්පායඉතිවචනඤ්ච අනුරූපත්ථෙයෙව වත්තබ්බං, න නිවාසනපාරුපනත්ථෙ, එවං අත්ථතො. ඉදඤ්ච චීවරං සඞ්ඝො කඨිනං අත්ථරිතුං පුග්ගලස්ස දෙති, න නිවාසනපාරුපනත්ථං. වුත්තඤ්හි පාළියං (මහාව. 307) ‘‘සඞ්ඝො

ඉමං කඨිනදුස්සං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දෙති කඨිනං අත්ථරිතු''න්ති, තස්මා යුත්ති ගවෙසිතබ්බා හොති. ''පටිග්ගහණඤ්ච සප්පාය''න්තිආදිගාථාපි කත්ථචි පාළියං අට්ඨකථාටීකාදීසු ච න දිස්සති, තස්මා ඉධ වුත්තනයෙනෙව පටිපජ්ජිතබ්බං.

සචෙ බහූ ජිණ්ණචීවරා, වුඩ්ඪස්ස දාතබ්බන්ති ඉදං කඨිනචීවරස්ස සඞ්ඝිකත්තා ''න ච, භික්ඛවෙ, සඞ්ඝිකං යථාවුඩ්ඪං පටිබාහිතබ්බං, යො පටිබාහෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති ඉමිනා පාළිනයෙන (චූළව. 311) වුත්තං. එතෙනෙව නයෙන සබ්බෙසු බලවචීවරෙසු සන්තෙසුපි වුඩ්ඪස්සෙව දාතබ්බන්ති සිද්ධං. **වුඩ්ඪෙසු...පෙ.... දාතබ්බ**න්ති කරණසන්නිධිමොචනත්ථං වුත්තං. තෙනෙවාහ **''සචෙ වුඩ්ඪො''**ත්‍යාදි. නවකතරෙනපි හි කරණසන්නිධිං මොචෙත්වා කඨිනෙ අත්ථතෙ අනුමොදනං කරොන්තස්ස සඞ්ඝස්ස පඤ්චානිසංසලාභො හොතීති. **අපිචා**තිආදිනා සඞ්ඝෙන කත්තබ්බවත්තං දස්සෙති. වචනක්කමො පන එවං කාතබ්බො – කඨිනදුස්සං ලභිත්වා සඞ්ඝෙ සීමාය සන්නිපතිතෙ එකෙන භික්ඛුනා ''භන්තෙ, සඞ්ඝස්ස ඉදං කඨිනදුස්සං උප්පන්නං, සඞ්ඝො ඉමං කඨිනදුස්සං කථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දදෙය්‍යා කඨිනං අත්ථරිතු''න්ති වුත්තෙ අඤ්ඤෙන ''යො ජිණ්ණචීවරො, තස්සා''ති වත්තබ්බං, තතො පුරිමෙන ''බහූ ජිණ්ණචීවරා''ති වා ''නත්ථි ඉධ ජිණ්ණචීවරා''ති වා වුත්තෙ අපරෙන ''තෙන හි වුඩ්ඪස්සා''ති වත්තබ්බං, පුන පුරිමෙන ''කො එත්ථ වුඩ්ඪො''ති වුත්තෙ ඉතරෙන ''ඉත්ථන්නාමො භික්ඛූ''ති වත්තබ්බං, පුන පුරිමෙන ''සො භික්ඛු තදහෙව චීවරං කත්වා අත්ථරිතුං සක්කොතී''ති වුත්තෙ ඉතරෙන ''සො සක්කොතී''ති වා ''සඞ්ඝො මහාථෙරස්ස සඞ්ගහං කරිස්සතී''ති වා වත්තබ්බං, පුන පුරිමෙන ''සො මහාථෙරො අට්ඨහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො''ති වුත්තෙ ඉතරෙන ''ආම සමන්නාගතො''ති වත්තබ්බං, තතො ''සාධු සුට්ඨු තස්ස දාතබ්බ''න්ති වුත්තෙ බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන සඞ්ඝො ඤාපෙතබ්බො.

එත්ථ ච ''භන්තෙ, සඞ්ඝස්සා''තිආදිවචනං ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ, සඞ්ඝො, ඉදං සඞ්ඝස්ස කඨිනදුස්සං උප්පන්නං, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො ඉමං කඨිනදුස්සං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දදෙය්‍යා කඨිනං අත්ථරිතු''න්ති ඉමාය ඤත්තිපාළියා සමෙති. ''යො ජිණ්ණචීවරො, තස්සා''තිආදි ''සඞ්ඝෙන කස්සා''තිආදි ''සඞ්ඝෙන කස්ස දාතබ්බං, යො ජිණ්ණචීවරො හොතී''තිආදිනා අට්ඨකථාවචනෙන (මහාව. අට්ඨ. 306) සමෙති. ''සො මහාථෙරො අට්ඨහඞ්ගෙහි සමන්නාගතො''තිආදි ''අට්ඨහඞ්ගෙහි සමන්නාගතො පුග්ගලො භබ්බො කඨිනං අත්ථරිතු''න්තිආදිකාය පරිවාරපාළියා (පරි. 409) සමෙතීති දට්ඨබ්බං. යස්ස පන දීයති, තස්ස ඤත්තිදුතියකම්මවාචාය දාතබ්බන්ති සම්බන්ධො. ඉමිනා ඉමස්ස කඨිනදානකම්මස්ස ගරුකත්තා න අපලොකනමත්තෙන දාතබ්බන්ති ඉමමත්ථං පකාසෙති. ගරුකලහුකානං භෙදො කම්මාකම්මවිනිච්ඡයකථායං ආවි භවිස්සති.

එවං දින්නෙ පන කඨිනෙ පච්චුද්ධරිතබ්බා අධිට්ඨාතබ්බා වාචා භින්දිතබ්බාති සම්බන්ධො. **සචෙ තං කඨිනදුස්සං නිට්ඨිතපරිකම්මමෙව හොතීති** ඉමිනා කඨිනදුස්සං නාම න කෙවලං පකතිසාටකමෙව හොති, අථ ඛො පරිනිට්ඨිතසත්තවිධපුබ්බකිච්චචීවරම්පි හොතීති දස්සෙති, තස්මා නිට්ඨිතචීවරස්මිං දින්නෙ සත්තවිධපුබ්බකිච්චකරණෙන අත්ථො නත්ථි, කෙවලං පච්චුද්ධරණාදීනියෙව කාතබ්බානි. සචෙ පන කිඤ්චි අපරිනිට්ඨිතං හොති, අන්තමසො කප්පබින්දුමත්තම්පි, තං නිට්ඨාපෙත්වායෙව පච්චුද්ධරණාදීනි කාතබ්බානි. ගණ්ඨිකපට්ටපාසකපට්ටානි පන සිබ්බනන්තොගධානි, තානිපි නිට්ඨාපෙත්වායෙව කාතබ්බානි. අනිට්ඨාපෙන්තො අනිට්ඨිතසිබ්බනකිච්චමෙව හොති. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.462-463) ''තත්ථ **කත**න්ති සූචිකම්මපරියොසානෙන කතං, **සූචිකම්මපරියොසානං** නාම යං කිඤ්චි සූචියා කත්තබ්බං. පාසකපට්ටගණ්ඨිකපට්ටපරියොසානං කත්වා සූචියා පටිසාමන''න්ති. **ඉදඤ්හි කඨිනවත්තං නාම බුද්ධප්පසත්ථ**න්ති ''අත්ථතකඨිනානං වො භික්ඛවෙ පඤ්ච කප්පිස්සන්තී''තිආදිනා පසත්ථං.

කතපරියොසිතං පන කඨිනං ගහෙත්වාති –

> ''ධොවනඤ්ච විචාරො ච, ඡෙදනං බන්ධනම්පි ච;
> සිබ්බනං රජනං කප්පං, පුබ්බකිච්චන්ති වුච්චතී''ති. (වි. වි. 2707) –

වුත්තානි සත්තවිධපුබ්බකරණානි කත්වා පරියොසාපිතං කඨිනචීවරං ගහෙත්වා. අත්ථාරකෙන භික්ඛුනා පච්චුද්ධරිතබ්බා අධිට්ඨාතබ්බා වාචා භින්දිතබ්බාති සම්බන්ධො. සඞ්ඝාටියා කඨිනං අත්ථරිතුකාමො භික්ඛු පුබ්බෙ තිචීවරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨිතං පොරාණිකං සඞ්ඝාටිං ''ඉමං සඞ්ඝාටිං පච්චුද්ධරාමී''ති වත්වා පච්චුද්ධරිතබ්බා, තතො අනධිට්ඨිතං නවං සඞ්ඝාටිං ''ඉමං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී''ති වත්වා අධිට්ඨාතබ්බා, තතො අත්ථරණකාලෙ තමෙව අධිට්ඨිතසඞ්ඝාටිං ''ඉමාය සඞ්ඝාටියා කඨිනං අත්ථරාමී''ති වාචා භින්දිතබ්බාති අත්ථො. එස නයො ඉතරෙසු. එතෙන කඨිනත්ථරණං නාම වචීභෙදකරණමෙව හොති, න කිඤ්චි කායවිකාරකරණන්ති ඉමමත්ථං දීපෙති . තථා හි වුත්තං විනයත්ථමඤ්ජූසායං (කඞ්ඛා. අභි. ටී. කඨිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) **''අත්ථරිතබ්බ**න්ති අත්ථරණං කාතබ්බං, තඤ්ච ඛො තථාවචීභෙදකරණමෙවාති දට්ඨබ්බ''න්ති.

තත්ථ පච්චුද්ධාරො තිවිධො ''ඉමං සඞ්ඝාටිං පච්චුද්ධරාමී''ති සඞ්ඝාටියා පච්චුද්ධාරො, ''ඉමං උත්තරාසඞ්ගං පච්චුද්ධරාමී''ති උත්තරාසඞ්ගස්ස පච්චුද්ධාරො, ''ඉමං අන්තරවාසකං පච්චුද්ධරාමී''ති අන්තරවාසකස්ස පච්චුද්ධාරොති. වුත්තඤ්හෙතං පරිවාරෙ (පරි. 408) ''පච්චුද්ධාරො තීහි ධම්මෙහි සඞ්ගහිතො සඞ්ඝාටියා උත්තරාසඞ්ගෙන අන්තරවාසකෙනා''ති. අධිට්ඨානං තිවිධං ''ඉමං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී''ති සඞ්ඝාටියා අධිට්ඨානං, ''ඉමං

උත්තරාසඞ්ගං අධිට්ඨාමී''ති උත්තරාසඞ්ගස්ස අධිට්ඨානං, ''ඉමං අන්තරවාසකං අධිට්ඨාමී''ති අන්තරවාසකස්ස අධිට්ඨානන්ති. වුත්තඤ්හෙතං පරිවාරෙ (පරි. 408) ''අධිට්ඨානං තීහි ධම්මෙහි සඞ්ගහිතං සඞ්ඝාටියා උත්තරාසඞ්ගෙන අන්තරවාසකෙනා''ති.

අථ වා අධිට්ඨානං දුවිධං කායෙන අධිට්ඨානං, වාචාය අධිට්ඨානන්ති. තත්ථ පොරාණිකං සඞ්ඝාටිං ''ඉමං සඞ්ඝාටිං පච්චුද්ධරාමී''ති පච්චුද්ධරිත්වා නවං සඞ්ඝාටිං හත්ථෙන ගහෙත්වා ''ඉමං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී''ති චිත්තෙන ආභොගං කත්වා කායවිකාරකරණෙන කායෙන වා අධිට්ඨාතබ්බං, වචීභෙදං කත්වා වාචාය වා අධිට්ඨාතබ්බං. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.469; කඞ්ඛා. අට්ඨ. කථිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) ''තත්ථ යස්මා ද්වෙ චීවරස්ස අධිට්ඨානානි කායෙන වා අධිට්ඨෙති, වාචාය වා අධිට්ඨෙතීති වුත්තං, තස්මා…පෙ…. අධිට්ඨාතබ්බා''ති. අථ වා අධිට්ඨානං දුවිධං සම්මුඛාධිට්ඨානපරම්මුඛාධිට්ඨානවසෙන. තත්ථ යදි චීවරං හත්ථපාසෙ ඨිතං හොති, ''ඉමං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී''ති වචීභෙදං කත්වා අධිට්ඨාතබ්බං, අථ අන්තොගබ්භෙ වා සාමන්තවිහාරෙ වා හොති, ඨපිතට්ඨානං සල්ලක්ඛෙත්වා ''එතං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී''ති වචීභෙදං කත්වා අධිට්ඨාතබ්බං. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.469; කඞ්ඛා. අට්ඨ. කථිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) ''තත්‍ර දුවිධං අධිට්ඨානං සචෙ හත්ථපාසෙ හොතී''තිආදි, විනයත්ථමඤ්ජූසායඤ්ච (කඞ්ඛා. අභි. ටී. කථිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) **''දුවිධන්ති** සම්මුඛාපරම්මුඛාභෙදෙන දුවිධ''න්ති.

අත්ථාරො කතිවිධො? අත්ථාරො එකවිධො. වචීභෙදකරණෙනෙව හි අත්ථාරො සම්පජ්ජති, න කායවිකාරකරණෙන. අයමත්ථො යථාවුත්ත-පරිවාරපාළියා ච **''අත්ථරිතබ්බ**න්ති අත්ථරණං කාතබ්බං, තඤ්ච ඛො තථාවචීභෙදකරණමෙවාති දට්ඨබ්බ''න්ති විනයත්ථමඤ්ජූසාවචනෙන ච විඤ්ඤායති. අථ වා අත්ථාරො තිවිධො වත්ථුප්පභෙදෙන. තත්ථ යදි සඞ්ඝාටියා කථිනං අත්ථරිතුකාමො හොති, පොරාණිකා සඞ්ඝාටි පච්චුද්ධරිතබ්බා, නවා සඞ්ඝාටි අධිට්ඨාතබ්බා, ''ඉමාය සඞ්ඝාටියා කථිනං අත්ථරාමී''ති වාචා භින්දිතබ්බා. අථ උත්තරාසඞ්ගෙන කථිනං අත්ථරිතුකාමො හොති, පොරාණකො උත්තරාසඞ්ගො පච්චුද්ධරිතබ්බො, නවො උත්තරාසඞ්ගො අධිට්ඨාතබ්බො, ''ඉමිනා උත්තරාසඞ්ගෙන කථිනං අත්ථරාමී''ති වාචා භින්දිතබ්බා. අථ අන්තරවාසකෙන කථිනං අත්ථරිතුකාමො හොති, පොරාණකො අන්තරවාසකො පච්චුද්ධරිතබ්බො, නවො අන්තරවාසකො අධිට්ඨාතබ්බො, ''ඉමිනා අන්තරවාසකෙන කථිනං අත්ථරාමී''ති වාචා භින්දිතබ්බා. වුත්තඤ්හෙතං පරිවාරෙ (පරි. 413) ''සචෙ සඞ්ඝාටියා''තිආදි.

එත්ථ සියා – කිං පන ''ඉමං සඞ්ඝාටිං පච්චුද්ධරාමී''ති විසෙසං කත්වාව පච්චුද්ධරිතබ්බා, උදාහු ''ඉමං පච්චුද්ධරාමී''ති සාමඤ්ඤතොපි පච්චුද්ධරිතබ්බාති? පරික්ඛාරචොළාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨිතං චීවරං ''ඉමං පච්චුද්ධරාමී''ති සාමඤ්ඤතො පච්චුද්ධරිතබ්බං, න ''ඉමං සඞ්ඝාටිං පච්චුද්ධරාමී''ති විසෙසතො පච්චුද්ධරිතබ්බං. කස්මා? පුබ්බෙ අලද්ධනාමත්තා. තිචීවරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨිතං පන චීවරං විසෙසතොයෙව පච්චුද්ධරිතබ්බං, න සාමඤ්ඤතො. කස්මා? පටිලද්ධවිසෙසනාමත්තා . ඉධ පන කථිනාධිකාරෙ පුබ්බෙව තිචීවරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨිතත්තා විසෙසතොයෙව පච්චුද්ධරිතබ්බන්ති දට්ඨබ්බං. වුත්තඤ්හෙතං පරිවාරෙ (පරි. 408) කථිනාධිකාරෙ ''පච්චුද්ධාරො තීහි ධම්මෙහි සඞ්ගහිතො සඞ්ඝාටියා උත්තරාසඞ්ගෙන අන්තරවාසකෙනා''ති. කිං පන නිච්චතෙචීවරිකොයෙව කථිනං අත්ථරිතුං ලභති, උදාහු අවත්ථාතෙචීවරිකොපීති? තෙචීවරිකො දුවිධො ධුතඞ්ගතෙචීවරිකවිනයතෙචීවරිකවසෙන. තත්ථ ධුතඞ්ගතෙචීවරිකො ''අතිරෙකචීවරං පටික්ඛිපාමි, තෙචීවරිකඞ්ගං සමාදියාමී''ති අධිට්ඨහිත්වා ධාරණතො සබ්බකාලමෙව ධාරෙති. විනයතෙචීවරිකො පන යදා තිචීවරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨහිත්වා ධාරෙතුකාමො හොති, තදා තථා අධිට්ඨහිත්වා ධාරෙති. යදා පන පරික්ඛාරචොළාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨහිත්වා ධාරෙතුකාමො හොති, තදා තථා අධිට්ඨහිත්වා ධාරෙති, තස්මා තිචීවරාධිට්ඨානස්ස දුප්පරිහාරත්තා සබ්බදා ධාරෙතුං අසක්කොන්තො හුත්වා පරික්ඛාරචොළවසෙන ධාරෙන්තොපි තං පච්චුද්ධරිත්වා ආසන්නෙ කාලෙ තිචීවරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨහන්තොපි කථිනං අත්ථරිතුං ලභතියෙවාති දට්ඨබ්බං.

කච්චි නු හො කථිනදානකම්මවාචාභණනසීමායමෙව කථිනං අත්ථරිතබ්බං, උදාහු අඤ්ඤසීමායාති? යදි කථිනදානකම්මවාචාභණනබද්ධසීමා වස්සූපනායිකඛෙත්තභූතඋපචාරසීමාය අන්තො ඨිතා, එවං සති තස්මිංයෙව සීමමණ්ඩලෙ අත්ථරණං කාතබ්බං. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? ''පරිනිට්ඨිතපුබ්බකරණමෙව චෙ දායකො සඞ්ඝස්ස දෙති, සම්පටිච්ඡිත්වා කම්මවාචාය දාතබ්බං. තෙන ච තස්මිංයෙව සීමමණ්ඩලෙ අධිට්ඨහිත්වා අත්ථරිත්වා සඞ්ඝො අනුමොදාපෙතබ්බො''ති වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 308) ආගතත්තා විඤ්ඤායතීති. යදි එවං ''තස්මිංයෙව සීමමණ්ඩලෙ''ඉච්චෙව ටීකායං වුත්තත්තා ''යස්මිං කිස්මිඤ්චි සීමමණ්ඩලෙ කම්මවාචං භණිත්වා තස්මිංයෙව සීමමණ්ඩලෙ අත්ථරිතබ්බ''න්ති වත්තබ්බං, න ''කථිනදානකම්මවාචාභණනබද්ධසීමා වස්සූපනායිකඛෙත්තභූතඋපචාරසීමාය අන්තො ඨිතා''ති විසෙසං කත්වා වත්තබ්බන්ති? න න වත්තබ්බං. කම්මවාචාභණනසීමා හි බද්ධසීමාභූතා, කථිනත්ථාරසීමා පන උපචාරසීමාභූතා, උපචාරසීමා ච නාම බද්ධසීමං අවත්ථරිත්වාපි ගච්ඡති, තස්මා සා සීමා බද්ධසීමා ච හොති උපචාරසීමා චාති තස්මිංයෙව සීමමණ්ඩලෙ කථිනදානකම්මවාචං භණිත්වා තත්ථෙව අත්ථරණං කාතබ්බං, න යස්මිං කිස්මිඤ්චි සීමමණ්ඩලෙ කම්මවාචං භණිත්වා තත්ථෙව අත්ථරණං කත්තබ්බන්ති දට්ඨබ්බං. එවම්පි ''උපචාරසීමාය''ඉච්චෙව වත්තබ්බං, න ''වස්සූපනායිකඛෙත්තභූතඋපචාරසීමායා''ති, තම්පි වත්තබ්බමෙව. තෙසං භික්ඛූනං වස්සූපනායිකඛෙත්තභූතාය එව උපචාරසීමාය කථිනත්ථාරං කාතුං ලභති, න අඤ්ඤඋපචාරසීමාය. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 306) ''අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ වුත්ථවස්සාපි න ලභන්තීති මහාපච්චරියං වුත්ත''න්ති.

යථිච්ඡසි, තථා භවතු, අපි තු බලූ ‘‘කම්මවාචාභණනසීමා බද්ධසීමාභූතා, කථිනත්ථාරසීමා උපචාරසීමාභූතා’’ති තුම්හෙහි වුත්තං, තථාභූතභාවො කථං ජානිතබ්බොති? වුච්චතෙ – කථිනත්ථාරසීමායං තාව උපචාරසීමාභූතභාවො ‘‘සචෙ පන එකසීමාය බහූ විහාරා හොන්ති, සබ්බෙ භික්ඛූ සන්නිපාතෙත්වා එකත්ථ කථිනං අත්ථරිතබ්බ’’න්ති ඉමිස්සා අට්ඨකථාය (මහාව. අට්ඨ. 306) අත්ථං සංවණ්ණෙතුං **‘‘එකසීමායාති** එකඋපචාරසීමායාති අත්ථො යුජ්ජති’’ති වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 306) ආගතත්තා විඤ්ඤායති. කම්මවාචාභණනසීමාය බද්ධසීමාභූතභාවො පන ‘‘තෙ ච ඛො හත්ථපාසං අවිජහිත්වා එකසීමායං ඨිතා. සීමා ච නාමෙසා බද්ධසීමා අබද්ධසීමාති දුවිධා හොති’’ති කඞ්ඛාවිතරණියං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) ආගතත්තා ච ‘‘සීමා ච නාමෙසා කතමා, යත්ථ හත්ථපාසං අවිජහිත්වා ඨිතා කම්මප්පත්තා නාම හොන්තීති අනුයොගං සන්ධාය සීමං දස්සෙන්තො විභාගවන්තානං සභාවවිභාවනං විභාගදස්සනමුඛෙනෙව හොතීති **‘සීමා ච නාමෙසා’**තිආදිමාහා’’ති විනයත්ථමඤ්ජූසායං (කඞ්ඛා. අභි. ටී. නිදානවණ්ණනා) ආගතත්තා ච විඤ්ඤායති.

තත්ථ කතිවිධා බද්ධසීමා, කතිවිධා අබද්ධසීමාති? තිවිධා බද්ධසීමා ඛණ්ඩසීමාසමානසංවාසසීමාඅවිප්පවාසසීමාවසෙන. තිවිධා අබද්ධසීමා ගාමසීමාඋදකුක්ඛෙපසීමාසත්තබ්භන්තරසීමාවසෙනාති දට්ඨබ්බා. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? ‘‘එවං එකාදස විපත්තිසීමායො අතික්කමිත්වා තිවිධසම්පත්තියුත්තා නිමිත්තෙන නිමිත්තං සම්බන්ධිත්වා සම්මතා සීමා බද්ධසීමාති වෙදිතබ්බා. ඛණ්ඩසීමා සමානසංවාසසීමා අවිප්පවාසසීමාති තස්සායෙව භෙදො. අබද්ධසීමා පන ගාමසීමා සත්තබ්භන්තරසීමා උදකුක්ඛෙපසීමාති තිවිධා’’ති කඞ්ඛාවිතරණියං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) ආගතත්තා විඤ්ඤායති. එවං තීසු බද්ධසීමාසු , තීසු අබද්ධසීමාසූති ඡසුයෙව සීමාසු කම්මප්පත්තසඞ්ඝස්ස චතුවග්ගකරණීයාදිකම්මස්ස කත්තබ්බභාවවචනතො සුද්ධාය උපචාරසීමාය කම්මවාචාය අභණිතබ්බභාවො විඤ්ඤායති. අන්තොඋපචාරසීමාය බද්ධසීමාය සති තං බද්ධසීමං අවත්ථරිත්වාපි උපචාරසීමාය ගමනතො සා බද්ධසීමා කම්මවාචාභණනාරහා ච හොති කථිනත්ථාරාරහා චාති වෙදිතබ්බං.

නනු ච පන්නරසවිධා සීමා අට්ඨකථාසු (මහාව. අට්ඨ. 379; කඞ්ඛා. අට්ඨ. අකාලචීවරසික්ඛාපදවණ්ණනා) ආගතා, අථ කස්මා ඡළෙව වුත්තාති? සච්චං, තාසු පන පන්නරසසු සීමාසු උපචාරසීමා සඞ්ඝලාභවිභජනාදිට්ඨානමෙව හොති, ලාභසීමා තත්‍රුප්පාදගහණට්ඨානමෙව හොතීති ඉමා ද්වෙ සීමායො සඞ්ඝකම්මකරණට්ඨානං න හොන්ති, නිගමසීමා නගරසීමා ජනපදසීමා රට්ඨසීමා රජ්ජසීමා දීපසීමා චක්කවාළසීමාති ඉමා පන සීමායො ගාමසීමාය සමානගතිකා ගාමසීමායමෙව අන්තොගධාති න විසුං වුත්තාති දට්ඨබ්බං. එත්ථ ච උපචාරසීමාය බද්ධසීමං අවත්ථරිත්වා ගතභාවො කථං ජානිතබ්බොති? ‘‘උපචාරසීමා පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපෙන, අපරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපාරහට්ඨානෙන පරිච්ඡින්නා’’ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 379) වුත්තත්තා පරික්ඛෙපපරික්ඛෙපාරහට්ඨානානං අන්තො බද්ධසීමාය විජ්ජමානාය තං අවත්ථරිත්වා උපචාරසීමා ගතා. තථා හි ‘‘ඉමිස්සා උපචාරසීමාය ‘සඞ්ඝස්ස දම්මී’ති දින්නං පන ඛණ්ඩසීමසීමන්තරිකාසු ඨිතානම්පි පාපුණාති’’ති (මහාව. අට්ඨ. 379) වුත්තං. තෙන ඤායති ‘‘උපචාරසීමාය අන්තො ඨිතා බද්ධසීමා උපචාරසීමාපි නාම හොති’’ති. හොතු, එවං සති අන්තොඋපචාරසීමායං බද්ධසීමාය සති තත්ථෙව කථිනදානකම්මවාචං වාචාපෙත්වා තත්ථෙව කථිනං අත්ථරිතබ්බං භවෙය්‍ය, අන්තොඋපචාරසීමායං බද්ධසීමාය අවිජ්ජමානාය කථං කරිස්සන්තීති? අන්තොඋපචාරසීමායං බද්ධසීමාය අවිජ්ජමානාය බහිඋපචාරසීමායං විජ්ජමානබද්ධසීමං වා උදකුක්ඛෙපලභනට්ඨානං වා ගන්ත්වා කම්මවාචං වාචාපෙත්වා පුන විහාරං ආගන්ත්වා වස්සූපනායිකඛෙත්තභූතාය උපචාරසීමායං ඨත්වා කථිනං අත්ථරිතබ්බන්ති දට්ඨබ්බං.

නනු ච භො එවං සන්තෙ අඤ්ඤිස්සා සීමාය ඤත්ති, අඤ්ඤිස්සා අත්ථාරො හොති, එවං සන්තෙ ‘‘පරිනිට්ඨිතපුබ්බකරණමෙව චෙ දායකො සඞ්ඝස්ස දෙති, සම්පටිච්ඡිත්වා කම්මවාචාය දාතබ්බං. තෙන ච තස්මිංයෙව සීමමණ්ඩලෙ අධිට්ඨහිත්වා අත්ථරිත්වා සඞ්ඝො අනුමොදාපෙතබ්බො’’ති වුත්තෙන වජිරබුද්ධිටීකාවචනෙන (වජිර. ටී. මහාවග්ග 308) විරුජ්ඣතීති? නනු අවොචුම්හ ‘‘කම්මවාචාභණනසීමා බද්ධසීමාභූතා, කථිනත්ථාරසීමා උපචාරසීමාභූතා’’ති. තස්මා වජිරබුද්ධිටීකාවචනෙන න විරුජ්ඣති. තත්ථ පුබ්බෙ යෙභුය්‍යෙන බද්ධසීමවිහාරත්තා සමග්ගං සඞ්ඝං සන්නිපාතෙත්වා කම්මවාචං වාචාපෙත්වා උපචාරසීමබද්ධසීමභූතෙ තස්මිංයෙව විහාරෙ අත්ථරණං සන්ධාය වුත්තං. බද්ධසීමවිහාරෙ අහොන්තෙපි අන්තොඋපචාරසීමායං බද්ධසීමාය විජ්ජමානාය තත්ථෙව සීමමණ්ඩලෙ කම්මවාචං වාචාපෙත්වා තත්ථෙව අත්ථරිතබ්බභාවො අම්හෙහිපි වුත්තොයෙව. යදි පන න චෙව බද්ධසීමවිහාරො හොති, න ච අන්තොඋපචාරසීමායං බද්ධසීමා අත්ථි, එවරූපෙ විහාරෙ කම්මවාචං වාචාපෙතුං න ලභති, අඤ්ඤං බද්ධසීමං වා උදකුක්ඛෙපං වා ගන්ත්වා කම්මවාචං වාචාපෙත්වා අත්තනො විහාරං ආගන්ත්වා වස්සූපනායිකඛෙත්තභූතාය උපචාරසීමාය ඨත්වා කථිනං අත්ථරිතබ්බං. එවමෙව පරම්පරභූතා බහවො ආචරියවරා කරොන්තීති දට්ඨබ්බං.

අපරෙ පන ආචරියා ‘‘බද්ධසීමවිරහාය සුද්ධඋපචාරසීමාය සති තස්සංයෙව උපචාරසීමායං ඤත්තිකම්මවාචාපි වාචෙතබ්බා, කථිනං අත්ථරිතබ්බං, න අඤ්ඤිස්සා සීමාය ඤත්ති, අඤ්ඤිස්සා අත්ථරණං කාතබ්බ’’න්ති වදන්ති. අයං පන නෙසමධිප්පායො – **‘‘කථිනත්ථතසීමායන්ති** උපචාරසීමං සන්ධාය වුත්ත’’න්ති වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 306) කථිනත්ථාරට්ඨානභූතාය සීමාය උපචාරසීමාභාවො වුත්තො, තස්සංයෙව ටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 308) පුබ්බෙ නිද්දිට්ඨපාඨෙ ‘‘තස්මිංයෙව සීමමණ්ඩලෙ අධිට්ඨහිත්වා අත්ථරිත්වා සඞ්ඝො අනුමොදාපෙතබ්බො’’ති කම්මවාචාභණනසීමායමෙව අත්ථරිතබ්බභාවො ච වුත්තො, තස්මා අඤ්ඤිස්සා සීමාය ඤත්ති, අඤ්ඤිස්සා අත්ථරණං

න කාතබ්බං, තස්සංයෙව උපචාරසීමායං කම්මවාචං සාවෙත්වා තස්මිංයෙව අත්ථාරො කාතබ්බො, උපචාරසීමතො බහි ඨිතං බද්ධසීමං ගන්ත්වා අත්ථරණකිච්චං නත්ථීති.

තත්‍රෙවං විචාරණා කාතබ්බා – ඉදං භාසන්තරෙසු ‘‘ඤත්ති’’ති කථිතං කථිනදානකම්මං චතූසු සඞ්ඝකම්මෙසු ඤත්තිදුතියකම්මං හොති, ඤත්තිදුතියකම්මස්ස නවසු ඨානෙසු කථිනදානං, ගරුකලහුකෙසු ගරුකං, යදි ‘‘උපචාරසීමායං චත්තාරි සඞ්ඝකම්මානි කාතබ්බානී’’ති පකරණෙසු ආගතං අභවිස්සා, එවං සන්තෙ තෙසං ආචරියානං වචනානුරූපතො උපචාරසීමායං කථිනදානඤත්තිකම්මවාචං වාචෙතබ්බං අභවිස්සා, න පන පකරණෙසු ‘‘උපචාරසීමායං චත්තාරි සඞ්ඝකම්මානි කාතබ්බානී’’ති ආගතං, අථ ඛො ‘‘සඞ්ඝලාභවිභජනං, ආගන්තුකවත්තං කත්වා ආරාමප්පවිසනං , ගමිකස්ස භික්ඛුනො සෙනාසනආපුච්ඡනං, නිස්සයපඅප්පස්සම්භනං, පාරිවාසිකමානත්තචාරිකභික්ඛූනං අරුණුට්ඨාපනං, භික්ඛුනීනං ආරාමප්පවිසනආපුච්ඡනං ඉච්චෙවමාදීනි එව උපචාරසීමාය කත්තබ්බානී’’ති ආගතං, තස්මා කථිනදානඤත්තිදුතියකම්මවාචා කෙවලායං උපචාරසීමායං න වාචෙතබ්බාති සිද්ධා. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? ‘‘අවිප්පවාසසීමා නාම තියොජනාපි හොති, එවං සන්තෙ තියොජනෙ ඨිතා ලාභං ගණ්හිස්සන්ති, තියොජනෙ ඨත්වා ආගන්තුකවත්තං පූරෙත්වා ආරාමං පවිසිතබ්බං භවිස්සති, ගමිකො තියොජනං ගන්ත්වා සෙනාසනං ආපුච්ඡිස්සති, නිස්සයපටිපන්නස්ස භික්ඛුනො තියොජනාතික්කමෙ නිස්සයො පටිප්පස්සම්භිස්සති, පාරිවාසිකෙන තියොජනං අතික්කමිත්වා අරුණං උට්ඨපෙතබ්බං භවිස්සති, භික්ඛුනියා තියොජනෙ ඨත්වා ආරාමප්පවිසනං ආපුච්ඡිතබ්බං භවිස්සති, සබ්බම්පෙතං උපචාරසීමාය පරිච්ඡෙදවසෙනෙව කාතුං වට්ටති, තස්මා උපචාරසීමායමෙව භාජෙතබ්බ’’න්ති එවමාදිඅට්ඨකථාපාඨතො (මහාව. අට්ඨ. 379) විඤ්ඤායතීති.

අථෙවං වදෙය්‍යුං – ‘‘උපචාරසීමා ඤත්තිදුතියකම්මවාචාය ඨානං න හොතී’’ති තුම්හෙහි වුත්තං, අථ ච පන කතපුබ්බං අත්ථි. තථා හි චීවරපටිග්ගාහකසම්මුතිචීවරනිදහකසම්මුතිචීවරභාජකසම්මුතීනං ‘‘සුණාතු මෙ…පෙ…. ධාරයාමීති ඉමාය කම්මවාචාය වා අපලොකනෙන වා අන්තොවිහාරෙ සබ්බසඞ්ඝමජ්ඣෙපි ඛණ්ඩසීමායපි සම්මන්නිතුං වට්ටතියෙවා’’ති උපචාරසීමායං ඤත්තිදුතියකම්මවාචාය නිප්ඵාදෙතබ්බභාවො අට්ඨකථායං (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 194) ආගතො. භණ්ඩාගාරස්ස පන ‘‘ඉමං පන භණ්ඩාගාරං ඛණ්ඩසීමං ගන්ත්වා ඛණ්ඩසීමාය නිසින්නෙහි සම්මන්නිතුං න වට්ටති, විහාරමජ්ඣෙයෙව ‘සුණාතු මෙ, භන්තෙ, සඞ්ඝො, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො ඉත්ථන්නාමං විහාරං භණ්ඩාගාරං සම්මන්නෙය්‍යා’තිආදිනා නයෙන කම්මවාචාය වා අපලොකනෙන වා සම්මන්නිතබ්බ’’න්ති අට්ඨකථායං (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 197) උපචාරසීමායමෙව ඤත්තිදුතියකම්මවාචාය සම්මන්නිතබ්බභාවො ආගතොති.

තෙ එවං වත්තබ්බා – සචෙපි අට්ඨකථායං ආගතං ‘‘අන්තොවිහාරෙ’’ති පාඨො ‘‘විහාරමජ්ඣෙ’’ති පාඨො ච උපචාරසීමං සන්ධාය වුත්තොති මඤ්ඤමානා තුම්හෙ ආයස්මන්තො එවං අවවුත්ථ, තෙ පන පාඨා උපචාරසීමං සන්ධාය අට්ඨකථාචරියෙහි න වුත්තා, අථ ඛො අවිප්පවාසසීමාසඞ්ඛාතං මහාසීමං සන්ධාය වුත්තා. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? ඛණ්ඩසීමාය වක්ඛමානත්තා. ඛණ්ඩසීමාය හි මහාසීමා එව පටියොගී හොති. උපචාරසීමාති අයමත්ථො කථං ජානිතබ්බොති චෙ? ‘‘ඉමං පන සමානසංවාසකසීමං සම්මන්නන්තෙහි පබ්බජ්ජූපසම්පදාදීනං සඞ්ඝකම්මානං සුඛකරණත්ථං පඨමං ඛණ්ඩසීමා සම්මන්නිතබ්බා…පෙ…. එවං බද්ධාසු පන සීමාසු ඛණ්ඩසීමාය ඨිතා භික්ඛූ මහාසීමාය කම්මං කරොන්තානං න කොපෙන්ති , මහාසීමාය වා ඨිතා ඛණ්ඩසීමාය කම්මං කරොන්තානං. සීමන්තරිකාය පන ඨිතා උභින්නම්පි න කොපෙන්තී’’ති වුත්තඅට්ඨකථාපාඨවසෙන (මහාව. අට්ඨ. 138) ජානිතබ්බොති. අථ වා තෙහි ආයස්මන්තෙහි ආහතභණ්ඩාගාරසම්මුතිපාඨවසෙනපි අයමත්ථො විඤ්ඤායති. කථං? චීවරපටිග්ගාහකාදිපුග්ගලසම්මුතියො පන අන්තොවිහාරෙ සබ්බසඞ්ඝමජ්ඣෙපි ඛණ්ඩසීමායම්පි සම්මන්නිතුං වට්ටති, භණ්ඩාගාරසඞ්ඛාතවිහාරසම්මුති පන විහාරමජ්ඣෙයෙවාති අට්ඨකථායං වුත්තං, තත්ථ විසෙසකාරණං පරියෙසිතබ්බං.

තත්‍රෙවං විසෙසකාරණං පඤ්ඤායති – ‘‘අඤ්ඤිස්සා සීමාය වත්ථු අඤ්ඤිස්සා කම්මවාචා’’ති වත්තබ්බදොසපරිහාරත්ථං වුත්තං. පුග්ගලසම්මුතියො හි පුග්ගලස්ස වත්ථුත්තා යදි මහාසීමභූතෙ අන්තොවිහාරෙ කත්තුකාමා හොන්ති, සබ්බසඞ්ඝමජ්ඣෙ තං වත්ථුභූතං පුග්ගලං හත්ථපාසෙ කත්වා කරෙය්‍යුං. යදි ඛණ්ඩසීමාය කත්තුකාමා, තං වත්ථුභූතං පුග්ගලං ඛණ්ඩසීමං ආනෙත්වා තත්ථ සන්නිපතිතකම්මප්පත්තසඞ්ඝස්ස හත්ථපාසෙ කත්වා කරෙය්‍යුං. උභයථාපි යථාවුත්තදොසො නත්ථි, භණ්ඩාගාරසම්මුති පන භණ්ඩාගාරස්ස විහාරත්තා ඛණ්ඩසීමං ආනෙතුං න සක්කා, තස්මා යදි තං සම්මුතිං ඛණ්ඩසීමායං ඨත්වා කරෙය්‍යුං, වත්ථු මහාසීමායං හොති, කම්මවාචා ඛණ්ඩසීමායන්ති යථාවුත්තදොසො හොති, තස්මිඤ්ච දොසෙ සති වත්ථුවිපන්නත්තා කම්මං විපජ්ජති, තස්මා මහාසීමභූතවිහාරමජ්ඣෙයෙව සා සම්මුති කාතබ්බාති අට්ඨකථාචරියානං මති, න උපචාරසීමාය ඤත්තිදුතියකම්මං කාතබ්බන්ති.

අථාපි එවං වදෙය්‍යුං ‘‘විහාරසද්දෙන අවිප්පවාසසීමභූතා මහාසීමාව වුත්තා, න උපචාරසීමා’’ති ඉදං වචනං කථං පච්චෙතබ්බන්ති? ඉමිනායෙව අට්ඨකථාවචනෙන. යදි හි උපචාරසීමා වුත්තා භවෙය්‍ය, උපචාරසීමා නාම බද්ධසීමං අවත්ථරිත්වාපි පවත්තා ආවාසෙසු වා භික්ඛූසු වා වඩ්ඪන්තෙසු අනියමවසෙන වඩ්ඪති, තස්මා ඛණ්ඩසීමං අවත්ථරිත්වා පවත්තනතො විහාරෙන සහ ඛණ්ඩසීමා එකසීමායෙව හොති, එවං සති විහාරෙ ඨිතං භණ්ඩාගාරං ඛණ්ඩසීමාය ඨත්වා සම්මන්නිතුං සක්කා භවෙය්‍ය, න පන සක්කා ‘‘ඛණ්ඩසීමාය නිසින්නෙහි සම්මන්නිතුං න වට්ටතී’’ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 343) පටිසිද්ධත්තා. තෙන ඤායති ‘‘ඉමස්මිං ඨානෙ විහාරසද්දෙන අවිප්පවාසසීමභූතා මහාසීමා වුත්තා, න උපචාරසීමා’’ති. උපචාරසීමාය අනියමවසෙන වඩ්ඪනභාවො කථං ජානිතබ්බොති? ‘‘උපචාරසීමා පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපෙන, අපරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපාරහට්ඨානෙන පරිච්ඡින්නා හොති. අපිච භික්ඛූනං

ධුවසන්නිපාතට්ඨානතො වා පරියන්තෙ ඨිතභොජනසාලතො වා නිබද්ධවසනකආවාසතො වා ථාමමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස ද්වින්නං ලෙඩ්ඩුපාතානං අන්තො උපචාරසීමා වෙදිතබ්බා, සා පන ආවාසෙසු වඩ්ඪන්තෙසු වඩ්ඪති, පරිහායන්තෙසු පරිහායති. මහාපච්චරියං පන 'භික්ඛූසුපි වඩ්ඪන්තෙසු වඩ්ඪතී'ති වුත්තං, තස්මා සචෙ විහාරෙ සන්නිපතිතභික්ඛූහි සද්ධිං එකාබද්ධා හුත්වා යොජනසතම්පි පූරෙත්වා නිසීදන්ති, යොජනසතම්පි උපචාරසීමාව හොති, සබ්බෙසං ලාභො පාපුණාතී''ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 379) වචනතොති.

යදි එවං උපචාරසීමාය කඨිනත්ථතභාවො කස්මා වුත්තොති? කඨිනත්ථරණං නාම න සඞ්ඝකම්මං, පුග්ගලකම්මමෙව හොති, තස්මා වස්සූපනායිකඛෙත්තභූතාය උපචාරසීමාය කාතබ්බා හොති. ඤත්තිකම්මවාචා පන සඞ්ඝකම්මභූතා, තස්මා උපචාරසීමාය කාතුං න වට්ටති, සුවිසොධිතපරිසාය බද්ධාබද්ධසීමායමෙව වට්ටතීති දට්ඨබ්බං. නනු ච භො ''කඨිනං අත්ථරිතුං කෙ ලභන්ති, කෙ න ලභන්ති? ගණනවසෙන තාව පච්ඡිමකොටියා පඤ්ච ජනා ලභන්ති, උද්ධං සතසහස්සම්පි, පඤ්චන්නං හෙට්ඨා න ලභන්තී''ති අට්ඨකථායං වුත්තං, අථ කස්මා ''කඨිනත්ථරණං නාම න සඞ්ඝකම්මං, පුග්ගලකම්මමෙව හොතී''ති වුත්තන්ති? ''න සඞ්ඝො කඨිනං අත්ථරති, න ගණො කඨිනං අත්ථරති, පුග්ගලො කඨිනං අත්ථරතී''ති පරිවාරෙ (පරි. 414) වුත්තත්තා ච අපලොකනකම්මාදීනං චතුන්නං සඞ්ඝකම්මානං ඨානෙසු අපවිට්ඨත්තා ච. අට්ඨකථායං පන කඨිනත්ථාරස්ස උපචාරභූතං කඨිනදානකම්මවාචාභණනකාලං සන්ධාය වුත්තං. තස්මිඤ්හි කාලෙ කඨිනදායකා චත්තාරො, පටිග්ගාහකො එකොති පච්ඡිමකොටියා පඤ්ච හොන්ති, තතො හෙට්ඨා න ලභතීති. ඤත්තිකම්මවාචාය සඞ්ඝකම්මභාවො කථං ජානිතබ්බොති? ''චතුන්නං සඞ්ඝකම්මානං ඤත්තිදුතියකම්මස්ස නවසු ඨානෙසු කඨිනදාන''න්ති ආගතත්තා, ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ, සඞ්ඝො, ඉදං සඞ්ඝස්ස කඨිනදුස්සං උප්පන්න''න්තිආදිනා වුත්තත්තා චාති.

අපරෙ පන ආචරියා ''භාසන්තරෙසු ඤත්තීති වුත්තා කඨිනදානකම්මවාචා අත්ථාරකිරියාය පවිසති, අත්ථාරකිරියා ච උපචාරසීමායං කාතබ්බා, තස්මා කඨිනදානකම්මවාචාපි උපචාරසීමායං කාතබ්බායෙවා''ති වදන්ති, තෙසං අයමධිප්පායො – මහාවග්ගපාළියං (මහාව. 306) ''එවඤ්ච පන, භික්ඛවෙ, කඨිනං අත්ථරිතබ්බ''න්ති ආරභිත්වා ''බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන සඞ්ඝො ඤාපෙතබ්බො…පෙ…. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, අත්ථතං හොති කඨින''න්ති කඨිනදානඤත්තිකම්මවාචාතො පට්ඨාය යාව අනුමොදනා පාඨො ආගතො, පරිවාරපාළියඤ්ච (පරි. 412) ''කඨිනත්ථාරො ජානිතබ්බො''ති උද්දෙසස්ස නිද්දෙසෙ ''සචෙ සඞ්ඝස්ස කඨිනදුස්සං උප්පන්නං හොති, සඞ්ඝෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බං, අත්ථාරකෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බං, අනුමොදකෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බ''න්ති පුච්ඡං නීහරිත්වා ''සඞ්ඝෙන ඤත්තිදුතියෙන කම්මෙන කඨිනත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො දාතබ්බං…පෙ…. අනුමොදාමා''ති ඤත්තිතො පට්ඨාය යාව අනුමොදනා පාඨො ආගතො, තස්මා ඤත්තිතො පට්ඨාය යාව අනුමොදනා සබ්බො විධි කඨිනත්ථාරකිරියායං පවිසති, තතො කඨිනත්ථාරකිරියාය උපචාරසීමායං කත්තබ්බාය සති ඤත්තිසඞ්ඛාතකඨිනදානකම්මවාචාපි උපචාරසීමායං කත්තබ්බායෙවාති.

තත්‍රෙවං විචාරණා කාතබ්බා – අත්ථාරකිරියාය විසුං අනාගතාය සති ''සබ්බො විධි අත්ථාරකිරියායං පවිසතී''ති වත්තබ්බං භවෙය්‍ය, අථ ච පන මහාවග්ගපාළියඤ්ච පරිවාරපාළියඤ්ච අත්ථාරකිරියා විසුං ආගතායෙව, තස්මා ඤත්තිසඞ්ඛාතා කඨිනදානකම්මවාචා අත්ථාරකිරියායං න පවිසති, කෙවලං අත්ථාරකිරියාය උපචාරභූතත්තා පන තතො පට්ඨාය අනුක්කමෙන වුත්තං. යථා ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සීමං සම්මන්නිතු''න්ති සීමාසම්මුතිං අනුජානිත්වා ''එවඤ්ච පන, භික්ඛවෙ, සම්මන්නිතබ්බා''ති සීමාසම්මුතිවිධිං දස්සෙන්තො ''පඨමං නිමිත්තා කිත්තෙතබ්බා…පෙ…. එවමෙතං ධාරයාමී''ති නිමිත්තකිත්තනෙන සහ සීමාසම්මුතිකම්මවාචා දෙසිතා, තත්ථ නිමිත්තකිත්තනං සීමාසම්මුතිකම්මං න හොති, කම්මවාචායෙව සීමාසම්මුතිකම්මං හොති, තථාපි සීමාසම්මුතිකම්මවාචාය උපචාරභාවතො සහ නිමිත්තකිත්තනෙන සීමාසම්මුතිකම්මවාචා දෙසිතා. යථා ච උපසම්පදාකම්මවිධිං දෙසෙන්තො ''පඨමං උපජ්ඣං ගාහාපෙතබ්බො…පෙ…. එවමෙතං ධාරයාමී''ති උපජ්ඣායගාහාපනාදිනා සහ උපසම්පදාකම්මං දෙසිතං, තත්ථ උපජ්ඣායගාහාපනාදි උපසම්පදාකම්මං න හොති, ඤත්තිචතුත්ථකම්මවාචායෙව උපසම්පදාකම්මං හොති, තථාපි උපසම්පදාකම්මස්ස සමීපෙ භූතත්තා උපජ්ඣායගාහාපනාදිනා සහ ඤත්තිචතුත්ථකම්මවාචා දෙසිතා, එවමෙත්ථ කඨිනදානකම්මවාචා අත්ථාරකිරියා න හොති, තථාපි අත්ථාරකිරියාය උපචාරභූතත්තා කඨිනදානඤත්තිදුතියකම්මවාචාය සහ කඨිනත්ථාරකිරියා දෙසිතා, තස්මා කඨිනදානකම්මවාචා අත්ථාරකිරියායං න පවිසතීති දට්ඨබ්බං.

අථ වා ඤත්තිදුතියකම්මවාචා ච අත්ථාරො චාති ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා අතුල්‍යකිරියා අතුල්‍යකත්තාරො අතුල්‍යකම්මා අතුල්‍යකාලා ච හොන්ති, තෙන විඤ්ඤායති ''භාසන්තරෙසු ඤත්තීති වුත්තා ඤත්තිදුතියකම්මවාචා අත්ථාරකිරියායං න පවිසතී''ති. තත්ථ කථං අතුල්‍යකිරියා හොන්ති? කම්මවාචා දානකිරියා හොති, අත්ථාරො පන්නරසධම්මානං කාරණභූතා අත්ථාරකිරියා, එවං අතුල්‍යකිරියා. කථං අතුල්‍යකත්තාරොති? කම්මවාචාය කත්තා සඞ්ඝො හොති, අත්ථාරස්ස කත්තා පුග්ගලො, එවං අතුල්‍යකත්තාරො හොන්ති. කථං අතුල්‍යකම්මා හොන්ති? කම්මවාචාය කම්මං කඨිනදුස්සං හොති, අත්ථාරස්ස කම්මං කඨිනසඞ්ඛාතා සමූහපඤ්ඤත්ති, එවං අතුල්‍යකම්මා හොන්ති. කථං අතුල්‍යකාලා හොන්ති? කඨිනදානකම්මවාචා පුබ්බකරණපච්චුද්ධාරඅධිට්ඨානානං පුබ්බෙ හොති, අත්ථාරො තෙසං පච්ඡා, එවං අතුල්‍යකාලා හොන්තීති. අථ වා අත්ථාරො ''ඉමාය සඞ්ඝාටියා කඨිනං අත්ථරාමී''තිආදිනා වචීභෙදසඞ්ඛාතෙන එකෙන ධම්මෙන සඞ්ගහිතො, න ඤත්තිඅනුස්සාවනාදිනා අනෙකෙහි ධම්මෙහි සඞ්ගහිතො. වුත්තඤ්හෙතං පරිවාරෙ (පරි. 408) ''අත්ථාරො එකෙන ධම්මෙන සඞ්ගහිතො වචීභෙදෙනා''ති. ඉමිනාපි කාරණෙන ජානිතබ්බං ''න ඤත්ති අත්ථාරෙ පවිට්ඨා''ති.

අඤ්ඤෙ පන ආචරියා එවං වදන්ති – ‘‘කථිනත්ථාරං කෙ ලභන්ති, කෙ න ලභන්තීති? ගණනවසෙන තාව පච්ඡිමකොටියා පඤ්ච ජනා ලභන්ති, උද්ධං සතසහස්සම්පි, පඤ්චන්නං හෙට්ඨා න ලභන්තී’’ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 306) ආගතත්තා ‘‘හෙට්ඨිමන්තතො පඤ්ච භික්ඛූ කථිනත්ථාරං ලභන්ති, තතො අප්පකතරා න ලභන්තී’’ති විඤ්ඤායති. **‘‘පඤ්චන්නං ජනානං වට්ටතීති** පච්ඡිමකොටියා චත්තාරො කථිනදුස්සස්ස දායකා, එකො පටිග්ගාහකොති පඤ්චන්නං ජනානං වට්ටතී’’ති කඞ්ඛාවිතරණීටීකායං (කඞ්ඛා. අභි. ටී. කථිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) ආගතත්තා තස්මිං වාක්‍යෙ ‘‘වට්ටතී’’ති කිරියාය කත්තා ‘‘සො කථිනත්ථාරො’’ති වුච්චති, තස්මා අත්ථාරොති ඉමිනා ‘‘ඉමාය සඞ්ඝාටියා කථිනං අත්ථරාමී’’ති වුත්තඅත්ථරණකිරියා න අධිප්පෙතා, චතූහි භික්ඛූහි අත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො ඤත්තියා දානං අධිප්පෙතන්ති විඤ්ඤායති. ‘‘කථිනත්ථාරං කෙ ලභන්ති…පෙ…. උද්ධං සතසහස්සන්ති ඉදං අත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො සඞ්ඝස්ස කථිනදුස්සදානකම්මං සන්ධාය වුත්ත’’න්ති විනයවිනිච්ඡයටීකායං වුත්තං. තස්මිම්පි පාඨෙ ඤත්තියා දින්නංයෙව සන්ධාය ‘‘පඤ්ච ජනා අත්ථාරං ලභන්තී’’ති ඉදං වචනං අට්ඨකථාචරියෙහි වුත්තං, ‘‘ඉමාය සඞ්ඝාටියා කථිනං අත්ථරාමී’’තිආදි පුග්ගලස්ස අත්ථරණං සන්ධාය න වුත්තන්ති ටීකාචරියස්ස අධිප්පායො. එවං කඞ්ඛාවිතරණීටීකා-විනයවිනිච්ඡයටීකාකාරකෙහි ආචරියෙහි ‘‘ඤත්තිදුතියකම්මං අත්ථාරො නාමා’’ති විනිච්ඡිතත්තා උපචාරසීමායං කථිනදානඤත්තිකම්මවාචාකරණං යුත්තන්ති විඤ්ඤායතීති වදන්ති.

තත්‍රෙවං විචාරණා කාතබ්බා – ‘‘ඤත්තිදුතියකම්මංයෙව අත්ථාරො නාමා’’ති ටීකාචරියා න වදෙය්‍යුං. වදෙය්‍යුං චෙ, අට්ඨකථාය විරුද්ධො සියා. කථං විරුද්ධොති චෙ? ‘‘ඡින්නවස්සා වා පච්ඡිමිකාය උපගතා වා න ලභන්ති, අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ වුත්ථවස්සාපි න ලභන්තීති මහාපච්චරියං වුත්ත’’න්ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 306) ආගතත්තා ‘‘තෙ ඡින්නවස්සාදයො කථිනත්ථාරං න ලභන්තී’’ති විඤ්ඤායති. යදි ඤත්තිදුතියකම්මං අත්ථාරො නාම සියා, එවං සති තෙ භික්ඛූ ඤත්තිදුතියකම්මෙපි ගණපූරකභාවෙන අප්පවිට්ඨා සියුං. අථ ච පන ‘‘පුරිමිකාය උපගතානං පන සබ්බෙ ගණපූරකා හොන්තී’’ති අට්ඨකථාය (මහාව. අට්ඨ. 306) වුත්තත්තා තෙ ඤත්තිදුතියකම්මෙ පවිට්ඨාව හොන්ති, තස්මා අට්ඨකථාචරියො පඤ්චානිසංසහෙතුභූතං ‘‘ඉමාය සඞ්ඝාටියා කථිනං අත්ථරාමී’’තිආදිකං වචීභෙදංයෙව ‘‘අත්ථාරො’’ති වදති, න ඤත්තිදුතියකම්මං, තස්මා තෙ ඡින්නවස්සාදයො පඤ්චානිසංසහෙතුභූතං කථිනත්ථාරං න ලභන්ති, ඤත්තිදුතියකම්මෙ පන චතුවග්ගසඞ්ඝපූරකභාවං ලභන්තීති විඤ්ඤායති. පුනපි වුත්තං අට්ඨකථායං ‘‘සචෙ පුරිමිකාය උපගතා චත්තාරො වා හොන්ති තයො වා ද්වෙ වා එකො වා, ඉතරෙ ගණපූරකෙ කත්වා කථිනං අත්ථරිතබ්බ’’න්ති. එවං අලබ්භමානකථිනත්ථාරෙයෙව ඡින්නවස්සාදයො ගණපූරකෙ කත්වා ඤත්තිදුතියකම්මවාචාය කථිනදුස්සං දාපෙත්වා පුරිමිකාය උපගතෙහි කථිනස්ස අත්ථරිතබ්බභාවතො ‘‘ඤත්තිදුතියකම්මංයෙව අත්ථාරො නාමාති ටීකාචරියා න වදෙය්‍යු’’න්ති අවචිම්හාති.

නනු ච භො ඉමස්මිම්පි අට්ඨකථාවචනෙ ‘‘ඉතරෙ ගණපූරකෙ කත්වා කථිනං අත්ථරිතබ්බ’’න්ති වචනෙන චතුවග්ගසඞ්ඝෙන කත්තබ්බං ඤත්තිදුතියකම්මංයෙව ‘‘අත්ථාරො’’ති වුත්තන්ති? න, පුබ්බාපරවිරොධතො. පුබ්බෙ හි ඡින්නවස්සාදීනං කථිනං අත්ථරිතුං අලබ්භමානභාවො වුත්තො, ඉධ ‘‘ඤත්තිදුතියකම්මං අත්ථාරො’’ති වුත්තෙ තෙසම්පි ලබ්භමානභාවො වුත්තො භවෙය්‍ය, න අට්ඨකථාචරියා පුබ්බාපරවිරුද්ධං කථෙය්‍යුං, තස්මා ‘‘කත්වා’’ති පදං ‘‘අත්ථරිතබ්බ’’න්ති පදෙන සම්බජ්ඣන්තෙන සමානකාලවිසෙසනං අකත්වා පුබ්බකාලවිසෙසනමෙව කත්වා සම්බන්ධිතබ්බං, එවං සති පුබ්බවචනෙනාපරවචනං ගඞ්ගොදකෙන යමුනොදකං විය සංසන්දති, පච්ඡාපි ච ‘‘කම්මවාචං සාවෙත්වා කථිනං අත්ථරාපෙත්වා දානඤ්ච භුඤ්ජිත්වා ගමිස්සන්තී’’ති විසුං කම්මවාචාසාවනං විසුං කථිනත්ථරණං පුබ්බාපරානුක්කමතො වුත්තං , තස්මා ඤත්තිදුතියකම්මං අත්ථාරො නාම න හොති, කෙවලං අත්ථාරස්ස කාරණමෙව උපචාරමෙව හොතීති දට්ඨබ්බං. කිඤ්ච භියො – ‘‘න සඞ්ඝො කථිනං අත්ථරති, න ගණො කථිනං අත්ථරති, පුග්ගලො කථිනං අත්ථරතී’’ති පරිවාරවචනෙන (පරි. 414) අයමත්ථො ජානිතබ්බොති.

යදි එවං කඞ්ඛාවිතරණීටීකා-විනයවිනිච්ඡයටීකාසු ආගතපාඨානං අධිප්පායො කථං භාසිතබ්බො භවෙය්‍ය. නනු කඞ්ඛාවිතරණීටීකායං ‘‘වට්ටතී’’ති ඉමිස්සා කිරියාය කත්තා ‘‘සො කථිනත්ථාරො’’ති වුත්තො, විනයවිනිච්ඡයටීකායඤ්ච ‘‘කථිනදුස්සදානකම්ම’’න්ති පදං ‘‘සන්ධායා’’ති කිරියාය කම්මං, කථිනත්ථාරො…පෙ…. ඉදං ‘‘වුත්ත’’න්ති කිරියාය කම්මං හොති. එවං ටීකාසු නීතත්ථතො ආගතපාඨෙසු සන්තෙසු ‘‘ඤත්තිදුතියකම්මංයෙව අත්ථාරො නාමාති ටීකාචරියා න වදෙය්‍යු’’න්ති න වත්තබ්බන්ති? යෙනාකාරෙන අට්ඨකථාවචනෙන ටීකාවචනඤ්ච පුබ්බාපරඅට්ඨකථාවචනඤ්ච අවිරුද්ධං භවෙය්‍ය, තෙනාකාරෙන ටීකාපාඨානං අධිප්පායො ගහෙතබ්බො. කථං? කඞ්ඛාවිතරණීඅට්ඨකථායං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. කථිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) ‘‘සො සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන පඤ්චන්නං ජනානං වට්ටතී’’ති ආගතො, තස්මිං අට්ඨකථාවචනෙ චොදකෙන චොදෙතබ්බස්ස අත්ථීතාය තං පරිහරිතුං **‘‘පඤ්චන්නං ජනානං වට්ටතීති** පච්ඡිමකොටියා චත්තාරො කථිනදුස්සස්ස දායකා, එකො පටිග්ගාහකොති පඤ්චන්නං ජනානං වට්ටතී’’ති පාඨො ටීකාචරියෙන වුත්තො, කථං චොදෙතබ්බං අත්ථීති? භො අට්ඨකථාචරිය ‘‘සො සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන පඤ්චන්නං ජනානං වට්ටතී’’ති වුත්තො, එවං සති පඤ්චන්නං කථිනත්ථාරකානං එව සො කථිනත්ථාරො වට්ටති, න එකද්විතිචතුපුග්ගලානන්ති අත්ථො ආපජ්ජති, එවං සති ‘‘න සඞ්ඝො කථිනං අත්ථරති, න ගණො කථිනං අත්ථරති, පුග්ගලො කථිනං අත්ථරතී’’ති ආගතපාළියා විරුජ්ඣනතො ආගමවිරොධො ආපජ්ජති, තං චොදනං පරිහරන්තො **‘‘පඤ්චන්නං ජනානං වට්ටතීති** පච්ඡිමකොටියා චත්තාරො කථිනදුස්සස්ස දායකා, එකො පටිග්ගාහකොති පඤ්චන්නං ජනානං වට්ටතී’’ති පාඨො ටීකාචරියෙන වුත්තො. තත්ථායමධිප්පායො – භො චොදකාචරිය අට්ඨකථාචරියෙන කථිනත්ථාරකාලෙ පඤ්චන්නං අත්ථාරකානං භික්ඛූනං වසෙන ‘‘සො සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන පඤ්චන්නං ජනානං වට්ටතී’’ති පාඨො න වුත්තො, අථ ඛො සඞ්ඝෙන අත්ථාරකස්ස කථිනදුස්සදානකාලෙ පච්ඡිමකොටියා චත්තාරො කථිනදුස්සස්ස දායකා, එකො පටිග්ගාහකොති පඤ්චන්නං

දායකපටිග්ගාහකපුග්ගලානං අත්ථිතාය සො පච්ඡා කත්තබ්බො අත්ථාරො වට්ටති, කාරණසම්පත්තියා ඵලසම්පත්ති හොති, තස්මා තස්මිං අට්ඨකථාවචනෙ ආගමවිරොධො නාපජ්ජතීති.

විනයවිනිච්ඡයටීකායම්පි ''කඨිනත්ථාරං කෙ ලභන්ති, කෙ න ලභන්තීති? ගණනවසෙන තාව පච්ඡිමකොටියා පඤ්ච ජනා ලභන්ති, උද්ධං සතසහස්සම්පි, පඤ්චන්නං හෙට්ඨා න ලභන්ති''ති අට්ඨකථාවචනෙ පරෙහි පුච්ඡිතබ්බස්ස අත්ථිතාය තං පුච්ඡං විස්සජ්ජෙතුං ''ඉදං අත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො සඞ්ඝස්ස කඨිනදුස්සදානකම්මං සන්ධාය වුත්ත''න්ති පාඨො ටීකාචරියෙන වුත්තො. කථං පුච්ඡිතබ්බන්ති චෙ? භො අට්ඨකථාචරිය ''හෙට්ඨිමකොටියා පඤ්චන්නං ජනානං වට්ටතී''ති ඉදං වචනං කිං පඤ්චානිසංසස්ස කාරණභූතං ''ඉමාය සඞ්ඝාටියා කඨිනං අත්ථරාමී''තිආදිඅත්ථාරකිරියං සන්ධාය වුත්තං, උදාහු අත්ථාරස්ස කාරණභූතං කඨිනදුස්සදානකම්මන්ති. කථං විස්සජ්ජනාති? භො භද්‍රමුඛ ''හෙට්ඨිමකොටියා පඤ්චන්නං ජනානං වට්ටතී''ති ඉදං පඤ්චානිසංසස්ස කාරණභූතං ''ඉමාය සඞ්ඝාටියා කඨිනං අත්ථරාමී''තිආදිකං අත්ථාරකිරියං සන්ධාය අට්ඨකථාචරියෙන න වුත්තං, අථ ඛො අත්ථාරස්ස කාරණභූතං කඨිනදානකම්මං සන්ධාය වුත්තන්ති . තත්‍රායමධිප්පායො – සඞ්ඝෙන අත්ථාරකස්ස දින්නදුස්සෙන එව කඨිනත්ථාරො සම්භවති, න ඨිතිකාය ලද්ධචීවරෙන වා පුග්ගලිකචීවරෙන වා සම්භවති, තඤ්ච කඨිනදුස්සදානකම්මං චත්තාරො කඨිනදුස්සදායකා, එකො පටිග්ගාහකොති පඤ්චසු භික්ඛූසු විජ්ජමානෙසුයෙව සම්පජ්ජති, න තතො ඌනෙසූති පච්ඡිමකොටියා පඤ්චන්නං වට්ටති, කාරණසිද්ධියා ඵලසිද්ධි හොති, තෙනෙව ච කාරණෙන ''කඨිනදුස්සදානකම්මං වුත්ත''න්ති මුඛ්‍යවසෙන අවත්වා ''සන්ධාය වුත්ත''න්ති උපචාරවසෙනාහ. එවං වුත්තෙයෙව අට්ඨකථාවචනස්ස පුබ්බාපරවිරොධො නත්ථි, අට්ඨකථාවචනෙන ච ටීකාවචනං විරුද්ධං න හොතීති දට්ඨබ්බං, ''අපලොකනාදිසඞ්ඝකම්මකරණත්ථං බද්ධසීමා භගවතා අනුඤ්ඤාතා''ති ඉමිනා විනයලක්ඛණෙන ච සමෙති.

''ඉමාය සඞ්ඝාටියා කඨිනං අත්ථරාමී''තිආදිකා පන අත්ථාරකිරියා අපලොකනාදීසු චතූසු සඞ්ඝකම්මෙසු අප්පවිට්ඨා, අධිට්ඨානාදයො විය පඤ්චානිසංසලාභකාරණභූතා පුග්ගලකිරියාව හොතීති වස්සූපනායිකඛෙත්තභූතාය අන්තොඋපචාරසීමාය කාතබ්බා, තස්මා අන්තොඋපචාරසීමායං බද්ධසීමාය අවිජ්ජමානාය බහිඋපචාරසීමායං බද්ධසීමං වා උදකුක්ඛෙපසත්තබ්භන්තරලභමානට්ඨානං වා ගන්ත්වා ඤත්තිදුතියකම්මෙන කඨිනදුස්සං දාපෙත්වා පුන විහාරං ආගන්ත්වා අන්තොඋපචාරසීමායමෙව කඨිනත්ථරණං පුබ්බාචරියෙහි කතං, තං සුකතමෙව හොතීති දට්ඨබ්බං. එවං අග්ගහෙත්වා සුද්ධඋපචාරසීමායමෙව ඤත්තිදුතියකම්මං කාතබ්බන්ති ගය්හමානෙ සති තෙසං ආයස්මන්තානං දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජමානා සිස්සානුසිස්සා ධුවවාසත්ථාය විහාරදානාදිඅපලොකනකම්මං වා උපොසථපවාරණාදිඤත්තිකම්මං වා සීමාසම්මන්නනාදිඤත්තිදුතියකම්මං වා උපසම්පදාදිඤත්තිචතුත්ථකම්මං වා උපචාරසීමායමෙව කරෙය්‍යුං, එවං කරොන්තා භගවතො සාසනෙ මහන්තං ජටං මහන්තං ගුම්බං මහන්තං විසමං කරෙය්‍යුං, තස්මා තමකරණත්ථං යුත්තිතො ච ආගමතො ච අනෙකානි කාරණානි ආහරිත්වා කථයිම්හාති.

සාසනෙ ගාරවං කත්වා, සද්ධම්මස්සානුලොමතො;
මයා කතං විනිච්ඡයං, සම්මා චින්තෙන්තු සාධවො.

පුනප්පුනං විචින්තෙත්වා, යුත්තං චෙ හොති ගණ්හන්තු;
නො චෙ යුත්තං මා ගණ්හන්තු, සම්මාසම්බුද්ධසාවකාති.

ඉතො පරානිපි කාරණසාධකානි ආහරන්ති ආචරියා, තෙසං පටිවචනෙන අතිවිත්ථාරො භවිස්සති, උපචාරසීමාය චතුන්නං සඞ්ඝකම්මානං කතට්ඨානභාවො පුබ්බෙ වුත්තොව, තස්මා තං වචනං මනසි කත්වා සංසයං අකත්වා ධාරෙතබ්බොති.

''ඉමාය සඞ්ඝාටියා කඨිනං අත්ථරාමී''ති වාචා භින්දිතබ්බාති කිං එත්තකෙන වචීභෙදෙන කඨිනං අත්ථතං හොති, උදාහු අඤ්ඤො කොචි කායවිකාරො කාතබ්බො? න කාතබ්බො. එත්තකෙනෙව හි වචීභෙදෙන අත්ථතං හොති, කඨිනං. වුත්තඤ්හෙතං පරිවාරෙ (පරි. 408) ''අත්ථාරො එකෙන ධම්මෙන සඞ්ගහිතො වචීභෙදෙනා''ති.

එවං කඨිනත්ථාරං දස්සෙත්වා අනුමොදාපනඅනුමොදනෙ දස්සෙන්තො **''තෙන කඨිනත්ථාරකෙනා''**තිආදිමාහ. තත්ථ යෙන භික්ඛුනා ''ඉමාය සඞ්ඝාටියා කඨිනං අත්ථරාමී''තිආදිනා වචීභෙදෙන කඨිනං අත්ථතං, තෙන ''කඨිනස්ස අත්ථාරා පන්නරස ධම්මා ජායන්තී''ති පරිවාරෙ (පරි. 403) ආගතත්තා කඨිනත්ථාරෙන සහෙව පඤ්ච ආනිසංසා ආගතා, අථ කස්මා සඞ්ඝං අනුමොදාපෙතීති? කිඤ්චාපි අත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො පඤ්ච ආනිසංසා ආගතා, සඞ්ඝස්ස පන අනාගතා, තස්මා සඞ්ඝස්ස ච ආගමනත්ථං සඞ්ඝං අනුමොදාපෙති, සඞ්ඝො ච අනුමොදනං කරොති, එවං කතෙ උභින්නම්පි ආනිසංසා ආගතා හොන්ති. වුත්තඤ්හෙතං පරිවාරෙ (පරි. 403) ''ද්වින්නං පුග්ගලානං අත්ථතං හොති කඨිනං අත්ථාරකස්ස ච අනුමොදකස්ස චා''ති. එත්ථ ච කඨිනත්ථාරකභික්ඛුතො වුඩ්ඪතරො භික්ඛු තස්මිං සඞ්ඝෙ අත්ථි, ඉධ වුත්තනයෙන අත්ථාරකෙන ''භන්තෙ''ති වත්තබ්බං, අනුමොදකෙන ''ආවුසො''ති. යදි පන කඨිනත්ථාරකො භික්ඛු සබ්බෙසං වුඩ්ඪතරො හොති, තෙන ''ආවුසො''ති වත්තබ්බං, ඉතරෙහි ''භන්තෙ''ති, එවං සෙසනයද්වයෙපි. එවං සබ්බෙසං අත්ථතං හොති කඨිනන්ති. ඉමෙසු පන සඞ්ඝපුග්ගලෙසු යෙ තස්මිං විහාරෙ පුරිමිකාය වස්සං උපගන්ත්වා පඨමපවාරණාය පවාරිතා, තෙයෙව අනුමොදිතුං ලභන්ති, ඡින්නවස්සා වා පච්ඡිමිකාය උපගතා වා අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ වුත්ථවස්සා වා න ලභන්ති, අනනුමොදන්තාපි ආනිසංසං න ලභන්ති.

එවං කඨිනත්ථාරං දස්සෙත්වා ඉදානි චීවරවිභාගං දස්සෙතුං **"එවං අත්ථතෙ පන කඨිනෙ"**තිආදිමාහ. තත්ථ **සචෙ කඨිනචීවරෙන සද්ධිං ආභතං ආනිසංසන්ති** ඉමිනා එකං අත්ථතචීවරමෙව කඨිනචීවරං නාම, තතො අඤ්ඤං තෙන සද්ධිං ආභතං සබ්බං චීවරං කඨිනානිසංසචීවරං නාමාති දස්සෙති. වක්ඛති හි "අවසෙසකඨිනානිසංසෙ බලවවත්ථානී"තිආදි. තෙන ඤායති "වත්ථමෙව ඉධ ආනිසංසො නාම, න අග්ඝො, කඨිනසාටකෙන සද්ධිං ආභතානං අඤ්ඤසාටකානං බහුලවසෙන අත්ථරිතබ්බං, න කඨිනසාටකස්ස මහග්ඝවසෙනා"ති. **භික්ඛුසඞ්ඝො අනිස්සරො,** අත්ථතකඨිනො භික්ඛුයෙව ඉස්සරො. කස්මා? දායකෙහි විචාරිතත්තා. **භික්ඛුසඞ්ඝො ඉස්සරො,** කස්මා? දායකෙහි අවිචාරිතත්තා, මූලකඨිනස්ස ච සඞ්ඝෙ දින්නත්තා. **අවසෙසකඨිනානිසංසෙති** තස්ස දින්නවත්ථෙහි අවසෙසකඨිනානිසංසවත්ථෙ. **බලවවත්ථානීති** අත්ථරිතබ්බකඨිනසාටකංයෙව අහතං වා අහතකප්පං වා දාතුං වට්ටති, ආනිසංසචීවරං පන යථාසත්ති යථාබලං පුරාණං වා අභිනවං වා දුබ්බලං වා බලවං වා දාතුං වට්ටති, තස්මා තෙසු දුබ්බලවත්ථෙ ඨිතිකාය දින්නෙ ලද්ධභික්ඛුස්ස උපකාරකං න හොති, තස්මා උපකාරණයොග්ගානි බලවවත්ථානි දාතබ්බානීති අධිප්පායො. **වස්සාවාසිකඨිතිකාය දාතබ්බානීති** යත්තකා භික්ඛූ වස්සාවාසිකචීවරං ලභිංසු, තෙ ඨපෙත්වා තෙසං හෙට්ඨතො පට්ඨාය යථාක්කමං දාතබ්බානි. **ථෙරාසනතො පට්ඨායාති** යත්තකා භික්ඛූ තිස්සං කඨිනත්ථතසීමායං සන්ති, තෙසු ජෙට්ඨකභික්ඛුතො පට්ඨාය දාතබ්බානි. ආසනග්ගහණං පන යථාවුඩ්ඪං නිසින්නෙ සන්ධාය කතං. එතෙන වස්සාවාසිකකඨිනානිසංසානං සමානගතිකතං දීපෙති. **ගරුභණ්ඩං න භාජෙතබ්බන්ති** කඨිනසාටකෙන සද්ධිං ආභතෙසු මඤ්චපීඨාදිකං ගරුභණ්ඩං න භාජෙතබ්බං, සඞ්ඝිකවසෙනෙව පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති අත්ථො. තත්ථ ගරුභණ්ඩවිනිච්ඡයො අනන්තරකථායං ආවි භවිස්සති.

ඉමස්මිං පන ඨානෙ වත්තබ්බං අත්ථි. කථං? ඉදානි භික්ඛූ කඨිනානිසංසචීවරං කුසපාතං කත්වා විභජන්ති, තං යුත්තං විය න දිස්සතීති. කස්මාති චෙ? "අවසෙසකඨිනානිසංසෙ බලවවත්ථානි වස්සාවාසිකඨිතිකාය දාතබ්බානි, ඨිතිකාය අභාවෙ ථෙරාසනතො පට්ඨාය දාතබ්බානී"ති වචනතොති. එවං සන්තෙ කත්ථ කුසපාතො කාතබ්බොති? භණ්ඩාගාරෙ ඨපිතචීවරෙති. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? **"උස්සන්නං හොතීති** බහු රාසිකතං හොති, භණ්ඩාගාරං න ගණ්හාති. **සම්මුඛීභූතෙනාති** අන්තොඋපචාරසීමායං ඨිතෙන. **භාජෙතුන්ති** කාලං ඝොසාපෙත්වා පටිපාටියා භාජෙතුං… පෙ…. එවං ඨපිතෙසු චීවරපටිවීසෙසු කුසො පාතෙතබ්බො"ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 343) වුත්තත්තා, තස්මා ඉමිස්සං අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව භාජෙතබ්බන්ති අම්හාකං ඛන්ති.

එකච්චෙ පන භික්ඛූ එකෙකස්ස එකෙකස්මිං චීවරෙ අප්පහොන්තෙ චීවරං පරිවත්තෙත්වා අකප්පියවත්ථුං ගහෙත්වා භාජෙන්ති, තං අතිඔළාරිකමෙව. අඤ්ඤෙපි එකච්චානං චීවරානං මහග්ඝතාය එකච්චානං අප්පග්ඝතාය සමග්ඝං කාතුං න සක්කාති තථෙව කරොන්ති, තම්පි ඔළාරිකමෙව. තත්ථ හි අකප්පියවත්ථුනා පරිවත්තනෙපි තස්ස විචාරණෙපි භාගග්ගහණෙපි ආපත්තියෙව හොති. එකෙ "කඨිනං නාම දුබ්බිචාරණීය"න්ති වත්වා අත්ථරණං න කරොන්ති, පුග්ගලිකවසෙනෙව යථාජ්ඣාසයං විචාරෙන්ති, තං පන යදි දායකෙහි පුග්ගලස්සෙව දින්නං, පුග්ගලෙන ච සඞ්ඝස්ස අපරිච්චජිතං, එවං සති අත්තනො සන්තකත්තා යුත්තං විය දිස්සති. යදි පන සඞ්ඝස්ස වා ගණස්ස වා දින්නං, පුග්ගලස්ස දින්නෙපි සඞ්ඝස්ස වා ගණස්ස වා පරිච්චජිතං, එවං සන්තෙ සඞ්ඝගණානං සන්තකත්තා අයුත්තං භවෙය්‍ය. අපරෙ පන කඨිනවසෙන පටිග්ගහිතෙ විචාරෙතුං දුක්කරන්ති මඤ්ඤමානා "න මයං කඨිනවසෙන පටිග්ගණ්හාම, වස්සාවාසිකභාවෙනෙව පටිග්ගණ්හාමා"ති වත්වා යථාරුචි විචාරෙන්ති, තම්පි අයුත්තං. වස්සාවාසිකම්පි හි සඞ්ඝස්ස දින්නං සඞ්ඝිකං හොතියෙව, පුග්ගලස්ස දින්නං පුග්ගලිකං. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? "සචෙ පන තෙසං සෙනාසනෙ පංසුකූලිකො වසති, ආගතඤ්ච තං දිස්වා 'තුම්හාකං වස්සාවාසිකං දෙමා'ති වදන්ති, තෙන සඞ්ඝස්ස ආචික්ඛිතබ්බං. සචෙ තානි කුලානි සඞ්ඝස්ස දාතුං න ඉච්ඡන්ති, 'තුම්හාකංයෙව දෙමා'ති වදන්ති, සභාගො භික්ඛු 'වත්තං කත්වා ගණ්හාහී'ති වත්තබ්බො, පංසුකූලිකස්ස පනෙතං න වට්ටතී"ති අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 318; වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 219) වුත්තත්තා.

වස්සාවාසිකං දුවිධං සද්ධාදෙය්‍යතත්‍රුප්පාදවසෙන. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 318) "ඉති සද්ධාදෙය්‍යෙ දායකමනුස්සා පුච්ඡිතබ්බා, තත්‍රුප්පාදෙ පන කප්පියකාරකා පුච්ඡිතබ්බා"ති. සද්ධාදෙය්‍යවස්සාවාසිකම්පි සවිහාරාවිහාරවසෙන දුවිධං. වුත්තඤ්හෙතං අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 318) "මහාපදුමත්ථෙරො පනාහ න එවං කාතබ්බං. මනුස්සා හි අත්තනො ආවාසපටිජග්ගනත්ථාය පච්චයං දෙන්ති, තස්මා අඤ්ඤෙහි භික්ඛූහි තත්ථ පවිසිතබ්බ"න්ති, "යෙසං පන සෙනාසනං නත්ථි, කෙවලං පච්චයමෙව දෙන්ති, තෙසං පච්චයං අවස්සාවාසිකෙ සෙනාසනෙ ගාහෙතුං වට්ටතී"ති ච. තත්‍රුප්පාදවස්සාවාසිකං නාම කප්පියකාරකානං හත්ථෙ කප්පියවත්ථුපරිභුඤ්ජනත්ථාය දින්නවත්ථුතො නිබ්බත්තං. වුත්තම්පි චෙතං අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 318) "කප්පියකාරකානඤ්හි හත්ථෙ 'කප්පියභණ්ඩං පරිභුඤ්ජථා'ති දින්නවත්ථුතො යං යං කප්පියං, තං සබ්බං පරිභුඤ්ජිතුං අනුඤ්ඤාත"න්ති. එවං වස්සාවාසිකචීවරම්පි පුබ්බෙ යෙභුය්‍යෙන සඞ්ඝස්සෙව දෙන්ති, තස්මා "කඨිනචීවරං දෙමා"ති වුත්තෙ කඨිනචීවරභාවෙන පටිග්ගහෙතබ්බං, "වස්සාවාසිකං දෙමා"ති වුත්තෙ වස්සාවාසිකචීවරභාවෙනෙව පටිග්ගහෙතබ්බං. කස්මා? "යථා දායකා වදන්ති, තථා පටිපජ්ජිතබ්බ"න්ති (චූළව. අට්ඨ. 325) වචනතො.

කිඤ්චි අවත්වා හත්ථෙ වා පාදමූලෙ වා ඨපෙත්වා ගතෙ කිං කාතබ්බන්ති? තත්ථ සචෙ "ඉදං වත්ථු චෙතියස්ස වා සඞ්ඝස්ස වා පරපුග්ගලස්ස වා අත්ථාය පරිණත"න්ති ජානෙය්‍ය, තෙසං අත්ථාය පටිග්ගහෙතබ්බං. අථ "මමත්ථාය පරිණත"න්ති ජානෙය්‍ය, අත්තනො අත්ථාය පටිග්ගහෙතබ්බං. වුත්තඤ්හෙතං පරිවාරෙ (පරි. 329) "නව අධම්මිකදානානී"තිආදි. අථ න කිඤ්චි ජානෙය්‍ය, අත්තනො හත්ථෙ වා පාදමූලෙ වා කිඤ්චි අවත්වා ඨපිතං තස්සෙව පුග්ගලිකං හොති. න හි චෙතියාදීනං අත්ථාය පරිණතං කිඤ්චි අවත්වා භික්ඛුස්ස හත්ථෙ වා පාදමූලෙ වා ඨපෙතීති.

වුත්තඤ්හෙතං සමන්තපාසාදිකායං (මහාව. අට්ඨ. 379) **"පුග්ගලස්ස දෙතීති** 'ඉමං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස දම්මී'ති එවං පරම්මුඛා වා පාදමූලෙ ඨපෙත්වා 'ඉමං, භන්තෙ, තුම්හාකං දම්මී'ති එවං සම්මුඛා වා දෙතී"තිආදි.

"ඉමිස්සං අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව භාජෙතබ්බ"න්ති වුත්තං, කථං භාජෙතබ්බන්ති? "අවසෙසකඨිනානිසංසෙ බලවවත්ථානි වස්සාවාසිකඨිතිකාය දාතබ්බානී"ති වුත්තත්තා යෙ භික්ඛූ ඉමස්මිං වස්සෙ වස්සාවාසිකං න ලභිංසු, තෙසං හෙට්ඨතො පට්ඨාය එකෙකං චීවරං වා සාටකං වා දාතබ්බං. අථ චීවරානං වා සාටකානං වා අවසිට්ඨෙසු සන්තෙසු පුන ථෙරාසනතො පට්ඨාය දුතියභාගො දාතබ්බො. තතො චීවරෙසු වා සාටකෙසු වා ඛීණෙසු යෙ ලභන්ති, තෙසු පච්ඡිමස්ස වස්සාදීනි සල්ලක්ඛෙතබ්බානි. න කෙවලං තස්මිං කඨිනත්ථතදිවසෙ දින්නදුස්සානි එව කඨිනානිසංසානි නාම හොන්ති, අථ ඛො යාව කඨිනස්ස උබ්භාරා සඞ්ඝං උද්දිස්ස දින්නචීවරානිපි සඞ්ඝිකෙන තත්‍රුප්පාදෙන ආරාමිකෙහි ආභතචීවරානිපි කඨිනානිසංසානියෙව හොන්ති. තස්මා තාදිසෙසු චීවරෙසු උප්පජ්ජමානෙසු යථාවුත්තසල්ලක්ඛිතවස්සස්ස භික්ඛුනො හෙට්ඨතො පට්ඨාය පුනප්පුනං ගාහෙතබ්බං. "ඨිතිකාය අභාවෙ ථෙරාසනතො පට්ඨාය දාතබ්බානී"ති (මහාව. අට්ඨ. 306) වචනතො තස්මිං වස්සෙ වස්සාවාසිකචීවරානං අනුප්පජ්ජනතො වා උප්පජ්ජමානෙසුපි ඨිතිකාය අගාහාපනතො වා වස්සාවාසිකඨිතිකාය අභාවෙ සති ලද්ධබ්බකඨිනානිසංසෙ තස්සං උපචාරසීමායං සබ්බෙ භික්ඛූ පටිපාටියා නිසීදාපෙත්වා ථෙරාසනතො පට්ඨාය ඨිතිකං කත්වා එකෙකස්ස භික්ඛුනො එකෙකං චීවරං වා සාටකං වා දාතබ්බං. සඞ්ඝනවකස්ස දානකාලෙපි මහාථෙරා ආගච්ඡන්ති, "භන්තෙ, වීසතිවස්සානං දීයති, තුම්හාකං ඨිතිකා අතික්කන්තා"ති න වත්තබ්බා, ඨිතිකං ඨපෙත්වා තෙසං දත්වා පච්ඡා ඨිතිකාය දාතබ්බං. දුතියභාගෙ පන ථෙරාසනං ආරුළ්හෙ පච්ඡා ආගතානං පඨමභාගො න පාපුණාති, දුතියභාගතො වස්සග්ගෙන දාතබ්බො. අයං ඨිතිකාවිචාරො චතුපච්චයභාජනකථාතො (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 202) ගහෙතබ්බොති.

නනු ච හො එකච්චානි කඨිනානිසංසචීවරානි මහග්ඝානි, එකච්චානි අප්පග්ඝානි හොන්ති, කථං එකෙකස්ස එකෙකස්මිං දින්නෙ අග්ඝසමත්තං භවෙය්‍යාති? වුච්චතෙ – භණ්ඩාගාරචීවරභාජනෙ අග්ඝසමත්තං ඉච්ඡිතබ්බං. තථා හි වුත්තං චීවරක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 343) "තෙන ඛො පන සමයෙන සඞ්ඝස්ස භණ්ඩාගාරෙ චීවරං උස්සන්නං හොති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සම්මුඛීභූතෙන සඞ්ඝෙන භාජෙතුං…පෙ…. අථ ඛො චීවරභාජකානං භික්ඛූනං එතදහොසි 'කථං නු ඛො චීවරං භාජෙතබ්බ'න්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඨමං උච්චිනිත්වා තුලයිත්වා වණ්ණාවණ්ණං කත්වා භික්ඛූ ගණෙත්වා වග්ගං බන්ධිත්වා චීවරපටිවීසං ඨපෙතු"න්ති. අට්ඨකථායඤ්ච (මහාව. අට්ඨ. 343) **"උච්චිනිත්වාති** 'ඉදං ථූලං, ඉදං සණ්හං, ඉදං ඝනං, ඉදං තනුකං, ඉදං පරිභුත්තං, ඉදං අපරිභුත්තං, ඉදං දීඝතො එත්තකං, පුථුලතො එත්තක'න්ති එවං වත්ථානි විචිනිත්වා. **තුලයිත්වාති** 'ඉදං එත්තකං අග්ඝති, ඉදං එත්තක'න්ති එවං අග්ඝපරිච්ඡෙදං කත්වා. **වණ්ණාවණ්ණං කත්වාති** සචෙ සබ්බෙසං එකෙකමෙව දසදසඅග්ඝනකං පාපුණාති, ඉච්චෙතං කුසලං. නො චෙ පාපුණාති, යං නව වා අට්ඨ වා අග්ඝති, තං අඤ්ඤෙන එකඅග්ඝනකෙන ච ද්විඅග්ඝනකෙන ච සද්ධිං බන්ධිත්වා එතෙන උපායෙන සමෙ පටිවීසෙ ඨපෙත්වාති අත්ථො . **භික්ඛූ ගණෙත්වා වග්ගං බන්ධිත්වාති** සචෙ එකෙකස්ස දීයමානෙ දිවසො න පහොති, දස දස භික්ඛූ ගණෙත්වා දස දස චීවරපටිවීසෙ එකවග්ගං බන්ධිත්වා එකං භණ්ඩිකං කත්වා එවං චීවරපටිවීසං ඨපෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො. එවං ඨපිතෙසු චීවරපටිවීසෙසු කුසො පාතෙතබ්බො"ති වුත්තං. තෙන ඤායති "භණ්ඩාගාරචීවරභාජනෙ අග්ඝසමත්තං ඉච්ඡිතබ්බං, කුසපාතො ච කාතබ්බො"ති.

ඉමස්මිං පන කඨිනානිසංසචීවරභාජනෙ අග්ඝසමත්තං න ඉච්ඡිතබ්බං, කුසපාතො ච න කාතබ්බො. තථා හි වුත්තං කඨිනක්ඛන්ධකට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 306) "එවං අත්ථතෙ පන කඨිනෙ සචෙ කඨිනචීවරෙන සද්ධිං ආභතං ආනිසංසං දායකා 'යෙන අම්හාකං කඨිනං ගහිතං, තස්සෙව දෙමා'ති දෙන්ති, භික්ඛුසඞ්ඝො අනිස්සරො. අථ අවිචාරෙත්වාව දත්වා ගච්ඡන්ති, භික්ඛුසඞ්ඝො ඉස්සරො, තස්මා සචෙ කඨිනත්ථාරකස්ස සෙසචීවරානිපි දුබ්බලානි හොන්ති, සඞ්ඝෙන අපලොකෙත්වා තෙසම්පි අත්ථාය වත්ථානි දාතබ්බානි, කම්මවාචා පන එකායෙව වට්ටති. අවසෙසකඨිනානිසංසෙ බලවවත්ථානි වස්සාවාසිකඨිතිකාය දාතබ්බානි. ඨිතිකාය අභාවෙ ථෙරාසනතො පට්ඨාය දාතබ්බානි"ඉච්චෙව වුත්තං, න වුත්තං "අග්ඝපරිච්ඡෙදං කත්වා"ති වා "කුසපාතො කාතබ්බො"ති වා. තෙන ඤායති "කඨිනානිසංසචීවරානි වස්සාවාසිකඨිතිකාය වා වුඩ්ඪතරතො වා පට්ඨායෙව දාතබ්බානි, නෙව අග්ඝසමත්තං කාතබ්බං, න කුසො පාතෙතබ්බො"ති.

ඉදානි පන වස්සාවාසිකභාවෙන අදින්නත්තා වස්සාවාසිකඨිතිකාය අකතත්තා ච කඨිනත්ථතචීවරතො ච කඨිනත්ථාරකස්ස අවසෙසචීවරත්ථාය දින්නවත්ථතො ච අවසෙසකඨිනානිසංසෙ බලවවත්ථානි වුඩ්ඪතරතො පට්ඨාය එකස්ස භික්ඛුස්ස එකං වත්ථං දාතබ්බං, තෙසු පන වරං වරං වුඩ්ඪස්ස දාතබ්බං . කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? "පච්ඡිමවස්සූපනායිකදිවසෙ පන සචෙ කාලං ඝොසෙත්වා සන්නිපතිතෙ සඞ්ඝෙ කොචි දසහත්ථං වත්ථං ආහරිත්වා වස්සාවාසිකං දෙති, ආගන්තුකො සචෙ භික්ඛුසඞ්ඝත්ථෙරො හොති, තස්ස දාතබ්බං. නවකො චෙ හොති, සම්මතෙන භික්ඛුනා සඞ්ඝත්ථෙරො වත්තබ්බො 'සචෙ, භන්තෙ, ඉච්ඡථ, පඨමභාගං මුඤ්චිත්වා ඉදං වත්ථං ගණ්හථා'ති. අමුඤ්චන්තස්ස න දාතබ්බං. සචෙ පන පුබ්බෙ ගාහිතං මුඤ්චිත්වා ගණ්හාති, දාතබ්බං. එතෙනෙව උපායෙන දුතියත්ථෙරතො පට්ඨාය පරිවත්තෙත්වා පත්තට්ඨානෙ ආගන්තුකස්ස දාතබ්බං. සචෙ පඨමවස්සූපගතා ද්වෙ තීණි චත්තාරි පඤ්ච වා වත්ථානි අලත්ථුං, ලද්ධං ලද්ධං එතෙනෙව උපායෙන විස්සජ්ජාපෙත්වා යාව ආගන්තුකස්ස සමකං හොති, තාව දාතබ්බං. තෙන පන සමකෙ ලද්ධෙ අවසිට්ඨො අනුභාගො ථෙරාසනෙ දාතබ්බො"ති සෙනාසනක්ඛන්ධකට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 318) වචනතො තංසංවණ්ණනාභූතායං විමතිවිනොදනියඤ්ච (වි. වි. ටී.

චූළවග්ග 2.318) "**ආගන්තුකො සචෙ භික්ඛූ**ති චීවරෙ ගාහිතෙ පච්ඡා ආගතො ආගන්තුකො භික්ඛු. **පත්තට්ඨානෙ**ති වස්සග්ගෙන පත්තට්ඨානෙ. **පඨමවස්සූපගතා**ති ආගන්තුකස්ස ආගමනතො පුරෙතරමෙව පච්ඡිමිකාය වස්සූපනායිකාය වස්සූපගතා. **ලද්ධං ලද්ධ**න්ති දායකානං සන්තිකා ආගතාගතසාටක"න්ති වචනතො, වජිරබුද්ධිටීකායඤ්ච (වජිර. ටී. චූළවග්ග 318) "**පඨමභාගං මුඤ්චිත්වා**ති ඉදං වෙ පඨමගාහිතවත්ථුතො මහග්ඝං හොතීති ලිඛිත"න්ති වචනතො ච විඤ්ඤායති. එවං අට්ඨකථායං ටීකාසු ච වස්සාවාසිකදානෙ පච්ඡා ආභතං මහග්ඝවත්ථං මහාථෙරතො පට්ඨාය පරිවත්තෙත්වා තෙහි අනිච්ඡිතංයෙව වස්සග්ගෙන පත්තස්ස පච්ඡා ආගතස්ස භික්ඛුනො දාතබ්බභාවස්ස වුත්තත්තා වරං වරං වුඩ්ඪස්ස දාතබ්බන්ති විඤ්ඤායති.

"සචෙ පඨමවස්සූපගතා ද්වෙ තීණි චත්තාරි පඤ්ච වා වත්ථානි අලත්ථු"න්ති වත්ථගණනාය එව වුත්තත්තා, අග්ඝගණනාය අවුත්තත්තා ච කඨිනානිසංසවත්ථස්ස ච වස්සාවාසිකගතිකභාවස්ස වචනතො කඨිනානිසංසවත්ථානි වත්ථගණනාවසෙනෙව භාජෙතබ්බානි, න අග්ඝසමභාවෙනාති ච දට්ඨබ්බානි, තෙනෙව ච කාරණෙන "යො බහූනි කඨිනානිසංසවත්ථානි දෙති, තස්ස සන්තකෙනෙව අත්ථරිතබ්බ"න්ති (මහාව. අට්ඨ. 306) වුත්තං. බහූනි හි කඨිනානිසංසවත්ථානි විභජනකාලෙ සඞ්ඝස්ස උපකාරකානි හොන්තීති.

පාළිඅට්ඨකථාදීහි, නෙත්වා වුත්තං විනිච්ඡයං;
කඨිනෙ චීවරෙ මය්හං, චින්තයන්තු විචක්ඛණා.

චින්තයිත්වා පුනප්පුනං, යුත්තං වෙ ධාරයන්තු තං;
අයුත්තඤ්චෙ ඉතො අඤ්ඤං, පරියෙසන්තු කාරණන්ති.

"යො ච තත්ථ චීවරුප්පාදො, සො නෙසං භවිස්සතී"ති චීවරස්සෙව අත්ථතකඨිනානං භික්ඛූනං සන්තකභාවස්ස භගවතා වුත්තත්තා චීවරතො අඤ්ඤානි සඞ්ඝං උද්දිස්ස දින්නානි පිණ්ඩපාතාදීනි වත්ථූනි උපචාරසීමං පවිට්ඨස්ස ආගතාගතස්ස සඞ්ඝස්ස සන්තකං හොන්ති. තථා හි වුත්තං අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 306) "කඨිනං අත්ථරාපෙත්වා දානඤ්ච භුඤ්ජිත්වා ගමිස්සන්ති , ආනිසංසො පන ඉතරෙසංයෙව හොතී"ති. "අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සාමණෙරානං උපඩ්ඪපටිවීසං දාතු"න්ති (මහාව. 343) පාඨං උපනිස්සාය කඨිනානිසංසචීවරම්පි සාමණෙරානං උපඩ්ඪපටිවීසංයෙව දෙන්ති, න පනෙවං කාතබ්බං. භණ්ඩාගාරෙ ඨපිතඤ්හි අකාලචීවරමෙව සාමණෙරානං උපඩ්ඪපටිවීසං කත්වා දාතබ්බං. වස්සාවාසිකකඨිනානිසංසාදිකාලචීවරං පන සමකමෙව දාතබ්බං. වුත්තඤ්හෙතං චීවරක්ඛන්ධකට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 343) "**සාමණෙරානං උපඩ්ඪපටිවීස**න්ති එත්ථ යෙ සාමණෙරා අත්තිස්සරා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස කත්තබ්බකම්මං න කරොන්ති, උද්දෙසපරිපුච්ඡාසු යුත්තා ආචරියුපජ්ඣායානංයෙව වත්තපටිපත්තිං කරොන්ති, අඤ්ඤෙසං න කරොන්ති, එතෙසංයෙව උපඩ්ඪභාගො දාතබ්බො. යෙ පන පුරෙභත්තඤ්ච පච්ඡාභත්තඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝස්සෙව කත්තබ්බකිච්චං කරොන්ති, තෙසං සමකො දාතබ්බො. ඉදඤ්ච පිට්ඨිසමයෙ උප්පන්නෙන භණ්ඩාගාරෙ ඨපිතෙන අකාලචීවරෙනෙව කථිතං, කාලචීවරං පන සමකමෙව දාතබ්බ"න්ති.

කච්චි නු ඛො සාමණෙරා වස්සං උපගතා, යෙන ආනිසංසං ලභෙය්‍යුන්ති? ආම උපගතාති. කථං විඤ්ඤායතීති? "අථ චත්තාරො භික්ඛූ උපගතා, එකො පරිපුණ්ණවස්සො සාමණෙරො, සො චෙ පච්ඡිමිකාය උපසම්පජ්ජති, ගණපූරකො චෙව හොති, ආනිසංසඤ්ච ලභතී"ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 306) වචනතො වජිරබුද්ධිටීකායඤ්ච (වජිර. ටී. මහාවග්ග 306) "පච්ඡිමිකාය උපසම්පන්නො පඨමපවාරණාය පවාරෙතුම්පි ලභති, වස්සිකො ච හොති, ආනිසංසඤ්ච ලභතීති සාමණෙරානං වස්සූපගමනං අනුඤ්ඤාතං හොති. සාමණෙරා කඨිනානිසංසං ලභන්තීති වදන්තී"ති වචනතොති.

තත්‍රුප්පාදෙසු කඨිනානිසංසෙසු යදි ආරාමිකා තණ්ඩුලාදීහි වත්ථානි චෙතාපෙන්ති, වත්ථෙහිපි තණ්ඩුලාදීනි චෙතාපෙන්ති, තත්ථ කථං පටිපජ්ජිතබ්බන්ති? විභජනකාලෙ විජ්ජමානවත්ථුවසෙන කාතබ්බං. තථා හි වුත්තං වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 306) "තත්‍රුප්පාදෙන තණ්ඩුලාදිනා වත්ථූසු චෙතාපිතෙසු අත්ථතකඨිනානමෙව තානි වත්ථානි පාපුණන්ති. වත්ථෙහි පන තණ්ඩුලාදීසු චෙතාපිතෙසු සබ්බෙසං තානි පාපුණන්තීති වුත්ත"න්ති. "සචෙ පන එකසීමායං බහූ විහාරා හොන්තී"ති එත්ථ කතරසීමා අධිප්පෙතාති? උපචාරසීමා. උපචාරසීමායංයෙව හි සඞ්ඝලාභවිභජනාදිකං සිජ්ඣති. වුත්තඤ්හෙතං වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 306) "**කඨිනත්ථතසීමාය**න්ති උපචාරසීමං සන්ධාය වුත්තං, උපචාරසීමට්ඨස්ස මතකචීවරාදිභාගියතාය බද්ධසීමාය තත්‍රුප්පාදාභාවතො විඤ්ඤෙය්‍යමෙතං 'උපචාරසීමාව අධිප්පෙතා'ති".

එවං කඨිනත්ථාරං දස්සෙත්වා සඞ්ඝෙ රුචිතාය මාතිකාපලිබොධඋබ්භාරෙ අදස්සෙත්වාව අන්තෙ ආනිසංසං දස්සෙතුං "**අත්ථතකඨිනානං වො භික්ඛවෙ**"තිආදිමාහ. තත්ථ අට්ඨවිධා මාතිකා පක්කමනන්තිකා, නිට්ඨානන්තිකා, සන්නිට්ඨානන්තිකා, නාසනන්තිකා, සවනන්තිකා, ආසාවච්ඡෙදිකා, සීමාතික්කන්තිකා, සහුබ්භාරාති. තත්ථ අත්ථතකඨිනො භික්ඛු කතපරියොසිතං චීවරං ආදාය "ඉමං විහාරං න පච්චෙස්සාමී"ති පක්කමති, තස්ස භික්ඛුනො උපචාරසීමාතික්කමෙනෙව කඨිනුබ්භාරො හවති, පඤ්චානිසංසානි අලභනෙය්‍යො හොති. අයං කඨිනුබ්භාරො පක්කමනමෙවස්ස අන්තභූතත්තා **පක්කමනන්තිකො** නාම හොති.

අත්ථතකඨිනො භික්ඛු අනිට්ඨිතමෙව අත්තනො භාගභූතං චීවරං ආදාය අඤ්ඤං විහාරං ගතො, තස්ස බහිඋපචාරසීමගතස්ස එවං හොති ‘‘ඉමස්මිංයෙව විහාරෙ ඉමං චීවරං කාරෙස්සාමි, න පුරාණවිහාරං පච්චෙස්සාමී’’ති, සො බහිසීමායමෙව තං චීවරං කාරෙති, තස්ස භික්ඛුනො තස්මිං චීවරෙ නිට්ඨිතෙ කඨිනුබ්භාරො හොති. අයං කඨිනුබ්භාරො චීවරනිට්ඨානමෙවස්ස අන්තොති **නිට්ඨානන්තිකො** නාම.

භික්ඛු අත්ථතකඨිනො අකතචීවරමාදාය පක්කමති, තස්ස බහිඋපචාරසීමගතස්ස එවං හොති ‘‘ඉමං චීවරං නෙව කාරෙස්සාමි, පොරාණවිහාරඤ්ච න පච්චෙස්සාමී’’ති, තස්ස භික්ඛුනො තෙන සන්නිට්ඨානෙන කඨිනුබ්භාරො හොති. අයං කඨිනුබ්භාරො සන්නිට්ඨානමෙවස්ස අන්තොති **සන්නිට්ඨානන්තිකො** නාම.

අත්ථතකඨිනො භික්ඛු අකතමෙව චීවරං ආදාය පක්කමති, බහිසීමගතස්ස තස්ස එවං හොති ‘‘ඉධෙවිමං චීවරං කාරෙස්සාමි, න ච පොරාණවිහාරං පච්චෙස්සාමී’’ති, තස්ස චීවරං කුරුමානං චොරාදීහි නස්සති, අග්‍යාදීහි විනස්සති, කඨිනුබ්භාරො හොති. අයං කඨිනුබ්භාරො නාසනමෙවස්ස අන්තොති **නාසනන්තිකො** නාම.

අත්ථතකඨිනො භික්ඛු අකතචීවරමාදාය ‘‘ඉමං විහාරං පච්චෙස්සාමී’’ති චින්තෙත්වා පක්කමති , තස්ස බහිසීමගතස්ස එවං හොති ‘‘ඉධෙවිමං චීවරං කාරෙස්සාමී’’ති, සො කතචීවරො සුණාති ‘‘විහාරෙ කිර සඞ්ඝෙන කඨිනං උබ්භත’’න්ති, තෙන සවනමත්තෙනස්ස කඨිනං උබ්භතං හොති. අයං කඨිනබ්භාරො සවනමෙවස්ස අන්තොති **සවනන්තිකො** නාම.

අත්ථතකඨිනො භික්ඛු අඤ්ඤත්ථ පච්චාසාචීවරකාරණා පක්කමති, තස්ස බහිසීමගතස්ස එවං හොති ‘‘ඉධ බහිසීමායමෙව චීවරපච්චාසං පයිරුපාසාමි, න විහාරං පච්චෙස්සාමී’’ති, සො තත්ථෙව තං චීවරපච්චාසං පයිරුපාසති, සො තං චීවරපච්චාසං අලභමානො චීවරාසා පච්ඡිජ්ජති, තෙනෙව තස්ස භික්ඛුනො කඨිනුබ්භාරො භවති. අයං කඨිනුබ්භාරො ආසාවච්ඡෙදසහිතත්තා **ආසාවච්ඡෙදිකො** නාම.

අත්ථතකඨිනො භික්ඛු අකතචීවරං ආදාය ‘‘ඉමං විහාරං පච්චෙස්සාමී’’ති චින්තෙත්වා පක්කමති, සො බහිසීමගතො තං චීවරං කාරෙති, සො කතචීවරො ‘‘විහාරං පච්චෙස්සාමී’’ති චින්තෙන්තො බහිඋපචාරසීමායමෙව කඨිනුබ්භාරකාලං වීතිනාමෙති, තස්ස කඨිනුබ්භාරො භවති. අයං කඨිනුබ්භාරො චීවරකාලස්ස අන්තිමදිවසසඞ්ඛාතාය සීමාය අතික්කන්තත්තා **සීමාතික්කන්තිකො** නාම.

අත්ථතකඨිනො භික්ඛු චීවරං ආදාය ‘‘ඉමං විහාරං පච්චෙස්සාමී’’ති චින්තෙත්වා පක්කමති, සො කතචීවරො ‘‘විහාරං පච්චෙස්සාමී’’ති චින්තෙන්තො පච්චාගන්ත්වා විහාරෙ කඨිනුබ්භාරං පප්පොති, තස්ස භික්ඛුනො විහාරෙ භික්ඛූහි සහ කඨිනුබ්භාරො භවති. අයං කඨිනුබ්භාරො විහාරෙ භික්ඛූහි සහ කතත්තා **සහුබ්භාරො** නාම. අයං අට්ඨවිධො කඨිනුබ්භාරො අට්ඨ මාතිකා නාම. වුත්තඤ්හෙතං කඨිනක්ඛන්ධකපාළියං (මහාව. 310) ‘‘අට්ඨිමා, භික්ඛවෙ, මාතිකා කඨිනස්ස උබ්භාරාය පක්කමනන්තිකා නිට්ඨානන්තිකා සන්නිට්ඨානන්තිකා නාසනන්තිකා සවනන්තිකා ආසාවච්ඡෙදිකා සීමාතික්කන්තිකා සහුබ්භාරාති. භික්ඛු අත්ථතකඨිනො කතචීවරමාදාය පක්කමති ‘න පච්චෙස්ස’න්ති, තස්ස භික්ඛුනො පක්කමනන්තිකො කඨිනුබ්භාරො’’තිආදි, විනයවිනිච්ඡයප්පකරණෙ ච –

> ‘‘පක්කමනඤ්ච නිට්ඨානං, සන්නිට්ඨානඤ්ච නාසනං;
> සවනමාසා ච සීමා ච, සහුබ්භාරොති අට්ඨිමා’’ති. (වි. වි. 2709);

පලිබොධො දුවිධො ආවාසපලිබොධො, චීවරපලිබොධොති. තත්ථ ‘‘යස්මිං විහාරෙ කඨිනං අත්ථතං හොති, තස්මිං වසිස්සාමී’’ති අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්තොපි ‘‘පුන තං විහාරං ආගච්ඡිස්සාමී’’ති සාපෙක්ඛො හොති. අයං **ආවාසපලිබොධො** නාම. තස්ස භික්ඛුනො චීවරං අකතං වා හොති අපරියොසිතං වා, ‘‘අඤ්ඤතො චීවරං ලච්ඡාමී’’ති ආසා වා අනුපච්ඡින්නා හොති. අයං **චීවරපලිබොධො** නාම. වුත්තඤ්හෙතං කඨිනක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 325) ‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ද්වෙ කඨිනස්ස පලිබොධා? ආවාසපලිබොධො ච චීවරපලිබොධො ච. කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, ආවාසපලිබොධො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වසති වා තස්මිං ආවාසෙ, සාපෙක්ඛො වා පක්කමති ‘පච්චෙස්ස’න්ති, එවං ඛො, භික්ඛවෙ, ආවාසපලිබොධො හොති. කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, චීවරපලිබොධො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො චීවරං අකතං වා හොති විප්පකතං වා, චීවරාසා වා අනුපච්ඡින්නා, එවං ඛො, භික්ඛවෙ, චීවරපලිබොධො හොතී’’ති.

උබ්භාරො දුවිධො අට්ඨමාතිකාඋබ්භාරඅන්තරුබ්භාරවසෙන. තත්ථ බහිඋපචාරසීමගතානං භික්ඛූනං වසෙන වුත්තා සත්ත කඨිනුබ්භාරා ච බහිඋපචාරසීමං ගන්ත්වා නිවත්තෙත්වා කඨිනත්ථතවිහාරෙ අන්තරුබ්භාරං පත්වා භික්ඛූහි සහ අන්තරුබ්භාරස්ස කතත්තා සහුබ්භාරසඞ්ඛාතො එකො කඨිනුබ්භාරො චාති ඉමෙ අට්ඨ කඨිනුබ්භාරා අට්ඨමාතිකාය පවිට්ඨත්තා **අට්ඨමාතිකාඋබ්භාරො** නාම. බහිසීමං අගන්ත්වා තස්මිංයෙව විහාරෙ නිසීදිත්වා කඨිනුබ්භාරං ඤත්තිදුතියකම්මවාචාය කඨිනුබ්භාරො අට්ඨමාතිකාය අප්පවිට්ඨො හුත්වා කාලපරිච්ඡෙදං අප්පත්වා අන්තරායෙව කතත්තා **අන්තරුබ්භාරො** නාම.

අන්තරුබ්භාරසහුබ්භාරා ඤත්තිදුතියකම්මවාචායෙව කතා, එවං සන්තෙ කො තෙසං විසෙසොති? අන්තරුබ්භාරො බහිසීමං අගන්ත්වා අන්තොසීමායමෙව ඨිතෙහි භික්ඛූහි කතො. සහුබ්භාරො බහිසීමං ගතෙන භික්ඛුනා පච්චාගන්ත්වා තං අන්තරුබ්භාරං පත්වා තෙහි අන්තොසීමට්ඨෙහි භික්ඛූහි සහ කතොති අයමෙතෙසං විසෙසො. පක්කමනන්තිකාදයො සත්ත කඨිනුබ්භාරා න කම්මවාචාය කතා, කෙවලං ද්වින්නං පලිබොධානං උපච්ඡෙදෙන පඤ්චහි ආනිසංසෙහි විගතත්තා කඨිනුබ්භාරා නාම හොන්ති. වුත්තඤ්හෙතං ආචරියබුද්ධදත්තත්ථෙරෙන විනයවිනිච්ඡයෙ –

> ''අට්ඨන්නං මාතිකානං වා, අන්තරුබ්භාරතොපි වා;
> උබ්භාරාපි දුවෙ වුත්තා, කඨිනස්ස මහෙසිනා''ති.

තට්ටීකායම්පි **''අට්ඨන්නං මාතිකාන**න්ති බහිසීමගතානං වසෙන වුත්තා. පක්කමනන්තිකාදයො සත්ත මාතිකා බහිසීමං ගන්ත්වා අන්තරුබ්භාරං සම්පත්තස්ස වසෙන වුත්තා, සහුබ්භාරො ඉමාසං අට්ඨන්නං මාතිකානං වසෙන ච. **අන්තරුබ්භාරතොපි වා**ති බහිසීමං අගන්ත්වා තත්ථෙව වසිත්වා කඨිනුබ්භාරකම්මෙන උබ්භතකඨිනානං වසෙන ලබ්භනතො අන්තරුබ්භාරොති මහෙසිනා කඨිනස්ස උබ්භාරා දුවෙ වුත්තාති යොජනා. බහිසීමං ගන්ත්වා ආගතස්ස වසෙන සඋබ්භාරො, බහිසීමං අගතානං වසෙන අන්තරුබ්භාරොති එකොයෙව උබ්භාරො ද්විධා වුත්තො''ති වුත්තං.

කස්මා පන අන්තරුබ්භාරවසෙන කම්මවාචාය කඨිනං උබ්භතන්ති? මහාදානං දාතුකාමෙහි උපාසකෙහි ආගතස්ස සඞ්ඝස්ස අකාලචීවරං දාතුකාමෙහි යාචිතත්තා. වුත්තඤ්හි භික්ඛුනීවිභඞ්ගපාළියං (පාචි. 925) ''තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරෙන උපාසකෙන සඞ්ඝං උද්දිස්ස විහාරො කාරාපිතො හොති, සො තස්ස විහාරස්ස මහෙ උභතොසඞ්ඝස්ස අකාලචීවරං දාතුකාමො හොති. තෙන ඛො පන සමයෙන උභතොසඞ්ඝස්ස කඨිනං අත්ථතං හොති. අථ ඛො සො උපාසකො සඞ්ඝං උපසඞ්කමිත්වා කඨිනුද්ධාරං යාචී''තිආදි. කථං පන කම්මවාචා කාතබ්බාති? ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ, සඞ්ඝො, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො කඨිනං උද්ධරෙය්‍ය, එසා ඤත්ති. සුණාතු මෙ, භන්තෙ, සඞ්ඝො, සඞ්ඝො කඨිනං උද්ධරති. යස්සායස්මතො ඛමති කඨිනස්ස උද්ධාරො, සො තුණ්හස්ස. යස්ස නක්ඛමති, සො භාසෙය්‍ය. උබ්භතං සඞ්ඝෙන කඨිනං, ඛමති සඞ්ඝස්ස, තස්මා තුණ්හී, එවමෙතං ධාරයාමී''ති එවං කාතබ්බාති. වුත්තඤ්හි භික්ඛුනීවිභඞ්ගෙ ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කඨිනං උද්ධරිතුං, එවඤ්ච පන, භික්ඛවෙ, කඨිනං උද්ධරිතබ්බං. බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන සඞ්ඝො ඤාපෙතබ්බො – සුණාතු මෙ...පෙ.... ධාරයාමී''ති.

එතෙන ච කඨිනුබ්භාරෙන පුබ්බෙ කතං කඨිනදුස්සදානඤත්තිදුතියකම්මවාචං උබ්භතන්ති වදන්ති, න පන කඨිනදුස්සදානඤත්තිදුතියකම්මං උබ්භතං, අථ ඛො අත්ථාරකම්මමෙවාති දට්ඨබ්බං. යදි හි කඨිනදුස්සදානඤත්තිදුතියකම්මං උබ්භතං භවෙය්‍ය, තාය කම්මවාචාය කඨිනදුස්සදානස්ස සිජ්ඣනතො ඉමාය කඨිනුබ්භාරකම්මවාචාය තං පුබ්බෙ දින්නදුස්සං පුන ආහරාපෙතබ්බං සියා, න පඤ්චානිසංසවිගමනං. යස්මා පන ඉමාය කඨිනුබ්භාරකම්මවාචාය පඤ්චානිසංසවිගමනමෙව හොති, න පුබ්බෙ දින්නකඨිනදුස්සස්ස පුන ආහරාපනං. තෙන විඤ්ඤායති ''පඤ්චානිසංසලාභකාරණං අත්ථරණකම්මමෙව ඉමාය කඨිනබ්භාරකම්මවාචාය උද්ධරීයති, න කඨිනදුස්සදානඤත්තිදුතියකම්මවාචාති, තස්මා කඨිනුබ්භාරකම්මවාචාකරණතො පච්ඡා සඞ්ඝස්ස උප්පන්නං චීවරං අකාලචීවරං හොති, සඞ්ඝො පඤ්චානිසංසෙ න ලභති, චීවරං සබ්බසඞ්ඝිකං හුත්වා ආගතාගතස්ස සඞ්ඝස්ස භාජනීයං හොතීති දට්ඨබ්බං. අයමත්ථො කඨිනදුස්සදානඤත්තිදුතියකම්මවාචාය ච කඨිනුබ්භාරකම්මවාචාය ච අත්ථඤ්ච අධිප්පායඤ්ච සුට්ඨු විනිච්ඡිනිත්වා පුබ්බාපරං සංසන්දිත්වා පච්චෙතබ්බොති.

එත්ථ සියා – කඨිනුබ්භාරං යාචන්තානං සබ්බෙසං කඨිනුබ්භාරො දාතබ්බො, උදාහු එකච්චානන්ති, කිඤ්චෙත්ථ – යදි තාව සබ්බෙසං දාතබ්බො, කඨිනුබ්භාරකම්මෙන පඤ්චානිසංසවිගමනතො සඞ්ඝස්ස ලාභන්තරායො භවෙය්‍ය, අථ එකච්චානං මුඛොලොකනං විය සියාති? යදි කඨිනත්ථාරමූලකලාභතො කඨිනුබ්භාරමූලකලාභො මහන්තො භවෙය්‍ය, තෙසං යාචන්තානං කඨිනුබ්භාරො දාතබ්බො. යදි අප්පකො, න දාතබ්බො. යදි සමො, කුලප්පසාදත්ථාය දාතබ්බොති. තථා හි වුත්තං අට්ඨකථායං (පාචි. අට්ඨ. 927) ''කීදිසො කඨිනුද්ධාරො දාතබ්බො, කීදිසො න දාතබ්බොති? යස්ස අත්ථාරමූලකො ආනිසංසො මහා, උබ්භාරමූලකො අප්පො, එවරූපො න දාතබ්බො. යස්ස පන අත්ථාරමූලකො ආනිසංසො අප්පො, උබ්භාරමූලකො මහා, එවරූපො දාතබ්බො. සමානිසංසොපි සද්ධාපරිපාලනත්ථං දාතබ්බොවා''ති. ඉමිනාපි විඤ්ඤායති ''පඤ්චානිසංසානං කාරණභූතං අත්ථාරකම්මමෙව උද්ධරීයති, න කඨිනදුස්සදානභූතං ඤත්තිදුතියකම්ම''න්ති.

ආනිසංසකථායං **පඤ්චා**ති ඉදානි වුච්චමානා අනාමන්තචාරාදයො පඤ්ච කිරියා. **කප්පිස්සන්තී**ති කප්පා භවිස්සන්ති, අනාපත්තිකාරණා භවිස්සන්තීති අත්ථො. **අනාමන්තචාරො**ති අනාමන්තෙත්වා චරණං. යො හි දායකෙහි භත්තෙන නිමන්තිතො හුත්වා සභත්තො සමානො විහාරෙ සන්තං භික්ඛුං අනාමන්තෙත්වා කුලෙසු චාරිත්තං ආපජ්ජති, තස්ස භික්ඛුනො චාරිත්තසික්ඛාපදෙන පාචිත්තියාපත්ති හොති, සා ආපත්ති අත්ථතකඨිනස්ස න හොතීති අත්ථො. තත්ථ චාරිත්තසික්ඛාපදං නාම ''යො පන භික්ඛු නිමන්තිතො සභත්තො සමානො සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡා පුරෙභත්තං වා පච්ඡාභත්තං වා කුලෙසු චාරිත්තං ආපජ්ජෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර සමයා, පාචිත්තියං. තත්ථායං සමයො චීවරදානසමයො චීවරකාරසමයො, අයං තත්ථ සමයො''ති අචෙලකවග්ගෙ පඤ්චමසික්ඛාපදං (පාචි. 299-300). **චීවරවිප්පවාසො**ති තිණ්ණං චීවරානං අඤ්ඤතරෙන වා සබ්බෙන වා විනා හත්ථපාසෙ අකත්වා අරුණුට්ඨාපනං, එවං කරොතොපි දුතියකඨිනසික්ඛාපදෙන ආපත්ති න හොතීති අධිප්පායො. තත්ථ ච දුතියකඨිනසික්ඛාපදං නාම

‘‘නිට්ඨිතචීවරස්මිං පන භික්ඛුනා උබ්භතස්මිං කඨිනෙ එකරත්තම්පි චෙ භික්ඛු තිචීවරෙන විප්පවසෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසම්මුතියා, නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය’’න්ති ආගතං නිස්සග්ගියෙසු දුතියසික්ඛාපදං (පාරා. 472).

ගණභොජනන්ති එතෙන ගණභොජනසික්ඛාපදෙන අනාපත්ති වුත්තාති සම්බන්ධො. තත්ථ ගණභොජනං නාම ‘‘අම්හාකං භත්තං දෙථා’’ති භික්ඛූනං විඤ්ඤත්තියා වා ‘‘අම්හාකං භත්තං ගණ්හථා’’ති දායකානං නිමන්තනෙන වා අකප්පියවොහාරෙන චත්තාරො වා අතිරෙකා වා භික්ඛූ එකතො පටිග්ගණ්හිත්වා එකතො භුඤ්ජනං. ගණභොජනසික්ඛාපදං නාම ‘‘ගණභොජනෙ අඤ්ඤත්‍ර සමයා පාචිත්තියං. තත්ථායං සමයො ගිලානසමයො චීවරදානසමයො චීවරකාරසමයො අද්ධානගමනසමයො නාවාභිරුහනසමයො මහාසමයො සමණභත්තසමයො, අයං තත්ථ සමයො’’ති ආගතං භොජනවග්ගෙ දුතියසික්ඛාපදං (පාචි. 215). **අනධිට්ඨිතං අවිකප්පිතං වට්ටතීති** පඨමකඨිනසික්ඛාපදෙන ආපත්ති න හොතීති අධිප්පායො. තත්ථ පඨමකඨිනසික්ඛාපදං නාම ‘‘නිට්ඨිතචීවරස්මිං පන භික්ඛුනා උබ්භතස්මිං කඨිනෙ දසාහපරමං අතිරෙකචීවරං ධාරෙතබ්බං, තං අතික්කාමයතො නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය’’න්ති ආගතං නිස්සග්ගියෙසු පඨමසික්ඛාපදං (පාරා. 472). **කඨිනත්ථතසීමායාති** උපචාරසීමං සන්ධාය වුත්තං. **මතකචීවරන්ති** මතස්ස චීවරං. **තත්‍රුප්පාදෙනාති** සඞ්ඝසන්තකෙන ආරාමුය්‍යානඛෙත්තවත්ථුආදිනා. **යං සඞ්ඝිකං චීවරං උප්පජ්ජති, තං තෙසං භවිස්සතීති** ඉමිනා චීවරමෙව කඨිනත්ථාරකානං භික්ඛූනං සන්තකං හොති, තතො අඤ්ඤං පිණ්ඩපාතභෙසජ්ජාදිකං ආගතාගතස්ස සඞ්ඝස්ස සන්තකං හොතීති දස්සෙති.

එවං අට්ඨඞ්ගසම්පන්නො, ලජ්ජී භික්ඛු සුපෙසලො;
කරෙය්‍ය කඨිනත්ථාරං, උබ්භාරඤ්චාපි සාධුකන්ති.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

කඨිනත්ථාරවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

එකූනතිංසතිමො පරිච්ඡෙදො.

30. ගරුභණ්ඩවිනිච්ඡයකථා

227. එවං කඨිනවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි ගරුභණ්ඩාදිවිනිච්ඡයං දස්සෙතුං **''ගරුභණ්ඩානීති එත්ථා''**තිආදිමාහ. තත්ථ **ගරූති** –

''පුමෙ ආචරියාදිම්හි, ගරු මාතාපිතූසුපි;
ගරු තීසු මහන්තෙ ච, දුජ්ජරාලහුකෙසු චා''ති. –

වුත්තෙසු අනෙකත්ථෙසු අලහුකවාචකො. **භණ්ඩ**-සද්දො ''භාජනාදිපරික්ඛාරෙ, භණ්ඩං මූලධනෙපි චා''ති එත්ථ භාජනාදිපරික්ඛාරත්ථො හොති. වචනත්ථො පන ගරන්ති උග්ගච්ඡන්ති උග්ගතා පාකටා හොන්තීති ගරූනි, භඩිතබ්බානි ඉච්ඡිතබ්බානීති භණ්ඩානි, ගරූනි ච තානි භණ්ඩානි චාති **ගරුභණ්ඩානි,** ආරාමාදීනි වත්ථූනි. ඉති ආදිනා නයෙන සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ භගවතා දස්සිතානි ඉමානි පඤ්ච වත්ථූනි ගරුභණ්ඩානි නාමාති යොජෙතබ්බං.

මඤ්චෙසු **මසාරකොති** මඤ්චපාදෙ විජ්ඣිත්වා තත්ථ අටනියො පවෙසෙත්වා කතො. **බුන්දිකාබද්ධොති** අටනීහි මඤ්චපාදෙ ඩංසාපෙත්වා පල්ලඞ්කසඞ්ඛෙපෙන කතො. **කුළීරපාදකොති** අස්සමෙණ්ඩකාදීනං පාදසදිසෙහි පාදෙහි කතො. යො වා පන කොචි වඞ්කපාදකො, අයං වුච්චති ''කුළීරපාදකො''ති. **ආහච්චපාදකොති** අයං පන ''ආහච්චපාදකො නාම මඤ්චො අඞ්ගෙ විජ්ඣිත්වා කතො හොතී''ති එවං පරතො පාළියංයෙව (පාචි. 131) වුත්තො, තස්මා අටනියො විජ්ඣිත්වා තත්ථ පාදසිඛං පවෙසෙත්වා උපරි ආණිං දත්වා කතමඤ්චො ආහච්චපාදකොති වෙදිතබ්බො. පීඨෙපි එසෙව නයො.

උණ්ණභිසිආදීනං පඤ්චන්නං අඤ්ඤතරාති උණ්ණභිසි චොළභිසි වාකභිසි තිණභිසි පණ්ණභිසීති ඉමෙසං පඤ්චන්නං භිසීනං අඤ්ඤතරා . **පඤ්ච භිසියොති** පඤ්චහි උණ්ණාදීහි පූරිතභිසියො. තූලගණනාය හි එතාසං ගණනා. තත්ථ උණ්ණග්ගහණෙන න කෙවලං එළකලොමමෙව ගහිතං, ඨපෙත්වා පන මනුස්සලොමං යං කිඤ්චි කප්පියාකප්පියමංසජාතීනං පක්ඛිචතුප්පදානං ලොමං, සබ්බං ඉධ උණ්ණග්ගහණෙනෙව ගහිතං, තස්මා ඡන්නං චීවරානං, ඡන්නං අනුලොමචීවරානඤ්ච අඤ්ඤතරෙන භිසිච්ඡවිං කත්වා තං සබ්බං පක්ඛිපිත්වා භිසිං කාතුං වට්ටති. එළකලොමානි පන අපක්ඛිපිත්වා කම්බලමෙව චතුග්ගුණං වා පඤ්චගුණං වා පක්ඛිපිත්වා කතාපි උණ්ණභිසිසඞ්ඛමෙව ගච්ඡති. චොළභිසිආදීසු යං කිඤ්චි නවචොළං වා පුරාණචොළං වා සංහරිත්වා වා අන්තො පක්ඛිපිත්වා වා කතා **චොළභිසි,** යං කිඤ්චි වාකං පක්ඛිපිත්වා කතා **වාකභිසි,** යං කිඤ්චි තිණං පක්ඛිපිත්වා කතා **තිණභිසි,** අඤ්ඤත්‍ර සුද්ධතමාලපත්තං යං කිඤ්චි පණ්ණං පක්ඛිපිත්වා කතා **පණ්ණභිසීති** වෙදිතබ්බා. තමාලපත්තං පන අඤ්ඤෙන මිස්සමෙව වට්ටති, සුද්ධං න වට්ටති. භිසියා පමාණනියමො නත්ථි, මඤ්චභිසි පීඨභිසි භූමත්ථරණභිසි චඞ්කමනභිසි පාදපුඤ්ඡනභිසීති එතාසං අනුරූපතො සල්ලක්ඛෙත්වා අත්තනො රුච්චවසෙන පමාණං කාතබ්බං. යං පනෙතං උණ්ණාදිපඤ්චවිධතූලම්පි භිසියං වට්ටති, තං මසූරකෙපි වට්ටතීති කුරුන්දියං වුත්තං. තත්ථ **මසූරකෙති** චම්මමයභිසියං. එතෙන මසූරකං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති සිද්ධං හොති.

බිම්බොහනෙ තීණි තූලානි රුක්ඛතූලං ලතාතූලං පොටකීතූලන්ති. තත්ථ **රුක්ඛතූලන්ති** සිම්බලිරුක්ඛාදීනං යෙසං කෙසඤ්චි රුක්ඛානං තූලං. **ලතාතූලන්ති** ඛීරවල්ලිආදීනං යාසං කාසඤ්චි ලතානං තූලං. **පොටකීතූලන්ති** පොටකීතිණාදීනං යෙසං කෙසඤ්චි තිණජාතිකානං අන්තමසො උච්ඡුනළාදීනම්පි තූලං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.297) පන **''පොටකීතූලන්ති** එරකතිණතූල''න්ති වුත්තං, එතෙහි තීහි සබ්බභූතගාමා සඞ්ගහිතා හොන්ති. රුක්ඛවල්ලිතිණජාතියො හි මුඤ්චිත්වා අඤ්ඤො භූතගාමො නාම නත්ථි, තස්මා යස්ස කස්සචි භූතගාමස්ස තූලං බිම්බොහනෙ වට්ටති, භිසිං පන පාපුණිත්වා සබ්බම්පෙතං ''අකප්පියතූල''න්ති වුච්චති න කෙවලඤ්ච බිම්බොහනෙ එතං තූලමෙව, හංසමොරාදීනං සබ්බසකුණානං, සීහාදීනං සබ්බචතුප්පදානඤ්ච ලොමම්පි වට්ටති. පියඞ්ගුපුප්ඵබකුළපුප්ඵාදි පන යං කිඤ්චි පුප්ඵං න වට්ටති. තමාලපත්තං සුද්ධමෙව න වට්ටති, මිස්සකං පන වට්ටති, භිසීනං අනුඤ්ඤාතං පඤ්චවිධං උණ්ණාදිතූලම්පි වට්ටති. අද්ධකායිකානි පන බිම්බොහනානි න වට්ටන්ති. **අද්ධකායිකානීති** උපඩ්ඪකායප්පමාණානි, යෙසු කටිතො පට්ඨාය යාව සීසං උපදහන්ති ඨපෙන්ති. සීසප්පමාණං පන වට්ටති, **සීසප්පමාණං** නාම යස්ස විත්ථාරතො තීසු කණ්ණෙසු ද්වින්නං කණ්ණානං අන්තරං මිනියමානං විදත්ථි චෙව චතුරඞ්ගුලඤ්ච හොති, මජ්ඣට්ඨානං මුට්ඨිරතනං හොති, දීඝතො පන දියඩ්ඪරතනං වා ද්විරතනං වාති කුරුන්දියං වුත්තං, අයං සීසප්පමාණස්ස උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදො, ඉතො උද්ධං න වට්ටති, හෙට්ඨා පන වට්ටතීති අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 297) වුත්තං. තත්ථ ''තීසු කණ්ණෙසු ද්වින්නං කණ්ණාන''න්ති පාඨං උපනිධාය බිම්බොහනස්ස උභොසු අන්තෙසු ඨපෙතබ්බචොළකං තිකොණමෙව කරොන්ති එකච්චෙ. ''ඉදඤ්ච ඨානං ගණ්ඨිට්ඨාන''න්ති වදන්ති.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.297) පන **''සීසප්පමාණං** නාම යත්ථ ගීවාය සහ සකලං සීසං ඨපෙතුං සක්කා, තස්ස ච මුට්ඨිරතනං විත්ථාරප්පමාණන්ති දස්සෙන්තො **'විත්ථාරතො'**තිආදිමාහ. ඉදඤ්ච බිම්බොහනස්ස උභොසු අන්තෙසු ඨපෙතබ්බචොළප්පමාණදස්සනං, තස්ස වසෙන බිම්බොහනස්ස විත්ථාරප්පමාණං පරිච්ඡිජ්ජති, තං වට්ටං වා චතුරස්සං වා කත්වා සිබ්බිතං යථා කොටිතො කොටි විත්ථාරතො පුථුලට්ඨානං මුට්ඨිරතනප්පමාණං හොති, එවං සිබ්බිතබ්බං, ඉතො අධිකං න වට්ටති. තං පන අන්තෙසු ඨපිතචොළං කොටියා කොටිං ආහච්ච දිගුණං කතං

තිකණ්ණං හොති, තෙසු තීසු කණ්ණෙසු ද්වින්නං කණ්ණානං අන්තරං විදත්ථිචතුරඞ්ගුලං හොති, මජ්ඣට්ඨානං කොටිතො කොටිං ආහච්ච මුට්ඨිරතනං හොති, ඉදමස්ස උක්කට්ඨප්පමාණ''න්ති වුත්තත්තා බිම්බොහනස්ස උභොසු අන්තෙසු ඨපෙතබ්බචොළකං පකතියායෙව තිකණ්ණං න හොති, අථ ඛො කොටියා කොටිං ආහච්ච දිගුණකතකාලෙයෙව හොති, තස්මා තං චොළකං වට්ටං වා හොතු චතුරස්සං වා, දිගුණං කත්වා මිනියමානං තිකණ්ණමෙව හොති, ද්වින්නඤ්ච කණ්ණානං අන්තරං චතුරඞ්ගුලාධිකවිදත්ථිමත්තං හොති, තස්ස ච චොළකස්ස මජ්ඣට්ඨානං මුට්ඨිරතනං හොති, තස්සෙව චොළකස්ස පමාණෙන බිම්බොහනස්ස මජ්ඣට්ඨානම්පි මුට්ඨිරතනං හොතීති විඤ්ඤායතීති.

''කම්බලමෙව...පෙ.... උණ්ණභිසිසඞ්ඛමෙව ගච්ඡතීති සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා ගොනකාදිඅකප්පියම්පි උණ්ණමයත්ථරණං භිසියං පක්ඛිපිත්වා සයිතුං වට්ටතීති දට්ඨබ්බං. **මසූරකෙති** චම්මමයභිසියං, චම්මමයං පන බිම්බොහනං තූලපුණ්ණම්පි න වට්ටතී''ති ච විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.297) වුත්තං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.297) පන **''සීසප්පමාණන්ති** යත්ථ ගලවාටකතො පට්ඨාය සබ්බසීසං උපදහන්ති, තං සීසප්පමාණං හොති, තඤ්ච උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදතො තිරියං මුට්ඨිරතනං හොතීති දස්සෙතුං **'යත්ථ විත්ථාරතො තීසු කණ්ණෙසූ'**තිආදිමාහ. **මජ්ඣට්ඨානං මුට්ඨිරතනං හොතීති** බිම්බොහනස්ස මජ්ඣට්ඨානං තිරියතො මුට්ඨිරතනප්පමාණං හොතී''ති වුත්තං. **අරඤ්ජරොති** බහුඋදකගණ්හනකා මහාචාටි. ජලං ගණ්හිතුං අලන්ති **අරඤ්ජරො,** වට්ටචාටි විය හුත්වා ථොකං දීඝමුඛො මජ්ඣෙ පරිච්ඡෙදං දස්සෙත්වා කතොති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. වුත්තඤ්හෙතං අට්ඨකථායන්ති අජ්ඣාහාරසම්බන්ධො.

ද්විසඞ්ගහානි ද්වෙ හොන්තීති ද්වෙ පඨමදුතියඅවිස්සජ්ජියානි ''ආරාමො ආරාමවත්ථූ''ති ච ''විහාරො විහාරවත්ථූ''ති ච වුත්තද්වෙද්වෙවත්ථුසඞ්ගහානි හොන්ති. **තතියං අවිස්සජ්ජියං** ''මඤ්චො පීඨං භිසි බිම්බොහන''න්ති වුත්තචතුවත්ථුසඞ්ගහං හොති. **චතුත්ථං අවිස්සජ්ජියං** ''ලොහකුම්භී ලොහභාණකං ලොහවාරකො ලොහකටාහං වාසි ඵරසු කුඨාරී කුදාලො නිඛාදන''න්ති වුත්තනවකොට්ඨාසවන්තං හොති. **පඤ්චමං අවිස්සජ්ජියං** ''වල්ලි වෙළු මුඤ්ජං පබ්බජං තිණං මත්තිකා දාරුභණ්ඩං මත්තිකාභණ්ඩ''න්ති වුත්තඅට්ඨභෙදනං අට්ඨපභෙදවන්තං හොතීති යොජනා. **පඤ්චනිම්මලලොචනොති** මංසචක්ඛුදිබ්බචක්ඛුධම්මචක්ඛුබුද්ධචක්ඛුසමන්තචක්ඛූනං වසෙන නිම්මලපඤ්චලොචනො.

සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ අවිස්සජ්ජියං කීටාගිරිවත්ථුස්මිං අවෙභඞ්ගියන්ති එත්ථ ''සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ ගාමකාවාසවත්ථුස්මිං අවිස්සජ්ජියං කීටාගිරිවත්ථුස්මිං අවෙභඞ්ගිය''න්ති වත්තබ්බං. කස්මා? ද්වින්නම්පි වත්ථූනං සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ ආගතත්තා. **සෙනාසනක්ඛන්ධකෙති** අයං සාමඤ්ඤාධාරො. **ගාමකාවාසවත්ථුස්මිං කීටාගිරිවත්ථුස්මින්ති** විසෙසාධාරො. අයමත්ථො පාළිං ඔලොකෙත්වා පච්චෙතබ්බො. තෙනෙව හි සමන්තපාසාදිකායං (චූළව. අට්ඨ. 321) ''සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ''ති අවත්වා ''ඉධ''ඉච්චෙව වුත්තං, **ඉධාති** ඉමිනා ගාමකාවාසවත්ථුං දස්සෙති, කීටාගිරිවත්ථු පන සරූපතො දස්සිතමෙව. සාමඤ්ඤාධාරො පන තංසංවණ්ණනාභාවතො අවුත්තොපි සිජ්ඣතීති න වුත්තොති විඤ්ඤායති.

228. **ථාවරෙන ච ථාවරං, ගරුභණ්ඩෙන ච ගරුභණ්ඩන්ති** එත්ථ පඤ්චසු කොට්ඨාසෙසු පුරිමද්වයං **ථාවරං,** පච්ඡිමත්තයං **ගරුභණ්ඩන්ති** වෙදිතබ්බං. **සමකමෙව දෙතීති** එත්ථ ඌනකං දෙන්තම්පි විහාරවත්ථුසාමන්තං ගහෙත්වා දූරතරං දුක්ඛගොපං විස්සජ්ජෙතුං වට්ටතීති දට්ඨබ්බං. වක්ඛති හි ''භික්ඛූනඤ්චෙ මහග්ඝතරං...පෙ.... සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටතී''ති. **ඤාපෙත්වාති** භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ඤාපෙත්වා, අපලොකෙත්වාති අත්ථො. **නනු තුම්හාකං බහුතරං රුක්ඛාති වත්තබ්බන්ති** ඉදං සාමිකෙසු අත්තනො භණ්ඩස්ස මහග්ඝතං අජානිත්වා දෙන්තෙසු තං ඤත්වා ථෙය්‍යචිත්තෙන ගණ්හතො අවහාරො හොතීති වුත්තං. **විහාරෙන විහාරො පරිවත්තෙතබ්බොති** සවත්ථුකෙන අඤ්ඤෙසං භූමියං කතපාසාදාදිනා, අවත්ථුකෙන වා සවත්ථුකං පරිවත්තෙතබ්බං, අවත්ථුකං පන අවත්ථුකෙනෙව පරිවත්තෙතබ්බං කෙවලං පාසාදස්ස භූමිතො අථාවරත්තා. එවං ථාවරෙසුපි ථාවරවිභාගං ඤත්වාව පරිවත්තෙතබ්බං.

''කප්පියමඤ්චා සම්පටිච්ඡිතබ්බාති ඉමිනා සුවණ්ණාදිවිචිත්තං අකප්පියමඤ්චං 'සඞ්ඝස්සා'ති වුත්තෙපි සම්පටිච්ඡිතුං න වට්ටතීති දස්සෙති. 'විහාරස්ස දෙමා'ති වුත්තෙ සඞ්ඝස්ස වට්ටති, න පුග්ගලස්ස ඛෙත්තාදි වියාති දට්ඨබ්බ''න්ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.321) වුත්තං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළ්වග්ග 3.321) පන **''කප්පියමඤ්චා සම්පටිච්ඡිතබ්බාති** 'සඞ්ඝස්ස දෙමා'ති දින්නං සන්ධාය වුත්තං. සචෙ පන 'විහාරස්ස දෙමා'ති වදන්ති, සුවණ්ණරජතමයාදිඅකප්පියමඤ්චෙපි සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටතී''ති වුත්තං. **න කෙවලං...පෙ.... පරිවත්තෙතුං වට්ටන්තීති** ඉමිනා අථාවරෙන ථාවරම්පි අථාවරම්පි පරිවත්තෙතුං වට්ටතීති දස්සෙති. ථාවරෙන අථාවරමෙව හි පරිවත්තෙතුං න වට්ටති. **''අකප්පියං වා මහග්ඝං කප්පියං වාති** එත්ථ **අකප්පියං** නාම සුවණ්ණමයමඤ්චාදි අකප්පියභිසිබිම්බොහනානි ච. **මහග්ඝං කප්පියං** නාම දන්තමයමඤ්චාදි, පාවාරාදිකප්පියඅත්ථරණාදීනි වා''ති සාරත්ථදීපනියං වුත්තං, විමතිවිනොදනියං පන **''අකප්පියං වාති** ආසන්දිආදි, පමාණාතික්කන්තං බිම්බොහනාදි ච. **මහග්ඝං කප්පියං වාති** සුවණ්ණාදිවිචිත්තං කප්පියවොහාරෙන දින්න''න්ති වුත්තං.

229. **''කාළලොහ ...පෙ.... භාජෙතබ්බො''**ති වුත්තත්තා වට්ටකංසලොහමයම්පි භාජනං පුග්ගලිකම්පි සම්පටිච්ඡිතුම්පි පරිහරිතුම්පි වට්ටති පුග්ගලානං පරිහරිතබ්බස්සෙව භාජෙතබ්බත්තාති වදන්ති, තං උපරි

‘‘කංසලොහවට්ටලොහභාජනවිකති සඞ්ඝිකපරිභොගෙන වා ගිහිවිකටා වා වට්ටතී’’තිආදිකෙන මහාපච්චරිවචනෙන විරුජ්ඣති. ඉමස්ස හි ‘‘වට්ටලොහකංසලොහානං යෙන කෙනචි කතො සීහළදීපෙ පාදග්ගණ්හනකො භාජෙතබ්බො’’ති වුත්තස්ස මහාඅට්ඨකථාවචනස්ස පටික්ඛෙපාය තං මහාපච්චරිවචනං පච්ඡා දස්සිතං, තස්මා වට්ටලොහකංසලොහමයං යං කිඤ්චි පාදග්ගණ්හනකවාරකම්පි උපාදාය අභාජනීයමෙව, ගිහීහි දීයමානම්පි පුග්ගලස්ස සම්පටිච්ඡිතුම්පි න වට්ටති. **පාරිහාරියං න වට්ටතීති** පත්තාදිපරික්ඛාරං විය සයමෙව පටිසාමෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටති. ගිහිසන්තකං විය ආරාමිකාදයො චෙ සයමෙව ගොපෙත්වා විනියොගකාලෙ ආනෙත්වා පටිදෙන්ති, පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති, ‘‘පටිසාමෙත්වා භික්ඛූනං දෙථා’’ති වත්තුම්පි වට්ටතීති.

පණ්ණසූචි නාම ලෙඛනීති වදන්ති. **අත්තනා ලද්ධානිපීති**ආදිනා පටිග්ගහණෙ දොසො නත්ථි, පරිහරිත්වා පරිභොගොව ආපත්තිකරොති දස්සෙති. යථා චෙත්ථ, එවං උපරි භාජනීයවාසිආදීසු අත්තනො සන්තකෙසුපි.

අනාමාසම්පීති සුවණ්ණාදිමයම්පි, සබ්බං තං ආමසිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති.

උපක්ඛරෙති උපකරණෙ. **සිඛරං** නාම යෙන පරිබ්භමන්තා ඡින්දන්ති. **පත්තබන්ධකො** නාම පත්තස්ස ගණ්ඨිආදිකාරකො. ‘‘පටිමානං සුවණ්ණාදිපත්තකාරකො’’තිපි වදන්ති.

‘‘අඩ්ඪබාහූති කප්පරතො පට්ඨාය යාව අංසකූට’’න්ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. **‘‘අඩ්ඪබාහු** නාම විදත්ථිචතුරඞ්ගුලන්තිපි වදන්තී’’ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 2.321) වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායම්පි (වජිර. ටී. චූළවග්ග 321) **‘‘අඩ්ඪබාහූති** කප්පරතො පට්ඨාය යාව අංසකූටන්ති ලිඛිත’’න්ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.321) පන **‘‘අඩ්ඪබාහුප්පමාණා** නාම අඩ්ඪබාහුමත්තා, අඩ්ඪබ්‍යාමමත්තාතිපි වදන්තී’’ති වුත්තං. **යොත්තානීති** චම්මරජ්ජුකා. **තත්ථජාතකාති** සඞ්ඝිකභූමියං ජාතා.

‘‘අට්ඨඞ්ගුලසූචිදණ්ඩමත්තොති දීඝසො අට්ඨඞ්ගුලමත්තො පරිණාහතො පණ්ණසූචිදණ්ඩමත්තො’’ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී.. චූළවග්ග 3.321) විමතිවිනොදනියං පන (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.321) **‘‘අට්ඨඞ්ගුලසූචිදණ්ඩමත්තොති** සරදණ්ඩාදිසූචිආකාරතනුදණ්ඩකමත්තොපී’’ති වුත්තං. **අට්ඨඞ්ගුලප්පමාණොති** දීඝතො අට්ඨඞ්ගුලප්පමාණො. **රිත්තපොත්ථකොපීති** අලිඛිතපොත්ථකොපි, ඉදඤ්ච පණ්ණප්පසඞ්ගෙන වුත්තං.

ආසන්දිකොති චතුරස්සපීඨං වුච්චති ‘‘උච්චකම්පි ආසන්දික’’න්ති (චූළව. 297) වචනතො . එකතොභාගෙන දීඝපීඨමෙව හි අට්ඨඞ්ගුලපාදකං වට්ටති, චතුරස්සාසන්දිකො පන පමාණාතික්කන්තොපි වට්ටතීති වෙදිතබ්බො. **සත්තඞ්ගො** නාම තීසු දිසාසු අපස්සයං කත්වා කතමඤ්චො, අයම්පි පමාණාතික්කන්තොපි වට්ටති. **භද්දපීඨන්ති** වෙත්තමයං පීඨං වුච්චති. **පීඨිකාති** පිලොතිකබන්ධං පීඨමෙව. **එළකපාදපීඨං** නාම දාරුපටිකාය උපරිපාදෙ ඨපෙත්වා භොජනඵලකං විය කතපීඨං වුච්චති. **ආමණ්ඩකවණ්ටකපීඨං** නාම ආමලකාකාරෙන යොජිතබහුපාදපීඨං. ඉමානි තාව පාළියං ආගතපීඨානි. දාරුමයං පන සබ්බම්පි පීඨං වට්ටති.

‘‘සට්ටනඵලකං නාම යත්ථ ඨපෙත්වා රජිතචීවරං හත්ථෙන සට්ටෙන්ති. **සට්ටනමුග්ගරො** නාම අනුවාතාදිසට්ටනත්ථං කතොති වදන්තී’’ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.321) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.321) **‘‘සට්ටනඵලකං සට්ටනමුග්ගරොති** ඉදං රජිතචීවරං එකස්මිං මට්ඨෙ දණ්ඩමුග්ගරෙ වෙඨෙත්වා එකස්ස මට්ඨඵලකස්ස උපරි ඨපෙත්වා උපරි අපරෙන මට්ඨඵලකෙන නික්කුජ්ජිත්වා එකො උපරි අක්කමිත්වා තිට්ඨති, ද්වෙ ජනා උපරිඵලකං ද්වීසු කොටීසු ගහෙත්වා අපරාපරං ආකඩ්ඪනවිකඩ්ඪනං කරොන්ති, එතං සන්ධාය වුත්තං. හත්ථෙ ඨපාපෙත්වා හත්ථෙන පහරණං පන නිට්ඨිතරජනස්ස චීවරස්ස අල්ලකාලෙ කාතබ්බං, ඉදං පන ඵලකමුග්ගරෙහි සට්ටනං සුක්ඛකාලෙ ථද්ධභාවවිමොචනත්ථන්ති දට්ඨබ්බ’’න්ති වුත්තං. **‘‘අම්බණන්ති** ඵලකෙහි පොක්ඛරණීසදිසකතපානීයභාජනං. **රජනදොණීති** යත්ථ පක්කරජනං ආකිරිත්වා ඨපෙන්තී’’ති සාරත්ථදීපනියං. විමතිවිනොදනියං පන **‘‘අම්බණන්ති** එකදොණිකනාවාඵලකෙහි පොක්ඛරණීසදිසං කතං. පානීයභාජනන්තිපි වදන්ති. **රජනදොණීති** එකදාරුනාව කතං රජනභාජනං. **උදකදොණීති** එකදාරුනාව කතං උදකභාජන’’න්ති වුත්තං.

‘‘භූමත්ථරණං කාතුං වට්ටතීති අකප්පියචම්මං සන්ධාය වුත්තං. **පච්චත්ථරණගතිකන්ති** ඉමිනා මඤ්චපීඨෙපි අත්ථරිතුං වට්ටතීති දීපෙති. පාවාරාදිපච්චත්ථරණම්පි ගරුභණ්ඩන්ති එකෙ. නොති අපරෙ, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බ’’න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.321) වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. චූළවග්ග 321) පන **‘‘දණ්ඩමුග්ගරො** නාම ‘යෙන රජිතචීවරං පොථෙන්ති, තම්පි ගරුභණ්ඩමෙවා’ති වුත්තත්තා, ‘පච්චත්ථරණගතික’න්ති වුත්තත්තා ච අපි-සද්දෙන පාවාරාදිපච්චත්ථරණං සබ්බං ගරුභණ්ඩමෙවාති වදන්ති. එතෙනෙව සුත්තෙන අඤ්ඤථා අත්ථං වත්වා පාවාරාදිපච්චත්ථරණං න ගරුභණ්ඩං, භාජනීයමෙව, සෙනාසනත්ථාය දින්නපච්චත්ථරණමෙව ගරුභණ්ඩන්ති වදන්ති. උපපරික්ඛිතබ්බ’’න්ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.321) පන **‘‘භූමත්ථරණං කාතුං වට්ටතීති** අකප්පියචම්මං සන්ධාය වුත්තං. තත්ථ භූමත්ථරණසඞ්ඛෙපෙන සයිතුම්පි වට්ටතියෙව. **පච්චත්ථරණගතිකන්ති** ඉමිනා මඤ්චාදීසු අත්ථරිතබ්බං මහාචම්මං එළකචම්මං නාමාති දස්සෙතී’’ති වුත්තං. **ඡත්තමුට්ඨිපණ්ණන්ති** තාලපණ්ණං සන්ධාය වුත්තං. **පත්තකටාහන්ති** පත්තපචනකටාහං. **ගණ්ඨිකාති** චීවරගණ්ඨිකා. **විධොති** කායබන්ධනවිධො.

ඉදානි විනයත්ථමඤ්ජූසායං (කඞ්ඛා. අභි. ටී. දුබ්බලසික්ඛාපදවණ්ණනා) ආගතනයො වුච්චතෙ – **ආරාමො** නාම පුප්ඵාරාමො වා ඵලාරාමො වා. **ආරාමවත්ථු** නාම තෙසංයෙව ආරාමානං අත්ථාය පරිච්ඡින්දිත්වා ඨපිතොකාසො. තෙසු වා ආරාමෙසු විනට්ඨෙසු තෙසං පොරාණකභූමිභාගො. **විහාරො** නාම යං කිඤ්චි පාසාදාදිසෙනාසනං. **විහාරවත්ථු** නාම තස්ස පතිට්ඨානොකාසො. **මඤ්චො** නාම මසාරකො බුන්දිකාබද්ධො කුළීරපාදකො ආහච්චපාදකොති ඉමෙසං පුබ්බෙ වුත්තානං චතුන්නං මඤ්චානං අඤ්ඤතරො. **පීඨං** නාම මසාරකාදීනංයෙව චතුන්නං පීඨානං අඤ්ඤතරං. **භිසි** නාම උණ්ණභිසිආදීනං පඤ්චන්නං භිසීනං අඤ්ඤතරං. **බිම්බොහනං** නාම රුක්ඛතූලලතාතූලපොටකීතූලානං අඤ්ඤතරෙන පුණ්ණං. **ලොහකුම්භී** නාම කාළලොහෙන වා තම්බලොහෙන වා යෙන කෙනචි කතකුම්භී. **ලොහභාණකාදීසුපි** එසෙව නයො. එත්ථ පන **භාණක**න්ති අරඤ්ජරො වුච්චති. **වාරකො**ති ඝටො. **කටාහං** කටාහමෙව. **වාසිආදීසු** වල්ලිආදීසු ච දුවිඤ්ඤෙය්‍යං නාම නත්ථි…පෙ…..

තත්ථ ථාවරෙන ථාවරන්ති විහාරවිහාරවත්ථුනා ආරාමආරාමවත්ථුං විහාරවිහාරවත්ථුං. **ඉතරෙනා**ති අථාවරෙන, පච්ඡිමරාසිත්තයෙනාති වුත්තං හොති. **අකප්පියෙනා**ති සුවණ්ණමයමඤ්චාදිනා චෙව අකප්පියභිසිබිම්බොහනෙහි ච. **මහග්ඝකප්පියෙනා**ති දන්තමයමඤ්චාදිනා චෙව පාවාරාදිනා ච. **ඉතර**න්ති අථාවරං. **කප්පියපරිවත්තනෙන පරිවත්තෙතු**න්ති යථා අකප්පියං න හොති, එවං පරිවත්තෙතුං…පෙ…. එවං තාව ථාවරෙන ථාවරපරිවත්තනං වෙදිතබ්බං. **ඉතරෙන ඉතරපරිවත්තනෙ** පන මඤ්චපීඨං මහන්තං වා හොතු, ඛුද්දකං වා, අන්තමසො චතුරඞ්ගුලපාදකං ගාමදාරකෙහි පංසාගාරකෙසු කීළන්තෙහි කතම්පි සඞ්ඝස්ස දින්නකාලතො පට්ඨාය ගරුභණ්ඩං හොති…පෙ…. සතග්ඝනකෙන වා සහස්සග්ඝනකෙන වා මඤ්චෙන අඤ්ඤං මඤ්චසතම්පි ලභති, පරිවත්තෙත්වා ගහෙතබ්බං. න කෙවලං මඤ්චෙන මඤ්චොයෙව, ආරාමආරාමවත්ථුවිහාරවිහාරවත්ථුපීඨභිසිබිම්බොහනානිපි පරිවත්තෙතුං වට්ටන්ති. එස නයො පීඨභිසිබිම්බොහනෙසුපි.

කාළලොහතම්බලොහකංසලොහවට්ටලොහානන්ති එත්ථ කංසලොහං වට්ටලොහඤ්ච කිත්තිමලොහං. තීණි හි කිත්තිමලොහානි කංසලොහං වට්ටලොහං හාරකූටන්ති. තත්ථ තිපුතම්බෙ මිස්සෙත්වා කතං **කංසලොහං**. සීසතම්බෙ මිස්සෙත්වා කතං **වට්ටලොහං**. රසතම්බෙ මිස්සෙත්වා කතං **හාරකූටං**. තෙන වුත්තං ''කංසලොහං වට්ටලොහඤ්ච කිත්තිමලොහ''න්ති. **තතො අතිරෙක**න්ති තතො අතිරෙකග්ඝනකො. **සාරකො**ති මජ්ඣෙ මකුළං දස්සෙත්වා මුඛවට්ටිවිත්ථතං කත්වා පිට්ඨිතො නාමෙත්වා කාතබ්බං එකං භාජනං. සරාවන්තිපි වදන්ති. ආදි-සද්දෙන කඤ්චනකාදීනං ගිහිඋපකරණානං ගහණං. තානි හි ඛුද්දකානිපි ගරුභණ්ඩානෙව ගිහිඋපකරණත්තා. පි-සද්දෙන පගෙව මහන්තානීති දස්සෙති, ඉමානි පන භාජනීයානි භික්ඛුපකරණත්තාති අධිප්පායො. යථා ච එතානි, එවං කුණ්ඩිකාපි භාජනීයා. වක්ඛති හි ''යථා ච මත්තිකාභණ්ඩෙ, එවං ලොහභණ්ඩෙපි කුණ්ඩිකා භාජනීයකොට්ඨාසමෙව භජතී''ති. **සඞ්ඝිකපරිභොගෙනා**ති ආගන්තුකානං වුඩ්ඪතරානං දත්වා පරිභොගෙන. **ගිහිවිකටා**ති ගිහීහි විකතා පඤ්ඤත්තා, අත්තනො වා සන්තකකරණෙන විරූපං කතා. **පුග්ගලිකපරිභොගෙන න වට්ටතී**ති ආගන්තුකානං අදත්වා අත්තනො සන්තකං විය ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටති. **පිප්ඵලිකො**ති කත්තරි. **ආරකණ්ටකං** සූචිවෙධකං. **තාළං** යන්තං. **කත්තරයට්ඨිවෙධකො** කත්තරයට්ඨිවලයං. **යථා තථා ඝනකතං ලොහ**න්ති ලොහවට්ටි ලොහගුළො ලොහපිණ්ඩි ලොහචක්කලිකන්ති එවං ඝනකතං ලොහං. **ඛීරපාසාණමයානී**ති මුදුකඛීරවණ්ණපාසාණමයානි.

ගිහිවිකටානිපි න වට්ටන්ති අනාමාසත්තා. පි-සද්දෙන පගෙව සඞ්ඝිකපරිභොගෙන වා පුග්ගලිකපරිභොගෙන වාති දස්සෙති. සෙනාසනපරිභොගො පන සබ්බකප්පියො, තස්මා ජාතරූපාදිමයාපි සබ්බාපි සෙනාසනපරික්ඛාරා ආමාසා. තෙනාහ **''සෙනාසනපරිභොගෙ පනා''**තිආදි.

සෙසාති තතො මහත්තරී වාසි. **යා පනා**ති යා කුඨාරී පන. **කුදාලො** අන්තමසො චතුරඞ්ගුලමත්තොපි ගරුභණ්ඩමෙව. **නිඛාදනං** චතුරස්සමුඛං වා හොතු දොණිමුඛං වා වඞ්කං වා උජුකං වා, අන්තමසො සම්මුඤ්ජනීදණ්ඩවෙධනම්පි, දණ්ඩබන්ධඤ්චෙ, ගරුභණ්ඩමෙව. තෙනාහ ''කුදාලො දණ්ඩබන්ධනිඛාදනං වා අගරුභණ්ඩං නාම නත්ථී''ති. **සිපාටිකා** නාම ඛුරකොසො, සිඛරං පන දණ්ඩබන්ධනිඛාදනං අනුලොමෙතීති ආහ **''සිඛරම්පි නිඛාදනෙනෙව සඞ්ගහිත''**න්ති. සචෙ පන වාසි අදණ්ඩකං ඵලමත්තං, භාජනීයං. **උපක්ඛරෙ**ති වාසිආදිභණ්ඩෙ.

පත්තබන්ධකො නාම පත්තස්ස ගණ්ඨිකාදිකාරකො. ''පටිමානං සුවණ්ණාදිපත්තකාරකො''තිපි වදන්ති. තිපුච්ඡෙදනකසත්ථං සුවණ්ණච්ඡෙදනකසත්ථං කතපරිකම්මචම්මච්ඡින්දනකඛුද්දකසත්ථන්ති ඉමානි චෙත්ථ තීණි පිප්ඵලිකං අනුලොමන්තීති ආහ **''අයං පන විසෙසො''**තිආදි. **ඉතරානී**ති මහාකත්තරිආදීනි.

අඩ්ඪබාහුප්පමාණාති කප්පරතො පට්ඨාය යාව අංසකූටප්පමාණා, විදත්ථිචතුරඞ්ගුලප්පමාණාති වුත්තං හොති. **තත්ථජාතකා**ති සඞ්ඝිකභූමියං ජාතා, ආරක්ඛසංවිධානෙන රක්ඛිතත්තා රක්ඛිතා ච සා මඤ්ජූසාදීසු පක්ඛිත්තං විය යථා තං න නස්සති, එවං ගොපනතො ගොපිතා චාති **රක්ඛිතගොපිතා**. තත්ථජාතකාපි පන අරක්ඛිතා ගරුභණ්ඩමෙව න හොති. **සඞ්ඝකම්මෙ ච චෙතියකම්මෙ ච කතෙ**ති ඉමිනා සඞ්ඝසන්තකෙන චෙතියසන්තකං රක්ඛිතුං පරිවත්තිතුඤ්ච වට්ටතීති දීපෙති. **සුත්තං පනා**ති වට්ටිතඤ්චෙව අවට්ටිතඤ්ච සුත්තං.

අට්ඨඞ්ගුලසූචිදණ්ඩමත්තොති අන්තමසො දීඝසො අට්ඨඞ්ගුලමත්තො පරිණාහතො සීහළ-පණ්ණසූචිදණ්ඩමත්තො. **එත්ථාති** වෙළුභණ්ඩෙ. දඩ්ඪං ගෙහං යෙසං තෙති **දඩ්ඪගෙහා. න වාරෙතබ්බාති** ''මා ගණ්හිත්වා ගච්ඡථා''ති න නිසෙධෙතබ්බා. දෙසන්තරගතෙන සම්පත්තවිහාරෙ සඞ්ඝිකාවාසෙ ඨපෙතබ්බා.

අවසෙසඤ්ච ඡදනතිණන්ති මුඤ්ජපබ්බජෙහි අවසෙසං යං කිඤ්චි ඡදනතිණං. **අට්ඨඞ්ගුලප්පමාණොපීති** විත්ථාරතො අට්ඨඞ්ගුලප්පමාණො. ලිඛිතපොත්ථකො පන ගරුභණ්ඩං න හොති. **කප්පියචම්මානීති** මිගාදීනං චම්මානි. **සබ්බං චක්කයුත්තයානන්**ති රථසකටාදිකං සබ්බං චක්කයුත්තයානං. විසඞ්ඛතචක්කං පන යානං භාජනීයං. **අනුඤ්ඤාතවාසි** නාම යා සිපාටිකාය පක්ඛිපිත්වා පරිහරිතුං සක්කාති වුත්තා. **මුට්ඨිපණ්ණං** තාලපත්තං. තඤ්හි මුට්ඨිනා ගහෙත්වා පරිහරන්තීති ''මුට්ඨිපණ්ණ''න්ති වුච්චති. **''මුට්ඨිපණ්ණන්**ති ඡත්තච්ඡදපණ්ණමෙවා''ති කෙචි. **අරණීසහිතන්**ති අරණීයුගළං, උත්තරාරණී අධරාරණීති අරණීද්වයන්ති අත්ථො. **ඵාතිකම්මං කත්වාති** අන්තමසො තංඅග්ඝනකවාලිකායපි ථාවරං වඩ්ඪිකම්මං කත්වා. **කුණ්ඩිකාති** අයකුණ්ඩිකා චෙව තම්බලොහකුණ්ඩිකා ච. **භාජනීයකොට්ඨාසමෙව භජතීති** භාජනීයපක්ඛමෙව සෙවති , න තු ගරුභණ්ඩන්ති අත්ථො. කඤ්චනකො පන ගරුභණ්ඩමෙවාති අධිප්පායො.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

ගරුභණ්ඩවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

තිංසතිමො පරිච්ඡෙදො.

31. චොදනාදිවිනිච්ඡයකථා

230. එවං ගරුභණ්ඩවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි චොදනාදිවිනිච්ඡයං කථෙතුං **"චොදනාදිවිනිච්ඡයොති එත්ථ පනා"**තිආදිමාහ. තත්ථ චොදීයතෙ **චොදනා,** දොසාරොපනන්ති අත්ථො. **ආදි**-සද්දෙන සාරණාදයො සඞ්ගණ්හාති. වුත්තඤ්හෙතං කම්මක්ඛන්ධකෙ (චූළව. 4, 5) "චොදෙත්වා කතං හොති, සාරෙත්වා කතං හොති, ආපත්තිං රොපෙත්වා කතං හොතී"ති. **"චොදෙතුං පන කො ලභති, කො න ලභතී"**ති ඉදං අනුද්ධංසනාධිප්පායං විනාපි චොදනාලක්ඛණං දස්සෙතුං වුත්තං. **සීලසම්පන්නොති** ඉදං දුස්සීලස්ස වචනං අප්පමාණන්ති අධිප්පායෙන වුත්තං. භික්ඛුනීනං පන භික්ඛුං චොදෙතුං අනිස්සරත්තා **'භික්ඛුනිමෙවා'**ති වුත්තං. සතිපි භික්ඛුනීනං භික්ඛූසු අනිස්සරභාවෙ තාහි කතචොදනාපි චොදනාරහත්තා චොදනායෙවාති අධිප්පායෙන **"පඤ්චපි සහධම්මිකා ලභන්තී"**ති වුත්තං. **භික්ඛුස්ස සුත්වා චොදෙතීති**ආදිනා චොදකො යෙසං සුත්වා චොදෙති, තෙසම්පි වචනං පමාණමෙවාති සම්පටිච්ඡිතත්තා තෙසං චොදනාපි රුහතෙවාති දස්සෙතුං "ථෙරො සුත්තං නිදස්සෙසී"ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.385-386) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.386) පන "අමූලකචොදනාපසඞ්ගෙන සමූලකචොදනාලක්ඛණාදිං දස්සෙතුං **'චොදෙතුං පන කො ලභති, කො න ලභතී'**තිආදි ආරද්ධං. **'භික්ඛුස්ස සුත්වා චොදෙතී'**තිආදිසුත්තං යස්මා යෙ චොදකස්ස අඤ්ඤෙසං විපත්තිං පකාසෙන්ති, තෙපි තස්මිං ඛණෙ චොදකභාවෙ ඨත්වාව පකාසෙන්ති, තෙසඤ්ච වචනං ගහෙත්වා ඉතරොපි යස්මා චොදෙතුඤ්ච අසම්පටිච්ඡන්තං තෙහි තිත්ථියසාවකපරියොසානෙහි පඨමචොදකෙහි සම්පටිච්ඡාපෙතුඤ්ච ලභති, තස්මා ඉධ සාධකභාවෙන උද්ධටන්ති වෙදිතබ්බ"න්ති වුත්තං.

ගරුකානං ද්වින්නන්ති පාරාජිකසඞ්ඝාදිසෙසානං. **අවසෙසානන්ති** ථුල්ලච්චයාදීනං පඤ්චන්නං ආපත්තීනං. **මිච්ඡාදිට්ඨී** නාම "නත්ථි දින්න"න්තිආදිනයප්පවත්තා දසවත්ථුකා දිට්ඨි. "අන්තවා ලොකො අනන්තවා ලොකො"තිආදිකා අන්තං ගණ්හාපකදිට්ඨි **අන්තග්ගාහිකා** නාම. **ආජීවහෙතු පඤ්ඤත්තානං ඡන්නන්ති** ආජීවහෙතුපි ආපජ්ජිතබ්බානං උත්තරිමනුස්සධම්මෙ පාරාජිකං, සඤ්චරිත්තෙ සඞ්ඝාදිසෙසො, "යො තෙ විහාරෙ වසති, සො අරහා"ති පරියායෙන ථුල්ලච්චයං, භික්ඛුස්ස පණීතභොජනවිඤ්ඤත්තියා පාචිත්තියං, භික්ඛුනියා පණීතභොජනවිඤ්ඤත්තියා පාටිදෙසනීයං, සූපොදනවිඤ්ඤත්තියා දුක්කටන්ති ඉමෙසං පරිවාරෙ (පරි. 287) වුත්තානං ඡන්නං. න හෙතා ආපත්තියො ආජීවහෙතු එව පඤ්ඤත්තා සඤ්චරිත්තාදීනං අඤ්ඤථාපි ආපජ්ජිතබ්බතො. ආජීවහෙතුපි එතාසං ආපජ්ජනං සන්ධාය එවං වුත්තං, ආජීවහෙතුපි පඤ්ඤත්තානන්ති අත්ථො. දිට්ඨිවිපත්තිආජීවවිපත්තීහි චොදෙන්තොපි තම්මූලිකාය ආපත්තියා එව චොදෙති.

"කස්මා මං න වන්දසී"ති පුච්ඡිතෙ "අස්සමණොසි, අසක්‍යපුත්තියොසී"ති අවන්දනකාරණස්ස වුත්තත්තා අන්තිමවත්ථුං අජ්ඣාපන්නො න වන්දිතබ්බොති වදන්ති. චොදෙතුකාමතාය එව අවන්දිත්වා අත්තනා වත්තබ්බස්ස වුත්තමත්ථං ඨපෙත්වා අවන්දියභාවෙ තං කාරණං න හොතීති චූළගණ්ඨිපදෙ මජ්ඣිමගණ්ඨිපදෙ ච වුත්තං. අන්තිමවත්ථුඅජ්ඣාපන්නස්ස අවන්දියෙසු අවුත්තත්තා තෙන සද්ධිං සයන්තස්ස සහසෙය්‍යාපත්තියා අභාවතො, තස්ස ච පටිග්ගහණස්ස රුහනතො තදෙව යුත්තතරන්ති විඤ්ඤායති. කිඤ්චාපි යාව සො භික්ඛුභාවං පටිජානාති, තාව වන්දිතබ්බො, යදා පන "අස්සමණොම්හී"ති පටිජානාති, තදා න වන්දිතබ්බොති අයමෙත්ථ විසෙසො වෙදිතබ්බො. අන්තිමවත්ථුං අජ්ඣාපන්නස්ස හි භික්ඛුභාවං පටිජානන්තස්සෙව භික්ඛුභාවො, න තතො පරං. භික්ඛුභාවං අප්පටිජානන්තො හි අනුපසම්පන්නපක්ඛං භජති. යස්මා ආමිසං දෙන්තො අත්තනො ඉච්ඡිතට්ඨානෙයෙව දෙති, තස්මා පටිපාටියා නිසින්නානං යාගුභත්තාදීනි දෙන්තෙන එකස්ස චොදෙතුකාමතාය අදින්නෙපි චොදනා නාම න හොතීති ආහ **"න තාව තා චොදනා හොතී"**ති.

231. චොදෙතබ්බොති චුදිතො, චුදිතො එව **චුදිතකො,** අපරාධවන්තො පුග්ගලො. චොදෙතීති **චොදකො,** අපරාධපකාසකො. චුදිතකො ච චොදකො ච චුදිතකචොදකා. **උබ්බාහිකායාති** උබ්බහන්ති වියොජෙන්ති එතාය අලජ්ජීනං තජ්ජනිං වා කලහං වාති උබ්බාහිකා, සඞ්ඝසම්මුති, තාය. විනිච්ඡිනනං නාම තාය සම්මතභික්ඛූහි විනිච්ඡිනනමෙව. අලජ්ජුස්සන්නාය හි පරිසාය සමථක්ඛන්ධකෙ ආගතෙහි දසහඞ්ගෙහි සමන්නාගතා ද්වෙ තයො භික්ඛූ තත්ථෙව වුත්තාය ඤත්තිදුතියකම්මවාචාය සම්මන්නිතබ්බා. වුත්තඤ්හෙතං සමථක්ඛන්ධකෙ (චූළව. 231-232) –

> "තෙහි චෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛූහි තස්මිං අධිකරණෙ විනිච්ඡියමානෙ අනන්තානි චෙව භස්සානි ජායන්ති, න චෙකස්ස භාසිතස්ස අත්ථො විඤ්ඤායති . අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, එවරූපං අධිකරණං උබ්බාහිකාය වූපසමෙතුං. දසහඞ්ගෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු උබ්බාහිකාය සම්මන්නිතබ්බො, සීලවා හොති, පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති ආචාරගොචරසම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු , බහුස්සුතො හොති සුතධරො සුතසන්නිචයො, යෙ තෙ ධම්මා ආදිකල්‍යාණා මජ්ඣෙකල්‍යාණා පරියොසානකල්‍යාණා සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං අභිවදන්ති, තථාරූපස්ස ධම්මා බහුස්සුතා හොන්ති ධාතා වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා, උභයානි ඛො පනස්ස පාතිමොක්ඛානි විත්ථාරෙන ස්වාගතානි හොන්ති සුවිභත්තානි සුප්පවත්තීනි සුවිනිච්ඡිතානි සුත්තසො අනුබ්‍යඤ්ජනසො, විනයෙ ඛො පන ඡෙකො හොති අසංහීරො, පටිබලො හොති උභො අත්ථපච්චත්ථිකෙ අස්සාසෙතුං සඤ්ඤාපෙතුං නිජ්ඣාපෙතුං පෙක්ඛෙතුං පස්සිතුං පසාදෙතුං, අධිකරණසමුප්පාදවූපසමකුසලො හොති, අධිකරණං ජානාති, අධිකරණසමුදයං ජානාති, අධිකරණනිරොධං ජානාති,

අධිකරණනිරොධගාමිනිපටිපදං ජානාති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඉමෙහි දසහඞ්ගෙහි සමන්නාගතං භික්ඛුං උබ්බාහිකාය සම්මන්නිතුං.

''එවඤ්ච පන, භික්ඛවෙ, සම්මන්නිතබ්බො. පඨමං භික්ඛු යාචිතබ්බො, යාචිත්වා බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන සඞ්ඝො ඤාපෙතබ්බො –

''සුණාතු මෙ, භන්තෙ, සඞ්ඝො, අම්හාකං ඉමස්මිං අධිකරණෙ විනිච්ඡියමානෙ අනන්තානි චෙව භස්සානි ජායන්ති, න චෙකස්ස භාසිතස්ස අත්ථො විඤ්ඤායති. යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො ඉත්ථන්නාමඤ්ච ඉත්ථන්නාමඤ්ච භික්ඛුං සම්මන්නෙය්‍ය උබ්බාහිකාය ඉමං අධිකරණං වූපසමෙතුං, එසා ඤත්ති.

''සුණාතු මෙ, භන්තෙ, සඞ්ඝො, අම්හාකං ඉමස්මිං අධිකරණෙ විනිච්ඡියමානෙ අනන්තානි චෙව භස්සානි ජායන්ති, න චෙකස්ස භාසිතස්ස අත්ථො විඤ්ඤායති. සඞ්ඝො ඉත්ථන්නාමඤ්ච ඉත්ථන්නාමඤ්ච භික්ඛුං සම්මන්නති උබ්බාහිකාය ඉමං අධිකරණං වූපසමෙතුං. යස්සායස්මතො ඛමති ඉත්ථන්නාමස්ස ච ඉත්ථන්නාමස්ස ච භික්ඛුනො සම්මුති උබ්බාහිකාය ඉමං අධිකරණං වූපසමෙතුං, සො තුණ්හස්ස. යස්ස නක්ඛමති, සො භාසෙය්‍ය.

''සම්මතො සඞ්ඝෙන ඉත්ථන්නාමො ච ඉත්ථන්නාමො ච භික්ඛු උබ්බාහිකාය ඉමං අධිකරණං වූපසමෙතුං, ඛමති සඞ්ඝස්ස, තස්මා තුණ්හී, එවමෙතං ධාරයාමී''ති.

තෙහි ච සම්මතෙහි විසුං වා නිසීදිත්වා තස්සා එව වා පරිසාය ''අඤ්ඤෙහි න කිඤ්චි කථෙතබ්බ''න්ති සාවෙත්වා තං අධිකරණං විනිච්ඡිතබ්බං. **තුම්හාකන්**ති චුදිතකචොදකෙ සන්ධාය වුත්තං.

''කිම්හීති කිස්මිං වත්ථුස්මිං. **කිම්හි නම්පි න ජානාසීති** කිම්හි නන්ති වචනම්පි න ජානාසි. **නාස්ස අනුයොගො දාතබ්බොති** නාස්ස පුච්ඡා පටිපුච්ඡා දාතබ්බා''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.385-386) වුත්තං, විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.386) පන – **කිම්හීති** කිස්මිං වත්ථුස්මිං, කතරවිපත්තියන්ති අත්ථො. **කිම්හි නං නාමාති** ඉදං ''කතරාය විපත්තියා එතං චොදෙසී''ති යාය කායචි විඤ්ඤායමානාය භාසාය වුත්තෙපි චොදකස්ස විනයෙ අපකතඤ්ඤුතාය ''සීලාචාරදිට්ඨිආජීවවිපත්තීසු කතරායාති මං පුච්ඡතී''ති විඤ්ඤාතුං අසක්කොන්තස්ස පුච්ඡා, න පන ''කිම්හී''තිආදිපදත්ථමත්තං අජානන්තස්ස. න හි අනුවිජ්ජකො චොදකං බාලං අපරිචිතභාසාය ''කිම්හි න''න්ති පුච්ඡති. **කිම්හි නම්පි න ජානාසීති** ඉදම්පි වචනමත්තං සන්ධාය වුත්තං න හොති. ''කතරවිපත්තියා''ති වුත්තෙ ''අසුකාය විපත්තියා''ති වත්තුම්පි ''න ජානාසී''ති වචනස්ස අධිප්පායමෙව සන්ධාය වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං. තෙනෙව වක්ඛති ''නාස්ස අනුයොගො දාතබ්බො''ති.

''තස්ස නයො දාතබ්බො''ති **තස්සාති** බාලස්ස ලජ්ජිස්ස. ''තස්ස නයො දාතබ්බො''ති වත්වා ච ''කිම්හි නං චොදෙසීති සීලවිපත්තියා''තිආදි අධිප්පායප්පකාසනමෙව නයදානං වුත්තං, න පන **කිම්හි-නං-පදානංපරියායමත්තදස්සනං**. න හි බාලො ''කතරවිපත්තියං නං චොදෙසී''ති ඉමස්ස වචනස්ස අත්ථෙ ඤාතෙපි විපත්තිප්පභෙදං, අත්තනා චොදියමානං විපත්තිසරූපඤ්ච ජානිතුං සක්කොති, තස්මා තෙනෙව අජානනෙන අලජ්ජී අපසාදෙතබ්බො. **කිම්හි නන්ති** ඉදම්පි උපලක්ඛණමත්තං. අඤ්ඤෙන වා යෙන කෙනචි ආකාරෙන අවිඤ්ඤුතං පකාසෙත්වා විස්සජ්ජෙතබ්බොව. ''දුම්මඞ්කූනං පුග්ගලානං නිග්ගහාය''තිආදිවචනතො **''අලජ්ජීනිග්ගහත්ථාය…පෙ. … පඤ්ඤත්ත''**න්ති වුත්තං. **එහිතීති** එති, **හි**-කාරො එත්ථ ආගමො දට්ඨබ්බො, ආගමිස්සතීති අත්ථො. **දිට්ඨසන්තානෙනාති** දිට්ඨනියාමෙන. **අලජ්ජිස්ස පටිඤ්ඤාය එව කාතබ්බන්ති** වචනපටිවචනක්කමෙනෙව දොසෙ ආවිභූතෙපි අලජ්ජිස්ස ''අසුද්ධො අහ''න්ති දොසසම්පටිච්ඡනපටිඤ්ඤාය එව ආපත්තියා කාතබ්බන්ති අත්ථො. කෙචි පන ''අලජ්ජිස්ස එතං නත්ථීති සුද්ධපටිඤ්ඤාය එව අනාපත්තියා කාතබ්බන්ති අයමෙත්ථ අත්ථො සඞ්ගහිතො''ති වදන්ති, තං න යුත්තං අනුවිජ්ජකස්සෙව නිරත්ථකත්තාපත්තිතො, චොදකෙනෙව අලජ්ජිපටිඤ්ඤාය ඨාතබ්බතො. දොසොපගමපටිඤ්ඤා එව හි ඉධ පටිඤ්ඤාති අධිප්පෙතා, තෙනෙව වක්ඛති ''එතම්පි නත්ථි, එතම්පි නත්ථීති පටිඤ්ඤං න දෙති''තිආදි.

තදත්ථදීපනත්ථන්ති අලජ්ජිස්ස දොසෙ ආවිභූතෙපි තස්ස දොසොපගමපටිඤ්ඤාය එව කාතබ්බතාදීපනත්ථං. විවාදවත්ථුසඞ්ඛාතෙ අත්ථෙ පච්චත්ථිකා **අත්ථපච්චත්ථිකා. සඤ්ඤං දත්වාති** තෙසං කථාපච්ඡෙදත්ථං අභිමුඛකරණත්ථඤ්ච සද්දං කත්වා. **විනිච්ඡිනිතුං අනනුච්ඡවිකොති** අසුද්ධොති සඤ්ඤාය චොදකපක්ඛෙ පවිට්ඨත්තා අනුවිජ්ජකභාවතො බහිභූතත්තා අනුවිජ්ජිතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තං සන්ධාය වුත්තං. සන්දෙහෙ එව හි සති අනුවිජ්ජිතුං සක්කා, අසුද්ධලද්ධියා පන සති චුදිතකෙන වුත්තං සබ්බං අසච්චතොපි පටිභාති, කථං තත්ථ අනුවිජ්ජනා සියාති.

තථා නාසිතකොව භවිස්සතීති ඉමිනා විනිච්ඡයම්පි අදත්වා සඞ්ඝතො වියොජනං නාම ලිඞ්ගනාසනා විය අයම්පි එකො නාසනප්පකාරොති දස්සෙති. **එකසම්භොගපරිභොගාති** ඉදං අත්තනො සන්තිකා තෙසං විමොචනත්ථං වුත්තං, න පන තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤසම්භොගෙ යොජනත්ථං.

විරද්ධං හොතීති සඤ්චිච්ච ආපත්තිං ආපන්නො හොති. **ආදිතො පට්ඨාය අලජ්ජී නාම නත්ථීති** ඉදං ''පක්ඛානං අනුරක්ඛණත්ථාය පටිඤ්ඤං න දෙතී''ති ඉමස්ස අලජ්ජීලක්ඛණසම්භවස්ස කරණවචනං. පටිච්ඡාදිතකාලතො පට්ඨාය අලජ්ජී නාම එව, පුරිමො ලජ්ජිභාවො න රක්ඛතීති අත්ථො. **පටිඤ්ඤං න දෙතීති** ''සචෙ මයා කතදොසං වක්ඛාමි, මය්හං අනුවත්තකා භිජ්ජිස්සන්තී''ති පටිඤ්ඤං න දෙති. **ඨානෙ න තිට්ඨතීති** ලජ්ජිට්ඨානෙ න තිට්ඨති, කායවාචාසු වීතික්කමො හොති එවාති අධිප්පායො. තෙනාහ **''විනිච්ඡයො න දාතබ්බො''**ති, පුබ්බෙ පක්ඛිකානං පටිඤ්ඤාය වූපසමිතස්සපි අධිකරණස්ස දුවූපසන්තතාය අයම්පි තථා නාසිතකොව භවිස්සතීති අධිප්පායො.

232. අදින්නාදානවත්ථුං විනිච්ඡිනන්තෙන පඤ්චවීසති අවහාරා සාධුකං සල්ලක්ඛෙතබ්බාති එත්ථ **පඤ්චවීසති අවහාරා** නාම පඤ්ච පඤ්චකානි, තත්ථ **පඤ්ච පඤ්චකානි** නාම නානාභණ්ඩපඤ්චකං එකභණ්ඩපඤ්චකං සාහත්ථිකපඤ්චකං පුබ්බපයොගපඤ්චකං ථෙය්‍යාවහාරපඤ්චකන්ති. තථා හි වුත්තං කඞ්ඛාවිතරණියං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. දුතියපාරාජිකවණ්ණනා) ''තෙ පන අවහාරා පඤ්ච පඤ්චකානි සමොධානෙත්වා සාධුකං සල්ලක්ඛෙතබ්බා''තිආදි. තත්ථ නානාභණ්ඩපඤ්චකඑකභණ්ඩපඤ්චකානි පදභාජනෙ (පාරා. 92) වුත්තානං ''ආදියෙය්‍ය, හරෙය්‍ය, අවහරෙය්‍ය, ඉරියාපථං විකොපෙය්‍ය, ඨානා චාවෙය්‍යා''ති ඉමෙසං පදානං වසෙන ලබ්භන්ති. තථා හි වුත්තං පොරාණෙහි –

''ආදියන්තො හරන්තොව;
හරන්තො ඉරියාපථං;
විකොපෙන්තො තථා ඨානා;
චාවෙන්තොපි පරාජිකො''ති.

තත්ථ නානාභණ්ඩපඤ්චකං සවිඤ්ඤාණකඅවිඤ්ඤාණකවසෙන දට්ඨබ්බං, ඉතරං සවිඤ්ඤාණකවසෙනෙව. කථං? **ආදියෙය්‍යාති** ආරාමං අභියුඤ්ජති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. සාමිකස්ස විමතිං උප්පාදෙති, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්ස. සාමිකො ''න මය්හං භවිස්සතී''ති ධුරං නික්ඛිපති, ආපත්ති පාරාජිකස්ස. **හරෙය්‍යාති** අඤ්ඤස්ස භණ්ඩං හරන්තො සීසෙ භාරං ථෙය්‍යචිත්තො ආමසති, දුක්කටං. ඵන්දාපෙති, ථුල්ලච්චයං. ඛන්ධං ඔරොපෙති, පාරාජිකං. **අවහරෙය්‍යාති** උපනික්ඛිත්තං භණ්ඩං ''දෙහි මෙ භණ්ඩ''න්ති වුච්චමානො ''නාහං ගණ්හාමී''ති භණති, දුක්කටං. සාමිකස්ස විමතිං උප්පාදෙති, ථුල්ලච්චයං. සාමිකො ''න මය්හං භවිස්සතී''ති ධුරං නික්ඛිපති, පාරාජිකං. **ඉරියාපථං විකොපෙය්‍යාති** ''සහභණ්ඩහාරකං නෙස්සාමී''ති පඨමං පාදං අතික්කාමෙති, ථුල්ලච්චයං. දුතියං පාදං අතික්කාමෙති, පාරාජිකං. **ඨානා චාවෙය්‍යාති** ථලට්ඨං භණ්ඩං ථෙය්‍යචිත්තො ආමසති, දුක්කටං. ඵන්දාපෙති, ථුල්ලච්චයං. ඨානා චාවෙති, පාරාජිකං. එවං තාව නානාභණ්ඩපඤ්චකං වෙදිතබ්බං. සස්සාමිකස්ස පන දාසස්ස වා තිරච්ඡානගතස්ස වා යථාවුත්තෙන අභියොගාදිනා නයෙන ආදියනහරණඅවහරණඉරියාපථවිකොපනඨානාචාවනවසෙන **එකභණ්ඩපඤ්චකං** වෙදිතබ්බං. තෙනාහු පොරාණා –

''තත්ථ නානෙකභණ්ඩානං, පඤ්චකානං වසා පන;
ආදියනාදිපඤ්චකා, දුවිධාති උදීරිතා''ති.

කතමං **සාහත්ථිකපඤ්චකං**? සාහත්ථිකො ආණත්තිකො නිස්සග්ගියො අත්ථසාධකො ධුරනික්ඛෙපොති. තථා හි වුත්තං –

''සාහත්ථාණත්තිකො චෙව, නිස්සග්ගියොත්ථසාධකො;
ධුරනික්ඛෙපකො චාති, ඉදං සාහත්ථපඤ්චක''න්ති.

තත්ථ **සාහත්ථිකො** නාම පරස්ස භණ්ඩං සහත්ථා අවහරති. **ආණත්තිකො** නාම ''අසුකස්ස භණ්ඩං අවහරා''ති අඤ්ඤං ආණාපෙති. **නිස්සග්ගියො** නාම සුඞ්කඝාතපරිකප්පිතොකාසානං අන්තො ඨත්වා බහි පාතනං. **අත්ථසාධකො** නාම ''අසුකස්ස භණ්ඩං යදා සක්කොසි, තදා තං අවහරා''ති ආණාපෙති. තත්ථ සචෙ පරො අනන්තරායිකො හුත්වා තං අවහරති, ආණාපකස්ස ආණත්තික්ඛණෙයෙව පාරාජිකං. පරස්ස වා පන තෙලකුම්භියා පාදග්ඝනකං තෙලං අවස්සං පිවනකානි උපාහනාදීනි පක්ඛිපති , හත්ථතො මුත්තමත්තෙයෙව පාරාජිකං. **ධුරනික්ඛෙපො** පන ආරාමාභියොගඋපනික්ඛිත්තභණ්ඩවසෙන වෙදිතබ්බො. තාවකාලිකභණ්ඩදෙය්‍යානි අදෙන්තස්සපි එසෙව නයොති ඉදං සාහත්ථිකපඤ්චකං.

කතමං **පුබ්බපයොගපඤ්චකං**? පුබ්බපයොගො සහපයොගො සංවිදාවහාරො සඞ්කෙතකම්මං නිමිත්තකම්මන්ති. තෙන වුත්තං –

''පුබ්බසහපයොගො ච, සංවිදාහරණං තථා;
සඞ්කෙතකම්මං නිමිත්තං, ඉදං සාහත්ථපඤ්චක''න්ති.

තත්ථ ආණත්තිවසෙන **පුබ්බපයොගො** වෙදිතබ්බො. ඨානාචාවනවසෙන, ඛිලාදීනි සඞ්කාමෙත්වා ඛෙත්තාදිග්ගහණවසෙන ච **සහපයොගො** වෙදිතබ්බො. **සංවිදාවහාරො** නාම ''අසුකං නාම භණ්ඩං අවහරිස්සාමා''ති

සංවිදහිත්වා සම්මන්තයිත්වා අවහරණං. එවං සංවිදහිත්වා ගතෙසු හි එකෙනපි තස්මිං භණ්ඩෙ ඨානා චාවිතෙ සබ්බෙසං අවහාරො හොති. **සඞ්කෙතකම්මං** නාම සඤ්ජානනකම්මං. සචෙ හි පුරෙභත්තාදීසු යං කිඤ්චි කාලං පරිච්ඡින්දිත්වා ''අසුකස්මිං කාලෙ ඉත්ථන්නාමං භණ්ඩං අවහරා''ති වුත්තො සඞ්කෙතතො අපච්ඡා අපුරෙ තං අවහරති, සඞ්කෙතකාරකස්ස සඞ්කෙතකරණක්ඛණෙයෙව අවහාරො. **නිමිත්තකම්මං** නාම සඤ්ඤුප්පාදනත්ථං අක්ඛිනිඛණනාදිනිමිත්තකරණං . සචෙ හි එවං කතනිමිත්තතො අපච්ඡා අපුරෙ ''යං අවහරා''ති වුත්තො, තං අවහරති, නිමිත්තකාරකස්ස නිමිත්තක්ඛණෙයෙව අවහාරොති ඉදං පුබ්බපයොගපඤ්චකං.

කතමං **ථෙය්‍යාවහාරපඤ්චකං**? ථෙය්‍යාවහාරො පසය්හාවහාරො පරිකප්පාවහාරො පටිච්ඡන්නාවහාරො කුසාවහාරොති. තෙන වුත්තං –

''ථෙය්‍යා පසය්හා පරිකප්පා, පටිච්ඡන්නා කුසා තථා;
අවහාරා ඉමෙ පඤ්ච, ථෙය්‍යාවහාරපඤ්චක''න්ති.

තත්ථ යො සන්ධිච්ඡෙදාදීනි කත්වා අදිස්සමානො අවහරති, කූටතුලාකූටමානකූටකහාපණාදීහි වා වඤ්චෙත්වා ගණ්හාති, තස්සෙවං ගණ්හතො අවහාරො **ථෙය්‍යාවහාරොති** වෙදිතබ්බො. යො පන පසය්හ බලක්කාරෙන පරෙසං සන්තකං ගණ්හාති ගාමඝාතකාදයො විය, අත්තනො පත්තබලිතො වා වුත්තනයෙනෙව අධිකං ගණ්හාති රාජභටාදයො විය, තස්සෙවං ගණ්හතො අවහාරො **පසය්හාවහාරොති** වෙදිතබ්බො. පරිකප්පෙත්වා ගහණං පන **පරිකප්පාවහාරො** නාම.

සො භණ්ඩොකාසවසෙන දුවිධො. තත්‍රායං **භණ්ඩපරිකප්පො** – සාටකත්ථිකො අන්තොගබ්භං පවිසිත්වා ''සචෙ සාටකො භවිස්සති, ගණ්හිස්සාමි. සචෙ සුත්තං, න ගණ්හිස්සාමී''ති පරිකප්පෙත්වා අන්ධකාරෙ පසිබ්බකං ගණ්හාති. තත්‍ර චෙ සාටකො හොති, උද්ධාරෙයෙව පාරාජිකං. සුත්තඤ්චෙ හොති, රක්ඛති. බහි නීහරිත්වා මුඤ්චිත්වා ''සුත්ත''න්ති ඤත්වා පුන ආහරිත්වා ඨපෙති, රක්ඛතියෙව. ''සුත්ත''න්ති ඤත්වාපි යං ලද්ධං, තං ගහෙතබ්බන්ති ගච්ඡති, පදවාරෙන කාරෙතබ්බො. භූමියං ඨපෙත්වා ගණ්හාති, උද්ධාරෙ පාරාජිකං. ''චොරො චොරො''ති අනුබන්ධො ඡඩ්ඩෙත්වා පලායති, රක්ඛති. සාමිකා දිස්වා ගණ්හන්ති, රක්ඛතියෙව. අඤ්ඤො චෙ ගණ්හාති, භණ්ඩදෙය්‍යං. සාමිකෙසු නිවත්තන්තෙසු සයං දිස්වා පංසුකූලසඤ්ඤාය ''පගෙවෙතං මයා ගහිතං, මම දානි සන්තක''න්ති ගණ්හන්තස්සපි භණ්ඩදෙය්‍යමෙව. තත්ථ ය්වායං ''සචෙ සාටකො භවිස්සති, ගණ්හිස්සාමී''තිආදිනා නයෙන පවත්තො පරිකප්පො, අයං භණ්ඩපරිකප්පො නාම. **ඔකාසපරිකප්පො** පන එවං වෙදිතබ්බො – එකච්චො පන පරපරිවෙණාදීනි පවිට්ඨො කිඤ්චි ලොභනෙය්‍යභණ්ඩං දිස්වා ගබ්භද්වාරපමුඛහෙට්ඨා පාසාදද්වාරකොට්ඨකරුක්ඛමූලාදිවසෙන පරිච්ඡෙදං කත්වා ''සචෙ මං එත්ථන්තරෙ පස්සිස්සන්ති, දට්ඨුකාමතාය ගහෙත්වා විචරන්තො විය දස්සාමි. නො චෙ පස්සිස්සන්ති , හරිස්සාමී''ති පරිකප්පෙති, තස්ස තං ආදාය පරිකප්පිතපරිච්ඡෙදං අතික්කන්තමත්තෙ අවහාරො හොති. ඉති ය්වායං වුත්තනයෙනෙව පවත්තො පරිකප්පො, අයං ඔකාසපරිකප්පො නාම. එවමිමෙසං ද්වින්නං පරිකප්පානං වසෙන පරිකප්පෙත්වා ගණ්හතො අවහාරො පරිකප්පාවහාරොති වෙදිතබ්බො.

පටිච්ඡාදෙත්වා පන අවහරණං **පටිච්ඡන්නාවහාරො**. සො එවං වෙදිතබ්බො – යො භික්ඛු උය්‍යානාදීසු පරෙසං ඔමුඤ්චිත්වා ඨපිතං අඞ්ගුලිමුද්දිකාදිං දිස්වා ''පච්ඡා ගණ්හිස්සාමී''ති පංසුනා වා පණ්ණෙන වා පටිච්ඡාදෙති, තස්ස එත්තාවතා උද්ධාරො නත්ථීති න තාව අවහාරො හොති. යදා පන සාමිකා විචිනන්තා අපස්සිත්වා ''ස්වෙ ජානිස්සාමා''ති සාලයාව ගතා හොන්ති, අථස්ස තං උද්ධරතො උද්ධාරෙ අවහාරො. ''පටිච්ඡන්නකාලෙයෙව එතං මම සන්තක''න්ති සකසඤ්ඤාය වා ''ගතාදානි තෙ, ඡඩ්ඩිතභණ්ඩං ඉද''න්ති පංසුකූලසඤ්ඤාය වා ගණ්හන්තස්ස පන භණ්ඩදෙය්‍යං. තෙසු දුතියතතියදිවසෙ ආගන්ත්වා විචිනිත්වා අදිස්වා ධුරනික්ඛෙපං කත්වා ගතෙසුපි ගහිතං භණ්ඩදෙය්‍යමෙව. පච්ඡා ඤත්වා චොදියමානස්ස අදදතො සාමිකානං ධුරනික්ඛෙපෙ අවහාරො හොති. කස්මා? යස්මා තස්ස පයොගෙන තෙහි න දිට්ඨං. යො පන තථාරූපං භණ්ඩං යථාඨානෙ ඨිතංයෙව අප්පටිච්ඡාදෙත්වා ථෙය්‍යචිත්තො පාදෙන අක්කමිත්වා කද්දමෙ වා වාලිකාය වා පවෙසෙති, තස්ස පවෙසිතමත්තෙයෙව අවහාරො.

කුසං සඞ්කාමෙත්වා පන අවහරණං **කුසාවහාරො** නාම. සොපි එවං වෙදිතබ්බො – යො භික්ඛු විලීවමයං වා තාලපණ්ණමයං වා කතසඤ්ඤාණං යං කිඤ්චි කුසං පාතෙත්වා චීවරෙ භාජියමානෙ අත්තනො කොට්ඨාසස්ස සමීපෙ ඨිතං සමග්ඝතරං වා මහග්ඝතරං වා සමසමං වා අග්ඝෙන පරස්ස කොට්ඨාසං හරිතුකාමො අත්තනො කොට්ඨාසෙ පතිතං කුසං පරස්ස කොට්ඨාසෙ පාතෙතුකාමතාය උද්ධරති, රක්ඛති තාව. පරස්ස කොට්ඨාසෙ පාතිතෙ රක්ඛතෙව. යදා පන තස්මිං පතිතෙ පරස්ස කොට්ඨාසතො පරස්ස කුසං උද්ධරති, උද්ධටමත්තෙ අවහාරො. සචෙ පඨමතරං පරස්ස කොට්ඨාසතො කුසං උද්ධරති, අත්තනො කොට්ඨාසෙ පාතෙතුකාමතාය උද්ධාරෙ රක්ඛති, පාතනෙපි රක්ඛති. අත්තනො කොට්ඨාසතො පන අත්තනො කුසං උද්ධරතො උද්ධාරෙයෙව රක්ඛති, තං උද්ධරිත්වා පරකොට්ඨාසෙ පාතෙන්තස්ස හත්ථතො මුත්තමත්තෙ අවහාරො හොති, අයං කුසාවහාරො. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන සමන්තපාසාදිකතො (පාරා. අට්ඨ. 1.92) ගහෙතබ්බො.

තුලයිත්වාති උපපරික්ඛිත්වා.

සාමීචීති වත්තං, ආපත්ති පන නත්ථීති අධිප්පායො.

මහාජනසම්මද්දොති මහාජනසඞ්බොහො. **හට්ඨෙ ජනකායෙති** අපගතෙ ජනකායෙ. **"ඉදඤ්ච කාසාවං අත්තනො සන්තකං කත්වා එතස්සෙව භික්ඛුනො දෙහී"**ති කිං කාරණා එවමාහ? චීවරස්සාමිකෙන ධුරනික්ඛෙපො කතො, තස්මා තස්ස අදින්නං ගහෙතුං න වට්ටති. අවහාරකොපි විප්පටිසාරස්ස උප්පන්නකාලතො පට්ඨාය චීවරස්සාමිකං පරියෙසන්තො විචරති "දස්සාමී"ති, චීවරස්සාමිකෙන ච "මමෙත"න්ති වුත්තෙ එතෙනපි අවහාරකෙන ආලයො පරිච්චත්තො, තස්මා එවමාහ. යදි එවං චීවරස්සාමිකොයෙව "අත්තනො සන්තකං ගණ්හාහී"ති කස්මා න වුත්තොති? උභින්නං කුක්කුච්චවිනොදනත්ථං. කථං? අවහාරකස්ස "මයා සහත්ථෙන න දින්නං, භණ්ඩදෙය්‍යමෙත"න්ති කුක්කුච්චං උප්පජ්ජෙය්‍ය , ඉතරස්ස "මයා පඨමං ධුරනික්ඛෙපං කත්වා පච්ඡා අදින්නං ගහිත"න්ති කුක්කුච්චං උප්පජ්ජෙය්‍යාති.

සමග්ඝන්ති අප්පග්ඝං.

දාරුඅත්ථං ඵරතීති දාරූහි කත්තබ්බකිච්චං සාධෙති. **මයි සන්තෙති**ආදි සබ්බං රඤ්ඤා පසාදෙන වුත්තං, ථෙරෙන පන "අනනුච්ඡවිකං කත"න්ති න මඤ්ඤිතබ්බං.

එකදිවසං දන්තකට්ඨච්ඡෙදනාදිනා යා අයං අග්ඝහානි වුත්තා, සා භණ්ඩස්සාමිනා කිණිත්වා ගහිතමෙව සන්ධාය වුත්තා. සබ්බං පනෙතං අට්ඨකථාචරියප්පමාණෙන ගහෙතබ්බං. පාසාණඤ්ච සක්ඛරඤ්ච **පාසාණසක්ඛරං.**

"ධාරෙය්‍ය අත්ථං විචක්ඛණො"ති ඉමස්සෙව විවරණං **"ආපත්තිං වා අනාපත්තිං වා"**තිආදි. "සික්ඛාපදං සමං තෙනා"ති ඉතො පුබ්බෙ එකා ගාථා –

> "දුතියං අදුතියෙන, යං ජිනෙන පකාසිතං;
> පරාජිතකිලෙසෙන, පාරාජිකපදං ඉධා"ති.

තාය සද්ධිං සටෙත්වා අදුතියෙන පරාජිතකිලෙසෙන ජිනෙන දුතියං යං ඉදං පාරාජිකපදං පකාසිතං, ඉධ තෙන සමං අනෙකනයවොකිණ්ණං ගම්භීරත්ථවිනිච්ඡයං අඤ්ඤං කිඤ්චි සික්ඛාපදං න විජ්ජතීති යොජනා. තත්ථ **පරාජිතකිලෙසෙනාති** සන්තානෙ පුන අනුප්පත්තිධම්මතාපාදනෙ චතූහි මග්ගඤාණෙහි සහ වාසනාය සමුච්ඡින්නසබ්බකිලෙසෙන. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.159) පන **"පරාජිතකිලෙසෙනාති** විජිතකිලෙසෙන, නිකිලෙසෙනාති අත්ථො"ති වුත්තං. **ඉධාති** ඉමස්මිං සාසනෙ.

තෙනාති තෙන දුතියපාරාජිකසික්ඛාපදෙන. **අත්ථො** නාම පාළිඅත්ථො. **විනිච්ඡයො** නාම පාළිමුත්තවිනිච්ඡයො. අත්ථො ච විනිච්ඡයො ච **අත්ථවිනිච්ඡයා,** තෙ ගම්භීරා යස්මින්ති **ගම්භීරත්ථවිනිච්ඡයං . වත්ථුම්හි ඔතිණ්ණෙති** චොදනාවසෙන වා අත්තනාව අත්තනො වීතික්කමාරොචනවසෙන වා සඞ්ඝමජ්ඣෙ අදින්නාදානවත්ථුස්මිං ඔතිණ්ණෙ. **එත්ථාති** ඔතිණ්ණෙ වත්ථුස්මිං. **විනිච්ඡයොති** ආපත්තානාපත්තිනියමනං. **අවත්වාවාති** "ත්වං පාරාජිකං ආපන්නො"ති අවත්වාව. **කප්පියෙපි ච වත්ථුස්මින්ති** අත්තනා ගහෙතුං කප්පියෙ මාතුපිතුආදිසන්තකෙපි වත්ථුස්මිං. **ලහුවත්තිනොති** ථෙය්‍යචිත්තුප්පාදෙන ලහුපරිවත්තිනො. **ආසීවිසන්ති** සීසමෙව සකලසරීරෙ ඵරණසමත්ථවිසං.

233. පකතිමනුස්සෙහි උත්තරිතරානං බුද්ධාදිඋත්තමපුරිසානං අධිගමධම්මොති උත්තරිමනුස්සධම්මො, තස්ස පරෙසං ආරොචනං **උත්තරිමනුස්සධම්මාරොචනං**. තං විනිච්ඡිනන්තෙන ඡ ඨානානි සොධෙතබ්බානීති යොජනා. තත්ථ **කිං තෙ අධිගතන්ති** අධිගමපුච්ඡා. **කින්ති තෙ අධිගතන්ති** උපායපුච්ඡා. **කදා තෙ අධිගතන්ති** කාලපුච්ඡා. **කත්ථ තෙ අධිගතන්ති** ඔකාසපුච්ඡා. **කතමෙ තෙ කිලෙසා පහීනාති** පහීනකිලෙසපුච්ඡා. **කතමෙසං ත්වං ධම්මානං ලාභීති** පටිලද්ධධම්මපුච්ඡා. ඉදානි තමෙව ඡට්ඨානවිසොධනං විත්ථාරෙතුමාහ **"සචෙ හී"**තිආදි. තත්ථ **එත්තාවතාති** එත්තකෙන බ්‍යාකරණවචනමත්තෙන න සක්කාරො කාතබ්බො. බ්‍යාකරණඤ්හි එකස්ස අයාථාවතොපි හොතීති. **ඉමෙසු ඡසු ඨානෙසු සොධනත්ථං එවං වත්තබ්බොති** යථා නාම ජාතරූපපතිරූපකම්පි ජාතරූපං විය ඛායතීති ජාතරූපං නිඝංසනතාපනඡෙදනෙහි සොධෙතබ්බං, එවමෙව ඉදානෙව වුත්තෙසු ඡසු ඨානෙසු පක්ඛිපිත්වා සොධනත්ථං වත්තබ්බො. **විමොක්ඛාදීසූති ආදි-**සද්දෙන සමාපත්තිඤාණදස්සනමග්ගභාවනාඵලසච්ඡිකිරියාදිං සඞ්ගණ්හාති. **පාකටො හොති** අධිගතවිසෙසස්ස සතිසම්මොසාභාවතො. සෙසපුච්ඡාසුපි **"පාකටො හොතී"**ති පදෙ එසෙව නයො.

සබ්බෙසඤ්හි අත්තනා අධිගතමග්ගෙන පහීනා කිලෙසා පාකටා හොන්තීති ඉදං යෙභුය්‍යවසෙන වුත්තං. කස්සචි හි අත්තනා අධිගතමග්ගවජ්ඣකිලෙසෙසු සන්දෙහො උප්පජ්ජතියෙව මහානාමස්ස සක්කස්ස විය. සො හි සකදාගාමී සමානොපි "තස්ස මය්හං, භන්තෙ, එවං හොති – කො සු නාම මෙ ධම්මො අජ්ඣත්තං අප්පහීනො, යෙන මෙ එකදා ලොභධම්මාපි චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨන්ති, දොසධම්මාපි චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨන්ති, මොහධම්මාපි චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨන්තී"ති (ම. නි. 1.175) භගවන්තං පුච්ඡි. අයං කිර රාජා සකදාගාමිමග්ගෙන ලොභදොසමොහා නිරවසෙසා පහීයන්තීති සඤ්ඤී අහොසීති.

යාය පටිපදාය යස්ස අරියමග්ගො ආගච්ඡති, සා පුබ්බභාගපටිපත්ති **ආගමනපටිපදා. සොධෙතබ්බාති** සුද්ධා, උදාහු න සුද්ධාති විචාරණවසෙන සොධෙතබ්බා. **"න සුජ්ඣතීති** තත්ථ තත්ථ පමාදපටිපත්තිසම්භවතො. **අපනෙතබ්බොති**

අත්තනො පටිඤ්ඤාය අපනෙතබ්බො''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.197-198). විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.197) පන **"න සුජ්ඣතීති** පුච්ඡියමානො පටිපත්තික්කමං උල්ලඞ්ඝිත්වා කථෙසි. **අපනෙතබ්බොති** තයා වුත්තක්කමෙනායං ධම්මො න සක්කා අධිගන්තුන්ති අධිගතමානතො අපනෙතබ්බො''ති වුත්තං. ''සුජ්ඣතී''ති වත්වා සුජ්ඣනාකාරං දස්සෙතුං **"දීඝරත්ත"**න්තිආදි වුත්තං. **පඤ්ඤායතීති** එත්ථාපි ''යදී''ති පදං ආනෙත්වා යදි සො භික්ඛු තාය පටිපදාය පඤ්ඤායතීති සම්බන්ධො. චතූසු පච්චයෙසු අලග්ගත්තා **"ආකාසෙ පාණිසමෙන චෙතසා"**ති වුත්තං. වුත්තසදිසං බ්‍යාකරණං හොතීති යොජනා. තත්ථ **වුත්තසදිසන්ති** තස්ස භික්ඛුනො බ්‍යාකරණං ඉමස්මිං සුත්තෙ වුත්තෙන සදිසං, සමන්ති අත්ථො. **ඛීණාසවස්ස පටිපත්තිසදිසා පටිපත්ති හොතීති** දීඝරත්තං සුවික්ඛම්භිතකිලෙසත්තා, ඉදඤ්ච අරහත්තං පටිජානන්තස්ස වසෙන වුත්තං. තෙනාහ **"ඛීණාසවස්ස නාමා"**තිආදි. **ඛීණාසවස්ස නාම...පෙ.... න හොතීති** පහීනවිපල්ලාසත්තා, ජීවිතනිකන්තියා ච අභාවතො න හොති, පුථුජ්ජනස්ස පන අප්පහීනවිපල්ලාසත්තා ජීවිතනිකන්තිසබ්භාවතො ච අප්පමත්තකෙනපි හොති, එවං සුවික්ඛම්භිතකිලෙසස්ස වත්තනසෙක්ඛධම්මපටිජානනං ඉමිනා භයුප්පාදනෙන, අම්බිලාදිදස්සනෙ ඛෙළුප්පාදාදිනා ච න සක්කා වීමංසිතුං, තස්මා තස්ස වචනෙනෙව තං සද්ධාතබ්බං.

අයං භික්ඛු සම්පන්නවෙය්‍යාකරණොති ඉදං න කෙවලං අභායනකමෙව සන්ධාය වුත්තං එකච්චස්ස සූරජාතිකස්ස පුථුජ්ජනස්සපි අභායනතො, රජ්ජනීයාරම්මණානං බදරසාළවාදිඅබලමද්දනාදීනං උපයොජනෙපි ඛෙළුප්පාදාදිතණ්හුප්පත්තිරහිතං සබ්බථා සුවිසොධිතමෙව සන්ධාය වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

234. **"නීහරිත්වාති** සාසනතො නීහරිත්වා''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.45) වුත්තං, විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.45) පන **"නීහරිත්වාති** පාළිතො උද්ධරිත්වා''ති. තථා හි ''පඤ්චහුපාලි, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතෙන භික්ඛුනා නානුයුඤ්ජිතබ්බං. කතමෙහි පඤ්චහි? සුත්තං න ජානාති, සුත්තානුලොමං න ජානාතී''තිආදිපාළිතො (පරි. 442) සුත්තං සුත්තානුලොමඤ්ච නීහරිංසු, ''අනාපත්ති එවං අම්හාකං ආචරියානං උග්ගහො පරිපුච්ඡාති භණති''ති එවමාදිතො ආචරියවාදං, ''ආයස්මා උපාලි එවමාහ 'අනාපත්ති ආවුසො සුපිනන්තෙනා''ති (පාරා. 78) එවමාදිතො අත්තනොමතිං නීහරිංසු. සා ච ථෙරස්ස අත්තනොමති සුත්තෙන සඞ්ගහිතත්තා සුත්තං ජාතං, එවමඤ්ඤාපි සුත්තාදීහි සඞ්ගහිතාව ගහෙතබ්බා, නෙතරාති වෙදිතබ්බං. අථ වා **නීහරිත්වාති** විභජිත්වා, සාට්ඨකථං සකලං විනයපිටකං සුත්තාදීසු චතූසු පදෙසෙසු පක්ඛිපිත්වා චතුධා විභජිත්වා විනයං පකාසෙසුං තබ්බිනිමුත්තස්ස අභාවාති අධිප්පායො. වජිරබුද්ධිටීකායම්පි (වජිර. ටී. පාරාජික 45) **"නීහරිත්වාති** එත්ථ සාසනතො නීහරිත්වාති අත්ථො...පෙ.... තාය හි අත්තනොමතියා ථෙරො එතදග්ගට්ඨපනං ලභති. අපිච වුත්තඤ්හෙතං භගවතා 'අනුපසම්පන්නෙන පඤ්ඤත්තෙන වා අපඤ්ඤත්තෙන වා වුච්චමානො...පෙ.... අනාදරියං කරොති, ආපත්ති දුක්කටස්සා'ති. තත්ථ හි **පඤ්ඤත්තං** නාම සුත්තං, සෙසත්තයං **අපඤ්ඤත්තං** නාම. තෙනායං 'චතුබ්බිධඤ්හි විනයං, මහාථෙරා'ති ගාථා සුවුත්තා''ති වුත්තං.

වුත්තන්ති මිලින්දපඤ්හෙ නාගසෙනත්ථෙරෙන වුත්තං. පජ්ජතෙ අනෙන අත්ථොති පදං, භගවතා කණ්ඨාදිවණ්ණුප්පත්තිට්ඨානං ආහච්ච විසෙසෙත්වා භාසිතං පදං **ආහච්චපදං,** භගවතොයෙව වචනං. තෙනාහ **"ආහච්චපදන්ති සුත්තං අධිප්පෙත"**න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.45) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.45) පන ''කණ්ඨාදිවණ්ණුප්පත්තිට්ඨානකරණාදීහි නීහරිත්වා අත්තනො වචීවිඤ්ඤත්තියාව භාසිතං වචනං **ආහච්චපද"**න්ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 45) පන ''අට්ඨ වණ්ණට්ඨානානි ආහච්ච වුත්තෙන පදනිකායෙනාති අත්ථො, උදාහටෙන කණ්ඨොක්කන්තෙන පදසමූහෙනාති අධිප්පායො''ති වුත්තං. ''ඉදං කප්පති, ඉදං න කප්පතී''ති එවං අවිසෙසෙත්වා ''යං භික්ඛවෙ මයා 'ඉදං න කප්පතී'ති අප්පටික්ඛිත්තං , තඤ්චෙ අකප්පියං අනුලොමෙති, කප්පියං පටිබාහති, තං වො න කප්පතී''තිආදිනා (මහාව. 305) වුත්තසාමඤ්ඤලක්ඛණං ඉධ රසොති අධිප්පෙතන්ති ආහ **"රසොති සුත්තානුලොම"**න්ති. **රසොති** සාරො ''පත්තරසො''තිආදීසු (ධ. ස. 628-630) විය, පටික්ඛිත්තානුඤ්ඤාතසුත්තසාරොති අත්ථො. **රසොති** වා ලක්ඛණං පටිවත්ථුකං අනුද්ධරිත්වා ලක්ඛණානුලොමෙන වුත්තත්තා. **රසෙනාති** තස්ස ආහච්චභාසිතස්ස රසෙන, තතො උද්ධටෙන විනිච්ඡයෙනාති අත්ථො. සුත්තඡායා විය හි සුත්තානුලොමන්ති. ධම්මසඞ්ගාහකපභුතිආචරියපරම්පරතො ආනීතා අට්ඨකථාතන්ති ඉධ ''ආචරියවංසො''ති අධිප්පෙතාති ආහ **"ආචරියවංසොති ආචරියවාදො"**ති, ආචරියවාදො ''ආචරියවංසො''ති වුත්තො පාළියං වුත්තානං ආචරියානං පරම්පරාය ආභතොව පමාණන්ති දස්සනත්ථං. **අධිප්පායොති** කාරණොපපත්තිසිද්ධො උහාපොහනයපවත්තො පච්චක්ඛාදිපමාණපතිරූපකො. **අධිප්පායොති** එත්ථ ''අත්තනොමතී''ති කෙචි අත්ථං වදන්ති.

විනයපිටකෙ පාළීති ඉධ අධිකාරවසෙන වුත්තං, සෙසපිටකෙසුපි සුත්තාදිචතුනයා යථානුරූපං ලබ්භන්තෙව.

"මහාපදෙසාති මහාඔකාසා. මහන්තානි විනයස්ස පතිට්ඨාපනට්ඨානානි, යෙසු පතිට්ඨාපිතො විනයො විනිච්ඡිනීයති අසන්දෙහතො, මහන්තානි වා කාරණානි **මහාපදෙසා,** මහන්තානි විනයවිනිච්ඡයකාරණානීති වුත්තං හොති. අත්ථතො පන 'යං භික්ඛවෙ'තිආදිනා වුත්තාසාධිප්පායා පාළියෙව මහාපදෙසාති වදන්ති. තෙනෙවාහ **'යෙ භගවතා එවං වුත්තා'**තිආදි. ඉමෙ ච මහාපදෙසා ඛන්ධකෙ ආගතා, තස්මා තෙසං විනිච්ඡයකථා තත්ථෙව ආවි භවිස්සතීති ඉධ න වුච්චතී''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.45) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.45) පන **"මහාපදෙසාති** මහාඔකාසා මහාවිසයා, තෙ අත්ථතො 'යං භික්ඛවෙ'තිආදිපාළිවසෙන අකප්පියානුලොමතො කප්පියානුලොමතො ච පුග්ගලෙහි නයතො තථා තථා ගය්හමානා අත්ථනයා එව. තෙ හි භගවතා සරූපතො අවුත්තෙසුපි පටික්ඛිත්තානුලොමෙසු අනුඤ්ඤාතානුලොමෙසු ච සෙසෙසු කිච්චෙසු නිවත්තිපවත්තිහෙතුතාය

මහාගොචරාති 'මහාපදෙසා'ති වුත්තා, න පන 'යං භික්ඛවෙ මයා ඉදං න කප්පතී'තිආදිනා වුත්තා සාධිප්පායා පාළියෙව තස්සා සුත්තෙ පවිට්ඨත්තා. 'සුත්තානුලොමම්පි සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බං…පෙ…. සුත්තමෙව බලවතර'න්ති (පාරා. අට්ඨ. 1.45) හි වුත්තං. න හෙසා සාධිප්පායා පාළි සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බා, න ගහෙතබ්බා වා හොති. යෙනායං සුත්තානුලොමං සියා, තස්මා ඉමං පාළිඅධිප්පායං නිස්සාය පුග්ගලෙහි ගහිතා යථාවුත්තඅත්ථාව සුත්තානුලොමං, තංපකාසකත්තා පන අයං පාළිපි සුත්තානුලොමන්ති ගහෙතබ්බං. තෙනාහ **'යෙ භගවතා එවං වුත්තා'**තිආදි. 'යං භික්ඛවෙ'තිආදිපාළිනයෙන හි පුග්ගලෙහි ගහිතබ්බා යෙ අකප්පියානුලොමාදයො අත්ථා වුත්තා, තෙ මහාපදෙසාති අත්ථො''ති වුත්තං.

වජිරබුද්ධිටීකායම්පි (වජිර. ටී. පාරාජික 45) ''පරිවාරට්ඨකථායං ඉධ ච කිඤ්චාපි 'සුත්තානුලොමං නාම චත්තාරො මහාපදෙසා'ති වුත්තං, අථ ඛො මහාපදෙසනයසිද්ධං පටික්ඛිත්තාපටික්ඛිත්තං අනුඤ්ඤාතානනුඤ්ඤාතං කප්පියාකප්පියන්ති අත්ථතො වුත්තං හොති. තත්ථ යස්මා 'ඨානං ඔකාසො පදෙසොති කාරණවෙවචනානි 'අට්ඨානමෙතං, ආනන්ද, අනවකාසො'තිආදි සාසනතො, 'නිග්ගහට්ඨාන'න්ති ච 'අසන්දිට්ඨියීට්ඨාන'න්ති ච 'අසන්දිට්ඨී ච පන පදෙසො'ති ච ලොකතො, තස්මා මහාපදෙසාති මහාකාරණානීති අත්ථො. කාරණං නාම ඤාපකො හෙතු ඉධාධිප්පෙතං, මහන්තභාවො පන තෙසං මහාවිසයත්තා මහාභූතානං විය. තෙ දුවිධා විනයමහාපදෙසා සුත්තන්තිකමහාපදෙසා චාති. තත්ථ විනයමහාපදෙසා විනයෙ යොගං ගච්ඡන්ති, ඉතරෙ උභයත්ථාපි, තෙනෙව පරිවාරෙ (පරි. 442) අනුයොගවත්තෙ 'ධම්මං න ජානාති, ධම්මානුලොමං න ජානාති'ති'' වුත්තං. තත්ථ **ධම්මන්ති** ඨපෙත්වා විනයපිටකං අවසෙසං පිටකද්වයං, **ධම්මානුලොමන්ති** සුත්තන්තිකෙ චත්තාරො මහාපදෙසෙතිආදි.

යදි සාපි තත්ථ තත්ථ භගවතා පවත්තිතා පකිණ්ණකදෙසනාව අට්ඨකථා, සා පන ධම්මසඞ්ගාහකෙහි පඨමං තීණි පිටකානි සඞ්ගායිත්වා තස්ස අත්ථවණ්ණනානුරූපෙනෙව වාචනාමග්ගං ආරොපිතත්තා ''ආචරියවාදො''ති වුච්චති ''ආචරියා වදන්ති සංවණ්ණෙන්ති පාළිං එතෙනා''ති කත්වා. තෙනාහ **''ආචරියවාදො නාම…පෙ…. අට්ඨකථාතන්තී''**ති. තිස්සො හි සඞ්ගීතියො ආරුළ්හොයෙව බුද්ධවචනස්ස අත්ථසංවණ්ණනාභූතො කථාමග්ගො මහාමහින්දත්ථෙරෙන තම්බපණ්ණිදීපං ආභතො, පච්ඡා තම්බපණ්ණියෙහි මහාථෙරෙහි සීහළභාසාය ඨපිතො නිකායන්තරලද්ධිසඞ්කරපරිහරණත්ථං. භගවතො පකිණ්ණකදෙසනාභූතා ච සුත්තානුලොමභූතා ච අට්ඨකථා යස්මා ධම්මසඞ්ගාහකත්ථෙරෙහි පාළිවණ්ණනාක්කමෙන සඞ්ගහෙත්වා වුත්තා, තස්මා ආචරියවාදොති වුත්තා. එතෙන ච අට්ඨකථා සුත්තසුත්තානුලොමෙසු අත්ථතො සඞ්ගය්හතීති වෙදිතබ්බං. යථා ච එසා, එවං අත්තනොමතිපි පමාණභූතා. න හි භගවතො වචනං වචනානුලොමඤ්ච අනිස්සාය අග්ගසාවකාදයොපි අත්තනො ඤාණබලෙන සුත්තාභිධම්මවිනයෙසු කිඤ්චි සම්මුතිපරමත්ථභූතං අත්ථං වත්තුං සක්කොන්ති, තස්මා සබ්බම්පි වචනං සුත්තෙ සුත්තානුලොමෙ ච සඞ්ගය්හති. විසුං පන අට්ඨකථාදීනං සඞ්ගහිතත්තා තදවසෙසං සුත්තසුත්තානුලොමතො ගහෙත්වා චතුධා විනයො නිද්දිට්ඨො.

කිඤ්චාපි අත්තනොමති සුත්තාදීහි සංසන්දිත්වාව පරිකප්පීයති, තථාපි සා න සුත්තාදීසු විසෙසතො නිද්දිට්ඨාති ආහ **''සුත්තසුත්තානුලොමආචරියවාදෙ මුඤ්චිත්වා''**ති. **අනුබුද්ධියාති** සුත්තාදීනියෙව අනුගතබුද්ධියා. **නයග්ගාහෙනාති** සුත්තාදිතො ලබ්භමානනයග්ගහණෙන. අත්තනොමතිං සාමඤ්ඤතො පඨමං දස්සෙත්වා ඉදානි තමෙව විසෙසෙත්වා දස්සෙන්තො **''අපිචා''**තිආදිමාහ. තත්ථ **''සුත්තන්තාභිධම්මවිනයට්ඨකථාසූ''**ති වචනතො පිටකත්තයස්සපි සාධාරණා එසා කථාති වෙදිතබ්බා. **ථෙරවාදොති** මහාසුමත්ථෙරාදීනං ගාහො. ඉදානි තත්ථ පටිපජ්ජිතබ්බාකාරං දස්සෙන්තො ආහ **''තං පනා''**තිආදි. තත්ථ **අත්ථෙනාති** අත්තනා නයතො ගහිතෙන අත්ථෙන. **පාළින්ති** අත්තනො ගාහස්ස නිස්සයභූතං සාට්ඨකථං පාළිං. **පාළියාති** තප්පටික්ඛෙපත්ථං පරෙනාභතාය සාට්ඨකථාය පාළියා, අත්තනා ගහිතං අත්ථං නිස්සාය, පාළිඤ්ච සංසන්දිත්වාති අත්ථො. **ආචරියවාදෙති** අත්තනා පරෙන ච සමුද්ධටඅට්ඨකථාය. **ඔතාරෙතබ්බාති** ඤාණෙන අනුප්පවෙසෙතබ්බා. **ඔතරති චෙව සමෙති චාති** අත්තනා උද්ධටෙහි සංසන්දනවසෙන ඔතරති, පරෙන උද්ධටෙන සමෙති. **සබ්බදුබ්බලාති** අසබ්බඤ්ඤුපුග්ගලස්ස දොසවාසනාය යාථාවතො අත්ථසම්පටිපත්තිඅභාවතො වුත්තං.

පමාදපාඨවසෙන ආචරියවාදස්ස සුත්තානුලොමෙන අසංසන්දනාපි සියාති ආහ **''ඉතරො න ගහෙතබ්බො''**ති. **සමෙන්තමෙව ගහෙතබ්බන්ති** යෙ සුත්තෙන සංසන්දන්ති, එවරූපාව අත්ථා මහාපදෙසතො උද්ධරිතබ්බාති දස්සෙති තථා තථා උද්ධටඅත්ථානංයෙව සුත්තානුලොමත්තා. තෙනාහ **''සුත්තානුලොමතො හි සුත්තමෙව බලවතර''**න්ති. අථ වා සුත්තානුලොමස්ස සුත්තෙකදෙසත්තෙපි සුත්තෙ විය ''ඉදං කප්පති, ඉදං න කප්පතී''ති පරිච්ඡින්දිත්වා ආහච්චභාසිතං කිඤ්චි නත්ථීති ආහ **''සුත්තා…පෙ…. බලවතර''**න්ති. **අප්පටිවත්තියන්ති** අප්පටිබාහියං. **කාරකසඞ්ඝසදිසන්ති** පමාණත්තා සඞ්ගීතිකාරකසඞ්ඝසදිසං. **''බුද්ධානං ඨිතකාලසදිස''**න්ති ඉමිනා බුද්ධානංයෙව කථිතධම්මභාවං දස්සෙති, ධරමානබුද්ධසදිසන්ති වුත්තං හොති. සුත්තෙ හි පටිබාහිතෙ බුද්ධොව පටිබාහිතො හොති. **''සකවාදී සුත්තං ගහෙත්වා කථෙතීති** සකවාදී අත්තනො සුත්තං ගහෙත්වා වොහරති. **පරවාදී සුත්තානුලොමන්ති** අඤ්ඤනිකායවාදී අත්තනො නිකායෙ සුත්තානුලොමං ගහෙත්වා කථෙතී''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.45) වුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.45) පන **''සකවාදී සුත්තං ගහෙත්වා කථෙතීති**ආදීසු යො යථාභූතමත්ථං ගහෙත්වා කථනසීලො, සො සකවාදී. **සුත්තන්ති** සඞ්ගීතිත්තයාරුළ්හං පාළිවචනං. **පරවාදීති** මහාවිහාරවාසී වා හොතු

අඤ්ඤනිකායවාසී වා, යො විපරීතතො අත්ථං ගහෙත්වා කථනසීලො, සොව ඉධ ‘පරවාදී’ති වුත්තො. **සුත්තානුලොමන්ති** සඞ්ගීතිත්තයාරුළ්හං වා අනාරුළ්හං වා යං කිඤ්චි විපල්ලාසතො වා වඤ්චනාය වා ‘සඞ්ගීතිත්තයාගතමිද’න්ති දස්සියමානං සුත්තානුලොමං. කෙචි ‘අඤ්ඤනිකායෙ සුත්තානුලොම’න්ති වදන්ති, තං න යුත්තං සකවාදීපරවාදීනං උභින්නම්පි සඞ්ගීතිත්තයාරුළ්හසුත්තාදීනමෙව ගහෙතබ්බතො. තථා හි වක්ඛති ‘තිස්සො සඞ්ගීතියො ආරුළ්හං පාළිආගතං පඤ්ඤායති, ගහෙතබ්බ’න්තිආදි (පාරා. අට්ඨ. 1.45). න හි සකවාදී අඤ්ඤනිකායසුත්තාදිං පමාණතො ගණ්හාති. යෙන තෙසු සුත්තාදීසු දස්සිතෙසු තත්ථ ඨාතබ්බං භවෙය්‍ය, වක්ඛති ච ‘පරො තස්ස අකප්පියභාවසාධකං සුත්තතො බහුං කාරණඤ්ච විනිච්ඡයඤ්ච දස්සෙති…පෙ…. සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා අකප්පියෙයෙව ඨාතබ්බ’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 1.45), තස්මා පරවාදිනාපි සඞ්ගීතිත්තයෙ අනාරුළ්හම්පි අනාරුළ්හමිච්චෙව දස්සියති, කෙවලං තස්ස තස්ස සුත්තාදිනො සඞ්ගීතිත්තයෙ අනාගතස්ස කූටතා, ආගතස්ස ච බ්‍යඤ්ජනච්ඡායාය අඤ්ඤථා අධිප්පායයොජනා ච විසෙසා, තත්ථ ච යං කූටං, තං අපනීයති. යං අඤ්ඤථා යොජිතං, තං තස්ස විපරීතතාදස්සනත්ථං තදඤ්ඤෙන සුත්තාදිනා සංසන්දනා කරීයති. යො පන පරවාදිනා ගහිතො අධිප්පායො සුත්තන්තාදිනා සංසන්දති, සො සකවාදිනාපි අත්තනො ගාහං විස්සජ්ජෙත්වා ගහෙතබ්බොති උභින්නම්පි සඞ්ගීතිත්තයාගතමෙව සුත්තං පමාණන්ති වෙදිතබ්බං. තෙනෙව කථාවත්ථුපකරණෙ ‘සකවාදෙ පඤ්ච සුත්තසතානි පරවාදෙ පඤ්චා’ති, සුත්තසහස්සම්පි අධිප්පායග්ගහණනානත්තෙන සඞ්ගීතිත්තයාගතමෙව ගහිතං, න නිකායන්තරෙ’’ති වුත්තං.

වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 45) පන **‘‘පරවාදීති** අම්හාකං සමයවිජානනකො අඤ්ඤනිකායිකොති වුත්තං. **පරවාදී සුත්තානුලොමන්ති** කථං? ‘අඤ්ඤත්‍ර උදකදන්තපොනා’ති සුත්තං සකවාදිස්ස, තදනුලොමතො නාළිකෙරඵලස්ස උදකම්පි උදකමෙව හොතීති පරවාදී ච.

> ‘නාළිකෙරස්ස යං තොයං, පුරාණං පිත්තවඩ්ඪනං;
> තමෙව තරුණං තොයං, පිත්තඝං බලවඩ්ඪන’න්ති. –

එවං පරවාදිනා වුත්තෙ සකවාදී ධඤ්ඤඵලස්ස ගතිකත්තා, ආහාරත්ථස්ස ච ඵරණතො ‘යාවකාලිකමෙව ත’න්ති වදන්තො පටික්ඛිපතී’’ති. **ඛෙපං වා ගරහං වා අකත්වාති** ‘‘කිං ඉමිනා’’ති ඛෙපං පටික්ඛෙපං ඡඩ්ඩනං වා ‘‘කිමෙස බාලො වදති, කිමෙස බාලො ජානාතී’’ති ගරහං නින්දං වා අකත්වා. **සුත්තානුලොමන්ති** අත්තනා අවුත්තං අඤ්ඤනිකායෙ සුත්තානුලොමං. **‘‘සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බන්ති** සකවාදිනා සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බ’’න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.45). විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.45) පන **‘‘සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බන්ති** යස්ස සුත්තස්ස අනුලොමනතො ඉදං සුත්තානුලොමං අකාසි, තස්මිං, තදනුරූපෙ වා අඤ්ඤතරස්මිං සුත්තෙ අත්තනා ගහිතං සුත්තානුලොමං අත්ථතො සංසන්දනවසෙන ඔතාරෙතබ්බං. ‘ඉමිනා ච ඉමිනා ච කාරණෙන ඉමස්මිං සුත්තෙ සංසන්දතී’ති සංසන්දෙත්වා දස්සෙතබ්බන්ති අත්ථො’’ති වුත්තං. **සුත්තස්මිංයෙව ඨාතබ්බන්ති** අත්තනො සුත්තෙයෙව ඨාතබ්බං. **අයන්ති** සකවාදී. **පරොති** පරවාදී. **ආචරියවාදො සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බොති** යස්ස සුත්තස්ස සංවණ්ණනාවසෙන අයං ආචරියවාදො පවත්තො, තස්මිං, තාදිසෙ ච අඤ්ඤස්මිං සුත්තෙ පුබ්බාපරඅත්ථසංසන්දනවසෙන ඔතාරෙතබ්බං. **ගාරය්හාචරියවාදොති** පමාදලිඛිතො, භින්නලද්ධිකෙහි ච ඨපිතො, එස නයො සබ්බත්ථ.

වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 45) පන – **පරො ආචරියවාදන්ති** ‘‘සුඞ්කං පරිහරතීති එත්ථ උපචාරං ඔක්කමිත්වා කිඤ්චාපි පරිහරති, අවහාරො එවා’’ති අට්ඨකථාවචනතො ‘‘තථා කරොන්තො පාරාජිකමාපජ්ජතී’’ති පරවාදිනා වුත්තෙ සකවාදී ‘‘සුඞ්කං පරිහරති, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති සුත්තං තත්ථෙව ආගතමහාඅට්ඨකථාවචනෙන සද්ධිං දස්සෙත්වා පටිසෙධෙති. තථා කරොන්තස්ස දුක්කටමෙවාති. **පරො අත්තනොමතින්ති** එත්ථ **‘‘පුරෙභත්තං පරසන්තකං අවහරාති** පුරෙභත්තමෙව හරිස්සාමීති වායමන්තස්ස පච්ඡාභත්තං හොති, පුරෙභත්තපයොගොව සො, තස්මා මූලට්ඨො න මුච්චතීති තුම්හාකං ථෙරවාදත්තා මූලට්ඨස්ස පාරාජිකමෙවා’’ති පරවාදිනා වුත්තෙ සකවාදී ‘‘තං සඞ්කෙතං පුරෙ වා පච්ඡා වා තං භණ්ඩං අවහරති, මූලට්ඨස්ස අනාපත්තී’’ති සුත්තං දස්සෙත්වා පටික්ඛිපති.

පරො සුත්තන්ති ‘‘අනියතහෙතුධම්මො සම්මත්තනියතහෙතුධම්මස්ස ආරම්මණපච්චයෙන පච්චයො’’ති සුත්තං පට්ඨානෙ ලිඛිතං දස්සෙත්වා ‘‘අරියමග්ගස්ස න නිබ්බානමෙවාරම්මණ’’න්ති පරවාදිනා වුත්තෙ සකවාදී ආරම්මණත්තිකාදිසුත්තානුලොමෙන ඔතරතීති පටික්ඛිපති. සුත්තානුලොමෙ ඔතරන්තංයෙව හි සුත්තං නාම, නෙතරං. තෙන වුත්තං ‘‘පාළිආගතං පඤ්ඤායතී’’ති එත්තකෙනපි සිද්ධෙ **‘‘තිස්සො සඞ්ගීතියො ආරුළ්හං පාළිආගතං පඤ්ඤායතී’’**තිආදි. තාදිසඤ්හි පමාදලෙඛන්ති ආචරියො. ‘‘අප්පමාදො අමතපදං, පමාදො මච්චුනො පද’’න්ති (ධ. ප. 21) වචනතො දින්නභොජනෙ භුඤ්ජිත්වා පරිස්සයානි පරිවජ්ජිත්වා සතිං පච්චුපට්ඨපෙත්වා විහරන්තො නිච්චො හොතීති. එවරූපස්ස අත්ථස්ස ආරුළ්හම්පි සුත්තං න ගහෙතබ්බං. තෙන වුත්තං ‘‘නො චෙ තථා පඤ්ඤායතී’’ති සිද්ධෙපි **‘‘නො චෙ තථා පඤ්ඤායති, න ඔතරති න සමෙතීති. බාහිරකසුත්තං වා’’**ති වුත්තත්තා අත්තනො සුත්තම්පි අත්ථෙන අසමෙන්තං න ගහෙතබ්බං. **පරො ආචරියවාදන්තිආදීසු** ද්වීසු නයෙසු පමාදලෙඛවසෙන තත්ථ තත්ථ ආගතට්ඨකථාවචනං ථෙරවාදෙහි සද්ධිං යොජෙත්වා වෙදිතබ්බං.

අථායං ආචරියවාදං ගහෙත්වා කථෙති, පරො සුත්තන්ති පරවාදිනා ''මූලබීජං නාම හලිද්දි සිඞ්ගිවෙරං වචා…පෙ.… බීජෙ බීජසඤ්ඤී ඡින්දති වා ඡෙදාපෙති වා භින්දති වා…පෙ.… ආපත්ති පාචිත්තියස්සා''ති (පාචි. 91) තුම්හාකං පාඨත්තා ''හලිද්දිගණ්ඨිං ඡින්දන්තස්ස පාචිත්තිය''න්ති වුත්තෙ සකවාදී ''යානි වා පනඤ්ඤානි අත්ථි මූලෙ ජායන්ති, මූලෙ සඤ්ජායන්තී''තිආදිං දස්සෙත්වා තස්ස අට්ඨකථාසඞ්ඛාතෙන ආචරියවාදෙන පටික්ඛිපති. න හි ගණ්ඨිම්හි ගණ්ඨි ජායතීති. **පරො සුත්තානුලොමන්ති** පරවාදිනා ''අනාපත්ති එවං අම්හාකං ආචරියානං උග්ගහො''ති වචනස්සානුලොමතො ''අම්හාකං පොරාණභික්ඛූ එකපාසාදෙ ගබ්භං ථකෙත්වා අනුපසම්පන්නෙන සයිතුං වට්ටතීති තථා කත්වා ආගතා, තස්මා අම්හාකං වට්ටතීති තුම්හෙසු එව එකච්චෙසු වදන්තෙසු ''තුම්හාකං න කිඤ්චි වත්තුං සක්කා''ති වුත්තෙ සකවාදී ''සුත්තං සුත්තානුලොමඤ්ච උග්ගහිතකානංයෙව ආචරියානං උග්ගහො පමාණ''න්තිආදිඅට්ඨකථාවචනං දස්සෙත්වා පටිසෙධෙති. **පරො අත්තනොමතින්ති** ''ද්වාරං විවරිත්වා අනාපුච්ඡා සයිතෙසු කෙ මුච්චන්තී''ති එත්ථ පන ද්වෙපි ජනා මුච්චන්ති – යො ච යක්ඛගහිතකො, යො ච බන්ධිත්වා නිපජ්ජාපිතොති තුම්හාකං ථෙරවාදත්තා අඤ්ඤෙ සබ්බෙපි යථා තථා වා නිපන්නාදයොපි මුච්චන්තීති පටිසෙධෙති.

අථ පනායං අත්තනොමතිං ගහෙත්වා කථෙති, පරො සුත්තන්ති ''ආපත්තිං ආපජ්ජන්තී''ති පරවාදිනා වුත්තෙ සකවාදී ''දිවා කිලන්තරූපො මඤ්චෙ නිසින්නො පාදෙ භූමිතො අමොචෙත්වාව නිද්දාවසෙන නිපජ්ජති, තස්ස අනාපත්තී''තිආදිඅට්ඨකථාවචනං දස්සෙත්වා එකභඞ්ගෙන නිපන්නාදයොපි මුච්චන්තීති පටිසෙධෙති.

අථායං අත්තනොමතිං ගහෙත්වා කථෙති, පරො සුත්තානුලොමන්ති ''දොමනස්සම්පාහං දෙවානමින්ද දුවිධෙන වදාමි සෙවිතබ්බම්පි අසෙවිතබ්බම්පීති‍ආදිවචනෙහි (දී. නි. 2.360) සංසන්දනතො සදාරපොසෙ දොසො තුම්හාකං නත්ථි, තෙන වුත්තං 'පුත්තදාරස්ස සඞ්ගහො''ති (ඛු. පා. 5.6; සු. නි. 265) පරවාදිනා වුත්තෙ ''කිඤ්චාපි සකවාදී බහුස්සුතො න හොති, අථ ඛො රාගසහිතෙනෙව අකුසලෙන භවිතබ්බ''න්ති පටික්ඛිපති. සෙසෙසුපි ඉමිනා නයෙන අඤ්ඤථාපි අනුරූපතො යොජෙතබ්බං, ඉදං සබ්බං උපතිස්සත්ථෙරාදයො ආහු. ධම්මසිරිත්ථෙරො පන ''එත්ථ **පරොති** වුත්තො අඤ්ඤනිකායිකො, සො පන අත්තනො සුත්තාදීනියෙව ආහරති, තානි සකවාදී අත්තනො සුත්තාදිම්හි ඔතාරෙත්වා සචෙ සමෙති, ගණ්හාති. නො චෙ, පටික්ඛිපතී''ති වදතීති ආගතං.

නනු ච ''සුත්තානුලොමතො සුත්තමෙව බලවතර''න්ති හෙට්ඨා වුත්තං, ඉධ පන ''සුත්තං සුත්තානුලොමෙ ඔතාරෙතබ්බ''න්තිආදි කස්මා වුත්තන්ති? නායං විරොධො, ''සුත්තානුලොමතො සුත්තමෙව බලවතර''න්ති ඉදඤ්හි සකමතෙයෙව සුත්තං සන්ධාය වුත්තං. තත්ථ හි සකමතිපරියාපන්නමෙව සුත්තාදිං සන්ධාය ''අත්තනොමති සබ්බදුබ්බලා, අත්තනොමතිතො ආචරියවාදො බලවතරො, ආචරියවාදතො සුත්තානුලොමං බලවතරං, සුත්තානුලොමතො සුත්තමෙව බලවතර''න්ති ච වුත්තං. ඉධ පන පරවාදිනා ආනීතං අඤ්ඤනිකායෙ සුත්තං සන්ධාය ''සුත්තානුලොමෙ සුත්තං ඔතාරෙතබ්බ''න්තිආදි වුත්තං, තස්මා පරවාදිනා ආනීතං සුත්තාදි අත්තනො සුත්තානුලොමආචරියවාදඅත්තනොමතීසු ඔතාරෙත්වා සමෙන්තංයෙව ගහෙතබ්බං, ඉතරං න ගහෙතබ්බන්ති අයං නයො ඉධ වුච්චතීති න කොචි පුබ්බාපරවිරොධොති අයං සාරත්ථදීපනියාගතො (සාරත්ථ. ටී. 2.45) නයො. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.45) පන ''යං කිඤ්චි කූටසුත්තං බාහිරකසුත්තාදිවචනං න ගහෙතබ්බන්ති දස්සෙතුං සුත්තං සුත්තානුලොමෙ ඔතාරෙතබ්බන්තිආදි වුත්ත''න්ති වුත්තං.

බාහිරකසුත්තන්ති තිස්සො සඞ්ගීතියො අනාරුළ්හගුළ්හවෙස්සන්තරාදීනි ච මහාසඞ්ඝිකනිකායවාසීනං සුත්තානි. **වෙදල්ලාදීනන්ති ආදි**-සද්දෙන ගුළ්හඋම්මග්ගාදිග්ගහණං වෙදිතබ්බං . ඉතරං ගාරය්හසුත්තං න ගහෙතබ්බං. ''අත්තනොමතියමෙව ඨාතබ්බ''න්ති ඉමිනා අඤ්ඤනිකායතො ආනීතසුත්තතොපි සකනිකායෙ අත්තනොමතියෙව බලවතරාති දස්සෙති. ''සකවාදී සුත්තං ගහෙත්වා කථෙති, පරවාදී සුත්තමෙවා''ති එවමාදිනා සමානජාතිකානං වසෙන වාරො න වුත්තො. සුත්තස්ස සුත්තෙයෙව ඔතාරණං භින්නං විය හුත්වා න පඤ්ඤායති, වුත්තනයෙනෙව ච සක්කා යොජෙතුන්ති.

ඉදානි සකවාදීපරවාදීනං කප්පියාකප්පියාදිභාවං සන්ධාය විවාදෙ උප්පන්නෙ තත්ථ පටිපජ්ජිතබ්බවිධිං දස්සෙන්තො ආහ **''අථ පනායං කප්පියන්ති ගහෙත්වා කථෙති''**තිආදි. අථ වා එවං සුත්තසුත්තානුලොමාදිමුඛෙන සාමඤ්ඤතො විවාදං දස්සෙත්වා ඉදානි විසෙසතො විවාදවත්ථුං තබ්බිනිච්ඡයමුඛෙන සුත්තාදිඤ්ච දස්සෙතුං **''අථ පනායං කප්පිය''**න්තිආදි වුත්තං. තත්ථ **සුත්තෙ ච සුත්තානුලොමෙ ච ඔතාරෙතබ්බන්ති** සකවාදිනා අත්තනොයෙව සුත්තෙ ච සුත්තානුලොමෙ ච ඔතාරෙතබ්බං. **පරො කාරණං න වින්දතීති** පරවාදී කාරණං න ලභති. **සුත්තතො බහුං කාරණඤ්ච විනිච්ඡයඤ්ච දස්සෙතීති** පරවාදී අත්තනො සුත්තතො බහුං කාරණඤ්ච විනිච්ඡයඤ්ච ආහරිත්වා දස්සෙති, **''සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා අකප්පියෙයෙව ඨාතබ්බ''**න්ති ඉමිනා අත්තනො නිකායෙ සුත්තාදීනි අලභන්තෙන සකවාදිනා පරවාදීවචනෙයෙව ඨාතබ්බන්ති වදති. **සුත්තෙ ච සුත්තානුලොමෙ චාති** එත්ථ ච-කාරො විකප්පනත්ථො, තෙන ආචරියවාදාදීනම්පි සඞ්ගහො. තෙනාහ ''කාරණඤ්ච විනිච්ඡයඤ්ච දස්සෙතී''ති. තත්ථ **කාරණන්ති** සුත්තාදිනයං නිස්සාය අත්තනොමතියා උද්ධටං හෙතුං. **විනිච්ඡයන්ති** අට්ඨකථාවිනිච්ඡයං.

ද්වින්නම්පි කාරණච්ඡායා දිස්සතීති සකවාදීපරවාදීනං උභින්නම්පි කප්පියාකප්පියභාවසාධකං කාරණපතිරූපකච්ඡායා දිස්සති. තත්ථ **කාරණච්ඡායාති** සුත්තාදීසු ''කප්පිය''න්ති ගාහස්ස, ''අකප්පිය''න්ති ගාහස්ස ච නිමිත්තභූතෙන කිච්ඡෙන පටිපාදනීයං අවිභූතකාරණං කාරණච්ඡායා, කාරණපතිරූපකන්ති අත්ථො. යදි ද්වින්නම්පි

කාරණච්ඡායා දිස්සති, කස්මා අකප්පියෙයෙව ඨාතබ්බන්ති ආහ **“විනයඤ්හි පත්වා”**තිආදි. ‘‘විනයං පත්වා’’ති වුත්තමෙවත්ථං පාකටතරං කත්වා දස්සෙන්තො ආහ **“කප්පියාකප්පියවිචාරණං ආගම්මා”**ති. **රුන්ධිතබ්බ**න්තිආදීසු දුබ්බිඤ්ඤෙය්‍යවිනිච්ඡයෙ කප්පියාකප්පියභාවෙ සති ‘‘කප්පිය’’න්ති ගහණං රුන්ධිතබ්බං, ‘‘අකප්පිය’’න්ති ගහණං **ගාළ්හං කාතබ්බං,** අපරාපරප්පවත්තං කප්පියග්ගහණං **සොතං පච්ඡින්දිතබ්බං,** ගරුකභාවසඞ්ඛාතෙ අකප්පියෙයෙව ඨාතබ්බන්ති අත්ථො. අථ වා **රුන්ධිතබ්බ**න්ති කප්පියසඤ්ඤාය වීතික්කමකාරණං රුන්ධිතබ්බං, තංනිවාරණචිත්තං දළ්හතරං කාතබ්බං. **සොතං පච්ඡින්දිතබ්බ**න්ති තත්ථ වීතික්කමප්පවත්ති පච්ඡින්දිතබ්බා. **ගරුකභාවෙති** අකප්පියභාවෙති අත්ථො.

බහූහි සුත්තවිනිච්ඡයකාරණෙහීති බහූහි සුත්තෙහි චෙව තතො ආනීතවිනිච්ඡයකාරණෙහි ච. අථ වා සුත්තෙන අට්ඨකථාවිනිච්ඡයෙන ච ලද්ධකාරණෙහි. **අත්තනො ගහණං න විස්සජ්ජෙතබ්බ**න්ති සකවාදිනා අත්තනො ‘‘අකප්පිය’’න්ති ගහණං න විස්සජ්ජෙතබ්බන්ති අත්ථො.

ඉදානි වුත්තමෙවත්ථං නිගමෙන්තො **“එව”**න්තිආදිමාහ. තත්ථ **යොති** සකවාදීපරවාදීසු යො කොචි. කෙචි පන ‘‘සකවාදීසුයෙව යො කොචි ඉධාධිප්පෙතො’’ති වදන්ති, එවං සන්තෙ ‘‘අථ පනායං කප්පියන්ති ගහෙත්වා කථෙති’’තිආදීසු සබ්බත්ථ උභොපි සකවාදිනොයෙව සියුං හෙට්ඨා වුත්තස්සෙව නිගමනවසෙන ‘‘එව’’න්තිආදිනා වුත්තත්තා, තස්මා තං න ගහෙතබ්බං. **අතිරෙකකාරණං ලභතීති** එත්ථ සුත්තාදීසු පුරිමං පුරිමං අතිරෙකකාරණං නාම, යො වා සුත්තාදීසු චතූසු බහුතරං කාරණං ලභති, සො අතිරෙකකාරණං ලභති නාම.

සුට්ඨු පවත්ති එතස්සාති, සුට්ඨු පවත්තති සීලෙනාති වා **සුප්පවත්ති**. තෙනාහ **“සුප්පවත්තීති සුට්ඨු පවත්ත”**න්ති. වාචාය උග්ගතං **වාචුග්ගතං,** වචසා සුග්ගහිතන්ති වුත්තං හොති. අථ වා **වාචුග්ගත**න්ති වාචාය උග්ගතං, තත්ථ නිරන්තරං ඨිතන්ති අත්ථො. **සුත්තතොති** ඉමස්ස විවරණං **“පාළිතො”**ති. එත්ථ ච ‘‘සුත්තං නාම සකලං විනයපිටක’’න්ති වුත්තත්තා පුන **සුත්තතොති** තදත්ථපටිපාදකං සුත්තාභිධම්මපාළිවචනං අධිප්පෙතං. **අනුබ්‍යඤ්ජනසොති** ඉමස්ස විවරණං **“පරිපුච්ඡතො ච අට්ඨකථාතො චා”**ති. පාළිං අනුගන්ත්වා අත්ථස්ස බ්‍යඤ්ජනතො පකාසනතො **“අනුබ්‍යඤ්ජන”**න්ති හි පරිපුච්ඡා අට්ඨකථා ච වුච්චති. එත්ථ ච අට්ඨකථාය විසුං ගහිතත්තා **“පරිපුච්ඡා”**ති ථෙරවාදො වුත්තො. අථ වා **පරිපුච්ඡාති** ආචරියස්ස සන්තිකා පාළියා අත්ථසවනං. **අට්ඨකථාති** පාළිමුත්තකවිනිච්ඡයො. තදුභයම්පි පාළිං අනුගන්ත්වා අත්ථස්ස බ්‍යඤ්ජනතො ‘‘අනුබ්‍යඤ්ජන’’න්ති වුත්තං.

විනයෙති විනයාචාරෙ. තෙනෙව වක්ඛති **“විනයං අජහන්තො අවොක්කමන්තො”**තිආදි. තත්ථ පතිට්ඨානං නාම සඤ්චිච්ච ආපත්තියා අනාපජ්ජනාදිනා හොතීති ආහ **“ලජ්ජිභාවෙන පතිට්ඨිතො”**ති, තෙන ලජ්ජී හොතීති වුත්තං හොති. විනයධරස්ස ලක්ඛණෙ වත්තබ්බෙ කිං ඉමිනා ලජ්ජිභාවෙනාති ආහ **“අලජ්ජී හී”**තිආදි. තත්ථ **බහුස්සුතොපීති** ඉමිනා පඨමලක්ඛණසමන්නාගමං දස්සෙති. **ලාභගරුකතායාති** ඉමිනා විනයෙ ඨිතතාය අභාවෙ පඨමලක්ඛණයොගා කිච්චකරො න හොති, අථ ඛො අකිච්චකරො අනත්ථකරො එවාති දස්සෙති. සඞ්ඝභෙදස්ස පුබ්බභාගෙ පවත්තකලහස්සෙතං අධිවචනං **සඞ්ඝරාජීති. කුක්කුච්චකොති** අණුමත්තෙසුපි වජ්ජෙසු භයදස්සනවසෙන කුක්කුච්චං උප්පාදෙන්තො. **තන්තිං අවිසංවාදෙත්වාති** පාළිං අඤ්ඤථා අකත්වා. **අවොක්කමන්තොති** අනතික්කමන්තො.

චිත්ථුනතීති අත්ථං අදිස්වා නිත්ථුනති, විත්ථම්භති වා. **විප්ඵන්දතීති** කම්පති. **සන්තිට්ඨිතුං න සක්කොතීති** එකස්මිංයෙව අත්ථෙ පතිට්ඨාතුං න සක්කොති. තෙනාහ **“යං යං පරෙන වුච්චති, තං තං අනුජානාතී”**ති. **සකවාදං ඡඩ්ඩෙත්වා පරවාදං ගණ්හාතීති** ‘‘උච්ඡුම්හි කසටං යාවජීවිකං, රසො සත්තාහකාලිකො, තදුභයවිනිමුත්තො ච උච්ඡු නාම විසුං නත්ථි, තස්මා උච්ඡුපි විකාලෙ වට්ටතී’’ති පරවාදිනා වුත්තෙ තම්පි ගණ්හාති. **එකෙකලොම**න්ති පලිතං සන්ධාය වුත්තං. **යම්හීති** යස්මිං පුග්ගලෙ. **පරික්ඛයං පරියාදාන**න්ති අත්ථතො එකං.

ආචරියපරම්පරාති ආචරියානං විනිච්ඡයපරම්පරා. තෙනෙව වක්ඛති ‘‘අත්තනොමතිං පහාය…පෙ…. යථා ආචරියො ච ආචරියාචරියො ච පාළිඤ්ච පරිපුච්ඡඤ්ච වදන්ති, තථා ඤාතුං වට්ටතී’’ති. න හි ආචරියානං නාමමත්තතො පරම්පරජානනෙ පයොජනං අත්ථි. **පුබ්බාපරානුසන්ධිතොති** පුබ්බවචනස්ස අපරවචනෙන සහ අත්ථසම්බන්ධජානනතො. **අත්ථතොති** සද්දත්ථපිණ්ඩත්ථඅධිප්පෙතත්ථාදිතො. **කාරණතොති** තදත්ථුපපත්තිතො. **ආචරියපරම්පර**න්ති ඉමස්සෙව වෙවචනං ‘‘ථෙරවාදඞ්ග’’න්ති, ථෙරපටිපාටින්ති අත්ථො. **ද්වෙ තයො පරිවට්ටාති** ද්වෙ තයො පරම්පරා.

ඉමෙහි ච පන තීහි ලක්ඛණෙහීති එත්ථ පඨමෙන ලක්ඛණෙන විනයස්ස සුට්ඨු උග්ගහිතභාවො වුත්තො, දුතියෙන තත්ථ ලජ්ජිභාවෙන චෙව අචලතාය ච සුප්පතිට්ඨිතතා, තතියෙන පාළිඅට්ඨකථාසු සරූපෙන අනාගතානම්පි තදනුලොමතො ආචරියෙහි දින්නනයතො විනිච්ඡිනිතුං සමත්ථතා. **ඔතිණ්ණෙ වත්ථුස්මින්ති** චොදනාවසෙන වීතික්කමවත්ථුස්මිං සඞ්ඝමජ්ඣෙ ඔතිණ්ණෙ. **චොදකෙන ච චුදිතකෙන ච වුත්තෙ වත්තබ්බෙති** එවං ඔතිණ්ණවත්ථුං නිස්සාය චොදකෙන ‘‘දිට්ඨං සුත’’න්තිආදිනා, චුදිතකෙන ‘‘අත්ථී’’තිආදිනා ච යං වත්තබ්බං, තස්මිං වත්තබ්බෙ වුත්තෙති අත්ථො. **වත්ථු ඔලොකෙතබ්බ**න්ති තස්ස තස්ස සික්ඛාපදස්ස වත්ථු ඔලොකෙතබ්බං. ‘‘තිණෙන වා

පණ්ණෙන වා…පෙ…. යො ආගච්ඡෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති හිදං නිස්සග්ගියෙ අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්තිසික්ඛාපදස්ස (පාරා. 517) වත්ථුස්මිං පඤ්ඤත්තං.

ථුල්ලච්චයදුබ්භාසිතාපත්තීනං මාතිකාය අනාගතත්තා **''පඤ්චන්නං ආපත්තීනං අඤ්ඤතර''**න්ති වුත්තං. **තිකදුක්කට**න්ති ''අනුපසම්පන්නෙ උපසම්පන්නසඤ්ඤී උජ්ඣායති ඛීයති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''තිආදිනා (පාචි. 106) ආගතං තිකදුක්කටං. **අඤ්ඤතරං වා ආපත්ති**න්ති ''කාලෙ විකාලසඤ්ඤී, ආපත්ති දුක්කටස්ස, කාලෙ වෙමතිකො, ආපත්ති දුක්කටස්සා''තිආදිකං (පාචි. 250) දුකදුක්කටං සන්ධාය වුත්තං.

අන්තරාපත්තින්ති එත්ථ තස්මිං තස්මිං සික්ඛාපදෙ ආගතවත්ථුවීතික්කමං විනා අඤ්ඤස්මිං වත්ථුවීතික්කමෙ නිදානතො පභුති විනීතවත්ථුපරියොසානා අන්තරන්තරා වුත්තා ආපත්ති. ඉධ පන ''වත්ථුං ඔලොකෙතී''ති විසුං ගහිතත්තා තදවසෙසා අන්තරාපත්තීති ගහිතා. **පටිලාතං උක්ඛිපතී**ති ඉදම්පි විසිබ්බනසික්ඛාපදෙ (පාචි. 350) ආගතං, තත්ථ ඩය්හමානං අලාතං අග්ගිකපාලාදිතො බහි පතිතං අවිජ්ඣාතමෙව පටිඋක්ඛිපති, පුන යථාඨානෙ ඨපෙතීති අත්ථො. විජ්ඣාතං පන පටික්ඛිපන්තස්ස පාචිත්තියමෙව.

අනාපත්තින්ති එත්ථ අන්තරන්තරා වුත්තා අනාපත්තිපි අත්ථි, ''අනාපත්ති, භික්ඛවෙ, ඉද්ධිමස්ස ඉද්ධිවිසයෙ''තිආදි විය සාපි සඞ්ගය්හති. **සික්ඛාපදන්තරෙසූ**ති විනීතවත්ථුං අන්තොකත්වා එකෙකස්මිං සික්ඛාපදන්තරෙ.

පාරාජිකාපත්තීති න වත්තබ්බන්ති ඉදං ආපන්නපුග්ගලෙන ලජ්ජීධම්මෙ ඨත්වා යථාභූතං ආවිකරණෙපි දුබ්බිනිච්ඡයං අදින්නාදානාදිං සන්ධාය වුත්තං. යං පන මෙථුනාදීසු විජානනං, තං වත්තබ්බමෙව. තෙනාහ **''මෙථුනධම්මවීතික්කමො හී''**තිආදි. යො පන අලජ්ජිතාය පටිඤ්ඤං අදත්වා වික්ඛෙපං කරොති, තස්ස ආපත්ති න සක්කා ඔළාරිකාපි විනිච්ඡිනිතුං. යාව සො යථාභූතං නාවිකරොති, සඞ්ඝස්ස ච ආපත්තිසන්දෙහො න විගච්ඡති, තාව නාසිතකොව භවිස්සති. **සුඛුමා**ති අත්තනොපි දුවිඤ්ඤෙය්‍යසභාවස්ස ලහුපරිවත්තිනො චිත්තස්ස සීඝපරිවත්තිතාය වුත්තං. **සුඛුමා**ති වා චිත්තපරිවත්තියා සුඛුමතාය සුඛුමා. තෙනාහ **''චිත්තලහුකා''**ති, චිත්තං විය ලහුකාති අත්ථො. අථ වා චිත්තං ලහු සීඝපරිවත්ති එතෙසන්ති **චිත්තලහුකා. තෙ**ති තෙ වීතික්කමෙ. **තංවත්ථුක**න්ති තෙ අදින්නාදානමනුස්සවිග්ගහවීතික්කමා වත්ථු අධිට්ඨානං කාරණමෙතස්සාති තංවත්ථුකං.

යං ආචරියො භණති, තං කරොහීතිආදි සබ්බං ලජ්ජීපෙසලං කුක්කුච්චකමෙව සන්ධාය වුත්තං. යො යාථාවතො පකාසෙත්වා සුද්ධිමෙව ගවෙසති, **තෙනපි. පාරාජිකොසීති න වත්තබ්බො**ති අනාපත්තිකොටියාපි සඞ්කියමානත්තා වුත්තං. තෙනෙව **''පාරාජිකච්ඡායා''**ති වුත්තං. **''සීලානි සොධෙත්වා**ති යංවත්ථුකං කුක්කුච්චං උප්පන්නං, තං අමනසිකරිත්වා අවසෙසසීලානි සොධෙත්වා''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.45) වුත්තං, විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.45) පන **''සීලානි සොධෙත්වා**ති යස්මිං වීතික්කමෙ පාරාජිකාසඞ්කා වත්තති, තත්ථ පාරාජිකාභාවපක්ඛං ගහෙත්වා දෙසනාවුට්ඨානගාමිනීනං ආපත්තීනං සොධනවසෙන සීලානි සොධෙත්වා''ති. පාකටභාවතො සුඛවලඤ්ජතාය ච **''ද්වත්තිංසාකාරං තාව මනසි කරොහී''**ති වුත්තං, උපලක්ඛණවසෙන වා. අඤ්ඤස්මිං කම්මට්ඨානෙ කතපරිචයෙන තමෙව මනසි කාතබ්බං. යං කිඤ්චි වා අභිරුචිතං මනසි කාතුං වට්ටතෙව. **කම්මට්ඨානං ඝටයතී**ති අන්තරන්තරා ඛණ්ඩං අදස්සෙත්වා චිත්තෙන සද්ධිං ආරම්මණභාවෙන චිරකාලං ඝටයති. **සඞ්ඛාරා පාකටා හුත්වා උපට්ඨහන්තී**ති විපස්සනාකම්මට්ඨානිකො චෙ, තස්ස සඞ්ඛාරා පාකටා හුත්වා උපට්ඨහන්ති.

සචෙ කතපාරාජිකවීතික්කමො භවෙය්‍ය, තස්ස සතිපි අසරිතුකාමතාය විප්පටිසාරවත්ථුවසෙන පුනප්පුනං තං උපට්ඨහතීති චිත්තෙකග්ගතං න වින්දති. තෙන වුත්තං **''කම්මට්ඨානං න ඝටයතී''**තිආදි. **කම්මට්ඨානං න ඝටයතී**ති චිත්තක්ඛොභාදිබහුලස්ස සුද්ධසීලස්සපි චිත්තං න සමාධියති, තං ඉධ පාරාජිකමූලන්ති න ගහෙතබ්බං. කතපාපමූලකෙන විප්පටිසාරෙනෙවෙත්ථ චිත්තස්ස අසමාධියනං සන්ධාය ''කම්මට්ඨානං න ඝටයතී''තිආදි වුත්තං. තෙනාහ **''විප්පටිසාරග්ගිනා''**තිආදි. **අත්තනා**ති චිත්තෙන කරණභූතෙන පුග්ගලො කත්තා ජානාති, පච්චත්තෙ වා කරණවචනං, අත්තා සයං ජානාතීති අත්ථො. **අඤ්ඤා ච දෙවතා ජානන්තී**ති ආරක්ඛදෙවතාහි අඤ්ඤා පරචිත්තවිදුනියො දෙවතා ජානන්ති.

ඉමස්මිං ඨානෙ පණ්ඩිතෙහි විචාරෙතබ්බං කාරණං අත්ථි. කථං? ඉදානි එකච්චෙ විනයධරා පඨමපාරාජිකවිසයෙ වත්ථුම්හි ඔතිණ්ණෙ ඉත්ථියා වා පුරිසෙන වා ගහට්ඨෙන වා පබ්බජිතෙන වා චොදියමානෙ චුදිතකං භික්ඛුං පුච්ඡිත්වා පටිඤ්ඤාය අදීයමානාය තං භික්ඛුං සුසානෙ එකකමෙව සයාපෙන්ති, එවං සයාපියමානො සො භික්ඛු සචෙ භයසන්තාසවිරහිතො සබ්බරත්තිං තස්මිං සුසානෙ සයිතුං වා නිසීදිතුං වා සක්කොති, තං ''පරිසුද්ධො එසො''ති විනිච්ඡිනන්ති. සචෙ පන භයසන්තාසප්පත්තො සබ්බරත්තිං සයිතුං වා නිසීදිතුං වා න සක්කොති, තං ''අසුද්ධො''ති විනිච්ඡිනන්ති, තං අයුත්තං විය දිස්සති. කස්මාති චෙ? අට්ඨකථාය විරුද්ධොති, අට්ඨකථායං දුතියතතියපාරාජිකවිසයෙ එව තථාරූපො විචාරො වුත්තො, න පඨමචතුත්ථපාරාජිකවිසයෙ. වුත්තඤ්හි තත්ථ ''මෙථුනධම්මවීතික්කමො හි උත්තරිමනුස්සධම්මවීතික්කමො ච ඔළාරිකො, අදින්නාදානමනුස්සවිග්ගහවීතික්කමා පන සුඛුමා චිත්තලහුකා, තෙ සුඛුමෙනෙව ආපජ්ජති, සුඛුමෙන රක්ඛති, තස්මා විසෙසෙන තංවත්ථුකං කුක්කුච්චං පුච්ඡියමානො''ති. ටීකායඤ්ච

(සාරත්ථ. ටී. 2.45) වුත්තං "**තංවත්ථුකන්ති** තෙ අදින්නාදානමනුස්සවිග්ගහවීතික්කමා වත්ථු අධිට්ඨානං කාරණමෙතස්සාති තංවත්ථුක"න්ති, ඉදම්පි එකං කාරණං.

තත්ථාපි අඤ්ඤෙ පණ්ඩිතෙපි විනිච්ඡිනාපෙත්වා තෙසම්පි පාරාජිකච්ඡායාදිස්සනෙයෙව තථා විනිච්ඡයො කාතබ්බො, න සුද්ධභාවදිස්සනෙ. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං "ආපත්තීති අවත්වා 'සචස්ස ආචරියො ධරති…පෙ…. අථ දහරස්සපි පාරාජිකච්ඡායාව උපට්ඨාති, තෙනපි 'පාරාජිකොසී'ති න වත්තබ්බො. දුල්ලභො හි බුද්ධුප්පාදො, තතො දුල්ලභතරා පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච, එවං පන වත්තබ්බ"න්ති, ඉදමෙකං. නිසීදාපියමානොපි විවිත්තොකාසෙයෙව නිසීදාපෙතබ්බො, න සුසානෙ. වුත්තඤ්හි තත්ථ "විවිත්තං ඔකාසං සම්මජ්ජිත්වා දිවාවිහාරං නිසීදිත්වා"තිආදි, ඉදමෙකං. විවිත්තොකාසෙ නිසීදාපියමානොපි දිවායෙව නිසීදාපෙතබ්බො, න රත්තිං. තථා හි වුත්තං "දිවසං අතික්කන්තම්පි න ජානාති, සො දිවසාතික්කමෙ උපට්ඨානං ආගතො එවං වත්තබ්බො"ති, ඉදමෙකං.

ඊදිසං විධානං සයං ආරොචිතෙ එව විධාතබ්බං, න පරෙහි චොදියමානෙ. තථා හි වුත්තං "එවං කතවීතික්කමෙන භික්ඛුනා සයමෙව ආගන්ත්වා ආරොචිතෙ පටිපජ්ජිතබ්බ"න්ති. අථ කස්මා ඉදානි එවං කරොන්තීති? ගිහීනං අසක්ඛිකඅට්ටකරණෙ උදකෙ නිමුජ්ජාපනං විය මඤ්ඤමානා එවං කරොන්ති. තම්පි මායාකුසලා මනුස්සා විවිධෙහි උපායෙහි විතථං කරොන්ති, තස්මා සච්චම්පි හොති, අසච්චම්පි හොති. තෙනෙව ච කාරණෙන මහොසධපණ්ඩිතාදයො බොධිසත්තා අසක්ඛිකම්පි අට්ටං උදකනිමුජ්ජාපනාදිනා න විනිච්ඡිනන්ති, උභින්නං වචනං පරිසං ගාහාපෙත්වා තෙසං වචනඤ්ච කිරියඤ්ච පරිග්ගහෙත්වා සච්චඤ්ච විතථඤ්ච ඤත්වාව විනිච්ඡිනන්ති. සාසනෙ පන භික්ඛූ සූරජාතිකාපි සන්ති, භීරුකජාතිකාපි සන්ති. සුසානඤ්ච නාම පකතිමනුස්සානම්පි භයසන්තාසකරං හොති, රත්තිකාලෙ පන අතිවිය භයානකං හුත්වා උපට්ඨාති , එවංභූතෙ සුසානෙ රත්තියං එකො අසහායො හුත්වා නිපජ්ජාපියමානො භීරුකජාතිකො භික්ඛු පරිසුද්ධසීලොපි සමානො කිං න භායෙය්‍ය, කථං සබ්බරත්තිං සයිතුං වා නිසීදිතුං වා සක්කුණෙය්‍ය, තථාරූපං භික්ඛුං "අපරිසුද්ධො"ති වදන්තො කථං කිච්චකරො භවිස්සති.

අලජ්ජී පන සූරජාතිකො අත්තනො වජ්ජං පටිච්ඡාදෙතුකාමො භායන්තොපි අභායන්තො විය හුත්වා "සචෙ විකාරං දස්සෙස්සාමි, අනත්ථං මෙ කරිස්සන්තී"ති අනත්ථභයෙන අධිවාසෙත්වා සයිතුං වා නිසීදිතුං වා සක්කුණෙය්‍ය, එවරූපං පුග්ගලං "පරිසුද්ධො"ති වදන්තො කථං සුවිනිච්ඡිතො භවිස්සතීති. ඉදම්පි එකං කාරණං.

අථාපි වදෙය්‍යුං – යථා උදකෙ නිමුජ්ජාපිතමනුස්සානං අසච්චවාදීනං දෙවතානුභාවෙන කුම්භීලාදයො ආගන්ත්වා ගණ්හන්තා විය උපට්ඨහන්ති, තස්මා අසච්චවාදිනො සීසං ජ්ලවන්ති, සච්චවාදීනං පන න උපට්ඨහන්ති, තස්මා තෙ සුඛෙන නිසීදිතුං සක්කොන්ති, එවං තෙසම්පි භික්ඛූනං අපරිසුද්ධසීලානං දෙවතානුභාවෙන සීහබ්‍යග්ඝාදයො ආගතා විය පඤ්ඤායන්ති, තස්මා තෙ සබ්බරත්තිං සයිතුං වා නිසීදිතුං වා න සක්කොන්ති. පරිසුද්ධසීලානං පන තථා න පඤ්ඤායන්ති, තස්මා තෙ සබ්බරත්තිං දෙවතාහි රක්ඛිතා හුත්වා භයසන්තාසරහිතා සුසානෙ සයිතුං වා නිසීදිතුං වා සක්කොන්ති, එවං දෙවතා සක්ඛිං කත්වා විනිච්ඡිතත්තා සුවිනිච්ඡිතමෙව හොතීති, තම්පි තථා න සක්කා වත්තුං. කස්මා? අට්ඨකථාටීකාදීසු තථා අවුත්තත්තා. අට්ඨකථායඤ්හි "විවිත්තං ඔකාසං සම්මජ්ජිත්වා දිවාවිහාරං නිසීදිත්වා සීලානි සොධෙත්වා 'ද්වත්තිංසාකාරං තාව මනසිකරොහී'ති වත්තබ්බො. සචෙ තස්ස අරොගං සීලං කම්මට්ඨානං ඝටයති, සඞ්ඛාරා පාකටා හුත්වා උපට්ඨහන්ති, උපචාරප්පනාප්පත්තං විය චිත්තං එකග්ගං හොති, දිවසං අතික්කන්තම්පි න ජානාති…පෙ…. යස්ස පන සීලං භින්නං හොති, තස්ස කම්මට්ඨානං න ඝටයති, පතොදාභිතුන්නං විය චිත්තං කම්පති, විප්පටිසාරග්ගිනා ඩය්හති, තත්තපාසාණෙ නිසින්නො විය තඞ්ඛණඤ්ඤෙව වුට්ඨාතී"ති එත්තකමෙව වුත්තං.

ටීකායම්පි (සාරත්ථ. ටී. 2.45) "**කම්මට්ඨානං ඝටයතීති** අන්තරන්තරා ඛණ්ඩං අදස්සෙත්වා චිත්තෙන සද්ධිං ආරම්මණභාවෙන චිරකාලං ඝටයති. **සඞ්ඛාරා පාකටා උපට්ඨහන්තීති** විපස්සනාකම්මට්ඨානිකො චෙ, තස්ස සඞ්ඛාරා පාකටා හුත්වා උපට්ඨහන්ති. සචෙ කතපාරාජිකවීතික්කමො භවෙය්‍ය, තස්ස සතිපි අසරිතුකාමතාය විප්පටිසාරවත්ථුවසෙන පුනප්පුනං තං උපට්ඨහතීති චිත්තෙකග්ගතං න වින්දතී"ති එත්තකමෙව වුත්තං.

විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. 1.45) "**කම්මට්ඨානං ඝටයතීති** විප්පටිසාරමූලකෙන වික්ඛෙපෙන අන්තරන්තරා ඛණ්ඩං අදස්සෙත්වා පබන්ධවසෙන චිත්තෙන සඞ්ඝටයති. **සඞ්ඛාරාති** විපස්සනාකම්මට්ඨානවසෙන වුත්තං. සාපත්තිකස්ස හි පගුණම්පි කම්මට්ඨානං න සුට්ඨු උපට්ඨාති. පගෙව පාරාජිකස්ස. තස්ස හි විප්පටිසාරනින්නතාය චිත්තං එකග්ගං න හොති. එකස්ස පන විතක්කවික්ඛෙපාදිබහුලස්ස සුද්ධසීලස්සපි චිත්තං න සමාධියති, තං ඉධ පාරාජිකමූලන්ති න ගහෙතබ්බං. කතපාපමූලකෙන විප්පටිසාරෙනෙවෙත්ථ චිත්තස්ස අසමාධියනං සන්ධාය **'කම්මට්ඨානං න ඝටයතී'**තිආදි වුත්ත"න්ති එත්තකමෙව වුත්තං, න වුත්තං "දෙවතානුභාවෙනා"තිආදි, තස්මා යදි බුද්ධසාසනෙ සගාරවො සික්ඛාකාමො භික්ඛු දුතියතතියපාරාජිකවිසයෙ අත්තනො කඤ්චි වීතික්කමං දිස්වා "පාරාජිකං ආපන්නො නු ඛො අහං, න නු ඛො"ති සංසයපක්ඛන්දො විනයධරං උපසඞ්කමිත්වා තං වීතික්කමං යථාභූතං ආචික්ඛිත්වා පුච්ඡෙය්‍ය, තතො විනයධරෙන අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව "සබ්බං පුබ්බවිධානං කත්වා විවිත්තං ඔකාසං සම්මජ්ජිත්වා දිවාවිහාරං නිසීදිත්වා සීලානි සොධෙත්වා ද්වත්තිංසාකාරෙ තාව මනසිකරොහී"ති එත්තකමෙව වත්තබ්බො , න වත්තබ්බො "සුසානෙ සෙය්‍යං කප්පෙහී"තිආදි. ආගතකාලෙපි අට්ඨකථායං ආගතනයෙනෙව පුච්ඡිත්වා අට්ඨකථායං ආගතනයෙනෙවස්ස සුද්ධාසුද්ධභාවො වත්තබ්බොති දට්ඨබ්බං.

එවං හොතු, එවං සන්තෙ ඉදානි පඨමපාරාජිකවිසයෙ චොදෙන්තානං කථං විනිච්ඡයො කාතබ්බොති? චොදකෙන වත්ථුස්මිං ආරොපිතෙ චුදිතකො පුච්ඡිතබ්බො ''සන්තමෙතං, නො''ති එවං වත්ථුං උපපරික්ඛිත්වා භූතෙන වත්ථුනා චොදෙත්වා සාරෙත්වා ඤත්තිසම්පදාය අනුස්සාවනසම්පදාය තං අධිකරණං වූපසමෙතබ්බං. එවම්පි අලජ්ජී නාම ''එතම්පි නත්ථි, එතම්පි නත්ථී''ති වදෙය්‍ය, පටිඤ්ඤං න දදෙය්‍ය, අථ කිං කාතබ්බන්ති? එවම්පි අලජ්ජිස්ස පටිඤ්ඤාය එව ආපත්තියා කාරෙතබ්බං යථා තං තිපිටකචූළාභයත්ථෙරෙනාති. වුත්තඤ්හෙතං අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.385-386) ''එවං ලජ්ජිනා චොදියමානො අලජ්ජී බහූසුපි වත්ථූසු උප්පන්නෙසු පටිඤ්ඤං න දෙති, සො 'නෙව සුද්ධො'ති වත්තබ්බො, න 'අසුද්ධො'ති, ජීවමතකො නාම ආමකපූතිකො නාම චෙස. සචෙ පනස්ස අඤ්ඤම්පි තාදිසං වත්ථු උප්පජ්ජති, න විනිච්ඡිතබ්බං, තථා නාසිතකොව භවිස්සතී''තිආදි.

235. එවං විනයධරලක්ඛණඤ්ච ඡට්ඨානඔලොකනඤ්ච විදිත්වා ඉදානි…පෙ.… විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා. කිමත්ථන්ති ආහ **''යා සා…පෙ.… ජානනත්ථ''**න්ති. යා සා පුබ්බෙ වුත්තප්පභෙදා චොදනා අත්ථි, තස්සායෙව සම්පත්තිවිපත්තිජානනත්ථං ආදිමජ්ඣපරියොසානාදීනං වසෙන විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො, න අවුත්තචොදනාපභෙදජානනත්ථන්ති අත්ථො. **සෙය්‍යථිදන්ති** පුච්ඡනත්ථෙ නිපාතො, සො විනිච්ඡයො කතමොති අත්ථො.

චොදනාය කති මූලානි, කති වත්ථූනි, කති භූමියොති එත්ථ ''කතිහාකාරෙහී''තිපි වත්තබ්බං. වුත්තඤ්හෙතං පරිවාරෙ (පරි. 362) චොදනාකණ්ඩෙ ''චොදනාය කති මූලානි, කති වත්ථූනි, කති භූමියො, කතිහාකාරෙහි චොදෙතී''ති. **මෙත්තචිත්තො වක්ඛාමි, නො දොසන්තරොති** එතස්සාපි පරතො ''චොදනාය ඉමා පඤ්ච භූමියො. කතමෙහි ද්වීහාකාරෙහි චොදෙති, කායෙන වා චොදෙති, වාචාය වා චොදෙති, ඉමෙහි ද්වීහාකාරෙහි චොදෙතී''ති වත්තබ්බං. කස්මා? චොදනාකණ්ඩෙ (පරි. 362) තථා විජ්ජමානතොති. **පන්නරසසු ධම්මෙසු පතිට්ඨාතබ්බන්ති** පරිසුද්ධකායසමාචාරතා, පරිසුද්ධවචීසමාචාරතා, මෙත්තචිත්තෙ පච්චුපට්ඨිතතා, බහුස්සුතතා, උභයපාතිමොක්ඛස්වාගතතා, කාලෙන වචනතා, භූතෙන වචනතා, සණ්හෙන වචනතා, අත්ථසඤ්හිතෙන වචනතා, මෙත්තචිත්තො හුත්වා වචනතා, කාරුඤ්ඤතා, හිතෙසිතා, අනුකම්පතා, ආපත්තිවුට්ඨානතා, විනයපුරෙක්ඛාරතාති. වුත්තඤ්හෙතං උපාලිපඤ්චකෙ (පරි. 436) ''චොදකෙනුපාලි භික්ඛුනා පරං චොදෙතුකාමෙන එවං පච්චවෙක්ඛිතබ්බං – පරිසුද්ධකායසමාචාරො නු ඛොම්හි…පෙ.… පරිසුද්ධවචීසමාචාරො නු ඛොම්හි…පෙ.… මෙත්තං නු ඛො මෙ චිත්තං පච්චුපට්ඨිතං සබ්‍රහ්මචාරීසු…පෙ.… බහුස්සුතො නු ඛොම්හි සුතධරො සුතසන්නිචයො…පෙ.… උභයානි ඛො මෙ පාතිමොක්ඛානි විත්ථාරෙන ස්වාගතානි…පෙ.… කාලෙන වක්ඛාමි, නො අකාලෙන, භූතෙන වක්ඛාමි, නො අභූතෙන, සණ්හෙන වක්ඛාමි, නො ඵරුසෙන, අත්ථසඤ්හිතෙන වක්ඛාමි, නො අනත්ථසඤ්හිතෙන, මෙත්තචිත්තො වක්ඛාමි, නො දොසන්තරො…පෙ.… කාරුඤ්ඤතා, හිතෙසිතා, අනුකම්පතා, ආපත්තිවුට්ඨානතා, විනයපුරෙක්ඛාරතා''ති.

තත්ථ **කාරුඤ්ඤතාති** කාරුණිකභාවො. ඉමිනා කරුණා ච කරුණාපුබ්බභාගො ච දස්සිතො . **හිතෙසිතාති** හිතගවෙසනතා . **අනුකම්පතාති** තෙන හිතෙන සංයොජනතා. **ආපත්තිවුට්ඨානතාති** ආපත්තිතො වුට්ඨාපෙත්වා සුද්ධන්තෙ පතිට්ඨාපනතා. වත්ථුං චොදෙත්වා සාරෙත්වා පටිඤ්ඤං ආරොපෙත්වා යථාපටිඤ්ඤාය කම්මකරණං **විනයපුරෙක්ඛාරතා** නාම. අමූලකම්පි සමූලකම්පි ''මූල''න්ති ගහෙත්වා වදන්තීති ආහ **''ද්වෙ මූලානී''**ති. **කාලෙන වක්ඛාමී**තිආදීසු එකො එකං ඔකාසං කාරෙත්වා චොදෙන්තො **කාලෙන වදති** නාම. සඞ්ඝමජ්ඣෙ ගණමජ්ඣෙ සලාකග්ගයාගුඅග්ගවිතක්කමාළකභික්ඛාචාරමග්ගආසනසාලාදීසු, උපට්ඨාකෙහි පරිවාරිතක්ඛණෙ වා චොදෙන්තො **අකාලෙන වදති** නාම. තච්ඡෙන වත්ථුනා චොදෙන්තො **භූතෙන වදති** නාම. තුච්ඡෙන චොදෙන්තො **අභූතෙන වදති** නාම. ''අම්භො මහල්ලක පරිසාවචර පංසුකූලික ධම්මකථික පතිරූපං තව ඉද''න්ති වදන්තො **ඵරුසෙන වදති** නාම. ''භන්තෙ, මහල්ලකා පරිසාවචරා පංසුකූලිකා ධම්මකථිකා පතිරූපං තුම්හාකං ඉද''න්ති වදන්තො **සණ්හෙන වදති** නාම. කාරණනිස්සිතං කත්වා වදන්තො **අත්ථසඤ්හිතෙන වදති** නාම. **මෙත්තචිත්තො වක්ඛාමි, නො දොසන්තරොති** මෙත්තචිත්තං උපට්ඨාපෙත්වා වක්ඛාමි, න දුට්ඨචිත්තො හුත්වා. **සච්චෙ ච අකුප්පෙ චාති** වචීසච්චෙ ච අකුප්පතාය ච. චුදිතකෙන හි සච්චඤ්ච වත්තබ්බං, කොපො ච න කාතබ්බො, අත්තනා ච න කුප්පිතබ්බං, පරො ච න ඝට්ටෙතබ්බොති අත්ථො.

ඉමස්මිං ඨානෙ ''සඞ්ඝෙන ඔතිණ්ණානොතිණ්ණං ජානිතබ්බං – අනුවිජ්ජකෙන යෙන ධම්මෙන යෙන විනයෙන යෙන සත්ථුසාසනෙන තං අධිකරණං වූපසම්මති, තථා තං අධිකරණං වූපසමෙතබ්බ''න්ති වත්තබ්බං. වුත්තඤ්හෙතං චොදනාකණ්ඩෙ (පරි. 363) ''චොදකෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බං? චුදිතකෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බං? සඞ්ඝෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බං? අනුවිජ්ජකෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බං? චොදකෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බන්ති? චොදකෙන පඤ්චසු ධම්මෙසු පතිට්ඨාය පරො චොදෙතබ්බො. කාලෙන වක්ඛාමි නො අකාලෙන, භූතෙන වක්ඛාමි නො අභූතෙන, සණ්හෙන වක්ඛාමි නො ඵරුසෙන, අත්ථසඤ්හිතෙන වක්ඛාමි නො අනත්ථසඤ්හිතෙන, මෙත්තචිත්තො වක්ඛාමි නො දොසන්තරොති. චොදකෙන එවං පටිපජ්ජිතබ්බං. චුදිතකෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බන්ති? චුදිතකෙන ද්වීසු ධම්මෙසු පතිට්ඨාතබ්බං සච්චෙ ච අකුප්පෙ ච. චුදිතකෙන එවං පටිපජ්ජිතබ්බං. සඞ්ඝෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බන්ති? සඞ්ඝෙන ඔතිණ්ණානොතිණ්ණං ජානිතබ්බං. සඞ්ඝෙන එවං පටිපජ්ජිතබ්බං. අනුවිජ්ජකෙන කථං පටිපජ්ජිතබ්බන්ති? අනුවිජ්ජකෙන යෙන ධම්මෙන යෙන විනයෙන යෙන සත්ථුසාසනෙන තං අධිකරණං වූපසම්මති, තථා තං අධිකරණං වූපසමෙතබ්බං. අනුවිජ්ජකෙන එවං පටිපජ්ජිතබ්බ''න්ති.

අට්ඨකථායම්පි (පරි. අට්ඨ. 362-363) **“චොදනාය කො ආදීති**ආදිපුච්ඡානං විස්සජ්ජනෙ **සච්චෙ අකුප්පෙ චාති** එත්ථ සච්චෙ පතිට්ඨාතබ්බං අකුප්පෙ ච, යං කතං වා අකතං වා, තදෙව වත්තබ්බං, න චොදකෙ වා අනුවිජ්ජකෙ වා සඞ්ඝෙ වා කොපො උප්පාදෙතබ්බො. **ඔතිණ්ණානොතිණ්ණං ජානිතබ්බ**න්ති ඔතිණ්ණඤ්ච අනොතිණ්ණඤ්ච වචනං ජානිතබ්බං. තත්‍රායං ජානනවිධි – එත්තකා චොදකස්ස පුබ්බකථා, එත්තකා පච්ඡිමකථා, එත්තකා චුදිතකස්ස පුබ්බකථා, එත්තකා පච්ඡිමකථාති ජානිතබ්බා. චොදකස්ස පමාණං ගණ්හිතබ්බං, චුදිතකස්ස පමාණං ගණ්හිතබ්බං, අනුවිජ්ජකස්ස පමාණං ගණ්හිතබ්බං. අනුවිජ්ජකො අප්පමත්තකම්පි අහාපෙන්තො ‘ආවුසො, සමන්නාහරිත්වා උජුං කත්වා ආහරා’ති වත්තබ්බො, සඞ්ඝෙන එවං පටිපජ්ජිතබ්බං. **යෙන ධම්මෙන යෙන විනයෙන යෙන සත්ථුසාසනෙන තං අධිකරණං වූපසම්මතීති** එත්ථ ධම්මොති භූතං වත්ථු. **විනයොති** චොදනා චෙව සාරණා ච. **සත්ථුසාසනන්ති** ඤත්තිසම්පදා චෙව අනුස්සාවනසම්පදා ච. එතෙන හි ධම්මෙන ච විනයෙන ච සත්ථුසාසනෙන ච අධිකරණං වූපසම්මති, තස්මා අනුවිජ්ජකෙන භූතෙන වත්ථුනා චොදෙත්වා ආපත්තිං සාරෙත්වා ඤත්තිසම්පදාය චෙව අනුස්සාවනසම්පදාය ච තං අධිකරණං වූපසමෙතබ්බං, අනුවිජ්ජකෙන එවං පටිපජ්ජිතබ්බ”න්ති ආගතං, තස්මා වත්තබ්බමෙත්තකං ද්වයන්ති.

එවං එකදෙසෙන චොදනාකණ්ඩනයං දස්සෙත්වා ඉදානි එකදෙසෙනෙව මහාසඞ්ගාමනයං දස්සෙන්තො **“අනුවිජ්ජකෙන චොදකො පුච්ඡිතබ්බො”**තිආදිමාහ. තත්ථ **යං ඛො ත්වං, ආවුසො, ඉමං භික්ඛුං චොදෙසි, කිම්හි නං චොදෙසීති** චොදනාසාමඤ්ඤතො වුත්තං, පාළියං (මහාව. 237) පන පවාරණාඨපනවසෙන චොදනං සන්ධාය “යං ඛො ත්වං, ආවුසො, ඉමස්ස භික්ඛුනො පවාරණං ඨපෙසී”ති වුත්තං. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

එවං එකදෙසෙන මහාසඞ්ගාමනයං දස්සෙත්වා ඉදානි එකදෙසෙනෙව චූළසඞ්ගාමනයං දස්සෙතුං **“සඞ්ගාමාවචරෙන භික්ඛුනා”**තිආදිමාහ. තත්ථ **සඞ්ගාමාවචරෙන භික්ඛුනාති සඞ්ගාමො** වුච්චති අධිකරණවිනිච්ඡයත්ථාය සඞ්ඝසන්නිපාතො. තත්‍ර හි අත්තපච්චත්ථිකා චෙව සාසනපච්චත්ථිකා ච උද්ධම්මං උබ්බිනයං සත්ථුසාසනං දීපෙන්තා සමොසරන්ති වෙසාලිකා වජ්ජිපුත්තකා විය. යො භික්ඛු තෙසං පච්චත්ථිකානං ලද්ධිං මද්දිත්වා සකවාදදීපනත්ථාය තත්ථ අවචරති, අජ්ඣොගාහෙත්වා විනිච්ඡයං පවත්තෙති, සො **සඞ්ගාමාවචරො** නාම යසත්ථෙරො විය, තෙන සඞ්ගාමාවචරෙන භික්ඛුනා සඞ්ඝං උපසඞ්කමන්තෙන නීචචිත්තෙන සඞ්ඝො උපසඞ්කමිතබ්බො. **නීචචිත්තෙනාති** මානද්ධජං නිපාතෙත්වා නිහතමානචිත්තෙන . **රජොහරණසමෙනාති** පාදපුඤ්ඡනසමෙන, යථා රජොහරණස්ස සංකිලිට්ඨෙ වා අසංකිලිට්ඨෙ වා පාදෙ පුඤ්ඡියමානෙ නෙව රාගො න දොසො, එවං ඉට්ඨානිට්ඨෙසු අරජ්ජන්තෙන අදුස්සන්තෙනාති අත්ථො. **යථාපතිරූපෙ ආසනෙති** යථාපතිරූපං ආසනං ඤත්වා අත්තනො පාපුණනට්ඨානෙ ථෙරානං භික්ඛූනං පිට්ඨිං අදස්සෙත්වා නිසීදිතබ්බං.

අනානාකථිකෙනාති නානාවිධං තං තං අනත්ථකථං අකථෙන්තෙන. **අතිරච්ඡානකථිකෙනාති** දිට්ඨසුතමුතම්පි රාජකථාදිකං තිරච්ඡානකථං අකථෙන්තෙන. **සාමං වා ධම්මො භාසිතබ්බොති** සඞ්ඝසන්නිපාතට්ඨානෙ කප්පියාකප්පියසන්නිස්සිතා වා රූපාරූපපරිච්ඡෙදසමථචාරවිපස්සනාචාරට්ඨානනිසජ්ජවත්තාදිනිස්සිතා වා කථා **ධම්මො** නාම. එවරූපො ධම්මො සයං වා භාසිතබ්බො, පරො වා අජ්ඣෙසිතබ්බො. යො භික්ඛු තථාරූපිං කථං කථෙතුං පහොති, සො වත්තබ්බො “ආවුසො, සඞ්ඝමජ්ඣම්හි පඤ්හෙ උප්පන්නෙ ත්වං කථෙය්‍යාසී”ති. **අරියො වා තුණ්හීභාවො නාතිමඤ්ඤිතබ්බොති** අරියා තුණ්හී නිසීදන්තා න බාලපුථුජ්ජනා විය නිසීදන්ති, අඤ්ඤතරං කම්මට්ඨානං ගහෙත්වාව නිසීදන්ති. ඉති කම්මට්ඨානමනසිකාරවසෙන තුණ්හීභාවො අරියො තුණ්හීභාවො නාම, සො නාතිමඤ්ඤිතබ්බො, “කිං කම්මට්ඨානානුයොගෙනා”ති නාවජානිතබ්බො, අත්තනො පතිරූපං කම්මට්ඨානං ගහෙත්වාව නිසීදිතබ්බන්ති අත්ථො.

න උපජ්ඣායො පුච්ඡිතබ්බොති “කො නාම තුය්හං උපජ්ඣායො”ති න පුච්ඡිතබ්බො. එස නයො සබ්බත්ථ. **න ජාතීති** “ඛත්තියජාතියො ත්වං බ්‍රාහ්මණජාතියො”ති එවං ජාති න පුච්ඡිතබ්බා. **න ආගමොති** “දීඝභාණකො ත්වං මජ්ඣිමභාණකො”ති එවං ආගමො න පුච්ඡිතබ්බො. **කුලපදෙසොපි** ඛත්තියකුලාදිවසෙනෙව වෙදිතබ්බො. **අත්‍රස්ස පෙමං වා දොසො වාති** තත්‍ර පුග්ගලෙ එතෙසං කාරණානං අඤ්ඤතරවසෙන පෙමං වා භවෙය්‍ය දොසො වා.

නො පරිසකප්පිකෙනාති පරිසකප්පකෙන පරිසානුවිධායකෙන න භවිතබ්බං, යං පරිසාය රුච්චති, තදෙව චෙතෙත්වා කප්පෙත්වා න කථෙතබ්බන්ති අත්ථො. **න හත්ථමුද්දා දස්සෙතබ්බාති** කථෙතබ්බෙ ච අකථෙතබ්බෙ ච සඤ්ඤාජනනත්ථං හත්ථවිකාරො න කාතබ්බො.

අත්ථං අනුවිධියන්තෙනාති විනිච්ඡයපටිවෙධමෙව සල්ලක්ඛෙන්තෙන, “ඉදං සුත්තං උපලබ්භති, ඉමස්මිං විනිච්ඡයෙ ඉදං වක්ඛාමී”ති එවං පරිතුලයන්තෙන නිසීදිතබ්බන්ති අත්ථො. **න ච ආසනා වුට්ඨාතබ්බන්ති** න ආසනා වුට්ඨාය සන්නිපාතමණ්ඩලෙ විචරිතබ්බං. විනයධරෙ හි උට්ඨිතෙ සබ්බා පරිසා වුට්ඨහන්ති, තස්මා න වුට්ඨාතබ්බං. **න වීතිහාතබ්බන්ති** න විනිච්ඡයො හාපෙතබ්බො. **න කුම්මග්ගො සෙවිතබ්බොති** න ආපත්ති දීපෙතබ්බා. **අසාහසිකෙන භවිතබ්බන්ති** න සහසා කාරිනා භවිතබ්බං, න සහසා දුරුත්තවචනං කථෙතබ්බන්ති අත්ථො. **වචනක්ඛමෙනාති** දුරුත්තවාචං ඛමනසීලෙන. **හිතපරිසක්කිනාති** හිතෙසිනා හිතගවෙසිනා කරුණා ච කරුණාපුබ්බභාගො ච උපට්ඨාපෙතබ්බොති අයං පදද්වයෙපි අධිප්පායො. **අනසුරුත්තෙනාති** න අසුරුත්තෙන, අසුරුත්තං වුච්චති විග්ගාහිකකථාසඞ්ඛාතං අසුන්දරවචනං, තං න කථෙතබ්බන්ති අත්ථො. **අත්තා පරිග්ගහෙතබ්බොති** “විනිච්ඡිනිතුං

වූපසමෙතුං සක්ඛිස්සාමි නු ඛො, නො''ති එවං අත්තා පරිග්ගහෙතබ්බො, අත්තනො පමාණං ජානිතබ්බන්ති අත්ථො. **පරො පරිග්ගහෙතබ්බොති** ''ලජ්ජියා නු ඛො අයං පරිසා සක්කා සඤ්ඤාපෙතුං, උදාහු නො''ති එවං පරො පරිග්ගහෙතබ්බො. **චොදකො පරිග්ගහෙතබ්බොති** ''ධම්මචොදකො නු ඛො, නො''ති එවං පරිග්ගහෙතබ්බො. **චුදිතකො පරිග්ගහෙතබ්බොති** ''ධම්මචුදිතකො නු ඛො, නො''ති එවං පරිග්ගහෙතබ්බො. **අධම්මචොදකො පරිග්ගහෙතබ්බොති** තස්ස පමාණං ජානිතබ්බං. සෙසෙසුපි එසෙව නයො.

වුත්තං අභාපෙන්තෙනාති චොදකචුදිතකෙහි වුත්තවචනං අභාපෙන්තෙන. **අවුත්තං අපකාසෙන්තෙනාති** අනොසටං වත්ථුං අපකාසෙන්තෙන. **මන්දො හාසෙතබ්බොති** මන්දො මොමූළ්හො පග්ගණ්හිතබ්බො, ''නනු ත්වං කුලපුත්තො''ති උත්තෙජෙත්වා අනුයොගවත්තං කථාපෙත්වා තස්ස අනුයොගො ගණ්හිතබ්බො. **භීරු අස්සාසෙතබ්බොති** යස්ස සඞ්ඝමජ්ඣං වා ගණමජ්ඣං වා අනොසටපුබ්බත්තා සාරජ්ජං උප්පජ්ජති, තාදිසො ''මා භායි, විස්සත්ථො කථයාහි, මයං තෙ උපත්ථම්භා භවිස්සාමා''ති වත්වාපි අනුයොගවත්තං කථාපෙතබ්බො. **චණ්ඩො නිසෙධෙතබ්බොති** අපසාරෙතබ්බො තජ්ජෙතබ්බො. **අසුචි විභාවෙතබ්බොති** අලජ්ජිං පකාසෙත්වා ආපත්තිං දෙසාපෙතබ්බො. **උජුමද්දවෙනාති** යො භික්ඛු උජු සීලවා කායවඞ්කාදිරහිතො, සො මද්දවෙනෙව උපචරිතබ්බො. **ධම්මෙසු ච පුග්ගලෙසු චාති** එත්ථ යො ධම්මගරුකො හොති, න පුග්ගලගරුකො, අයමෙව ධම්මෙසු ච පුග්ගලෙසු ච මජ්ඣත්තොති වෙදිතබ්බො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

චොදනාදිවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

එකතිංසතිමො පරිච්ඡෙදො.

32. ගරුකාපත්තිවුට්ඨානවිනිච්ඡයකථා

පටිච්ඡන්නපරිවාසකථා

236. එවං චොදනාදිවිනිච්ඡයං කථෙත්වා ඉදානි ගරුකාපත්තිවුට්ඨානවිනිච්ඡයං කථෙතුං **"ගරුකාපත්තිවුට්ඨාන"**න්තිආදිමාහ. තත්ථ ගරු අලහුකං පටිකරණං එතිස්සා ආපත්තියාති ගරුකා, ආපජ්ජිතබ්බාති ආපත්ති, ගරුකා ච සා ආපත්ති චාති ගරුකාපත්ති, වුට්ඨහතෙ වුට්ඨානං, ගරුකාපත්තියා වුට්ඨානං **ගරුකාපත්ති වුට්ඨානං**. කිං තං? සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තිතො පරිසුද්ධභාවො. තෙනාහ **"පරිවාසමානත්තාදීහි විනයකම්මෙහි ගරුකාපත්තිතො වුට්ඨාන"**න්ති. කිඤ්චාපි චතුබ්බිධො පරිවාසො, අප්පටිච්ඡන්නපරිවාසො පන ඉධ නාධිප්පෙතොති ආහ **"තිවිධො පරිවාසො"**ති. තථා හි වුත්තං සමන්තපාසාදිකායං (චූළව. අට්ඨ. 75) "තත්ථ චතුබ්බිධො පරිවාසො – අප්පටිච්ඡන්නපරිවාසො පටිච්ඡන්නපරිවාසො සුද්ධන්තපරිවාසො සමොධානපරිවාසොති. තෙසු 'යො සො, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤොපි අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බො ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ ආකඞ්ඛති පබ්බජ්ජං, ආකඞ්ඛති උපසම්පදං, තස්ස චත්තාරො මාසෙ පරිවාසො දාතබ්බො'ති එවං මහාඛන්ධකෙ (මහාව. 86) වුත්තො තිත්ථියපරිවාසො **අප්පටිච්ඡන්නපරිවාසො** නාම. තත්ථ යං වත්තබ්බං, තං වුත්තමෙව. අයං පන ඉධ අනධිප්පෙතො"ති. ඉතො පරං අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව සුවිඤ්ඤෙය්‍යොති තස්මා දුබ්බිඤ්ඤෙය්‍යට්ඨානෙයෙව වණ්ණයිස්සාම.

237. **එවං යො යො ආපන්නො හොති, තස්ස තස්ස නාමං ගහෙත්වා කම්මවාචා කාතබ්බා**ති එතෙන පාළියං සබ්බසාධාරණවසෙන "සුණාතු මෙ, භන්තෙ, සඞ්ඝො, අයං ඉත්ථන්නාමො භික්ඛූ"ති ච "යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො"ති ච ආගතෙපි කම්මවාචාභණනකාලෙ තථා අභණිත්වා "අයං බුද්ධරක්ඛිතො භික්ඛූ"ති ච "ඉමස්ස බුද්ධරක්ඛිතස්ස භික්ඛුනො"ති ච එවං සකසකනාමං උද්ධරිත්වාව කම්මවාචා කාතබ්බාති දස්සෙති.

මාළකසීමායමෙව වත්තං සමාදාතබ්බං, න තතො බහි. කස්මා? "අඤ්ඤත්ථ කම්මවාචා අඤ්ඤත්ථ සමාදාන"න්ති වත්තබ්බදොසප්පසඞ්ගතො. අසමාදින්නවත්තස්ස ආරොචනාසම්භවතො, මාළකසීමාය සන්නිපතිතානං භික්ඛූනං එකස්සපි අනාරොචනෙ සති රත්තිච්ඡෙදසම්භවතො ච. **පරිවාසං සමාදියාමි, වත්තං සමාදියාමී**ති ඉමෙසු ද්වීසු පදෙසු එකෙකෙන වා උභොහි පදෙහි වා සමාදාතබ්බං. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? "එකපදෙනපි චෙත්ථ නික්ඛිත්තො හොති පරිවාසො, ද්වීහි පන සුනික්ඛිත්තොයෙව, සමාදානෙපි එසෙව නයො"ති වක්ඛමානත්තා. **සමාදියිත්වා තත්ථෙව සඞ්ඝස්ස ආරොචෙතබ්බං,** න තත්ථ අනාරොචෙත්වා අඤ්ඤත්ථ ගන්තබ්බං. කස්මා? වුට්ඨිතාය පරිසාය පුන සන්නිපාතෙතුං දුක්කරත්තා, එකස්සපි භික්ඛුනො අනාරොචෙත්වා අරුණුට්ඨාපනෙ සති රත්තිච්ඡෙදකරත්තා.

ආරොචෙන්තෙන එවං ආරොචෙතබ්බන්ති සම්බන්ධො. "අහං භන්තෙ...පෙ.... සඞ්ඝො ධාරෙතූ"ති එත්තකමෙව වත්වා යාවතෙ විය "දුතියම්පි තතියම්පී"ති අවුත්තත්තා අච්චායිකකරණෙ සති එකවාරං ආරොචිතෙපි උපපන්නමෙවාති දට්ඨබ්බං. **වෙදියාමහං භන්තෙ, වෙදියතීති මං සඞ්ඝො ධාරෙතූ**ති එත්ථ **"වෙදියාමී**ති චිත්තෙන සම්පටිච්ඡිත්වා සුඛං අනුභවාමි, න තප්පච්චයා අහං දුක්ඛිතොති අධිප්පායො"ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.97) වුත්තං. එත්ථ ච "සුඛං වෙදෙමි වෙදන"න්තිආදීසු විය **පි**-සද්දො අනුභවනත්ථො හොති. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. චූළවග්ග 97) පන "වෙදියාමීති ජානෙමි, චිත්තෙන සම්පටිච්ඡිත්වා සුඛං අනුභවාමි, න තප්පච්චයා අහං දුක්ඛිතොති අධිප්පායොති ලිඛිත"න්ති වුත්තං. එත්ථ පන "දීපඞ්කරො ලොකවිදූ"තිආදීසු විය ඤාණත්ථො අනුභවනත්ථො ච. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.97) පන **"වෙදියාමහන්ති** ජානාපෙමහං, ආරොචෙමීති අත්ථො, අනුභවාමීතිපිස්ස අත්ථං වදන්ති. පුරිමං පන පසංසන්ති ආරොචනවචනත්තා"ති. එත්ථ තු –

> "සම්පන්නං සාලිකෙදාරං, සුවා භාදන්ති බ්‍රාහ්මණ;
> පටිවෙදෙමි තෙ බ්‍රහ්මෙ, න නං වාරෙතුමුස්සහෙ"ති. –

ආදීසු විය ආරොචනත්ථොති දට්ඨබ්බො.

ආරොචෙත්වා...පෙ.... නික්ඛිපිතබ්බන්ති දුක්කටපරිමොචනත්ථං වුත්තං. කෙචි පන "තදහෙව පුන වත්තං සමාදියිත්වා අරුණං උට්ඨාපෙතුකාමස්ස රත්තිච්ඡෙදපරිහාරත්ථම්පී"ති වදන්ති. යස්ස මාළකෙ නාරොචිතං, තස්ස ආරොචෙත්වා නික්ඛිපිතබ්බං. යස්ස ආරොචිතං, තස්ස පුන ආරොචනකිච්චං නත්ථි, කෙවලං නික්ඛිපිතබ්බමෙව. "සභාගා භික්ඛූ වසන්තී"ති වුත්තත්තා විසභාගානං වසනට්ඨානෙ වත්තං අසමාදියිත්වා බහි එව කාතුම්පි වට්ටතීති දට්ඨබ්බං. **ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කමිත්වා**ති ඉදං විහාරෙ භික්ඛූනං සජ්ඣායාදිසද්දසවනූපචාරවිජහනත්ථං වුත්තං, **මහාමග්ගතො ඔක්කම්මා**ති ඉදං මග්ගපටිපන්නානං භික්ඛූනං සවනූපචාරාතික්කමනත්ථං, **ගුම්බෙන වා**තිආදි දස්සනූපචාරවිජහනත්ථං. **සොපි කෙනචි කම්මෙන පුරෙඅරුණෙ එව ගච්ඡතී**ති ඉමිනා ආරොචනාය කතාය සබ්බෙසු භික්ඛූසු බහිවිහාරං ගතෙසුපි ඌනෙගණෙචරණදොසො වා විප්පවාසදොසො වා න හොති ආරොචනත්ථත්තා සහවාසස්සාති දස්සෙති. තෙනාහ **"අයඤ්චා"**තිආදි. අනික්ඛිත්තවත්තෙන අන්තොඋපචාරගතානං සබ්බෙසම්පි ආරොචෙතබ්බා. **"අයං නික්ඛිත්තවත්තස්ස පරිහාරො"**ති වුත්තං, තත්ථ **නික්ඛිත්තවත්තස්සා**ති වත්තං නික්ඛිපිත්වා

පරිවසන්තස්සාති අත්ථො. අයං පනෙත්ථ ථෙරස්ස අධිප්පායො – වත්තං නික්ඛිපිත්වා පරිවසන්තස්ස උපචාරගතානං සබ්බෙසං ආරොචනකිච්චං නත්ථි, දිට්ඨරූපානං සුතසද්දානං ආරොචෙතබ්බං, අදිට්ඨඅසුතානම්පි අන්තොද්වාදසහත්ථගතානං ආරොචෙතබ්බං. ඉදං වත්තං නික්ඛිපිත්වා පරිවසන්තස්ස ලක්ඛණන්ති. **ථෙරස්සාති** මහාපදුමත්ථෙරස්ස.

238. **කුක්කුච්චවිනොදනත්ථායාති** ඉමෙසු පටිච්ඡන්නදිවසප්පමාණෙන පරිවසිතදිවසෙසු ''සියුං නු ඛො තිවිධරත්තිච්ඡෙදකාරණයුත්තානි කානිචි දිවසානි, එවං සති අපරිපුණ්ණපරිවාසදිවසත්තා න මානත්තාරහො භවෙය්‍ය, අසති ච මානත්තාරහභාවෙ මානත්තං දින්නම්පි අදින්නංයෙව භවෙය්‍ය, එවඤ්ච සති ආපන්නාපත්තිතො වුට්ඨානං න භවෙය්‍යා''ති ඉමස්ස විනයකුක්කුච්චස්ස විනොදනත්ථාය. එකෙන වා ද්වීහි වා තීහි වා දිවසෙහි අධිකතරානි දිවසානි පරිවසිත්වා නනු චායං පරිවුත්ථපරිවාසො, තස්මානෙන මානත්තමෙව යාචිතබ්බං, අථ කස්මා වත්තං සමාදියිත්වා මානත්තං යාචිතබ්බන්ති ආහාති චොදනං මනසි කරොන්තෙන වුත්තං **''අයඤ්හි වත්තෙ සමාදින්නෙ''**තිආදි. හි යස්මා අයං භික්ඛු වත්තෙ සමාදින්නෙ එව මානත්තාරහො හොති, න අසමාදින්නෙ, ඉති තස්මා වත්තං සමාදියිත්වා මානත්තං යාචිතබ්බන්ති සම්බන්ධො. නනු ච කම්මවාචායං ''සො පරිවුත්ථපරිවාසො සඞ්ඝං මානත්තං යාචතී''ඉච්චෙව වුත්තං, න වුත්තං ''සමාදින්නවත්තො''ති, අථ කස්මා ''වත්තෙ සමාදින්නෙ එව මානත්තාරහො හොතී''ති වුත්තන්ති චොදනං සන්ධායාහ **''නික්ඛිත්තවත්තෙන පරිවුත්ථත්තා''**ති. යස්මා අයං භික්ඛු නික්ඛිත්තවත්තෙන හුත්වා පරිවුත්ථො හොති, නො අනික්ඛිත්තවත්තෙන, තස්මා නික්ඛිත්තවත්තෙන හුත්වා පරිවුත්ථත්තා අයං භික්ඛු වත්තෙ සමාදින්නෙ එව මානත්තාරහො හොති, නො අසමාදින්නෙති යොජනා. තථා හි වුත්තං **''අනික්ඛිත්තවත්තස්ස පන පුන සමාදානකිච්චං නත්ථි. සො හි පටිච්ඡන්නදිවසාතික්කමෙනෙව මානත්තාරහො හොති, තස්මා තස්ස මානත්තං දාතබ්බමෙවා''**ති.

චතූහි පඤ්චහි වා භික්ඛූහි සද්ධින්ති ඌනෙගණෙචරණදොසා විමුච්චනත්ථං. **පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපතොතිආදි** කිඤ්චාපි පාළියං නත්ථි, අථ ඛො අට්ඨකථාචරියානං වචනෙන තථා එව පටිපජ්ජිතබ්බන්ති ච වුත්තං. **''අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛෙත්වාති** ද්වාදසහත්ථෙ උපචාරෙ සල්ලක්ඛෙත්වා, අනික්ඛිත්තවත්තානං උපචාරසීමාය ආගතභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා සහවාසාදිකං වෙදිතබ්බන්ති ච වුත්තං. 'නික්ඛිපන්තෙන ආරොචෙත්වා නික්ඛිපිතබ්බං පයොජනං අත්ථී'ති ච වුත්තං, න පන තං පයොජනං දස්සිත''න්ති වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. චූළවග්ග 97) වුත්තං, වත්තභෙදදුක්කටා මුච්චනපයොජනං හොතීති වෙදිතබ්බං.

239. **අබ්භානං කාතුං න වට්ටතීති** කතම්පි අකතමෙව හොතීති අත්ථො. **''තෙනාපි වත්තං සමාදියිත්වා ආරොචෙත්වා අබ්භානං යාචිතබ්බ''**න්ති වුත්තත්තා අබ්භානයාචනත්ථං මානත්තස්ස සමාදියනකාලෙපි ආරොචෙතබ්බමෙව. පුබ්බෙ මානත්තචාරිතකාලෙ ආරොචිතමෙවාති අනාරොචෙත්වා අබ්භානං න යාචිතබ්බන්ති විඤ්ඤායති. එවං මානත්තයාචනකාලෙපි පරිවාසං සමාදියිත්වා ආරොචෙතබ්බමෙවාති දට්ඨබ්බං.

240. **චිණ්ණමානත්තො භික්ඛු අබ්භෙතබ්බොති** චිණ්ණමානත්තස්ස ච අබ්භානාරහස්ස ච නින්නානාකරණත්තා වුත්තං. අඤ්ඤථා ''අබ්භානාරහො අබ්භෙතබ්බො''ති වත්තබ්බං සියා. උක්ඛෙපනීයකම්මකතොපි අත්තනො ලද්ධිග්ගහණවසෙන සභාගභික්ඛුම්හි සති තස්ස අනාරොචාපෙතුං න ලභති.

''අනන්තරායිකස්ස පන අන්තරායිකසඤ්ඤාය ඡාදයතො අච්ඡන්නාවා''ති පාඨො. අවෙරිභාවෙන සභාගො **අවෙරිසභාගො**. ''සභාගසඞ්ඝාදිසෙසං ආපන්නස්ස පන සන්තිකෙ ආවි කාතුං න වට්ටතී''ති පසඞ්ගතො ඉධෙව පකාසිතං. ලහුකෙසු පටික්ඛෙපො නත්ථි. තත්ථ ඤත්තියා ආවි කත්වා උපොසථං කාතුං අනුඤ්ඤාතත්තා ලහුකසභාගං ආවි කාතුං වට්ටතීති. සභාගසඞ්ඝාදිසෙසං පන ඤත්තියා ආරොචනං න වට්ටතීති කිර. ''තස්ස සන්තිකෙ තං ආපත්තිං පටිකරිස්සතීති (මහාව. 171) වුත්තත්තා ලහුකස්සෙවායං සමනුඤ්ඤාතා. න හි සක්කා සුද්ධස්ස එකස්ස සන්තිකෙ සඞ්ඝාදිසෙසස්ස පටිකරණං කාතු''න්ති ලිඛිතං. ලහුකෙසුපි සභාගං ආවි කාතුං න වට්ටතීති. තස්මා එව හි ඤත්තියා ආවිකරණං අනුඤ්ඤාතං, ඉතරථා තං නිරත්ථකං සියා. අඤ්ඤමඤ්ඤාරොචනස්ස වට්ටති, තතො න වට්ටතීති දීපනත්ථමෙව ඤත්තියා ආවිකරණමනුඤ්ඤාතං , තෙනෙව ඉධ **''සභාගසඞ්ඝාදිසෙසං ආපන්නස්සා''**තිආදි වුත්තං, අයමත්ථො ''එත්තාවතා තෙ ද්වෙ නිරාපත්තිකා හොන්ති, තෙසං සන්තිකෙ සෙසෙහි සභාගාපත්තියො දෙසෙතබ්බා''ති වචනෙන කඞ්ඛාවිතරණියම්පි (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) පකාසිතොව. සඞ්ඝාදිසෙසං පන ඤත්තියා ආරොචෙත්වා උපොසථං කාතුං වට්ටති. තස්සා ඤත්තියා අයමත්ථො – යදා සුද්ධං භික්ඛුං පස්සිස්සති, තස්ස සන්තිකෙ අඤ්ඤමඤ්ඤාරොචනවසෙන පටිකරිස්සති, එවං පටිකතෙ ''න ච, භික්ඛවෙ, සාපත්තිකෙන පාතිමොක්ඛං සොතබ්බං, යො සුණෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (චූළව. 386) වුත්තාපත්තිතො මොක්ඛො හොති, තස්මා ''ගරුකං වා හොතු ලහුකං වා, ඤත්තියා ආවි කාතුං වට්ටතී''ති වුත්තං. උභොසු නයෙසු යුත්තතරං ගහෙතබ්බං. **''නාමඤ්චෙව ආපත්ති චාති** තෙන තෙන වීතික්කමෙනාපන්නාපත්ති **ආපත්ති. නාමන්ති** තස්සා ආපත්තියා නාම''න්ති ලිඛිතං. **ආරොචෙත්වා නික්ඛිපිතබ්බන්ති** එත්ථ ආරොචනං වත්තභෙදදුක්කටපරිහරණප්පයොජනන්ති වෙදිතබ්බං.

''සතියෙව අන්තරායෙ අන්තරායිකසඤ්ඤී ඡාදෙති, අච්ඡන්නා හොති. අන්තරායිකස්ස පන අන්තරායිකසඤ්ඤාය වා අනන්තරායිකසඤ්ඤාය වා ඡාදයතො අච්ඡන්නාවා''තිපි පාඨො. **අවෙරීති** හිතකාමො. **උද්ධස්තෙ අරුණෙති** උට්ඨිතෙ අරුණෙ. **සුද්ධස්ස සන්තිකෙති** සභාගසඞ්ඝාදිසෙසං අනාපන්නස්ස සන්තිකෙ. **වත්ථුන්ති** අසුචිමොචනාදිවීතික්කමං. **සුක්කවිස්සට්ඨීති වත්ථු චෙව ගොත්තඤ්චාති** ''සුක්කවිස්සට්ඨී''ති ඉදං

අසුචිමොචනලක්ඛණස්ස වීතික්කමස්ස පකාසනතො වත්ථු චෙව හොති, සජාතියසාධාරණවිජාතියවිනිවත්තසභාවාය සුක්කවිස්සට්ඨියා එව පකාසනතො ගොත්තඤ්ච හොතීති අත්ථො. ගං තායතීති හි ගොත්තං. **සඞ්ඝාදිසෙසොති නාමඤ්චෙව ආපත්ති චාති** සඞ්ඝාදිසෙසොති තෙන තෙන වීතික්කමෙන ආපන්නස්ස ආපත්තිනිකායස්ස නාමපකාසනතො නාමඤ්චෙව හොති, ආපත්තිසභාවතො ආපත්ති ච.

සුද්ධස්සාති සභාගසඞ්ඝාදිසෙසං අනාපන්නස්ස, තතො වුට්ඨිතස්ස වා. **අඤ්ඤස්මින්ති** සුද්ධන්තපරිවාසවසෙන ආපත්තිවුට්ඨානතො අඤ්ඤස්මිං ආපත්තිවුට්ඨානෙ. පටිච්ඡාදියිත්ථාති පටිච්ඡන්නා. කා සා? ආපත්ති. දිවසාදීහි පරිච්ඡින්දිත්වා වසනං පරිවාසො. කො සො? විනයකම්මකරණං. පටිච්ඡන්නාය ආපත්තියා පරිවාසො **පටිච්ඡන්නපරිවාසො.**

පටිච්ඡන්නපරිවාසකථා නිට්ඨිතා.

සුද්ධන්තපරිවාසකථා

242. සුජ්ඣනං සුද්ධො, කො සො? ආපත්තිවිගමො. අමති ඔසානභාවං ගච්ඡතීති අන්තො, සුද්ධො අන්තො යස්ස පරිවාසස්සාති සුද්ධන්තො, සුද්ධන්තො ච සො පරිවාසො චාති **සුද්ධන්තපරිවාසො,** සුද්ධකාලං පරියන්තං කත්වා අසුද්ධකාලප්පමාණෙන පරිච්ඡින්දිත්වා කතපරිවාසො.

සුද්ධන්තපරිවාසකථා නිට්ඨිතා.

ඔධානසමොධානපරිවාසකථා

243. සමොධීයතෙ සමොධානං, නානාකාලිකා නානාවත්ථුකා ආපත්තියො අග්ඝාදිවසෙන සමොධානං එකීකරණං , සමොධානෙත්වා කතො පරිවාසො **සමොධානපරිවාසොති** විග්ගහො. කම්මවාචායං ‘‘පටිකස්සිතො සඞ්ඝෙන ඉත්ථන්නාමො භික්ඛු අන්තරා සම්බහුලානං ආපත්තීනං අප්පටිච්ඡන්නානං මූලායපටිකස්සනා, ඛමති සඞ්ඝස්ස, තස්මා තුණ්හී, එවමෙතං ධාරයාමී’’ති එත්ථ ගත්‍යත්ථධාතුයා කම්මනි ච නයනත්ථධාතුයා කම්මනි ච තදත්ථසම්පදානෙ ච විභත්තිපරිණාමෙ චාති ඉමෙසු චතූසු ඨානෙසු ආයාදෙසස්ස වුත්තත්තා, පටිපුබ්බකසධාතුයා ච නයනත්ථත්තා ‘‘මූලායා’’ති ඉදං ‘‘පටිකස්සිතො’’ති එත්ථ කම්මං, තස්මා ‘‘පටිකස්සිතො…පෙ…. මූලාය’’ ඉති එත්තකමෙව භවිතබ්බං, න ‘‘මූලායපටිකස්සනා’’ති එවං මඤ්ඤමානා සද්දවිදූනො ‘‘පටිකස්සනා’’ති ඉදං අධිකන්ති වා වදෙය්‍යුං මක්ඛෙය්‍යුං වා, න පනෙතං වත්තබ්බං. නවපාඨෙසුයෙව අයං පාඨො සද්දලක්ඛණයුත්තො වා අයුත්තො වාති චින්තෙතබ්බො, න පන පාළියට්ඨකථාදිතො ආගතෙසු පොරාණපාඨෙසු. තෙසු පන කථං යොජීයමානො අයං පාඨො සද්දයුත්තියා ච අත්ථයුත්තියා ච සමන්නාගතො භවෙය්‍යාති යොජනාකාරොයෙව චින්තෙතබ්බො. අයඤ්ච පාඨො පොරාණපාළිපාඨොව, තස්මා ‘‘මූලායපටිකස්සනා’’ති ඉදං කරණවසෙන විපරිණාමෙත්වා ‘‘මූලායපටිකස්සනාය පටිකස්සිතො’’ති යොජෙතබ්බං.

කථං පනෙතස්ස පොරාණපාඨභාවො ජානිතබ්බොති? පකරණෙ ආගතත්තා. වුත්තඤ්හි විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.102) ‘‘පාළියං පටිකස්සිතො සඞ්ඝෙන උදායි භික්ඛු අන්තරා එකිස්සා ආපත්තියා…පෙ…. මූලායපටිකස්සනාති ඉදං කරණවසෙන විපරිණාමෙත්වා මූලායපටිකස්සනාය පටිකස්සිතොති යොජෙතබ්බ’’න්ති. අථ වා ‘‘මූලාය පටිකස්සනා මූලායපටිකස්සනා’’ති අලුත්තසමාසවසෙන උත්තරපදෙන සමාසං කත්වා සඞ්ඝෙන ඉත්ථන්නාමො භික්ඛු අන්තරා සම්බහුලානං ආපත්තීනං අප්පටිච්ඡන්නානං හෙතු පටිකස්සිතො. සා මූලායපටිකස්සනා ඛමති සඞ්ඝස්සාති යොජෙතබ්බං. තථා හි වුත්තං තත්ථෙව (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.102) ‘‘අථ වා මූලායපටිකස්සනා ඛමති සඞ්ඝස්සාති උත්තරපදෙන සහ පච්චත්තවසෙනෙව යොජෙතුම්පි වට්ටතී’’ති.

තං දෙන්තෙන පඨමං මූලාය පටිකස්සිත්වා පච්ඡාපරිවාසො දාතබ්බොති එත්ථ තං ඔධානසමොධානපරිවාසං දෙන්තෙන පඨමං තං භික්ඛුං මූලාය පටිකස්සිත්වා මූලදිවසෙ ආකඩ්ඪිත්වා තස්ස අන්තරාපත්තියා සමොධානපරිවාසො දාතබ්බොති අත්ථො. යථා කිං විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.102) ‘‘උදායිං භික්ඛුං අන්තරා එකිස්සා ආපත්තියා…පෙ…. මූලාය පටිකස්සිත්වාති එත්ථ අන්තරා එකිස්සා ආපත්තියා හෙතුභූතාය උදායිං භික්ඛුං මූලාය පටිකස්සිත්වා මූලදිවසෙ ආකඩ්ඪිත්වා තස්සා අන්තරාපත්තියා සමොධානපරිවාසං දෙතූති යොජනා’’ති වුත්තං. මහාසුමත්ථෙරවාදෙ **ආවිකාරාපෙත්වා විස්සජ්ජෙතබ්බොති** තස්ස අතෙකිච්ඡභාවං තෙනෙව සඞ්ඝස්ස පාකටං කාරෙත්වා ලජ්ජීගණතො වියොජනවසෙන විස්සජ්ජෙතබ්බොති අත්ථො.

ඔධානසමොධානපරිවාසකථා නිට්ඨිතා.

අග්ඝසමොධානපරිවාසකථා

244. අග්ඝෙන අග්ඝවසෙන අරහවසෙන සමොධානං අග්ඝසමොධානං, ආපන්නාසු සම්බහුලාසු ආපත්තීසු යා ආපත්තියො චිරතරප්පටිච්ඡන්නායො, තාසං අග්ඝෙන සමොධාය තාසං රත්තිපරිච්ඡෙදවසෙන අවසෙසානං ඌනතරප්පටිච්ඡන්නානං ආපත්තීනං පරිවාසො දීයති, අයං වුච්චති **අග්ඝසමොධානො . සතං ආපත්තියොති** කායසංසග්ගාදිවසෙන එකදිවසෙ ආපන්නා සතං ආපත්තියො. **දසසතන්ති** සහස්සආපත්තියො. රත්තිසතං ඡාදයිත්වානාති යොජෙතබ්බං. **“අග්ඝසමොධානො** නාම සභාගවත්ථුකායො සම්බහුලා ආපත්තියො ආපන්නස්ස බහුරත්තිං පටිච්ඡාදිතාපත්තියං නික්ඛිපිත්වා දාතබ්බො, ඉතරො නානාවත්ථුකානං වසෙනාති අයමෙතෙසං විසෙසො’’ති වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. චූළවග්ගග 102) වුත්තං.

අග්ඝසමොධානපරිවාසකථා නිට්ඨිතා.

246. ලිඞ්ගපරිවත්තනකකථායං යදි කස්සචි භික්ඛුනො ඉත්ථිලිඞ්ගං පාතු භවෙය්‍ය, කිං තෙන පුන උපජ්ඣා ගහෙතබ්බා, පුන උපසම්පදා කාතබ්බා, කිං භික්ඛුපසම්පදාතො පට්ඨාය වස්සගණනා කාතබ්බා, උදාහු ඉතො පට්ඨායාති පුච්ඡාය සති තං පරිහරිතුමාහ **“සචෙ’’**තිආදි. එවං සන්තෙ සා භික්ඛුනී භික්ඛූනං මජ්ඣෙයෙව වසිතබ්බං භවෙය්‍යාති චොදනං සන්ධායාහ **“අප්පතිරූප’’**න්තිආදි. එවං සන්තෙ භික්ඛුභූතකාලෙ ආපජ්ජිතාපත්තියො කථං කාතබ්බාති චොදනං මනසි කත්වා ආහ **“යා දෙසනාගාමිනියො වා’’**තිආදි. තත්ථ **භික්ඛූනං භික්ඛුනීහි සාධාරණාති** සඤ්චරිත්තාදයො. **අසාධාරණාති** සුක්කවිස්සට්ඨිආදයො. හොතු භගවතො අනුඤ්ඤාතවසෙන ලිඞ්ගෙ පරිවත්තෙ අසාධාරණාපත්තීහි වුට්ඨිතභාවො, පුන පකතිලිඞ්ගෙ උප්පන්නෙ පුන ආපත්ති සියාති ආසඞ්කං පරිහරිතුං **“පුන පකතිලිඞ්ගෙ’’**තිආදි වුත්තං. ඉදානි තමත්ථං පාළියා සාධෙතුං **“වුත්තඤ්චෙත’’**න්තිආදිමාහ. තස්සත්ථො පඨමපාරාජිකවණ්ණනාය ටීකාසු (සාරත්ථ. ටී. 2.69; වජිර. ටී. පාරාජික 69) වුත්තනයෙනෙව දට්ඨබ්බො, ඉධ පන ගරුකාපත්තිවුට්ඨානකථාභූතත්තා සායෙව කථා වුච්චතෙ.

247. තත්ථ **භික්ඛුනීහි සාධාරණාය පටිච්ඡන්නාය ආපත්තියාති** සඤ්චරිත්තාදිආපත්තියා, හෙත්වත්ථෙ චෙතං කරණවචනං. **පරිවසන්තස්සාති** අනාදරෙ සාමිවචනං. **පක්ඛමානත්තමෙව දාතබ්බං,** න පුන පරිවාසො දාතබ්බො භික්ඛුනිභාවෙ අපරිවාසාරහත්තාති අධිප්පායො. **මානත්තං චරන්තස්සාති** අනාදරෙයෙව සාමිවචනං, ඡාරත්තමානත්තෙ ආචිණ්ණෙයෙව පරිවත්තති, පුන පක්ඛමානත්තමෙව දාතබ්බන්ති. තෙන වක්ඛති ‘‘සචෙ චිණ්ණමානත්තස්සා’’තිආදි. **අකුසලවිපාකෙ පරික්ඛීණෙති** පුරිසින්ද්‍රියස්ස අන්තරධානං සන්ධාය වුත්තං. ඉත්ථින්ද්‍රියපතිට්ඨානං පන කුසලවිපාකමෙව. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං ‘‘උභයම්පි අකුසලෙන අන්තරධායති, කුසලෙන පටිලබ්භතී’’ති. **ඡාරත්තං මානත්තමෙව දාතබ්බං,** න පරිවාසො දාතබ්බො, න වා පක්ඛමානත්තං දාතබ්බං.

‘‘අයං පන විසෙසො’’ති වත්වා තං විසෙසං දස්සෙතුමාහ **“සචෙ’’**තිආදි. **පරිවාසදානං නත්ථි, ඡාරත්තං මානත්තමෙව දාතබ්බං**. කස්මා? භික්ඛුනිකාලෙ පටිච්ඡන්නත්තා. භික්ඛුකාලෙ ඡන්නායෙව හි ආපත්ති පරිවාසාරහා හොති, නො භික්ඛුනිකාලෙති අයමෙතාසං විසෙසො. **පක්ඛමානත්තං චරන්තියාති** අනාදරෙ සාමිවචනං, පක්ඛමානත්තෙ ආචිණ්ණෙයෙවාති අත්ථො. තථා හි වක්ඛති ‘‘චිණ්ණමානත්තායා’’තිආදි. **ඡාරත්තං මානත්තං චරන්තස්සාති**ආදි වුත්තනයමෙව.

පරිවාසවිනිච්ඡයකථා

ඉදානි සඞ්ඝාදිසෙසාපත්ති යස්මා සාවසෙසගරුකාපත්ති හොති සතෙකිච්ඡා, තස්මා යථා නාම රොගාතුරො පුග්ගලො කිඤ්චි අත්තනො හිතසුඛකාරණං කාතුං න සක්කොති, තමෙනං කාරුණිකො තිකිච්ඡකො කරුණාසඤ්චොදිතො තිකිච්ඡං කත්වා ගෙලඤ්ඤතො වුට්ඨාපෙත්වා හිතසුඛං ජනෙති, එවං සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තිසමඞ්ගී පුග්ගලො ආණාවීතික්කමන්තරායිකභාවතො සග්ගමොක්ඛමග්ගං සොධෙතුං න සක්කොති, තමෙනං මහාකාරුණිකො භගවා මහාකරුණාය සඤ්චොදිතමානසො අනෙකෙහි නයෙහි ආපත්තිතො වුට්ඨානං කත්වා සග්ගමොක්ඛසුඛෙ පතිට්ඨපෙති, භගවතො අධිප්පායඤ්ඤුනො අට්ඨකථාචරියාපි අනෙකෙහි කාරණෙහි භගවතො වචනස්ස අත්ථං පකාසෙත්වා විසුද්ධකාමානං නයං දෙන්ති, තථා ටීකාචරියාදයොපි. එවං දින්නෙ පන නයෙ යොනිසො මනසි කාතුං සක්කොන්තා පණ්ඩිතා යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජන්ති, අසක්කොන්තා අඤ්ඤථා අත්ථං ගහෙත්වා න යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජන්ති, තෙසං දිට්ඨානුගතිං අනුගච්ඡන්තා සිස්සාදයොපි තථෙව කරොන්ති, තස්මා භගවතො වචනඤ්ච පුබ්බෙනාපරං සංසන්දිත්වා අට්ඨකථාටීකාදිවචනඤ්ච සම්මා තුලයිත්වා තතො භගවතො අධිප්පායං ඤත්වා යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජන්තෙහි ගරුකාපත්තිතො වුට්ඨහනත්ථං යොගො කරණීයො.

තස්මා යදා භික්ඛූ ආගච්ඡන්ති විනයධරස්ස සන්තිකං ‘‘ගරුකාපත්තිවුට්ඨානං කරිස්සාමා’’ති, තදා විනයධරෙන ‘‘ත්වං කතරාපත්තිං ආපන්නො’’ති පුච්ඡිතබ්බො. ‘‘සඞ්ඝාදිසෙසං ආපන්නො’’ති වුත්තෙ ‘‘කතරසඞ්ඝාදිසෙස’’න්ති පුච්ඡිත්වා ‘‘ඉමං නාමා’’ති වුත්තෙ සුක්කවිස්සට්ඨියං මොචෙතුකාමචෙතනා, උපක්කමො, මුච්චනන්ති තීණි අඞ්ගානි. කායසංසග්ගෙ මනුස්සිත්ථී, ඉත්ථිසඤ්ඤිතා, කායසංසග්ගරාගො, තෙන රාගෙන වායාමො, හත්ථග්ගාහාදිසමාපජ්ජනන්ති පඤ්ච අඞ්ගානි. දුට්ඨුල්ලවාචායං මනුස්සිත්ථී, ඉත්ථිසඤ්ඤිතා, දුට්ඨුල්ලවාචස්සාදරාගො, තෙන රාගෙන ඔභාසනං, තඞ්ඛණවිජානනන්ති පඤ්ච අඞ්ගානි. අත්තකාමෙ මනුස්සිත්ථී, ඉත්ථිසඤ්ඤිතා, අත්තකාමපාරිචරියාය රාගො, තෙන රාගෙන වණ්ණභණනං, තඞ්ඛණවිජානනන්ති පඤ්ච අඞ්ගානි. සඤ්චරිත්තෙ යෙසු

සඤ්චරිත්තං සමාපජ්ජති, තෙසං මනුස්සජාතිකතා , නාලංවචනීයතා, පටිග්ගණ්හනවීමංසනපච්චාහරණානීති පඤ්ච අඞ්ගානි. කුටිකාරෙ උල්ලිත්තාදීනං අඤ්ඤතරතා, හෙට්ඨිමපමාණසම්භවො, අදෙසිතවත්ථුකතා, පමාණාතික්කන්තතා, අත්තුද්දෙසිකතා, වාසාගාරතා, ලෙපඝටනාති සත්ත පමාණයුත්තාදීසු ඡධා අඞ්ගානි. විහාරකාරෙ තානියෙව ඡ අඞ්ගානි. දුට්ඨදොසෙ යං චොදෙති, තස්ස උපසම්පන්නොති සඞ්ඛ්‍යූපගමනං, තස්මිං සුද්ධසඤ්ඤිතා, යෙන පාරාජිකෙන චොදෙති , තස්ස දිට්ඨාදිවසෙන අමූලකතා, චාවනාධිප්පායෙන සම්මුඛාචොදනා, තස්ස තඞ්ඛණවිජානනන්ති පඤ්ච අඞ්ගානි. අඤ්ඤභාගියෙ අඤ්ඤභාගියස්ස අධිකරණස්ස කඤ්චිදෙසං ලෙසමත්තං උපාදියනතා, පුරිමානි පඤ්චාති ඡ අඞ්ගානි. සඞ්ඝභෙදෙ භෙදාය පරක්කමනං, ධම්මකම්මෙන සමනුභාසනං, කම්මවාචාපරියොසානං, අප්පටිනිස්සජ්ජනන්ති චත්තාරි අඞ්ගානි. භෙදානුවත්තකෙ අඞ්ගෙසු යථා තත්ථ පරක්කමනං, එවං ඉධ අනුවත්තනන්ති චත්තාරි අඞ්ගානි. දුබ්බචෙ අඞ්ගෙසු යථා තත්ථ පරක්කමනං, එවං ඉධ අවචනීයකරණතාති චත්තාරි අඞ්ගානි. කුලදූසකෙ අඞ්ගෙසු යථා තත්ථ පරක්කමනං, එවං ඉධ ඡන්දාදීහි පාපනන්ති චත්තාරි අඞ්ගානි. ඉති ඉමානි අඞ්ගානි සොධෙත්වා සචෙ අඞ්ගපාරිපූරී හොති, ‘‘සඞ්ඝාදිසෙසො’’ති වත්තබ්බො. නො චෙ, ‘‘නායං සඞ්ඝාදිසෙසො, ථුල්ලච්චයාදීසු අඤ්ඤතරාපත්තී’’ති වත්වා ‘‘නායං වුට්ඨානගාමිනී, දෙසනාගාමිනී අයං ආපත්ති, තස්මා පතිරූපස්ස භික්ඛුස්ස සන්තිකෙ දෙසෙහී’’ති වත්වා දෙසාපෙතබ්බො.

අථ පන අනාපත්තිච්ඡායා පඤ්ඤායති, ‘‘අනාපත්තී’’ති වත්වා උය්‍යොජෙතබ්බා. සචෙ පන සඞ්ඝාදිසෙසච්ඡායා පඤ්ඤායති, ‘‘ත්වං ඉමං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා ඡාදෙසි, න ඡාදෙසී’’ති පුච්ඡිත්වා ‘‘න ඡාදෙමී’’ති වුත්තෙ ‘‘තෙන හි ත්වං න පරිවාසාරහො, මානත්තාරහොව හොතී’’ති වත්තබ්බො. ‘‘ඡාදෙමී’’ති පන වුත්තෙ ‘‘දසසු ආකාරෙසු අඤ්ඤතරකාරණෙන ඡාදෙසි, උදාහු අඤ්ඤකාරණෙනා’’ති පුච්ඡිත්වා ‘‘දසසු අඤ්ඤතරකාරණෙනා’’ති වුත්තෙ ‘‘එවම්පි මානත්තාරහො හොති, න පරිවාසාරහො’’ති වත්තබ්බො. අථ ‘‘අඤ්ඤකාරණෙනා’’ති වදති, එවං සන්තෙපි ‘‘ත්වං ආපත්තිආපන්නභාවං ජානන්තො පටිච්ඡාදෙසි, උදාහු අජානන්තො’’ති පුච්ඡිත්වා ‘‘අජානන්තො පටිච්ඡාදෙමී’’ති වුත්තෙ ච ‘‘ආපත්තිආපන්නභාවං සරන්තො පටිච්ඡාදෙසි, උදාහු විසරිත්වා පටිච්ඡාදෙසී’’ති පුච්ඡිත්වා ‘‘විසරිත්වා පටිච්ඡාදෙමී’’ති වුත්තෙ ච ‘‘ආපත්තිආපන්නභාවෙ වෙමතිකො හුත්වා පටිච්ඡාදෙසි, උදාහු නිබ්බෙමතිකො හුත්වා’’ති පුච්ඡිත්වා ‘‘වෙමතිකො හුත්වා’’ති වුත්තෙ ච ‘‘න ත්වං පරිවාසාරහො, මානත්තාරහොව හොතී’’ති වත්තබ්බො.

අථ ‘‘ජානන්තො පටිච්ඡාදෙමී’’ති වුත්තෙ ච ‘‘සරන්තො පටිච්ඡාදෙමී’’ති වුත්තෙ ච ‘‘නිබ්බෙමතිකො හුත්වා පටිච්ඡාදෙමී’’ති වුත්තෙ ච ‘‘ත්වං පරිවාසාරහො’’ති වත්තබ්බො. වුත්තඤ්හෙතං සමුච්චයක්ඛන්ධකෙ (චූළව. 144) ‘‘සො එවං වදති ‘යායං, ආවුසො, ආපත්ති ජානපටිච්ඡන්නා, ධම්මිකං තස්සා ආපත්තියා පරිවාසදානං, ධම්මත්තා රුහති. යා ච ඛ්වායං, ආවුසො, ආපත්ති අජානප්පටිච්ඡන්නා, අධම්මිකං තස්සා ආපත්තියා පරිවාසදානං, අධම්මත්තා න රුහති. එකිස්සා, ආවුසො, ආපත්තියා භික්ඛු මානත්තාරහො’’’ති ච, ‘‘සො එවං වදති ‘යායං ආපත්ති සරමානපටිච්ඡන්නා, ධම්මිකං තස්සා ආපත්තියා පරිවාසදානං, ධම්මත්තා රුහති. යා ච ඛ්වායං ආපත්ති අසරමානපටිච්ඡන්නා, අධම්මිකං තස්සා ආපත්තියා පරිවාසදානං, අධම්මත්තා න රුහති. එකිස්සා, ආවුසො, ආපත්තියා භික්ඛු මානත්තාරහො’’’ති ච, ‘‘සො එවං වදති ‘යායං, ආවුසො, ආපත්ති නිබ්බෙමතිකපටිච්ඡන්නා, ධම්මිකං තස්සා ආපත්තියා පරිවාසදානං, ධම්මත්තා රුහති. යා ච ඛ්වායං, ආවුසො, ආපත්ති වෙමතිකපටිච්ඡන්නා, අධම්මිකං තස්සා ආපත්තියා පරිවාසදානං, අධම්මත්තා න රුහති. එකිස්සා, ආවුසො, ආපත්තියා භික්ඛුමානත්තාරහො’’’ති ච.

එවං පරිවාසාරහභාවං පකාසෙත්වා ‘‘අයං භික්ඛු පරිවාසාරහො, තීසු පරිවාසෙසු කතරපරිවාසාරහො’’ති චින්තෙත්වා ‘‘භික්ඛු ත්වං කති ආපත්තියො ඡාදෙසී’’ති පුච්ඡිත්වා ‘‘එකං ආපත්ති’’න්ති වා ‘‘ද්වෙ තිස්සො තතුත්තරි වා ආපත්තියො ඡාදෙමී’’ති වා වුත්තෙ ‘‘කතීහං ත්වං ආපත්තිං පටිච්ඡාදෙසී’’ති පුච්ඡිත්වා ‘‘එකාහමෙවාහං පටිච්ඡාදෙමී’’ති වා ‘‘ද්වීහං තීහං තතුත්තරි වා පටිච්ඡාදෙමී’’ති වා වුත්තෙ ‘‘යාවතීහං පටිච්ඡාදෙසි, තාවතීහං ත්වං පටිවසිස්සසී’’ති වත්තබ්බො. වුත්තඤ්හෙතං භගවතා ‘‘යාවතීහං ජානං පටිච්ඡාදෙති, තාවතීහං තෙන භික්ඛුනා අකාමා පරිවත්ථබ්බ’’න්ති. තතො ‘‘අයං භික්ඛු ආපත්තිපරියන්තං ජානාති, තස්මා පටිච්ඡන්නපරිවාසාරහො’’ති (පාරා. 442) ඤත්වා තදනුරූපා කම්මවාචා කාතබ්බා.

එත්ථ ච ආපත්තිපරියන්තපුච්ඡනං කම්මවාචාකරණත්ථමෙව හොති, රත්තිපරියන්තපුච්ඡනං පන තදත්ථඤ්චෙව සුද්ධන්තපරිවාසස්ස අනනුරූපභාවදස්සනත්ථඤ්ච හොති. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 102) ‘‘සො දුවිධො චූළසුද්ධන්තො මහාසුද්ධන්තොති, දුවිධොපි චෙස රත්තිපරිච්ඡෙදං සකලං වා එකච්චං වා අජානන්තස්ස ච අසරන්තස්ස ච තත්ථ වෙමතිකස්ස ච දාතබ්බො. ආපත්තිපරියන්තං පන ‘අහං එත්තකා ආපත්තියො ආපන්නො’ති ජානාතු වා, මා වා, අකාරණමෙත’’න්ති. තතො තස්ස භික්ඛුනො නිසීදනට්ඨානං ජානිතබ්බං. දුවිධඤ්හි නිසීදනට්ඨානං අනික්ඛිත්තවත්තෙන නිසීදිතබ්බට්ඨානං, නික්ඛිත්තවත්තෙන නිසීදිතබ්බට්ඨානන්ති.

තත්ථ අප්පභික්ඛුකෙ විහාරෙ සභාගභික්ඛූනං වසනට්ඨානෙ උපචාරසීමාපරිච්ඡින්නො අන්තොවිහාරො අනික්ඛිත්තවත්තෙන නිසීදිතබ්බට්ඨානං හොති. උපචාරසීමං අතික්කම්ම මහාමග්ගතො ඔක්කම්ම ගුම්බවතිපටිච්ඡන්නට්ඨානං නික්ඛිත්තවත්තෙන නිසීදිතබ්බට්ඨානං හොති. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 102) ‘‘සචෙ අප්පභික්ඛුකො විහාරො හොති, සභාගා භික්ඛූ වසන්ති, වත්තං අනික්ඛිපිත්වා විහාරෙයෙව රත්තිපරිග්ගහො කාතබ්බො. අථ න සක්කා සොධෙතුං, වුත්තනයෙනෙව වත්තං නික්ඛිපිත්වා පච්චූසසමයෙ එකෙන භික්ඛුනා සද්ධිං මානත්තවණ්ණනායං වුත්තනයෙනෙව උපචාරසීමං අතික්කමිත්වා මහාමග්ගා ඔක්කම්ම පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ නිසීදිත්වා

අන්තොඅරුණෙයෙව වුත්තනයෙනෙව වත්තං සමාදියිත්වා තස්ස භික්ඛුනො පරිවාසො ආරොචෙතබ්බො’’ති. ‘‘මානත්තවණ්ණනායං වුත්තනයෙනෙවා’’ති ච ‘‘සචෙ අප්පභික්ඛුකො විහාරො හොති, සභාගා භික්ඛූ වසන්ති, වත්තං අනික්ඛිපිත්වා අන්තොවිහාරෙයෙව රත්තියො ගණෙතබ්බා. අථ න සක්කා සොධෙතුං, වුත්තනයෙනෙව වත්තං නික්ඛිපිත්වා පච්චූසසමයෙ චතූහි පඤ්චහි වා භික්ඛූහි සද්ධිං පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපතො, අපරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපාරහට්ඨානතො ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කමිත්වා මහාමග්ගතො ඔක්කම්ම ගුම්බෙන වා වතියා වා පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ නිසීදිතබ්බ’’න්ති (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 238) ඉදං වචනං සන්ධාය වුත්තං.

තත්ථ **අප්පභික්ඛුකො විහාරො හොතී**ති ඉදං බහුභික්ඛුකෙ විහාරෙ අඤ්ඤෙ භික්ඛූ ගච්ඡන්ති, අඤ්ඤෙ භික්ඛූ ආගච්ඡන්ති, තස්මා රත්තිච්ඡෙදවත්තභෙදකාරණානි සොධෙතුං දුක්කරත්තා වුත්තං. වක්ඛති හි ‘‘අථ න සක්කා සොධෙතු’’න්ති. **සභාගා භික්ඛූ වසන්තී**ති ඉදං විසභාගානං වෙරීභික්ඛූනං සන්තිකෙ වත්තං ආරොචෙන්තො පකාසෙතුකාමො හොති , තස්මා වුත්තං. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 102; වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 236) ‘‘තස්මා අවෙරිසභාගස්ස සන්තිකෙ ආරොචෙතබ්බා. යො පන විසභාගො හොති සුත්වා පකාසෙතුකාමො, එවරූපස්ස උපජ්ඣායස්සපි සන්තිකෙ නාරොචෙතබ්බා’’ති, තස්මා විසභාගානං වසනට්ඨානෙ වත්තං අසමාදියිත්වා බහියෙව කාතුම්පි වට්ටතීති දට්ඨබ්බං. **විහාරෙයෙවා**ති අන්තොඋපචාරසීමායමෙව. වක්ඛති හි ‘‘අථ න සක්කා…පෙ…. උපචාරසීමං අතික්කමිත්වා’’ති. **රත්තිපරිග්ගහො කාතබ්බො**ති රත්තිගණනා කාතබ්බා. වුත්තඤ්හි මානත්තවණ්ණනායං ‘‘රත්තියො ගණෙතබ්බා’’ති. **අථ න සක්කා සොධෙතු**න්ති බහුභික්ඛුකත්තා වා විහාරස්ස විසභාගානං වසනට්ඨානත්තා වා රත්තිච්ඡෙදවත්තාභෙදකාරණානිපි සොධෙතුං න සක්කා. **වත්තං නික්ඛිපිත්වා**ති පරිවාසවත්තං නික්ඛිපිත්වා. **පච්චූසසමයෙ**ති පච්ඡිමයාමකාලෙ අරුණොදයතො පුරෙතරමෙව. තථා හි වක්ඛති ‘‘අන්තොඅරුණෙයෙව වුත්තනයෙන වත්තං සමාදියිත්වා තස්ස භික්ඛුනො පරිවාසො ආරොචෙතබ්බො’’ති. **එකෙන භික්ඛුනා සද්ධි**න්ති විප්පවාසරත්තිච්ඡෙදවිමුච්චනත්ථං විනා පකතත්තෙන සභික්ඛුකආවාසඅක්ඛුකඅනාවාසගමනසඞ්ඛාතවත්තභෙදවිමුච්චනත්ථඤ්ච වුත්තං. තථා හි වුත්තං ‘‘න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා අභික්ඛුකො අනාවාසො ගන්තබ්බො අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා’’ති (චූළව. 76).

මානත්තවණ්ණනායං වුත්තනයෙනාති ‘‘පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපතො, අපරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපාරහට්ඨානතො ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කමිත්වා’’ති වුත්තනයෙන. යදි එවං විසමමිදං නයදස්සනං, පරික්ඛෙපපරික්ඛෙපාරහට්ඨානෙ එව හි උපචාරසීමා හොති, කස්මා තත්ථ උපචාරසීමතො ද්වෙලෙඩ්ඩුපාතාතික්කමො වුත්තො, ඉධ පන උපචාරසීමාතික්කමො එවාති ? සච්චං, තථාපි විහාරෙ භික්ඛූනං සජ්ඣායාදිසද්දසවනසබ්භාවතො සුවිදූරාතික්කමො වුත්තො, ඉධ පන උපචාරසීමතො අතික්කමමත්තොපි අතික්කමොයෙවාති කත්වා වුත්තො. බුද්ධමතඤ්ඤුනො හි අට්ඨකථාචරියා. තථා හි වුත්තං වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. චූළවග්ග 97) ‘‘පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපතොතිආදි කිඤ්චාපි පාළියං නත්ථි, අථ ඛො අට්ඨකථාචරියානං වචනෙන තථා එව පටිපජ්ජිතබ්බන්ති ච වුත්ත’’න්ති.

මානත්තවණ්ණනායං **චතූහි පඤ්චහි වා භික්ඛූහි සද්ධි**න්ති ඉදං පන ඌනෙගණෙචරණරත්තිච්ඡෙදවිමුච්චනත්ථං වුත්තං. **ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කමිත්වා**තිආදි අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං සවනූපචාරදස්සනූපචාරවිජහනත්ථං වුත්තං. තෙනෙවාහ ටීකාචරියො **‘‘ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කමිත්වා**ති ඉදං විහාරෙ භික්ඛූනං සජ්ඣායාදිසද්දසවනූපචාරවිජහනත්ථං වුත්තං, **‘මහාමග්ගතො ඔක්කම්මා**ති ඉදං මග්ගපටිපන්නානං භික්ඛූනං සවනූපචාරවිජහනත්ථං, **ගුම්බෙන වා**තිආදි දස්සනූපචාරවිජහනත්ථ’’න්ති. තස්මා යථාවුත්තං දුවිධං ඨානං පරිවසන්තමානත්තචාරිකභික්ඛූහි නිසීදිතබ්බට්ඨානං හොති. තෙසු ච යදි අන්තොවිහාරෙයෙව නිසීදිත්වා පරිවසති, උපචාරසීමගතානං සබ්බෙසං භික්ඛූනං ආරොචෙතබ්බං හොති. අථ බහිඋපචාරසීමායං, දිට්ඨරූපානං සුතසද්දානං ආරොචෙතබ්බං. අදිට්ඨඅසුතානම්පි අන්තොද්වාදසහත්ථගතානං ආරොචෙතබ්බමෙව. වුත්තඤ්හි වජිරබුද්ධිටීකායං ‘‘වත්තං නික්ඛිපිත්වා වසන්තස්ස උපචාරසීමගතානං සබ්බෙසං ආරොචනකිච්චං නත්ථි, දිට්ඨරූපානං සුතසද්දානං ආරොචෙතබ්බං. අදිට්ඨඅස්සුතානම්පි අන්තොද්වාදසහත්ථගතානං ආරොචෙතබ්බං. ඉදං වත්තං නික්ඛිපිත්වා වසන්තස්ස ලක්ඛණන්ති වුත්ත’’න්ති. ඉදඤ්ච වත්තං අනික්ඛිපිත්වා වසන්තස්ස අන්තොවිහාරෙයෙව රත්තිපරිග්ගහස්ස ච නික්ඛිපිත්වා වසන්තස්ස උපචාරසීමං අතික්කමිත්වා වත්තසමාදානස්ස ච අට්ඨකථායං වුත්තත්තා වුත්තං. උපචාරො පන අන්තොසීමාය ඨිතානං සකලඋපචාරසීමා හොති, බහිඋපචාරසීමාය ඨිතානං ද්වාදසහත්ථමත්තං. තෙනෙව හි උද්දෙසභත්තාදිසඞ්ඝලාභො යදි අන්තොසීමාය උප්පජ්ජති, සීමට්ඨකසඞ්ඝස්ස හොති. යදි බහිසීමායං, ද්වාදසහත්ථබ්භන්තරෙ පත්තභික්ඛූනං, තස්මා උපචාරවසෙනපි එස අත්ථො විඤ්ඤායති. තථා හි වුත්තං වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. චූළවග්ග 97) **‘‘අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා**ති ද්වාදසහත්ථෙ උපචාරෙ සල්ලක්ඛෙත්වා අනික්ඛිත්තවත්තානං උපචාරසීමාය ආගතභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා සහවාසාදිකං වෙදිතබ්බන්ති ච වුත්ත’’න්ති.

එවං අනික්ඛිත්තවත්තානං හුත්වා පරිවසන්තානං අන්තොවිහාරෙයෙව වසනස්ස, නික්ඛිත්තවත්තානං හුත්වා පරිවසන්තානං විහාරතො බහි ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කමිත්වා වසනස්ස ච අට්ඨකථාදීසු පකරණෙසු ආගතත්තා තථාගතනයො පකරණාගතනයො හොති. ඉදානි පන ආචරියා අනික්ඛිත්තවත්තස්ස ච රත්තිච්ඡෙදවත්තභෙදදොසෙ පරිහරිතුං අතිදුක්කරත්තා, නික්ඛිත්තවත්තස්ස ච දෙවසිකං පච්චූසසමයෙ බහිසීමගමනස්ස දුක්ඛත්තා, වාළසරීසපාදිපරිසයස්ස ච ආසඞ්කිතබ්බභාවතො රත්තිච්ඡෙදවත්තභෙදපරිහරණවසෙන ලක්ඛණපාරිපූරිමෙව මනසි කරොන්තා නික්ඛිත්තවත්තාපි සමානා අන්තොවිහාරෙයෙව පරිවාසවසනඤ්ච මානත්තචරණඤ්ච කරොන්ති.

එකච්චෙ ආචරියා බහිඋපචාරසීමායං පතිරූපට්ඨානෙ පකතත්තානං භික්ඛූනං වසනසාලං කාරාපෙත්වා පාරිවාසිකභික්ඛූනං නිපජ්ජනමඤ්චං සබ්බතො ඡන්නපරිච්ඡින්නං සද්වාරබන්ධනං සුගුත්තං කාරාපෙත්වා තං පදෙසං වතියා පරික්ඛිපාපෙත්වා සායන්හසමයෙ තත්ථ ගන්ත්වා උපට්ඨාකසාමණෙරාදයො නිවත්තාපෙත්වා පුරිමයාමෙ වා මජ්ඣිමයාමෙ වා සමන්තතො සද්දඡිජ්ජනකාලෙ පකතත්තභික්ඛූ සාලායං නිපජ්ජාපෙත්වා පාරිවාසිකභික්ඛූ වත්තං සමාදාපෙත්වා ආරොචාපෙත්වා අත්තනො අත්තනො මඤ්චකෙසු නිපජ්ජාපෙත්වා පච්ඡිමයාමකාලෙ උට්ඨාපෙත්වා අරුණෙ උට්ඨිතෙ ආරොචාපෙත්වා වත්තං නික්ඛිපාපෙන්ති. එස නයො පකරණෙසු අනාගතත්තා ආචරියානං මතෙන කතත්තා **ආචරියනයො** නාම. එස නයොපි යථාරුතතො පකරණෙසු අනාගතොපි පකරණානුලොමවසෙන රත්තිච්ඡෙදවත්තභෙදදොසෙ පරිහරිත්වා ලජ්ජිපෙසලෙහි බහුස්සුතෙහි සික්ඛාකාමෙහි විනයෙ පකතඤ්ඤූහි විචාරිතො සමානො සුන්දරො පසත්ථොව හොති, තස්මා ‘‘අනුලොමනයො’’තිපි වත්තුං වට්ටති.

නනු ච අනික්ඛිත්තවත්තානංයෙව අන්තොවිහාරෙ වසනං අට්ඨකථායං වුත්තං, අථ කස්මා නික්ඛිත්තවත්තාපි සමානා වසන්තීති? සච්චං, තත්ථ පන අප්පභික්ඛුකත්තා සභාගභික්ඛූනං වසනට්ඨානත්තා ච රත්තිච්ඡෙදවත්තභෙදදොසෙ ච පරිහරිතුං සක්කුණෙය්‍යභාවතො සකලරත්තින්දිවම්පි වත්තං අනික්ඛිපිත්වා වසනං වුත්තං, ඉධ පන තථා අසක්කුණෙය්‍යභාවතො දිවා වත්තං නික්ඛිපිත්වා රත්තියං සමාදියන්තො ආගන්තුකානං අනාගමනකාලභාවතො, සද්දඡිජ්ජනකාලභාවතො ච රත්තිච්ඡෙදාදිදොසෙ පරිහරිතුං සක්කුණෙය්‍යත්තා තදනුලොමොයෙව හොතීති මන්ත්වා ආචරියා එවං කරොන්තීති දට්ඨබ්බං.

එවං හොතු, බහිඋපචාරසීමාය වසන්තානං පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ නිසීදනමෙව අට්ඨකථායං වුත්තං, න පකතත්තසාලාකරණමඤ්චකරණාදීනි, අථ කස්මා එතානි කරොන්තීති? සච්චං, තථාපි පකතත්තසාලාකරණං පාරිවාසිකානං භික්ඛූනං පකතත්තෙහි භික්ඛූහි විප්පවාසරත්තිච්ඡෙදවත්තභෙදදොසපරිහරණත්ථං, තං ‘‘තයො ඛො, උපාලි, පාරිවාසිකස්ස භික්ඛුනො රත්තිච්ඡෙදා සහවාසො, විප්පවාසො, අනාරොචනා’’ති වුත්තපාඨං (චූළව. 83) අනුලොමෙති. මඤ්චකරණං සහවාසරත්තිච්ඡෙදවත්තභෙදදොසපරිහරණත්ථං, තං ‘‘න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා පකතත්තෙන භික්ඛුනා සද්ධිං එකච්ඡන්නෙ ආවාසෙ වත්ථබ්බං, න එකච්ඡන්නෙ අනාවාසෙ වත්ථබ්බං, න එකච්ඡන්නෙ ආවාසෙ වා අනාවාසෙ වා වත්ථබ්බ’’න්ති වුත්තපාඨඤ්ච (චූළව. 81) යථාවුත්තපාඨඤ්ච අනුලොමෙති. ආදි-සද්දෙන සායන්හසමයෙ ගමනාදීනි සඞ්ගණ්හාති. තෙසු අට්ඨකථායං පච්චූසසමයෙ ගමනෙ එව වුත්තෙපි සායන්හසමයෙ ගමනං රත්තිගමනස්ස බහුපරිස්සයත්තා පරිස්සයවිනොදනත්ථං, තං ‘‘අන්තරායතො පරිමුච්චනත්ථාය ගන්තබ්බමෙවා’’ති වුත්තං අට්ඨකථාපාඨං (චූළව. අට්ඨ. 76) අනුලොමෙති. උපට්ඨාකසාමණෙරාදීනං නිවත්තාපනං අනුපසම්පන්නෙන සහසෙය්‍යාසඞ්කානිවත්තනත්ථං, තං ‘‘යො පන භික්ඛු අනුපසම්පන්නෙන සහසෙය්‍යං කප්පෙය්‍ය, පාචිත්තිය’’න්ති වුත්තං මාතිකාපාඨං (පාචි. 49) අනුලොමෙති. පුරිමයාමෙ වා මජ්ඣිමයාමෙ වා සමන්තතො සද්දඡිජ්ජනකාලෙ පකතත්තභික්ඛූ සාලායං නිපජ්ජාපෙත්වා පාරිවාසිකභික්ඛූනං වත්තසමාදාපනං අඤ්ඤභික්ඛූනං සද්දසවනවිවජ්ජනත්ථං, තං අනාරොචනරත්තිච්ඡෙදදොසපරිහරණත්ථං, තං යථාවුත්තරත්තිච්ඡෙදපාඨං අනුලොමෙති.

නනු ච අට්ඨකථායං අන්තොඅරුණෙයෙව වත්තසමාදාපනං වුත්තං, අථ කස්මා ‘‘පුරිමයාමමජ්ඣිමයාමෙසූ’’ති වුත්තන්ති? නායං දොසො, හියොඅරුණුග්ගමනතො පට්ඨාය හි යාව අජ්ජඅරුණුග්ගමනා එකො රත්තින්දිවො අජ්ජඅරුණස්ස අන්තො නාම, අජ්ජඅරුණතො පට්ඨාය පච්ඡාකාලො අරුණස්ස බහි නාම, තස්මා පුරිමමජ්ඣිමයාමෙසු කතවත්තසමාදානම්පි අරුණොදයතො පුරෙ කතත්තා අන්තොඅරුණෙ කතංයෙව හොති. වත්තං අසමාදියිත්වා නිපජ්ජනෙ ච සති නිද්දාවසෙන අරුණුග්ගමනකාලං අජානිත්වා වත්තසමාදානං අතික්කන්තං භවෙය්‍ය, තස්මා පුරෙතරමෙව සමාදානං කත්වා නිපජ්ජනං ඤායාගතං හොති, ‘‘අන්තොඅරුණෙයෙව වුත්තනයෙනෙව වත්තං සමාදියිත්වා’’ති වුත්තඅට්ඨකථාපාඨඤ්ච (චූළව. අට්ඨ. 102) අනුලොමෙති.

එවං හොතු, එවං සන්තෙපි කස්මා ‘‘ආරොචාපෙත්වා’’ති වුත්තං, නනු මාළකසීමායං සමාදින්නකාලෙයෙව වත්තමාරොචිතන්ති? සච්චං ආරොචිතං, අයං පන භික්ඛු දිවා වත්තං නික්ඛිපිත්වා නිසින්නො, ඉදානි සමාදින්නො, තස්මා මාළකසීමාය ආරොචිතම්පි පුන ආරොචෙතබ්බං හොති. ඉදම්පි ‘‘අන්තොඅරුණෙයෙව වුත්තනයෙනෙව වත්තං සමාදියිත්වා තස්ස භික්ඛුනො පරිවාසො ආරොචෙතබ්බො’’ති පාඨං (චූළව. අට්ඨ. 102) අනුලොමෙති. අථ ‘‘අත්තනො අත්තනො මඤ්චකෙසු නිපජ්ජාපෙත්වා’’ති කස්මා වුත්තං, නනු අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස මඤ්චෙසු නිපජ්ජමානාපි පකතත්තසාලතො නිබ්බොදකපතනට්ඨානතො බහි නිපජ්ජමානා සහවාසරඅච්ඡෙදදොසතො මුත්තායෙවාති? න පනෙවං දට්ඨබ්බං. න හි පාරිවාසිකො පකතත්තභික්ඛුහෙව එකච්ඡන්නෙ නිපන්නො සහවාසරත්තිච්ඡෙදප්පත්තො හොති, අථ ඛො අඤ්ඤමඤ්ඤම්පි හොතියෙව. වුත්තඤ්චෙතං සමන්තපාසාදිකායං (චූළව. අට්ඨ. 81) ‘‘සචෙ හි ද්වෙ පාරිවාසිකා එකතො වසෙය්‍යුං, තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස අජ්ඣාචාරං ඤත්වා අගාරවා වා විප්පටිසාරිනො වා හුත්වා පාපිට්ඨතරං වා ආපත්තිං ආපජ්ජෙය්‍යුං විබ්භමෙය්‍යුං වා, තස්මා නෙසං සහසෙය්‍යා සබ්බප්පකාරෙන පටික්ඛිත්තා’’ති. ‘‘පච්ඡිමයාමකාලෙ උට්ඨාපෙත්වා අරුණෙ උට්ඨිතෙ ආරොචාපෙත්වා වත්තං නික්ඛිපාපෙන්ති’’ති එත්ථ අරුණෙ අනුට්ඨිතෙයෙව වත්තනික්ඛිපනෙ කරියමානෙ රත්තිච්ඡෙදො හොති, සා රත්ති ගණනූපගා න හොති, තස්මා පඨමපරිච්ඡෙදෙ වුත්තං අරුණකථාවිනිච්ඡයං ඔලොකෙත්වා අරුණුග්ගමනභාවො සුට්ඨු ජානිතබ්බො.

‘‘ආරොචාපෙත්වා වත්තං නික්ඛිපාපෙතබ්බ’’න්ති වුත්තං. කස්මා ආරොචාපෙති, නනු සමාදින්නකාලෙයෙව ආරොචිතන්ති? සච්චං, තථාපි පාරිවාසිකවත්තසමාදානකාලෙ ආරොචිතෙසු භික්ඛූසු එකච්චෙ නික්ඛිපනකාලෙ ගච්ඡන්ති, අඤ්ඤෙ ආගච්ඡන්ති, එවං පරිසසඞ්කමනම්පි සියා, තථා ච සති අභිනවාගතානං සබ්භාවා ආරොචෙතබ්බං

හොති, අසති පන අභිනවාගතභික්ඛුම්හි ආරොචනකිච්චං නත්ථි. එවං සන්තෙපි ආරොචනෙ දොසාභාවතො පුන ආරොචනං ඤායාගතං හොති, මානත්තචරණකාලෙ පන සමාදානෙ ආරොචිතෙපි නික්ඛිපනෙ අවස්සං ආරොචෙතබ්බමෙව . කස්මා? දිවසන්තරභාවතො. ''දෙවසිකං ආරොචෙතබ්බ''න්ති (චූළව. අට්ඨ. 90) හි වුත්තං. එවං සන්තෙපි සායං සමාදානකාලෙ ආරොචෙස්සති, තස්මා නික්ඛිපනෙ ආරොචනකිච්චං නත්ථීති චෙ? න, සායං සමාදානකාලෙ එතෙ භික්ඛූ ආගච්ඡිස්සන්තිපි, න ආගච්ඡිස්සන්තිපි, අනාගතානං කථං ආරොචෙතුං ලභිස්සති, අනාරොචනෙ ච සති රත්තිච්ඡෙදො සියා, තස්මා තස්මිං දිවසෙ අරුණෙ උට්ඨිතෙ වත්තනික්ඛිපනතො පුරෙයෙව ආරොචෙතබ්බන්ති නො මති, සුට්ඨුතරං උපධාරෙත්වා ගහෙතබ්බං. එවං පකරණාගතනයෙන වා පකරණානුලොමආචරියනයෙන වා සම්මාසම්බුද්ධස්ස ආණං පතිට්ඨාපෙන්තෙන විනයකොවිදෙන බහුස්සුතෙන ලජ්ජීපෙසලභූතෙන විනයධරෙන විසුද්ධිකාමානං පෙසලානං භික්ඛූනං සීලවිසුද්ධත්ථාය සුට්ඨු විචාරෙත්වා පරිවාසවත්තාමානත්තචරණවත්තානි ආචික්ඛිතබ්බානීති.

ඉමස්මිං ඨානෙ ලජ්ජීභික්ඛූනං පරිවාසාදිකථාය කුසලත්ථං නානාවාදනයො වුච්චතෙ – කෙචි භික්ඛූ ''පකතත්තසාලං කුරුමානෙන තස්සා සාලාය මජ්ඣෙ ථම්භං නිමිත්තං කත්වා තතො ද්වාදසහත්ථමත්තං පදෙසං සල්ලක්ඛෙත්වා යථා පඤ්ඤත්තෙ පාරිවාසිකානං මඤ්චෙ නිපන්නස්ස භික්ඛුස්ස ගීවා තස්ස පදෙසස්ස උපරි හොති, තථා පඤ්ඤාපෙතබ්බො. එවං කතෙ සුකතං හොති''ති වදන්ති කරොන්ති ච. එකච්චෙ ''මඤ්චෙ නිපන්නස්ස භික්ඛුස්ස කටි තස්ස පදෙසස්ස උපරි හොති, යථා පඤ්ඤාපෙතබ්බො, එවං කතෙ සුකතං හොතී''ති වදන්ති කරොන්ති ච, තං වචනං නෙව පාළියං, න අට්ඨකථාටීකාදීසු විජ්ජති, කෙවලං තෙසං පරිකප්පමෙව. අයං පන නෙසං අධිප්පායො සියා – ''ද්වාදසහත්ථං පන උපචාරං මුඤ්චිත්වා නිසීදිතුං වට්ටති''ති අට්ඨකථායං වුත්තවචනඤ්ච ''අථ ද්වාදසහත්ථං උපචාරං ඔක්කමිත්වා අජානන්තස්සෙව ගච්ඡති, රත්තිච්ඡෙදො හොති එව, වත්තභෙදො පන නත්ථී''ති අට්ඨකථාවචනඤ්ච (චූළව. අට්ඨ. 97) ''අදිට්ඨඅස්සුතානම්පි අන්තොද්වාදසහත්ථගතානං ආරොචෙතබ්බ''න්ති වුත්තටීකාවචනඤ්ච (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.97) ''අදිට්ඨඅස්සුතානම්පි අන්තොද්වාදසහත්ථගතානං ආරොචෙතබ්බං, 'ඉදං වත්තං නික්ඛිපිත්වා වසන්තස්ස ලක්ඛණ'න්ති වුත්ත''න්ති වුත්තවජිරබුද්ධිටීකාවචනඤ්ච (වජිර. ටී. චූළවග්ග 97) **''අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛෙත්වාති** ද්වාදසහත්ථෙ උපචාරෙ සල්ලක්ඛෙත්වා, අනික්ඛිත්තවත්තානං උපචාරසීමාය ආගතභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා සහවාසාදිකං වෙදිතබ්බ''න්ති වුත්තං වජිරබුද්ධිටීකාවචනඤ්ච පස්සිත්වා අයොනිසො අත්ථං ගහෙත්වා සබ්බත්ථ ද්වාදසහත්ථමෙව පමාණං, තතො ඌනම්පි අධිකම්පි න වට්ටති, තස්මා යථාවුත්තනයෙන මජ්ඣෙ ථම්භතො ද්වාදසහත්ථමත්තෙ පදෙසෙ නිපන්නස්ස භික්ඛුස්ස ගීවා වා කටි වා හොතු, එවං සන්තෙ ද්වාදසහත්ථප්පදෙසෙ පාරිවාසිකභික්ඛු හොති, තතො සහවාසතො වා විප්පවාසතො වා රත්තිච්ඡෙදවත්තභෙදදොසා න හොන්තීති.

තත්‍රෙවං යුත්තායුත්තවිචාරණා කාතබ්බා. යථාවුත්තපාඨෙසු පඨමපාඨස්ස අයමධිප්පායො – පකතත්තභික්ඛුම්හි ඡමාය නිසින්නෙ යදි පාරිවාසිකභික්ඛු ආසනෙ නිසීදිතුකාමො, පකතත්තස්ස භික්ඛුනො නිසින්නට්ඨානතො ද්වාදසහත්ථං උපචාරං මුඤ්චිත්වාව නිසීදිතුං වට්ටති, න ද්වාදසහත්ථබ්භන්තරෙති. එතෙන ද්වීසුපි ඡමාය නිසින්නෙසු ද්වාදසහත්ථබ්භන්තරෙපි වට්ටති, ද්වාදසහත්ථප්පදෙසතො බහි නිසීදන්තො ආසනෙපි නිසීදිතුං වට්ටතීති දස්සෙති. තෙනාහ **''න ඡමාය නිසින්නෙති** පකතත්තෙ භූමියං නිසින්නෙ ඉතරෙන අන්තමසො තිණසන්ථරෙපි උච්චතරෙ වාලිකතලෙපි වා න නිසීදිතබ්බං, ද්වාදසහත්ථං පන උපචාරං මුඤ්චිත්වා නිසීදිතුං වට්ටතී''ති (චූළව. අට්ඨ. 81). ඉති පකතත්තෙ ඡමාය නිසින්නෙ පාරිවාසිකෙන නිසීදිතබ්බට්ඨානදීපකො අයං පාඨො, න මඤ්චපඤ්ඤාපනට්ඨානසයනට්ඨානදීපකො, තං පුබ්බාපරපරිපුණ්ණං සකලං පාඨං අනොලොකෙත්වා එකදෙසමත්තමෙව පස්සිත්වා පරිකප්පවසෙන අයොනිසො අධිප්පායං ගණ්හන්ති.

දුතියපාඨස්ස පන අයමධිප්පායො – බහි උපචාරසීමාය පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ වත්තං සමාදියිත්වා නිසින්නෙ භික්ඛුස්මිං තස්ස නිසින්නට්ඨානතො ද්වාදසහත්ථං උපචාරං ඔක්කමිත්වා තස්ස අජානන්තස්සෙව අඤ්ඤො භික්ඛු ගච්ඡති, තස්ස පාරිවාසිකස්ස භික්ඛුනො රත්තිච්ඡෙදො හොති, වත්තභෙදො පන නත්ථි. කස්මා රත්තිච්ඡෙදො හොති? උපචාරං ඔක්කමිතත්තා. කස්මා න වත්තභෙදො? අජානන්තත්තාති. එතෙන බහිඋපචාරසීමාය උපචාරො ද්වාදසහත්ථප්පමාණො හොති ආරොචනක්ඛෙත්තභූතොති දස්සෙති. තෙනාහ ''ගුම්බෙන වා වතියා වා පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ නිසීදිතබ්බං, අන්තොඅරුණෙයෙව වුත්තනයෙන වත්තං සමාදියිත්වා ආරොචෙතබ්බං. සචෙ අඤ්ඤො කොචි භික්ඛු කෙනචිදෙව කරණීයෙන තං ඨානං ආගච්ඡති, සචෙ එස තං පස්සති, සද්දං වාස්ස සුණාති, ආරොචෙතබ්බං. අනාරොචෙන්තස්ස රත්තිච්ඡෙදො චෙව වත්තභෙදො ච. අථ ද්වාදසහත්ථං උපචාරං ඔක්කමිත්වා අජානන්තස්සෙව ගච්ඡති, රත්තිච්ඡෙදො හොති එව, වත්තභෙදො පන නත්ථී''ති (චූළව. අට්ඨ. 97). ඉති අයම්පි පාඨො ආරොචනක්ඛෙත්තදීපකො හොති, න මඤ්චපඤ්ඤාපනාදිදීපකොති දට්ඨබ්බං.

තතියපාඨස්ස පන අයමධිප්පායො – කිං බහිඋපචාරසීමාය වත්තසමාදානට්ඨානං ආගතභික්ඛූනං දිට්ඨරූපානං සුතසද්දානංයෙව ආරොචෙතබ්බන්ති පුච්ඡාය සති අදිට්ඨඅස්සුතානම්පි අන්තොද්වාදසහත්ථගතානං ආරොචෙතබ්බන්ති විස්සජ්ජෙතබ්බන්ති. එතෙන අදිට්ඨඅස්සුතානං පන අන්තොද්වාදසහත්ථගතානංයෙව ආරොචෙතබ්බං, න බහිද්වාදසහත්ථගතානං, දිට්ඨසුතානං පන අන්තොද්වාදසහත්ථගතානම්පි බහිද්වාදසහත්ථගතානම්පි ආකාසාදිගතානම්පි ආරොචෙතබ්බමෙවාති දස්සෙති. තෙනාහ ''අයං පනෙත්ථ ථෙරස්ස අධිප්පායො – වත්තං නික්ඛිපිත්වා පරිවසන්තස්ස උපචාරගතානං සබ්බෙසං ආරොචනකිච්චං නත්ථි, දිට්ඨරූපානං සුතසද්දානං ආරොචෙතබ්බං, අදිට්ඨඅස්සුතානම්පි අන්තොද්වාදසහත්ථගතානං ආරොචෙතබ්බං. ඉදං වත්තං

නික්ඛිපිත්වා පරිවසන්තස්ස ලක්ඛණ''න්ති (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.97). ඉති අයම්පි පාඨො ආරොචෙතබ්බලක්ඛණදීපකො හොති, න මඤ්චපඤ්ඤාපනාදිදීපකොති. චතුත්ථපාඨස්ස අධිප්පායොපි තතියපාඨස්ස අධිප්පායසදිසොව.

පඤ්චමපාඨස්ස පන අයමධිප්පායො – **අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා**ති එත්ථ එතස්මිං අට්ඨකථාවචනෙ නික්ඛිත්තවත්තානං භික්ඛූනං අත්තනො නිසින්නට්ඨානතො ද්වාදසහත්ථෙ උපචාරෙ අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා අනික්ඛිත්තවත්තානං උපචාරසීමාය අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං ආගතභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා සහවාසාදිකං වෙදිතබ්බං. **ආදි**-සද්දෙන විප්පවාසඅනාරොචනඌනෙගණෙචරණානි සඞ්ගණ්හාති. අයඤ්ච යස්මා ගණස්ස ආරොචෙත්වා භික්ඛූනඤ්ච අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා වසි , තස්මා නික්ඛිත්තවත්තානං බහිඋපචාරසීමාය සමාදින්නත්තා අත්තනො නිසින්නට්ඨානතො ද්වාදසහත්ථෙ උපචාරෙ අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා අනික්ඛිත්තවත්තානං අන්තොවිහාරෙ සමාදින්නත්තා උපචාරසීමාය අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං ආගතභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා සහවාසවිප්පවාසඅනාරොචනඌනෙගණෙචරණසඞ්ඛාතානි වත්තච්ඡෙදකාරණානි වෙදිතබ්බානීති. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 97) ''අයඤ්ච යස්මා ගණස්ස ආරොචෙත්වා භික්ඛූනඤ්ච අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛෙත්වාව වසි, තෙනස්ස ඌනෙගණෙචරණදොසො වා විප්පවාසො වා න හොතී''ති. ඉති අයඤ්ච පාඨො පකතත්තභික්ඛූසු ගතෙසුපි වත්තං ආරොචෙත්වා භික්ඛූනං අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා වසිතත්තා දොසාභාවමෙව දීපෙති, න මඤ්චපඤ්ඤාපනාදීනි. ඉති ඉමෙසං පාඨානං අයොනිසො අධිප්පායං ගහෙත්වා ''සබ්බත්ථ ද්වාදසහත්ථමෙව පමාණ''න්ති මඤ්ඤමානා විචාරිංසු, තෙසං දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජමානා සිස්සානුසිස්සාදයොපි තථෙව කරොන්ති, තදෙතං අප්පමාණං.

කථං? යං තත්ථ පකතත්තසාලාය මජ්ඣෙ ථම්භං නිමිත්තං කත්වා ද්වාදසහත්ථං මිනිංසු, තදප්පමාණං . න හි ථම්භෙන වා සාලාය වා සහවාසො වා විප්පවාසො වා වුත්තො, අථ ඛො පකතත්තභික්ඛුනාව. වුත්තඤ්හි සමන්තපාසාදිකායං (චූළව. අට්ඨ. 83) ''තත්ථ **සහවාසො**ති ය්වායං පකතත්තෙන භික්ඛුනා සද්ධිං එකච්ඡන්නෙතිආදිනා නයෙන වුත්තො එකතො වාසො. **විප්පවාසො**ති එකකස්සෙව වාසො''ති. යඤ්හි තතො ද්වාදසහත්ථමත්තට්ඨානෙ භික්ඛුස්ස ගීවාට්ඨපනං වා කටිට්ඨපනං වා වදන්ති, තදපි අප්පමාණං. බහිඋපචාරසීමාය හි පරිවසන්තස්ස භික්ඛුස්ස සකලසරීරං පකතත්තභික්ඛූනං අන්තොද්වාදසහත්ථෙ උපචාරෙ ඨපෙතබ්බං හොති, න එකදෙසමත්තං.

තෙසං පන අයමධිප්පායො සියා – ද්වාදසහත්ථප්පදෙසතො සකලසරීරස්ස අන්තොකරණෙ සති සහවාසො භවෙය්‍ය, බහිකරණෙ සති විප්පවාසො, තෙන උපඩ්ඪං අන්තො උපඩ්ඪං බහි හොතූති, තං මිච්ඡාඤාණවසෙන හොති. න හි සහවාසදොසො ද්වාදසහත්ථෙන කථිතො, අථ ඛො එකච්ඡන්නෙ සයනෙන. වුත්තඤ්හෙතං භගවතා පාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ (චූළව. 81) ''න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා පකතත්තෙන භික්ඛුනා සද්ධිං එකච්ඡන්නෙ ආවාසෙ වත්ථබ්බං, න එකච්ඡන්නෙ අනාවාසෙ වත්ථබ්බං, න එකච්ඡන්නෙ ආවාසෙ වා අනාවාසෙ වා වත්ථබ්බ''න්ති. අට්ඨකථායම්පි (චූළව. අට්ඨ. 81) වුත්තං **''එකච්ඡන්නෙ ආවාසෙ''**තිආදීසු **ආවාසො** නාම වසනත්ථාය කතසෙනාසනං. **අනාවාසො** නාම චෙතියඝරං බොධිඝරං සම්මුඤ්ජනිඅට්ටකො දාරුඅට්ටකො පානීයමාළො වච්චකුටි ද්වාරකොට්ඨකොති එවමාදි. තතියපදෙන තදුභයම්පි ගහිතං, 'එතෙසු යත්ථ කත්ථචි එකච්ඡන්නෙ ඡදනතො උදකපතනට්ඨානපරිච්ඡින්නෙ ඔකාසෙ උක්ඛිත්තකො වසිතුං න ලභති, පාරිවාසිකො පන අන්තොආවාසෙයෙව න ලභතී'ති මහාපච්චරියං වුත්තං. මහාඅට්ඨකථායං පන 'අවිසෙසෙන උදකපාතෙන වාරිත'න්ති වුත්තං. කුරුන්දියං 'එතෙසු එත්තකෙසු පඤ්චවණ්ණඡදනබද්ධට්ඨානෙසු පාරිවාසිකස්ස ච උක්ඛිත්තකස්ස ච පකතත්තෙන සද්ධිං උදකපාතෙන වාරිත'න්ති වුත්තං, තස්මා නානූපචාරෙපි එකච්ඡන්නෙ න වට්ටති. සචෙ පනෙත්ථ තදහුපසම්පන්නෙපි පකතත්තෙ පඨමං පවිසිත්වා නිපන්නෙ සට්ඨිවස්සොපි පාරිවාසිකො පච්ඡා පවිසිත්වා ජානන්තො නිපජ්ජති, රත්තිච්ඡෙදො චෙව වත්තභෙදදුක්කටඤ්ච, අජානන්තස්ස රත්තිච්ඡෙදොව, න වත්තභෙදදුක්කටං. සචෙ පන තස්මිං පඨමං නිපන්නෙ පච්ඡා පකතත්තො පවිසිත්වා නිපජ්ජති, පාරිවාසිකො ච ජානාති, රත්තිච්ඡෙදො චෙව වත්තභෙදදුක්කටඤ්ච. නො චෙ ජානාති , රත්තිච්ඡෙදොව, න වත්තභෙදදුක්කටන්ති, තස්මා සාලායපි විහාරෙපි ඡදනතො උදකපතනට්ඨානතො මුත්තමත්තෙයෙව සහවාසදොසො න විජ්ජතීති දට්ඨබ්බං.

එකච්චෙ පන මජ්ඣිමත්ථම්භතො ද්වාදසහත්ථායාමෙන දණ්ඩකෙන චක්කං භමිත්වා සමන්තතො බාහිරෙ ලෙඛං කරොන්ති, එවං කතෙ සා බාහිරලෙඛා ආවට්ටතො ද්වාසත්තතිහත්ථමත්තා හොති, තතො තං පදෙසං ද්වාදසහත්ථෙන දණ්ඩකෙන මිනිත්වා භාජියමානං ඡභාගමෙව හොති, තතො තෙසං ඡභාගානං සීමාය එකෙකස්මිං මඤ්චෙ පඤ්ඤපියමානෙ ඡළෙව මඤ්චට්ඨානානි හොන්ති, තස්මා එකස්මිං වට්ටමණ්ඩලෙ ඡ භික්ඛූයෙව අපුබ්බං අචරිමං වසිතුං ලභන්ති, න තතො උද්ධන්ති වදන්ති. කස්මා පන එවං කරොන්තීති? පුබ්බෙ වුත්තනයෙන ''සබ්බත්ථ ද්වාදසහත්ථමත්තමෙව පමාණ''න්ති ගහිතත්තා. එවං කිර නෙසමධිප්පායො – පාරිවාසිකො පකතත්තස්ස භික්ඛුනො ද්වාදසහත්ථබ්භන්තරෙ සයමානො සහවාසො සියා, බාහිරෙ සයමානො විප්පවාසො, තථා අඤ්ඤමඤ්ඤස්සපීති. එවං කරොන්තානං පන නෙසං සකඅධිප්පායොපි න සිජ්ඣති, කුතො භගවතො අධිප්පායො.

කථං? පාරිවාසිකො භික්ඛු පකතත්තභික්ඛූනඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ච ද්වාදසහත්ථමත්තෙ පදෙසෙ හොතූති නෙසමධිප්පායො. අථ පන මජ්ඣිමත්ථම්භං නිමිත්තං කත්වා මිනියමානා සමන්තතො බාහිරලෙඛා ථම්භතොයෙව ද්වාදසහත්ථමත්තා හොති, න පකතත්තභික්ඛූහි. තෙ හි ථම්භතො බහි එකරතනද්විරතනාදිට්ඨානෙ ඨිතා,

බාහිරතොපි ලෙඩ්ඩායෙව ඨම්භතො ද්වාදසහත්ථමත්තා හොති, න තස්සූපරි නිපන්නභික්ඛු. සො හි ද්විරතනමත්තෙනපි තිරතනමත්තෙනපි ලෙඩ්ඩාය අන්තොපි හොති බහිපි. අඤ්ඤමඤ්ඤස්සපි ඡභාගසීමායෙව අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ද්වාදසහත්ථමත්තා හොති , න තස්සූපරි පඤ්ඤත්තමඤ්චො වා තත්ථ නිපන්නභික්ඛු වා. මඤ්චො හි එකරතනමත්තෙන වා ද්විරතනමත්තෙන වා සීමං අතික්කමිත්වා ඨිතො, භික්ඛූපි සයමානා න සීමාය උපරියෙව සයන්ති, විදත්ථිමත්තෙන වා රතනමත්තෙන වා සීමං අතික්කමිත්වා වා අප්පත්වා වා සයන්ති, තස්මා තෙ පාරිවාසිකා භික්ඛූ පකතත්තභික්ඛූනම්පි අඤ්ඤමඤ්ඤස්සපි ද්වාදසහත්ථමත්තට්ඨායිනො න හොන්ති, තතො ඌනාව හොන්ති, තස්මා සකඅධිප්පායොපි න සිජ්ඣති.

භගවතො පන අධිප්පායො – යදි අප්පභික්ඛුකාදිඅඞ්ගසම්පන්නත්තා විහාරස්ස වත්තං අනික්ඛිපිත්වා අන්තොවිහාරෙයෙව පරිවසති, එවං සති පකතත්තෙන භික්ඛුනා න එකච්ඡන්නෙ ආවාසෙ වසිතබ්බං. යදි තාදිසආවාසෙ වා අනාවාසෙ වා ඡදනතො උදකපතනට්ඨානස්ස අන්තො සයෙය්‍ය, සහවාසො නාම, රත්තිච්ඡෙදො හොතීති අයමත්ථො යථාවුත්ත-පාළියා ච අට්ඨකථාය ච පකාසෙතබ්බො. න එකච්ඡන්නෙ ආවාසෙ ද්වීහි වත්ථබ්බං. යදි වසෙය්‍ය, වුඩ්ඪස්ස රත්තිච්ඡෙදොයෙව, නවකස්ස රත්තිච්ඡෙදො චෙව වත්තභෙදදුක්කටඤ්ච හොති. සමවස්සා චෙ, අජානන්තස්ස රත්තිච්ඡෙදොයෙව , ජානන්තස්ස උභයම්පීති අයමත්ථො ‘‘තයො ඛො, උපාලි, පාරිවාසිකස්ස භික්ඛුනො රත්තිච්ඡෙදා සහවාසො විප්පවාසො අනාරොචනා’’ති ච ‘‘න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා පාරිවාසිකෙන වුඩ්ඪතරෙන සද්ධිං න එකච්ඡන්නෙ ආවාසෙ වත්ථබ්බ’’න්ති (චූළව. 82) ච **‘‘වුඩ්ඪතරෙනාති** එත්ථ… පෙ…. සචෙ හි ද්වෙ පාරිවාසිකා එකතො වසෙය්‍යුං, තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස අජ්ඣාචාරං ඤත්වා අගාරවා වා විප්පටිසාරිනො වා හුත්වා පාපිට්ඨතරං වා ආපත්තිං ආපජ්ජෙය්‍යුං විබ්භමෙය්‍යුං වා, තස්මා නෙසං සහසෙය්‍යා සබ්බප්පකාරෙන පටික්ඛිත්තා’’ති (චූළව. අට්ඨ. 81) ච ඉමෙහි පාළිඅට්ඨකථාපාඨෙහි පකාසෙතබ්බො. විප්පවාසෙපි පාරිවාසිකෙන අභික්ඛුකෙ ආවාසෙ න වත්ථබ්බං, පකතත්තෙන විනා අභික්ඛුකො ආවාසො න ගන්තබ්බො, බහිසීමායං භික්ඛූනං වසනට්ඨානතො ද්වාදසහත්ථප්පමාණස්ස උපචාරස්ස අන්තො නිසීදිතබ්බන්ති භගවතො අධිප්පායො.

අයමත්ථො ‘‘න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සභික්ඛුකා ආවාසා අභික්ඛුකො ආවාසො ගන්තබ්බො අඤ්ඤත්‍ර පකතත්තෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා’’තිආදි (චූළව. 76) ච ‘‘තයො ඛො, උපාලි…පෙ…. අනාරොචනා’’ති ච ‘‘චත්තාරො ඛො, උපාලි, මානත්තචාරිකස්ස භික්ඛුනො රත්තිච්ඡෙදා සහවාසො, විප්පවාසො, අනාරොචනා, ඌනෙගණෙචරණ’’න්ති (චූළව. 92) ච **‘‘විප්පවාසොති** එකකස්සෙව වාසො’’ති ච ‘‘අයඤ්ච යස්මා ගණස්ස ආරොචෙත්වා භික්ඛූනඤ්ච අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛෙත්වාව වසි, තෙනස්ස ඌනෙගණෙචරණදොසො වා විප්පවාසො වා න හොතී’’ති ච **‘‘අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛෙත්වාති** ද්වාදසහත්ථෙ උපචාරෙ සල්ලක්ඛෙත්වා, අනික්ඛිත්තවත්තානං උපචාරසීමාය ආගතභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා සහවාසාදිකං වෙදිතබ්බ’’න්ති ච ආගතෙහි පාළියට්ඨකථා-වජිරබුද්ධිටීකාපාඨෙහි පකාසෙතබ්බො, තස්මා විහාරෙ පරිවසන්තස්ස උපචාරසීමාය අබ්භන්තරෙ යත්ථ කත්ථචි වසන්තස්ස නත්ථි විප්පවාසො, බහිඋපචාරසීමායං පරිවසන්තස්ස භික්ඛූනං නිසින්නපරියන්තතො ද්වාදසහත්ථබ්භන්තරෙ වසන්තස්ස ච නත්ථි විප්පවාසොති, තඤ්ච පරිවාසකාලෙ ‘‘එකෙන භික්ඛුනා සද්ධි’’න්ති වචනතො එකස්සපි භික්ඛුනො, මානත්තචරණකාලෙ ‘‘චතූහි පඤ්චහි වා භික්ඛූහි සද්ධි’’න්ති (චූළව. අට්ඨ. 102) වචනතො ච චතුන්නං පඤ්චන්නම්පි භික්ඛූනං හත්ථපාසභූතෙ ද්වාදසහත්ථබ්භන්තරෙපි වසිතුං ලභති, නත්ථි විප්පවාසොති දට්ඨබ්බං.

වත්තං සමාදියිත්වා තෙසං භික්ඛූනං ආරොචිතකාලතො පන පට්ඨාය කෙනචි කරණීයෙන තෙසු භික්ඛූසු ගතෙසුපි යථාවුත්තඅට්ඨකථාපාඨනයෙන විප්පවාසො න හොති. තථා හි වුත්තං විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.97) **‘‘සොපි කෙනචි කම්මෙන පුරෙඅරුණෙ එව ගච්ඡතීති** ඉමිනා ආරොචනාය කතාය සබ්බෙසුපි භික්ඛූසු බහිවිහාරං ගතෙසු ඌනෙගණෙචරණදොසො වා විප්පවාසදොසො වා න හොති ආරොචිතත්තා සහවාසස්සාති දස්සෙති. තෙනාහ **‘අයඤ්චා’**තිආදී’’ති. අපරෙ පන ආචරියා ‘‘බහිසීමාය වත්තසමාදානට්ඨානෙ වතිපරික්ඛෙපොපි පකතත්තභික්ඛූහෙව කාතබ්බො, න කම්මාරහභික්ඛූහි. යථා ලොකෙ බන්ධනාගාරාදි දණ්ඩකාරකෙහි එව කත්තබ්බං, න දණ්ඩාරහෙහි, එවම්ධාපී’’ති වදන්ති, තම්පි අට්ඨකථාදීසු න දිස්සති. න හි වතිපරික්ඛෙපො දණ්ඩකම්මත්ථාය කාරිතො, අථ ඛො දස්සනූපචාරවිජහනත්ථමෙව. තථා හි වුත්තං සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.97) **‘‘ගුම්බෙන වා වතියා වා පටිච්ඡන්නට්ඨානෙති** දස්සනූපචාරවිජහනත්ථ’’න්ති. තථා විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.97) **‘‘ගුම්බෙන වාතිආදි** දස්සනූපචාරවිජහනත්ථ’’න්ති. ඉතො පරං අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව පරිවාසදානඤ්ච මානත්තදානඤ්ච වෙදිතබ්බං. යත්ථ පන සංසයිතබ්බං අත්ථි, තත්ථ සංසයවිනොදනත්ථාය කථෙතබ්බං කථයාම.

එකච්චෙ භික්ඛූ එවං වදන්ති – පාරිවාසිකො භික්ඛු වුඩ්ඪතරොපි සමානො වත්තෙ සමාදින්නෙ නවකට්ඨානෙ ඨිතො. තථා හි වුත්තං ‘‘යත්ථ පන නිසීදාපෙත්වා පරිවිසන්ති, තත්ථ සාමණෙරානං ජෙට්ඨකෙන, භික්ඛූනං සඞ්ඝනවකෙන හුත්වා නිසීදිතබ්බ’’න්ති (චූළව. අට්ඨ. 75) තස්මා ආරොචිතකාලාදීසු ‘‘අහං භන්තෙ’’ඉච්චෙව වත්තබ්බං, න ‘‘අහං ආවුසො’’ති. තත්‍රෙවං විචාරණා කාතබ්බා – පාරිවාසිකාදයො භික්ඛූ සෙය්‍යාපරියන්තආසනපරියන්තභාගිතාය නවකට්ඨානෙ ඨිතා, න එකන්තෙන නවකභූතත්තා. තථා හි වුත්තං භගවතා ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකානං භික්ඛූනං පඤ්ච යථාවුඩ්ඪං උපොසථං පවාරණං වස්සිකසාටිකං ඔණොජනං භත්ත’’න්ති (චූළව. 75). අට්ඨකථායඤ්ච (චූළව. අට්ඨ. 81) ‘‘පකතත්තං භික්ඛුං දිස්වා ආසනා වුට්ඨාතබ්බං, පකතත්තො භික්ඛු ආසනෙන නිමන්තෙතබ්බො’’ති එතිස්සා පාළියා සංවණ්ණනාය **‘‘වුට්ඨාතබ්බං, නිමන්තෙතබ්බොති** තදහුපසම්පන්නම්පි දිස්වා වුට්ඨාතබ්බමෙව, වුට්ඨාය ච ‘අහං ඉමිනා සුඛනිසින්නො වුට්ඨාපිතො’ති

පරම්මුඛෙන න ගන්තබ්බං, 'ඉදං ආචරිය ආසනං, එත්ථ නිසීදථා'ති එවං නිමන්තෙතබ්බොයෙවා''ති එත්ථෙව ''ආචරියා''ති ආලපනවිසෙසො වුත්තො, න අඤ්ඤත්ථ. යදි වුඩ්ඪතරෙනපි ''භන්තෙ''ඉච්චෙව වත්තබ්බො සියා, ඉධාපි ''ඉදං, භන්තෙ, ආසන''න්ති වත්තබ්බං භවෙය්‍ය, න පන වුත්තං, තස්මා න තෙසං තං වචනං සාරතො පච්චෙතබ්බං. ඉමස්මිං පන විනයසඞ්ගහප්පකරණෙ (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 237) ''ආරොචෙන්තෙන සචෙ නවකතරො හොති, 'ආවුසො'ති වත්තබ්බං. සචෙ වුඩ්ඪතරො, 'භන්තෙ'ති වත්තබ්බ''න්ති වුත්තං, ඉදඤ්ච ''එකෙන භික්ඛුනා සද්ධි''න්ති හෙට්ඨා වුත්තත්තා තං පටිග්ගාහකභූතං පකතත්තං භික්ඛුං සන්ධාය වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

බහවො පන භික්ඛූ පාරිවාසිකං භික්ඛුං සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසීදාපෙත්වා වත්තං යාචාපෙත්වා කම්මවාචාපරියොසානෙ සමාදාපෙත්වා ආරොචනමකාරෙත්වා සඞ්ඝමජ්ඣතො නික්ඛමාපෙත්වා පරිසපරියන්තෙ නිසීදාපෙත්වා තත්ථ නිසින්නෙන ආරොචාපෙත්වා වත්තං නික්ඛිපාපෙන්ති, එවං කරොන්තානඤ්ච නෙසං අයමධිප්පායො – අයං භික්ඛු වත්තෙ අසමාදින්නෙ වුඩ්ඪට්ඨානියොපි හොති, තස්මා යාචනකාලෙ ච කම්මවාචාසවනකාලෙ ච වත්තසමාදානකාලෙ ච සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසීදනාරහො හොති, වත්තෙ පන සමාදින්නෙ නවකට්ඨානියො, තස්මා න සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසීදනාරහො, ආසනපරියන්තභාගිතාය පරිසපරියන්තෙයෙව නිසීදනාරහොති, තදෙතං එවං විචාරෙතබ්බං – අයං භික්ඛු සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසීදමානො ආසනං ගහෙත්වා යථාවුඩ්ඪං නිසින්නො න හොති, අථ ඛො කම්මාරහභාවෙන ආසනං අග්ගහෙත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා උක්කුටිකමෙව නිසින්නො හොති, කම්මාරහො ච නාම සඞ්ඝමජ්ඣෙයෙව ඨපෙතබ්බො හොති, නො බහි, තස්මා ''සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසීදනාරහො න හොතී''ති න සක්කා වත්තුං තස්මිං කාලෙ, නික්ඛමාපිතෙ ච වත්තාරොචනවත්තනික්ඛිපනානං අනිට්ඨිතත්තා අඤ්ඤමඤ්ඤං ආහච්ච සුට්ඨු නිසින්නං භික්ඛුසඞ්ඝං පරිහරිතුමසක්කුණෙය්‍යත්තා, චීවරකණ්ණපාදපිට්ඨිආදීහි බාධිතත්තා අගාරවකිරියා විය දිස්සති, ආරොචනකිරියඤ්ච වත්තනික්ඛිපනඤ්ච සඞ්ඝමජ්ඣෙයෙව කත්තබ්බං පරියන්තෙ නිසීදිත්වා කරොන්තො අට්ඨකථාවිරොධො හොති. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 97) ''වත්තං සමාදියිත්වා තත්ථෙව සඞ්ඝස්ස ආරොචෙතබ්බං…පෙ…. ආරොචෙත්වා සචෙ නික්ඛිපිතුකාමො, වුත්තනයෙනෙව සඞ්ඝමජ්ඣෙ නික්ඛිපිතබ්බ''න්ති. කස්මා? සමාදානට්ඨානෙයෙව ආරොචාපෙත්වා තත්ථෙව නික්ඛිපාපෙත්වා නිට්ඨිතසබ්බකිච්චමෙව නික්ඛමාපෙත්වා අත්තනො ආසනෙ නිසීදාපෙන්තො ඤායාගතොති අම්හාකං ඛන්ති.

තථා සායං වත්තාරොචනකාලෙ බහූසු පාරිවාසිකෙසු වුඩ්ඪතරං පඨමං සමාදාපෙත්වා ආරොචාපෙත්වා අනුක්කමෙන සබ්බපච්ඡා නවකතරං සමාදාපෙන්ති ආරොචාපෙන්ති, පාතො නික්ඛිපනකාලෙ පන නවකතරං පඨමං ආරොචාපෙත්වා නික්ඛිපාපෙන්ති, තතො අනුක්කමෙන වුඩ්ඪතරං සබ්බපච්ඡා ආරොචාපෙත්වා නික්ඛිපාපෙන්ති. තෙසං අයමධිප්පායො සියා – යදා දස භික්ඛූ පකතත්තා දස භික්ඛූ පාරිවාසිකා හොන්ති, තදා වුඩ්ඪතරෙන පඨමං සමාදියිත්වා ආරොචිතෙ තස්ස ආරොචනං අවසෙසා එකූනවීසති භික්ඛූ සුණන්ති, දුතියස්ස අට්ඨාරස, තතියස්ස සත්තරසාති අනුක්කමෙන හායිත්වා සබ්බනවකස්ස ආරොචනං දස පකතත්තා සුණන්ති සෙසානං අපකතත්තභාවතො. තතො නික්ඛිපනකාලෙ සබ්බනවකො පුබ්බෙ අත්තනා ආරොචිතානං දසන්නං භික්ඛූනං ආරොචෙත්වා නික්ඛිපති, තතො පටිලොමෙන දුතියො එකාදසන්නං, තතියො ද්වාදසන්නන්ති අනුක්කමෙන වඩ්ඪිත්වා සබ්බජෙට්ඨකො අත්තනා පුබ්බෙ ආරොචිතානං එකූනවීසතිභික්ඛූනං ආරොචෙත්වා නික්ඛිපති, එවං යථානුක්කමෙන නික්ඛිපනං හොති. සබ්බජෙට්ඨකෙ පන පඨමං නික්ඛිත්තෙ සති පුබ්බෙ අත්තනා ආරොචිතානං නවන්නං භික්ඛූනං තදා අපකතත්තභාවතො ආරොචිතානං සන්තිකෙ නික්ඛිපනං න හොති, තථා සෙසානං. තෙසං පන එකච්චානං ඌනං හොති, එකච්චානං අධිකං, තස්මා යථාවුත්තනයෙන සබ්බනවකතො පට්ඨාය අනුක්කමෙන නික්ඛිපිතබ්බන්ති.

එවංවාදීනං පන තෙසමායස්මන්තානං වාදෙ පකතත්තායෙව භික්ඛූ ආරොචෙතබ්බා හොන්ති, නො අපකතත්තා. පුබ්බෙ ආරොචිතානංයෙව සන්තිකෙ වත්තං නික්ඛිපිතබ්බං හොති, නො අනාරොචිතානං. එවං පන පකතත්තායෙව භික්ඛූ ආරොචෙතබ්බා න හොන්ති, අථ ඛො අපකතත්තාපි ''සචෙ ද්වෙ පාරිවාසිකා ගතට්ඨානෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සන්ති, උභොහි අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ආරොචෙතබ්බ''න්ති අට්ඨකථායං වුත්තත්තා. පුබ්බෙ ආරොචිතානම්පි අනාරොචිතානම්පි සන්තිකෙ ආරොචෙත්වා නික්ඛිපිතබ්බමෙව ''සචෙ සො භික්ඛු කෙනචිදෙව කරණීයෙන පක්කන්තො හොති, යං අඤ්ඤං සබ්බපඨමං පස්සති, තස්ස ආරොචෙත්වා නික්ඛිපිතබ්බ''න්ති (චූළව. අට්ඨ. 102) වුත්තත්තා, තස්මා තථා අකරොන්තෙපි සබ්බෙසං ආරොචිතත්තා නත්ථි දොසො. අප්පෙකච්චෙ භික්ඛූ ''පකතත්තස්සෙවායං ආරොචනා''ති මඤ්ඤමානා සායං වුඩ්ඪපටිපාටියා වත්තං සමාදියිත්වා ආරොචෙත්වා අත්තනො සයනං පවිසිත්වා ද්වාරජග්ගනසයනසොධනාදීනි කරොන්තා අඤ්ඤෙසං ආරොචිතං න සුණන්ති. අප්පෙකච්චෙ පාතො සයං ආරොචෙත්වා නික්ඛිපිත්වා අඤ්ඤෙසං ආරොචනං වා නික්ඛිපනං වා අනාගමෙත්වා භික්ඛාචාරාදීනං අත්ථාය ගච්ඡන්ති, එවං කරොන්තානං තෙසං ආරොචනං එකච්චානං අසුතභාවසම්භවතො සාසඞ්කො හොති පාරිවාසිකානං අඤ්ඤමඤ්ඤාරොචනස්ස පකරණෙසු ආගතත්තා. න කෙවලං සාරත්ථදීපනියංයෙව, අථ ඛො වජිරබුද්ධිටීකායම්පි (වජිර. ටී. චූළවග්ග 76) ''සචෙ ද්වෙ පාරිවාසිකා ගතට්ඨානෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සන්ති, උභොහිපි අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ආරොචෙතබ්බං අවිසෙසෙන 'ආගන්තුකෙන ආරොචෙතබ්බං, ආගන්තුකස්ස ආරොචෙතබ්බ'න්ති වුත්තත්තා''ති වුත්තං.

තථා අප්පෙකච්චෙ පකතත්තා භික්ඛූ පාරිවාසිකෙසු භික්ඛූසු සායං වත්තසමාදානත්ථං පකතත්තසාලතො නික්ඛමිත්වා අත්තනො අත්තනො සයනසමීපං ගතෙසු අත්තනො සයනපඤ්ඤාපනපඅක්ඛාරඨපනඅඤ්ඤමඤ්ඤආලාපසල්ලාපකරණාදිවසෙන ආළොලෙන්තා පාරිවාසිකානං වත්තාරොචනං න සුණන්ති, න මනසි කරොන්ති. අප්පෙකච්චෙ පාතො වත්තනික්ඛිපනකාලෙ පාරිවාසිකභික්ඛූසු

වත්තාරොචනවත්තනික්ඛිපනානි කරොන්තෙසුපි නිද්දාපසුතා හුත්වා න සුණන්ති. එවං කරොන්තානම්පි තෙසං එකච්චානං අස්සුතසම්භවතො වත්තාරොචනං සාසඞ්කං හොතීති. හොතු සාසඞ්කං, සුණන්තානං අස්සුතසම්භවෙපි ආරොචකානං සම්මාආරොචනෙන වත්තස්ස පරිපුණ්ණත්තා කො දොසොති චෙ? ආරොචකානං සම්මා ආරොචිතත්තා වත්තෙ පරිපුණ්ණෙපි වත්තභෙදදුක්කටතොව විමුත්තො සියා, න රත්තිච්ඡෙදතො. වුත්තඤ්හි සමන්තපාසාදිකායං (චූළව. අට්ඨ. 76) ''සචෙ වායමන්තොපි සම්පාපුණිතුං වා සාවෙතුං වා න සක්කොති, රත්තිච්ඡෙදොව හොති, න වත්තභෙදදුක්කට''න්ති.

අථඤ්ඤෙ භික්ඛූ වත්තං සමාදියිත්වා රත්තිං නිපන්නා නිද්දාභාවෙන මනුස්සසද්දම්පි සුණන්ති, භෙරිආදිසද්දම්පි සුණන්ති, සකටනාවාදියානසද්දම්පි සුණන්ති, තෙ තෙන සද්දෙන ආසඞ්කන්ති ''භික්ඛූනං නු ඛො අය''න්ති, තෙ තෙන කාරණෙන රත්තිච්ඡෙදං මඤ්ඤන්ති. කස්මා? ''අයඤ්ච නෙසං ඡත්තසද්දං වා උක්කාසිතසද්දං වා ඛිපිතසද්දං වා සුත්වා ආගන්තුකභාවං ජානාති, ගන්ත්වා ආරොචෙතබ්බං. ගතකාලෙ ජානන්තෙනපි අනුබන්ධිත්වා ආරොචෙතබ්බමෙව. සම්පාපුණිතුං අසක්කොන්තස්ස රත්තිච්ඡෙදොව හොති, න වත්තභෙදදුක්කට''න්ති (චූළව. අට්ඨ. 76) වුත්තත්තාති. තෙ එවං සඤ්ඤාපෙතබ්බා – මායස්මන්තො එවං මඤ්ඤිත්ථ, නායං පාඨො බහිසීමට්ඨවසෙන වුත්තො, අථ ඛො උපචාරසීමට්ඨවසෙන වුත්තො. වුත්තඤ්හි තත්ථෙව ''යෙපි අන්තොවිහාරං අප්පවිසිත්වා උපචාරසීමං ඔක්කමිත්වා ගච්ඡන්තී''ති. තත්ථපි ආගන්තුකභාවස්ස ජානිතත්තා රත්තිච්ඡෙදො හොති, තස්මා දූරෙසද්දසවනමත්තෙන රත්තිච්ඡෙදො නත්ථි, ''අයං භික්ඛූනං සද්දො, අයං භික්ඛූහි වාදිතභෙරිඝණ්ටාදිසද්දො, අයං භික්ඛූහි පාජිතසකටනාවාදිසද්දො''ති නිසින්නට්ඨානතො ජානන්තොයෙව රත්තිච්ඡෙදකරො හොති. තෙනාහ ''ආයස්මා කරවීකතිස්සත්ථෙරො 'සමණො අය'න්ති වවත්ථානමෙව පමාණ''න්ති.

දිවා දූරෙ ගච්ඡන්තං ජනකායං දිස්වාපි ''ඉමෙ භික්ඛූ නු ඛො''ති පරිකප්පෙන්තා රත්තිච්ඡෙදං මඤ්ඤන්ති, තම්පි අකාරණං. කස්මා? ''භික්ඛූ''ති වවත්ථානස්ස අභාවා. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං ''නදීආදීසු නාවාය ගච්ඡන්තම්පි පරතීරෙ ඨිතම්පි ආකාසෙ ගච්ඡන්තම්පි පබ්බතථලඅරඤ්ඤාදීසු දූරෙ ඨිතම්පි භික්ඛුං දිස්වා සචෙ 'භික්ඛූ'ති වවත්ථානං අත්ථි, නාවාදීහි වා ගන්ත්වා මහාසද්දං කත්වා වා වෙගෙන අනුබන්ධිත්වා වා ආරොචෙතබ්බ''න්ති. ඉති භික්ඛුං දිස්වාපි ''භික්ඛූ''ති වවත්ථානමෙව පමාණං. අභික්ඛුං පන ''භික්ඛූ''ති වවත්ථානෙ සන්තෙපි වා අසන්තෙපි වා කිං වත්තබ්බං අත්ථි, බහවො පන භික්ඛූ ඉදං රූපදස්සනං සද්දසවනඤ්ච ආසඞ්කන්තා ''පභාතෙ සති තං ද්වයං භවෙය්‍ය, තස්මා මනුස්සානං ගමනකාලසද්දකරණකාලතො පුබ්බෙයෙව වත්තං නික්ඛිපිතබ්බ''න්ති මඤ්ඤමානා අනුග්ගතෙයෙව අරුණෙ වත්තං නික්ඛිපන්ති, තදයුත්තං රත්තිච්ඡෙදත්තාති.

අථ පන විනයධරෙන ''කිත්තකා තෙ ආපත්තියො, ඡාදෙසි, කීවතීහං පටිච්ඡාදෙසී''ති පුට්ඨො සමානො ''අහං, භන්තෙ, ආපත්තිපරියන්තං න ජානාමි, රත්තිපරියන්තං න ජානාමි, ආපත්තිපරියන්තං නස්සරාමි, රත්තිපරියන්තං නස්සරාමි, ආපත්තිපරියන්තෙ වෙමතිකො, රත්තිපරියන්තෙ වෙමතිකො''ති වුත්තෙ ''අයං භික්ඛු සුද්ධන්තපරිවාසාරහො''ති ඤත්වා තස්සපි දුවිධත්තා චූළසුද්ධන්තමහාසුද්ධන්තවසෙන ''තෙසු අයං භික්ඛු ඉමස්ස අරහො''ති ඤාපනත්ථං උපසම්පදතො පට්ඨාය අනුලොමක්කමෙන වා ආරොචිතදිවසතො පට්ඨාය පටිලොමක්කමෙන වා ''කිත්තකං කාලං ත්වං ආරොචනආවිකරණාදිවසෙන සුද්ධො''ති පුච්ඡිත්වා ''ආම භන්තෙ, එත්තකං කාලං අහං සුද්ධොම්හී''ති වුත්තෙ ''අයං භික්ඛු එකච්චං රත්තිපරියන්තං ජානාති, තස්මා චූළසුද්ධන්තාරහො''ති ඤත්වා තස්ස සුද්ධකාලං අපනෙත්වා අසුද්ධකාලවසෙන පරියන්තං කත්වා චූළසුද්ධන්තපරිවාසො දාතබ්බො. අයං උද්ධම්පි ආරොහති, අධොපි ඔරොහති. යො පන අනුලොමවසෙන වා පටිලොමවසෙන වා පුච්ඡියමානො ''සකලම්පි රත්තිපරියන්තං අහං න ජානාමි නස්සරාමි, වෙමතිකො හොමී''ති වුත්තෙ ''අයං භික්ඛු සකලම්පි රත්තිපරියන්තං න ජානාති, තස්මා මහාසුද්ධන්තාරහො''ති ඤත්වා තස්ස උපසම්පදතො පට්ඨාය යාව වත්තසමාදානා එත්තකං කාලං පරියන්තං කත්වා මහාසුද්ධන්තපරිවාසො දාතබ්බො. උද්ධංආරොහනඅධොඔරොහනභාවො පනෙසං අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 102) වුත්තොයෙව. ඉතො පරම්පි විධානං අට්ඨකථායං ආගතනයෙනෙව දට්ඨබ්බං.

ඉදානි පන බහවො භික්ඛූ ''අයං චූළසුද්ධන්තාරහො, අයං මහාසුද්ධන්තාරහො''ති අවිචිනන්තා අන්තොකම්මවාචායං ''ආපත්තිපරියන්තං න ජානාති, රත්තිපරියන්තං න ජානාති, ආපත්තිපරියන්තං නස්සරති, රත්තිපරියන්තං නස්සරති, ආපත්තිපරියන්තෙ වෙමතිකො, රත්තිපරියන්තෙ වෙමතිකො''ති අවිසෙසවචනමෙව මනසි කරොන්තා ''ඉමාය කම්මවාචාය දින්නං සුද්ධන්තපරිවාසං ගහෙත්වා පඤ්චාහමත්තං වා දසාහමත්තං වා පරිවසිත්වා අපරියන්තරත්තිපටිච්ඡාදිතාහි අපරියන්තාහි ආපත්තීහි මොක්ඛො හොතී''ති මඤ්ඤන්තා පඤ්චාහමත්තං වා දසාහමත්තං වා පරිවසිත්වා මානත්තං යාචන්ති, එවං කරොන්තා තෙ භික්ඛූ සහස්සක්ඛත්තුං පරිවසන්තාපි ආපත්තිතො න මුච්චෙය්‍යුං. කස්මාති චෙ? පාළියා ච අට්ඨකථාය ච විරුජ්ඣනතො. වුත්තඤ්හි පාළියං (පාරා. 442) ''යාවතීහං ජානං පටිච්ඡාදෙති, තාවතීහං තෙන භික්ඛුනා අකාමා පරිවත්ථබ්බං. පරිවුත්ථපරිවාසෙන භික්ඛුනා උත්තරි ඡාරත්තං භික්ඛුමානත්තාය පටිපජ්ජිතබ්බං. චිණ්ණමානත්තො භික්ඛු යත්ථ සියා වීසතිගණො භික්ඛුසඞ්ඝො, තත්ථ සො භික්ඛු අබ්භෙතබ්බො''ති, තස්මා පටිච්ඡන්නදිවසමත්තං අපරිවසිත්වා මානත්තාරහො නාම න හොති, අමානත්තාරහස්ස මානත්තදානං න රුහති, අචිණ්ණමානත්තො අබ්භානාරහො න හොති, අනබ්භානාරහස්ස අබ්භානං න රුහති, අනබ්භිතො භික්ඛු ආපත්තිමුත්තො පකතත්තො න හොතීති අයමෙත්ථ භගවතො අධිප්පායො.

අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 102) පන චූළසුද්ධන්තෙ ''තං ගහෙත්වා පරිවසන්තෙන යත්තකං කාලං අත්තනො සුද්ධිං ජානාති, තත්තකං අපනෙත්වා අවසෙසං මාසං වා ද්විමාසං වා පරිවසිතබ්බ''න්ති, මහාසුද්ධන්තෙ ''තං ගහෙත්වා ගහිතදිවසතො යාව උපසම්පදදිවසො, තාව රත්තියො ගණෙත්වා පරිවසිතබ්බ''න්ති වුත්තං, තස්මා පටිච්ඡන්නරත්තිප්පමාණං පරිවසන්තොයෙව මානත්තාරහො හොති, න පඤ්චාහඃසාහරත්තිප්පමාණමත්තං පරිවසන්තොති අයං අට්ඨකථාචරියානං අධිප්පායො. තෙනෙව ච කාරණෙන දෙසනාආරොචනාදීහි සබ්බකාලං ආපත්තිං සොධෙත්වා වසන්තානං ලජ්ජීපෙසලානං සික්ඛාකාමානං භික්ඛූනං සුද්ධන්තපරිවාසං දාතුං අයුත්තරූපො, දෙසනාආරොචනාදීහි ආපත්තිං අසොධෙත්වා පමාදවසෙන චිරකාලං වසන්තානං ජනපදවාසිකාදීනං දාතුං යුත්තරූපොති වෙදිතබ්බං. එත්ථාපි අවසෙසවිනිච්ඡයො අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

අථ පන විනයධරෙන ''ත්වං, ආවුසො, කතරආපත්තිං ආපන්නො, කති රත්තියො තෙ ඡාදිතා''ති පුට්ඨො ''අහං, භන්තෙ, සඞ්ඝාදිසෙසං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා පක්ඛමත්තං පටිච්ඡාදිතා, තෙනාහං සඞ්ඝං පක්ඛපරිවාසං යාචිත්වා සඞ්ඝෙන දින්නෙ පක්ඛපරිවාසෙ පරිවසිත්වා අනික්ඛිත්තවත්තොව හුත්වා අන්තරා සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තිං ආපජ්ජිත්වා පඤ්චාහමත්තං ඡාදිතා''ති වුත්තෙ ''අයං භික්ඛු සමොධානපරිවාසාරහො, තීසු ච සමොධානපරිවාසෙසු ඔධානසමොධානාරහො''ති ඤත්වා ''තෙන හි භික්ඛු ත්වං මූලායපටිකස්සනාරහො''ති වත්වා තං මූලාය පටිකස්සිත්වා පරිවුත්ථදිවසෙ අදිවසෙ කත්වා අන්තරා පටිච්ඡන්නෙ පඤ්ච දිවසෙ මූලාපත්තියා පටිච්ඡන්නෙසු දිවසෙසු සමොධානෙත්වා ඔධානසමොධානො දාතබ්බො. ඉතො පරානි ඔධානසමොධානෙ වත්තබ්බවචනානි පාළියං අට්ඨකථායඤ්ච වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බානි.

අථ පන විනයධරෙන පුට්ඨො ''අහං, භන්තෙ, සම්බහුලා සඞ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජිං, සම්බහුලා ආපත්තියො එකාහප්පටිච්ඡන්නායො...පෙ.... සම්බහුලා ආපත්තියො දසාහප්පටිච්ඡන්නායො''ති වුත්තෙ ''අයං භික්ඛු අග්ඝසමොධානාරහො''ති ඤත්වා තාසං ආපත්තීනං යා ආපත්තියො චිරතරප්පටිච්ඡන්නායො, තාසං අග්ඝෙන සමොධානපරිවාසො දාතබ්බො. තත්‍රෙවං වදන්ති – ''යා ආපත්තියො චිරතරප්පටිච්ඡන්නායො, තාසං අග්ඝෙන සමොධානපරිවාසො දාතබ්බො''ති වුත්තො, එවං සන්තෙ පක්ඛප්පටිච්ඡන්නමාසප්පටිච්ඡන්නාදීසු කථන්ති? තෙසුපි ''යා ආපත්තියො පක්ඛප්පටිච්ඡන්නායො, යා ආපත්තියො මාසප්පටිච්ඡන්නායො''ති වත්තබ්බොති. යදි එවං පාළිවිරොධො ආපජ්ජති. පාළියඤ්හි දසාහප්පටිච්ඡන්නපරියොසානා එව ආපත්ති දස්සිතා, න පක්ඛප්පටිච්ඡන්නමාසප්පටිච්ඡන්නාදයොති? සච්චං, පාළියං තථාදස්සනං පන නයදස්සනමත්තං. තථා හි වුත්තං අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 102) ''පඤ්චදස දිවසානි පටිච්ඡන්නාය 'පක්ඛප්පටිච්ඡන්න'න්ති වත්වා යොජනා කාතබ්බා...පෙ.... එවං යාව සට්ඨිසංවච්ඡරං, අතිරෙකසට්ඨිසංවච්ඡරප්පටිච්ඡන්නන්ති වා තතො වා භියොපි වත්වා යොජනා කාතබ්බා''ති. මහාපදුමත්ථෙරෙනපි වුත්තං ''අයං සමුච්චයක්ඛන්ධකො නාම බුද්ධානං ඨිතකාලසදිසො, ආපත්ති නාම පටිච්ඡන්නා වා හොතු අප්පටිච්ඡන්නා වා සමකඌනතරඅතිරෙකප්පටිච්ඡන්නා වා, විනයධරස්ස කම්මවාචං යොජෙතුං සමත්ථභාවොයෙවෙත්ථ පමාණ''න්ති, තස්මා පක්ඛප්පටිච්ඡන්නාදීනං කම්මවාචාකරණෙ කුක්කුච්චං න කාතබ්බන්ති.

හොතු, එවම්පි පක්ඛප්පටිච්ඡන්නං පරියන්තං කත්වා කතාය කම්මවාචාය තතො උද්ධං ආපත්ති නත්ථීති කථං ජානෙය්‍යාති? ඉදානි සික්ඛාකාමා භික්ඛූ දෙවසිකම්පි දෙසනාරොචනාවිකරණානි කරොන්ති එකාහිකද්වීහිකාදිවසෙනපි, කිච්චපසුතා හුත්වා තථා අසක්කොන්තාපි උපොසථදිවසං නාතික්කමන්ති, ගිලානාදිවසෙන තදතික්කන්තාපි අතික්කන්තභාවං ජානන්ති, තස්මා තදතික්කන්තභාවෙ සති අතිරෙකපක්ඛප්පටිච්ඡන්නමාසප්පටිච්ඡන්නාදිවසෙන වඩ්ඪෙත්වා කම්මවාචං කරෙය්‍ය, තදතික්කන්තභාවෙ පන අසති පක්ඛප්පටිච්ඡන්නපරියන්තා හොති, තස්මා පක්ඛපරියන්තකම්මවාචාකරණං ඤායාගතං හොතීති දට්ඨබ්බං.

එවං හොතු, තථාපි යදෙතං ''සම්බහුලා ආපත්තියො එකාහප්පටිච්ඡන්නායො...පෙ.... සම්බහුලා ආපත්තියො පක්ඛප්පටිච්ඡන්නායො''ති වුත්තං, තත්ථ ඉමිනායෙව අනුක්කමෙන මයා පටිච්ඡාදිතා ආපත්තියො හොන්තීති කථං ජානෙය්‍ය, අජානනෙ ච සති ''යා ච ඛ්වායං, ආවුසො, ආපත්ති අජානප්පටිච්ඡන්නා, අධම්මිකං තස්සා ආපත්තියා පරිවාසදානං, අධම්මත්තා න රූහතී''ති ඉදං ආපජ්ජතීති? නාපජ්ජති. තත්ථ හි ආපත්තියා ආපන්නභාවං අජානන්තො හුත්වා පටිච්ඡාදෙති, තස්මා ''ආපත්ති ච හොති ආපත්තිසඤ්ඤී ච''ති වුත්තආපත්තිසඤ්ඤිතාභාවා අප්පටිච්ඡන්නමෙව හොති, තස්මා අප්පටිච්ඡන්නාය ආපත්තියා පරිවාසදානං අධම්මිකං හොති. ඉධ පන ''එත්තකා රත්තියො මයා ඡාදිතා''ති ඡන්නකාලමෙව න ජානාති, තදජානභාවෙ සතිපි පරිවාසදානං රූහති. තෙනෙව ච කාරණෙන සුද්ධන්තපරිවාසෙ (චූළව. 156-157) ''ආපත්තිපරියන්තං න ජානාති, රත්තිපරියන්තං න ජානාති, ආපත්තිපරියන්තං නස්සරති, රත්තිපරියන්තං නස්සරති, ආපත්තිපරියන්තෙ වෙමතිකො, රත්තිපරියන්තෙ වෙමතිකො''ති රත්තිපරියන්තස්ස අජානනඅසරණවෙමතිකභාවෙ සතිපි පරිවාසදානං වුත්තං, තස්මා ඡාදිතකාලං තථතො අජානන්තොපි ''සම්බහුලා ආපත්තියො එකාහප්පටිච්ඡන්නායො...පෙ.... සම්බහුලා ආපත්තියො පක්ඛප්පටිච්ඡන්නායො''ති එත්ථ අප්පවිට්ඨස්ස අභාවා සම්පජ්ජතියෙවාති දට්ඨබ්බං.

අථාපි එවං වදෙය්‍යුං – ''සම්බහුලා ආපත්තියො එකාහප්පටිච්ඡන්නායො...පෙ.... සම්බහුලා ආපත්තියො පක්ඛප්පටිච්ඡන්නායො''ති වුත්තෙ තෙසු දිවසෙසු ආපත්තියො අත්ථි පටිච්ඡන්නායොපි, අත්ථි අප්පටිච්ඡන්නායොපි, අත්ථි චිරප්පටිච්ඡන්නායොපි, අත්ථි අචිරප්පටිච්ඡන්නායොපි, අත්ථි එකාපි, අත්ථි සම්බහුලාපි, සබ්බා තා ආපත්තියො එතෙනෙව පදෙන සඞ්ගහිතා සියුන්ති? සඞ්ගහිතා එව. න හෙත්ථ සංසයො කාතබ්බො. වුත්තඤ්හෙතං අට්ඨකථායං

(චූළව. අට්ඨ. 102) ''අඤ්ඤස්මිං පන ආපත්තිවුට්ඨානෙ ඉදං ලක්ඛණං – යො අප්පටිච්ඡන්නං ආපත්තිං 'පටිච්ඡන්නා'ති විනයකම්මං කරොති, තස්ස ආපත්ති වුට්ඨාති. යො පටිච්ඡන්නං 'අප්පටිච්ඡන්නා'ති විනයකම්මං කරොති, තස්ස න වුට්ඨාති. අචිරප්පටිච්ඡන්නං 'චිරප්පටිච්ඡන්නා'ති කරොන්තස්සපි වුට්ඨාති, චිරප්පටිච්ඡන්නං 'අචිරප්පටිච්ඡන්නා'ති කරොන්තස්ස න වුට්ඨාති. එකං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා 'සම්බහුලා'ති කරොන්තස්සපි වුට්ඨාති එකං විනා සම්බහුලානං අභාවතො. සම්බහුලා පන ආපජ්ජිත්වා 'එකං ආපජ්ජි'න්ති කරොන්තස්ස න වුට්ඨාතී''ති, තස්මා එතෙහි පදෙහි සබ්බාසං පටිච්ඡන්නාපත්තීනං සඞ්ගහිතත්තා තාහි ආපත්තීහි වුට්ඨානං සම්භවතීති දට්ඨබ්බං.

අථ පන විනයධරෙන පුට්ඨො ''අහං, භන්තෙ, සම්බහුලා සඞ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජිං එකං සුක්කවිස්සට්ඨිං, එකං කායසංසග්ගං, එකං දුට්ඨුල්ලවාචං, එකං අත්තකාමං, එකං සඤ්චරිත්තං, එකං කුටිකාරං, එකං විහාරකාරං, එකං දුට්ඨදොසං, එකං අඤ්ඤභාගියං, එකං සඞ්ඝභෙදං, එකං භෙදානුවත්තකං, එකං දුබ්බචං, එකං කුලදූසක''න්ති වුත්තෙ ''අයං භික්ඛු මිස්සකසමොධානපරිවාසාරහො''ති ඤත්වා අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 102) ආගතනයෙන පරිවාසො දාතබ්බො. එත්ථාහ – අග්ඝසමොධානමිස්සකසමොධානානං කො විසෙසො, කිං නානාකරණන්ති? වුච්චතෙ – අග්ඝසමොධානපරිවාසො අචිරප්පටිච්ඡන්නා ආපත්තියො චිරප්පටිච්ඡන්නායං ආපත්තියං සමොධානෙත්වා තස්සා චිරප්පටිච්ඡන්නාය ආපත්තියා අග්ඝවසෙන දීයති, මිස්සකසමොධානපරිවාසො නානාවත්ථුකා ආපත්තියො සමොධානෙත්වා තාසං මිස්සකවසෙන දීයති, අයමෙතෙසං විසෙසො. අථ වා අග්ඝසමොධානො සභාගවත්ථූනං ආපත්තීනං සමොධානවසෙන හොති, ඉතරො විසභාගවත්ථූනන්ති ආචරියා. තෙනෙවාහ ආචරියවජිරබුද්ධිත්ථෙරො (වජිර. ටී. චූළවග්ග 102) **''අග්ඝසමොධානො** නාම සභාගවත්ථුකායො සම්බහුලා ආපත්තියො ආපන්නස්ස බහුරත්තිං පටිච්ඡාදිතාපත්තියං නික්ඛිපිත්වා දාතබ්බො, ඉතරො නානාවත්ථුකානං වසෙනාති අයමෙතෙසං විසෙසො''ති.

අථ සියා ''එවං චිරප්පටිච්ඡන්නායො ච අචිරප්පටිච්ඡන්නායො ච නානාවත්ථුකායො ආපත්තියො ආපජ්ජන්තස්ස කො පරිවාසො දාතබ්බො අග්ඝසමොධානො වා මිස්සකසමොධානො වා, අථ තදුභයා වා''ති. කිඤ්චෙත්ථ – යදි අග්ඝසමොධානං දදෙය්‍ය, චිරප්පටිච්ඡන්නාහි ච අචිරප්පටිච්ඡන්නාහි ච සභාගවත්ථුකාහි ආපත්තීහි වුට්ඨිතො භවෙය්‍ය, චිරප්පටිච්ඡන්නාහි ච අචිරප්පටිච්ඡන්නාහි ච නො විසභාගවත්ථුකාහි. යදි ච මිස්සකසමොධානං දදෙය්‍ය, සමානකාලප්පටිච්ඡන්නාහි විසභාගවත්ථූහි ආපත්තීහි වුට්ඨිතො භවෙය්‍ය, නො අසමානකාලප්පටිච්ඡන්නාහි සභාගවත්ථුකාහි ච, අථ තදුභයම්පි දදෙය්‍ය, ''එකස්මිං කම්මෙ ද්වෙ පරිවාසා දාතබ්බා''ති නෙව පාළියං, න අට්ඨකථායං වුත්තන්ති? වුච්චතෙ – ඉදඤ්හි සබ්බම්පි පරිවාසාදිකං විනයකම්මං වත්ථුවසෙන වා ගොත්තවසෙන වා නාමවසෙන වා ආපත්තිවසෙන වා කාතුං වට්ටතියෙව.

තත්ථ සුක්කවිස්සට්ඨීති **වත්ථු** චෙව **ගොත්තඤ්ච**. සඞ්ඝාදිසෙසොති **නාමඤ්චෙව ආපත්ති** ච. තත්ථ ''සුක්කවිස්සට්ඨිං කායසංසග්ග''න්තිආදිවචනෙනාපි ''නානාවත්ථුකායො''ති වචනෙනපි වත්ථු චෙව ගොත්තඤ්ච ගහිතං හොති, ''සඞ්ඝාදිසෙසො''ති වචනෙනපි ''ආපත්තියො''ති වචනෙනපි නාමඤ්චෙව ආපත්ති ච ගහිතා හොති, තස්මා අග්ඝසමොධානවසෙන පරිවාසෙ දින්නෙ ''අහං, භන්තෙ, සම්බහුලා සඞ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජි''න්තිආදිවචනෙනෙව වත්ථුස්ස ච ගොත්තස්ස ච නාමස්ස ච ආපත්තියා ච ගහිතත්තා චිරප්පටිච්ඡන්නාහි අචිරප්පටිච්ඡන්නාහි ච සභාගවත්ථුකාහි ච විසභාගවත්ථුකාහි ච සබ්බාහි ආපත්තීහි වුට්ඨාතීති දට්ඨබ්බං. වුත්තඤ්හෙතං සමන්තපාසාදිකායං ''එත්ථ ච 'සඞ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජිං නානාවත්ථුකායො'තිපි 'සඞ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජි'න්තිපි එවං පුබ්බෙ වුත්තනයෙන වත්ථුවසෙනපි ගොත්තවසෙනපි නාමවසෙනපි ආපත්තිවසෙනපි යොජෙත්වා කම්මවාචං කාතුං වට්ටතියෙවාති අයං මිස්සකසමොධානො''ති, ඉමස්මිඤ්ච විනයසඞ්ගහප්පකරණෙ (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 245) තථෙව වත්වා ''තස්මා න ඉධ විසුං කම්මවාචං යොජෙත්වා දස්සයිස්සාම, පුබ්බෙ සබ්බාපත්තිසාධාරණං කත්වා යොජෙත්වා දස්සිතාය එව කම්මවාචාය නානාවත්ථුකාහිපි ආපත්තීහි වුට්ඨානසම්භවතො සායෙවෙත්ථ කම්මවාචා අල''න්ති.

යදි එවං ආචරියවජිරබුද්ධිත්ථෙරෙන ද්වින්නං විසෙසො න වත්තබ්බො, අථ කස්මා වුත්තොති? තීසු සමොධානපරිවාසෙසු ඔධානසමොධානො මූලායපටිකස්සනාය ඔධූනිතකාලෙයෙව දාතබ්බො, අග්ඝසමොධානමිස්සකසමොධානපරිවාසා පන විසුංයෙව දාතබ්බා. ''එවං දින්නෙ එතෙසං කො විසෙසො''ති චින්තායං විසෙසසම්භවමත්තදස්සනත්ථං වුත්තො. අට්ඨකථායං පන පරිවාසාදිකම්මස්ස ලක්ඛණං දස්සෙතුං ''වත්ථුවසෙන වා''තිආදිමාහ, තස්මා ලක්ඛණවසෙනෙව සභාගවත්ථුකාහිපි ආපත්තීහි වුට්ඨානං සම්භවති. තෙනෙව ච කාරණෙන සාරත්ථදීපනිනාමිකායං විනයටීකායඤ්ච විමතිවිනොදනිනාමිකායං විනයටීකායඤ්ච න කොචි විසෙසො වුත්තොති දට්ඨබ්බො.

යදි එවං මිස්සකසමොධානකම්මවාචායපි චිරප්පටිච්ඡන්නාහි අචිරප්පටිච්ඡන්නාහිපි ආපත්තීහි වුට්ඨානං සම්භවෙය්‍ය. තත්ථපි හි ''අහං, භන්තෙ, සම්බහුලා සඞ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජිං නානාවත්ථුකායො''තිපි ''එකා සුක්කවිස්සට්ඨි...පෙ.... එකා කුලදූසකා''තිපි වත්තබ්බං. එවං සති ''සම්බහුලා''තිපි ''සඞ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො''තිපි වත්ථුගොත්තනාමාපත්තීහි කිත්තනසම්භවතො චිරප්පටිච්ඡන්නාහිපි අචිරප්පටිච්ඡන්නාහිපි ආපත්තීහි වුට්ඨානං සම්භවෙය්‍යාති? න පනෙවං දට්ඨබ්බං. වත්ථාදිකිත්තනඤ්හි සබ්බාපත්තීනං ගණ්හනත්ථං හොති. එවං ගණ්හන්තෙපි පටිච්ඡන්නකාලස්ස අකථිතත්තා ''එත්තකං නාම කාලං පරිවසිතබ්බ''න්ති න පඤ්ඤායති, තස්මිං අපඤ්ඤායමානෙ තෙන පමාණෙන පරිවාසො න හොති, තස්මිං අසති ආපත්තිතො වුට්ඨානං න සම්භවති, තස්මා

මිස්සකසමොධානකම්මවාචාය චිරප්පටිච්ඡන්නාහිපි අචිරප්පටිච්ඡන්නාහිපි ආපත්තීහි වුට්ඨානං න සම්භවතීති දට්ඨබ්බං.

පරිවාසවිනිච්ඡයකථා නිට්ඨිතා.

මානත්තවිනිච්ඡයකථා

මානත්තකථායම්පි මානත්තං නාම අප්පටිච්ඡන්නමානත්තං පටිච්ඡන්නමානත්තං පක්ඛමානත්තං සමොධානමානත්තන්ති චතුබ්බිධං හොති. තත්ථ යො භික්ඛු සඞ්ඝාදිසෙසං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා තං දිවසමෙව ආරොචෙති, එකරත්තිමත්තම්පි න පටිච්ඡාදෙති, තස්ස පරිවාසං අදත්වාව දින්නං මානත්තං **අප්පටිච්ඡන්නමානත්තං** නාම. යො ආපජ්ජිත්වා දසහි ආකාරෙහි විනා තං දිවසං නාරොචෙති, එකරත්තාදිවසෙන පටිච්ඡාදෙති, තත්ථ යථාපටිච්ඡන්නදිවසං පරිවාසං දත්වා පරිවුත්ථපරිවාසස්ස දින්නං මානත්තං **පටිච්ඡන්නමානත්තං** නාම. ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා පටිච්ඡන්නාය වා අප්පටිච්ඡන්නාය වා භික්ඛුනියා පක්ඛමත්තමෙව දින්නං මානත්තං **පක්ඛමානත්තං** නාම. භික්ඛු පන පටිච්ඡන්නාය ආපත්තියා පරිවසිත්වා අනික්ඛිත්තවත්තකාලෙයෙව පුන ආපජ්ජිත්වා න පටිච්ඡාදෙති, තස්ස මූලාය පටිකස්සිත්වා පරිවුත්ථදිවසෙ අදිවසෙ කත්වා අප්පටිච්ඡාදිතත්තා සමොධානපරිවාසං අදත්වා දින්නං මානත්තං **සමොධානමානත්තං** නාම. මානත්තාරහකාලෙපි මානත්තචරණකාලෙපි අබ්භානාරහකාලෙපි එසෙව නයො. තෙසු තීණි මානත්තානි අට්ඨකථායං වුත්තනයෙන සුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා න වුත්තානි. පක්ඛමානත්තං පච්ඡා ආගමිස්සති.

යානි පන පරිවාසමානත්තානි අනවට්ඨිතත්තා පුථුජ්ජනස්ස ගිහිආදිවසෙන පරිවත්තනෙ සති පුන දාතබ්බාදාතබ්බභාවෙ සඞ්කිතබ්බානි, තානි දස්සෙතුං පාළියං අනෙකෙහි පකාරෙහි විත්ථාරතො වුත්තානි. තෙසු භික්ඛූනං සංසයවිනොදනත්ථාය එකදෙසං දස්සෙතුං **''සචෙ කොචී''**තිආදිමාහ. තත්ථ **විබ්භමතීති** විරූපො හුත්වා භමති, හීනායාවත්තති ගිහී හොතීති අත්ථො. **සාමණෙරො හොතීති** උපසම්පන්නභාවං ජහිත්වා සාමණෙරභාවං උපගච්ඡති. තත්ථ පාරාජිකප්පත්තභාවෙන වා ''ගිහීති මං ධාරෙථා''තිආදිනා සික්ඛාපච්චක්ඛානෙන වා ගිහී හොති . තෙසු පඨමෙන පුන උපසම්පදාය අභබ්බත්තා පුන පරිවාසො න රුහතියෙව, දුතියෙන පන පුන උපසම්පදාය භබ්බත්තා **''සො චෙ පුන උපසම්පජ්ජතී''**ති වුත්තං. ඉතරො පන පාරාජිකප්පත්තභාවෙන සාමණෙරො න හොති. කස්මා? සරණගමනාදීනං විනස්සනතො. වුත්තඤ්හි විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.108) ''උපසම්පන්නානම්පි පාරාජිකසමආපත්තියා සරණගමනාදිසාමණෙරභාවස්සපි විනස්සනතො සෙනාසනග්ගාහො ච පටිප්පස්සම්භති, සඞ්ඝලාභම්පි තෙන ලභන්තීති වෙදිතබ්බ''න්ති, ගිහී පන හුත්වා පුන සාමණෙරභාවමත්තං ලද්ධබ්බං හොති. ''සාමණෙරොති මං ධාරෙථා''තිආදිනා පන සික්ඛාපච්චක්ඛානෙ කතෙ සියා සාමණෙරභාවො, තතොපි පුන උපසම්පජ්ජිතුකාමතාය සති සියා උපසම්පන්නභාවො. ''ගිහීති මං ධාරෙථා''තිආදිනා සික්ඛාපච්චක්ඛානං කත්වා ගිහිභාවං උපගතෙපි පුන සාමණෙරපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා සාමණෙරො හොති. තතො පුන උපසම්පජ්ජිතුං ලද්ධබ්බත්තා ''පුන උපසම්පජ්ජතී''ති වුත්තො. තෙසං භික්ඛුභාවෙ පරිවාසෙ අනිට්ඨිතෙපි ගිහිසාමණෙරභාවං පත්තත්තා පරිවාසො න රුහති උපසම්පන්නානමෙව පරිවාසස්ස භගවතා පඤ්ඤත්තත්තාති අත්ථො.

එවං සන්තෙ පුන උපසම්පජ්ජන්තස්ස කිං පරිවාසො පුන දාතබ්බොති ආහ **''සො චෙ පුන උපසම්පජ්ජතී''**තිආදි. තස්සත්ථො – සො විබ්භන්තකො සො වා සාමණෙරො පුන උපසම්පන්නභාවං උපගච්ඡති, පුරිමං පුබ්බෙ භික්ඛුභූතකාලෙ දින්නං පරිවාසදානං එව ඉදානි පරිවාසදානං හොති. යො පරිවාසො පුබ්බෙ භික්ඛුභූතකාලෙ දින්නො, සො පරිවාසො සුදින්නො, දුදින්නො න හොති. යො යත්තකො කාලො පරිවුත්ථො, සො තත්තකො කාලො සුපරිවුත්ථොයෙව හොති, න දුපරිවුත්ථො, තස්මා අවසෙසො කාලො පරිවසිතබ්බොති. ඉදං වුත්තං හොති – පුබ්බෙ භික්ඛුකාලෙ පක්ඛප්පටිච්ඡන්නාය ආපත්තියා පරිවාසං ගහෙත්වා දසදිවසමත්තං පරිවසිත්වා අනිට්ඨිතෙයෙව පරිවාසෙ විබ්භමිත්වා සාමණෙරො වා හුත්වා පුන උපසම්පන්නෙන අවසෙසපඤ්චදිවසෙ පරිවසිත්වා පරිවාසො නිට්ඨාපෙතබ්බොති. මානත්තාරහාදීසුපි එසෙව නයො. උම්මත්තකාදීසුපි තස්මිං කාලෙ අජානන්තත්තා ''පරිවාසො න රුහතී''ති වුත්තං. තිණ්ණම්පි උක්ඛිත්තකානං කම්මනානාසංවාසකත්තා තෙහි සහසංවාසොයෙව නත්ථීති උක්ඛිත්තකානං පරිවාසො න රුහතීති වුත්තං.

සචෙ පුන ඔසාරීයතීති උක්ඛෙපනීයකම්මං පටිප්පස්සම්භනවසෙන සමානසංවාසකභාවං පවෙසීයති. ''සචෙ කස්සචි භික්ඛුනො ඉත්ථිලිඞ්ගං පාතුභවතී''තිආදීසු අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව අත්ථො සුවිඤ්ඤෙය්‍යො හොති. යං පන වුත්තං ''පක්ඛමානත්තං පච්ඡා ආගමිස්සතී''ති, තත්‍රෙවං ජානිතබ්බං – **පක්ඛමානත්තන්ති** භික්ඛුනියා දාතබ්බමානත්තං. තං පන පටිච්ඡන්නායපි අප්පටිච්ඡන්නායපි ආපත්තියා අඩ්ඪමාසමත්තමෙව දාතබ්බං. වුත්තඤ්හෙතං ''ගරුධම්මං අජ්ඣාපන්නාය භික්ඛුනියා උභතොසඞ්ඝෙ පක්ඛමානත්තං චරිතබ්බ''න්ති (පාචි. 149; චූළව. 403; අ. නි. 8.51). තං පන භික්ඛුනීහි අත්තනො සීමං සොධෙත්වා විහාරසීමාය වා විහාරසීමං සොධෙතුං අසක්කොන්තීහි ඛණ්ඩසීමාය වා සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන චතුවග්ගගණං සන්නිපාතාපෙත්වා දාතබ්බං. සචෙ එකා ආපත්ති හොති, එකිස්සා වසෙන, සචෙ ද්වෙ වා තිස්සො වා සම්බහුලා වා එකවත්ථුකා වා නානාවත්ථුකා වා, තාසං තාසං වසෙන වත්ථුගොත්තනාමආපත්තීසු යං යං ඉච්ඡති, තං තං ආදාය යොජනා කාතබ්බා.

තත්‍රිදං එකාපත්තිවසෙන මුඛමත්තනිදස්සනං – තාය ආපන්නාය භික්ඛුනියා භික්ඛුනිසඞ්ඝං උපසඞ්කමිත්වා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා වුඩ්ඪානං භික්ඛුනීනං පාදෙ වන්දිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා

එවමස්ස වචනීයො ‘‘අහං , අය්‍යෙ, එකං ආපත්තිං ආපජ්ජිං ගාමන්තරං, සාහං, අය්‍යා,එ එකිස්සා ආපත්තියා ගාමන්තරාය පක්ඛමානත්තං යාචාමී’’ති. එවං තික්ඛත්තුං යාචාපෙත්වා බ්‍යත්තාය භික්ඛුනියා පටිබලාය සඞ්ඝො ඤාපෙතබ්බො ‘‘සුණාතු මෙ, අය්‍යෙ, සඞ්ඝො, අයං ඉත්ථන්නාමා භික්ඛුනී එකං ආපත්තිං ආපජ්ජි ගාමන්තරං, සා සඞ්ඝං එකිස්සා ආපත්තියා ගාමන්තරාය පක්ඛමානත්තං යාචති. යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො ඉත්ථන්නාමාය භික්ඛුනියා එකිස්සා ආපත්තියා ගාමන්තරාය පක්ඛමානත්තං දදෙය්‍ය, එසා ඤත්ති. සුණාතු මෙ, අය්‍යෙ, සඞ්ඝො…පෙ. … දුතියම්පි. තතියම්පි එතමත්ථං වදාමි. සුණාතු මෙ, අය්‍යෙ, සඞ්ඝො…පෙ…. භාසෙය්‍ය. දින්නං සඞ්ඝෙන ඉත්ථන්නාමාය භික්ඛුනියා එකිස්සා ආපත්තියා ගාමන්තරාය පක්ඛමානත්තං, ඛමති සඞ්ඝස්ස, තස්මා තුණ්හී, එවමෙතං ධාරයාමී’’ති.

කම්මවාචාපරියොසානෙ වත්තං සමාදියිත්වා භික්ඛුමානත්තකථායං වුත්තනයෙනෙව සඞ්ඝස්ස ආරොචෙත්වා නික්ඛිත්තවත්තං වසිතුකාමාය තථෙව සඞ්ඝස්ස මජ්ඣෙ වා පක්කන්තාසු භික්ඛුනීසු එකභික්ඛුනියා වා දුතියිකාය වා සන්තිකෙ වුත්තනයෙනෙව නික්ඛිපිතබ්බං. අඤ්ඤිස්සා පන ආගන්තුකාය සන්තිකෙ ආරොචෙත්වා නික්ඛිපිතබ්බං, නික්ඛිත්තකාලතො පට්ඨාය පකතත්තට්ඨානෙ තිට්ඨති.

පුන සමාදියිත්වා අරුණං උට්ඨපෙන්තියා පන භික්ඛුනීනංයෙව සන්තිකෙ වසිතුං න ලබ්භති . ‘‘උභතොසඞ්ඝෙ පක්ඛමානත්තං චරිතබ්බ’’න්ති හි වුත්තං, තස්මා අස්සා ආචරියුපජ්ඣායාහි විහාරං ගන්ත්වා සඞ්ගාහකපක්ඛෙ ඨිතො එකො මහාථෙරො වා ධම්මකථිකො වා භික්ඛු වත්තබ්බො ‘‘එකිස්සා භික්ඛුනියා විනයකම්මං කත්තබ්බමත්ථි, තත්‍ර නො අය්‍යා චත්තාරො භික්ඛූ පෙසෙථා’’ති. සඞ්ගහං අකාතුං න ලබ්භති, ‘‘පෙසෙස්සාමා’’ති වත්තබ්බං. චතූහි පකතත්තභික්ඛුනීහි මානත්තචාරිනිං භික්ඛුනිං ගහෙත්වා අන්තොඅරුණෙයෙව නික්ඛිපිත්වා ගාමූපචාරතො ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කමිත්වා මග්ගා ඔක්කම්ම ගුම්බවතිආදීහි පටිච්ඡන්නෙ ඨානෙ නිසීදිතබ්බං, විහාරූපචාරතොපි ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතා අතික්කමිතබ්බා. චතූහි පකතත්තභික්ඛූහිපි තත්ථ ගන්තබ්බං, ගන්ත්වා පන භික්ඛුනීහි සද්ධිං න එකට්ඨානෙ නිසීදිතබ්බං, පටික්කමිත්වා අවිදූරෙ ඨානෙ නිසීදිතබ්බං. කුරුන්දිමහාපච්චරීසු පන ‘‘භික්ඛුනීහි බ්‍යත්තං එකං වා ද්වෙ වා උපාසිකායො භික්ඛූහිපි එකං වා ද්වෙ වා උපාසකෙ අත්තරක්ඛණත්ථාය ගහෙත්වා ගන්තබ්බ’’න්ති වුත්තං. කුරුන්දියංයෙව ච ‘‘භික්ඛුනුපස්සයස්ස ච විහාරස්ස ච උපචාරං මුඤ්චිතුං වට්ටතී’’ති වුත්තං, ‘‘ගාමස්සා’’ති න වුත්තං.

එවං නිසින්නෙසු පන භික්ඛුනීසු ච භික්ඛූසු ච තාය භික්ඛුනියා ‘‘මානත්තං සමාදියාමි, වත්තං සමාදියාමී’’ති වත්තං සමාදියිත්වා භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස තාව එවං ආරොචෙතබ්බං ‘‘අහං, අය්‍යෙ, එකං ආපත්තිං ආපජ්ජිං ගාමන්තරං, සාහං සඞ්ඝං එකිස්සා ආපත්තියා ගාමන්තරාය පක්ඛමානත්තං යාචිං, තස්සා මෙ සඞ්ඝො එකිස්සා ආපත්තියා ගාමන්තරාය පක්ඛමානත්තං අදාසි, සාහං මානත්තං චරාමි, වෙදියාමහං අය්‍යෙ, වෙදියතීති මං සඞ්ඝො ධාරෙතූ’’ති.

තතො භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා එවං ආරොචෙතබ්බං ‘‘අහං, අය්‍යා, එකං ආපත්තිං ආපජ්ජිං…පෙ…. වෙදියාමහං අය්‍යා, වෙදියතීති මං සඞ්ඝො ධාරෙතූ’’ති. ඉධාපි යාය කායචි භාසාය ආරොචෙතුං වට්ටති. ආරොචෙත්වා ච භික්ඛුනිසඞ්ඝස්සෙව සන්තිකෙ නිසීදිතබ්බං, ආරොචිතකාලතො පට්ඨාය භික්ඛූනං ගන්තුං වට්ටති. සචෙ සාසඞ්කා හොති, භික්ඛුනියො තත්ථෙව ඨානං පච්චාසීසන්ති, ඨාතබ්බං. සචෙ අඤ්ඤො භික්ඛු වා භික්ඛුනී වා තං ඨානං එති, පස්සන්තියා ආරොචෙතබ්බං. නො චෙ ආරොචෙති, රත්තිච්ඡෙදො චෙව වත්තභෙදදුක්කටඤ්ච . සචෙ අජානන්තියා එව උපචාරං ඔක්කමිත්වා ගච්ඡති, රත්තිච්ඡෙදොව හොති, න වත්තභෙදදුක්කටං. සචෙ භික්ඛුනියො උපජ්ඣායාදීනං වත්තකරණත්ථං පගෙව ගන්තුකාමා හොන්ති, රත්තිවිප්පවාසගණඔහීයනගාමන්තරාපත්තිරක්ඛණත්ථං එකං භික්ඛුනිං ඨපෙත්වා ගන්තබ්බං, තාය අරුණෙ උට්ඨිතෙ තස්සා සන්තිකෙ වත්තං නික්ඛිපිතබ්බං. එතෙනුපායෙන අඛණ්ඩා පඤ්චදස රත්තියො මානත්තං චරිතබ්බං.

අනික්ඛිත්තවත්තාය පන පාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ වුත්තනයෙනෙව සම්මා වත්තිතබ්බං. අයං පන විසෙසො – ‘‘ආගන්තුකස්ස ආරොචෙතබ්බ’’න්ති එත්ථ යත්තකා පුරෙභත්තං වා පච්ඡාභත්තං වා තං ගාමං භික්ඛූ වා භික්ඛුනියො වා ආගච්ඡන්ති, සබ්බෙසං ආරොචෙතබ්බං. අනාරොචෙන්තියා රත්තිච්ඡෙදො චෙව වත්තභෙදදුක්කටඤ්ච. සචෙපි රත්තිං කොචි භික්ඛු තං ගාමූපචාරං ඔක්කමිත්වා ගච්ඡති, රත්තිච්ඡෙදො හොතියෙව, අජානනපච්චයා පන වත්තභෙදතො මුච්චති. කුරුන්දීආදීසු පන ‘‘අනික්ඛිත්තවත්තභික්ඛූනං වුත්තනයෙනෙව කථෙතබ්බ’’න්ති වුත්තං, තං පාරිවාසිකවත්තාදීනං උපචාරසීමාය පරිච්ඡින්නත්තා යුත්තතරං දිස්සති. උපොසථෙ ආරොචෙතබ්බං, පවාරණාය ආරොචෙතබ්බං, චතුන්නං භික්ඛූනඤ්ච භික්ඛුනීනඤ්ච දෙවසිකං ආරොචෙතබ්බං. සචෙ භික්ඛූනං තස්මිං ගාමෙ භික්ඛාචාරො සම්පජ්ජති, තත්ථෙව ගන්තබ්බං. නො චෙ සම්පජ්ජති, අඤ්ඤත්‍ර චරිත්වාපි තත්‍ර ආගන්ත්වා අත්තානං දස්සෙත්වා ගන්තබ්බං, බහිගාමෙ වා සඞ්කෙතට්ඨානං කාතබ්බං ‘‘අසුකස්මිං නාම ඨානෙ අම්හෙ පස්සිස්සතී’’ති. තාය සඞ්කෙතට්ඨානං ගන්ත්වා ආරොචෙතබ්බං, සඞ්කෙතට්ඨානෙ අදිස්වා විහාරං ගන්ත්වා ආරොචෙතබ්බං. විහාරෙ සබ්බභික්ඛූනං ආරොචෙතබ්බං. සචෙ සබ්බෙසං සක්කා න හොති ආරොචෙතුං, බහි උපචාරසීමාය ඨත්වා භික්ඛුනියො පෙසෙතබ්බා, තාහි ආනීතානං චතුන්නං භික්ඛූනං ආරොචෙතබ්බං. සචෙ විහාරො දූරො හොති සාසඞ්කො, උපාසකෙ ච උපාසිකායො ච ගහෙත්වා ගන්තබ්බං. සචෙ පන අයං එකා වසති, රත්තිවිප්පවාසං ආපජ්ජති, තස්මාස්සා එකා පකතත්තා භික්ඛුනී සම්මන්නිත්වා දාතබ්බා එකච්ඡන්නෙ වසනත්ථාය.

එවං අඛණ්ඩං මානත්තං චරිත්වා වීසතිගණෙ භික්ඛුනිසඞ්ඝෙ වුත්තනයෙනෙව අබ්භානං කාතබ්බං. ‘‘සචෙ මානත්තං චරමානා අන්තරාපත්තිං ආපජ්ජති, මූලාය පටිකස්සිත්වා තස්සා ආපත්තියා මානත්තං දාතබ්බ’’න්ති කුරුන්දියං වුත්තං, ඉදං පක්ඛමානත්තං නාම. ඉදං පන පක්ඛමානත්තං සමන්තපාසාදිකායං (චූළව. අට්ඨ. 102) පාළිමුත්තවිනයවිනිච්ඡයභාවෙන ආගතම්පි ඉමස්මිං විනයසඞ්ගහප්පකරණෙ ආචරියෙන අනුද්ධටං. අයං පනාචරියස්ස අධිප්පායො සියා – ඉදං පක්ඛමානත්තං භික්ඛුනියොයෙව සන්ධාය භගවතා විසුං පඤ්ඤත්තං, භික්ඛූහි අසාධාරණං, ඉමස්මිඤ්ච කාලෙ භික්ඛුනිසඞ්ඝො නත්ථි, තස්මා ගන්ථස්ස ලහුභාවත්ථං ඉදම්පි අඤ්ඤම්පි ඊදිසං අජ්ඣුපෙක්ඛිතබ්බන්ති. අම්හෙහි පන භික්ඛුනිසඞ්ඝෙ අවිජ්ජමානෙපි ‘‘භික්ඛුසඞ්ඝො භික්ඛුනීහි සමාදාතබ්බවත්තං ජානිස්සති. ‘දුබ්බලජාතිකා හි භීරුකජාතිකා භික්ඛුනියො භගවතො ආණං පතිට්ඨාපෙන්තියො එවරූපං දුක්කරං දුරභිසම්භවං වත්තං සමාදයිංසු, කිමඞ්ගං පන මය’න්ති මනසි කරොන්තා භගවතො ආණං පතිට්ඨාපෙන්තා පරිවාසාදිවත්තං සමාදියිස්සන්තී’’ති මන්ත්වා ආචරියෙන අනුද්ධටම්පි ඉමස්මිං විනයාලඞ්කාරප්පකරණෙ උද්ධටං, තස්මා සම්මාසම්බුද්ධෙ සඤ්ජාතසද්ධාපෙමගාරවාදියුත්තෙහි සත්ථුසාසනකරෙහි භික්ඛූහි සම්මා සික්ඛිතබ්බං. ඉතො පරානි අට්ඨකථායං ආගතනයෙනෙව වෙදිතබ්බානි.

මානත්තවිනිච්ඡයකථා නිට්ඨිතා.

248. පාරිවාසිකවත්තකථායං **නවකතරං පාරිවාසික**න්ති අත්තනා නවකතරං පාරිවාසිකං. පාරිවාසිකස්ස හි අත්තනා නවකතරං පාරිවාසිකං ඨපෙත්වා අඤ්ඤෙ මූලායපටිකස්සනාරහ මානත්තාරහ මානත්තචාරික අබ්භානාරහාපි පකතත්තට්ඨානෙයෙව තිට්ඨන්ති. තෙනාහ **‘‘අන්තමසො මූලායපටිකස්සනාරහාදීනම්පී’’**ති. **අන්තමසො මූලායපටිකස්සනාරහාදීනම්පීති ආදි-**සද්දෙන මානත්තාරහමානත්තචාරිකඅබ්භානාරහෙ සඞ්ගණ්හාති. තෙ හි පාරිවාසිකානං, පාරිවාසිකා ච තෙසං පකතත්තට්ඨානෙ එව තිට්ඨන්ති. **අධොතපාදට්ඨපනක**න්ති යත්ථ ඨත්වා පාදෙ ධොවන්ති, තාදිසං දාරුඵලකඛණ්ඩාදිං. **පාදඝංසන**න්ති සක්ඛරකථලාදිං. පාදෙ ඝංසන්ති එතෙනාති **පාදඝංසනං,** සක්ඛරකථලාදි. වුත්තඤ්හි භගවතා ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තිස්සො පාදඝංසනියො සක්ඛරං කථලං සමුද්දඵෙණ’’න්ති (චූළව. 269). **සද්ධිවිහාරිකානම්පි සාදියන්තස්සාති** සද්ධිවිහාරිකානම්පි අභිවාදනාදිං සාදියන්තස්ස. **වත්තං කරොන්තීති** එත්තකමත්තස්සෙව වුත්තත්තා සද්ධිවිහාරිකාදීහිපි අභිවාදනාදිං කාතුං න වට්ටති. ‘‘මා මං ගාමප්පවෙසනං ආපුච්ඡථා’’ති වුත්තෙ අනාපුච්ඡාපි ගාමං පවිසිතුං වට්ටති.

යො යො වුඩ්ඪොති පාරිවාසිකෙසු භික්ඛූසු යො යො වුඩ්ඪො. **නවකතරස්ස සාදිතු**න්ති පාරිවාසිකනවකතරස්ස අභිවාදනාදිං සාදිතුං. **‘‘පාරිසුද්ධිඋපොසථෙ කරියමානෙ’’**ති ඉදං පවාරණදිවසෙසු සඞ්ඝෙ පවාරෙන්තෙ අනුපගතඡින්නවස්සාදීහි කරියමානං පාරිසුද්ධිඋපොසථම්පි සන්ධාය වුත්තං. **තත්ථෙවාති** සඞ්ඝනවකට්ඨානෙයෙව. **අත්තනො පාළියා පවාරෙතබ්බ**න්ති අත්තනො වස්සග්ගෙන පත්තපාළියා පවාරෙතබ්බං, න පන සබ්බෙසු පවාරිතෙසූති අත්ථො.

ඔණොජනං නාම විස්සජ්ජනං, තං පන පාරිවාසිකෙන පාපිතස්ස අත්තනා සම්පටිච්ඡිතස්සෙව පුනදිවසාදිඅත්ථාය විස්සජ්ජනං කාතබ්බං. අසම්පටිච්ඡිත්වා චෙ විස්සජ්ජෙති, න ලභතීති වුත්තං. **යදි පන න ගණ්හාති න විස්සජ්ජෙතීති** යදි පුරිමදිවසෙ අත්තනො න ගණ්හාති, ගහෙත්වා ච න විස්සජ්ජෙති.

චතුස්සාලභත්තන්ති භොජනසාලාය පටිපාටියා දීයමානං භත්තං. **හත්ථපාසෙ ඨිතෙනාති** දායකස්ස හත්ථපාසෙ ඨිතෙන, පටිග්ගහණරුහනට්ඨානෙති අධිප්පායො. **මහාපෙළභත්තෙපීති** මහන්තෙසු භත්තපච්ඡිආදිභාජනෙසු ඨපෙත්වා දීයමානභත්තෙසුපි. ඉතො පරම්පි පාරිවාසිකවත්තං පාළියං (චූළව. 75) ආගතනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. තත්ථ පන අට්ඨකථායං ආගතනයෙනෙව අත්ථො සුවිඤ්ඤෙය්‍යො හොති, තස්මා දුබ්බිඤ්ඤෙය්‍යට්ඨානෙයෙව කථයිස්සාම.

‘‘න සාමණෙරො උපට්ඨාපෙතබ්බො’’ති එත්ථ දුබ්බිධං සාමණෙරං දස්සෙතුං **‘‘අඤ්ඤො’’**තිආදිමාහ. ‘‘න භික්ඛුනියො ඔවදිතබ්බා’’ති එත්ථ ලද්ධසම්මුතිකෙන ආණත්තොපි ගරුධම්මෙහි අඤ්ඤෙහි වා ඔවදිතුං න ලභතීති ආහ **‘‘පටිබලස්ස වා භික්ඛුස්ස භාරො කාතබ්බො’’**ති. ආගතා භික්ඛුනියො වත්තබ්බාති සම්බන්ධො. **සවචනීය**න්ති සදොසං. **ජෙට්ඨකට්ඨානං න කාතබ්බ**න්ති පධානට්ඨානං න කාතබ්බං. කිං තන්ති ආහ **‘‘පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙනා’’**තිආදි.

රජෙහි හතා උපහතා භූමි එතිස්සාති **රජොහතභූමි,** රජොකිණ්ණභූමීති අත්ථො. **පච්චය**න්ති වස්සාවාසිකලාභං සන්ධාය වුත්තං. **එකපස්සෙ ඨත්වාති** පාළිං විහාය භික්ඛූනං පච්ඡතො ඨත්වා. **සෙනාසනං න ලභතීති** සෙය්‍යාපරියන්තභාගිතාය වස්සග්ගෙන ගණ්හිතුං න ලභති. **අස්සාති** භවෙය්‍ය. ‘‘ආගන්තුකෙන ආරොචෙතබ්බං, ආගන්තුකස්ස ආරොචෙතබ්බ’’න්ති අවිසෙසෙන වුත්තත්තා සචෙ ද්වෙ පාරිවාසිකා ගතට්ඨානෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සන්ති, උභොහිපි අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ආරොචෙතබ්බං. යථා බහි දිස්වා ආරොචිතස්ස භික්ඛුනො විහාරං ආගතෙන පුන ආරොචනකිච්චං නත්ථි, එවං අඤ්ඤවිහාරං ගතෙනපි තත්ථ පුබ්බෙ ආරොචිතස්ස පුන ආරොචනකිච්චං නත්ථීති වදන්ති. **අවිසෙසෙනාති** පාරිවාසිකස්ස ච උක්ඛිත්තකස්ස ච අවිසෙසෙන.

ඔබද්ධන්ති පලිබුද්ධං. **සහවාසොති** වුත්තප්පකාරෙ ඡන්නෙ භික්ඛුනා සද්ධිං සයනමෙව අධිප්පෙතං, න සෙසඉරියාපථකප්පනං. සෙසමෙත්ථ සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

පාපිට්ඨතරාති පාරාජිකාපත්තීති උක්කංසවසෙන වුත්තං. සඤ්චරිත්තාදිපණ්ණත්තිවජ්ජතො පන සුක්කවිස්සට්ඨාදිකා ලොකවජ්ජාව. තත්ථපි සඞ්ඝභෙදාදිකා පාපිට්ඨතරා එව. **කම්මන්ති පාරිවාසිකකම්මවාචාති** එතෙන ''කම්මභූතා වාචා කම්මවාචා''ති කම්මවාචාසද්දස්ස අත්ථොපි සිද්ධොති වෙදිතබ්බො. **සවචනීයන්ති** එත්ථ **ස**-සද්දො ''සන්ති''අත්ථං වදති, අත්තනො වචනෙන අත්තනො පවත්තනකම්මන්ති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො, ''මා පක්කමාහී''ති වා ''එහි විනයධරානං සම්මුඛීභාව''න්ති වා එවං අත්තනො ආණාය පවත්තනකකම්මං න කාතබ්බන්ති අධිප්පායො. එවඤ්හි කෙනචි සවචනීයෙ කතෙ අනාදරෙන අතික්කමිතුං න වට්ටති, බුද්ධස්ස සඞ්ඝස්ස ආණා අතික්කන්තා නාම හොති. **රජොහතභූමීති** පණ්ණසාලාවිසෙසනං. **පච්චයන්ති** වස්සාවාසිකචීවරං. **සෙනාසනං න ලභතීති** වස්සග්ගෙන න ලභති. **අපණ්ණකපටිපදාති** අවිරද්ධපටිපදා. **සචෙ වායමන්තොපීති** එත්ථ අවිසයභාවං ඤත්වා අවායමන්තොපි සඞ්ගය්හති. **අවිසෙසෙනාති** පාරිවාසිකුක්ඛිත්තකානං සාමඤ්ඤෙන. **පඤ්චවණ්ණඡදනබන්ධනට්ඨානෙසූති** පඤ්චප්පකාරඡදනෙහි ඡන්නට්ඨානෙසු. **ඔබද්ධන්ති** උට්ඨානාදිබ්‍යාපාරපටිබද්ධං, පීළිතන්ති අත්ථො. **මඤ්චෙ වා පීඨෙ වාති** එත්ථ වාසද්දො සමුච්චයත්ථො. තෙන තට්ටිකාචම්මඛණ්ඩාදීසු දීඝාසනෙසුපි නිසීදිතුං න වට්ටතීති දීපිතං හොති. **න වත්තභෙදදුක්කටන්ති** වුඩ්ඪතරස්ස ජානන්තස්සපි වත්තභෙදෙ දුක්කටං නත්ථීති දස්සෙති. **වත්තං නික්ඛිපාපෙත්වාති** ඉදම්පි පරිවාසාදිමෙව සන්ධාය වුත්තං, න සෙසකම්මානි.

''**සෙනාසනං න ලභති** සෙය්‍යාපරියන්තභාගිතාය. උද්දෙසාදීනි දාතුම්පි න ලභතීති වදන්ති. 'තදහුපසම්පන්නෙපි පකතත්තෙ'ති වචනතො අනුපසම්පන්නෙහි වසිතුං වට්ටති. **සමවස්සාති** එතෙන අපච්ඡා අපුරිමං නිපජ්ජනෙ ද්වින්නම්පි වත්තභෙදාපත්තිභාවං දීපෙති. **අත්තනො අත්තනො නවකතරන්ති** පාරිවාසිකාදිනවකතරං. පඨමං සඞ්ඝමජ්ඣෙ පරිවාසං ගහෙත්වා නික්ඛිත්තවත්තෙන පුන එකස්සපි සන්තිකෙ සමාදියිතුං නික්ඛිපිතුඤ්ච වට්ටති, මානත්තෙ පන නික්ඛිපිතුං වට්ටති. ඌනෙගණෙචරණදොසත්තා න ගහෙතුන්ති එකෙ. පඨමං ආදින්නවත්තං එකස්ස සන්තිකෙ යථා නික්ඛිපිතුං වට්ටති, තථා සමාදියිතුම්පි වට්ටතීති පොරාණගණ්ඨිපදෙ''ති වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. චූළවග්ග 76) වුත්තන්ති.

ඉදං එත්ථ යං වත්තං ''චතුනවුතිපාරිවාසිකවත්ත''න්ති පාරිවාසිකක්ඛන්ධකපාළියං (චූළව. 75) ආගතං, සමන්තපාසාදිකායම්පි එත්තකාය පාළියා (චූළව. අට්ඨ. 75-84) වණ්ණනං වත්වා ''පාරිවාසිකවත්තකථා නිට්ඨිතා''ති ආහ. ඉමස්මිං විනයසඞ්ගහපකරණෙ (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 248) පන ''න ඡමායං චඞ්කමන්තෙ චඞ්කමෙ චඞ්කමිතබ්බ''න්ති ඉමස්සානන්තරං ''පාරිවාසිකවතුත්ථො චෙ, භික්ඛවෙ''තිආදීනි අග්ගහෙත්වා ''න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සාදිතබ්බ''න්තිආදීනි පඨමං පඤ්ඤත්තපදානි ගහෙත්වා තෙසං පදානං සංවණ්ණනං කත්වා ''ඉදං පාරිවාසිකවත්ත''න්ති අඤ්ඤථා අනුක්කමො වුත්තො, සො පාළියා ච අට්ඨකථාය ච න සමෙති. ආචරියස්ස පන අයමධිප්පායො සියා – ''පාරිවාසිකවතුත්ථො චෙ, භික්ඛවෙ''තිආදීනි පාරිවාසිකභික්ඛූනං සමාදියිතබ්බානි න හොන්ති , අථ ඛො කම්මකාරකානං භික්ඛූනං කත්තබ්බාකත්තබ්බකම්මදස්සනමෙතං, තස්මා පාරිවාසිකවත්තෙ න පවෙසෙතබ්බං. ''න, භික්ඛවෙ, පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා සාදිතබ්බ''න්තිආදීනි පන පාරිවාසිකභික්ඛූනං සම්මාවත්තිතබ්බවත්තානියෙව හොන්ති, තස්මා ඉමානියෙව පාරිවාසිකවත්තෙ පවෙසෙතබ්බානීති. අම්හෙහි පන පාළිඅට්ඨකථාටීකාසු ආගතානුක්කමෙන පඨමං පඤ්ඤත්තවත්තානං අත්ථං පඨමං දස්සෙත්වා පච්ඡා පඤ්ඤත්තපදානං අත්ථො පච්ඡා වුත්තොති දට්ඨබ්බො.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

ගරුකාපත්තිවුට්ඨානවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

ද්වත්තිංසතිමො පරිච්ඡෙදො.

33. කම්මාකම්මවිනිච්ඡයකථා

249. එවං ගරුකාපත්තිවුට්ඨානවිනිච්ඡයකථං කථෙත්වා ඉදානි කම්මාකම්මවිනිච්ඡයකථං කථෙතුං **"කම්මාකම්මන්ති එත්ථ පනා"**තිආදිමාහ. තත්ථ සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන කරීයතෙ තන්ති කම්මං, අපලොකනාදිචතුබ්බිධවිනයකම්මං. ඉතරස්මිම්පි එසෙව නයො. අ-කාරො වුද්ධිඅත්ථො, න වුද්ධිප්පත්තං කම්මං අකම්මං. කම්මඤ්ච අකම්මඤ්ච **කම්මාකම්මං** වජ්ජාවජ්ජං විය, ඵලාඵලං විය ච. තත්ථ ච **කම්මන්ති** අපලොකනකම්මඤත්තිකම්මද්වයං. **අකම්මන්ති** ඤත්තිදුතියකම්මඤත්තිචතුත්ථකම්මද්වයං. අථ වා **කම්මන්ති** චතූසුපි එතෙසු ලහුකකම්මං. **අකම්මන්ති** ගරුකකම්මං. කම්මාකම්මන්ති එත්ථ පන විනිච්ඡයො එවං වෙදිතබ්බොති යොජනා. තත්ථ **පනාති** පක්ඛන්තරත්ථෙ නිපාතො , ගරුකාපත්තිවුට්ඨානවිනිච්ඡයකථාපක්ඛතො අඤ්ඤො කම්මාකම්මවිනිච්ඡයකථාපක්ඛො වෙදිතබ්බොති වා මයා වුච්චතෙති වා අත්ථො.

චත්තාරි කම්මානීති එත්ථ **චත්තාරීති** පරිච්ඡෙදනිදස්සනං. තෙන විනයකම්මානි නාම චත්තාරි එව හොන්ති, න ඉතො ඌනාධිකානීති දස්සෙති. **කම්මානීති** පරිච්ඡින්නකම්මනිදස්සනං. **අපලොකනකම්ම**න්තිආදීනි පරිච්ඡින්නකම්මානං උද්දෙසකථනං. තත්ථ අපලොකීයතෙ ආයාචීයතෙ අපලොකනං, අපපුබ්බලොකධාතු ආයාචනත්ථෙ, යුපච්චයො භාවත්ථවාචකො. අපලොකනවසෙන කත්තබ්බං කම්මං **අපලොකනකම්මං,** සීමට්ඨකසඞ්ඝං අපලොකෙත්වා සඞ්ඝානුමතියා කත්තබ්බං කම්මං. ඤාපනා ඤත්ති, සඞ්ඝස්ස ජානාපනාති අත්ථො. ඤත්තියා කත්තබ්බං කම්මං **ඤත්තිකම්මං,** අනුස්සාවනං අකත්වා සුද්ධඤත්තියායෙව කත්තබ්බකම්මං. ද්වින්නං පූරණී දුතියා, ඤත්ති දුතියා එතස්ස කම්මස්සාති ඤත්තිදුතියං, ඤත්තිදුතියඤ්ච තං කම්මඤ්චාති **ඤත්තිදුතියකම්මං,** එකාය ඤත්තියා එකාය අනුස්සාවනාය කත්තබ්බකම්මං. චතුන්නං පූරණී චතුත්ථී, ඤත්ති චතුත්ථී එතස්ස කම්මස්සාති ඤත්තිචතුත්ථං, ඤත්තිචතුත්ථඤ්ච තං කම්මඤ්චාති **ඤත්තිචතුත්ථකම්මං,** එකාය ඤත්තියා තීහි අනුස්සාවනාහි කත්තබ්බකම්මං. තෙන වක්ඛති "අපලොකනකම්මං නාම සීමට්ඨකසඞ්ඝං සොධෙත්වා"තිආදි.

එවං චත්තාරි කම්මානි උද්දිසිත්වා පරිවාරෙ (පරි. 482 ආදයො) කම්මවග්ගෙ ආගතනයෙනෙව තෙසං චතුන්නං කම්මානං විපත්තිකාරණානි පුච්ඡිත්වා විස්සජ්ජෙතුං **"ඉමානි චත්තාරි කම්මානි කතිහාකාරෙහි විපජ්ජන්ති? පඤ්චහාකාරෙහි විපජ්ජන්තී"**තිආදිමාහ. තත්ථ **වත්ථුතොති** විනයකම්මස්ස කාරණභූතවත්ථුතො. **ඤත්තිතො අනුස්සාවනතොති** ද්වෙපි කම්මවාචායමෙව. **සීමතොති** කම්මකරණට්ඨානභූතබද්ධසීමතො. **පරිසතොති** කම්මප්පත්තඡන්දාරහභූතකාරකසඞ්ඝතො. තානියෙව හි පඤ්ච සබ්බෙසං විනයකම්මානං විපත්තිකාරණානි හොන්ති.

තතො තං කම්මවිපත්තිකාරණභූතං වත්ථුං පාළිනයෙන විත්ථාරෙතුං **"සම්මුඛාකරණීයං කම්මං අසම්මුඛා කරොති, වත්ථුවිපන්නං අධම්මකම්ම"**න්ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ සම්මුඛාකරණීයං පටිපුච්ඡාකරණීයං පටිඤ්ඤායකරණීයන්ති ඉමෙසං තිණ්ණං අතථාකරණෙන, සතිවිනයො අමූළ්හවිනයො තස්සපාපියසිකා තජ්ජනීයකම්මං නියසකම්මං පබ්බාජනීයකම්මං පටිසාරණීයකම්මං උක්ඛෙපනීයකම්මං පරිවාසො මූලායපටිකස්සනා මානත්තං අබ්භානං උපසම්පදන්ති ඉමෙසං තෙරසකම්මානං අඤ්ඤකම්මාරහස්ස අඤ්ඤකම්මකරණෙන, උපොසථො පවාරණාති ඉමෙසං ද්වින්නං අදිවසෙ කරණෙන, පණ්ඩකො ථෙය්‍යසංවාසකො තිත්ථියපක්කන්තකො තිරච්ඡානගතො මාතුඝාතකො පිතුඝාතකො අරහන්තඝාතකො ලොහිතුප්පාදකො සඞ්ඝභෙදකො භික්ඛුනිදූසකො උභතොබ්‍යඤ්ජනකො ඌනවීසතිවස්සො අන්තිමවත්ථුඅජ්ඣාපන්නපුබ්බොති ඉමෙසං තෙරසන්නං පුග්ගලානං උපසම්පදාකම්මකරණෙන ඉති ඉමානි එකතිංස කම්මානි **වත්ථුවිපන්නං අධම්මකම්මං** හොති. ඤත්තිතො පඤ්ච, අනුස්සාවනතො පඤ්චාති ඉමානි දස කාරණානි අන්තොකම්මවාචායමෙව ලභන්ති, සීමතො එකාදස කාරණානි සීමාසම්මුතිවසෙන ලභන්ති, පරිසතො ද්වාදස කාරණානි චතුවග්ගපඤ්චවග්ගදසවග්ගවීසතිවග්ගසඞ්ඛාතෙසු චතූසු සඞ්ඝෙසු එකෙකස්මිං කම්මපත්තඡන්දාරහසම්මුඛීභූතසඞ්ඛාතානං තිණ්ණං තිණ්ණං සඞ්ඝානං වසෙන ලභන්තීති.

එවං කම්මවිපත්තිකාරණානි දස්සෙත්වා පුන චතුවග්ගසඞ්ඝාදීසු සන්නිසින්නානං භික්ඛූනං විසෙසනාමං දස්සෙතුං **"චතුවග්ගකරණෙ කම්මෙ"**තිආදිමාහ. තං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

250. තතො පරං චතුන්නං කම්මානං ඨානං සඞ්ඛෙපතො දස්සෙතුං **"අපලොකනකම්මං කති ඨානානි ගච්ඡතී"**තිආදිමාහ. තම්පි සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

251. තතො තානියෙව කම්මානි තෙසු ඨානෙසු පවත්තානි විත්ථාරතො පකාසෙතුකාමො **"අයං තාව පාළිනයො. අයං පනෙත්ථ ආදිතො පට්ඨාය විනිච්ඡයකථා"**තිආදිමාහ. තත්ථ තස්සං විනිච්ඡයකථායං චතූසු කම්මෙසු කතමං අපලොකනකම්මං නාමාති පුච්ඡායං තං දස්සෙතුමාහ **"අපලොකනකම්මං නාමා"**තිආදි. තත්ථ **සීමට්ඨකසඞ්ඝං සොධෙත්වාති** අවිප්පවාසසඞ්ඛාතමහාසීමට්ඨකං සඞ්ඝං සොධෙත්වා. න හි ඛණ්ඩසීමාය සන්නිපතිතෙ සඞ්ඝෙ සොධෙතබ්බකිච්චං අත්ථි, අවිප්පවාසසීමාසඞ්ඛාතාය මහාසීමාය පන විත්ථාරත්තා බහූනං භික්ඛූනං වසනට්ඨානත්තා සමග්ගභාවත්ථං සොධෙතබ්බං හොති. **ඡන්දාරහානං ඡන්දං ආහරිත්වාති** තිස්සං සීමායං චතුවග්ගාදිගණං පූරෙත්වා හත්ථපාසං අවිජහිත්වා ඨිතෙහි භික්ඛූහි අඤ්ඤෙසං හත්ථපාසං අනාගතානං පකතත්තභික්ඛූනං ඡන්දං ආහරිත්වා. වුත්තඤ්හි "චතුවග්ගකරණෙ කම්මෙ චත්තාරො භික්ඛූ පකතත්තා කම්මප්පත්තා, අවසෙසා පකතත්තා ඡන්දාරහා"ති

(පරි. 497). **සමග්ගස්ස සඞ්ඝස්ස අනුමතියාති** ඡන්දස්ස ආහරිතත්තා හත්ථපාසං ආගතාපි අනාගතාපි සබ්බෙ භික්ඛූ සමග්ගායෙව හොන්ති, තස්මා සමග්ගස්ස සඞ්ඝස්ස අනුමතියා. **තික්ඛත්තුං සාවෙත්වාති** ‘‘සුණාතු මෙ, භන්තෙ, සඞ්ඝො’’තිආදිනා කම්මවාචං අභණිත්වා ‘‘රුච්චති සඞ්ඝස්ස. දුතියම්පි...පෙ.... තතියම්පි රුච්චති සඞ්ඝස්සා’’ති තික්ඛත්තුං සාවෙත්වා කත්තබ්බකම්මං අපලොකනකම්මං නාමාති යොජනා. **වුත්තනයෙනෙවාති** අපලොකනකම්මෙ වුත්තනයෙනෙව. ඉමිනා ‘‘සීමට්ඨකසඞ්ඝං සොධෙත්වා, ඡන්දාරහානං ඡන්දං ආහරිත්වා’’ති ඉදං ද්වයං අතිදිසති. ඉතරෙසුපි එසෙව නයො.

තත්ථ තෙසු චතූසු කම්මෙසු කිං අඤ්ඤකම්මං ඉතරකම්මවසෙන කාතබ්බන්ති චොදනං සන්ධායාහ **‘‘තත්‍ර’’**ඉච්චාදි. එවං හොතු, එවං සන්තෙ අවිසෙසෙන සබ්බම්පි කම්මං අඤ්ඤවසෙන කත්තබ්බන්ති ආහ **‘‘ඤත්තිදුතියකම්මං පනා’’**තිආදි. තත්ථ **පන**-සද්දො විසෙසත්ථජොතකො, ඤත්තිදුතියකම්මෙ පන විසෙසො අත්ථීති අත්ථො. ඉතො පරානි සුවිඤ්ඤෙය්‍යානෙව. පටික්ඛිත්තමෙව අට්ඨකථායන්ති අජ්ඣාහාරසම්බන්ධො. යදි එවං අක්ඛරපරිහීනාදීසු සන්තෙසු කම්මකොපො සියාති චොදනං මනසි කත්වා ආහ **‘‘සචෙ පනා’’**තිආදි. තත්ථ **අක්ඛරපරිහීනන්ති** ‘‘සුණාතු මෙ’’තිආදීසු සු-කාර ණා-කාර තු-කාරාදීනං හස්සනං. **පදපරිහීනන්ති** සුණාතූතිආදීනං විභත්‍යන්තපදානං හස්සනං. **දුරුත්තපදං** පන උපරි වක්ඛති.

ඉදානි පුනප්පුනවචනෙ පයොජනං දස්සෙන්තො **‘‘ඉදං අකුප්පකම්මෙ දළ්හිකම්මං හොති, කුප්පකම්මෙ කම්මං හුත්වා තිට්ඨතී’’**ති ආහ. තත්ථ **ඉදන්ති** ඉදං පුනප්පුනං වුත්තකම්මං. **අකුප්පකම්මෙති** අකුප්පෙ ඨානාරහෙ පුරෙකතකම්මෙ. **දළ්හිකම්මං හොතීති** ථිරතරකම්මං හොති එකාය රජ්ජුයා බන්ධිතබ්බභාරෙ දුතියතතියාදිරජ්ජූහි බන්ධනං විය. **කුප්පකම්මෙති** අක්ඛරපරිහීනාදිවසෙන කුප්පෙ අට්ඨානාරහෙ පුරෙකතකම්මෙ. **කම්මං හුත්වා තිට්ඨතීති** පුනප්පුනං වුත්තෙ සති තෙසං අක්ඛරපරිහීනාදීනං සොධිතත්තා පරිසුද්ධකම්මං හුත්වා තිට්ඨති. **අකුප්පකම්මෙ කුප්පකම්මෙති** වා භාවෙනභාවලක්ඛණත්ථෙ භුම්මවචනං. පුරෙතරං කතකම්මස්මිං අකුප්පකම්මෙ සති පච්ඡා ඉදං පුනප්පුනං වුත්තකම්මං දළ්හිකම්මං හොති, පුරෙකතකම්මස්මිං කුප්පකම්මෙ සති ඉදං පුනප්පුනං වුත්තකම්මං අකුප්පං ඨානාරහං පරිසුද්ධකම්මං හුත්වා තිට්ඨතීති. ඉමං පාඨං නිස්සාය ආචරියවරා එකපුග්ගලම්පි අනෙකක්ඛත්තුං උපසම්පදකම්මං කරොන්ති. කස්මා පන තෙ භික්ඛූ ලජ්ජීපෙසලබහුස්සුතසික්ඛාකාමභූතානං අත්තනො ආචරියුපජ්ඣායානං සන්තිකෙ සික්ඛං ගණ්හන්තීති? න තෙ අත්තනො ආචරියුපජ්ඣායානං සන්තිකා ලද්ධසික්ඛං පච්චක්ඛාය අඤ්ඤං ගණ්හන්ති, අථ ඛො තාය එව සද්ධිං දිගුණතිගුණං කරොන්ති. එවං සන්තෙපි පුරිමසික්ඛාය අසද්දහන්තායෙව කරෙය්‍යුං, නො සද්දහන්තාති? නො අසද්දහන්තා , සද්දහන්තාපි තෙ භික්ඛූ පුනප්පුනකරණෙ යුත්තිතොපි ආගමතොපි ආදීනවං අපස්සන්තා ආනිසංසමෙව පස්සන්තා කරොන්තීති.

කථං යුත්තිතො ආනිසංසං පස්සන්ති? යථා හි ලොකෙ අභිසිත්තම්පි රාජානං පුනප්පුනාභිසිඤ්චනෙ ආදීනවං න පස්සන්ති, අථ ඛො අභිසෙකානුභාවෙන රාජිද්ධිප්පත්තතාදීහි කාරණෙහි ආනිසංසමෙව පස්සන්ති, යථා ච සාසනෙ චෙතියං වා පටිමං වා නිට්ඨිතසබ්බකිච්චං ‘‘අනෙකජාතිසංසාර’’න්තිආදීහි භගවතො වචනෙහි අභිසෙකමඞ්ගලං කරොන්තාපි පුනප්පුනකරණෙ ආදීනවං අපස්සන්තා අතිරෙකතරං මහිද්ධිකතාමහානුභාවතාදිආනිසංසමෙව පස්සන්තා පුනප්පුනං කරොන්තියෙව, එවමෙව කතඋපසම්පදකම්මං භික්ඛුං පුනදෙව කම්මවාචාභණනෙ ආදීනවං අපස්සන්තා පුබ්බෙ කතකම්මස්මිං වත්ථුආදීසු පඤ්චසු අඞ්ගෙසු එකස්මිම්පි අඞ්ගෙ අපරිපුණ්ණෙ සති කම්මකොපසම්භවතො ඉදානි කතකම්මෙන පරිපුණ්ණඅඞ්ගෙ සති කම්මසම්පත්තිසම්භවඤ්ච පුබ්බෙව කම්මසම්පත්තිසම්භවෙපි දළ්හිකම්මථිරතරසම්භවඤ්ච ආනිසංසං පස්සන්තා කරොන්ති. කථං ආගමතො ආනිසංසං පස්සන්ති? යථාවුත්තපරිවාරට්ඨකථාපාඨවිනයසඞ්ගහපාඨෙසු දුරුත්තපදස්ස සොධනත්ථං පුනප්පුනං වත්තබ්බභාවස්ස උපලක්ඛණනයෙන වචනතො. සෙසඤත්තිදොසඅනුස්සාවනදොසානඤ්ච වත්ථුවිපත්තිසීමවිපත්තිපරිසවිපත්තිදොසානඤ්ච සොධනං දස්සිතං හොති. තෙනෙව ච කාරණෙන අයම්පි පච්ඡිමපාඨො ආචරියෙන වුත්තො. තස්සත්ථො හෙට්ඨා වුත්තොව. ඉති පුබ්බෙ කතකම්මස්ස කොපසම්භවෙපි ඉදානි කතකම්මෙන සම්පජ්ජනසඞ්ඛාතං ආනිසංසං ආගමතො පස්සන්තීති දට්ඨබ්බං.

කෙචි පන ආචරියා ඉමං ‘‘පුනප්පුනං වත්තුං වට්ටතීති පාඨං තස්මිංයෙව පඨමකම්මකරණකාලෙ දුරුත්තසොධනත්ථං වත්තබ්බතං සන්ධාය වුත්තං, න චිරකාලෙ’’ති වදන්ති, තදෙතං වචනං නෙව අට්ඨකථායං ආගතං, න ටීකාදීසු විනිච්ඡිතං, තෙසං මතිමත්තමෙව, තස්මා න ගහෙතබ්බං. අපිච තස්මිං ඛණෙ පුනප්පුනං වචනතොපි අපරභාගෙ වචනං මහප්ඵලං හොති මහානිසංසං. තස්මිඤ්හි කාලෙ පුනප්පුනං භණනෙ ඤත්තිදොසඅනුස්සාවනදොසානි පච්ඡිමභණනෙ සුට්ඨු භණන්තො සොධෙතුං සක්කුණෙය්‍යා, න වත්ථුවිපත්තිසීමවිපත්තිපරිසවිපත්තිදොසානි. තස්මිඤ්හි ඛණෙ තමෙව වත්ථු, සා එව සීමා, සා එව පරිසා, තස්මා තානි පුනප්පුනවචනෙන සොධෙතුමසක්කුණෙය්‍යානි හොන්ති. අපරභාගෙ කරොන්තො පන පුබ්බෙ අපරිපුණ්ණවීසතිවස්සභාවෙන වත්ථුවිපත්තිභූතෙපි ඉදානි පරිපුණ්ණවීසතිවස්සත්තා වත්ථුසම්පත්ති හොති, පුබ්බෙ සීමසඞ්කරාදිභාවෙන සීමවිපත්තිසම්භවෙපි ඉදානි තදභාවත්ථාය සුට්ඨු සොධිතත්තා සීමසම්පත්ති හොති, පුබ්බෙ වග්ගකම්මාදිවසෙන පරිසවිපත්තිසම්භවෙපි ඉදානි තදභාවත්ථාය සුට්ඨු සොධිතත්තා පරිසසම්පත්ති හොති, එවං පඤ්ච විපත්තියො සොධෙත්වා පඤ්ච සම්පත්තියො සම්පාදෙත්වා කාතුං සක්කුණෙය්‍යතො පඨමකාලෙ පුනප්පුනං භණනතොපි අපරභාගෙ භණනං මහප්ඵලං හොති මහානිසංසන්ති වෙදිතබ්බං.

යදි එවං උපසම්පදසික්ඛාය දහරො භවෙය්‍යාති? න භවෙය්‍ය. කස්මා? පොරාණසික්ඛං අප්පච්චක්ඛිත්වා තාය එව පතිට්ඨිතත්තාති. එවං සන්තෙපි පුරෙකතකම්මස්ස සම්පජ්ජනභාවෙන තිට්ඨන්තෙ සති තාය ඨිතත්තා අදහරො සියා. පුරිමකම්මස්ස අසම්පජ්ජනභාවෙන ඉදානි කතකම්මෙයෙව උපසම්පදභාවෙන තිට්ඨන්තෙ සති කස්මා දහරො න භවෙය්‍යාති? එවං සන්තෙ දහරො භවෙය්‍ය. එවං දහරො සමානො පුරිමසික්ඛාය වස්සං ගණෙත්වා යථාවුඩ්ඪං වන්දනාදීනි සම්පටිච්ඡන්තො මහාසාවජ්ජො භවෙය්‍යාති? එවං පුරිමසික්ඛාය අට්ඨිතභාවං පච්ඡිමසික්ඛාය එව ලද්ධූපසම්පදභාවං තථතො ජානන්තො එවං කරොන්තො සාවජ්ජො හොති, එවං පන අජානන්තො ''පුරිමසික්ඛායමෙව ඨිතො''ති මඤ්ඤිත්වා එවං කරොන්තො අනවජ්ජොති වෙදිතබ්බො. කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? **''අනාපත්ති ඌනවීසතිවස්සං පරිපුණ්ණසඤ්ඤීති** එත්ථ කිඤ්චාපි උපසම්පාදෙන්තස්ස අනාපත්ති, පුග්ගලො පන අනුපසම්පන්නොව හොති. සචෙ පන සො දසවස්සච්චයෙන අඤ්ඤං උපසම්පාදෙති, තං චෙ මුඤ්චිත්වා ගණො පූරති, සූපසම්පන්නො. සොපි ච යාව න ජානාති, තාවස්ස නෙව සග්ගන්තරායො, න මොක්ඛන්තරායො. ඤත්වා පන පුන උපසම්පජ්ජිතබ්බ''න්ති සමන්තපාසාදිකායං (පාචි. අට්ඨ. 406) ආගතත්තා විඤ්ඤායති. එවං වත්ථුවිපන්නත්තා කම්මකොපතො අනුපසම්පන්නස්ස පුග්ගලස්ස උපජ්ඣායො භවිතුං යුත්තකාලෙ පුන උපසම්පජ්ජනෙන උපසම්පන්නභූතභාවස්ස අට්ඨකථායං ආගතත්තා ඉමිනා නයෙන සීමවිපන්නපඅසවිපන්නඤත්තිවිපන්නඅනුස්සාවනවිපන්නභූතත්තා කම්මකොපතො පුබ්බෙ අනුපසම්පන්නභූතං පුග්ගලම්පි අපරභාගෙ වුඩ්ඪිප්පත්තිකාලෙපි පඤ්ච විපත්තිදොසානි සොධෙත්වා පුන උපසම්පදකම්මවාචාකරණෙන උපසම්පාදෙතුං වට්ටති. සොපි පුග්ගලො පුබ්බකම්මකාලෙ අනුපසම්පන්නො හුත්වාපි අපරකම්මකාලෙ උපසම්පන්නො හොතීති දට්ඨබ්බො.

එකච්චෙ පන භික්ඛූ පොරාණසික්ඛං පච්චක්ඛාය නවසික්ඛමෙව ගණ්හිංසු, තෙ පන භික්ඛූ නවසික්ඛාවසෙන දහරාව භවන්ති, එවං කරණඤ්ච අතිවිය ගුණවිසිට්ඨං අත්තනො නවකතරං භික්ඛුං දිස්වා තස්මිං පුග්ගලෙ පයිරුපාසිතුකාමො තං පුග්ගලං අත්තනා වුඩ්ඪතරං කාතුකාමො අත්තානං දහරං කාතුකාමො හුත්වා ධම්මගාරවෙන කරොන්තො යුත්තො භවෙය්‍ය. අථ පන සික්ඛාසම්පන්නං කත්තුකාමො එවං කරෙය්‍ය, සික්ඛා නාම පඤ්චඞ්ගසමන්නාගතෙ සති සම්පජ්ජති, සීලවිසුද්ධියෙව කාරණං හොති, තස්මා යදි පුරිමසික්ඛා අට්ඨිතා භවෙය්‍ය, පච්චක්ඛානකිච්චං නත්ථි, සයමෙව පතිතා හොති. පුරිමසික්ඛාය ඨිතාය සති විබ්භමිතුකාමොයෙව පච්චක්ඛානං කරෙය්‍ය, න භික්ඛුභවිතුකාමො, සො පන චතුපාරිසුද්ධිසීලමෙව පරිසුද්ධං කරෙය්‍ය, තස්මා පොරාණසික්ඛාය පච්චක්ඛානං අයුත්තං විය දිස්සති. තතො පොරාණසික්ඛං පච්චක්ඛාය නවසික්ඛාගහණතො පුනප්පුනං කරණංයෙව යුත්තතරං දිස්සති. කස්මා? පොරාණසික්ඛං පච්චක්ඛාය නවසික්ඛාගහණෙ පුරිමකම්මං අසම්පජ්ජිත්වා පච්ඡිමකම්මසම්පජ්ජනෙ සති කිඤ්චාපි පුරිමසික්ඛා නත්ථි, යා පච්චක්ඛාතබ්බා, තථාපි නවසික්ඛාය සම්පජ්ජිතත්තා දොසො නත්ථි, දහරභාවං පත්තොපි යුත්තරූපොයෙව.

යදි පුරිමකම්මම්පි පච්ඡිමකම්මම්පි සම්පජ්ජතියෙව, එවං සති පුරිමසික්ඛාය පච්චක්ඛානං නිරත්ථකං. පච්ඡිමසික්ඛාය ඨිතොපි දහරභාවං පත්තත්තා අයුත්තරූපො. යදි පන පුරිමකම්මමෙව සම්පජ්ජති, න පච්ඡිමකම්මං, එවං සති පුබ්බෙ ඨිතපොරාණසික්ඛාපි පච්චක්ඛානෙන පතිතා. පච්ඡිමසික්ඛාපි පච්ඡිමකම්මස්ස පඤ්චන්නං විපත්තීනං අඤ්ඤතරෙන යොගතො න සම්පජ්ජති, තස්මා පුරිමසික්ඛාය ච පතිතත්තා පච්ඡිමසික්ඛාය ච අලද්ධත්තා උභතො භට්ඨත්තා අයුත්තොව හොති. පොරාණසික්ඛං අප්පච්චක්ඛාය නවසික්ඛාගහණෙ පන සති පුරිමකම්මං සම්පන්නං හුත්වා පච්ඡිමකම්මං අසම්පන්නං හොන්තම්පි පුරිමසික්ඛාය පතිට්ඨිතොයෙව, පුරිමං අසම්පන්නං හුත්වා පච්ඡිමං සම්පන්නම්පි පච්ඡිමසික්ඛාය ඨිතො එව. පුරිමපච්ඡිමකම්මද්වයම්පි පඤ්චහඞ්ගෙහි සම්පන්නම්පි දළ්හිකම්මථිරතරභූතාය පුරිමසික්ඛාය ඨිතොයෙව සො භික්ඛු හොති, තස්මා පුරිමසික්ඛං පච්චක්ඛාය නවසික්ඛාගහණතො පුරිමසික්ඛං අප්පච්චක්ඛාය පුනප්පුනං නවසික්ඛාගහණං යුත්තතරං හොතීති දට්ඨබ්බං.

ඉමං පන පුනප්පුනං කරොන්තානං ආචරියානං වාදං අමනසිකරොන්තා අඤ්ඤෙ ආචරියා අනෙකප්පකාරං අනිච්ඡිතකථං කථෙන්ති. කථං? එකච්චෙ ථෙරා එවං වදන්ති ''කිං ඉමෙ භික්ඛූ එවං කරොන්තා පාරාජිකප්පත්තං භික්ඛුං පුන සික්ඛාය පතිට්ඨාපෙස්සාමාති මඤ්ඤන්ති''ති. තෙ ථෙරා පුනප්පුනං කම්මවාචං භණන්තෙ භික්ඛූ දිස්වා ''ඉමෙ භික්ඛූ ඉමිනා කාරණෙන එවං කරොන්තී''ති චින්තෙත්වා එවමාහංසු. එකච්චෙ පන ථෙරා ''කස්මා ඉමෙ භික්ඛූ පුනප්පුනං කරොන්ති, යථා නාම අසනි එකවාරමෙව පතන්තී සත්තෙ ජීවිතක්ඛයං පාපෙති, එවමෙව භගවතො ආණාභූතා කම්මවාචා එකවාරං භණමානා කම්මං සිජ්ඣාපෙති, න අනෙකවාර''න්ති, තෙපි ''කම්මසිජ්ඣනත්ථාය පුනප්පුනං භණන්තී''ති චින්තෙත්වා එවමාහංසු. බහවො පන භික්ඛූ පුනප්පුනං කරොන්තෙ දිස්වා එවං වදන්ති ''ඉමෙ භික්ඛූ ආචරියුපජ්ඣායෙහි දින්නසික්ඛං අසද්දහන්තා එවං කරොන්ති, ආචරියුපජ්ඣායගුණාපරාධකා එතෙ සමණා''ති. තෙ ''පුබ්බසික්ඛං අසද්දහිත්වා පුනප්පුනං කරොන්තී''ති මඤ්ඤන්තා එවමාහංසු.

අපරෙ පන ථෙරා ''පඨමං උපසම්පදකම්මවාචාභණනකාලෙයෙව පුනප්පුනං වත්තබ්බං, න අපරභාගෙ''ති, තත්ථ කාරණං හෙට්ඨා වුත්තමෙව. අඤ්ඤෙ එවමාහංසු ''ඤත්තිදුතියකම්මවාචායමෙව පුනප්පුනං වත්තබ්බන්ති අට්ඨකථායං වුත්තං, න ඤත්තිචතුත්ථකම්මෙ, අථ ච පනිමෙ භික්ඛූ ඤත්තිචතුත්ථකම්මභූතාය උපසම්පදකම්මවාචාය පුනප්පුනං කරොන්ති, එතං අට්ඨකථාය න සමෙතී''ති, තං නීතත්ථමෙව ගහෙත්වා වදිංසු. නෙය්‍යත්ථතො පන ඉමිනා නයෙන චතූසුපි කම්මෙසු පුනප්පුනං කාතබ්බන්ති දස්සෙති. කම්මසඞ්කරමෙව හි ඤත්තිදුතියකම්මෙ විසෙසතො වදති, පුනප්පුනං වත්තබ්බභාවො පන සබ්බෙසූති දට්ඨබ්බො. තෙනෙව හි ඤත්තිචතුත්ථකම්මවාචාය

උපසම්පන්නට්ඨානෙයෙව පුබ්බෙ අනුපසම්පන්නස්ස පුග්ගලස්ස පච්ඡා උපසම්පජ්ජිතබ්බභාවො අට්ඨකථායං වුත්තොති.

පටිපුච්ඡාකරණීයාදීසූති එත්ථ ආදිසද්දෙන පටිඤ්ඤාය කරණීයාදයො සඞ්ගණ්හාති. තත්ථ **පටිපුච්ඡාය කරණීයං අප්පටිපුච්ඡා කරොතීති** පුච්ඡිත්වා චොදෙත්වා සාරෙත්වා කාතබ්බං අපුච්ඡිත්වා අචොදෙත්වා අසාරෙත්වා කරොති. **පටිඤ්ඤාය කරණීයං අප්පටිඤ්ඤාය කරොතීති** පටිඤ්ඤං ආරොපෙත්වා යථාදින්නාය පටිඤ්ඤාය කාතබ්බං අපටිඤ්ඤාය පටිඤ්ඤං අකරොන්තස්ස විලපන්තස්ස බලක්කාරෙන කරොති. **සතිවිනයාරහස්සාති** දබ්බමල්ලපුත්තත්ථෙරසදිසස්ස ඛීණාසවස්ස. **අමූළ්හවිනයාරහස්සාති** ගග්ගභික්ඛුසදිසස්ස උම්මත්තකස්ස. **තස්සපාපියසිකකම්මාරහස්සාති** උපවාළභික්ඛුසදිසස්ස උස්සන්නපාපස්ස. **තජ්ජනීයකම්මාරහස්සාති** පණ්ඩකලොහිතකභික්ඛුසදිසස්ස භණ්ඩනකාරකස්ස. **නියසකම්මාරහස්සාති** සෙය්‍යසකභික්ඛුසදිසස්ස අභිණ්හාපත්තිකස්ස. **පබ්බාජනීයකම්මාරහස්සාති** අස්සජිපුනබ්බසුකභික්ඛුසදිසස්ස කුලදූසකස්ස. **පටිසාරණීයකම්මාරහස්සාති** සුධම්මභික්ඛුසදිසස්ස උපාසකෙ ජාතිආදීහි දූසෙන්තස්ස. **උක්ඛෙපනීයකම්මාරහස්සාති** ඡන්නභික්ඛුසදිසස්ස ආපත්තිං අපස්සන්තස්ස ආපත්තිං අදෙසෙන්තස්ස අරිට්ඨභික්ඛුසදිසස්ස මිච්ඡාදිට්ඨිං අවිස්සජ්ජෙන්තස්ස. **පරිවාසාරහස්සාති** පටිච්ඡන්නසඞ්ඝාදිසෙසාපත්තිකස්ස. **මූලායපටිකස්සනාරහස්සාති** අන්තරාපත්තිං ආපන්නස්ස. **මානත්තාරහන්ති** අප්පටිච්ඡන්නසඞ්ඝාදිසෙසාපත්තිකං. **අබ්භානාරහන්ති** චිණ්ණමානත්තං භික්ඛුං. **උපසම්පාදෙතීති** උපසම්පදකම්මං කරොති.

අනුපොසථෙ උපොසථං කරොතීති අනුපොසථදිවසෙ උපොසථං කරොති. උපොසථදිවසො නාම ඨපෙත්වා කත්තිකමාසං අවසෙසෙසු එකාදසසු මාසෙසු භින්නස්ස සඞ්ඝස්ස සාමග්ගිදිවසො ච යථාවුත්තා චාතුද්දසපන්නරසා ච, එතං තිප්පකාරම්පි උපොසථදිවසං ඨපෙත්වා අඤ්ඤස්මිං දිවසෙ උපොසථං කරොන්තො අනුපොසථෙ උපොසථං කරොති නාම. යත්‍ර හි පත්තචීවරාදිඅත්ථාය අප්පමත්තකෙන කාරණෙන විවදන්තා උපොසථං වා පවාරණං වා ඨපෙන්ති, තත්ථ තස්මිං අධිකරණෙ විනිච්ඡිතෙ ''සමග්ගා ජාතම්හා''ති අන්තරා සාමග්ගීඋපොසථං කාතුං න ලභන්ති, කරොන්තෙහි අනුපොසථෙ උපොසථො කතො නාම හොති.

අප්පවාරණාය පවාරෙතීති අප්පවාරණදිවසෙ පවාරෙති. පවාරණදිවසො නාම එකස්මිං කත්තිකමාසෙ භින්නස්ස සඞ්ඝස්ස සාමග්ගිදිවසො ච පච්චුක්කඩ්ඪිත්වා ඨපිතදිවසො ච ද්වෙ ච පුණ්ණමාසියො, එතං චතුබ්බිධං පවාරණදිවසං ඨපෙත්වා අඤ්ඤස්මිං දිවසෙ පවාරෙන්තො අප්පවාරණාය පවාරෙති නාම. ඉධාපි අප්පමත්තකස්ස විවාදස්ස වූපසමෙ සාමග්ගීපවාරණං කාතුං න ලභන්ති. කරොන්තෙහි අප්පවාරණාය පවාරණා කතා හොතීති අයං අට්ඨකථාපාඨො (පරි. අට්ඨ. 483).

''උම්මත්තකස්ස භික්ඛුනො උම්මත්තකසම්මුති උම්මත්තකෙන යාචිත්වා කතෙ අසම්මුඛාපි දාතුං වට්ටති, තත්ථ නිසින්නෙපි න කුප්පති නියමාභාවතො. අසම්මුඛා කතෙ පන දොසාභාවං දස්සෙතුං **'අසම්මුඛා කතං සුකතං හොතී'**ති වුත්තං. දූතෙන උපසම්පදා පන සම්මුඛා කාතුං න සක්කා කම්මවාචානානත්තසම්භවතො. පත්තනික්කුජ්ජනාදයො හත්ථපාසතො අපනීතමත්තෙපි කාතුං වට්ටන්ති. **සඞ්ඝසම්මුඛතාති**ආදීසු යාවතිකා භික්ඛූ කම්මප්පත්තා, තෙ ආගතා හොන්ති, ඡන්දාරහානං ඡන්දො ආහතො හොති, සම්මුඛීභූතා න පටික්කොසන්ති, අයං **සඞ්ඝසම්මුඛතා.** යෙන ධම්මෙන යෙන විනයෙන යෙන සත්ථුසාසනෙන සඞ්ඝො කම්මං කරොති, අයං **ධම්මසම්මුඛතා විනයසම්මුඛතා.** තත්ථ **ධම්මොති** භූතං වත්ථු. **විනයොති** චොදනා චෙව සාරණා ච. **සත්ථුසාසනං** නාම ඤත්තිසම්පදා චෙව අනුස්සාවනසම්පදා ච. යස්ස සඞ්ඝො කම්මං කරොති, තස්ස සම්මුඛාභාවො **පුග්ගලසම්මුඛතා.** කත්තිකමාසස්ස පවාරණමාසත්තා **'ඨපෙත්වා කත්තිකමාස'**න්ති වුත්තං. **පච්චුක්කඩ්ඪිත්වා ඨපිතදිවසො චාති** කාළපක්ඛෙ චාතුද්දසිං පන්නරසිං වා සන්ධාය වුත්තං. **ද්වෙ පුණ්ණමාසියොති** පඨමපච්ඡිමවස්සූපගතානං වසෙන වුත්ත''න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පරිවාර 3.483) ආගතං.

''ඨපිතඋපොසථපවාරණානං කත්තිකමාසෙ සාමග්ගියා කතාය සාමග්ගීපවාරණං මුඤ්චිත්වා උපොසථං කාතුං න වට්ටතීති ආහ **'ඨපෙත්වා කත්තිකමාස'**න්ති. සචෙ පන තෙසං නානාසීමාසු මහාපවාරණාය විසුං පවාරිතානං කත්තිකමාසබ්භන්තරෙ සාමග්ගී හොති, සාමග්ගීඋපොසථො එව තෙහි කාතබ්බො, න පවාරණා එකස්මිං වස්සෙ කතපවාරණානං පුන පවාරණාය අවිහිතත්තා. **සාමග්ගීදිවසො හොතීති** අනුපොසථදිවසෙ සාමග්ගීකරණං සන්ධාය වුත්තං. සචෙ පන චාතුද්දසියං පන්නරසියං වා සඞ්ඝො සාමග්ගිං කරොති, තදා සාමග්ගීඋපොසථදිවසො න හොති, චාතුද්දසීපන්නරසීඋපොසථොව හොති. උපරි පවාරණායපි එසෙව නයො. **පච්චුක්කඩ්ඪිත්වා ඨපිතදිවසො චාති** භණ්ඩනකාරකෙහි උපද්දුතා වා කෙනචිදෙව කරණීයෙන පවාරණසඞ්ගහං වා කත්වා ඨපිතො කාළපක්ඛචාතුද්දසීදිවසො ච. **ද්වෙ ච පුණ්ණමාසියොති** පුබ්බකත්තිකපුණ්ණමා පච්ඡිමකත්තිකපුණ්ණමා චාති ද්වෙ පුණ්ණමාසියො. **එතං චතුබ්බිධන්ති** පුණ්ණමාසිද්වයෙන සද්ධිං සාමග්ගීපවාරණං චාතුද්දසීපවාරණඤ්ච සම්පිණ්ඩෙත්වා, ඉදඤ්ච පකතිචාරිත්තවසෙන වුත්තං. තථාරූපපච්චයෙ පන සති උභින්නං පුණ්ණමාසීනං පුරිමා ද්වෙ චාතුද්දසියො, කාළපක්ඛචාතුද්දසියා අනන්තරා පන්නරසීපීති ඉමෙපි තයො දිවසා පවාරණාදිවසා එවාති ඉමං සත්තවිධම්පි පවාරණාදිවසං ඨපෙත්වා අඤ්ඤස්මිං දිවසෙ පවාරෙතුං න වට්ටතී''ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පරිවාර 2.483) ආගතං.

එවං වත්ථුවිපත්තිවිනිච්ඡයං දස්සෙත්වා ඉදානි ඤත්තිවිපත්තිවිනිච්ඡයං අනුස්සාවනවිපත්තිවිනිච්ඡයඤ්ච දස්සෙන්තො **"ඤත්තිතො විපත්තියං පනා"**තිආදිමාහ. තත්ථ පඤ්චමඤත්තිවිපත්තියං "පච්ඡා වා ඤත්තිං ඨපෙතී"ති එතස්ස සංවණ්ණනායං **අනුස්සාවනකම්මං කත්වා**ති පඨමං අනුස්සාවනං සාවෙත්වා "එසා ඤත්තී"ති අනුස්සාවනානන්තරමෙව සකලං ඤත්තිං වත්වා, පරියොසානෙ "එසා ඤත්තී"ති වත්වාති අධිප්පායො.

252. චතුත්ථඅනුස්සාවනවිපත්තිසංවණ්ණනායං **"ය්වායන්**ති බ්‍යඤ්ජනප්පභෙදො අධිප්පෙතො. **දසධා බ්‍යඤ්ජනබුද්ධියා පභෙදො**ති එත්ථ දසධා දසවිධෙන බ්‍යඤ්ජනානං පභෙදොති යොජෙතබ්බං. කෙනායං පභෙදොති ආහ **'බ්‍යඤ්ජනබුද්ධියා'**ති. යථාධිප්පෙතත්ථබ්‍යඤ්ජනතො බ්‍යඤ්ජනසඞ්ඛාතානං අක්ඛරානං ජනිකා බුද්ධි බ්‍යඤ්ජනබුද්ධි, තාය **බ්‍යඤ්ජනබුද්ධියා,** අක්ඛරසමුට්ඨාපකචිත්තභෙදෙනෙවාති අත්ථො. යං වා සංයොගපරං කත්වා වුච්චති, ඉදම්පි ගරුකන්ති යොජනා"ති විමතිවිනොදනියං වුත්තං.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පරිවාර 3.485) පන "ඨානකරණානි සිථිලානි කත්වා උච්චාරෙතබ්බමක්ඛරං **සිථිලං,** තානියෙව ධනිතානි අසිථිලානි කත්වා උච්චාරෙතබ්බමක්ඛරං **ධනිතං**. ද්විමත්තකාලං **දීඝං,** එකමත්තකාලං **රස්සං. දසධා බ්‍යඤ්ජනබුද්ධියා පභෙදො**ති එවං සිථිලාදිවසෙන බ්‍යඤ්ජනබුද්ධියා අක්ඛරුප්පාදකචිත්තස්ස දසප්පකාරෙන පභෙදො. සබ්බානි හි අක්ඛරානි චිත්තසමුට්ඨානානි යථාධිප්පෙතත්ථබ්‍යඤ්ජනතො බ්‍යඤ්ජනානි ච. සංයොගො පරො එතස්මාති සංයොගපරො. න සංයොගපරො **අසංයොගපරො** 'ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතත්ථෙරස්ස යස්ස න ඛමතී'ති එත්ථ ත-කාර න-කාරසහිතාරො අසංයොගපරො. **කරණානී**ති කණ්ඨාදීනි" ඉති එත්තකං වුත්තං.

පුන විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පරිවාර 2.485) "තත්ථ **ආයස්මතො**තිආදීසු සරානන්තරිතානි ස-කාර ම-කාරාදිබ්‍යඤ්ජනානි 'සංයොගො'ති වුච්චන්ති. යො සංයොගො පරො යස්ස අ-කාරාදිනො, සො **සංයොගපරො** නාම. **රස්සන්**ති අ-කාරාදිබ්‍යඤ්ජනරහිතං පදං. **අසංයොගපරන්**ති 'යස්ස න ඛමතී'තිආදීසු ස-කාර න-කාරාදිබ්‍යඤ්ජනසහිතං පදං සන්ධාය වුත්තං. ත-කාරස්ස ථ-කාරං අකත්වා 'සුණාතු මෙ'තිආදිං අවත්වා වග්ගන්තරෙ සිථිලමෙව කත්වා 'සුණාටු මෙ'තිආදිං වදන්තොපි දුරුත්තං කරොතියෙව ඨපෙත්වා අනුරූපං ආදෙසං. යඤ්හි 'සච්චිකත්ථපරමත්ථෙනා'ති වත්තබ්බෙ 'සච්චිකට්ඨපරමට්ඨෙනා'ති ච 'අත්ථකථා'ති ච වත්තබ්බෙ 'අට්ඨකථා'ති ච තත්ථ තත්ථ වුච්චති, තාදිසං පාළිඅට්ඨකථාදීසු දිට්ඨපයොගං තදනුරූපඤ්ච වත්තුං වට්ටති, තතො අඤ්ඤං න වට්ටති. තෙනාහ **'අනුක්කමාගතං පවෙණිං අවිනාසෙන්තෙනා'**තිආදි. **'දීඝෙ වත්තබ්බෙ රස්ස'**න්තිආදීසු 'භික්ඛූන'න්ති වත්තබ්බෙ 'භික්ඛුන'න්ති වා 'බහූසු'ති වත්තබ්බෙ 'බහුසූ'ති වා 'නක්ඛමතී'ති වත්තබ්බෙ 'න ඛමතී'ති වා 'උපසම්පදාපෙක්ඛො'ති වත්තබ්බෙ 'උපසම්පදාපෙඛො'ති වා එවං අනුරූපට්ඨානෙසු එව දීඝරස්සාදිරස්සදීඝාදිවසෙන පරිවත්තෙතුං වට්ටති, න පන 'නාගො'ති වත්තබ්බෙ 'නගො'ති වා 'සඞ්ඝො'ති වත්තබ්බෙ 'සඝො'ති වා 'තිස්සො'ති වත්තබ්බෙ 'තිසො'ති වා 'යාචතී'ති වත්තබ්බෙ 'යාචන්තී'ති වා එවං අනනුරූපට්ඨානෙසු වත්තුං . සම්බන්ධං පන වවත්ථානඤ්ච සබ්බථාපි වට්ටතීති ගහෙතබ්බ"න්ති ආගතං. සෙසානි අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව සුට්ඨු සල්ලක්ඛෙතබ්බානි.

253. සීමවිපත්තිවිනිච්ඡයො පන හෙට්ඨා සීමකථායං සබ්බෙන කථිතො, තස්මා තත්ථ වුත්තනයෙනෙව ගහෙතබ්බො.

පරිසවිපත්තිකථාය **චතුවග්ගකරණෙ**ති චතුවග්ගෙන සඞ්ඝෙන කත්තබ්බෙ. **අනිස්සාරිතා**ති උපොසථට්ඨපනාදිනා වා ලද්ධිනානාසංවාසකභාවෙන වා න බහිකතා. අට්ඨකථායඤ්හි **"අපකතත්තස්සා**ති උක්ඛිත්තකස්ස වා යස්ස වා උපොසථපවාරණා ඨපිතා හොන්තී"ති (පරි. අට්ඨ. 425) වුත්තත්තා ඨපිතඋපොසථපවාරණො භික්ඛු අපකතත්තො එවාති ගහෙතබ්බං. **පරිසුද්ධසීලා**ති පාරාජිකං අනාපන්නා අධිප්පෙතා. පරිවාසාදිකම්මෙසු පන ගරුකට්ඨාපි අපකතත්තා එවාති ගහෙතබ්බං. **අවසෙසා...පෙ.... ඡන්දාරහාව හොන්තී**ති හත්ථපාසං විජහිත්වා ඨිතෙ සන්ධාය වුත්තං, අවිජහිත්වා ඨිතා පන ඡන්දාරහා න හොන්ති, තෙපි චතුවග්ගාදිතො අධිකා හත්ථපාසං විජහිත්වාව ඡන්දාරහා හොන්ති, තස්මා සඞ්ඝතො හත්ථපාසං විජහිත්වා ඨිතෙනෙව ඡන්දො වා පාරිසුද්ධි වා දාතබ්බා.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පරිවාර 3.488) පන "අනුක්ඛිත්තා පාරාජිකං අනාපන්නා ච පකතත්තාති ආහ **'පකතත්තා අනුක්ඛිත්තා'**තිආදි. තත්ථ **අනිස්සාරිතා**ති පුරිමපදස්සෙව වෙවචනං. **පරිසුද්ධසීලා**ති පාරාජිකං අනාපන්නා. **න තෙසං ඡන්දො වා පාරිසුද්ධි වා එතී**ති තීසු ද්වීසු වා නිසින්නෙසු එකස්ස වා ද්වින්නං වා ඡන්දපාරිසුද්ධි ආහටාපි අනාහටාව හොතීති අධිප්පායො"ති ආගතො. එවං පාළියඤ්ච අට්ඨකථාය ච චතුන්නම්පි කම්මානං සම්පත්ති ච විපත්ති ච ආගතා, ටීකාචරියෙහි ච විනිච්ඡිතා, තස්මා අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව චත්තාරි කම්මානි කත්තබ්බානි, න අවුත්තනයෙන. වුත්තඤ්හි සමන්තපාසාදිකායං (පාරා. අට්ඨ. 1. ගන්ථාරම්භකථා; 2.431) –

> "බුද්ධෙන ධම්මො විනයො ච වුත්තො;
> යො තස්ස පුත්තෙහි තථෙව ඤාතො;
> සො යෙහි තෙසං මතිමච්චජන්තා;
> යස්මා පුරෙ අට්ඨකථා අකංසු.
>
> "තස්මා හි යං අට්ඨකථාසු වුත්තං;

තං වජ්ජයිත්වාන පමාදලෙඛං;
සබ්බම්පි සික්ඛාසු සගාරවානං;
යස්මා පමාණං ඉධ පණ්ඩිතාන''න්ති.

ඉමස්මිඤ්හි කම්මවග්ගෙ අපලොකනාදීනං චතුන්නං කම්මානං කරණට්ඨානං එකාදසවිපත්තිසීමවිමුත්තං බද්ධසීමභූතංයෙව වුත්තං, ''එකාදසහි ආකාරෙහි සීමතො කම්මානි විපජ්ජන්ති''ති (පරි. 486) වචනතො න අබද්ධඋපචාරසීමභූතං. න හි තත්ථ එකාදසවිපත්ති අත්ථි. අට්ඨකථායම්පි (පරි. අට්ඨ. 482) **''අපලොකනකම්මං** නාම සීමට්ඨකසඞ්ඝං සොධෙත්වා ඡන්දාරහානං ඡන්දං ආහරිත්වා සමග්ගස්ස සඞ්ඝස්ස අනුමතියා තික්ඛත්තුං සාවෙත්වා කත්තබ්බං කම්ම''න්ති අපලොකනකම්මස්සාපි බද්ධසීමායමෙව කත්තබ්බභාවො වුත්තො, න උපචාරසීමායං. න හි තත්ථ සීමට්ඨකසඞ්ඝසොධනඤ්ච ඡන්දාරහානඤ්ච අත්ථි, අන්තොසීමං පවිට්ඨපවිට්ඨානං සඞ්ඝලාභො දාතබ්බොයෙව හොති, තස්මා ''ඤත්තිකම්මභූතං උපොසථපවාරණාකම්මං අබද්ධසීමවිහාරෙපි කත්තබ්බ''න්ති ගණ්ඨිපදකාරානං ආචරියානං වාදොපි ''ඤත්තිදුතියකම්මභූතං කඨිනදානකම්මං උපචාරසීමායමෙව කත්තබ්බ''න්ති ගණ්ඨිපදකාරානං ආචරියානං වාදොපි පාළිවිරොධො අට්ඨකථාවිරොධො ච හොතීති වෙදිතබ්බො. යමෙත්ථ වත්තබ්බං, තං උපොසථපවාරණකථාවණ්ණනායඤ්ච කඨිනකථාවණ්ණනායඤ්ච වුත්තං, අත්ථිකෙහි තත්ථ සුට්ඨු ඔලොකෙත්වා සංසයො විනොදෙතබ්බො.

ඉදානි සබ්බෙ භික්ඛූ ලෙඛකාරෙහි පරිචයවසෙන සබ්බගන්ථානං ආදිම්හි ලිඛිතං මහානමක්කාරපාඨං සරණගමනස්ස, කම්මවාචාය ච ආරම්භකාලෙ මහතා උස්සාහෙන භණන්ති, සො පන පාඨො නෙව සරණගමනපරියාපන්නො, න කම්මවාචාපරියාපන්නො, නාපි කම්මවාචාය පුබ්බකරණපරියාපන්නො, තස්මිං අභණිතෙපි න සරණගමනස්ස වා කම්මවාචාය වා හානි අත්ථි, න භණිතෙ වඩ්ඪි, තස්මා පකරණාචරියා සරණගමනාරම්භෙපි කම්මවාචාරම්භෙපි තස්ස මහානමක්කාරපාඨස්ස වණ්ණනං න වදන්ති, වදන්තො පන ''භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස'' ඉති පදානං අත්ථො විසුද්ධිමග්ගසමන්තපාසාදිකාසාරත්ථදීපනීආදිප්පකරණෙසු ''භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො'' ඉතිපදානං අත්ථො විය විත්ථාරෙන වත්තබ්බො සියා, එවං සන්තෙපි භගවතො යථාභූතගුණදීපනවසෙන පවත්තත්තා සබ්බෙපි ආචරියා සබ්බෙසු ගන්ථාරම්භෙසු තික්ඛත්තුං මඞ්ගලත්ථං භණන්ති. භණන්තෙහි ච පන න-කාර මො-කාරාදීනං ඨානකරණාදිසම්පදං අහාපෙන්තෙන සිථිලධනිතදීඝරස්සාදිවිසෙසං මනසි කරොන්තෙන සමණසාරුප්පෙන පරිමණ්ඩලෙන පදබ්‍යඤ්ජනෙන භණිතබ්බො හොති, න අතිආයතකෙන ගීතසද්දසදිසෙන සද්දෙන. වුත්තඤ්හෙතං භගවතා ''න, භික්ඛවෙ, ආයතකෙන ගීතස්සරෙන ධම්මො ගායිතබ්බො, යො ගායෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (චූළව. 249).

''එකමත්තො භවෙ රස්සො, ද්විමත්තො දීඝමුච්චතෙ;
තිමත්තො තු ප්ලුතො ඤෙය්‍යො, බ්‍යඤ්ජනඤ්චඩ්ඪමත්තික''න්ති. –

සද්දප්පකරණාචරියෙහි වුත්තං සද්දලක්ඛණං නිස්සාය න-කාරාදීසු රස්සභූතෙ අසරෙ එකමත්තං, න-බ්‍යඤ්ජනෙ අඩ්ඪමත්තං සම්පිණ්ඩෙත්වා දියඩ්ඪමත්තකාලං පමාණං කත්වා උච්චාරීයතෙ. මො-කාරාදීසු දීඝභූතෙ ඔ-කාරාදිසරෙ ද්විමත්තං, ම-කාරාදිබ්‍යඤ්ජනෙ අඩ්ඪමත්තං සම්පිණ්ඩෙත්වා අඩ්ඪතෙය්‍යමත්තාකාලං පමාණං කත්වා උච්චාරීයතෙ, න තතො උද්ධන්ති. නනු ''ප්ලුතො තිමත්තො ඤෙය්‍යො''ති වුත්තන්ති? සච්චං, සා පන දූරතො අව්හායනාදීසුයෙව ලබ්භති, නාඤ්ඤත්ථ. වුත්තඤ්හි කාරිකායං –

''දූරතො අව්හානෙ ගීතෙ, තථෙව රොදනෙපි ච;
ප්ලුතා තිමත්තිකා වුත්තා, සබ්බෙතෙ නෙත්ථ ගය්හරෙ''ති. –

කිත්තකෙන පන කාලෙන එකමත්තා විඤ්ඤෙය්‍යාති? අක්ඛිනිමිසඋම්මිසමත්තකාලෙනාති ආචරියා. එකෙ පන ආචරියා ''අඞ්ගුලිඵොටනකාලප්පමාණෙනා''ති වදන්ති. වුත්තඤ්හි ආචරියධම්මසෙනාපතිත්ථෙරෙන –

''පමාණං එකමත්තස්ස, නිමිසුම්මිසතොබ්‍රවුං;
අඞ්ගුලිඵොටකාලස්ස, පමාණෙනාපි අබ්‍රවු''න්ති.

එවං සද්දසත්ථාචරියෙහි වචනතො සුද්ධරස්සසරට්ඨානෙ එකමත්තාපමාණං, සබ්‍යඤ්ජනරස්සසරට්ඨානෙ දියඩ්ඪමත්තාපමාණං, සුද්ධදීඝසරට්ඨානෙ ද්විමත්තාපමාණං, සබ්‍යඤ්ජනදීඝසරට්ඨානෙ අඩ්ඪතෙය්‍යමත්තාපමාණං කාලං සල්ලක්ඛෙත්වා උච්චාරීයතෙ.

ඉදානි පන භික්ඛූ මහානමක්කාරභණනෙ බලවඋස්සාහං කත්වා භණන්තා රස්සට්ඨානෙසු ද්විතිමත්තාකාලං දීඝට්ඨානෙසු චතුපඤ්චමත්තාකාලං සරං ඨපෙත්වා භණන්ති, තදයුත්තං විය දිස්සති. අපරෙ පඨමවාරෙ භණිත්වා ''සම්මාසම්බුද්ධස්සා''ති පරියොසානපදං පත්වාපි තත්ථ අට්ඨපෙත්වා පුන ''නමො තස්සා''ති භණිත්වා ස-කාරෙ ඨපෙත්වා ථොකං විස්සමිත්වා දුතියවාරෙ ''භගවතො''ති ඉදං ආදිං කත්වා යාව පරියොසානං භණිත්වා ඨපෙන්ති. තතියවාරෙ පන ආදිතො පට්ඨාය පරියොසානෙ ඨපෙන්ති. එවං භණන්තඤ්ච බහූ පසංසන්ති, එවං පන කාතබ්බන්ති

නෙව පාළියං, න අට්ඨකථායං විජ්ජති. යථා ඤත්තිචතුත්ථකම්මෙ කරියමානෙ තීණි අනුස්සාවනානි සද්දතො ච අත්ථතො ච අභින්නානි අඤ්ඤමඤ්ඤං සඞ්කරවිරහිතානි කත්වා භණිතබ්බානි, එවං මහානමක්කාරපාඨෙ තික්ඛත්තුං භඤ්ඤමානෙ තයො වාරා සද්දතො ච අත්ථතො ච අභින්නෙ කත්වා සඞ්කරවිරහිතෙ කත්වා ආදිතො ආරභිත්වා පරියොසානෙ ඨපෙතබ්බා හොන්තීති.

තත්‍රායමෙකෙඑවං වදන්ති – යථා නාම ජවෙන ගච්ඡන්තස්ස ඨාතබ්බට්ඨානං පත්වාපි සහසා ඨාතුං න සක්කොති, එකපාදමත්තං ගන්ත්වා තිට්ඨති, එවං ආදිතො භණන්තස්ස බලවඋස්සාහත්තා පරියොසානෙ පත්තෙපි ඨපෙතුං න සක්කොති, ‘‘නමො තස්සා’’ති ද්විපදමත්තං භණිත්වා සක්කොතීති. එවං සන්තෙ දුතියතතියවාරෙසු කස්මා සක්කොතීති? තදා පන දුතියවාරෙ ථොකං විස්සමිතත්තා ලද්ධස්සාසො හුත්වා සක්කොතීති. එවං තෙ ආයස්මන්තො සයමෙව අත්තානං විඝාතං පාපෙන්ති. න හි ‘‘මහානමක්කාරං භණන්තෙන පඨමවාරෙ බලවඋස්සාහෙන භණිතබ්බො’’ති භගවතා පඤ්ඤත්තො, ධම්මසඞ්ගාහකත්ථෙරෙහි වා ඨපිතො අත්ථි. එවං සන්තෙ යථා පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන පාතිමොක්ඛං උද්දිසන්තෙන යත්තකා භික්ඛූ පාතිමොක්ඛං සුණන්ති, තෙසං සවනප්පමාණෙන යාව පරියොසානා උද්දිසිතුං අත්තනො සරප්පමාණං ගහෙත්වා පාතිමොක්ඛො උද්දිසිතබ්බො, එවං කම්මවාචං භණන්තෙනපි සීමමණ්ඩලෙ නිසින්නභික්ඛූනං සවනප්පමාණෙන යාව පරියොසානා අත්තනො සරප්පමාණං ගහෙත්වා භණිතබ්බාති.

අපරෙ පන ආචරියා මො-කාරාදීසු ඕ-කාරන්තපදෙසු අඤ්ඤෙසං පදානං අතිරෙකෙන සරෙන ද්වත්තික්ඛත්තුං අනුකරණසද්දං අනුබන්ධාපයමානා භණන්ති, තෙසං ආචරියානං තාදිසං භණනං සුත්වා පරිචයප්පත්තා අඤ්ඤෙ භික්ඛූ වා ගහට්ඨා වා අඤ්ඤෙසං ආචරියානං කම්මවාචං න ගරුං කරොන්ති, තාය කම්මවාචාය උපසම්පදා අලභිතබ්බා විය මඤ්ඤන්ති, තාදිසං පන භණනං තෙසං ආචරියානං සිස්සානුසිස්සා එව තථා භණන්ති, න අඤ්ඤෙ ආචරියා. තෙ පන පොරාණාචරියානං සරසම්පන්නානං අනුකරණසද්දරහිතම්පි සහිතං විය බායමානං සුණන්තානං අතිමනොරථං සද්දං සුත්වා දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජන්තා එවං කරොන්ති මඤ්ඤෙ. න හි විනයෙ වා සද්දසත්ථෙසු වා තථා භණිතබ්බන්ති අත්ථි, තස්මා විචාරෙතබ්බමෙතන්ති.

බහූ පන භික්ඛූ ‘‘සිථිලං ධනිතඤ්ච දීඝරස්ස’’න්තිආදිනා විනයෙ කථිතවිනිච්ඡයඤ්ච ‘‘එත්ථ පඤ්චසු වග්ගෙසු’’තිආදිනා සද්දසත්ථෙසු කතවිනිච්ඡයඤ්ච අජානන්තා පිටකත්තයකොවිදානං විනයධරබහුස්සුතත්ථෙරානං සන්තිකා අලද්ධොපදෙසා හුත්වා තත්ථ තත්ථ උපසම්පදං කරොන්තානං භික්ඛූනං වචනමෙව ගහෙත්වා හෙය්‍යොපාදෙය්‍යං අජානන්තා පුබ්බෙ පරදෙසතො ආගතානං පුඤ්ඤවන්තානං සරසම්පන්නානං මහාථෙරානං අනොසරෙන භණමානානං සරං සුත්වා තෙසං ථෙරවරානං මතිං අපුච්ඡිත්වාව යථාදිට්ඨං යථාසුතං ලිඛිත්වා ඨපෙන්තා අනුක්කමෙන පණ්ඩිතෙහි හසිතබ්බං අයුත්තං කථං දීපෙන්තා ‘‘ඉමස්මිං ඨානෙ බ්‍යග්ඝියා සද්දසදිසං සද්දං කරොන්ති, ඉමස්මිං ඨානෙ සකුණියා සද්දසදිසං සද්දං කරොන්ති, ඉමස්මිං ඨානෙ තම්බූලකසටපාතං කරොන්ති, ඉමස්මිං ඨානෙ දක්ඛිණතො නමන්තා භණන්ති, ඉමස්මිං ඨානෙ වාමතො නමන්තා භණන්ති, ඉමස්මිං ඨානෙ විලාසං කුරුමානා භණන්ති’’තිආදීනි වත්වා තදෙව සද්දහන්තා රුක්ඛමූලඋමඞ්ගලෙණාදීසු නිසීදිත්වා තමෙව වචනං අනුසික්ඛන්තා තදනුරූපං කම්මවාචං භණන්තා ‘‘අහං කම්මවාචාකුසලො’’ති වත්වා බාලජනෙ සඤ්ඤාපෙත්වා තෙසං තෙසං උපසම්පදාපෙක්ඛානං කම්මවාචං භණන්ති, ඉමෙ භික්ඛූ භගවතො ආණං අතික්කාමෙන්ති, සාසනං ඔසක්කාපෙන්තීති දට්ඨබ්බා.

අථාපරෙපි භික්ඛූ ගාමකාවාසාදීසු වසන්තා පණ්ඩිතානං සන්තිකෙ අපයිරුපාසමානා වත්ථුසම්පත්තිම්පි වත්ථුවිපත්තිම්පි ඤත්තිඅනුස්සාවනසීමපරිසසම්පත්තිම්පි විපත්තිම්පි තථතො අජානන්තා බහවො සිස්සෙ ඨපෙත්වා පබ්බජ්ජඤ්ච උපසම්පදඤ්ච කරොන්තා පරිසං වඩ්ඪාපෙන්ති, තෙපි භගවතො සාසනං ඔසක්කාපෙන්ති, තස්මා භගවතො ආණං කරොන්තෙහි ලජ්ජීපෙසලෙහි බහුස්සුතෙහි සික්ඛාකාමෙහි සප්පුරිසභික්ඛූහි එවරූපානං භික්ඛූනං සහායකෙහි උපත්ථම්භකෙහි එකසම්භොගසංවාසකෙහි න භවිතබ්බං. ඉදානි භික්ඛූ –

‘‘ච-කාරන්තං ස-කාරන්තං, ත-කාරන්තසමං වදෙ;
ඤ-කාරන්තං ල-කාරන්තං, න-කාරන්තසමං වදෙ’’ති. –

ඉමං සිලොකං උපනිස්සාය සරණගමනෙපි ‘‘බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමී’’ති පාඨං ‘‘බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමී’’ති පඨන්ති. කම්මවාචායම්පි ‘‘පඨමං උපජ්ඣං ගාහාපෙතබ්බො’’තිආදිපාඨං ‘‘පඨමං උපජ්ඣං ගාහාපෙතබ්බො’’තිආදිනා පඨන්ති. එත්ථ යුත්තිතොපි ආගමතොපි කාරණං චින්තෙතබ්බං.

තත්‍රායං යුත්තිචින්තා – ‘‘ච-කාරන්තං ස-කාරන්තං, ත-කාරන්තසමං වදෙ’’ති එත්ථ ච-කාරො තාලුජො, ත-කාරො දන්තජො, එවමෙතෙ අක්ඛරා ඨානතොපි අසමානා. ච-කාරො ජිව්හාමජ්ඣකරණො, ත-කාරො ජිව්හග්ගකරණො, එවං කරණතොපි අසමානා. ච-කාරො දුතියවග්ගපරියාපන්නො, ත-කාරො චතුත්ථවග්ගපරියාපන්නො, එවං වග්ගතොපි අසමානා. සංයොගක්ඛරවසෙන න පුබ්බක්ඛරා සුතිං ලභන්තා සරවිසෙසං පාපුණන්ති, තෙනෙව ච-කාරෙන සද්දසත්ථකාරාචරියා ‘‘සංයොගෙ පරෙ රස්සත්ත’’න්ති ච ‘‘සංයොගපුබ්බා එ-කාරො-කාරා රස්සාඉව වත්තබ්බා’’ති ච වදන්ති. එවං සන්තෙ කථං අසමානට්ඨානිකෙන අසමානකරණෙන අසමානවග්ගෙන සංයොගක්ඛරෙන ලද්ධසුතිකා අක්ඛරා තතො අඤ්ඤෙන අසමානට්ඨානිකෙන අසමානකරණෙන අසමානවග්ගෙන සංයොගක්ඛරෙන

ලද්ධසමානසුතිකා භවෙය්‍යුං. න කෙවලඤ්ච එතෙ අක්ඛරා අසමානට්ඨානිකා අසමානකරණා අසමානවග්ගාව හොන්ති, අථ ඛො අනාසන්නට්ඨානිකා අනාසන්නකරණා අනාසන්නවග්ගා ච හොන්ති. යථා ච වීණං වාදෙන්තානං දූරෙ තන්තිස්සරෙන තතො දූරෙ තන්තිස්සරො අසමානො හොති, එවං දූරට්ඨානිකෙන අක්ඛරෙන දූරකරණෙන තතො දූරට්ඨානිකො දූරකරණො සමානසුතිකො කථං භවෙය්‍ය, වග්ගක්ඛරානඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං අසඞ්කරවසෙන අසමානසුතිවසෙන පවත්තනතො ''වග්ගන්තං වා වග්ගෙ''ති සුත්තෙ නිග්ගහිතස්ස වග්ගන්තකරණෙ සති අඤ්ඤවග්ගස්මිං පරෙ අඤ්ඤවග්ගන්තං න පාපුණාති, ''වග්ගෙ ඝොසාඝොසානං තතියපඨමා''ති සුත්තෙන ච අසදිසද්වෙභාවකරණෙ අඤ්ඤවග්ගෙ අඤ්ඤවග්ගද්වෙභාවො න හොති.

යදි ච ච-කාරන්තක්ඛරො ත-කාරන්තක්ඛරෙන සමානසුතිකො සියා, එවං සති කිං ච-කාරන්තක්ඛරලෙඛනෙන සබ්බත්ථ ත-කාරන්තමෙව ලිඛෙය්‍යා, තථා පන අලිඛිත්වා පයොගානුරූපං පඨමක්ඛරස්ස සදිසද්වෙභාවට්ඨානෙ ''කච්චො කච්චායනො''ති, අසදිසද්වෙභාවට්ඨානෙ ''වච්ඡො වච්ඡායනො''ති තතියක්ඛරස්ස සදිසද්වෙභාවට්ඨානෙ ''මජ්ජං සම්මජ්ජ''න්ති, අසදිසද්වෙභාවට්ඨානෙ ''උපජ්ඣා උපජ්ඣායො''ති සමානට්ඨානසමානකරණසමානවග්ගක්ඛරානමෙව ද්වෙභාවො ලිඛීයති, නො ඉතරෙසං, තස්මා පයොගානුරූපං ච-කාරන්ත ජ-කාරන්තට්ඨානෙසු සකවග්ගසුතිවසෙනෙව වත්තබ්බං, න අඤ්ඤවග්ගසුතිවසෙන. ස-කාරන්තෙ පන ස-කාරස්ස ත-කාරෙන සමානට්ඨානිකත්තා සමානකරණත්තා ච වග්ගඅවග්ගවසෙන භින්නෙපි අවග්ගක්ඛරානං වග්ගක්ඛරෙහි සාධාරණත්තා ච අවග්ගක්ඛරානං වග්ගක්ඛරානං විය විසුං සුතියා අභාවතො ච ස-කාරන්තස්ස ත-කාරන්තභණනං යුත්තං සියා. ස-කාරොපි හි දන්තජො, ත-කාරොපි, ස-කාරොපි ජිව්හග්ගකරණො, ත-කාරොපි , තස්මා සමානට්ඨානිකානං සමානකරණානං අක්ඛරානං සමානසුතිභාවො යුත්තො. ඤ-කාරන්ත ල-කාරන්තානං න-කාරන්තභණනෙපි ඉමිනා නයෙන ඤ-කාරන්ත න-කාරන්තානං අසමානසුතිභාවො ල-කාරන්ත න-කාරන්තානං සමානසුතිභාවො දට්ඨබ්බොති. අයමෙත්ථ යුත්තිචින්තා.

ආගමචින්තා පන එවං කාතබ්බා –

> ''ච-කාරන්තං ස-කාරන්තං, ත-කාරන්තසමං වදෙ;
> ඤ-කාරන්තං ල-කාරන්තං, න-කාරන්තසමං වදෙ''ති. –

අයං සිලොකො කුතො පභවො, කත්ථ ආගතො, කෙන කාරිතොති? තත්ථ **කුතො පභවොති** භගවන්තස්මා වා ධම්මසඞ්ගාහකත්ථෙරෙහි වා අට්ඨකථාචරියෙහි වා පභවො. **කත්ථ ආගතොති** විනයෙ වා සුත්තන්තෙ වා අභිධම්මෙ වා පාළියං වා අට්ඨකථාය වා ටීකාදීසු වා ආගතො. **කෙන කාරිතොති** නෙත්තිනිරුත්තිපෙටකොපදෙසකච්චායනප්පකරණකාරකෙන ආයස්මතා මහාකච්චායනත්ථෙරෙන වා මුඛමත්තදීපනිකාරකෙන වජිරබුද්ධාචරියෙන වා පදරූපසිද්ධිකාරකෙන බුද්ධපියාචරියෙන වා සද්දනීතිප්පකරණකාරකෙන අග්ගවංසාචරියෙන වා තදඤ්ඤසත්ථකාරකෙහි මහාථෙරෙහි වා කාරිතොති එවං ආගමචින්තායං සති අයං සිලොකො භගවන්තස්මා පභවො ධම්මසඞ්ගාහකත්ථෙරෙහි වා අට්ඨකථාචරියෙහි වාති න පඤ්ඤායති. ''විනයෙ වා සුත්තන්තෙ වා අභිධම්මෙ වා පාළියං වා අට්ඨකථාය වා ටීකාසු වා ආගතො''ති හි න සක්කා වත්තුං. කච්චායනාචරියාදීහි සද්දසත්ථකාරකෙහි ආචරියෙහි කතොතිපි න දිස්සති. එවං සන්තෙ අප්පාටිහීරකතං ඉදං වචනං ආපජ්ජති.

එවං පන මයං චින්තයිම්හා – රාමඤ්ඤදෙසෙ කිර සකභාසායං ච-කාරන්ත ඤ-කාරන්තා න සන්ති , තෙනෙව රාමඤ්ඤදෙසියා භික්ඛූ ''සච්ච''ඉති ඉමං පාඨං වදන්තා ''සත්ච''ඉති වදන්ති, ''පඤ්චඞ්ග''ඉති පාඨං වදන්තා ''පන්චඞ්ග''ඉති වදන්ති, තස්මා අත්තනො විසයෙ අවිජ්ජමානං ච-කාරන්ත ඤ-කාරන්තං යථාපාඨං වත්තුමසක්කොන්තෙහි තෙහි භික්ඛූහි සකභාසානුරූපතො අයං සිලොකො කාරිතො භවිස්සතීති. එවං සන්තෙපි මරම්මභාසාය ච-කාරන්ත ඤ-කාරන්තපදානං සුතිවිසෙසවසෙන විසුං පඤ්ඤායනතො මරම්මදෙසියා භික්ඛූ තං සිලොකං අනුවත්තිත්වා ''බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමී''ති වා ''පඨමං උපත්ඣං ගාහාපෙතබ්බො''ති වා ''හෙතුපත්චයො ආරම්මණපත්චයො''ති වා වත්තුං න අරහන්ති. රාමඤ්ඤදෙසියාපි සකභාසාය විසුං අවිජ්ජමානම්පි ච-කාරන්ත ඤ-කාරන්තපදං සකභාසාකථනකාලෙයෙව භාසානුරූපං ත-කාරන්ත න-කාරන්තභාවෙන කථෙතබ්බං, මාගධභාසාකථනකාලෙ පන මාගධභාසාය ච-කාරන්ත ඤ-කාරන්තපදානං විසුං පයොගදස්සනතො මාගධභාසානුරූපං ච-කාරන්ත ඤ-කාරන්තපදානං විසුං සුතිවසෙන යථාපාඨමෙව කථෙතබ්බානීති නො මති. අයමෙත්ථ ආගමචින්තා.

> ජිනසාසනමාරබ්භ, කථායං කථිතා මයා;
> යුත්තායුත්තං චින්තයන්තු, පණ්ඩිතා ජිනසාවකා.
>
> යුත්තායුත්තං චින්තයිත්වා, යුත්තඤ්චෙ ධාරයන්තු තං;
> අයුත්තඤ්චෙ පජහන්තු, මානදොසවිවජ්ජිතාති.

254. එවං චතුන්නං කම්මානං සම්පත්තිවිපත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි තෙසං කම්මානං ඨානප්පභෙදං දස්සෙන්තො **''අපලොකනකම්මං කතමානි පඤ්ච ඨානානි ගච්ඡතී''**තිආදිමාහ. තත්ථ විනිච්ඡයො අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. අනුත්තානපදත්ථමෙව දස්සයිස්සාම. **''එතරහි සචෙපි සාමණෙරො''**තිආදීසු බුද්ධාදීනං

අවණ්ණභාසනම්පි අකප්පියාදිං කප්පියාදිභාවෙන දීපනම්පි දිට්ඨිවිපත්තියංයෙව පවිසති, තෙනෙව වක්ඛති ‘‘තං ලද්ධිං විස්සජ්ජාපෙතබ්බො’’ති. භික්ඛුනම්පි එසෙව නයො. **මිච්ඡාදිට්ඨිකොති** බුද්ධවචනාධිප්පායං විපරීතතො ගණ්හන්තො, සො එව **‘‘අන්තග්ගාහිකාය දිට්ඨියා සමන්නාගතො’’**ති වුත්තො. කෙචි පන ‘‘සස්සතුච්ඡෙදානං අඤ්ඤතරදිට්ඨියා සමන්නාගතො’’ති වදන්ති, තං න යුත්තං. සස්සතුච්ඡෙදගාහස්ස සාමණෙරානං ලිඞ්ගනාසනාය කාරණත්තෙන හෙට්ඨා අට්ඨකථායමෙව වුත්තත්තා ඉධ ච දණ්ඩකම්මනාසනාය එව අධිප්පෙතත්තා. **කායසම්භොගසාමග්ගීති** සහසෙය්‍යාපටිග්ගහණාදි. **සොරතොති** සුභෙ රතො, සුට්ඨු ඔරතොති වා **සොරතො. නිවාතවුත්තීති** නීචවුත්ති.

තස්සාපි දාතබ්බොති විජ්ජමානං මුඛරාදිභාවං නිස්සාය අප්පටිපුච්ඡිත්වාපි පටිඤ්ඤං අග්ගහෙත්වාපි ආපත්තිං අනාරොපෙත්වාපි දෙසිතායපි ආපත්තියා ඛුංසනාදිතො අනොරමන්තස්ස දාතබ්බොව. ඔරමන්තස්ස පන ඛමාපෙන්තස්ස න දාතබ්බො. **බ්‍රහ්මදණ්ඩස්ස දානන්ති** බරදණ්ඩස්ස උක්කට්ඨදණ්ඩස්ස දානං. තජ්ජනීයාදිකම්මෙ හි කතෙ ඔවාදානුසාසනිප්පදානපටික්ඛෙපො නත්ථි, දින්නබ්‍රහ්මදණ්ඩෙ පන තස්මිං සද්ධිං තජ්ජනීයකම්මාදිකතෙහි පටික්ඛිත්තම්පි කාතුං න වට්ටති ‘‘නෙව වත්තබ්බො’’තිආදිනා ආලාපසල්ලාපමත්තස්සපි න-කාරෙන පටික්ඛිතත්තා. තඤ්හි දිස්වා භික්ඛූ ගීවං පරිවත්තෙත්වා ඔලොකනමත්තම්පි න කරොන්ති, එවං විවජ්ජෙතබ්බං නිම්මදනකරණත්ථමෙව තස්ස දණ්ඩස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා. තෙනෙව ඡන්නත්ථෙරොපි උක්ඛෙපනීයාදිකම්මකතොපි අභායිත්වා බ්‍රහ්මදණ්ඩෙ දින්නෙ ‘‘සඞ්ඝෙනාහං සබ්බථා විවජ්ජිතො’’ති මුච්ඡිතො පපති. යො පන බ්‍රහ්මදණ්ඩකතෙන සද්ධිං ඤත්වා සංසට්ඨො අවිවජ්ජෙත්වා විහරති, තස්ස දුක්කටමෙවාති ගහෙතබ්බං. අඤ්ඤථා බ්‍රහ්මදණ්ඩවිධානස්ස නිරත්ථකතාපසඞ්ගතො. **තෙනාති** බ්‍රහ්මදණ්ඩකතෙන. යථා තජ්ජනීයාදිකම්මකතෙහි, එවමෙව තතො අධිකම්පි සඞ්ඝං ආරාධෙන්තෙන සම්මා වත්තිතබ්බං, තඤ්ච ‘‘සොරතො නිවාතවුත්තී’’තිආදිනා සරූපතො දස්සිතමෙව. තෙනාහ **‘‘සම්මා වත්තිත්වා ඛමාපෙන්තස්ස බ්‍රහ්මදණ්ඩො පටිප්පස්සම්භෙතබ්බො’’**ති. **පටිසඞ්ඛාති** පටිසඞ්ඛාය, ඤාණෙන උපපරික්ඛිත්වා.

යං තං භගවතා අවන්දියකම්මං අනුඤ්ඤාතන්ති සම්බන්ධො. ‘‘තස්ස භික්ඛුනො දණ්ඩකම්මං කාතු’’න්ති සාමඤ්ඤතො අනුඤ්ඤාතප්පකාරං දස්සෙත්වා පුන විසෙසතො අනුඤ්ඤාතප්පකාරං දස්සෙතුං **‘‘අථ ඛො’’**තිආදි පාළිඋද්ධටාති වෙදිතබ්බං. **ඉමස්ස අපලොකනකම්මස්ස ඨානං හොතීති** අපලොකනකම්මසාමඤ්ඤස්ස පවත්තිට්ඨානං හොති. විසෙසබ්‍යතිරෙකෙන අවිජ්ජමානම්පි තදඤ්ඤත්ථ අප්පවත්තිං දස්සෙතුං විසෙසනිස්සිතං විය වොහරීයති. **‘‘කම්මඤ්ඤෙව ලක්ඛණ’’**න්ති ඉමිනා ඔසාරණාදිවසෙන ගහිතාවසෙසානං සබ්බෙසං අපලොකනකම්මසාමඤ්ඤලක්ඛණවසෙන ගහිතත්තා ‘‘කම්මඤ්ඤෙව ලක්ඛණමස්සාති කම්මලක්ඛණ’’න්ති නිබ්බචනං දස්සෙති, ඉදඤ්ච වුත්තාවසෙසානං කම්මානං නිට්ඨානට්ඨානං සඞ්ඛාරක්ඛන්ධධම්මායතනාදීනි විය වුත්තාවසෙසඛන්ධායතනානන්ති දට්ඨබ්බං. තෙනෙව වක්ඛති ‘‘අයං පනෙත්ථ පාළිමුත්තකොපි කම්මලක්ඛණවිනිච්ඡයො’’තිආදි. යථා චෙත්ථ, එවං උපරි ඤත්තිකම්මාදීසුපි කම්මලක්ඛණං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පරිවාර 3.495-496) පන ‘‘කම්මමෙව ලක්ඛණන්ති **කම්මලක්ඛණං.** ඔසාරණනිස්සාරණභණ්ඩුකම්මාදයො විය කම්මඤ්ච හුත්වා අඤ්ඤඤ්ච නාමං න ලභති, කම්මමෙව හුත්වා උපලක්ඛීයතීති කම්මලක්ඛණන්ති වුච්චතී’’ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පරිවාර 495-496) පන ‘‘ඉමස්ස අපලොකනකම්මස්ස ඨානං හොතීති එවම්පි අපලොකනකම්මං පවත්තතීති අත්ථො. කම්මඤ්ඤෙව ලක්ඛණන්ති **කම්මලක්ඛණං.** ඔසාරණනිස්සාරණභණ්ඩුකම්මාදයො විය කම්මඤ්ච හුත්වා අඤ්ඤඤ්ච නාමං න ලභති, කම්මමෙව හුත්වා උපලක්ඛීයතීති **කම්මලක්ඛණං** උපනිස්සයො විය. හෙතුපච්චයාදිලක්ඛණවිමුත්තො හි සබ්බො පච්චයවිසෙසො තත්ථ සඞ්ගය්හතී’’ති වුත්තං. **තස්ස කරණන්ති** අවන්දියකම්මස්ස කරණවිධානං. **න වන්දිතබ්බොති,** ඉමිනා වන්දන්තියා දුක්කටන්ති දස්සෙතීති දට්ඨබ්බං. සඞ්ඝෙන කතං කතිකං ඤත්වා මද්දනං විය හි සඞ්ඝසම්මුතිං අනාදරෙන අතික්කමන්තස්ස ආපත්ති එව හොති.

255. භික්ඛුසඞ්ඝස්සපි පනෙතං ලබ්භතියෙවාති අවන්දියකම්මස්ස උපලක්ඛණමත්තෙන ගහිතත්තා භික්ඛුසඞ්ඝස්සපි කම්මලක්ඛණං ලබ්භති එව. සලාකදානට්ඨානං **සලාකග්ගං** නාම, යාගුභත්තානං භාජනට්ඨානානි **යාගග්ගභත්තග්ගානි** නාම. එතෙසුපි හි ඨානෙසු සබ්බො සඞ්ඝො උපොසථෙ විය සන්නිපතිතො, කම්මඤ්ච වග්ගකම්මං න හොති, ‘‘මයමෙතං න ජානිම්හා’’ති පච්ඡා ඛීයන්තාපි න හොන්ති, ඛණ්ඩසීමාය පන කතෙ ඛීයන්ති. සඞ්ඝිකපච්චයඤ්හි අච්ඡින්නචීවරාදීනං දාතුං අපලොකෙන්තෙහි උපචාරසීමට්ඨානං සබ්බෙසං අනුමතිං ගහෙත්වාව කාතබ්බං. යො පන විසභාගපුග්ගලො ධම්මිකං අපලොකනං පටිබාහති, තං උපායෙන බහිඋපචාරසීමගතං වා කත්වා ඛණ්ඩසීමං වා පවිසිත්වා කාතුං වට්ටති. යං සන්ධාය ‘‘අපලොකනකම්මං කරොතී’’ති සාමඤ්ඤතො දස්සෙති, තං අපලොකනකම්මං සරූපතො දස්සෙතුං ආහ **‘‘අච්ඡින්නචීවරං’’**ඉච්චාදි. යදි අපලොකෙත්වාව චීවරං දාතබ්බං, කිං පන අප්පමත්තකවිස්සජ්ජකසම්මුතියාති ආහ **‘‘අප්පමත්තකවිස්සජ්ජකෙන පනා’’**තිආදි. **නාළි වා උපඩ්ඪනාළි වාති** දිවසෙ දිවසෙ අපලොකෙත්වා දාතබ්බස්ස පමාණදස්සනං. තෙන යාපනමත්තමෙව අපලොකෙතබ්බං, න අධිකන්ති දස්සෙති. **එකදිවසංයෙව වාති**ආදි දසවීසතිදිවසානං එකස්මිං දිවසෙයෙව දාතබ්බපරිච්ඡෙදදස්සනං. තෙන ‘‘යාවජීව’’න්ති වා ‘‘යාවරොගා වුට්ඨහතී’’ති වා එවං අපලොකෙතුං න වට්ටතීති දස්සෙති. **ඉණපලිබොධන්ති** ඉණවත්ථුං දාතුං වට්ටතීති සම්බන්ධො. තඤ්ච ඉණායිකෙහි පලිබුද්ධස්ස ලජ්ජීපෙසලස්ස සාසනුපකාරකස්ස පමාණයුත්තමෙව කප්පියභණ්ඩං නියමෙත්වා භික්ඛූහි අපලොකෙත්වා දාතබ්බං, න පන සහස්සං වා සතසහස්සං වා මහාඉණං. තාදිසඤ්හි භික්ඛාචරියවත්තෙන සබ්බෙහි භික්ඛූහි තාදිසස්ස භික්ඛුනො පරියෙසිත්වා දාතබ්බං.

‘‘ඡත්තං වා වෙදිකං වාති එත්ථ වෙදිකාති චෙතියස්ස උපරි චතුරස්සචයො වුච්චති. **ඡත්තන්ති** තතො උද්ධං වලයානි දස්සෙත්වා කතො අග්ගචයො වුච්චතී’’ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පරිවාර 3.495-496) වුත්තං. **චෙතියස්ස උපනික්ඛෙපතොති** චෙතියස්ස පටිජග්ගනත්ථාය වඩ්ඪියා පයොජෙත්වා කප්පියකාරකෙහි ඨපිතවත්ථුතො. **සඞ්ඝිකෙනපීති** න කෙවලඤ්ච තත්‍රුප්පාදතො පච්චයදායකෙහි චතුපච්චයත්ථාය සඞ්ඝස්ස දින්නවත්ථුනාපීති අත්ථො. **සඞ්ඝභත්තං කාතුං න වට්ටතීති** මහාදානං දදන්තෙහිපි කරියමානං සඞ්ඝභත්තං විය කාරෙතුං න වට්ටතීති අධිප්පායො. **‘‘යථාසුඛං පරිභුඤ්ජිතුං රුච්චතී’’ති** වුත්තත්තා අත්තනො අත්තනො පරිභොගපහොනකං අප්පං වා බහුං වා ගහෙතබ්බං, අධිකං පන ගහෙතුං න ලභති.

උපොසථදිවසෙති නිදස්සනමත්තං, යස්මිං කිස්මිඤ්චි දිවසෙපි කතං සුකතමෙව හොති. කරොන්තෙන ‘‘යං ඉමස්මිං විහාරෙ අන්තොසීමාය සඞ්ඝසන්තකං…පෙ…. යථාසුඛං පරිභුඤ්ජිතුං මය්හං රුච්චතී’’ති එවං කතිකා කාතබ්බා. තථා ද්වීහි තීහිපි ‘‘ආයස්මන්තානං රුච්චතී’’ති වචනමෙව හෙත්ථ විසෙසො. **තෙසම්පීති** රුක්ඛානං. **සා එව කතිකාති** විසුං කතිකා න කාතබ්බාති අත්ථො.

තෙසන්ති රුක්ඛානං, සඞ්ඝො සාමීති සම්බන්ධො. **පුරිමවිහාරෙති** පුරිමෙ යථාසුඛං පරිභොගත්ථාය කතකතිකෙ විහාරෙ. **පරිවෙණානි කත්වා ජග්ගන්තීති** යත්ථ අරක්ඛියමානෙ ඵලාඵලානි රුක්ඛා ච විනස්සන්ති, තාදිසං ඨානං සන්ධාය වුත්තං, තත්ථ සඞ්ඝස්ස කතිකා න පවත්තතීති අධිප්පායො. යෙහි පන රුක්ඛබීජානි රොපෙත්වා ආදිතො පට්ඨාය පටිජග්ගිතා, තෙපි දසමභාගං දත්වා රොපකෙහෙව පරිභුඤ්ජිතබ්බානි. **තෙහීති** ජග්ගිතෙහි.

තත්ථාති තස්මිං විහාරෙ. **මූලෙති**ආදිකාලෙ, පුබ්බෙති අත්ථො. **දීඝා කතිකාති** අපරිච්ඡින්නකාලා යථාසුඛං පරිභොගත්ථාය කතිකා. **නික්කුක්කුච්චෙනාති** ‘‘අභාජිතමිද’’න්ති කුක්කුච්චං අකත්වාති අත්ථො. **ඛීයනමත්තමෙව තන්ති** තෙන ඛීයනෙන බහුං ඛාදන්තානං දොසො නත්ථි අත්තනො පරිභොගප්පමාණස්සෙව ගහිතත්තා, ඛීයන්තෙපි අත්තනො පහොනකං ගහෙත්වා ඛාදිතබ්බන්ති අධිප්පායො.

ගණ්හථාති න වත්තබ්බාති තථා වුත්තෙ තෙනෙව භික්ඛුනා දින්නං විය මඤ්ඤෙය්‍යුං. තං නිස්සාය මිච්ඡාජීවසම්භවො හොතීති වුත්තං. තෙනාහ **‘‘අනුවිචරිත්වා’’**තිආදි. **උපඩ්ඪභාගොති** එකස්ස භික්ඛුනො පටිවීසතො උපඩ්ඪභාගො, දෙන්තෙන ච ‘‘එත්තකං දාතුං සඞ්ඝො අනුඤ්ඤාසී’’ති එවං අත්තානං පරිමොචෙත්වා යථා තෙ සඞ්ඝෙ එව පසීදන්ති, එවං වත්වා දාතබ්බං. **අපච්චාසීසන්තෙනාති** ගිලානගමිකිස්සරාදීනං අනුඤ්ඤාතපුග්ගලානම්පි අත්තනො සන්තකං දෙන්තෙන අපච්චාසීසන්තෙනෙව දාතබ්බං. අනනුඤ්ඤාතපුග්ගලානං පන අපච්චාසීසන්තෙනපි දාතුං න වට්ටතීති. සඞ්ඝිකමෙව යථාකතිකාය දාපෙතබ්බං. අත්තනො සන්තකම්පි පච්චයදායකාදයො සයමෙව විස්සාසෙන ගණ්හන්ති, න වාරෙතබ්බා, ‘‘ලද්ධකප්පිය’’න්ති තුණ්හී භවිතබ්බං. **පුබ්බෙ වුත්තමෙවාති** ‘‘කුද්ධො හි සො රුක්ඛෙපි ඡින්දෙය්‍යා’’තිආදිනා තුණ්හීභාවෙ කාරණං පුබ්බෙ වුත්තමෙව, තෙහි කතඅනත්ථාභාවෙපි කාරුඤ්ඤෙන තුණ්හී භවිතුං වට්ටති, ‘‘ගණ්හථා’’තිආදි පන වත්තුං න වට්ටති.

ගරුභණ්ඩත්තා…පෙ…. න දාතබ්බන්ති ජීවරුක්ඛානං ආරාමට්ඨානියත්තා දාරූනඤ්ච ගෙහසම්භාරානුපගතත්තා ‘‘සබ්බං ත්වමෙව ගණ්හාති දාතුං න වට්ටතී’’ති වුත්තං. **අකතාවාසං වා කත්වාති** පුබ්බෙ අවිජ්ජමානං සෙනාසනං කත්වා. **ජග්ගිතකාලෙති** ඵලවාරෙ සම්පත්තෙ. **ජග්ගනකාලෙති** ජග්ගිතුං ආරද්ධකාලෙ.

256. **ඤත්තිකම්මට්ඨානභෙදෙති** ඤත්තිකම්මස්ස ඨානභෙදෙ.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

කම්මාකම්මවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

තෙත්තිංසතිමො පරිච්ඡෙදො.

34. පකිණ්ණකවිනිච්ඡයකථා

එවං කම්මාකම්මවිනිච්ඡයකථං කථෙත්වා ඉදානි පකිණ්ණකවිනිච්ඡයකථං කථෙතුං **"ඉදානි පකිණ්ණකකථා වෙදිතබ්බා"**තිආදිමාහ. තත්ථ පකාරෙන කිණ්ණාති පකිණ්ණා, දිවාසෙය්‍යාති කථා විය විසුං විසුං අප්පවත්තිත්වා එකස්මිංයෙව පරිච්ඡෙදෙ කරණවසෙන පවත්තා ගණභොජනකථාදයො. **පකිණ්ණකා** සකත්ථෙ ක-පච්චයවසෙන.

තත්‍රායං පකිණ්ණකමාතිකා –

ගණභොජනකථා ච, පරම්පරා ච භොජනා;
අනාපුච්ඡා පංසුකූලං, තතො අච්ඡින්නචීවරං.

පටිභානචිත්තං විප්ප-කතභොජනමෙව ච;
උද්දිසන්තුද්දිසාපෙන්තා, තිවස්සන්තරිකා තථා.

දීඝාසනං ගිලානුප-ට්ඨානං මරණවණ්ණකං;
අත්තපාතනමප්පච්ච-වෙක්ඛිත්වා නිසින්නං තථා.

දවාය සිලාවිජ්ඣනං, දායාළිම්පනකං තථා;
මිච්ඡාදිට්ඨිකුලාභතං, ගොපකදානමෙව ච.

ධම්මිකායාචනා චෙව, උච්චාරාදීන ඡඩ්ඩනං;
න්හානෙ රුක්ඛසංඝසනානි, වලිකාදීන ධාරණං.

දීඝකෙසා ආදාසාදි, නච්චාදාඞ්ගච්ඡෙදාදි ච;
පත්තො සබ්බපංසුකූලං, පරිස්සවන නග්ගියං.

ගන්ධපුප්ඵං ආසිත්තකං, මළොරිකෙකභාජනං;
චෙලපති පාදඝංසී, බීජනී ඡත්තමෙව ච.

නඛාලොමා කායබන්ධා, නිවාසනපාරුපනා;
කාජ දන්තකට්ඨඤ්චෙව, රුක්ඛාරොහනකම්පි ච.

ඡන්දාරොපා ලොකායතා, ඛිපිතං ලසුණං තථා;
න අක්කමිතබ්බාදීනි, අවන්දියා ච වන්දියා.

වන්දනාකාරකථා ච, ආසන්දාදිකථාපි ච;
උච්චාසනමහාසනං, පාසාදපරිභොගකං.

උපාහනං යානඤ්චෙව, චීවරං ඡින්නචීවරං;
අකප්පියචීවරඤ්ච, චීවරස්ස විචාරණා.

දණ්ඩකථිනකඤ්චෙව, ගහපතිචීවරං තථා;
ඡචීවරං රජනාදි, අතිරෙකඤ්ච චීවරං.

අට්ඨචීවරං නිසීදනං, අධම්මකම්මමෙව ච;
ඔකාසො සද්ධාදෙය්‍යො ච, සන්තරුත්තරකොපි ච.

චීවරනික්ඛෙපො චෙව, සත්ථවත්ථිකම්මං තථා;
නහාපිතො දසභාගො, පාථෙය්‍යං පදෙසොපි ච.

සංසට්ඨං පඤ්චභෙසජ්ජං, දුතියං වසා මූලකං;
පිට්ඨං කසාව පණ්ණඤ්ච, ඵලඤ්ච ජතු ලොණකං.

චුණ්ණං අමනුස්සාබාධං, අඤ්ජනං නත්ථුමෙව ච;
ධූමනෙත්තං තෙලපාකං, සෙදං ලොහිතමොචනං.

පාදබ්භඤ්ජං ගණ්ඩාබාධො, විසඤ්ච සරදින්නකො;
දුටියගහණිකො පණ්ඩු-රොගො ඡවිදොසොපි ච.

අභිසන්නදොසකායො, ලොණසුවීරකො තථා;
අන්තොවුත්ථාදිකථා ච, උග්ගහිතපටිග්ගහො.

තතො නිහතකථා ච, පුරෙභත්තපටිග්ගහො;
වනට්ඨං පොක්ඛරට්ඨඤ්ච, තථා අකතකප්පතං.

යාගුකථා ගුළකථා, මහාපදෙසමෙව ච;
ආනිසංසකථා චෙති, පකිණ්ණකම්හි ආගතා.

ගණභොජනකථා

1. තත්ථ ගණිතබ්බො සඞ්ඛ්‍යාතබ්බොති ගණො, යො කොචි සමූහො, ඉධ පන චතුවග්ගාදිගණො අධිප්පෙතො. භුඤ්ජතෙ භොජනං, බ්‍යවහරණභාවසඞ්ඛාතා භොජනකිරියා, ගණස්ස භොජනං ගණභොජනං, තස්මිං. **ගණභොජනෙ පාචිත්තියං හොතීති** එත්ථ ජනකහෙතුම්හි භුම්මවචනං. **අඤ්ඤත්‍ර සමයාති** ගිලානාදිසත්තවිධං සමයං ඨපෙත්වා. ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස විඤ්ඤත්තිං කත්වා භුඤ්ජනවත්ථුස්මිං පඤ්ඤත්තත්තා විඤ්ඤත්තිතො ගණභොජනං වත්ථුවසෙනෙව පාකටන්ති තං අවත්වා ‘‘ගණභොජනං නාම යත්ථ…පෙ…. නිමන්තිතා භුඤ්ජන්තී’’ති නිමන්තනවසෙනෙවස්ස පදභාජනෙ ගණභොජනං වුත්තං. කිඤ්චි පන සික්ඛාපදං වත්ථුඅනුරූපම්පි සියාති ‘‘පදභාජනෙ වුත්තනයෙනෙව ගණභොජනං හොතී’’ති කෙසඤ්චි ආසඞ්කා භවෙය්‍යාති තන්නිවත්තනත්ථං **‘‘ගණභොජනං ද්වීහි ආකාරෙහි පසවතී’’**ති වුත්තං. **එකතො ගණ්හන්තීති** එත්ථ අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ද්වාදසහත්ථං අමුඤ්චිත්වා ඨිතා එකතො ගණ්හන්ති නාමාති ගහෙතබ්බං. ‘‘අම්හාකං චතුන්නම්පි භත්තං දෙහී’ති වා විඤ්ඤාපෙය්‍යු’’න්ති වචනතො, හෙට්ඨා ‘‘ත්වං එකස්ස භික්ඛුනො භත්තං දෙහි, ත්වං ද්වින්නන්ති එවං විඤ්ඤාපෙත්වා’’ති වචනතො ච අත්තනො අත්ථාය අඤ්ඤෙන විඤ්ඤත්තම්පි සාදියන්තස්ස ගණභොජනං හොතියෙවාති දට්ඨබ්බං. **එවං විඤ්ඤත්තිතො පසවතීති** එත්ථ විඤ්ඤත්තියා සති ගණන්තස්ස එකතො හුත්වා ගහණෙ ඉමිනා සික්ඛාපදෙන ආපත්ති, විසුං ගහණෙ පණීතභොජනසූපොදනවිඤ්ඤත්තීහි ආපත්ති වෙදිතබ්බා.

පඤ්චන්නං භොජනානං නාමං ගහෙත්වාති එත්ථ ‘‘භොජනං ගණ්හථාති වුත්තෙපි ගණභොජනං හොතියෙවා’’ති වදන්ති. ‘‘හෙට්ඨා අද්ධානගමනවත්ථුස්මිං, නාවාභිරුහනවත්ථුස්මිඤ්ච ‘ඉධෙව, භන්තෙ, භුඤ්ජථා’ති වුත්තෙ යස්මා කුක්කුච්චායන්තා න පටිග්ගණ්හිංසු, තස්මා ‘භුඤ්ජථා’ති වුත්තෙපි ගණභොජනං හොතියෙවා’’ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. ‘‘පඤ්චන්නං භොජනානං නාමං ගහෙත්වා නිමන්තෙතී’’ති වුත්තත්තා පන ‘‘ඔදනං භුඤ්ජථා’’ති වා ‘‘භත්තං භුඤ්ජථා’’ති වා භොජනනාමං ගහෙත්වාව වුත්තෙ ගණභොජනං හොති, න අඤ්ඤථා. ‘‘ඉධෙව, භන්තෙ, භුඤ්ජථා’’ති එත්ථාපි ‘‘ඔදන’’න්ති වා ‘‘භත්ත’’න්ති වා වත්වාව තෙ එවං නිමන්තෙසුන්ති ගහෙතබ්බං. ගණවසෙන වා නිමන්තිතත්තා තෙ භික්ඛූ අපකතඤ්ඤුතාය කුක්කුච්චායන්තා න පටිග්ගණ්හිංසූති අයං අම්හාකං ඛන්ති, වීමංසිත්වා යුත්තතරං ගහෙතබ්බං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.217-218) පන **‘‘යෙන කෙනචි වෙවචනෙනාති** වුත්තත්තා ‘භොජනං ගණ්හථා’තිආදිසාමඤ්ඤනාමෙනපි ගණභොජනං හොති. යං පන පාළියං අද්ධානගමනාදිවත්ථූසු ‘ඉධෙව භුඤ්ජථා’ති වුත්තවචනස්ස කුක්කුච්චායනං, තම්පි ඔදනාදිනාමං ගහෙත්වා වුත්තත්තා එව කතන්ති වෙදිතබ්බ’’න්ති වුත්තං.

කුරුන්දිවචනෙ **විචාරෙතීති** පඤ්චඛණ්ඩාදිවසෙන සංවිදහති. **සට්ටෙතීති** අනුවාතං ඡින්දිත්වා හත්ථෙන, දණ්ඩකෙන වා සට්ටෙති. **සුත්තං කරොතීති** සුත්තං වට්ටෙති. **වලෙතීති** දණ්ඩකෙ වා හත්ථෙ වා ආවට්ටෙති. ‘‘අභිනවස්සෙව චීවරස්ස කරණං ඉධ **චීවරකම්මං** නාම, පුරාණචීවරෙ සූචිකම්මං චීවරකම්මං නාම න හොතී’’ති වදන්ති. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.217-218) පන **‘‘ආගන්තුකපට්ටන්ති** අච්ඡින්දිත්වා අන්වාධිං ආරොපෙත්වා කරණචීවරං සන්ධාය වුත්තං. **ඨපෙතීති** එකං අන්තං චීවරෙ බන්ධනවසෙන ඨපෙති. **පච්චාගතං සිබ්බතීති** තස්සෙව දුතියඅන්තං පරිවත්තිත්වා ආහතං සිබ්බති. **ආගන්තුකපට්ටං බන්ධතීති** චීවරෙන ලග්ගං කරොන්තො පුනප්පුනං තත්ථ තත්ථ සුත්තෙන බන්ධති. **සට්ටෙතීති** පමාණෙන ගහෙත්වා දණ්ඩාදීහි සට්ටෙති. **සුත්තං කරොතීති** සුත්තං තිගුණාදිභාවෙන වට්ටෙති. **වලෙතීති** අනෙකගුණසුත්තං හත්ථෙන වා චක්කදණ්ඩෙන වා වට්ටෙති එකත්තං කරොති. **පරිවත්තනං කරොතීති** පරිවත්තනදණ්ඩයන්තකං කරොති. යස්මිං සුත්තගුළං පවෙසෙත්වා වෙළුනාළිකාදීසු ඨපෙත්වා පරිබ්භමාපෙත්වා සුත්තකොටිතො පට්ඨාය ආකඩ්ඪන්ති’’ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාචිත්තිය 209-218) න ‘‘ආගන්තුකපට්ටං මොඝසුත්තෙන සිබ්බිත්වා ඨපෙන්ති. තත්ථ අනුවාතෙ යථා එකතලං හොති, තථා හත්ථෙහි සට්ටෙති. **වලෙතීති** ආවට්ටෙති. **පරිවත්තනන්ති** සුත්තං ගණ්හන්තානං සුඛග්ගහණත්ථං සුත්තපරිවත්තනං කරොති, පට්ටං සිබ්බන්තානං සුඛසිබ්බනත්ථං පට්ටපරිවත්තනඤ්ච, නවචීවරකාරකො ඉධාධිප්පෙතො, න ඉතරො’’ති වුත්තං.

අනිමන්තිතචතුත්ථන්ති අනිමන්තිතො චතුත්ථො යස්ස භික්ඛුචතුක්කස්ස, තං අනිමන්තිතචතුත්ථං. එවං සෙසෙසුපි. තෙනාහ **‘‘පඤ්චන්නං චතුක්කාන’’**න්ති, ‘‘චතුත්ථෙ ආගතෙ න යාපෙන්තීති වචනතො සචෙ අඤ්ඤො

කොචි ආගච්ඡන්තො නත්ථි, චත්තාරොයෙව ච තත්ථ නිසින්නා යාපෙතුං න සක්කොන්ති, න වට්ටතී''ති වදන්ති. ගණභොජනාපත්තිජනකනිමන්තනභාවතො **''අකප්පියනිමන්තන''**න්ති වුත්තං. **සම්පවෙසෙත්වාති** නිසීදාපෙත්වා. **ගණො භිජ්ජතීති** ගණො ආපත්තිං න ආපජ්ජතීති අධිප්පායො. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.220) පන **''සම්පවෙසෙත්වාති** තෙහි යොජෙත්වා. **ගණො භිජ්ජතීති** නිමන්තිතසඞ්ඝො න හොතීති අත්ථො''ති වුත්තං.

''යත්ථ චත්තාරො භික්ඛූ...පෙ.... භුඤ්ජන්තී''ති ඉමාය පාළියා සංසන්දනතො **''ඉතරෙසං පන ගණපූරකො හොතී''**ති වුත්තං. **අවිසෙසෙනාති** ''ගිලානො වා චීවරකාරකො වා''ති අවිසෙසෙත්වා සබ්බසාධාරණවචනෙන. **තස්මාති** අවිසෙසිතත්තා.

අධිවාසෙත්වා ගතෙසූති එත්ථ අකප්පියනිමන්තනාධිවාසනක්ඛණෙ පුබ්බපයොගෙ දුක්කටම්පි නත්ථි, විඤ්ඤත්තිතො පසවනෙ පන විඤ්ඤත්තික්ඛණෙ ඉතරසික්ඛාපදෙහි දුක්කටං හොතීති ගහෙතබ්බං. **භුත්වා ගතෙසූති** එත්ථ ආගතෙසුපි භොජනකිච්චෙ නිට්ඨිතෙ ගණ්හිතුං වට්ටති. **තානි ච තෙහි එකතො න ගහිතානීති** යෙහි භොජනෙහි විසඞ්කෙතො නත්ථි, තානි භොජනානි තෙහි භික්ඛූහි එකතො න ගහිතානි එකෙන පච්ඡා ගහිතත්තා. **මහාථෙරෙති** භික්ඛූ සන්ධාය වුත්තං. **නිමන්තනං සාදියථාති** නිමන්තනභත්තං පටිග්ගණ්හථ. **යානීති** කුම්මාසාදීනි තෙහි භික්ඛූහි එකෙන පච්ඡා ගහිතත්තා එකතො න ගහිතානි. **භත්තුද්දෙසකෙන පණ්ඩිතෙන භවිතබ්බං...පෙ.... මොචෙතබ්බාති** එතෙන භත්තුද්දෙසකෙන අකප්පියනිමන්තනෙ සාදිතෙ සබ්බෙසම්පි සාදිතං හොති, එකතො ගණ්හන්තානං ගණභොජනාපත්ති ච හොතීති දස්සෙති. දූතස්ස ද්වාරෙ ආගන්ත්වා පුන ''භත්තං ගණ්හථා''ති වචනභයෙන **''ගාමද්වාරෙ අට්ඨත්වා''**ති වුත්තං. **තත්ථ තත්ථ ගන්ත්වාති** අන්තරවීථිආදීසු තත්ථ තත්ථ ඨිතානං සන්තිකං ගන්ත්වා. භික්ඛූනං අත්ථාය ඝරද්වාරෙ ඨපෙත්වා දීයමානෙපි එසෙව නයො. **නිවත්තථාති වුත්තෙ පන නිවත්තිතුං වට්ටතීති** ''නිවත්තථා''ති විච්ඡින්දිත්වා පච්ඡා ''භත්තං ගණ්හථා''ති වුත්තත්තා වට්ටති.

පරම්පරභොජනකථා

2. පරම්පරභොජනකථායං පන පරස්ස පරස්ස භොජනං **පරම්පරභොජනං**. කිං තං? පඨමං නිමන්තිතභත්තං ඨපෙත්වා අඤ්ඤස්ස භොජනකිරියා. පරම්පරභොජනං ගණභොජනං විය විඤ්ඤත්තිතො ච නිමන්තනතො ච න පසවතීති ආහ **''පරම්පරභොජනං පනා''**තිආදි. පන-සද්දො විසෙසත්ථජොතකො. විකප්පනාවසෙනෙව තං භත්තං අසන්තං නාම හොතීති අනුපඤ්ඤත්තිවසෙන විකප්පනං අට්ඨපෙත්වා යථාපඤ්ඤත්තසික්ඛාපදමෙව ඨපිතං. පරිවාරෙ (පරි. 86) පන විකප්පනායං අනුජානනම්පි අනුපඤ්ඤත්තිසදිසන්ති කත්වා ''චතස්සො අනුපඤ්ඤත්තියො''ති වුත්තං, මහාපච්චරියාදීසු වුත්තනයං පච්ඡා වදන්තො පාළියා සංසන්දනතො පරම්මුඛාවිකප්පනමෙව පතිට්ඨාපෙති. කෙචි පන ''තදා අත්තනො සන්තිකෙ ඨපෙත්වා භගවන්තං අඤ්ඤස්ස අභාවතො ථෙරො සම්මුඛාවිකප්පනං නාකාසි, භගවතා ච විසුං සම්මුඛාවිකප්පනා න වුත්තා, තථාපි සම්මුඛාවිකප්පනාපි වට්ටතී''ති වදන්ති. තෙනෙව මාතිකාට්ඨකථායම්පි (කඞ්ඛා. අට්ඨ. පරම්පරභොජනසික්ඛාපදවණ්ණනා) ''යො භික්ඛු පඤ්චසු සහධම්මිකෙසු අඤ්ඤතරස්ස 'මය්හං භත්තපච්චාසං තුය්හං දම්මී'ති වා 'විකප්පෙමී'ති වා එවං සම්මුඛා වා 'ඉත්ථන්නාමස්ස දම්මී'ති වා 'විකප්පෙමී'ති වා එවං පරම්මුඛා වා පඨමනිමන්තනං අවිකප්පෙත්වා පච්ඡා නිමන්තිතකුලෙ ලද්ධභික්ඛතො එකසිත්ථම්පි අජ්ඣොහරති, පාචිත්තිය''න්ති වුත්තං.

පඤ්චහි භොජනෙහි නිමන්තිතස්ස යෙන යෙන පඨමං නිමන්තිතො, තස්ස තස්ස භොජනතො උප්පටිපාටියා අවිකප්පෙත්වා වා පරස්ස පරස්ස භොජනං පරම්පරභොජනන්ති ආහ **''සචෙ පන මූලනිමන්තනං හෙට්ඨා හොති, පච්ඡිමං පච්ඡිමං උපරි, තං උපරිතො පට්ඨාය භුඤ්ජන්තස්ස ආපත්තී''**ති. හත්ථං අන්තො පවෙසෙත්වා සබ්බහෙට්ඨිමං ගණ්හන්තස්ස මජ්ඣෙ ඨිතම්පි අන්තොහත්ථගතං හොතීති ආහ **''හත්ථං පන...පෙ.... යථා යථා වා භුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්තී''**ති. ඛීරස්ස රසස්ස ච භත්තෙන අමිස්සං හුත්වා උපරි ඨිතත්තා **''ඛීරං වා රසං වා පිවතො අනාපත්තී''**ති වුත්තං.

''මහාඋපාසකොති ගෙහස්සාමිකො. මහාඅට්ඨකථායං 'ආපත්තී'ති වචනෙන කුරුන්දියං 'වට්ටතී'ති වචනං විරුද්ධං විය දිස්සති. ද්වින්නම්පි අධිප්පායො මහාපච්චරියං විභාවිතො''ති මහාගණ්ඨිපදෙ වුත්තං.

සබ්බෙ නිමන්තෙන්තීති අකප්පියනිමන්තනවසෙන නිමන්තෙන්ති. ''පරම්පරභොජනං නාම පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරෙන භොජනෙන නිමන්තිතො, තං ඨපෙත්වා අඤ්ඤං පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරං භොජනං භුඤ්ජති, එතං පරම්පරභොජනං නාමා''ති වුත්තත්තා සතිපි භික්ඛාචරියාය පඨමං ලද්ධභාවෙ ''පිණ්ඩාය චරිත්වා ලද්ධං භත්තං භුඤ්ජති, ආපත්තී''ති වුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.229) පන **''ඛීරං වා රසං වාති** පඤ්චභොජනාමිස්සං භත්තතො උපරි ඨිතං සන්ධාය වුත්තං. තඤ්හි අභොජනත්තා උප්පටිපාටියා පිවතොපි අනාපත්ති. තෙනාහ **'භුඤ්ජන්තෙනා'**තිආදී''ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාචිත්තිය 229) පන ''එත්ථ 'මහාඋපාසකො භික්ඛූ නිමන්තෙති...පෙ.... පච්ඡා ලද්ධං භත්තං භුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති. පිණ්ඩාය චරිත්වා ලද්ධභත්තං භුඤ්ජති, ආපත්තී'ති අට්ඨකථායං වචනතො, 'කාලස්සෙව පිණ්ඩාය චරිත්වා භුඤ්ජිම්හා'ති පාළිතො, ඛන්ධකෙ 'න ච, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤත්‍ර නිමන්තනෙ අඤ්ඤස්ස

භොජ්ජයාගු පරිභුඤ්ජිතබ්බා, යො භුඤ්ජෙය්‍ය, යථාධම්මො කාරෙතබ්බො’ති වචනතො ච නිමන්තෙත්වා වා පවෙදෙතු අනිමන්තෙත්වා වා, පඨමගහිතනිමන්තිතස්ස භික්ඛුනො පඨමනිමන්තනභොජනතො අඤ්ඤං යං කිඤ්චි පරසන්තකං භොජනං පරම්පරභොජනාපත්තිං කරොති. අත්තනො සන්තකං, සඞ්ඝගණතො ලද්ධං වා අගහට්ඨසන්තකං වට්ටති, නිමන්තනතො පඨමං නිබද්ධත්තා පන නිච්චභත්තාදිපරසන්තකම්පි වට්ටතී’’ති වුත්තං.

අනාපුච්ඡාකථා

3. අනාපුච්ඡාකථායං **‘‘පකතිවචනෙනාති** එත්ථ යං ද්වාදසහත්ථබ්භන්තරෙ ඨිතෙන සොතුං සක්කා භවෙය්‍ය, තං පකතිවචනං නාම. **ආපුච්ඡිතබ්බොති** ‘අහං ඉත්ථන්නාමස්ස ඝරං ගච්ඡාමී’ති වා ‘චාරිත්තකං ආපජ්ජාමී’ති වා ඊදිසෙන වචනෙන ආපුච්ඡිතබ්බො. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරෙන නිමන්තනසාදියනං, සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡා, භත්තියඝරතො අඤ්ඤඝරප්පවෙසනං, මජ්ඣන්හිකානතික්කමො, සමයස්ස වා ආපදානං වා අභාවොති ඉමානි පනෙත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානී’’ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.298) එත්තකමෙව වුත්තං, විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පචිත්තිය 2.298) පන **‘‘පරියෙසිත්වා ආරොචනකිච්චං නත්ථීති** වුත්තත්තා යො අපරියෙසිතබ්බො උපසඞ්කමිතුං යුත්තට්ඨානෙ දිස්සති, සො සචෙපි පකතිවචනස්ස සවනූපචාරං අතික්කම්ම ඨිතො, උපසඞ්කමිත්වා ආපුච්ඡිතබ්බො. තෙනාහ **‘අපිච…පෙ…. යං පස්සති, සො ආපුච්ඡිතබ්බො’**තිආදි. අනාපත්තිවාරෙ චෙත්ථ අන්තරාරාමාදීනඤ්ඤෙව වුත්තත්තා විහාරතො ගාමවීථිං අනුඤ්ඤාතකාරණං විනා අතික්කමන්තස්සාපි ආපත්ති හොති, න පන ඝරූපචාරං අතික්කමන්තස්සෙව. යං පන පාළියං ‘අඤ්ඤස්ස ඝරූපචාරං ඔක්කමන්තස්ස…පෙ. … පඨමපාදං උම්මාරං අතික්කාමෙතී’තිආදි වුත්තං, තං ගාමෙ පවිට්ඨං සන්ධාය වුත්තං, තථාපි අඤ්ඤස්ස ඝරූපචාරං අනොක්කමිත්වා වීථිමජ්ඣෙනෙව ගන්ත්වා ඉච්ඡිතිච්ඡිතඝරද්වාරාභිමුඛෙ ඨත්වා මනුස්සෙ ඔලොකෙත්වා ගච්ඡන්තස්සපි පාචිත්තියමෙව. තත්ථ කෙචි ‘වීථියං අතික්කමන්තස්ස ඝරූපචාරගණනාය ආපත්තියො’ති වදන්ති. අඤ්ඤෙ පන ‘යානි කුලානි උද්දිස්ස ගතො, තෙසං ගණනායා’ති. පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරෙන නිමන්තනසාදියනං, සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡනා, භත්තියඝරතො අඤ්ඤඝරූපසඞ්කමනං, මජ්ඣන්හිකානතික්කමො, සමයාපදානං අභාවොති ඉමානෙත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානී’’ති. විකාලගාමප්පවෙසනෙපි **‘‘අපරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්ස උපචාරො අදින්නාදානෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො’’**ති ඉමිනා දුතියලෙඩ්ඩුපාතො ඉධ උපචාරොති දස්සෙති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡනා, අනුඤ්ඤාතකාරණාභාවො, විකාලෙ ගාමප්පවෙසනන්ති ඉමානි පනෙත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

පංසුකූලකථා

4. පංසුකූලකථායං **අභින්නෙ සරීරෙති** අබ්භුණ්හෙ අල්ලසරීරෙ. ‘‘අබ්භුණ්හෙ’’ති ඉමිනාපි වුත්තමෙව පරියායභෙදමන්තරෙන විභාවෙතුං **‘‘අල්ලසරීරෙ’’**ති වුත්තං.

විසභාගසරීරෙති ඉත්ථිසරීරෙ. විසභාගසරීරත්තා අච්චාසන්නෙන න භවිතබ්බන්ති ආහ **‘‘සීසෙ වා’’**තිආදි. **වට්ටතීති** විසභාගසරීරෙපි අත්තනාව වුත්තවිධිං කාතුං සාටකඤ්ච ගහෙතුං වට්ටති . කෙචි පන ‘‘කිඤ්චාපි ඉමිනා සික්ඛාපදෙන අනාපත්ති, ඉත්ථිරූපං පන ආමසන්තස්ස දුක්කට’’න්ති වදන්ති. **‘‘යථාකම්මං ගතොති** තතො පෙතත්තභාවතො මතභාවං දස්සෙති. **අබ්භුණ්හෙති** ආසන්නමරණතාය සරීරස්ස උණ්හසමඞ්ගිතං දස්සෙති, තෙනෙවාහ **‘අල්ලසරීරෙ’**ති. කුණපසභාවං උපගතම්පි භින්නමෙව අල්ලභාවතො භින්නත්තා. **විසභාගසරීරෙති** ඉත්ථිසරීරෙ. **‘සීසෙ වා’**තිආදි අධක්ඛකෙ උබ්භජාණුමණ්ඩලෙ පදෙසෙ චිත්තවිකාරප්පත්තිං සන්ධාය වුත්තං, යත්ථ කත්ථචි අනාමසන්තෙන කතං සුකතමෙව. මතසරීරම්පි හි යෙන කෙනචි ආකාරෙන සඤ්චිච්ච ඵුසන්තස්ස අනාමාසදුක්කටමෙවාති වදන්ති, තං යුත්තමෙව. න හි අපාරාජිකවත්ථුකෙපි චිත්තාදිඉත්ථිරූපෙ භවන්තං දුක්කටං පාරාජිකවත්ථුභූතෙ මතිත්ථිසරීරෙ නිවත්තතී’’ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.135) වුත්ත.

ඉමස්මිං ඨානෙ ආචරියෙන අවුත්තාපි පංසුකූලකථා පංසුකූලසාමඤ්ඤෙන වෙදිතබ්බා. සා හි චීවරක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 340) එවං ආගතා ‘‘තෙන ඛො පන සමයෙන යෙ තෙ භික්ඛූ ගහපතිචීවරං සාදියන්ති, තෙ කුක්කුච්චායන්තා පංසුකූලං න සාදියන්ති ‘එකංයෙව භගවතා චීවරං අනුඤ්ඤාතං, න ද්වෙ’ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගහපතිචීවරං සාදියන්තෙන පංසුකූලම්පි සාදියිතුං, තදුභයෙනපාහං, භික්ඛවෙ, සන්තුට්ඨිං වණ්ණෙමී’’ති. තත්ථ **‘‘එකංයෙව භගවතා චීවරං අනුඤ්ඤාතං, න ද්වෙති** තෙ ‘කිර ඉතරීතරෙන චීවරෙනා’ති එතස්ස ‘ගහපතිකෙන වා පංසුකූලෙන වා’ති එවං අත්ථං සල්ලක්ඛිංසු. තත්ථ පන **ඉතරීතරෙනපීති** අප්පග්ඝෙනපි මහග්ඝෙනපි යෙන කෙනචීති අත්ථො’’ති අට්ඨකථායං වුත්තො, තස්මා ධුතඞ්ගං අසමාදියිත්වා විනයපංසුකූලමත්තසාදියකෙන භික්ඛුනා ගහපතිචීවරම්පි සාදිතබ්බං හොති, පංසුකූලධුතඞ්ගධරස්ස පන ගහපතිචීවරං න වට්ටති ‘‘ගහපතිචීවරං පටික්ඛිපාමි, පංසුකූලිකඞ්ගං සමාදියාමී’’ති සමාදානතොති දට්ඨබ්බං.

තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා භික්ඛූ කොසලෙසු ජනපදෙසු අද්ධානමග්ගප්පටිපන්නා හොන්ති. එකච්චෙ භික්ඛූ සුසානං ඔක්කමිංසු පංසුකූලාය, එකච්චෙ භික්ඛූ නාගමෙසුං. යෙ තෙ භික්ඛූ සුසානං ඔක්කමිංසු පංසුකූලාය, තෙ පංසුකූලානි ලභිංසු. යෙ තෙ භික්ඛූ නාගමෙසුං, තෙ එවමාහංසු ‘‘අම්හාකම්පි, ආවුසො, භාගං දෙථා’’ති. තෙ එවමාහංසු ‘‘න මයං, ආවුසො, තුම්හාකං භාගං දස්සාම, කිස්ස තුම්හෙ නාගමිත්ථා’’ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං –

අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, නාගමෙන්තානං නාකාමා භාගං දාතුන්ති. තත්ථ **නාගමෙසුන්ති** යාව තෙ සුසානතො ආගච්ඡන්ති, තාව තෙ න අච්ඡිංසු, පක්කමිංසුයෙව. **නාකාමා භාගං දාතුන්ති** න අනිච්ඡාය දාතුං. යදි පන ඉච්ඡන්ති, දාතබ්බො.

තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා භික්ඛූ කොසලෙසු ජනපදෙසු අද්ධානමග්ගප්පටිපන්නා හොන්ති. එකච්චෙ භික්ඛූ සුසානං ඔක්කමිංසු පංසුකූලාය, එකච්චෙ භික්ඛූ ආගමෙසුං. යෙ තෙ භික්ඛූ සුසානං ඔක්කමිංසු පංසුකූලාය, තෙ පංසුකූලානි ලභිංසු. යෙ තෙ භික්ඛූ ආගමෙසුං, තෙ එවමාහංසු ''අම්හාකම්පි, ආවුසො,එ භාගං දෙථා''ති. තෙ එවමාහංසු ''න මයං, ආවුසො, තුම්හාකං භාගං දස්සාම, කිස්ස තුම්හෙ න ඔක්කමිත්ථා''ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ආගමෙන්තානං අකාමා භාගං දාතුන්ති.

තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා භික්ඛූ කොසලෙසු ජනපදෙසු අද්ධානමග්ගප්පටිපන්නා හොන්ති. එකච්චෙ භික්ඛූ පඨමං සුසානං ඔක්කමිංසු පංසුකූලාය, එකච්චෙ භික්ඛූ පච්ඡා ඔක්කමිංසු. යෙ තෙ භික්ඛූ පඨමං සුසානං ඔක්කමිංසු පංසුකූලාය, තෙ පංසුකූලානි ලභිංසු. යෙ තෙ භික්ඛූ පච්ඡා ඔක්කමිංසු, තෙ න ලභිංසු. තෙ එවමාහංසු ''අම්හාකම්පි, ආවුසො, භාගං දෙථා''ති. තෙ එවමාහංසු ''න මයං, ආවුසො, තුම්හාකං භාගං දස්සාම, කිස්ස තුම්හෙ පච්ඡා ඔක්කමිත්ථා''ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පච්ඡා ඔක්කන්තානං නාකාමා භාගං දාතුන්ති.

තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා භික්ඛූ කොසලෙසු ජනපදෙසු අද්ධානමග්ගප්පටිපන්නා හොන්ති. තෙ සදිසා සුසානං ඔක්කමිංසු පංසුකූලාය. එකච්චෙ භික්ඛූ පංසුකූලානි ලභිංසු, එකච්චෙ භික්ඛූ න ලභිංසු. යෙ තෙ භික්ඛූ න ලභිංසු, තෙ එවමාහංසු ''අම්හාකම්පි, ආවුසො, භාගං දෙථා''ති. තෙ එවමාහංසු ''න මයං, ආවුසො, තුම්හාකං භාගං දස්සාම, කිස්ස තුම්හෙ න ලභිත්ථා''ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සදිසානං ඔක්කන්තානං අකාමා භාගං දාතුන්ති.

තත්ථ **ආගමෙසුන්ති** උපචාරෙ අච්ඡිංසු. තෙනාහ භගවා ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ආගමෙන්තානං අකාමා භාගං දාතු''න්ති. **උපචාරෙති** සුසානස්ස ආසන්නප්පදෙසෙ. යදි පන මනුස්සා ''ඉධාගතා එව ගණ්හන්තූ''ති දෙන්ති, සඤ්ඤාණං වා කත්වා ගච්ඡන්ති ''සම්පත්තා ගණ්හන්තූ''ති . සම්පත්තානං සබ්බෙසම්පි පාපුණාති. සචෙ ඡඩ්ඩෙත්වා ගතා, යෙන ගහිතං, සො එව සාමී. **සදිසා සුසානං ඔක්කමිංසූති** සබ්බෙ සමං ඔක්කමිංසු, එකදිසාය වා ඔක්කමිංසූතිපි අත්ථො.

තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා භික්ඛූ කොසලෙසු ජනපදෙසු අද්ධානමග්ගප්පටිපන්නා හොන්ති. තෙ කතිකං කත්වා සුසානං ඔක්කමිංසු පංසුකූලාය. එකච්චෙ භික්ඛූ පංසුකූලානි ලභිංසු, එකච්චෙ භික්ඛූ න ලභිංසු. යෙ තෙ භික්ඛූ න ලභිංසු, තෙ එවමාහංසු ''අම්හාකම්පි, ආවුසො, භාගං දෙථා''ති. තෙ එවමාහංසු ''න මයං, ආවුසො, තුම්හාකං භාගං දස්සාම, කිස්ස තුම්හෙ න ලභිත්ථා''ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කතිකං කත්වා ඔක්කන්තානං අකාමා භාගං දාතුන්ති. තත්ථ **තෙ කතිකං කත්වාති** ''ලද්ධං පංසුකූලං සබ්බෙ භාජෙත්වා ගණ්හිස්සාමා''ති බහිමෙව කතිකං කත්වා. **ඡඩ්ඩෙත්වා ගතාති** කිඤ්චි අවත්වායෙව ඡඩ්ඩෙත්වා ගතා. එතෙන ''භික්ඛූ ගණ්හන්තූ''ති ඡඩ්ඩිතෙ එව අකාමා භාගදානං විහිතං, කෙවලං ඡඩ්ඩිතෙ පන කතිකාය අසති එකතො බහූසු පවිට්ඨෙසු යෙන ගහිතං, තෙන අකාමා භාගො න දාතබ්බොති දස්සෙති. සමානා දිසා පුරත්ථිමාදිභෙදා එතෙසන්ති සදිසාති ආහ **''එකදිසාය වා ඔක්කමිංසූ''**ති.

අච්ඡින්නචීවරකථා

5. අච්ඡින්නචීවරකථායං **අනුපුබ්බකථාති** අනුපුබ්බෙන විනිච්ඡයකථා. සෙසපරික්ඛාරානං සද්ධිවිහාරිකෙහි ගහිතත්තා නිවාසනපාරුපනමෙව අවසිට්ඨන්ති ආහ **''නිවාසනපාරුපනමත්තංයෙව හරිත්වා''**ති. සද්ධිවිහාරිකානං තාව ආගමනස්ස වා අනාගමනස්ස වා අජානනතාය වුත්තං **''ථෙරෙහි නෙව තාව...පෙ.... භුඤ්ජිතබ්බ''**න්ති. **පරෙසම්පි අත්ථාය ලභන්තීති** අත්තනො චීවරං දදමානා සයං සාඛාභඞ්ගෙන පටිච්ඡාදෙන්තීති තෙසං අත්ථායපි භඤ්ජිතුං ලභන්ති. ''තිණෙන වා පණ්ණෙන වා පටිච්ඡාදෙත්වා ආගන්තබ්බ''න්ති වචනතො ඊදිසෙසු භූතගාමපාතබ්යතාපි අනුඤ්ඤාතායෙව හොතීති ආහ **''නෙව භූතගාමපාතබ්යතාය පාචිත්තියං හොතී''**ති. **න තෙසං ධාරණෙ දුක්කටන්ති** තෙසං තිත්ථියධජානං ධාරණෙපි දුක්කටං නත්ථි.

යානි ච නෙසං වත්ථානි දෙන්තීති සම්බන්ධො. ථෙරානං සයමෙව දින්නත්තා වුත්තං **''අච්ඡින්නචීවරට්ඨානෙ ඨිතත්තා''**ති. යදි ලද්ධිං ගණ්හාති, තිත්ථියපක්කන්තකො නාම හොති. තස්මා වුත්තං **''ලද්ධිං අග්ගහෙත්වා''**ති. ''නො චෙ හොති, සඞ්ඝස්ස විහාරචීවරං වා...පෙ.... ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති ඉමිනා අන්තරාමග්ගෙ පවිට්ඨවිහාරතො නික්ඛමිත්වා අඤ්ඤත්ථ අත්තනො අභිරුචිතට්ඨානං ගච්ඡන්තස්ස දුක්කටං වුත්තං, ඉමිනා ච ''යං ආවාසං පඨමං උපගච්ඡතී''ති වුත්තං අන්තරාමග්ගෙ ඨිතවිහාරම්පි සචෙ නග්ගො හුත්වා ගච්ඡති, දුක්කටමෙවාති වෙදිතබ්බං. යදි එවං තත්ථ කස්මා න වුත්තන්ති චෙ? අනොකාසත්තා. තත්ථ හි ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අච්ඡින්නචීවරස්ස වා...පෙ....

චීවරං විඤ්ඤාපෙතු''න්ති ඉමිනා සම්බන්ධෙන සඞ්ඝිකම්පි චීවරං නිවාසෙතුං පාරුපිතුඤ්ච අනුජානන්තො ''යං ආවාසං පඨමං...පෙ.... ගහෙත්වා පාරුපිතු''න්ති ආහ, තස්මා තත්ථ අනොකාසත්තා දුක්කටං න වුත්තං.

විහාරචීවරන්ති සෙනාසනචීවරං. **චිමිලිකාහීති** පටපිලොතිකාහි. **තස්ස උපරීති** භූමත්ථරණස්ස උපරි. **විදෙසගතෙනාති** අඤ්ඤං චීවරං අලභිත්වා විදෙසගතෙන. **එකස්මිං...පෙ.... ඨපෙතබ්බන්ති** එත්ථ සෙසෙන ගහෙත්වා ආගතත්තා ඨපෙන්තෙන ච සඞ්ඝිකපරිභොගවසෙනෙව ඨපිතත්තා අඤ්ඤස්මිං සෙනාසනෙ නියමිතම්පි අඤ්ඤත්ථ ඨපෙතුං වට්ටතීති වදන්ති. **පරිභොගෙනෙවාති** අඤ්ඤං චීවරං අලභිත්වා පරිභුඤ්ජනෙන.

පරිභොගජිණ්ණන්ති යථා තෙන චීවරෙන සරීරං පටිච්ඡාදෙතුං න සක්කා, එවං ජිණ්ණං. **කප්පියවොහාරෙනාති** කයවික්කයාපත්තිතො මොචනත්ථං වුත්තං. ''විඤ්ඤාපෙන්තස්සා''ති ඉමස්සෙව අත්ථං විභාවෙති **''චෙතාපෙන්තස්ස පරිවත්තාපෙන්තස්සා''**ති. අත්තනො ධනෙන හි විඤ්ඤාපනං නාම පරිවත්තනමෙවාති අධිප්පායො. සඞ්ඝවසෙන පවාරිතානං විඤ්ඤාපනෙ වත්තං දස්සෙති **''පමාණමෙව වට්ටතී''**ති. සඞ්ඝවසෙන හි පවාරිතෙ සබ්බෙසං සාධාරණත්තා අධිකං විඤ්ඤාපෙතුං න වට්ටති. **යං යං පවාරෙතීති** යං යං චීවරාදිං දස්සාමීති පවාරෙති. **විඤ්ඤාපනකිච්චං නත්ථීති** විනා විඤ්ඤත්තියා දීයමානත්තා විඤ්ඤාපෙත්වා කිං කරිස්සතීති අධිප්පායො. **අඤ්ඤස්සත්ථායාති** එත්ථපි ''ඤාතකානං පවාරිතාන''න්ති ඉදං අනුවත්තතියෙවාති ආහ **''අත්තනො ඤාතකපවාරිතෙ''**තිආදි. විකප්පනුපගචීවරතා, සමයාභාවො, අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්ති, තාය ච පටිලාභොති ඉමානෙත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.515) පන පාළියං **ධම්මනිමන්තනාති** සමණෙසු වත්තබ්බාචාරධම්මමත්තවසෙන නිමන්තනා, දාතුකාමතාය කතනිමන්තනා න හොතීති අත්ථො. තෙනෙව ''විඤ්ඤාපෙස්සතී''ති වුත්තං. අඤ්ඤාතකඅප්පවාරිතතො හි විඤ්ඤත්ති නාම හොති.

''තිණෙන වා පණ්ණෙන වා පටිච්ඡාදෙත්වා ආගන්තබ්බ''න්ති ඉමිනා භූතගාමවිකොපනං අනුඤ්ඤාතන්ති ආහ **''නෙවභූතගාමපාතබ්යතාය''**තිආදි. පඨමං සුද්ධචිත්තෙන ලිඞ්ගං ගහෙත්වා පච්ඡා ලද්ධිං ගණ්හන්තොපි තිත්ථියපක්කන්තකො එවාති ආහ **''නිවාසෙත්වාපි ලද්ධි න ගහෙතබ්බා''**ති.

යං ආවාසං පඨමං උපගච්ඡතීති එත්ථපි විහාරචීවරාදිඅත්ථාය පවිසන්තෙනපි තිණාදීහි පටිච්ඡාදෙත්වාව ගන්තබ්බං, ''න ත්වෙව නග්ගෙන ආගන්තබ්බ''න්ති සාමඤ්ඤතො දුක්කටස්ස වුත්තත්තා. **චිමිලිකාහීති** පටපිලොතිකාහි. **පරිභොගෙනෙවාති** අඤ්ඤං චීවරං අලභිත්වා පරිභුඤ්ජනෙන. **පරිභොගජිණ්ණන්ති** යථා තං චීවරං පරිභුඤ්ජියමානං ඔභග්ගවිභග්ගතාය අසාරුප්පං හොති, එවං ජිණ්ණං.

අඤ්ඤස්සත්ථායාති එත්ථපි ''ඤාතකානං පවාරිතාන''න්ති ඉදං අනුවත්තතෙවාති ආහ **''අත්තනො ඤාතකපවාරිතෙ''**තිආදි. ඉධ පන අඤ්ඤස්ස අච්ඡින්නනට්ඨචීවරස්ස අත්ථාය අඤ්ඤාතකඅප්පවාරිතෙ විඤ්ඤාපෙන්තස්ස නිස්සග්ගියෙන අනාපත්තීති අත්ථො ගහෙතබ්බො, ඉතරථා ''ඤාතකානං පවාරිතාන''න්ති ඉමිනා විසෙසො න භවෙය්‍ය, තෙනෙව අනන්තරසික්ඛාපදෙ වක්ඛති ''අට්ඨකථාසු (පාරා. අට්ඨ. 2.526) පන ඤාතකපවාරිතට්ඨානෙ...පෙ.... පමාණමෙව වට්ටතීති වුත්තං, තං පාළියා න සමෙතී''ති ච ''යස්මා පනිදං සික්ඛාපදං අඤ්ඤස්සත්ථාය විඤ්ඤාපනවත්ථුස්මිංයෙව පඤ්ඤත්තං, තස්මා ඉධ 'අඤ්ඤස්සත්ථායා'ති න වුත්ත''න්ති ච. විකප්පනුපගචීවරතා, සමයාභාවො, අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්ති, තාය ච පටිලාභොති ඉමානෙත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි.

''තඤ්චෙ අඤ්ඤාතකො ගහපති වා ගහපතානී වා බහූහි චීවරෙහි අභිහට්ඨුං පවාරෙය්‍ය, සන්තරුත්තරපරමං තෙන භික්ඛුනා තතො චීවරං සාදිතබ්බං, තතො චෙ උත්තරි සාදියෙය්‍ය, නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය''න්ති ඉමස්මිං තදුත්තරිසික්ඛාපදෙ (පාරා. 523) **අභිහට්ඨුන්ති** එත්ථ **අභීති** උපසග්ගො, හරිතුන්ති අත්ථො, ගණ්හිතුන්ති වුත්තං හොති. **පවාරෙය්‍යාති** ඉච්ඡාපෙය්‍ය, ඉච්ඡං රුචිං උප්පාදෙය්‍ය වදෙය්‍ය නිමන්තෙය්‍යාති අත්ථො. අභිහට්ඨුං පවාරෙන්තෙන පන යථා වත්තබ්බං. තං ආකාරං දස්සෙතුං ''යාවත්තකං ඉච්ඡසි, තාවත්තකං ගණ්හාහී''ති එවමස්ස පදභාජනං වුත්තං. අථ වා යථා ''නෙක්ඛම්මං දට්ඨු ඛෙමතො''ති එත්ථ දිස්වාති අත්ථො, එවම්ධපි **අභිහට්ඨුං පවාරෙය්‍යාති** අභිහරිත්වා පවාරෙය්‍යාති අත්ථො. තත්ථ කායාභිහාරො වාචාභිහාරොති දුවිධො අභිහාරො. කායෙන වා හි වත්ථාදීනි අභිහරිත්වා පාදමූලෙ ඨපෙත්වා ''යත්තකං ඉච්ඡසි, තත්තකං ගණ්හාහී''ති වදන්තො පවාරෙය්‍ය, වාචාය වා ''අම්හාකං දුස්සකොට්ඨාගාරං පරිපුණ්ණං, යත්තකං ඉච්ඡසි, තත්තකං ගණ්හාහී''ති වදන්තො පවාරෙය්‍ය, තදුභයම්පි එකජ්ඣං කත්වා ''අභිහට්ඨුං පවාරෙය්‍යා''ති වුත්තං.

සන්තරුත්තරපරමන්ති සඅන්තරං උත්තරං පරමං අස්ස චීවරස්සාති සන්තරුත්තරපරමං, නිවාසනෙන සද්ධිං පාරුපනං උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදො අස්සාති වුත්තං හොති. **තතො චීවරං සාදිතබ්බන්ති** තතො අභිහටචීවරතො එත්තකං චීවරං ගහෙතබ්බං, න ඉතො පරන්ති අත්ථො. යස්මා පන අච්ඡින්නසබ්බචීවරෙන තෙචීවරිකෙනෙව භික්ඛුනා එවං පටිපජ්ජිතබ්බං, අඤ්ඤෙන අඤ්ඤථාපි, තස්මා තං විභාගං දස්සෙතුං ''සචෙ තීණි නට්ඨානි හොන්තී''තිආදිනා නයෙනස්ස පදභාජනං වුත්තං.

තත්‍රායං විනිච්ඡයො – යස්ස තීණි නට්ඨානි, තෙන ද්වෙ සාදිතබ්බානි, එකං නිවාසෙත්වා එකං පාරුපිත්වා අඤ්ඤං සභාගට්ඨානතො පරියෙසිස්සති. යස්ස ද්වෙ නට්ඨානි, තෙන එකං සාදිතබ්බං. සචෙ පකතියාව සන්තරුත්තරෙන චරති, ද්වෙ සාදිතබ්බානි, එවං එකං සාදියන්තෙනෙව සමො භවිස්සති. යස්ස තීසු එකං නට්ඨං, න සාදිතබ්බං. යස්ස පන ද්වීසු එකං නට්ඨං, එකං සාදිතබ්බං. යස්ස එකංයෙව හොති, තඤ්ච නට්ඨං, ද්වෙ සාදිතබ්බානි. භික්ඛුනියා පන පඤ්චසුපි නට්ඨෙසු ද්වෙ සාදිතබ්බානි, චතූසු නට්ඨෙසු එකං සාදිතබ්බං, තීසු නට්ඨෙසු කිඤ්චි න සාදිතබ්බං, කො පන වාදො ද්වීසු වා එකස්මිං වා. යෙන කෙනචි හි සන්තරුත්තරපරමතාය ඨාතබ්බං, තතො උත්තරි න ලබ්භතීති ඉදමෙත්ථ ලක්ඛණං.

සෙසකං ආහරිස්සාමීති ද්වෙ චීවරානි කත්වා සෙසං පුන ආහරිස්සාමීති අත්ථො. **න අච්ඡින්නකාරණාති** බාහුසච්චාදිගුණවසෙන දෙන්ති. **ඤාතකානන්ති**ආදීසු ඤාතකානං දෙන්තානං සාදියන්තස්ස, පවාරිතානං දෙන්තානං සාදියන්තස්ස, අත්තනො ධනෙන සාදියන්තස්ස අනාපත්තීති අත්ථො. අට්ඨකථාසු පන ‘‘ඤාතකපවාරිතට්ඨානෙ පකතියා බහුම්පි වට්ටති, අච්ඡින්නකාරණා පමාණමෙව වට්ටතී’’ති වුත්තං, තං පාළියා න සමෙති. යස්මා පනිදං සික්ඛාපදං අඤ්ඤස්සත්ථාය විඤ්ඤාපනවත්ථුස්මිංයෙව පඤ්ඤත්තං, තස්මා ඉධ ‘‘අඤ්ඤස්සත්ථායා’’ති න වුත්තං. සෙසං උත්තානත්ථමෙව. සමුට්ඨානාදීසු ඉදම්පි ඡසමුට්ඨානං , කිරියං, නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛං, අචිත්තකං, පණ්ණත්තිවජ්ජං, කායකම්මවචීකම්මං, තිචිත්තං, තිවෙදනන්ති.

සත්තමෙ පාළියං **පග්ගාහිකසාලන්ති** දුස්සවාණිජකානං ආපණං, ‘‘පග්ගාහිතසාල’’න්තිපි පඨන්ති. **අභීති උපසග්ගොති** තස්ස විසෙසත්ථාභාවං දස්සෙති. තෙනාහ **‘‘හරිතුන්ති අත්ථො’’**ති. වරසද්දස්ස ඉච්ඡායං වත්තමානත්තා ආහ **‘‘ඉච්ඡාපෙය්‍යා’’**ති. **දට්ඨු බෙමතොති** එත්ථ ගාථාබන්ධවසෙන අනුනාසිකලොපො දට්ඨබ්බො. **සඅන්තරන්ති** අන්තරවාසකසහිතං. **උත්තරන්ති** උත්තරාසඞ්ගං. **අස්ස චීවරස්සාති** සාදිතබ්බචීවරස්ස. **අච්ඡින්නසබ්බචීවරෙනාති** අච්ඡින්නානි සබ්බානි තීණි චීවරානි අස්සාති අච්ඡින්නසබ්බචීවරො, තෙනාති අත්ථො. යස්ස හි අච්ඡින්දනසමයෙ තීණි චීවරානි සන්නිහිතානි හොන්ති, තානි සබ්බානි අච්ඡින්නානීති සො ‘‘අච්ඡින්නසබ්බචීවරො’’ති වුච්චති. තෙනෙව **‘‘අච්ඡින්නසබ්බචීවරෙන තෙචීවරිකෙනා’’**ති වුත්තං. **තෙචීවරිකෙනාති** හි අච්ඡින්දනසමයෙ තිචීවරස්ස සන්නිහිතභාවං සන්ධාය වුත්තං, න පන විනයෙ තෙචීවරිකාභාවං, ධුතඞ්ගතෙචීවරිකභාවං වා සන්ධාය. **එවං පටිපජ්ජිතබ්බන්ති** ‘‘සන්තරුත්තරපරමං තෙන භික්ඛුනා තතො චීවරං සාදිතබ්බ’’න්ති වුත්තවිධිනා පටිපජ්ජිතබ්බං. **අඤ්ඤෙනාති** අච්ඡින්නඅසබ්බචීවරෙන. යස්ස තීසු චීවරෙසු එකං වා ද්වෙ වා චීවරානි අච්ඡින්නානි හොන්ති, තෙනාති අත්ථො. **අඤ්ඤථාපීති** ‘‘සන්තරුත්තරපරම’’න්ති වුත්තවිධානතො අඤ්ඤථාපි. යස්ස හි තීසු ද්වෙ චීවරානි අච්ඡින්නානි හොන්ති, එකං සාදිතබ්බං, එකස්මිං අච්ඡින්නෙ න සාදිතබ්බන්ති න තස්ස සන්තරුත්තරපරමසාදියනං සම්භවති. අයමෙව ච අත්ථො පදභාජනෙන විභාවිතො. තෙනාහ **‘‘තං විභාගං දස්සෙතු’’**න්ති.

කෙචි පන ‘‘තෙචීවරිකෙනාති වුත්තත්තා තිචීවරං පරික්ඛාරචොළවසෙන අධිට්ඨහිත්වා පරිභුඤ්ජතො තස්මිං නට්ඨෙ බහුනිපි ගහෙතුං ලභතී’’ති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං. පදභාජනස්ස හි අධිප්පායං දස්සෙන්තෙන යස්මා පන ‘‘අච්ඡින්නසබ්බචීවරෙන…පෙ…. තං විභාගං දස්සෙතු’’න්ති වුත්තං, පදභාජනෙ ච න තාදිසො අත්ථො උපලබ්භති, තස්මා තං න ගහෙතබ්බමෙව. යම්පි මාතිකාට්ඨකථායං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. තතුත්තරිසික්ඛාපදවණ්ණනා) වුත්තං ‘‘යස්ස අධිට්ඨිතතිචීවරස්ස තීණි නට්ඨානී’’ති, තත්ථපි අධිට්ඨිතග්ගහණං සරූපකථනමත්තන්ති ගහෙතබ්බං, න පන තිචීවරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨිතචීවරස්සෙවාති එවමත්ථො ගහෙතබ්බො පාළියං අට්ඨකථායඤ්ච තථා අත්ථස්සාසම්භවතො . න හි තිචීවරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨිතචීවරස්සෙව ඉදං සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තන්ති සක්කා විඤ්ඤාතුං. පුරිමසික්ඛාපදෙන හි අච්ඡින්නචීවරස්ස අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්තියා අනුඤ්ඤාතත්තා පමාණං අජානිත්වා විඤ්ඤාපනවත්ථුස්මිං පමාණතො සාදියනං අනුජානන්තෙන භගවතා ඉදං සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං, තස්මා පරික්ඛාරචොළිකස්ස බහුම්පි සාදිතුං වට්ටතීති අයමත්ථො නෙව පාළියා සමෙති, න ච භගවතො අධිප්පායං අනුලොමෙති.

යස්ස තීණි නට්ඨානි, තෙන ද්වෙ සාදිතබ්බානීති එත්ථ යස්ස තිචීවරතො අධිකම්පි චීවරං අඤ්ඤත්ථ ඨිතං අත්ථි, තදා තස්ස චීවරස්ස අලබ්භනීයභාවතො තෙනපි සාදිතුං වට්ටතීති වෙදිතබ්බං. **පකතියාව සන්තරුත්තරෙන චරතීති** සාසඞ්කසික්ඛාපදවසෙන වා අවිප්පවාසසම්මුතිවසෙන වා තතියස්ස අලාභෙන වා චරති. ‘‘ද්වෙ නට්ඨානී’’ති අධිකාරත්තා වුත්තං **‘‘ද්වෙ සාදිතබ්බානී’’**ති. **එකං සාදියන්තෙනෙව සමො භවිස්සතීති** තිණ්ණං චීවරානං ද්වීසු නට්ඨෙසු එකං සාදියන්තෙන සමො භවිස්සති උභින්නම්පි සන්තරුත්තරපරමතාය අවට්ඨානතො. **යස්ස එකංයෙව හොතීති** අඤ්ඤෙන කෙනචි කාරණෙන විනට්ඨසෙසචීවරං සන්ධාය වුත්තං.

‘‘සෙසකං තුම්හෙව හොතූති දෙන්ති’’ති වුත්තත්තා ‘‘පමාණයුත්තං ගණ්හිස්සාම, සෙසකං ආහරිස්සාමා’’ති වත්වා ගහෙත්වා ගමනසමයෙපි ‘‘සෙසකම්පි තුම්හාකංයෙව හොතූ’’ති වදන්ති, ලද්ධකප්පියමෙව. **පවාරිතානන්ති** අච්ඡින්නකාලතො පුබ්බෙයෙව පවාරිතානං. **පාළියා න සමෙතීති** සන්තරුත්තරපරමතො උත්තරි සාදියනෙ අනාපත්තිදස්සනත්ථං ‘‘අනාපත්ති ඤාතකානං පවාරිතාන’’න්ති වුත්තත්තා න සමෙති. සන්තරුත්තරපරමං සාදියන්තස්ස හි ආපත්තිප්පසඞ්ගොයෙව නත්ථි, සති ච සික්ඛාපදෙන ආපත්තිප්පසඞ්ගෙ අනාපත්ති යුත්තා දස්සෙතුන්ති අධිප්පායො. කෙචි පන **‘‘පමාණමෙව වට්ටතීති** ඉදං සල්ලෙඛදස්සනත්ථං වුත්ත’’න්ති වදන්ති.

යස්මා පනිදං...පෙ.... න වුත්තන්ති එත්ථායමධිප්පායො – ‘‘අඤ්ඤස්සත්ථායා’’ති වුච්චමානෙ අඤ්ඤෙසං අත්ථාය පමාණං අතික්කමිත්වාපි ගණ්හිතුං වට්ටතීති ආපජ්ජති, තඤ්ච අඤ්ඤස්සත්ථාය විඤ්ඤාපනවත්ථුස්මිං පඤ්ඤත්තත්තා වත්ථුනා සංසන්දියමානං න සමෙති. න හි යං වත්ථුං නිස්සාය සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං, තස්මිංයෙව අනාපත්තිවචනං යුත්තන්ති. ගණ්ඨිපදෙසු පන තීසුපි ‘‘ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස අත්තනො සාදියනපටිබද්ධතාවසෙන පවත්තත්තා ‘අඤ්ඤස්සත්ථායා’ති වත්තුං ඔකාසොයෙව නත්ථී, තස්මා න වුත්ත’’න්ති කථිතං. ඉධ ‘‘අඤ්ඤස්සත්ථායා’’ති අවුත්තත්තා අඤ්ඤෙසං අත්ථාය ඤාතකපවාරිතෙසු අධිකං විඤ්ඤාපෙන්තස්ස ආපත්තීති චෙ? න, තත්ථ පුරිමසික්ඛාපදෙනෙව අනාපත්තිසිද්ධිතො. තතුත්තරිතා, අච්ඡින්නාදිකාරණතා, අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්ති, තාය ච පටිලාභොති ඉමානෙත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.522-524) පන ‘‘පාළියං **පග්ගාහිකසාල**න්ති දුස්සාපණං. තඤ්හි වාණිජකෙහි දුස්සානි පග්ගහෙත්වා දස්සනට්ඨානතාය ‘පග්ගාහිකසාලා’ති වුච්චති. **අඤ්ස චීවරස්සාති** සාදිතබ්බචීවරස්ස. **තෙචීවරිකෙනාති** ඉමිනා අච්ඡින්නතිචීවරතො අඤ්ඤස්ස විහාරාදීසු නිහිතස්ස චීවරස්ස අභාවං දස්සෙති . යදි හවෙය්‍ය, විඤ්ඤාපෙතුං න වට්ටෙය්‍ය, තාවකාලිකං නිවාසෙත්වා අත්තනො චීවරං ගහෙතබ්බං. තාවකාලිකම්පි අලභන්තස්ස භූතගාමවිකොපනං කත්වා තිණපණ්ණෙහි ඡදනං විය විඤ්ඤාපනම්පි වට්ටති එව. **අඤ්ඤෙනාති** අච්ඡින්නඅසබ්බචීවරෙන. ‘ද්වෙ නට්ඨානී’ති අධිකාරතො වුත්තං **‘ද්වෙ සාදිතබ්බානී’**ති. **පාළියා න සමෙතීති** ‘අනාපත්ති ඤාතකානං පවාරිතාන’න්ති (පාරා. 526) ඉමාය පාළියා න සමෙති තතුත්තරි විඤ්ඤාපනආපත්තිප්පසඞ්ගෙ එව වුත්තත්තා. **අඤ්ඤස්සත්ථායාති න වුත්තන්**ති ඉදං අඤ්ඤස්සත්ථාය තතුත්තරි විඤ්ඤාපනෙ නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං හොතීති ඉමමත්ථං දීපෙති. තඤ්ච පාචිත්තියං යෙසං අත්ථාය විඤ්ඤාපෙති, තෙසං වා සියා විඤ්ඤාපකස්සෙව වා, න තාව තෙසං, තෙහි අවිඤ්ඤාපිතත්තා, නාපි විඤ්ඤාපකස්ස, අත්තානං උද්දිස්ස අවිඤ්ඤත්තත්තා. තස්මා අඤ්ඤස්සත්ථාය විඤ්ඤාපෙන්තස්සපි නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං න දිස්සති. පාළියං පන ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස අත්තනො සාදියනපටිබද්ධතාවසෙන පවත්තත්තා ‘අඤ්ඤස්සත්ථායා’ති අනාපත්තිවාරෙ න වුත්තන්ති වදන්ති, තඤ්ච යුත්තං විය දිස්සති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. තතුත්තරිචීවරතා, අච්ඡින්නාදිකාරණතා, අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්ති, තාය ච පටිලාභොති ඉමානෙත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානී’’ති.

ඉදං තතුත්තරිසික්ඛාපදවිනිච්ඡයං ආචරියෙන අවුත්තම්පි අච්ඡින්නචීවරාධිකාරෙයෙව පවත්තත්තා අම්හෙහි ගහිතං, අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්තිසික්ඛාපදස්ස සමයෙසු අච්ඡින්නචීවරකාලෙ අඤ්ඤාතකානං විඤ්ඤාපෙතබ්බභාවො භගවතා වුත්තො, තෙහි දින්නචීවරස්ස මත්තසො ගහිතභාවො තතුත්තරිසික්ඛාපදෙන වුත්තො. තස්මා අච්ඡින්නචීවරඅධිකාරොයෙව හොතීති.

චීවරඅච්ඡින්දනවිනිච්ඡයකථා

ඉතො පරං අච්ඡින්දනසාමඤ්ඤෙන චීවරඅච්ඡින්දනවිනිච්ඡයං වක්ඛාම – තත්ථ **යම්පි ත්‍යාහන්ති** යම්පි තෙ අහං. සො කිර ‘‘මම පත්තචීවරඋපාහනපච්චත්ථරණානි වහන්තො මයා සද්ධිං චාරිකං පක්කමිස්සතී’’ති අදාසි. තෙනෙවමාහ ‘‘මයා සද්ධිං ජනපදචාරිකං පක්කමිස්සතී’’ති. **අච්ඡින්දීති** බලක්කාරෙන අග්ගහෙසි, සකසඤ්ඤාය ගහිතත්තා පනස්ස පාරාජිකං නත්ථි, කිලමෙත්වා ගහිතත්තා ආපත්ති පඤ්ඤත්තා.

සයං අච්ඡින්දති, නිස්සග්ගියං පාචිත්තියන්ති එකං චීවරං එකාබද්ධානි ච බහූනි අච්ඡින්දතො එකා ආපත්ති, එකතො අබද්ධානි විසුං විසුං ඨිතානි බහූනි අච්ඡින්දතො, ‘‘සඞ්ඝාටිං ආහර, උත්තරාසඞ්ගං ආහරා’’ති එවං ආහරාපයතො ච වත්ථුගණනාය ආපත්තියො. ‘‘මයා දින්නානි සබ්බානි ආහරා’’ති වදතොපි එකවචනෙනෙව සම්බහුලා ආපත්තියො.

අඤ්ඤං ආණාපෙති, ආපත්ති දුක්කටස්සාති ‘‘චීවරං ගණ්හා’’ති ආණාපෙති, එකං දුක්කටං. ආණත්තො බහූනි ගණ්හාති, එකං පාචිත්තියං. ‘‘සඞ්ඝාටිං ගණ්හ, උත්තරාසඞ්ගං ගණ්හා’’ති වදතො වාචාය වාචාය දුක්කටං. ‘‘මයා දින්නානි සබ්බානි ගණ්හා’’ති වදතො එකවාචාය සම්බහුලා ආපත්තියො.

අඤ්ඤං පරික්ඛාරන්ති විකප්පනුපගපච්ඡිමං චීවරං ඨපෙත්වා යං කිඤ්චි අන්තමසො සූචිම්පි. වෙඨෙත්වා ඨපිතසූචිසුපි වත්ථුගණනාය දුක්කටානි. සිථිලවෙඨිතාසු එවං. ගාළ්හං කත්වා බද්ධාසු පන එකමෙව දුක්කටන්ති මහාපච්චරියං වුත්තං. සූචිඝරෙ පක්ඛිත්තාසුපි එසෙව නයො. ථවිකාය පක්ඛිපිත්වා සිථිලබද්ධගාළ්හබද්ධෙසු තිකටුකාදීසු භෙසජ්ජෙසුපි එසෙව නයො.

සො වා දෙතීති ‘‘භන්තෙ, තුම්හාකංයෙව ඉදං සාරුප්ප’’න්ති එවං වා දෙති. අථ වා පන ‘‘ආවුසො, මයං තුය්හං ‘වත්තපටිපත්තිං කරිස්සති, අම්හාකං සන්තිකෙ උපජ්ඣං ගණ්හිස්සති, ධම්මං පරියාපුණිස්සතී’ති චීවරං අදම්හා, සොදානි ත්වං න වත්තං කරොසි, න උපජ්ඣං ගණ්හාසි, න ධම්මං පරියාපුණාසී’’ති එවමාදීහි වුත්තො ‘‘භන්තෙ, චීවරත්ථාය මඤ්ඤෙ භණථ, ඉදං වො චීවර’’න්ති දෙති, එවම්පි සො වා දෙති. දිසාපක්කන්තං වා පන දහරං ‘‘නිවත්තෙථ න’’න්ති භණති, සො න නිවත්තති. ‘‘චීවරං ගහෙත්වා රුන්ධථා’’ති එවං චෙ නිවත්තති, සාධු. සචෙ ‘‘පත්තචීවරත්ථාය මඤ්ඤෙ තුම්හෙ භණථ, ගණ්හථ න’’න්ති දෙති, එවම්පි සොයෙව දෙති. විබ්භන්තං වා දිස්වා ‘‘මයං

තුය්හං ‘වත්තං කරිස්සතී’ති පත්තචීවරං අදම්හා, සොදානි ත්වං විබ්භමිත්වා චරසී’’ති වදති, ඉතරො ‘‘ගණ්හථ තුම්හාකං පත්තචීවර’’න්ති දෙති, එවම්පි සො වා දෙති. ‘‘මම සන්තිකෙ උපජ්ඣං ගණ්හන්තස්සෙව තෙ දෙමි, අඤ්ඤත්ථ ගණ්හන්තස්ස න දෙමි. වත්තං කරොන්තස්සෙව දෙමි, අකරොන්තස්ස න දෙමි. ධම්මං පරියාපුණන්තස්සෙව දෙමි, අපරියාපුණන්තස්ස න දෙමි. අවිබ්භමන්තස්සෙව දෙමි, විබ්භමන්තස්ස න දෙමී’’ති එවං පන දාතුං න වට්ටති, දදතො දුක්කටං, ආහරාපෙතුං පන වට්ටති. වජිත්වා දින්නං අච්ඡින්දිත්වා ගණ්හන්තො භණ්ඩග්ඝෙන කාරෙතබ්බො. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. අයං සමන්තපාසාදිකතො උද්ධටවිනිච්ඡයො.

යම්පි තුය්හන්ති එත්ථ **යන්ති** කාරණවචනං, තස්මා එවමෙත්ථ සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො – ‘‘මයා සද්ධිං ජනපදචාරිකං පක්කමිස්සතීති යං කාරණං නිස්සාය අහං තෙ, ආවුසො, චීවරං අදාසිං, තං න කරොසී’’ති කුපිතො අනත්තමනො අච්ඡින්දීති. **යන්ති** වා චීවරං පරාමසති. තත්ථ ‘‘මයා සද්ධිං ජනපදචාරිකං පක්කමිස්සතීති යම්පි තෙ අහං චීවරං අදාසිං, තං චීවරං ගණ්හිස්සාමී’’ති කුපිතො අනත්තමනො අච්ඡින්දීති සම්බන්ධිතබ්බං.

ආණත්තො බහූනි ගණ්හාති, එකං පාචිත්තියන්ති ‘‘චීවරං ගණ්හා’’ති ආණත්තියා එකචීවරවිසයත්තා එකමෙව පාචිත්තියං. **වාචාය වාචාය දුක්කටන්ති** එත්ථ අච්ඡින්නෙසු වත්ථුගණනාය පාචිත්තියානි. **එකවාචාය සම්බහුලා ආපත්තියොති** ඉදං අච්ඡින්නෙසු වත්ථුගණනාය ආපජ්ජිතබ්බං පාචිත්තියාපත්තිං සන්ධාය වුත්තං, ආණත්තියා ආපජ්ජිතබ්බං පන දුක්කටං එකමෙව.

එවන්ති ඉමිනා ‘‘වත්ථුගණනාය දුක්කටානී’’ති ඉදං පරාමසති. **එසෙව නයොති** සිථිලං ගාළ්හඤ්ච පක්ඛිත්තාසු ආපත්තියා බහුත්තං එකත්තඤ්ච අතිදිසති.

ආවුසො මයන්තිආදීසු ගණ්හිතුකාමතාය එවං වුත්තෙපි තෙනෙව දින්නත්තා අනාපත්ති. **අම්හාකං සන්තිකෙ උපජ්ඣං ගණ්හිස්සතීති** ඉදං සාමණෙරස්සපි දානං දීපෙති, තස්මා කිඤ්චාපි පාළියං ‘‘භික්ඛුස්ස සාමං චීවරං දත්වා’’ති වුත්තං, තථාපි අනුපසම්පන්නකාලෙ දත්වාපි උපසම්පන්නකාලෙ අච්ඡින්දන්තස්ස පාචිත්තියමෙවාති වෙදිතබ්බං. අච්ඡින්දනසමයෙ උපසම්පන්නභාවොයෙව හෙත්ථ පමාණං. **දෙතීති** තුට්ඨො වා කුපිතො වා දෙති. **රුද්ධථාති** නිවාරෙථ. **එවං පන දාතුං න වට්ටතීති** එත්ථ එවං දින්නං න තාව ‘‘තස්ස සන්තක’’න්ති අනධිට්ඨහිත්වාව පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති වෙදිතබ්බං. **ආහරාපෙතුං පන වට්ටතීති** එවං දින්නං හත්ථසදිසත්තා ආහරාපෙතුං වට්ටති. **වජිත්වා දින්නන්ති** වුත්තනයෙන අදත්වා අනපෙක්ඛෙන හුත්වා තස්සෙව දින්නං. **භණ්ඩග්ඝෙන කාරෙතබ්බොති** සකසඤ්ඤාය විනා ගණ්හන්තො භණ්ඩං අග්ඝාපෙත්වා ආපත්තියා කාරෙතබ්බො. විකප්පනුපගපච්ඡිමචීවරතා, සාමං දින්නතා, සකසඤ්ඤිතා, උපසම්පන්නතා, කොධවසෙන අච්ඡින්දනං වා අච්ඡින්දාපනං වාති ඉමානෙත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි. අයං සාරත්ථදීපනීපාඨො (සාරත්ථ. ටී. 2.635).

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.631) පන **‘‘යම්පි…පෙ…. අච්ඡින්දීති** එත්ථ යං තෙ අහං චීවරං අදාසිං, තං ‘මයා සද්ධිං පක්කමිස්සතී’ති සඤ්ඤාය අදාසිං, න අඤ්ඤථාති කුපිතො අච්ඡින්දීති එවං අජ්ඣාහරිත්වා යොජෙතබ්බං. **එකං දුක්කටන්ති** යදි ආණත්තො අවස්සං අච්ඡින්දති, ආණත්තික්ඛණෙ එව පාචිත්තියං. යදි න අච්ඡින්දති, තදා එව දුක්කටන්ති දට්ඨබ්බං. **එකවාචාය සම්බහුලාපත්තියොති** යදි ආණත්තො අනන්තරායෙන අච්ඡින්දති, ආණත්තික්ඛණෙයෙව වත්ථුගණනාය පාචිත්තියාපත්තියො පයොගකරණක්ඛණෙයෙව ආපත්තියා ආපජ්ජිතබ්බතො, චීවරං පන අච්ඡින්නෙයෙව නිස්සග්ගියං හොති. යදි සො න අච්ඡින්දති, ආණත්තික්ඛණෙ එකමෙව දුක්කටන්ති දට්ඨබ්බං. එවමඤ්ඤත්ථපි ඊදිසෙසු නයො ඤාතබ්බො. **උපජ්ඣං ගණ්හිස්සතීති** සාමණෙරස්ස දානං දීපෙති, තෙන ච සාමණෙරකාලෙ දත්වා උපසම්පන්නකාලෙ අච්ඡින්දතොපි පාචිත්තියං දීපෙති. ‘‘භික්ඛුස්ස සාමං චීවරං දත්වා’’ති ඉදං උක්කට්ඨවසෙන වුත්තං. **ආහරාපෙතුං පන වට්ටතීති** කම්මෙ අකතෙ හත්ථසදිසත්තා වුත්තං. විකප්පනුපගපච්ඡිමචීවරතා, සාමං දින්නතා, සකසඤ්ඤිතා, උපසම්පන්නතා, කොධවසෙන අච්ඡින්දනං වා අච්ඡින්දාපනං වාති ඉමානෙත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානී’’ති වුත්තං.

පටිභානචිත්තකථා

6. පටිභානචිත්තකථායං අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව සුවිඤ්ඤෙය්‍යාන්ති සාරත්ථදීපනියං න කිඤ්චි වුත්තං, විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.299) පන **‘‘කරොහීති වත්තුං න වට්ටතීති** ආණත්තියා එව පටික්ඛිත්තත්තා ද්වාරපාලං ‘කිං න කරොසී’තිආදිනා පරියායෙන වත්තුං වට්ටති. **ජාතකපකරණන්ති** ජාතකපටිසංයුත්තං ඉත්ථිපුරිසාදි යං කිඤ්චි රූපං අධිප්පෙතං. **‘පරෙහි කාරාපෙතු’න්ති** වුත්තත්තා බුද්ධරූපම්පි සයං කාතුං න ලභතී’’ති වුත්තං.

විප්පකතභොජනකථා

7. විප්පකතභොජනකථායම්පි සාරත්ථදීපනී විමතිවිනොදනී වජිරබුද්ධිටීකාසු න කිඤ්චි වුත්තං. පඨමං කතං පකතං, වි අනිට්ඨිතං පකතං විප්පකතං, විප්පකතං භොජනං යෙන සො **විප්පකතභොජනො,** පඨමං භුඤ්ජිත්වා අනිට්ඨිතභොජනකිච්චො භික්ඛු. වුත්තෙන භික්ඛුනා පවිසිතබ්බන්ති සම්බන්ධො. **රිත්තහත්ථම්පි උට්ඨාපෙතුං න වට්ටතීති** එත්ථ කාරණමාහ **‘‘විප්පකතභොජනොයෙව හි සො හොතී’’**ති, යාගුඛජ්ජකාදීසුපි පීතෙසු ඛාදිතෙසුපි

හත්තස්ස අභුත්තත්තා අනිට්ඨිතභොජනකිච්චො හොති. **පවාරිතො හොති, තෙන වත්තබ්බොති** පවාරිතෙන ආසනා වුට්ඨිතෙන භුඤ්ජිතුං අලභමානත්තා අත්තනො සන්තිකෙ උදකෙ අසන්තෙ වත්තබ්බොති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

උද්දිසන්තඋද්දිසාපනකථා

8. උද්දිසන්තඋද්දිසාපනකථායං **උද්දිසන්තෙනාති** උද්දෙසං දෙන්තෙන, පාළිං වාචෙන්තෙනාති අත්ථො. **උද්දිසාපෙන්තෙනාති** උද්දෙසං ගණ්හන්තෙන, පාළිං වාචාපෙන්තෙනාති අත්ථො. **උච්චතරෙපීති පි**-සද්දෙන සමානාසනං සම්පිණ්ඩෙති. **නීචතරෙපීති** එත්ථාපි එසෙව නයො.

තිවස්සන්තරිකකථා

9. තිවස්සන්තරිකකථායං තීණි වස්සානි තිවස්සං, තීණි වා වස්සානි තිවස්සානි, තිවස්සානං අන්තරං තිවස්සන්තරං, තිවස්සන්තරෙ ඨිතොති තිවස්සන්තරො, තෙන **තිවස්සන්තරෙන, අන්තර**-සද්දො මජ්ඣත්ථවාචකො, ණ-පච්චයො ඨිතත්ථෙ. තෙනාහ වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. චූළවග්ග 320) **"තිවස්සන්තරෙනාති** තිණ්ණං වස්සානං අන්තො ඨිතෙනා''ති. අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 320) පන සරූපමෙව දස්සෙන්තො **"තිවස්සන්තරො නාමා"**තිආදිමාහ. **ඉමෙ සබ්බෙති** සබ්බෙ තිවිධා ඉමෙ සමානාසනිකා. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

දීඝාසනකථා

10. දීඝාසනකථායං **සංහාරිමං වාති** සංහරිතුං යුත්තං කටසාරකාදි. **අසංහාරිමං වාති** සංහරිතුං අසක්කුණෙය්‍යං පාසාණාදි ආසනං. තෙනාහ සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.320) **"දීඝාසනං** නාම මඤ්චපීඨවිනිමුත්තං යං කිඤ්චි තිණ්ණන්නං එකතො සුඛං නිසීදිතුං පහොතී''ති. කස්මා පන ''තිණ්ණන්නං පහොතී''ති වුත්තං, නනු ද්වින්නං පහොනකාසනම්පි දීඝමෙවාති චොදනං සන්ධායාහ **"අනුජානාමි...පෙ.... එත්තකං පච්ඡිමං දීඝාසනන්ති හි වුත්ත"**න්ති. ද්වින්නං පහොනකෙ හි අදීඝාසනෙ සමානාසනිකෙහෙව සහ නිසීදිතුං වට්ටති, තිණ්ණන්නං පහොනකතො පට්ඨාය ගහිතෙ දීඝාසනෙ පන අසමානාසනිකෙහිපි සහ නිසීදිතුං වට්ටති. යදි එවං පණ්ඩකාදීහිපි සහ නිසීදිතුං වට්ටෙය්‍යාති චොදනං මනසි කත්වා ආහ **"අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඨපෙත්වා පණ්ඩක"**න්තිආදි. තත්ථ අත්ථො සුවිඤ්ඤෙය්‍යොව.

ගිලානුපට්ඨානකථා

11. ගිලානුපට්ඨානකථායං **පලිපන්නොති** නිමුග්ගො, මක්ඛිතොති අත්ථො. **උච්චාරෙත්වාති** උක්ඛිපිත්වා. **සමානාචරියකොති** එත්ථ ''සචෙපි එකස්ස ආචරියස්ස එකො අන්තෙවාසිකො හොති, එකො සද්ධිවිහාරිකො, එතෙපි අඤ්ඤමඤ්ඤං සමානාචරියකා එවා''ති වදන්ති. **භෙසජ්ජං යොජෙතුං අසමත්ථො හොතීති** වෙජ්ජෙන ''ඉදඤ්චිදඤ්ච භෙසජ්ජං ගහෙත්වා ඉමිනා යොජෙත්වා දාතබ්බ''න්ති වුත්තෙ තථා කාතුං අසමත්ථොති අත්ථො. **නීහාතුන්ති** නීහරිතුං, ඡඩ්ඩෙතුන්ති අත්ථො. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.365-366) පන **"භූමියං පරිභණ්ඩං අකාසීති** ගිලානෙන නිපන්නභූමියං කිලිට්ඨට්ඨානං ධොවිත්වා හරිතුපලිත්තං කාරෙසීති අත්ථො. **භෙසජ්ජං යොජෙතුං අසමත්ථොති** පරෙහි වුත්තවිධිම්පි කාතුං අසමත්ථො''ති වුත්තං.

මරණවණ්ණකථා

12. මරණවණ්ණකථායං **මරණත්ථිකාව හුත්වාති** ඉමස්ස කායස්ස භෙදෙන සග්ගපාපනාධිප්පායත්තා අත්ථතො මරණත්ථිකාව හුත්වා. **මරණත්ථිකභාවං අජානන්තාති** ''එවං අධිප්පායිනො මරණත්ථිකා නාම හොන්තී''ති අත්තනො මරණත්ථිකභාවං අජානන්තා. න හි තෙ අත්තනො චිත්තප්පවත්තිං න ජානන්ති. **වොහාරවසෙනාති** පුබ්බභාගවොහාරවසෙන, මරණාධිප්පායස්ස සන්නිට්ඨාපකචෙතනාක්ඛණෙ කරුණාය අභාවතො කාරුඤ්ඤෙන පාසෙ බද්ධසූකරමොචනං විය න හොතීති අධිප්පායො. ''යථායුනා''ති වුත්තමෙවත්ථං **යථානුසන්ධිනාති** පරියායන්තරෙන වුත්තං, යථානුසන්ධිනා යථායුපරිච්ඡෙදෙනාති වුත්තං හොති. අථ වා **යථානුසන්ධිනාති** යථානුප්පබන්ධෙන, යාව තස්මිං භවෙ සන්තානස්ස අනුප්පබන්ධො අවිච්ඡින්නපවත්ති හොති, තාව ඨත්වාති වුත්තං හොති.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.180) **"වොහාරවසෙනාති** පුබ්බභාගවොහාරවසෙන මරණාධිප්පායස්ස සන්නිට්ඨාපකචෙතනාක්ඛණෙ කරුණාය අභාවතො, කාරුඤ්ඤෙන පාසෙ බද්ධසූකරමොචනං විය න හොතීති අධිප්පායො. 'යථායුනා'ති වුත්තමෙවත්ථං **යථානුසන්ධිනාති** පරියායන්තරෙන වුත්ත''න්ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 180) පන **"මරණත්ථිකාව හුත්වාති** ඉමස්ස කායස්ස භෙදෙන සග්ගපාපනාධිප්පායත්තා අත්ථතො මරණත්ථිකාව හුත්වා. ''එවංඅධිප්පායිනො මරණත්ථිකා නාම හොන්තී''ති අත්තනො මරණත්ථිකභාවං අජානන්තා

ආපන්නා පාරාජිකං. න හි තෙ අත්තනො චිත්තප්පවත්තිං න ජානන්තීති වුච්චන්ති. **වොහාරවසෙනාති** පුබ්බභාගෙ වොහාරවසෙන, සන්නිට්ඨානෙ පනෙතං නත්ථි, පාසෙ බද්ධසූකරමොචනෙ විය න හොති. **යථානුසන්ධිනාති** අන්තරා අමරිත්වාති අත්ථො''ති වුත්තං.

අත්තපාතනකථා

13. අත්තපාතනකථායං **විභත්තිබ්‍යත්තයෙනාති** විභත්තිවිපරිණාමෙන. **විසෙසාධිගමොති** සමාධි විපස්සනා ච. අතිවිය පාකටත්තා **''හත්ථප්පත්තො විය දිස්සතී''**ති වුත්තං. **උපච්ඡින්දතීති** විසෙසාධිගමස්ස වික්ඛෙපො මා හොතූති ආහාරං උපච්ඡින්දති. **විසෙසාධිගමන්ති** ලොකුත්තරධම්මපටිලාභං. **බ්‍යාකරිත්වාති** ආරොචෙත්වා. **උපච්ඡින්දති, න වට්ටතීති** යස්මා සභාගානං ලජ්ජීභික්ඛූනංයෙව අරියා අත්තනා අධිගතවිසෙසං තාදිසෙ කාරණෙ සති ආරොචෙන්ති, තෙ ච භික්ඛූ අප්පතිරූපාය අනෙසනාය පච්චයං න පරියෙසන්ති, තස්මා තෙහි පරියෙසිතපච්චයෙ කුක්කුච්චං උප්පාදෙත්වා ආහාරං උපච්ඡින්දිතුං න වට්ටතීති අත්ථො. සභාගානඤ්හි බ්‍යාකතත්තා උපච්ඡින්දිතුං න ලභති. තෙ හි කප්පියඛෙත්තං ආරොචෙන්ති. තෙනෙව ''සභාගානඤ්හි ලජ්ජීභික්ඛූනං කථෙතුං වට්ටතීති ඉදං 'උපච්ඡින්දති, න වට්ටතී'ති ඉමස්ස කාරණං දස්සෙන්තෙන වුත්ත''න්ති තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. අථ වා **විසෙසාධිගමං බ්‍යාකරිත්වාති** ඉදං විසෙසස්ස අධිගතභාවදස්සනත්ථං වුත්තං, අධිගමන්තරායං ආසඞ්කන්තෙනෙව ච ආහාරුපච්ඡෙදො කාතබ්බොති අනුඤ්ඤාතත්තා අධිගතෙන න කාතබ්බොති දස්සෙතුං **''විසෙසාධිගමං බ්‍යාකරිත්වා ආහාරං උපච්ඡින්දති, න වට්ටතී''**ති වුත්තං. කිං පන අරියා අත්තනා අධිගතවිසෙසං අඤ්ඤෙසං ආරොචෙන්තීති ඉමිස්සා චොදනාය **''සභාගානඤ්හි ලජ්ජීභික්ඛූනං කථෙතුං වට්ටතී''**ති වුත්තං, අයමෙත්ථ යුත්තතරොති අම්හාකං ඛන්ති, ගණ්ඨිපදෙපි අයමත්ථො දස්සිතොයෙවාති.

විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. 1.182-183) **''විභත්තිබ්‍යත්තයෙනාති** විභත්තිවිපරිණාමෙන. **විසෙසාධිගමොති** සමාධි විපස්සනා ච. **විසෙසාධිගමන්ති** ලොකුත්තරධම්මපටිලාභං. **බ්‍යාකරිත්වාති** ආරොචෙත්වා, ඉදඤ්ච විසෙසස්ස අධිගතභාවදස්සනත්ථං වුත්තං. අධිගතවිසෙසා හි දිට්ඨානුගතිආපජ්ජනත්ථං ලජ්ජීභික්ඛූනං අවස්සං අධිගමං බ්‍යාකරොන්ති, අධිගතවිසෙසෙන පන අබ්‍යාකරිත්වාපි ආහාරං උපච්ඡින්දිතුං න වට්ටති, අධිගමන්තරායවිනොදනත්ථමෙව ආහාරුපච්ඡෙදස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා තදධිගමෙ සො න කාතබ්බොව. කිං පනාධිගමං ආරොචෙතුං වට්ටතීති ආහ සභාගානඤ්හීතිආදි''න්ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 181-183) ''හත්ථප්පත්තො විය දිස්සති, 'තස්ස වික්ඛෙපො මා හොතූ'ති **උපච්ඡින්දති, විසෙසාධිගමං බ්‍යාකරිත්වා** තප්පභවං සක්කාරං ලජ්ජායන්තො **ආහාරං උපච්ඡින්දති** සභාගානං බ්‍යාකතත්තා. තෙ හි කප්පියඛෙත්තං ආරොචෙන්ති''ති වුත්තං.

අප්පච්චවෙක්ඛිත්වානිසින්නකථා

14. අප්පච්චවෙක්ඛිත්වා නිසින්නකථායං **අප්පටිවෙක්ඛිත්වාති** අනුපපරික්ඛිත්වා. **උද්ධං වා අධො වා සඞ්කමන්තීති** පච්ඡා ආගතානං ඔකාසදානත්ථං නිසින්නපාළියා උද්ධං වා අධො වා ගච්ඡන්ති. **පටිවෙක්ඛණකිච්චං නත්ථීති** පච්ඡා ආගතෙහි උපපරික්ඛණකිච්චං නත්ථි. හෙට්ඨා කිස්මිඤ්චි විජ්ජමානෙ සාටකං වලිං ගණ්හාතීති ආහ **''යස්මිං වලි න පඤ්ඤායතී''**ති. පටිවෙක්ඛණඤ්චෙතං ගිහීනං සන්තකෙයෙවාති දට්ඨබ්බං. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. 1.180) ''හෙට්ඨා කිස්මිඤ්චි විජ්ජමානෙ සාටකං වලිං ගණ්හාතීති ආහ **'යස්මිං වලි න පඤ්ඤායතී'**ති. පටිවෙක්ඛණඤ්චෙතං ගිහීනං සන්තකෙ එවාති දට්ඨබ්බ''න්ති එත්තකමෙව වුත්තං, වජිරබුද්ධිටීකායම්පි (වජිර. ටී. පාරාජික 180) **''අප්පටිවෙක්ඛිත්වාති** අවිචාරෙත්වා. හෙට්ඨිමභාගෙ හි කිස්මිඤ්චි විජ්ජමානෙ වලි පඤ්ඤායති''ති එත්තකමෙව.

දවායසිලාවිජ්ඣනකථා

15. දවායසිලාවිජ්ඣනකථායං දවාසද්දො හසාධිප්පායවාචකො. පටිපුබ්බවිධ-ධාතු පවට්ටනත්ථොති ආහ **''හසාධිප්පායෙන පාසාණො න පවට්ටෙතබ්බො''**ති. සිලාසද්දස්ස පාසාණවාචකත්තා සො එව න පටිවිජ්ඣිතබ්බොති චොදනං සන්ධායාහ **''න කෙවලඤ්චා''**තිආදි. යදි එවං සබ්බෙසම්පි අත්ථාය න වට්ටෙය්‍යාති ආහ **''චෙතියාදීනං අත්ථායා''**තිආදි. **ධොවනදණ්ඩකන්ති** භණ්ඩධොවනදණ්ඩං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.182-183) පන **''භණ්ඩකං වා ධොවන්තාති** චීවරං වා ධොවන්තා. **ධොවනදණ්ඩකන්ති** චීවරධොවනදණ්ඩ''න්ති වුත්තං.

දායාලිම්පනකථා

16. දායාලිම්පනකථායං **අල්ල...පෙ.... පාචිත්තියන්ති** සුක්ඛට්ඨානෙපි අග්ගිං පාතෙත්වා ඉමිනා අධිප්පායෙන ආලිම්පෙන්තස්ස පාචිත්තියමෙව. **දුක්කටන්ති** සුක්ඛට්ඨානෙ වා සුක්ඛං ''අසුක්ඛ''න්ති අවවත්ථපෙත්වා වා අග්ගිං පාතෙන්තස්ස දුක්කටං. කීළාධිප්පායෙපි එසෙව නයො, කීළාධිප්පායො ච පටපටායමානසද්දස්සාදවසෙනෙව වෙදිතබ්බො. පටිපක්ඛභූතො අග්ගි **පටග්ගි. පරිත්තකරණන්ති** ආරක්ඛකරණං. **සයං වා උට්ඨිතන්ති** වාතෙරිතානං

වෙළුආදීනං අඤ්ඤමඤ්ඤසඞ්ඝට්ටනෙන සමුට්ඨිතං. **නිරුපාදානොති** ඉන්ධනරහිතො. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.190) පන **"කීළාධිප්පායෙනපි දුක්කට**න්ති සුක්ඛතිණාදීසු අග්ගිකරණං සන්ධාය වුත්තං. අල්ලෙසු පන කීළාධිප්පායෙනපි කරොන්තස්ස පාචිත්තියමෙව. පටිපක්ඛභූතො, පටිමුඛං ගච්ඡන්තො වා අග්ගි **පටග්ගි,** තස්ස අල්ලතිණාදීසුපි දානං අනුඤ්ඤාතං. තං දෙන්තෙන දූරතොව ආගච්ඡන්තං දාවග්ගිං දිස්වා විහාරස්ස සමන්තතො එකක්ඛණෙ අකත්වා එකදෙසතො පට්ඨාය විහාරස්ස සමන්තතො සණිකං ඣාපෙත්වා යථා මහන්තොපි අග්ගි විහාරං පාපුණිතුං න සක්කොති, එවං විහාරස්ස සමන්තා අබ්භොකාසං කත්වා පටග්ගි දාතබ්බො. සො ධාවග්ගිනො පටිපථං ගන්ත්වා එකතො හුත්වා තෙන සහ නිබ්බාති. **පරිත්තකරණ**න්ති සමන්තා රුක්ඛතිණාදිච්ඡෙදනපරිඛාඛණනාදිආරක්ඛකරණං. තෙනාහ **'තිණකුටිකානං සමන්තා භූමිතච්ඡන'**න්තිආදී"ති, වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 190) පන **"පරිත්තන්**ති රක්ඛණං, තං දස්සෙතුං **'සමන්තා භූමිතච්ඡන'**න්තිආදි වුත්ත"න්ති එත්තකමෙව වුත්තං.

මිච්ඡාදිට්ඨිකුලාභතකථා

17. මිච්ඡාදිට්ඨිකුලාභතකථායං නත්ථි සද්ධා එතෙසූති අස්සද්ධා, මච්ඡරිනො, තෙසු **අස්සද්ධෙසු**. මිච්ඡාදිට්ඨියා යුත්තානි කුලානි **මිච්ඡාදිට්ඨිකුලානි,** මජ්ඣෙලොපතතියාතප්පුරිසසමාසො, "නත්ථි දින්න"න්තිආදිනයප්පවත්තාය දසවත්ථුකාය මිච්ඡාදිට්ඨියා යුත්තකුලානි, තෙසු. මිච්ඡාදිට්ඨිකුලෙසු ලභිත්වාති සම්බන්ධො. අසක්කච්චකාරීනං තෙසං සක්කච්චකරණෙන, අප්පණීතදායීනං තෙසං පණීතදානෙන භවිතබ්බමෙත්ථ කාරණෙනාති කාරණං උපපරික්ඛිත්වාව භුඤ්ජිතුං යුත්තන්ති ආහ **"අනුපපරික්ඛිත්වා නෙව අත්තනා භුඤ්ජිතබ්බං, න පරෙසං දාතබ්බ"**න්ති. යෙන කාරණෙන භවිතබ්බං, තං දස්සෙතුං **"විසමිස්සම්පි හී"**තිආදි වුත්තං. න කෙවලං පිණ්ඩපාතමෙවාති ආහ **"යම්පී"**තිආදි. තත්ථ කාරණමාහ **"අපිහිතවත්ථුස්මිම්පි හී"**තිආදි. තතො අඤ්ඤම්පි දස්සෙති **ගන්ධහලිද්දාදිමක්ඛිතො**තිආදිනා . තත්ථපි කාරණං දස්සෙතුමාහ **"සරීරෙ රොගට්ඨානානී"**තිආදි.

ගොපකදානකථා

18. ගොපකදානකථායං පරෙසං සන්තකං ගොපෙති රක්ඛතීති ගොපකො, තස්ස දානං **ගොපකදානං,** උය්‍යානපාලකාදීහි භික්ඛූනං දාතබ්බදානං. තත්ථ **පණ්ණං ආරොපෙත්වාති** "එත්තකෙහෙව රුක්ඛෙහි එත්තකමෙව ගහෙතබ්බ"න්ති පණ්ණං ආරොපෙත්වා, ලිඛිත්වාති වුත්තං හොති. **නිමිත්තසඤ්ඤං කත්වාති** සඞ්කෙතං කත්වා. **දාරකාති** තෙසං පුත්තනත්තාදයො දාරකා. අඤ්ඤෙපි යෙ කෙචි ගොපකා හොන්ති, තෙ සබ්බෙපි වුත්තා. සබ්බත්ථපි ගිහීනං ගොපකදානෙ යත්තකං ගොපකා දෙන්ති, තත්තකං ගහෙතබ්බං. සඞ්ඝිකෙ පන යථාපරිච්ඡෙදමෙව ගහෙතබ්බන්ති දීපිතත්තා **"අත්ථතො එක"**න්ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. 1.156) **"පණ්ණං ආරොපෙත්වාති** 'එත්තකෙ රුක්ඛෙ රක්ඛිත්වා තතො එත්තකං ගහෙතබ්බ'න්ති පණ්ණං ආරොපෙත්වා. **නිමිත්තසඤ්ඤං කත්වාති** සඞ්කෙතං කත්වා. **දාරකාති** තෙසං පුත්තනත්තාදයො යෙ කෙචි ගොපෙන්ති, තෙ සබ්බෙපි ඉධ 'දාරකා'ති වුත්තා"ති, වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 156) පන **"ආරාමරක්ඛකාති** විස්සත්ථවසෙන ගහෙතබ්බං. **අධිප්පායං ඤත්වාති** එත්ථ යස්ස දානං පටිග්ගණ්හන්තං භික්ඛුං, භාගං වා සාමිකා න රක්ඛන්ති න දණ්ඩෙන්ති, තස්ස දානං අප්පටිච්ඡාදෙත්වා ගහෙතුං වට්ටතීති ඉධ සන්නිට්ඨානං, තම්පි 'න වට්ටති සඞ්ඝිකෙ'ති වුත්ත"න්ති වුත්තං.

යත්ථාති යස්මිං ආවාසෙ. **අඤ්ඤෙසං අභාවන්ති** අඤ්ඤෙසං ආගන්තුකභික්ඛූනං අභාවං. **තත්ථාති** තාදිසෙ ආවාසෙ. **භාජෙත්වා ඛාදන්තීති** ආගන්තුකානම්පි සම්පත්තානං භාජෙත්වා ඛාදන්තීති අධිප්පායො. **චතූසු පච්චයෙසු සම්මා උපනෙන්තීති** අම්බඵලාදීනි වික්කිණිත්වා චීවරාදීසු චතූසු පච්චයෙසු සම්මා උපනෙන්ති. **චීවරත්ථාය නියමෙත්වා දින්නාති** "ඉමෙසං රුක්ඛානං ඵලානි වික්කිණිත්වා චීවරෙසුයෙව උපනෙතබ්බානි, න භාජෙත්වා ඛාදිතබ්බානී"ති එවං නියමෙත්වා දින්නා. **තෙසුපි ආගන්තුකා අනිස්සරාති** පච්චයපරිභොගත්ථාය නියමෙත්වා දින්නත්තා භාජෙත්වා ඛාදිතුං අනිස්සරා. **න තෙසු...පෙ.... ඨාතබ්බන්ති** එත්ථ ආගන්තුකෙහි හෙට්ඨා වුත්තනයෙන භාජෙත්වා ඛාදිතබ්බන්ති අධිප්පායො. **තෙසං කතිකාය ඨාතබ්බන්ති** "භාජෙත්වා න ඛාදිතබ්බ"න්ති වා "එත්තකෙසු රුක්ඛෙසු ඵලානි ගණ්හිස්සාමා"ති වා "එත්තකානි ඵලානි ගණ්හිස්සාමා"ති වා "එත්තකානං දිවසානං අබ්භන්තරෙ ගණ්හිස්සාමා"ති වා "න කිඤ්චි ගණ්හිස්සාමා"ති වා එවං කතාය ආවාසිකානං කතිකාය ආගන්තුකෙහි ඨාතබ්බං. මහාඅට්ඨකථායං "අනිස්සරා"ති වචනෙන දීපිතොයෙව අත්ථො මහාපච්චරියං **"චතුන්නං පච්චයාන"**න්තිආදිනා විත්ථාරෙත්වා දස්සිතො. **පරිභොගවසෙනෙවාති** එත්ථ **එව**-සද්දො අට්ඨානප්පයුත්තො, පරිභොගවසෙන තමෙව භාජෙත්වාති යොජෙතබ්බං. **එත්ථ** එතස්මිං විහාරෙ, රට්ඨෙවා.

සෙනාසනපච්චයන්ති සෙනාසනඤ්ච තදත්ථාය නියමෙත්වා ඨපිතඤ්ච. **ලාමකකොටියාති** ලාමකං ආදිං කත්වා, ලාමකසෙනාසනතො පට්ඨායාති වුත්තං හොති. සෙනාසනෙපි තිණාදීනි ලාමකකොටියාව විස්සජ්ජෙතබ්බානි, සෙනාසනපරික්ඛාරාපි ලාමකකොටියාව විස්සජ්ජෙතබ්බා. **මූලවත්ථුච්ඡෙදං පන කත්වා න උපනෙතබ්බන්ති** ඉමිනා කිං වුත්තං හොති? තීසුපි ගණ්ඨිපදෙසු තාව ඉදං වුත්තං "සබ්බානි සෙනාසනානි න විස්සජ්ජෙතබ්බානීති වුත්තං හොතී"ති.

ලාමකකොටියා විස්සජ්ජන්තෙහිපි සෙනාසනභූමියො න විස්සජ්ජෙතබ්බාති අයමත්ථො වුත්තො හොතීති නො ඛන්ති. වීමංසිත්වා යං රුච්චති, තං ගහෙතබ්බං.

ධම්මසන්තකෙන බුද්ධපූජං කාතුං, බුද්ධසන්තකෙන වා ධම්මපූජං කාතුං වට්ටති න වට්ටතීති? ''තථාගතස්ස ඛො එතං, වාසෙට්ඨ, අධිවචනං ධම්මකායො ඉතිපී''ති ච ''යො ඛො, වක්කලි, ධම්මං පස්සති, සො මං පස්සතී''ති (සං. නි. 3.87) ච වචනතො වට්ටතීති වදන්ති. කෙචි පන ''එවං සන්තෙ 'යො, භික්ඛවෙ, මං උපට්ඨහෙය්‍ය, සො ගිලානං උපට්ඨහෙය්‍යා'ති (මහාව. 365) වචනතො බුද්ධසන්තකෙන ගිලානස්සපි භෙසජ්ජං කාතුං යුත්තන්ති ආපජ්ජෙය්‍ය, තස්මා න වට්ටතී''ති වදන්ති, තං අකාරණං. න හි ''යො, භික්ඛවෙ, මං උපට්ඨහෙය්‍ය, සො ගිලානං උපට්ඨහෙය්‍යා''ති (මහාව. 365) ඉමිනා අත්තනො ච ගිලානස්ස ච එකසදිසතා, තදුපට්ඨානස්ස වා සමඵලතා වුත්තා. අයඤ්හෙත්ථ අත්ථො – ''යො මං ඔවාදානුසාසනීකරණෙන උපට්ඨහෙය්‍ය, සො ගිලානං උපට්ඨහෙය්‍ය, මම ඔවාදකාරකෙන ගිලානො උපට්ඨාතබ්බො''ති (මහාව. අට්ඨ. 365). භගවතො ච ගිලානස්ස ච උපට්ඨානං එකසදිසන්ති එවං පනෙත්ථ අත්ථො න ගහෙතබ්බො, තස්මා ''යො වො, ආනන්ද, මයා ධම්මො ච විනයො ච දෙසිතො පඤ්ඤත්තො, සො වො මමච්චයෙන සත්ථා''ති (දී. නි. 2.216) වචනතො ''අහඤ්ච ඛො පනිදානි එකකොව ඔවදාමි අනුසාසාමි, මයි පරිනිබ්බුතෙ ඉමානි චතුරාසීති බුද්ධසහස්සානි තුම්හෙ ඔවදිස්සන්ති අනුසාසිස්සන්තී''ති (දී. නි. අට්ඨ. 2.216) වුත්තත්තා ච බහුස්සුතං භික්ඛුං පසංසන්තෙන ච ''යො බහුස්සුතො, න සො තුම්හාකං සාවකො නාම, බුද්ධො නාම එස චුන්දා''ති වුත්තත්තා ධම්මගරුකත්තා ච තථාගතස්ස පුබ්බනයො එව පසත්ථතරොති අම්හාකං ඛන්ති.

විමතිවිනොදනියම්පි **''යත්ථාති** යස්මිං ආවාසෙ. **අඤ්ඤෙසන්ති** අඤ්ඤෙසං ආගන්තුකානං. **තෙසුපි ආගන්තුකා අනිස්සරාති** සෙනාසනෙ නිරන්තරං වසන්තානං චීවරත්ථාය දායකෙහි, භික්ඛූහි වා නියමෙත්වා දින්නත්තා භාජෙත්වා ඛාදිතුං අනිස්සරා. ආගන්තුකෙහිපි ඉච්ඡන්තෙහි තස්මිං විහාරෙ වස්සානාදීසු පවිසිත්වා චීවරත්ථාය ගහෙතබ්බං. **තෙසං කතිකාය ඨාතබ්බන්ති** සබ්බානි ඵලාඵලානි අභාජෙත්වා 'එත්තකෙසු රුක්ඛෙසු ඵලානි භාජෙත්වා පරිභුඤ්ජිස්සාම, අඤ්ඤෙසු ඵලාඵලෙහි සෙනාසනානි පටිජග්ගිස්සාමා'ති වා 'පිණ්ඩපාතාදිපච්චයං සම්පාදෙස්සාමා'ති වා 'කිඤ්චිපි අභාජෙත්වා චතුපච්චයත්ථායෙව උපනෙමා'ති වා එවං සම්මා උපනෙන්තානං ආවාසිකානං කතිකාය ආගන්තුකෙහි ඨාතබ්බං. මහාඅට්ඨකථායං 'අනිස්සරා'ති වචනෙන දීපිතො එව අත්ථො, මහාපච්චරියං 'චතුන්නං පච්චයාන'න්තිආදිනා විත්ථාරෙත්වා දස්සිතො. **පරිභොගවසෙනෙවාති** එත්ථ **එව**-සද්දො අට්ඨානප්පයුත්තො, පරිභොගවසෙන තමෙව භාජෙත්වාති යොජෙතබ්බං. **එත්ථාති** එතස්මිං විහාරෙ, රට්ඨෙ වා. **සෙනාසනපච්චයන්ති** සෙනාසනඤ්ච තදත්ථාය නියමෙත්වා ඨපිතඤ්ච. 'එකං වා ද්වෙ වා වරසෙනාසනානි ඨපෙත්වා'ති වුත්තමෙවත්ථං පුන බ්‍යතිරෙකමුඛෙන දස්සෙතුං **'මූලවත්ථුච්ඡෙදං පන කත්වා න උපනෙතබ්බ'**න්ති වුත්තං, සෙනාසනසඞ්ඛාතවත්ථුනො මූලච්ඡෙදං කත්වා සබ්බානි සෙනාසනානි න විස්සජ්ජෙතබ්බානීති අත්ථො. කෙචි පනෙත්ථ 'එකං වා ද්වෙ වා වරසෙනාසනානි ඨපෙත්වා ලාමකතො පට්ඨාය විස්සජ්ජන්තෙහිපි සෙනාසනභූමියො න විස්සජ්ජෙතබ්බාති අයමත්ථො වුත්තො'ති වදන්ති, තම්පි යුත්තමෙව ඉමස්සපි අත්ථස්ස අවස්සං වත්තබ්බතො, ඉතරථා කෙචි සහ වත්ථුනාපි විස්සජ්ජෙතබ්බං මඤ්ඤෙය්‍යු''න්ති.

වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාරාජික 153) **''එත්ථ** එතස්මිං විහාරෙ පරචක්කාදිභයං ආගතං. **මූලවත්ථුච්ඡෙදන්ති** 'සබ්බසෙනාසනානං එතෙ ඉස්සරා'ති වචනතො ඉතරෙ අනිස්සරාති දීපිතං හොති. **අයමෙව භික්ඛු ඉස්සරොති** යත්ථ සො ඉච්ඡති, තත්ථ අත්තඤාතහෙතුං ලභතීති කිර අත්ථො, අපි ච 'දහරො'ති වදන්ති. **සවත්ථුකන්ති** සහ භූමියාති වුත්තං හොති''ති.

ධම්මිකාරක්ඛයාචනකථා

19. ධම්මිකාරක්ඛයාචනකථායං **''ගීවායෙවාති** ආණත්තියා අභාවතො. **තෙසං අනත්ථකාමතායාති** 'චොරො'ති වුත්තං මම වචනං සුත්වා කෙචි දණ්ඩිස්සන්ති, ජීවිතා වොරොපෙස්සන්තීති එවං සඤ්ඤාය. එතෙන කෙවලං භයෙන වා පරික්ඛාරග්ගහණත්ථං වා සහසා 'චොරො'ති වුත්තෙ දණ්ඩිතෙපි න දොසොති දස්සෙති. රාජපුරිසානඤ්හි 'චොරො අය'න්ති උද්දිස්සකථනෙ එව ගීවා. භික්ඛූනං, පන ආරාමිකාදීනං වා සම්මුඛා 'අසුකො චොරො එවමකාසී'ති කෙනචි වුත්තවචනං නිස්සාය ආරාමිකාදීසු රාජපුරිසානං වත්වා දණ්ඩාපෙන්තෙසුපි භික්ඛුස්ස න ගීවා රාජපුරිසානං අවුත්තත්තා, යෙසඤ්ච වුත්තං, තෙහි සයං චොරස්ස අදණ්ඩිතත්තාති ගහෙතබ්බං. 'ත්වං එතස්ස සන්තකං අච්ඡින්දා'ති ආණත්තොපි හි සචෙ අඤ්ඤෙන අච්ඡින්දාපෙති, ආණාපකස්ස අනාපත්ති විසඞ්කෙතත්තා. **අත්තනො වචනකරන්ති** ඉදං සාමීචිවසෙන වුත්තං. වචනං අකරොන්තානං රාජපුරිසානම්පි 'ඉමිනා ගහිතපරික්ඛාරං ආහරාපෙහි, මා චස්ස දණ්ඩං කරොහී'ති උද්දිස්ස වදන්තස්සපි දණ්ඩෙ ගහිතෙපි න ගීවා එව දණ්ඩග්ගහණස්ස පටික්ඛිත්තත්තා 'අසුකභණ්ඩං අවහරා'ති ආණාපෙත්වා විප්පටිසාරෙ උප්පන්නෙ පුන පටික්ඛිපනෙ (පාරා. 121) විය. දාසාදීනං සම්පටිච්ඡනෙ විය තදත්ථාය අඩ්ඩකරණෙ භික්ඛුනම්පි දුක්කටන්ති ආහ **'කප්පියඅඩ්ඩො නාම, න වට්ටතී'**ති. කෙනචි පන භික්ඛුනා ඛෙත්තාදිඅත්ථාය වොහාරිකානං සන්තිකං ගන්ත්වා අඩ්ඩෙ කතෙපි තං ඛෙත්තාදිසම්පටිච්ඡනෙ විය සබ්බෙසං අකප්පියං න හොති පුබ්බෙ එව සඞ්ඝසන්තකත්තා. භික්ඛුස්සෙව පන පයොගවසෙන ආපත්තියො හොන්ති. දාසාදීනම්පි පන අත්ථාය රක්ඛං යාචිතුං වොහාරිකෙන පුට්ඨෙන සඞ්ඝස්ස උප්පන්නං කප්පියක්කමං වත්තුං ආරාමිකාදීහි ච අඩ්ඩං කාරාපෙතුං වට්ටති එව. විහාරවත්ථාදිකප්පියඅඩ්ඩං පන භික්ඛුනා සයම්පි කාතුං වට්ටතී''ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.679) ආගතො.

වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාචිත්තිය 681) **“ගීවාති** කෙවලං ගීවා එව හොති, න පාරාජිකං. **කාරාපෙත්වා දාතබ්බාති** එත්ථ සචෙ ආවුධභණ්ඩං හොති, තස්ස ධාරා න කාරාපෙතබ්බා, අඤ්ඤෙන පන ආකාරෙන සඤ්ඤාපෙතබ්බ’’න්ති වුත්තං.

උච්චාරාදිඡඩ්ඩනකථා

20. උච්චාරාදිඡඩ්ඩනකථායං අට්ඨමෙ උච්චාරාදිඡඩ්ඩනෙ ‘‘උච්චාරාදිභාවො, අනපලොකනං, වළඤ්ජනට්ඨානං, තිරොකුට්ටපාකාරතා, ඡඩ්ඩනං වා ඡඩ්ඩාපනං වාති ඉමානි පනෙත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි, නවමෙ හරිතූපරි ඡඩ්ඩනෙ **සබ්බෙසන්ති** භික්ඛුස්ස භික්ඛුනියා ච. ඉධ ඛෙත්තපාලකා ආරාමාදිගොපකා ච සාමිකා එවා’’ති එත්තකමෙව සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.830) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.830) පන ‘‘අට්ඨමෙ වළඤ්ජියමානතිරොකුට්ටාදිතා, අනපලොකෙත්වා උච්චාරාදීනං ඡඩ්ඩනාදීති ද්වෙ අඞ්ගානි. නවමෙ ‘මත්ථකච්ඡින්නනාළිකෙරම්පී’ති වුත්තත්තා හරිතූපරි ඡඩ්ඩනමෙව පටික්ඛිත්තං. තෙනාහ **‘අනික්ඛිත්තබීජෙසූ’**තිආදි. යත්ථ ච ඡඩ්ඩෙතුං වට්ටති, තත්ථ හරිතෙ වච්චාදිං කාතුම්පි වට්ටති එව. **සබ්බෙසන්ති** භික්ඛුභික්ඛුනීන’’න්ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පාචිත්තිය 832) පන ‘‘සාමිකෙ අපලොකෙත්වාව ඡඩ්ඩෙතීති කත්ථචි පොත්ථකෙ නත්ථි, කත්ථචි අත්ථි, අත්ථිභාවොව සෙය්‍යො කිරියාකිරියත්තා සික්ඛාපදස්ස. ඉධ ඛෙත්තපාලකා ආරාමාදිගොපකා ච **සාමිකා** එව. ‘සඞ්ඝස්ස ඛෙත්තෙ ආරාමෙ ච තත්ථ කචවරං න ඡඩ්ඩෙතබ්බන්ති කතිකා චෙ නත්ථි, භික්ඛුස්ස ඡඩ්ඩෙතුං වට්ටති සඞ්ඝපරියාපන්නත්තා, න භික්ඛුනීනං. තාසම්පි භික්ඛුනිසඞ්ඝසන්තකෙ වුත්තනයෙන වට්ටති, න තත්ථ භික්ඛුස්ස. එවං සන්තෙපි සාරුප්පවසෙනෙව කාතබ්බන්ති වුත්ත’’න්ති වුත්තං.

භික්ඛුවිභඞ්ගෙ පන සෙඛියවණ්ණනායං (පාචි. අට්ඨ. 651) **“අසඤ්චිච්චාති** පටිච්ඡන්නට්ඨානං ගච්ඡන්තස්ස සහසා උච්චාරො වා පස්සාවො වා නික්ඛමති, අසඤ්චිච්චකතො නාම, අනාපත්ති. **න හරිතෙති** එත්ථ යම්පි ජීවරුක්ඛස්ස මූලං පථවියං දිස්සමානං ගච්ඡති, සාඛා වා භූමිලග්ගා ගච්ඡති, සබ්බං හරිතසඞ්ඛාතමෙව, ඛන්ධෙ නිසීදිත්වා අප්පහරිතට්ඨානෙ පාතෙතුං වට්ටති. අප්පහරිතට්ඨානං ඔලොකෙන්තස්සෙව සහසා නික්ඛමති, ගිලානට්ඨානෙ ඨිතො හොති, වට්ටති. **අප්පහරිතෙ කතොති** අප්පහරිතං අලභන්තෙන තිණණ්ඩුපකං වා පලාලණ්ඩුපකං වා ඨපෙත්වා කතොපි පච්ඡා හරිතං ඔත්ථරති, වට්ටතියෙව. ‘ඛෙළෙන චෙත්ථ සිඞ්ඝාණිකාපි සඞ්ගහිතා’ති මහාපච්චරියං වුත්තං. **න උදකෙති** එතං පරිභොගඋදකමෙව සන්ධාය වුත්තං. වච්චකුටිසමුද්දාදිඋදකෙසු පන අපරිභොගෙසු අනාපත්ති. දෙවෙ වස්සන්තෙ සමන්තතො උදකොඝො හොති, අනුදකට්ඨානං ඔලොකෙන්තස්සෙව නික්ඛමති, වට්ටති. මහාපච්චරියං වුත්තං එතාදිසෙ කාලෙ අනුදකට්ඨානං අලභන්තෙන කාතුං වට්ටතී’’ති වුත්තං. තස්සං වණ්ණනායං විමතිවිනොදනියඤ්ච (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.652) **“ඛෙළෙන චෙත්ථ සිඞ්ඝාණිකාපි සඞ්ගහිතාති** එත්ථ උදකගණ්ඩුසකං කත්වා උච්ඡුකචවරාදිඤ්ච මුඛෙනෙව හරිතුං උදකෙසු ඡඩ්ඩෙතුං වට්ටතීති දට්ඨබ්බ’’න්ති වුත්තං.

ඉමස්මිං ඨානෙ පණ්ඩිතෙහි විචාරෙතබ්බං අත්ථි – ‘‘වච්චකුටිසමුද්දාදිඋදකෙසු පන අපරිභොගෙසු අනාපත්තී’’ති අට්ඨකථායං වුත්තං, එවං සන්තෙ නදීජාතස්සරාදීසු ආපත්ති වා අනාපත්ති වාති. තත්ථ **සමුද්දාදීති ආදි**-සද්දෙන නදීජාතස්සරාපි සඞ්ගහිතාව, තස්මා අනාපත්තීති චෙ? න චෙවං දට්ඨබ්බං. යදි හි **සමුද්දාදීති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන නදීජාතස්සරාපි සඞ්ගහිතා, එවං සති ටීකාචරියා වදෙය්‍යුං, න පන වදන්ති, අට්ඨකථායඤ්ච ‘‘වච්චකුටිසමුද්දාදිඋදකෙසූ’’ති එත්තකමෙව වදෙය්‍ය, තථා පන අවත්වා ‘‘අපරිභොගෙසූ’’ති හෙතුමන්තවිසෙසනපදම්පි ගහිතං. තෙන ඤායති ‘‘ආදිසද්දෙන අපරිභොගානි චන්දනිකාදිඋදකානි එව ගහිතානි, න පරිභොගානි නදීජාතස්සරාදිඋදකානී’’ති. තෙන ච වච්චකුටිසමුද්දාදිඋදකානි අපරිභොගත්තා අනාපත්තිකරානි හොන්ති, නදීජාතස්සරාදිඋදකානි පන පරිභොගත්තා ආපත්තිකරානීති. කථං පන ‘‘අපරිභොගෙසූ’’ති ඉමස්ස පදස්ස හෙතුමන්තපදභාවො ජානිතබ්බොති? යුත්තිතො ආගමතො ච. කථං යුත්තිතො? ‘‘වච්චකුටිසමුද්දාදිඋදකානි පරිභොගානිපි සන්ති, අපරිභොගානිපී’’ති අබ්‍යභිචාරියභාවතො. බ්‍යභිචාරෙ හි සම්භවෙ එව සති විසෙසනං සාත්ථකං සියා. කථං ආගමතො? වුත්තඤ්හෙතං ආචරියබුද්ධදත්තත්ථෙරෙන විනයවිනිච්ඡයෙ (වි. වි. 1954) ‘‘තෙසං අපරිභොගත්තා’’ති. තස්මා ආදි-සද්දෙන අපරිභොගානියෙව උදකානි ගහිතානි, න පරිභොගානි. වුත්තඤ්හෙතං විනයවිනිච්ඡයටීකායං **‘‘වච්චකුටිසමුද්දාදිඋදකෙසූති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන සබ්බං අපරිභොගජලං සඞ්ගය්හති, තෙනෙව තෙසං අපරිභොගත්තමෙව කාරණමාහා’’ති, තස්මා මනුස්සානං පරිභොගෙසු නදීජාතස්සරතළාකපොක්ඛරණියාදිඋදකෙසු උච්චාරපස්සාවාදිකරණං න වට්ටතීති ජානිතබ්බමෙතං. ‘‘දෙවෙ වස්සන්තෙ සමන්තතො උදකොඝො හොති, අනුදකට්ඨානං ඔලොකෙන්තස්සෙව නික්ඛමති, වට්ටති. මහාපච්චරියං වුත්තං එතාදිසෙ කාලෙ අනුදකට්ඨානං අලභන්තෙන කාතුං වට්ටතීති වුත්ත’’න්ති අට්ඨකථායං ආගතත්තා මහන්තෙසු නදීජාතස්සරාදීසු නාවාදීහි ගතකාලෙ තාදිසෙ කාරණෙ සති ‘‘තීරං උපනෙහී’’ති වත්වා ‘‘උපනෙතුං අසක්කුණෙය්‍යට්ඨානෙ උදකෙපි කාතුං වට්ටති, අනාපත්තී’’ති අට්ඨකථානුලොමතො විඤ්ඤායති, උපපරික්ඛිත්වා ගහෙතබ්බං.

නහානෙරුක්ඛාදිසංසනකථා

21. නහානෙ රුක්ඛාදිසංසනන්ති එත්ථ **අට්ඨපදාකාරෙනාති** අට්ඨපදඵලකාකාරෙන, ජූතඵලකසදිසන්ති වුත්තං හොති. **මල්ලකමූලකසණ්ඨානෙනාති** ඛෙළමල්ලකමූලසණ්ඨානෙන. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.243)

පන “**අට්ඨපදාකාරෙනාති** ජූතඵලකෙ අට්ඨගබ්භරාජිආකාරෙන. **මල්ලකමූලසණ්ඨානෙනාති** ඛෙළමල්ලකමූලසණ්ඨානෙන. ඉදඤ්ච වට්ටාධාරකං සන්ධාය වුත්තං. කණ්ටකෙ උට්ඨාපෙත්වා කතවට්ටකපාලස්සෙතං අධිවචනං. **පුථුපාණිකන්ති** මුට්ඨිං අකත්වා විකසිතහත්ථතලෙහි පිට්ඨිපරිකම්මං වුච්චති. එතමෙව සන්ධාය **හත්ථපරිකම්ම**”න්ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. චූළවග්ග 244) පන ‘‘පුථුපාණිනා කත්තබ්බං කම්මං **පුථුපාණිකම්ම**”න්ති වුත්තං.

එවං පාළිඅනුසාරෙනෙව නහානෙ කත්තබ්බාකත්තබ්බං දස්සෙත්වා ඉදානි නහානතිත්ථෙ නහායන්තානං භික්ඛූනං නහානවිධිං දස්සෙන්තො **“ඉදං පනෙත්ථ නහානවත්ත”**න්තිආදිමාහ. තත්ථ පස්සන්තානං අප්පසාදාවහනතො, ගිහිපුරිසානං කම්මං වියාති ගරහිතබ්බභාවතො ච වුත්තං **“යත්ථ වා තත්ථ වා…පෙ…. න ඔතරිතබ්බ”**න්ති. අඤ්ඤෙසු සම්මුඛීභූතෙසු අනුදකසාටකෙන නහායිතුං දුක්කරත්තා **“සබ්බදිසා පන ඔලොකෙත්වා විවිත්තභාවං ඤත්වා”**ති වුත්තං. එවම්පි ඛාණුගුම්බලතාදීහි පටිච්ඡන්නාපි හුත්වා තිට්ඨෙය්‍යුන්ති ආහ **“ඛාණු…පෙ…. උක්කාසිත්වා”**ති. උද්ධංමුඛෙන චීවරාපනයනං හරායිතබ්බං සියාති වුත්තං **“අවකුජ්ජ…පෙ…. අපනෙත්වා”**ති. තතො කායබන්ධනට්ඨපනවත්තමාහ **“කායබන්ධන”**න්ත්‍යාදිනා . තතො උදකසාටිකාය සති තං නිවාසෙත්වා ඔතරිතබ්බං සියා, තාය අසතියා කිං කාතබ්බන්ති චොදනං සන්ධායාහ **“සචෙ”**තිආදි. තත්ථ පුබ්බෙ ‘‘ඨිතකෙනෙව න ඔතරිතබ්බ’’න්ති අහිරිකාකාරස්ස පටිසිද්ධත්තා ඉධ හිරිමන්තාකාරං දස්සෙති **උදකන්තෙ උක්කුටිකං නිසීදිත්වා නිවාසනං මොචෙත්වාති**. උණ්ණට්ඨානෙ, සමට්ඨානෙ වා පසාරිතෙ සති වා තෙන අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡෙය්‍යාති ආහ **“සචෙ නින්නට්ඨාන”**න්තිආදි.

ඔතරන්තෙන කිං කාතබ්බන්ති පුච්ඡං සන්ධාය **“ඔතරන්තෙන සණික”**න්ත්‍යාදි. තත්ථ පුබ්බෙ ‘‘වෙගෙන න ඔතරිතබ්බ’’න්ති පටිසිද්ධානුරූපමාහ **“සණික”**න්ති. අතිගම්භීරං ගච්ඡන්තො උදකොසතරඞ්ගවාතාදීහි පහරන්තො චලිතකායො සියා, අතිඋත්තානෙ නිසීදන්තො අප්පටිච්ඡන්නකායො සියාති වුත්තං **“නාභිප්පමාණමත්තං ඔතරිත්වා”**ති. අත්තනො හත්ථවිකාරාදීහි වීචිං උට්ඨාපෙන්තො, සද්දඤ්ච කරොන්තො උද්ධටචපලභාවො සියාති වුත්තං **“වීචිං අනුට්ඨපෙන්තෙන සද්දං අකරොන්තෙන නිවත්තිත්වා”**ති. නිවත්තිත්වා කිං කාතබ්බන්ති ආහ **ආගතදිසාභිමුඛෙන නිමුජ්ජිතබ්බ**”න්ති, අභිමුඛෙන හුත්වාති පාඨසෙසො. ඉදානි තප්ඵලං දස්සෙන්තො **“එව”**න්ත්‍යාදිමාහ. තතො උම්මුජ්ජන්තෙන කිං කාතබ්බන්ති පුච්ඡායමාහ **“උම්මුජ්ජන්තෙනපී”**තිආදි. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යාමෙව. **චීවරං පාරුපිත්වාව ඨාතබ්බං,** කස්මාති චෙ? න තාව කායතො උදකං ඔතරති, තස්මා ථොකං කාලං උත්තරාසඞ්ගං චීවරං උභොහි හත්ථෙහි අන්තෙ ගහෙත්වා පුරතො කත්වා ඨාතබ්බං. තතො කායස්ස සුක්ඛභාවං ඤත්වා චීවරං පාරුපිත්වා යථාරුචි ගන්තබ්බන්ති.

වලිකාදිකථා

22. වලිකාදිකථායං **“මුත්තොලම්බකාදීනන්ති ආදි**-සද්දෙන කුණ්ඩලාදිං සඞ්ගණ්හාති. **පලම්බකසුත්තන්ති** යඤ්ඤොපවීතාකාරෙන ඔලම්බකසුත්ත’’න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.245). විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.245) පන **“මුත්තොලම්බකාදීනන්ති ආදි**-සද්දෙන කුණ්ඩලාදිං සඞ්ගණ්හාති. **පලම්බකසුත්තන්ති** බ්‍රාහ්මණානං යඤ්ඤොපවීතසුත්තාදිආකාරං වුච්චති. **වලයන්ති** හත්ථපාදවලය’’න්ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. චූළවග්ග 245) පන ‘‘කණ්ණතො නික්ඛන්තමුත්තොලම්බකාදීනං කුණ්ඩලාදීනන්ති ලිඛිතං. ‘කායූර’න්ති පාළිපාඨො. ‘කෙයූරාදීනී’ති ආචරියෙනුද්ධට’’න්ති වුත්තං.

දීඝකෙසකථා

23. දීඝකෙසකථායං සාරත්ථදීපනියං න කිඤ්චි වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.246) පන **“ද්වඞ්ගුලෙති** උපයොගබහුවචනං, ද්වඞ්ගුලප්පමාණං අතික්කාමෙතුං න වට්ටතීති අත්ථො. එත්ථ ච දුමාසස්ස වා ද්වඞ්ගුලස්ස වා අතික්කන්තභාවං අජානන්තස්සපි කෙසමස්සුගණනාය අචිත්තකාපත්තියො හොන්තීති වදන්ති. **කොච්ඡෙනාති** උසීරහීරාදීනි බන්ධිත්වා සමකං ඡින්දිත්වා ගහිතකොච්ඡෙන. **චික්කලෙනාති** සිලෙසයුත්තතෙලෙන. **උණ්හාභිතත්තරජසිරානම්පීති** උණ්හාභිතත්තානං රජොකිණ්ණසිරානං. **අද්දහත්ථෙනාති** අල්ලහත්ථෙනා’’ති වුත්තං.

උපරි පන පාළියං (චූළව. 275) ‘‘තෙන ඛො පන සමයෙන ඡබ්බග්ගියා භික්ඛූ මස්සුං කප්පාපෙන්ති. මස්සුං වඩ්ඪාපෙන්ති. ගොලොමිකං කාරාපෙන්ති. චතුරස්සකං කාරාපෙන්ති. පරිමුඛං කාරාපෙන්ති. අඩ්ඪදුකං කාරාපෙන්ති. දාඨිකං ඨපෙන්ති. සම්බාධෙ ලොමං සංහරාපෙන්ති. මනුස්සා උජ්ඣායන්ති ඛීයන්ති විපාචෙන්ති ‘සෙය්‍යථාපි ගිහී කාමභොගිනො’ති . භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – න, භික්ඛවෙ, මස්සු කප්පාපෙතබ්බං. න මස්සු වඩ්ඪාපෙතබ්බං. න ගොලොමිකං කාරාපෙතබ්බං. න චතුරස්සකං කාරාපෙතබ්බං. න පරිමුඛං කාරාපෙතබ්බං. න අඩ්ඪදුකං කාරාපෙතබ්බං. න දාඨිකා ඨපෙතබ්බා. න සම්බාධෙ ලොමං සංහරාපෙතබ්බං, යො සංහරාපෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති ආගතං. අට්ඨකථායම්පි (චූළව. අට්ඨ. 275) **“මස්සුං කප්පාපෙන්තීති** කත්තරියා මස්සුං ඡෙදාපෙන්ති. **මස්සුං වඩ්ඪාපෙන්තීති** මස්සුං දීඝං කාරෙන්ති. **ගොලොමිකන්ති** හනුකම්හි දීඝං කත්වා ඨපිතං එළකමස්සු වුච්චති.

චතුරස්සකන්ති චතුකොණං. **පරිමුඛන්ති** උදරෙ ලොමසංහරණං. **අඩ්ඪදුකන්ති** උදරෙ ලොමරාජිට්ඨපනං. **ආපත්ති දුක්කටස්සාති** මස්සුකප්පාපනාදීසු සබ්බත්ථ ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති වුත්තං.

පුන පාළියං (චූළව. 275) ''තෙන ඛො පන සමයෙන භික්ඛූ සක්ඛරිකායපි මධුසිත්ථකෙනපි නාසිකාලොමං ගාහාපෙන්ති, නාසිකා දුක්ඛා හොන්ති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සණ්ඩාසන්ති. තෙන ඛො පන සමයෙන ඡබ්බග්ගියා භික්ඛූ පලිතං ගාහාපෙන්ති. මනුස්සා උජ්ඣායන්ති ඛීයන්ති විපාචෙන්ති 'සෙය්‍යථාපි ගිහී කාමභොගිනො'ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – න, භික්ඛවෙ, පලිතං ගාහාපෙතබ්බං, යො ගාහාපෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති ආගතං. ''සක්ඛරාදීහි නාසිකාලොමග්ගාහාපනෙ ආපත්ති නත්ථි, අනුරක්ඛණත්ථං පන සණ්ඩාසො අනුඤ්ඤාතො''ති අට්ඨකථායං වුත්තං. **''න, භික්ඛවෙ, පලිතං ගාහාපෙතබ්බන්ති** එත්ථ භමුකාය වා නලාටෙ වා දාඨිකාය වා උග්ගන්ත්වා බීභච්ඡං ඨිතං, තාදිසං ලොමං පලිතං වා අපලිතං වා ගාහාපෙතුං වට්ටතී''ති ච වුත්තං.

ආදාසාදිකථා

24. ආදාසාදිකථායං **ආදාසො** නාම මණ්ඩනපකතිකානං මනුස්සානං අත්තනො මුඛච්ඡායාදස්සනත්ථං කංසලොහාදීහි කතො භණ්ඩවිසෙසො. **උදකපත්තො** නාම උදකට්ඨපනකො පාතිසරාවාදිකො භාජනවිසෙසො. **කංසපත්තාදීනීති** ආදාසභාවෙන අකතානි පරිසුද්ධභාවෙන ආලොකකරානි වත්ථූනි. **ආදි**-සද්දෙන සුවණ්ණරජතජාතිඵලිකාදයො සඞ්ගණ්හාති, **කඤ්ජියාදීනීති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන ද්‍රවජාතිකානි තෙලමධුඛීරාදීනි. **ආබාධපච්චයාති** අත්තනො මුඛෙ උප්පන්නවණපච්චයා. තෙනාහ **''සඤ්ඡවි නු ඛො මෙ වණො''**තිආදි. ආයුං සඞ්ඛරොතීති ආයුසඞ්ඛාරො. කො සො? අත්තභාවො, තං **ආයුසඞ්ඛාරං,** තං ඔලොකෙන්තො කෙනාකාරෙන ඔලොකෙය්‍යාති පුච්ඡායමාහ **''ජිණ්ණො නු ඛොම්හි නොති එව''**න්ති. තස්සත්ථො – මම අත්තභාවො ජිණ්ණො නු ඛො වා, නො ජිණ්ණො නු ඛො වාති එවං ඉමිනා මනසිකාරෙන කම්මට්ඨානසීසෙන ඔලොකෙතුං වට්ටති. ''සොභති නු ඛො මෙ අත්තභාවො, නො වා''ති එවං පවත්තෙන අත්තසිනෙහවසෙන ඔලොකෙතුං න වට්ටතීති.

න මුඛං ආලිම්පිතබ්බන්ති විප්පසන්නඡවිවණ්ණකරෙහි මුඛලෙපනෙහි න ලිම්පිතබ්බං. **න උම්මද්දිතබ්බන්ති** නානාඋම්මද්දනෙහි න උම්මද්දිතබ්බං. **න චුණ්ණෙතබ්බන්ති** මුඛචුණ්ණකෙන න මක්ඛෙතබ්බං. **න මනොසිලිකාය මුඛං ලඤ්ජෙතබ්බන්ති** මනොසිලාය තිලකාදිලඤ්ජනානි න කාතබ්බානි . න කෙවලං මනොසිලායමෙව, හරිතාලාදීහිපි තානි න වට්ටන්තියෙව. **අඞ්ගරාගාදයො** පාකටායෙව.

නච්චාදිකථා

25. නච්චාදිකථායං **''සාධුගීතන්ති** අනිච්චතාදිපටිසංයුත්තගීතං. **චතුරස්සෙන වත්තෙනාති** පරිපුණ්ණෙන උච්චාරණවත්තෙන. තරඞ්ගවත්තාදීනං උච්චාරණවිධානානි නට්ඨප්පයොගානී''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.248-249) වුත්තං, විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.248-249) **''සාධුගීතන්ති** අනිච්චතාදිපටිසඤ්ඤුත්තං ගීතං. **චතුරස්සෙන වත්තෙනාති** පරිපුණ්ණෙන උච්චාරණවත්තෙන. තරඞ්ගවත්තාදීනං සබ්බෙසං සාමඤ්ඤලක්ඛණං දස්සෙතුං **'සබ්බෙසං...පෙ.... ලක්ඛණ'**න්ති වුත්තං. යත්තකාහි මත්තාහි අක්ඛරං පරිපුණ්ණං හොති, තතොපි අධිකමත්තායුත්තං කත්වා කථනං **විකාරකථනං** නාම, තථා අකත්වා කථනමෙව ලක්ඛණන්ති අත්ථො''ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. චූළවග්ග 248-249) පන **''සාධුගීතං** නාම පරිනිබ්බුතට්ඨානෙ ගීතන්ති ලිඛිතං. **දන්තගීතං** ගායිතුකාමානං වාක්කරණීයං. දන්තගීතස්ස විභාවනත්ථං **'යං ගායිස්සාමා'**තිආදිමාහ. **චතුරස්සවත්තං** නාම චතුපාදගාථාවත්තං. 'තරඞ්ගවත්තාදීනි උච්චාරණවිධානානි නට්ඨප්පයොගානී'ති ලිඛිත''න්ති වුත්තං.

අඞ්ගච්ඡෙදාදිකථා

26. අඞ්ගච්ඡෙදාදිකථායං ''අත්තනො අඞ්ගජාතං ඡින්දන්තස්සෙව ථුල්ලච්චයං, තතො අඤ්ඤං ඡින්දන්තස්ස දුක්කටං, ආබාධපච්චයා ඡින්දන්තස්ස අනාපත්ති''ති අට්ඨකථායං වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.251) පන **''අඞ්ගජාතන්ති** බීජවිරහිතං පුරිසනිමිත්තං. බීජෙ හි ඡින්නෙ ඔපක්කමිකපණ්ඩකො නාම අභබ්බො හොතීති වදන්ති. එකෙ පන 'බීජස්සපි ඡෙදනක්ඛණෙ දුක්කටාපත්ති එව, කමෙන පුරිසින්ද්‍රියාදිකෙ අන්තරහිතෙ පණ්ඩකො නාම අභබ්බො හොති, තදා ලිඞ්ගනාසනාය නාසෙතබ්බො'ති වදන්ති. **තාදිසං වා දුක්ඛං උප්පාදෙන්තස්සාති** මුට්ඨිප්පහාරාදීහි අත්තනො දුක්ඛං උප්පාදෙන්තස්සා''ති වුත්තං.

පත්තකථා

28. පත්තකථායං **''භූමිආධාරකෙති** වලයාධාරකෙ. **දාරුආධාරකදණ්ඩාධාරකෙසූති** එකදාරුනා කතආධාරකෙ, බහූහි දණ්ඩකෙහි කතආධාරකෙ වාති අත්ථො . තීහි දණ්ඩෙහි කතො පන න වට්ටති. **භූමියං පන නික්කුජ්ජිත්වා එකමෙව ඨපෙතබ්බන්ති** එත්ථ 'ද්වෙ ඨපෙන්තෙන උපරි ඨපිතපත්තං එකෙන පස්සෙන භූමියං ඵුසාපෙත්වා ඨපෙතුං

වට්ටතී’ති වදන්ති. **ආලින්දකමිඩ්ඪිකාදීනන්ති** පමුඛමිඩ්ඪිකාදීනං. **පරිවත්තෙත්වා තත්ථෙව පතිට්ඨාතීති** එත්ථ ‘පරිවත්තෙත්වා තතියවාරෙ තත්ථෙව මිඩ්ඪියා පතිට්ඨාතී’ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. **පරිභණ්ඩන්තෙති** එත්ථ **පරිභණ්ඩං** නාම ගෙහස්ස බහිකුට්ටපාදස්ස ථිරභාවත්ථං කතා තනුකමිඩ්ඪිකා වුච්චති. **තනුකමිඩ්ඪිකායාති** බුද්දකමිඩ්ඪිකාය. මිඩ්ඪන්තෙපි ආධාරකෙ ඨපෙතුං වට්ටති. ‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ආධාරක’න්ති හි වචනතො මිඩ්ඪාදීසු යත්ථ කත්ථචි ආධාරකං ඨපෙත්වා තත්ථ පත්තං ඨපෙතුං වට්ටති ආධාරකෙ ඨපනොකාසස්ස අනියමිතත්තාති වදන්ති. **‘පත්තමාළො** නාම වට්ටෙත්වා පත්තානං අගමනත්ථං වට්ටං වා චතුරස්සං වා ඉට්ඨකාදීහි පරික්ඛිපිත්වා කතො’ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. **සටිකන්ති** උපරි යොජිතං අග්ගළං. **තාවකාලිකං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති** සකිදෙව ගහෙත්වා තෙන ආමිසං පරිභුඤ්ජිත්වා ඡඩ්ඩෙතුං වට්ටතීති අධිප්පායො. **සටිකටාහෙති** භාජනකපාලෙ. පාළියං **අභූං මෙති** එත්ථ භවතීති භූ, වඩ්ඪි. න භූති **අභූ,** අවඩ්ඪි. භයවසෙන පන සා ඉත්ථී **‘අභූ’**න්ති ආහ, විනාසො මය්හන්ති අත්ථො. **ඡවසීසස්ස පත්තන්ති** ඡවසීසමයං පත්තං. පකතිවිකාරසම්බන්ධෙ චෙතං සාමිවචනං. අභෙදෙපි වා තදුපචාරවසෙනෙවායං වොහාරො ‘සිලාපුත්තකස්ස සරීර’න්තිආදීසු විය. **චබ්බෙත්වාති** ඛාදිත්වා. **එකං උදකගණ්ඩුසං ගහෙත්වාති** වාමහත්ථෙනෙව පත්තං උක්ඛිපිත්වා මුඛෙන ගණ්ඩුසං ගහෙත්වා. **උච්ඡිට්ඨහත්ථෙනාති** සාමිසෙන හත්ථෙන. **එත්තාවතාති** එකගණ්ඩුසං ගහණමත්තෙන. **ලුඤ්චිත්වාති** තතො මංසං උද්ධරිත්වා. එතෙසු සබ්බෙසු පණ්ණත්තිං ජානාතු වා, මා වා, ආපත්තියෙවා’’ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.253-255) වුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.252) පන **‘‘ගිහිවිකටානීති** ගිහිසන්තකානි. පාළියං **න අච්ඡුපියන්තීති** න ඵුස්සිතානි හොන්ති. **රූපකාකිණ්ණානි** ඉත්ථිරූපාදිආකිණ්ණානි. **භූමිආධාරකෙති** දන්තාදීහි කතෙ වලයාධාරකෙ. එතස්ස වලයාධාරකස්ස අනුච්චතාය ඨපිතා පත්තා න පරිවත්තන්තීති ‘තයො පත්තෙ ඨපෙතුං වට්ටතී’ති වුත්තං. අනුච්චතඤ්හි සන්ධාය අයං ‘භූමිආධාරකො’ති වුත්තො. **දාරුආධාරකදණ්ඩාධාරකෙසූති** එකදාරුනා කතආධාරකෙ ච බහූහි දණ්ඩකෙහි කතආධාරකෙ ච, එතෙ ච උච්චතරා හොන්ති පත්තෙහි සහ පතනසභාවා, තෙන **‘සුසජ්ජිතෙසූ’**ති වුත්තං. **භමකොටිසදිසෙනාති** යත්ථ ධමකරණාදිං පවෙසෙත්වා ලිඛන්ති, තස්ස භමකස්ස කොටියා සදිසො. තාදිසස්ස දාරුආධාරකස්ස අවිත්ථිණ්ණතාය ඨපිතොපි පත්තො පතතීති ‘අනොකාසො’ති වුත්තො. **ආලින්දකමිඩ්ඪිකාදීනන්ති** පමුඛමිඩ්ඪිකාදීනං, උච්චවත්ථුකානන්ති අත්ථො. **බාහිරපස්සෙති** පාසාදාදීනං බහිකුට්ටෙ. **තනුකමිඩ්ඪිකායාති** වෙදිකාය. සබ්බත්ථ පන හත්ථප්පමාණතො අබ්භන්තරෙ ඨපෙතුං වට්ටති, ආධාරකෙ පන තතො බහිපි වට්ටති. **අඤ්ඤෙන පන භණ්ඩකෙනාති** අඤ්ඤෙන භාරභණ්ඩෙන භණ්ඩකෙන. **‘බන්ධිත්වා ඔලම්බිතු’**න්ති ච වුත්තත්තා පත්තත්ථවිකාය අංසබද්ධකො යථා ලග්ගිතට්ඨානතො න පරිගළති, තථා සබ්බථාපි බන්ධිත්වා ඨපෙතුං වට්ටති. **බන්ධිත්වාපි උපරි ඨපෙතුං න වට්ටතීති** ‘උපරි නිසීදන්තා ඔත්ථරිත්වා භින්දන්තී’ති වුත්තං. **තත්ථ ඨපෙතුං වට්ටතීති** නිසීදනසඞ්කාභාවතො වුත්තං. **බන්ධිත්වා වාති** බන්ධිත්වා ඨපිතඡත්තෙ වා. **යො කොචීති** හත්ථපූරොපි තුච්ඡපත්තොපි. **පරිහරිතුන්ති** දිවසෙ දිවසෙ පිණ්ඩාය චරණත්ථාය ඨපෙතුං. පත්තං අලභන්තෙන පන එකදිවසං පිණ්ඩාය චරිත්වා භුඤ්ජිත්වා ඡඩ්ඩෙතුං වට්ටති. පණ්ණපුටාදීසුපි එසෙව නයො. **ඡවසීසස්ස පත්තොති** ඡවසීසමයො පත්තො, පකතිවිකාරසම්බන්ධෙ චෙතං සාමිවචනං. **චබ්බෙත්වාති** නිට්ඨුභිත්වා. ‘පටිග්ගහං කත්වා’ති වුත්තත්තා උච්ඡිට්ඨහත්ථෙන උදකං ගහෙත්වා පත්තං පරිප්ඵොසිත්වා ධොවනසංසනවසෙන හත්ථං ධොවිතුං වට්ටති. එත්තකෙන හි පත්තං පටිග්ගහං කත්වා හත්ථො ධොවිතො නාම න හොති. **එකං උදකගණ්ඩුසං ගහෙත්වාති** පත්තං අඵුසිත්වා තත්ථ උදකමෙව උච්ඡිට්ඨහත්ථෙන උක්ඛිපිත්වා ගණ්ඩුසං කත්වා, වාමහත්ථෙනෙව වා පත්තං උක්ඛිපිත්වා මුඛෙන ගණ්ඩුසං ගහෙතුම්පි වට්ටති. **බහි උදකෙන වික්ඛාලෙත්වාති** ද්වීසු අඞ්ගුලීසු ආමිසමත්තං වික්ඛාලෙත්වා බහි ගහෙතුම්පි වට්ටති. **පටිබාදිතුකාමොති** එත්ථ සයං න බාදිතුකාමොපි අඤ්ඤෙසං බාදනාරහං ඨපෙතුං ලභති. **තත්ථෙව කත්වාති** පත්තෙයෙව යථාඨපිතට්ඨානතො අනුද්ධරිත්වා. **ලුඤ්චිත්වාති** තතො මංසමෙව නිරවසෙසං උප්පාටෙත්වා’’ති වුත්තං.

වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. චූළවග්ග 254) පන **‘‘ආලින්දකමිඩ්ඪිකාදීනන්ති** පමුඛමිඩ්ඪිකාදීනං. **පරිවත්තෙත්වා තත්ථෙවාති** එත්ථ ‘පරිවත්තෙත්වා තතියවාරෙ තත්ථෙව මිඩ්ඪිකාය පතිට්ඨාතී’ති ලිඛිතං. **පරිභණ්ඩං** නාම ගෙහස්ස බහිකුට්ටපාදස්ස ථිරභාවත්ථං කතා තනුකමිඩ්ඪිකා වුච්චති, එත්ථ **‘පරිවත්තෙත්වා පත්තො භිජ්ජතීති** අධිකරණභෙදාසඞ්කාරඅභාවෙ ඨානෙ ඨපෙතුං වට්ටතී’ති ලිඛිතං. පත්තමාළො වත්තෙත්වා පත්තානං අපතනත්ථං වට්ටං වා චතුරස්සං වා ඉට්ඨකාදීහි පරික්ඛිපිත්වා මාළකච්ඡන්නෙන කතො. ‘පත්තමණ්ඩලිකා පත්තපච්ඡිකා කාලපණ්ණාදීහි කතා’ති ච ලිඛිතං. මිඩ්ඪන්තෙ ආධාරකෙ ඨපෙතුං වට්ටති පත්තසන්ධාරණත්ථං වුත්තත්තා. මඤ්චෙ ආධාරකෙපි න වට්ටති නිසීදනපච්චයා වාරිතත්තා. ආසන්නභූමිකත්තා **ඔලම්බෙතුං වට්ටති**. ‘අංසකූටෙ ලග්ගෙත්වාති (චූළව. අට්ඨ. 254) වචනතො අග්ගහත්ථෙ ලග්ගෙත්වා අඞ්කෙ ඨපෙතුං න වට්ටතී’ති කෙචි වදන්ති, න සුන්දරං. **න කෙවලං යස්ස පත්තොතිආදි** යදි හත්ථෙන ගහිතපත්තෙ භෙදසඤ්ඤා, පගෙව අඤ්ඤෙන සරීරාවයවෙනාති කත්වා වුත්තං. පාළියං පන පචුරවොහාරවසෙන වුත්තං. සටිකපාලමයං **සටිකටාහං. ඡවසීසස්ස පත්තන්ති** ‘සිලාපුත්තකස්ස සරීරං, ඛීරස්ස ධාරා’තිආදිවොහාරවසෙන වුත්තං, මඤ්චෙ නිසීදිතුං ආගතොති අත්ථො. **පිසාචිල්ලිකාති** පිසාචදාරකාතිපි වදන්ති. **දින්නකමෙව** පටිග්ගහිතමෙව. **චබ්බෙත්වාති** ඛාදිත්වා. අට්ඨීනි ච කණ්ටකානි ච **අට්ඨිකණ්ටකානි**. එතෙසු සබ්බෙසු පණ්ණත්තිං ජානාතු වා, මා වා, ආපත්තියෙවාති ලිඛිත’’න්ති වුත්තං.

සබ්බපංසුකූලාදිකථා

29. සබ්බපංසුකූලාදිකථායං පංසු විය කුච්ඡිතභාවෙන උලති පවත්තතීති පංසුකූලං, සබ්බං තං එතස්සාති **සබ්බපංසුකූලිකො,** පත්තචීවරාදිකං සබ්බං සමණපරික්ඛාරං පංසුකූලංයෙව කත්වා ධාරණසීලොති අත්ථො. සමණපරික්ඛාරෙසු කතමං පංසුකූලං කත්වා ධාරෙතුං වට්ටතීති පුච්ඡං සන්ධායාහ **"එත්ථ පන චීවරඤ්ච මඤ්චපීඨඤ්ච පංසුකූලං වට්ටතී"**ති. තත්ථ ච චීවරං විනයවසෙන ච ධුතඞ්ගසමාදානවසෙන ච වට්ටති, මඤ්චපීඨං විනයවසෙනෙව. කතමං පංසුකූලං න වට්ටතීති ආහ **"අජ්ඣොහරණීයං පන දින්නමෙව ගහෙතබ්බ"**න්ති, න අදින්නං, තස්මා පංසුකූලං න වට්ටතීති අධිප්පායො. එත්ථ ච **"අජ්ඣොහරණීය"**න්ති වචනෙන පිණ්ඩපාතගිලානපච්චයභෙසජ්ජපඅක්ඛාරවසෙන උභොපි පච්චයෙ දස්සෙති.

පරිස්සාවනකථා

30. පරිස්සාවනකථායං **අද්ධානමග්ගො** නාම සබ්බන්තිමපරිච්ඡෙදෙන අඩ්ඪයොජනප්පමාණො, තත්තකං මග්ගං පරිස්සාවනං අග්ගහෙත්වා ගච්ඡන්තොපි අඤ්ඤෙන අපරිස්සාවනකෙන භික්ඛුනා යාචියමානො හුත්වා අදෙන්තොපි න වට්ටති, ආපත්තියෙව. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පරිස්සාවන''න්ති අනුජානිත්වා ''චොළකං නප්පහොති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි , භික්ඛවෙ, කටච්ඡුපරිස්සාවන''න්ති (චූළව. 258) වුත්තත්තා පකතිපරිස්සාවනතො කටච්ඡුපරිස්සාවනං ඛුද්දකන්ති විඤ්ඤායති. පකතිපරිස්සාවනස්ස විධානං අට්ඨකථායං න වුත්තං, කටච්ඡුපරිස්සාවනස්ස පන විධානං **"කටච්ඡුපරිස්සාවනං** නාම තීසු දණ්ඩකෙසු විනන්ධිත්වා කත''න්ති (චූළව. අට්ඨ. 258) වුත්තං. කටච්ඡුපරිස්සාවනං වත්වා පුන ''චොළකං නප්පහොති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ධමකරණ''න්ති (චූළව. 258) වුත්තත්තා කටච්ඡුපරිස්සාවනතොපි ධමකරණො ඛුද්දකතරොති විඤ්ඤායති. ධමකරණස්ස විධානං හෙට්ඨා පරික්ඛාරකථායං වුත්තමෙව. ''භික්ඛූ නවකම්මං කරොන්ති, පරිස්සාවනං න සම්මති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දණ්ඩපරිස්සාවන''න්ති (චූළව 259) වුත්තත්තා පකතිපරිස්සාවනතොපි දණ්ඩපරිස්සාවනං මහන්තතරන්ති විඤ්ඤායති. ''දණ්ඩපරිස්සාවනං න සම්මති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඔත්ථරක''න්ති (චූළව. 259) වචනතො දණ්ඩපරිස්සාවනතොපි ඔත්ථරකං මහන්තතරන්ති විඤ්ඤායති. තෙසං පන ද්වින්නම්පි පරිස්සාවනානං විධානං අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 259) ආගතමෙව.

නග්ගකථා

31. නග්ගකථායං **න නග්ගෙන නග්ගො අභිවාදෙතබ්බොති** නග්ගෙන නවකතරෙන භික්ඛුනා නග්ගො වුඩ්ඪතරො භික්ඛු න අභිවාදෙතබ්බො න වන්දිතබ්බො. කස්මා? ''න, භික්ඛවෙ, නග්ගෙන නග්ගො අභිවාදෙතබ්බො, යො අභිවාදෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (චූළව. 261) භගවතා වචනතො න අභිවාදෙතබ්බොති යොජනා . එත්ථ පන **වදි** අභිවාදනථුතීසූති ධාතුස්ස චුරාදිගණත්තා ණෙ-පච්චයො හොති, න හෙත්වත්ථත්තා.

> ''අකම්මකෙහි ධාතූහි, භාවෙ කිච්චා භවන්ති තෙ;
> සකම්මකෙහි කම්මත්ථෙ, අරහසක්කත්ථදීපකා''ති. –

වචනතො කම්මත්ථෙ තබ්බ-පච්චයොති දට්ඨබ්බො. **න නග්ගෙන අභිවාදෙතබ්බ**න්ති එත්ථ තු නග්ගෙන භික්ඛුනා න අභිවාදෙතබ්බන්ති එත්තකමෙව යොජනා. නනු ච භො –

> ''කිච්චා ධාතුහ්‍යකම්මෙහි, භාවෙයෙව නපුංසකෙ;
> තදන්තා පායතො කම්මෙ, සකම්මෙහි තිලිඞ්ගිකා''ති. –

වචනතො, ඉමිස්සා ච ධාතුයා සකම්මත්තා කම්මං අජ්ඣාහරිතබ්බං, කම්මානුරූපඤ්ච ලිඞ්ගං ඨපෙතබ්බං, අථ කස්මා එත්තකමෙව යොජනා කතාති? කම්මවචනිච්ඡාභාවතො. වුත්තඤ්හි –

> ''කම්මස්සාවචනිච්ඡායං, සකම්මාඛ්‍යාතපච්චයා;
> භාවෙපි තං යථා ගෙහෙ, දෙවදත්තෙන පච්චතෙ''ති.

යථා ආඛ්‍යාතපච්චයසඞ්ඛාතා විභත්තියො සකම්මකධාතුතො භවන්තාපි කම්මවචනිච්ඡාය අසති කම්මං අවත්වා භාවත්ථමෙව වදන්ති, එවං කිච්චපච්චයාපි සකම්මකධාතුතො භවන්තාපි කම්මවචනිච්ඡායාභාවතො කම්මං අවත්වා භාවත්ථමෙව වදන්ති, තස්මා කම්මඤ්ච අනජ්ඣාහරිතං, කම්මානුරූපඤ්ච ලිඞ්ගං න ඨපිතං, භාවත්ථානුරූපමෙව ඨපිතන්ති දට්ඨබ්බං. එත්ථ හි ''අයං නාම පුග්ගලො අභිවාදෙතබ්බො''ති අචින්තෙත්වා සාමඤ්ඤතො කත්තාරමෙව ගහෙත්වා ඨපිතොති වෙදිතබ්බො.

න නග්ගෙන නග්ගො අභිවාදාපෙතබ්බොති එත්ථ පන නග්ගෙන වුඩ්ඪතරෙන භික්ඛුනා නග්ගො නවකතරො භික්ඛු න අභිවාදාපෙතබ්බො, න වන්දාපෙතබ්බොති යොජනා. එත්ථ හි සකාරිතස්ස කිච්චපච්චයස්ස දිට්ඨත්තා, ධාතුයා

ච සකම්මකත්තා නවකතරො භික්ඛු ධාතුකත්තා හොති, වුඩ්ඪතරො භික්ඛු ධාතුකම්මං , පුන කාරිතසම්බන්ධෙ වුඩ්ඪතරො භික්ඛු කාරිතකත්තා හොති, නවකතරො භික්ඛු කාරිතකම්මං. වුත්තඤ්හි –

> ‘‘හෙතුක්‍රියාය සම්බන්ධී-භාවා කම්මන්ති මඤ්ඤතෙ;
> හෙතුක්‍රියාපධානත්තා, අඤ්ඤථානුපපත්තිතො’’ති.

න නග්ගෙන අභිවාදාපෙතබ්බන්ති එත්ථ තු නග්ගෙන වුඩ්ඪතරෙන භික්ඛුනා න අභිවාදාපෙතබ්බං, න වන්දාපෙතබ්බන්ති යොජනා, එත්ථාපි කම්මවචනිච්ඡායාභාවතො වුත්තනයෙන භාවෙයෙව කිච්චපච්චයො හොතීති දට්ඨබ්බො. නනු වන්දාපකෙ සති වන්දාපෙතබ්බො ලබ්භතියෙව, අථ ‘‘කස්මා කම්මවචනිච්ඡායාභාවතො’’ති වුත්තන්ති? ‘‘වත්තිච්ඡානුපුබ්බිකා සද්දපටිපත්තී’’ති වචනතො වත්තිච්ඡාභාවතො න වුත්තන්ති. වුත්තඤ්හෙතං පුබ්බාචරියෙහි –

> ‘‘වත්තිච්ඡා න භවෙ සන්ත-මප්‍යසන්තම්පි සා භවෙ;
> තං යථානුදරා කඤ්ඤා, සමුද්දො කුණ්ඩිකාති වා’’ති.

ඉතරෙසුපි සුවිඤ්ඤෙය්‍යාමෙව. පටිච්ඡාදෙන්ති අඞ්ගමඞ්ගානි එතාහීති **පටිච්ඡාදියො**.

ගන්ධපුප්ඵකථා

32. ගන්ධපුප්ඵකථායං **‘‘ගන්ධගන්ධං පන ගහෙත්වා කවාටෙ පඤ්චඞ්ගුලිං දාතුං වට්ටතී’’**ති වචනතො ගන්ධෙ දින්නෙ පටිග්ගහිතුං වට්ටති, නො ලිම්පිතුන්ති සිද්ධං. ඉදානි පන මනුස්සා භික්ඛූ භොජෙත්වා හත්ථධොවනාවසානෙ හත්ථවාසත්ථාය ගන්ධවිලෙපනං දෙන්ති, තං භික්ඛූ පටිග්ගහෙත්වා එකච්චෙ හත්ථමෙව ලිම්පෙන්ති, එකච්චෙ කායම්පි මුඛම්පි ආලිම්පෙන්ති, ‘‘සුගන්ධො වතා’’තිආදීනි වත්වා හට්ඨපහට්ඨාකාරං කරොන්ති, තං වට්ටති, න වට්ටතීති? ‘‘කවාටෙ පඤ්චඞ්ගුලිකං දාතුං වට්ටතී’’ති විහාරෙ කවාටධූපනමත්තස්සෙව වුත්තත්තා කායධූපනස්ස අවුත්තත්තා, ‘‘මාලාගන්ධවිලෙපනධාරණමණ්ඩනවිභූසනට්ඨානා වෙරමණී’’ති වචනස්සානුලොමතො ච න වට්ටතීති දිස්සති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. **‘‘පුප්ඵං ගහෙත්වා විහාරෙ එකමන්තං නික්ඛිපිතු’’**න්ති වචනතො පුප්ඵෙ දින්නෙ ගහෙතුං වට්ටති, න පිළන්ධනාදීනි කාතුන්ති සිද්ධං. ඉදානි පන භික්ඛූසු ගන්ධපුප්ඵෙසු ලද්ධෙසු ‘‘සුරභිගන්ධං වතිදං පුප්ඵ’’න්තිආදීනි වත්වා පහට්ඨාකාරං කත්වා සිඞ්ඝන්ති, තං වට්ටති, න වට්ටතීති? තම්පි විහාරෙයෙව එකමන්තං ඨපනස්ස වුත්තත්තා සිඞ්ඝිතබ්බාදිභාවස්ස අවුත්තත්තා, මාලාගන්ධාදිපායස්ස අනුලොමතො ච න වට්ටතීති දිස්සති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. ‘‘එකමන්තං නික්ඛිපිතු’’න්ති වචනස්ස පන සාමත්ථියතො චෙතියපටිමාපූජනාදීනි ච කාතුං වට්ටතීති විඤ්ඤායති.

ආසිත්තකූපධානකථා

33. ආසිත්තකූපධානකථායං මනුස්සානං හරණසීලතං සන්ධාය **‘‘තම්බලොහෙන වා රජතෙන වා’’**ති වුත්තං, විකප්පනත්ථෙන පන වා-සද්දෙන හිරඤ්ඤෙන වා සුවණ්ණෙන වාතිආදිං සඞ්ගණ්හාති. **පටික්ඛිත්තත්තා පනාති** භගවතා පන ආසිත්තකූපධානස්ස සාමඤ්ඤවසෙන පටික්ඛිත්තත්තා. න කෙවලං රතනපෙළා එව න වට්ටති, අථ ඛො **දාරුමයාපීති**. එත්ථ **පි**-සද්දො සම්පිණ්ඩනත්ථො, තං න විලීවමයතාලපණ්ණමයවෙත්තමයාදිකං සම්පිණ්ඩෙති.

මළොරිකකථා

34. මළොරිකකථායං **‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මළොරික’’**න්ති ගිලානො භික්ඛු භුඤ්ජමානො න සක්කොති හත්ථෙන පත්තං සන්ධාරෙතුං, තස්මා අනුඤ්ඤාතං. පුබ්බෙ පත්තසඞ්ගොපනත්ථං ආධාරකො අනුඤ්ඤාතො, ඉදානි භුඤ්ජනත්ථං. **දණ්ඩාධාරකො වුච්චතීති** දණ්ඩාධාරකො පධානතො මළොරිකොති වුච්චති. යට්ඨී…පෙ…. පීඨාදීනිපි ආධාරකසාමඤ්ඤෙන එත්ථෙව පවිට්ඨානීති සම්බන්ධො. ආධාරකං නාම ඡිද්දං විද්ධම්පි අත්ථි, අවිද්ධම්පි අත්ථි, තෙසු කතමං වට්ටතීති ආහ **‘‘ආධාරසඞ්ඛෙපගමනතො හි…පෙ…. වට්ටතියෙවා’’**ති.

එකභාජනාදිකථා

35. එකභාජනාදිකථායං **එකතොභුඤ්ජනං** නාම එකභාජනස්මිං එකක්ඛණෙයෙව සහභුඤ්ජනං, න නානාභාජනෙ. එකභාජනස්මිම්පි න නානාක්ඛණෙති ආහ **‘‘සචෙ පනා’’**තිආදි. **තස්මිං අපගතෙ** තස්ස අපගතත්තා **ඉතරස්ස සෙසකං භුඤ්ජිතුං වට්ටති**. ඉමිනා එකක්ඛණෙ අභුඤ්ජනභාවං දස්සෙති. **ඉතරස්සපීති**ආදීසු **ඉතරස්සපීති** ඉතරීතරකථනං, සෙසභුඤ්ජකතො ඉතරස්සාති අත්ථො. තෙන පඨමං ගහෙත්වා ගතභික්ඛුමෙවාහ. **තස්මිං ඛීණෙ** තස්ස ඛණත්තා පඨමං ගහිතවත්ථුස්ස ඛීණත්තා **පුන ගහෙතුං වට්ටති**. ඉමිනා සහඅභුඤ්ජනභාවං දස්සෙති.

න එකමඤ්චෙ නිපජ්ජිතබ්බං සතිපි නානාඅත්ථරණෙ ''න එකමඤ්චෙ තුවට්ටිතබ්බං, යො තුවට්ටෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (චූළව. 264) වචනතො. **න එකත්ථරණෙ නිපජ්ජිතබ්බං** සතිපි නානාමඤ්චෙ ''න එකත්ථරණා තුවට්ටිතබ්බ''න්ති (චූළව. 264) වචනතො, පගෙව උභින්නං එකත්තෙති අත්ථො. යදි එවං නානාමඤ්චනානාඅත්ථරණෙසු අසන්තෙසු කථං අනාපත්ති සියාති චින්තායමාහ **''වවත්ථානං පනා''**තිආදි. **එකත්ථරණපාවුරණෙහීති** එත්ථ පන අයං එකත්ථරණපාවුරණසද්දො න වත්ථසමාසො හොති, අථ ඛො බාහිරත්ථසමාසොති ආහ **''එකං අත්ථරණඤ්චෙව පාවුරණඤ්ච එතෙසන්ති එකත්ථරණපාවුරණා''**ති, තිපදතුල්‍යාධිකරණබාහිරත්ථසමාසොයං. කෙසමෙතමධිවචනන්ත්‍යාහ **''එකං අන්තං අත්ථරිත්වා එකං පාරුපිත්වා නිපජ්ජන්තානමෙතං අධිවචන''**න්ති, එවං නිපජ්ජන්තානං භික්ඛූනං එතං එකත්ථරණපාවුරණපදං අධිවචනං හොතීති අධිප්පායො. කෙසං පන අන්තන්ති ආහ **''සංහාරිමාන''**න්තිආදි.

වෙලපටිකකථා

36. වෙලපටිකකථායං **වෙලපටිකන්ති** චෙලසන්ථරං. කිං පන භගවතො සික්ඛාපදපඤ්ඤාපනෙ කාරණන්ති? ''බොධිරාජකුමාරො කිර 'සචෙ අහං පුත්තං ලච්ඡාමි, අක්කමිස්සති මෙ භගවා චෙලපටික'න්ති ඉමිනා අජ්ඣාසයෙන සන්ථරි, අභබ්බො චෙස පුත්තලාභාය, තස්මා භගවා න අක්කමි. යදි අක්කමෙය්‍ය, පච්ඡා පුත්තං අලභන්තො 'නායං සබ්බඤ්ඤූ'ති දිට්ඨිං ගණ්හෙය්‍ය, ඉදං තාව භගවතො අනක්කමනෙ කාරණං. යස්මා පන භික්ඛූපි යෙ අජානන්තා අක්කමෙය්‍යුං, තෙ ගිහීනං පරිභූතා භවෙය්‍යුං, තස්මා භික්ඛූ පරිභවතො මොචෙතුං සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙසි, ඉදං සික්ඛාපදපඤ්ඤාපනෙ කාරණ''න්ති අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 268) වුත්තං.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.268) පන **''භගවා තුණ්හී අහොසීති** 'කිස්ස නු ඛො අත්ථාය රාජකුමාරෙන අයං මහාසක්කාරො කතො'ති ආවජ්ජෙන්තො පුත්තපත්ථනාය කතභාවං අඤ්ඤාසි. සො හි රාජපුත්තො අපුත්තකො, සුතඤ්චානෙන අහොසි 'බුද්ධානං කිර අධිකාරං කත්වා මනසා ඉච්ඡිතං ලභන්ති'ති, සො 'සචාහං පුත්තං ලභිස්සාමි, සම්මාසම්බුද්ධො ඉමං චෙලපටිකං අක්කමිස්සති. නො චෙ ලභිස්සාමි, න අක්කමිස්සති'ති පත්ථනං කත්වා සන්ථරාපෙසි. අථ භගවා 'නිබ්බත්තිස්සති නු ඛො එතස්ස පුත්තො'ති ආවජ්ජෙත්වා 'න නිබ්බත්තිස්සති'ති අද්දස. පුබ්බෙ කිර සො එකස්මිං දීපෙ වසමානො භරියාය සමානච්ඡන්දො අනෙකසකුණපොතකෙ ඛාදි. 'සචස්ස මාතුගාමො පුඤ්ඤවා භවෙය්‍ය, පුත්තං ලභෙය්‍ය, උභොහි පන සමානච්ඡන්දෙහි හුත්වා පාපකම්මං කතං , තෙනස්ස පුත්තො න නිබ්බත්තිස්සතීති අඤ්ඤාසි. දුස්සෙ පන අක්කන්තෙ 'බුද්ධානං අධිකාරං කත්වා පත්ථිතං ලභන්තීති ලොකෙ අනුස්සවො, මයා ච මහාඅධිකාරො කතො, න ච පුත්තං ලභාමි, තුච්ඡං ඉදං වචන'න්ති මිච්ඡාගාහං ගණ්හෙය්‍ය. තිත්ථියාපි 'නත්ථි සමණානං අකත්තබ්බං නාම, චෙලපටිකම්පි මද්දන්තා ආහිණ්ඩන්ති'ති උජ්ඣායෙය්‍යුං, එතරහි ච අක්කමන්තෙසු බහූ භික්ඛූ පරචිත්තවිදුනො, තෙ භබ්බත්තං ජානිත්වා අක්කමිස්සන්ති. අභබ්බතං ජානිත්වා න අක්කමිස්සන්ති. අනාගතෙ පන උපනිස්සයො මන්දො භවිස්සති, අනාගතං න ජානිස්සන්ති. තෙසු අක්කමන්තෙසු සචෙ පත්ථිතං සමිජ්ඣිස්සති, ඉච්චෙතං කුසලං. නො චෙ ඉජ්ඣිස්සති, 'පුබ්බෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස අධිකාරං කත්වා ඉච්ඡිතිච්ඡිතං ලභන්ති, ඉදානි න ලභන්ති, තෙයෙව මඤ්ඤෙ භික්ඛූ පටිපත්තිපූරකා අහෙසුං, ඉමෙ පන පටිපත්තිං පූරෙතුං න සක්කොන්ති'ති මනුස්සා විප්පටිසාරිනො භවිස්සන්තීති ඉමෙහි තීහි කාරණෙහි භගවා අක්කමිතුං අනිච්ඡන්තො තුණ්හී අහොසි. **පච්ඡිමං ජනතං තථාගතො අනුකම්පතීති** ඉදං පන ථෙරො වුත්තෙසු කාරණෙසු තතියකාරණං සන්ධායාහා''ති වුත්තං.

පාළියං (චූළව. 268) ''යාචියමානෙන චෙලපටිකං අක්කමිතු''න්ති වචනතො යාචියමානෙන එව අක්කමිතබ්බං, නො අයාචියමානෙනාති සිද්ධං, තත්ථපි ''මඞ්ගලත්ථායා''ති (චූළව. 268) වචනතො මඞ්ගලත්ථාය යාචියමානෙන අක්කමිතබ්බං, න සිරිසොභග්ගාදිඅත්ථාය යාචියමානෙනාති ච, තත්ථපි ''ගිහීන''න්ති (චූළව. 268) වචනතො ගිහීනං එව චෙලසන්ථරං අක්කමිතබ්බං, න පබ්බජිතානන්ති ච. අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 268) **''යා කාචි ඉත්ථී අපගතගබ්භා වා හොතු, ගරුගබ්භා වා''**ති අනියමවාචකෙන වා-සද්දෙන වචනතො න කෙවලං ඉමා ද්වෙයෙව ගහෙතබ්බා, අථ ඛො ''පතිට්ඨිතගබ්භා වා විජාතපුත්තා වා''තිආදිනා යා කාචි මඞ්ගලිකායො ඉත්ථියොපි පුරිසාපි ගහෙතබ්බා. **''එවරූපෙසු ඨානෙසූ''**ති වුත්තත්තා න කෙවලං යථාවුත්තට්ඨානෙසුයෙව, අථ ඛො තංසදිසෙසු යෙසු කෙසුචි මඞ්ගලට්ඨානෙසු යෙසං කෙසඤ්චි ගිහීනං මඞ්ගලත්ථාය යාචියමානානං චෙලසන්ථරං අක්කමිතුං වට්ටතීති සිජ්ඣති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. පාළියං (චූළව. 268) ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ධොතපාදකං අක්කමිතු''න්ති සාමඤ්ඤවසෙන වචනතො, අට්ඨකථායඤ්ච (චූළව. අට්ඨ. 268) ''තං අක්කමිතුං වට්ටති''ති අවිසෙසෙන වුත්තත්තා ධොතපාදකං අයාචියමානෙනපි භික්ඛුනා අක්කමිතබ්බන්ති සිද්ධං, **''ධොතෙහි පාදෙහි අක්කමනත්ථායා''**ති පන වුත්තත්තා අධොතෙහි අක්කමිතුං න වට්ටතීති ච, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

පාදඝංසනීයකථා

37. පාදඝංසනීයකථායං පඨමං තාව අකප්පියපාදඝංසනිං දස්සෙතුං **''කතකං න වට්ටතී''**ති ආහ. කතකං නාම කීදිසන්ති පුච්ඡාය සති වුත්තං **''කතකං නාම පදුමකණ්ණිකාකාර''**න්තිආදි. කස්මා පටික්ඛිත්තන්ති වුත්තං **''බාහුලිකානුයොගත්තා''**ති. තතො කප්පියපාදඝංසනියො දස්සෙතුමාහ **''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තිස්සො පාදඝංසනියො''**තිආදි. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

බීජනීකථා

38. බීජනීකථායං පඨමං තාව අකප්පියබීජනිං දස්සෙතුං **"චමරීවාලෙහි කතබීජනී න වට්ටතී"**ති ආහ. තතො කප්පියඡබීජනියො දස්සෙතුං **"මකසබීජනීආදි වට්ටතී"**ති ආහ. තත්ථ **කප්පියඡබීජනියො** නාම මකසබීජනී, වාකමයබීජනී, උසීරමයබීජනී, මොරපිඤ්ඡමයබීජනී, විධූපනං, තාලවණ්ටඤ්චාති. තාසං විසෙසං දස්සෙතුං **"විධූපනන්ති බීජනී වුච්චතී"**තිආදිමාහ . උසීරමයං මොරපිඤ්ඡමයඤ්ච සුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා න වුත්තං. **"බීජනින්ති** චතුරස්සබීජනිං. **තාලවණ්ටන්ති** තාලපත්තාදීහි කතං මණ්ඩලිකබීජනි''න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.269) වුත්තං.

ඡත්තකථා

39. ඡත්තකථායං **ඡත්තං** නාම තීණි ඡත්තානි සෙතච්ඡත්තං, කිලඤ්ජච්ඡත්තං, පණ්ණච්ඡත්තන්ති. තත්ථ **සෙතච්ඡත්තන්ති** වත්ථපලිගුණ්ඨිතං පණ්ඩරච්ඡත්තං. **කිලඤ්ජච්ඡත්තන්ති** විලීවච්ඡත්තං. **පණ්ණච්ඡත්තන්ති** තාලපණ්ණාදීහි යෙහි කෙහිචි කතං. **මණ්ඩලබද්ධං සලාකබද්ධන්ති** ඉදං පන තිණ්ණම්පි ඡත්තානං පඤ්ජරදස්සනත්ථං වුත්තං. තානි හි මණ්ඩලබද්ධානි චෙව හොන්ති සලාකබද්ධානි ච. යම්පි තත්ථජාතකදණ්ඩෙන කතං එකපණ්ණච්ඡත්තං හොති, තම්පි ඡත්තමෙව. **"විලීවච්ඡත්තන්ති** වෙණුවිලීවෙහි කතං ඡත්තං. **තත්ථජාතකදණ්ඩකෙන කතන්ති** තාලපණ්ණං සහ දණ්ඩකෙන ඡින්දිත්වා තමෙව ඡත්තදණ්ඩං කරොන්ති ගොපාලකාදයො විය, තං සන්ධායෙතං වුත්ත''න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.634) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.634) පන **"විලීවච්ඡත්තන්ති** වෙණුපෙසිකාහි කතං. **මණ්ඩලබද්ධානීති** දීඝසලාකාසු තිරියං වලයාකාරෙන සලාකං ඨපෙත්වා සුත්තෙහි බද්ධානි දීඝඤ්ච තිරියඤ්ච උජුකමෙව සලාකායො ඨපෙත්වා දළ්හබද්ධානි චෙව තිරියං ඨපෙත්වා දීඝදණ්ඩකෙහෙව සඞ්කොචාරහං කත්වා සුත්තෙහෙව තිරියං බද්ධානි. **තත්ථජාතකදණ්ඩකෙන කතන්ති** සහ දණ්ඩකෙන ඡින්නතාලපණ්ණාදීහි කත''න්ති වුත්තං. ඉධ පන ඡත්තධාරකපුග්ගලවසෙන වුත්තං, තස්මා අගිලානස්ස භික්ඛුනො ඡත්තං ධාරෙතුං න වට්ටති. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

නඛකථා

40. නඛකථායං දීඝනඛධාරණපච්චයා උප්පන්නෙ වත්ථුස්මිං ''න, භික්ඛවෙ, දීඝා නඛා ධාරෙතබ්බා, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (චූළව. 274) වචනතො ධාරෙන්තස්ස ආපත්ති. ''නඛෙනපි නඛං ඡින්දන්ති, මුඛෙනපි නඛං ඡින්දන්ති, කුට්ටෙපි සංඝසන්ති, අඞ්ගුලියො දුක්ඛා හොන්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, නඛච්ඡෙදන''න්ති (චූළව. 274) වචනතො නඛච්ඡෙදනසත්ථකං ධාරෙතුං වට්ටති. හෙට්ඨා ච ''නඛච්ඡෙදනං වලිතකංයෙව කරොන්ති, තස්මා තං වට්ටතී''ති අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 1.85) වුත්තං. **"වලිතකන්ති** නඛච්ඡෙදනකාලෙ දළ්හග්ගහණත්ථං වලීහි යුත්තමෙව කරොන්ති, තස්මා තං වට්ටතී''ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.85) වුත්තං. **මංසප්පමාණෙනාති** අඞ්ගුලග්ගමංසප්පමාණෙන. **වීසතිමට්ඨන්ති** වීසතිපි හත්ථපාදනඛෙ ලිඛිතමට්ඨෙ කරොන්ති. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

ලොමකථා

ලොමකථායං ''සම්බාධෙලොමං සංහරාපෙන්ති. මනුස්සා උජ්ඣායන්ති ඛීයන්ති විපාචෙන්ති සෙය්‍යථාපි ගිහී කාමභොගිනො''ති වත්ථුස්මිං උප්පන්නෙ ''න, භික්ඛවෙ…පෙ…. දුක්කටස්සා''ති (චූළව. 275) වචනතො සංහරාපෙන්තස්ස ආපත්ති. අඤ්ඤතරස්ස භික්ඛුනො සම්බාධෙ වණො හොති, භෙසජ්ජං න තිට්ඨතීති ඉමිස්සා අට්ඨුප්පත්තියා ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ආබාධපච්චයා සම්බාධෙ ලොමං සංහරාපෙතු''න්ති (චූළව. 275) වචනතො ආබාධපච්චයා භෙසජ්ජපතිට්ඨාපනත්ථාය සම්බාධෙ ලොමං හරාපෙන්තස්ස අනාපත්ති. ''සෙය්‍යථාපි පිසාචිල්ලිකා''ති මනුස්සානං උජ්ඣායනපච්චයා ''න, භික්ඛවෙ, දීඝං නාසිකාලොමං ධාරෙතබ්බං, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (චූළව. 275) වචනතො ධාරණපච්චයා ආපත්ති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සණ්ඩාස''න්ති අනුරක්ඛණත්ථාය සණ්ඩාසො අනුඤ්ඤාතො, තස්මා නාසිකාලොමං සණ්ඩාසෙන හරාපෙතුං වට්ටති. **පලිතන්ති** පණ්ඩරකෙසං. **ගාහෙතුං න වට්ටති** ''මා මෙ ජරාභාවො හොතූ''ති මනසි කතත්තා. **ඛීභච්ඡං හුත්වාති** විරූපං හුත්වා. **පලිතං වා අපලිතං වාති** පණ්ඩරං වා අපණ්ඩරං වා. **ගාහාපෙතුං වට්ටති** අප්පසාදාවහත්තාති.

කායබන්ධනකථා

41. කායබන්ධනකථායං **අකායබන්ධනෙනාති** අබන්ධිතකායබන්ධනෙන. භික්ඛුනාති සෙසො. අථ වා **අකායබන්ධනෙනාති** අබන්ධිතකායබන්ධනො හුත්වාති ඉත්ථම්භූතත්ථෙ කරණවචනං යථා ''භින්නෙන සීසෙන පග්ඝරන්තෙන ලොහිතෙන පටිවිසකෙ උජ්ඣාපෙසී''ති. තෙනාහ **"අබන්ධිත්වා නික්ඛමන්තෙන යත්ථ සරති, තත්ථ බන්ධිතබ්බ"**න්ති. **කායබන්ධනං** නාම ඡ කායබන්ධනානි කලාබුකං, දෙඩ්ඩුභකං, මුරජං, මද්දවීණං, පට්ටිකං, සූකරන්තකන්ති. තත්ථ **කලාබුකං** නාම බහුරජ්ජුකං. **දෙඩ්ඩුභකං** නාම උදකසප්පසීසසදිසං. **මුරජං** නාම මුරජවට්ටිසණ්ඨානං වෙඨෙත්වා කතං. **මද්දවීණං** නාම පාමඞ්ගසණ්ඨානං. ඊදිසඤ්හි එකම්පි න වට්ටති, පගෙව බහූනි.

තස්මා පටික්ඛිත්තානි අකප්පියකායබන්ධනානි නාම චත්තාරි හොන්ති, පට්ටිකං, සූකරන්තකන්ති ඉමානි ද්වෙ කායබන්ධනානි භගවතා අනුඤ්ඤාතානි කප්පියකායබන්ධනානි නාම, තස්ස පකතිවීතා වා මච්ඡකණ්ටකවායිමා වා පට්ටිකා වට්ටති, සෙසා කුඤ්ජරච්ඡිකාදිභෙදා න වට්ටති. **සූකරන්තකං** නාම කුඤ්චිකකොසකසණ්ඨානං හොති, එකරජ්ජුකං, පන මුද්දිකකායබන්ධනඤ්ච සූකරන්තකං අනුලොමෙති. ඉමෙහි පන ද්වීහි සද්ධිං අට්ඨ කායබන්ධනානි හොන්ති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මුරජං මද්දවීණ''න්ති ඉදං දසාසුයෙව අනුඤ්ඤාතන්ති පාමඞ්ගදසා චෙත්ථ චතුන්නං උපරි න වට්ටති. **සොභකං** නාම වෙඨෙත්වා මුඛවට්ටිසිබ්බනං. **ගුණකං** නාම මුදිඞ්ගසණ්ඨානෙන සිබ්බනං. එවං සිබ්බිතා හි අන්තො ථිරා හොන්තීති වුච්චති. **පවනන්තොති** පාසන්තො වුච්චති. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. චූළවග්ග 277-278) පන ''මුද්දිකකායබන්ධනං නාම චතුරස්සං අකත්වා සජ්ජිතං . **පාමඞ්ගදසා** චතුරස්සා. **මුදිඞ්ගසණ්ඨානෙනාති** සඞ්ඝාටියා මුදිඞ්ගසිබ්බනාකාරෙන වරකසීසාකාරෙන. **පවනන්තොති** පාසන්තො, 'දසාමූල'න්ති ච ලිඛිතං. අකායබන්ධනෙන සඤ්චිච්ච වා අසඤ්චිච්ච වා ගාමප්පවෙසනෙ ආපත්ති. සරිතට්ඨානතො බන්ධිත්වා පවිසිතබ්බං, නිවත්තිතබ්බං වාති ලිඛිත''න්ති වුත්තං.

නිවාසනපාරුපනකථා

42. නිවාසනපාරුපනකථායං **හත්ථිසොණ්ඩාදිවසෙන ගිහිනිවත්ථං න නිවාසෙතබ්බන්ති** එත්ථ **හත්ථිසොණ්ඩකං** (චූළව. අට්ඨ. 280; කඞ්ඛා. අට්ඨ. පරිමණ්ඩලසික්ඛාපදවණ්ණනා) නාම නාභිමූලතො හත්ථිසොණ්ඩසණ්ඨානං ඔලම්බකං කත්වා නිවත්ථං චොළිකඉත්ථීනං නිවාසනං විය. **මච්ඡවාළකං** නාම එකතො දසන්තං එකතො පාසන්තං ඔලම්බිත්වා නිවත්ථං. **චතුකණ්ණකං** නාම උපරිතො ද්වෙ, හෙට්ඨතො ද්වෙති එවං චත්තාරො කණ්ණෙ දස්සෙත්වා නිවත්ථං. **තාලවණ්ටකං** නාම තාලවණ්ටාකාරෙන සාටකං ඔලම්බිත්වා නිවාසනං. **සතවලිකං** නාම දීඝසාටකං අනෙකක්ඛත්තුං ඔභුජිත්වා ඔවට්ටිකං කරොන්තෙන නිවත්ථං, වාමදක්ඛිණපස්සෙසු වා නිරන්තරං වලියො දස්සෙත්වා නිවත්ථං. සචෙ පන ජාණුතො පට්ඨාය එකං වා ද්වෙ වා වලියො පඤ්ඤායන්ති, වට්ටති. **සංවෙල්ලියං නිවාසෙන්තීති** මල්ලකම්මකාරාදයො විය කච්ඡං බන්ධිත්වා නිවාසෙන්ති, එවං නිවාසෙතුං ගිලානස්සපි මග්ගප්පටිපන්නස්සපි න වට්ටති. **සෙතපටපාරුතාදිවසෙන න ගිහිපාරුතං පාරුපිතබ්බන්ති** එත්ථ යං කිඤ්චි සෙතපටපාරුතං පරිබ්බාජකපාරුතං එකසාටකපාරුතං සොණ්ඩපාරුතං අන්තෙපුරිකපාරුතං මහාජෙට්ඨකපාරුතං කුටිපවෙසකපාරුතං බ්‍රාහ්මණපාරුතං පාළිකාරකපාරුතන්ති එවමාදි පරිමණ්ඩලලක්ඛණතො අඤ්ඤථා පාරුතං සබ්බමෙතං **ගිහිපාරුතං** නාම, තස්මා යථා සෙතපටා අඩ්ඪපාලකනිගණ්ඨා පාරුපන්ති, යථා ච එකච්චෙ පරිබ්බාජකා උරං විවරිත්වා ද්වීසු අංසකූටෙසු පාවුරණං ඨපෙන්ති, යථා ච එකසාටකා මනුස්සා නිවත්ථසාටකස්ස එකෙන අන්තෙන පිට්ඨිං පාරුපිත්වා උභො කණ්ණෙ උභොසු අංසකූටෙසු ඨපෙන්ති, යථා ච සුරාසොණ්ඩාදයො සාටකෙන ගීවං පරික්ඛිපිත්වා උභො අන්තෙ උරෙ වා ඔලම්බෙන්ති, පිට්ඨියං වා ඛිපෙන්ති, යථා ච අන්තෙපුරිකායො අක්ඛිතාරකමත්තං දස්සෙත්වා ඔගුණ්ඨිකං පාරුපන්ති, යථා ච මහාජෙට්ඨා දීඝසාටකං නිවාසෙත්වා තස්සෙව එකෙන අන්තෙන සකලසරීරං පාරුපන්ති, යථා ච කස්සකා ඛෙත්තකුටිං පවිසන්තා සාටකං පලිවෙඨෙත්වා උපකච්ඡකෙ පක්ඛිපිත්වා තස්සෙව එකෙන අන්තෙන සරීරං පාරුපන්ති, යථා ච බ්‍රාහ්මණා උභින්නං උපකච්ඡකානං අන්තරෙ සාටකං පවෙසෙත්වා අංසකූටෙසු පාරුපන්ති, යථා ච පාළිකාරකො භික්ඛු එකංසපාරුපනෙන පාරුතං වාමබාහුං විවරිත්වා චීවරං අංසකූටෙ ආරොපෙති. එවං අපාරුපිත්වා සබ්බෙපි එතෙ අඤ්ඤෙ ච එවරූපෙ පාරුපනදොසෙ වජ්ජෙත්වා නිබ්බිකාරං පරිමණ්ඩලං පාරුපිතබ්බං. තථා අපාරුපිත්වා ආරාමෙ වා අන්තරඝරෙ වා අනාදරෙන යං කිඤ්චි විකාරං කරොන්තස්ස දුක්කටං.

කාජකථා

43. කාජකථායං **මුණ්ඩවෙඨීති** යථා රඤ්ඤො කුහිඤ්චි ගච්ඡන්තො පරික්ඛාරභණ්ඩග්ගහණමනුස්සාති අධිප්පායො. **උභතොකාජන්ති** එකස්මිංයෙව කාජෙ පුරතො ච පච්ඡතො ච උභොසු භාගෙසු ලග්ගෙත්වා වහිතබ්බභාරං. **එකතොකාජන්ති** එකතො පච්ඡතොයෙව ලග්ගෙත්වා වහිතබ්බභාරං. **අන්තරාකාජන්ති** මජ්ඣෙ ලග්ගෙත්වා ද්වීහි වහිතබ්බභාරං. **සීසභාරාදයො** සීසාදීහි වහිතබ්බභාරාදයො එව. **ඔලම්බකන්ති** හත්ථෙන ඔලම්බිත්වා වහිතබ්බභාරං. එතෙසු උභතොකාජමෙව න වට්ටති, සෙසා වට්ටන්ති.

දන්තකට්ඨකථා

44. දන්තකට්ඨකථායං දන්තකට්ඨස්ස අඛාදනෙ පඤ්ච දොසෙ, ඛාදනෙ පඤ්චානිසංසෙ ච දස්සෙත්වා භගවතා භික්ඛූනං දන්තකට්ඨං අනුඤ්ඤාතං. තත්ථ **පඤ්ච දොසා** නාම අචක්ඛුස්සං, මුඛං දුග්ගන්ධං, රසහරණියො න විසුජ්ඣන්ති, පිත්තං සෙම්හං භත්තං පරියොනන්ධති, භත්තමස්ස නච්ඡාදෙතීති. තත්ථ **අචක්ඛුස්සන්ති** චක්ඛූනං හිතං න හොති, පරිහානිං ජනෙති. **නච්ඡාදෙතීති** න රුච්චති. **පඤ්චානිසංසා** වුත්තපටිපක්ඛතො වෙදිතබ්බා. තතො දීඝදන්තකට්ඨඛාදනෙ ච අතිමදාහකදන්තකට්ඨඛාදනෙ ච දුක්කටං පඤ්ඤපෙත්වා අට්ඨඞ්ගුලපරමං චතුරඞ්ගුලපච්ඡිමං දන්තකට්ඨං අනුඤ්ඤාතං. තත්ථ අට්ඨඞ්ගුලං පරමං එතස්ස දන්තකට්ඨස්සාති **අට්ඨඞ්ගුලපරමං**. චතුරඞ්ගුලං පච්ඡිමං පමාණං එතස්ස දන්තකට්ඨස්සාති **චතුරඞ්ගුලපච්ඡිමං. අතිමදාහකන්ති** අතිඛුද්දකං. අට්ඨඞ්ගුලං මහාදන්තකට්ඨං නාම, චතුරඞ්ගුලං ඛුද්දකදන්තකට්ඨං නාම, පඤ්චඡසත්තඞ්ගුලං මජ්ඣිමදන්තකට්ඨං නාම. තෙන වුත්තං ''දුවිධෙන උදකෙන තිවිධෙන දන්තකට්ඨෙනා''ති. ''**අට්ඨඞ්ගුලපරමන්ති** මනුස්සානං පමාණඞ්ගුලෙන අට්ඨඞ්ගුලපරම''න්ති අට්ඨකථාය (චූළව. අට්ඨ. 282) මාහ.

එත්ථ ච **පමාණඞ්ගුලෙනාති** ඉදං පකතිඅඞ්ගුලෙනාති ගහෙත්වා මනුස්සානං පකතිඅඞ්ගුලෙන අට්ඨඞ්ගුලතො අධිකප්පමාණං දන්තකට්ඨං න වට්ටතීති වදන්ති. තත්තකමෙව ච කත්වා ඛාදන්ති. අට්ඨකථායං පන ''මනුස්සානං පමාණඞ්ගුලෙන'' ඉච්චෙව වුත්තං, න ''පකතිඅඞ්ගුලෙනා''ති. තස්මා යං වඩ්ඪකිහත්ථතො අඞ්ගුලං පමාණං කත්වා මනුස්සා ගෙහාදීනි මිනන්ති, තෙන මනුස්සානං පමාණඞ්ගුලභූතෙන වඩ්ඪකිඅඞ්ගුලෙන අට්ඨඞ්ගුලපරමන්ති අත්ථො ගහෙතබ්බො. වුත්තඤ්හි සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.280-282) **''පමාණඞ්ගුලෙනාති** වඩ්ඪකිඅඞ්ගුලං සන්ධාය වුත්ත''න්ති. විමතිවිනොදනියඤ්ච (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.282) **''පමාණඞ්ගුලෙනාති** වඩ්ඪකිඅඞ්ගුලෙන, කෙචි පන 'පකතිඅඞ්ගුලෙනා'ති වදන්ති, තං චතුරඞ්ගුලපච්ඡිමවචනෙන සමෙති. න හි පකතිඅඞ්ගුලෙන චතුරඞ්ගුලප්පමාණං දන්තකට්ඨං කණ්ඨෙ අවිලග්ගං ඛාදිතුං සක්කා''ති.

රුක්ඛාරොහනකථා

45. රුක්ඛාරොහනකථායං පුරිසො පමාණො යස්ස රුක්ඛස්සාති **පොරිසො,** උද්ධං උක්ඛිපිතහත්ථෙන සද්ධිං මනුස්සකායප්පමාණො පඤ්චහත්ථමත්තඋච්චො රුක්ඛපදෙසො, තං **පොරිසං රුක්ඛං,** අවයවෙ සමුදායවොහාරො යථා ''සමුද්දො දිට්ඨො''ති, ආභුසො පදන්ති ගච්ඡන්ති පවත්තන්තීති **ආපදා,** පරිස්සයා. යාව අත්ථො අත්ථි එතස්මිං රුක්ඛෙති **යාවදත්ථො,** රුක්ඛො, අත්ථ-සද්දො පයොජනවාචකො. යාව තස්මිං රුක්ඛෙ භික්ඛුස්ස අත්ථො පයොජනං අත්ථි, තාව අභිරුහිතබ්බොති අධිප්පායො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

ඡන්දාරොපනකථා

46. ඡන්දාරොපනකථායං **ඡන්දසොති** සක්කටභාසාය. **න ආරොපෙතබ්බන්**ති වාචනාමග්ගං න ආරොපෙතබ්බං. **සකාය නිරුත්තියාති** මාගධභාසාය. තත්ථ සන්තෙහි කතාති සක්කටා, අට්ඨකවාමකාදීහි සමිතපාපෙහි ඉසීහි කතාති අත්ථො. අථ වා සක්කරිතබ්බා පූජිතබ්බාති සක්කටා මනුස්සානං හිතසුඛාවහනතො, තදත්ථිකෙහි මනුස්සෙහි පූජිතබ්බාති අත්ථො. භාසීයතෙති භාසා, සක්කටා ච සා භාසා චාති **සක්කටභාසා.** වෙදත්තයගතා නිරුත්ති, සස්ස එසාති **සකා,** භගවතො වචනන්ත්‍යත්ථො. මගධෙ ජාතා **මාගධිකා,** ආදිකප්පකාලෙ මගධරට්ඨෙ ජාතාති අත්ථො. උච්චතෙති උත්ති, නීහරිත්වා උත්ති **නිරුත්ති,** පිටකත්තයතො නීහරිත්වා කථීයතෙත්‍යත්ථො. වුත්තඤ්හෙතං පොරාණෙහි –

> ''සා මාගධී මූලභාසා;
> නරා යායාදිකප්පිකා;
> බ්‍රහ්මානො චාස්සුතාලාපා;
> සම්බුද්ධා චාපි භාසරෙ''ති.

සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

ලොකායතකථා

47. ලොකායතකථායං ලොකියන්ති පතිට්ඨහන්ති පුඤ්ඤාපුඤ්ඤානි තබ්බිපාකො චාති ලොකො, සත්තලොකො. ආභුසො යතන්ති වීරියං කරොන්ති එත්ථාති ආයතං, ලොකස්ස ආයතං **ලොකායතං,** සත්තානං භුසො වීරියකරණට්ඨානන්ත්‍යත්ථො. කිං තං? තිත්ථියසත්ථං. **සබ්බං උච්ඡිට්ඨං,** කස්මා? සකුණාදීහි පරිභුත්තපුබ්බත්තා. **සබ්බං අනුච්ඡිට්ඨං** ඉමස්ස අවසෙසභොජනස්ස කෙනචි අපරිභුත්තපුබ්බත්තා. **සෙතො කාකො** අට්ඨීස්ස සෙතත්තා, **කාළො බකො** පාදස්ස කාළත්තාති. නත්ථි අත්ථො එත්ථාති නිරත්ථකං, නිරත්ථකමෙව කාරණං නිරත්ථකකාරණං. තෙන පටිසංයුත්තං **නිරත්ථකකාරණපටිසංයුත්තං**. තරන්ති එත්ථාති තිත්ථං, පට්ටනං. තිත්ථං වියාති තිත්ථං, ලද්ධි, තං එතෙසං අත්ථීති තිත්ථියා, විපරීතදස්සනා. සාසන්ති අත්තනො සාවකෙ එත්ථාති සත්ථං, තිත්ථියානං සත්ථං **තිත්ථියසත්ථං. න තිරච්ඡානවිජ්ජා පරියාපුණිතබ්බාති** එත්ථ **තිරච්ඡානවිජ්ජා** නාම යා කාචි බාහිරකා අනත්ථසඤ්හිතා. **න පරියාපුණිතබ්බාති** අත්තනා න පරියාපුණිතබ්බා. **න වාචෙතබ්බාති** පරෙසං න වාචෙතබ්බා. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

ඛිපිතකථා

48. ඛිපිතකථායං ඛිපීයිත්ථාති ඛිපිතො. ඛිපි අබ්‍යත්තසද්දෙති ධාතු. භාවෙනභාවලක්ඛණත්තා තස්මිං **ඛිපිතෙති** විභත්‍යන්තං. ''යස්මිං කිස්මිඤ්චි පුග්ගලෙ''ති ලක්ඛණවන්තකත්තා අජ්ඣාහරිතබ්බො. **ජීවාති** ජීව පාණධාරණෙති ධාතු, විභත්තිලොපො. යස්මිං කිස්මිඤ්චි පුග්ගලෙ ඛිපිතෙ භික්ඛුනා ''ජීවා''ති වචනං න වත්තබ්බං, භික්ඛුස්මිං ඛිපිතෙ ගිහිනා ''ජීවථ භන්තෙ''ති වුච්චමානෙ සති ''චිරං ජීවා''ති භික්ඛුනා වත්තුං වට්ටතීති යොජනා. ''වුච්චමානෙ''ති එත්ථ පන ලක්ඛණස්ස කම්මවාචකත්තා තෙන සමානාධිකරණං කම්මභූතං ''භික්ඛුස්මි''න්ති ලක්ඛණවන්තකම්මං අජ්ඣාහරිතබ්බං යථා කිං ''ගොසු දුය්හමානාසු පුරිසො ආගතො''ති . අපරෙ පන ආචරියා ඊදිසෙසු ඨානෙසු ''සන්තෙසූ''ති පදං අජ්ඣාහරිත්වා ඉදමෙව ලක්ඛණපදං, ''ගොසු දුය්හමානාසූ''ති පදද්වයං පන ''සන්තෙසූ''ති එත්ථ පකතිවිකතිවසෙන කත්තා එවාති වදන්ති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

ලසුණකථා

49. ලසුණකථායං ‘‘ලසුණං නාම මාගධක’’න්ති (පාචි. 795) පාළියං ආගතං. අට්ඨකථායං (පාචි. අට්ඨ. 795) පන **‘‘මාගධකන්ති** මගධෙසු ජාතං. මගධරට්ඨෙ ජාතලසුණමෙව හි ඉධ ලසුණන්ති අධිප්පෙතං, තම්පි භණ්ඩිකලසුණමෙව, න එකද්විතිමිඤ්ජකං. කුරුන්දියං පන ‘ජාතිදෙසං අවත්වා ‘මාගධකං නාම භණ්ඩිකලසුණ’න්ති වුත්ත’’න්ති වුත්තං. සචෙ ද්වෙ තයො භණ්ඩිකෙ එකතොයෙව සඞ්ඛරිත්වා අජ්ඣොහරති, එකං පාචිත්තියං. භින්දිත්වා එකෙකං මිඤ්ජං ඛාදන්තියා පන පයොගගණනාය පාචිත්තියානි, ඉදං භික්ඛුනීනං වසෙන පාචිත්තියං, භික්ඛුස්ස පන දුක්කටං.

පලණ්ඩුකාදීනං වණ්ණෙන වා මිඤ්ජාය වා නානත්තං වෙදිතබ්බං. වණ්ණෙන තාව **පලණ්ඩුකො** නාම පණ්ඩුවණ්ණො හොති. **භඤ්ජනකො** ලොහිතවණ්ණො, හරිතකො හරිතවණ්ණො, මිඤ්ජාය පන පලණ්ඩුකස්ස එකා මිඤ්ජා හොති, භඤ්ජනකස්ස ද්වෙ, හරිතකස්ස තිස්සො, චාපලසුණො අමිඤ්ජකො. අඞ්කුරමත්තමෙව හි තස්ස හොති. මහාපච්චරියාදීසු පන ‘‘පලණ්ඩුකස්ස තීණි මිඤ්ජානි, භඤ්ජනකස්ස ද්වෙ, හරිතකස්ස එක’’න්ති වුත්තං. එතෙ පලණ්ඩුකාදයො සභාවෙනෙව වට්ටන්ති, සූපසම්පාකාදීසු පන මාගධකම්පි වට්ටති. තඤ්හි පච්චමානෙසු මුග්ගසූපාදීසු වා මච්ඡමංසවිකතියා වා තෙලාදීසු වා බදරසාළවාදීසු වා අම්බිලපාකාදීසු වා උත්තරිභඞ්ගෙ වා යත්ථ කත්ථචි අන්තමසො යාගුපත්තෙපි පක්ඛිපිතුං වට්ටතීති වුත්තං. **‘‘සභාවෙනෙවාති** සූපසම්පාකාදිං විනාව. **බදරසාළවං** නාම බදරඵලානි සුක්ඛාපෙත්වා චුණ්ණෙත්වා කත්තබ්බා ඛාදනීයවිකතී’’ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.793-797) වුත්තං.

නඅක්කමිතබ්බාදිකථා

50. නඅක්කමිතබ්බාදිකථායං **‘‘පරිභණ්ඩකතභූමි** නාම සණ්හමත්තිකාහි කතා කාළවණ්ණාදිභූමි . **සෙනාසනං** මඤ්චපීඨාදිකායෙව. **තථෙව වළඤ්ජෙතුං වට්ටතීති** අඤ්ඤෙහි ආවාසිකෙහි භික්ඛූහි පරිභුත්තනීහාරෙන පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. ‘නෙවාසිකා පකතියා අනත්ථතාය භූමියා ඨපෙන්ති චෙ, තෙසම්පි අනාපත්තියෙවා’ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. ‘ද්වාරම්පී’තිආදිනා වුත්තද්වාරවාතපානාදයො අපරිකම්මකතාපි න අපස්සයිතබ්බා. **ලොමෙසූති** ලොමෙසු ඵුසන්තෙසූ’’ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.324) වුත්තං. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.324) **‘‘පරිභණ්ඩකතභූමි වාති** කාළවණ්ණාදිකතසණ්හභූමි වා. **සෙනාසනං වාති** මඤ්චපීඨාදි වා. **තථෙව වළඤ්ජෙතුං වට්ටතීති** ඉමිනා නෙවාසිකෙහි ධොතපාදාදීහි වළඤ්ජනට්ඨානෙ සඤ්චිච්ච අධොතපාදාදීහි වළඤ්ජන්තස්සෙව ආපත්ති පඤ්ඤත්තාති දස්සෙති , **‘ද්වාරම්පී’**තිආදිනා සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා ද්වාරවාතපානාදයො අපරිකම්මකතාපි න අපස්සයිතබ්බා. අජානිත්වා අපස්සයන්තස්සපි ඉධ ලොමගණනාය ආපත්තී’’ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. චූළවග්ග 323-324) ‘‘නෙවාසිකා පකතියා අනත්ථතාය භූමියා ඨපෙන්ති චෙ, තෙසම්පි අනාපත්තියෙවාති ලිඛිතං, ද්වාරවාතපානාදයො අපරිකම්මකතාපි න අපස්සයිතබ්බාති ලිඛිත’’න්ති වුත්තං.

අවන්දියවන්දියකථා

51. අවන්දියවන්දියකථායං ඉධ පකරණාචරියෙන සෙනාසනක්ඛන්ධකපාළිවසෙන දස අවන්දියා, තයො වන්දියා ච වුත්තා, අට්ඨකථාටීකාසු ච න කිඤ්චි වුත්තා, තස්මා ඉධ ආගතනයෙනෙව අත්ථො දට්ඨබ්බො. පරිවාරපාළියං (පරි. 467 ආදයො) පන උපාලිපඤ්චකෙ පඤ්චපඤ්චකවසෙන පඤ්චවීසති අවන්දියා, පඤ්ච වන්දියා ච වුත්තා. කථං? ‘‘කති නු ඛො, භන්තෙ, අවන්දියාති? පඤ්චිමෙ, උපාලි, අවන්දියා. කතමෙ පඤ්ච? අන්තරඝරං පවිට්ඨො අවන්දියො, රච්ඡගතො අවන්දියො, ඔතමසිකො අවන්දියො, අසමන්නාහරන්තො අවන්දියො, සුත්තො අවන්දියො. ඉමෙ ඛො, උපාලි, පඤ්ච අවන්දියා. අපරෙපි, උපාලි, පඤ්ච අවන්දියා. කතමෙ පඤ්ච? යාගුපානෙ අවන්දියො, භත්තග්ගෙ අවන්දියො, එකාවත්තො අවන්දියො, අඤ්ඤවිහිතො අවන්දියො, නග්ගො අවන්දියො. ඉමෙ ඛො, උපාලි, පඤ්ච අවන්දියා. අපරෙපි, උපාලි, පඤ්ච අවන්දියා. කතමෙ පඤ්ච? ඛාදන්තො අවන්දියො, භුඤ්ජන්තො අවන්දියො, උච්චාරං කරොන්තො අවන්දියො, පස්සාවං කරොන්තො අවන්දියො, උක්ඛිත්තකො අවන්දියො. ඉමෙ ඛො, උපාලි, පඤ්ච අවන්දියා. අපරෙපි, උපාලි, පඤ්ච අවන්දියා. කතමෙ පඤ්ච? පුරෙඋපසම්පන්නෙන පච්ඡාඋපසම්පන්නො අවන්දියො, අනුපසම්පන්නො අවන්දියො , නානාසංවාසකො වුඩ්ඪතරො අධම්මවාදී අවන්දියො, මාතුගාමො අවන්දියො, පණ්ඩකො අවන්දියො. ඉමෙ ඛො, උපාලි, පඤ්ච අවන්දියා. අපරෙපි, උපාලි, පඤ්ච අවන්දියා. කතමෙ පඤ්ච? පාරිවාසිකො අවන්දියො, මූලායපටිකස්සනාරහො අවන්දියො, මානත්තාරහො අවන්දියො, මානත්තචාරිකො අවන්දියො, අබ්භානාරහො අවන්දියො. ඉමෙ ඛො, උපාලි, පඤ්ච අවන්දියා’’ති.

‘‘කති නු ඛො, භන්තෙ, වන්දියාති? පඤ්චිමෙ, උපාලි, වන්දියා. කතමෙ පඤ්ච? පච්ඡාඋපසම්පන්නෙන පුරෙඋපසම්පන්නො වන්දියො, නානාසංවාසකො වුඩ්ඪතරො ධම්මවාදී වන්දියො, ආචරියො වන්දියො, උපජ්ඣායො වන්දියො, සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය තථාගතො අරහං සම්මාසම්බුද්ධො වන්දියො. ඉමෙ ඛො, උපාලි, පඤ්ච වන්දියා’’ති.

අට්ඨකථායඤ්ච (පරි. අට්ඨ. 467) **‘‘ඔතමසිකොති** අන්ධකාරගතො. තඤ්හි වන්දන්තස්ස මඤ්චපාදාදීසුපි නලාටං පටිහඤ්ඤෙය්‍ය. **අසමන්නාහරන්තොති** කිච්චපසුතත්තා වන්දනං අසමන්නාහරන්තො. **සුත්තොති** නිද්දං

ඔක්කන්තො. **එකාවත්තොති** එකතො ආවත්තො සපත්තපක්ඛෙ ඨිතො වෙරී විසභාගපුග්ගලො වුච්චති, අයං අවන්දියො. අයඤ්හි වන්දියමානො පාදෙනපි පහරෙය්‍ය. **අඤ්ඤවිහිතොති** අඤ්ඤං චින්තයමානො. **ඛාදන්තොති** පිට්ඨඛජ්ජකාදීනි ඛාදන්තො. **උච්චාරඤ්ච පස්සාවඤ්ච කරොන්තො** අනොකාසගතත්තා අවන්දියො. **උක්ඛිත්තකොති** තිවිධෙනපි උක්ඛෙපනීයකම්මෙන උක්ඛිත්තකො අවන්දියො, තජ්ජනීයාදිකම්මකතා පන චත්තාරො වන්දිතබ්බා, උපොසථපවාරණාපි තෙහි සද්ධිං ලබ්භන්ති. ආදිතො පට්ඨාය ච වුත්තෙසු අවන්දියෙසු නග්ගඤ්ච උක්ඛිත්තකඤ්ච වන්දන්තස්සෙව හොති ආපත්ති , ඉතරෙසං පන අසාරුප්පට්ඨෙන ච අන්තරා වුත්තකාරණෙන ච වන්දනා පටික්ඛිත්තා. ඉතො පරං පච්ඡාඋපසම්පන්නාදයො දසපි ආපත්තිවත්ථුභාවෙනෙව අවන්දියා. තෙ වන්දන්තස්ස හි නියමෙනෙව ආපත්ති. ඉති ඉමෙසු පඤ්චසු පඤ්චකෙසු තෙරස ජනෙ වන්දන්තස්ස අනාපත්ති, ද්වාදසන්නං වන්දනාය ආපත්ති. **ආචරියො වන්දියොති** පබ්බජ්ජාචරියො උපසම්පදාචරියො නිස්සයාචරියො උද්දෙසාචරියො ඔවාදාචරියොති අයං පඤ්චවිධොපි ආචරියො වන්දියො''ති ආගතො.

''අන්තරා වුත්තකාරණෙනාති තඤ්හි වන්දන්තස්ස මඤ්චපාදාදීසු නලාටං පටිහඤ්ඤෙය්‍යාතිආදිනා වුත්තකාරණෙනා''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. පරිවාර 3.467) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටි. පරිවාර 2.467) පන **''මඤ්චපාදාදීසුපි නලාටං පටිහඤ්ඤෙය්‍යාති** අන්ධකාරෙ චම්මඛණ්ඩං පඤ්ඤපෙත්වා වන්දිතුං ඔනමන්තස්ස නලාටං වා අක්ඛි වා මඤ්චාදීසු පටිහඤ්ඤති. එතෙන වන්දතොපි ආපත්තිඅභාවං වත්වා වන්දනාය සබ්බථා පටික්ඛෙපාභාවඤ්ච දීපෙති. එවං සබ්බත්ථ සුත්තන්තරෙහි අප්පටික්ඛිත්තෙසු. නග්ගාදීසු පන වන්දිතුං න වට්ටතීති. **එකතො ආවත්තොති** එකස්මිං දොසාගතිපක්ඛෙ පරිවත්තො, පවිට්ඨොති අත්ථො. තෙනාහ **'සපත්තපක්ඛෙ ඨිතො'**ති. **වන්දියමානොති** ඔනමිත්වා වන්දියමානො. වන්දිතබ්බෙසු උද්දෙසාචරියො නිස්සයාචරියො ච යස්මා නවකාපි හොන්ති, තස්මා 'තෙ වුඩ්ඪා එව වන්දියා'ති වන්දිතබ්බා''ති ආගතං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. පරිවාර 467) **''එකාවත්තොතිපි** පඨන්ති, තස්ස කුද්ධො කොධාභිභූතොති කිර අත්ථො. එකවත්ථොතිපි කෙචි, උත්තරාසඞ්ගං අපනෙත්වා ඨිතොති කිර අත්ථො. තං සබ්බං අට්ඨකථායං උද්ධටපාළියා විරුජ්ඣති. එකාවත්තොති හි උද්ධටං, තස්මා න ගහෙතබ්බං. **අන්තරා වුත්තකාරණෙනාති** කිච්චප්පසුතත්තා අසමන්නාහරන්තො 'නලාටං පටිහඤ්ඤෙය්‍යා'තිආදිවුත්තකාරණෙනා''ති ආගතං.

දුතියගාථාසඞ්ගණිකට්ඨකථායං (පරි. අට්ඨ. 477) **''දස පුග්ගලා නාභිවාදෙතබ්බාති** සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ වුත්තා දස ජනා. **අඤ්ජලිසාමීචෙන චාති** සාමීචිකම්මෙන සද්ධිං අඤ්ජලි ච තෙසං න කාතබ්බො. නෙව පානීයපුච්ඡනතාලවණ්ටග්ගහණාදි ඛන්ධකවත්තං තෙසං දස්සෙතබ්බං, න අඤ්ජලි පග්ගණ්හිතබ්බොති අත්ථො. **දසන්නං දුක්කටන්ති** තෙසංයෙව දසන්නං එවං කරොන්තස්ස දුක්කටං හොතී''ති ආගතං, තස්මා අඤ්ජලිකම්මමත්තම්පි නෙසං න කත්තබ්බන්ති.

''නවකතරෙන, භන්තෙ, භික්ඛුනා වුඩ්ඪතරස්ස භික්ඛුනො පාදෙ වන්දන්තෙන කති ධම්මෙ අජ්ඣත්තං උපට්ඨාපෙත්වා පාදා වන්දිතබ්බාති? නවකතරෙනුපාලි, භික්ඛුනා වුඩ්ඪතරස්ස භික්ඛුනො පාදෙ වන්දන්තෙන පඤ්ච ධම්මෙ අජ්ඣත්තං උපට්ඨාපෙත්වා පාදා වන්දිතබ්බා. කතමෙ පඤ්ච? නවකතරෙනුපාලි, භික්ඛුනා වුඩ්ඪතරස්ස භික්ඛුනො පාදෙ වන්දන්තෙන එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා උභොහි පාණිතලෙහි පාදානි පරිසම්බාහන්තෙන පෙමඤ්ච ගාරවඤ්ච උපට්ඨාපෙත්වා පාදා වන්දිතබ්බා. නවකතරෙනුපාලි, භික්ඛුනා වුඩ්ඪතරස්ස භික්ඛුනො පාදෙ වන්දන්තෙන ඉමෙ පඤ්ච ධම්මෙ අජ්ඣත්තං උපට්ඨාපෙත්වා පාදා වන්දිතබ්බා''ති (පරි. 469) ඉමස්මිං ඨානෙ සම්මාසම්බුද්ධෙන ආයස්මතො උපාලිස්ස වන්දනානයොව ආචික්ඛිතො.

පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වාති එත්ථ පඤ්චසරූපඤ්ච කථිතං. කථං? වුඩ්ඪතරස්ස පාදෙ වන්දන්තෙන උභො අංසෙ විවරිත්වා වන්දිතබ්බා, න ච උභො අංසෙ පාරුපිත්වා වන්දිතබ්බා, අථ ඛො එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා වන්දිතබ්බාති. එතෙන සඞ්ඝාටි පන එකංසං කතාපි අකතාපි නත්ථි දොසොති පකාසිතො හොති. ''දසනඛසමොධානසමුජ්ජලං කරපුටසඞ්ඛාතං අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වාව වන්දිතබ්බා, න හත්ථතලපකාසනමත්තෙන වා න හත්ථමුට්ඨිපකාසනාදිනා වා වන්දිතබ්බා''ති ච ''න එකෙන හත්ථෙන චීවරකණ්ණුජුපනාදිමත්තෙන වන්දිතබ්බා, අථ ඛො උභොහි පාණිතලෙහි පාදානි පරිසම්බාහන්තෙන වන්දිතබ්බා''ති ච ''එවං වන්දන්තෙහි න දුට්ඨචිත්තඤ්ච අනාදරඤ්ච උපට්ඨාපෙත්වා වන්දිතබ්බා, අථ ඛො පෙමඤ්ච ගාරවඤ්ච උපට්ඨාපෙත්වා පාදා වන්දිතබ්බා''ති ච එවං වන්දනානයො ආචික්ඛිතො හොති.

කථං පඤ්චපතිට්ඨිතසරූපං කථිතං? ඉධ එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වාති එකං, අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වාති එකං, උභොහි පාණිතලෙහි පාදානි පරිසම්බාහන්තෙනාති එකං, පෙමඤ්ච උපට්ඨාපෙත්වාති එකං, ගාරවඤ්ච උපට්ඨාපෙත්වාති එකං, එවං පඤ්චපතිට්ඨිතසරූපං කථිතං හොති. තෙනාහ ''පඤ්ච ධම්මෙ අජ්ඣත්තං උපට්ඨාපෙත්වා පාදා වන්දිතබ්බා''ති. එවං සකලලොකස්ස හිතසුඛකාරකෙන ධම්මස්සාමිනා කායපණාමමනොපණාමවසෙන මහතො හිතසුඛස්ස පවත්තනත්ථං ආයස්මතො උපාලිත්ථෙරස්ස ආචික්ඛිතෙන වන්දනානයෙන වන්දිතුං වට්ටති.

ඉදානි පන ආචරියා අභිනවආගතානං දහරානඤ්ච සාමණෙරානඤ්ච වන්දනානයං සික්ඛන්තා න ඉමං ආහච්චභාසිතං පාළිං ගහෙත්වා සික්ඛන්ති, අථ ඛො පවෙණීආගතනයංයෙව ගහෙත්වා සික්ඛන්ති. කථං? යදි ඨත්වා වන්දථ, ද්වෙ පාදතලානි සමං භූමියං පතිට්ඨාපෙත්වා ද්වෙ හත්ථතලානි සමං ඵුසාපෙත්වා නලාටෙ පතිට්ඨාපෙත්වා වන්දිතබ්බාභිමුඛං ඔනමිත්වා වන්දථාති, අයං නයො ''එවං මහාසත්තො සුවණ්ණකදලි විය බාරාණසිනගරාභිමුඛං

ඔනමිත්වා මාතාපිතරො වන්දිත්වා''ති ඉමං ජාතකට්ඨකථාවචනඤ්ච ''දසනඛසමොධානසමුජ්ජලං අඤ්ජලිං පග්ගය්හ සිරස්මිං පතිට්ඨාපෙත්වා''තිආදිඅට්ඨකථාවචනඤ්ච අනුලොමෙති. ඉධ පන ද්වෙ පාදතලානි, ද්වෙ හත්ථතලානි, නලාටඤ්චාති පඤ්චසු පතිට්ඨිතානීති සරූපං වදන්ති. යදි නිසීදිත්වා වන්දථ, පඨමං ද්වෙ පාදතලානි භූමියං සමං පතිට්ඨාපෙත්වා ද්වෙ ජාණුමණ්ඩලානි සමං උස්සාපෙත්වා ද්වෙ කප්පරානි ද්වින්නං ජාණූනං උපරි සමං ඨපෙත්වා ද්වෙ හත්ථතලානි සමං ඵුසිතානි කත්වා අඤ්ජලිසඞ්ඛාතං කරපුටං සිරසඞ්ඛාතෙ නලාටෙ පතිට්ඨාපෙත්වා වන්දථ. තතො ඔනමිත්වා ද්වෙ ජාණුමණ්ඩලානි ච ද්වෙ කප්පරානි ච භූමියං සමං පතිට්ඨාපෙත්වා ද්වෙ හත්ථතලානි පසාරෙත්වා සමං භූමියං ඨපෙත්වා සීසං උභින්නං හත්ථපිට්ඨීනං උපරි කත්වා භූමියං පතිට්ඨාපෙත්වා වන්දථාති. එත්ථ තු ද්වෙ පාදතලානි එකං කත්වා, තථා ද්වෙ ජාණුමණ්ඩලානි එකං, ද්වෙ කප්පරානි එකං, ද්වෙ හත්ථතලානි එකං, සීසං එකං කත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතසරූපං කථෙන්ති. එස නයො පාළිඅට්ඨකථාටීකාසු න දිට්ඨො.

සමීපං ගන්ත්වා පාදානං වන්දනකාලෙ පන එකච්චෙ පඨමං අත්තනො සීසං හත්ථෙන පරාමසිත්වා තෙන හත්ථද්වයෙන ථෙරානං ජාණුමණ්ඩලං චීවරස්ස උපරියෙව සම්බාහන්ති. එකච්චෙ පඨමං ථෙරානං ජාණුමණ්ඩලං සචීවරංයෙව පරාමසිත්වා තෙනෙව හත්ථද්වයෙන අත්තනො සීසං පරාමසන්ති. එකච්චෙ ඵුපනමත්තමෙව කරොන්ති. එසපි නයො න කිස්මිඤ්චි දිට්ඨො. රාමඤ්ඤදෙසියා පන භික්ඛූ එවං සමීපං ගන්ත්වා වන්දනකාලෙ ථෙරානං පාදග්ගං අපස්සන්තාපි පරියෙසිත්වා චීවරතො නීහරිත්වා පාදග්ගමෙව පුනප්පුනං හත්ථෙන සම්බාහිත්වා සීසෙන පවට්ටෙත්වා චුම්බිත්වා ලෙහිත්වා චිරප්පවාසාගතපියමනාපඋපජ්ඣායං වා ආචරියං වා පස්සන්තා විය කත්වා වන්දන්ති. තං කිරියං පරිවාරපාළියං ''උභොහි පාණිතලෙහි පාදානි පරිසම්බාහන්තෙන පෙමඤ්ච ගාරවඤ්ච උපට්ඨාපෙත්වා පාදා වන්දිතබ්බා''ති ආගතපාළියා සංසන්දති විය දිස්සති. තෙපි න සබ්බෙ පාළිං පස්සන්ති, පවෙණීවසෙනෙව කරොන්ති, තස්මා සබ්බෙසං හිතත්ථං පාළිනයො අම්හෙහි උද්ධටො. පවෙණීආගතනයතො හි පාළිනයො බලවතරො, තස්මා භගවතො ආණං ගරුං කරොන්තෙහි සප්පුරිසෙහි පාළිනයො සමාසෙවිතබ්බොති අම්හාකං ඛන්ති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

ආසන්දාදිකථා

55. ආසන්දාදිකථායං **චතුරස්සපීඨන්ති** සමචතුරස්සං. **අට්ඨඞ්ගුලපාදං වට්ටතීති** අට්ඨඞ්ගුලපාදකමෙව වට්ටති. **පමාණාතික්කන්තොපි වට්ටතීති** සමචතුරස්සමෙව සන්ධාය වුත්තං. ආයතචතුරස්සා පන සත්තඞ්ගපඤ්චඞ්ගාපි උච්චපාදා න වට්ටන්ති. වෙත්තෙහෙව චතුරස්සාදිආකාරෙන කතං භද්දපීඨන්ති ආහ **''වෙත්තමයපීඨ''**න්ති. **දාරුපට්ටිකාය උපරීති** අටනිආකාරෙන ඨිතදාරුපටලස්ස හෙට්ඨා. උද්ධං පාදං කත්වා පවෙසනකාලඤ්හි සන්ධාය ''උපරී''ති වුත්තං. එළකස්ස පච්ඡිමපාදද්වයං විය වඞ්කාකාරෙන ඨිතත්තා පනෙතං **''එළකපාදපීඨ''**න්ති (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.297) වුත්තං.

උච්චාසයනමහාසයනකථා

56. උච්චාසයනමහාසයනකථායං **''වාළරූපානීති** ආහරිමානි වාළරූපානි, 'අකප්පියරූපාකුලො අකප්පියමඤ්චො පල්ලඞ්කො'ති සාරසමාසෙ වුත්තං. **දීඝලොමකො මහාකොජවොති** චතුරඞ්ගුලාධිකලොමො කාළකොජවො. 'චතුරඞ්ගුලාධිකානි කිර තස්ස ලොමානී'ති වචනතො චතුරඞ්ගුලතො හෙට්ඨා වට්ටතීති වදන්ති. **වානචිත්රො උණ්ණාමයත්ථරණොති** භිත්තිච්ඡෙදාදිවසෙන විචිත්රො උණ්ණාමයත්ථරණො. **ඝනපුප්ඵකො උණ්ණාමයත්ථරණොති** උණ්ණාමයලොහිතත්ථරණො . **පකතිතූලිකාති** රුක්ඛතූලලතාතූලපොටකීතූලසඞ්ඛාතානං තිණ්ණං තූලානං අඤ්ඤතරපුණ්ණා තූලිකා. **'උද්දලොමීති** උභතොදසං උණ්ණාමයත්ථරණං. **එකන්තලොමීති** එකතොදසං උණ්ණාමයත්ථරණ'න්ති දීඝනිකායට්ඨකථායං වුත්තං. සාරසමාසෙ පන **'උද්දලොමීති** එකතොඋග්ගතපුප්ඵං. **එකන්තලොමීති** උභතොඋග්ගතපුප්ඵ'න්ති වුත්තං. **'කොසෙය්‍යකට්ටිස්සමයන්ති** කොසෙය්‍යකසටමය'න්ති ආචරියධම්මපාලත්ථෙරෙන වුත්තං. **සුද්ධකොසෙය්‍යන්ති** රතනපරිසිබ්බනරහිතං. දීඝනිකායට්ඨකථායං පනෙත්ථ 'ඨපෙත්වා තූලිකං සබ්බානෙව ගොනකාදීනි රතනපරිසිබ්බිතානි න වට්ටන්තී'ති වුත්තං. තත්ථ 'ඨපෙත්වා තූලික'න්ති එතෙන රතනපරිසිබ්බනරහිතාපි තූලිකා න වට්ටතීති දීපෙති. 'රතනපරිසිබ්බිතානි න වට්ටන්තී'ති ඉමිනා පන යානි රතනපරිසිබ්බිතානි, තානි භූමත්ථරණවසෙන යථානුරූපං මඤ්චාදීසු ච උපනෙතුං වට්ටතීති දීපිතන්ති වෙදිතබ්බං. එත්ථ ච විනයපරියායං පත්වා ගරුකෙ ඨාතබ්බත්තා ඉධ වුත්තනයෙනෙවෙත්ථ විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො. සුත්තන්තිකදෙසනාය පන ගහට්ඨානම්පි වසෙන වුත්තත්තා තෙසං සඞ්ගණ්හනත්ථං 'ඨපෙත්වා තූලිකං…පෙ…. වට්ටතී'ති වුත්තන්ති අපරෙ.

අජිනචම්මෙහීති අජිනමිගචම්මෙහි. තානි කිර චම්මානි සුඛුමතරානි, තස්මා දුපට්ටතිපට්ටානි කත්වා සිබ්බන්ති. තෙන වුත්තං **'අජිනප්පවෙණී'**ති. උත්තරං උපරිභාගං ඡාදෙතීති **උත්තරච්ඡදො,** විතානං, තඤ්ච ලොහිතවිතානං ඉධාධිප්පෙතන්ති ආහ **'උපරිබද්ධෙන රත්තවිතානෙනා'**ති, 'රත්තවිතානෙසු ච කාසාවං වට්ටති, කුසුම්භාදිරත්තමෙව න වට්ටතී'ති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. **මහාඋපධානන්ති** පමාණාතික්කන්තං උපධානං. එත්ථ ච කිඤ්චාපි දීඝනිකායට්ඨකථායං 'අලොහිතකානි ද්වෙපි වට්ටන්තියෙව, තතො උත්තරි ලභිත්වා අඤ්ඤෙසං දාතබ්බානි. දාතුමසක්කොන්තො මඤ්චෙ තිරියං අත්ථරිත්වා උපරිපච්චත්ථරණං දත්වා නිපජ්ජිතුම්පි ලභතී'ති අවිසෙසෙන වුත්තං, සෙනාසනක්ඛන්ධකවණ්ණනායං (චූළව. අට්ඨ. 297) පන 'අගිලානස්ස සීසූපධානඤ්ච පාදූපධානඤ්චාති ද්වයමෙව

වට්ටති. ගිලානස්ස බිම්බොහනානි සන්ථරිත්වා උපරි ච පච්චත්ථරණං දත්වා නිපජ්ජිතුම්පි වට්ටතී'ති වුත්තත්තා ගිලානොයෙව මඤ්චෙ තිරියං අත්ථරිත්වා නිපජ්ජිතුං වට්ටතීති වෙදිතබ්බං. **අභිනිස්සාය නිසීදිතුන්**ති අපස්සාය නිසීදිතු''න්ති එත්තකො විනිච්ඡයො සාරත්ථදීපනියං ආගතො.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.254) – පන **වාළරූපානී**ති ආහරිමානි වාළරූපානි. **චතුරඞ්ගුලාධිකානී**ති උද්දලොමීඑකන්තලොමීහි විසෙසදස්සනං. චතුරඞ්ගුලතො හි ඌනානි කිර උද්දලොමීආදීසු පවිසන්ති. **වානචිත්රො උණ්ණාමයත්ථරණො**ති නානාවණ්ණෙහි උණ්ණාමයසුත්තෙහි භිත්තිච්ඡෙදාදිවසෙන වායිත්වා කතචිත්තත්ථරණො. **ඝනපුප්ඵකො**ති බහලරාගො. **පකතිතූලිකා**ති තූලපුණ්ණා භිසි. **විකතිකා**ති සීහරූපාදිවසෙන වානචිත්රාව ගය්හති. **"උද්දලොමී**ති උභතොදසං උණ්ණාමයත්ථරණං. **එකන්තලොමී**ති එකන්තදසං උණ්ණාමයත්ථරණ''න්ති දීඝනිකායට්ඨකථායං වුත්තං. **කොසෙය්‍යකට්ටිස්සමය**න්ති කොසියසුත්තානං අන්තරා සුවණ්ණමයසුත්තානි පවෙසෙත්වා වීතං, සුවණ්ණසුත්තං කිර කට්ටිස්සං කසටන්ති ච වුච්චති. තෙනෙව ''කොසෙය්‍යකසටමය''න්ති ආචරියධම්මපාලත්ථෙරෙන වුත්තන්ති වදන්ති. **රතනපරිසිබ්බිත**න්ති සුවණ්ණලිත්තං. **සුද්ධකොසෙය්‍ය**න්ති රතනපරිසිබ්බනරහිතං.

අජිනමිගචම්මානං අතිසුඛුමත්තා දුපට්ටතිපට්ටානි කත්වා සිබ්බන්තීති වුත්තං **"අජිනප්පවෙණී"**ති. **රත්තවිතානෙනා**ති සබ්බරත්තෙන විතානෙන. යං පන නානාවණ්ණං වානචිත්තං වා ලෙපචිත්තං වා, තං වට්ටති. උභතොලොහිතකූපධානෙපි එසෙව නයො. **චිත්රං වා**ති ඉදං පන සබ්බථා කප්පියත්තා වුත්තං, න පන උභතොඋපධානෙසු අකප්පියත්තා. න හි ලොහිතකසද්දො චිත්තෙ වට්ටති. පටලිග්ගහණෙනෙව චිත්තකස්සපි අත්ථරණස්ස සඞ්ගහෙතබ්බප්පසඞ්ගතො. කාසාවං පන ලොහිතඞ්ගවොහාරං න ගච්ඡති, තස්මා විතානෙපි උභතොඋපධානෙපි වට්ටති. **සචෙ පමාණයුත්ත**න්තිආදි අඤ්ඤස්ස පමාණාතික්කන්තස්ස බිම්බොහනස්ස පටික්ඛිත්තභාවදස්සනත්ථං වුත්තං, න පන උච්චාසයනමහාසයනභාවදස්සනත්ථං තථා අවුත්තත්තා, තං පන උපධානං උපොසථිකානං ගහට්ඨානං වට්ටති. උච්චාසයනමහාසයනමෙව හි තදා තෙසං න වට්ටති. දීඝනිකායට්ඨකථාදීසු කිඤ්චාපි ''ඨපෙත්වා තූලිකං සබ්බානෙව ගොනකාදීනි රතනපරිසිබ්බිතානි න වට්ටන්තී''ති වුත්තං, විනයට්ඨකථා එව පන කප්පියාකප්පියභාවෙ පමාණන්ති ගහෙතබ්බං. **අභිනිස්සායා**ති අපස්සායාති වුත්තං.

පාසාදපරිභොගකථා

පාසාදපරිභොගකථායං සාරත්ථදීපනියං වජිරබුද්ධිටීකායඤ්ච න කිඤ්චි වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.320) පන **"සුවණ්ණරජතාදිවිචිත්රානී**ති සඞ්ඝිකසෙනාසනං සන්ධාය වුත්තං. පුග්ගලිකං පන සුවණ්ණාදිවිචිත්රං භික්ඛුස්ස සම්පටිච්ඡිතුමෙව න වට්ටති 'න කෙනචි පරියායෙන ජාතරූපරජතං සාදිතබ්බ'න්ති (මහාව. 299) වුත්තත්තා. තෙනෙවෙත්ථ අට්ඨකථායං (චූළව. අට්ඨ. 320) 'සඞ්ඝිකවිහාරෙ වා පුග්ගලිකවිහාරෙ වා'ති වුත්තං. ගොනකාදිඅකප්පියභණ්ඩවිසයෙ එව වුත්තං එකභික්ඛුස්සපි තෙසං ගහණෙ දොසාභාවා''ති වුත්තං.

උපාහනකථා

උපාහනකථායං **"අද්දාරිට්ඨකවණ්ණා**ති අභිනවාරිට්ඨඵලවණ්ණා, උදකෙන තින්තකාකපත්තවණ්ණාතිපි වදන්ති. **උණ්ණාහි කතපාදුකා**ති උණ්ණාලොමමයකම්බලෙහි, උණ්ණාලොමෙහි එව වා කතපාදුකා. **කාළසීහො**ති කාළමුඛවානරජාති. සෙසමෙත්ථ පාළිතො ච අට්ඨකථාතො ච සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවා''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.246) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.246) පන **"අද්දාරිට්ඨකවණ්ණා**ති අල්ලාරිට්ඨඵලවණ්ණා, තින්තකාකපක්ඛවණ්ණාතිපි වදන්ති. **රජන**න්ති උපරිලිත්තනීලාදිවණ්ණං සන්ධාය වුත්තං. තෙනාහ **'චොළකෙන පුඤ්ඡිත්වා'**ති. තඤ්හි තථා පුඤ්ඡිතෙ විගච්ඡති. යං පන චම්මස්ස දුග්ගන්ධාපනයනත්ථං කාළරත්තාදිරජනෙහි රඤ්ජිතත්තා කාළරත්තාදිවණ්ණං හොති, තං චොළාදීහි අපනෙතුං න සක්කා චම්මගතිකමෙව, තස්මා තං වට්ටතීති දට්ඨබ්බං. **බල්ලක**න්ති සබ්බපණ්හිපිධානචම්මං අපරිගළනත්ථං පණ්හියා උපරිභාගෙ අපිධාය ආරොපනබන්ධනමත්තං වට්ටති. **විචිත්රා**ති සණ්ඨානතො විචිත්රපට්ටා අධිප්පෙතා, න වණ්ණතො සබ්බසො අපනෙතබ්බෙසු බල්ලකාදීසු පවිට්ඨත්තා. බිළාලසදිසමුඛත්තා මහාඋලූකා **පක්ඛිබිළාලා**ති වුච්චන්ති, තෙසං චම්මං නාම පක්ඛලොමමෙව. **උණ්ණාහි කතපාදුකා**ති එත්ථ උණ්ණාමයකම්බලෙහි කතපාදුකා සඞ්ගය්හන්ති. **කාළසීහො**ති කාළමුඛවානරජාති. **චම්මං න වට්ටතී**ති නිසීදනත්ථරණං කාතුං න වට්ටති, භූමත්ථරණාදිවසෙන පරිභොගො වට්ටතෙවා''ති වුත්තං.

වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 259) පන **"මිගමාතුකො**ති තස්ස නාමං, වාතමිගොති ච තස්ස නාමං. **'කාළසීහො** කාළමුඛො කපී'ති ලිඛිතං. **චම්මං න වට්ටතී**ති යෙන පරියායෙන චම්මං වට්ටිස්සති, සො පරතො ආවිභවිස්සති. 'අත්තනො පුග්ගලිකවසෙන පච්චාහාරො පටික්ඛිත්තො'ති වුත්තං. 'න, භික්ඛවෙ, කිඤ්චි චම්මං ධාරෙතබ්බ'න්ති එත්තාවතා සිද්ධෙ 'න, භික්ඛවෙ, ගොචම්ම'න්ති ඉදං පරතො 'අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සබ්බපච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු චම්මානි අත්ථරණානී'ති (මහාව. 259) එත්ථ අනුමතිප්පසඞ්ගභයා වුත්තන්ති වෙදිතබ්බ''න්ති වුත්තං.

යානකථා

යානකථායං ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පුරිසයුත්තං හත්ථවට්ටක’’න්ති (මහාව. 253) එත්ථ අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පුරිසයුත්තං, අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, හත්ථවට්ටකන්ති එවං පච්චෙකං වාක්‍යපරිසමාපනං අධිප්පෙතන්ති ආහ **‘‘පුරිසයුත්තං ඉත්ථිසාරථි වා…පෙ…. පුරිසා වා, වට්ටතියෙවා’’**ති. **‘‘පීඨකසිවිකන්ති** පීඨකයානං. **පාටඞ්කින්ති** අන්දොලිකායෙතං අධිවචන’’න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.253) වුත්තං, **‘‘පීඨකසිවිකන්ති** ඵලකාදිනා කතං පීඨකයානං. **පටපොතලිකං** අන්දොලිකා. සබ්බම්පි යානං උපාහනෙනපි ගන්තුං අසමත්ථස්ස ගිලානස්ස අනුඤ්ඤාත’’න්ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.253).

චීවරකථා

57. චීවරකථායං **‘‘අහතකප්පානන්ති** එකවාරධොතානං. **උතුද්ධටානන්ති** උතුතො දීඝකාලතො උද්ධටානං හතවත්ථකානං, පිලොතිකානන්ති වුත්තං හොති. **පාපණිකෙති** අන්තරාපණතො පතිතපිලොතිකචීවරෙ. **උස්සාහො කරණීයොති** පරියෙසනා කාතබ්බා. පරිච්ඡෙදො පනෙත්ථ නත්ථි, පට්ටසතම්පි වට්ටති. සබ්බමිදං සාදියන්තස්ස භික්ඛුනො වසෙන වුත්තං. **අග්ගළං තුන්නන්ති** එත්ථ උද්ධරිත්වා අල්ලීයාපනඛණ්ඩං **අග්ගළං,** සුත්තෙන සංසිබ්බිතං **තුන්නං,** වට්ටෙත්වා කරණං **ඔවට්ටිකං. කණ්ඩුසකං** වුච්චති මුද්දිකා. **දළ්හීකම්මන්ති** අනුද්ධරිත්වාව උපස්සයං කත්වා අල්ලීයාපනකං වත්ථඛණ්ඩ’’න්ති අට්ඨකථායං ආගතං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.348) පන **‘‘අච්ඡුපෙය්‍යන්ති** පතිට්ඨපෙය්‍යං. **හතවත්ථකානන්ති** කාලාතීතවත්ථානං. **උද්ධරිත්වා අල්ලීයාපනඛණ්ඩන්ති** දුබ්බලට්ඨානං අපනෙත්වා අල්ලීයාපනවත්ථඛණ්ඩ’’න්ති වුත්තං. **දිගුණං සඞ්ඝාටින්ති** දුපට්ටං සඞ්ඝාටිං. **එකච්චියන්ති** එකපට්ටං අග්ගපට්ටං. **අග්ගළං අච්ඡුපෙස්සන්ති** ජිණ්ණට්ඨානෙ පිලොතිකඛණ්ඩං ලග්ගාපෙය්‍යං.

ඡින්නචීවරකථා

ඡින්නචීවරකථායං **තීසු පන චීවරෙසු ද්වෙ වා එකං වා ඡින්දිත්වා කාතබ්බන්ති** එත්ථ ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඡින්නකං සඞ්ඝාටිං ඡින්නකං උත්තරාසඞ්ගං ඡින්නකං අන්තරවාසක’’න්ති (මහාව. 345) වචනතො පඤ්චඛණ්ඩසත්තඛණ්ඩාදිවසෙන ඡින්දිත්වාව කාතබ්බං, න අච්ඡින්දිත්වාති අත්ථො. **සචෙ නප්පහොති, ආගන්තුකපට්ටං දාතබ්බන්ති** එත්ථ යදි ඡින්දිත්වා කතෙ තිණ්ණම්පි චීවරානං අත්ථාය සාටකො නප්පහොති, ද්වෙ චීවරානි ඡින්නකානි කාතබ්බානි, එකං චීවරං අච්ඡින්නකං කත්තබ්බං. ද්වීසු චීවරෙසු ඡින්දිත්වා කතෙසු සාටකො නප්පහොති, ද්වෙ චීවරානි අච්ඡින්නකානි, එකං චීවරං ඡින්නකං කාතබ්බං. එකස්මිම්පි චීවරෙ ඡින්දිත්වා කතෙ සාටකො නප්පහොති, එවං සති අච්ඡින්දිත්වා ආගන්තුකපට්ටං දාතබ්බන්ති අත්ථො. තමත්ථං පාළියා සාධෙතුං **‘‘වුත්තඤ්හෙත’’**න්තිආදිමාහ. තත්ථ **අන්වාධිකම්පි ආරොපෙතුන්ති** එවං අප්පහොන්තෙ සති ආගන්තුකපට්ටම්පි ආරොපෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො.

අකප්පියචීවරකථා

අකප්පියචීවරකථායං ‘‘නග්ගියං කුසචීරං ඵලකචීරං කෙසකම්බලං වාළකම්බලං උලූකපක්ඛිකං අජිනක්ඛිප’’න්ති ඉමානි තිත්ථියසමාදානත්තා ථුල්ලච්චයවත්ථූනීති භගවතා පටික්ඛිත්තානි . තත්ථ **නග්ගියන්ති** නග්ගභාවො අචෙලකභාවො. **කුසචීරන්ති** කුසෙන ගන්ථෙත්වා කතචීවරං. **වාකචීරන්ති** තාපසානං වක්කලං. **ඵලකචීරන්ති** ඵලකසණ්ඨානානි ඵලකානි සිබ්බිත්වා කතචීවරං. **කෙසකම්බලන්ති** කෙසෙහි තන්තෙ වායිත්වා කතකම්බලං. **වාලකම්බලන්ති** චාමරීවාලෙහි වායිත්වා කතකම්බලං. **උලූකපක්ඛිකන්ති** උලූකසකුණස්ස පක්ඛෙහි කතනිවාසනං . **අජිනක්ඛිපන්ති** සලොමං සඛුරං අජිනමිගචම්මං. තානි තිත්ථියද්ධජභූතානි අචීවරභාවෙන පාකටානීති ආචරියෙන ඉධ න වුත්තානි. පොත්ථකො පන අපාකටොති තං වත්වා සබ්බනීලකාදීනි දුක්කටවත්ථූකානි වුත්තානි. **‘‘තිපට්ටචීවරස්ස වා මජ්ඣෙ දාතබ්බානී’’**ති වුත්තත්තා තිපට්ටචීවරං ධාරෙතුං වට්ටතීති සිද්ධං. තිපට්ටාදීනඤ්ච බහුපට්ටචීවරානං අන්තරෙ ඊදිසානි අසාරුප්පවණ්ණානි පටපිලොතිකානි කාතබ්බානීති දස්සෙති. **කඤ්චුකං** නාම සීසතො පටිමුඤ්චිත්වා කායාරුළ්හවත්ථං. තෙනාහ **‘‘ඵාලෙත්වා රජිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතී’’**ති. **වෙඨනන්ති** සීසවෙඨනං. **තිරීටන්ති** මකුටං. තස්ස විසෙසං දස්සෙතුං **‘‘තිරීටකං පනා’’**තිආදිමාහ.

චීවරවිචාරණකථා

චීවරවිචාරණකථායං ‘‘පණ්ඩිතො, භික්ඛවෙ, ආනන්දො, මහාපඤ්ඤො, භික්ඛවෙ, ආනන්දො. යත්‍ර හි නාම මයා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානිස්සති, කුසිම්පි නාම කරිස්සති, අඩ්ඪකුසිම්පි නාම කරිස්සති, මණ්ඩලම්පි නාම කරිස්සති, අඩ්ඪමණ්ඩලම්පි නාම කරිස්සති, විවට්ටම්පි නාම කරිස්සති, අනුවිවට්ටම්පි නාම කරිස්සති, ගීවෙය්‍යකම්පි නාම කරිස්සති, ජඞ්ඝෙය්‍යකම්පි නාම කරිස්සති, බාහන්තම්පි නාම කරිස්සති, ඡින්නකං භවිස්සති, සත්ථලූඛං සමණසාරුප්පං පච්චත්ථිකානඤ්ච අනභිච්ඡිත’’න්ති (මහාව. 345) වචනතො ‘‘පස්සසි ත්වං, ආනන්ද, මගධඛෙත්තං අච්ඡිබද්ධං පාළිබද්ධං මරියාදබද්ධං සිඞ්ඝාටකබද්ධ’’න්ති භගවතො සංඛිත්තෙන වුත්තවචනං සුත්වා

ආයස්මා ආනන්දො භගවතො අජ්ඣාසයානුරූපං සම්බහුලානං භික්ඛූනං චීවරං සංවිදහි. තථා ඉදානිපි එවරූපං චීවරං සංවිදහිතබ්බං.

තත්ථ "**අච්ඡිබද්ධ**න්ති චතුරස්සකෙදාරබද්ධං. **පාළිබද්ධ**න්ති ආයාමතො ච විත්ථාරතො ච දීඝමරියාදබද්ධං. **මරියාදබද්ධ**න්ති අන්තරන්තරා රස්සමරියාදබද්ධං. **සිඞ්ඝාටකබද්ධ**න්ති මරියාදාය මරියාදං විනිවිජ්ඣිත්වා ගතට්ඨානෙ සිඞ්ඝාටකබද්ධං, චතුක්කසණ්ඨානන්ති අත්ථො. **යත්‍ර හි නාමා**ති යො නාම. **කුසිම්පි නාමා**තිආදීසු **කුසී**ති ආයාමතො ච විත්ථාරතො ච අනුවාතාදීනං දීඝපට්ටානමෙතං අධිවචනං. **අඩ්ඪකුසී**ති අන්තරන්තරාරස්සපට්ටානං නාමං. **මණ්ඩල**න්ති පඤ්චඛණ්ඩිකස්ස චීවරස්ස එකෙකස්මිං ඛණ්ඩෙ මහාමණ්ඩලං. **අඩ්ඪමණ්ඩල**න්ති ඛුද්දකමණ්ඩලං. **විවට්ට**න්ති මණ්ඩලඤ්ච අඩ්ඪමණ්ඩලඤ්ච එකතො කත්වා සිබ්බිතං මජ්ඣිමඛණ්ඩං. **අනුවිවට්ට**න්ති තස්ස උභොසු පස්සෙසු ද්වෙ ඛණ්ඩානි. **ගීවෙය්‍යක**න්ති ගීවාවෙඨනට්ඨානෙ දළ්හීකරණත්ථං අඤ්ඤසුත්තසංසිබ්බිතං ආගන්තුකපට්ටං. **ජඞ්ඝෙය්‍යක**න්ති ජඞ්ඝපාපුණනට්ඨානෙ තථෙව සංසිබ්බිතං පට්ටං. ගීවාට්ඨානෙ ච ජඞ්ඝට්ඨානෙ ච පට්ටානමෙතං නාමන්ති. **බාහන්ත**න්ති අනුවිවට්ටානං බහි එකෙකං ඛණ්ඩං. ඉති පඤ්චඛණ්ඩිකචීවරෙනෙතං විචාරිතන්ති. අථ වා **අනුවිවට්ට**න්ති විවට්ටස්ස එකපස්සතො ද්වින්නං එකපස්සතො ද්වින්නන්ති චතුන්නම්පි ඛණ්ඩානමෙතං නාමං. **බාහන්ත**න්ති සුප්පමාණං චීවරං පාරුපන්තෙන සංහරිත්වා බාහාය උපරි ඨපිතා උභො අන්තා බහිමුඛා තිට්ඨන්ති, තෙසං එතං නාමං. අයමෙව හි නයො මහාඅට්ඨකථායං වුත්තො"ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 345) ආගතො.

චීවරසිබ්බනකථා

දණ්ඩකඨිනෙනචීවරසිබ්බනකථායං – තෙන ඛො පන සමයෙන භික්ඛූ තත්ථ තත්ථ ඛීලං නික්ඛනිත්වා සම්බන්ධිත්වා චීවරං සිබ්බෙන්ති, චීවරං විකණ්ණං හොති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කඨිනං කඨිනරජ්ජුං, තත්ථ තත්ථ ඔබන්ධිත්වා චීවරං සිබ්බෙතුන්ති. විසමෙ කඨිනං පත්ථරන්ති, කඨිනං පරිභිජ්ජති… පෙ…. න, භික්ඛවෙ, විසමෙ කඨිනං පත්ථරිතබ්බං, යො පත්ථරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සාති.

ඡමාය කඨිනං පත්ථරන්ති, කඨිනං පංසුකිතං හොති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තිණසන්ථාරකන්ති. කඨිනස්ස අන්තො ජීරති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අනුවාතං පරිභණ්ඩං ආරොපෙතුන්ති. කඨිනං නප්පහොති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දණ්ඩකඨිනං බිදලකං සලාකං විනන්ධනරජ්ජුං විනන්ධනසුත්තකං විනන්ධිත්වා චීවරං සිබ්බෙතුන්ති. සුත්තන්තරිකායො විසමා හොන්ති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කළිම්භකන්ති. සුත්තා වඞ්කා හොන්ති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මොඝසුත්තකන්ති.

තෙන ඛො පන සමයෙන භික්ඛූ අධොතෙහි පාදෙහි කඨිනං අක්කමන්ති, කඨිනං දුස්සති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – න, භික්ඛවෙ, අධොතෙහි පාදෙහි කඨිනං අක්කමිතබ්බං, යො අක්කමෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සාති.

තෙන ඛො පන සමයෙන භික්ඛූ අල්ලෙහි පාදෙහි කඨිනං අක්කමන්ති, කඨිනං දුස්සති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – න, භික්ඛවෙ, අල්ලෙහි පාදෙහි කඨිනං අක්කමිතබ්බං, යො අක්කමෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සාති.

තෙන ඛො පන සමයෙන භික්ඛූ සඋපාහනා කඨිනං අක්කමන්ති, කඨිනං දුස්සති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – න, භික්ඛවෙ, සඋපාහනෙන කඨිනං අක්කමිතබ්බං. යො අක්කමෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සාති.

තෙන ඛො පන සමයෙන භික්ඛූ චීවරං සිබ්බන්තා අඞ්ගුලියා පටිග්ගණ්හන්ති, අඞ්ගුලියො දුක්ඛා හොන්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පටිග්ගහන්ති.

තෙන ඛො පන සමයෙන ඡබ්බග්ගියා භික්ඛූ උච්චාවචෙ පටිග්ගහෙ ධාරෙන්ති සුවණ්ණමයං රූපියමයං. මනුස්සා උජ්ඣායන්ති ඛීයන්ති විපාචෙන්ති "සෙය්‍යථාපි ගිහී කාමභොගිනො"ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – න, භික්ඛවෙ, උච්චාවචා පටිග්ගහා ධාරෙතබ්බා, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සාති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අට්ඨිමයං… පෙ…. සඞ්ඛනාභිමයන්ති.

තෙන ඛො පන සමයෙන සූචියොපි සත්ථකාපි පටිග්ගහාපි නස්සන්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ආවෙසනවිත්ථකන්ති. ආවෙසනවිත්ථකෙ සමාකුලා හොන්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පටිග්ගහථවිකන්ති. අංසබද්ධකො න හොති…පෙ…. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අංසබද්ධකං බන්ධනසුත්තකන්ති.

තෙන ඛො පන සමයෙන භික්ඛූ අබ්භොකාසෙ චීවරං සිබ්බන්තා සීතෙනපි උණ්හෙනපි කිලමන්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කඨිනසාලං කඨිනමණ්ඩපන්ති. කඨිනසාලා නීචවත්ථුකා හොති, උදකෙන ඔත්ථරීයති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, උච්චවත්ථුකං කාතුන්ති. චයො පරිපතති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, චිනිතුං තයො චයෙ ඉට්ඨකචයං, සිලාචයං, දාරුචයන්ති. ආරොහන්තා විහඤ්ඤන්ති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තයො සොපානෙ ඉට්ඨකසොපානං, සිලාසොපානං, දාරුසොපානන්ති. ආරොහන්තා

පරිපතන්ති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ආලම්බනබාහන්ති. කඨිනසාලාය තිණචුණ්ණං පරිපතති . අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඔගුම්ඵෙත්වා උල්ලිත්තාවලිත්තං කාතුං සෙතවණ්ණං කාළවණ්ණං ගෙරුකපරිකම්මං මාලාකම්මං ලතාකම්මං මකරදන්තකං පඤ්චපටිකං චීවරරජ්ජුන්ති.

තෙන ඛො පන සමයෙන භික්ඛූ චීවරං සිබ්බෙත්වා තථෙව කඨිනං උජ්ඣිත්වා පක්කමන්ති, උන්දූරෙහිපි උපචිකාහිපි ඛජ්ජති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කඨිනං සඞ්ඝරිතුන්ති. කඨිනං පරිභිජ්ජති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගොසංඝිකාය කඨිනං සඞ්ඝරිතුන්ති. කඨිනං විනිවෙඨියති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, බන්ධනරජ්ජුන්ති.

තෙන ඛො පන සමයෙන භික්ඛූ කුට්ටෙපි ථම්භෙපි කඨිනං උස්සාපෙත්වා පක්කමන්ති, පරිපතිත්වා කඨිනං භිජ්ජති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, භිත්තිඛීලෙ වා නාගදන්තෙ වා ලග්ගෙතුන්ති. අයං ඛුද්දකවත්ථුඛන්ධකෙ ආගතො පාළිපාඨො.

‘‘**කඨිනන්ති** නිස්සෙණිම්පි, තත්ථ අත්ථරිතබ්බකටසාරකකිලඤ්ජානං අඤ්ඤතරම්පි. **කඨිනරජ්ජුන්ති** යාය දුපට්ටචීවරං සිබ්බන්තා කඨිනෙ චීවරං විබන්ධන්ති. **කඨිනං නප්පහොතීති** දීඝස්ස භික්ඛුනො පමාණෙන කතං කඨිනං ඉත්තරස්ස භික්ඛුනො චීවරං පත්ථරියමානං නප්පහොති, අන්තොයෙව හොති, දණ්ඩකෙ න පාපුණාතීති අත්ථො. **දණ්ඩකකඨිනන්ති** තස්ස මජ්ඣෙ ඉත්තරස්ස භික්ඛුනො පමාණෙන අඤ්ඤං නිස්සෙණිං බන්ධිතුං අනුජානාමීති අත්ථො. **බිදලකන්ති** දණ්ඩකකඨිනප්පමාණෙන කටසාරකස්ස පරියන්තෙ පටිසංහරිත්වා දුගුණකරණං. **සලාකන්ති** දුපට්ටචීවරස්ස අන්තරෙ පවෙසනසලාකං. **විනන්ධනරජ්ජුන්ති** මහානිස්සෙණියා සද්ධිං ඛුද්දකනිස්සෙණිං විනන්ධිතුං රජ්ජුං. **විනන්ධනසුත්තකන්ති** ඛුද්දකනිස්සෙණියා චීවරං විනන්ධිතුං සුත්තකං. **විනන්ධිත්වා චීවරං සිබ්බිතුන්ති** තෙන සුත්තකෙන තත්ථ චීවරං විනන්ධිත්වා සිබ්බෙතුං. **විසමා හොන්තීති** කාචි ඛුද්දකා හොන්ති, කාචි මහන්තා. **කළිම්භකන්ති** පමාණසඤ්ඤාකරණං යං කිඤ්චි තාලපණ්ණාදිං. **මොඝසුත්තකන්ති** වඩ්ඪකීනං දාරුසු කාළසුත්තෙන විය හලිද්දිසුත්තෙන සඤ්ඤාකරණං. **අඞ්ගුලියා පටිග්ගණ්හන්තීති** සූචිමුඛං අඞ්ගුලියා පටිච්ඡන්ති. **පටිග්ගහන්ති** අඞ්ගුලිකොසකං. **ආවෙසනවිත්ථකං** නාම යං කිඤ්චි පාතිචඞ්කොටකාදි. **උච්චවත්ථුකන්ති** පංසුං ආකිරිත්වා උච්චවත්ථුකං කාතුං අනුජානාමීති අත්ථො. **ඔගුම්ඵෙත්වා උල්ලිත්තාවලිත්තං කාතුන්ති** ඡදනං ඔධුනිත්වා ඝනදණ්ඩකං කත්වා අන්තො චෙව බහි ච මත්තිකාය ලිම්පිතුන්ති අත්ථො. **ගොසංඝිකායාති** වෙළුං වා රුක්ඛදණ්ඩකං වා අන්තො කත්වා තෙන සද්ධිං සංහරිතුන්ති අත්ථො. **බන්ධනරජ්ජුන්ති** තථා සංහරිතස්ස බන්ධනරජ්ජු’’න්ති අයං අට්ඨකථාපාඨො (චූළව. අට්ඨ. 256).

‘‘**අනුවාතං පරිභණ්ඩන්ති** කිලඤ්ජාදීසු කරොතීති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තං. **බිදලකන්ති** දුගුණකරණසඞ්ඛාතස්ස කිරියාවිසෙසස්ස අධිවචනං. කස්ස දුගුණකරණං? යෙන කිලඤ්ජාදිනා මහන්තං කඨිනං අත්ථතං, තස්ස. තඤ්හි දණ්ඩකකඨිනප්පමාණෙන පරියන්තෙ සංහරිත්වා දුගුණං කාතබ්බං. **පටිග්ගහන්ති** අඞ්ගුලිකඤ්චුකං. **පාති** නාම පටිග්ගහසණ්ඨානෙන කතො භාජනවිසෙසො. **න සම්මතීති** නප්පහොති. **නීචවත්ථුකං චිනිතුන්ති** බහිකුට්ටස්ස සමන්තතො නීචවත්ථුකං කත්වා චිනිතු’’න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.260-262).

‘‘**නිස්සෙණිම්පීති** චතූහි දණ්ඩෙහි චීවරප්පමාණෙන ආයතචතුරස්සං කත්වා බද්ධපටලම්පි. එත්ථ හි චීවරකොටියො සමකං බන්ධිත්වා චීවරං යථාසුඛං සිබ්බන්ති. **තත්ථ අත්ථරිතබ්බන්ති** තස්සා නිස්සෙණියා උපරි චීවරස්ස උපත්ථම්භනත්ථාය අත්ථරිතබ්බං. කඨිනසඞ්ඛාතාය නිස්සෙණියා චීවරස්ස බන්ධනකරජ්ජු කඨිනරජ්ජූති මජ්ඣිමපදලොපී සමාසොති ආහ **‘‘යායා’’**තිආදි. තත්ථ යස්මා ද්වින්නං පටලානං එකස්මිං අධිකෙ ජාතෙ තත්ථ වලියො හොන්ති, තස්මා දුපට්ටචීවරස්ස පටලද්වයම්පි සමකං කත්වා බන්ධනකරජ්ජු කඨිනරජ්ජූති වෙදිතබ්බං. පාළියං (චූළව. 256) **කඨිනස්ස අන්තො ජීරතීති** කඨිනෙ බද්ධස්ස චීවරස්ස පරියන්තො ජීරතී’’ති විමතිවිනොදනියං වුත්තං.

‘‘**බිදලකං** නාම දිගුණකරණසඞ්ඛාතස්ස කිරියාවිසෙසස්ස අධිවචනං. කස්ස දිගුණකරණං? යෙන කිලඤ්ජාදිනා මහන්තං කඨිනං අත්ථතං, තස්ස. තඤ්හි දණ්ඩකකඨිනප්පමාණෙන පරියන්තෙ සංහරිත්වා දිගුණං කාතබ්බං, අඤ්ඤථා ඛුද්දකචීවරස්ස අනුවාතපරිභණ්ඩාදිවිධානකරණෙ හත්ථස්ස ඔකාසො න හොති. සලාකාය සති ද්වින්නං චීවරානං අඤ්ඤතරං ඤත්වා සිබ්බිතාසිබ්බිතං සුඛං පඤ්ඤායති. දණ්ඩකකඨිනෙ කතෙ න බහූහි සහායෙහි පයොජනං. ‘අසංකුටිත්වා චීවරං සමං හොති, කොණාපි සමා හොන්තී’ති ලිඛිතං, ‘හලිද්දිසුත්තෙන සඤ්ඤාකරණ’න්ති වුත්තත්තා ‘හලිද්දිසුත්තෙන චීවරං සිබ්බෙතුම්පි වට්ටතී’ති සිද්ධං. තත්ථ හි කෙචි අකප්පියසඤ්ඤිනො. **පටිග්ගහො** නාම අඞ්ගුලිකොසො. **පාතීති** පටිග්ගහසණ්ඨානං. **පටිග්ගහථවිකන්ති** අඞ්ගුලිකොසථවික’’න්ති වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. චූළවග්ග 256) ආගතං.

ගහපතිචීවරාදිකථා

ගහපතිචීවරාදිකථායං ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගහපතිචීවරං, යො ඉච්ඡති, පංසුකූලිකො හොතු, යො ඉච්ඡති, ගහපතිචීවරං සාදියතු, ඉතරීතරෙනපාහං, භික්ඛවෙ, සන්තුට්ඨිං වණ්ණෙමී’’ති (මහාව. 337) වචනතො අසමාදින්නධුතඞ්ගො යො භික්ඛු පංසුකූලං ධාරෙතුං ඉච්ඡති, තෙන පංසුකූලිකෙන භවිතබ්බං . යො පන ගිහීහි දින්නං

ගහපතිචීවරං සාදියිතුං ඉච්ඡති, තෙන ගහපතිචීවරසාදියකෙන භවිතබ්බං. සමාදින්නධුතඞ්ගො පන භික්ඛු ''ගහපතිචීවරං පටික්ඛිපාමි, පංසුකූලිකඞ්ගං සමාදියාමී''ති අධිට්ඨහනතො ගහපතිචීවරං සාදියිතුං න වට්ටති. **ගහපතිචීවරන්ති** ගහපතීහි දින්නං චීවරං. **ඉතරීතරෙනපීති** අප්පග්ඝෙනපි මහග්ඝෙනපි යෙන කෙනචීති අත්ථො.

''ඉතරීතරෙනාති ඉතරෙන ඉතරෙන. **ඉතර**-සද්දො පන අනියමවචනො ද්වික්ඛත්තුං වුච්චමානො යංකිඤ්චි-සද්දෙහි සමානත්ථො හොතීති වුත්තං **අප්පග්ඝෙනපි මහග්ඝෙනපි යෙන කෙනචී''**ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.337), ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පාවාරං, අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කොසෙය්‍යපාවාරං, අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කොජව''න්ති (මහාව. 337) වචනතො පාවාරාදීනිපි සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටති. තත්ථ **පාවාරොති** සලොමකො කප්පාසාදිභෙදො. **අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කොජවන්ති** එත්ථ පකතිකොජවමෙව වට්ටති, මහාපිට්ඨියකොජවං න වට්ටති. **කොජවන්ති** උණ්ණාමයො පාවාරසදිසො. **''මහාපිට්ඨියං කොජවන්ති** හත්ථිපිට්ඨීසු අත්ථරිතබ්බතාය 'මහාපිට්ඨිය'න්ති ලද්ධසමඤ්ඤං චතුරඞ්ගුලපුප්ඵං කොජව''න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.337) වුත්තං. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.337) **''මහාපිට්ඨියකොජවන්ති** හත්ථිපිට්ඨියං අත්ථරිතබ්බතාය 'මහාපිට්ඨිය'න්ති ලද්ධසමඤ්ඤං උණ්ණාමයත්ථරණ''න්ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 337) පන **''මහාපිට්ඨියකොජවං** නාම අතිරෙකචතුරඞ්ගුලපුප්ඵං කිරා''ති වුත්තං. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කම්බල''න්ති (මහාව. 338) වචනතො අඩ්ඪකාසියාදීනි මහග්ඝානිපි කම්බලානි වට්ටන්ති . **අඩ්ඪකාසියන්ති** එත්ථ **කාසීති** සහස්සං වුච්චති, තංඅග්ඝනකො කාසියො. අයං පන පඤ්ච සතානි අග්ඝති, තස්මා අඩ්ඪකාසියොති වුත්තො.

ඡචීවරකථා

ඡචීවරකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඡ චීවරානි ඛොමං කප්පාසිකං කොසෙය්‍යං කම්බලං සාණං භඞ්ග''න්ති (මහාව. 339) වචනතො ඛොමාදීනි ඡ චීවරානි දුකූලාදීනි ඡ අනුලොමචීවරානි ච වට්ටන්ති. තත්ථ **''ඛොමන්ති** ඛොමසුත්තෙහි වායිතං ඛොමපට්ටචීවරං. **කප්පාසිකන්ති** කප්පාසතො නිබ්බත්තසුත්තෙහි වායිතං. **කොසෙය්‍යන්ති** කොසකාරකපාණකෙහි නිබ්බත්තසුත්තෙහි වායිතං. **කම්බලන්ති** උණ්ණාමයචීවරං. **සාණන්ති** සාණසුත්තෙහි කතචීවරං. **භඞ්ගන්ති** ඛොමසුත්තාදීනි සබ්බානි, එකච්චානි වා මිස්සෙත්වා කතචීවරං. භඞ්ගම්පි වාකමයමෙවාති කෙචි. දුකූලං පට්ටුණ්ණං සොමාරපටං චීනපටං ඉද්ධිජං දෙවදින්නන්ති ඉමානි පන ඡ චීවරානි එතෙසංයෙව අනුලොමානීති විසුං න වුත්තානි. **දුකූලඤ්හි** සාණස්ස අනුලොමං වාකමයත්තා. පට්ටුණ්ණදෙසෙ සඤ්ජාතවත්ථං **පට්ටුණ්ණං**. 'පට්ටුණ්ණකොසෙය්‍යවිසෙසො'ති හි අභිධානකොසෙ වුත්තං. සොමාරදෙසෙ චීනදෙසෙ ච ජාතවත්ථානි **සොමාරචීනපටානි**. පට්ටුණ්ණාදීනි තීණි කොසෙය්‍යස්ස අනුලොමානි පාණකෙහි කතසුත්තමයත්තා. **ඉද්ධිජං** එහිභික්ඛූනං පුඤ්ඤිද්ධියා නිබ්බත්තචීවරං, තං ඛොමාදීනං අඤ්ඤතරං හොතීති තෙසං එව අනුලොමං. දෙවතාහි දින්නං චීවරං **දෙවදින්නං**. කප්පරුක්ඛෙ නිබ්බත්තං ජාලිනියා දෙවකඤ්ඤාය අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස දින්නවත්ථසදිසං, තම්පි ඛොමාදීනංයෙව අනුලොමං හොති තෙසු අඤ්ඤතරභාවතො''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.462-463) වුත්තං.

විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.463) පන **''ඛොමන්ති** ඛොමසුත්තෙහි වායිතං ඛොමපටචීවරං, තං වාකමයන්ති වදන්ති. කප්පාසසුත්තෙහි වායිතං **කප්පාසිකං**. එවං සෙසානිපි. **කම්බලන්ති** එළකාදීනං ලොමමයසුත්තෙන වායිතං පටං. **භඞ්ගන්ති** ඛොමසුත්තාදීනි සබ්බානි, එකච්චානි වා මිස්සෙත්වා වායිතං චීවරං, භඞ්ගම්පි වාකමයමෙවාති කෙචි . දුකූලං පට්ටුණ්ණං සොමාරපටං චීනපටං ඉද්ධිජං දෙවදින්නන්ති ඉමානි ඡ චීවරානි එතෙසඤ්ඤෙව අනුලොමානීති විසුං න වුත්තානි. **දුකූලඤ්හි** සාණස්ස අනුලොමං වාකමයත්තා. 'පට්ටුණ්ණං කොසෙය්‍යවිසෙසො'ති අභිධානකොසෙ වුත්තං. සොමාරදෙසෙ චීනදෙසෙ ච ජාතවත්ථානි **සොමාරචීනපටානි**. පට්ටුණ්ණාදීනි තීණි කොසෙය්‍යස්ස අනුලොමානි පාණකෙහි කතසුත්තමයත්තා. **ඉද්ධිජන්ති** එහිභික්ඛූනං පුඤ්ඤිද්ධියා නිබ්බත්තචීවරං, කප්පරුක්ඛෙහි නිබ්බත්තං, දෙවදින්නඤ්ච ඛොමාදීනං අඤ්ඤතරං හොතීති තෙසං සබ්බෙසං අනුලොමානී''ති වුත්තං.

රජනාදිකථා

රජනාදිකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඡ රජනානි මූලරජනං ඛන්ධරජනං තචරජනං පත්තරජනං පුප්ඵරජනං ඵලරජන''න්ති වචනතො ඉමෙසු ඡසු රජනෙසු එකකෙන චීවරං රජිතබ්බං, න ඡකණෙන වා පණ්ඩුමත්තිකාය වා රජිතබ්බං. තාය රජිතචීවරං දුබ්බණ්ණං හොති. ඡරජනානං සරූපං හෙට්ඨා පරික්ඛාරකථායං වුත්තමෙව. තත්ථ **ඡකණෙනාති** ගොමයෙන. **පණ්ඩුමත්තිකායාති** තම්බමත්තිකාය. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, රජනං පචිතුං චුල්ලං රජනකුම්භි''න්ති (මහාව. 344) වචනතො සීතුදකාය චීවරං න රජිතබ්බං. තාය හි රජිතචීවරං දුග්ගන්ධං හොති. තත්ථ **සීතුදකාති** අපක්කරජනං වුච්චති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, උත්තරාළුම්පං බන්ධිතු''න්ති වචනතො උත්තරාළුම්පං බන්ධිතුං වට්ටති. තත්ථ **උත්තරාළුම්පන්ති** වට්ටාධාරකං, රජනකුම්භියා මජ්ඣෙ ඨපෙත්වා තං ආධාරකං පරික්ඛිපිත්වා රජනං පක්ඛිපිතුං අනුජානාමීති අත්ථො. එවඤ්හි කතෙ රජනං න උත්තරති. තත්ථ **''රජනකුම්භියා මජ්ඣෙ ඨපෙත්වාති** අන්තොරජනකුම්භියා මජ්ඣෙ ඨපෙත්වා. එවං වට්ටාධාරකෙ අන්තොරජනකුම්භියා පක්ඛිත්තෙ මජ්ඣෙ උදකං තිට්ඨති, වට්ටාධාරකතො බහි සමන්තා අන්තොකුම්භියං රජනච්ඡල්ලි. **පක්ඛිපිතුන්ති** රජනච්ඡල්ලිං පක්ඛිපිතු''න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.344) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.344) පන **''එවඤ්හි කතෙති** වට්ටාධාරස්ස අන්තො රජනොදකං, බහි ඡල්ලිකඤ්ච කත්වා වියොජනෙ කතෙ. **න උත්තරතීති** කෙවලං

උදකතො ථෙණුට්ඨානාභාවා න උත්තරතී''ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 344) පන ''ගොමයෙ ආපත්ති නත්ථි, විරූපත්තා වාරිතං. කුඞ්කුමපුප්ඵං න වට්ටතීති වදන්ති''ති වුත්තං.

''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, උදකෙ වා නඛපිට්ඨිකාය වා ථෙවකං දාතු''න්ති (මහාව. 344) වචනතො තථා කත්වා රජනස්ස පක්කාපක්කභාවො ජානිතබ්බො. තත්ථ **උදකෙ වා නඛපිට්ඨිකාය වා**ති සචෙ පරිපක්කං හොති, උදකපාතියා දින්නො ථෙවො සහසා න විසරති, නඛපිට්ඨියම්පි අවිසරන්තො තිට්ඨති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, රජනුළුඞ්කං දණ්ඩකථාලක''න්ති (මහාව. 344) වචනතො රජනස්ස ඔලොකනකාලෙ කුම්භියා රක්ඛණත්ථං උළුඞ්කදණ්ඩකථාලිකානි ඉච්ඡිතබ්බානි. තත්ථ **රජනුළුඞ්ක**න්ති රජනඋළුඞ්කං. **දණ්ඩකථාලක**න්ති දණ්ඩමෙව දණ්ඩකං. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, රජනකොලම්බං රජනඝට''න්ති (මහාව. 344) වචනතො තානිපි ඉච්ඡිතබ්බානි. තත්ථ **රජනකොලම්බ**න්ති රජනකුණ්ඩං. තත්ථ **රජනකුණ්ඩ**න්ති පක්කරජනට්ඨපනකං මහාඝටං. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, රජනදොණික''න්ති (මහාව. 344) වචනතො පාතියම්පි පත්තෙ චීවරෙ මද්දන්තෙ චීවරස්ස පරිභිජ්ජනතො චීවරරක්ඛණත්ථං රජනදොණිකා ඉච්ඡිතබ්බා. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තිණසන්ථරක''න්ති (මහාව. 344) වචනතො ඡමාය චීවරෙ පත්ථරියමානෙ චීවරස්ස පංසුකිතත්තා තතො රක්ඛණත්ථං තිණසන්ථරං කාතබ්බං. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, චීවරවංසං චීවරරජ්ජු''න්ති (මහාව. 344) වචනතො තිණසන්ථාරකෙ උපචිකාදීහි ඛජ්ජමානෙ චීවරවංසෙ වා චීවරරජ්ජුයා වා චීවරං පත්ථරිතබ්බං මජ්ඣෙන චීවරෙ ලග්ගිතෙ රජනස්ස උභතො ගළිතත්තා.

''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කණ්ණෙ බන්ධිතු''න්ති (මහාව. 344) වචනතො කණ්ණෙ බන්ධිතබ්බං චීවරස්ස කණ්ණෙ බන්ධියමානෙ කණ්ණස්ස ජිණ්ණත්තා. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කණ්ණසුත්තක''න්ති (මහාව. 344) වචනතො කණ්ණසුත්තකෙන බන්ධිතබ්බං එවං බන්ධන්තෙ රජනස්ස එකතො ගළිතත්තා. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සම්පරිවත්තකං සම්පරිවත්තකං රජෙතුං, න ච අච්ඡින්නෙ ථෙවෙ පක්කමිතු''න්ති (මහාව. 344) වචනතො තථා රජිතබ්බං. යාව රජනබින්දු ගළිතං න ඡිජ්ජති, තාව න අඤ්ඤත්‍ර ගන්තබ්බං. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, උදකෙ ඔසාරෙතු''න්ති (මහාව. 344) වචනතො පත්ථින්නං චීවරං උදකෙ ඔසාරෙතබ්බං. තත්ථ **පත්ථින්න**න්ති අතිරජිතත්තා ථද්ධං. **උදකෙ ඔසාරෙතු**න්ති උදකෙ පක්ඛිපිත්වා ඨපෙතුං. රජනෙ පන නික්ඛන්තෙ තං උදකං ඡඩ්ඩෙත්වා චීවරං මද්දිතබ්බං. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පාණිනා ආකොටෙතු''න්ති (මහාව. 344) වචනතො එරුසං චීවරං පාණිනා ආකොටෙතබ්බං. ''න, භික්ඛවෙ, අච්ඡින්නකානි චීවරානි ධාරෙතබ්බානි, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 344) වචනතො අච්ඡින්නකානි චීවරානි දන්තකාසාවානි න ධාරෙතබ්බානි. තත්ථ **දන්තකාසාවානී**ති එකං වා ද්වෙ වා වාරෙ රජිත්වා දන්තවණ්ණානි ධාරෙන්ති.

අතිරෙකචීවරකථා

අතිරෙකචීවරකථායං ''න, භික්ඛවෙ, අතිරෙකචීවරං ධාරෙතබ්බං, යො ධාරෙය්‍ය, යථාධම්මො කාරෙතබ්බො''ති (මහාව. 347) වචනතො නිට්ඨිතචීවරස්මිං උබ්භතස්මිං කඨිනෙ දසාහතො පරං අතිරෙකචීවරං ධාරෙන්තස්ස නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දසාහපරමං අතිරෙකචීවරං ධාරෙතු''න්ති (මහාව. 347) වචනතො උබ්භතෙපි කඨිනෙ දසාහබ්භන්තරෙ ධාරෙන්තස්ස අත්ථතකඨිනානං අනුබ්භතෙපි කඨිනෙ පඤ්චමාසබ්භන්තරෙ තතො පරම්පි දසාහබ්භන්තරෙ අනත්ථතකඨිනානම්පි දසාහබ්භන්තරෙ අතිරෙකචීවරං අනාපත්ති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අතිරෙකචීවරං විකප්පෙතු''න්ති (මහාව. 347) වචනතො දසාහතො පරං විකප්පෙත්වා අතිරෙකචීවරං ධාරෙතුං වට්ටති. කිත්තකං පන චීවරං විකප්පෙතබ්බන්ති? ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ආයාමෙන අට්ඨඞ්ගුලං සුගතඞ්ගුලෙන චතුරඞ්ගුලවිත්ථතං පච්ඡිමං චීවරං විකප්පෙතු''න්ති (මහාව. 358) වචනතො සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන සුගතඞ්ගුලෙන අට්ඨඞ්ගුලායාමං චතුරඞ්ගුලවිත්ථාරං චීවරං විකප්පෙතුං වට්ටති. තත්ථ **සුගතඞ්ගුලං** නාම මජ්ඣිමපුරිසඞ්ගුලසඞ්ඛාතෙන වඩ්ඪකීඅඞ්ගුලෙන තිවඞ්ගුලං හොති, මනුස්සානං පකතිඅඞ්ගුලෙන අඩ්ඪපඤ්චකඞ්ගුලං, තස්මා දීඝතො වඩ්ඪකීහත්ථෙන එකහත්ථං පකතිහත්ථෙන දියඩ්ඪහත්ථං විත්ථාරතො වඩ්ඪකීහත්ථෙන විදත්ථිප්පමාණං පකතිහත්ථෙන ඡළඞ්ගුලාධිකවිදත්ථිප්පමාණං පච්ඡිමං චීවරං විකප්පෙතුං වට්ටති, තතො ඌනප්පමාණං න වට්ටති, අධිකප්පමාණං පන වට්ටතීති දට්ඨබ්බං.

අට්ඨවරකථා

අට්ඨවරකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වස්සිකසාටිකං ආගන්තුකභත්තං ගමිකභත්තං ගිලානභත්තං ගිලානුපට්ඨාකභත්තං ගිලානභෙසජ්ජං ධුවයාගුං භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස උදකසාටික''න්ති වචනතො ඉමානි අට්ඨ දානානි සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටති. තත්ථ නික්ඛිත්තචීවරා හුත්වා කායං ඔවස්සන්තානං භික්ඛූනං නග්ගියං අසුචි ජෙගුච්ඡං පටිකූලං හොති, තස්මා වස්සිකසාටිකා අනුඤ්ඤාතා. ආගන්තුකො භික්ඛු න වීථිකුසලො හොති, න ගොචරකුසලො, කිලන්තො පිණ්ඩාය චරති, තස්මා ආගන්තුකභත්තං අනුඤ්ඤාතං, ගමිකො භික්ඛු අත්තනො භත්තං පරියෙසමානො සත්ථා වා විහායිස්සති , යත්ථ වා වාසං ගන්තුකාමො භවිස්සති, තත්ථ විකාලෙන උපගච්ඡිස්සති, කිලන්තො අද්ධානං ගමිස්සති, තස්මා ගමිකභත්තං. ගිලානස්ස භික්ඛුනො සප්පායානි භොජනානි අලභන්තස්ස ආබාධො වා අභිවඩ්ඪිස්සති, කාලකිරියා වා භවිස්සති, තස්මා ගිලානභත්තං. ගිලානුපට්ඨාකො භික්ඛු අත්තනො භත්තං පරියෙසමානො ගිලානස්ස උස්සූරෙ භත්තං නීහරිස්සති, තස්මා ගිලානුපට්ඨාකභත්තං. ගිලානස්ස භික්ඛුනො සප්පායානි භෙසජ්ජානි අලභන්තස්ස ආබාධො වා අභිවඩ්ඪිස්සති, කාලකිරියා වා භවිස්සති, තස්මා ගිලානභෙසජ්ජං. යස්මා භගවතා අන්ධකවින්දෙ

දසානිසංසෙ සම්පස්සමානෙන යාගු අනුඤ්ඤාතා, තස්මා ධුවයාගු. යස්මා මාතුගාමස්ස නග්ගියං අසුචි ජෙගුච්ඡං පටිකූලං හොති, තස්මා භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස උදකසාටිකා අනුඤ්ඤාතා.

නිසීදනාදිකථා

නිසීදනාදිකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කායගුත්තියා චීවරගුත්තියා සෙනාසනගුත්තියා නිසීදන''න්ති (මහාව. 353) වචනතො කායාදීනං අසුචිමුච්චනාදිතො ගොපනත්ථාය නිසීදනං ධාරෙතුං වට්ටති. තස්ස විධානං හෙට්ඨා වුත්තමෙව. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යාවමහන්තං පච්චත්ථරණං ආකඞ්ඛති, තාවමහන්තං පච්චත්ථරණං කාතු''න්ති වචනතො අතිඛුද්දකෙන නිසීදනෙන සෙනාසනස්ස අගොපනත්තා මහන්තම්පි පච්චත්ථරණං කාතුං වට්ටති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යස්ස කණ්ඩු වා පීළකා වා අස්සාවො වා ථුල්ලකච්ඡු වා ආබාධො, කණ්ඩුපටිච්ඡාදි''න්ති වචනතො ඊදිසෙසු ආබාධෙසු සන්තෙසු චීවරාදිගුත්තත්ථාය කණ්ඩුපටිච්ඡාදි වට්ටති. තත්ථ පමාණං හෙට්ඨා වුත්තමෙව. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ , මුඛපුඤ්ඡනචොළ''න්ති (මහාව. 355) වචනතො මුඛසොධනත්ථාය මුඛපුඤ්ඡනචොළං වට්ටති. තම්පි හෙට්ඨා වුත්තමෙව. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පරික්ඛාරචොළක''න්ති වචනතො තිචීවරෙ පරිපුණ්ණෙ පරිස්සාවනථවිකාදීහි අත්ථෙ සති පරික්ඛාරචොළං වට්ටති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තිචීවරං අධිට්ඨාතුං න විකප්පෙතුං, වස්සිකසාටිකං වස්සානං චාතුමාසං අධිට්ඨාතුං තතො පරං විකප්පෙතුං, නිසීදනං අධිට්ඨාතුං න විකප්පෙතුං, පච්චත්ථරණං අධිට්ඨාතුං න විකප්පෙතුං, කණ්ඩුපටිච්ඡාදිං යාව ආබාධා අධිට්ඨාතුං තතො පරං විකප්පෙතුං, මුඛපුඤ්ඡනචොළං අධිට්ඨාතුං න විකප්පෙතුං, පරික්ඛාරචොළං අධිට්ඨාතුං න විකප්පෙතු''න්ති (මහාව. 358) වචනතො වුත්තනයෙන අධිට්ඨානඤ්ච විකප්පනා ච කාතබ්බා. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන හෙට්ඨා වුත්තොව.

අධම්මකම්මකථා

58. අධම්මකම්මකථායං **න, භික්ඛවෙ…පෙ…. දුක්කටස්සාති** ඉදං ''තෙන ඛො පන සමයෙන ඡබ්බග්ගියා භික්ඛූ සඞ්ඝමජ්ඣෙ අධම්මකම්මං කරොන්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – න, භික්ඛවෙ, අධම්මකම්මං කාතබ්බං, යො කරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 154) ඉමං උපොසථක්ඛන්ධකෙ ආගතපාඨං සන්ධාය වුත්තං. **අනුජානාමි…පෙ…. පටික්කොසිතුන්ති** තත්ථෙව ආගතං ''භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අධම්මකම්මෙ කයිරමානෙ පටික්කොසිතු''න්ති ඉමං. තත්ථ **කරොන්තියෙවාති** පඤ්ඤත්තම්පි සික්ඛාපදං මද්දිත්වා අධම්මකම්මං කරොන්තියෙවාති අත්ථො. ''අනුජානාමි…පෙ…. පටික්කොසිතු''න්ති එවං අධම්මකම්මෙ කයිරමානෙ සති ''පෙසලෙහි භික්ඛූහි තං අධම්මකම්මං අකතං, කම්මං දුක්කටං කම්මං පුන කාතබ්බ''න්ති එවං පටික්කොසිතබ්බං, න තුණ්හීභාවෙන ඛමිතබ්බන්ති අත්ථො. **ඉති වචනතොති** ඉදං පන පුබ්බපාඨං ගහෙත්වා ඉති වචනතො. **අධම්මකම්මං න කාතබ්බන්ති** අපරපාඨං ගහෙත්වා ඉති වචනතො කයිරමානඤ්ච අධම්මකම්මං භික්ඛූහි නිවාරෙතබ්බන්ති ද්විධා යොජනා කාතබ්බා.

නිවාරෙන්තෙහි චාතිආදි පන ''තෙන ඛො පන සමයෙන පෙසලා භික්ඛූ ඡබ්බග්ගියෙහි භික්ඛූහි අධම්මකම්මෙ කයිරමානෙ පටික්කොසන්ති, ඡබ්බග්ගියා භික්ඛූ ලභන්ති ආඝාතං, ලභන්ති අප්පච්චයං, වධෙන තජ්ජෙන්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දිට්ඨිම්පි ආවිකාතු''න්ති (මහාව. 154) පාඨඤ්ච ''තෙසංයෙව සන්තිකෙ දිට්ඨිං ආවිකරොන්ති, ඡබ්බග්ගියා භික්ඛූ ලභන්ති ආඝාතං, ලභන්ති අප්පච්චයං, වධෙන තජ්ජෙන්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, චතූහි පඤ්චහි පටික්කොසිතුං, ද්වීහි තීහි දිට්ඨිං ආවිකාතුං, එකෙන අධිට්ඨාතුං න මෙතං ඛමතී''ති ඉමෙ පාඨෙ සන්ධාය වුත්තං. **වචනතොති** ඉදං පන පාළියං තීණි සම්පදානානි ගහෙත්වා තීහි කිරියාපදෙහි විසුං විසුං යොජෙතබ්බං. සබ්බඤ්චෙතං අනුපද්දවත්ථාය වුත්තං, න ආපත්තිසබ්භාවතොති යොජනා. කථං අනුපද්දවසම්භවොති? නිග්ගහකම්මං කාතුං අසක්කුණෙය්‍යභාවතො, අඤ්ඤස්ස උපද්දවස්ස ච නිවාරණතො. තෙන වුත්තං වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 154) **''තෙසං අනුපද්දවත්ථායාති** සඞ්ඝො සඞ්ඝස්ස කම්මං න කරොති, අඤ්ඤොපි උපද්දවො බහූනං හොති, තස්මා වුත්ත''න්ති.

ඔකාසකතකථා

59. ඔකාසකතකථායං **න, භික්ඛවෙ, අනොකාසකතොතිආදි** ''තෙන ඛො පන සමයෙන ඡබ්බග්ගියා භික්ඛූ අනොකාසකතං භික්ඛුං ආපත්තියා චොදෙන්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – න, භික්ඛවෙ, අනොකාසකතො භික්ඛු ආපත්තියා චොදෙතබ්බො, යො චොදෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඔකාසං කාරාපෙත්වා ආපත්තියා චොදෙතුං, කරොතු ආයස්මා ඔකාසං, අහං තං වත්තුකාමො''ති (මහාව. 153) ඉදං පාඨං සන්ධාය වුත්තං. අධිප්පායෙසු **චාවනාධිප්පායොති**, සාසනතො චාවෙතුකාමො. **අක්කොසාධිප්පායොති** පරං අක්කොසිතුකාමො පරිභාසිතුකාමො. **කම්මාධිප්පායොති** තජ්ජනීයාදිකම්මං කත්තුකාමො. **වුට්ඨානාධිප්පායොති** ආපත්තිතො වුට්ඨාපෙතුකාමො. **උපොසථප්පවාරණට්ඨපනාධිප්පායොති** උපොසථං, පවාරණං වා ඨපෙතුකාමො. **අනුවිජ්ජනාධිප්පායොති** උපපරික්ඛිතුකාමො. **ධම්මකථාධිප්පායොති** ධම්මං දෙසෙතුකාමො. ඉති පරං චොදෙන්තානං භික්ඛූනං අධිප්පායභෙදො අනෙකවිධො හොතීති අත්ථො. **පුරිමෙසු චතූසු අධිප්පායෙසූති** චාවනාධිප්පායඅක්කොසාධිප්පායකම්මාධිප්පායවුට්ඨානාධිප්පායෙසු ඔකාසං අකාරාපෙන්තස්ස දුක්කටං.

කාරාපෙත්වාපි සම්මුඛා චොදෙන්තස්ස යථානුරූපං සඞ්ඝාදිසෙසපාචිත්තියදුක්කටානි, අසම්මුඛා පන දුක්කටමෙවාති අයමෙත්ථ පිණ්ඩත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

''ඨපනක්ඛෙත්තං පන ජානිතබ්බ''න්ති වත්වා තං දස්සෙන්තො **''සුණාතු මෙ''**තිආදිමාහ. අනුවිජ්ජකස්ස අනුවිජ්ජනාධිප්පායෙන වදන්තස්ස ඔකාසකම්මං නත්ථීති යොජනා. ධම්මකථිකස්ස අනොදිස්ස කම්මං කථෙන්තස්ස ඔකාසකම්මං නත්ථි. සචෙ පන ඔදිස්ස කථෙති, ආපත්ති, තස්මා තං දස්සෙත්වා ගන්තබ්බන්ති යොජෙතබ්බං. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතනකථා

60. සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතනකථායං ''මාතාපිතරොති ඛො, භික්ඛවෙ, වදමානෙ කිං වදෙය්‍යාම. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මාතාපිතූනං දාතුං, න ච, භික්ඛවෙ, සද්ධාදෙය්‍යං විනිපාතෙතබ්බං, යො විනිපාතෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 361) වචනතො දායකෙහි සද්ධාය භික්ඛුස්ස දින්නං විනිපාතෙත්වා ගිහීනං දාතුං න වට්ටති. **''න ච, භික්ඛවෙ, සද්ධාදෙය්‍ය**න්ති එත්ථ සෙසඤාතීනං දෙන්තො විනිපාතෙතියෙව. මාතාපිතරො පන සචෙ රජ්ජෙ ඨිතාපි පත්ථයන්ති, දාතබ්බ''න්ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 361) වුත්තත්තා භාතුභගිනීආදීනං ඤාතකානම්පි දාතුං න වට්ටති. වුත්තඤ්හි ආචරියධම්මසිරිත්ථෙරෙන ඛුද්දසික්ඛායං –

> ''න ලබ්භං විනිපාතෙතුං, සද්ධාදෙය්‍යඤ්ච චීවරං;
> ලබ්භං පිතූනං සෙසානං, ඤාතීනම්පි න ලබ්භතී''ති.

කයවික්කයසමාපත්තිසික්ඛාපදවණ්ණනායම්පි ''මාතරං පන පිතරං වා 'ඉමං දෙහී'ති වදතො විඤ්ඤත්ති න හොති, 'ඉමං ගණ්හාහී'ති වදතො සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතනං න හොති. අඤ්ඤාතකං 'ඉමං දෙහී'ති වදතො විඤ්ඤත්ති හොති, 'ඉමං ගණ්හාහී'ති වදතො සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතනං හොති. 'ඉමිනා ඉමං දෙහී'ති කයවික්කයං ආපජ්ජතො නිස්සග්ගියං හොතී''ති අට්ඨකථායං (පාරා. අට්ඨ. 2.595) වුත්තං. තත්ථ ''සෙසඤාතකෙසු සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතසම්භවතො තදභාවට්ඨානම්පි දස්සෙතුං 'මාතරං පන පිතරං වා'ති වුත්ත''න්ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.593-595) වුත්තං.

සන්තරුත්තරකථා

61. සන්තරුත්තරකථායං **අන්තර**-සද්දො මජ්ඣවාචකො. වසති සීලෙනාති වාසකො, ''අන්තරෙ වාසකො අන්තරවාසකො''ති වත්තබ්බෙ ''රූපභවො රූප''න්තිආදීසු විය උත්තරපදලොපීසමාසවසෙන ''අන්තරො''ති වුත්තො. උත්තරසද්දො උපරිවාචකො, ආභුසො සජ්ජතීති ආසඞ්ගො, ''උත්තරෙ ආසඞ්ගො උත්තරාසඞ්ගො''ති වත්තබ්බෙ වුත්තනයෙන ''උත්තරො''ති වුත්තො, අන්තරො ච උත්තරො ච අන්තරුත්තරා, සහ අන්තරුත්තරෙහි යො වත්තතීති **සන්තරුත්තරො,** සහපුබ්බපදභින්නාධිකරණද්විපදබහුබ්බීහිසමාසො. අථ වා සහ අන්තරෙන ච උත්තරෙන ච යො වත්තතීති **සන්තරුත්තරො,** තිපදබහුබ්බීහිසමාසො. සඞ්ඝාටිං ඨපෙත්වා අන්තරවාසකඋත්තරාසඞ්ගමත්තධරො හුත්වා ගාමො න පවිසිතබ්බොති අත්ථො. ''පරිබ්බාජකමද්දක්ඛි තිදණ්ඩකෙනා''තිආදීසු විය ඉත්ථම්භූතලක්ඛණෙ චෙතං කරණවචනං, තස්මා අන්තරවාසකං තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙන්තෙන පරිමණ්ඩලං නිවාසෙත්වා කායබන්ධනං බන්ධිත්වා සඞ්ඝාටිඤ්ච උත්තරාසඞ්ගඤ්ච දිගුණං කත්වා පාරුපිත්වා ගාමො පවිසිතබ්බො.

චීවරනික්ඛෙපකථා

62. චීවරනික්ඛෙපකථායං සංහරීයතෙති සඞ්ඝාටි, තස්සා **සඞ්ඝාටියා,** භාවයොගෙ කම්මත්ථෙ ඡට්ඨී. **නික්ඛෙපායාති** ඨපනාය, සඞ්ඝාටිං අග්ගහෙත්වා විහාරෙ ඨපෙත්වා ගමනාය පඤ්ච කාරණානි හොන්තීති අත්ථො. **ගිලානො වා හොතීති** ගහෙත්වා ගන්තුං අසමත්ථො ගිලානො වා හොති. **වස්සිකසඞ්කෙතං වා හොතීති** ''වස්සිකකාලො අය''න්ති සඞ්කෙතං වා කතං හොති. **නදීපාරගතං වා හොතීති** නදියා පාරං ගන්ත්වා භුඤ්ජිතබ්බං හොති. **අග්ගළගුත්තිවිහාරො වා හොතීති** අග්ගළං දත්වාපි දාතබ්බො සුගුත්තවිහාරො වා හොති. **අත්ථතකථිනං වා හොතීති** තස්මිං විහාරෙ කථිනං අත්ථතං වා හොති අත්ථතකථිනානං අසමාදානචාරසම්භවතො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව. **ආරඤ්ඤිකස්ස පන විහාරො න සුගුත්තො හොතීති** අප්පභික්ඛුකත්තා චොරාදීනං ගමනට්ඨානතො ච. **භණ්ඩුක්ඛලිකායාති** චීවරාදිට්ඨපනභණ්ඩුක්ඛලිකාය. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යං.

සත්ථකම්මවත්ථිකම්මකථා

63. සත්ථකම්මවත්ථිකම්මකථායං **සත්ථකම්මං වා වත්ථිකම්මං වාති** එත්ථ යෙන කෙනචි සත්ථාදිනා ඡින්දනාදි **සත්ථකම්මං** නාම හොති. යෙන කෙනචි චම්මාදිනා වත්ථිපීළනං **වත්ථිකම්මං** නාම. ''සම්බාධෙ දහනකම්මං පටික්ඛෙපාභාවා වට්ටතී''ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.279). විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග

2.279) පන **“වත්ථිපීළනන්ති** යථා වත්ථිගතතෙලාදි අන්තොසරීරෙ ආරොහන්ති, එවං හත්ථෙන වත්ථිමද්දන’’න්ති වුත්තං.

වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 279) පන **“සම්බාධෙති** වච්චමග්ගෙ, භික්ඛුස්ස භික්ඛුනියා ච පස්සාවමග්ගෙපි අනුලොමතො දහනං පටික්ඛෙපාභාවා වට්ටති. සත්ථවත්ථිකම්මානුලොමතො න වට්ටතීති චෙ? න, පටික්ඛිත්තපටික්ඛෙපා, පටික්ඛිපිතබ්බස්ස තප්පරමතාදීපනතො. කිං වුත්තං හොති? පුබ්බෙ පටික්ඛිත්තම්පි සත්ථකම්මං සම්පිණ්ඩෙත්වා පච්ඡා ‘න, භික්ඛවෙ…පෙ…. ථුල්ලච්චයස්සා’ති ද්වික්ඛත්තුං සත්ථකම්මස්ස පරික්ඛෙපො කතො. තෙන සම්බාධස්ස සාමන්තා ද්වඞ්ගුලං පටික්ඛිපිතබ්බං නාම සත්ථවත්ථිකම්මතො උද්ධං නත්ථීති දස්සෙති. කිඤ්ච භියො – පුබ්බෙ සම්බාධෙයෙව සත්ථකම්මං පටික්ඛිත්තං, පච්ඡා සම්බාධස්ස සාමන්තා ද්වඞ්ගුලම්පි පටික්ඛිත්තං , තස්මා තස්සෙව පටික්ඛෙපො, නෙතරස්සාති සිද්ධං. එත්ථ **‘සත්ථං** නාම සත්ථහාරකං වාස්ස පරියෙසෙය්‍යා’තිආදීසු (පාරා. 167) විය යෙන ඡින්දති, තං සබ්බං. තෙන වුත්තං ‘කණ්ටකෙන වා’තිආදි. ඛාරුදානං පනෙත්ථ භික්ඛුනීවිභඞ්ගෙ පසාඛෙ පමුඛෙ අනුඤ්ඤාතන්ති වෙදිතබ්බං, එකෙ පන ‘සත්ථකම්මං වා’ති පාඨං විකප්පෙත්වා වත්ථිකම්මං කරොන්ති. වත්ථීති කිං? අග්ගිකා වුච්චති, තාය ඡින්දනං වත්ථිකම්මං නාමාති ච අත්ථං වණ්ණයන්ති, තෙ ‘සත්ථහාරකං වාස්ස පරියෙසෙය්‍යා’ති ඉමස්ස පදභාජනීයං දස්සෙත්වා පටික්ඛිපිතබ්බා. **අණ්ඩවුද්ධීති** වාතණ්ඩකා, **ආදානවත්තීති** අනාහවත්තී’’ති වුත්තං. සෙසං අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

නහාපිතපුබ්බකථා

64. නහාපිතපුබ්බකථායං නහාපිතො පුබ්බෙති නහාපිතපුබ්බො, පුබ්බෙ නහාපිතො හුත්වා ඉදානි භික්ඛුභූතොති අත්ථො. තෙන **නහාපිතපුබ්බෙන** භික්ඛුනා. **ඛුරභණ්ඩන්ති** ඛුරාදිනහාපිතභණ්ඩං, ‘‘ලද්ධාතපත්තො රාජකුමාරො’’තිආදීසු විය උපලක්ඛණනයොයං. ‘‘න, භික්ඛවෙ, පබ්බජිතෙන අකප්පියං සමාදපෙතබ්බං, යො සමාදපෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. න ච, භික්ඛවෙ, නහාපිතපුබ්බෙන ඛුරභණ්ඩං පරිහරිතබ්බං, යො පරිහරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (මහාව. 303) ච ද්විධා පඤ්ඤත්ති, තස්මා නහාපිතපුබ්බෙන වා අනහාපිතපුබ්බෙන වා පබ්බජිතෙන නාම අකප්පියසමාදපනං න කාතබ්බං. නහාපිතපුබ්බෙන පන භික්ඛුනා ඛුරෙන අභිලක්ඛිතං ඛුරභණ්ඩං, ඛුරභණ්ඩඛුරකොසනිසිතපාසාණඛුරථවිකාදයො න පරිහරිතබ්බා එව. සෙසං අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 300) පන ‘‘න, භික්ඛවෙ, පබ්බජිතෙන අකප්පියෙ සමාදපෙතබ්බන්ති වුත්තත්තා අනුපසම්පන්නස්සපි න කෙවලං දසසු එව සික්ඛාපදෙසු, අථ ඛො යං භික්ඛුස්ස න කප්පති, තස්මිම්පීති අධිප්පායො’’ති වුත්තං.

දසභාගකථා

65. දසභාගකථායං **සඞ්ඝිකානීති** සඞ්ඝසන්තකානි **බීජානි. පුග්ගලිකායාති** පුග්ගලස්ස සන්තකාය භූමියා. **භාගං දත්වාති** මූලභාගසඞ්ඛාතං දසමභාගං භූමිසාමිකානං දත්වා. **පරිභුඤ්ජිතබ්බානීති** තෙසං බීජානං ඵලානි රොපකෙහි පරිභුඤ්ජිතබ්බානීති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව . **ඉදං කිර ජම්බුදීපෙ පොරාණකචාරිත්තන්ති** ආදිකප්පකාලෙ පඨමකප්පිකා මනුස්සා බොධිසත්තං මහාසම්මතං නාම රාජානං කත්වා සබ්බෙපි අත්තනො අත්තනො තණ්ඩුලඵලසාලිඛෙත්තතො පවත්තතණ්ඩුලඵලානි දස කොට්ඨාසෙ කත්වා එකං කොට්ඨාසං භූමිසාමිකභූතස්ස මහාසම්මතරාජිනො දත්වා පරිභුඤ්ජිංසු. තතො පට්ඨාය ජම්බුදීපිකානං මනුස්සානං චාරිත්තත්තා වුත්තං. තෙනෙව සාරත්ථදීපනීනාමිකායම්පි විනයටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 304) **“දසභාගං දත්වාති** දසමභාගං දත්වා. තෙනෙවාහ ‘දස කොට්ඨාසෙ කත්වා එකො කොට්ඨාසො භූමිසාමිකානං දාතබ්බො’ති’’ වුත්තං.

පාථෙය්‍යකථා

66. පාථෙය්‍යකථායං ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ’’තිආදි භද්දියනගරෙ අමිතපරිභොගභූතෙන මෙණ්ඩකසෙට්ඨිනා අභියාචිතො හුත්වා අනුඤ්ඤාතං, ඉධ පන පඨමං ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඤ්ච ගොරසෙ ඛීරං දධිං තක්කං නවනීතං සප්පි’’න්ති (මහාව. 299) පඤ්ච ගොරසා අනුඤ්ඤාතා. තතො පරං සෙට්ඨිනො අභියාචනානුරූපං වත්වා අනුජානිතුං **“සන්ති, භික්ඛවෙ, මග්ගා කන්තාරා”**තිආදිමාහ. සෙසං අට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. **තථා අලභන්තෙන අඤ්ඤාතකඅප්පවාරිතට්ඨානතො යාචිත්වාපි ගහෙතබ්බන්ති** එතෙන එවරූපෙසු කාලෙසු විඤ්ඤත්තිපච්චයා දොසො නත්ථීති දස්සෙති. **“එකදිවසෙන ගමනීයෙ මග්ගෙ එකභත්තත්ථාය පරියෙසිතබ්බ”**න්ති වුත්තත්තා පන තතො උපරි යාචනං න වට්ටතීති දස්සිතං. **“දීඝෙ අද්ධානෙ”**තිආදිනා සචෙ මාසගමනීයෙ මග්ගෙ සත්තාහගමනීයො එව කන්තාරො හොති, තත්ථ සත්තාහයාපනීයමත්තමෙව පාථෙය්‍යං පරියෙසිතබ්බං, තතො පරං පිණ්ඩචාරිකාදිවසෙන සුභික්ඛසුලභපිණ්ඩමග්ගත්තා න පරියෙසිතබ්බන්ති.

මහාපදෙසකථා

67. මහාපදෙසකථායං මහාපදෙසා නාම අප්පටික්ඛිත්තා ද්වෙ, අනනුඤ්ඤාතා ද්වෙති චත්තාරොති දස්සෙන්තො **“යං භික්ඛවෙ”**තිආදිමාහ. තෙසු අප්පටික්ඛිත්තෙපි අකප්පියානුලොමකප්පියානුලොමවසෙන ද්වෙ, තථා

අනනුඤ්ඤාතෙපීති.

තත්ථ **"පරිමද්දන්තාති** උපපරික්ඛන්තා. පට්ටණ්ණදෙසෙ සඤ්ජාතවත්ථං **පට්ටුණ්ණං**. 'පට්ටුණ්ණං කොසෙය්‍යවිසෙසො'ති හි අභිධානකොසෙ වුත්තං. චීනදෙසෙ සොමාරදෙසෙ ච සඤ්ජාතවත්ථානි චීනසොමාරපටානි. පට්ටුණ්ණාදීනි තීණි කොසෙය්‍යස්ස අනුලොමානි පාණකෙහි කතසුත්තමයත්තා. **ඉද්ධිමයං** එහිභික්ඛූනං පුඤ්ඤිද්ධියා නිබ්බත්තචීවරං, තං ඛොමාදීනං අඤ්ඤතරං හොතීති තෙසංයෙව අනුලොමං. දෙවතාහි දින්නචීවරං **දෙවදත්තියං,** තං කප්පරුක්ඛෙ නිබ්බත්තං ජාලිනියා දෙවකඤ්ඤාය අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස දින්නවත්ථසදිසං, තම්පි ඛොමාදීනංයෙව අනුලොමං හොති තෙසු අඤ්ඤතරභාවතො. **ද්වෙ පටානි දෙසනාමෙන වුත්තානීති** තෙසං සරූපදස්සනමත්තමෙතං, නාඤ්ඤනිවත්තනපදං පට්ටුණ්ණපට්ටස්සපි දෙසනාමෙනෙව වුත්තත්තා. **තුම්බාති** තීණි භාජනානි. **ඵලකතුම්බො** ලාබුආදි. **උදකතුම්බො** උදකුක්ඛිපනකුටකො. **කිලඤ්ජච්ඡත්තන්ති** වෙළුවිලීවෙහි වායිත්වා කතඡත්ත''න්ති සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.305) වුත්තං.

"යාවකාලිකපක්කානන්ති පක්කෙ සන්ධාය වුත්තං. ආමානි පන අනුපසම්පන්නෙහි සීතුදකෙ මද්දිත්වා පරිස්සාවෙත්වා දින්නපානං පච්ඡාභත්තම්පි කප්පති එව. අයඤ්ච අත්ථො මහාඅට්ඨකථායං සරූපතො අවුත්තොති ආහ **'කුරුන්දියං පනා'**තිආදි. **උච්ඡුරසො නිකසටොති** ඉදං පාතබ්බතාසාමඤ්ඤෙන යාමකාලිකකථායං වුත්තං, තං පන සත්තාහකාලිකමෙවාති ගහෙතබ්බං. **ඉමෙ චත්තාරො රසාති** ඵලපත්තපුප්ඵඋච්ඡුරසා චත්තාරො''ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.300) වුත්තං. **"ද්වෙ පටා දෙසනාමෙනෙවාති** චීනපටසොමාරපටානි. **තීණීති** පට්ටුණ්ණෙන සහ තීණි. **ඉද්ධිමයං** එහිභික්ඛූනං නිබ්බත්තං. **දෙවදත්තියං** අනුරුද්ධත්ථෙරෙන ලද්ධ''න්ති වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 305).

සංසට්ඨකථා

සංසට්ඨකථායං **තදහුපටිග්ගහිතං කාලෙ කප්පතීති**ආදි සබ්බං සම්භින්නරසං සන්ධාය වුත්තං. සචෙ හි ඡල්ලිම්පි අපනෙත්වා සකලෙනෙව නාළිකෙරඵලෙන සද්ධිං පානකං පටිග්ගහිතං හොති, නාළිකෙරං අපනෙත්වා තං විකාලෙපි කප්පති. උපරි සප්පිපිණ්ඩං ඨපෙත්වා සීතලපායාසං දෙන්ති, යං පායාසෙන අසංසට්ඨං සප්පි, තං අපනෙත්වා සත්තාහං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. බද්ධමධුඵාණිතාදීසුපි එසෙව නයො. තක්කොලජාතිඵලාදීහි අලඞ්කරිත්වා පිණ්ඩපාතං දෙන්ති, තානි උද්ධරිත්වා ධොවිත්වා යාවජීවං පරිභුඤ්ජිතබ්බානි, යාගුයං පක්ඛිපිත්වා දින්නසිඞ්ගිවෙරාදීසුපි, තෙලාදීසු පක්ඛිපිත්වා දින්නලට්ඨිමධුකාදීසුපි එසෙව නයො. එවං යං යං අසම්භින්නරසං හොති, තං තං එකතො පටිග්ගහිතම්පි යථා සුද්ධං හොති, තථා ධොවිත්වා වා තච්ඡෙත්වා වා තස්ස තස්ස කාලස්ස වසෙන පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති.

සචෙ පන සම්භින්නරසං හොති සංසට්ඨං, න වට්ටති. යාවකාලිකඤ්හි අත්තනා සද්ධිං සම්භින්නරසානි තීණිපි යාමකාලිකාදීනි අත්තනො සභාවං උපනෙති. යාමකාලිකං ද්වෙපි සත්තාහකාලිකාදීනි අත්තනො සභාවං උපනෙති. සත්තාහකාලිකං අත්තනා සද්ධිං සංසට්ඨං යාවජීවිකං අත්තනො සභාවඤ්ඤෙව උපනෙති, තස්මා තෙන තදහුපටිග්ගහිතෙන සද්ධිං තදහුපටිග්ගහිතං වා පුරෙපටිග්ගහිතං වා යාවජීවිකං සත්තාහං කප්පති, ද්වීහපටිග්ගහිතෙන ඡාහං…පෙ…. සත්තාහපටිග්ගහිතෙන තදහෙව කප්පතීති වෙදිතබ්බං. තස්මායෙව හි ''සත්තාහකාලිකෙන, භික්ඛවෙ, යාවජීවිකං තදහුපටිග්ගහිත''න්ති අවත්වා ''පටිග්ගහිතං සත්තාහං කප්පතී''ති වුත්තං.

කාලයාමසත්තාහාතික්කමෙසු චෙත්ථ විකාලභොජනසන්නිධිභෙසජ්ජසික්ඛාපදානං වසෙන ආපත්තියො වෙදිතබ්බා. ඉමෙසු ච පන චතූසු කාලිකෙසු යාවකාලිකං යාමකාලිකන්ති ඉදමෙව ද්වයං අන්තොවුත්ථකඤ්චෙව සන්නිධිකාරකඤ්ච හොති, සත්තාහකාලිකඤ්ච යාවජීවිකඤ්ච අකප්පියකුටියං නික්ඛිපිතුම්පි වට්ටති, සන්නිධිම්පි න ජනෙතීති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙව.

පඤ්චභෙසජ්ජකථා

පඤ්චභෙසජ්ජකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තානි පඤ්ච භෙසජ්ජානි කාලෙ පටිග්ගහෙත්වා කාලෙ පරිභුඤ්ජිතු''න්ති (මහාව. 261) වචනතො සාරදිකෙන ආබාධෙන ඵුට්ඨානං භික්ඛූනං යාගුපි පීතා උග්ගච්ඡති, භත්තම්පි භුත්තං උග්ගච්ඡති, තෙ තෙන කිසා හොන්ති ලූඛා දුබ්බණ්ණා උප්පණ්ඩුප්පණ්ඩුකජාතා ධමනිසන්ථතගත්තා. තෙසං යං භෙසජ්ජඤ්චෙව අස්ස භෙසජ්ජසම්මතඤ්ච, ලොකස්ස ආහාරත්ථඤ්ච ඵරෙය්‍ය, න ච ඔළාරිකො ආහාරො පඤ්ඤායෙය්‍ය. තත්‍රිමානි පඤ්ච භෙසජ්ජානි. සෙය්‍යථිදං – සප්පි නවනීතං තෙලං මධු ඵාණිතං, තානි භෙසජ්ජානි කාලෙ පටිග්ගහෙත්වා කාලෙ පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. තත්ථ **"සාරදිකෙන ආබාධෙනාති** සරදකාලෙ උප්පන්නෙන පිත්තාබාධෙන. තස්මිඤ්හි කාලෙ වස්සොදකෙනපි තෙමෙන්ති, කද්දමම්පි මද්දන්ති, අන්තරන්තරා ආබාධොපි ඛරො හොති, තෙන තෙසං පිත්තං කොට්ඨබ්භන්තරගතං හොති. **ආහාරත්ථඤ්ච ඵරෙය්‍යාති** ආහාරත්ථං සාධෙය්‍යා''ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 260) වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.260) **"පිත්තං කොට්ඨබ්භන්තරගතං හොතීති** බහිසරීරෙ බ්‍යාපෙත්වා ඨිතං අබද්ධපිත්තං කොට්ඨබ්භන්තරගතං හොති, තෙන පිත්තං කුපිතං හොතීති අධිප්පායො''ති වුත්තං.

වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 260) **“යං භෙසජ්ජඤ්චෙව අස්සාති** පරතො ‘තදුභයෙන භියොසොමත්තාය කිසා හොන්ති’තිආදිනා විරොධදස්සනතො නිදානානපෙක්ඛං යථාලාභවසෙන වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. යථානිදානං කස්මා න වුත්තන්ති චෙ? තදඤ්ඤාපෙක්ඛාධිප්පායතො. සබ්බබුද්ධකාලෙපි හි සප්පිආදීනං සත්තාහකාලිකභාවාපෙක්ඛොති. තථා වචනෙන භගවතො අධිප්පායො. තෙනෙව ‘ආහාරත්ථඤ්ච ඵරෙය්‍ය, න ච ඔළාරිකො ආහාරො පඤ්ඤායෙය්‍යා’ති වුත්තං. තථා හි කාලෙ පටිග්ගහෙත්වා කාලෙ පරිභුඤ්ජිතුන්ති එත්ථ ච කාලපරිච්ඡෙදො න කතො, කුතොයෙව පන ලබ්භා තදඤ්ඤාපෙක්ඛාධිප්පායො භගවතා මූලභෙසජ්ජාදීනි තානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවන්ති කාලපරිච්ඡෙදො. යං පන ‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තානි භෙසජ්ජානි කාලෙ පටිග්ගහෙත්වා කාලෙ පරිභුඤ්ජිතු’න්ති (මහාව. 260) වචනං, තං ‘සන්නිධිං කත්වා අපරාපරස්මිං දිවසෙ කාලෙ එව පරිභුඤ්ජිතුං අනුජානාමී’ති අධිප්පායතො වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. අඤ්ඤථා අතිසයත්තා භගවතො ‘යං භෙසජ්ජඤ්චෙව අස්සා’තිආදිවිතක්කුප්පාදො න සම්භවති. පණීතභොජනානුමතියා පසිද්ධත්තා ආබාධානුරූපසප්පායාපෙක්ඛාය වුත්තානීති චෙ? තඤ්ච න, ‘භියොසොමත්තායා’ති කිසාදිභාවාපත්තිදස්සනතො. යථා උච්ඡුරසං උපාදාය ඵාණිතන්ති වුත්තං, තථා නවනීතං උපාදාය සප්පීති වත්තබ්බතො නවනීතං විසුං න වත්තබ්බන්ති චෙ? න විසෙසදස්සනාධිප්පායතො. යථා ඵාණිතග්ගහණෙන සිද්ධෙපි පරතො උච්ඡුරසො විසුං අනුඤ්ඤාතො උච්ඡුසාමඤ්ඤතො ගුළොදකට්ඨානෙ ඨපනාධිප්පායතො, තථා නවනීතෙ විසෙසවිධිදස්සනාධිප්පායතො නවනීතං විසුං අනුඤ්ඤාතන්ති වෙදිතබ්බං. විසෙසවිධි පනස්ස භෙසජ්ජසික්ඛාපදට්ඨකථාවසෙන (පාරා. අට්ඨ. 2.619-621) වෙදිතබ්බො. වුත්තඤ්හි තත්ථ ‘පචිත්වා සප්පිං කත්වා පරිභුඤ්ජිතුකාමෙන අධොතම්පි පචිතුං වට්ටතී’ති. තත්ථ සප්පි පක්කාව හොති, නාපක්කා, තථා ඵාණිතම්පි. නවනීතං අපක්කමෙවා’’තිආදි.

දුතියභෙසජ්ජකථා

දුතියභෙසජ්ජකථායං ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තානි පඤ්ච භෙසජ්ජානි පටිග්ගහෙත්වා කාලෙපි විකාලෙපි පරිභුඤ්ජිතු’’න්ති (මහාව. 261) වචනතො ‘‘තානි පඤ්ච භෙසජ්ජානි කාලෙ පටිග්ගහෙත්වා කාලෙ පරිභුඤ්ජන්තානං තෙසං භික්ඛූනං යානිපි තානි පාකතිකානි ලූඛානි භොජනානි, තානි නච්ඡාදෙන්ති, පගෙව සෙනෙසිතානි. තෙ තෙන චෙව සාරදිකෙන ආබාධෙන ඵුට්ඨා ඉමිනා ච භත්තාච්ඡාදකෙන තදුභයෙන භියොසොමත්තාය කිසා හොන්ති’’ති ඉමස්මිං වත්ථුස්මිං කාලෙපි විකාලෙපීති අනුඤ්ඤාතත්තා විකාලෙපි පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. තත්ථ **‘‘නච්ඡාදෙන්තීති** න ජීරන්ති, න වාතරොගං පටිප්පස්සම්භෙතුං සක්කොන්ති. **සෙනෙසිතානීති** සිනිද්ධානි. **භත්තාච්ඡාදකෙනාති** භත්තං අරොචිකෙනා’’ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 261) වුත්තං, ටීකාසු (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.261; වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.261-262) පන **‘‘නච්ඡාදෙන්තීති** රුචිං න උප්පාදෙන්තී’’ති එත්තකමෙව වුත්තං, මහාවිභඞ්ගෙ (පාරා. 622) පන ‘‘යානි ඛො පන තානි ගිලානානං භික්ඛූනං පටිසායනීයානි භෙසජ්ජානි. සෙය්‍යථිදං – සප්පි නවනීතං තෙලං මධු ඵාණිතං, තානි පටිග්ගහෙත්වා සත්තාහපරමං සන්නිධිකාරකං පරිභුඤ්ජිතබ්බානි, තං අතික්කාමයතො නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය’’න්ති වචනතො ඉමෙසං පඤ්චභෙසජ්ජානං සත්තාහකාලිකභාවො වෙදිතබ්බො, ඉධ පන අට්ඨුප්පත්තිවසෙන වුත්තොති.

වසාභෙසජ්ජකථා

වසාභෙසජ්ජකථායං ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වසානි භෙසජ්ජානි අච්ඡවසං මච්ඡවසං සුසුකාවසං සූකරවසං ගද්‍රභවසං කාලෙ පටිග්ගහිතං කාලෙ නිප්පක්කං කාලෙ සංසට්ඨං තෙලපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතුං. විකාලෙ චෙ, භික්ඛවෙ, පටිග්ගහිතං විකාලෙ නිප්පක්කං විකාලෙ සංසට්ඨං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති තිණ්ණං දුක්කටානං. කාලෙ චෙ, භික්ඛවෙ, පටිග්ගහිතං විකාලෙ නිප්පක්කං විකාලෙ සංසට්ඨං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති ද්වින්නං දුක්කටානං. කාලෙ චෙ, භික්ඛවෙ, පටිග්ගහිතං කාලෙ නිප්පක්කං විකාලෙ සංසට්ඨං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. කාලෙ චෙ, භික්ඛවෙ, පටිග්ගහිතං කාලෙ නිප්පක්කං කාලෙ සංසට්ඨං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, අනාපත්තී’’ති (මහාව. 262). තත්ථ **‘‘කාලෙ පටිග්ගහිතන්තිආදීසු** මජ්ඣන්හිකෙ අවීතිවත්තෙ පටිග්ගහෙත්වා පචිත්වා පරිස්සාවෙත්වා චාති අත්ථො. **තෙලපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතුන්ති** සත්තාහකාලිකතෙලපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතු’’න්ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 262) වුත්තං, ටීකාසු (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.262; වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.261-262) පන **‘‘සුසුකාති** සමුද්දෙ භවා එකා මච්ඡජාති, කුම්භිලාතිපි වදන්ති. **සංසට්ඨන්ති** පරිස්සාවිතං. **තෙලපරිභොගෙනාති** සත්තාහකාලිකපරිභොගං සන්ධාය වුත්ත’’න්ති වුත්තං. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන හෙට්ඨා චතුකාලිකකථායං වුත්තොයෙව.

මූලභෙසජ්ජකථා

මූලභෙසජ්ජකථායං ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මූලානි භෙසජ්ජානි, හලිද්දිං සිඞ්ගිවෙරං වචං වචත්තං අතිවිසං කටුකරොහිණිං උසීරං භද්දමුත්තකං, යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි මූලානි භෙසජ්ජානි නෙව ඛාදනීයෙ ඛාදනීයත්ථං ඵරන්ති, න භොජනීයෙ භොජනීයත්ථං ඵරන්ති, තානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං, සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං. අසති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති. තත්ථ **වචත්තන්ති** සෙතවචං. සෙසං හෙට්ඨා වුත්තමෙව.

පිට්ඨභෙසජ්ජකථා

පිට්ඨභෙසජ්ජකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, නිසදං නිසදපොතක''න්ති (මහාව. 263) වචනතො පිසිතෙහි චුණ්ණකතෙහි මූලභෙසජ්ජෙහි අත්ථෙ සති නිසදඤ්ච නිසදපොතකඤ්ච පරිහරිතුං වට්ටති. තත්ථ **නිසදං නිසදපොතකන්ති** පිසනසිලා ච පිසනපොතො ච. නිසදන්ති පිසන්ති චුණ්ණවිචුණ්ණං කරොන්ති මූලභෙසජ්ජාදයො එත්ථාති **නිසදං,** පිසනසිලා. නිසදන්ති පිසන්ති චුණ්ණවිචුණ්ණං කරොන්ති මූලභෙසජ්ජාදයො එතෙනාති නිසදං, පොසෙතබ්බොති පොතො, දාරකො. බුද්දකප්පමාණතාය පොතො වියාති පොතො, නිසදඤ්ච තං පොතො චාති නිසදපොතො, **තං නිසදපොතකං.** නිපුබ්බසද චුණ්ණකරණෙති ධාතු.

කසාවභෙසජ්ජකථා

කසාවභෙසජ්ජකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කසාවානි භෙසජ්ජානි නිම්බකසාවං කුටජකසාවං පටොලකසාවං ඵග්ගවකසාවං නත්තමාලකසාවං, යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි කසාවානි භෙසජ්ජානි නෙව ඛාදනීයෙ ඛාදනීයත්ථං ඵරන්ති, න භොජනීයෙ භොජනීයත්ථං ඵරන්ති, තානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං, සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං, අසති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 263) වචනතො තානිපි කසාවභෙසජ්ජානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. තත්ථ **ඵග්ගවන්ති** ලතාජාති. **නත්තමාලන්ති** කරඤ්ජං. **''කසාවෙහීති** තචාදීනි උදකෙ තාපෙත්වා ගහිතඋසරෙහී''ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.263) වුත්තං.

පණ්ණභෙසජ්ජකථා

පණ්ණභෙසජ්ජකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පණ්ණානි භෙසජ්ජානි නිම්බපණ්ණං කුටජපණ්ණං පටොලපණ්ණං නත්තමාලපණ්ණං ඵග්ගවපණ්ණං සුලසිපණ්ණං කප්පාසපණ්ණං, යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි පණ්ණානි භෙසජ්ජානි නෙව ඛාදනීයෙ ඛාදනීයත්ථං ඵරන්ති, න භොජනීයෙ භොජනීයත්ථං ඵරන්ති, තානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං, සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං, අසති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 263) වචනතො ඛාදනීයභොජනීයත්ථං අඵරන්තානි තානිපි පණ්ණානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං, සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. **අච්ඡවසන්ති**ආදීසු නිස්සග්ගියවණ්ණනායං (පාරා. අට්ඨ. 2.623) වුත්තනයෙනෙව අත්ථො වෙදිතබ්බො. මූලභෙසජ්ජාදිවිනිච්ඡයොපි බුද්දකවණ්ණනායං වුත්තොයෙව, තස්මා ඉධ යං යං පුබ්බෙ අවුත්තං, තං තදෙව වණ්ණයිස්සාම.

ඵලභෙසජ්ජකථා

ඵලභෙසජ්ජකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඵලානි භෙසජ්ජානි බිළඞ්ගං පිප්පලිං මරිචං හරීතකං විභීතකං ආමලකං ගොට්ඨඵලං, යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි ඵලානි භෙසජ්ජානි නෙව ඛාදනීයෙ ඛාදනීයත්ථං ඵරන්ති, න භොජනීයෙ භොජනීයත්ථං ඵරන්ති, තානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං, සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං, අසති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 263) වචනතො ඛාදනීයභොජනීයත්ථං අඵරන්තානි තානි ඵලානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං, සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුම්පි වට්ටති.

ජතුභෙසජ්ජකථා

ජතුභෙසජ්ජකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ජතූනි භෙසජ්ජානි හිඞ්ගුං හිඞ්ගුජතුං හිඞ්ගුසිපාටිකං තකං තකපත්තිං තකපණ්ණිං සජ්ජුලසං, යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි ජතූනි භෙසජ්ජානි නෙව ඛාදනීයෙ ඛාදනීයත්ථං ඵරන්ති, න භොජනීයෙ භොජනීයත්ථං ඵරන්ති, තානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං, සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං, අසති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 263) වචනතො තානි ජතූනි භෙසජ්ජානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං, සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. තත්ථ **හිඞ්ගුහිඞ්ගුජතුහිඞ්ගුසිපාටිකා** හිඞ්ගුජාතියොයෙව. **තකතකපත්තිතකපණ්ණියො** ලාඛාජාතියො.

වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 263) පන **''හිඞ්ගුජතු** නාම හිඞ්ගුරුක්ඛස්ස දණ්ඩපල්ලවපවාළපාකනිප්ඵන්නා. **හිඞ්ගුසිපාටිකා** නාම තස්ස මූලසාඛපාකනිප්ඵන්නා. **තකං** නාම තස්ස රුක්ඛස්ස තචපාකොදකං. **තකපත්තීති** තස්ස පත්තපාකොදකං. **තකපණ්ණීති** තස්ස ඵලපාකොදකං. අථ වා **'තකං** නාම ලාඛා. **තකපත්තීති** කිත්තිමලොහසාඛා . **තකපණ්ණීති** පක්කලාඛා'ති ලිඛිතං. **සති පච්චයෙති** එත්ථ සතිපච්චයතා ගිලානාගිලානවසෙන ද්විධා වෙදිතබ්බා. විකාලභොජනසික්ඛාපදස්ස හි අනාපත්තිවාරෙ යාමකාලිකාදීනං තිණ්ණම්පි අවිසෙසෙන සතිපච්චයතා වුත්තා. ඉමස්මිං ඛන්ධකෙ 'අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගිලානස්ස ගුළං අගිලානස්ස ගුළොදකං. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගිලානස්ස ලොණසොවීරකං, අගිලානස්ස උදකසම්භින්න'න්ති (මහාව. 273) වුත්තං, තස්මා සිද්ධං 'සතිපච්චයතා ගිලානාගිලානවසෙන දුවිධා'ති, අඤ්ඤථා අසති පච්චයෙ ගුළොදකාදි ආපජ්ජති, තතො ච පාළිවිරොධො. **ආහාරත්ථන්ති** ආහාරපයොජනං, ආහාරකිච්චයාපනන්ති අත්ථොති ච. **තෙලපරිභොගෙනාති** සත්තාහකාලිකපරිභොගෙන. **පිට්ඨෙහීති** පිසිතතෙලෙහි. **කොට්ඨඵලන්ති** කොට්ඨරුක්ඛස්ස ඵලං, මදනඵලං වාති ච ලිඛිත''න්ති වුත්තං.

ලොණභෙසජ්ජකථා

ලොණභෙසජ්ජකථායං ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ලොණානි භෙසජ්ජානි සාමුද්දිකං කාළලොණං සින්ධවං උබ්භිදං බිලං, යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි ලොණානි භෙසජ්ජානි නෙව ඛාදනීයෙ ඛාදනීයත්ථං ඵරන්ති, න භොජනීයෙ භොජනීයත්ථං ඵරන්ති, තානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං, සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං, අසති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (මහාව. 263) වචනතො තානි ලොණානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං, සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. තත්ථ **සාමුද්දන්ති** සමුද්දතීරෙ වාලුකං විය සන්තිට්ඨති. **කාළලොණන්ති** පකතිලොණං. **සින්ධවන්ති** සෙතවණ්ණං පබ්බතෙ උට්ඨහති. **උබ්භිදන්ති** භූමිතො අඞ්කුරං විය උට්ඨහති. **බිලන්ති** දබ්බසම්භාරෙහි සද්ධිං පචිතං, තං රත්තවණ්ණං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.263) පන **‘‘උබ්භිදං** නාම ඌසරපංසුමය’’න්ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.263) පන **‘‘උබ්භිදන්ති** ඌසරපංසුමයං ලොණං. **බිලන්ති** ලොණවිසෙසො’’ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායම්පි තථෙව වුත්තං.

චුණ්ණකථා

චුණ්ණකථායං ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යස්ස කණ්ඩු වා පීළකා වා අස්සාවො වා ථුල්ලකච්ඡු වා ආබාධො කායො වා දුග්ගන්ධො චුණ්ණානි භෙසජ්ජානි, අගිලානස්ස ඡකණං මත්තිකං රජනනිප්පක්කං. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, උදුක්ඛලං මුසල’’න්ති (මහාව. 264). **‘‘කායො වා දුග්ගන්ධොති** කස්සචි අස්සාදීනං විය කායගන්ධො හොති, තස්සපි සිරීසකොසුම්බාදිචුණ්ණානි වා ගන්ධචුණ්ණානි වා සබ්බානි වට්ටන්ති. **ඡකණන්ති** ගොමයං. **රජනනිප්පක්කන්ති** රජනකසටං, පාකතිකචුණ්ණම්පි කොට්ටෙත්වා උදකෙන තෙමෙත්වා න්හායිතුං වට්ටති, එතම්පි රජනනිප්පක්කසඞ්ඛමෙව ගච්ඡතී’’ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 264) වුත්තං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.264) පන **‘‘ඡකණන්ති** ගොමයං. **පාකතිකචුණ්ණං** නාම අපක්කකසාවචුණ්ණං. තෙන ඨපෙත්වා ගන්ධචුණ්ණං සබ්බං වට්ටතීති වදන්තී’’ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.264-265) **‘‘ඡකණන්ති** ගොමයං. **පාකතිකචුණ්ණන්ති** අපක්කකසාවචුණ්ණං, ගන්ධචුණ්ණං පන න වට්ටතී’’ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායම්පි (වජිර. ටී. මහාවග්ග 264) **‘‘ඡකණන්ති** ගොමයං. **පාකතිකචුණ්ණං** නාම අපක්කකසාවචුණ්ණං. තෙන ඨපෙත්වා ගන්ධචුණ්ණං සබ්බං වට්ටතීති වදන්තී’’ති වුත්තං. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, චුණ්ණචාලිනි’’න්ති (මහාව. 264) වචනතො ගිලානානං භික්ඛූනං චුණ්ණෙහි භෙසජ්ජෙහි චාලිතෙහි අත්ථෙ සති චුණ්ණචාලිනී වට්ටති. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දුස්සචාලිනි’’න්ති (මහාව. 264) වචනතො සණ්හෙහි චුණ්ණෙහි අත්ථෙ සති දුස්සචාලිනී වට්ටති . **‘‘චුණ්ණචාලිනින්ති** උදුක්ඛලෙ කොට්ටිතචුණ්ණපරිස්සාවනි’’න්ති විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.264-265) වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායම්පි (වජිර. ටී. මහාවග්ග 264) **‘‘චාලිතෙහීති** පරිස්සාවිතෙහී’’ති වුත්තං.

අමනුස්සිකාබාධකථා

අමනුස්සිකාබාධකථායං ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අමනුස්සිකාබාධෙ ආමකමංසං ආමකමංසලොහිත’’න්ති (මහාව. 264) වචනතො යස්ස භික්ඛුනො ආමකමංසං ඛාදිතස්ස ආමකලොහිතං පිවිතස්ස සො අමනුස්සාබාධො පටිප්පස්සම්භති, තස්ස අනාපත්ති. තත්ථ **ආමකමංසඤ්ච ඛාදි, ආමකලොහිතඤ්ච පිවීති** න තං භික්ඛු ඛාදි, න පිවි, අමනුස්සො ඛාදිත්වා ච පිවිත්වා ච පක්කන්තො. තෙන වුත්තං ‘‘තස්ස සො අමනුස්සිකාබාධො පටිප්පස්සම්භී’’ති.

අඤ්ජනකථා

අඤ්ජනකථායං ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අඤ්ජනං කාළඤ්ජනං රසඤ්ජනං සොතඤ්ජනං ගෙරුකං කපල්ල’’න්ති (මහාව. 265) වචනතො භික්ඛූනං චක්ඛුරොගෙ සති අඤ්ජනාදීනි වට්ටන්ති. තත්ථ **‘‘අඤ්ජනන්ති** සබ්බසඞ්ගාහිකවචනමෙතං. **කාළඤ්ජනන්ති** එකා අඤ්ජනජාති. **රසඤ්ජනන්ති** නානාසම්භාරෙහි කතං. **සොතඤ්ජනන්ති** නදීසොතාදීසු උප්පජ්ජනකඅඤ්ජනං. **ගෙරුකො** නාම සුවණ්ණගෙරුකො. **කපල්ලන්ති** දීපසිඛතො ගහිතමසී’’ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 264) වුත්තං. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.265) **‘‘සුවණ්ණගෙරුකොති** සුවණ්ණතුත්ථාදී’’ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.264-265) තථෙව වුත්තං. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, චන්දනං තගරං කාළානුසාරියං තාලීසං භද්දමුත්තක’’න්ති (මහාව. 265) වචනතො අඤ්ජනූපපිසනෙහි අත්ථෙ සති ඉමානි චන්දනාදීනි වට්ටන්ති. තත්ථ **‘‘චන්දනන්ති** ලොහිතචන්දනාදිකං යං කිඤ්චි චන්දනං. **තගරාදීනි** පාකටානි. අඤ්ඤානිපි නීලුප්පලාදීනි වට්ටන්තියෙව. **අඤ්ජනූපපිසනෙහීති** අඤ්ජනෙහි සද්ධිං එකතො පිසිතබ්බෙහි. න හි කිඤ්චි අඤ්ජනූපපිසනං න වට්ටතී’’ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 264) ටීකායං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.265) පන **‘‘අඤ්ජනූපපිසනන්ති** අඤ්ජනත්ථාය උපපිසිතබ්බං යං කිඤ්චි චුණ්ණජාතී’’ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.264-265) පන ‘‘පාළියං **අඤ්ජනූපපිසනන්ති** අඤ්ජනෙ උපනෙතුං පිසිතබ්බභෙසජ්ජ’’න්ති වුත්තං.

‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අඤ්ජනි’’න්ති (මහාව. 265) වචනතො අඤ්ජනඨපනට්ඨානං වට්ටති. ‘‘න, භික්ඛවෙ, උච්චාවචා අඤ්ජනී ධාරෙතබ්බා, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අට්ඨිමයං දන්තමයං විසාණමයං නළමයං වෙළුමයං කට්ඨමයං ජතුමයං ලොහමයං සඞ්ඛනාභිමය’’න්ති (මහාව. 265) වචනතො එතානි

කප්පියානි. තත්ථ **අට්ඨිමයන්ති** මනුස්සට්ඨිං ඨපෙත්වා අවසෙසඅට්ඨිමයං. **දන්තමයන්ති** හත්ථිදන්තාදිසබ්බදන්තමයං. **විසාණමයෙපි** අකප්පියං නාම නත්ථි. **නළමයාදයො** එකන්තකප්පියායෙව.

''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අපිධාන''න්ති (මහාව. 265) වචනතො අඤ්ජනීඅපිධානම්පි වට්ටති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සුත්තකෙන බන්ධිත්වා අඤ්ජනියා බන්ධිතු''න්ති (මහාව. 265) වචනතො අපිධානං සුත්තකෙන බන්ධිත්වා අඤ්ජනියා බන්ධිතබ්බං. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සුත්තකෙන සිබ්බෙතු''න්ති (මහාව. 265) වචනතො අපතනත්ථාය අඤ්ජනීසුත්තකෙන සිබ්බෙතුං වට්ටති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අඤ්ජනිසලාක''න්ති (මහාව. 265) වචනතො අඤ්ජනිසලාකම්පි වට්ටති. ''න, භික්ඛවෙ, උච්චාවචා අඤ්ජනිසලාකා ධාරෙතබ්බා, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අට්ඨිමයං…පෙ.… සඞ්ඛනාභිමය''න්ති (මහාව. 265) වචනතො එතායෙව අඤ්ජනිසලාකා වට්ටන්ති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සලාකට්ඨානිය''න්ති (මහාව. 265) වචනතො අඤ්ජනිසලාකට්ඨානියම්පි වට්ටති. තත්ථ **සලාකට්ඨානියන්ති** යත්ථ සලාකං ඔදහන්ති, තං සුසිරදණ්ඩකං වා ථවිකං වා අනුජානාමීති අත්ථො. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අඤ්ජනිත්ථවික''න්ති (මහාව. 265) වචනතො ථවිකම්පි වට්ටති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අංසබද්ධකං බන්ධනසුත්තක''න්ති (මහාව. 265) වචනතො අඤ්ජනිත්ථවිකාය අංසෙ ලග්ගනත්ථාය අංසබද්ධකම්පි බන්ධනසුත්තකම්පි වට්ටති.

නත්ථුකථා

නත්ථුකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මුද්ධනි තෙලක''න්ති (මහාව. 266) වචනතො සීසාභිතාපස්ස භික්ඛුනො මුද්ධනි තෙලං වට්ටති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, නත්ථුකම්ම''න්ති (මහාව. 266) වචනතො නක්ඛමනීයෙ සති නත්ථුකම්මං වට්ටති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, නත්ථුකරණි''න්ති (මහාව. 266) වචනතො නත්ථුයා අගළනත්ථං නත්ථුකරණී වට්ටති. ''න, භික්ඛවෙ, උච්චාවචා නත්ථුකරණී ධාරෙතබ්බා, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අට්ඨිමයං…පෙ.… සඞ්ඛනාභිමය''න්ති (මහාව. 266) වචනතො එතායෙව නත්ථුකරණියො වට්ටන්ති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යමකනත්ථුකරණි''න්ති (මහාව. 266) වචනතො නත්ථු විසමං ආසිඤ්චයන්ති චෙ, යමකනත්ථුකරණිං ධාරෙතබ්බං. තත්ථ **යමකනත්ථුකරණින්ති** සමසොතාහි ද්වීහි පනාළිකාහි එකං නත්ථුකරණිං.

ධූමනෙත්තකථා

ධූමනෙත්තකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ධූමං පාතු''න්ති (මහාව. 266) වචනතො යමකනත්ථුකරණියා නක්ඛමනීයෙ සති ධූමං පාතුං වට්ටති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ධූමනෙත්ත''න්ති (මහාව. 266) වචනතො තමෙව වට්ටිං ආලිම්පෙත්වා පිවනපච්චයා කණ්ඨෙ දහන්තෙන ධූමනෙත්තධූමො පිවිතබ්බො. ''න, භික්ඛවෙ, උච්චාවචානි ධූමනෙත්තානි ධාරෙතබ්බානි, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අට්ඨිමයං…පෙ.… සඞ්ඛනාභිමය''න්ති (මහාව. 266) වචනතො එතානි එව ධූමනෙත්තානි ධාරෙතබ්බානි. ''අනුජානාමි , භික්ඛවෙ, අපිධාන''න්ති (මහාව. 266) වචනතො පාණකාදිඅප්පවිසනත්ථං ධූමනෙත්තත්ථවිකම්පි වට්ටති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යමකත්ථවික''න්ති (මහාව. 266) වචනතො එකතො සංඝංසියමානෙ සති යමකත්ථවිකං වට්ටති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අංසබද්ධකං බන්ධනසුත්තක''න්ති (මහාව. 266) වචනතො ධූමනෙත්තත්ථවිකස්ස අංසබද්ධබන්ධනසුත්තං වට්ටති.

තෙලපාකකථා

තෙලපාකකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තෙලපාක''න්ති (මහාව. 267) වචනතො වාතාබාධෙ සති තෙලපාකො වට්ටති. තත්ථ **අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තෙලපාකන්ති** යං කිඤ්චි භෙසජ්ජපක්ඛිත්තං සබ්බං අනුඤ්ඤාතමෙව හොති. ''න, භික්ඛවෙ, අතිපක්ඛිත්තමජ්ජං තෙලං පාතබ්බං, යො පිවෙය්‍ය, යථාධම්මො කාරෙතබ්බො. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යස්මිං තෙලපාකෙ මජ්ජස්ස න වණ්ණො න ගන්ධො න රසො පඤ්ඤායති, එවරූපං මජ්ජපක්ඛිත්තං තෙලං පාතු''න්ති (මහාව. 267) වචනතො යස්මිං තෙලපාකෙ පක්ඛිත්තස්ස මජ්ජස්ස වණ්ණො වා ගන්ධො වා රසො වා න පඤ්ඤායති, තාදිසං තෙලං පිවිතබ්බං. තත්ථ **අතිපක්ඛිත්තමජ්ජානීති** අතිවිය ඛිත්තමජ්ජානි, බහුං මජ්ජං පක්ඛිපිත්වා යොජිතානීති අත්ථො. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අබ්භඤ්ජනං අධිට්ඨාතු''න්ති (මහාව. 267) වචනතො අතිපක්ඛිත්තමජ්ජත්තා අපිවිතබ්බෙ තෙලෙ සති අබ්භඤ්ජනං අධිට්ඨාතුං වට්ටති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තීණි තුම්බානි ලොහතුම්බං කට්ඨතුම්බං ඵලතුම්බ''න්ති (මහාව. 267) වචනතො තෙලපක්කභාජනානි ඉමානි තීණි තුම්බානි වට්ටන්ති.

සෙදකම්මකථා

සෙදකම්මකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සෙදකම්ම''න්ති (මහාව. 267) වචනතො අඞ්ගවාතෙ සති සෙදකම්මං කාතුං වට්ටති . තත්ථ **අඞ්ගවාතොති** හත්ථපාදෙ වාතො. නක්ඛමනීයො හොති, ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සම්භාරසෙද''න්ති (මහාව. 267) වචනතො සෙදකම්මෙන නක්ඛමනීයෙ සති සම්භාරසෙදං කාතුං වට්ටති. තත්ථ **සම්භාරසෙදන්ති** නානාවිධපණ්ණසම්භාරසෙදං. නක්ඛමනීයො හොති, ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මහාසෙද''න්ති (මහාව. 267) වචනතො සම්භාරසෙදනක්ඛමනීයෙ සති මහාසෙදං කාතුං වට්ටති. තත්ථ **මහාසෙදන්ති** මහන්තං සෙදං,

පොරිසප්පමාණං ආවාටං අඞ්ගාරානං පූරෙත්වා පංසුවාලිකාදීහි පිදහිත්වා තත්ථ නානාවිධානි වාතහරණපණ්ණානි සන්ථරිත්වා තෙලමක්ඛිතෙන ගත්තෙන තත්ථ නිපජ්ජිත්වා සම්පරිවත්තන්තෙන සරීරං සෙදෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො. නක්ඛමනීයො හොති, ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, භඞ්ගොදක’’න්ති (මහාව. 267) වචනතො මහාසෙදෙන නක්ඛමනීයෙ සති භඞ්ගොදකං කාතුං වට්ටති. තත්ථ **භඞ්ගොදකන්ති** නානාපණ්ණභඞ්ගකුථිතං උදකං, තෙහි පණ්ණෙහි ච උදකෙන ච සිඤ්චිත්වා සිඤ්චිත්වා සෙදෙතබ්බො. නක්ඛමනීයො හොති, ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, උදකකොට්ඨක’’න්ති (මහාව. 267) වචනතො භඞ්ගොදකෙන නක්ඛමනීයෙ සති උදකකොට්ඨකං කාතුං වට්ටති. තත්ථ **උදකකොට්ඨකන්ති** උදකකොට්ඨෙ චාටිං වා දොණිං වා උණ්හොදකස්ස පූරෙත්වා තත්ථ පවිසිත්වා සෙදකම්මකරණං අනුජානාමීති අත්ථො.

ලොහිතමොචනකථා

ලොහිතමොචනකථායං ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ලොහිතං මොචෙතු’’න්ති (මහාව. 267) වචනතො පබ්බවාතෙ සති ලොහිතං මොචෙතුං වට්ටති. තත්ථ **පබ්බවාතො හොතීති** පබ්බෙ පබ්බෙ වාතො විජ්ඣති. **ලොහිතං මොචෙතුන්ති** සත්ථකෙන ලොහිතං මොචෙතුං. නක්ඛමනීයො හොති, අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ලොහිතං මොචෙත්වා විසාණෙන ගාහෙතුන්ති (මහාව. 267).

පාදබ්භඤ්ජනකථා

පාදබ්භඤ්ජනකථායං ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පාදබ්භඤ්ජන’’න්ති (මහාව. 267) වචනතො පාදෙසු ඵලිතෙසු පාදබ්භඤ්ජනං පචිතබ්බං. නක්ඛමනීයො හොති, ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පජ්ජං අභිසඞ්ඛරිතු’’න්ති (මහාව. 267) වචනතො පාදබ්භඤ්ජනතෙලෙන නක්ඛමනීයෙ සති පජ්ජං අභිසඞ්ඛරිතබ්බං. **තත්ථ පජ්ජං අභිසඞ්ඛරිතුන්ති** යෙන ඵලිතපාදා පාකතිකා හොන්ති, තං නාළිකෙරාදීසු නානාභෙසජ්ජානි පක්ඛිපිත්වා පජ්ජං අභිසඞ්ඛරිතුං, පාදානං සප්පායභෙසජ්ජං පචිතුන්ති අත්ථො.

ගණ්ඩාබාධකථා

ගණ්ඩාබාධකථායං ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සත්ථකම්ම’’න්ති (මහාව. 267) වචනතො ගණ්ඩාබාධෙ සති සත්ථකම්මං කාතබ්බං. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කසාවොදක’’න්ති (මහාව. 267) වචනතො කසාවොදකෙන අත්ථෙ සති කසාවොදකං දාතබ්බං. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තිලකක්ක’’න්ති (මහාව. 267) වචනතො තිලකක්කෙන අත්ථෙ සති තිලකක්කං දාතබ්බං. **තිලකක්කෙන අත්ථොති** පිට්ඨෙහි තිලෙහි අත්ථො. ‘‘අනුජානාමි භික්ඛවෙ කබළික’’න්ති (මහාව. 267) වචනතො කබළිකාය අත්ථෙ සති කබළිකා දාතබ්බා. තත්ථ **කබළිකන්ති** වණමුඛෙ සත්තුපිණ්ඩං පක්ඛිපිතුං. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වණබන්ධනචොළ’’න්ති (මහාව. 267) වචනතො වණබන්ධනචොළෙන අත්ථෙ සති වණබන්ධනචොළං දාතබ්බං. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සාසපකුට්ටෙන ඵොසිතු’’න්ති (මහාව. 267) වචනතො සචෙ වණො කණ්ඩුවති, සාසපකුට්ටෙන ඵොසිතබ්බං. තත්ථ **සාසපකුට්ටෙනාති** සාසපපිට්ඨෙන.

‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ධූමං කාතු’’න්ති (මහාව. 267) වචනතො යදි වණො කිලිජ්ජිත්ථ, ධූමං කාතුං වට්ටති. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ලොණසක්ඛරිකාය ඡින්දිතු’’න්ති (මහාව. 267) වචනතො යදි වඩ්ඪමංසං වුට්ඨාති , ඡින්දිතබ්බං. තත්ථ **වඩ්ඪමංසන්ති** අධිකමංසං ආණි විය උට්ඨහති. **ලොණසක්ඛරිකාය ඡින්දිතුන්ති** ඛාරෙන ඡින්දිතුං. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වණතෙල’’න්ති (මහාව. 267) වචනතො යදි වණො න රුහති, වණරුහනතෙලං පචිතබ්බං. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, විකාසිකං සබ්බං වණපටිකම්ම’’න්ති (මහාව. 267) වචනතො යදි තෙලං ගළති, විකාසිකං දාතබ්බං, සබ්බං වණපටිකම්මං කාතබ්බං. තත්ථ **විකාසිකන්ති** තෙලරුන්ධනපිලොතිකං. **සබ්බං වණපටිකම්මන්ති** යං කිඤ්චි වණපටිකම්මං නාම අත්ථි, සබ්බං අනුජානාමීති අත්ථො. මහාවිකටකථා පුබ්බෙ වුත්තාව.

සාමං ගහෙත්වාති ඉදං න කෙවලං සප්පදට්ඨස්සෙව, අඤ්ඤස්මිම්පි දට්ඨවිසෙ සති සාමං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං, අඤ්ඤෙසු පන කාරණෙසු පටිග්ගහිතමෙව වට්ටති.

විසපීතකථා

විසපීතකථායං ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගූථං පායෙතු’’න්ති (මහාව. 268) වචනතො පීතවිසං භික්ඛුං ගූථං පායෙතුං වට්ටති. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යං කරොන්තො පටිග්ගණ්හාති, ස්වෙව පටිග්ගහො කතො, න පුන පටිග්ගහෙතබ්බො’’ති (මහාව. 268) වචනතො තදෙව වට්ටති. අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 268) පන **න පුන පටිග්ගහෙතබ්බොති** සචෙ භූමිප්පත්තො, පටිග්ගහාපෙතබ්බො, අප්පත්තං පන ගහෙතුං වට්ටති.

සරදින්නකාබාධකථා

සරදින්නකාබාධකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සීතාලොළිං පායෙතු''න්ති (මහාව. 269) වචනතො සරදින්නකාබාධස්ස භික්ඛුනො සීතාලොළිං පායෙතුං වට්ටති. තත්ථ **සරදින්නකාබාධොති** වසීකරණපාණකසමුට්ඨිතරොගො. ටීකායං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.269) පන **''සරදින්නකාබාධො** නාම වසීකරණත්ථාය සරණියා දින්නභෙසජ්ජසමුට්ඨිතො ආබාධො. තෙනාහ 'වසීකරණපාණකසමුට්ඨිතරොගො'ති. **සර-**සද්දො චෙත්ථ අභෙදෙන සරණියා වත්තමානො අධිප්පෙතො''ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියම්පි (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.267-269) **''සරදින්නකාබාධො** නාම සරණියා දින්නවසීකරණභෙසජ්ජසමුට්ඨිතො ආබාධො''ති වුත්තං. **සීතාලොළින්**ති නඞ්ගලෙන කසන්තස්ස ඵාලෙ ලග්ගමත්තිකං උදකෙන ආලොළෙත්වා පායෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො.

දුට්ඨගහණිකකථා

දුට්ඨගහණිකකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ආමිසඛාරං පායෙතු''න්ති (මහාව. 269) වචනතො දුට්ඨගහණිකස්ස භික්ඛුනො ආමිසඛාරං පායෙතුං වට්ටති. තත්ථ **දුට්ඨගහණිකොති** විපන්නගහණිකො, කිච්ඡෙන උච්චාරො නික්ඛමතීති අත්ථො. **ආමිසඛාරන්**ති සුක්ඛොදනං ඣාපෙත්වා තාය ඡාරිකාය පග්ඝරිතං ඛාරොදකං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.267-269) පන **''තාය ඡාරිකාය පග්ඝරිතං ඛාරොදකන්**ති පරිස්සාවනෙ තං ඡාරිකං පක්ඛිපිත්වා උදකෙ අභිසිඤ්චිතෙ තතො ඡාරිකතො හෙට්ඨා පග්ඝරිතං ඛාරොදක''න්ති වුත්තං.

පණ්ඩුරොගාබාධකථා

පණ්ඩුරොගාබාධකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මුත්තහරීතකං පායෙතු''න්ති (මහාව. 269) වචනතො පණ්ඩුරොගාබාධස්ස භික්ඛුනො මුත්තහරීතකං පායෙතුං වට්ටති. තත්ථ **මුත්තහරීතකන්**ති ගොමුත්තපරිභාවිතං හරීතකං.

ඡවිදොසාබාධකථා

ඡවිදොසාබාධකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගන්ධාලෙපං කාතු''න්ති (මහාව. 269) වචනතො ඡවිදොසාබාධස්ස භික්ඛුනො ගන්ධාලෙපං කාතුං වට්ටති.

අභිසන්නකායකථා

අභිසන්නකායකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, විරෙචනං පාතු''න්ති (මහාව. 269) වචනතො අභිසන්නකායස්ස භික්ඛුනො විරෙචනං පාතුං වට්ටති. තත්ථ **අභිසන්නකායොති** උස්සන්නදොසකායො. අච්ඡකඤ්ජියා අත්ථො හොති, ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අච්ඡකඤ්ජිය''න්ති (මහාව. 269) වචනතො අච්ඡකඤ්ජියං පාතුං වට්ටති. තත්ථ **අච්ඡකඤ්ජියන්**ති තණ්ඩුලොදකමණ්ඩො. අකටයූසෙන අත්ථො හොති, ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අකටයූස''න්ති (මහාව. 269) වචනතො අකටයූසං පාතුං වට්ටති. තත්ථ **අකටයූසන්**ති අසිනිද්ධො මුග්ගපචිතපානීයො. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.269) පන විමතිවිනොදනියඤ්ච (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.267-269) **''අකටයූසෙනාති** අනභිසඞ්ඛතෙන මුග්ගයූසෙනා''ති වුත්තං. කටාකටෙන අත්ථො හොති, ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කටාකට''න්ති (මහාව. 269) වචනතො කටාකටං පායෙතුං වට්ටති. තත්ථ **කටාකටන්**ති සොව ධොතසිනිද්ධො. සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.269) විමතිවිනොදනියඤ්ච (වි. වි. ටී. මහාවග්ග 2.267-269) **''කටාකටෙනාති** මුග්ගෙ පචිත්වා අචාලෙත්වාව පරිස්සාවිතෙන මුග්ගයූසෙනා''ති වුත්තං. පටිච්ඡාදනීයෙන අත්ථො හොති, ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පටිච්ඡාදනීය''න්ති (මහාව. 269) වචනතො පටිච්ඡාදනීයං පාතුං වට්ටති. තත්ථ **පටිච්ඡාදනීයෙනාති** මංසරසෙන.

ලොණසොවීරකකථා

ලොණසොවීරකකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගිලානස්ස ලොණසොවීරකං, අගිලානස්ස උදකසම්භින්නං පානපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතු''න්ති (මහාව. 273) වචනතො ගිලානෙන භික්ඛුනා ලොණසොවීරකං පාතබ්බං, අගිලානෙන උදකසම්භින්නං කත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං, තඤ්ච ''පානපරිභොගෙනා''ති වචනතො විකාලෙපි වට්ටති.

තත්ථ **ලොණසොවීරකං** නාම සබ්බරසාභිසඞ්ඛතං එකං භෙසජ්ජං, තං කිර කරොන්තො හරීතකාමලකවිභීතකකසාවෙ සබ්බධඤ්ඤානි සබ්බඅපරණ්ණානි සත්තන්නම්පි ධඤ්ඤානං ඔදනං කදලිඵලාදීනි සබ්බඵලානි වෙත්තකෙතකඛජ්ජූරිකළීරාදයො සබ්බකළීරෙ මච්ඡමංසඛණ්ඩානි අනෙකානි ච මධුඵාණිතසින්ධවලොණතිකටුකාදීනි භෙසජ්ජානි පක්ඛිපිත්වා කුම්භිමුඛං ලිම්පිත්වා එකං ද්වෙ තීණි සංවච්ඡරානි ඨපෙන්ති, තං පරිපච්චිත්වා ජම්බුරසවණ්ණං හොති, වාතකාසකුට්ඨපණ්ඩුභගන්දලාදීනං සිනිද්ධභොජනභුත්තානඤ්ච උත්තරපානං භත්තජීරණකභෙසජ්ජං තාදිසං නත්ථි, තං පනෙතං භික්ඛූනං පච්ඡාභත්තම්පි වට්ටති, ගිලානානං පාකතිකමෙව. අගිලානානං පන උදකසම්භින්නං පානපරිභොගෙනාති.

සාරත්ථදීපනියං (සාරත්ථ. ටී. 2.191-192) පන ‘‘පානපරිභොගෙනාති වුත්තත්තා ලොණසොවීරකං යාමකාලික’’න්ති වුත්තං. විමතිවිනොදනියං (වි. වි. ටී. 1.192) පන ‘‘පානපරිභොගෙන වට්ටතීති සම්බන්ධො. එවං පන වුත්තත්තා ලොණසොවීරකං යාමකාලිකන්ති කෙචි වදන්ති, කෙචි පන ‘ගිලානානං පාකතිකමෙව, අගිලානානං පන උදකසම්භින්න’න්ති වුත්තත්තා ගුළං විය සත්තාහකාලික’’න්ති වුත්තං. වජිරබුද්ධිටීකායං (වජිර. ටී. මහාවග්ග 263) පන ‘‘අවිසෙසෙන සතිපච්චයතා වුත්තා . ඉමස්මිං ඛන්ධකෙ ‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගිලානස්ස ගුළං, අගිලානස්ස ගුළොදකං, ගිලානස්ස ලොණසොවීරකං, අගිලානස්ස උදකසම්භින්න’න්ති (මහාව. 284) වුත්තං, තස්මා සිද්ධං ‘සතිපච්චයතා ගිලානාගිලානවසෙන දුවිධා’ති’’ වුත්තං.

අන්තොවුත්ථාදිකථා

අන්තොවුත්ථාදිකථායං ‘‘තෙන ඛො පන සමයෙන භගවතො උදරවාතාබාධො හොති, අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො ‘පුබ්බෙපි භගවතො උදරවාතාබාධො තෙකටුලයාගුයා ඵාසු හොතී’ති සාමං තිලම්පි තණ්ඩුලම්පි මුග්ගම්පි විඤ්ඤාපෙත්වා අන්තො වාසෙත්වා අන්තො සාමං පචිත්වා භගවතො උපනාමෙසි ‘පිවතු භගවා තෙකටුලයාගු’න්ති. ජානන්තාපි තථාගතා පුච්ඡන්ති, ජානන්තාපි න පුච්ඡන්ති, කාලං විදිත්වා පුච්ඡන්ති, කාලං විදිත්වා න පුච්ඡන්ති, අත්ථසඤ්හිතං තථාගතා පුච්ඡන්ති, නො අනත්ථසඤ්හිතං, අනත්ථසඤ්හිතෙ සෙතුඝාතො තථාගතානං. ද්වීහි ආකාරෙහි බුද්ධා භගවන්තො භික්ඛූ පටිපුච්ඡන්ති ‘ධම්මං වා දෙසෙස්සාම, සාවකානං වා සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙස්සාමා’ති.

අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි ‘කුතායං, ආනන්ද, යාගූ’ති. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසි. විගරහි බුද්ධො භගවා අනනුච්ඡවිකං, ආනන්ද, අනනුලොමිකං අප්පතිරූපං අස්සමණකං අකප්පියං අකරණීයං, කථඤ්හි නාම ත්වං, ආනන්ද, එවරූපාය බාහුල්ලාය චෙතෙස්සසි, යදපි, ආනන්ද, අන්තො වුත්ථං, තදපි අකප්පියං. යදපි අන්තො පක්කං, තදපි අකප්පියං. යදපි සාමං පක්කං, තදපි අකප්පියං. නෙතං, ආනන්ද, අප්පසන්නානං වා පසාදාය…පෙ…. විගරහිත්වා ධම්මිං කථං කත්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – න, භික්ඛවෙ, අන්තො වුත්ථං අන්තො පක්කං සාමං පක්කං පරිභුඤ්ජිතබ්බං, යො පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. අන්තො චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං අන්තො පක්කං සාමං පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති තිණ්ණං දුක්කටානං. අන්තො චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං අන්තො පක්කං අඤ්ඤෙහි පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති ද්වින්නං දුක්කටානං. අන්තො චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං බහි පක්කං සාමං පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති ද්වින්නං දුක්කටානං. බහි චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං අන්තො පක්කං සාමං පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති ද්වින්නං දුක්කටානං. අන්තො චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං බහි පක්කං අඤ්ඤෙහි පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. බහි චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං අන්තො පක්කං අඤ්ඤෙහි පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. බහි චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං බහි පක්කං සාමං පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. බහි චෙ, භික්ඛවෙ, වුත්ථං බහි පක්කං අඤ්ඤෙහි පක්කං, තඤ්චෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, අනාපත්තී’’ති (මහාව. 274) වචනතො සහසෙය්‍යප්පහොනකෙ ඨානෙ වුත්ථතා, තත්ථ පක්කතා, උපසම්පන්නෙන සාමං පක්කතාති ඉමෙසං තිණ්ණං අඞ්ගානං සම්භවෙ සති තිස්සො ආපත්තියො, ද්වින්නං සම්භවෙ ද්වෙ ආපත්තියො, එකස්ස අඞ්ගස්ස සම්භවෙ එකා ආපත්තීති වෙදිතබ්බං.

අන්තො වුත්ථන්ති අකප්පියකුටියං වුත්ථං. **සාමං පක්ක**න්ති එත්ථ යං කිඤ්චි ආමිසං භික්ඛුනො පචිතුං න වට්ටති. සචෙපිස්ස උණ්හයාගුයා සුලසිපණ්ණානි වා සිඞ්ගිවෙරං වා ලොණං වා පක්ඛිපන්ති, තම්පි චාලෙතුං න වට්ටති. ‘‘යාගුං නිබ්බාපෙමී’’ති පන චාලෙතුං වට්ටති. උත්තණ්ඩුභත්තං ලභිත්වාපි පිදහිතුං න වට්ටති. සචෙ පන මනුස්සා පිදහිත්වාව දෙන්ති, වට්ටති. ‘‘භත්තං වා මා නිබ්බායතූ’’ති පිදහිතුං වට්ටති. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පුන පාකං පචිතු’’න්ති (මහාව. 274) වචනතො පුබ්බෙ අනුපසම්පන්නෙහි පක්කං පුන පචිතුං වට්ටති. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 274) ‘‘ඛීරතක්කාදීසු පන සකිං කුථිතෙසු අග්ගිං දාතුං වට්ටති පුනපාකස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා’’ති. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අන්තො වාසෙතු’’න්ති (මහාව. 274) වචනතො දුබ්භික්ඛසමයෙ තණ්ඩුලාදීනි අන්තො වාසෙතුං වට්ටති. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අන්තො පචිතු’’න්ති (මහාව. 274) වචනතො දුබ්භික්ඛසමයෙ අන්තො පචිතුං වට්ටති. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සාමං පචිතු’’න්ති (මහාව. 274) වචනතො දුබ්භික්ඛසමයෙ සාමම්පි පචිතුං වට්ටති. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අන්තො වුත්ථං අන්තො පක්කං සාමං පක්ක’’න්ති (මහාව. 274) වචනතො දුබ්භික්ඛසමයෙ තීණිපි වට්ටන්ති.

උග්ගහිතපටිග්ගහිතකථා

උග්ගහිතපටිග්ගහිතකථායං ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යත්ථ ඵලඛාදනීයං පස්සති, කප්පියකාරකො ච න හොති, සාමං ගහෙත්වා හරිත්වා කප්පියකාරකෙ පස්සිත්වා භූමියං නික්ඛිපිත්වා පටිග්ගහාපෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං, අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, උග්ගහිතං පටිග්ගහිතු’’න්ති (මහාව. 275) වචනතො තථා කත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති, ආපත්ති න හොතීති.

තතොනීහටකථා

තතො නීහටකථායං ‘‘පටිග්ගණ්හථ, භික්ඛවෙ, පරිභුඤ්ජථ. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තතො නීහටං භුත්තාවිනා පවාරිතෙන අනතිරිත්තං පරිභුඤ්ජිතු’’න්ති (මහාව. 276) වචනතො යස්මිං දානෙ නිමන්තිතා භුත්වා භික්ඛූ භුඤ්ජන්ති,

තතො දානතො නීහටං භොජනං පවාරිතෙන භික්ඛුනා භුඤ්ජිතබ්බං, න පවාරිතසික්ඛාපදෙන ආපත්ති හොති. වුත්තඤ්හි අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 276) **''තතො නීහටන්ති** යත්ථ නිමන්තිතා භුඤ්ජන්ති, තතො නීහට''න්ති.

පුරෙභත්තපටිග්ගහිතකථා

පුරෙභත්තපටිග්ගහිතකථායං ''පටිග්ගණ්හථ, භික්ඛවෙ, පරිභුඤ්ජථ, අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතං භුත්තාවිනා පවාරිතෙන අනතිරිත්තං පරිභුඤ්ජිතු''න්ති (මහාව. 277) වචනතො පුරෙභත්තං පටිග්ගහෙත්වා නික්ඛිපිතං පවාරිතෙන භික්ඛුනා අතිරිත්තං අකත්වා භුඤ්ජිතුං වට්ටති, පවාරිතසික්ඛාපදෙන ආපත්ති න හොති.

වනට්ඨපොක්ඛරට්ඨකථා

වනට්ඨපොක්ඛරට්ඨකථායං ''තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස කායඩාහාබාධො හොති. අථ ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො යෙනායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමි, උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං එතදවොච 'පුබ්බෙ තෙ, ආවුසො සාරිපුත්ත, කායඩාහාබාධො කෙන ඵාසු හොතී'ති. භිසෙහි ච මෙ, ආවුසො, මුළාලිකාහි චාති…පෙ…. අථ ඛො ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස භිසෙ ච මුළාලිකායො ච පරිභුත්තස්ස කායඩාහාබාධො පටිප්පස්සම්භි…පෙ…. පටිග්ගණ්හථ, භික්ඛවෙ, පරිභුඤ්ජථ. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වනට්ඨං පොක්ඛරට්ඨං භුත්තාවිනා පවාරිතෙන අනතිරිත්තං පරිභුඤ්ජිතු''න්ති (මහාව. 278) වචනතො වනට්ඨං පොක්ඛරට්ඨං පවාරිතෙන භික්ඛුනා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති, පවාරිතසික්ඛාපදෙන ආපත්ති න හොති. තත්ථ **වනට්ඨං පොක්ඛරට්ඨන්ති** වනෙ චෙව පදුමිනිගච්ඡෙ ච ජාතං.

අකතකප්පකථා

අකතකප්පකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අබීජං නිබ්බට්ටබීජං අකතකප්පං ඵලං පරිභුඤ්ජිතු''න්ති (මහාව. 278) වචනතො අබීජඤ්ච නිබ්බට්ටබීජඤ්ච ඵලං අග්ගිසත්ථනඛෙහි සමණකප්පං අකත්වාපි පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. තත්ථ **අබීජන්ති** තරුණඵලං, යස්ස බීජං අඞ්කුරං න ජනෙති. **නිබ්බට්ටබීජන්ති** බීජං නිබ්බට්ටෙත්වා අපනෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බකං අම්බපනසාදි, තානි ඵලානි කප්පියකාරකෙ අසති කප්පං අකත්වාපි පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති.

යාගුකථා

යාගුකථායං ''දසයිමෙ, බ්‍රාහ්මණ, ආනිසංසා යාගුයා. කතමෙ දස, යාගුං දෙන්තො ආයුං දෙති, වණ්ණං දෙති, සුඛං දෙති, බලං දෙති, පටිභානං දෙති, යාගුපීතා ඛුදං පටිහනති, පිපාසං විනෙති, වාතං අනුලොමෙති, වත්ථිං සොධෙති, ආමාවසෙසං පාචෙති. ඉමෙ ඛො, බ්‍රාහ්මණ, දසානිසංසා යාගුයාති.

'යො සඤ්ඤතානං පරදත්තභොජිනං;
කාලෙන සක්කච්ච දදාති යාගුං;
දසස්ස ඨානානි අනුප්පවෙච්ඡති;
ආයුඤ්ච වණ්ණඤ්ච සුඛං බලඤ්ච.

'පටිභානමස්ස උපජායතෙ තතො;
ඛුද්දං පිපාසඤ්ච බ්‍යපනෙති වාතං;
සොධෙති වත්ථිං පරිණාමෙති භත්තං;
භෙසජ්ජමෙතං සුගතෙන වණ්ණිතං.

'තස්මා හි යාගුං අලමෙව දාතුං;
නිච්චං මනුස්සෙන සුඛත්ථිකෙන;
දිබ්බානි වා පත්ථයතා සුඛානි;
මානුස්සසොභග්‍යතමිච්ඡතා වා'ති.

අථ ඛො භගවා තං බ්‍රාහ්මණං ඉමාහි ගාථාහි අනුමොදිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි. අථ ඛො භගවා එතස්මිං නිදානෙ එතස්මිං පකරණෙ ධම්මිං කථං කත්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යාගුඤ්ච මධුගොළකඤ්චා''ති (මහාව. 282) වචනතො යාගුඤ්ච මධුගොළකඤ්ච සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටති. අනුමොදනාගාථාය ''පත්ථයතං ඉච්ඡත''න්ති පදානං ''අලමෙව දාතු''න්ති ඉමිනා සම්බන්ධො. සචෙ පන ''පත්ථයතා ඉච්ඡතා''ති පාඨො අත්ථි, සොයෙව ගහෙතබ්බො. ''න, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤත්‍ර නිමන්තිතෙන අඤ්ඤස්ස භොජ්ජයාගු පරිභුඤ්ජිතබ්බා, යො පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, යථාධම්මො කාරෙතබ්බො''ති (මහාව. 283) වචනතො තථා භුඤ්ජන්තස්ස පරම්පරභොජනසික්ඛාපදෙන ආපත්ති හොති. **භොජ්ජයාගූති** යා පවාරණං ජනෙති. **යථාධම්මො කාරෙතබ්බොති** පරම්පරභොජනෙන කාරෙතබ්බො.

ගුළකථා

ගුළකථායං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගිලානස්ස ගුළං, අගිලානස්ස ගුළොදක''න්ති (මහාව. 284) වචනතො ගිලානො භික්ඛු ගුළපිණ්ඩං විකාලෙපි ඛාදිතුං වට්ටති. අගිලානො පන උදකසම්භින්නං කත්වා ගුළොදකපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. **''ගිලානස්ස ගුළන්ති** තථාරූපෙන බ්‍යාධිනා ගිලානස්ස පච්ඡාභත්තං ගුළං අනුජානාමීති අත්ථො''ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 284) වුත්තං. ''තථාරූපෙන බ්‍යාධිනා''ති වුත්තත්තා යථාරූපෙන බ්‍යාධිනා ගිලානස්ස ගුළො පරිභුඤ්ජිතබ්බො හොති, තථාරූපෙන එව බ්‍යාධිනා ගිලානස්සාති වුත්තං විය දිස්සති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

එත්තකාසු කථාසු යා යා සංවණ්ණෙතබ්බප්පකරණෙ න දිස්සති, සා සා අම්හෙහි පෙසලානං භික්ඛූනං කොසල්ලත්ථං පාළිතො ච අට්ඨකථාතො ච ගහෙත්වා ටීකාචරියානං වචනෙහි අලඞ්කරිත්වා ඨපිතා, තස්මා නික්කඞ්ඛා හුත්වා පණ්ඩිතා උපධාරෙන්තු.

චතුමහාපදෙසකථා

67. **යං භික්ඛවෙති**ආදි මහාපදෙසකථා නාම. තත්ථ මහන්තෙ අත්ථෙ උපදිස්සති එතෙහීති **මහාපදෙසා,** මහන්තා වා අත්ථා පදිස්සන්ති පඤ්ඤායන්ති එත්ථාති **මහාපදෙසා,** මහන්තානං වා අත්ථානං පදෙසො පවත්තිදෙසොති **මහාපදෙසා**. කෙ තෙ? ඉමෙයෙව චත්තාරො පාඨා, අත්ථා වා. තෙන වුත්තං **''ඉමෙ චත්තාරො මහාපදෙසෙ''**තිආදි. තත්ථ **ධම්මසඞ්ගාහකත්ථෙරාති** මහාකස්සපාදයො. **සුත්තං ගහෙත්වාති** ''ඨපෙත්වා ධඤ්ඤඵලරස''න්තිආදිකං සුත්තං ගහෙත්වා උපධාරෙන්තො. **සත්ත ධඤ්ඤානීති** –

> ''සාලි වීහි ච කුද්‍රූසො, ගොධුමො වරකො යවො;
> කඞ්ගුති සත්ත ධඤ්ඤානි, නීවාරාදී තු තබ්භිදා''ති –.

වුත්තානි සත්ත ධඤ්ඤානි. **සබ්බං අපරණ්ණන්ති** මුග්ගමාසාදයො. **අට්ඨ පානානීති** අම්බපානං ජම්බුපානං චොචපානං මොචපානං සාලුකපානං මුද්දිකපානං මධුකපානං ඵාරුසකපානඤ්ච.

ඉමිනා නයෙනාති සුත්තානුලොමනයෙන. වුත්තඤ්හෙතං අට්ඨකථායං **''සුත්තානුලොමං** නාම චත්තාරො මහාපදෙසා''ති. **පාළිඤ්ච අට්ඨකථඤ්ච අනපෙක්ඛිත්වාති** පාළියං නීතත්ථතො ආගතමෙව අග්ගහෙත්වා . **අඤ්ඤානිපීති** තතො අඤ්ඤානිපි. එතෙන මහාපදෙසා නාම න කෙවලං යථාවුත්තා එව, අථ ඛො අනෙකානි නානප්පකාරානි විනයධරස්ස ඤාණානුභාවප්පකාසිතානීති දස්සෙති.

ආනිසංසකථා

68. ආනිසංසකථායං විනයං ධාරෙතීති **විනයධරො,** සික්ඛනවාචනමනසිකාරවිනිච්ඡයනතදනුලොමකරණාදිනා විනයපරියත්තිකුසලො භික්ඛු. විනයපරියත්තිමූලං එතෙසන්ති **විනයපරියත්තිමූලකා**. කෙ තෙ? පඤ්චානිසංසා. විනයපරියත්තියෙව මූලං කාරණං කත්වා ලභිතබ්බආනිසංසා, න අඤ්ඤපරියත්තිං වා පටිපත්තිආදයො වා මූලං කත්වාති අත්ථො. අථ වා පරියාපුණනං පරියත්ති, විනයස්ස පරියත්ති විනයපරියත්ති, සා මූලං එතෙසන්ති **විනයපරියත්තිමූලකා,** විනයපරියාපුණනහෙතුභවා ආනිසංසාති අත්ථො. **''කතමෙ''**තිආදිනා තෙසං පඤ්චානිසංසාදීනං සරූපං පුච්ඡිත්වා **''අත්තනො''**තිආදිනා විස්සජ්ජෙත්වා තං වචනං පාළියා සමත්ථෙතුං **''වුත්තඤ්හෙත''**න්තිආදිමාහ.

එවං පඤ්චානිසංසානං සරූපං දස්සෙත්වා ඉදානි තෙයෙව විත්ථාරතො දස්සෙතුං **''කථමස්සා''**තිආදිනා පුච්ඡිත්වා **''ඉධෙකච්චො''**තිආදිනා විස්සජ්ජෙති. තත්ථ අත්තනො සීලක්ඛන්ධසුගුත්තභාවො නාම ආපත්තිඅනාපජ්ජනභාවෙනෙව හොති, නො අඤ්ඤථාති ආපත්තිආපජ්ජනකාරණං දස්සෙත්වා තදභාවෙන අනාපජ්ජනං දස්සෙතුං **''ආපත්තිං ආපජ්ජන්තො ඡහාකාරෙහි ආපජ්ජතී''**තිආදිමාහ. තත්ථ –

> ''සඤ්චිච්ච ආපත්තිං ආපජ්ජති;
> ආපත්තිං පරිගූහති;
> අගතිගමනඤ්ච ගච්ඡති;
> එදිසො වුච්චති අලජ්ජිපුග්ගලො''ති. (පරි. 359) –

වුත්තෙන අලජ්ජීලක්ඛණෙන න ලජ්ජති න හිරීයතීති අලජ්ජී, තස්ස භාවො **අලජ්ජිතා**. නත්ථි ඤාණං එතස්සාති අඤ්ඤාණං, තස්ස භාවො **අඤ්ඤාණතා**. කුකතස්ස භාවො කුක්කුච්චං, තෙන පකතො කුක්කුච්චපකතො, තස්ස භාවො **කුක්කුච්චපකතතා**. කප්පතීති කප්පියං, න කප්පියං අකප්පියං , තස්මිං **අකප්පියෙ** , කප්පියං ඉති සඤ්ඤා යස්ස සො කප්පියසඤ්ඤී, තස්ස භාවො **කප්පියසඤ්ඤිතා**. ඉතරං තප්පටිපක්ඛතො ඤාතබ්බං, ඉමෙසු පඤ්චසු පදෙසු යකාරලොපො, තස්මා ''අලජ්ජිතාය ආපත්තිං ආපජ්ජතී''තිආදිනා යොජෙතබ්බානි. හෙත්වත්ථෙ චෙතං

නිස්සක්කවචනං. සරතීති සති, සමුස්සනං සම්මොසො. සතියා සම්මොසො සතිසම්මොසො, තස්මා **සතිසම්මොසා.** හෙත්වත්ථෙ චෙතං කරණවචනං. ඉදානි තානි කාරණානි විත්ථාරතො දස්සෙතුං **“කථ”**න්ත්‍යාදිමාහ. තං නයානුයොගෙන විඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

අරිට්ඨො ඉති භික්ඛු අරිට්ඨභික්ඛු, කණ්ටකො ඉති සාමණෙරො කණ්ටකසාමණෙරො, වෙසාලියා ජාතා වෙසාලිකා, වජ්ජීනං පුත්තා වජ්ජිපුත්තා, වෙසාලිකා ච තෙ වජ්ජිපුත්තා චාති වෙසාලිකවජ්ජිපුත්තා, අරිට්ඨභික්ඛු ච කණ්ටකසාමණෙරො ච වෙසාලිකවජ්ජිපුත්තා ච **අරිට්ඨභික්ඛුකණ්ටකසාමණෙරවෙසාලිකවජ්ජිපුත්තකා.** පරූපහාරො ච අඤ්ඤාණඤ්ච කඞ්ඛාවිතරණඤ්ච **පරූපහාරඅඤ්ඤාණකඞ්ඛාවිතරණා.** කෙ තෙ? වාදා. තෙ ආදි යෙසං තෙති පරූපහාරඅඤ්ඤාණකඞ්ඛාවිතරණාදයො. වදන්ති එතෙහීති වාදා, පරූපහාරඅඤ්ඤාණකඞ්ඛාවිතරණාදයො වාදා එතෙසන්ති පරූ…පෙ.… වාදා. කෙ තෙ? මිච්ඡාවාදිනො. අරිට්ඨ…පෙ.… පුත්තා ච පරූපහාර…පෙ.… වාදා ච මහාසඞ්ඝිකාදයො ච සාසනපච්චත්ථිකා නාමාති සමුච්චයද්වන්දවසෙන යොජනා කාතබ්බා. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

ආනිසංසකථා නිට්ඨිතා.

ඉති විනයසඞ්ගහසංවණ්ණනාභූතෙ විනයාලඞ්කාරෙ

පකිණ්ණකවිනිච්ඡයකථාලඞ්කාරො නාම

චතුත්තිංසතිමො පරිච්ඡෙදො.

නිගමනකථාවණ්ණනා

නිගමගාථාසු පඨමගාථායං සද්ධම්මට්ඨිතිකාමෙන සාසනුජ්ජොතකාරිනා පරක්කමබාහුනා නරින්දෙන අජ්ඣෙසිතො සො අහං විනයසඞ්ගහං අකාසින්ති යොජනා.

දුතියතතියගාථායං **තෙනෙව** පරක්කමබාහුනරින්දෙනෙව **කාරිතෙ රම්මෙ** රමණීයෙ **පාසාදසතමණ්ඩිතෙ** පාසාදානං සතෙන පටිමණ්ඩිතෙ **නානාදුමගණාකිණ්ණෙ භාවනාභිරතාලයෙ** භාවනාය අභිරතානං භික්ඛූනං ආලයභූතෙ **සීතලූදකසම්පන්නෙ ජෙතවනෙ** ජෙතවනනාමකෙ විහාරෙ **වසං** වසන්තො හුත්වා, අථ වා **වසං** වසන්තො **සොහං** සො අහං **යොගීනං හිතං** හිතභූතං **සාරං** සාරවන්තං **ඉමං** ඊදිසං **විනයසඞ්ගහං** අකාසින්ති යොජනා.

සෙසගාථාසු **ඉමිනා** ගන්ථකරණෙන **යං පුඤ්ඤං** මය්හං **සිද්ධං, අඤ්ඤං** ඉතො ගන්ථකරණතො අඤ්ඤභූතං යං පුඤ්ඤං **මයා පසුතං** හොති, එතෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දුතියෙ අත්තසම්භවෙ තාවතිංසෙ පමොදෙන්තො සීලාචාරගුණෙ රතො පඤ්චකාමෙසු අලග්ගො දෙවපුත්තො හුත්වා **පඨමං** පඨමභූතං **ඵලං** සොතාපත්තිඵලං පත්වාන අන්තිමෙ අත්තභාවම්හි ලොකග්ගපුග්ගලං **නාථං** නාථභූතං සබ්බසත්තහිතෙ රතං **මෙත්තෙය්‍යං** මෙත්තෙය්‍යනාමකං **මුනිපුඞ්ගවං** මුනිසෙට්ඨං දිස්වාන තස්ස ධීරස්ස සද්ධම්මදෙසනං සුත්වා **අග්ගං ඵලං** අරහත්තඵලං **අධිගන්ත්වා** ලභිත්වා ජිනසාසනං **සොභෙය්‍යං** සොභාපෙය්‍යන්ති අයං පාකටයොජනා.

එතිස්සාය පන යොජනාය සති ආචරියවරස්ස වචනං න සම්පටිච්ඡන්ති පණ්ඩිතා. කථං? එත්ථ හි ඉතො දුතියභවෙ තාවතිංසභවනෙ දෙවපුත්තො හුත්වා සොතාපත්තිඵලං පත්වා අන්තිමභවෙ මෙත්තෙය්‍යස්ස භගවතො ධම්මදෙසනං සුත්වා අරහත්තඵලං ලභෙය්‍යන්ති ආචරියස්ස පත්ථනා, සා අයුත්තරූපා හොති. සොතාපන්නස්ස හි සත්තභවතො උද්ධං පටිසන්ධි නත්ථි, තාවතිංසානඤ්ච දෙවානං භවසතෙනපි භවසහස්සෙනපි භවසතසහස්සෙනපි මෙත්තෙය්‍යස්ස භගවතො උප්පජ්ජනකාලො අප්පත්තබ්බො හොති. අථාපි වදෙය්‍ය “අන්තරා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා මෙත්තෙය්‍යස්ස භගවතො කාලෙ මනුස්සො භවෙය්‍යා”ති, එවම්පි න යුජ්ජති. න හි බ්‍රහ්මලොකගතානං අරියානං පුන කාමභවූපපත්ති අත්ථි. වුත්තඤ්හි අභිධම්මෙ යමකප්පකරණෙ (යම. 2.අනුසයයමක. 312) “රූපධාතුයා චුතස්ස කාමධාතුං උපපජ්ජන්තස්ස සත්තෙව අනුසයා අනුසෙන්තී”ති. අථාපි වදෙය්‍ය “බ්‍රහ්මලොකෙයෙව ඨත්වා අග්ගඵලං ලභෙය්‍යා”ති, තථා ච ආචරියස්ස වචනෙ න දිස්සති, “සොභෙය්‍යං ජිනසාසන”න්ති වුත්තත්තා භික්ඛුභූතත්තමෙව දිස්සති. න හි භික්ඛුභූතො සාසනං සොභාපෙතුං සක්කොති. අභිධම්මත්ථවිභාවනියඤ්ච –

“ජොතයන්තං තදා තස්ස, සාසනං සුද්ධමානසං;
පස්සෙය්‍යං සක්කරෙය්‍යඤ්ච, ගරුං මෙ සාරිසම්භව”න්ති. –

භික්ඛුභූතමෙව වුත්තං. අථාපි වදෙය්‍ය “අන්තරා දීඝායුකො භුම්මදෙවො හුත්වා තදා මනුස්සො භවෙය්‍යා”ති, එවම්පි එකස්ස බුද්ධස්ස සාවකභූතො අරියපුග්ගලො පුන අඤ්ඤස්ස බුද්ධස්ස සාවකො න භවෙය්‍යාති, ආචරියො පන සබ්බපරියත්තිධරො අනෙකගන්ථකාරකො අනෙකෙසං ගන්ථකාරකානං ථෙරානං ආචරියපාචරියභූතො, තෙන න කෙවලං ඉධෙව ඉමා ගාථායො ඨපිතා, අථ ඛො සාරත්ථදීපනීනාමිකාය විනයටීකාය අවසානෙ ච ඨපිතා, තස්මා භවිතබ්බමෙත්ථ කාරණෙනාති වීමංසිතබ්බමෙතං.

අථ වා ඉමිනා...පෙ.... දෙවපුත්තො හුත්වා පඨමං තාව ඵලං යථාවුත්තං තාවතිංසෙ පමොදනසීලාචාරගුණෙ රතං පඤ්චකාමෙසු අලග්ගභාවසඞ්ඛාතං ආනිසංසං පත්වාන අන්තිමෙ අත්තභාවම්හි...පෙ.... සොභෙය්‍යාන්ති යොජනා. අථ වා ඉමිනා...පෙ.... පඤ්චකාමෙසු අලග්ගො හුත්වා අන්තිමෙ අත්තභාවම්හි...පෙ.... සද්ධම්මදෙසනං සුත්වා පඨමං ඵලං සොතාපත්තිඵලං පත්වා තතො පරං අග්ගඵලං අරහත්තඵලං අධිගන්ත්වා ජිනසාසනං සොභෙය්‍යාන්ති යොජනා. යථා අම්හාකං භගවතො ධම්මචක්කප්පවත්තනසුත්තන්තධම්මදෙසනං සුත්වා අඤ්ඤාතකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරො සොතාපත්තිඵලං පත්වා පච්ඡා අරහත්තඵලං අධිගන්ත්වා ජිනසාසනං සොභෙසි, එවන්ති අත්ථො. ඉතො අඤ්ඤානිපි නයානි යථා ථෙරස්ස වචනානුකූලානි, තානි පණ්ඩිතෙහි චින්තෙතබ්බානි.

නිගමනකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.